Jesucristo oy oa’pak: Kenda Jesucristoa; monigka’uyatenok; Diostaj mo’manopo’yarea’ika’ne

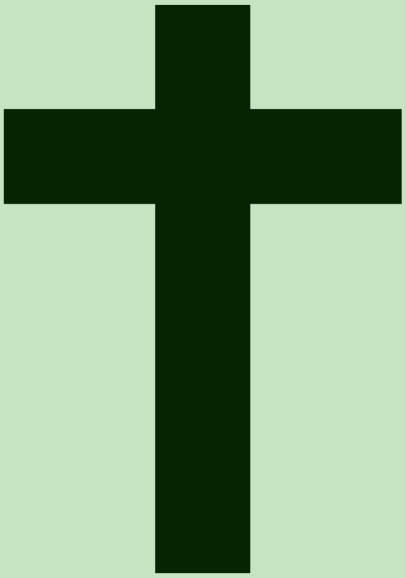

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

Jesucristo oy oaʼpak: Kenda Jesucristoa; monigkaʼuyatenok; Diostaj moʼmanopoʼyareaʼikaʼne

New Testament in Amarakaeri (PE:amr:Amarakaeri)

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Amarakaeri

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Amarakaeri [amr], Peru

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:
You must give Attribution to the work.
You do not sell this work for a profit.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Amarakaeri

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-02-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 29 Jan 2022
86e43144-8403-5994-a826-4a127b2f67da

Contents

SAN MATEO 1
SAN MARCOS 70
SAN LUCAS 110
SAN JUAN 190
HECHOS 246
ROMANOS 310
1 CORINTIOS 340
2 CORINTIOS 367
GÁLATAS 387
EFESIOS 399
FILIPENSES 411
COLOSENSES 418
1 TESALONICENSES 426
2 TESALONICENSES 433
1 TIMOTEO 436
2 TIMOTEO 445
TITO 452
FILEMÓN 456
HEBREOS 458
SANTIAGO 485
1 PEDRO 493
2 PEDRO 501
1 JUAN 506
2 JUAN 513
3 JUAN 514
JUDAS 515
APOCALIPSIS 518

SAN MATEO
Mateoa Jesucristoen huadak huaʼa oʼmanigmadoyaʼuyate.

Jesucristoen adhueaʼpaneʼ.
(Lc. 3.23-38)

1 Jesucristo Davidkudaken adhueaʼsiʼpo kenpaʼti Abrahamkudaken adhueaʼsiʼpo o̱ʼu̱yate. In beroba'te do Mateoa onʼnigmadoyaʼne. Jesucristoen adhueaʼpaneʼdik onʼnigmadoyaʼdene.
2 Aʼnennanada Abraham Isaacen huaoj o̱ʼu̱yate. Isaac Jacoben huaoj o̱ʼu̱yate. Jacob Judáen huamaʼbuyereen huaoj o̱ʼu̱yate.
3 Judá Faresen Zaraereen huaoj o̱ʼu̱yate. Tamar kenomeyen huaoj o̱ʼu̱yate. Fares Esromen huaoj o̱ʼu̱yate. Esrom Aramen huaoj o̱ʼu̱yate.
4 Aram Aminadaben huaoj o̱ʼu̱yate. Aminadab Naasónen huaoj o̱ʼu̱yate. Naasón Salmónen huaoj o̱ʼu̱yate.
5 Salmón Boozen huaoj o̱ʼu̱yate. Rahab Boozen hua̱ye̱ o̱ʼu̱yate. Booz Obeden huaoj o̱ʼu̱yate. Rut Obeden hua̱ye̱ o̱ʼu̱yate. Obed Isaíen huaoj o̱ʼu̱yate.
6 Isaí Huairi Daviden huaoj o̱ʼu̱yate. David Salomónen huaoj o̱ʼu̱yate. Uríasen ayhua Salomónen inag o̱ʼu̱yate.
7 Salomón Roboamen huaoj o̱ʼu̱yate. Roboam Abíasen huaoj o̱ʼu̱yate. Abías Asaen huaoj o̱ʼu̱yate.
8 Asa Josafaten huaoj o̱ʼu̱yate. Josafat Joramen huaoj o̱ʼu̱yate. Joram Uzíasen huaoj o̱ʼu̱yate.
9 Uzías Jotamen huaoj o̱ʼu̱yate. Jotam Acazen huaoj o̱ʼu̱yate. Acaz Ezequíasen huaoj o̱ʼu̱yate.
10 Ezequías Manasésen huaoj o̱ʼu̱yate. Manasés Amónen huaoj o̱ʼu̱yate. Amón Josíasen huaoj o̱ʼu̱yate.
11 Josías Jeconíasen huamaʼbuyereen huaoj o̱ʼe̱po kenokaʼ Israel aratbuttaj Babilonia huadaribayo onʼbatohuaʼdeʼuyate.
12 Nogok Jeconías Salatielen huaoj o̱ʼu̱yate. Salatiel Zorobabelen huaoj o̱ʼu̱yate.
13 Zorobabel Abiuden huaoj o̱ʼu̱yate. Abiud Eliaquimen huaoj o̱ʼu̱yate. Eliaquim Azoren huaoj o̱ʼu̱yate.
14 Azor Sadocen huaoj o̱ʼu̱yate. Sadoc Aquimen huaoj o̱ʼu̱yate. Aquim Eliuden huaoj o̱ʼu̱yate.
15 Eliud Eleazaren huaoj o̱ʼu̱yate. Eleazar Matánen huaoj o̱ʼu̱yate. Matán Jacoben huaoj o̱ʼu̱yate.
16 Jacob Joséen huaoj o̱ʼu̱yate. José Maríaen hua̱to̱e̱ o̱ʼu̱yate. María Jesúsen hua̱ye̱ o̱ʼu̱yate. Jesústaj konogdikda oʼdikkaʼuy Cristo, Diosa oʼtaʼmonaʼuyate.
17 Ken Abraham Davidte catorce Daviden adhueaʼpaneʼ o̱ʼnuyate. Kenpaʼti David Babilonia huadariyo enʼbatohuadeʼte Jeconíaste catorce adhueaʼpaneʼ o̱ʼnuyate. Kenpaʼti Jesús eʼsiʼpoe̱deʼte nog catorce adhueaʼpaneʼ o̱ʼnuyate.

Jesucristo oʼsiʼpoe̱ʼuyate.
(Lc. 2.1-7)

18 In konig Jesucristo oʼsiʼpoe̱ʼuyate. María Jesúsen hua̱ye̱ Joséere oʼto̱e̱pakapo. To̱e̱pakhueda̱da huaboaʼda bogdakhueʼda o̱ʼe̱ onʼtinopo̱e̱ʼuy. Diosen Nokire̱ga̱ oʼdapokaʼuy.

19 José Maríaen huatoe huadak huaka'eri e'eada María bogdakhue' o'enok
e'huaa'ta' pakhue'ada soatayo' huatoe e'enta' o'pakuynig'a.
20 Kenpa' José e'nopoede'te o'yorokpo Dios Huairien huata'moneritaj
o'tiahuay'uy.
—On José i'e. Daviden adhuea'si'po i'e. María e'toepaktaj me'pukehue' yae'.
Huasi'po o'toeaponig Dios Nokireegen o'eapo.
21 Bokereksi'poa' o'si'popakapo. Kentaj i'dikka'apo Jesús. (Jesúsdik Judíoen
hua'ate dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'eapo) konigepo ke'nen arat-
but Israel aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopo'yarea'apo. —Diosen hu-
ata'moneria kenda ona'uyate. Josétaj ona'uyate.
22 Dios Huairien huamanbatia'pakeria o'manbatia'pakuynig in aya'da
o'uy.
23 Mune'yo katenohued e'eada bogdakhue' o'epo. Huabokereksi'po
o'si'popakapo. Kentaj on'dikka'apo Emanuel. Dios Huairia
o'mana'uyate.
Emanuel huadik konig Dios oro'ere o'ika'.
24 José o'mabodepo Dios Huairien huata'moneritaj o'nigpeepo huatoe
e'toeada
25 e'si'popakde'te batohuedhue' o'uyate. E'si'popakde'te Jesús
o'dikka'uyate.

2

Digada huanopoe'eria Jesús yobedtaj on'ta'huade'uyate.

1 Belén huakka' jakyo Judea huadaribayo Jesús o'si'poe'uyate. Kenoka'
Herodes Roma huae'eri Judea gobierno huairi o'uy. Kenoka' Jerusalén
huakka' jakyo sue'da huabokerek on'tiakdepo, kenomey diga'da
huanopoe'eria nogbaya' niokpo e'behuikyon on'tiakdepo,
2 —Judío aratbuten huairi o'si'popakdeme'. ¿Meyon ya'e? Keyon niokpo
ome' judío Huairi e'si'popakde' huanopoe' siokpo o'tiahuayme'po, judío
Huairitaj dakiti Dios aa'ya'po o'tiakdey. —On'mana'uyate.
3 Kenoka' Herodes Huairi kenda o'matipeedepo o'me'puke'uyate.
4 Aya' sacerdote huairitaj kenpa'ti aya'da Apagba' huamanmadika'eritaj
o'makupopaka'uyate Herodesa. Ogkupopakdepo, "¿Cristo Diosya' o'tiakdepo
meya' ya'si'poeapo?" o'mana'uyate.
5 —Judeabayo Belén huakka' jakyo o'si'poeapo. Diosen huamanba-
tia'pakeria kenpa' o'nigmadoya'uyate:
6 Judea huadaribayoda Belén huakka' jak suhuigda ee'pi' huakhuairi
Cristo o'si'poe'apo. Belén jakya' huamata'monanhua' Huairi Cristo
o'orokapo. Ke'na Israel aratbuttaj o'batiokika'apo. —Judío huairia
o'nona'uyate.
7 Kenoka' diga'da huanopoe'erite o'mata'mona' Herodesa. "Ireegireg
yan'batotiak." Herodesa o'mana'uyate. "¿Judío huairien siokpo menok
huaboa'da ya'orokuy bo'tiahuayne?" Herodesa diga'da huanopoe'eritaj
o'mana'uyate.
8 O'nopoedepo diga'da huanopoe'erite Belényo o'mata'mona'po,
—Ayon yan'huati'. Huasi'potaj daka' yaduk. Kenoka' yan'huahuaydepo
do'taj yan'tiakti'. Enade'te do kenpa'ti huahua'dik ijjepo kentaj huiku-
date ijtihuadpo, "'Urua'da huairi i'ene." Yona'apoy. —Herodesa nama'da
o'mana'uyate.

9 Ken Herodestaj on'pe̱e̱depo diga̱'da huanopo̱e̱'eria o'nokhua'uyate.
Ken siokpo niokpo ya'behuikyon on'tiahuayde ken siokpo huakkuruyon
o'hua'uy. O'hua'po kutaya' kente huasi'po e̱'hua̱e̱'te o'batik.
10 Diga̱'da huanopo̱e̱'eria siokpo on'tiahuaypo huakka'da on'durugpakuy.
Judío aratbuten huairisi'po kente o̱'e̱ on'nopo̱e̱po.
11 Jakyo on'kuddepo huasi'potaj on'tiahuay'uy. Huasi'po hua̱ye̱ Maríaere
on'tiahuay'uyate. Konig gobierno huairitaj huikudate on'huadikuy huasi'po
Jesústaj huikudate on'tihuadpo 'urua'da judío aratbuten gobierno huairi o̱'e̱
on'batia'pakpo. Kenoka' caja' o'nokhuikedepo katetehue' huasi'potaj oro
on'yokuyate. 'Urua'da o̱hue̱y huasihuaj daka'da e'bakpakte 'uru'hui̱e̱a̱da
o'hui̱ri̱kika'. Huakka'teda e̱e̱'tada Jesústaj on'yokuyate. Nogda konig
'uru'hui̱e̱a̱da e'hui̱ri̱kika' kenpa'ti huakka'teda e̱e̱'tada on'yokuyate. Katete-
hue' huasi'po huairitaj on'yokuyate.
12 Nogok on'yorokdepo "Herodeste onte'ti huahue' yane'," kenda
on'pe̱e̱depo kenomeyenbayo nog dagtekon on'hua'uyate.

Nog aratbutenbayo Egiptobayo on'mon'uyate.

13 Diga̱'da huanopo̱e̱'eri en'huade'te José o'taypo o'yorokpo Diosen hu-
ata'moneritaj o'tiahuay'uy.
—Herodes Jesússi'potaj a'arakya'po o'ukaponok, yamabo', huasi'po
hua̱ye̱ere yabatohua'po Egipto aratbutenbayo yamatomon'. Ke̱yo̱ yanikati'.
Kenok yakumejti' ona'apone. —José e'yorokya' Diosen huata'moneria
ona'uyate.
14 Ken José o'pe̱e̱depo o'maboduyate. Sikyo huasi'po hua̱ye̱erea
o'tohua'bedpo Egiptobayo o'tohua'uyate.
15 Egiptoyo o̱'i̱ka'uyate. Herodes Huairi e'bueyde'te o̱'i̱ka'uyate. Konig
Oseas Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uy konigti o̱gka'uyate. "Egip-
tobaya' ya̱o̱ro̱k. Do'hued Huasi'potaj yona'apoy." Dios Huairia oa'uy.

"Huasi'potaj yan'batiaraka'." Herodesa o'mana'uyate.

16 Diga̱'da huanopo̱e̱'eria judío huairisi'potaj a'batia'pakya'po tiakhue'
ya̱'neapet. Nama'da me'nona'uyne. Herodes kenda o'nokotdepo
diga̱'da o'diaypo, "Aya'da huabokereksi'po yo̱bed nogbayoktidaere
botta' huabayokere en'ta̱e̱tada yan'batiaraka'. Belén huakka' jakyo
kenpa'ti Belén meyo̱hue'da huasi'potaj yan'batiaraka'." O'mana'uyate.
Diga̱'da huanopo̱e̱'eria a'nenda botta' huabayok Jesúsen siokpo huaboa'da
on'tiahuay'uyate. Kenoka' Herodestaj on'batia'pakuy.
17 Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Kenda Herodesa
o'ka'uy.
18 Ramá huakka' jak hua̱e̱'eria diga̱'da on'bahuikonhuahua'. Bidteda
on'mapeeonhuahua'. Huasi'po on'mabueynok Raquel huasi'potaj
on'bahuikonhuahua'apo. Jeremíasa kenda oa'uyate.
19 Herodes e'bueyde'te José e'yorokya' Diosen huata'moneritaj
o'tiahuay'uy. Egiptobayo o̱'e̱po o'tiahuay'uy.
20 —Ke'na huasi'potaj e'arakta' o'pakuy o'bueyde, yabo', Israel aratbuten-
bayo yakumejti'. Huasi'po hua̱ye̱eretaj yabatohua'. —Diosen huata'moneria
Josétaj ona'uyate.
21 José o'pe̱e̱depo o'bodpo huasi'po hua̱ye̱ere Israel aratbutenbayo
o'batohua'uyate.
22 Herodesensi'po Arquelao Judeabayo gobierno huairi o̱'e̱. José o'pe̱e̱depo
Judeayo e'hua'ta' o'me'pukpo o'bayorokpo, "Judeayo huahue' ya̱e̱',"
o'pe̱e̱depo Galileabayo o'hua'uyate.

23 Nazaret huakka' jakyo o'hua'uyate. O̱'i̱ka'uyate. Jesús Nazaret huae̱'eri
o̱'e̱ on'dikka'apo Apagba' huamanbatia'pakeria oa'uyate. Konig Apagba'
oa'uyate aratbut Jesústaj on'dikka'uyate.

3

*Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ Juan bautiza huaka'eria Diosba'
o'mana'onhuahua'uyate.*
(Mr. 1.1-8; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Nogok Jesús Nazaretyo o'kerekdepo Juan bautiza huaka'eria huaboa'da
o'mana'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ Jordánhue̱yon
o'mana'onhuahua'uyate.
2 —Dakhuea' e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpe̱ika'. Diosen
Huairi o'tiakdeapo Diosensi'po mo'e̱a̱pone. —Juana aratbut e̱gkupopakya'
o'mana'uyate.
3 Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda Juantaj o'timadoya'uyate,
Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ kentaj mo'pe̱e̱a̱po. 'Utta' ena'pakte mo'pe̱e̱a̱po.
"Huairi e'tiakde'te daka'da ae'ya'po 'urunopo'da ya̱g'kika'. Dakhuea'
e'kika' yan'batikpo onte'ti Diostaj yan'nigpe̱e̱'. Huairitaj yade'."
'Utta'da o'mana'apo. Kenda Isaíasa o'timadoya'uyate.
4 Yudtaj camello huahuijtaj e'ka' Juan Bautista o'otika'po kenpa'ti
huasi'dak maka'bij o̱'ta̱e̱'uyate. Tiktik o'bapika'uyate. Asi̱gku
o'minika'uyate.
5 Juantaj e'pe̱e̱ta' on'pakpo huakka'da aratbut Juantaj on'huatiakuyate.
Huakka' Jerusalén huakka' jakyo hua̱e̱'eri kenpa'ti huakka' Judea huadari
hua̱e̱'eri kenpa'ti Jordánhue̱ idbodte hua̱e̱'eria Juantaj on'huatiakuyate.
6 "Dakhuea'da ijkika'mey, bekkahuea' Dios." Enade'te Juana bautiza
o'magka'uyate. Jordánhue̱ya̱' bautiza o'magka'uyate.
7 Huakka'ada huamanmadika'eri huairi on'bahua'po fariseo
huairi saduceo huairiere on'bahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po
on'huahua'uyate. Juana o'batiahuaydepo:
—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey
dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopo̱ika'po.
Nopo'koreahue'tada bautiza e̱gkade'te Diosa dakhuea'da castiga e̱gka'te
yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopo̱e̱ne.
8 'Urua'da ya̱g'kikati'. Daknopo'da ya̱g'kika'po Diostaj
mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'e̱a̱pone.
9 "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o̱'e̱nok Diostaj me'pukhue'dik o̱'e̱y."
Nopo̱e̱hue' yanika'. Diosa e'paknayo in huid o'bahuednigtaj Abrahamen
huayayoa' magka'dik o̱'e̱.
10 Nopo'koreahue' e̱e̱'nayo i̱da Diosa castiga mogka'apone. In konig
o̱'e̱. Konig ta'bayo huada huato̱e̱'eri o̱'e̱po. Huada 'urua'da onhuad-
hue' o̱'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo yami'a o'ta'tegpo
ta'akyo o'mahui̱gika'.
11 Dakhuea' e'kika' mo'nopo'korea'de huamanopo̱e̱a̱' hue̱'e̱ya̱ do'hua
bautiza e̱gka'tada noga̱nayo Cristoanayo o'tiakdepo Diosen Noki̱rega̱
ta'akerea bautiza o'magka'apo. Kennayo huakhuairinanada teynanada
e̱'e̱a̱da do'huataj ehue'nanada i̱jje̱y.
12 Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga̱'eri o̱'e̱po aroz o'tugdepo ok-
tipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda̱'depo huakusi'hue ta'akyo
o'hui̱gonhuahuika'po okbithue' o̱'e̱a̱po. Ken huadak huakid konig Cristotaj
huaknopo̱e̱'eri o̱'ne. On'nigpe̱ika'. Huaknopo̱e̱'eritaj o'bakuda̱'apo, Diosen

jakyo o'bakudạ'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpẹẹhue' ọ'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'majenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

Juana Jesústaj bautiza ọgka'uyate.
(Mr. 1.9-11; Lc. 3.21-22)

13 Kenoka' Galilea huadaribaya' Jordánhuẹyọ Juante o'huahua'uyate Jesúsa. Bautiza megke'po o'huahua'po.
14 Juan Jesústaj bautiza ẹgka'ta' pakhue' ọ'ẹpo,
—Do'taj bautiza ọgka'dik ọ'ẹne ọ'na. ¿Mena'po bautiza megke'po do'taj i'tiak? —Juana Jesústaj ona'uyate.
15 —Aya'da Diosa o'paknig e'ka'ta' ijpaknok bautiza megka'. —Jesúsa ona'uyate.
—Huadak bautiza ọgkai'. —Juana ona'uyate.
16 Juan bautiza ọgka'denok Jesús huạhuẹyạ' e'behuikde'te ịda kurud konig akbogpe okhuikepo Diosen Nokịrẹgạ daka'damon konig tukku' o'huahuarakpo Jesústaj o'tikot. Jesúsa e'tiahuayte o'tikotpo.
17 —On do'hued Huasi'po ọ'tạẹne. Huadi'da ọ'tạẹne. Ontaj durugda o'tọẹne. —Kurudyạ' Diosa ona'uyate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj ona'uyate.
(Mr. 1.12-13; Lc. 4.1-13)

1 Nogok sue'da aratbut e'nahuẹ'yọ Diosen Nokịrẹgạ Jesústaj o'tohua'uyate. Toto'a Jesústaj a'dikdikya'po kẹyọ Jesústaj o'tohua'uyate.
2 Jesús cuarenta huame'noe cuarenta sikyo bapehue' ọ'unhuahuika'depo aypota' ọ'ụyate.
3 Jesús nama'da kake'po toto'a Jesústaj o'huahua'depo,
—On buttida Diosensi'po ẹẹ'nayo in huidtaj aypo yạẹ' yana'. —Toto'a Jesústaj ona'uyate.
4 —Aypoayo'da noikahue'dik ọ'ne aratbut. Aypo on'bapepo aya'da Apagba' huadikkon nigpẹika'dik ọ'ne. Apagba' kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.
5 Kenoka' toto' Jesústaj o'tohua'po Jerusalényọ Diosen huakka' jakyo o'tohua'po Diosen huaboro' jak kutayoda jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.
6 —On buttida Diosen Huasi'po ẹẹ'nayo barakte yakudaj Apagba' oa'po:
Kanokba'huade'po e'kotte Diosa ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik ị'ẹạpone. Huaba'a kutate monokba'huadạpone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.
—Toto'a ona'uyate.
7 —Kenpa'ti "Dios Huairitaj nama'da kake'po dikdikhue' yạẹ'." Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.
8 Onte'ti toto'a Jesústaj o'tohua'. Kutayoda ote'yo o'tobehuikuyate. Nogyọ nogyọda aya' 'urua'da huadaribayo kenpa'ti aya'da huadaribayo gobierno huairi Jesústaj o'tiahuay'ea'uyate.
9 —Do'taj huikudate be'tihuadpo "'Urua'da huairi me'tạẹne," do'taj ea'nayo aya'da i'tiahuaynig aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadaribayo huairi huaunhua' o'bayokapone. —Toto'a nama'da Jesústaj ona'uyate.
10 —Keje', yahuati', toto'. "Dios Huairitayo'da huikudate yan'tihuadpo kentayo'da yan'nigpẹika'." Apagba'a oa'. —Jesúsa ona'uyate.
11 Ken toto'a okhua'depo Diosen huata'moneria Jesústaj on'huatiakdepo aypo on'yokuyate.

Galilea judíoen huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.
(Mr. 1.14-15; Lc. 4.14-15)

12 Juan Bautista huabakudạ' jakyo ọ'ẹ, Jesúsa o'tipẹẹdepo Galilea huadaribayo o'hua'uyate.
13 Nazaret huakka' jakyo e'hua'ada ijhuiti ehue' Capernaum huakka' jakyo o'hua'po Capernaumyo ọ'ịka'uyate. Capernaum huaboro' ẹ'pọgte ọ'ẹ. Zabulón huadaribayo kenpa'ti Neftalí huadaribayo huakka' jak Capernaum kenteda ọ'ẹ.
14 Capernaumyo ọ'ịka'po konig Isaíaskudaka a'nenda o'timadoya'uyatenig, Jesúsa o'ka'uy.
15 Zabulón huadarieri kenpa'ti Neftalí huadari onteteyo' ẹ'pọgtone' huạẹ'eri Jordánhuẹ akodpeneri Galilea huạẹ'eri Galilea kenteda nog aratbutda judío huạẹ'eri ehue' ọ'nika.
16 Inomey aratbut Diostaj oknopọẹhue' ọ'nepo konig sikkịrẹgyọ ọ'nika'po huaboa'nayo Diostaj o'noknopọẹdepo konig huaboro'da huakjey huaboa'da on'tiahuayde. Kenomeyạ dakhuea'da ọgkika'po kenpa'da bueydik yạ'neapetnig'a huaboa'nayo huakjeytaj on'tiahuayde. Isaíaskudaka o'madoya'uyate.
17 Kenoka' Jesúsa huaboa'da o'mana'po:
—Diosen Huairi o'tiakdenok dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea' Diostaj yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopọẹ'. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'ika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mr. 1.16-20; Lc. 5.1-11)

18 Nogok Galilea ẹ'pọg akta'bogpete Jesúsa o'hua'epo botta' huama'buy o'tiahuay'uy. Simóntaj o'tiahuay. Simón nogdikda o'dikka' Pedro. Andréstakon o'tiahuay'uy. Huakjene'eri ọ'ne'uy. Ẹ'pọgyọ o'nokjen'ẹpo:
19 —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.
20 On'pẹẹdepo huakjene' kenpa'da on'maenonpo Jesúsere on'hua'uyate.
21 Adyonda nog botta' huama'buytaj Jesúsa o'tiahuay'uy. Jacobo Juanere o'tiahuay'uy. Zebedeoen huasi'po ọ'nuy. Kusi'petone'yo ọ'nepo huaojere huakjene'taj on'to'ka'po, "Doere monhua'po do'taj me'nigpẹịka'." Jesúsa o'mana'uy.
22 On'pẹẹdepo kusi'pe huaojtere kenpa'da o'nenonpo Jesústaj a'nigpẹịkaya'po on'tahua'uyate.

Huakka'tada o'manmadika'uyate Jesúsa.
(Lc. 6.17-19)

23 Ken Galilea huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesúsa o'hua'epo judío aratbuten huạịtake' jakyo nogyạ' nogyạ' o'manmadika'onhuahua'po Diosen Huairi o'tiakdepo yan'nopo'korea'po yan'nigpẹịka' Diosensi'po mo'ẹạpone. O'manmadika'onhuahua'po kenpa'ti aratbut nogpa' nogpa' dakhue'da en'tọẹte o'bayareadhua'uyate.
24 Jesúsa aratbuttaj o'bayarea' bidteda Siria huadaribayo on'tipẹẹdepo aya'da dakhue'da aratbut Jesúste on'batohua'po nogda nogda dakhue' en'tọẹte on'batohua'uyate. Nog e'are', nog e'sọ'teyye', nog ayhue', nog toto' e'nopo'tọẹ'taj on'batohua'uy. Jesúsa o'bayareadhua'uyate.
25 Galilea huadaribaya' aratbut, Decápolis huakka' jakya' aratbut, Jerusalén huakka' jakya' aratbut, Judea huadaribaya' aratbut, kenpa'ti Jordánhuẹ akodpen huạẹ'eri huakka'ada Jesúsere on'huahuudhuahuika'uyate.

5

Ote'ta' Jesúsa o'manmadikanhua'uy.

1 Huakka' aratbut ẹgkupopakte Jesús o'batiahuaypo ote'yo o'behuikpo
o'huaduy. Ke'nen huamanigpẹika'eri kentaj meyọhue'da ọgkupopakuy.
2 Huaboa'da o'manmadika'apo:

Durugda huạẹ'eri konig ọ'ne. Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Lc. 6.20-23)

3 —Opudomey huata'da Diosen kikahue'dik ịhuẹy, mo'nopọẹpo,
"Be'tihuapok Dios," bo'tiona'pakika'po, durugda mo'ẹ. Dios opuden Huairi
ọ'ẹ. Diosensi'po mo'ẹne.
4 Opudomey dakhuea' e'ka'de' nama'da ijkamey mo'nopọika'denok pai'da
mo'ẹnok, Dios opudtaj mo'manoeynoeyạ'apone. Durugdakon mo'ịka'apone.
5 Opudomey daknopo'da huata'yo'da pakhue' yanika'po Diosen arat-
but mo'ẹạpo kenpa'ti Diosere Diosenbayo huạẹ'eri mo'ẹạpo. Durugda
mo'ịka'apone.
6 Opudomey Diosen e'mana' 'urunanada e'kika'ta' bo'eretpakika'nok.
Diosa bo'tihuapokaponok daknopo'da mo'tạẹạpone. Durugnada
mo'ịka'apone.
7 Nogomeytaj mo'matinepahui'nok Diosa opudtaj mo'matinepahui'po. Du-
rugda mo'ịka'apone.
8 Diosenyo'da huapakeri 'urunanada huanopọẹ'eriomey Diosere
mo'ẹạpone. Durugda mo'ịka'apone.
9 Opudomey huamanoeynoeyeri do'huedsi'po mo'ẹne. Diosa mona'apone.
Durugda mo'ịka'apone.
10 Diosen e'mana' bo'kika'nok nogomeyạ bo'huadiaypo bo'tierikpo
mogka'ne. Opud Diosen bo'kika'po Diosensi'po mo'ịka'apone. Durugda
mo'ịka'apone.
11 Opud do'hued hua'a e'kika'ta' bo'paknok nama'da bo'tidi'kene kenpa'ti
nama'da mogka'ne kenpa'ti dakhuea'da bo'huaa'ne. Durugda mo'ịka'apone.
12 A'nenda opud si'popakhued Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti
on'magkuyate. Konig premio Diosa 'urua'da mo'tọẹạ'apone. Durugda
mo'ịka'apone.

Cristoen huanigpẹika'eri konigti sal huadak on'manigkika'po konig huak-
jey Diosen ẹgkika'te aya'ada on'batiahuaypo oknopọẹ'dik ọ'neapo.
(Mr. 9.50; Lc. 14.34-35)

13 Sal huadakda ọ'ẹpo aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpẹika'eri
konig salonig huadakda ọ'nepo aratbuttehuapa' huadakda ọ'ne. Sal pai'
e'titiknayo onte'ti huadakda kahue'dik ọ'ẹạpo. Sal pai' e'titiknayo huadarite-
huapa' huadak ehue'dik ọ'ẹạpo. Paichi kahue'dik ọ'ẹạpo. Kenpa'da en'dik
ọ'ẹ. Batikhue'ada daka' men'pẹẹ'. Batikhue'ada daka' me'noknopoenka'.
14 Opudomey konig huakjey mo'ẹne. Diostaj mo'nigpẹẹpo huadak
bo'kika'nok aratbuta tiahuaydik mo'ẹne. Konigti be'edpi' huakka' jak ote'yo
ẹẹ'nayo aya'ada jaktaj tiahuaydik ọ'ne. Konigti Diosen bo'kika'nok aya'
aratbutada tiahuaydik mo'ẹạpone.
15 Huakjey e'bakpakde'te ẹktịọkẹ'yọ jonhuadahue' ọ'nika'. Aya' on'kudpo
tiahuaydik ka'ne'po kutopa kutapen huakjey o'nonhuadika'. Aya' jakyoda
jeyda ọ'ẹ.
16 Konigti opud huadak yạg'kika'po konig huakjey yạ'nepo aya'ada opudtaj
tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti huadakda Dios ọ'ẹạ' batia'pakdik ka'ne'.

Moisés e'mana'taj Jesúsa o'tia'pakuy.

17 “Moisésen e’mana’ kenpa’ti Diosen huamanbatia’pakeritaj pe̱e̱hue’dik yane’.” Ea’ta’ o’pakpo o’tiakuy. Kenda nama’da nopo̱e̱hue’ yane’. “Moisésen e’mana’ kenpa’ti Diosen huamanbatia’pakeritaj pe̱e̱hue’dik yane’.” Ahue’ a̱’e̱ya̱’po aya’tada daka’da e’manopo̱e̱a̱’taj ijpakpo ijtiakuy.
18 Kurud huadari e̱e̱’te batikhued kenpa’da Moisésen e’mana’ dikenhue’ o̱’e̱a̱po. Suigpi’ dikenhue’dik o̱’e̱a̱po. Kene’hua̱ya̱’ huame’noe e̱’e̱de’te aya’da Moisés e’mana’ kuhuitdik o̱’e̱a̱pet. Buttida ijjay.
19 Be’api’ Diosen e’mana’taj kahue’ e̱e̱’nayo kenpa’ti Diosen e’mana’ kahue’dik yane’ e’manmadika’nayo Dios Huairiensi’po ehue’da o̱’neapo. Kenpa’ Moisésa o’mana’uyate opud bo’ka’po kenpa’ti ya̱g’kika’ e’manmadika’nayo Dios Huairiensi’po mo’e̱a̱pone.
20 Moisésba’ huamanmadika’eri kenpa’ti fariseo aratbut eretpakhue’ e̱’e̱a̱da Moisésba’taj nama’da on’nigpe̱ika’nig’a. Opudomeynayo huadakada yan’nopo̱e̱po Diostaj daka’ ya̱g’kika’. Huadaknopo’ ehue’ e̱e̱’nayo Diosen aratbut ehue’ mo’e̱a̱pone.

Madiayhue’ yanika’ Jesúsa o’manmadika’uy.
(Lc. 12.57-59)

21 “Aratbuttaj arakhue’ ya̱e̱’. I’huadiaypo e’araknayo o̱’nakon bueydik i̱’e̱ne.” Opuden adhuea’pane’ mona’uyate. Kenda opud mo’pe̱e̱’uy.
22 Kenda huadak e̱e̱’pi’ nogda ijja’apoy. Be’api’ nog aratbuttaj e’huadiaynayo dakhue’da o’ka’nok gobierno huairite castiga ka̱gke’po tohua’dik mo’e̱ne. Nog aratbuttaj o’bahuadiaypo e’batidi’ke’nayo dakhuea’da oa’nok mabitbitdik mo’e̱ne. Castiga ka̱gke’po gobierno huairi e̱gkupopakyo tohua’dik mo’e̱ne. “Huasegda i̱’e̱po dakhuea’ i’kika’ne.” Nog aratbuttaj ena’nayo dakhuea’da ia’nok ta’akyo hui̱gdik mo’i̱ka’apone. Do’a ijjay.
23-24 Diostaj a’tiona’pakya’po i’hua’po nog aratbuttaj dakhue’ada ijkamey huaboa’da i’nopo̱e̱de. Tiona’pakhuedа̱da yahuati’. Kentaj yamanoeynoey. Yamanoeynoeydepo a’tiona’pakya’po yahuati’.
25 “O̱’na dakhuea’ megka’ne,” noga̱ ena’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’depo e’tohua’te kentaj yanoeya̱’. E’ma’dehue’nayo huakupepi’ yayokti’. Noeyahue’pi’ yokhue’pi’ e̱e̱’nayo gobierno huairitaj bo’tohua’apone. Ken gobierno huairi sorotatataj bo’yokapone. Sorotataa huabakuda̱’ jakyo bo’kuda̱’apone.
26 Ke̱yo̱da ijhue’da o̱ro̱khue’dik i̱’e̱a̱pone. Aya’da dehue’te i’yokde’po o̱ro̱kdik i̱’e̱a̱pone.

E’bokerekbo’nayo konig hua̱to̱e̱ to̱e̱hue’ o̱’e̱po e’bakdej o̱’e̱. Kenda Jesúsa o’manmadika’uy.

27 Nogen bakdejhue’ yane’. Kenda mo’pe̱e̱’uyate.
28 Kenda buttida ea’pi’ be’api’ e’bokerekbo’nayo konig huanopoya’ o’eretpakpo konigti o’bakdej. Dakhuea’da o’ka’. Donayo ijjay.
29 E’bokerekbo’nayo dakhuea’da ijkay yan’nopo̱e̱po kenpa’da yan’batikti’. Batikhue’da dakhuea’da e’kika’nayo Diosa castiga mogka’po ta’akyo hui̱gdik mo’i̱ka’apone.
30 Dakhuea’da huaba’a eka’nayo kenpa’da yan’batikti’, dakhue’da e’kika’nayo. Batikhue’da Diosa castiga mogka’po ta’akyo hui̱gdik mo’i̱ka’apone.

Hua̱to̱e̱ konig e̱’entaj Jesúsa o’manmadika’.
(Mt. 19.9; Mr. 10.11-12; Lc. 16.18)

31 Be'api' huabokerek huatoe e'ennayo ettone'taj e'ende' huanopoe' ber-
oba' yokdik o'e. Opuden adhuea'pane' kenda mona'ika'uyne.
32 Donayo nogda ijjay. Huabokereken huatoe bakdejhued ee'tada
e'ennayo ettone'taj dakhue'da ogka'. Ken ettone' e'ende'taj e'toe'nayo
konig e'bakdejonhuahuika' o'e. Kenpa'ti huabokereka nogen huatoe e'entaj
e'toe'nayo konig e'bakdejonhuahuika' o'e. Diostehuapa' dakhuea'da o'e,
ijjay.

"Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene." Ken konig aratbut o'dika'nig Jesúsa o'manmadika'uy.

33 "Ijka'apoy. Buttida ijjay. Diosa meknopoene." Diostaj e'huaa'nayo
da ahue' yae', kenda yakati'. Kenda opuden adhuea'pane'a on'mana'uyate
mo'peede'uy.
34 Donayo nogda ijjay. "Ijka'apoy. Buttida ijjay." Ahue' yanika'. "Ijka'apoy,"
kenyo'da yaa'. Kurud Diosenbayo o'e. Keya' o'mata'mona'ika'. "Ijka'apoy.
Buttida ijjay. Kuruda meknopoene da ahue' ijjey." Ken konig ahue' yanika'.
35 Dios huadarite o'ibonok, "Ijka'apoy, buttida ijjay. Huadaria
meknopoene. Da ahue' ijjey." Ken konig ahue' yanika'. Jerusalén
Dios Huairien huakka' jak o'enok, "Ijka'apoy, buttida ijjay. Jerusaléna
meknopoene. Da ahue' ijjey." Ken konigtion ahue' yanika'.
36 Opuda da kuhuirihueahue'dik mo'ene. Diosayo'da kuhuirihuea'dik o'e.
"Ijka'apoy, buttida ijjay. Do'hued huaku o'nopoe. Da ahue' ijjey." Kention
ahue' yanika'.
37 Kenpa'da buttida yada'. Menokpi' da ahue' yane'. Nogiti nogitinada
ea'nayo toto'a mena'nok ia'ne.

Noga ontaj dakhuea' egka'nayo konigti kahue' yae'. Jesúsa o'manmadika'uy. (Lc. 6.29-30)

38 Huabokerekapi' nogtaj dakhuea' egka'nayo kenpa'ti huairiakon konigti
kentaj ogka'dik o'e. Kenda opud mo'peee'uyate.
39 Nogpa'da donayo ijjay. Noga ontaj dakhuea' egka'nayo diayhue' yaepo
kentaj ogkahue' yaeti'. Noga ontaj nogatida egka'nayo diayhue' yaepo
ogkahue' yaeti'. Onte'ti egka'nayo onte'ti diayhue' yaepo ogkahue' yae'.
40 Noga gobierno huairipi' "Opiot beyok," ena'nayo daka'da yayokti'.
Kenpa'ti diayhue'ada chompakon yayokti'.
41 "Do'hued yudtaj adtemon betatohua'." Sorotataapi' ena'nayo diay-
hue'ada adyoda yatatohuati'.
42 "Aypo beyok." Noga ena'nayo sue'nopo ehue'ada yabayokti'. Yudtaj
bektoyok ena'nayo daknopoda yaepo yaktoyokti', ijjay.

Dig huadiayeritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'maika'. (Lc. 6.27-28, 32-36)

43 "Huadi'taj di' yamaika'. Ontaj huatinosikeritaj konigti
yan'huadiayikati'." Kenda opuden adhuea'pane' on'mana'uyatenig
mo'peede'uyne.
44 Donayo nogpa'da ijjay. Matinosikeritaj di' yan'maika'. Dakhuea'da
huaa'eritaj Diosa "Kanopo'kore'," yan'tiona'pakikati'. Huadiayeritaj
huadakda yakikati'. Huabatidi'keritaj yan'tiona'pakikati'. Huamagkeritaj
kenpa'ti yan'tiona'pakikati'.
45 Kenda bo'kika'po konig Apag Dios Kuruderiensi'po mo'ika'apet. Huadak
huaka'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere aypo kan'toike'po Diosa niokpoa
kata'teike'po o'kuyate kenpa'ti ehui' mo'nigta'mona'ika'ne.

46 Di' aratbuttayo'da di' e'maika'nayo gana e'ka'huayak baehue'dik
mo'ęąpone. Kenda dakhuea' huaka'eria ǫgkika'. Di' aratbuttaj di' on'maika'.
Dakhuea' huakeritaj kenpa'ti di' maika'dik mo'įka'apone.
47 Ǫ'nen huabettayo'da 'urua'da ę'huąika'nayo "Huadakda ijkay,"
nopǫęhue' yanika'. Dakhuea' huaka'eria kenda ǫgkika'. Dakhuea' huakeritaj
kenpa'ti di'da huaa'dik mo'įka'ne.
48 Opuden Apag Dios kurudyǫ aya'tada di' o'maika' kenpa'ti aya'tada
huadaka'da o'magkika'. Konigti opuden Apag Dios aya'tada di' yan'maika'
kenpa'ti aya'da huadaknopo'da yąg'kikati'.

6

Huadaknopo'ada huadakyo'da yąg'kikati'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

1 Aratbuta men'tiahuaye'poyo'da pai'da aratbuttaj e'bayoknayo nama'da
boka'ne. Ken konig kahue' yanika'. Kenda e'kika'nayo Apag Dios kurudyǫ
huąę'eria kenpa' e'ka'huayak bayokhue'dik mo'ęąpone.
2-3 Nama'da huanopǫę'eria huakka' aratbut men'tiahuaye'po pai'da
aratbuttaj on'bayokika'. Kenpa'ti huąitake' jakya' huakka' aratbut
men'tiahuaye'po pai'da aratbuttaj on'bayokika'. Konigępo huadakda ǫgka'
batia'pakika'dik me'nepo. Kenpayo'da on'pęika'po. "Huadak ǫgka'." Diosa
ahue' mo'ęąpone. Kenomey nama'da huanopǫę'eria digą'da aratbuttayo'da
on'pakika'. Diostanayo pakhue' ǫ'ne. Konig kenomey ǫgkika' kikahue' yane'.
Įręgięg yan'bayokikati'. Ǫ'nen huadi'a tiahuayhue'te pai'da aratbuttaj
yan'bayokikati'.
4 Įręgięg aratbuta tiahuayhue' ene'te pai'da aratbuttaj yan'bayokikati'.
Kenda e'kika'nayo Dios įręgięg e'bayokika'nayo o'tiahuaypo Diosa nogitida
'uruda bo'yokapone.

Diostaj konig tiona'pakika'dik Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 11.2-4)

5 Do huadakda įjjęy nama'da huamanopǫęą'eri huąitake' jakyo kenpa'ti
jak kurute aratbut ęgkupopakikaya' on'tiona'pakika'. "Huadakda ǫ'ne."
Aratbuta menhuaike'po on'tiona'pakika'. Kenda dakhuapa ę'ęąda
on'tiona'pakika'nig'a Diosanayo sigpi' pęęhue'dik mo'ęąpone.
6 Opudomeynayo menokapi' e'tiona'pakta' bo'pakpo ǫ'nenbayo dubayapi'
nogtia'da Apag Diostaj yan'tiona'pakikati'. Įręgięg e'tiona'pakika'te Apag
Diosa tiahuaydik mo'ęne. Mo'pęęika'apone. Montihuapokika'apone.
7-8 Diostaj oknopǫęhue' huąę'eria konigdikti onte'ti onte'ti ijhue'da
on'tiona'pakonhua'nig'a Diosa mo'pęęąpone nama'da on'nopǫęnig'a.
Kenomeytaj Diosa nigpęęhue'dik o'maika'apo. Konigti kikahue' yane'.
Tiona'pakhued ęę'ted kenda i'paknig Apag Diosa o'nopǫę.
9 In konig yan'tiona'pakikati':

Oro'en Apag į'ęne, Apag Dios. Kurudyǫ į'įka'ne. Kenpa'da 'urunanada
įįka'ne. Ǫ'nen huadik kenpa'da huadakda ǫ'įka'. Aya'ada ka'dike'.

10 Huakhuairi į'ęnok įda aya'ada ontaj mo'nigpęike'. Dios Huairi į'ępo aya'da
i'pakpo i'manika'. Kurudyǫ huąę'eria mo'nigpęika'po ǫgkika' konigti įyǫ
huadariyo aya'ada huaka'.
11 Inme'noete aypo oro'taj a'nigyąyą'po bo'tihuapok.
12 Oro'taj dakhuea' mogkame'nigtaj oroa o'bakkahueay konigti oro'en
dakhuea' e'kika'taj bokkahuea'.
13 Dakhuea' e'ka' nopǫęhue' kąike'po montihuapok. Nama'da e'ka'ta'
e'paknayo kikahue' kąę'po bo'tihuapok, Apag Dios. Dios Huairinayo

aya'enda Huakhuairinanada i̱'e̱po teynananada i̱'e̱po kenpa'da huadaknananada i̱'e̱nok kenda aya'ada kan'manbatia'pakike', ken. Ken konig yan'tiona'pakikati'.
14 Opudtaj dakhuea' mogkame'nigtaj ekkahuea'nayo o̱'nen Apaga̱ kurudya̱' o̱'nen dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone.
15 Opudomey nogomeytaj okkahueahue' e̱e̱'nayo Diosa opudtaj okkahueahue'dik mo'e̱a̱pone.

*Diosa kapeunhue'po in konig bapehue' mo'unhua'nig'a Jesús*sa *o'manmadika'uy.*
16 Oro' huadakda o̱'e̱ nama'da huamanopo̱e̱a̱'eri, pai'da o̱'e̱, nama'da e'manopo̱e̱a̱'ta' on'pakpo huakok koyoahue'da o̱gkokparoka'po "Huadakda o̱'ne." Aratbuta kan'batia'pake'po aypo bapehue' o̱'neonhua'nig'a, "Huadakda o̱'ne." Diosanayo huaahue'dik mo'e̱a̱pone. Opudomeynayo Diostaj aypo bapehue' mo'unhua'po ken konig kikahue' yane'.
17-18 Opudnayo e'tiona'pakte aypo bapehue' e̱'unhua'nayo ya̱g'kokkoyoika' kenpa'ti daka' ya̱g'kuirida̱'ika'. Kenda eka'nayo aratbut bo'tiahuaypo aypo bapehue' o̱'nunhua'nigtaj nokothue'dik o̱'neapo. Opuden Apag Diosayo'da soatayo' bo'tiahuayapone. Bo'tiahuaypo mo'pe̱e̱po huanoeonhuahuika' mo'bayokapone.

Diostaj bo'eretpakpo yan'nigpe̱ika'po kenda Diosa okkahuehue' mo'e̱a̱pone.
(Lc. 12.33-34)
19 Katepi' 'uru yudtapi' huakka'nada e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Huakka'da mato̱e̱hue' yanikati'. Huakka'da e'mato̱e̱'nayo indariyo huithuita ya'bapeapetpi', huakka'da ya'para'apetpi', yan'bereapetpi',
20 Dios kuruderienyo'da yaderetpakpo yan'nigpe̱ika'. Diosa okkahuehue'dik o̱'e̱a̱po. Kenpa'ti Diosen o̱'ta̱e̱ kateapi' bapehue'dik parahue'dik okberehue'dikpi' o̱'unhuahuika'apo.
21 Diosen e'kika'nayo Diostaj di'nanada mo'e̱po Diostaj bo'eretpakika'apone.

Opudomeyen huakpo hua̱so̱'en huakjey o̱'e̱.
(Lc. 11.34-36)
22-23 Opudomeyen huakpo hua̱so̱'en huakjey e̱'dik o̱'e̱. Huakpoa katepi' bo'tiahuaypopi' ontehuapayo'da eretpakdik mo'enepi', huadaknopo'da mo'e̱po nogomey pai'da hua̱e̱'eritapi' e'bayokta' bo'eretpakpopi'. Katetapi' 'uruda e'tiahuayada nogomey kan'tamae'po e'paknayo huadaknopo'da mo'e̱po durugda mo'e̱po huadakda bo'kika'ne. Konig huakjeyyonig mo'i̱ka'. Katetapi' bo'tiahuaypo ontehuapayo'da bo'eretpakpo dakhue'nopo'da mo'e̱po durugnopo' ehue' dakhue' bo'kika'. Konig sikki̱re̱gyo̱nig mo'i̱ka'ne.

Dios huairi o̱'e̱. Huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo ken konig nogda huairionig mo'ta̱e̱.
(Lc. 16.13)
24 Diosyo'da konig huairi o̱'e̱. Kentayo'da nigpe̱ika'dik mo'e̱ne. Kentayo'da di'nanada i̱ka'dik mo'e̱ne. Huakka'da katepi' e'eretpakika'nayo nogda huairi mo'ta̱e̱. Konige̱po huakka'da katepi' eretpakhue' yanikati'. Diostaj e'nigpe̱ika'nayo huakka'da katetapi' eretpakhue'dik mo'e̱ne.

Dios ke'nensi'potaj o'batihuapokika'.
(Lc. 12.22-31)
25 Aypota' e'mai'ta'pi' yudtata' mepu'kudhuahuahue' yanikati'. Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne kenpa'ti oro'en aypo oro'en yudtaj bo'yokika'ne. Konige̱po Diostaj yanoknopounhuahuika'.

26 Bakoy baahue'tada o̱'nen Apag Diosa aypo o'bayokika'. Bakoyta' suigda o'pak. Opudtanayo Apag Diosa huakka'da o'pak. Konige̱po bo'tihuapokika'apone. Aypota' mepu'kikahue' yanika'.
27 Huabokerek e'kerekta' e'pakada huakka' e'mepu'kudhuahuada nogi̱ti kerekhue'dik o̱'e̱a̱po.
28 ¿Mena'po yudtata' mo'mepu'kika'? Mepu'kehue' yanika'. Mire̱bayo huakhuen yan'tiahuayika'. Mire̱ huakhuen baahue'ada o̱'e̱. Jo̱da o'kerek.
29 Salomónkudak huairitone' o̱'u̱yate. Huakka'da o'to̱e̱'uyate. 'Uruda yudtaj o'mato̱e̱'ika'uyate. 'Uruda o'otika'. Huakhuennayo nogi̱tinada 'urunanada Salomónkudak sue'da 'uruda o'otika'uyate.
30 Diosa huakunopia okhuenpaka'. 'Urua'nada e'ka'tada i̱da okhuenkot. Diosa huakunopiada okhuenpaka'ika' kenpa'ti opudtaj huakka'da o'pakpo o'tihuapokapone yudtaj yokika'dik mo'i̱ka'apone.
31 Konige̱po katetapi' mepu'kehue' yanikati'. "¿Kate o'bapeapo?" Nopo̱e̱hue' yanikati'. "¿Kate o'mayapo?" Nopo̱e̱hue' yanikati'. "¿Kate ijjotapo?" Nopo̱e̱hue' yanikati'.
32 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri huakka'da yudtaj kenpa'ti huakka'da aypo diga̱'da on'pakika'. Kenoka' opud to̱e̱hue'da mo'e̱nok Apag Diosa o'nopo̱e̱po bo'tihuapokika'apone.
33 Nogi̱ti nogi̱ti Dios Huairitaj yan'pakika'. Nogi̱ti nogi̱ti Dios Huairitaj e'nigpe̱e̱ta' yan'pakika'. Ken konig Diostaj e'pakika'nayo Diosa bo'yokika'apone. Yudtaj aypo huamai' katepi' bo'yokika'apone.
34 Eme'te katepi' ijjotapo, katepi' ijbapeapo katepi' yamayapo kenpa' nopo̱e̱hue' yanika'. Konig oy Diosa bo'tihuapokpo eme'tepi' nogok nogok Diosa daka' bo'tihuapokika'apone.

7

Nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'.
(Lc. 6.37-38, 41-42)

1 "Dakhuea' o'ka'," Diosa huaahue' mo'e̱'po nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'," bahuaahue' yanika'.
2 Konig nogomeytaj bo'huaa'ika'nig konigti Diosa opudtaj bo'huaa'apone. Konig nogomeytaj bo'kika'nig konigti Diosa mogkika'apone.
3-5 Noga̱ sue'pi' dakhuea' e'ka'tada "dakhuea' ika'," i̱da onahue' yanika'. Ona'taj dakhuea'nanada i'kuy'etpi'. Kenda nopo̱e̱hue' mo'e̱ne. In konig o̱'e̱ ijbatia'pakapoy. Nogen huakpoyo huata'sujsi'po ekpohuedte o̱'na i'tiahuaynig'a. O̱'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada bekpohuedne. "Huata'suj huakpoyo oktoki', eg'." Menpa' ina'. Nama'da i'nopo̱e̱po ia'. Ken o̱'nen huakpoyoa'taj huaboro'ta'suada ekpohuedtada tiahuayhue' i̱'e̱ne. Nama'da huanopo̱e̱'eri i̱'e̱ne. Huakkuruda o̱'nen huakpoyo huaboro'ta'sutaj on huata' yakokpotoken. Ken konig dakhuea' i'ka'uynig yanopo'korea'po yabatik. Kenoka' i'nopo'korea'depo daka' i'tiahuaydepo nogen huata'sujsi'pokon okpotokdik i̱'e̱a̱pone. Noga̱ nama'da eka'nayo dakhuea' e'ka' kabatike'po batihuapokdik i̱'e̱a̱pone.
6 Huatidi'keritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. Kentaj e'manmadika'nayo dakhuea' magka'dik ya̱'neapetpi'. Konigti Diostaj pakhue' hua̱e̱'eritaj Diosen huadak hua'a manmadikahue' yanika'. 'Urunanada e'manmadika'nayo opudomeytaj bo'huadiaypo dakhuea'da mogka'apetpi'.

In konig Diostaj yan'tiona'pakika'.
(Lc. 11.9-13; 6.31)

7 Katepi' bo'pakpo "Beyok" Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa
bo'yokikapone. Diostaj bo'ukpo bo'huahuayapone. Menigokhuike' Diosyo
ijkudapoy. Yan'tiona'pak. Mo'tiona'pakdepo kuddik mo'eapone.
8 Konigepo beyok o'na ea'nayo Diosa bo'yokapone. Kenpa'ti e'uknayo
bo'huahuayapone. Ijkudapoy menigokhuike' ena'nayo kuddik mo'eapone.
9 "Aypo beyok." O'nensi'poa ena'nayo huid yokhueada aypoda yokdik
mo'ene.
10 "Biig beyok." Ena'nayo bihui yokhueada, biigda yokdik mo'ene. Kenda
huasi'po o'paknig kenda bo'yokne.
11 Opud dakhue'da ee'pi' katepi' huadakda mo'bayokika'ne
huasi'potaj. Kenpa'da Diosnayo huadakda o'kika'. Opud Diostaj
e'tiona'pakika'nayo Diosa huadakda mogkika'apone kenpa'ti huadakda
huakika' bo'tihuapokika'apone.
12 Konig nogomeya opudtaj huadakda egkika'ta' e'paknayo huadakda
ogkikahue' ee'pi' kenomeytaj huadakda yag'kikati'. Konig nogomey opudtaj
di'da ee'ta' e'batipaknayo kenomeytakon di'nanada yan'maikati'. Ken konig
Moisésa o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Kenpa'ti huamanbatia'pakeria
ken konigti on'manbatia'pakonhuahua'uyate.

Diosyo huahua' suigda akbogpe huakud o'e.
(Lc. 13.24)

13 Diosyo huahua' suig akbogpe huakud o'e. Diosyo huahua' suigdagda o'e.
Diosyo bo'hua'po suigdag huakka' bo'pakpo hua'dik mo'ika'pone. Suigdagte
huahua' Diostaj mo'nigpeika'po Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apo.
Boro'dagte ta'akyo on'hua'ika'. Ta'akyo huahua' dag huaboro'dag o'ika'.
Boro'dagtaj huakka'da eretpakdik o'nika'. Katepi' huakka'da e'tamaeta'
on'pakika'. Dakhuea'da kika'dik o'nika'. Boro'dagte huakka'nada
on'bahua'ika'. Ta'akyo on'bahua'ika'. Ta'akyo mahuigdik o'ika'apo.
14 Diosyo huahua' suigdagda o'e. Dagsi'poda o'e. Suigdagteda huakka'da
katepi' toehue'dik mo'ika'apone. Diosenyo'da kika'dik mo'ika'pone.
Suigdagte bo'hua'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Suigdagtaj
sue'ada on'huahuaypo on'hua'ika'.

Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymey ee'nayo huadak huada o'toe.
(Lc. 6.43-44)

15 Nama'da huamanmadika'eria opudtaj e'manmadika'ta' on'pakpo
yan'tiakapet. Keyoj nama'da monmadikapet. Nama'da e'manopoea'ta'
on'pak. Konig oveja ijjey. Huadakda ijkikay. Buttida ijjay. Nama'da opudtaj
mona'ika'apet. Konig apetpet o'ne. Huiyokda o'ne. Dakhuea'da ogka'dik
mo'eapone.
16 Huamanmadika'eria dakhuea'da e'kika'nayo nama'da huaman-
madika'eri o'ne. Maknokotdik mo'ene. Konig okposidsi' 'uruda huada
dapakhue'dik o'e. Konigti nama'da huamanmadika'eri huadak kikahue'dik
o'ne.
17 Huamanmadika'eri konig hueymey o'ne. Huadak hueymeya kenpa'ti
huadak huada o'toika'. Hueymey e'aya huada kenpa'ti o'ay. Dakhue'da o'e.
18 Hueymey huadakda ee'nayo dakhue' huada toehue'dik o'e. Hueymey
e'aya huadak huada toehue'dik o'e.
19 Aya'da hueymey e'madaayika'nayo ta'tegdik o'eapo. O'ta'tegpo huigdik
o'eapo ta'akyo.

20 Nama'da huamanmadika'eria dakhue'da o̱gkika'. Huamanmadika'eria
dakhue'da e'kika'nayo nama'da huamanmadika'eri o̱'ne. Maknokotdik
mo'e̱ne. Kenomeytaj manigpe̱e̱hue' yaneti'.

Diosensi'po aya'da ehue'dik o̱'neapo.
(Lc. 13.25-27)

21 "Do'hued huairi ontaj huakka'da ijnigpe̱ikay, Huairi." Do'taj huakka'ada
o'nona'apet. Sue'da huakka'amon aratbuta huadaknopo'da kenda o'nona'po
Apag Diostaj mo'nigpe̱ika'nok kenomeynayo Diosensi'po o̱'ne. "Do'hued
huairi ontaj huakka'da ijnigpe̱ikay, Huairi." Huakka'ada do'taj nama'da
o'nona'apet. Apag Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nepo dapita' Diosensi'po ehue'da
o̱'ne.

22 Kene'hua̱ya̱' huame'noete aya'ada Diostaj on'toboapo. "Diosa mona'nok
Diosba' oro'a o'manbatia'pakika'uy. Diosa mona'nok aratbuttaj o'bayarea'po
toto' nokı̱re̱g o'maoro̱ka'uy. Diosa mona'nok konig Diosyo'da teyda ka'dik o̱'e̱
konigti oro' 'urua'da o'kika'uy." Diostaj on'tobopo huakka'ada ya̱'nona'apet.

23 "Opudtaj o̱kı̱e̱hue' ı̱jje̱a̱huadikamey. Dakhuea'da huaka'eri mo'e̱ne.
Kenpa'da yanhuati'." Ijmana'apoy.

Konig jak o̱gka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Lc. 6.47-49; Mr. 1.22)

24-25 Aya'ada do'hued hua'ataj mo'nigpe̱ika'po bo'kika' kenpa'da buey-
hue'dik mo'ı̱ka'apone. Onte'ti doere mo'noeonhuahuika'apone. Konig
huadak huanopo̱e̱'eri jak huaka'eri o̱'nepo jak o̱gka'. Ote'ya' dariteyta' jak
o̱gka'. Adteda 'iddu o̱gkude̱a̱'. Diga̱'da o'hui', diga̱'da kenpa'ti o'bapok.
Hue̱kurukon o'tiak. Ote'yo o̱'e̱nok hue̱kurua jak tohuahue'dik o̱'e̱. Bapoka
onhue̱ke̱hue'dik o̱'e̱.

26 Aya'ada do'hued hua'ataj nigpe̱e̱hue' o̱'nepo konig nama'da huaka'eri
o̱'ne. Nama'da huaka'eri konig kuhuadta' jak huaka'eri o̱'ne. Adteda 'iddu
kude̱a̱hue' o̱'ne.

27 Huakka' o'hui' kenpa'ti diga̱'da o'bapok kenpa'ti hue̱kuru o̱'hue̱pokpo
jak o'tohua'. Ke'poda o'ka'. Nama'da huaka'eri ken konig o̱gkika'
kenpa'ti do'ed e'manmadika'te nigpe̱e̱hue' o̱'nika'. —Kenda Jesúsa
o'manmadika'ahuaduy.

28 Jesúsa kenda e'manmadikade'te "Kenpihuay 'urua'da o'manmadika'."
Aratbuta on'batia'pakuy.

29 "'Urua'da o'manmadika'nok nigpe̱ika'dik o̱'ı̱ka'apoy. Moisésenba'
huamanmadika'eria konig huairi manmadikahue' o̱'nika'." Aratbuta
on'batia'pakuy.

8

Huabokerek ke'poda e'so̱'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 1.40-45; Lc. 5.12-16)

1 Jesús ote'ya' o'huarakpo huakka'ada on'ta'bahua'uy.

2 Jesústaj huabokereka o'huatiakuy, kena ke'poda e'so̱'set. Konig a'nenda
aratbut gobierno huairitaj o̱gkika'uynig ke'na Jesústaj huikudate o'tihuadpo:
—O̱'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Ona'uy.

3 Jesúsa o'tibata'tepo ona'po:
—E'yarea'ta' ijpaki. Ijyareapoy. —Jesúsa ona'uy. Ena'te ı̱dada o'yarud'uy.

4 —Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' ya̱e̱'. Sacerdote Diostaj 'uhua
huanigbatiarakerite yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate ken
konig yayokti'. Sacerdotea 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'.
Ken konig i'ka'po o'yaredepo aratbuta mo'tinopo̱e̱a̱pone. —Jesúsa ona'uy.

Roma gobierno capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Lc. 7.1-10)

5 Huakka' jak Capernaumyo Jesús e'kudonde'te Roma sorotataj Capitána Jesústaj o'huahua'uy. Cien sorotataj o'mata'mona'ika'.
6 Jesústaj
—Do'hued huanaba' jakyo onpahued. Huasō' dakhue'da ō'ēpo konig ayhue'da ō'ē. Pai'nada o'nopo'ē, Huairi. —Capitána digā' o'pakpo ona'uy.
7 —A'yareaya'po ijhua'apoy. —Jesúsa ona'uy.
8 —Ō'na 'urua'da Huairi ī'ē. Donayo nog aratbutda ījjēy. Ehue'da ījjēy. Do'hued jakyo kudhue'dik ī'ēne, Huairi. Kayare' yaa'. Eade'te o'yarudāpo.
9 Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpēīkay. Kenpa'ti do'hued sorotatataj ijmanikay do'taj men'nigpēīka'ne. "Yahuati'." Do'hued sorotatataj enade'te on'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak," ena'te on'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'kika'. —Capitána Jesústaj ona'uyate.
10 Kenda Jesúsa o'pēēdepo,
—Kenpihuay, huakka'da meknopōēne. Israel aratbut Diosen aratbut ē'ēāda sue'da Diostaj o'noknopōē.
11 Huakka'da nog aratbutda judío ehue' o'noknopōēāpo. Bidta'da on'tiakapo nogyā' nogyā'. Abrahamere Isaacere Jacobere on'bape'po on'noeonhuahuika'apo. Diosensi'po ō'neapo.
12 Huakka'ada judío aratbuta Diosensi'po ō'ēy nama'da on'nopōēpo Diostaj oknopōēhue'ada on'nopōēnok Diosa o'maenapo. Sikkīrēgyōda on'bahua'apo. Pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Kenpa'da on'huikonhuahuika'apo. —Jesúsa huanigpēīka'eritaj o'mana'uy.
13 Ona'ti capitántaj ona'po:
—Ō'nen jakyo yahuati'. Konig do'taj iknopōēnig ō'nen huanaba' o'yarudde. —Jesúsa ona'uy. Kenda ea'te huanaba' o'yarud.

Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.
(Mr. 1.29-31; Lc. 4.38-39)

14 Pedroen jakyo Jesús o'hua'uy. Pedroen huasu' o'digpakpo onpahued. Jesús e'kudde'te o'tiahuay'uy.
15 Huaba'ta' o'nejpo o'yaread'uy. Ken Pedroen huasu' o'yaruddepo o'bodpo o'manigmanhuadā'uy.

Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.
(Mr. 1.32-34; Lc. 4.40-41)

16 Nogyā' nogyā' huakka' aratbut ō'nepo, dakhue'da ō'nepo, nogā nogā nogda nogda dakhue' on'tōēpo on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da ō'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtati o'batibata'te'epo o'bayarea'uyate. Nogomey kenpa'ti dakhue'da ē'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Aya' dakhue' huāē'eritaj o'bayarea'uy.
17 "Oro'taj mo'tinepahui'po bo'yarea'apone." Isaíasa a'nennada oa'uyate. Kenpa' Isaíasa Jesústaj o'tia'pakpo oa'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'po o'bayarea'uy. Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uy.

Nogomeyā Jesústaj e'tahuata' on'pakuy.
(Lc. 9.57-62)

18 Nogok Jesústaj huakka'ada en'tikupopakte Jesúsa o'batiahuaypo, "Ē'pōgtone' mo'dayhua," o'mana'uy.
19 Ē'pōg ayhuahued Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj o'huatiakuy. Ona'po:

—Meyopi' i'huika'apo o'nen huanigpeika'eri ee'ta' ijpaki. Ontaj e'tahuika'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Jesústaj ona'uy.

20 —Nubakuhued huakog o'taika'. Bakoyen kenpa'ti huapak o'taika'. Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Donayo nog jakyo nog jakyo ijtay'ikay. Doere e'hua'nayo meyokon yatayapet nopoehue' yaea'. —Huamanmadika'eritaj Jesúsa ona'uy.

21 —Ontaj etahuata' ijpaknig'a huakkuru bueyhued ee'ted huaojtone'taj daka' toedik ijjey. —Noga huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

22 —Huabo oknopoehue' huaea'eria nog oknopoehue' huaea'eritone'taj daka' kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo diga'da yaeretpakpo beta'hua'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa e'hueniri'tone'taj bapoka'tere o'batika'uy.
(Mr. 4.35-41; Lc. 8.22-25)

23 Jesús huanigpeika'eriere e'pog aktegya'po kusi'petone'yo on'bahuadpo on'hua'uy.

24 E'pognopoyo ee'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hueniri'tone'po diga'da o'hueekudpo huata'kotdikte o'uy. Jesúsnayo o'tay'uy.

25 A'maboaya'po Jesústaj on'huahua' huanigpeika'eria:

—Bo'tihuapok, Huairi. Montakotnede. —Jesústaj o'nona'uy.

26 —Me'pukhue' yane'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosa bo'tiokkika'apo daka' yanoknopoika'. —Jesúsa o'mana'uy.

O'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' yaea', hueinrihue' yaea'," ona'nok o'batikanpo, bapokhue' o'epo kenpa'ti hueinrihue' o'uy.

27 "Kenpihuay. I'na huabokerek 'urua'da o'ka'. Kentaj bapoka o'nigpee kenpa'ti e'poga o'nigpee." Huanigpeika'eria on'batia'pakuy.

Botta' huabokerektaj toto' huakka'ada o'manopo'toe'ika'uyate.
(Mr. 5.1-20; Lc. 8.26-39)

28 Jesús e'pog akodpen o'be'tuy. Ken huadari Gadarabayo o'e. Jesústaj botta' huabokerek on'huatiakuy. Huakka'ada toto'a o'manopo'tounhuahua'nok kubarakbayo o'nika'uyate. Sorokeyo o'nika'uyate. Huiyokda o'nika'uyate. Huiyokda o'nenok ke'nenbayo aratbut huahue'dik o'nika'uyate.

29 —¿Mena'po oro'taj o'huatiak, Jesús? Diosen Huasi'po i'ene. Kene'huaya' castiga huame'noe ehued oro'taj castiga magkahue' moe'. —'Utta'da Jesústaj o'nona'uy toto'a.

30 Kenta'da meyohue'da huakka'da huakyari' on'bape'uy.

31 —Oro'taj e'maoroka'nayo huakyarien huanopo'yo mota'mona'. —Jesústaj diga'da o'nona'uy.

32 —Yanhuati', huakyarien huanopo'yo yan'bakud. —Jesúsa o'mana'nok, toto' botbokerektaj on'maenonpo huakyarien huanopo'yo on'hua'po on'bakud'uy. Ken, aya'da huakyari' huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e'pogyo on'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuy.

33 Ken huakyari' huamatoe'eri kenda on'tiahuaydepo diga'da on'mame'pukonpo kenomeyen huakka' jakyo on'baket'uyate. On'tiakdepo kenda huaboa'da on'tiahuaynig on'batia'pakato'uyate.

34 Aya'ada huakka' jak huaea'eria on'peedepo Jesúste on'huahua'uy. Jesústaj on'huahuaydepo, "Oro'enbaya' yahuade'." Jesústaj diga'da o'nona'uyate.

9

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 2.1-12; Lc. 5.17-26)

1 Ken, Jesús kusi'peyo o'huadpo akodpen oktegdepo huaen jakyokon
o'tiakuy.
2 Jesúste aratbuta asukte huabokerektaj o'nonpahueda̱'po
on'nigtotiakuyate. Ke'na e'ketpak o̱'i̱ka'uy. Jesúsanayo o'yareapo
o'noknopo̱e̱po on'nigtotiakuy. Kenda Jesúsa o'nopo̱e̱po.
—Durugda ya̱e̱'. Aya'da Diostaj dakhuea' i'ka'uyatenig'a doa yokkahueay.
—Jesúsa e'ketpaktaj ona'uy.
3 "Inbokerek nama'da o'nopo̱e̱po Diostaj dakhuea'da o'huaa'." Sue'da
Moisésenba' huamanmadika'eria huanopoya'da on'nopo̱e̱po.
4 Kenda huanopoya'da on'nopo̱e̱nig Jesúsa o'nopo̱e̱po o'mana'po:
—Menpa' dakhuea'da on'tinopo̱e̱.
5 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokerekada okkahueahue'dik o̱'ne. Diosayo'da
dakhuea' e'ka' okkahuea'dik o̱'e̱. Huabokerekanayo sigpi' yareahue'dik o̱'ne.
Diosayo'da yarea'dik o̱'e̱.
6 Do huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka'
bakkahuea'dik i̱jje̱y opudtaj kenda a'manopo̱e̱a̱ya'po,
—Yabo', asuk yato̱e̱po, o̱'nen jakyo yahuati'. —Huabokerek e'ketpaktaj
Jesúsa ona'uy.
7 Ke'na o'boddepo jakyo o'hua'uyate.
8 Huakka'da aratbut o̱gkupopakpo kenda on'tiahuaypo on'mame'pukpo
Diosa o'tihuapoknok Jesús teyda o̱'e̱po konig Diosonigti okkahuea'dik o̱'e̱.
Yarea'dik o̱'e̱. 'Urua'nanada Dios o̱'e̱. On'huaa'uy.

Jesúsa Mateotaj "menigpeunhuahuika'po beta'huika'," ona'uyate.
(Mr. 2.13-17; Lc. 5.27-32)

9 Ken ke̱ya̱' Jesús o'tiakuy. Do Mateotaj Jesúsa be'huahuay'uyne. Jaksi'poya'
gobiernoen huakupe ijtabae'ika'uy.
—Do'taj a'nigpeunhuahuikaya'po beta'huika'. —Mena'uynok ijbodpo
kenere ijhua'uy.
10 Ken jakyo Jesúsere Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eriere ijbape'po huakka'ada
gobiernoen huakupe huatabae'eri on'bakudpo oro'ere on'bapepo kenpa'ti
nogomey Moisésenba' daka' pe̱e̱hue' hua̱e̱'eri on'bape'uy.
11 Kenda fariseo huamanmadika'eria on'tiahuaypo:
—¿Mena'po Jesúsa gobiernoen huakupe huatabae'eriere kenpa'ti dakhuea'
huaka'eriere ya'bape'? Dakhuea' huakika'eriere bapehue'dik o̱'i̱ka'ne. —
Fariseoa Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eritaj on'huaa'uy.
12 Jesúsa kenda o'mape̱e̱depo,
—Aratbut dakda e̱e̱'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o̱'nika'. Dakhue'da
e̱e̱'nayo huamadakka'erita' on'pakika'. Opud fariseo huamanmadika'eri
huadakda o̱'e̱y mo'nopo̱e̱po do'taj pakhue' mo'e̱ne. Gobiernoen huakupe
huatabae'eri kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere dakhue'da o̱'ne on'nopo̱e̱po
do'te huamanopo'yarea'eri i̱jje̱nok on'pakpo on'batiakika'.
13 "Nog aratbuttaj di' yan'maepo yan'matinepahuika'. Kenda huakka'da
ijpaki. Do'taj 'uhua e'nigarakika' kennayo sue'da ijpaki." Apagba'a oa'.
Kenda daka' yan'nopo̱i̱ka'. Konige̱po "Yan'nopo'korea', onte'ti Diostaj
yan'nigpe̱i̱ka'." Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'taj ijpakpo ijtiakuy. Huadak
huaka'eritaj "Yan'nopo'korea'," a'manaya'po Diosya' tiakhue' i̱jju̱y. —Jesúsa
o'mana'uy.

Mena'po o̱'nen huanigpe̱ika'eria Dios kamape̱e̱'po aypo bapehue' ehue' yanika'. Jesústaj o'nona'uyate.
(Mr. 2.18-22; Lc. 5.33-39)

14 Juan Bautistaen huanigpe̱ika'eria Jesústaj on'huatiakpo:
—Diosa me'pe̱e̱'po bapehue' o̱'i̱kay oro'. Fariseo huamanmadika'eriakon Diosa me'pe̱e̱'po bapehue' o̱'nika'. O̱'nen huanigpe̱ika'erinayo kenpa'da on'bapika'. ¿Mena'po yan'bapika'? —Jesústaj o'nona'uy.
15 —Huabokerek o'to̱e̱pakpo ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo on'bapika'. Ken huabokerekere o̱'nepo pai'da ehue'dik o̱'ne. Do kenpa'ti do'hued huanigpe̱ika'eriere i̱ji̱ika'nok durugda o̱'nika'. Pai'da ehue' o̱'nepo on'bapika'. Nogok do'taj mo'baktohua'apone. Kenoka' pai'da o̱'neapo. Nogok nogok Dios kamape̱e̱'po bapehue' o̱'nika'apo.
16 Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' o̱'i̱kay oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o̱'e̱a̱po. Konigti adhuea'pane'a̱ e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpe̱e̱hue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpe̱e̱dik yanika'.
17 Huatone'si'dak vino hua̱to̱e̱' ayda kenpa'ti kuruga̱da o̱'e̱po konige̱po huabo vino sine' hue̱biahued onjoyhue'dik o̱'e̱ne. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o̱'i̱ka'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo o'hue̱poagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o̱'e̱a̱po. Huabo vino huabosi'dakyo on-joydik o̱'e̱ne. Huasi'dak vinoere huadak o̱'neapo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jairoen hua̱yo̱butaj o'noyhuada̱'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.
(Mr. 5.21-43; Lc. 8.40-56)

18 Juan Bautistaen huanigpe̱ika'eritaj Jesúsa e'mana'te judío huairia o'huatiakpo Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo:
—Do'hued hua̱yo̱bu huaboa'da e'bueytada on ehua'nayo tanoyhuada̱'dik i̱'e̱ne. Bohua'. Yakutibata'te', e'kutibata'te'te o'noyhuadapo. —Jesústaj ona'uy.
19 Kenda Jesúsa o'peeonpo o'bodpo kenere o'hua'uy. Oro' Jesúsen huanigpe̱ika'eriere Jesúsere o'hua'uy.
20-21 Jesús dagte e'hua'te ettone' huata'piyen o'tatiakpo. Mimi batikhue' o̱'unhuahuika'po doce huabayok o̱'unhuahuika'po, "Jesúsen huaok huakubogpita' e'nejnayo ijyareapoy." Huanopoa o'nopo̱e̱po huaok huakubogpita' o̱'ne'uy.
22 E'nejde'te Jesúsa o'tikorudpo o'tiahuaypo:
—Yadurugpak. Do'taj oknopo̱e̱nok o'yareaddene, sion. —Jesúsa ona'uy. Kenda eade'te o'yareadpo huadakda o̱'unhuahuika'uyate.
23 A'kubarakka'deya'po música huaka'eri on'tiakdepo huairien jakyo o̱'nedepo kenpa'ti huakka'ada aratbut on'bahuik. Jesús o'tiakdepo o'batiahuaydepo:
24 —Yan'maoro̱k. Ettone'si'po bueyhue'ada o̱'e̱. O'taypo o̱'e̱. —Jesúsa o'mana'uy. Aratbuta kenda on'pe̱e̱po Jesústaj on'tierikuy.
25 Jesúsa o'maoro̱ka'depo o'kudpo ettone'si'pobuey e'huedyo o'huahua'po huaba'taj o'to̱e̱a̱to'nok o'noyhuadonpo o'bodu̱y.
26 Jesúsa judío huairien hua̱yo̱busi'potaj o'noyhuada̱' aratbuta Capernaum aya'bayoda on'batia'pakuyate.

Botta' ekpobigtaj Jesúsa o'bakpoyarea'uyate.

27 Jesús huairien jakya' o'bakhua'depo e'pokte botta' ekpobiga̱ on'tatiakpo:

—Mo'tinepahui', Davidkudaken adhuea' huayayo. —Jesústaj 'utta'da o'nona'uy.
28 Jakyo e'kudonde'te ekpobiga̱ on'huahua'nok
—¿Do'a okpoyarea'dik me'e̱ne menpa' mo'nopo̱e̱? —Jesúsa o'mana'uy.
—E̱e̱', oknopo̱e̱ne, huairi. —O'nona'uy.
29 Ekponejde'te:
—Bo'tiahuayapone moknopo̱e̱nok, yan'tiahuay'. —O'mana'uy.
30 O'nokpoyarudpo on'tiahuayon'uy.
—Bokpoyarea'ne, be'tapi' batia'pakhue' yaneti'. —Huiyoka'da o'mana'uynig'a.
31 O'noro̱kondepo, Jesúsa bokpoyarea'ne huabada on'batia'pakuyate.

A'pakhue'da e̱'i̱ka'tada Jesúsa o'yarea'uy.

32 Jesúsomey e'noro̱konde'te sue'da nogomeya̱ huabokerektaj on'totiakuy. Ken huabokerek a'pakhue'da o̱'i̱ka'uy, toto'a o'no'to̱i̱ka'nok. Jesúste on'totiakuy.
33 Jesúsa toto'taj okenonnok a'pakhue'da hua̱e̱'eria i̱dada oa'pakon'uy.
—Kenpihuay, Israel aratbut ken konig tiahuayhued o̱'neahuadikame'te. —Huakka' aratbut e̱gkupopakte on'batia'pakuy.
34 —Toto' huairia o'teypaka'nok toto'taj o'maen Jesúsa. —Fariseo huamanmadika'erianayo nama'da on'huaa'uy.

Jesús aratbuttaj o'matinepahui'uy.

35 Kendariyo aya'da huakka' jakyo Jesús o'huae'uy. Nogyo̱ nogyo̱ o'huae'uy. Judíoen hua̱i̱take' jakyo o'manmadikika'uy. Dios Huairia me'nopo'to̱i̱ke'po yan'nopo'korea'. Dios Huairitaj yanoknopo̱e̱' yan'nigpe̱i̱ka'. Diosensi'po mo'e̱a̱pone. O'manmadika'uy. E'digpaktaj kenpa'ti nogpa' nogpa' dakhue' e̱e̱' en'to̱e̱'tada o'bayarea'uyate.
36 Huakka' aratbut e̱gkupopakte o'batiahuaypo o'matinepahui'uy. Kenomey konig oveja 'uhua o̱'nepo konig huamato̱e̱'eri to̱e̱hue' o̱'nika'uy. Pai'da o̱'neonhuahuika'po kate ka'dik nopo̱e̱hue' o̱'nepo, kenpa'ti Diostaj buttida manmadikahue' o̱'nenok kenomeytaj Jesúsa o'matinepahui'uy.
37 —Huakka'ada Diosensi'po e̱e̱'ta' e'pakada Dios Huairitaj eknopo̱e̱'ta' e'pakada sue'ada huadak hua'a huamanmadika'eri o̱'ne.
38 Konige̱po Diosa huadak hua'a huamanmadika'eritaj yamata'mona', Diosa aratbuttaj kamanopo'yare'po yamata'mona', Diostaj yan'tiona'pakika'. —Jesúsa oro' huanigpe̱i̱ka'eriomeytaj mona'uyne.

10

Docetaj huamata'mona' Jesúsa o'baktie'ea'uy.
(Mr. 3.13-19; Lc. 6.12-16)

1 Oro'taj doce huanigpe̱i̱ka'eritaj, "Menhuatiak." Jesúsa mona'uyne. E'tiakde'te, "Dakhue' toto'a huamanopo'to̱e̱'eritaj kan'maoro̱ke'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Aya'da dakhue' e̱e̱' kan'bayarike'po on'teypakapone on'tihuapokapone. Bayarea'dik mo'e̱a̱pone." Jesúsa mona'uyne.
2 Jesúsen doce huamata'mona'eri o̱'nepo: Simón nogdikda Pedro, Pedroen huama'buy Andrés, nog Jacobo huama'buy Juanere Zebedeoensi'po,
3 nog Felipe, Bartoloméere, kenpa'ti Tomás do Mateoere huakupe huabae'eri i̱ji̱kamey, kenpa'ti Jacobo Alfeoensi'po, Lebeo konogdikda o'dikka'uy Tadeo,

4 Simón cananista jonyo huapakeri, kenpa'ti Judas Iscariote. Judas Iscariote Jesústaj kan'arake'po judío huairitaj bayokdik o̱'e̱a̱po.

Doce huanigpe̱ika'eritaj kan'manmadike'po o'mata'mona'uy.
(Mr. 6.7-13; Lc. 9.1-6)

5 Jesúsa oro' doce huanigpe̱ika'eritaj mo'ta'mona'uyne.
—Judíoenbayoyo'da yanhuati'. Nog aratbutenbayo huahue' yane'. Samaria aratbuten huakka' jakyo kudhue' yaneti'.
6 Israel aratbut konig oveja Diostaj e'tiyoyahue'taj yanhuati'.
7 Dios Huairi o̱'e̱de. Yanoknopo̱e̱po yan'nigpe̱ika'. Nogyo̱ nogyo̱ yanhua'epo yan'manati'.
8 Ke'poda e'si'dakpara'tada yan'bayareati'. Dakhue'da e̱e̱'tada yan'bayarea'. E'bueytada yan'manoyhuada̱'. Toto'a e'manopo'to̱e̱tada yan'maenti'. Katetehue' Diosa bo'tihuapokaponok katetehue' yan'batihuapokika'. "Huakupe beyok," manahue' yanika'.
9 Yan'hua'po oro tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'.
10 Kutama batohuahue' yane'. Nogtida huaok yan'tohuati'. Huabo zapatos tohuahue' yane'. Oteypapi' tohuahue' yane'. Huakka'da mo'manmadika'aponok kenpa'ti mo'batihuapokapone tobape'dik mo'e̱a̱pone.
11 Huakka' jakyo bo'kudondepo, "¿Be'a Diostaj bo'pak? ¿Be'a Diostaj e'nigpe̱e̱ta' bo'pak?" Yan'manati'. Be'a Diostaj ya'pakapet ke'nen jakyo yanikati'. Yanhua'apo ke̱yo̱da yan'tayikati'.
12 Jakyo yan'kudondepo, "Opudtaj Diosa mo'manopo'noeye̱'." Yan'mana'.
13 Jak hua̱ta̱e̱'eria opudtaj e'paknayo kenpa'ti e'pe̱e̱nayo Diosa kenomeytaj kamanoeye̱'. Jak hua̱ta̱e̱'eria opudtaj pakhue' e̱e̱'nayo yanokhuati'. Diosa jak hua̱ta̱e̱'eritaj manoeya̱hue' kamae'.
14 Jak hua̱ta̱e̱'eria opudtaj pakhue' e̱e̱'nayo kenpa'ti e'pe̱e̱ta' pakhue' e̱e̱'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'o̱ro̱kdepo Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopo̱e̱'po soroka e'itimabette yan'itihuekeati'.
15 Ken jaktaj Diosa diga̱'nanada castiga o'magka'apo. Sodoma huakka' jak hua̱e̱'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak hua̱e̱'eritaj sue'da huakka' castiga o'magka'uy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

"Opudtaj dakhuea'da mogka'apone." Jesúsa mona'uyne.

16 —Opudomeytaj on'ta'mona'ne. Aratbut opudtaj dakhuea'da e'magka'ta' on'pakapo. Konig ovejasi'ponig dubakuhuaenbanopoyonig mo'e̱a̱po. Huadaka'da yan'nopo̱e̱po ya̱g'kikati'. 'Urunopo'da yanika'.
17 Opudomey do'hued huanigpe̱ika'eritaj huabokereka dakhuea' mogka'aponok "keyoj" ijjay. Castiga kan'magke'po judío huairite bo'tohua'apone. Judíoen hua̱itake' jakyo mo'batibitbitapone.
18 Do'taj moknopo̱e̱nok nog aratbuten gobierno huairite bo'tohua'apone. Diostaj kenpa'ti do'taj kan'manbatia'pake'po huairite bo'tohua'apone.
19 Gobierno huairitaj e'yokde'te "Katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo." Me'pukehue' yane'. Kenoka' a'dik ka'ne'po Diosa mo'nopo̱e̱a̱'apone.
20 Huairitaj mo'batia'pakpo Apag Diosen Noḵire̱ga̱ mo'nopo̱e̱a̱'aponok mo'batia'pakapone.
21 Nogok oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huasi'poa ke'nen huaoj huaknopo̱e̱'eritaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo.

22 Do'taj moknopo̱e̱nok aya'ada bo'huadiayapone. Dakhue'da mogkadhuahuika'apone. Opud batikhue'da eknopounhuahuika'nayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.
23 Huakka' jakya' opudtaj e'huadiaynayo e'batiarakata' e'tipakte i̱dada yan'makmamonti'. Nog huakka' jakyo yan'bakhuati'. Ke̱ya̱' kenpa'ti e'huadiaynayo onte'ti i̱da yan'bakhuati'. Nog judíoen huakka' jakyo nog judíoen huakka' jakyo e'hua'te konigti dakhue'da mogka'apet. Aya'da judíoen huakka' jakyo huaehued ene'ted do Diosen Huairi i̱jje̱po onte'ti ijtiakapoy.
24 Opud do'hued huanigpe̱i̱ka'eri mo'e̱ne. Do'taj dakhuea'da e̱gka'nayo opudtakon dakhuea'da mogka'apone.
25 Do'taj toto' huairia e'tidike'nayo opud do'hued huanigpe̱i̱ka'eritakon diga̱'da dakhuea'da bo'huaa'apone.

¿Be'taj okme'pukdik ya̱'e̱?
(Lc. 12.2-9)

26 Aratbuttaj me'pukhue' yanika'. Opudtahuanig Diosen huadak hua'a o'nonmadika'ne. Nogok aya'ada on'nokotapo.
27 Kenda soatayo' o'nonmadika'nig nogok aya'tada yan'manikati'.
28 Huabokereka hua̱so̱'tayo'da barakdik o̱'ne. Huabokereka noki̱re̱gtaj arakhue'dik o̱'ne. Huabokerektaj mididhue' yanika'. Diosanayo hua̱so̱'taj noki̱re̱geretaj ta'akyo en'dik o̱'e̱. Onte'ti noyhuadhue'dikda o̱'ne. Konige̱po Diostayo'da yanokme'pukikati'.
29 Bakoysi'potaj aratbuta suhuigda on'pak. Botta' bakoysi'pote huasigkupesi'po bayokdik o̱'e̱. Opuden Apag Diosa e'paknayo bakoysi'po bueydik o̱'e̱. E'paknayo bueyhue'dik o̱'e̱. Opuden Apag Diosa bakoysi'potaj daka' o'mato̱i̱ka'.
30 Opudtaj kenpa'ti daka' mo'mato̱i̱ka'ne. Opuden huakuhuijtaj mo'dikika'ne.
31 Diosa bakoytaj sue'da o'pakpo opudtanayo huakka'da bo'pakne. Daka' mo'mato̱i̱ka'ne. Konige̱po aratbuttanayo mididhue' yanikati'.

"Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y" huaa'eritaj Apag Diostaj Jesúsa huadakda o'bahuaa'apo.
(Lc. 12.8-9)

32 "Do Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y." Aya'ada aratbuttaj e'manika'nayo Dioste kurudyo̱ en'tiakte, "Do'hued huaknopo̱e̱'eri o̱'ne." Do'hued Apagtaj yona'apoy.
33 "Do Jesucristotaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri i̱jje̱y." Aya'ada be'api' aratbuttaj e'ika'nayo, "Kenomey do'hued huaknopo̱e̱'eri ehue' o̱'ne." Do'hued Apag Diostaj kurudya̱' yona'apoy.

Jesucristotaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria huabeta huaknopo̱e̱'eritaj on'huadiayapo.
(Lc. 12.51-53; 14.26-27)

34 Do'a aya'da aratbuttaj a'manoeya̱ya'po Diosya' o'tiakuy nopo̱e̱hue' yane'. Aratbut nog aratbuttaj a'poespakanhuaya'po Diosya' ijtiakuy. Nogtaj nogtaj on'bahuadiayika'apo.
35-36 Diosya' ijtiakuynok huabet nog onaratbuttaj huabettaj yan'mahuadiayika'apet. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria huaknopo̱e̱'eritaj yan'mahuadiayika'apet. Huasi'po huaojtaj yan'mahuadiayikapet. Kenpa'ti hua̱yo̱bua hua̱ye̱taj yan'mahuadiayika'apet. Kenpa'ti huakabu huasu'taj yan'mahuadiayika'apet.

37 Be'api' do'taj e'nigpeika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di'nanada me'nikati'. Apagtapi', huayetapi' huasi'potapi' huama'buytapi' huakka'da di' eee'nayo do'taj sue'da di' eee'nayo, do'hued huaknopoee'eri ehue'dik o'ne.
38 "Jesucristoen huaknopoee'eri ijjey." Nog aratbuttaj e'mana'nayo opudtaj diga' on'huadiaypo mogka'apet. "Jesúsen huaknopoee'eri ijjey." Aratbuttaj manahue' eee'nayo do'taj huaknopoee'eri ehue'dik mo'ene.
39 Do'hued huaknopoee'eri mo'enok diga'da mogkadhuahuika'apone. "Jesúsen huaknopoee'eri ehue' ijjey." Ena'nayo ontaj arakhue'dik mo'eaapone. Onte'ti Diosere noeonhuahuikahue' mo'eaapone. Do'hued huaknopoee'eri i'enok aratbut diga'da mogkapone. Batikhue'da "Jesúsen huaknopoee'eri ijjey." I'mana'ika'nok e'araknayo onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

Diosen huadak e'kika'nayo Diosa 'urua'da mogkika'apone.
(Mr. 9.41)

40 Aya'ada opudomeytaj on'nigpeepo bo'ika'ne, do'takon me'depo on'nigpeika'. Kenpa'ti aya'ada do'takon on'nigpeika'po Apag Diostakon on'pakpo on'nigpeika'apo. Ke'na do'taj be'ta'mona'uyne.
41 Diosen huamanbatia'pakeritaj Diosa o'mata'mona'ika'. Diosen huamanbatia'pakeri o'enok kentaj e'nigpeee'nayo konig huamanbatia'pakeritaj huadakhuapa Diosa o'bayokapo, ontaj konigti huadakhuapa Diosa mo'bayokapone. Diosenba' 'uruda huanigpeika'eritaj e'de'nayo konig kentaj huadakhuapa Diosa o'yokapo konigti ontaj huadakhuapa Diosa bo'yokapone.
42 Huakka' huaknopoee'eri o'ne. Diostaj sue'damon huaknopoee'eritaj hueeypi' e'yoknayo huadakda bo'ka'nig Diosa okkahuehue'dik o'unhuahuika'apo. Nogok kurudya' huadakhuapa mo'bae'apo. —Kenda oro'omey huanigpeika'eritaj monmadikahuaduy Jesúsa.

11

Juan Bautistaa botta'taj Jesúste o'mata'mona'uyate.
(Lc. 7.18-35)

1 Jesúsa oro'taj ke'nen doce huamata'mona'eritaj monmadika'depo oro'taj bokhua'uy. Meyohue'da huakka' jakyo Jesús o'hua'uy. A'manmadikaya'po o'hua'uy.
2 Juan Bautista huabakuda' jakyo o'epo Cristo o'bayarea'po nogda nogda 'uruda o'kika'. Juana kenda o'tipeedepo botta' ke'nen huanigpeika'eritaj Jesúste o'ta'mona'uyate.
3 —Diosa Cristotaj mo'nigta'mona'apone. Cristo ya'tiakapet oknopoey. "¿O'na menpa' Cristo i'e? ¿Oro'omey menpa' nogtaj nige'dik o'e?" Jesústaj ya'nonati'. —Juana mona'ne. Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'peedepo,
4-6 —Huakpobigtaj ijbakpoyareay. Hua'ehue'dik eee'tada ijbayareay. Ke'poda e'si'dakpara'taj ijbayareay. E'peokbettaj ijbayareay. Huakudaka'da e'bueytada ijmanoyhuaday. Do'taj eknopoee'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone. Pai'da aratbuttaj ijmanikay. Do'taj o'noknopoepo okbatikhue' o'nenok kenomeytaj ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayonhua'nig on'peeonhua'nig Juantaj yan'huahua'po yan'nonati'. —Jesúsa Juanen huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
7 Ken Juan Bautistaen huanigpeika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut egkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo:
—Nogbayo sue'da aratbut e'nahuee'yo opudomey bo'hua'uyne. Huabokerek nogpa' nogpa' huaa'eritaj a'peeya'po huahue' mo'uyne.

8 Huabokerek ’urunada yudtaj e’otika’te kenda a’tiahuaya’po huahue’ mo’u̱yne. Aratbut ’uru yudtaj on’otika’po konig huairien ’uru jakyoda o̱’nika’.
9 Diosen huamanbatia’pakeritaj a’tiahuaya’po jakbahue’yo bo’hua’uyne. Diosen huamanbatia’pakeri huadakda o̱’ne. Juannayo nogi̱ti hueretnanada Diosen huamanbatia’pakeri o̱’i̱ka’nok. Juantaj a’tiahuaya’po bo’hua’uyne.
10 Do’taj katia’pake’po huakkuruda Diosa Juantaj o’ta’mona’uyate. Apagba’te kenpa’ o’timadoya’po:

Ontaj huakkuruda do’hued huata’mona’eritaj ijta’mona’apoy. Dakhuea’ o̱gkika’nok aya’tada yamanopo’korea’. Diosen Huasi’potaj yanoknopo̱e̱’. Aratbuttaj o’mana’apo. Apagba’te o’timadoya’uyate. Kenda Diosa Apagba’te mena’uyne do’taj.

11 Oyedda aya’da huabokerek sue’da huadak o̱’nika’. Juannayo huadaknada o̱’e̱. Diosa oknopo̱e̱’. Dios Huairitaj huaknopo̱e̱’eri huadaknanada o̱’neapo. Diosa kenomeytanayo huakka’ o’baeretpakika’apo. Juantanayo sue’da o’pakapo. Ijjay.
12-13 Diosen Huairi o̱’e̱a̱po Moisésa Apagba’te o’batia’pakuyate. Kenpa’ti Diosen Huairi o̱’e̱a̱po Diosen huamanbatia’pakeria Apagba’te on’batia’pakuyate. Juan bautista tiakhued e̱e̱’ted on’batia’pakuyate. Juan bautista Diosen Huairitaj huaboa’da e’batia’pakde’te aratbuta Diosen Huairitaj diga̱’da on’pakika’. Diosensi’potaj e’nigpe̱e̱ta’ on’pak. Nogomeya̱nayo Diosen Huairitaj on’huadiaypo Cristoen huaknopo̱e̱’eritaj eknopo̱e̱batika’ta’ on’pakpo, “Yan’batik. Dakhue’ ia’ne.” Huaknopo̱e̱’eritaj on’manika’nig’a.
14 Eknopo̱e̱’ta’ e’paknayo Elías Diosen huamanbatia’pakeri o̱’e̱ Juan. Diosen Huairi o’tiakde Elías huakkuru o̱’e̱a̱po. Apagba’a oa’uyate.
15 Kenda yonay daka’ yan’pe̱e̱’ bo’peokhuadne.
16-19 Aratbut oy ken konig o̱’nika’ ijbatia’pakapoy. Kenomeytaj be’api’ madurugpakahue’dik o̱’nika’. Katepi’ nogomey on’pakpo o̱gkika’nig kenomeynayo konigti e’ka’ta’ pakhue’ o̱’ne. Kenda Juan Bautista o’kika’nig kenomeynayo pakhue’ o̱’ne. Kenpa’ti do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me’ta’mona’uyne konig do ijkika’nig kenda kenpa’ti pakhue’da o̱’ne. Juan Bautista katepi’ ’uruda aypo bapehue’ o̱’i̱ka’po kenpa’ti vino mayhue’ o̱’i̱ka’po. Kenda Juana o’kika’nok toto’a Juantaj o’nopo’to̱e̱ kenomeya̱ nama’da on’batia’pakika’nig’a. Nogok do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me’ta’mona’uyne opudere katepi’ ’uruda aypo ijbapikay kenpa’ti do katepi’ ijmay’ikay. Do’takon dakhuea’da menhuaika’ne. “Huakka’da o’bapika’ kenpa’ti huakka’da huamai’eri o̱’i̱ka’. Kenpa’ti Jesúsa dakhuea’ huaka’eritaj di’da o’maika’. Kenpa’ti gobierno huakupe huatabae’eritaj di’da o’maika’.” Do’taj kenpa’ menhuaa’ika’ne. Aratbut oy ken konig o̱’nika’ nogda ijbatia’pakapoy. Katepi’ nogomey on’pakpo o̱gka’ kenomeynayo konigti e’ka’ta’ pakhue’ o̱’nika’. Konig huasi’po on’batuerikika’nig aratbut oy konigti o̱’ne. Huasi’po huakka’ jak kurute on’bahuadpo on’batuerikpo nogtaj nogtaj on’mana’po “Tete’pu’te ’urua’da o’batadi’keay opudnayo oro’ere e’durugpakta’ pakhue’ mo’e̱ne, baila e̱e̱’ta’ pakhue’ mo’e̱ne. Oro’ e’bahuiktada opudnayo huikhue’ mo’e̱ne.” Ken konig huasi’poa onda’ika’. Ken konig aratbut oyda o̱gkika’. Diosa ’urua’da o’nopo̱i̱ka’nok Diostaj huanigpe̱i̱ka’erinayo ’urua’da on’nopoenkika’po kenomeyo’da durugda o̱’nika’. —Jesúsa o’mana’uyate.

Huakka’ jakyo hua̱e̱’eria Diostaj nigpe̱e̱hue’ada dakhuea’da o̱gkika’po

nopo'koreahue'da o̱'ne'uy.
(Lc. 10.13-15)

20 Huakka' jakyo nogyo̱ nogyo̱ Jesúsa o'bayarea'uy. Aratbut nopo'koreahue' o̱'nenok Diosa ke'poda o'magka'apo. Jesúsa huaboa'da o'manbatia'pakapo:
21-23 —Huakka' jak Corazín huae̱'eria pai'da mo'nopo'e̱ape̱one. Kenpa'ti huakka' jak Betsaida huae̱'eria pai'da mo'nopo'e̱ape̱one. Opudomeyen jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a, opudomeynayo nopo'koreahue' mo'e̱me'ne. Konig Betsaida huakka' jakya' kenpa'ti Corazínya̱' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti Tiro nog aratbuten huakka' jakya' Sidón nog aratbuten huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da eka'nayo kenomeya̱ i̱da yan'manopo'korea'aymetnig'a kenpa'ti kenomey pai'da o̱'nea' aratbuttaj moknopo̱e̱po saconig yan'otay'metnig'a. Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'po Tiro huae̱'eritaj Sidón huae̱'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo. Opudomeytanayo ke'poda castiga mogka'apone. Opud Capernaum huakka' jakyo huae̱'eri "Huadakda o̱'e̱y. Kurudyo̱ o'hua'apoy." Mo'nopo̱e̱nig'a. Kubarakyoda bohuapone. Sodoma huakka' jak huae̱'eria dakhuea'da o̱gkikuynok Diosa huakka' jak ta'aka o̱'mahui̱g'uyate. Kenomeytaj mahui̱ghued konig opudtaj ijbayarikay konigti Sodomayo e'bayarika'uynayo Diosa ta'akyo mahui̱ghue' ya̱'e̱a̱y'uyetnig'a.
24 Nogok Diosa castiga e̱gka'te opudtaj ke'poda mogkapet. Sodomataj sue'damon castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'bayareaddepo huakka' jakyo huae̱'eritaj huiyokada o'mana'uy.

Do'taj me'noknopo̱e̱'po dakhuea' e'ka' on'batika'apone. Jesúsa o'mana'uyate.
(Lc. 10.21-22)

25 —'Urua'da i̱'e̱ne, Apag Dios. Kurudyo̱ huae̱'eried huairi i̱'e̱ne. Kenpa'ti huadariyo huae̱'eried huairi i̱'e̱ne, Apag Dios. Suhue'damon huanopo̱e̱'eritaj 'urunopo'tada o̱'nen huairitaj i'maknopo̱e̱a̱'ne. Huakka' huanopo̱e̱'eritaj o̱'nen huairitaj huaknopo̱i̱ka' men'tiokhueyne.
26 I'paknok huaknopo̱i̱ka' men'tiokhueyne, kenpa'ti i'paknok meno-knopo̱e̱ne, Apag. —Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.
27 —Do'hued Apaga̱ be'teypaka'uyne, me'manopo̱e̱a̱'uyne. Aya'da be-yokuyne. Do Diosen Huasi'po o̱'e̱, Apag Diosayo'da moknopo̱e̱a̱'ne. Konig Apag Dios o̱'e̱po, konig o'nopo̱e̱, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopo̱e̱y kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopo̱e̱a̱y.
28 Opud dakhue'da bo'kikame'te. Diostaj dakhuea' huakeri mo'e̱ne. Dakhuea' e'ka' a'nopo'yareaya'po diga̱'da nama'da bo'kika'nig'a. Opudtaj e'tihuapokta' ijpaki. Do'taj meknopo̱e̱nok on'nopo'yarea'apone. Dakhuea' e'ka' on'batika'apone.
29 Diosen ijkikay. Doere bokika'. Do'taj men'nigpe̱i̱ka'po nogi̱ti nogi̱ti yan'noponhuati'. Opudtehuapa' ijhue'da daka'da ijnigi̱kay. Opudtaj ijmatinepahuika'nok onte'ti dakhuea' kikahue'dik mo'e̱a̱pone. Ona'ti me'pukehue'dik mo'e̱a̱pone.
30 Doere bo'pakpo Diostaj o'nigpe̱e̱ne kenpa'ti on'tihuapoknok do'hued e'manmadika'taj nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱a̱pone. —Jesúsa o'mana'uy.

12

Judíoen okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete oro' Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri o̱gkupoktega̱'uy.
(Mr. 2.23-28; Lc. 6.1-5)

1 Nogok judíoen okmapie̱'ahuaddik huame'noete oro' Jesústaj
huanigpe̱ika'eri Jesúsere o'huae'uy. Ta'bayo o'huae'uy. O'kusitokpo
o̱gkupaya'po o'bape'uy.
2 Fariseo huamanmadika'eri huairia oro'taj bo'tiahuaypo Jesústaj:
—Yatiahuay'. Kenda judíoen okmapie̱'ahuaddik e̱e̱'te kikahue'dik o̱'e̱nig
o̱'nen huanigpe̱ika'eria o̱gka'. Dakhuea'da o̱gka'. —Fariseo Moisésba'taj
nama'da huaknopo̱e̱'eria Jesústaj o'nona'uy.
3 —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere
hua̱e̱'eri o̱gkusitokuyate.
4 Diosen carpa jakyo on'kudon'uyate. Pan Diostaj o'nighueda̱'ika'
o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan
bape'dik o̱'nika'. David kenere hua̱e̱'eri o̱gkusitokpo ken pan o'depo
on'pe'uyate.
5 Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeritaj Moisésenba' o'batia'pak
mo'ba'tiahuayde. Judíoen okmapie̱'ahuaddik e̱e̱'te sacerdote 'uhua Diostaj
on'nigbarakika'. Judíoen okmapie̱'ahuaddik e̱e̱'te baahue'dik o̱'e̱. Moisésa
o'madoya'uyate. Opudomeynayo sacerdote dakhuea'da o̱gka' bahuaahue'
mo'i̱ka'ne.
6 Diosen jak huadakda o̱'e̱nig'a do huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy.
Do'tataj aya'ada nigpe̱ika'dik o̱'ne.
7 "'Uhua e'nigbatiarakika' sue'da ijpaki. Aratbuttaj e'matinepahuiataj
huakka'da ijpaki," Apagba'a oa'. Kenda e'nopo̱e̱'nayo do'hued
huanigpe̱ika'eritaj mo'matinepahui'po dakhuea'da o̱gka' ahue' mo'e̱a̱yet.
8 —Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten
okmapie̱'ahuaddik huame'noete huairi i̱jje̱po katepi' ya̱gka' aratbuttaj
mana'dik i̱ji̱kay. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'bayarea'uy.
(Mr. 3.1-6; Lc. 6.6-11)

9 Kenda Jesúsa o'mana'depo o'hua'uy. Judíoen hua̱itake' jakyo o'kudon'uy.
10 Jakyo huabokerek eba'po'ketpak o̱'u̱y.
—¿Okmapie̱'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya̱'e̱? —Jesústaj
o'nona'po Jesúsa nama'dapi' kae'po Jesústaj dakhue' e'huaa'ta' on'pakpo
kenpa' Fariseomeya̱ o'nona'uy.
11 —Opuden nogtida oveja e̱'ta̱e̱a̱da judíoen okmapie̱'ahuaddik huame'noe
e̱e̱'pi' huabid sorokkogyo̱ e'takotnayo dapita' i̱da sorokkogyo̱ bo'totokika'ne.
12 Diosa oveja 'uhuataj sue'da o'pak. Aratbuttanayo huakka'da o'pak.
Konige̱po judíoen okmapie̱'ahuaddik huame'noete aratbuttaj tihuapokdik
i̱jje̱y. —Jesúsa o'mana'uy.
13 —Yaopite'. —Jesúsa ona'uy. Huabokerek o'opitedepo o'bayaruduy.
Dakba'da nogbapenonigti o̱'un'uy.
14 Fariseo huamanmadika'eri o'nokbahua'uy. O̱gkupopakpo ontatayo
on'batia'pakpo, monig Jesústaj o'arakapo, huaboa'da on'batia'pakuyate.

A'nenda Jesústaj Diosen huamanbatia'pakeria o'timadoya'uyate.

15 Fariseo huairi Jesústaj e'arakta' on'paknok kenok Jesús o'nokotpo ke̱ya̱'
o'bakhua'uy. Kenere huakka'da on'hua'uy. Aya'da dakhue' hua̱e̱'eritaj
o'bayarea'uy.
16 Jesúsa o'bayarea' nogyo̱ nogyo̱ batia'pakhue' yane'. Huiyoka'da
o'mana'uy.
17 Kenda Isaíasa Diosen huamanbatia'pakeri o'batia'pakuyatenig Jesúsa
aya' o'ka'uy. Oa'po:

18 In do'hued huanaba' me'tạẹne. Do'hued kakike'po ijta'mona'apoy. Kentaj di' ịjjẹy. Do'taj me'durugpaka'apone. Kentaj ijdurugpakapoy. Do'hued Nokịrẹgạ ijnopo'tọẹạpoy. Aya'tada nog aratbuttakon dakhuea' e'ka' manopo'yarika'dik ọ'ịka'apo.
19 Nog aratbuttaj maboyhue' ọ'ịka'apo. Aratbuttaj 'utta'da okoyhue' ọ'ẹạpo. Jak kuruta' 'utta' mana'pakhue' ọ'ẹạpo.
20 Konig huẹ'pi sue'pi' tey ẹ'ẹọk daka' tọika'dik ọ'ne, konigti aratbut sue'da o'noknopọẹnok daka' o'matọika'apo. Konig kerosenbij aya' ekpakada ịda bakayhue'dik ọ'ẹ. Konigti pai'da aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Do'hued huanaba'a aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'depo kenpa'da Diosen huadak hua'a o'mananhuahuika'apo. Ke'nen huaknopọẹ'eriomeynayo kenere on'neonhuahuika'apo.
21 Nogbayo nogbayo huạẹ'eria kentaj yanoknopọika'apet. Isaíasa a'nenda oa'uyate.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.
(Mr. 3.19-30; Lc. 11.14-23; 12.10)

22 Toto' nokịrẹgạ dakhue'a o'nopo'tọẹnok huabokerek botpenpenda ekpobig ọ'ụy kenpa'ti a'pakhue'dik ọ'ụy. Jesúste on'tohua'uy. Jesúsa o'yarea'nok o'yarud. Huaboa'da 'urua'da mabo'dik ọ'ụy kenpa'ti huaboa'da a'pakdik ọ'ụy.
23 —¡Kenpihuay! Diosa huabokerek huairitaj o'ta'mona'apo. Kentaj on'maboikay. ¿Menpa' Diosa Jesústaj ya'ta'mona'uy? ¿Menpa' Jesús David Huairien adhuea' huayayo yạ'ẹ? —Huakka' aratbuta ọgkupopakpo o'da'uy.
24 Fariseo huamanmadika'eria on'pẹẹdepo,
—Ehue'. Diosa ta'monahue' ọ'ụy. Toto' huairia o'teyya'nok Jesúsa toto' nokịrẹgtaj maendik ọ'ẹ. —Fariseoa on'huaa'uy.
25 Kenda fariseo en'huaa'te Jesúsa o'nopọẹpo,
—Ondariyoyo' huạẹ'eri gobierno huairi huayahuaya e'barakika'nayo gobierno huairi tọẹhue'dik ọ'neapo. Onyoyo' huạẹ'eri aratbut e'batuktukta' on'pakpo on'bakkupopak. E'baraknayo ehue'dikda ọ'ne.
26 Konigti toto' huairi huayahuaya e'magka'nayo a'ti ehue'dik yạ'neapet.
27 Toto' huairi do'taj o'teyya'nok nog toto' nokịrẹgtaj o'maena'. Opud fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'ne. Opuden huanigpẹịka'eria toto' nokịrẹgtaj kan'maene'po menpa' toto' huairia ya'bateypaka'po. Ehue'. Nama'da boa'ne. Opuden huanigpẹịka'eria mona'apone
28 Diosen Nokịrẹgạ be'teyya'nok toto'taj ijmakenikay. Konigẹpo do Diosen Huairi o'tiakde. Diosa o'ta'mona'uy. Opudere Diosen Huairi ọ'ẹde. Kentaj yanoknopọẹ'.
29 Huabokereka huairien e'tamaika' ekbakayta' e'paknayo ba'tinuku'dik kenpa'ti itakpi'tinuku'dik ọ'ẹ. Huairitaj e'tinukude' okbakaydik ọ'ẹ. Donayo teyda ịjjẹy. Toto' huairitaj tinuku'dik ịjjẹy. Toto' huairien huanaba' maendik ịjjẹy.
30 Be'api' do'taj pakhue' ẹẹ'nayo konig do'hued taka' mo'ịka'ne. Be'api' doere e'baktie'ea'ta' tihuapokhue' ẹẹ'nayo do'hued huaknopọẹ'eritaj on'baknopọẹbatika'po dakhuea' ọgka'po.
31 Aratbut dakhuea'da eka'nayo kenpa'ti Diostaj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik ọ'ẹ. Diosen Nokịrẹgtanayo dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik ọ'ẹ.

32 Be'api' do'taj dakhuea'da e'huaa'nayo Diosa bakkahuea'dik o̱'e̱.
Be'api' Diosen Nokire̱gtaj dakhuea'da e'huaa'nayo bakkahueahue'dik o̱'e̱.
Menokapi' bakkahueahue'dik o̱'e̱a̱po.

Hue̱ymeyen huada huadakda e̱e̱'nayo o'tiahuaypo hue̱ymey huadakda o̱'e̱ o'nopo̱e̱ne. Konigti aratbut huadakda e'batia'pakika'nayo huadakda o̱'ne nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.
(Lc. 6.43-45)

33 Daknopoda hue̱ymey e̱e̱'nayo 'uru huada o'to̱ika'. Hue̱ymeya̱ e'aynayo huadakon o'aypo dakhue' huada o̱'i̱ka'. Huadakdada enhuadnayo 'uruda o̱hue̱y o̱'e̱ o'nopo̱e̱ne. Do kenpa'ti huadakda ijkika'nok huadakda o̱'e̱. Yan'nopo̱e̱'.
34 Konig bihui a'nenda nama'da ona'uyate, opudkon nama'da huaa'eri mo'e̱ne. Opud dakhuea' hua̱e̱'eri mo'e̱po huadak sigpi' ahue'dik mo'i̱ka'ne. Katepi' huanopoya'da o'nopo̱e̱po kenda o'batia'pakika'ne.
35 Huabokerek huadaknopo'da o̱'nepo huadakda on'nopo̱ika'po huadakyo' on'batia'pakika'. Huabokerek dakhue'nopo'da o̱'nepo dakhue'da on'nopo̱ika'po dakhueayo' on'batia'pakika'.
36 Kene'hua̱ya̱'me'noete Diosen castiga huame'noete aya'da dakhue'dik o̱da'ika'uynigtaj castiga o'magka'apo.
37 Huadakyo' huaa'eritaj "Huadakda mo'e̱ne." Diosa mona'apet. Dakhuea' huaa'eritaj "Dakhue'da mo'e̱ne." Diosa mona'apet, ken. —Jesúsa o'mana'uy.

—On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya̱ oknopo̱e̱'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya̱ Jesústaj o'nona'uyate.
(Mr. 8.12; Lc. 11.29-32)

38 —On Diosya' o'tiakuyate. Kenda oro'omeya̱ oknopo̱e̱'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huamadoya'eria kenpa'ti fariseo huamanmadika'eria o'nona'uy.
39 —Oy aratbut dakhuea'da o̱'nika'. Diostaj oknopo̱ikay o̱danig'a Diostaj nigpe̱e̱hue'da o̱'ne. Konig Dios teyda o'kika' konigti yaka' o'nona'nig'a kahue' i̱jje̱a̱poy. Kenyo'da konig Jonás Diosen huamanbatia'pakeria o'kuyate sue'da konigtimon ijka'apoy.
40 Jonás bapa'me'noe bapa' sikyo sikidbi'dapoyo o̱'unhua'uyate konigti do bapa'me'noe bapa' sikyoere sorokkogyo̱ i̱jje̱a̱poy.
41-42 A'nennada huakka' jak Nínive hua̱e̱'eritaj Jonás Diosen hua'a e'manade'te Nínive aratbut Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpe̱e̱'uyate. Oy aratbut do'taj mo'pe̱e̱denig'a nopo'koreahue' mo'e̱po do'taj oknopo̱e̱hue' mo'e̱ne. Jonás sue'da huairi o̱'u̱yate. Donayo hueretda huairi i̱jje̱y. Konige̱po kene'hua̱ya̱'me'noete aya'da Diostaj e'nigbakupobote opudomey oy hua̱e̱'eri dakhuea'da o̱gkika'uyate. Nínive hua̱e̱'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo. A'nennada huadaribayo ettone'a̱ huairi o̱'u̱yate. Ke'nenba bidtenada o̱'u̱yate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopo̱e̱po 'urua'da o'batia'pakika'nok a'pe̱e̱ya'po ken ettone' ke'nenbaya' bidta'nada o'tiakonhuahua'uyate. Israel aratbutenbayo o'tiakonhuahua'uyate. Salomónnayo sue'da 'urua'damon o'nopo̱e̱'uyate. Donayo 'urua'nanada ijnopo̱e̱po huadaka'da ijmanmadikika'nig'a oy hua̱e̱'eria sue'ada do'taj mo'pe̱e̱po o'noknopo̱e̱ne. Konige̱po nogok kene'hua̱ya̱'me'noete aya'da Diostaj en'nigbakupobo'te opudomey do'taj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri Diostaj dakhue'nada o̱'ne ettone' huairia Diostaj o'bahuaa'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokiręga huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'huakume'uy.
(Lc. 11.24-26)

43 —Dakhue' toto' nokiręg huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo aratbut ehue' ęę'yo o'hua'po meyopi' huaika' e'uktada huahuayhue'da o'ępo.
44 "Kęyo ijikamey a'kumeyi'." Kenpa' nokiręga o'nopoępo, ken huabokerektaj o'nopo'toikame', kentaj ękyęde'te Diosapi' nopo'toęhue'da daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o'ęnok
45 ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nanadakon nokiręgtaj o'bahuahuaydepo o'batotiakpo ken ontayo' huabokerektaj on'nopo'toęnok. Huakkuruda nogtotoatida o'nopo'toępo sue'da dakhue'mon o'ępo ta'pota'taj ochoa dakhuea'nanada toto' on'nopo'toędenok huabokerek dakhuea'nanada o'ę'uy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsen huayę Jesúsen huama'buyere on'huatiakuy.
(Mr. 3.31-35; Lc. 8.19-21)

46 Jesús e'batia'pakonhua'te Jesúsen huayę Jesúsen huama'buyere o'nokyędepo on'boato'po, "Jesústaj e'batia'pakta' o'paki." Huabokerektaj o'nona'uy.
47 —Iyo jak kurute o'nen huayę o'nen huama'buyere bo'ukne. Ontaj e'batia'pakta' on'pak. —Huabokereka Jesústaj ona'uy.
48 —Be do'hued huayę ya'ęt. Be do'hued huama'buy ya'net. —Jesúsa o'mana'po,
49 huanigpęika'eritaj o'ba'tohua'ea'po:
—Inomey do'hued huayę do'hued huama'buy o'ne.
50 Aya'ada kenda do'hued Apag kurudyo huaę'eri o'paknok ogkika' kenomeyyo'da do'hued huama'buy o'ne. Kenomey Diosen ogkika' do'hued huidpo o'ne, kenomey Diosen ogkika' do'hued huayę o'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

13

Huabakidena'eri konig ogkika'nig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Kenme'noe Jesús o'orokpo ę'pogyo o'hua'po akta'bogpete o'huad'uy.
2 Huakka'ada aratbut Jesústaj on'tikupopaknok kusi'pe e'betyo o'huadato'po. Aratbut kuhuadte ogkupopakuy.
3 Konig Diosen Huairitaj yanoknopoęapet a'manmadikaya'po o'manbatia'pakonhua'po:
—Huabakidena'eri a'bakidenaya'po o'hua'uy.
4 Nogyon nogyon o'hua'e'uyate. O'hua'epo o'bakidenea'po dagte sue'da o'kidbakotapo bakoy o'batiakpo o'kidyę'kea'uyate.
5 Huidbate sorok burujte sue'da o'kidbako'tuyate. Kenta' idada o'kerekuy. Sorok buruj o'ępo idada o'kerekuy.
6 Ken diga' niokpo o'ta'tedepo eyya' o'pakpo suhue'da hua'ihuit o'ępo o'ay'uy.
7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Huakpi sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' diga' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate.
8 Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo huakka'kidada ogkupahuad'uyate. Noga huakpia cien huakid ogkupaępo. Noga huakpia sesenta huakid ogkupaępo. Noga treinta huakid ogkupaę'uyate, ken.
9 Kenda o'nona'dene daka' yan'pęę'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa konig o̱'e̱ o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik ya̱'neapet.
(Mr. 4.10-12; Lc. 8.9-10)

10 Oro' Jesúsen huanigpe̱ika'eri o'huatiakpo:
—¿Mena'po aratbuttaj nopoenkahue'dik e̱'hua̱e̱' jonbatia'pak? —Jesústaj ona'uyne.
11 —Diosen Huakhuairitaj konig aratbuta on'nigpe̱ika'apo opudtanayokon konig e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopo̱e̱a̱'ta' pakhue' i̱jje̱y.
12 Kenomey sue'da huakka' on'nopo̱e̱po e'nigpe̱ika'ta' on'pakpo nogda on'nopo̱e̱a̱po. Nogomey suhuigda on'nopo̱e̱nig'a nogda e'nopo̱e̱ta' pakhue' o̱'nenok Diosa o'bakkahuea'apo.
13 Nogomey e'tiahuayada e'pe̱e̱a̱da nopoenkahue'dik e̱'hua̱e̱' Diosen huakhuairi konig o̱'e̱ ijmanbatia'pakpo ijmanmadikikay.
14 Isaías Diosen huamanbatia'pakeria nopoenkahue' hua̱e̱'eri konig o̱'nika' o'batia'pakuyate:
Opuda̱da mo'pe̱e̱a̱petnig'a nopo̱gkahue' mo'e̱a̱pet. Kenpa'ti bo'tiahuayapetnig'a nopo̱gkahue' mo'e̱a̱pet.
15 Nopo'teyda mo'e̱po. Diosendiktaj dakhuea'da mo'pe̱e̱a̱pet. Konig ekposikonig ya̱'nepo hueretda hua'a tiahuayhue'dik ya̱'neapet. Pe̱e̱hue' ya̱'neapet. Nopo̱gkahue' ya̱'neapet. Kenpa'ti a'nopo'yareaya'po nopo'koreahue' mo'e̱a̱pet. Kenda Isaíasa oa'uyate.
16 Opudnayo do'hued huanigpe̱ika'erianayo on'tiahuayne on'pe̱e̱ne. Konige̱po durugda mo'i̱ka'ne.
17 A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaknopoada aratbut do'taj e'tiahuayta' e'pakada tiahuayhue'dik me'nuyate kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj e'pe̱e̱ta' e'pakada pe̱e̱hue' o̱'nuyate. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Huakidena'eri konig o̱'e̱ kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj daka' o'manopo̱e̱a̱'uyate.
(Mr. 4.13-20; Lc. 8.11-15)

18 —Yan'pe̱e̱'. Huabakidena'eri konig o̱'e̱ daka' ijbatia'pakapoy.
19 Huabakidena'eria o'bakidena'po dagte o'kidbakot. Diosen Huakhuairitaj huadak hua'a konig huakid o̱'e̱. Sue'ada aratbut konig dag o̱'ne. Teynopo'da o̱'ne. Diostaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'ne. Do'hued e'manmadika' e'pe̱e̱a̱da nopoenkahue' o̱'ne. Toto' o'bahuatiakpo huadak hua'ataj o'bakkayika'.
20-21 Sue'da huidbate o'kidbakot. Sorok burujda o̱'e̱. Ken konig aratbut do'hued e'manmadika'taj on'pe̱e̱po i̱dada o'noknopo̱e̱nig'a durugda on'pe̱e̱a̱tunig'a kenpa'da nigpeonhuahuahue' o̱'nepo sue'da o'nopoenka'po. Sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'. Nogok Jesúsen e'manmadika'taj yoknopo̱e̱y o'da'nok aratbuta on'batierikpo diga̱' on'magka'nok o'noknopo̱e̱batikapo.
22-23 Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut Diosen e'manmadika'taj on'pe̱e̱po on'pe̱e̱nig'a nogok nogta' nogta' on'mame'pukepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopo̱e̱batikapo. Kenpa'ti huakka' e'mato̱e̱'ta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopo̱e̱batikapo. Kenpa'ti hua̱'enda e'durugpakta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' o̱'neapo, nigpe̱e̱hue' o̱'neapo. Diosen kahue'dik o̱'neapo. Ken huakid huadak sorokyo o'kidbako'tuyate. Ken konig aratbut huadaknopo'da Diosba'taj on'peeonhuahuika'po on'nigpeeonhuahuika'. Daka' konig 'urunopo'da on'nigpe̱e̱po batikhue'da huadakda o̱gkika'apo. Kenomey Diosensi'po

o̱'ne, huakka'ada on'nopo̱e̱a̱po. Noga̱ suhuignada on'nigpe̱ika'. Noga̱ huakka'mon on'nigpe̱ika'. Noga̱ huakka'nanada on'nigpe̱ika'. —Jesúsa oro' huanigpe̱ika'eritaj mona'uyne.

A'manmadikaya'po nogdakon Jesúsa o'manbatia'pakuy. Trigo mire̱ere e'tipakbo' konig o̱'e̱ Jesúsa o'manbatia'pakuy.

24 Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopo̱e̱a̱ponigtaj on'nigpe̱e̱a̱ponigtaj ken konig o̱'e̱a̱po Jesúsa onte'ti o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi in konig o̱'e̱. Huairien huanaba' ta'bayo huadakkidda o'batuke'uyate.

25 Aya'ada en'batayte huairien taka' ta'bayo o'tiakbedpo trigotaj mire̱okda o'noktibatukbed'uyate. O'noktibatukbedpo on'hua'uyate.

26 Ken trigo huakpi o'kerekdepo trigokid o'magkupapa'kuyate. Mire̱ trigoere o'bakerekuyate.

27 Huanaba' mire̱ on'tiahuaydepo huairite on'hua'po, "Huadakkidyo' o'batu'kemey. ¿Meyo̱ ee' mire̱ ya'bo, huairi?" O'nona'uyate.

28 "Takaa o̱gkame'te." Huairia ona'nok, "¿Menpa' e'taburuta' i'pak?" Huanaba'a huairitaj o'nona'uy.

29 "Keje', mire̱ mo'burupo trigo huakpitaj tionurudikpi' mo'e̱t. Trigoere mire̱ere kenpa'da ka̱e̱'.

30 O̱gkupayea'hued e̱e̱'ted onteteyo' kenpa'da ka̱e̱'. Huakkuru a'bakpakaya'po mire̱ yan'burupo yan'kupahuia', trigokidnayo aypo jakyo ya̱g'kuda̱ti'. Ijmana'apoy." Huairia oa'uyate. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Mostazakidtaj ken konig o̱'e̱ o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.30-32; Lc. 13.18-19)

31 Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopo̱e̱a̱ponigtaj on'nigpe̱e̱a̱ponigtaj ken konig o̱'e̱a̱po o'manbatia'pakpo o'manmadika'po:

—Diosen Huakhuairi konig suhuigkidda mostaza huakid o̱'e̱. Huabokerek ke'nen ta'bayo mostaza huakidsi'po o'tukpo.

32 Suhuigkida̱da e'kerekpo hue̱ymeytonea' o'kerekdepo huaboro'nanada o̱'e̱a̱po. Hua'opite huakka' bakoya on'pakka'apo. Konigti huakkuruda Dios Huairien huaknopo̱e̱'eri sue'da o̱'ne. Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopo̱e̱po on'nigpeonhuahuika'po huakka'da o̱'neapo. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Pan huabia'o̱g ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Lc. 13.20-21)

33 Ona'ti a'manmadikaya'po Jesúsa o'manbatia'pakpo:

—Ettone'a̱ harinao̱gyo̱ huabia'o̱g o'buk. 'Urua'da o'tio̱gkuayaga̱'nok huabada o'kudapo. Aya'da o'bia'apo. Ken konig Diosen Huakhuairitaj huabada yanoknopo̱e̱a̱pet. —Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Huakka' aratbut e̱gkupopakte Jesúsa Dios Huairitaj huaknopo̱e̱'eri o'noknopo̱e̱a̱po ken konig o̱'e̱a̱po o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.33-34)

34 Huakka' aratbut e̱gkupopakte konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po o'manmadika'uy.

35 Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok aratbut ẹgkupopakte Jesúsa
ken konig ọ'unhuahuika'apo o'manbatia'pakika'uy.
Huadari e'ka'detada kenda aratbut nopọẹhued ọ'nunhuahuika'uy, kenda
kan'nopọẹ'po, ken konig ọ'ẹạpo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy.
Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda oa'uyate.

Mirẹ trigoere e'bakerek Jesúsa ken konig ọ'ẹ o'manbatia'pakde daka' o'manmadika'uy.

36 Huakka' aratbut ẹgkupopakte Jesúsa o'bakhua'po jakyo o'kudon'uy. Oro' ke'nen huanigpẹika'eria o'huatiakondepo,
—Trigo mirẹere ta'bayo onteteyo' o'bakerek ken konig i'manbatia'paknig daka' mona'. —Oro' Jesúsen huanigpẹika'eria ona'uyne.
37 —Do huabokerek ịjjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne. Ken konig ijmanbatia'paknig. Huairien ta'ba ọ'tạẹpo huadakkidda e'batuke'. Ken huairi do ịjjẹy.
38 Huadarite huạẹ'eri aratbut konig huairien ta'ba ọ'ne. Aratbut do'taj mo'nigpẹika'nig konig huadakkidda ọ'ne. Aratbut toto'taj on'nigpẹika'nig konig mirẹ ọ'ne.
39 Taka' mirẹ huabakbatuke'eri konig toto' huairida ọ'ne. Toto'ada nama'da o'manopọẹạ'nok Cristoen huaknopọẹ'eri ọ'ẹy nama'da ya'manopọẹạ'apet. Nogok kene'huạyạ' huame'noete Diosen huata'moneri aya'tada o'bakbaea'apet
40 Konig aratbut tajpo mirẹ on'bakpakika'nig konigti kene'huạyạ' huame'noe ẹẹ'te Diosa dakhuea' huakka'eritaj huehuea'nanada ta'akyo o'mahuịgapo.
41 Do Diosen huata'moneritaj ijmata'mona'apoy. Aya'da dakhuea' huaka'eritaj on'bakbe'ea'apo.
42 Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenaponok on'bahuikonhuahuika'apo pai'nanada ọ'neonhuahuika'apo.
43 Kenoka' Diostaj huanigpẹika'eri 'urua'nanada ọ'neapo. Konig niokpo e'ta'teonig 'urua'nanada ọ'neapo. Kenda o'nona'nig daka' yan'pẹikati'. Bo'piokhuadne.

Huakka'te huapa'da ọ'ịka'nig katepi' o'huahuaypo konig ọ'ẹ. Jesúsa o'manbatia'pakuy.

44 Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopọẹạponigtaj on'nigpẹẹạponigtaj konig ẹ'dik ọ'ẹạpo ijmanbatia'pakapoy. Konig huabokereka nogen ta'bayo huakka'te huapa'da ọ'ịka'nig o'huahuaypo kenda huakka'da o'pakpo soroka o'tibukanpo. Ken ta'ba huakupete e'bake'nayo kenda o'huahuayme'nig ọ'taeonhuahuika'apo. Konigẹpo ken ta'ba e'baketa' huakka' o'pakpo aya'da o'matọẹ huakupete o'bahuaya'po, ken huakupe o'tọẹdepo ta'ba huakupete durugteda o'bakepo. Kenda 'urunanada o'huahuayme'nig huaboa'da ọ'taeonhuahuika'apo. Konigti Diosen huakhuairitaj huakka'da pakdik ọ'nepo kentayo'da nigpẹika'dik ọ'neonhuahuika'apo.

'Uruda sakbij huakka'tenanada ọ'ịka', konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' ọ'ịka'.

45-46 Diosen Huakhuairien e'manmadika' on'nigpeeonhuahuika'aponigtaj konig ọ'ẹ ijbatia'paki. Konig yudtaj huabahuaya'eria 'uruda sakbij o'ukika'po 'urunanada o'huahuaydepo kenda sakbijtaj o'pakpo aya'da o'matọẹpo huakupete o'bahuaya'po sakbij o'bake. Ken konigti Diosen Huakhuairien e'manmadika' huakka'nada pakdik ọ'neonhuahuika'apo.

Dios Huairien huaknopo̱e̱'eri konig biigentotok o̱'e̱. Hueretda huaknopo̱e̱'eritaj on'baktie'ea'apo. Nogtaj ta'akyo mahuigdik o̱'neapo.

47 Dios Huairien huaknopo̱e̱'eri ken konig o̱'ne. Konig biig huakjenea e̱'po̱gya̱' o'noke̱ne. Nogda nogda biig o'nontotokpo
48 hueda̱'da o̱'e̱nok kuhuadta' o'nontotok, o'nontotokdepo huadak biigyo̱' o'noktie'ea'. Nogda biig pehue'dik e̱'hua̱e̱' o̱'nen.
49 Diosen kene'hua̱ya̱' huame'noete ken konig Diosa aratbuttaj o'magka'apo. Diostaj hueretda huaknopo̱e̱'eritaj Diosen huata'moneria on'baktie'ea'apo.
50 Dakhuea' huakka'eritaj ta'akyo on'maenapo. Ta'akyo pai'da o̱'nepo on'bahuikapo. —Jesúsa mona'uyne.

Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eria Jesústaj eknopo̱e̱'nayo huatone'bapi' kenpa'ti Jesúsen huaboda e'manmadika' manmadika'dik o̱'ne.

51 —¿Menpa' o'nonbatia'paknig mo'nopoenka'? —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpe̱ika'eritaj mona'uyne.
—E̱e̱', o'nopoenkay. —Jesústaj ona'uy.
52 —Opud Moisésenba' huamanmadika'eri Moisésenba'taj daka' mo'nopo̱e̱. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' mo'nopo̱e̱. Oy Diosen Huairitaj ijmanmadika'nig opud moknopo̱e̱dene. Huatone'ba' kenpa'ti do'hued huaboda e'manmadika' manmadika'dik mo'e̱ne. Konig jak hua̱ta̱e̱'eri ken konig ya̱g'kikati'. Jak hua̱ta̱e̱'eria pai'da hua̱e̱'eritaj on'batiahuayika'. Jakyo katepi' o̱'ta̱e̱ huatone'pi' huabopi o'batotiakpo pai'da hua̱e̱'eritaj o'bayokika'. Opud konigti ya̱g'kika'. Apagba' huatone'ba' do'hued huaboa'da e'manmadika'ere yan'manmadikikati'. —Jesúsa o'mana'uy.

Nazaretyo Jesús o̱'ika'uy.
(Mr. 6.1-6; Lc. 4.16-30)

53 Kenoka' Jesúsa ken konig o'manmadikandepo o'batikuy. Ke̱ya̱' on'bakhua'uy.
54 Hua̱'enbayokon o̱kye̱'uy. Judíoen hua̱itake' jakyo huaboa'da o'manmadika'uy. Aratbut on'pe̱e̱depo e'me'pukeada oknopo̱e̱hue' o̱'nepo:
—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopo̱e̱. Menpapi' huakka'da yanopo̱e̱'. Menpapi' yabayarea'.
55 Huamenhuea'eriensi'po o̱'e̱nig'a. Ke'nen hua̱ye̱ María o̱'e̱. Jacobo ke'nen huama'buy o̱'e̱, José Simón Judas.
56 Jesúsen huidpopi' oro'ere o̱'nika', meya̱' huakka' ya'nopu̱yet. —Aratbut Jesúsen huakka' jakyo hua̱e̱'eri huayahuaya on'batia'pakuy.
57 Konige̱po Jesústaj digda on'huanopo̱e̱'uy.
—Aya'da nogbayo nogbayo hua̱e̱'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'pe̱e̱ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadakda o̱'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo hua̱e̱'erinayo e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'nika' kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri huadak o̱'ne. E'bahuaa'ta' pakhue' o̱'ne. —Jesúsa ke'nenbayo hua̱e̱'eritaj o'mana'uy.
58 Ke̱ya̱' aratbut Jesústaj oknopo̱e̱hue' o̱'nenok sue'tada o'bayarea'uy.

14

Juan Bautistataj on'hue̱renokteg'uyate.
(Mr. 6.14-29; Lc. 9.7-9)

1-12 Galilea huadari gobierno huairi Herodes o̱'u̱yate. Herodesen huama'buy Felipeen hua̱to̱e̱ Herodíastaj o'to̱e̱'uyate.

—Felipeen huatoe Herodíastaj toehue'dik i'ene. —Juana Herodestaj ona'ika'nok Herodes Juantaj o'tita'mona'uyate. "Huabakuda' jakyo yag'kuda'." O'mana'uyate. Herodes Juantaj e'arakta' o'paknig'a arakhue' o'uyate. Aratbuttaj o'me'pukpo Juantaj arakhue' o'uyate. Juan Bautista Diosen huamanbatia'pakeri o'e. Aratbuta o'noknopoenok. Herodesen cumpleañote huakka'tada o'batobape'uyate.

Aya'tada Herodíasen huayobua bailea' o'manige'uy. Herodes huakka'da o'durugpakpo "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda o'yokapone." Aya'da en'peete huayobutaj ona'uy. Mune'yoa Herodías huayetaj o'huahuatupo. "¿Ka'tia' yona'apo?" Onatupo. "Juan Bautistaen huaku beyok." Yanati'. Mune'yoen huayea ona'uyate. Herodeste o'kumej. "Baegte Juan Bautistaen huaku beyok." Herodestaj ona'uy. Herodes kenda o'peedepo pai'da e'nopo'eada "Aya'da katepi' on i'pak menati' kenda ijyokapoy." Aya'ada huabokerek on'peenok sorotatataj "Huabakuda' jakyo yanhuati', Juantaj yanhuerenokteg. Yag'kutotiak. Herodíasen huayobutaj yan'yok." Huairia o'mana'uyate. Sorotataj on'nigpeepo huaku on'totiakpo Herodesen huayobutaj on'yokuyate. Ke'na huayetaj o'kutohua'po o'kuyokuyate. A'timon Juan Bautistaen huanigpeika'eri on'tiakpo huabuey on'tohua'uy. Ogkubarakka'uyate. Ogkubarakka'depo Jesústaj on'hua'po Juantaj on'huerenokteg o'nonbatia'pakato'uy.

Nogok Jesús 'urua'da o'kika'nok Herodes huairia o'tipeedepo:

—Ken Juan Bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa o'noyhuadame'te. Konigepo 'urua'da o'kika'te. —Kenda nama'da o'nopoepo oa'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

13 Juan Bautista e'bueyde'te Jesúsa o'peedepo keya' o'bakhua'uy. Kusi'pete o'hua'uy. Kente aratbut ehue' e'nika'yo o'hua'uy. Jesús o'hua'de on'tipeepo huakka'da jakya' o'noro̱konpo akta'bogpea' on'tahua'e'uy.

14 Kusi'pe o'betatodepo Jesúsa o'kutuy. O'kutdepo huakka'da aratbuttaj o'batiahuay'uy. O'matinepahui'po dakhue' e'ne'taj o'bayarea'uy.

15 Huaboa' e'sikonyakte oro' Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj o'huahua'po,

—O'sikde. Iyo aratbut ehue' o'ne. Huakka' jakyo aypo kan'bae'po yamata'mona'. —Oro'a Jesústaj ona'uynig'a.

16 —Huahue'dik o'ne. Opuda aypo yan'bayok. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

17 —Ehue' toehue'da o'ey. Huabaniga' pan botta' biigyo'da o'toey. —Jesústaj ona'uy.

18 —Iyo do'taj menigtotiak. —Jesúsa mona'uyne.

19 "Mirebate yan'bahuad." Huakka'da aratbuttaj Jesúsa o'mana'depo, huabaniga' pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Dakiti oa'depo pannopote o'posakea'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro' huakka' aratbuttaj o'bayoke'uy.

20 Aya'ada on'bape'po noteyya' ogka'uy. On'tiokayonpo doce kusogyo hueda'da huata'suj on'dohuea'uy. Huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy.

21 Cinco mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'pobeta' kenpa'ti on'bape'uy.

Jesús huahuetiudte o'huae'uy.
(Mr. 6.45-52; Jn. 6.16-21)

22 "Huakkuru kusi'pete yan'kudpo yanoktegti'." Jesúsa oro'taj mona'uyne. Enade'te huakka' aratbuttaj jakyoda o'mata'mona'uy.

23 O'mata'mona'depo ote'yo o'behuikuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po
o'behuikuyate. Osikdenok Jesúsyo'da o̱'u̱yate.
24 Kenok oro' e̱'po̱gnopoyo o̱'u̱y. Diga̱'da o'bapokpo kusi'pete mon-
bosaka'uyne.
25 Sikyoedda Jesúsa hua̱hue̱tiudte bo'huatiakuyne.
26 Jesús hua̱hue̱tiudte oro' o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.
—Noki̱re̱g o̱'e̱. —O'me'pukonpo o'okoy'uy.
27 —Me'pukhue' yane'. Do i̱jje̱y. —Jesúsa mona'uyne.
28 —O̱'na e̱e̱'nayo do'taj yatiak. Mena' Huairi. —Pedroa ona'uy.
29 —Yatiak. —Jesúsa ona'nok Pedro o'kotpo Jesústaj hua̱hue̱tiudte
o'huahua'uy.
30 Hua̱hue̱tiudte o'huahua'po e'huahuada diga̱'da o'bapok o'nokotpo
o'me'pukon'uy. O'me'pukonpo huaboa'da o'ta'kotaypo.
—Be'totok, Huairi, ijta'kotdey. —Pedroa Jesústaj o'nokoy'uy.
31 Jesúsa Pedrotaj o'ba'totokpo,
—¿Mena'po suhuigda meknopo̱e̱' do'taj? Hua̱hue̱tiudte i'huatiakpo
be'tihuapokapone mena'po oknopo̱e̱hue' o̱'e̱. —Ona'uy.
32 Jesús Pedroere kusi'peyo en'huadde'te bapoka o'batikon'uy.
33 Oro' huikudate o'huadpo,
—Kenpihuay, on buttida i̱'e̱ Diosen Huasi'po. Kurudya̱' i'tiakuyate. —Oro'a
ona'uy.

Genesaret huadaribayo Jesúsa huakka'tada o'bayarea'uyate.
(Mr. 6.53-56)

34 E̱'po̱gtone' oktegdepo Genesaret huadaribayo o'betdepo o̱kye̱'uy.
35 En'kotde'te Jesús o̱'e̱ aratbuta o'noki̱e̱'depo aya'tada huabada
on'mana'uy. Aya'da dakhue' e̱'hua̱e̱' Jesúste on'manpatotiakuy.
36 "O̱'nen huaok huakubogpi a'neya̱'po," Jesústaj diga̱' o'nona'nok aya'ada
on'nejdepo Diosa o'bayaread'uy.

15

Huabokerekapi' dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhue'nopo'da o̱'ne.
(Mr. 7.1-23)

1 Nogok sue'da judío hua̱e̱'eri huairi Jesústaj on'huatiakuy. Jerusalén
huakka' jakya' on'huatiakuy. Jesústaj o'nona'po:
2 —A'nenda oro'en adhuea'pane' huairi huadaknopo' oro'en Diosa
moknopo̱e̱po bapehued on'ba'koyo'ika'uyate. Mena'po kenda o̱'nen
huanigpe̱i̱ka'eria nigpe̱e̱hue'ada ba'koyohue'ada yan'bape'ika'. —Judío
huairia Jesústaj o'nona'uy.
3 —Konig opuden adhuea'pane' o̱gkika'uyate opuda̱kon a'kikaya'po Apag
Diostaj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'ne.
4 "Opuden huaojtaj hua̱ye̱tere nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱ne kenpa'ti
tihuapokika'dik mo'e̱ne." Diosa oa'uyate. Kenpa'ti "Huaojtaj hua̱ye̱tapi'
be'api' dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'e̱ne." Diosa oa'uyate.
5 "Huaojtaj hua̱ye̱tere oyda tihuapokhue'dik o̱'nene kenpa'ti bayokon-
huahue'dik o̱'nene. Diostaj aya'da mo'tamaika'nigtaj o'bayokde'uy." Be'api'
huaojta hua̱ye̱tapi' a'dik o̱'ne.
6 Ken konig huaojta hua̱ye̱tapi' ea'nayo tihuapokhue'dik o̱'neapo.
Opuda̱ mo'manmadikika'ne. Konig adhuea'pane' nama'da
on'manmadikika'uyatenig opuda̱ nama'da mo'manmadikika'nok aratbuta
Diostaj nigpe̱e̱hue'dik o̱'nika'apo. Bo'ika'ne.

7 Opud nama'da huanopo̱e̱'eri mo'i̱ka'ne. Isaías Diosen huamanbatia'pakeria a'nenda 'urua'da bo'timadoya'uyate opudtaj:
8 In aratbuta Diostaj o'paki nama'da o'dika'nig'a do'taj huanopoya'da eretpakhue' o̱'ne.
9 Nama'da do'taj dakiti mo'tiona'pakika'ne. Huabokerekada e'huaa'yo'da on'manmadikika'nig'a. Isaíasa o'manigmadoya'uyate.
—Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
10-11 —I̱yon yan'batiak. —Jesúsa huakka' aratbuttaj o'mana'depo,
—Katepi' e'pe'pi' konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Kenda dakhue'dik ea'nayo konig da ea' Diostaj dakhuea' e'ka' e̱'dik o̱'e̱. In o'nona'nig yan'pe̱e̱' kenpa'ti yan'nopoenka'. —Jesúsa huakka'tada o'mana'uy.
12 Kenoka' oro' Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria Jesústaj o'bahuahua'po,
—Fariseo huamanmadika'eri ontaj mo'pe̱e̱po bo'huadiayne. ¿Menpa' i'nopo̱e̱? —Jesústaj ona'uy.
13 —Konig huakpi do'hued Apaga̱ konig batukehue'da sue'da huamanmadika'eria konigti o̱'ne. Huakpi do'hued Apag batukehue'taj o'baurua'po o'maenapo. Konigti nogenda huamanmadika'eritaj o'maenapo.
14 Fariseo huamanmadika'eritaj mepu'kehue' yane'. Kenomey nama'da o'noknopo̱e̱po nama'da on'manmadikika'nig'a. Konig ekpobigtaj e'tohuanig o̱'ne. Kenomey kenpa'ti konig ekpobig o̱'ne. Fariseo ekpobigyo' e'hua'enayo huabidkogyo kotdik ya̱'neapet. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
15 —Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Ia'nig. Nopoenkahue' o̱'e̱nok daka' mona'. —Pedroa Jesústaj ona'uy.
16 —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e̱.
17 Mo'bape'po hua'aypoyo o'kudika'. Huaminya̱'kon o̱'o̱ro̱kika'. Kenda Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Kenpa' mo'nopo̱e̱.
18 Dakhue'da ea'nayo huanopo'ada i'nopo̱e̱po ia'. Diostaj dakhuea'da i̱'e̱ne Diosa o'nopo̱e̱.
19 Aratbut huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da o̱gkika'. Huanopoya' on'huadiaypo on'barakika'. Huanopoya' on'eretpakpo nogen hua̱to̱e̱ on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo hua̱to̱e̱ to̱e̱hue' hua̱e̱'eri on'bakdejika'. Huanopoya' on'pakpo on'bere'ika'. Huanopoya' on'eretpakpo nama'da on'mahui̱a̱'ika'. Huanopoya' on'pakpoda on'mahui̱a̱'ika'.
20 Kenpa' o̱gkika'po dakhue'da o̱'ne Diosa o'nopo̱e̱. Ba'koyohue'ada e'bape'nayo "dakhuea' i'ka'," Diosa manahue' o̱'e̱. —Jesúsa mona'uyne.

Esoeri ettone'a̱ Jesústaj oknopo̱e̱'uy.
(Mr. 7.24-30)

21 Ke̱ya̱' Jesús o'hua'po Tiro huakka' jakyo kenpa'ti Sidón huakka' jak huadaribayo o'hua'uy.
22 Ettone' judío aratbut ehue' ke̱yo̱ o̱'i̱ka'. Cananea hua̱e̱'eri o̱'u̱y. Jesústaj o'huahua'po,
—Do'taj me'tinepahui'po be'tihuapok. Do'hued hua̱yo̱bu'taj toto'a o'nopo'to̱e̱po dakhue'nanada o̱'e̱, Huairi. On Daviden huayayo i̱'e̱ne. —Ettone'a̱ Jesústaj 'utta'da ona'uy.
23 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o̱'u̱y.
—Ettone'taj yata'mona'. Konige̱po oro'taj bota'tiakpo 'utta'da o'okoy'onyak. —Oro' huanigpe̱i̱ka'eria Jesústaj diga̱'da ona'uy.
24 —Judío aratbuttaj kabatihuapoke'po Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbut konig oveja e'titikononig Diostaj nigpe̱i̱kahue' o̱'ne. Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosa ta'monahue' me'u̱yne. —Jesúsa oa'uy.
25 Ken ettone'nayo Jesústaj o'huahua'po hua'ikudate o'tihuadato'po,

—Be'tihuapok, Huairi. —Jesústaj ona'uy.
26 —Konig huasi'poen aypo kuhuataj e'yok dakhue'da o̱'e̱. Konigti judío aratbuttayo'da tihuapokdik i̱jje̱y. Nog aratbuttaj tihuapokhue'dik i̱jje̱y. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.
27 —Buttida ia'ne. Kuhuanayo huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika', Huairi. —Ettone'a̱ Jesústaj ona'uy.
28 —Huakka'da do'taj iknopo̱e̱nok. Kenda ona'nok o'tayarea'ne, ettone'. —Jesúsa ona'uy. Kenpa' ea'te ettone'en hua̱yo̱bu o'yarud'uy.

Jesúsa aya'pa'da e̱'ne'taj o'bayarea'uy.

29 Ke̱ya̱' Jesús o'hua'po Galilea e̱'po̱g akta'bogpete o'hua'e'uy, Nogok ote'yo o'behuikdepo o'huaduy.
30 Kentaj huamojta'po so̱doda, ekpobig, a'pakhue'dik aratbut, kenpa'ti huakka' dakhue' nogpa' nogpa' e̱e̱' on'batotiakpo Jesústaj huakka'da on'huatiakuy. On'batotiaknok Jesúsa o'bayarea'uy.
31 —Kenpihuay. A'pakhue'a aratbuta huaboa'da on'a'pak. Huamojta'po so̱doda huaboa'da 'uruda on'hua'e. Huakpobiga̱ huaboa'da on'tiahuay. —On'batia'pakpo, "'Urua'da o̱'e̱ Israelen Dios. Dakiti Dios." Huaboa'da on'batadi'kea'uy.

Cuatro mil huabokerektaj ettone'eretaj Jesúsa o'batobape'uy.
(Mr. 8.1-10)

32 Oro' huanigpe̱ika'eritaj bo'kupopaka'depo mona'po:
—I̱yo̱da huakka'nada bo'kupopakme'ne. Bapa'me'noea' o̱'nedepo aypobayo' kate bapehue'dikda o̱'nenok ijmatinepahui'po bapehued en'bahua'nayo jakyo o̱kye̱hued dagta' a̱ro̱gdik o̱'nenok e'mata'mona'ta' pakhue' i̱jje̱y. —Jesúsa mona'uyne.
33 —I̱yo̱ aratbut ehue' o̱'nika'. ¿Meyo̱ aypo o'eyapet? —Oro'a Jesúsen huanigpe̱ika'eria Jesústaj o'nona'uyne.
34 —¿Meniga̱' pan mo'ta̱e̱? —Jesúsa mona'uyne oro'taj.
—Siete pan sue'da biigere mo'ta̱e̱ne. —Oro'a ona'uy.
35 —Barakte yan'bahuad. —Jesúsa o'mana'uy.
36 Siete pan sue'da biigere o'bapadpo, "Dakiti Dios. Daka' joka'ne." O'tiona'pakpo o'posakea'po oro'taj ke'nen huanigpe̱ika'eritaj bo'yoke'uyne. Oro'a huakka'da aratbuttaj o'bayoke'uy. Aya'tada o'bayoke'uy.
37 Aya'ada on'bape'uy. Noteymeya'da o̱gka'uy. Siete kusogyo̱ huaboro'pe̱gda boro'ta'sujmonere on'dohuea'uy. Huedmeya̱'da on'dohuea'uy.
38 Cuatro mil huabokerek on'bape'uy. Ettone' huasi'poere kenpa'ti o̱'nuyate.
39 Kenoka' "Opuden jakyo yan'huati'." Jesúsa huakka'da aratbuttaj o'mana'uy. O'mana'depo kusi'pete Magdalabayo o'hua'uy.

16

Konig Diosayo'da ka'dik kurudya̱' katepi' oro' tiahuayhue' o̱'i̱ka'uynig mo'nigka'. Judío huairia Jesústaj o'nona'uy.
(Mr. 8.11-13; Lc. 12.54-56)

1 Judío aratbut huairia Jesústaj on'huatiakuy. Jesúsa nama'da katepi' yaka'apetpi' on'nopo̱e̱po, "Katepi' konig Diosayo'da kurudya̱' ka'dik oro' tiahuayhue' o̱'i̱ka'uynig kake'po." Judío huairia Jesústaj on'dikdikpo o'nona'uy.

2 —Baysik kurudbed bo'tiahuaypo "Eme'te 'uru'bada o̱'e̱a̱po." Opuda̱ boa'ika'ne.
3 Sikyoedda kurudbed e̱e̱'nayo kenpa'ti diga̱'da e̱'si̱hui̱' e̱e̱'nayo "Dakhue'bada o̱'e̱a̱po." Opuda̱ boa'ika'ne. Opud huadakda o̱'e̱y huata'da nama'da mo'tinopo̱ika'ne. Dakhue'da mo'e̱ne. Kurud huadakda mo'nopo̱ika'nig'a Diosa o'ta'mona'uy, oknopo̱e̱hue' o̱'nene.
4 In judío aratbut dakhue'nada o̱'nika'. Diostaj oknopo̱e̱hue'da o̱'nika'. "Katepi' kurudyo̱ konig Diosayo'da ka'dik oro' tiahuayhue' o̱'i̱ka'uynig yaka'." Nama'da o'nona'ne. Kenpa'da konig Jonás o'noyhuadu̱yate do konigti ijnoyhuada̱poy, ijjay. —Jesúsa o'mana'po o'bakhua'uy.

"Fariseo huairi Saduceo huairiere dakhue'dik e̱'hua̱e̱' on'manmadikika'. Kenomeytaj keyoj ijjay." Jesúsa oa'uyate.
(Mr. 8.14-21)
5 Kenoka' oro' Jesúsen huanigpe̱ika'eri e̱'po̱g akodpen oktegpo pan okkahudi̱.
6 —E̱ya̱', judío huairien e'bia'o̱gtaj keyoj ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
7 —Pan okkahuudnok kenda mona'ne. —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuy.
8 Kenda oro'a o'batia'paknig Jesúsa o'nopo̱e̱po,
—¿Menpa' aypota' mo'mepuke? Do'hua daka' to̱e̱dik o̱'nene. Suhuigda do'taj o'noknopo̱e̱ne.
9 Opuda̱ do'taj nopo̱e̱hue' o̱'nene. Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijmanigposakea'uy. Aya'da noteya' on'bapeme'. Menpa' kenda bokkahue'. Doce kusogyo̱ huedmeya̱'da o'dohuea'uy.
10 Kenpa'ti cuatro mil aratbuttaj siete pan sue'da biigere ijmanposakea'mey. Noteymeya'da on'bapeme'. Siete kusogyo̱ huata'suj huedmeya̱'da o'dohueame'.
11 "E̱ya̱', judío huairien e'bia'o̱gtaj keyoj." Huaboa'da o'nona'dene. Pantaj o'batia'pak nama'da mo'nopo̱e̱ne. Judío huairien e'bia'o̱gtaj keyoj o'nona'ne kenti. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
12 Jesúsa nog konig monbatia'paknig huaboa'da o'nokoti. Pan e'bia'o̱gtaj batia'pakhue' o̱'e̱. Judío huairia dakhue'diken on'manmadika'ika'. Kenomeytaj keyoj. Kenda Jesúsa o'batia'paknig o'nopoenka'uy oro'a.

Diosen Cristo i̱'e̱ne. Diosa kurudya̱' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.
(Mr. 8.27-30; Lc. 9.18-21)
13 Nogok Jesús Cesarea Filipo huadaribayo o̱kye̱depo oro' ke'nen huanigpe̱ika'eritaj mona'po:
—¿Be o̱'e̱a̱' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Oro'taj mona'uy Jesúsa.
14 —Juan Bautista on o̱'e̱. Noga̱ bo'huaa'ika'ne. On Elías o̱'e̱. Noga̱ bo'huaa'ika'ne. On Jeremías o̱'e̱. Noga̱ bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeripi' o̱'e̱. Nogomeya̱ bo'huaa'ika'ne. —Oro'a Jesústaj ona'uy.
15 —¿Be o̱'e̱a̱' do'taj opuda̱ on'huaa'ika'? —Oro'taj mona'uyne.
16 —On Diosen Cristo i̱'e̱ne. Diosen Huasi'po i̱'e̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uy.
17 —Kenda ona'ne aratbuta onahue'tada ona'ne. Apag Dios kurudyo̱ hua̱e̱'eria men'nopo̱e̱a̱'ne, Simón Jonásensi'po. Konige̱po durugda i̱'i̱ka'apone.
18 O̱'nendik Pedro o̱'e̱. Pedro huidtone'dik o̱'e̱. On konig huakkuruda huaknopo̱e̱'eria judíotaj nog aratbuttaere mo'manbatia'pakapone. Ken aya'da ijkika'nig mo'manbatia'pakika'apone. Huakka'ada do'taj o'noknopo̱e̱a̱po.

Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'apo. Kenomeytaj toto'a kenpa'da engaña magkahue'dik o̱'e̱a̱po. Do'hua ona'ne.

19 On Pedro mo'manbatia'paknok aratbut Diosen Huairitaj huaboa'da on'nigpe̱e̱a̱po Diosensi'po o̱'neapo. Katepi' aratbut dakhue' kahue'dik e̱'hua̱e̱' manmadikika'dik i̱'e̱a̱pone. Katepi' huadakyo' ka'dik e̱'hua̱e̱' manmadikika'dik i̱'e̱a̱pone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

20 —"Cristo o̱'e̱. Diosa o'ta'mona'uy." Be'tapi' manahue' yane'. —Oro'taj mona'uyne Jesúsa.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uy.
(Mr. 8.31-9.1; Lc. 9.22-27)

21 "Jerusalén gobierno huairien huakka' jakyo hua'dik i̱jje̱y. Ke̱yo̱ judío huairitone' sacerdote huairiere Moisésen e'mana'ba' huamanmadika'eriere do'taj pai'da me'nogka'apone. Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada̱'apone." Kenoka' Jesúsa huaboa'da kenpa' monbatia'pakuyne. Oro'taj monbatia'pakuyne.

22 —Kenpa' ahue' ya̱e̱', Huairi. Dios kenpa' pakhue' o̱'e̱. Konig o̱gkahue'dik mo'e̱a̱pone. —Pedroa adyon o'tohua'depo Jesústaj ona'uynig'a.

23 Jesúsa Pedrotaj o'tikoretupo,

—Yahuati'. Konig totoniga̱ ona'ne. Nama'da mena'ne. Konig huabokerekada nama'da on'nopo̱i̱ka'nig o̱'na konigti i'nopo̱i̱ka'. Diosen e'nopo̱e̱' nopo̱e̱hue'da i̱'e̱ne. —Pedrotaj ona'uyate.

24 —Bepi' do'taj e'nigpe̱i̱ka'ta' e'paknayo katepi' hua̱'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopo̱i̱ka'po pai'da nopo'e̱dik mo'e̱a̱pet.

25 Kenpa'da hua̱'enda e'paknayo Cristoere kurudyo̱ onte'ti noeonhuahuahue' o̱'nika'apo. Kenomey kenpa'da hua̱'enda pakhue' o̱'nepo, Diostayo'da e'nigpe̱i̱ka'ta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo.

26 Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo̱ Diosere noeonhuahuikahue'dik o̱'neapo.

27 Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosen huata'moneriere nogok kurudya̱' ijtiakapoy. Konig Apag Dios 'urua'da o̱'e̱ konigti i̱jje̱a̱poy. Konig Apag Dios huairitone' o̱'i̱ka' konigti i̱ji̱ka'apoy. Konig daka' on'nigpe̱i̱ka'nigtaj huakka' dakhuapa ijbayokapoy. Sue'da on'nigpe̱i̱ka'nigtaj sue'da ijbayokapoy.

28 Sue'da opud i̱yo̱ doere mo'e̱nig bueyhued e̱e̱'te huakka'ada Dios Huairitaj moknopo̱i̱ka'nigtaj mo'nigpe̱i̱ka'nigtaj mo'batiahuayapet. —Jesúsa mona'uyne.

17

Jesús o'eypakatu'uyate.
(Mr. 9.2-13; Lc. 9.28-36)

1 Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaere Jacoboen huama'buy Juantaere o'batohua'po huakupa kutayo Jesúsa o'batobehuikuyate.

2 Kenomey on'tiahuaypo Jesúsen huakok konig niokpo o'kokeypakuyate. Yudtakon diga̱'da o'takeregpakatupo konig senogda o̱'e̱tuyate.

3 Moiséskudak Elíaseretaj Jesús en'batia'pakte Pedromeya̱ on'batiahuay'uyate.

4 —Oro' ḭyo̱da o̱'e̱po huadakda o̱'e̱ne. O̱'na e'paknayo bapa' bak o'kay'.
Ontehuapa' nogtida Moiséstaj nogtida kenpa'ti Elíastaj nogtida o'kay', Huairi.
—Pedroa Jesústaj ona'uyate.
5 Pedroa kenpa' enade'te senogada e̱'sḭhuḭa̱ o'batibuk'uyate. E̱'sḭhuḭya̱'
on'pe̱e̱po,
—In do'hued Huasi'po me'ta̱e̱ne. Huadi'da me'ta̱e̱ne. Kentaj huakka'da ij-
durugpakikay. Kentaj yan'nigpe̱ḭka'. —Diosa e̱'sḭhuḭya̱' oa'nok on'pe̱e̱'uyate.
6 Kenda on'pe̱e̱po konig gobierno huairitaj o̱gkika'nig Diostaj okkubuka'
huakka'da on'me'pukpo on'bahuedon'uyate.
7 Ken Jesúsa Pedromeytaj o'bahuahua'po o'tibata'tepo,
—Yanbo'. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.
8 Ona'ti en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.
9 Huakupaya' on'huarakdepo,
—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued kenda huakupayo huaboa'da
bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.
10 —"Diosen Cristo tiakhued e̱e̱'ted Elías huakkuruda tiakdik o̱'e̱a̱pet".
¿Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria kenda yadika'? —Jesústaj
oro'omeya̱ ona'uy.
11 —Elíasonigti huakkuruda tiakdik o̱'e̱a̱po. Aya'tada ya'manopo'yareaya'po
ya'tiakapet. Buttida oa'uynig'a.
12 Elías e'tiaktada kentaj o̱kḭe̱hue' o̱'nuy Apagba' huamanmadika'eria.
Dakhuea' huaka'eria kentaj dakhuea'da o'nogka'uy. On'pakpo dakhuea'da
o'nogka'uyate. Do'taj kenpa'ti dakhuea'da me'nogka'apone. Pai'da
men'nopo'e̱a̱'apone. Do huabokerek ḭjje̱nok Diosa me'ta'mona'uy. Buttida
ijjay. —Jesúsa oro'omeytaj mona'uyne.
13 Jesúsa Juan Bautistataj o'huaa' oro'omeya̱ huaboa'da o'noponde'uy.

Huasi'po e'ketpakonka'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mr. 9.14-29; Lc. 9.37-43)

14 Huakupaya' e'huarakde'te huakka'da aratbut e̱gkupopakyo oro'omey
e̱kye̱'te nogbokerekatida Jesústaj o'huahua'po huikudate o'tihuadato'po,
15 —Do'huedsi'potaj yatinepahui', huairi. O'ketpakonkika' kenpa'ti
pai'nanada o'nopo'ḭka'. Nogok nogok ta'akyo o̱'hue̱kika' kenpa'ti hua̱hue̱yo̱
o̱'hue̱kika'.
16 O̱'nen huanigpe̱ḭka'eritaj ijtohua'nig'a yareahue'dik o̱'ne. —Jesústaj
ona'uy.
17 —Opudomey judío aratbut eknopo̱e̱'ta' pakhue' mo'e̱ne. Oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eri mo'e̱po dakhue'da mo'ḭka'ne. Dios teyda o̱'e̱po bayarea'dik o̱'e̱
oknopo̱e̱hue'da mo'e̱ne. Ijhue'ta'da do'taj moknopo̱e̱ne. Huasi'potaj
yan'totiak. —Jesúsa mona'uyne.
18 Toto' huasi'potaj e'nopo'to̱e̱tada Jesúsa huiyokda ona'po
o'ta'mona'denok toto' okmonnok huasi'po o'yarud'uy.
19 Nogok oro' Jesúsen huanigpe̱ḭka'eriyo'da o̱'e̱po,
—¿Oro'nayo toto'taj mena'po ta'monahue'dik o̱'e̱? —Jesústaj ona'uy.
20 —Dios teyda o̱'e̱po yarea'dik o̱'e̱. Opudnayo suigda moknopo̱e̱ne.
Mostazakid sigkidonig sigda sigda eknopo̱e̱'nayo ote'taj "yahua'" ona'dik
mo'e̱nok, ena'te o'hua'apo. Diosnayo aya'da ka'dik o̱'e̱ yanoknopo̱e̱'.
21 Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti e'tiona'pakonhua'nayo in toto'taj
ta'mona'dik mo'e̱ne. —Jesúsa mona'uyne.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uy.
(Mr. 9.30-32; Lc. 9.43-45)

22 Jesús oro' huanigpeika'eriere Galilea huadaribayo o'hua'udhuapo, "Do
huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka do'taj huairitaj
men'yokapone.
23 Do'taj men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da e'eada ijnoy-
huadapoy." Jesúsa mona'uyne. Jesús kenda eade'te pai'da o'mauy.

Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe on'bayok'uy.

24 Capernaum huakka' jakyo Jesús oro'ere o'tiakdenok Diosen jak e'to'ka'
huakupe huabae'eria Pedrotaj on'huahua'po,
—¿Huamanmadika'eria Diosen jak e'to'ka' huakupe menpa' yayokika'? —
Pedrotaj o'nona'uy.
25 —Eee'. O'yokikay. —Pedroa o'mana'uy. Jakyo Pedro e'kudonde'te Jesúsa
huakkuruda ona'po:
—¿Huadari gobierno huairitaj be'a huakupe yokdik yanika'? ¿Gobiernoen
huadakyereapi' esoeriapi' yokdik yanika'? —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
26 —Esoeriayo'da huakupe yokdik o'nika'. —Pedroa ona'uy.
—Ken gobierno huairitaj huadakyerenayo yokhue'dik o'nika'. Konigti do
Diosen Huasi'po ijjepo Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe yokhue'dik ijjey.
27 Aratbut be'api' huadiayhue'dik mo'epo ijyokapoy. E'pogyo yahua'.
Yanigka'eti'. Huakkuru biig e'taka' i'totokdepo huakitta'yo huakupe
i'huahuayapone. Diosen jak e'to'ka'huayak huakupe huabae'eritaj yayokti'.
Onere doerea dakhuapa o'eapo. —Jesúsa ona'uy.

18

*"¿Be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?" Huanigpeika'eriomeya Jesústaj
o'nona'uyate.*
(Mr. 9.33-37; Lc. 9.46-48)

1 Kenoka' oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri Jesústaj o'huahua'po,
—¿Diosen Huairitaj nogok e'nigpeede'te be'a hueret huairida e'dik ya'eapet?
—Oro'a Jesústaj ona'uy.
2 Jesús kenda o'peedepo, "yatiak huasi'po," ona'po nopoyo o'boa'po.
3 —Huasi'potaj 'urua'da manmadika'dik mo'e kenpa'ti huasi'po 'urua'da
on'nigpeika'. Diostaj nopo'korea'dik mo'e. Konig huasi'po 'urua'da
on'nigpeika'nig yan'nigpeika'. Konig huasi'po on'nigpeika' opud nigpeehue'
ee'nayo kenpa'ti nopo'koreahue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'eapone.
4 In isi'po huairi ijjey nopoehue' o'ika'nig aya'ada konigti yan'nopoika'po
Cristoere hueret huairida ya'neapet.
5 Do'hua ijpaknok aya'ada konig huasi'potaj do'hued huaknopoe'eritaj
e'tihuapoknayo daka' e'matoe'nayo do'takon o'dene, do'takon mentoene.

Keyoj nama'da eka'nayo dakhue'da o'unhuahuika'apo.
(Mr. 9.42-48; Lc. 17.1-2)

6 Be'api' do'hued 'uru huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'nayo
ke'ponanada castiga Diosa ogkadhuahuika'apo konigepo do'hued 'uru
huanigpeika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' e'paknayopi' dakhuea' batokahued
be'api' huidtone' ke'nen huahuerenta' yan'tiontidukupo ta'kotdik a'eya'po
jod yakoyo e'kotnayo kendanayo konig sue'da castiga e'magka' o'e.
7 Dakhuea'nanada o'epo nogtaj nogtaj dakhuea' huabatoka' o'nika'po
dakhue'da o'e. On'batoka'ika'aponok dakhuea' e'ka' huabatoka'eritaj Diosa
diga'nanada castiga o'magkadhuahuika'apo.
8-9 Konigepo huaba'pi' hua'ipi' huakpopi' dakhuea' e'ka' huata'da
e'toka'nayo dakhuea'nanada o'enok Diosa castiga o'magka'po ta'akyo
o'enapo. Konigepo huabaapi' hua'iapi' huakpoapi' dakhuea' e'toka'ta'

e'paknayo dakhue'da o̱'e̱po kahue'dik a̱'e̱ya̱'po e'boktegnayopi' huadak ya̱'e̱a̱pet, tokahue'dik a̱'e̱ya̱'po ekpokotoknayopi' huadak ya̱'e̱a̱pet. Ken konig yan'nopo̱e̱po dakhuea' kahue' yanika'. Dakhuea' eka'nayo Diostaj dakhuea'nanada bo'ka'nok castiga mogkadhuahuika'apone.

Oveja e'titikon ken konig o̱'e̱ Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.
(Lc. 15.3-7)

10 Huaboa' huaknopo̱e̱'eritaj konig huasi'potaj dakhue'da o̱'ne matinopo̱e̱hue' yanikati'. Diosen huata'moneria Diosere o̱'nika'po daka' on'mato̱i̱ka'. Huaboa' huaknopo̱e̱'eritaj daka' on'mato̱i̱ka'.
11 Do Diosen Huasi'po i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbut Diostaj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj a'manopo'yareaya'po ijtiakuy.
12 Cien oveja on e'to̱e̱'nayo nogtida e'tatitikonte nogomey noventa y nueve-taj i'bakhua'apo nogtia'da e'tatitikontaj i'ukapo.
13 I'huahuaypo durugnada i̱'e̱a̱pone. Nog ovejataj sue'pi' durugda i̱'e̱a̱pone
14 Aya'da huaknopo̱e̱'eritaj Diosa huadi'da o'maika'. Nogtiapi' huadi'da huaknopo̱e̱'eri Diostaj e'yoyahue'ta' Apag Dios kurudya̱' pakhue' o̱'e̱.

Huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj okkahuea'ika'dik mo'e̱ne. Ken konig Jesúsa o'manmadika'uy.
(Lc. 17.3)

15 O̱'nen huaknopo̱e̱'eri huama'buy ontaj dakhuea' eka'nayo kentaj nogtia' yan'to̱e̱po nama'da o̱gka'ne. Yanati'. Ke'na o'pe̱e̱po e'nopo'korea'nayo onte'ti on'taj huadi'da o̱'e̱a̱po kenpa'ti Diostaj di'da o̱'e̱a̱po.
16 Ontaj pe̱e̱hue'da e̱e̱'nayo nogtida bottatapi' yabatohua'. O̱'nen hua-knopo̱e̱'eri huama'buyte yabatohua'. Kenpa' huama'buy ontaj dakhuea' megka'ne kan'huae'po yabatohua'. Huama'buyte yabatohua'.
17 Kenda enade'te kenomeytakon e'pe̱e̱ta' pakhue' e̱e̱'nayo Diostaj hua-knopo̱e̱'eri e̱gkupopakikaya' daka' yamana'. Ke'na kenpa'ti Diostaj hua-knopo̱e̱'eritaj manpe̱e̱hue'da e̱e̱'nayo konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri ka̱e̱'. Konig huakupe huabae'eri dakhue'da ka̱e̱'. Kentaj eg' huaahue' yanikati'.
18 Opudere nogtiapi' huaknopo̱e̱'eri o'kupopakika' dakhuea' eka'nayopi' daka'da yan'nopo̱e̱po kentaj okkahuea'dik mo'e̱ne. Ekkahuea'nayo Diosakon okkahuea'apo. Okkahueahue'da e̱'nika'nayo Diosakon okkahueahue'dikda o̱'e̱a̱po.
19 Opud botta'da konigti bo'pakpo bo'tiona'paknok Apag Diosa kurudyo̱ mo'nigkika'apone.
20 Do'hued e'kika'ta' on'pakpo botta'api' bapa'api' on'kupopak. A'tiona'pakya'po on'kupopakpo kenomeynopoyo i̱jje̱a̱poy. Kenpa'ti ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.
21 Ken, Pedroa Jesústaj o'huahua'po,
—¿Do'hued huama'buy do'taj onte'ti onte'ti dakhuea' e̱gka'nayo meniga'a' okkahuea'dik i̱jje̱? ¿Menpa' sietea'a' okkahuea'dik i̱jje̱, Huairi? —Pedroa Jesústaj ona'uy.
22 —Sietea' okkahuea'dik ahue' i̱jje̱y. Cuatro cientos noventaa' okkahuea'dik mo'e̱ne, ijjay. —Jesúsa ona'uy.

Huanaba' nogtaj ekkahuea'ta' pakhue' e̱e̱'nayo Dios Huairiakon ekkahuea'ta' pakhue' o̱'e̱a̱po. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

23 —Dios huairitaj e'nigpe̱i̱ka' konig huadari gobierno huairi o̱'e̱. "Ayaada do'taj dehue' e̱e̱'nayo yokdik mo'e̱ne." Kenpa' huairia o'mana'uyate.

24 Kenpa' e'manade'te nogtida huadehue'eritaj on'totiakuy. Huairite
on'totiakuy. Huakka'nanada dehue' o̱'u̱yate.
25 Ken huabokerek huadehue'eri huakupebayo' o̱'e̱po yokhue'dik o̱'e̱nok.
"Ken huanaba' huakupete yabahuayati'. Ke'nen hua̱to̱e̱ere huasi'poere
kenpa'ti aya'da o'tamaenig yabahuayati'. Kenda huakupe dehue' bae'dik
i̱jje̱y." Gobierno huairia o'mana'uyate.
26 Ken huadehue'eria o'pe̱e̱depo huikudate o'tihuadpo "Do'taj menige̱'.
Do'taj me'tinepahui'po dakhuapa ijyokapoy, huairi." Ona'uy.
27 Ke'nen huairia o'tinepahui'po o'enpo kenpa'ti aya' dehue'
o'titiokahue'uy.
28 O'titiokahue'nig'a ken huadehue'eri e'hua'te nog huanaba'taj o'deato'po.
Ken huanaba' huadehue'eritaj suhuigda dehue' e̱e̱'tada hua̱hue̱renta'
o̱'hue̱rendapikpo "Kenda huakupe e'dehue'te beyok." Huiyokda ona'uy.
29 Ken huanaba' huikudate o'tihuadpo. "Menige̱'. Me'tinepahui'po. A'ti
aya' ijyokapoy," ena'tada
30 noga̱ e'nige̱'ta' pakhue' o̱'e̱po huabakuda̱' jakyo o'kuda̱'uy. Huakupe
yokhued huabakuda̱' jakyo e̱'dik o̱'e̱a̱po.
31 Kenda nog huanaba' o'ka'nig on'tiahuaypo konig e'tirionig o̱'nepo. Go-
bierno huairitaj on'huahua'uy. Aya'da dakhuea' huadehue'eria o'ka'nig
o'nonbatia'pakuy.
32 "Ke'na dehueme'enigtaj yan'totiak." Huairia o'mana'uy. En'totiakde'te
"Dakhue'da huanaba' i̱'e̱ne. Pai'da ona'nok o̱'na dehue' aya' ijtitiokahue'mey.
33 Konig ontaj o'matinepahuime'ne on konigti nogtaj tinepahui'dik ya̱ika'."
Ken huairia ona'uy.
34 Ken huairia huakka'da o'huadiaypo, "Huakupe paga kahued e̱e̱'te
huabakuda̱' jakyo huamato̱e̱'eritaj yan'yokti'." Huairia o'mana'uy. —Ken
konig Jesúsa o'manbatia'pakpo:
35 —Nog aratbuttaj okkahueahue' e̱e̱'nayo konigti do'hued Apag Dios opud-
taj okkahueahue' o̱'e̱po castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

19

"¿Huabokerek hua̱to̱e̱'taj menpa' en'dik ya̱'ne?" Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.
(Mr. 10.1-12; Lc. 16.18)

1 Kenpa' Jesúsa o'mana'depo Galilea huadaribaya' o'bakhua'po Jordánhue̱
akodpen Judeabayo o'hua'uy.
2 Judeabayo o'hua'epo kentaj huakka' o̱gkupopakpo Jesústaj on'ta'hua'uy.
Ke̱ya̱' huakka'tada o'bayarea'uy. Dakhue'taj o'bayarea'uy.
3 Kenoka' sue'ada fariseo huamanmadika'eria Jesústaj on'huahua'po Jesúsa
nama'da kae'po on'pakpo:
—¿Huabokerek hua̱to̱e̱ katepi' dakhuea' e'ka'te menpa' kenpa'da endik ya̱'e̱?
—Jesústaj o'nona'uy.
4 —"Huakkuruda Diosa huabokerektaj ettone'takon o'ka'uyate." Apagba'te
kenpa' oa'.
5 Kenpa'ti oa'po: "Konige̱po huabokerek ke'nen huaoj hua̱ye̱eretaj
okhua'po ettone'taj a'to̱e̱pakya'po. Botta' e̱'e̱a̱da on'to̱e̱pakdepo konig
nogtida o̱'nede." Apagba'te kenpa' oa'.
6 Konige̱po huabokerek hua̱to̱e̱ere ona'ti botta' ehue'dik nogtida o̱'ne.
Konige̱po kenda Diosa o'to̱e̱paka'de huabokereka enhue'dikda o̱'ne. —Jesúsa
fariseo huamanmadika'eritaj o'mana'uy.

7 —Huabokerek huatoe'taj e'enta' e'paknayo e'en beroba' madoya'dik o'e.
Huatoe'taj iyokdepo 'endik o'e. ¿Mena'po Moisésa kenpa' o'mana'uyate? —
Jesústaj o'nona'uy.
8 —Aratbut Diosen e'ka'ta' pakhue' o'nepo konigepo huatoe en'dik mo'ene.
Moiséskudaka e'mana'tada a'nenda huakkuruda enhue'dik o'nika'uy.
9 Huatoe nog huabokerekere bakdejhue' ee'nayo ken huabokerek ke'nen
huadakda huatoe e'enada kenpa'ti nog ettone'taj e'toepaknayo Diostaj
dakhuea'da o'ka'po konig nogen huatoe o'bakdej. Kenpa'ti nogen huatoe
e'en beroba' e'yokde'taj on e'toepaknayo konig nogen huatoe e'bakdeonig
o'e. Diostaj dakhuea'da i'ka'. Do'hua ijjay. —Jesúsa fariseo huaman-
madika'eritaj o'mana'uy.
10 —Ken konig huabokerek huatoe'taj enhue'dik ee'nayo toepakhue'dik
o'ey. —Oro' Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.
11 —Sue'damona huabokereka toepakhue'dik o'nika'apo. Kenomeytaj
Diosa o'tihuapoknok toepakhue' o'nika'apo.
12 Sue'da huabokerek dakhue' e'si'poe'a toepakhue'dik o'nika'. Nogomey-
taj huabokereken ektegok toepakhue'dik o'nika'. Nogomey Diostayo'da di'
e'eta' on'pakpo kenpa'ti Diosenyo'da e'ka'ta' on'pakpo toepakhue' o'nepo
Diosenyo'da ogkika'. Kenda pee'dik ee'nayo yan'pee'. —Jesúsa oro'taj
mona'uyne.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuy.
(Mr. 10.13-16; Lc. 18.15-17)

13 Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uy. Jesúsa be'tatibata'te'e'po
kenpa'ti me'tationa'pake'po on'pakpo on'batotiakuy. Oro'
huanigpeika'erianayo "Keje', nigbatohuahue' yane'." O'mana'uynig'a.
14 —Huasi'po do'te kan'batiake'. "Kaeya'," manahue' yane'. Konigepo
konig inomey 'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri
Diosensi'po o'nepo Dios Huairitaj on'nigpeika'. —Jesúsa mona'uyne.
15 Huasi'potaj o'batibata'te'edepo o'mationa'pakdepo keya' o'bakhua'uy.

Huairi Jesúsere on'batia'pakuy.
(Mr. 10.17-31; Lc. 18.18-30)

16 Jesústaj huairia o'huatiakdepo:
—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje,
huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uy.
17 —Ka'tia'po huadakda i'e ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'. Kurudyo
Diosere e'noeonhuahuika'ta' e'paknayo Diosen e'mana' yanigpeika'. —Jesúsa
huairitaj ona'nok:
18 —¿Katea' e'mana' nigpeika'dik ijjeapo? —Jesústaj ona'uy huairia.
—Aratbuttaj yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue'
yaika'. Nogen bakberehue' yaika'. Nama'da bahuaahue' yaika'.
19 Huaojtaj huayetaere daka'da yanigpeika', kenpa'ti daka'da
yamatoika'po, yabayokika'. Konig huata' di'da i'ika' nog aratbuttakon
di'nanada yamaika'. —Jesúsa ona'uy.
20 —Do huasi'poedada aya'da ijnigpeika'uy. ¿Kate nog ka'diken ijjeapo? —
Huairia ona'nok:
21 —Aya'da ka'diken i'epo i'pakpo huakupete aya'da i'tamaetnig
yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda
on eka'nayo kurudyo Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone. Do'taj
be'tahua'ika'po do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uy.
22 Ken huairi huakka'nada o'tamaenok suhue'nanada o'unpo okhua'uy.

23 —Huairi huakka' e'matoe'ta' huaeretpakeri Diostaj oknopoehue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne.
24 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da on'matoepo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
25 Kenpa' oro' o'peedepo,
—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po e'dik ya'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ya'neapo? —Oro'a huayahuaya o'batia'pakuynok.
26 Jesúsa oro'taj bo'tiahuaypo:
—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. O'nada on'pakpo noeonhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa mona'uyne.
27 —Oro'nayo aya'da o'matoika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey. ¿Oro' kate matoe'dik o'eapet? —Pedroa Jesústaj ona'uy.
28 —Nogok Diosa konig huaboda aya'da onte'ti o'ka'apo. Kenoka' do huamata'mona'anhua' gobierno huairitone' ijjepo opud doce huanigpeika'eri Israel tribu aratbuttaj maboroaydik mo'ika'apone.
29 Aya'ada ke'nen jak kenpa'da o'nen, huama'buytaj huidpotapi' o'nen, huaojtaj huayetapi' o'nen, huatoe'taj huasi'potaj ta'bapi' o'nen. Do'tayo'da a'nigpeikaya'po o'nen. Kenomeytaj huakka'nada Diosa o'bayokapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo.
30 Oy huakka'da huairi e'eada nogok huairida ehue' o'neapo. Konig huanaba' o'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da o'nika'nig konig huanaba'da oy o'nika'nig nogoknayo 'urua'da o'neapo. Konig gobierno huairitone' o'neapo. —Jesúsa mona'uyne.

20

Huakupete huabaa'eri konig o'ne Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

1 Dios huairitaj e'nigpeika' konig o'eapo onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo:
—Ta'ba huairi huaboro'da ta'ba o'toepo uva kan'dake'po sikyoedda ta'ba huabaa'eritaj o'ukuy.
2 Nogtida denario huakupe ijyokapoy o'mana'depo ke'nen ta'bayo o'mata'mona'uy.
3 Tokhuada' huadhued ee'ted ona'ti huakka' jak eretnopoyo huabokerektaj o'bahuahuaypo,
4 "Do'hued ta'bayo yanhuati'. Dakhuapa on'yokapone." O'mana'nok kenomeykon ta'bayon on'hua'uy.
5 Tokhuad e'huadte ta'ba huairi onte'ti konigti o'ka'uy kenpa'ti terea' e'huadte konigti o'ka'uy. Onte'ti onte'ti nogbokerek nogbokerek ta'bayo o'mata'mona'uy.
6 Kenpa'ti baysikdakon jak eretnopoyo o'hua'depo nogda o'bahuahuaypo "¿Opud aya' inme'noete mena'po baahue' mo'e?" Huabokerektaj o'mana'uy.
7 "Be'api' oro'taj ta'monahue' mo'ene." Huairitaj o'nona'uy. "Do'hued ta'bayo yanhua'. Keyo yan'baa'. Dakhuapa on'yokapone." Huairia o'mana'uy.
8 O'sikdenok ta'ba huairi ke'nen huakupe huatoe'eritaj ta'bayo o'ta'mona'po, "Huabaa'eritaj yabatotiak. Huakupe yabayoke'. Ta'pota'

huahua'eritaj huakkuruda yabayoke'. Kenomey sikyoedda huakkuru on'baa' ta'pota' yabayok." Huairia ke'nen huakupe huatoe'eritaj ona'uy.
9 Kenomey bisikda huaboa'da on'baa'nig en'tiakde'te nogtida denario huakupe o'bayoke'.
10 Nog huakkuruda huabaa'eria a'timon ta'pota' on'tiakdepo nogitimon oro'taj bo'yokapone en'nopoe'tada konigti o'bayoke'uy. Kenomeytakon nogtida denario huakupe o'bayoke'uy.
11 Huakupe on'toedepo huaboa'da huairitaj dakhuea'da on'huaa'po,
12 "Ta'pota' huaka'eria sue'da on'baa'nig'a oro'nayo ukka'da e'ta'te'te huame'noea' o'baa'ahuadnig'a konig kenomeytaj o'bayok konigti oro'taj bo'yokne." Huairitaj en'huaa'te,
13 nogtitada "Ontaj dakhuea' kahue' ijjey. Nogtida denario huakupete ijbaa'apoy o'na ia'ne i'baa'ne, huadi'.
14 O'nen huakupe in i'taene yahuati'. Ta'pota'da huabaa'eritaj konigti doada e'yokta' ijpaki.
15 Do'huedda huakupe ijtoepo be'tapi' ijpakpo yokdik ijjey. Nogtaj ijpakpo huakka'da ijbayoki nama'da o'huadiayne, huadiayhue' mee'." Huairia ona'uy.
16 Ken aratbut ta'pota' do'taj o'noknopoeapo konig huakkuruda huaknopoe'eritaj konigti Diosa o'bayokapo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti oa'uyate.
(Mr. 10.32-34; Lc. 18.31-34)

17 Jesús Jerusalényo o'hua'depo oro' ke'nen doce huata'moneritaj Jesúsa bo'tohua'uy. Meyohue'da bo'tohua'uy. Oro'taj mona'po:
18 —Jerusalényo o'hua'ne. Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Jerusalényo huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone. Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik o'e. Men'huaa'apone.
19 Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj do'taj on'bayokapo. Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a men'bitbitapone. Hueypa Cruzte do'taj me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te kubarakyo huakudaka'da e'eme'tada Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa mona'uyne.

Jacoboen Juanereen huayea Jesústaj huasi'potehuapa' o'niga'uy.
(Mr. 10.35-45)

20 Zebedeoensi'po Jacobo kenpa'ti Juan o'nepo huayeere Jesústaj on'huahua'uy. Konig huairitaj huikudate on'tihuadika' ettone'a Jesústaj huikudate o'tihuaduy.
21 —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'nok.
—O'na huakhuairi e'ede'te in do'hued botta'si'po onere ka'nike' kenpa'ti onere huairitone' yan'manpaika'. —Jacoboen Juanenere huayea Jesústaj ona'uy.
22 —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'nada ijnopo'eapoy. ¿Menpa' doere konigti pai'da nopo'e'dik mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.
—Eee', onere pai'nada nopo'e'dik o'ey. —Jesústaj o'nona'uy Juana Jacoboerea.
23 —Buttida ijjay, konig do pai'da ijnopo'eapoy opud konigti pai'da mo'nopo'eapone. Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmanika'apoy. Doere huakhuairi ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios a'nenda o'baktie'ea'uynigtaj do'ere huairi o'bayahuea'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

24 Oro'a Jesúsen nog diez huata'mona'eria kenda o'mapeepo Juantaj Jacob-
otaere o'mahuadiay'uy. Kenomey huakhuairi Jesúsere ee'ta' on'paknok oro'a
o'mahuadiay'uy.
25 Inte yan'batiak Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'depo:
—Nog aratbuten gobierno huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok
kenomeyen aratbut huairitaj nigpeika'dik o'nika'.
26 Opudnayo ken konig kikahue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo
nog aratbuttaj kan'batihuapokike'.
27 Kenpa'ti be'api' do'ere huairi ee'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba'
ka'nike'.
28 Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. "Konig huanaba'a mentihuapok."
A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten
dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po ijtiakuy. —Jesúsa
oro'taj mona'uyne.

Botta' ekpobigtaj o'bayarea'uy Jesúsa.
(Mr. 10.46-52; Lc. 18.35-43)

29 Jerusalényo o'hua'po huakka' jak Jericóyo e'unhua'de' o'orokdenok
huakka'ada aratbut Jesústaj on'tahua'uy.
30 Dagope botta' ekpobig on'huadpo, "Jesús o'pokde," aratbuta enhuaa'te
huakpobiga on'peepo,
—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Daviden adhuea' huayayo.
—Jesústaj o'nonokuy'uy.
31 —Yan'batikde'. —Aratbuta huiyoka'da en'mana'tada nogiti huakka'a'da
o'nonokuye'uy.
—Oro'taj mo'tinepahui'po bokpoyarea' Huairi, Davidkudaken adhuea'
huayayo. —'Utta'da o'nonokuy'uy.
32 Ken, Jesúsa e'hua'ada o'boato'po. Ekpobigtaj o'mana'po:
—¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'uy.
33 —Ekpoyarea'ta' o'paki. Oro'taj boyarea', Huairi. —Jesústaj o'nona'uy.
34 Ken, Jesúsa o'matinepahui'po e'makpotoeade'te huaboa'da
on'tiahuaydepo Jesúsere on'hua'uy.

21

Jerusalényo Jesús o'kuduy.
(Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jerusalén meyohue'da e'ede'te Betfagé huakka' jakyo o'tiakuy. Olivos ote'
kenteda o'e. Jesús botta' huanigpeika'eritaj o'mata'mona'po:
2 —Ayon Jerusalén dagyon huakkuruyon huakka' jakyo yanhuati'. Keyo
burra 'uhua burrasi'poere enuku' bo'huahuayapone. Yanogkujpo do'taj
menigtotiak.
3 "¿Mena'po bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia o'paknok
o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy." Ya'nonati'. —Jesúsa botta'
huanigpeika'eritaj o'mana'uy.
4 Konig Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenok Jesúsa burrate
kan'totiake'po o'mata'mona'uy. O'madoya'po:
5 Jerusalén aratbuttaj yana': "Yan'mabo'. O'nen Huairi opudtaj bo'huatiakne.
Konig huanaba' huiyoka' ahue' o'epo burrosi'pote o'huadpo o'tiakapo.
Burra katepi' huamaba'hui'eri o'e." Diosen huamanbatia'pakeria
kenpa' o'madoya'uyate.
6 Ken Jesúsen huanigpeika'eria konig Jesúsa o'mana'denig on'hua'depo
ogka'uyate.

7 Burra huasi'poere on'totiakuy. Huanigpeika'eriomeyen huaoka' burrata'pite on'huedaʼdenok Jesúsa burrata'pite o'huadde'uy.
8 Jesúsere huakka'da aratbut on'kupopakdepo dagte huakkuruyon huaok dagte on'bahuedaʼpo kente Jesús o'pokapo on'nopoepo huaok on'bahuedaʼuy. Huakka' nogomey ohuey 'opi ba'kutaj on'baktegaʼdepo dagte on'bahuedaʼuy.
9 Huakkurute huaeʼeria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:
—Huairitone' Daviden adhuea' huayayo 'urua'nanada oʼika'. Dios Huairia 'urua'da me'ta'mona'uyate. Dakiti Dios. —Aratbuta 'utta'nada o'nokoy'uy.
10 Jerusalényo Jesúsa e'kudde'te aya' huakka' jakyo huaeʼeria digaʼda on'batia'pakpo:
—¿Be'a in yaʼe? —Huakka'ada huayahuaya on'batia'pakuy.
11 —Galilea huadaribayo huakka' jak Nazaret huaeʼeri oʼe. Jesús oʼe. Diosen huamanbatia'pakeri oʼe. —Huakka' aratbut egkupopakya' on'batia'pakuy.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uy Jesúsa.
(Mr. 11.15-19; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

12 Jesúsa Diosen jakyo o'kudondepo aya' 'uhua huabahuaya'eritaj o'maoroka'. Kenpa'ti aya' huabakbae'eritaj o'maoroka'uy. Kenpa'ti huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'uy. Kenpa'ti tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uy.
13 O'mana'po:
—Apagba'te o'madoya'uyate. "In do'hued jak oʼe. A'tiona'pakya'po aratbut iyoda on'tiakika'. Konig huabere'erien jakonig opudomeyaʼ mo'toene." Apagba'te kenpa' oa'. —Jesúsa huabahuaya'eritaj o'mana'uy.
14 Diosen jakyo sue'da huakpobig sue'da huakketkon Jesústaj on'huatiaknok o'bayarea'uy.
15 Sacerdote huairi kenpa'ti Apagba' huamadoya'eri oʼnepo, Jesús e'bayarea'te on'tiahuaydepo, Diosen jakyo huasi'po Jesústaj "On 'urua'nanada huairitone' iʼe. Daviden adhuea' huayayo iʼe." Huasi'poa 'utta'da e'nona'te huairi on'peedepo on'diaypo:
16 —¿Inomey huasi'poa bo'huaa'nig menpa' i'pee? —Jesústaj o'nona'uy.
—Ee' ijpeey. A'nenda Apagba'te David o'madoya'uyate opudaʼda bo'tiahuayika'ne.
Huasi'po yobederea "'urua'da oʼe," on'huaa'apo Apagba'te kenpa' oa'uyate.
—Jesúsa o'mana'uy.
17 Judío huairitaj o'bakhua'depo huakka' jak Betaniayo o'hua'uy. Keyo o'tay'uy.

Hueymey higueratai "onte'ti dapakhue'dikda iʼeapone," Jesúsa ona'uy.
(Mr. 11.12-14, 20-26)

18 Sikyoedmon onte'ti Jerusalényo Jesús o'kumejdepo aypota' oe'uy.
19 Hueymey higuera dagte o'tiahuaypo o'huahua'uy. Huakutayo'da oʼenok,
—Onte'ti dapakhue'dikda iʼeapet. —Jesúsa higueratai ona'nok idada higuera o'ayon'uy.
20 Oro' o'tiahuaydepo,
—Kenpihuay. ¿Menpa' idada o'ayon? —Oro'a Jesústaj ona'nok.
21 —Daka' eknopoe'nayo konig higueratai ijka'dey konigti 'urua'da ka'dik mo'eapone opudakon. Nog kenpa'ti daka' moknopoepo "In ote' yatohua', Dios. E'pogyo yaen." Tiona'pakdik mo'eapet. Kenpa' e'tiona'pakde'te Diosa o'enapo.

22 Eknopo̱e̱'nayo katepi' i'pakpo i'tiona'paknok Diosa o'kika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

"Yabayareadhuati'. ¿Be'a mena'uy?" Jesústaj judío huairia o'nona'uy.
(Mr. 11.27-33; Lc. 20.1-8)

23 Nogok Diosen jakyo Jesúsa o'kudondepo e'manmadika'te sacerdote huairi huatone' huairiere Jesústaj on'huatiakpo:
—¿Yabayareadhuati'. Be'a mena'uy? —Jesústaj o'nona'uy.
24 —Huakkuru do'taj me'nakonen. Opud ena'nayo ke'na "yabayarea'," mena'uyne do kenpa'ti o'nona'apone.
25 "Bautiza yamagkika'." ¿Be'a Juantaj yana'uy, huabokereka Diosapi'? —Jesúsa o'mana'nok. Ken huairiayo' huayahuaya onpayo' on'batia'pakpo:
—Diosa Juantaj o'ta'mona'uy. Oro'a ea'nayo "¿Kenda Juana do'taj be'tia'ikuynig mena'po oknopo̱e̱hue' mo'u̱y?" Oro'taj mona'apone.
26 "Huabokereka Juantaj ona'uy." Oro'a ena'nayo aratbuta oro'taj dakhue'da mogka'apet konige̱po Diosen huamanbatia'pakeri Juan o̱'e̱'uy aratbut o'noknopo̱e̱. —Judío huairia huayahuaya on'batia'pakdepo:
27 —Be'a Juantaj yanuye̱t oro' nopo̱e̱hue' o̱'e̱y. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.
—"Yabayarea'." Ke'na mena'uyne do kenpa'ti onahue' o̱'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesúsa botta' isi'potaj o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

28 —Huabokerek botta' huasi'po o'to̱e̱'uy. Nogtatida huasi'potaj "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Huaoa ona'uy.
29 "Ke' baahuey." E'ada a'timon huadakda o'nopo̱e̱po a'baaya'po o'hua'uyate.
30 A'ti huaoj nogsi'potaj o'huahua'. Konigti ona'uy. "Oy do'hued uva ta'bayo yahua'po yabaa'." Huaoa ona'uynig'a. "E̱e̱' ijka'apoy." Ke'na huaojtaj ona'uy. Kenpa' ena'ada huahue' o̱'u̱y.
31-32 ¿Menata huasi'poa huaoj o'paknig ya'ka'uy? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
—Huakkuru e̱'huana huasi'po konig huaoj o'paknig o'ka'uy. —Huairia Jesústaj o'nona'uy.
—"Yan'nopo'korea' onte'ti Diosen ya̱g'kikati'." Juan Bautista opudtaj mona'uynig'a opuda̱ nopo'koreahue' mo'u̱y. Oknopo̱e̱hue'da mo'u̱y. Gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriomeynayo Juana e'manmadika'te on'nopo'korea'po o'noknopo̱e̱'uyate. Opud kenomeytaj e'batiahuayada eknopo̱e̱'taj nopo'koreahue' mo'u̱ynok. Konige̱po gobierno huakupe huabae'eria kenpa'ti huakupete huabakdejeriere huakkuruda Diosensi'po o̱'neapo. Opudnayo ta'pote Diosensi'po e̱'dikpi' moet. Buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.

Huairien ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eria dakhuea'da on'taka'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.
(Mr. 12.1-12; Lc. 20.9-19)

33 —In ijmanbatia'pakapoy daka' yan'pe̱e̱ti'. Huairien ta'bayo uva huakpi on'batuke'uy. Uva setda huada huakpi on'batuke'uy. On'tiokpaka'uy. Uva huada huasapa'a' sipana' 'uruda o'kogka'. Hua'ia a'sapaya'po o'kogka'uy. Ta'ba huatioka' kutayoda kutopa o'ka'uy.
Kenoka' uva ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eritaj ta'ba o'baktoyokuy. O'yokdepo bidteda nogbayo huairi o'bakhua'uyate. Nogbayo ijhue'da o̱'u̱yate.
34 Kenoka' uva huada o'boyogdenok ta'bayo o'mata'mona'uyate. Huanaba'taj o'mata'mona'uyate. Sue'da huada kan'totiake'po o'mata'mona'uyate.

35 Ta'bayo en'tiakte huatatoe'eria huairien huanaba'taj on'matoepo
nogta'tida on'bitbituyate. Nogtaj o'darakuy. Nogtaj on'pa'ea'uy.
36 Onte'ti nogiti huakka' huanaba'taj o'mata'mona'uy. Huada
kan'totiake'po o'mata'mona'uy. Ta'bayo en'tiakde'te huatatoe'eria konig
huakkurueri huanaba'taj on'magka'uy konigti kenomeytaj on'barakuyate.
37 Kene'huaya' huairia huasi'po o'ta'mona'uy. Kentanayo 'urua'da
on'deapet o'nopoepo.
38 Huasi'pokon e'ta'mona'tada ta'ba huatatoe'eria huasi'potaj
on'tiahuaydepo "Huairi e'bueyde'te huasi'poa aya' huaojen bae'dik o'eapo.
Huairien ta'ba oro'en kenpa'da mo'tae'po huasi'potaj mo'darak." Onpayo'
on'batia'pakuy.
39 Ken huasi'potaj on'toepo ta'baya' on'tororokpo, o'darakuy, ken. —Jesúsa
ken konig o'manbatia'pakuy.
40 —¿Ta'bayo huairi o'tiakdepo, huatatoe'eritaj menpa' magka'dik ya'e?
¿Menpa' mo'nopoe? —Jesúsa judío huairitaj o'mana'nok,
41 —Matinepahuihue'da dakhuea' huaka'eritaj o'barakapo. Ta'ba no-
gomey huatatoe'eritaj o'bayokapo. Kenomeyanayo ida ke'nen uva huada
on'tatotiakapo. —Jesústaj o'nona'uy.
42 —In Apagba' bo'tiahuayde'uy:
Huid jak ogka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huidda e'huae'taj pakhue'
o'nepo o'nen'uy. Ken huidte Diosnayo o'pak ken huidte huaboro' jakda
o'ka'apo. Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopoey.
Apagba'te kenda oa'.
43 Konigepo Diosen Huairitaj nogomeya o'noknopoepo 'urua'da
on'nigpeika'apo. Diosen 'uruda huasi'po o'neapo. Opudomeytanayo
mo'eneapone.
44 Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo ken konig e'dik o'neapo.
Diosen Huairitaj oknopoehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' ku-
tahueya' e'tikotnayo konig huaogada ya'magka'apet. Ehue'da o'neapo.
Konigti nopo'koreahue' huae'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Kenpa'da
ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
45 Sacerdote huairi fariseo huamanmadika'eriere Jesúsen
e'manbatia'paktaj on'peedepo, Jesúsa oro'taj bo'tia'pakne on'nokotuy. Oro'a
huairien ta'ba huatatoe'eri o'nea' Jesúsa bo'tia'pakne judío huairiomeya
o'nokotdepo,
46 Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohuata' on'paknig'a aratbuttaj
on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuy. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri
o'e. Aratbuta o'noknopoenok aratbuttaj on'makme'pukuy huairia.

22

Huairia huasi'potaj e'tatoepakte fiesta o'nigka'uyate. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

1 Ken onte'ti Jesúsa ken konig o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uy.
2 —Dios Huairitaj e'nigpeika' ken konig huairiensi'po e'tatoepak fiesta o'e.
Gobierno huairiensi'po o'toepakaponok huairia fiesta o'nigka'uyate.
3 Huakka'tada kenoka' yan'tiakti' fiesta aypo mon'bape' ikken
o'mana'deme'te. Ken aypo e'mahueyde'te huanaba' o'mata'mona'uyate.
"Kenomeytaj ijmana'mey kentaj yan'batotiak." O'mana'uyatenok.
Huanaba'a "Yan'tiak." Ena'tada tiakhue' o'ne'uyate. E'tiakta' pakhue' o'nepo
tiakhue' o'ne'uy.

4 Nogomeytakon huanaba'taj o'mata'mona'po, "Kenomeytaj yan'tiak ij-
mana'demey. Vaca huasihuada ijbatiarakamey. Vacasi'po ijbatiarakamey.
Vacaere aypoere o'hueyde. Oyedda e'toepak aypotaj yan'tiak. Huairia
mona'ne." Yan'manati'.
5 On'hua'depo on'mana'nig'a. Nigpeehue' o'nepo on'tierikpo ehua'ta'
pakhue' o'ne'uy. Sue'ada e'peeada ta'bayo on'hua'uy. Noga huabahuaya'
jakyo on'hua'uy.
6 Nogomey on'peedepo huairien huanaba'taj on'mabitbituy. Dakhuea'da
on'magka'uy. Nogte on'barakuy.
7 Huairia kenda o'matipeedepo huakka'da o'bahuadiaypo "Yanhuati'.
Kenomey huabarakeritaj yan'barak. Kenomeyen huakka' jaktaj
yan'makhuig." Hua'en sorotatataj o'mana'uyate.
8 Kenoka' "E'toepak fiesta aya'da o'ka'dey aya' aypo e'mahueyde'tada
kenomey e'tiakta' pakhue' o'nenok
9 jak nopoyo kente aratbut on'kupopakika' kente yanhuati'. Aya'tada
mo'bahuahuayapetnigtaj, 'Yan'tiak, e'toepak aypo mon'bape'.' Yan'manati'."
Huairia huanaba'taj o'mana'uyate.
10 Huanaba' on'peedepo kurute on'hua'uy. Aya'da on'bahuahuaydepo
huairien jakyo on'batotiakpo aypo a'bapeya'po on'batotiakpo huadakda
dakhue'daere on'batotiaknok jakyo huedа'da o'uy.
11 Aya'da on'kuddepo 'uru e'toepak huaok on'baenig'a nogbokerekatida
othue' o'uyate. Gobierno huairi o'kudondepo othue' o'tiahuay'uyate.
12 "'Uru e'toepak huaok othue' eea'ada menpa' iyoda i'kud, huadi'." Huairia
ena'tada ke'na a'tokhue'da o'uyate.
13 "Huamata'koypi' hua'itakpipenkon yan'tinuku'. Sikkireegyo yanen'.
Keyo kenpa'da o'huikonhuahua'apo kenpa'ti pai'da o'nopo'unhuahua'apo."
Huairia huanaba'taj o'mana'uyate, ken.
14 "Do'hued huasi'potaj yanoknoponhuati'." Diosa huakka'tada
o'mana'ika'. Sue'ada o'noknopoenok sue'tada Diosa o'baktie'ea'apo.
Dios Huairitaj e'nigpeika' in konig fiesta o'e. —Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uy.

*"¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e?"
On'batia'pakuy.*
(Mr. 12.13-17; Lc. 20.20-26)

15 Kenoka' fariseo huamanmadika'eria o'nokhua'depo "Jesúsa nama'da
kae' kentaj kate ona'dik o'e," huayahuaya on'batia'pakuyate. Jesúsa nama'da
ea'nayo dakhuea'da oa' huaa'dik o'eapone. On'batia'pakuyate.
16 Konigepo Jesúste on'mata'mona'uyate. Sue'da fariseomey sue'da
Herodes huamanmadika'eria Jesúste on'huahua'uy. O'nona'po:
—Buttida ia'ika'. Konig aratbut ka'dik o'nika', kenda Diosa o'pak buttida
i'manmadikika'ne. Be'api' aratbut huairiapi' ontaj e'peetada me'pukhue'da
i'epo buttida i'manmadikika'.
17 ¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o'e?
¿Yokhue'dikpi' o'e, huamanmadika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria
Herodes huamanmadika'eria Jesústaj o'nona'uy.
18 Jesúsa nama'da yaa'apetpi' nama'da kae'po me'nona'ne. Jesúsnayo
o'nokotpo,
—Huadakda ijjey opudada huata'da nama'da mo'tinopoika'ne. ¿Do
dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'?
19 Men huakupe gobierno huairitaj yokdik ya'ika'. Men'tiahuay'ea'. —
Jesúsa o'mana'uynok.

Ken denario huakupe e'yokte
20 Jesús o'tiahuaydepo,
—¿Huakupete be'ed huakok yạ'ẹ? ¿Huakupete be'ed huadik e'madoya' yạ'ẹ?
—Jesúsa o'mana'uy.
21 —Romano gobierno huairien huakok huadikere ọ'ẹ. —Jesústaj o'nona'uy.
—Gobiernoen ẹ'huạẹ' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen ẹ'huạẹ' yạg'kika'po
yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uy.
22 Kenpa' on'pẹẹdepo, kenpihuay, 'urua'da oa' on'nopọẹpo Jesústaj
o'nokhua'uy.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik yạ'neapet?
(Mr. 12.18-27; Lc. 20.27-40)

23 Saduceo huamanmadika'eria aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue'
ọ'neapo on'batia'pakika'uy. Kenme'noete Saduceoa Jesústaj on'huahua'po
o'nona'po:
24 —"Huabokerek e'tọẹpakada huasi'po tọẹhuedạda e'bueynayo ke'nen
huama'buy ayhuataj tọẹpakdik ọ'ẹpo huama'buykudaktaj huasi'po
kanigtọẹ'." Moisésa a'nenda o'mana'uyate.
25 Ken oro'ere siete huama'buy ọ'nuy. Huakkurueria o'tọẹpakdepo nogok
okbuey'uyate. Sigpi' huasi'po tọẹhue'ada okbuey'uy. Nog huama'buya
ekbuey ayhuataj o'tọẹpakuy.
26 Konigti huakkuruerien ayhua o'tọẹpo huasi'po tọẹhue'ada okbuey'uy.
Konigti aya'ada huama'buy ọgka'uy. Aya'da huama'buya huakkuruerien
ayhuataj on'tọẹpakdepo on'timabuey'uy. Sietea' huama'bueya ayhuataj
on'tọẹpakdepo on'mabuey'uy.
27 Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy.
28 ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed
huạtọẹạ'taj yạ'ẹạpet? Aya'ada huama'buya on'tọẹ'uy, huamanmadika'eri. —
Saduceoa Jesústaj o'nona'uy.
29 —Opud Apagba' nopọẹhue'da mo'ẹne. Kenpa'ti Dios teyda ọ'ẹ
oknopọẹhue'da mo'ẹpo nama'da mo'nopọịka'ne.
30 Aratbut on'bueydepo onte'ti kubarakya' on'noyhuaddepo
tọẹpakhue'dik ọ'neapo kenpa'ti huạyọbu katọẹpake'po bayokhue'dik
ọ'neapo. Aratbut kubarakya' onte'ti on'noyhuaddepo konig Diosen
huata'moneri kurudyọ ọ'ne konigti ọ'neapo. Diosen huata'moneri
tọẹpakhue' ọ'nika'.
31 Aratbut kubarakya' onte'ti on'manoyhuadapo nopọẹ'dik mo'ẹne.
Apagba'te Diosa kenpa' oa'uyate. Moisésenba'te konig bo'tiahuayika'.
32 "Abrahamen Dios ịjjẹy. Isaacen Dios ịjjẹy. Jacoben Dios ịjjẹy."
Diosa oa'uyate. Kenpa' ea'te inomey huabokerek a'nenda on'bueyon'uyate.
Diosere on'noeonhuahuika'. E'bueyen Dios ehue'da ọ'ẹ. Dios aratbut
huanoika'erien Dios ọ'ẹ. —Jesúsa o'mana'uy.
33 Jesústaj on'pẹẹdepo 'urua'nada oa' huakka'ada aratbuta on'tinopọẹ'uy.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpẹẹpo kika'dik yạ'ẹ.
(Mr. 12.28-34)

34-36 Jesúsa 'urua'da oa'nok Saduceo aratbut onte'ti onahue' ọ'nuy Jesústaj.
Kenpa' fariseo huamanmadika'eria on'nopoendepo ọgkupopakpo Jesúsa
nama'da yaa'apetpi' ¿katea' ona'dik ọ'ẹạpo? On'nopọẹpo,
—¿Diosen e'mana' menata hueretda inigpẹẹpo kika'dik yạ'ẹ, Huaman-
madika'eri? —Fariseo huamanmadika'eria Jesústaj ona'uy.
37 —"Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da
yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huạsọ'ạbeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj

di' yanika'. Huanokiregabeta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopoika'a yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'."
38 Kenda Diosen hueretda e'mana' i'nigpeika'po kika'dik o'e. Huakkuruda kenda e'mana' o'e.
39 Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o'e. "Konig huata' di'da mo'ika'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'."
40 Kenda ijja'nig Moisésen e'mana'pi' konigti aya'da o'e. Kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri e'manmadika'pi' konigti aya'da o'e. —Jesúsa o'mana'uy.

¿Be'ed adhuea' huayayo o'e Cristo?
(Mr. 12.35-37; Lc. 20.41-44)

41 Fariseo huamanmadika'eri Jesústaj egkupopakte,
42 —¿Cristotaj katia' mo'tinopoe'? ¿Be'ed adhuea' huayayo o'e? —Jesúsa o'mana'uy.
—Daviden adhuea' huayayo o'e. —Jesústaj o'nona'uy.
43 —Davidtaj Diosen Nokiregea o'nopo'toedenok, "Cristo do'hued Huairi me'taene." ¿Mena'po Davida kenpa' yaa'uyate?
44 "Doere teyda yamana'ika'. Aya'da o'nen taka' oknopoehue' huae'erikon nogoka'da huaboa'da ontaj nigpeika'dik o'neapo." Do'hued Huairi Cristotaj Diosa ona'uy, a'nennada Davida oa'uyate.
45 "¿Do'hued Huairi Cristo o'e," David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e'dik ya'e? —Jesúsa o'mana'uy.
46 Fariseo on'peedepo konig a'tokhue'dikda o'nepo kate ona'dik o'e nopoehue'da o'nuy. Ona'ti onahue' o'nuy.

23

Fariseo huamanmadika'eritaj kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuy.
(Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

1 Huakka' aratbut Jesústaj en'tikupopakte kenpa'ti Jesúsen huanigpeika'eribeta' o'nenok aya'tada Jesúsa o'mana'po:
2 —Moisésenba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere Moisésenba' manmadika'dik o'nika'apo.
3 Konigepo kenomeytaj yan'manigpeika' kenpa'ti kenda ka'dik ena'te kennayo yag'kikati'. Konig huamanmadika'eria ogkika'nignayo kikahue' yanikati'. Kenda on'manika'nignayo kikahue' o'nepo dakhue'da ogkika'.
4 Nogda nogda huakka'da yag'kika' opudtaj mona'ika'nig'a. Aya'da menpa' kikahue'dik mo'ene. Huamanmadika'erianayo kenda on'mana'ika'nig'a katepi' sigpi' kahue'dikda o'nika'.
5 Aratbuta men'tiahuaye'po huamanmadika'eria aya'da ogkika'. Aratbuta men'tiahuaye'po Apagba'si'po huanoyte on'beta'ika' kenpa'ti hua'opite on'beta'ika'. Kenpa'ti aratbuta men'tiahuaye'po huabidada ogkubogpiokdea'ika' huaoktaj.
6 Fiesta aypo e'bape'nayo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika' kenpa'ti judíoen huaitake' jakyo huairien huahuadte e'huadta' on'eretpakika'.
7 Huakka' jak eretnopoyo e'huae'te, "I'tiak huairi," kenpa'ti "I'tiak huamanmadika'eri," ena'ta' on'eretpakika'. Apagba' huamanmadika'eri kenpa'ti fariseo huamanmadika'eri kenpa' e'peika'ta' on'eretpakika'.
8 "Huamanmadika'eri, menona'," manahue' yanika'. Aya'da huama'buy mo'maene kenpa'ti nogtida Huamanmadika'eri mo'taene. Cristoyo'da mo'taene.

9 Kenpa'ti in huadariyo nogbokerektaj "pag," manahue' yanika'. Nogtida
Pag mo'tae̱ne. Kurudyo̱ o̱'e̱.
10 "Huairi menona'," manahue' yanika' Cristoyo'da Huairi o̱'e̱nok.
11 Nogtaj huabatihuapoke'eri ke'na opuden huairi o̱'ne. Huabati-
huapoke'eritaj Diosa o'pak.
12 Kenomey "huairitone' i̱jje̱y," huata'da huatinopo̱e̱'eri ehue'dikda
o̱'neapo. Kenomey "huairi ehue'da i̱jje̱y," huanopo̱e̱'eria konig huairi
o̱'neapo.
13 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere pai'da
mo'nopo'e̱a̱pone. Huadakda o̱'ne, 'uruda huamanmadika'eri o̱'ne. Aratbuta
opudtaj men'tinopo̱e̱'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Nama'da huanopo̱e̱'eri
mo'i̱ka'ne. Dakhuea'da bo'kika'nok aratbut Diosensi'po e̱e̱'ta' e'pakada
Diosensi'po ehue'dik o̱'neapo. Opudkon Diosensi'po ehue'dik mo'e̱a̱po.
14 Moisésenba' huamanmadika'eri Fariseo huamanmadika'eriere opud
pai'da mo'nopo'e̱a̱pone. Huadakda o̱'ne. Nama'da mo'manopo̱e̱a̱'ika'ne.
Ayhuataj huakka' huakupe dehuea' nama'da mona'po ayhuataj huid
jak katepi' en'ta̱e̱' mo'bakkay'ika'ne, nogok aratbut e'tiahuayte Diostaj
ijhue'nada bo'tiona'pakika'ne. Nama'da bo'kika'ne. Ke'poda Diosa castiga
mogka'apone.
15 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere pai'da
mo'nopo'e̱a̱pone. Huadakda o̱'ne. Nama'da mo'manopo̱e̱a̱'ika'ne. Nama'da
huaka'eri mo'e̱ne. Opuden e'manmadika'taj nogtia' kanopo'kore' opudtaj
mo'nigpe̱i̱ke'po nogta'tipi' bo'ukonhuahua'po diga̱'da bo'hua'udhuahua'po.
Huadarite kenpa'ti e̱'po̱gte bidteda bo'hua'udhuahua'po. Nogtiada
o'pe̱e̱depo e'nopo'korea'de' konig opud dakhue'da mo'e̱ne ke'nanayo
dakhue'nanada o'yahueapo.
16 "Diosen jaka meknopo̱e̱nok katepi' Diosenpi' ijkika'apoy buttida ijjay."
Be'api' kenpa' ea'ada kahue'dik e̱'e̱a̱da oa'. "Diosen jak oro huakupea
meknopo̱e̱nok katepi' ijkika'apoy buttida ijjay." Be'api' ea'nayo kenda ka'dik
mo'e̱ne. Opuda̱ nama'da boa'ika'ne. Opud huamanmadika'eri ekpobiga̱
huabatohua'erionig pai'da mo'nopo'e̱a̱pone.
17 Nama'da mo'nopo̱i̱ka'ne. Ekpobigo̱nig mo'e̱ne. Diostaj oknopo̱e̱hue'
mo'e̱ne. Diosen jak o̱'e̱nok oroa e̱'ti̱hui̱t Diostaj 'uruda o̱'e̱. Diosen jaktanayo
Diosa huaka' o'pak.
18 "Ijka'apoy, buttida ijjay. Diosen 'uhuataj e'nigbakpaka kutopa
meknopo̱e̱ne," kenda ea'ada kahue' mo'i̱ka'ne. "Ijka'apoy, buttida ijjay.
'Uhuataj e'nigbakpaka kutopate 'uhua o'huedpo meknopo̱e̱ne ea'nayo ka'dik
mo'e̱ne." Opuda̱ nama'da boa'ika'ne
19 Konig huakpobigonig Diostaj oknopo̱e̱hue' mo'i̱ka'ne. Diosen kutopa
o̱'e̱nok 'uhua Diostaj huadak o̱'e̱. Kutopatanayo Diosa huakka' o'pak.
20 Ijka'apoy, kutopa meknopo̱e̱ne buttida ijjay ea'nayo kutopayo'da
oknopo̱e̱hue' mo'e̱ne. Kutopa 'uhuaerea moknopo̱e̱ne. Ka'dik mo'e̱ne.
21 Kenpa'ti Diosen jaka meknopo̱e̱nok ijka'apoy ea'nayo ka'dik mo'e̱ne.
Dios jakyo o̱'i̱ka'.
22 Kenpa'ti kenda ijka'aponig, kuruda̱pi' meknopo̱e̱ne buttida ijjay. Kenpa'
ea'nayo Diosen huahuada̱ Diosakon moknopo̱e̱nok kenda ka'dik mo'e̱ne.
23 Opud Moisésenba' huamanmadika'eri fariseo huamanmadika'eriere
Apagba' huakka' mo'nopo̱e̱nig'a nama'da mo'nopo̱i̱ka'po bo'kika'ne. Opud
pai'da mo'nopo'e̱a̱pone. Menta anís cominoere aypo huatokbuk Diostaj
sig sig bo'yokika'nig'a Diosen e'manmadika' kenda Dios huakka' o'pak ken-
nayo kahue' mo'i̱ka'ne. Opudnayo butukda huadik kikahue' mo'e̱ne. Nog

aratbuttaj matinepahuihue' mo'ika'ne. Kenpa'ti Diostaj oknopoehue'da mo'ika'ne. Aya' Diosen 'uru e'manmadika' kika'dik mo'epo, nogomeytaj butuk huadikyo' kika'dik mo'epo, aya'tada yan'matinepahuika'po, kenpa'ti aypo huatokbukkon Diostaj yokdik mo'ika'apone.

24 Kenda Diosa pakhue' o'ika'nig bo'kika'ne. Kenda Diosa huakka' o'pak opudnayo kahue' mo'ika'ne. Opud konig ekpobiga e'batohua'nig mo'ika'ne.

25 Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne, 'uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbuta opudtaj men'tinopoe'po kenda bo'eretpakika'. Huasotayo'da bo'koyoa'ika'ne. Huanopo'nayo dakhue'nopo'nada mo'ika'po huakka'tada katetapi' bo'eretpakika'po kenpa'ti mo'bakkay'ika'ne.

26 Fariseo Diostaj konig ekpobigonig mo'ika'ne. Konig vaso huakiregpenkon koyodik mo'ika'ne, ken konig e'nopo'koyoa' yanika'. Huakkuruda nopo'koyoa'dik mo'ene. Mo'nopo'koyoa'depo huasokon 'uruda o'eapo.

27 Opud huamanmadika'eri pai'da mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. 'Uruda huamanmadika'eri o'ne. Aratbut opudtaj men'tinopoe'po kenpa'da bo'eretpakika'ne. Konig kubaraktone'onig mo'ene. Huid huanokbettaj yereda e'tihuitde'te 'uruda e'eada sorokya'nayo pagda o'epo e'bueyen hua'ay huakka'da o'nika'.

28 Ken konig mo'ika'ne. Opuden huasko' 'uruda mo'enig'a dakhue'nopo' mo'ika'po kenpa'da nama'da mo'nopoika'po dakhuea'da bo'kika'ne.

29 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere pai'nada mo'nopo'eapone. Huadakda o'ne. Aratbuta men'tinopoe'po nama'da mo'nopoika'po bo'kika'ne. Apagba' huamanbatia'pakerikudaken kubarakta' konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'nig'a. Kenpa'ti huadak huaka'erien kubarak huanokbet 'urua'da boto'kika'nig'a.

30 "Oro'en adhueya'pane'kudaka Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakika'uy. Oro' kenoka' ee'nayo batiarakahue' o'eay'uyyet." Opuda nama'da mo'mana'ika'ne.

31 Diosen huamanbatia'pakeritaj oro'en huaoj on'batiaraka'uyate. Opuda huata'da bo'huaa'ika'ne.

32 Kenda opuden huaoj huaboa'da ogkika'uyatenig kenpa'da yagka'po yan'batikti'.

33 Opud konig bihui mo'ene. Konig bihuien aratbut mo'ene. Nama'da huaa'eri mo'ika'ne. Kenpa'da mo'bueyapone. Diosa castiga mogka'po kenpa'da ta'akyo mo'eonhuahuikapone.

34 Opudtaj Diosen huamanbatia'pakeritaj ijmata'mona'apoy. Diosen huanopoe'eritaj ijmata'mona'apoy. Kenpa'ti huadak hua'a huamanmadika'eritaj ijnigta'mona'apoy. Dakhue'da mo'epo opuda sue'da huakka'mon mo'baarakapone. Hueypa cruzte nogtaj mo'baarakapone. Nogtaj opuden huaitake' jakya' huiyokbiada mo'mabitbitapone. Nogtaj huakka' jakyo nog huakka' jakyo mo'bahuahua'po dakhue'ada mo'magka'apone.

35 Konig opud judío aratbuten adhuea'pane' huairi dakhuea'da mo'nigkika'uyatenok opudomeyakon konigti bo'kika'. Huakkuru mo'diaypo Abeltaj o'darakuyate. Abel 'urua'da Diostaj o'nigpeika'uyate. Nogok nogda nogda Diosen huamanbatia'pakeritaj on'huadiaypo o'darakuyate. Ta'pote Zacarías Berequíasensi'potaj Diosen jak kuruta' o'darakuyate.

36 Opuden adhuea'pane' dakhuea'da mo'nigkika'uynok opudkon dakhuea'da bo'kika'nok Diosa diga'da castiga mogka'apone, buttida ijjay. —Jesúsa judío huairitaj ighua'nanada o'mana'uy.

Jerusalén huakka' jakyo huae'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.
(Lc. 13.34-35)

37 —Opud Jerusalén huakka' jakyo huae'eritaj di' o'nika'nig'a. Diosen huamanbatia'pakeritaj kenpa'ti Diosen huata'mona'eritaj opuda mo'batiarakika'uyate kenpa'ti a'arakya'po huida mo'bapa'ea'uyate. Konig huatahuaj huayea huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti menigaa' opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakika'uynig'a opudnayo konig Diosensi'po ee'ta' pakhue' mo'ika'uyne.

38 Opudomeytaj Diosa bokhua'nede. Opuden huakka' jaktaj Diosa onte'ti tiokahue' mo'eapo. Jak ehue'da o'taeapone.

39 Onte'ti do'taj tiahuayhue' o'neonhuahua'apone. Kenoka' "Kentaj Diosa o'ta'mona'uyate 'urunanada o'e. Kentaj o'paki." Opudomeya eade'te onte'ti do'taj on'tiahuayapone, ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.

24

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o'eapo.
(Mr. 13.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Diosen jakya' Jesúsa o'orokdepo jak kurute e'huae'te, "Diosen huakka' jak yatiahuay', 'uruda o'e." Oro'a Jesúsen huanigpeika'eria Jesústaj ona'uy.

2 —In huid jak bo'tiahuaydenigtaj nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o'eapo. Diosen jak ehue'da o'eapo. Buttida ijjay. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

Cristo onte'ti tiakhued ee'ted kenpa'ti kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopoea'uyate.
(Mr. 13.3-23; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Ken Olivos ote'yo o'hua'de'uy Jesús e'huadte oroayo'da kentaj o'huahua'po ona'po:

—¿Menoka' Diosen huid jak yansakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti kene'huaya' huame'noe menoka' ya'eapet? ¿Oro'omey a'nopoeya'po kate huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj ona'uy.

4 —Keyoj, huakka'ada opudtaj nama'da ena'te peehue' yanikati'.

5 Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo ijjey." Nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpeeapo.

6 Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'. Kene'huaya' huame'noe tiakhued ee'ted.

7 Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakeonhuahua'apet. Diga'da yan'barakeonhua'apet. Nogya' nogya' aratbut aypobayo' o'nepo yan'mabueyonhua'apet, huakka'da dakhue'da yan'mamaeapet, kenpa'ti nogbaya' nogbaya' huadari ya'iyegapet.

8 Kenpa' huaboa' dakhuea'da o'edepo pai'nanada yan'nopo'eapet.

9 Nogok do'taj moknopoika'nok opudtaj diga'da mogka'apet. Opudtaj bo'arakapet. Nogba nogbaya' huabada opud huaknopoe'eritaj bo'huadiayika'apet.

10 Kenoka' huakka'ada yanoknopoebatikapet. Nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da yan'magka'apet yan'bakudea'apet kenpa'ti huayahuaya yan'bahuatitotia'keapet.

11 Kenpa'ti huakka'da huamanbatia'pakeri ya'neapet. Diosen huaman-madika'eri ijjey nama'da yada'apet. Kenpa' on'mona'nok huakka'ada nama'da yanoknopoeapet. Ona'ti Diostaj pakhue' ya'neapet.

12 Digạ'da dakhuea' on'magka'aponok huaknopọẹ'eria di' on'maepo sigda
sigda yan'batikapet. Onte'ti nog huaknopọẹ'eritaj huayahuaya suepi' di'
yan'maeapet.
13 Kenomey Diostaj daka'da on'nigpẹẹpo o'noknopoeonhuahuika'po
batikhue'da huayahuaya di' on'mae'ika'nignayo on'bueydepo batikhue'da
onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo.
14 Konig ijmanmadika'nig, Dios Huairitaj huaknopọẹ'eri Diosensi'po
yạ'neapet. Kenda nogbaya' nogbaya' huabada yan'manbatia'pakika'apet.
Aya'ada yan'mapẹạpet. Aya'ada en'mapẹẹdeika'te kene'huạyạ' huame'noe
yạ'ẹạpet.
15 Kenda Diostaj konig tạhuịrẹgnanada ọ'ẹpo Diosen jakyo yạ'ẹạpet.
Daniela a'nenda o'madoya'uyate. Yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'. Kenda
Diosen jakyo ẹ'ẹde'te yan'tiahuaydepo
16 aya'da aratbut Judea huadaribayo ọ'nepo ote'yon ịda ken'mamone'.
17 Huabarakeri ịdada on'batiaknok jak kurute opud ẹẹ'nayo jakyo katepi'
mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Ịdada yan'mamonti'.
18 Kenomey ta'bayo ọ'nepo jakyo huaoktaj a'etuya'po kumejhue' yane'.
Ịdada yan'mamonti'.
19 Ettone' bogdakhue' yạ'nepo kenpa'ti ettone' yọbed yan'tọẹpo
on'minognok ịda monhue'dik ọ'nenok kenomeytaj dakhue'nanada yạ'ẹạpet.
Pai'da yan'nopo'ẹạpet.
20 Yan'tiona'pakikati'. Huahui'okpi' uu'ok ẹẹ'tepi' monhue'dikpi' ạ'ẹyạ'po,
okmapịẹ'ahuaddikte monhue'dikpi' ạ'ẹyạ'po, yan'tiona'pakikati'.
21 Huakka'nada pai'da yan'nopo'eonhuahua'apetnok. Ke'ponanada
yạ'neonhuahua'apet. A'nenda sue'da pai'damon on'nopo'ẹ'uyate. Kenpa'ti
nogok onte'ti sue'da dakhue'mon yan'nopo'ẹạpet.
22 Aya'ada mabueyhue'dik ka'ne'po kenpa'ti Diostaj huaknopọẹ'eri
Diosen huabaktie'ea'eritaj Diosa o'matinepahui'po "sue'da huame'noe
aratbut pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet. Konigẹpo
yan'tiona'pakikati'.
23 Kenoka' pai'da e'nopo'unhuahuade'te "Yan'tiahuay' in Cristo ọ'ẹ."
"Yan'tiahuay' ạyọ Cristo ọ'ẹ." Be'api' ena'nayo pẹẹhue' yaneti'.
24 Nogok "Cristo ịjjẹy," huabokerekapi' nama'da yan'mana'apet. Nogạ
"Diosen huamanbatia'pakeri ịjjẹy," nama'da nogok nogok yan'mana'apet.
Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kạgke'po nama'da yan'mana'apet.
Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik ọ'ẹnig yạgka'apet kenpa'ti
yan'bayarea'apet.
25 Nama'da huaa'eria nama'da yan'batia'pakapet. Nama'da huaa'eri
tiakhued daka'da opudtaj on'nopọẹạ'ne.
26 "Aratbut ehue' e'nahuẹ'yọ Cristo ọ'ẹ." Aratbuta e'na'nayo huahue'
yaneti'. "Ịyọ Cristo ọ'ẹ jakyo." Be'api' ena'nayo pẹẹhue' yaneti'.
27 Konig ọjbedtone' adteda kurudyạ' e'eypak o'huaika' aya'ada aratbuta
nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayika'. Ken konig do onte'ti e'tiakte
aratbut nogbaya' nogbaya' onokteyo' on'tiahuayapet. Do'taj Diosen Huasi'po
ịjjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne.
28 Huạsọ' o'bueypo ịda pạgda ọ'ẹ. Matuk ịda on'batiakika'. Konigti
nogok aratbut dakhuea'da ọgkika'deaponok doere Diosen huata'moneriere
ijhuarakapoy. Dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy.

In konig ijtiakapoy Jesúsa o'batia'pakuyate.
(Mr. 13.24-37; Lc. 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

29 Kenoka' pai'da en'nopo'unhuahuade'te diga̱' e'magkadhuahua' en'batikde'te niokpoakon sigpi' ta'tehue'dikda ya̱'e̱a̱pet konigti puug jeyhue'da ya̱'e̱a̱pet. Kurudya̱' siokpo yakahuaapet. Kurudyo̱ hua̱e̱'eri huairinig yan'kiriga̱'apet.
30 Kenoka' kurudyo̱ do Diosen Huasi'pota' bo'tiahuayapet, 'urua'nanada e̱e̱'te aya'ada bo'tiahuayapet. Diostaj dakhue'da o̱gkika'po on'manokotdepo on'mame'pukpo diga̱'da on'bahuikapo. Do e'tiakte bo'tiahuayapet. Tey-nanada i̱jje̱po 'urunanada i̱jje̱po ijhuarakapoy.
31 'Utta'da huato'ka'pu' e'to'ka'te do'hued huata'moneri ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da on'bakupopaka'apo.
32 Higuera hue̱ymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopo̱e̱'. Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakonyak mo'nopo̱i̱ka'.
33 Kenda kenpa' huaboda ijmanay e̱'e̱de'te opud bo'tiahuaydepo kurudya̱' o'tiakdeapo nopo̱e̱'dik mo'e̱ne.
34 Aya' opud aratbut bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataj ke'poda mogka'apet.
35 Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o̱'unhuahuika'apo. Batikhue'dik o̱'e̱a̱po. Huadari batikdik kurud batikdik do'hued e'mana'nayo batikhue'dikda o̱'e̱a̱po.
36 Ken huame'noe o'tiakapo kente niokpo e'huadte aya'ada be'api' nopo̱e̱hue'da o̱'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya̱' nopo̱e̱hue' o̱'ne. Do, Diosen Huasi'po itipi' nopo̱e̱hue' i̱jje̱y. Apag Diosayo'da o'nopo̱e̱.
37 Konig a'nenda Noékudak e̱e̱'te aratbut hua̱hue̱ e̱'po̱gtaj onmabohue' o̱'nuy. Do e'tiakte konigti o̱'e̱a̱po. Aratbut do'taj onmaboikahue' o̱'neapo.
38 A'nenda Noé e'noete hue̱kurutone' tiakhued e̱e̱'ted aratbut on'bapeika', on'mamay'ika', on'to̱e̱pakika', kenpa'da o̱gkika'uy. Diostaj nopo'koreahue'da Noéomey kusi'petone'yo e̱gkudde'te
39 kenpa'ti hue̱kurutone' o'tiakapo oknopo̱e̱hue' o̱'nuy. E'tiakte enta'kotde'te huaboa'da on'nokotuyate. Kenoka' hue̱kurua aya'da o'batohua'uyate. Do e'tiakte konigti ya̱'neapet.
40 Do e'tiakte ta'bayo botta' huabokerek ya̱'neapet. Diosen huata'moneria nogtatida yanoktohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.
41 Botta' ettone'a̱ yan'batarua'apet. Diosen huata'moneria nogtatida yan'tohua'apet. Nogtaj ya'nenonapet.
42 Kenoka' do opuden Huairi o'tiakdeapo nopo̱e̱hue' mo'e̱po, daka' e̱kpo̱e̱' menigi̱kati' opuda̱nayo.
43 Jak hua̱ta̱e̱'eri e'tayte huabere'eri a'bereya'po on'tiakika'. Ken horate huabere'eri o'tiakapo jak hua̱ta̱e̱'eri e'nopo̱e̱'nayo tayhue' o̱'e̱po huabere'eritaj o'mabonok berehue'dik o̱'e̱a̱po.
44 Konigti opud kenpa'ti do'taj daka' maboika'dik mo'i̱ka'ne. Kenoka' Huairi o'tiakapo nopo̱e̱hue' e̱'ne'te ijtiakapoy.

Huairien huanaba' huamato̱e̱'eri daka' huakika'eri konig o̱'ne. Huairien huanaba' huamato̱e̱'eri daka' kikahue' hua̱e̱'eri konig o̱'ne.
(Lc. 12.41-48)
45 Huaknopo̱e̱'eritaj 'urua'nanada huatamato̱e̱'erita' Diosa o'pakika'. 'Urua'nanada huatamato̱e̱'eria huaknopo̱e̱'eritaj daka' on'manmadikika' kenpa'ti daka' on'mato̱i̱ka'.
46 Do e'tiakte huatamato̱e̱'eri daka'da on'nigpe̱i̱ka'po huadakda e'manmadikika'nayo kenpa'ti 'uruda nog huaknopo̱e̱'eritaj e'tihuapokika'nayo durugda o̱'neapo.

47 Daka'da Diosen ǫgkika'po aya'da Diosen e'tamae' on'tǫika'apo.
48 Do'hued huairi ijhue'da yǫ'ǫpo yatiakapet nama'da e'nopǫǫ'nayo kenpa'ti
49 Diosen huaknopǫǫ'eritaj e'mabitbitnayo kenpa'ti sine' huakkudǫ'eriere e'bape'ika'nayo kenpa'ti kenomeyere e'mamay'ika'nayo
50 kenoka' Huairitaj mabohue' ene'te ijtiakapoy. Kenme'noete nopǫǫhue' ǫǫ'te ijtiakapoy.
51 Kenomeytaj digǫ'da o'nogka'apone. Nama'da huaa'eri dakhuea'da ǫ'nenok kenomeyere o'nogka'apone. Kǫyǫda aratbut pai'da on'nopo'ika' kenpa'ti digǫ'da on'bahuikika' kǫyǫ kenomeytaj ijmaenapoy.

25

Diez mune'yǫ konig ǫgka'uyate.

1 Konig Dios Huairien hueretda huanigpǫika'eri, Dios Huairiensi'po ǫ'nepo daka' ǫkpǫǫ' on'nigonhuahuika'depo durugda Diosyo on'bakudapo. Ken konig ǫ'ǫ ijmanbatia'pakapoy. Konig opud judío aratbut ǫgkika' huabokerek a'tǫǫpakya'po sikyo huǫtǫǫ ae'ya'po o'tiakapo. Kentaj a'deatuya'po diez mune'yǫǫ sikyo on'huahua'uy. Huasihuaj huakjeysi'po o'nontǫǫ'ǫpo on'huahua'uy. Mune'yǫ konig Jesús*sen* huaknopǫǫ'eri ǫ'ne.
2 Huabanigǫ' daka' nopǫǫhue'ada ǫ'nuy. Nog huabanigǫ' daka'da on'nopǫǫpo huadakda ǫgkika'uy.
3 Daka' manopǫǫ' ehue'ada mune'yǫ sue'da huasihuaj o'nontohua'uy. Nog huasihuaj ontohuaehue' ǫ'nuyate.
4 Nog mune'yǫǫnayo nog huasihuaj o'nontohuae'uyate. Diosen Nokǫregǫ o'manopo'tǫika'nok Diosen 'urua'da ǫgkika'po huabokerektaj kǫyǫda on'nigǫyate. Huasihuaj konig Diosen Nokǫreg ǫ'ǫ.
5 Huabokerek a'tǫǫpakya'po ijhue'ta'da o'tiaknok aya'da o'nokbatai'uyate.
6 Ken sikyo nopoka' "Ken huabokerek a'tǫǫpakya'po o'tiakde. Kentaj yan'dej." 'Utta'da aya'ada on'pǫǫde'uyate.
7 Aya'ada mune'yǫ on'mamabo'uyate. Huakjeysi'potaj a'bakpakaya'po ǫgka'uyate.
8 Daka' manopǫǫ' ehue'ada huǫǫ'eria mune'yǫ nog mune'yǫtaj on'mana'po: "Sue'da huasihuaj beyok. Oro'en huakjey o'bakayde." On'mana'uyate.
9 "Keje' sue'da mo'tǫǫne. Yokhue'dik ǫ'nene. Huabahuaya'erite yanhua'. Kǫyǫ yǫ'detu'." Daka'da huanopǫǫ'eri mune'yǫǫ on'mana'uyate.
10 Nog huabanigǫ' daka' nopǫǫhue'ada huǫǫ'eri mune'yǫ huasihuate enhuade'te huabokerekakon o'tiakuy. Ke'na a'tǫǫpakya'po o'tiakuy. Kenere huabanigǫ' mune'yǫ Diosen Nokǫregǫ o'manopo'tǫika'nok daka'da Diostaj on'nigpǫika'po jakyo e'tǫǫpak fiestate on'kuduyate. On'kuddepo akbogpe o'nokhuikuy.
11 A'timon huabanigǫ' daka' nopǫǫhue'ada huǫǫ'eri mune'yǫ on'tiakuy. "Monigokhuike', Huairi." O'nona'uynig'a.
12 "Opudtaj ǫkǫǫhue' ǫ'nene. Buttida ijjay." Huairia o'mana'uy. Ken konig yǫ'ǫǫpet. —Jesús*a* o'manbatia'pakuy.
13 —Konigǫpo Diosen daka'da yǫg'kikati'. Batikhue'da do e'tiakapote ǫkpǫǫ' yanikati'. —Jesús*a* mona'uyne.

*Huairien huadak huanigpǫǫ'eria huairien huakupe daka' ǫ'tǫǫpo nog huakupe gana o'taka'apo. Ken konig Jesús*a* o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.*

14 —Konig Dios Huairien hueretda huanigpeika'eri, Dios Huairiensi'po
o'nepo kirigayo' Diosen ogkika'. Konig huairi huanaba' o'matoepo nog-
bayo a'ti o'hua'depo huanaba'taj ke'nen huakupe o'baktoyoke'uyate. Gana
men'takadhuahue'po o'baktoyoke'uyate.

15 Nogtatida huabaniga' mil huakupe oktoyokuyate. Nogtaj botta' mil
huakupe oktoyokuyate. Nogtaj nogtida mil huakupe oktoyokuyate. Konig
gana men'take'po huakka' huanopoe'eritaj huakka'mon o'baktoyokuyate.
Sue'da huanopoe'eritaj huakkahue' o'baktoyokuyate. O'bayokdepo nogbayo
o'bakhua'uyate.

16 Ke'na huanaba' huabaniga' mil huakupe o'edepo nogok nogok o'bae'
kenpa'ti o'bahuaya'. Daka'da o'kika'depo nog huabaniga' mil huakupe
o'itaka'uyate.

17 Konigti o'ka'po noga botta' mil o'toepo nog botta' mil huakupe
o'itaka'uyate.

18 Kennayo nogtida mil o'edepo sorokyo o'ma'iregа'uyate.

19 Huairi ijhue'da o'edepo onte'ti o'tiakuyate. "Yan'tiak." Huakupe
huatoe'eritaj o'mana'po en'tiakte, "Men do'hued huakupe mo'toe,"
o'mana'uyate.

20 Ke'na huabaniga' mil huakupe oe'uy huakkuru o'huatiakuy. Huairitaj
botbaniga' mil huakupekon o'tabahua'uyate. "Huabaniga' mil huakupe
bekuyne. Nog huabaniga' mil ijitaka'mey. In botbaniga' mil huakupe
i'tamaene, Huairi." Ona'uyate.

21 "Huadakda huanaba' o'taene o'na. Daka'da i'kika'nok. Batikhue'da
i'kika'. Sue'da do'hued me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da
do'hued me'taeapone. Doere i'durugpakapone." Huairia ona'uy.

22 Nogakon huanaba' botta' mil huakupe oe'uyate huairite o'huatiakpo
"Botta' mil huakupe bektoyokuyne. Nog botta' mil huakupe ijitaka'mey. In
botta' botta' mil huakupe i'taene, Huairi." Ke'na huanaba'a ona'uyate.

23 "Huadakda huanaba' me'taene. Daka'da i'kikate. Sue'da do'hued
me'taeme'nig'a daka'da i'kika'tenok huakka'da do'hued me'taeapone. Doere
i'durugpakapone." Huairia ona'uy.

24 Ke'na nogtida mil huakupe oe'uy huairitaj o'huatiakdepo "O'na ba'tey
o'epi', ijnopoepo o'nen huanaba' diga'da en'baa'tada aya'da i'bakbae'ika'.
Huanaba'en ehue'da o'e. Huakid batukehue'ada i'bakbakayika'.

25 Konigepo ijme'pukpo o'nen huakupe sorokyo ijmairegа'uy. In o'nen
i'taene." Ken huanaba'a ona'uy.

26 "On huanaba' dakhue'da i'ene. Baahue' huae'eri i'ene. Do baahue'da
o'bakbaika' kenpa'ti batukhue' e'eada huakid o'bakbaika' i'nopoepo

27 konigepo do'hued huakupe bancoyo e'kudame'nayo do e'tiakde'te
do'hued huakupe nogiti huakupe men'tahuayetnig'a." Huanaba'taj huairia
ona'uyate.

28 Nogomey kenteda e'ne'te "Ken mil huakupe huanaba' o'toe ya'nokkay'.
Ke'na diez mil o'toenigtaj yan'yok.

29 Aya'ada sue'da huakka' on'toepo daka'da e'toika'nayo daka'da
e'kika'nayo kenomeyen huairia o'pakpo nogiti o'bayokapo. Nogomey
sue'da on'toepo daka'da toehue' eee'nayo daka'da kikahue' eee'nayo kenpa'ti
nogda itakahue' eee'nayo kenomeyen huairi kenda sue'da on'toenigtaj
o'baktiparatapo.

30 Ken dakhue' huanaba'taj keyoda sikkiregda o'ika', keyoda kenpa'da
pai'da on'nopo'ika', keyoda ya'nen'." Huairia o'mana'uyate. —Jesús*a* ken
konig o'manbatia'pakpo o'manmadika'uy.

Jesús Huairi onte'ti e'tiakde'te ke'nen hueretda huanigpe̱ika'eritaj daka' o'baeapo. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritanayo Diosen castiga e'kadhuahuika'yo o'maenapo.

31 —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Nogok do onte'ti ijtiakapoy. Onte'ti konig huairitone' 'urua'da i̱jje̱po doere aya'da Diosen huata'moneriere o'tiakapoy. Kenoka' Dios Huairien 'urua'da huahuadte konig huamata'mona' huairi ijhuadapoy.

32 Aya'ada nogbayo nogbayo hua̱e̱'eria do'taj menhuatiakapone. Do'taj e̱gkupopakte ijbaktie'ea'apoy. Konig oveja huato̱e̱'eria ovejataj cabra 'uhua o'bakupopaka'ika' ken konig ijka'apoy.

33 Oveja konig Diosen huabaktie'ea'eri 'uruda Diosen hua'a huanigpe̱e̱'eri do'hued huada'kopen ijkupopaka'apoy. Cabra konig Diosen huabaktie'ea'eri ehue'da nama'da huaka'eritaj do'hued ope'topen ijkupopaka'apoy.

34 Ijbakupopaka'depo do'hued huada'kopen hua̱e̱'eritaj "Yan'tiak. Opudtaj do'hued Apaga̱ o'madurugpaka'uyate. Huadari kurud Diosa a'nenda o'ka'po do'huedsi'po o̱'neapo Diosa o'nopo̱e̱'uyate. Oyda Diosensi'po mo'e̱ne.

35 Aypota' e'kusitokte aypo on'yokuyne. Maymaya̱' ea'te hue̱'e̱y on'yokuyne. Nogbayo e'huae'te huatay' on'yokuyne.

36 Yudtaj to̱e̱hue' e̱e̱'te on'yokuyne. Dakhue', e̱e̱'te on'ta'huade̱'u̱yne. Huabakuda̱' jakyo e̱e̱'te do'taj on'ta'huade̱'u̱yne." Do Diosen Huairi huada'kopen hua̱e̱'eritaj ijmana'apoy.

37 "Menok kenpa' kahue' o̱'u̱y ontaj. O̱'na aypota' e'kusitokte aypo yokhue' o̱'u̱yne. Maymaya̱' ea'te hue̱'e̱y yokhue' o̱'u̱y.

38 O̱'na nogbayo e'huae'te oro'en jakyo kataye'po kuda̱hue' o̱'u̱y. Yudtaj to̱e̱hue' e̱e̱'te menok yokhue' o̱'u̱yne.

39 Dakhue' e̱e̱'te kenpa'ti huabakuda̱' jakyo e̱e̱'te on'taj ta'huade̱hue' o̱'u̱yne, Huairi." Huadak huaka'eria do'taj kenpa' boa'apone.

40 "Kenoka' inomey do'hued huama'buytaj bo'ka'uyate kenda do'taj hueretda bo'ka'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy.

41 Aratbut ope'topen Diosen huabaktie'ea'eri ehue' e̱'hua̱e̱'taj "Menok-bahua'. Opudtaj Diosa diga̱' castiga magka'dik mo'e̱a̱pone. Bakpak batikhue'da e̱'i̱ka'yo yanhuati'. Ken ta'akyo castiga a'magkaya'po toto'taj kenpa'ti toto'en huata'moneritaj Diosa o'nigka'de.

42 Aypota' e̱e̱'tada yokhue' o̱'ne'uyne. Maymaya̱' ea'tada yokhue' o̱'ne'uyne.

43 Nogbayo e'huae'te huatay' yokhue' o̱'ne'uyne. Yudtaj to̱e̱hue' e̱e̱'te yokhue' o̱'ne'uyne. Dakhue' e̱e̱'te kenpa'ti huabakuda̱' jakyo e̱e̱'te do'taj ta'huadehue' o̱'ne'uyne." Do Diosen Huairia ijmana'apoy.

44 "Ehue' ontaj e'kusitokte tiahuayhue'da maymaya̱' ea'te tiahuayhue'da o̱'na nogbayo e'huae'te kenpa'ti yudtaj to̱e̱hue' e̱e̱'te kenpa'ti dakhue'da e̱e̱'te huabakuda̱' jakyo e̱e̱'te tiahuayhue' o̱'e̱'uyne. Konige̱po ontaj tihuapokhue' o̱'e̱'uy, Huairi." Ope'topen huakupopakeria do'taj mona'apone.

45 "Inomey do'hued huama'buy do'hued huaknopo̱e̱'eri huairihue'da kenpa'ti konig pai'da e̱'ne'tada batihuapokhue'da mo'i̱ka'uynok konige̱po do'tada konig tihuapokhue' o̱'nuyne. Buttida ijjay." Ijmana'apoy.

46 Kenomey ope'topen huakupobo'eri Diosen castigayo kenpa'da o'nokbahua'apo. Kenpa'da pai'da on'nopo'unhuahuika'apo. Diosen 'uruda huakika'eri kenpa'da Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

26

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.
(Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Kenpa' aya'da Jesúsa oro'taj mona'depo nogdakon mona'po:
2 —Eme'tekenta' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'eapo, mo'nopoene. Do'taj cruzte kan'arake'po judío huairitaj nogbokereka'tida me'bahuaya'apone —Jesúsa mona'uyne.
3 Jesúsa kenpa' ea'te sacerdote, Moisésenba' huamanmadika'eri, judío huairitone', Caifás sacerdote huairien jak kurute on'kupopakuyate.
4 Keya' monig Jesústaj ireg ireg o'totiakapet kenpa'ti monig o'arakapet on'batia'pakuyate.
5 —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'eapone. —Judío huairia on'batia'pakuyate.

Ettone' 'uru'huieada huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uy.
(Mr. 14.3-9; Jn. 12.1-8)

6 E'si'dakseta' Simóntaj on'dikka'uyate. O'si'dakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús ee'te
7 ettone'a Jesústaj o'huahua'po huid yerepu'te 'uru'huieda huasihuaj huakka'teda ee'tada o'tohua'uy. Jesús huabape' kutopate e'huadte 'uru'huieada huasihuaj o'kutioy'uy.
8 Sue'ada Jesúsen huanigpeika'eria e'kutioy on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,
—Mena'po huakka'teda ee'tada nama'da injoy.
9 Onjoyhued ee'nayo huakka'teda bahuaya'dik huakupe pai'da aratbuttaj bayokdik o'eay'nig'a. —Huanigpeika'eria nopoehue' o'nepo on'da'uy.
10 —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne.
11 Opudere pai'da aratbut o'nika'apo. Donayo opudere ehue' ijika'apoy.
12 In huasihuaj be'tioyne do'hued huasO' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne.
13 Do aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meyapi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o'nika'apo. —Jesúsa mona'uyne.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mr. 14.10-11; Lc. 22.3-6)

14 Doce Jesúsen huata'moneri o'nepo nogtida Judas Iscariote e'eada o'bakhua'uy. Judío sacerdote huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.
15 —¿Jesús opudtaj e'yoknayo menigA' huakupe do'taj yokdik o'ne? —Judasa sacerdote huairitaj o'mana'uy. Ken Judastaj treinta plata huakupe on'yokuyate.
16 Huaboa'da Jesústaj sacerdote huairitaj monig ijbayokapet Judasa o'nopoe'uyate.

Kene'huaya' Jesúsere on'bape'uyate.
(Mr. 14.12-25; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

17 Ken huame'noe judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta huakkuru huame'noe o'uy. Oro' Jesústaj o'huahua'po,
—¿Meya' fiesta aypo manhuada'dik o'eapo? —Jesústaj ona'uy.
18 —Jerusalényo yanhua'. Huabokerektaj bo'huahuayapet, "A'ti ijbueyapoy. O'nen jakyo do'hued huanigpeika'eriere fiesta aypo

o'bape'apoy. Huamanmadika'eria oa'." Ken huabokerektaj ya̱'nonati'. —Jesúsa mona'uyne.

19 Kenda Jesúsa mona'nig oro'a o'ka'po fiesta aypo o'manhuada̱'uy.

20 Esikde'te Jesús doce huanigpe̱ika'eriere kutopate o̱'e̱po

21 o'bape'po,

—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Buttida ijjay. —Oro'taj Jesúsa mona'uyne.

22 Ken huaboa'da suhue'nada o̱'u̱y oro'. Noga̱ noga̱ Jesústaj ona'po:

—Doapi' o'yokapetpi', Huairi. —Oro'a noga̱ noga̱ ona'uy.

23 —Ke'na doere aypo huabape'te o'bape'denig'a ke'nada judío huairitaj me'bahuaya'apone.

24 Konig Apagba'te oa'ika' do'taj o̱gka'aponiga̱ ke'na me'bahuaya'apone. Kentaj ke'ponada o̱'e̱a̱po. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poe̱hue' e̱'u̱ynayo huadakda o̱'e̱a̱ynig'a. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

25 —Do'huapi' o'bahuaya'apetpi'. —Jesústaj Judasa nama'da ona'nig'a ke'na judío huairitaj o'yokapo.

—E̱e̱' o̱'na o'bahuaya'apone. —Jesúsa Judastaj ona'uy.

26 O'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" oa'depo o'posakea'po oro'taj bo'yoke'po,

—Yan'bape'. In pan do'hued hua̱so̱' o̱'e̱. —Oro'taj mona'uyne.

27 A'timon vino huamai'pu' o'to̱e̱po "dakiti Dios" ona'depo oro'taj bo'yokpo,

—Opud aya'ada yan'mai'

28 Do'hued mimi o̱'e̱. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Huaboa'da ijjay. Opudtaj a'nopo̱e̱a̱ya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo.

29 A'ti in vino mayhue' i̱ji̱ka'apoy. Nogok do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopo̱e̱'eria huaboa'da en'nigpe̱ikade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa mona'uyne.

"Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y." Ia'apone Pedro. Jesúsa ona'uy.
(Mr. 14.26-31; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

30 Diostaj e'batadi'kea'de' huakka' jak Jerusalénya̱' o'noro̱kdepo ote' Olivosyo sikyo o'hua'uy.

31 —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabirada̱pone. Do'taj o'nokmamonapone. "Oveja huamato̱e̱'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo." Apagba'te kenpa' oa'.

32 Nogok huakudaka'da e̱'e̱a̱da ijnoyhuaddeapoy Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. Opud ta'pota' bo'tiakapone. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

33 —Nogomey bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' i̱jje̱a̱poy. —Pedroa Jesústaj ona'uy.

34 —Oyda in sikyo huatahuaj sipoghued "Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y." Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

35 —Ehue' onere bueydik e̱e̱'pi' "Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y," ahue' i̱jje̱a̱poy. —Pedroa ona'uy. Oro' Jesúsen huanigpe̱ika'eria konigti aya'ada ona'uy.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuy.
(Mr. 14.32-42; Lc. 22.39-46)

36 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús oro' ke'nen huanigpe̱ika'eriere o̱kye̱'uy.

—Inteda yan'bahuadti'. A̱yo̱ a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.

37 Pedrotaj kenpa'ti Zebedeoen botta' huasi'po Juan Jacobotaj
o'batohua'depo Jesús huaboa'da suhue'nanada o̱'e̱po kenpa'ti pai'nanada
o'nopo'e̱po,
38 —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'e̱y. I̱yo̱da men'nige̱'. Doere
yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.
39 Ken Jesús nogi̱ti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:
—Do pai'da nopo'e̱hue' ka̱e̱'po tihuapokdik e̱e̱'nayo konig do ijpaknig
kahue' ya̱e̱'. Konig kenda on i'pakpo megka', do'hued pag. —Jesúsa
o'tiona'pakuyate.
40 Ken Pedromeytaj o'bahuahua'po en'batayte o'bahuahuay'uy.
—Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'e̱ne.
41 Nama'da kahue' a̱'e̱ya̱'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta'
bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'e̱ne. —Jesúsa o'mana'uyate.
42 Onte'ti a'tiona'pakya'po adyonda o'bakhua'uy.
—Do'huada pai'da e'nopo'e̱ta' pakhue' i̱jje̱y. Kenpa'ti e'bueyta' pakhue'
i̱jje̱nok konig kenda on ipaknok bueydik a̱'e̱y', do'hued pag. —Jesúsa
o'tiona'pakondepo
43 onte'ti huanigpe̱i̱ka'eritaj o'bahuatiakuy. Entayte o'bahuahuayato'uy.
Taytaya' ijjay. Huakka' o'da'nok.
44 O'bakhua'depo bapa'a' o'tiona'pakuyate. Konigti o'tiona'pakuyate.
45 Ken o'tiona'pakondepo huanigpe̱i̱ka'eritaj o'bahuatiakpo,
—Oyiti̱e̱yo̱ yan'huedti', yan'tayti'. Oy dakhuea' huaka'eritaj do'taj
men'bahuaya'ne.
46 Yan'mabo' monhua'. Ke'na men'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.
(Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

47 Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas o'tiakde'uy. Jesúsen doce huanigpe̱i̱ka'eri
Judas nogtida o̱'u̱y. Judasere huakka'da on'batiakbedu̱yate. Sorotataen
siroenpa noga̱ hue̱ypa on'totiakpo on'batiakbedu̱yate. Sacerdote huairi
judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbedu̱yate.
48 —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas
huabahuaya'eri tiakhued o̱'e̱po o'mana'uyate. Jesústaj ka'noki̱e̱'po kenpa'
o'mana'uyate.
49 Ken Judas Jesústaj o'huahuato'po,
—Ijtiaki, Huamanmadika'eri, —ona'depo o'buyukuy.
50 —¿Katete i'tiak huadi'? —Jesúsa ona'uy.
Nogomeya̱ Jesústaj on'ta'koyato' on'tohua'uy.
51 Ken nogtiada huanigpe̱i̱ka'eria siroenpa o'to̱e̱po sacerdote huairien
huanaba'taj o'pesodokteguy.
52 —Siro yakuda̱'. Kenomey kenpa'ti siroa o̱gka'po siroa mabueydik o̱'e̱a̱po.
53-54 Setenta mil Diosen huata'moneri sorotataj menigta'mona',
pag. Oyedda do'hued Apag Diostaj tiona'pakdik i̱jje̱a̱yetnig'a, kenda
e'tiona'paknayo i̱dada menigta'monayetnig'a inomey do'taj tohua'dik o̱'ne.
Apagba'te oa'ika'nok kenpa' tiona'pakhue'dik i̱jje̱y. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
55 Kenoka' huakka' aratbuttaj:
—Konig huiyokda huabere'eritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika'. Konigti
do'taj on'huatiakbedne. Siroenpa mo'to̱e̱po hue̱ypa mo'to̱e̱po do'taj
on'huatiakbedne. ¿Mena'po? Diosen jakyo aya'da huame'noe ijhuadpo
ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' o̱'nika'ne.

56 Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate. Konigda opud do'taj ka'dik o̱'nene. —Jesúsa o'mana'uy. Eade'te oro' Jesúsen huanigpe̱ika'eria Jesústaj okmamon'uy.

Judío huairi e̱gkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mr. 14.53-65; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

57 Caifáste on'tohua'uyate. Caifás sacerdote huairitone' o̱'i̱ka'uy. Caifásen jakyo aya' judío huairi on'kupopakbedu̱y.

58 Pedronayo adteda Jesústaj o'ta'hua'uyate. Sacerdote huairien kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo sorotataere o'huadonhua'po, Jesústaj menpa' yanogka'apet o'nopo̱e̱po a'tiahuaya'po o'huadonhua'uyate.

59 Sacerdote huairiere huatone' huairiere kenpa'ti aya'da nog judío huairi o̱gkupopakpo, "Jesúsa dakhuea'da o'ka'." "Jesúsa nama'da oa'." Be'api' kenpa' a'huaaya'po o'dikuk. Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuy.

60 Huakka'da nama'da huaa'eria da on'huaa'nig'a "Dakhuea' o'kika', bueydik o̱'e̱." Ahue'dik o̱'nuy. Ta'pote botta' nama'da huaa'eria on'huaa'po,

61 —"Diosen huid jaktone'taj sakdik i̱jje̱y. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik i̱jje̱y." Jesúsa oa'uy. —Kenpa' nama'da huaa'eria on'huaa'uyate.

62 Kenoka' sacerdote huairi o'bodpo Jesústaj

—¿O̱'na menpa' baa'tokhue' i̱'e̱? ¿Kenda inomey ontaj bo'huaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Jesústaj ona'uyate.

63 Jesúsnayo sohuata' a'tokhue'da o̱'u̱yate.

—Diosnayo o'noeonhuahuika'. Diosa mepe̱ika'ne do'taj buttida ona'dik mo'e̱ne. ¿O̱'na menpa' Cristo i̱'e̱? ¿Menpa' Diosen Huasi'po i̱'e̱? Mena'. —Sacerdote huairia ona'uyate.

64 —E̱e̱', Cristo i̱jje̱y. Diosen Huasi'po i̱jje̱y. Do'taj Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudyo̱ do'taj on'tiahuayapone. Dios teyda o̱'e̱. Ke'nen huada'kopen i̱jje̱po kurudya̱' e̱'si̱hui̱ya̱' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa huairitaj o'mana'uyate.

65 Konig judío aratbuta o̱gkika'uyate on'diaypo yudtaj on'huisika'. Ke'na sacerdote huairi Jesústaj o'pe̱e̱depo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate.

—In huabokereka Dios i̱jje̱y nama'da o'nopo̱e̱po dakhuea'da oa'. Nogi̱ti dakhuea' huaa'eritaj e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'e̱y. Diostaj dakhuea'da oa'nigtaj opuda̱ mo'pe̱e̱ne.

66 ¿Menpa' mo'nopo̱e̱? —Sacerdote huairia nog judío huairitaj o'mana'uyate.

—Dakhuea'da oa'. Bueydik ka̱e̱'. —O'nona'uyate.

67 Jesúsen huakoktaj on'tisupue'uy kenpa'ti Jesústaj on'tuktukuy kenpa'ti Jesúsen huakoktaj on'pebas'uy.

68 —¿Ontaj Diosa e'ta'monuy'nayo be'a huaboa'da betuktuk ke'na yaa'? —Jesústaj o'nona'uyate.

"Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y." Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mr. 14.66-72; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-27)

69 Kenoka' jak kurute Pedro e'huadte mune'yo̱ huanaba'a o'huahua'depo,

—Jesús Galileayo hua̱e̱'eriere i'huae'ika'uyate. —Pedrotaj mune'yo̱a̱ ona'uyate.

70 Aya'ada enpe̱e̱'te,

—Ehue'. Katea' i'et nopo̱e̱hue' i̱jje̱y. —Pedroa oa'uyate.

71 E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te noga̱ ettone'a̱ o'tiahuaydepo,

—Jesús Nazareteriere ken kenpa'ti o'huae'ika'uyate. —Pedrotaj o'huaa'uyate.
72 —Ehue'. Kenbokerektaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y. Buttida ijjay Diosapi' o'nopo̱e̱.
—Onte'ti Pedroa oa'uyate.
73 A'timon nogomey meyo̱hue'da o̱'nepo Pedrotaj on'huatiakpo,
—O̱'na Jesúsen huanigpe̱ika'eri i̱'e̱po konig Galilea hua̱e̱'erien hua'a ia'ne.
—Pedrotaj o'nona'uyate.
74 —Kentaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y. Buttida ijjay. Buttida ahue' e̱e̱'nayo dakhuea'da do'taj ka̱gke'. —Pedroa o'mana'uyate.
Kenpa' ea'te huatahuaa o'sipogde'uyate.
75 E'sipogde'te "Oyda in sikyo huatahuaa sipoghued, 'Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y,' bapa'a' ia'apo." Jesúsa mename'nig. Pedro huaboa'da okkahuehue'da onte'ti o'noponpo o̱'o̱ro̱kdepo pai'nanada o'huikuyate.

27

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.
(Mr. 15.1; Lc. 23.1-2; Jn. 18.28-32)

1 Emede'te monig Jesús bueydik o̱'e̱a̱po aya' sacerdote huairia aya' judío huatone' huairia on'batia'pakdepo on'nopo̱e̱'uyate.
2 Jesústaj on'tinukupo on'tohua'po Poncio Pilato Romano gobierno huairitaj on'yokuyate.

Judas o'buey'uyate.

3 Judas huakupete Jesústaj judío huairitaj o'bahuayame'te. Jesús bueydik o̱'e̱a̱po Judas huaboa'da o'nopo̱e̱depo huaboa'da o'nopo'korea'uyate. Treinta plata huakupe sacerdote huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj onte'ti a'batahuaya'po o'tohua'po,
4 —In huabokerek dakhuea' kahue' o̱'u̱y. Kenpa'da huadak o'kika'uy. Opuda̱ kan'arake'po on'yokme'ne. Kenpa' ijka'po dakhuea'da ijka'mey. —Judasa huairitaj o'mana'uyate.
—Kenda e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'e̱y oro'nayo. —Huairia Judastaj o'nona'uyate.
5 Diosen jakyo Judas plata huakupe barakte o'endepo o̱'o̱ro̱kuyate. O'hua'depo e'bia o̱'hue̱renpitinukupo huata' o'oroa'po o'buey'uy.
6 Sacerdote huairi huakupe on'edepo,
—Huabokerektaj e'arak huakupe o̱'e̱nok Diosen huakupe huanto̱e̱'yo̱ in huakupe kuda̱hue'dik o̱'e̱ne. —Huairia o̱da'uyate.
7 Nogok huayahuaya on'batia'pakpo,
—Mamasot huadari in huakupete mon'bake. Ke̱yo̱da esoeritayo'da bakubarakka'dik o̱'nika'apo. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.
8 Ken huakupe Jesústaj kan'arake'po o'bahuaya'uynig ken huadari on'bake'uy. Mimi huadari o̱'e̱. Aratbuta on'batia'pakika'apo.
9-10 Konig Jeremías Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyate. Judío Huairia konigda o̱gka'de'uy. "Ken treinta plata e'huatitotiak huakupe konig Dios Huairia oa'uynig mamasot huadari yan'bakeapet." Jeremías o'madoya'uyate. Kenda judío huairi o̱gka'uyate.

Pilato gobierno huairitaj Jesúsa huakpote o'nigbo'uyate.
(Mr. 15.2-5; Lc. 23.3-5; Jn. 18.33-38)

11 Kenoka' Pilato gobierno huairite Jesústaj on'tohua'depo,
—¿Judíoen gobierno huairi menpa' i̱'e̱? —Pilatoa ona'uy Jesústaj.
—E̱e̱' kenda ia' kenda i̱jje̱y. —Jesúsa ona'uy.

12 —Jesús dakhue'da o̱'e̱. Nogda nogda dakhuea' o'ka'. —Judío huairia
Pilatotaj on'huaa'uynig'a. Jesúsanayo baa'tokhue' o̱'u̱y.
13 —Ontaj dakhuea'da bo'huaa'ne. O̱'na soata' i̱'e̱ne. ¿Menpa' i'pe̱e̱? —Pilatoa
Jesústaj ona'uy.
14 Jesúsanayo sigpi' a'tokhue' o̱'u̱y. Pilato kenpihuay Jesústaj huakka'
oknopoen'uy.

Jesústaj yan'arakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uy.
(Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

15 Ken fiestate gobierno huairia nogtatida huabakuda̱' jakyo hua̱e̱'eritaj
o'maoro̱ka'ika'. Kentaj aratbuta o'noktie'ea' gobierno huairia o̱'o̱ro̱ka'ika'.
16 Kenoka' Barrabás huabakuda̱' jakyo o̱'u̱yate. Dakhuea'da huaka'eri o̱'e̱
aya'ada on'nopo̱e̱'uy.
17 Huakka'da en'bakupopakde'te,
—¿Huabakuda̱' jakya' e'o̱ro̱kata' be'taj bo'pak Barrabástaj Jesústapi'? Jesús
opuden Cristo o̱'e̱. —Pilatoa o'mana'uy.
18 Judío huairi Jesústaj digda on'huahuaypo menigtotiakne. Pilatoa kenpa'
o'nopondepo o'mana'uy.
19 Kenoka' Pilato huairi a̱pon huahuadte o'huadde "Jesús huadakda o̱'e̱.
Bueydik o̱'e̱. Ahue' ya̱e̱'. E'bayorokte kentaj pai'da yoknopo'unhuahuay."
Pilatotaj behuaati' Pilatoen hua̱to̱e̱a̱ o'mana'uyate.
20 —"Barrabástaj ya̱o̱ro̱ka'. Jesústaj ya̱'darak." Pilatotaj ya̱'nona'. —
Sacerdote huairia kenpa'ti huatone' huairia huakka' aratbut e̱gkupopakte
on'eretpakpo on'mana'uy.
21 —Botta' o̱'nenok. ¿Be'tataj i̱jjo̱ro̱ka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uy.
—Barrabástaj. —O'nona'uy.
22 —¿Jesús opuden Cristotaj monig ijka'apo? —Pilatoa o'mana'uy.
—Hue̱ypa cruzte yaarak. —Aya'ada o'nona'uy.
23 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uy.
—Hue̱ypa cruzte yaarak. —Nogi̱ti nogi̱ti 'utta'da o'nona'uy.
24 Do'taj pe̱e̱hue' o̱'nepo kenpa'ti aratbut diga̱'da o'nokoynok. Pilato
o'nopondepo, "Hue̱'e̱y yatotiak," ona'po aya'ada en'tiahuayte o'ba'koyopo,
—In huadak huabokerektaj e'arakta' pakhue' i̱jje̱y. Donayo dakhuea'
kahue' i̱jje̱y. Opud bo'paknok ijjarakapoy. —Pilatoa o'mana'uy.
25 —Kentaj ya̱'darak nama'da ea'nayo oro' kenpa'ti oro'ensi'po pai'da
o'nopo'e̱a̱po. —Aya'ada o'nona'uy.
26 Kenoka' Pilato Barrabástaj o̱'o̱ro̱ka'uy. Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a
en'bitbitde'te Pilatoa sorotata'taj o'bayokuy. Hue̱ypa cruzte kan'arake'po
o'bayokuy.
27 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj
Jesústaj on'tikupopakuyate.
28 Ken Jesúsen huaok o'nokkiroka'po ayagdakon huaok on'ota'po. (Ken
konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig.)
29 Kenpa'ti e'pid huakiok o̱gkuotta'po kenpa'ti hue̱ypa huada'kopen
on'ba'pada̱'uyate. Kenpa' o'nogka'depo huikudate on'tihuadpo,
—I'tiak judíoen gobierno huairi. —Nama'da sorotata'a on'tierikpo
o'nona'uyate.
30 Kenpa'ti on'tisupu'uyate. Hue̱ypa on'to̱e̱po o̱gkubitbituyate.
31 Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti
on'ota'depo hue̱ypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Huẹypa cruzte on'arakuyate.
(Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

32 Jerusalén huakka' jakya' on'tọọrọkdepo Cirene huakka' jak huạẹ'eri Simóntaj on'de'uyate. Sorotataa o'nona'nok Jesúsen huẹypa cruz Simóna o'tohua'uyate.
33 Ken Gólgota ote' onokyẹ'uyate. Gólgota aratbutenjate huakuai' ote'.
34 Kẹyọ sorotataj Jesústaj vino pai' on'yokuyate. Monigti yạ'ẹtapo suhuigda o'maypo nogịti mayhue' ọ'ụyate.
35 Sorotataj Jesústaj huẹypa cruzte on'betandepo be'a ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopọẹya'po huid okmo ọ'nene'uy. Kenda Diosen huamanbatia'pakeria oa'uyatenig kenda ọgka'uy.
36 Kenoka' Jesúsen huạsọ' a'tiokaya'po on'huad'uyate.
37 Huaku kutapen huẹymeyente "In Jesús ọ'ẹ. Judío aratbuten gobierno Huairi ọ'ẹ." On'madoya'uyate. Konigẹpo bueydik ọ'ẹ on'nopọẹ'uyate.
38 Kenoka' botta' huabere'eritakon huẹypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen nogtaj ope'topen on'mabeta'uyate.
39 Judío aratbut on'pokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uy. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,
40 —"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne. Ọ'na bueyhue' ạ'ẹyạ'po huata' yatihuapok. Ọ'na Diosen Huasi'po ẹẹ'nayo cruzya' yahuarak. —Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj o'nona'uyate.
41 Sacerdote huairia Apagba' huamanmadika'eria fariseo huamanmadika'eria huatone' huairierea kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da o'nona'po:
42 —Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' ạ'ẹyạ'po tihuapokhue'dik ọ'ẹ. Israel aratbuten huairi ẹẹ'nayo huẹypa cruzya' kahuarake'. E'huaraknayo kentaj oknopọika'dik ọ'ẹạpoy.
43 Diostaj oknopọẹnok kenpa'ti "Diosen Huasi'po ịjjẹy." Jesúsa oa'uynok Diosa daka' Jesústaj e'paknayo bueyhue'dik kạẹ'po katihuapoke'. —Judío huairia Jesústaj on'huaa'uyate.
44 Huabere'eriere Jesús onteteyo' huẹypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

Konig Jesús o'buey'uyate.
(Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

45 Tokhuadạ' e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkịrẹgda ọ'ụyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate.
46 Kenteda niokpo e'huadted,
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate:
—¿Mena'po do'taj me'enonne, do'hued Dios? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate.
47 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'pẹẹdepo,
—In huabokerek Elíaskudaktaj o'nokoy. —On'mana'uyate.
48 Nogbokerektida ịda o'ketpo ạpon esponja o'totiakdepo vino pai'yo o'ta'buta'po huẹypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.
49 —A'ti, Elías a'tihuapokya'po yatiakapetpi' a'tiahuaya'po mon'nigẹ. —Nogomeyạ on'mana'uyate.
50 Onte'ti Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate.
51 E'bueyonde'te Diosen huid jakyo konig tela pẹgtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate. Huadari ọ'ịyịg'uy. Huidtone' o'sakuy.

52 Huakka' kubarak o'bakhuikead'uy. Huakka' Diosen hua-
knopo̱e̱'erikudak on'manoyhuadon'uyate.
53 Bapa'me'noe e'pokonde' Jesús e'noyhuadde'te huaknopo̱e̱'erikudakkon
kubarakya' on'maoro̱kon'uyate. Diosen huakka' jakyo Jerusalényo̱
on'kudon'uyate. Ke̱yo̱da huakka'da on'batiahuay'uyate.
54 Kenta' sorotataj sorotataj capitánere Jesústaj huatioka'eri huadari e̱'i̱ye̱g
kenpa'ti nogpa' nogpa' e̱e̱'te on'tiahuaydepo huakka'da on'me'pukpo,
—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po o̱'e̱. —On'batia'pakuy.
55 Kenpa'ti ke̱yo̱da huakka' ettone' on'nepo bidta'da
on'tiahuayanhua'uyate. Ettone' Galilea huadaribaya' Jesústaj
on'ta'hua'ika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uy.
56 María Magdalena kenpa'ti María Jacoboen Joséereen hua̱ye̱ kenpa'ti
Zebedeoen huasi'poed hua̱ye̱ ke̱yo̱da o̱'ne'uyate.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.
(Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

57 Ken e'sikonyakte José huakka'da huamato̱e̱'eri huairi o'tiakuyate. José
huakka' jak Arimatea hua̱e̱'eri kenpa'ti Jesústaj huanigpe̱i̱ka'eri o̱'e̱po
58 Pilatotaj o'huahua'depo, "Jesúsenso̱' beyok." Ona'nok "Jesúsenso̱' Josétaj
yan'yok." Pilatoa o'mana'uyate.
59 José o'so̱'to̱e̱po yereda telaa o'so̱'ti̱hui̱yi̱gdepo
60 Joséen huabo sipana'kogyo̱ o'so̱'huedan'uyate. Ken kubarak akbogpete
huaboro' huid o'tinokbetandepo o'hua'uyate.
61 Joséen kubarak meyo̱hue'da María Magdalena nog Maríaere on'huadpo
on'tiahuay'uyate.

Jesús kubaraktaj sorotataj on'tioka'uyate.

62 Eme'te sábadote sacerdote huairi kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere
Pilatotaj on'huahua'po,
63 —"Bapa' huame'noe e'pokte onte'ti ijnoyhuadapoy." Ke'na da huaa'eria
bueyhued o̱'e̱po oame', okkahuehue' o̱'e̱y, huairi.
64 Ke'nen huanigpe̱i̱ka'eri yan'huahua'po yan'so̱'bereapetdapi'
"E'bueytada Jesús o'noyhuadde." Aratbuttaj yan'mana'apet. Kenpa'
e̱gka'nayo dakhue'da e̱'dik o̱'e̱a̱po. Diga̱'da aratbut nama'da
yanoknopo̱e̱a̱petpi'. Konige̱po bapa'a' huame'noea' kubaraktaj daka'
yan'tioka' yamana'. —Judío huairia Pilatotaj o'nona'uyate.
65 —Inomey sorotataj yan'batohuati'. Daka'nada kubaraktaj yan'tioka'
yan'manati'. —Pilatoa o'mana'uyate.
66 Ken on'bahua'uyate. Kubaraktaj a'tiokaya'po, huaboro' huid teyda
o'nokbettinuku'uyate. Kenpa'ti sorotataj kan'tioke'po sacerdote huairi
kenpa'ti fariseo huamanmadika'eriere on'maenonpo on'bakhua'uyate.

28

Jesúsa huakudaka'da, e̱'e̱a̱da o'noyhuadu̱yate.
(Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo
emede'te María Magdalena nog Maríaere kubarakyo a'tiahuaya'po
on'hua'uyate.
2 Kenoka' diga̱'da huadari o̱'i̱ye̱g. Diosen huata'moneri kurudya̱'
o'huarakonpo kubarakyo o'hua'po boro' huid huanokbet okpokorea'depo
huaboro' huidte o'huaduyate.
3 Ke'na jeynada konig o̱jbed. Ke'nen yudtaj keregnanada o̱'u̱y.

4 Sorotataj on'tiahuaypo digạ'da on'me'pukuyate. Konig e'bueyonig
on'bahued'uyate.
5 Ettone'taj:
—Okme'pukhue' mene'. Jesústaj bo'ukne ijnopọẹy kentaj huẹypa cruzte
o'darakme'te.
6 Ịyọ ehue' ọ'ẹ. O'noyhuadonde. Ken konig mona'uyne. Yan'tiak. Kente
on'huedạme'te yan'tiahuay'.
7 En'tiahuayde'te ịda yanhuati'. Jesúsen huaknopọẹ'eritaj yan'bahuahuati',
"Huabueya'da ọ'eme'nig'a o'noyhuadonde. Huakkuruda Galileayo
o'hua'apo opud huahued. Kẹyạ' bo'tiahuayapone." Kenpa' huaknopọẹ'eritaj
yan'manati'. Kenpa'da ijjay. —Diosen huata'moneria ettone'taj
o'mana'uyate.
8 Ken ettone' kubarakya' ịdada on'hua'po on'durugpakonpo kenpa'ti
on'me'pukudpo on'bahua'uyate. Huaknopọẹ'eritaj a'mana'toya'po
on'baketonhua'uyate.
9 Ịda Jesúsa o'madejpakuyate. "Ijtiaki." Oa'uyate. Ettone' Jesústaj
on'huahua'depo Jesúsen hua'itaj di'da ọ'nepo on'bapaduyate kenpa'ti
—'Urua'nanada Diosen Huasi'po ị'ịka'. —O'nona'uyate.
10 —Me'pukhue' yane'. Do'hued huama'buyte yanhua'. "Galileayo yan-
huati'. Kẹyọda Jesústaj bo'tiahuayapone." Yan'manati'. —Jesúsa ettone'taj
o'mana'uyate.

Kenda sorotataj on'batia'pakato'uyate.

11 Ettone' en'huade'te sue'da sorotataj kubarak huatioka'eria Jerusalén
huakka' jakyo on'hua'uyate. Ạyọda judío sacerdote huairitaj aya'da kenda
on'tiahuaydepo on'manbatia'pakato'uyate.
12 Kate o'kapoy e'nopọẹ'ta' on'pakpo huatone' huairitere
on'batia'pakuyate. On'nopọẹdepo huakka' huakupe sorotatataj on'bayokpo,
13 —Sikyo e'tayte Jesúsen huaknopọẹ'eria on'tiakpo Jesúsen huạsọ'
on'berepo on'tohuate. Nama'da yan'batia'pakti'.
14 Kenda gobierno huairi e'pẹẹnayo oro' opudtaj o'tihuapokpo huairitaj
o'batia'pakapoy. Opudtaj menpa' ọgkahue'dik mo'ẹạpone. —Judío huairia
sorotata'taj on'mana'uyate.
15 Ken sorotataj huakupe on'baedepo on'hua'uyate. Kenpa' huairia
on'mana'nig on'batia'pakonhua'uyate. Konigẹpo oy kenpa'ti Jesúsensọ'taj
Jesúsen huaknopọẹ'eria on'bere'uyate. Judío nama'da on'batia'pakika'.

Once huaknopọẹ'eritaj Jesúsa o'mana'uy.
(Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

16 Ken ote' Galileayo Jesúsa o'dikkame' oro'a Jesúsen once huaknopọẹ'eri
o'hua'uy.
17 Jesústaj o'tiahuaydepo "'Urua'da ị'ẹ. Diosen Huasi'po ị'ẹ." Jesústaj
o'nona'uynig'a nogte Jesústaj okịọgkahue' ọ'nuy.
18 Jesúsa oro'taj o'huatiakdepo,
—Diosa mena'nok aya'tada kurudyọpi' huadarieretapi' mata'mona'dik
ịjjẹy. Aya'ada do'taj nigpẹẹdik me'nika'apone.
19 Yanhuati'. Aya' aratbuten huadaribayo yanhuati'. Do'taj kanoknopọẹ'po
daka' yan'manmadikikati' kenpa'ti Apag Diosa o'paknok do ijpaknok Diosen
Nokịrẹg o'paknok bautiza yan'magkikati'.
20 Aya'da ijmana'nig nigpẹika'dik mo'ẹne yan'manikati'. Kenpa'da op-
udere aya'da huame'noe ịjjeonhuahuika'apoy. Kene'huạyạ' huame'noete
onte'ti opudere ịjjeonhuahuika'apoy. —Jesúsa mona'uyne, ken.

SAN MARCOS
Marcosa Jesucristoen huadak huaʼa oʼmanigmadoyaʼuyate.

Sueʼda aratbut eʼnahuẹʼyọ Juan Bautistaa Diosen huadak huaʼa oʼmanaʼonhuahuaʼuyate.
(Mt. 3.1-12; Lc. 3.1-9, 15-17; Jn. 1.19-28)

1 Jesucristoen huadak huaʼa huaboaʼda onʼnigmadoyaʼne. Jesucristo Diosen Huasiʼpo ọʼẹ.
2 Aʼnennada Isaías Diosen huamanbatiaʼpakeria oʼmadoyaʼuyate:
Ontaj oknopọẹʼdik kaʼneʼpo onte huakkuruda doʼhued huataʼmoneritaj ijtaʼmonaʼapoy sion. Diosa onaʼuyate.
3 Sueʼda aratbut eʼnahuẹʼyọ ọʼịkaʼapo. "Yanʼnopoʼkoreaʼ. Huairi eʼtiakdeʼte dakaʼda aʼeyaʼpo ʼurunopoʼda yạgʼkikaʼ. Dakhueaʼ eʼkikaʼ yanʼbatikpo onteʼti Diostaj yanʼnigpẹịkaʼ." ʼUttaʼda oʼmanaʼapo.
Kenda oʼmadoyaʼuyate Isaías. Juan Bautistataj oʼtimadoyaʼuyate.
4 Ken sueʼda aratbut eʼnahuẹʼyọ Juana bautiza oʼmagkikaʼpo, "Diosa dakhueaʼ eʼkaʼ kakkahueʼpo yanʼnopoʼkoreaʼ Diostaj bautiza megkeʼ." Juana aratbuttaj oʼmanikaʼuyate.
5 Juantaj eʼpẹẹtaʼ onʼpakpo huakkaʼnanada aratbut onʼhuahuaʼuyate. Huakkaʼ Judea huadari huạẹʼeri huakkaʼ Jerusalényọ huạẹʼeriere Juantaj onʼhuahuaʼuyate. "Dakhueaʼda ijkikamey. Bekkahueaʼ Dios." Enadeʼte Jordánhuẹyạʼ Juana bautiza oʼmagkaʼuyate.
6 Yudtaj camello huahuijtaj eʼkaʼ Juan Bautista oʼotikaʼpo kenpaʼti huasiʼdak bakaʼbij ọʼtạẹʼuyate. Tiktik oʼbapikaʼuyate. Asịgku oʼminikaʼuyate.
7 Oʼmanaʼpo:
—Aʼti Diosen Huairi boʼhuatiakdeapone. Doʼhua eʼmanikadeʼte boʼhuatiakapone. Kennayo huakhuairinanada teynanada ẹʼẹạda doʼhuataj ehueʼda ịjjẹy. Huairinanada ọʼẹnok keʼnen huanabaʼ ehueʼdikda ịjjẹy.
8 Huẹʼẹyạ opudtaj bautiza oʼnogkaʼne. Keʼnanayo Diosen Nokịrẹgạ bautiza mogkaʼapone. —Juan Bautista oʼmanaʼuyate.

Jesústaj bautiza ọgkaʼuyate.
(Mt. 3.13-17; Lc. 3.21-22)

9 Kenokaʼ Galilea huadaribayaʼ Nazaret huakkaʼ jakyaʼ Jesús oʼtiakuyate, Jordánhuẹyạʼ Juana bautiza ọgkaʼuyate.
10 Jesús huạhuẹyạʼ eʼbehuikdeʼte ịda kurud konig akbogpe okhuikepo, Diosen Nokịrẹgạ dakaʼdamon konig tukkuʼ oʼhuahuarakpo Jesústaj oʼtikot Jesúsa Diosen Nokịrẹgtaj eʼtiahuayte oʼtikotpo:
11 —On doʼhued huasiʼpo ọʼtạẹne. Huadiʼda ọʼtạẹne. Ontaj durugda oʼtọẹne. —Kurudyạʼ Diosa onaʼuyate.

Jesústaj totoʼa oʼdikdikuyate.
(Mt. 4.1-11; Lc. 4.1-13)

12 Ken sueʼda aratbut eʼnahuẹʼyọ Dios Nokịrẹgạ Jesústaj oʼtaʼmonaʼuyate.
13 Ken, sueʼda aratbut eʼnahuẹʼyọ cuarenta huameʼnoe ọʼeonhuaʼpo dubayo huạẹʼeriere ọʼnepo. Totoʼ huairia Jesústaj oʼdikdikuyate dakhueaʼ kakeʼpo. Eʼdikdikdeʼte Diosen huataʼmoneri aypo onʼyokuyate.

Galileayo huaboaʼda huadak huaʼa Jesúsa oʼmanmadikaʼuyate.
(Mt. 4.12-17; Lc. 4.14-15)

14 Ken Herodes huairia Juantaj huabakudạ' jakyo e'kudạde'te, Galilea
huadariyo Jesús o'hua'uyate. Dios Huairitaj huadak hua'a huaboa'da
o'manmadika'uyate.
15 —Oyedda Dios huairi o'tiakdenok, dakhuea' bokika'nig yan'nopo'korea',
Diosen huamanopo'yarea'eritaj yanoknopọika'. —Jesúsa o'manika'uyate.

Botta' botta' huakjene'eritaj: "Doere monhua'." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 4.18-22; Lc. 5.1-11)

16 Jesús huaboro' ẹ'pọg Galilea akta'bogpete o'hua'epo Simón huama'buy
Andréstere o'batiahuay'uyate. O'nokjene'uyate. Huakjene'eri ọ'ne'uy.
E'nokjene'te o'batiahuay'uyate.
17 —Doere monhua'. Aratbut Diosensi'po ka'nike'po kan'manopo'kore'po
mo'manmadikika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.
18 Ịdada huakjene' kenpa'da ọ'nenanpo Jesúsere on'hua'uyate.
19 Adyonda o'hua'edepo Jacobotaj huama'buy Juantere Jesúsa
o'batiahuay'uyate. Jacobo huama'buyere Zebedeoen huasi'po ọ'nuyate.
Kusi'petone'yo ọ'nepo huakjene'taj on'to'ka'po,
20 "Monhua', do'taj me'nigpẹika'." Jesúsa e'manade'te huaoj Zebedeo
huanaba'tere o'nenonpo Jesústaj a'nigpẹikaya'po on'tahua'uyate.

Dakhue' nokịrẹgạ huabokerektaj o'nopo'tọẹ'uyate.
(Lc. 4.31-37)

21 Ken Capernaum huakka' jakyo o'nokyẹ'uyate. Okmapịẹ'ahuaddik
huame'noete judío aratbuten huạitake' jakyo Jesús o'kuddepo,
o'manmadika'uyate.
22 Moisésenba' huamanmadika'eri konig huairi daka' man-
madikahue' ọ'nika'nig'a Jesúsnayo konig huairitone' 'urua'nanada
o'manmadika'uyatenok, "kenpihuay" aratbut ọda'po on'mepuke'uyate.
23 Judíoen huạitake' jakyo dakhue' nokịrẹgạ huabokerektaj o'nopo'tọẹnok
'utta'da ona'po:
24 —Mena'po oro'taj dakhuea' ẹgka'ta' i'pak Jesús Nazaret huạẹ'eri.
Mena'po oro'taj a'maenya'po o'huatiak. Ontaj ọkịạ'ne Diosen huadakda
nogsi'potida ị'ẹne. O'nopọẹy. —Kenbokereka Jesústaj 'utta'da ona'uyate.
25 —A'pakhue' yạẹ'. Huabokerektaj yakọrọk, nokịrẹg. —Jesúsa ona'uyate.
26 Nokịrẹgạ o'irigạ'po o'sagkia'depo okhua'uyate.
27 Aya'ada on'tiahuaypo,
—Kenpihuay on'nopọẹpo 'urua'nanada o'manmadika'. Konig huairi-
tone' ịghua'da o'mana'nok dakhue' nokịrẹg on'nigpẹẹpo o'nokọrọk. —
Huayahuaya on'batia'pakuyate.
28 Ịdada Galilea huadaribayo nogyọ nogyọ Jesúsa 'urua'da o'kika'
on'manbatia'pakika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj o'yaread'uy Jesúsa.
(Mt. 8.14-15; Lc. 4.38-39)

29 Ken judíoen huạitake' jakya' o'norọkdepo Jesús Simónen Andrésenere
jakyo Jacobo Juanere o'hua'uy.
30 Simónen huasu' o'digpakpo, onpahueduyate. "Simónen huasu' o'digpak."
Jesústaj o'nona'nok.
31 Jesús Simónen huasu'taj o'huahua'po, o'ta'kuypo o'bodạ'uyate. E'digpak
o'ta'huitato'po aypo o'manigmanhuadạ'uy.

Huakka' aratbut dakhue'da ẹ'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.
(Mt. 8.16-17; Lc. 4.40-41)

32 E'sikde'te huakka'da dakhue' o̱'nenok aya'tada Jesúste on'batohua'uy.
Nogomeytaj dakhue' nokı̱re̱ga̱ on'manopo'to̱e̱nok Jesústaj on'batohua'uy.
33 Huakka' jakya' aya'ada akbogpete on'kupopakuy.
34 Huakka'tada Jesúsa o'bayarea'uy. Huakka' toto'taj o'maken'uy. Toto'
Jesústaj o̱kı̱a̱'nok "Diosen Cristo o̱'e̱ ahue' yane'." Jesúsa toto'taj o'mana'uyate.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.
(Lc. 4.42-44)

35 Ken, meahuedda o'mabo'uyate. Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ Jesús
o'hua'uyate. Ke̱ya̱' Diostaj o'tiona'pakuyate.
36 Simónomey on'tahua'po,
37 on'huahuaydepo,
—Aya'ada bo'ukne. —O'nona'uyate.
38 —Nog huakka' jakyo nogyo̱ nogyo̱ huadak hua'a a'manbatia'pakya'po
ijtiakpo nogyo̱ nogyo̱ monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.
39 Galilea huadaribayo nogyo̱ nogyo̱ o'hua'unhuahua'po judío
aratbuten hua̱ı̱take' jakyo o'manmadikika'po kenpa'ti toto' nokı̱re̱gtaj
o'maenika'uyate.

Huabokerek ke'poda e'so̱'settaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.1-4; Lc. 5.12-16)

40 Huabokerek ke'poda o'so̱'setpo, Jesústaj o'huatiakuyate. Huikudate
o'tihuadpo,
—E'paknayo yarea'dik o̱'e̱ne. —Jesústaj ona'nok.
41 Jesús o'tinepahuiudpo, o'tibata'tepo, ona'po:
—E'yarea'ta' o'pakne. O'yareapone. —Ona'uyate.
42 Ena'te ı̱da o'yaread'uyate. 'Uruda hua̱so̱' o̱'u̱yate.
43 Jesúsa o'ta'mona'po,
44 —Keyoj, Jesúsa be'yarea'ne mantia'pakhue' ya̱e̱'. Hua̱so̱' e'yarea'
ka'tiahuaye'po sacerdotete yahuati'. A'yareya'po konig Moisésa
o'mana'uyatenig ken konig yayokti'. 'Uhuapi' yayokti'. O'yarede aratbuta
mo'tinopo̱e̱a̱pone. —Jesúsa ı̱ghua'da ona'uyate.
45 Ke'nanayo o'hua'po Jesúsa be'yarea'ne aya'tada huaboa'da
o'mantia'pak'uyate. Konige̱po Jesús huakka' jak eretnopoyo
mankudhue'dik o̱'e̱po sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ o̱'ı̱ka'uy. Nogya̱' nogya̱'
on'bahuatiakika'uyate.

2

Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 9.1-8; Lc. 5.17-26)

1 Sue'da huame'noe e'pokde'te Capernaum huakka' jakyo onte'ti Jesús
e'tiakde'te "Jesús jakyo o̱'e̱." Huakka' jak hua̱e̱'eria on'tipe̱e̱po,
2 huakka'ada aratbut on'kupopakpo, jakyo o̱gkupopakpo kurutekon
o̱gkupopakuyate. Akbogpete mente boahue' o̱'ne'uyate. Apag Diosen
huadak hua'a Jesúsa o'manmadika'uyate.
3 Botta' botta' huabokereka huabokerek e'ketpaktaj o'nonokba'huadonpo
on'totiakuyate.
4 Huakka'ada o̱gkupopaknok, menpa' ibodte huatotiakhue'dik o̱'nepo, jak
kutayo on'tobehuikpo jakonpid on'tiokendepo huabokerek e'ketpak asukte
enpahuedte aratbutnopote Jesústaj huakokpen o'nonhuaraka'uyate.
5 Jesúsa o'yarea'apo o'noknopo̱e̱nok Jesúsa o'nopo̱e̱po,

—Aya' Diostaj dakhuea' i'kika'uyatenig'a yokkahuea'po o'nopo'tihueke'ne, sion. —Huabokerek e'ketpaktaj Jesúsa ona'uyate.
6-7 Kenteyo sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri on'bahuadpo, "Menpa' in huabokerek Diostaj dakhuea' oa'. Be'a dakhuea' e'ka' ya'nopo'tihueke'. Diosayo'da nopo'tihueke'dik o̱'e̱." Kenda huanopoya'da on'nopo̱e̱'uyate.
8 Kenda Moisésenba' huamanmadika'eri huanopoya'da on'nopo̱e̱nigtaj Jesúsa o'nopo̱e̱po,
—Mena'po huanopoya' kenpa' do'taj on'tinopo̱e̱.
9 Diostaj dakhuea' e'ka' huabokereka okkahueahue'dik o̱'e̱. Diosayo'da okkahuea'dik o̱'e̱. Huabokerekanayo yareahue'dik o̱'e̱po, "Yabod, atisuk yatohua' yahuati'," onahue'dik o̱'e̱. Diosayo'da yarea'dik o̱'e̱.
10 Do huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy. Diostaj dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik i̱jje̱y opudtaj a'manopo̱e̱a̱ya'po, e'ketpaktaj ijyareapoy. —Jesúsa Moisésenba' huamanmadika'eritaj o'mana'po,
11 —Yabo', asuk yato̱e̱po, o̱'nen jakyo yahuati' ona'ne. —Jesúsa e'ketpaktaj ona'uyate.
12 Aya'ada en'tiahuayte o'bodpo asuk o'udpo o'mako̱ro̱kon'uyate. Konige̱po aya'ada,
—Kenpihuay, Dios huadakda o̱'e̱. 'Urunanada o'ka'. Ken konig a'nenda tiahuayhue' o̱'nika'uynig o'tiahuaydey. —Aratbuta on'tiahuaydepo on'batia'pakuy.

Jesúsa Mateotaj "menigpe̱e̱po beta'hua'," ona'uyate.
(Mt. 9.9-13; Lc. 5.27-32)

13 Ken onte'ti Jesús o'hua'po, e̱'po̱g akta'bogpete o'hua'uyate. Huakka'ada aratbut kentaj e̱gkupopakde'te o'manmadikanhua'uyate.
14 O'pokonpo, Levítaj o'tiahuay'uyate. (Leví Mateo botta'dik on'dikka'uyate.) Leví Alfeoen huasi'po gobiernoen huakupe huatabae' jakyo o'huaduyate,
—Menigpe̱e̱po beta'hua'. —Levítaj ona'uyatenok Leví o'bodpo, Jesúsere o'hua'uyate.
15 Ken Levíen jakyo Jesúsere huakka'mon on'bape'po huakka' gobiernoen huakupe huatabae'eri huakka' dakhuea' huaka'erikon on'bape'uyate. Huakka'da ken konig Jesústaj on'tahua'ika'uyate.
16 Dakhuea' huaka'eriere, Jesús o'bape' Moisésenba' huamanmadika'eri fariseoere on'tiahuaydepo,
—¿Mena'po huakupe huatabae'eri dakhuea' huaka'eriere o'bape'po Jesús? —Fariseoa Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj on'huaa'uyate.
17 Kenda Jesúsa o'mape̱e̱depo,
—Aratbut dakda e̱e̱'nayo huamadakka'eritaj pakhue' o̱'nika'. Dakhue'da e̱e̱'nayo huamadakka'eritaj on'pakika'. Huadak huakika'eritaj "yan'nopo'korea'," a'manaya'po tiakhue' i̱jje̱'uy. "Yan'nopo'korea'po do'taj men'nigpe̱ika'." Dakhuea' huaka'eritaj e'mana'ta' ijpakpo ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"¿Mena'po o̱'nen huanigpe̱ika'eria Dios kamape̱e̱'po aypo bapehue' ehue' yanika'?" Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 9.14-17; Lc. 5.33-39)

18 Nogok Juanen huanigpe̱ika'eri Dios kamape̱e̱'po aypo bapehue' e̱'nika'te, fariseo aratbutkon Dios kamape̱e̱'po bapehue' e̱'nika'te sue'da aratbut Jesústaj on'huatiakpo,
—Juanen huanigpe̱ika'eri fariseokon Dios kamape̱e̱'po bapehue' o̱'nika'. ¿O̱'nen huanigpe̱ika'erinayo mena'po yan'bapika'? —O'nona'uyate.

19 —Huabokerek o'tọẹpakapo, ke'nen huadi'a fiestate on'tiakdepo
on'bapika'. Ken huabokerekere ẹ'ne'te huadi'a bapika'dik ọ'nika'.
20 Nogok ken huabokerektaj en'baktohuade'te huadi'a pai'da ẹ'dik ọ'nepo
Dios kamapẹẹ'po bapehue' ọ'nika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.
21 —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue'
ọ'ịka'ne oro'omey aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti
ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da ọ'ẹạpo. Konigti
adhuea'pane'ạ e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpẹẹhue'dik yane'.
Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpẹẹdik yanika'. Konigti
konig adhuea'pane' ọgkika'uynig nogịti kika'dik manahue' ịjjẹpo huabo
e'manmadikayo'da on'madika'ika'ne.
22 Huatone'si'dak vino huạtọẹ' ayda kenpa'ti kurugạda ọ'ẹpo konigẹpo
huabo vino sine' huẹbiahued onjoyhue'dik ọ'ẹne. Huatone'si'dakyo huabo
vino onjoyhue'dik ọ'ịka'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo
o'huẹpoagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak
ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da ọ'ẹạpo. Huabo vino huabosi'dakyo
onjoydik ọ'ẹne. Huasi'dak vinoere huadak ọ'ẹạpo. Konigti adhuea'pane'
ọgkika'nig kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da
yan'nigpẹịka'po yạg'kika'. Konigti konig adhuea'pane' ọgkika'uynig nogịti
kika'dik manahue' ịjjẹpo huabo e'manmadikayo'da on'madikika'ne. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Judíoen okmapịẹ'ahuaddik huame'noete Jesúsen huanigpẹịka'eria o'nogkupoktegạ'uyate.
(Mt. 12.1-8; Lc. 6.1-5)

23 Nogok okmapịẹ'ahuaddik huame'noete ta'bayo Jesús o'hua'epo
huanigpẹịka'eriere o'huae'uyate. Jesúsen huanigpẹịka'eria ọgkusitokpo
trigo o'nogkupaya'uyate.
24 —Yatiahuay'. ¿Judíoen okmapịẹ'ahuaddik huame'noete ọgkupayahue'dik
ọ'ẹnig'a mena'po ọ'nen huanigpẹịka'eria yạgka'? Dakhuea'da ọgka'. —
Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.
25 —A'nennada David kenere huạẹ'eri aypotaj ọ'nepo ọgkusitokuyate.
26 Diosen carpa jakyo on'kudonpo, Abiatar sacerdote huairi ẹ'ịka'te Diostaj
e'nighuedạ' pan on'tabapeduyate. Kenda pan be'api' bapehue'dik ẹẹ'tada
ọgka'uyate. Sacerdoteyo'da bape'dik ọ'nuyate. Menpa' kenda Apagba'te
tiahuayhue' ọ'ịka'.
27 Huabokerektehuapa' okmapịẹ'ahuaddik ka'nike'po Diosa
okmapịẹ'ahuaddik huame'noe o'dikka'uyate. Huabokereka katepi' nogda
nogda kikahue'dik yanika' a'manaya'po okmapịẹ'ahuaddik huame'noe
Diosa dikkahue' ọ'ụyate.
28 Do huabokerek ịjjẹpo Diosya' ijtiakuy. Okmapịẹ'ahuaddik huame'noe
Huairi ịjjẹy. —Fariseotaj Jesúsa o'mana'uyate.

3

Jesúsa eba'po'ketpaktaj o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Lc. 6.6-11)

1 Onte'ti okmapịẹ'ahuaddik huame'noete judíoen huạịtake' jakyo Jesúsa
o'kuduyate. Kẹyọ huabokerek eba'po'ketpak ọ'ụyate.
2 "¿Okmapịẹ'ahuaddik huame'noete menpa' Jesúsa ya'yareapo?" Fariseo
on'nopọẹpo, e'yarea'nayo, "Jesúsa dakhuea' o'ka'." Huaa'dik ọ'ẹy
on'nopọẹ'uyate. Konigẹpo fariseo Jesústaj on'tiahuaya'uyate.
3 —Yabo', ịyọ eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa eba'po'ketpaktaj ona'uyate.

4 —¿Okmapie̱e̱'ahuaddik huame'noete menpa' huadak ka'dik ya̱'ne? ¿Menpa' dakhuea' ka'dik ya̱'ne? ¿Menpa' yarea'dik ya̱'ne? ¿Menpa' arakdik ya̱'ne? —Jesúsa o'mana'nig'a. Fariseomeya̱ sohuata' a'tokhue'da o'noke̱'uyate.
5 E'nopoenka'ta' pakhue' o̱'nenok Jesúsa o'bahuadiayonpo suhue'da o̱'e̱po nogta nogta o'batiahuaypo,
—Yabate'. —Jesúsa ona'uyate.
Ken o'ba'tepo o'ba'yarud'uyate.
6 Fariseomey o'noro̱kpo i̱da Herodestaj huapakeriere o̱gkupopakdepo, menpa' Jesústaj arakdik o̱'e̱, on'batia'pakuyate.

E̱'po̱g akta'bogpete Jesústaj huakka'da o̱gkupopakuyate.

7 Huaboro' e̱'po̱g akta'bogpeyo Jesús huanigpe̱ika'eriere on'hua'uyate. Huakka' Galilea huadaribaya' hua̱e̱'erikon on'tahua'uyate.
8 Judeaya' Jerusalénya̱' Idumea huadariya' Jordánhue̱ adpenya' Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya' huakka'da on'huatiakpo, Jesúsa 'urunanada o'kika' on'tipe̱e̱depo, on'tiakuyate.
9-10 Huakka'tada o'bayareaduynok aya'ada dakhue' hua̱e̱'eria a'yareya'po ken'taj e'nejta' on'pakpo diga̱'da on'kupopakpo Jesússo̱'taj sapajdikte e'nenok,
—Ibodteda kusi'pe mo'nigto̱e̱'. —Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj o'mana'uyate.
11 Kenoka' toto'a huanopo'to̱e̱'eria Jesústaj on'tiahuaydepo on'tihue̱kpo,
—Diosen Huasi'po i̱'e̱ne. —'Utta'da o'nona'uyate.
12 —Keje' mati̱o̱ki̱a̱hue' yane'. —I̱ghua'da o'mana'uyate Jesúsa.

Jesúsa docetaj huamata'mona' o'baktie'ea'uyate.
(Mt. 10.1-4; Lc. 6.12-16)

13 Ote'yo o'behuikuyate. Kenomeytaj e'baktie'ea'ta' o'pakpo "Yan'tiak," o'mana'nok on'huatiakuyate.
14 Jesúsere ka'nike'po huadak hua'a kan'manmadikike'po docetaj o'baktie'ea'uyate.
15 "Do ijpaknok dakhue' e̱e̱' bayarea'dik mo'e̱a̱po kenpa'ti dakhue' noki̱re̱gtaj maoro̱ka'dik mo'e̱a̱pone." O'mana'uyate.
16 Jesúsen doce huamata'moneri o̱'nepo: Simón Pedro,
17 Jacobo, Jacoboen huama'buy Juan Zebedeoen huasi'po, kenomeytaj o'dikka' Boanerges (kurud ea'ensi'po),
18 Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo Alfeoen huasi'po, Tadeo, Simón cananista huakupopakeri,
19 kenpa'ti Judas Iscariote Jesúsen huamata'moneri o̱'nuyate. Judas Iscariote huakupete Jesústaj kanarake'po ya'bahuatitotiakapet.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Fariseo huamanmadika'eria nama'da on'huaa'uyate.
(Mt. 12.22-32; Lc. 11.14-23; 12.10)

Nogok huanigpe̱ika'eri Jesúsere jakyo on'kuduyate.
20 Onte'ti huakka'da aratbut o̱gkupopaknok menpa' bapehue'dik o̱'ne'uyate.
21 "O'segpakpo o'kika'." Aratbuta on'batia'paknok Jesúsen huabeta kenda on'nopo̱e̱depo a'tohuaya'po on'huatiakuyate.
22 —Beelzebú toto' huairi o'nopo'to̱e̱po o'teyya'nok Jesúsa toto' noki̱re̱gtaj o'makenika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria on'batia'pakuy. Jerusalénya̱' on'tiakde'uyate.

23 “Nama’da on’nopo̱e̱nig Moisésenba’ huamanmadika’eritaj
a’manopo̱e̱a̱ya’po menhuatiakpo men’pe̱e̱’,” Jesúsa o’mana’depo konig o̱’e̱
o’manbatia’pakpo:
—Menpa’ toto’a huata’ toto’taj en’dik ya̱’e̱t. Ehue’, enhue’dik o̱’e̱.
24 Ondariyoyo’ hua̱e̱’eri gobierno huairi huayahuaya e’barakika’nayo gob-
ierno huairi to̱e̱hue’dik o̱’neapo.
25 Kenpa’ti onyoyo’ hua̱e̱’eri e’batuktukta’ on’pakpo on’bakkupopak.
E’baraknayo ehue’dikda o̱’ne.
26 Konigti toto’ huairi huayahuaya e’magka’nayo a’ti ehue’dik ya̱’neapet.
27 Huabokereka huairien e’tamaika’ jekbakayta’ e’paknayo ba’tinuku’dik
kenpa’ti itakpi’tinuku’dik o̱’e̱. Huairitaj o’tinukudepo okbakaydik o̱’e̱. Don-
ayo teyda i̱jje̱y. Toto’ huairitaj tinuku’dik i̱jje̱y. Toto’ huairien huanaba’
maendik i̱jje̱y.
28 Aratbut dakhuea’da eka’nayo kenpa’ti Diostaj dakhuea’da e’huaa’nayo
nopo’tihueke’dik o̱’e̱ Diosa.
29 Diosen Noki̱re̱gtanayo dakhuea’da e’huaa’nayo Diosa
bakkahueahue’dik o̱’e̱. Menokapi’ bokkahueahue’ o̱’e̱a̱po Diosa. Diosen
Noki̱re̱gtaj dakhuea’da o’huaa’uyate Diosa okkahuehue’ o̱’unhuahuika’apo.
Buttida ijjay. —Jesúsa o’mana’uyate.
30 “Dakhuea’ noki̱re̱ga̱ Jesústaj o’nopo’to̱e̱.” Moisésenba’ huaman-
madika’eria nama’da on’huaa’nok Jesúsa kenpa’ o’mana’uyate.

Jesúsen hua̱ye̱ Jesúsen huama’buyere on’huatiakuyate.
(Mt. 12.46-50; Lc. 8.19-21)

31 Kenoka’ hua̱ye̱ Jesúsen huama’buyere on’huatiakuynig’a huakka’nada
o̱gkupopaknok bidtemon on’boato’po “bo’huatiakne. Yana’,” ona’nok
32 huakka’da aratbut on’tikupohuadpo,
—O̱’nen hua̱ye̱ o̱’nen huama’buyere aratbuttiokpeyon mo’nigbone. On’taj
bo’ukne. —O’nona’uyate.
33 —Be do’hued hua̱ye̱ ya̱’e̱t. Do’hued huama’buy be ya̱’net. —Jesúsa
o’mana’po,
34 kenomey en’tikupohuadtaj o’tiokpokubere’po,
—Inomey do’hued hua̱ye̱ do’hued huama’buy o̱’ne.
35 Kenda Dios o’paknok aya’ada o̱gkika’po do’hued huama’buy do’hued
huaidpo do’hued hua̱ye̱ o̱’ne. —Jesúsa o’mana’uyate.

4

Huabakidena’eri a’manopo̱e̱a̱ya’po o’manbatia’pakuyate.
(Mt. 13.1-9; Lc. 8.4-8)

1 Onte’ti huaboa’da Jesúsa o’manmadika’po e̱’po̱g akta’bogpete
o’manmadika’uyate. Huakka’ada aratbut o̱gkupopaknok kusi’pe e’betyo
o’huadato’po huakka’ aratbutnayo akta’bogpete o̱gkupopakuyate.
2 Konig Diosen Huairitaj yanoknopo̱e̱a̱pet a’manopo̱e̱ya’po
o’manbatia’pakonhua’po o’manmadika’po nogda nogda o’manbatia’pakpo
o’manmadika’po,
3 —Yan’pe̱e̱’: Huabakidena’eri a’bakidenaya’po o’hua’uyate.
4 Nogyon nogyon o’bakidena’po sue’da dagte o’kidbakotapo, bakoy
o’batiakpo o’kidye̱’kea’uyate.
5 Sorok buruj huidbate sue’da o’kidbakotuyate. Kenta’ i̱dada o’kerekuy.
Sorok buruj o̱’e̱po i̱dada o’kerekuy.
6 Ken diga̱’ o’ta’tedepo eyya’ o’pakpo sue’da hua’ihuit o̱’e̱po o’ay’uy.

7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidbakotea'po sue'da o'batipakbonig'a
okpota'pidsi' digạ' o'bakerekpo huakpitaj o'batibuk'uyate.
8 Nog huakid huadak sorokteda o'kidbakotea'uyate. O'batipakbodepo
o'bakerekdepo huakka'kidạda ọgkupahuad'uyate. Nogạ huakpia treinta
huakid ọgkupạẹpo nogạ huakpia sesenta huakid ọgkupạẹpo nogda cien
huakid ọgkupạẹ'uyate. —Jesúsa kenda o'manbatia'pakdepo,
9 —Be'api' e'nopọẹ'ta' e'paknayo daka' yan'pẹẹ'. Bo'peokhuadne. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Huakka'ada nopoenkahue'dik ka'ne'po Dios Huairi konig ọ'ẹ, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate.
(Mt. 13.10-17; Lc. 8.9-10)

10 Huakka'ada aratbut en'bakhuade'te Jesúsen huanigpẹika'eri doce
huanigpẹika'eriereyo'da ọ'nepo, "Ken huabakidena'eri ken konig ọ'ẹ
huaboa'da on'manbatia'paknigtaj nopọgkahue' ọ'ẹy. Oro'taj daka'
mo'nopọẹạ'." Jesústaj o'nona'uyate.
11 —Dios huairitaj konig aratbuta yan'nigpẹika'apet opudtanayo daka'
e'manopọẹạ'ta' ijpaki. Nogomeytaj e'manopọẹạ'ta' pakhue' ịjjẹpo ken konig
ọ'ẹ ijmanbatia'pakikay.
12 En'tiahuayada daka' tiahuayhue' ọ'neapo. En'pẹẹạda nopọgkahue'
ọ'neapo. Nopo'koreahue' ka'ne'po Diosa bakkahueahue'dik kamagke'po
Dios Huairi konig ọ'ẹ ijmanbatia'pakikay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huabakidena'eri konig ọ'ẹ kan'nopoenke'po Jesúsa huanigpẹika'eritaj daka' o'manopọẹạ'uyate.
(Mt. 13.18-23; Lc. 8.11-15)

13 —Huabakidena'eri konig ọ'ẹ nopọgkahue ẹẹ'nayo nogdakon
e'manbatia'paknayo menpa' nopọgka'dik mo'ẹạpet.
14 Ken huakid huabakidena'eri o'bakidenea'nig Diosen huadak hua'a ọ'ẹ.
15 Kenda huakid dagte o'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak
hua'a on'pẹẹạto'nig'a ịdada toto'a huahua' huanopoya' Diosen hua'ataj
o'bakkaynok kenpa'da o'noknopọẹbatikapo.
16 Huakid huidbayo on'kidbakot konig aratbuta Diosen huadak hua'ataj
durugda on'pẹẹạto'nig'a.
17 Konig sigda hua'ihuit huadak hua'a sigda o'noknopọẹdepo daka' nig-
peonhuahued ọ'nepo on'nigpẹẹạto'nig'a. Nogok Diosen huadak hua'a hua-
knopọẹ'eri ọ'nenok aratbut on'batieriknok kenpa'ti castiga on'magka'nok
ịda o'noknopọẹbatikapo.
18 Nog okpota'pidsi'bayo o'kidbakot. Ken konig aratbuta huadak hua'a
on'pẹẹpo on'pẹẹnig'a.
19 Nogok nogta' nogta' on'mamepuke'po kenpa'ti katepi'
on'tiahuayika'nigtaj nogịti nogịti on'pakpo huakka' e'matọẹ'ta' on'pakpo,
huakka' e'matọẹ'nayo durugda ịjjẹạpoy nama'da on'nopọẹnig'a nogta'
nogta' on'eretpakpo onte'ti Diosen kahue' ọ'nika'apo. Sigda sigda Diostaj
o'noknopọẹbatikapo.
20 Huakid huadak sorokyo o'kidbakot konig aratbut huadaknopo'da
huadak hua'a daka' on'nigpeeonhuahuika'po Diosen batikhue'da huadakda
ọgkadhuahuika'po Diosensi'po ọ'ne. Nogạ suhuignada on'nigpẹika'. Nogạ
huakka'mon on'nigpẹika'. Nogạ huakka'nanada on'nigpẹika'apo. —Jesúsa
huanigpẹika'eritaj o'manmadika'uyate.

Jakkịẹgyạ' huakjeytaj o'batia'pakpo Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Lc. 8.16-18)

21 Nog Jesúsa o'mana'po:
—Sikyo jakkiregya' huakjey e'bakpakte kosoa huakjeyte tiokkubukhue'dik o'nika'. Kenpa'ti huataytoyo huakjey huadahue'dik o'nika'. Kutopate huakjey on'huada'ika'.
22 Ken konig Diostaj eknopoe' oy konig e'ireg ireg nogok aya'ada on'nopoeapo, aya'ada on'tiahuayapo.
23 Kenda o'nona'ne daka' yan'pee'.
24 Huadak hua'atayo'da daka' yan'nigpeika'. Sigda e'bayoknayo sigda Diosa bo'yokapone. Huakka' e'bayokika'nayo Diosa huakka' bo'yokapone. Konigti Diosen huadak hua'ataj daka' e'nigpeika'nayo Diostaj 'urunanada moknopoeapo.
25 Sue'da e'peenayo sue'da eknopoe'nayo Diosa kaknopoe'po bo'tihuapokapone nogiti nogiti Diostaj moknopoeapo. Daka' peehue' ee'nayo Diosen huadak hua'ataj oknopoehue' ee'nayo kenda mo'nopoenigtaj Diosa bokkayapone. Onte'ti oknopoehue'dikada mo'eapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dios Huairitaj huaknopoe'eri ken konig huakid o'tipakbopo o'kerekapo.

26 Nogiti Jesúsa o'mana'po:
—Dios Huairitaj huaknopoe'eri in konig o'e: Huabokerekpi' e'borute o'bakidena'po
27 ken o'taybedpo nogok o'taybedpo nogok huakid o'tibopo o'kerek. Monig tibodik ya'et nopoehue' o'e.
28 Sorokyo o'enok o'tipakbopo o'kerek. Huabokerek tihuapokhue' ee'tada o'kerek. Huakkuru huakpi, huametpikon o'kerek konig huakka' huakid o'magkupapakpo
29 e'maboyogde'te agkupaeaya'po ta'bayo o'hua'apo o'boyognok ogkupaeya'apo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Konig mostaza huakid o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Ken konig huakka'nanada Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'neapo.
(Mt. 13.31-32; Lc. 13.18-19)

30 Onte'ti Jesúsa o'manmadika'po:
—Dios Huairitaj huaknopoe'eri ken konig o'neapo ijmanbatia'pakapoy.
31 Dios Huairitaj huaknopoe'eri konig mostaza huakid o'ne. Mostaza huakid suhuigkidda o'epo ta'bayo on'tukika'.
32 E'batukde'te nogok o'tipakbopo huaboro'nanada o'kerekika'. Huaboro'nanada o'enok hua'opite huakka' bakoya on'pakka'ika'. Ta'huiokte ika'dik o'ne. Ken konig oy sue'da Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'ne. Nogoknayo huakka'nanada huaknopoe'eri o'neapo. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj huaknopoe'eri o'noknopoeapo ken konig o'eapo Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.34-35)

33 Ken konig Jesúsa o'manmadika'po konig Dios Huairitaj yan'nigpeunhuahuika'apet nogda nogda o'manbatia'pakika'po. Keniga'da eanopoikapa' peee'dik yanet o'manbatia'pakika'uyate.
34 Huakka' aratbut egkupopakte Dios Huairitaj ken konig o'eapo yan'nigpeunhuahuika'apet o'manbatia'pakika'po ke'nen huanigpeika'eritanayo daka' o'manopoea'ika'uyate.

Jesúsa e̱'hue̱niri̱'tone'taj bapoka'tere o'batika'uyate.
(Mt. 8.23-27; Lc. 8.22-25)

35 Ken huame'noe baysik huanigpe̱ika'eritaj o'mana'po:
—E̱'po̱g monokteg. —Jesúsa o'mana'uyate.
36 Ken huakka' aratbut e̱gkupopakya' o'nokbahua'po kusi'petone'yo Jesústaj o'nontohua'po nog kusi'petone'ere on'hua'uyate.
37 E̱'po̱gnopoyo enhua'te huaboro'bapokada o'bahuatiakuy. Teya'da o'bapoknok huaboro'da o'hue̱niri̱'tone'po diga̱'da o'hue̱kudpo huata'kotdikte o̱'u̱yate.
38 Jesúsnayo huata'pakte colchónte o'tay'uyate. On'maboa'po,
—Huata'kotdikte o̱'e̱ne, Huamanmadika'eri. ¿Menpa' mepu'kehue' i̱'e̱? —Jesústaj o'nona'uyate.
39 Ken Jesús o'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' ya̱e̱'. Hue̱niri̱hue' ya̱e̱'." Jesúsa ona'nok o'batikanpo bapokhue' o̱'e̱po kenpa'ti hue̱niri̱hue' o̱'u̱yate.
40 —Mena'po diga̱' mome'puk. Mena'po do'taj oknopo̱e̱hue' mo'e̱. —Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj o'mana'uyate.
41 Huakka'da on'mepu'kepo,
—¿Kenpihuay, in huabokerek be ya̱'e̱? Kentaj bapoka o'nigpe̱e̱ kenpa'ti e̱'po̱ga̱ o'nigpe̱e̱. —Huanigpe̱ika'eria huayahuaya on'batia'pakuyate.

5

Huabokerektaj huakka'ada toto' noki̱re̱ga̱ on'nopo'to̱e̱'uyate.
(Mt. 8.28-34; Lc. 8.26-39)

1 Ken akodpen Gadara huadaribayo o'betato'uyate.
2 Jesús e'kotde'te kubarakbaya' nogbokerektida o'huatiakuyate. Kentaj dakhue'da noki̱re̱ga̱ o'nopo'tounhuahuika'uyate.
3 Kubarakbayo o'noika'uyate. Kentaj sirobijtone'a̱ tinukuhue'dik o̱'nuyate.
4 Nogok nogok sirobijtone'a̱ huaba'ta'koypi' kenpa'ti hua'itakpi on'tinuku'ea'nig'a teyda o̱'e̱po sirobijtone'taj o'tipukpukika' kenpa'ti o'bakpukika'uyate. Kentaj to̱e̱hue'dik o̱'nuyate.
5 Huame'noe kenpa'ti sikyo o'hua'epo ote'yo kenpa'ti kubarakya' o'sagkia'ika'po huida̱ huata' o'bitakpo o'ayagsikatoka'po o'kika'uyate.
6 Jesústaj o'tiahuaypo huikudate o'tisakotuyate.
7-8 —Ken huabokerektaj yako̱ro̱k, dakhue'da noki̱re̱g. —Jesúsa ona'nok huabokereka 'utta'da oa'tokpo:
—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo hua̱e̱'erien Huasi'po i̱'e̱ne. Diosa be'tihuapoke' kenpa'da castiga o̱gkahue' mee'. —Jesústaj 'utta'da ona'uyate.
9 —¿Katedik i̱'e̱? —Jesúsa ona'uy. Huakka'da noki̱re̱g o̱'nenok,
—Do'hued huadik o̱'e̱ "Huakka'."
10 adyonda oro'taj ta'monahue' moe'. —Jesústaj diga̱' o'nona'uyate.
11 Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,
12 —Huakyariere a̱'e̱ya̱'po yan'kud, oro'taj yamana'. —Jesústaj dakhue'da noki̱re̱ga̱ o'nona'nok,
13 —Yan'kud. —Jesúsa e'mana'te noki̱re̱ga̱ huabokerektaj o'nenonpo dos mil huakyaritaj on'huankudonnok aya'da huaduk on'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e̱'po̱gyo̱ on'bata'ko'tuyate.
14 Huakyari' huamato̱e̱'eriomeya̱ kenda on'tiahuaydepo on'mepuke'po a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Ta'bayo kenpa'ti a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka' on'pe̱e̱depo Jesústaj on'huahua'po

15 o'nokyepo ken huabokerektaj huakka' dakhue'da nokirega huaboa'da
en'maorokonde' on'tiahuay'uyate. Ken huabokereka daka' e'huadpo yud-
taj o'otpo huadakda o'epo huadakda o'nopoepo. Kentaj on'tiahuaydepo
on'me'pukuyate.
16 Aratbut keyo Jesúsere e'huaea on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de
eatiahuay'a huakka' jakyo huae'eritaj on'manbatia'pakpo, Jesúsa dakhue'da
nokiregtaj o'maoroka'de kenpa'ti huakyariyo en'huankudonde'te huakyari'
huaduk on'bahuarakpo e'pogyo on'bata'kotnig on'manbatia'pakuyate.
17 Kenda on'peedepo "Oro'enbaya' yahuade'." Jesústaj diga'da
o'nona'uyate.
18 Jesús kusi'petone'yo a'huaya'po e'huadde'te ken huabokerekya'
dakhue'da nokireg okoroka'niga "onere e'hua'ta' ijpaki," Jesústaj ona'nok,
19 —Doere huahue' yae'. O'nen jakyo yahuati'. O'nen huabettaj yaman-
batia'pak. "Dios Huairi me'tinepahui'po be'yarea'dene." Daka' yamanba-
tia'pakti'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate.
20 Ken huabokereka a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po Decápolis
huadaribayo huakka' jakyo huaboa'da o'manbatia'pakonhuahua'po
"Jesúsa dakhue'da nokiregtaj mekmaename'ne, be'yareame'ne,"
o'manbatia'pakonhuahua'uyate. Aya'ada on'peedepo "Kenpihuay,
'urunanada Jesús Huairia o'kame'te," on'batia'pakuyate.

Jairoen huayobutaj o'noyhuada'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.
(Mt. 9.18-26; Lc. 8.40-56)

21 Onte'ti akodpen kusi'petone'yo Jesús e'kumejde'te akta'bogpete
huakka'ada aratbuta on'tikupopakuyate.
22 Jairo judíoen huaitake' jak huairi o'uyate. Jesústaj o'huatiakpo
o'tiahuaydepo hua'ite huikudate o'tisakotpo,
23 —Do'hued huayetsi'po huabueydikte mekene. Betayare'po kanoe'po
huaba'a be'tatibata'tepo doere bohua'. —Jesústaj diga'da ona'uyatenok.
24 Jairoere Jesús o'hua'uyate. E'hua'te huakka'ada on'tahua'po aratbut-
poya' a'daya'po o'nogka'uyate.
25 Huakka' aratbut egkupopakyo ettone' o'epo dakhue'da o'epo doce
huabayok o'tipokde mimi batikhue' o'unhuahuika'uyate.
26 Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uynig'a
aya'da ke'nen huakupe e'yoktada yareahue' o'epo nogiti nogiti
o'dakhue'pakika'uyate.
27 Jesúsa huakka'tada o'bayarea'ika' aratbuta on'batia'paknok o'peedepo
Jesústa'piyen o'huatiakpo egkupopakyo Jesúsen yudtaj o'nejpo,
28 "Ke'nen yudtaj e'nejnayo ijyareapoy." Huanopo'ada o'nopoepo,
29 o'nejpo mimi o'batikonpo "ijyarudi" o'nopoe'uyate.
30 Betapi' huaboa'da ijyareadi Jesúsa o'nopoepo huakka' aratbutyo hu-
ata'piyon o'korudpo,
—¿Be'a me'nej? —O'mana'nok.
31 —Huakka'ada aratbutpoya' monda'ene a'daya'po mogka'ne. "¿Be'a
me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'uyate.
32 Jesúsanayo be'a me'nejne o'nopoepo o'tiokpokubere'uyate.
33 Ken Jesúsa be'yareadne ettone'a o'nopoedepo diga'da o'me'pukpo
Jesústaj o'huahua'po hua'ite huikudate o'tisakotpo, "o'nejne idada ijyarudi,"
Jesústaj buttida ona'uyate.
34 —Do'taj oknopoenok o'yareaddene. Dakda i'epo daka'da yahuati', sion.
—Jesúsa ona'uyate.

35 Jesúsa ettone'taj e'batia'pakte Jairoen jakya' huabokerekakon
ọkyẹyakpo,
—Ọ'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yạẹ'. —
Jairotaj o'nona'uyate.
36 Jesúsanayo kenda o'pẹẹpo nigpẹẹhue' ọ'ẹpo,
—Me'pukhue' yạẹ'. Do'hua o'yarea'apo meknopọẹ'. —Jesúsa Jairotaj
ona'uyate.
37 —Pedro Jacobo Juanereyo'da do Jairoere hua'dik ọ'ne. —O'mana'po
o'hua'po
38 huairien jakyo ọkyẹyakdepo huakka' aratbuttaj o'batiahuay'uyate. Et-
tone'si'po e'bueyta' digạ'da on'bahuikpo on'sagkia'uyate.
39 O'kuddepo,
—Mena'po bo'sagkia'po digạ'da mo'bahuik. Ettone'si'po bueyhue' ọ'ẹ.
O'taypo ọ'ẹ. —Jesúsa o'mana'nok,
40 Jesústaj on'tierikuynig'a aya'tada o'maorọka'depo ettone'si'poen huaoj
huạyẹ ke'nen huatahua'eretere ettone'si'pobuey e'huedyo o'batokudpo,
41 mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,
—"Talita, cumi." Yabo', mune'yọsi'po, ona'ne. —Jesúsa ona'uyate.
42 Ịdada mune'yọsi'po o'bodpo o'huae'uyate. Doce huabayok o'tọẹ'uyate.
Digạ'da on'mepuke'po "kenpihuay" ọda'uyate.
43 "Ken bo'tiahuaynig betapi' manbatia'pakhue' yane'." Ịghua'da
o'mana'po, "mune'yọsi'potaj aypopi' yan'yok," o'mana'uyate.

6

Nazaretyo Jesús ọ'ịka'uyate.
(Mt. 13.53-58; Lc. 4.16-30)

1 Ken, kẹyạ' on'bakhua'po huanigpẹika'eriere Jesús huaenbayokon
ọkyẹ'uyate.
2 Okmapịẹ'ahuaddik huame'noe ẹ'ẹde'te judíoen huạịtake' jakyo
huaboa'da o'manmadika'uyate. 'Urua'nanada o'manmadika'nok judío
aratbut on'pẹẹdepo on'mepuke'po,
—¡Kenpihuay! 'Urua'da o'nopọẹ. Menpapi' huakka'da yanopọẹ'. Meyọpi'
huaboa'da huakka' yanopọẹ'. Ka'bayare'po be'a yateyya'.
3 Huamenhuea'eri ọ'ẹnig'a, Maríaensi'po ọ'ẹnig'a. Jacobo ke'nen
huama'buy ọ'ẹ José Simón Judas. Jesúsen huidpopi' oro'ere ọ'nika'. —Ọda'po
onte'ti e'pẹẹta' pakhue' ọ'nepo konig digda on'huanopọẹ'uyate.
4 —Nogbayo huạẹ'eria Diosen huamanbatia'pakeritaj e'pẹẹta' on'pakika'.
Huadakda ọ'ne. E'bahuaa'ta' on'pakika'. Ke'nenbayo huạẹ'erinayo e'pẹẹta'
pakhue' ọ'nika'. Huadakda ọ'ẹ. E'bahuaa'ta' pakhue' ọ'nika'. Konigti
ke'nen huabet ke'nen jakyo huạẹ'erikon e'pẹẹta' pakhue' ọ'nika'. —Jesúsa
Nazareteritaj o'mana'uyate.
5 Kẹyạ' Jesústaj eknopọẹ'ta' pakhue' ọ'nenok konig Dios teyda ka'dik
ọ'ẹnig Jesúsa kahue'dik ọ'ẹnig'a kenyo'da sue'da dakhue'da o'tibata'tea'po
o'bayarea'uyate.
6 Ke'nenbayo huạẹ'eri eknopọẹ'ta' pakhue' ọ'nenok Jesúsa kenpihuay
o'nopọẹ'uyate. Nogok nogda nogda huakka' jakyo meyọhue'da
o'manmadika'uyate.

Huanigpẹika'eritaj kanmanmadike'po o'mata'mona'uyate.
(Mt. 10.5-15; Lc. 9.1-6)

7 "Menhuatiak." Jesúsa doce huanigpẹika'eritaj o'mana'depo nogda nogda
botta' nogyọ nogyọ o'mata'mona'po,

—Doa o'nona'nok dakhue'da nokiregtaj maoroka'dik mo'eapone.
8 Dagte bo'huahuudhuahuika'po katepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj
nogtiyo'da yan'tohua'. Huenpu aypo huakupepi' tohuahue' yane'.
9 Hua'iot yan'otpo, nogtida 'opiot yan'otpo nogda tohuahue' yane'.
10 Jakyo bo'kuddepo keyoyo'da yanikati'. Huakka' jakya' yan'hua'epo keyo
yan'tayikati'.
11 Jak huataee'eria opudtaj pakhue' ee'nayo kenpa'ti e'peeta' pakhue'
ee'nayo ken jakya' huakka' jakya'pi' yan'bakhuati'. Yan'oroкdepo
Diostaj dakhuea'da o'ka'dey aya'ada kan'nopoe'po soroka e'itimabette
yan'itihuekeadti'. Kenomeytaj Diosa diga'nanada castiga o'magka'apo.
Sodoma huakka' jak huaee'eritaj kenpa'ti Gomorra huakka' jak
huaee'eritaj sue'da castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj
o'mata'mona'po o'mana'uyate.
12 Ken doce huanigpeika'eria on'bahua'udhuahuika'po nog huakka'
jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo
"yan'nopo'korea', Dios Huairitaj yanoknopoee'," on'mana'po
13 dakhue'da nokiregtaj on'maoroka'po kenpa'ti dakhue'taj huasihuaa
on'batikubata'tepo on'bayareaduyate.

Juan bautista o'buey'uyate.
(Mt. 14.1-12; Lc. 9.7-9)

14 Jesúsa 'urua'nanada o'kika'nig huabada aratbut on'batia'pakika'nok
Herodes huairia o'tipeedepo,
—Ken Juan bautista o'etaj. Huakudaka'da ee'tada Diosa
o'noyhuadame'tenok 'urua'da o'kika'te. —Herodes nama'da o'nopoepo
Jesústaj o'tia'pakuyate.
15 —Elías Diosen huamanbatia'pakerikudak o'noyhuadme'te Jesús o'etaj. —
Nogomeya on'batia'pakuyate.
—Diosen a'neneri huamanbatia'pakeri Jesús o'etaj. —Nogomeya
on'batia'pakuyate.
16 Herodes kenda o'peedepo,
—Ke'na Juan o'etaj. Juantaj yan'hueerenokteg i'mana'meynig'a
o'noyhuaddepo Jesús o'etaj. —Herodesa oa'uyate.
17 Herodías o'paknok Herodes huairi Juantaj huabakuda' jakyo
o'kudame'te. Herodías Herodesen huama'buy Felipeen huatoe ee'tada
Herodesa o'koreame'tenok.
18 —Huama'buyen huatoe koreahue'dik i'ene. —Juana ona'nok
19 Herodíasa Juantaj diga' o'huadiaypo e'arakta' o'paknig'a arakhue'dik
o'eme'te.
20 Juan huadakyo'da o'kika' kenpa'ti Diosenyo'da o'kika' Herodesa
o'nopoepo Juantaj daka' o'tiokikame'nok Herodíasa arakhue'dik o'eme'te.
Juantaj o'peepo nopoenkahue' ee'pi' durugda o'peeme'te.
21 Herodesen cumpleaños fiestate Juantaj arakdik ijjey Herodíasnayo
o'nopoeme'te. Fiestate Herodesen huairi Galilea huairitaj o'batobapeme'te.
22-23 Herodíasen huayobu o'bahuakudpo baile e'nige'te huairi Herodesere
huakka'da on'durugpakpo,
—Katepi' i'paknig mena' o'yokapone. Huakka'pi' i'paknig o'yokapone.
Buttida ijjay. —Herodesa Herodíasen huayobutaj ona'uyate.
24 Huayetaj o'huahuatupo,
—¿Katepi' ona'dik ijjey? —Oname'te.
—Juan Bautistaen huaku beyok. Yana'. —Oname'te.
25 Herodes huairitaj o'huahua'depo,

—Oyedda baegte Juan Bautistaen huaku beyok. —Mune'yoa̱ oname'te.
26 Herodes kenda o'pe̱e̱depo pai'da eknopo̱e̱a̱da "Aya'da katepi' on i'pak
menati' kenda ijyokapoy. Buttida ijjay." Oa'nig. Aya'ada on'pe̱e̱nok nogda
ea'ta' pakhue' o̱'e̱po
27 "Huabakuda̱' jakyo yahuati'. Juantaj yahue̱renokteg. Ya̱gkutotiak.
Herodíasen hua̱yo̱butaj yayok." Herodesa sorotatataj oname'tenok
28 huabakuda̱' jakyo Juantaj o̱'hue̱renoktegpo baegte o'totiakpo Herodíasen
hua̱yo̱butaj o'yokme'nok ke'na hua̱ye̱taj o'yokme'te.
29 Kenda Juanen huanigpe̱ika'eria o'noknopo̱e̱depo on'tiakpo huabuey
on'tohua'po o̱gkubarakka'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypo o'bia'po

o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Lc. 9.10-17; Jn. 6.1-14)

30 Nogok Jesúste doce huamata'moneria on'koredepo kenda
o'kadhuahua'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Aya'da o'manmadikika'mey
o'nonbatia'pakuyate.
31 Huakka'nada on'batiakika'nok on'bahua'ika'nok menokapi'
bapehue'dikda o̱'nepo,
—Monhua'. Kente aratbut ehue' e̱'nika'yo okmapi̱e̱'ahuaddik a̱'e̱ya̱'po
monhua'. —Jesúsa o'mana'uyate.
32 Kente aratbut ehue' e̱'nika'yo kusi'pete Jesús ke'nen doce
huamata'moneriere on'bahua'uynig'a.
33 En'hua'te huakka'ada on'batiahuaypo Jesústaj on'noki̱e̱'po aya' huakka'
jakya' ke̱yo̱ yan'betapet on'nopo̱e̱po on'baketonhua'po huakkuruda
on'bakye̱'uyatenok.
34 Jesús o'kotpo huakka'tada o'batiahuaypo kenomey konig oveja
o̱'nepo huabet to̱e̱hue'onig o̱'nenok Jesúsa o'matinepahui'po huaboa'da
o'manmadika'uyate.
35 Huaboa' e'sikonyakte Jesústaj on'huatiakpo,
—O'sikde. I̱yo̱ aratbut ehue' o̱'ne.
36 Aypo to̱e̱hue' o̱'nenok nog jakyo nog jakyo huakka' jakyo meyo̱hue'da
aypo kan'baepo yamata'mona'. —Huanigpe̱ika'eria o'nona'uynig'a,
37 —Opuda̱ aypo yan'bayok. —Jesúsa o'mana'nok,
—¿Aypo a'bayokya'po docientos denario huakupea pan kabae'po menpa'
hua'dik o̱'e̱ oro'? —Huanigpe̱ika'eria o'nona'uyate.
38 —¿Meniga̱' pan mo'to̱e̱? Yan'hua'po yan'tiahuay'. —Jesúsa o'mana'uyate.
On'nopo̱e̱depo,
—Huabaniga̱' pan botta' biigyo̱'da o'to̱e̱y. —Jesústaj o'nona'uyate.
39 "Huakupo huakupoa' mire̱bate yan'bahuad." Jesúsa o'mana'nok
40 cien kenpa'ti cincuenta huakupo huakupoa' on'bahuaduyate.
41 Ken Jesús huaba'te cinco pan botta' biigere o'bapadpo kurudyo̱
o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo pannopote o'posakea'po
huanigpe̱ika'eritaj kan'bayoke'po o'bayoke'uyate. Botta' biigkon
okpukpukpo aya'tada o'bayoke'uyate.
42 Aya'ada on'bape'po noteyya' o̱gka'uyate.
43 On'tiokayonpo doce kusogyo̱ hueda̱'da huata'suj on'dohuea'uyate. Pan
biig huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda̱'uyate.
44 Cinco mil huabokerek ken pan on'bape'uyate.

Jesús hua̱hue̱tiudte o'huae'uyate.
(Mt. 14.22-27; Jn. 6.16-21)

45 “Kusi’peyo yan’kudpo Betsaidayo akudpen huakkuru yanoktegti’.”
Jesúsa huanigpeika’eritaj o’mana’depo huakka’ aratbuttaj jakyoda
o’mata’mona’uyate.
46 O’mata’mona’depo Diostaj a’tiona’pakya’po Jesús ote’yo o’behuikpo
ijhue’da o’tiona’pak’uyate.
47 E’sikde’te kusi’petone’ e’pognopoyo o’enig’a Jesúsyo’da huadarite
o’uyate.
48 E’pognopoyo diga’ o’bapoknok e’nokhuayaga’tada huahue’
o’nuyate. Sikyoedda Jesúsa huahuetiudte o’bahuatiakpo meyohue’da
o’batipokaynig’a,
49-50 huahuetiudte e’huae’taj huanigpeika’eria on’tiahuaypo aratbuten
nokireg o’e on’nopoepo huakka’da on’me’pukpo on’sagkia’uyate.
—Me’pukhue’ yane’. Do ijjey. —Jesúsa o’mana’uyate.
51 Kusi’petone’yo o’kudpo huanigpeika’eriere on’huaduyate. E’kudte
bapoka o’batikon’uy. Huakka’nanada on’mepuke’po “kenpihuay” oda’uyate.
52 Jesús o’paknok Diosa pan o’biame’ nopoenkahued kenpa’ti Jesús Diosen
Huasi’po o’e oknopoehued o’nenok diga’nanada on’me’pukuyate.

Genesaretyo Jesúsa o’bayarea’uyate.
(Mt. 14.34-36)

53 E’pogtone’ o’noktegdepo Genesaret huadaribayo on’betdepo o’nokye’uy.
54 En’kotde’te Jesús o’e aratbut o’nokie’depo,
55 Jesúste dakhue’ e’huae’ a’manpatotiakya’po nogyon nogyon on’baketpo
huaboa’da Jesúste asukte on’manpatotiakuyate.
56 Meyopi’ Jesús o’hua’epo jak kuruyo huakka’ jakyopi’ dagte dakhue’
e’huae’ on’manpahueda’po “O’nen huaok huakubogpi kan’nejatue’po,”
Jesústaj diga’ o’nona’nok aya’ada on’nejdepo Diosa o’bayaread’uy.

7

Huanopoya’da dakhuea’da on’nopoepo Diostaj dakhuea’ ogkika’.
(Mt. 15.1-20)

1 Nogok Jerusalénya’ fariseo huairi Moisésenba’ huamanmadika’eriere
on’tiakdepo Jesústaj on’huahua’uyate.
2 Konig adhuea’pane’ bapehued on’bakoyo’ika’uyatenig sue’ada Jesúsen
huanigpeika’eria konig kahue’ o’nika’po ba’koyohue’ada on’bapika’nig judío
huairia on’batiahuaypo “dakhuea’da ogkika’,” on’huaa’uyate.
3 (Konig adhuea’pane’ ogkika’uyatenig aya’ judíomey fariseoere ogkika’po
aypo bapehued huakka’da on’ba’koyo’ika’.
4 Kenpa’ti aypo huabae’ jakya’ on’tiakpo bapehued on’ba’koyo’ika’. Vasos,
platos, ollas, kutopatakon on’ba’koyoa’ika’uyate.)
5 Konigepo fariseoa Moisésenba’ huamanmadika’erierea Jesústaj
o’nona’po:
—A’nenda oro’en adhuea’pane’ huadaknopo’da Diosa meknopoe’po
bapehued on’ba’koyoika’uyate. Mena’po kenda o’nen huanigpeika’eria
nigpeehue’ada ba’koyohue’ada yan’bape’ika’. —O’nona’uyate.
6 —Diosen huamanbatia’pakeri Isaías opud nama’da huanopoe’eritaj daka’
bo’timadoya’uyate:
In aratbuta Diostaj o’paki nama’da o’dika’nig’a do’taj huanopoya’da
eretpakhue’ o’ne.
7 Nama’da do’taj dakiti mo’tiona’pakika’ne. Huabokerekada e’huaa’yo’da
on’manmadikika’nig’a.
Isaíasa o’madoya’uyate.

8 Kenda opudomey bo'kika'po Diosen e'mana'ba' nigpe̱e̱hue'ada konig
opuden adhuea'pane' o̱gkika'nig bo'kika'po vasos platos nogtaj nogtaj
bo'koyoa'ika'po nogda nogdakon bo'kika'nig'a.
9 Konig opuden adhuea'pane' on'pakpo o̱gkika'uyatenig a'kikaya'po
Diosenba'taj nigpe̱e̱hue'ada bo'kika'ne.
10 "O̱'nen huaojtaj hua̱ye̱tere nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱ne kenpa'ti tihuapokika'dik
mo'e̱ne. Pai'da e̱e̱'nayo bayokika'dik mo'e̱ne," kenpa'ti "Huaojtaj
hua̱ye̱tapi' huasi'poa dakhuea' e'huaa'ika'nayo bueydik mo'e̱ne." Moisésa
o'mana'uyate.
11 "Huaojtehuapa' hua̱ye̱eretehuapa' aya'da Diostaj o'bayokde'po opudtaj
bayokhue'dik o̱'nene." Kenpa' be'api' huaojtaj hua̱ye̱tere ona'dik o̱'ne.
12 Kenpa' ena'nayo huaojtaj hua̱ye̱tere tihuapokhue'dik o̱'nepo
bayokikahue'dik o̱'nepo nama'da mo'manmadikika'po
13 ken konig adhuea'pane' o̱gkika'nig bo'kika'po Diosen hua'ataj nigpe̱e̱hue'
mo'i̱ka'po, ken konig nogda nogda nama'da bo'kika'nig'a. —Jesúsa judío
huairiomeytaj o'mana'uyate.
14 "I̱yon yan'batiak." Huakka' aratbuttaj Jesúsa o'mana'po,
—Do'taj menigpe̱e̱po yan'nopoenka'.
15 Katepi' e'pe'pi' Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Dakhue'dik ea'nayo,
da ea'nayopi' Diostaj dakhuea' e'ka' e̱'dik o̱'e̱.
16 Do'taj daka' menigpe̱e̱'. —Jesúsa o'mana'uyate.
17 Huakka'da aratbut e̱gkupopakya' Jesúsa e'bakhuade' jakyo e'kudde'te
"Katepi' bo'pe'po konig Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. Ia'nig.
Nopoenkahue' o̱'nepo daka' mona'." Huanigpe̱i̱ka'eria Jesústaj o'mona'uyate.
18-19 —Menpa' opud kenpa'ti nopoenkahue' mo'e̱. Katepi' mo'bape'po
hua'aypoyo o'kudika'po huaminyo o'hua'po huaminya̱' ken o̱'o̱ro̱kika'.
Huanopo'yo kudhueada Diostaj dakhuea' e'ka' ehue'dik o̱'e̱. —Jesúsa
o'mana'uyate.
Kenda oa'nok katepi' aypo huaenpi' bape'dik o̱'e̱ne. Aya'da bape'dik o̱'e̱ne,
huaboa'da on'nopo̱e̱'uy.
20 —Huanopoya'da dakhuea'da e'nopo̱e̱'nayo dakhuea'da bo'ka'apone,
dakhuea'da boa'apone. Kennayo Diostaj dakhuea'da o̱'e̱.
21 Huanopoya'da on'pakpo dakhuea'da on'nopo̱i̱ka'po, huanopoya'da
on'eretpakpo nogen hua̱to̱e̱ on'bakdejpo, nogtaj nogtaj on'bakdeika'po,
on'huadiaypo on'barakika'po,
22 huanopoya'da on'pakpo on'bereika'po, huanopoya'da nogen
en'tamaeta' on'eretpakpo, huanopoya'da dakhuea' o̱gkika'po, huanopoya'da
nama'da on'manika'po, huanopoya'da aya'da diga̱'da on'eretpakika'po,
huanopoya'da digda on'bahuahuayika'po, huanopoya'da on'bahuae'ika'po,
huanopoya'da huata'tada on'pakika'po huanopoya'da konig nopo̱e̱hue'ada
o̱gkika'po.
23 Ken konig huanopoya'da aratbut o̱gkika'nok Diostaj dakhuea'da o̱'ne. —
Jesúsa o'mana'uyate.

Esoeri ettone'a̱ Jesústaj oknopo̱e̱'uyate.
(Mt. 15.21-28)

24 Ke̱ya̱' Jesús o'hua'po Tiro Sidónere huadaribayo o'hua'uyate. Jakyo
o'kudpo i̱re̱gi̱re̱g e'kudta' e'paktada sue'ada on'tiahuaynok
25 ettone'si'poen hua̱ye̱ i̱dada o'nopo̱e̱po Jesúsen hua'ite huikudate
o'tihuad'uyate. Ke'nen hua̱yo̱butaj toto' noki̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱nok dakhue'da
o̱'u̱yate.

26 Ettone' esoeri o̱'e̱po sirofenicia hua̱e̱'eri o̱'u̱y. "Do'hued hua̱yo̱butaj toto' nokı̱re̱gtaj yako̱ro̱ka'." Jesústaj ona'uyate.
27 —Hueretda judío huasi'po huakkuruda bape'dik o̱'nika'. Huasi'poen aypo yokhue'dik kuhuataj. —Jesúsa esoeri ettone'taj ona'nok,
28 —E̱e̱', Huairi. Kuhuanayo kutopatopen huasi'poen e'ta'sujkahua' on'bapika'. —Ettone'a̱ ona'nok,
29 —Huadaknada mena'nok hua'dik ı̱'e̱. Toto' nokı̱re̱g hua̱yo̱butaj o'tako̱ro̱konde. —Jesúsa ona'uyate.
30 Jakyo o'kumejdepo hua̱yo̱bu huatayte dak e̱'unde'te o'huednig o'huahuay'uyate. Toto' nokı̱re̱g o̱'o̱ro̱kde'uyate.

Huabokerek a'pakhue'dik kenpa'ti e'peokbettaj Jesúsa o'yarea'uyate.

31 Jesús Tiro huadaribaya' o'hua'po Sidónyo o'pokpo Decápolis huadaribayo nog jakyo nog jakyo o'pokpo e̱'po̱g Galileayo o'tiakuyate.
32 Ke̱yo̱ huabokerektaj on'huatotiakpo e'peokbet kenpa'ti a'pakhue'dik e̱'hua̱e̱', "yatibata'te." Jesústaj o'nona'nok
33 huakka' aratbutya' o'baktohua'depo o'peokba'kudpo o'bapitisupupo o'no'deya'po,
34 kurudyo̱ o'tiahuaypo, "aaj" oa'po, "yapeokbete'," oa'uyate.
35 I̱dada o'peokbeteonpo o'noyarudpo huadakda a'pakdik o̱'u̱yate.
36 "Kenda ijka'dey nogomeytaj batia'pakhue' yane'." Jesúsa o'mana'nig'a ı̱ghua'mon e'mana'tada nogı̱ti huakka'mon kenda on'batia'pakonhua'po.
37 Kenpa'ti Jesústaj on'mepuke'po,
—Aya'tada 'urua'nanada o'kika'po e'peokbettaj o'mape̱e̱a̱'apo kenpa'ti a'pakhue'dik huaboa'da a'pakdik o̱'ne. —Aratbuta on'batia'pakuyate.

8

Cuatro miltaj Jesúsa e'batobape'uyate.
(Mt. 15.32-39)

1 Nogok onte'ti huakka'nanada e̱gkupopakte kenpa'ti aypopi' ehue'da o̱'u̱yate. Jesús kenda o'nopo̱e̱po huanigpe̱ı̱ka'eritaj o'mana'po:
2 —Inomey aratbut bapa'me'noea' ı̱yo̱da doere o̱'nedepo aypobayo' o̱'nenok ijmatinepahui'po.
3 Jakyoda mata'monahue'dik ı̱jje̱y. Huakka'mon bidteda on'tiakme'tenok e'mata'mona'nayo dagta' a̱ro̱gdik o̱'nenok. —Jesúsa o'mana'uyate.
4 —I̱yo̱ aratbut ehue' o̱'nika'. ¿Meyo̱ aypo o'eyapet? —Jesúsen huanigpe̱ı̱ka'eria o'nona'uyate.
5 —¿Meniga̱' pan mo'to̱e̱? —Jesúsa o'mana'nok.
—Siete. —O'nona'uyate.
6 "Barakte yan'bahuad." Jesúsa o'mana'uyate. Siete pan o'ba'padpo, "Dakiti Dios, daka' joka'ne," o'tiona'pakdepo o'posakea'po huanigpe̱ı̱ka'eritaj o'bayoke'uyatenok aratbuttaj on'bayoke'uyate.
7 Sue'da biigkon on'to̱e̱nok "Dakiti Dios" ona'depo "yan'bayoke'," o'mana'uyate.
8 Noteymeya'da aya'ada on'bape'uyate. Noteymeya'da en'bapepi' siete kusogyo̱ huata'suj huedmeya̱'da on'dohuea'uyate.
9 Konig cuatro mil on'bape'uyate. "Jakyoda yan'huati'," Jesúsa o'mana'depo,
10 huanigpe̱ı̱ka'eriere kusi'petone'yo o'kuddepo Dalmanuta huadariyo o'hua'uyate.

Konig Diosayo'da ka'dik kurudyạ' katepi' oro' tiahuayhue' ọ'ịka'uynig mo'nigka'. Fariseo huairia Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 16.1-4; Lc. 12.54-56)

11 A'ti fariseomey Jesústaj on'huatiakdepo huaboa'da on'batia'pakpo a'dikdikya'po, "konig Diosayo'da ka'dik kurudyạ' katepi' oro' tiahuayhue' ọ'ịka'uynig mo'nigka'," Jesústaj o'nona'uyate.
12 Huanopoya'da "aaaj" oa'depo,
—"Konig Diosayo'da ka'dik kurudyạ' katepi' oro' tiahuayhue' ọ'ịka'uynig mo'nigka'." Nama'da o'nona'ne. Konig mona'nig opudtehuapa' kahue' ịjjẹạpoy, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.
13 Jesús o'bakhua'po kusi'petone'yo o'kudpo akodpen o'hua'uyate.

"Fariseo huairi dakhue'dik ẹ'huạẹ' on'manmadikika'. Keyoj ijjay." Jesúsa oa'uyate.
(Mt. 16.5-12)

14 Kusi'pete on'hua'po pan e'tohua'ta' o'nokkahuuduyate. Nogtiyo'da on'tọẹ'uyate kusi'peyo.
15 —Ẹyạ', fariseoen e'bia'ontaj keyoj ijjay. Herodesen e'bia'ontaj keyoj ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.
16 —Pan tọẹhue' ọ'ẹnok kenda mona'ne. —Jesúsen huanigpẹika'eria huaboa'da huayahuaya on'batia'pakuyate.
17 —Pan tọẹhue' ọ'ẹy mena'po mo'batia'pak. Pantaj mepu'kehue'dik mo'ịka'ne. Kenda ka'dik ịjjẹy nopọẹhued mo'ẹ kenpa'ti nopoenkahued mo'ẹne. Menpa' huanopoya'da oknopọẹhue'dikda mo'ịka'ne.
18 Huakpoa mokpọẹnig'a menpa' tiahuayhue' mo'ẹ. Huapeok bo'peokjẹne menpa' pẹẹhue' mo'ẹ. Pan ijbia'mey menpa' bokkahue'de.
19 Cinco mil huabokerektaj cinco pan ijbayokemey. ¿Menigạ' kusogyọ huata'suj huedmeyạ'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'uyate.
—Doce. —O'nona'uyate.
20 —Cuatro mil aratbuttaj siete pan ijbayokemey. ¿Meniga' kusogyọ huedmeyạ'da yan'ohueame'? —Jesúsa o'mana'nok,
—Siete. —Huanigpẹika'eria o'nona'uyate.
21 —Menpa' kenda nopọẹhued mo'ẹ. —Onte'ti o'mana'uyate.

Huakka' jak Betsaidaya' Jesúsa ekpobigtaj o'yareaduyate.

22 Nogok Betsaida huakka' jakyo on'tiakuyate. Jesúste ekpobigtaj on'totiakpo "yakpotibata'te'," o'nona'uyatenok
23 ekpobigtaj o'ta'koypo huakka' jakya' o'baktohua'po igkusị'huẹạ okpotihueke'po o'tibata'tepo,
—¿Menpa' sigpi' tiahuaydik ị'ẹ? —Ona'uyate.
24 Ekpobig o'tiahuayatupo,
—Huabokerektaj ijtiahuaypo konig ọhuẹy on'hua'e. —Jesústaj ona'uyatenok,
25 onte'ti Jesúsa okpotibata'tenok huaboa'da 'urunanada aya'tada o'tiahuay'uyate.
26 —Ọ'nen jakyo yahuati'. Huakka' jakyo huahue' yạẹ'. Kenda o'nigka'ne batia'pakhue' yạẹ'. —Jesúsa ona'uyate.

Diosen Cristo ị'ẹne. Diosa kurudyạ' me'ta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.
(Mt. 16.13-20; Lc. 9.18-21)

27 Cesarea de Filipo huadaribayo nog jakyo nog jakyo huanigpẹika'eri Jesúsere on'hua'epo dagte,

—¿Be o̱'e̱a̱' do'taj aratbuta menhuaa'ika'? —Huanigpe̱ika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.
28 —Juan Bautista on o̱'e̱. Noga̱ bo'huaa'ika'ne. On Elías o̱'e̱. Noga̱ bo'huaa'ika'ne. Diosen huamanbatia'pakeri o̱'e̱. Nogomeya̱ bo'huaa'ika'ne. —Huanigpe̱ika'eria o'nona'nok,
29 —¿Be o̱'e̱a̱' do'taj opuda̱ on'huaa'ika'? —Jesúsa o'mana'uyate.
—On Diosen Cristo i̱'e̱ne. Diosen Huasi'po i̱'e̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.
30 —Kenda ona'ne be'tapi' manahue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Ijbueydeapoy." Jesúsa o'batia'pakpo oa'uyate.
(Mt. 16.21-28; Lc. 9.22-27)

31 Jesúsa huaboa'da o'manmadika'po:
—Do huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy. Pai'nanada ijnopo'e̱a̱poy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'erierea do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada̱'apone.
32 —Jesúsa daka' o'mana'uyatenok Pedroa o'tohua'depo, "kenpa' ahue' ya̱e̱', Huairi," ona'uynig'a
33 Jesúsa o'batikorudpo ke'nen huanigpe̱ika'eritaj o'tiahuaypo Pedrotaj ona'po:
—Konig huabokerekada nama'da on'nopo̱ika'nig o̱'na konigti i'nopo̱ika'po Diosen e'nopo̱e̱' nopo̱e̱hue'da i̱'e̱ne. Konig totonig ia'ne yahuati'. —Jesúsa i̱ghua'da ona'uyate.
34 Huanigpe̱ika'eritaj kenpa'ti huakka'da aratbuttaj menhuatiakde' o'mana'depo huaboa'da o'manmadika'po:
—Bepi' do'taj e'nigpe̱ika'ta' e'paknayo katepi' hua̱'enda on'pakika' ona'ti eretpakhue' ka'nike'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Kenpa'ti do'taj moknopo̱ika'po pai'da nopo'e̱dik mo'e̱a̱pet.
35 Kenpa'da hua̱'enda e'paknayo Cristoere kurudyo̱ onte'ti nounhuahuahue' o̱'nika'apo. Do'taj e'nigpe̱ika'ta' on'pakpo huadak hua'a huakka' on'pakpo kenpa'da hua̱'enda pakhue' o̱'nepo onte'ti Diosere kenpa'da on'noeonhuahuika'apo.
36 Aya'ada oy katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nepo kenpa'da on'bueyapo. Kurudyo̱ Diosere noeonhuahuikahue'dik o̱'neapo.
37 Diosere a'noeonhuahuikaya'po katepi' Diostaj yokhue'dik mo'e̱po kenpa'da do'taj pe̱e̱'dik mo'i̱ka'ne.
38 In aratbut dakhuea'da o̱gkika'po Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po inomey be'api' do'taj e'nokbira'nayo do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do huabokerek i̱jje̱po onte'ti ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Diosya' kurudya̱' ijhuarakpo Diosa 'urua'nanada megka'nok Diosen huata'moneriere 'urua'nanada i̱jje̱po ijtiakapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

1 —Huakka'nanada Diosen Noki̱re̱g on'nopo'to̱e̱po Dios Huairitaj daka' on'nigpe̱ika'apo. Kenpa' opudomey huakka'mon bueyhued mo'e̱po bo'tiahuayapo. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'eypakatuyate.
(Mt. 17.1-13; Lc. 9.28-36)

2 Seis huame'noe e'pokde'te Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po
huakupa kutayo Jesúsa o'batobehuikuyate. En'tiahuayte Jesúsen huakok
konig niokpo o'kokeypakuyate.
3 Yudtakon digạ'da o'takeregpakatupo konig senogda ọ'ẹtuyate. Aratbut-
nayo konig keregda kahue'dik ọ'nika'.
4 Elíastaj Moiséstaj Jesúsere en'batia'pakte on'batiahuay'uyate.
5 —Oro' ịyọda ọ'ẹpo huadakda ọ'ẹne. Bapa' bak o'kay'. Ontehuapa'
nogtida Moiséstaj nogtida Elíastaj nogtida o'kay', Huairi. —Pedroa ona'poda
ona'uyate.
6 Pedromey digạ'da on'mepuke'po konigạ' a'ay' Pedroa nopọẹhue'ada
oa'uyate.
7 Kenpa' ena'te ẹ'sịhuịạ o'batibuk'uyate. Ẹ'sịhuịyạ' on'pẹẹpo:
—In do'hued Huasi'po me'tạẹne. Huadi'da me'tạẹne. Kentaj yan'nigpẹika'.
—Diosa o'mana'uyate.
8 A'tida en'tiahuayte Jesústayo'da on'tiahuay'uyate.
9 Huakupaya' en'huarakde'te
—Do huakudaka'da e'bueyada noyhuadhued ẹẹ'ted kenda huakupayo
huaboa'da bo'tiahuaynig batia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.
10 Konigẹpo kenda batia'pakhue' ọ'ne'uynig'a huayahuayayo'da kate
e'noyhuadtaj Jesúsa ya'batia'pak on'batia'pakuyate.
11 Konigẹpo Jesústaj:
—"Cristo tiakhued ẹẹ'ted Elías huakkuruda tiakdik yạ'ẹạpet." ¿Mena'po
Moisés huamanmadika'eri kenda yadika'? —Jesústaj o'nona'uyate.
12 —Elíasonigti huakkuruda tiakdik ọ'ẹạpo. Aya'tada a'manopo'yareaya'po
yatiakapet. Diosen Huasi'po pai'nada ya'nopo'ẹạpet. Kentaj yan'tibirae'apet.
Kenda huaojba'te on'madoya'uyate.
13 Elíasonigti e'tiaktada on'tibirae'po konigti on'pakpo dakhuea' ọgkame'te.
Konig Apagba'a oa'nig ọgkame'te. —Jesúsa Pedromeytaj o'mana'uyate.

Huasi'po toto' nokịrẹgạ e'nopo'tọẹtada Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 17.14-21; Lc. 9.37-43)

14 Jesúsen huanigpẹika'erite on'bahua'po ọkyẹhued ẹẹ'ted huakka'nada
e'kupopakada Moisésenba' huamanmadika'eria Jesúsen huanigpẹika'eritaj
en'maboyte Jesúsomey on'batiahuayato'uyate.
15 Jesústaj on'tiahuaydepo on'mepu'kepo on'huaketonyakpo durugteda
on'baaka'uyate.
16 —¿Katea' yan'batia'pak? —O'mana'nok
17 nogtiada oa'tokpo,
—Do'hued huasi'potaj dakhuea' toto' nokịrẹgạ o'nopo'tọẹnok a'pakhue'dik
ọ'ẹ.
18 Kenpa'ti menokapi' e'nopo'tọẹte o'ketpakonpo barakte ọ'huẹkika'po
kutajpoa' ọ'ọrọkika'po hua'id o'idta'peteye'po digạ'da ọ'ạrọgnok ontaj
o'totiakne. "Dakhue' nokịrẹgtaj yạ'norọka'," ọ'nen huanigpẹika'eritaj
e'mana'tada ọrọkahue' ọ'ne, Huamanmadika'eri. —Nogtiada ona'uyate.
19 —Opudomey judío aratbut do'taj eknopọẹ'ta' pakhue' mo'ẹne.
Oknopọẹhue' huạẹ'eri mo'ẹne. Dios teyda ọ'ẹpo bayarea'dik ọ'ẹ
oknopọẹhue'da mo'ẹne. Ijhue'ta'da do'taj moknopọẹne. Huasi'potaj
yan'totiak. —Jesúsa o'mana'uyate.
20 Huasi'potaj on'totiaknok dakhuea' nokịrẹgạ Jesústaj o'tiahuaydepo
huasi'potaj o'ketpakonka'nok sorokte ọ'huẹkpo, o'pokore'epo
o'tiokkutajọrọkuyate.

21 —¿Meniga' huabayoka' dakhuea' nokiregą ya'nopo'toika'po
ya'ketpakonka'ika'? —Jesúsa ona'uyate.
22 —Si'nog ęę'ted nogok nogok huakka'da dakhue' nokiregą a'arakya'po
ta'akyo huąhuęyopi' o'enika'. Ka'dik ęę'nayo oro'taj mo'matinepahui'po
bo'tihuapok. —Ke'nen pagą ona'uyate.
23 —Do'taj eknopoę'nayo aya'tada ka'dik ijjępo yarea'dik ijjęy. —Jesúsa
ona'nok,
24 —Yoknopoęy, nogiti nogiti eknopoę' be'tihuapok. —'Utta'da ona'uyate.
25 Huakka' aratbut on'kupopaknok Jesúsa o'tiahuaypo,
—E'peokbet a'pakhue'dikere nokireg yąorokpo huasi'poya' yakhuati'
onte'ti a'kudya'po tiakhue' yąę'. —Jesúsa dakhue' nokiregtaj huiyokda
ona'nok,
26 dakhue' nokiregą o'sagkiadpo o'ketpakogka'po e'bueyonig o'orokpo
o'enon'uyate. Konigępo "e'buey o'ę," huakka'mon on'batia'pakuynig'a
27 Jesúsnayo o'ta'koypo o'boa'uyate. Huasi'po o'boduyate.
28 Jesús jakyo o'kuduyate. Huanigpeika'eriyo'da kenere o'nepo,
—¿Oro'nayo dakhue' nokiregtaj mena'po orokahue' o'ę? —Jesústaj
o'nona'uyate.
29 —Bapehue' mo'unhua'po kenpa'ti mo'tiona'pakonhua'po dakhue'
nokiregtaj ta'mona'dik mo'ęne. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 17.22-23; Lc. 9.43-45)

30 Kęyą' o'hua'po Galileayo konig iregiregteda o'pokonhua'po.
31 Huanigpeika'eritaj o'manmadika'po iregiregteda o'hua'onhua'po.
"Do Huabokerek ijjęnok Diosa me'ta'mona'uyne. Huabokereka
men'bahuatitotiakapet. Men'arakapone. Bapa'me'noe huakudaka'da ę'ęąda
ijnoyhuadapoy." Jesúsa o'manmadika'uyate.
32 Huanigpeika'erinayo kenpa' nopoenkahue' o'nepo on'me'pakpo "¿monig
yą'ę?" onahue' o'nuyate.

"¿Be'a hueret huairida ę'dik yą'ęt?" Huanigpeika'eria on'batia'pakuyate.
(Mt. 18.1-5; Lc. 9.46-48)

33 Capernaumyo on'tiakdepo jakyoda o'ęąto'po,
—¿Dagte o'tiakpo katetaj mo'batia'pak? —Jesúsa huanigpeika'eritaj
o'mana'uyate.
34 "¿Be'a hueret huairida ę'dik yą'ęt?" on'batia'pakpo a'tokhue' o'nuyate.
35 Jesús huanigpeika'eritaj a'manmadikaya'po o'huadpo "yan'kupopak,"
o'mana'po,
—Bepi' doere huairi ęę'ta' e'paknayo nog aratbuten huanaba'nig ka'nike'
konig nogtaj kan'tihuapokike'. —O'mana'po
36 huasi'potaj o'ta'koypo nopoyo o'totiakpo hua'opite o'doko'uyate.
37 —Do ijpaknok be'api' in huasi'potaj di'da o'depo o'tihuapokika'po
konigda do'takon o'de do'hued Apagtakon o'de. Ke'na me'ta'mona'uyne. —
Jesúsa o'mana'uyate.

Ken aratbut opudomeytaj dakhuea' ęgka'ta' pakhue' o'nepo daka' bo'tihuapokika'ne.
(Lc. 9.49-50; Mt. 10.42)

38 —Nogbokereka o'nendik o'dikka'po toto'taj o'maenika'. O'tiahuaypo
oro'ere huahue' o'ika'nok, "Keje', kahue' yąę'." Ona'mey, huamanmadika'eri.
—Juana ona'uyate.

39 —Kentaj “kahue’ yaẹ’,” onahue’ yane’. Be’api’ konig tiahuayhued
o̱’ika’nig do’hued huadik o’dikka’po eka’nayo onte’ti do’taj dakhue’
huaahue’dik o̱’ẹapo.
40 Ken aratbuta oro’omeytaj dakhuea’ ẹgka’ta’ pakhue’ o̱’nepo oro’omeytaj
bo’tihuapokne.
41 Cristoen huanigpeika’eri mo’ẹnok do ijpaknok be’api’ huamai’ huẹ’ẹy
e’yoknayo dapi’ Diosa dakhuapa o’bayokapo. Buttida ijjay. —Jesúsa
o’mana’po.

Keyoj nama’da e’toka’nayo dakhue’da o̱’unhuahuika’apo.
(Mt. 18.6-9; Lc. 17.1-2)

42 —Be’api’ do’hued ’uru huaknopo̱ẹ’eritaj dakhuea’ e’batoka’nayo
ke’ponanada castiga Diosa o̱gkadhuahuika’apo. Konigẹpo do’hued ’uru
huaknopo̱ẹ’eritaj dakhuea’ e’batoka’ta’ e’paknayopi’ dakhuea’ batokahued
huidtone’ ke’nen huạhuẹrenta’ yan’tiontidukupo ta’kotdik ạ’ẹyạ’po jod
yạkoyo e’kotnayo kenda konig sue’da castiga e’magka’ o̱’ẹ.
43-48 Huaba’pi’ hua’ipi’ huakpopi’ dakhuea’ e’ka’ huata’da e’toka’nayo
dakhue’nanada o̱’ẹnok Diosa castiga o’magka’po ta’akyo o’enapo.
Ta’ak o’bakpakonhuahuika’apo bakayhue’ o̱’ẹạpo. Konigẹpo huabaapi’
hua’iapi’ huakpoapi’ dakhuea’ e’toka’ta’ e’paknayo dakhue’da o̱’ẹpo
kahue’dik ạ’ẹyạ’po e’boktegnayopi’ huadak yạ’ẹạpet, dakhuea’ kahue’dik
ạ’ẹyạ’po ekpokotoknayopi’ huadak yạ’ẹạpet. Ken konig yan’nopo̱ẹpo
dakhuea’ kahue’ yanika’. Dakhuea’ eka’nayo Diostaj dakhuea’ boka’nok
castiga mogkadhuahuika’apone. Ta’akyo mo’bakpakonhuahuika’apone.
Bakayhue’dik o̱’unhuahuika’apo.
49 Sal pai’ ẹ’ẹạda huadakda o’kika’nig konigti pai’da mo’nopo’ẹpo
huadakda mo’ẹạpone.
50 Sal huadakda o̱’ẹpo o’kika’. Pai’ ehue’ ẹẹ’nayo huadak kahue’dikda
en’dik o̱’ẹne. Konig salonig yạ’nepo huadaknopo’da huayahuaya di’
yan’maepo yan’manoeyika’. —Jesúsa huanigpeika’eritaj o’mana’uyate.

10

“¿Huabokerek huạto̱ẹ’taj menpa’ en’dik yạ’ne?” Jesústaj nama’da kae’po fariseoa o’nona’uyate.
(Mt. 19.1-12; Lc. 16.18)

1 Kẹyạ’ Jesúsa o’bakhua’po Judeayo kenpa’ti Jordán akodpen huadariyo
o’hua’uyate. E’tiakte onte’ti huakka’nanada o̱gkupopakuyate. Konig
o’kika’po o’manmadika’uyate.
2 Jesústaj a’dikdikya’po sue’da fariseo on’huahua’po, “¿Huabokerek
huạto̱ẹ’taj menpa’ kenpa’da endik yạ’ẹ?” Jesústaj o’nona’uyate.
3 —¿Kate yamana’uyate Moisésa? —Jesúsa o’mana’uyate.
4 —“Huạto̱ẹ ẹ’en beroba’ madoya’dik mo’ẹpo huạto̱ẹ endik mo’ẹ.” Moisésa
o’mana’uyate. —O’nona’uyate.
5 —Konig nopoteyda mo’ika’po Diostaj e’nigpeika’ta’ pakhue’ mo’ika’nok
Moisésa kenda o’madoya’uynig’a.
6 Huakkuruteda Diosa aya’tada o’ka’uypo huabokerek ettone’ere
o’ka’uyate.
7 “Konigẹpo huabokerek ke’nen huaoj huạyẹeretaj okọrọkpo ettone’taj
a’to̱ẹpakya’po.
8 Botta’ ẹ’ẹạda on’to̱ẹpakdepo konig nogtida o̱’nede.” Apagba’te kenpa’ oa’.
Botta’ ẹ’ẹạda nogtida o̱’nede.

9 Kenda Diosa o'toepaka'denok huabokereka enhue'dikda o'ne. —Jesúsa
fariseomeytaj o'mana'uyate.
10 Nogok huanigpeika'eriere jakyoda o'nepo, "¿Huatoe menpa' en'dik o'e?"
Jesúsen huanigpeika'eria o'nona'nok,
11 —Be'api' huabokerek huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo huakkuru
huatoe'taj dakhuea'da ogka'.
12 Kenpa'ti ettone'a huatoe'taj e'ennayo nogtaj o'toepakpo dakhuea'da
o'ka'. Diostaj dakhuea'da o'ka'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesúsa huasi'potaj o'mationa'pakuyate.
(Mt. 19.13-15; Lc. 18.15-17)

13 Jesúsa daka' kan'bake'po huasi'po kentaj en'batotiaktada ke'nen
huanigpeika'eria "keje', batotiakhue' yane'," on'mana'uyate.
14 Kenda Jesús o'tiahuaypo o'diayatupo.
—Huasi'po do'te kan'batiake'. "Kaeya'," manahue' yane'. Konig inomey
'urunopo'da huasi'po o'ne konigti aratbut huaknopoe'eri Diosensi'po o'nepo
Dios Huairitaj on'nigpeika'apo.
15 Huasi'po do'taj 'urunopo'da menoknopoepo men'nigpeika'ne. Konig
huasi'po Dios Huairitaj daka' o'noknopoenig konigti opudomey oknopoehue'
eee'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'eapone. Buttida ijjay. —Jesúsa
o'mana'uyate.
16 Huasi'potaj o'badokoe'po o'batibata'te'epo Diosa daka' kabake'po
o'mationa'pakuyate.

Huabokerek huairi Jesúsere on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Lc. 18.18-30)

17 Dagte Jesúsa huaboa'da o'hua'depo huabokereka o'huaketonyakpo
huikudate o'tihuadpo,
—¿Kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate huadakda kika'dik ijje,
huadakda huamanmadika'eri? —Jesústaj ona'uyate.
18 —Ka'tia'po huadakda i'ene ona'. Diosyo'da huadakda o'ika'.
19 Diosen e'mana' i'nopoe. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yaika'. Aratbuttaj
yahuadiaypo arakhue' yaika'. Nogen bakberehue' yaika'. Nama'da
bahuaahue' yaika'. Da ahue' yaika'. Huaojtaj huayetere daka'da
yanigpeika'po daka' yamatoika'po yabayokika'. Kenpa' Diosa o'mana'uyate
i'nopoene. —Jesúsa ona'uyate.
20 —Do huasi'poedanda kenda aya'da ijnigpeika'uy, Huamanmadika'eri. —
Huabokereka ona'uyate.
21 Jesúsa di' o'epo o'tiahuayatupo,
—Nogitied ka'diken i'ene. Huakupete aya'da i'tamaetnig yabahuaya'.
Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo
kurudyo Diosere huakka'da i'matounhuahuika'apone. Do'taj behuatiakpo
beta'hua'ika' e'bueypi' beta'hua'ika'. —Jesúsa huairitaj ona'uyate.
22 Huairia kenda o'peepo nohue' o'unpo huakka'nanada o'tamaenok
suhue'nanada o'epo okhua'uyate.
23 Huanigpeika'eritaj okpokuberudpo,
—Bepi' huairi huakka'nada e'matoe'ta' huaeretpakeri Dios Huairitaj
oknopoehue'dik o'neapo, Diosensi'po ehue'dikda o'ne. —Jesúsa
o'mana'uyate.
24 Huanigpeika'eria Jesúsen hua'ataj o'peepo on'mepuke'nok onte'ti Jesúsa
o'mana'po:
—Huakka'da e'matoe'ta' huapakeria Dios Huairitaj oknopoehue'dik
o'neapo. Diosensi'po ehue'dikda o'ne.

25 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'pẹyọ kudhue'dik ọ'ẹ. Konigti
huairi huakka'da on'matọẹpo Diosensi'po ehue'dikda ọ'neapo. —Jesúsa
o'mana'uyate.
26 Huanigpẹika'eria kenda on'pẹẹpo huakka'da on'mepu'kepo
huayahuaya on'batia'pakpo:
—¡Kenpihuay! ¿Be'a Diosensi'po ẹ'dik yạ'neapo? ¿Be'a Diosere onte'ti noeon-
huahuika'dik yạ'neapo? —On'batia'pakuyate.
27 Jesúsa o'batiahuaypo o'mana'po:
—Huabokereka huata'da nopo'yareahue'dik ọ'ne. Ọ'nada on'pakpo noeon-
huahuikahue'dik ọ'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti
manoeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik ọ'ẹ. —O'mana'uyate.
28 —Oro'nayo aya'da o'matọika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po
aya'da o'maenondemey. —Pedroa ona'uyate.
29 —Aya'ada ke'nen jak kenpa'da ọ'nen, huama'buytaj huidpotapi' ọ'nen,
huaojtaj huạyẹtapi' ọ'nen, huạtọẹ'taj huasi'potaj ta'bapi' ọ'nen. Huadak
hua'a o'deretpakpo kenpa'ti do'tayo'da a'nigpẹikaya'po ọ'nen.
30 O'nennok Diosa oy huakka'nanada o'bayokapo. Jak, huama'buy, huidpo,
huạyẹ huasi'po, ta'bakon o'bayokapo. Pai'da e'nopo'ẹbet o'bayokapo. Nogok
Diosere on'noeonhuahuika'apo.
31 Oy huakka'da huairi ẹ'ẹạda nogok huairida ehue' ọ'neapo. Konig
huanaba' ọ'neapo. Huakka'mon konig huairionig ehue'da ọ'nika'nig konig
huanaba'da oy ọ'nika'nig. Nogoknayo 'urua'da ọ'neapo. Konig huairitone'
ọ'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Jesúsa onte'ti oa'uyate.
(Mt. 20.17-19; Lc. 18.31-34)

32 Jerusalényọ dagte Jesús huanigpẹika'eriere on'behuikpo Jesús
huakkuruda o'hua'enok huanigpẹika'eri on'mepuke'po nogomey
on'tahua'po on'me'pukuyate. Doce huanigpẹika'eritaj nogyonda
o'batohua'po konig megka'apone o'mana'po:
33 —Jerusalényọ o'hua'ne. Do huabokerek ịjjẹpo Diosya' ijtiakuy.
Jerusalényọ huabokereka sacerdote huairiomeytaj men'yokapone.
Moisésenba' huamanmadika'eritere men'yokapone. Ken bueydik ọ'ẹ
men'huaa'apone. Nog aratbuttaj judío ehue'taj do'taj menyokapone.
34 Nog aratbuta do'taj men'tierikapone. Huiyokda pidetbi'a
men'bitbitapone. Mentisupu'eapone. Me'darakapone. Botta'a' e'tisikde'te
kubarakyo huakudaka'da ẹ'ẹme'tada Diosa me'noyhuadạ'apone. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Jacoboa Juanerea huairi bo'yahuea' o'nona'uyate.
(Mt. 20.20-28)

35 Zebedeoen huasi'po Jacobo Juanere Jesústaj on'huahua'po,
—Kenda ona'nig oro'taj mogka', huamanmadika'eri. —Juan Jacoboere
o'nona'uyate.
36 —¿Kate bo'pak? —Jesúsa o'mana'nok.
37 —Ọ'na 'urua'nanada huakhuairi ẹ'ẹde'te konig huairi ẹ'huạẹ' onte
da'kopen ope'topen bohuadạ'. —Jesústaj o'nona'uyate.
38 —Kenpa' onahue' mene'. Do pai'da ijnopo'ẹạpoy. ¿Menpa' doere konigti
pai'da nopo'ẹ'dik mo'ẹ? —Jesúsa o'mana'uyate.
39 —Ẹẹ', onere pai'da nopo'ẹ'dik ọ'ẹy. —Jesústaj o'nona'uyate.
—Buttida ijjay, konig pai'da ijnopo'ẹạpoy opud konigti pai'da nopo'ẹ'dik
mo'ẹạpone.

40 Nogok do huakhuairi ijjedepo ijmana'ika'apoy. Doere huakhuairi
ka'ne'po do'huanayo yahueahue'dik o'nene. Kenomey do'hued Apag Dios
a'nennada o'baktie'ea'uynigtaj doere huairi o'bayahuea'apoy. —Jesúsa
o'mana'uyate.
41 Nog diez huamata'moneria kenda on'mapeepo Jacobotaj Juantere
on'mahuadiay'uyate.
42 —Inte yan'batiak —Jesúsa o'mana'po— Nog aratbuten gobierno
huairitone' kenpa'da teyda on'mana'ika'nok kenomeyen aratbut huairitaj
nigpeika'dik o'nika'.
43 Opudnayo ken konig kikahue'dik mo'ene. Be'api' huairi ee'ta' e'paknayo
nog aratbuttaj kan'batihuapokike'.
44 Kenpa'ti be'api' doere huairi ee'ta' e'paknayo konig nog aratbuten hua-
naba' ka'nike'.
45 Konig do ijkika'nig konigti yag'kika'. "Konig huanaba' mentihuapok."
A'ikaya'po tiakhue' ijjuy. Aratbuttaj a'tihuapokya'po ijtiakuy. Aratbuten
dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po a'manigbueyya'po Apag Diosya' ijti-
akuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Bartimeotaj okpoyarea'uyate.
(Mt. 20.29-34; Lc. 18.35-43)

46 Ken Jericó huakka' jakyo on'batiakuyate. Huakka' jakya' on'pokondepo
Jesús huanigpeika'eriere huakka'nanada aratbutere e'norookte Bartimeo
ekpobig Timeoen huasi'po dagte o'huadpo "huakupe beyok," o'mana'uyate.
47 "Jesús Nazaret huaee'eri o'pokde," aratbuta enhuaa'te o'peepo 'utta'da
ona'po,
—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —Ekpobiga 'utta'da
ona'uyate.
48 —Yabatikde'. —Aratbuta huiyokda e'nona'tada nogiti huakka'a'da
o'nokoye'uyate.
—Metinepahui', Jesús Daviden adhuea' huasi'po. —'Utta'da ona'uyate.
49 Ken Jesús e'hua'ada o'boato'po,
—Yan'totiak. —Jesúsa o'mana'nok on'huahua'depo,
—Yadurugpakpo yabod. Jesúsa "Yatiak" mena'ne. —O'nona'uyate.
50 Huaok o'enpo o'bodpo Jesústaj o'huatiakuyate.
51 —¿Kate i'pak? —Jesúsa ona'uyate.
—Ekpoyarea'ta' ijpaki, Huamanmadika'eri. —Ekpobiga ona'uyate.
52 —Do'taj meknopoepo yayarudpo yahuati'. —Jesúsa ona'uynok ekpobig
huaboa'da o'tiahuaypo Jesústaj dagte o'tahua'uyate.

11

Jerusalényo Jesúsa o'kuduyate.
(Mt. 21.1-11; Lc. 19.28-40; Jn. 12.12-19)

1 Jerusalén meyohue'da e'ede'te Betfagéte kenpa'ti Betaniate kenpa'ti ote'
Olivoste o'nedepo, botta' huanigpeika'eritaj:
2 —Butukda yan'huati'. Huakka' jakyo yan'huati'. Keyo burro 'uhua enuku'
bo'huahuayapone. Ken burrote bepi' huadhued o'ne. Yanogkujpo do'taj
menigtotiak.
3 "¿Mana'po bo'tohua'?" Be'api' ena'nayo "Huairia o'paknok
o'kay. Huaboa'da onte'ti o'totiakapoy." Ya'nonati'. —Jesúsa botta'
huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
4 Ken on'hua'po dagte akbogpete burro 'uhua enuku' on'huahuaypo
o'nogkujuyate.

5 Ḕgkujte huabokerek kenteda o̱'nepo,
—¿Kate boka'? ¿Mena'po burrotaj mogkuj? —On'mana'uyate.
6 Konig Jesúsa o'mana'nig kenda on'mana'nok "tohua'dik mo'e̱," on'mana'uyate.
7 Jesúste burrotaj on'tohua'po kenomeyen huaoka' burrota'pite on'hueda̱'nok Jesús o'huaduyate.
8 Kente Jesús o'pokapo on'nopo̱e̱po dagte huakka'da kenomeyen yudtaj on'bahueda̱'po nogomeya̱ o̱hue̱y 'opi ba'kutaj on'baktega̱'depo dagte on'bahueda̱'uyate.
9 Huakkurute hua̱e̱'eria kenpa'ti huata'poeria aya'ada huaboa'da 'utta'da on'da'po:
—'Urunanada Jesús, Diosen huamanopo'yarea'eri, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. Kentaj Apag Diosa mo'nigta'mona'uyne.
10 Oro'en adhuea'pane' David huairionig hueretda huakhuairi o'tiakde, Jesús Huairi o'tiakde. Dakiti Dios, mon'durugpak, huakka' mon'durugpak. —Aratbuta 'utta'nanada o'nokoy'uyate.
11 Ken konig Jerusalénye̱ Jesús o'kudpo kenpa'ti Diosen jakyo o'kudpo, aya'tada daka' o'tiahuaypo osikdenok Betaniayo doce huamata'moneriere o'hua'uyate.

Hue̱ymey higueratai "onte'ti dapakhue'dikda i̱'e̱a̱pone," Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 21.18-19)

12 Eme'te Betaniaya' o'noro̱kdepo Jesús aypota' o̱'e̱po
13 adteda hue̱ymey higueratai o'tiahuaynig'a huada o'pakpo o'huahua'nig'a huakutayo'da o̱'u̱yate. Huadajok ehued o̱'u̱yate.
14 Konige̱po higueratai ona'po:
—Onte'ti dapakhue'dikda i̱'e̱a̱pet. Bepi' o̱'nenda bapehue' ya̱'neapet. —Jesúsa ona'uyate. Kenda huanigpe̱ika'eria on'pe̱e̱'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritai o'maen'uyate Jesúsa.
(Mt. 21.12-17; Lc. 19.45-48; Jn. 2.13-22)

15 Onte'ti Jerusalénye̱ on'tiakdepo Jesús Diosen jakyo o'kuddepo huaboa'da 'uhua huabahuaya'eritai huabakbae'erieretai o'maoro̱ka'po huakupe huakabia'erien kutopa o'makmaena'po tukku' 'uhua huabahuaya'erien huahuadtaj o'makmaena'uyate.
16 "Konig dag ekapa' Diosen jakyo katepi' topokhue'dik mo'e̱ne." Jesúsa i̱ghua'da o'mana'uyate.
17 O'manmadika'po:
—Do'hued jak aya' huadarieri aratbuten huationa'pak jak on'ta̱e̱. Apagba' e'mana'tada konig huabereerien jakonig opudomeya̱ mo'to̱e̱ne. —Jesúsa huabahuaya'eritai o'mana'uyate.
18 Kenda sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere on'pe̱e̱po Jesústai on'me'pukuyate. Jesúsa e'manmadika'te huakka'nanada aratbut on'pe̱e̱po 'urunanada o̱'e̱ on'mepuke'nok huairia Jesústai on'me'pukpo huaboa'da e'arakta' on'pakpo monig e'arakta' o'duknig'a.
19 Esikde'te Jesúsa huakka' jakya' o̱'oro̱kuyate.

Hue̱ymey higuera o'ay'uyate.
(Mt. 21.20-22)

20 Eme'te sikyoedda onte'ti on'hua'depo higuera hua'ihuitya' aya'da e'ayde' on'tiahuay'uyate.
21 Pedro onte'ti okkahuehue' o̱'e̱po,

—Ken higueratag “onte’ti dapakhue’dikda” iname’nig o’ayde, yatiahuay’, huamanmadika’eri. —Ona’uyate.
22 —Diostaj daka’ yanoknopo̱e̱’.
23 “In ote’ yatohua’, Dios. E̱’po̱gyo̱ yaen.” Be’api’ ena’nayo Diosa yaka’apet daka’ eknopo̱e̱’nayo o’ka’apo. Konig ona’nig o̱’e̱a̱po.
24 Eknopo̱e̱’nayo aya’tada katepi’ bo’pakpo bo’tiona’paknok Diosa bo’yokapone.
25 Apag Diostaj yan’tiona’pakpo be’api’ ontaj dakhuea’ e̱gkame’nayo yakkahuea’. O̱’nen Apag Dios kurudyo̱ o̱’i̱ka’po ke’na opudtaj dakhuea’ e’ka’ bokkahueapone kenpa’ti.
26 Nogtaj okkahueahue’ e̱e̱’nayo o̱’nen Apag Diosakon opudtaj okkahueahue’ mo’e̱a̱pone. —Jesúsa o’mana’uyate.

¿Be’a Jesústaj ya’ta’mona’uyate?
(Mt. 21.23-27; Lc. 20.1-8)

27 Onte’ti Jerusalénye̱ on’tiakdepo Jesúsa Diosen jakyo e’huae’te sacerdote huairi Moisésenba’ huamanmadika’eri judío huairitone’ere on’huahua’depo,
28 —¿Yabayareadhuati’. Be’a mena’uy? —Jesústaj o’nona’uyate.
29 —Huakkuru do’taj me’nakonen. Opud ena’nayo ke’na “yabayarea’,” mena’uyne do kenpa’ti o’nona’apone.
30 “Bautiza yamagkadhuati’.” ¿Be’a Juantaj yana’uyate, Diosa huabokerekapi’? Mena’tok. —Jesúsa o’mana’uyate.
31 Menpa’ o’apo huairia huayahuaya on’batia’pakpo:
—“Diosa Juantaj o’ta’mona’uyate.” Oro’a ena’nayo “¿kenda Juana do’taj be’tia’pakikuynig mena’po oknopo̱e̱hue’ mo’u̱y?” oro’taj mona’apone.
32 “Huabokereka Juantaj on’ta’mona’uyate.” Oro’a ena’nayo aratbuta oro’taj dakhue’da mogka’apet konige̱po Diosen huamanbatia’pakeri Juan o̱’e̱’uy aratbut o’noknopo̱e̱nok. —Judío huairia huayahuaya on’batia’pakpo,
33 —Be’a Juantaj yanuyet oro’ nopo̱e̱hue’ o̱’e̱y. —Huairia Jesústaj o’nona’uyate.
—“Yabayarea’.” Ke’na mena’uyne do kenpa’ti onahue’ o̱’neapone. —Jesúsa o’mana’uyate.

12

Huairien ta’ba hua̱ta̱to̱e̱’eria dakhuea’da on’taka’uy. Ken konig Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.
(Mt. 21.33-46; Lc. 20.9-19)

1 Jesúsa konig o̱’e̱ o’manbatia’pakpo o’manmadika’po:
—Huairien ta’bayo uva huakpi on’batuke’uy. Uva setda huada huakpi on’batuke’uy. On’tiokpaka’uy. Uva huada huasapa’a’ sipana’ ’uruda o’kogka’uy. Hua’ia asapaiya’po o’kogka’uy. Ta’ba huatioka’ kutayoda kutopa o’ka’uy. Uva ta’ba hua̱ta̱to̱e̱’eritaj ta’ba o’baktoyokdepo bidteda nogbayo huairi o’bakhua’uyate. Nogbayo ijhue’da o̱’u̱yate.
2 Kenoka’ uva huada o’boyogdenok ta’bayo ke’nen huanaba’ o’ta’mona’uyate. Sue’da huada ka’totiake’po o’ta’mona’uyate.
3 E’tiakde’te ta’ba hua̱ta̱to̱e̱’eria huairien huanaba’taj on’to̱e̱po on’bitbitpo uvabayo’ on’ta’mona’uyate.
4 Onte’ti huairia nog huanaba’taj o’ta’mona’uyate. Ta’bayo e’tiakde’te on’pa’ea’po huakutaj on’bitbitpo on’tidike’uyate.
5 Huairia nogtakon o’ta’mona’uyate. Kentaj o’darakuyate. Nogok nogomey huakka’montaj o’mata’mona’uyate. Nogtaj on’mabitbitpo konogtada on’batiarakuyate.

6 Huairien huasi'poyo'da o̱'ta̱e̱po kentaj di'nanada o̱'i̱ka'uyate. Ta'poteda
huasi'po o'ta'mona'uyate. Kentanayo 'urua'da yan'deapet o'nopo̱e̱po.
7 Ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'erinayo dakhuea'da on'nopo̱e̱po, "Huairi e'bueyde'te
huasi'poa aya' huaoen o'baeapo. On'nopo̱e̱po huairien ta'ba oro'en kenpa'da
mo'ta̱e̱'po huasi'potaj mon'arak." Onpayo' on'batia'pakuyate.
8 Ken huasi'potaj on'to̱e̱po o'darakpo ta'baya' hua̱so̱' o̱'nen'uyate. —Ken
konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
9 —Huairi o'tiakdepo hua̱ta̱to̱e̱'eritaj menpa' ya'magka'apet mo'nopo̱e̱.
Hua̱ta̱to̱e̱'eritaj o'barakpo ta'ba nogomeytaj o'bayokapo.
10 Apagba'kon tiahuayhue' mo'i̱ka'.
Huid jak o̱gka'po jak huaka'eria Diosen 'uru huidda e̱'hua̱e̱'taj pakhue'
o̱'nepo o'nen'uy. Ken huidta' Diosnayo o'pak ken huidte huaboro'
jakda o'ka'apo.
11 Kenda Dios Huairia o'ka'apo 'urudapita' o'ka', o'nopo̱e̱ne. Apagba'te kenda
oa'.
—Jesúsa o'mana'uyate.
12 Judío sacerdote huairi nog judío huairiere Jesústaj on'pe̱e̱depo
oro'omeytaj bo'tia'pakne. Oro' konig huairien ta'ba hua̱ta̱to̱e̱'eri
o̱'nea' bo'tia'pakne on'nokotdepo Jesústaj huabakuda̱' jakyo e'tohua'ta'
on'tipaknig'a aratbuttaj on'makme'pukpo tohuahue' o̱'nuyate. Jesús
Diosen huamanbatia'pakeri o̱'e̱. Aratbuta o'noknopo̱e̱nok on'makme'pukpo
on'bakhua'uyate.

¿Menpa' Romano gobierno huairitaj huakupe yokdik o̱'e̱? Fariseoa o'nona'uyate.
(Mt. 22.15-22; Lc. 20.20-26)

13 Jesúsa nama'da kae'po dakhue'da oa' aa'ya'po judío huairia Jesúste
fariseotaj kenpa'ti Herodesen huapakeritere on'mata'mona'uyatenok
14 on'huatiakpo,
—Konig aratbuta yan'pakapet mentia'pakapetpi' nopo̱e̱hue' i̱'e̱po buttida
i'mana'ika', huamanmadika'eri. Aya'tada konigti i'pakika'. Huairi huan-
aba'pi' konigti i'pakika'. Diosen e'kika'nig buttida i'manmadikika'. ¿Menpa'
Romano gobierno huairitaj huakupe yokika'dik o̱'e̱? ¿Yokhue'dikpi' o̱'e̱? —
Jesústaj o'nona'uyate.
15 Nama'da me'nona'ne Jesúsa o'nopo̱e̱po,
—¿Do dakhuea' kae'po mena'po nama'da o'nona'? Men huakupe, menti-
ahuay'ea'. —Jesúsa o'mana'uynok,
16 ken denario huakupe e'yokte o'tiahuaypo,
—¿Huakupete be'ed huakok ya̱'e̱? ¿Be'ed huadik e'mandoya' ya̱'e̱? —Jesúsa
o'mana'uyate.
—Romano gobierno huairien huakok huadikere o̱'e̱. —Jesústaj
o'nona'uyate.
17 —Gobiernoen e̱'hua̱e̱' yan'yokikati'. Kenpa'ti Diosen e̱'hua̱e̱' ya̱g'kika'po
yan'yokikati'. —Jesúsa o'mana'uyate.
Kenpa' on'pe̱e̱depo, "kenpihuay," 'urua'da oa' on'nopo̱e̱po.

¿Menpa' aratbut kubarakya' noyhuaddik ya̱'neapet?
(Mt. 22.23-33; Lc. 20.27-40)

18 Saduceo huamanmadika'eri aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue'
o̱'neapo on'batia'pakika'uy. Saduceomey Jesústaj on'huahua'po o'nona'po:
19 —"Huabokerek e'to̱e̱pakada huasi'po to̱e̱huedа̱da e'bueynayo ke'nen
huama'buy ayhuataj to̱e̱pakdik o̱'e̱po huama'buykudakendik huasi'po
dikto̱e̱dik o̱'e̱." Moisésa o'manigmadoya'uyate.

20 Oro'ere siete huama'buy o̱'nuy. Huakkurueria o'to̱e̱pakdepo nogok sigpi'
huasi'po to̱e̱hue'ada okbuey'uy.
21 Nog huama'buy ayhuataj o'to̱e̱pakuy. Ke'nakon huasi'po to̱e̱hue'ada
o'buey'uy. Noga̱kon konigti o'ka'uy.
22 Ken konig aya'ada siete huama'buey kentaj on'to̱e̱pakuy. Huasi'po
to̱e̱hue'ada on'timabuey'uy. Ta'pota' ayhuakon o'buey'uy.
23 ¿Nogok aratbut kubarakya' onte'ti en'noyhuadde'te ke'na ayhua be'ed
hua̱to̱e̱a̱'taj ya̱'e̱a̱pet? Aya'ada huama'buya on'to̱e̱'uy, huamanmadika'eri. —
Saduceomeya̱ Jesústaj o'nona'uyate.
24 —Nama'da mo'nopo̱ika'ne. Apagba' nopo̱e̱hue' mo'e̱ne kenpa'ti Dios
teyda o̱'e̱ nopo̱e̱hue' mo'e̱ne.
25 Aratbutkudak kubarakya' on'noyhuaddepo to̱e̱pakhue'dik o̱'neapo
kenpa'ti hua̱yo̱bu kato̱e̱pake'po bayokhue'dik o̱'neapo. Konig Diosen hu-
ata'moneri kurudyo̱ o̱'ne konigti o̱'neapo. Diosen huata'moneri to̱e̱pakhue'
o̱'nika'.
26 Aratbut e'buey onte'ti kubarakya' noyhuadhue' ya̱'neapet opud nama'da
on'batia'pakika'nig'a kubarakya' onte'ti on'noyhuada̱po nopo̱e̱dik mo'e̱ne.
Moisésenba'te bo'tiahuaypo kenpa' nopo̱e̱dik mo'e̱ne. Kente Moisésenba'te
hue̱ymey e'bakpakte Moisésa Diostaj o'tiahuay'uy o'timadoya'uyate. "Abra-
hamen Dios i̱jje̱y. Isaacen Dios i̱jje̱y. Jacoben Dios i̱jje̱y." Diosa ona'uyate.
27 E'bueyen Dios ehue' e̱e̱'tada huanoe'erien Dios o̱'i̱ka'. Aratbut noyhuad-
hue' o̱'neapo opud nama'da mo'nopo̱ika'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̱e̱po kika'dik ya̱'e̱.
(Mt. 22.34-40)

28 Jesús saduceo huairiere en'batia'pakte Moisésenba' huamanmadika'eri
o'bahuatiakpo o'mape̱e̱po Jesúsa 'uruda o'mana' o'nopo̱e̱depo,
—Diosen e'mana' menata hueretda inigpe̱e̱po kika'dik ya̱'e̱. —Jesústaj
Moisésenba' huamanmadika'eria ona'uyate.
29 —Huairi oro'en Dios kenyo'nanada Dios o̱'e̱. Yan'pe̱e̱', Israel aratbut.
30 Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da yan'pakpo
Diostaj di' yanika'. Hua̱so̱'a̱beta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'.
Huanoki̱re̱ga̱beta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopo̱ika'a
yan'eretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenda Diosen e'mana' menata hueretda
inigpe̱e̱po kika'dik ya̱'e̱.
31 Diosen ta'pota' e'mana' konigtimon o̱'e̱. "Konig huata' di'da
mo'i̱ka'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'." Kenda e'mana' Diosa
huakka'nanada o'pakika' nogda sue'da o'pakika'. —Jesúsa ona'uyate.
32 —'Urunanada ona'ne, huamanmadika'eri. Buttida ona'ne. Nogtiyo'da
Dios o̱'e̱. Nogda ehue' o̱'e̱.
33 Dios Huairitaj di'nanada yanika'. Huanopo'abeta' huakka'da
yan'pakpo Diostaj di' yanika'. E'nopo̱ika'a yan'eretpakpo Diostaj
di' yanika'. Hua̱so̱'a̱beta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'.
Huanoki̱re̱ga̱beta' huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig
huata' di'da mo'i̱ka'ne konigti nog aratbuttaj di'da yan'maika'. Kenda Diosa
huakka'nanada o'pakika'. 'Uhua Diostaj on'yokika'po Diostaj kutopate
on'mahui̱gika' Diosa sue'da o'pak. —Moisésenba' huamanmadika'eria
ona'uyate.
34 Moisésenba' huamanmadika'eria daka' oa'nig Jesúsa o'pe̱e̱po,
—Dios Huairitaj oknopo̱e̱'dik i̱'e̱ne. Diosensi'po e̱'dik i̱'e̱ne. —Jesúsa
ona'uyate. Kenda enade'te onte'ti Jesústaj onahue' o̱'nuyate.

¿Be'ed adhuea' huayayo ya̱'e̱ Cristo?
(Mt. 22.41-46; Lc. 20.41-44)

35 Diosen jakyo Jesúsa o'manmadika'po:
—Cristo Daviden adhuea' huayayo o̱'e̱. Mena'po Moisésenba' huamanmadika'eria yada'ika'.
36 Doere teyda yamanika'. Aya'da o̱'nen taka' oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erikon nogokda huaboa'da ontaj nigpe̱ika'dik o̱'neapo. Do'hued huairi Cristotaj Dios Huairia ona'uy.
A'nennada Davida Diosen Nokire̱g o'nopo'to̱e̱po oa'uyate.
37 "¿Do'hued Huairi Cristo o̱'e̱," David ea'nayo Cristo Daviden adhuea' huayayo menpa' e̱'dik ya̱'e̱? —Jesúsa o'mana'uyate.
Ken huakka'ada aratbut o̱gkupopakpo durugnanada on'pe̱e̱'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eritaj Jesúsa o'batia'pakuyate.
(Mt. 23.1-36; Lc. 11.37-54; 20.45-47)

38 Jesúsa nogiti o'manmadika'po:
—Moisésenba' huamanmadika'eritaj keyoj ijjay. Huata'da on'eretpakpo nama'da o̱gkika' daka' yan'nopo̱ika'. Konig huairi kirigayo̱' huabidokda e'otta' on'pakika'po kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e'huae'te "I'tiak, huairi," ena'te e'pe̱e̱ta' on'pakika'.
39 Kenpa'ti judíoen hua̱itake' jakyo huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied huahuadte e'huadta' on'eretpakika'.
40 Kenpa'ti ayhuaen huakupe jakpi' katepi' en'ta̱e̱'te konig engañ̃a o̱gka'po on'bakkayika'. Kenda o̱gkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da on'tiona'pakonhuahuika'. Aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o̱'ne men'tinopo̱e̱'po kirigayo̱' on'tiona'pakonhuahuika'. Kenda o̱gkika'nok Diosa daka' o'nopo̱e̱po huakka' castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Ayhua pai'da e̱'e̱a̱da Diostaj botta' sigkupe o'yokuyate.
(Lc. 21.1-4)

41 Diosen jakyo huakupe huabae' cajate meyo̱hue'da Jesúsa o'huadpo huakka' aratbut huakupe en'kuda̱'te o'batiahuay'uyate. Huairia huakka'da on'kuda̱'uyate.
42 Pai'da ayhua o'tiakdepo botta' sigkupe o'bakuda̱'uyate.
43-44 Huanigpe̱ika'eritaj "yan'tiak" o'mana'po,
—In ayhua suhuigda e'to̱e̱a̱da konig huakka'da o'kuda̱'. Judío huairinayo huakka'da e'tamaetada suigda on'kuda̱'. Konige̱po ayhua aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Diosen huid jak aya'nada on'baksaka'apo. Jak ehue'da o̱'e̱a̱po.
(Mt. 24.1-2; Lc. 21.5-6)

1 Diosen jakya' Jesúsa e'o̱ro̱kde'te,
—Diosen jak yatiahuay', huamanmadika'eri, 'urunanada huid, 'urunanada jak. —Nogtida huanigpe̱ika'eria Jesústaj ona'uyate.
2 —In Diosen huid jak bo'tiahuaynig nogok aya'da huid on'sakapo. Huabada sorokte nog aratbuta on'saka'apo. Huid kupahuihuihue' o̱'e̱a̱po. Diosen jak ehue'da o̱'e̱a̱po. —Jesúsa ona'uyate.

Cristo onte'ti tiakhued e̱e̱'ted kenpa'ti kene'hua̱ya̱' huame'noe tiakhued e̱e̱'ted in konig aratbuta on'magkika'aponig Jesúsa o'manopo̱e̱a̱'uyate.
(Mt. 24.3-28; Lc. 21.7-24; 17.22-24)

3 Ken Olivos ote'yo Diosen jakya' butukada on'hua'uyate. Jesús e'huadte
Pedro Jacobo Juanereyo'da on'huahua'po,
4 —¿Menoka' Diosen huid jak yan'sakapet? ¿On onte'ti e'tiak kenpa'ti
kene'huayą' huame'noe menoka' yą'ęąpet? ¿Oro'omey a'nopǫęya'po kate
huakkuru o'tiahuayapet? —Jesústaj o'nona'uyate.
5 —Keyoj huakka'ada opudtaj nama'da ena'te pęęhue' yanikati'.
6 Huakka'ada opudtaj bo'huatiakapone. "Cristo ijjęy." Do'hued huadik
nama'da mona'apet. Kenomeytaj huakka'ada nama'da on'manigpęęąpo.
7 Nogbayo nogbayo gobierno sorotataj nog gobierno sorotataj
on'barakonhua' yan'batia'pakapet. Opudnayo me'pukhue' yane'.
Kene'huayą' huame'noe tiakhued ęę'ted.
8 Nogbaya' nogbaya' gobierno sorotataj yan'barakonhuahua'apet. Digą'da
yan'barakonhuahua'apet. Nogbaya' nogbaya' huadari yą'iyęgapet. Nogyą'
nogyą' aratbut aypobayo' ǫ'nepo yan'mabueyonhua'apet. Kenpa' huaboa'da
dakhuea'da ǫ'ędepo pai'nanada yan'nopo'ęąpet.
9 Huata'da daka' yan'nopǫępo do'taj batikhue'da yanoknopǫika'.
Judío huairi ęgkupopakyo mo'batohua'apone. Judíoen huąitake' jakyo
mo'bitbitapone. Do'taj moknopǫęnok do'hued gobierno huairitaj
manbatia'pakdik mo'ęąpone.
10 Kene'huayą' huame'noe ehued ęę'ted aya'da huadaribayo huąę'eritaj
e'noeanhuahuika' hua'a huadak hua'a manbatia'pakdik yą'neapet.
11 Gobierno huairitaj e'yokde'te "katia'pi' huairitaj yan'batia'pakapo,"
me'pukhue' yane'. Kenoka' Diosen Nokiręgą mo'nopǫęą'aponok kenda
huairitaj mo'mana'apone.
12 Nogok oknopǫęhue' huąę'eria huaknopǫę'eri huama'buytaj
kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti huaoa
huasi'potaj kan'batiarake'po gobierno huairitaj on'bayokapo. Kenpa'ti
huasi'poa ke'nen huaoj huaknopǫę'eritaj kan'batiarake'po gobierno
huairitaj on'bayokapo.
13 Do'taj moknopǫika'nok nogba nogbaya' huabada opudtaj
bo'huadiayika'apet. Kenomey batikhue'ada Diostaj daka' on'nigpęika'po
Diosere on'noeonhuahuika'apone.
14 Ken dakhue'da Diostaj konig Diosen jakyo ya'kudapet. Daniela
a'nenannda o'madoya'uyatenig Diosen jakyo ę'ęde'te bo'tiahuaydepo
aya' Judea huadaribayo huąę'eria huakupayo yan'mamonti'. Beroba'
yan'bona'pakpo yan'nopoenkati'.
15 Huabarakeri idada on'batiaknok jak kurute ęę'nayo jakyo katepi'
mo'tamae a'udya'po kudhue' yaneti'. Idada yan'mamonti'.
16 Ta'bayo ę'ne'nayo yudtaj a'udya'po jakyo huahue' yaneti'.
17 Ettone' bogdakhue' kenpa'ti ettone' yǫbed on'tǫępo idada monhue'dik
ǫ'nepo pai'da yan'nopo'ęąpet.
18 Uu'ok ęę'te monhue'dik ǫ'ęy Diostaj yan'tiona'pakikati'.
19 Huakka'nanada pai'nanada yan'nopo'eonhuahua'apet. Ke'ponanada
yą'neonhuahua'apet. Huakkuruda Diosa huadari e'ka'deya' sue'da
pai'damon on'nopo'ę'uyate. Kenpa' ehue' yą'neapet.
20 Aya'da mabueyhue'dik ka'ne'po, kenpa'ti Diostaj huaknopǫę'eri
Diosen huabaktie'ea'eritaj o'matinepahui'po "sue'da huame'noe aratbut
pai'nananada kan'nopo'unhuahuike'." Diosa ya'aapet.
21 Kenoka' "yan'tiahuay', in Cristo ǫ'ę," "yan'tiahuay', ąyǫ Cristo ǫ'ę."
Be'api' ena'nayo pęęhue' yaneti'.

22 Kenpa'ti "Cristo ijjey," huabokerekpi' nama'da yan'mana'apet.
"Diosen huamanbatia'pakeri ijjey," nogok nogok nama'da yan'mana'apet.
Kenpa'ti 'urua'da konig Diosayo'da ka'dik o'enig yagka'apet. Kenpa'ti
yan'bayarea'apet. Diosen huabaktie'ea'eri nama'da kagke'po yan'eretpakpo
nama'da yan'mana'apet.
23 Nama'da huaa'eritaj keyoj ijjay. Engaña huaa'eri tiakhued ene'ted daka'
on'nopoea'ne.

Kurudya' Jesucristo o'huarakapo.
(Mt. 24.29-35, 42-44; Lc. 21.25-36)

24 Kenpa'ti nogok pai'da en'nopo'ebatikde'te niokpoakon sigpi'
ta'tehue'dikda ya'eapet konigti puugkon jeyhue'da ya'eapet.
25 Kurudya' siokpo ya'kahuapet. Kurudyo huae'eri huairinig
yan'iriga'apet.
26 Do e'tiakte men'tiahuayapet. Kurudya' e'sihuiya' teynanada ijjepo
'urua'nanada ijjepo ijhuarakapoy.
27 Do'hued ángeltaj ijmata'mona'apoy. Nogyon nogyon do'hued
huabaktie'ea'eritaj on'bakupopaka'apo. Aya'baya'da aya' kurudbaya'da
on'bakupopaka'apo.
28 Higuera hueymeytaj ijmanbatia'pakapoy. Kenda daka' yan'nopoe'.
Hua'opi o'kuta'sonpakde o'bakutapakde huabayok o'tiakde mo'nopoika'.
29 Kenda kenpa' huaboa'da ijja'nig e'ede'te bo'tiahuaydepo do Diosen
Huairi kurudya' o'tiakdeapo nopoe'dik mo'ene.
30 Opud aratbut aya' bueyhued opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa
ke'poda mogka'apet.
31 Do'hued hua'a do'hued e'manmadika'nayo kenpa'da o'unhuahuika'apo.
Batikhue'dik o'eapo. Huadarinayo batikdik kurudkon batikdik do'hued
e'mana'nayo batikhue'dikda o'eapo.
32 Ken huame'noe o'tiakapo, kente niokpo e'huadte o'tiakapo aya'ada
be'api' nopoehue'da o'ne. Diosen huata'moneripi' kurudya' nopoehue' o'ne.
Do Diosen huasi'po itipi' nopoehue' ijjey. Apag Diosayo'da o'nopoe.
33 Keyoj Diosen daka' yag'kikati'. Kenoka' o'tiakapo nopoehue' mo'enok
batikhue'da do e'tiakapote ekpoe' yanikati'.
34 Konig huairi nogbayo a'ti o'hua'deapopo ke'nenda huanaba'taj daka'
o'mana'po, "jak daka' mentatoika', daka'da yag'kikati', akbogpe huatoe'eri
daka' ekpoe' yanikati'.
35 Kenoka' jak huairi o'tiakapo nopoehue' mo'epo baysik nopote sikyo
meahued sikyoeddapi' yatiakapetpi' yan'nopoepo daka' ekpoe' yanikati'.
36 E'tayde'tepi' yatiakapet yan'nopoepo daka' ekpoe' yanikati'." Huairia
huanaba'taj o'mana'uy.
37 Opudomeytaj ken konigti aya'tada ijmanay. Daka' ekpoe' yanikati'
ijmanay. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Jesústaj a'arakya'po monig o'totiakapo judío huairia on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5; Lc. 22.1-2; Jn. 11.45-53)

1 Eme'tekenta' biahue' pan huape' fiesta o'eapo. Jesústaj monig iregireg
a'arakya'po huatotiak on'ukpo,
2 —Fiesta ee'te arakhue'dik o'ene. Kenoka' e'araknayo aratbut
mo'huadiaypo 'utta'da boy'dik mo'eapone. —Huairia on'batia'pakuyate.

Ettone'a̱ 'uru'hu̱e̱a̱da huasihua'a Jesústaj o'kutioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Jn. 12.1-8)

3 E'si'dakset Simóntaj on'dikka'uyate. O'sidakyare'uyate. Betania huakka' jakyo Simónen jakyo Jesús mesate e'huadte ettone' o'kudonpo huid yerepu'te 'uru'hu̱e̱da huasihua'a huakka'teda e̱e̱'tada o'totiakpo Jesústaj o'kutioy'uyate.
4 Sue'ada on'tiahuaydepo on'huadiayonpo,
—Mena'po huakka'teda e̱e̱'tada nama'da injoy.
5 Pai'da aratbuttaj kabayoke'po onjoyhued e̱e̱'ted huakka'teda bahuaya'dik o̱'e̱a̱y'nig'a. —Huayahuaya on'batia'pakpo.
—Nama'da i'ka'. —Ettone'taj o'nona'uyate.
6 —In ettone'taj nama'da i'ka'ne onahue' yane'. 'Urua'da megka'ne.
7 Opudere pai'da aratbut o̱'nika'apo. Menokapi' huadaka'da kika'dik mo'e̱a̱pone. Batihuapokika'dik mo'i̱ka'apone. Bayokika'dik mo'i̱ka'apone. Donayo opudere ehue' i̱ji̱ka'apoy.
8 In ettone'a̱ 'uru'hu̱e̱da huasihuaj e'to̱e̱a̱da be'kutioyne. Do'taj hua̱so̱' e'kubarakka' ikkenda be'sihuaka'ne.
9 Do'hua aratbuttaj a'manopo'koreaya'po mo'nigbuey'uy. Meya̱pi' aya'da huadaribaya' kenpa' on'manbatia'pakika'apo kenda in ettone' megka'nigkon on'manbatia'pakika'apo. Ken ettone'taj okkahuehue' o̱'nika'apo, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakupete Judasa Jesústaj o'huatitotiakapo judío huairitaj.
(Mt. 26.14-16; Lc. 22.3-6)

10 Doce Jesúsen huamata'moneri o̱'nepo nogtiada Judas Iscariotea o'bakhua'uyate. Huakupete Jesústaj huatitotiak judío huairitaj a'batia'pakya'po o'bahuahua'uyate.
11 Judas Iscariote huakupete Jesústaj e'huatitotiakta' o'paknok judío huairia kenda on'nopondepo on'durugpakpo, "huakupe bo'yokapone," o'nona'uyate. Judas kenda o'pe̱e̱depo huaboa'da sacerdote huairitaj monig ijbayokapet o'nopo̱e̱'uyate.

Kene'hua̱ya̱' Jesúsere on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Lc. 22.7-23; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

12 Pan biahue' fiesta huakkuru huame'noe e̱e̱'te kenme'noe oveja 'uhua Diostaj on'nigbatiarakika'uyate.
—¿Fiesta aypo a'bapeya'po meya̱' fiesta aypo manhuada̱'dik o̱'e̱a̱po? —Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria o'nona'uyate.
13 Botta' huanigpe̱i̱ka'eritaj o'mana'po:
—Jerusalényo̱ yan'hua'. Huabokereka hue̱'e̱y kosote e'tohua'te bo'huahuayapet. Yan'tahuati'.
14 Ke̱yo̱da e'kudte jak hua̱ta̱e̱'eritaj "Meya̱' adkorepen pan biahue' fiesta aypo doere do'hued huanigpe̱i̱ka'eri o'bapeapoy. Huamanmadika'eria oa'."
15 Ken jak hua̱ta̱e̱'eri o'pe̱e̱depo jak kutayo huaboro' ki̱re̱gyo̱ bo'tohua'apone. Kutopa huabidda huahuadere bo'huahuayapone. Ke̱ya̱' fiesta aypo yan'manhuada̱'. —Jesúsa o'mana'uyatenok.
16 Botta'a o'nokhua'po Jerusalényo̱ on'hua'po kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o̱'nehua'po fiesta aypo on'manhuada̱'uyate.
17 E'sikde'te Jesús doce huanigpe̱i̱ka'eriere ken jakyo o'nokye̱po
18 kutopate o̱'nepo on'bapepo,
—Judío huairia do'taj kadarake'po opud nogtiada do'taj mo'bayokapone. Ke'na oro'ere o'bapenig'a. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'nok
19 suhue'nada o̱'nunpo huaboa'da Jesústaj:

—Doapi' ijbayokapetpi'. —Nogạ̱ nogạ̱ o'nona'uyate.
20 —Doceya' nogtiada doere pan o'oye'epo konigti plato' o'oye'e. Ke'na me'bahuaya'apone.
21 Konig Apagba'te men'timadoya'uyatenig do'taj mogka'apone. Ke'nanayo do'taj huairitaj o'bayokapo kentataj ke'ponada o̱'ẹạpo. Pai'nanada o'nopo'unhuahuika'apo. Ke'na a'nen si'poẹhue' ẹ'ụynayo huadakda o̱'ẹạynig'a. —Jesúsa o'mana'uyate.
22 Ken on'bape'po Jesúsa pan o'bapadpo, "dakiti Dios" ona'depo o'posakea'po o'bayoke'po,
—Yan'bape'. In pan do'hued huạso̱' o̱'ẹ. —Doce huanigpẹ̱ika'eritaj o'mana'uyate.
23 A'timon vino huamai'pu' o'to̱ẹpo "dakiti Dios" ona'depo o'bayoke'nok aya'ada on'may'uyate.
24 —In do'hued mimi o̱'ẹ. Aratbuten dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy, huaboa'da ijjay. Opudtaj a'manopo̱ẹạya'po ijbueydepo do'hued mimi o'hua'apo. Aratbuten dakhuea' e'ka' akkahueaya'po do'hued mimi o'manighua'apo.
25 Ona'ti vino mayhue' i̱ji̱ka'apoy. Nogok kene'huạyạ' do'hued Apag Dios Huairitaj aya'da huaknopo̱ẹ'eri huaboa'da Diosyo en'bahuade'te onte'ti vino ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

"Jesústaj jo̱ki̱ạhue'ya i̱jjẹ̱y." Bapaa' ia'apone Pedro, Jesúsa ona'uyate.
(Mt. 26.30-35; Lc. 22.31-34; Jn. 13.36-38)

26 Diostaj e'bata'dikea'de' Jerusalénya̱' o'noro̱kdepo Olivos ote'yokon sikyo on'hua'uyate.
27 —In sikyo opud aya'da do'taj o'nokmabiradạpone. Do'taj o'nokmamonapone. Apagba'te kenpa' oa'nig konig: "Oveja huamato̱ẹ'eritaj ekarakte oveja o'nokmamonapo."
28 Nogok huakudaka'da ẹ'ẹạda ijnoyhuaddepo opudte Galileayo huakkuruda ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.
29 —Nogomeyạ bokbiradpo ekmamonpi' donayo okbiradhue' o̱'ẹạpone. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.
30 —Oyda in sikyo huatahuaj botta'a' sipoghued "Jesústaj jo̱ki̱ạhue'ya i̱jjẹ̱y." Bapa'a' ia'apone. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona'uyate.
31 —Ehue' onere bueydik ẹẹ̱'pi' "Jesústaj jo̱ki̱ạhue'ya i̱jjẹ̱y," ahue' i̱jjẹạpoy. —Pedroa i̱ghua' ona'uyate. Aya'ada huanigpẹ̱ika'eria konigti o'nona'uyate.

Getsemaní ta'baya' Jesúsa Diostaj o'tiona'pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Lc. 22.39-46)

32 Ken sikyoda Getsemaní ta'bayo Jesús huanigpẹ̱ika'eriere o'nokyẹ'uyate.
—Inteda yan'bahuadti'. Ạyo̱ a'tiona'pakya'po ijhua'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.
33 Pedrotaj Jacobotaj Juantere o'batohua'po huaboa'da suhue'nanada o̱'ẹpo kenpa'ti pai'nanada o'nopo'ẹpo,
34 —Konig ijbueyapopo pai'nanada ijnopo'ẹy. I̱yo̱da men'nigẹ', doere yanokpoehue'. —Jesúsa o'mana'uyate.
35 Nogiti adyonda o'hua'depo okkubuka' o'huedpo o'tiona'pakpo:
36 —Do pai'da nopo'ẹhue' kạẹ'po tihuapokdik ẹẹ̱'nayo konig do ijpaknig kahue' yạẹ'. Konig kenda on i'pak megka', do'hued pag. —Jesúsa o'tiona'pakuyate.
37 Huanigpẹ̱ika'eritaj o'bahuahuapo en'batayte o'bahuahuay'uyate.

—Menpa' i'tay, Simón. Nogoratipi' mena'po doere okpoehuehue'dik mo'ẹne.
38 Dakhuea' kahue' ạ'ẹyạ'po yanokpoehue' yan'tiona'pak. Huadak e'kika'ta' bo'eretpaknig'a kahue'dik mo'ẹne. —Pedrotaj ona'uyate.
39 Onte'ti Jesús o'hua'po konigti huadik Diostaj o'tiona'pakpo
40 a'timon onte'ti once huanigpẹika'eritaj o'bahuatiak'uyate. En'taytetion o'bahuahuayato'uyate. Taytaya' huakka' o'dapo kate a'tokhue'dik ọ'nuyate.
41 Onte'ti o'bakhua'po o'tiona'pakdepo bapa'a' o'bahuatiakdepo,
—Oyitịẹyọ yan'huedti' yan'tayti'. Kenpa'da yan'tayde' oyda dakhuea' huaka'eritaj do'taj me'bahuaya'ne.
42 Yan'mabo', mon'hua'. Ke'na me'bahuaya'dene o'tiakde. —Jesúsa once huanigpẹika'eritaj o'mana'uyate.

Jesústaj on'tohua'uyate.
(Mt. 26.47-56; Lc. 22.47-53; Jn. 18.2-11)

43 Ịda Jesúsa kenpa' e'mana'ted Judas ọkyẹ'uyate. Jesúsen doce huanigpẹika'eri Judas nogtida ọ'ụy. Judasere huakka'da on'batiakbed'uyate. Sorotata'en siro on'totiakpo nogạ huẹypa on'totiakpo on'batiakbed'uyate. Sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eri judío huairitone'a on'mata'mona'nok on'batiakbed'uyate.
44 —Kentaj bo'paknigtaj ijbuyukapoy yan'tohuati'. —Kenpa' Judas huabahuaya'eria tiakhued ọ'ẹpo o'mana'uyate. Jesústaj ka'nokịẹ'po kenpa' o'mana'uyate.
45 Judas o'tiakdepo Jesústaj o'huahuato'po,
—Ijtiaki, Huamanmadika'eri. —Ona'depo o'buyukuyatenok
46 Jesústaj onta'koyato'po on'tohua'uyate.
47 Ken nogtiada huanigpẹika'eri siro o'tọẹpo sacerdote huairien huanaba'taj o'pesodokteg'uyate.
48 —Konig dakhuea' huabakbereeritaj a'tohuaya'po mo'bahuahuika' konigti do'taj on'huatiakbedne. Siro mo'tọẹpo huẹypa mo'tọẹpo do'taj on'huatiakbedne.
49 Diosen jakyo aya' huame'noeda ijhuadpo ijmanmadika'ikay. Kenoka' do'taj tohuahue' ọ'nika'ne. Konig Diosen huamanbatia'pakeria Apagba'te mentimadoya'uyate konigda opudạ do'taj ka'dik ọ'nene. —Jesúsa o'mana'uyate.
50 Kenda eade'te Jesúsen huanigpẹika'eri aya'ada Jesústaj o'nokmamon'uyate.

Huabokerek ẹ'ẹạda okmon'uyate.

51 Huabokerek o'tahua'po yudtayo'da nogtida kuperina o'kudopo o'tahua'nok on'ta'koyato'nig'a
52 kuperina o'matienonpo o'makmon'uyate.

Judío huairi ẹgkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mt. 26.57-68; Lc. 22.54-55, 63-71; Jn. 18.12-14, 19-24)

53 Jesústaj on'tohua'po sacerdote huairitone'te on'tohua'uyate. Nog sacerdote huairi, huairitone', Moisésenba' huamanmadika'eri ọgkupopakuyate.
54 Pedronayo adteda Jesústaj o'tahua'uyate. Sacerdote huairitone'en kurute o'tiakdepo e'tiokpaka'yo o'kudpo policíasere o'huadonhua'po ta'ak o'tihuadonhua'uyate.
55 Sacerdote huairi nog judío huairiere ọgkupakdepo "Jesúsa dakhuea'da o'ka'uy." "Jesúsa nama'da oa'uy." Be'api' kenpa' a'huaaya'po on'dikuk.

Nogpa' nogpa' nama'da a'huaaya'po kenpa'ti on'dikukpo Jesús kabueye', ea'ta' o'deretpakuyate. On'dikuknig'a dikhuahuayhue' o̱'nuyate.
56 Huakka'ada Jesústaj da on'huaa'nig'a jondikyo' huaahue' o̱'nuyate.
57 Sue'ada on'bopo da on'huaa'po:
58 —"Diosen huid jaktone'taj sakdik i̱jje̱y. Ken jak huabokereka o̱gka'uyatenig. Bapa' huame'noe onte'ti ka'dik i̱jje̱y huabokerekapi' kahue'tada." Oro'omeya̱ kenda o'pe̱e̱mey.
59 —Noga̱ kenpa' o'da'nig'a ondikyo' huaahue' o̱'nuyate.
60 Kenoka' nopoya'da sacerdote huairitone' o'bodpo,
—¿O̱'na menpa' baa'tokhue' i̱e̱? ¿Kenda inomeya̱ ontaj bohuaa'ne buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairitone'a Jesústaj ona'uyate.
61 Jesúsnayo soata' a'tokhue'da o̱'u̱yate. Sacerdote huairitone' onte'ti ona'po:
—¿O̱'na menpa' Cristo Diosen Huasi'po i̱'e̱? —Jesústaj ona'uyate.
62 —E̱e̱', Cristo i̱jje̱y. Diosen Huasi'po i̱jje̱y. Diosa me'ta'mona'uyne. Dios teynanada o̱'i̱ka'po kenere e'huadte kurudya̱' e̱'si̱hui̱ya̱' e'tiakte on'tiahuayapone. —Jesúsa sacerdote huairitone'taj ona'uyate.
63-64 Konig judío aratbuta on'diaypo o̱gkika'nig sacerdote huairi Jesústaj o'pe̱e̱depo o'huadiayonpo yudtaj o'huis'uyate. Noga̱ huairitaj o'mana'po:
—Dios i̱jje̱y. Dakhuea'da oa'nok nog dakhuea' huaa'eritaj pe̱e̱hue'dik o̱'e̱y. Opuda̱ mo'pe̱e̱de. ¿Menpa' mo'nopo̱e̱? —O'mana'nok,
—Dakhuea' oa'. Bueydik kae'. —Aya'ada o'nona'uyate.
65 Jesúsen huakoktaj on'tisupu'e'uyate. O'nokpotidoka'po on'tuktukpo,
—Yamadikka'. Yanopo̱e̱' be'a be'tuktuk. —O'nona'uyate. Policíakon huakokta' on'tuktukuyate.

"Jesústaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y." Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mt. 26.69-75; Lc. 22.56-62; Jn. 18.15-18, 25-29)

66 Ken jak kurute Pedro e'huadte sacerdote huairien mune'yo̱ huanaba'a o'tiakpo
67 ta'ak e'tihuadte o'tiahuaypo,
—Jesús Nazaret hua̱e̱'eriere i'huae'ika'uy. —Mune'yo̱a̱ Pedrotaj ona'uyate.
68 —Ehue' jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y. Katea' i'et nopo̱e̱hue' i̱jje̱y. —Pedroa oa'uyate. E'tiokpaka' akbogpeyo e'huade'te huatahuaa o'sipoguyate.
69 Mune'yo̱ huanaba' onte'ti o'tiahuaypo,
—In huabokerek Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri nogtida o̱'e̱. —O'mana'uyate.
70 —Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri ehue' i̱jje̱y. —Pedroa onte'ti o'mana'uyate. A'timon Pedrotaj onte'ti nogomeya̱kon o'nona'po:
—O̱'na Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri i̱'e̱po Galilea hua̱e̱'erien hua'a ia'ne. —O'nona'uyate.
71 —Kentaj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y. Buttida ijjay. Buttida ahue' e̱e̱'nayo dakhuea'da do'taj ka̱gke'. —Pedroa o'mana'uyate.
72 Kenpa' ea'te huatahuaa onte'ti o'sipog'uyate. E'sipogde'te "Huatahuaa botta'a' sipoghued e̱e̱'ted do'taj jo̱ki̱a̱hue'ya i̱jje̱y bapa'a' ia'apo." Mename'nig Pedro huaboa'da onte'ti o'noponpo pai'nanada o'huikuyate.

15

Jesústaj Pilato gobierno huairitaj on'yokuyate.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Lc. 23.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Emede'te monig Jesústaj ka'dik o̱'e̱y sacerdote huairi huairitone' Moisésenba' huamanmadika'eriere on'batia'pakdepo Jesústaj on'tinukupo Romano gobierno huairi Pilatotaj on'tohua'uyate. On'yokuyate.

2 —¿Judíoen gobierno huairi menpa' i̱'e̱? —Jesústaj Pilatoa ona'uyate.
—E̱e̱' kenda ia' kenda i̱jje̱y. —Jesúsa ona'uyate.
3 —Jesús dakhue'da o̱'e̱. Nogda nogda dakhuea' o'kame'. Nogda nogda dakhuea' o'ka'uy. —Sacerdote huairia o'nona'uyate.
4 —¿Menpa' a'tokhue' i̱'e̱? Ontaj huakka' dakhuea'da bo'huaa'ne. —Pilatoa Jesústaj onte'ti ona'uyate.
5 Jesúsanayo sigpi' baa'tokhue'da o'mauyatenok Pilato "kenpihuay" Jesústaj oknopo̱e̱'uyate.

Jesústaj yanarakti' Pilatoa ta'pota'da o'mana'uyate.
(Mt. 27.15-31; Lc. 23.13-25; Jn. 18.38-19.16)

6 Ken fiestate Pilatoa nogtatida huabakuda̱' jakyo hua̱e̱'eritaj o'maoro̱kika'. Kentaj aratbuta o'baktie'ea'po o̱'o̱ro̱kika'.
7 Huabakuda̱' jakyo dakhuea' huaka'eri Barrabásere o̱'nepo gobierno huairitaj a'maenya'po on'barakme'te.
8 "Nogok nogok fiestate nogtatida i'maoro̱kika'nig nogtatida ya̱o̱ro̱ka'." Aratbuta Pilatotaj o'nona'nok,
9 —¿Judíoen Huairitaj e'nigo̱ro̱ka'ta' menpa' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uyate.
10 Sacerdote huairi Jesústaj digda on'huahuaypo men'nigtotiakne. Pilatoa kenpa' o'nopondepo o'mana'uyate.
11 "Barrabástaj ya̱o̱ro̱ka'. Barrabástaj ya̱o̱ro̱ka'." Pilatotaj ya̱'nona'. Sacerdote huairia huakka' aratbuttaj diga̱'da on'mana'uyate.
12 —¿Judíoen Huairi opudomeya̱ on'dikka'ika'nigtaj monig ijka'apo? —Pilatoa onte'ti o'mana'uyate.
13 —Hue̱ypa cruzte yaarak. —'Utta'nada o'nona'uyate.
14 —¿Mena'po? ¿Kate dakhuea' yaka'? —Pilatoa o'mana'uyate.
—Hue̱ypa cruzte yaarak. —Nogi̱ti nogi̱ti 'utta'da o'nona'uyate.
15 Ken aratbuttaj o'manigpe̱e̱po o'pakpo Barrabástaj o̱'o̱ro̱ka'uyate. "Jesústaj huiyokda huasi'dakbi'a yan'bitbit" o'mana'depo hue̱ypa cruzte kan'arake'po Pilatoa sorotata'taj o'bayokuyate.
16 Gobierno huairien huaboro' jakyo on'tohua'depo aya'da sorotataj Jesústaj on'tikupopakuyate.
17 Jesústaj ayagda huaok on'ota'po (ken konig gobierno huairiayo'da on'otika'nig) kenpa'ti e'pid huakiok o̱gkuotta'po,
18 —I'tiak, judío aratbuten gobierno huairi. —Sorotata'a dakhue'dikda on'nopo̱e̱po 'utta'nanada o'nona'uyate.
19 Kenpa'ti hue̱ypa o̱gkubitbitpo on'tisupu'epo huikudate on'tihuaduyate.
20 Ken konig on'tierikdepo okayagda o'nokiroka'po ke'nenokkon onte'ti on'ota'depo hue̱ypa cruzte a'arakya'po Jesústaj on'tohua'uyate.

Hue̱ypa cruzte on'arakuyate.
(Mt. 27.32-44; Lc. 23.26-43; Jn. 19.17-27)

21 Simón Cirene huakka' jak hua̱e̱'eri Alejandroen Rufoenere huaoj ta'baya' o'tiakpo kenteda o'poknok "Jesúsen cruz tohua'dik i̱'e̱ne," o'nona'uyate.
22 Ken Gólgota ote'te on'tohua'uyate. Gólgota aratbutenate huakuai' ote'te on'tohua'uyate.
23 Ke̱ya̱' sorotataj vino pai' on'yokuyatenig'a mayhue' o̱'u̱yate.
24 Sorotata'a Jesústaj cruzte on'betandepo be'ati ke'nen yudtaj ya'deyapet a'nopo̱e̱ya'po huid okmo o̱'nene'uyate.
25 Sikyoedda nuevete cruzte on'beta'uyate.
26 Huaku kutapen hue̱ymeyen "In judío aratbuten gobierno huairi o̱'e̱." On'madoya'uyate. Konige̱po bueydik o̱'e̱ on'nopo̱e̱'uyate.

27 Botta' huabere'eritakon huẹypa cruzte on'mabeta'uyate. Jesús huada'kopen nogạ ope'topen on'mabetuyate.
28 "Dakhuea' huaka'eriere ya'bueyapet." Ken konig Apagba' oa'uyatenig Jesús o'buey'uyate.
29 Judío aratbuta on'bapokpo Jesústaj dakhuea'da on'tidi'keonhua'uyate. Kenpa'ti on'huadiaypo huakua on'pekore'epo,
—"Diosen huaboro' jak ijsakapoy, bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy." Iame'ne.
30 Ọ'na bueyhue' ạ'ẹyạ'po huata'da yatihuapokpo cruzya' yahuarak. —O'nona'uyate.
31 Ken kenpa'ti sacerdote huairi Moisésenba' huamanmadika'eriere huayahuaya dakhuea'da on'huaa'po:
—Nogomeytaj o'bayarea'ika'uyatenig'a huata'nayo bueyhue' ạ'ẹyạ'po tihuapokhue'dik ọ'ẹ.
32 Cristo judío aratbuten huairi kahuarake'. Kenda e'tiahuaynayo oknopọika'dik ọ'ẹạpoy. Huabereeriere Jesús onteteyo' huẹypa cruzte on'betpo kenpa'ti Jesústaj dakhuea'da ona'uyate.

In konig Jesús o'buey'uyate.
(Mt. 27.45-56; Lc. 23.44-49; Jn. 19.28-30)

33 Tokhuad e'huadte huadari huabada o'sikon'uy. Sikkịrẹgda ọ'ụyate. Terea' e'huadde'te onte'ti o'ta'tuduyate.
34 Kenteda niokpo e'huadted,
—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —Jesúsa 'utta'da o'okoyon'uyate. Ken aratbuten hua'ate: "¿Mena'po do'taj me'enonne? Do'hued Dios, do'hued Dios."
35 Sue'da huakka'mona on'tikupobopo on'pẹẹdepo,
—In huabokerek Elíaskudaktaj onokoy. —On'mana'uyate.
36 Nogtida huabokerek o'ketonhua'po ạpon esponja vino pai'yo o'ta'buta'po huẹypate o'beta'po kenpa'ti huakitta'te o'nigoktea'uyate. Kabuyuke'po o'nigoktea'uyate.
37 Ken Jesús 'utta'da o'okoyondepo o'notitikon'uyate.
38 E'bueyonte Diosen huid jakyo konig tela pẹgtone' e'oroya'da kutapen nopote o'huison'uyate.
39 Ken sorotataj capitána romanoa Jesúskokpen o'bopo o'tiahuaypo konig Jesús o'okoyonpo o'bueyonnigtaj o'tiahuaypo,
—In huabokerek buttida Diosen Huasi'po ọ'ẹ. —O'da'uyate.
40 Kenpa'ti ettone' ọ'nepo bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. María Magdalena ọ'ẹpo kenpa'ti María Jacobo huasueden huạyẹ José Saloméereen huạyẹ ọ'nepo.
41 Jesús Galileayo ẹẹ'te on'tahua'ika'po kenpa'ti on'manigmanhuadạ'ika'uyate. Kenpa'ti nogomey ettone' huakka'mon bidta'da on'tiahuayanhua'uyate. Ke'na Jesúsere Jerusalényọ on'huame'te.

Jesústaj on'kubarakka'uyate.
(Mt. 27.57-61; Lc. 23.50-56; Jn. 19.38-42)

42 Ken o'sikonyakuyate. Eme'te judíoen okmapịẹ'ahuaddik huame'noe ọ'ẹạponok
43 José o'tiakpo me'pukhue' ọ'ẹpo Pilatotaj o'huahua'po "Jesúsensọ' beyok." Ona'uyate. José Arimateayo huạẹ'eri ọ'ẹpo kenpa'ti judío huairi huakupopakyo huạẹ'eri ọ'ụyate. Kenpa'ti Dios Huairitaj daka' o'nigika'uyate.
44 Josétaj Pilatoa o'pẹẹdepo Jesús o'bueyde o'mepuke'po "¿menpa' ya'bueyonde?" capitántaj ona'uyate.

45 “E̱e̱’, o’bueyde,” capitána ona’denok Jesúsenso̱’ Josétaj o’yokuyate.
46 ’Uruda tela huakupete oe’po o’so̱’huarakapo o’so̱’tihu̱iyi̱g’uyate. A’timon huabo sipana’kogyo̱ o’so̱’huedan’uyate. Kenpa’ti kubarak akbogpete huaboro’ huida̱ o’tinokbetan’uyate.
47 María Magdalena Joséen hua̱ye̱ Maríaere ke̱yo̱ o’so̱’hueda̱’ on’tiahuay’uyate.

16

Jesúsa huakudaka’da e̱’e̱a̱da o’noyhuaduyate.
(Mt. 28.1-10; Lc. 24.1-12; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapi̱e̱’ahuaddik huame’noe epokonde’te domingo emede’te María Magdalena Salomé Maríaere Jacoboen hua̱ye̱ ’uru’hui̱e̱da huasihuaj huakupete o’depo Jesúsenso̱’ aso̱’huekeya’po o’de’uyate.
2 Domingo emede’te kubarakyo on’tiakdepo,
3 —¿Be’a kubarak huid huanokbet yakpokorea’apet? —Huayahuaya on’batia’pakuyatenig’a
4 on’tiahuayato’po kubarak huid huanokbet onokbetahue’ on’tiahuaypo,
5 kubarakyo on’kuddepo da’kopente huaboa bokerek huabid huaok yerenanada e’ottaj on’tiahuaypo on’mepuke’uyate.
6 Okme’pukhue’ mene’. Jesús Nazaret hua̱e̱’eri kentaj cruzte o’darakme’ bo’ukne. O’noyhuadde. I̱yo̱ ehue’ o̱’e̱. I̱yo̱ on’hueda̱me’te. Ehue’ o̱’e̱. Yan’tiahuay’.
7 Yan’huati’, ke’nen huanigpe̱ika’eritaj kenpa’ti Pedrotaj ya’nona’, “Galileayo huakkuru o’hua’apo. A̱yo̱da kentaj bo’tiahuayapone. Kenda ijjay bo’tiahuayapone.” —Kenda huabo huabokereka ettone’taj o’mana’uyate.
8 Ken ettone’ kubarakya’ o’nokmonpo diga̱’da onme’pukpo be’tapi’ onbatia’pakhue’ o̱’nuyate.

Jesúsa María Magdalenataj o’tiahuay’ea’uyate.
(Jn. 20.11-18)

9 Domingo sikyoedda Jesúsa o’noyhuaddepo huakkuruda María Magdalenataj o’so̱’tiahuay’ea’uyate. A’nen Jesúsa siete noki̱re̱gtaj okmaena’uyate.
10 María o’hua’po Jesúsen huanigpe̱ika’eritaj o’huahua’depo Jesústaj ijtiahuaydey o’batia’pakuyate. Kenomey suhue’nanada o̱’nepo on’bahuikpo.
11 Jesús onte’ti o’noe kenpa’ti María e’tiahuaydetada oknopo̱e̱hue’ o̱’nuyate.

Jesús botta’ huanigpe̱ika’eritaj o’batiahuay’uyate.
(Lc. 24.13-35)

12 Nogok botta’ Jesúsen huanigpe̱ika’eri dagte on’hua’uyate. Jesús konig nogkokada o̱’e̱po botta’taj o’batiahuaydenok
13 Jesús o̱’e̱ o’noki̱e̱’depo nog huanigpe̱ika’eritaj on’bahuahua’po “Jesús o’noe,” e’mana’tada Jesús o’noe nopo̱e̱hue’da o̱’nuyate.

Jesúsen once huamata’moneritaj o’mata’mona’uyate.
(Mt. 28.16-20; Lc. 24.36-49; Jn. 20.19-23)

14 Nogok once huanigpe̱ika’eri aypo kutopate en’huadte Jesús o’manokyon’uyate. “Do e’noyhuadte huakka’mon do’taj mentiahuaydete kenda e’tia’paktada o’noyhuad oknopo̱e̱hue’ mo’e̱ne. Dakhue’da mo’e̱ne.” O’mana’uyate.
15 —Aya’bayoda aya’ aratbutte yan’huati’. Huadak hua’a yan’manbatia’pakikati’.

16 Huaknopo̱e̱'eritaj bautiza e̱gka'te Diosa o'manopo'yarea'apo
o'manoeanhuahuika'apo, aya' oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Diosa castiga
o'magkadhuahuika'apo.
17 Do ijpaknok do'hued huadik ea'te huaknopo̱e̱'eria toto' noki̱re̱gtaj
on'makmaoro̱ka'ika'apo. Nog aratbuten hua'ate ona'pakapo.
18 Bihuitaj on'paytoe̱a̱po. Mabokhue'dik o̱'e̱a̱po. E'bueyuruhue̱ e'maypi'
bueyhue'dik o̱'neapo. Dakhue' aratbuttaj huaba'a on'tibata'teaponok
on'bayarika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Kurudyo̱ Jesús o'behuikuyate.
(Lc. 24.50-53)

19 Ken Jesúsa kenda e'manade'te Diosa Jesús Huairitaj o'baktobehuikuyate.
Diosen huada'kopen o'huaduyate.
20 Huanigpe̱ika'eria on'bahua'po nogyo̱ nogyo̱ aya'bayoda Jesúsen
huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahuika'uyate. Jesús Huairia huakka'
o'batihuapokika'po Jesúsen huadak hua'a e'manbatia'pakte teyda
o'batihuapoknok on'bayarea'po nogda nogda o̱gkika'po konig Diosyo'da
ka'dik o̱'e̱nig o̱gkika'uyate, ken.

SAN LUCAS
Jesucristoen huadak huaʼa Lucasa moʼnigmadoyaʼuyate.

Huakkuruda Lucasa Teófilotaj oʼnigmadoyaʼuyate.

1-2 Oʼnigmadoyaʼne, huadiʼda Teófilo. Kenda Jesús oʼkadhuahuaʼuyate kenpaʼti oʼmanmadikaʼonhuahuaʼuyate. Ken sueʼda huakkaʼa onʼtiahuayonhuahuaʼuyate. Ken Jesús huaboaʼda oʼkaʼuyate onʼtiahuayʼuyate. Kenpaʼti Diosbaʼ onʼmanmadikaʼuyate. Nogomey onʼpeeonhuahuaʼuypo onʼtimadoyaʼuyate. Ayaʼ kenda Jesús oʼkadhuahuaʼuyate onʼtimadoyaʼuyate.

3 Kenda Jesús oʼkadhuahuaʼuyate kenpaʼti Jesústaj onʼtimadoyaʼuyate aʼnennada huakkuruda ijbaʼtiahuayonhuahuaʼuy. Dakaʼnada yoknopoeon-huahuikay. Konigẹpo doʼhuakon Jesústaj dakaʼ eʼtimadoyaʼonhuahuaʼtaʼ ijpaki, Teófilo.

4 Kenda Jesústaj iʼnigpẹẹdemeʼte buttida ọʼẹ kanopọẹʼpo dakaʼda onʼnigmadoyaʼonhuahuaʼne.

Juan bautiza huamagkaʼ oʼsiʼpoẹapo. Ken Diosen huataʼmoneria nogtiada onaʼuyate.

5 Aʼnennada Romano gobierno huairi Herodes Judea huadaribayo ọʼụyate. Kenokaʼ sacerdote ọʼẹpo sacerdote Diostaj kenda onʼbaaʼpo ʼuhua onʼnigbatiarakikaʼuyate. Zacaríasa sacerdote ọʼụyate. Zacaríasere nogomey sacerdote onʼbaaʼikaʼpo onteteyoʼ onʼbaaʼikaʼpo kenomeyendik onʼmadikkaʼuy Abías. Zacaríasen huạtoeen huadik Elisabet. Elisabeten adhueaʼpaneʼ Aarón ọʼụyate. Aarón huakkuruda sacerdote huairi ọʼụyate.

6 Zacarías huạtọẹ Elisabetere Diostehuapaʼ ʼurunopoʼda ọʼnikaʼuyate. Ayaʼda Diosen eʼmanaʼ onʼnigpẹikaʼuyate. Dakhueaʼda ọgkaʼ beʼapiʼ bahuaahueʼdik ọʼne.

7 Elisabet siʼpopakhueʼdik ọʼụyate kenpaʼti toneʼnanada ọʼnepo huasiʼpo tọẹhueʼ ọʼnuyate.

8 Nogmeʼnoetida Zacaríasomey konig sacerdote Diosen jakyo baaʼdik ọʼneʼuyate.

9 Konig sacerdote ọgkikaʼ huidsiʼpo oʼnendepo onʼtiahuaydepo Zacaríasyoʼda Diosen jakyo kuddik ọʼụyate. Konig ʼuruʼhuịẹạda vela aʼbakpakayaʼpo Dios Huairitaj Zacarías kuddik ọʼụyate.

10 Ken Zacarías Dios Huairien jakyo ọʼẹpo vela ʼuruʼhuịẹạda oʼbakpakaʼdepo jakkurute huakkaʼda aratbut ọgkupopakdepo onʼtionaʼpakuyate.

11 Kenokaʼ Zacarías Dios Huairien huataʼmoneritaj oʼtiahuayʼuyate. Ken kutopate ʼuruʼhuịẹạda vela eʼbakpakte huadaʼkopen oʼboʼuyate. Dios huairien huataʼmoneri kente oʼboʼuyate.

12 Zacarías oʼtiahuaypo huakkaʼ oʼmeʼpuʼkuyate.

13 —Meʼpukhueʼ yạẹʼ, Zacarías. Kenda Diostaj iʼtionaʼpakuynok Diosa mepẹẹʼuyate. Ọʼnen huạtọẹ Elisabet bokereksiʼpoaʼ oʼsiʼpopakapo kenpaʼti kentaj iʼdikkaʼapone Juan.

14-15 Ọʼnensiʼpoa Diostaj ʼuruaʼda oʼnigpẹẹạpo konigẹpo durugnanada ịʼẹạpone. Kenpaʼti eʼsiʼpoẹʼte huakkaʼada onʼdurugpakapo. Vino mayhueʼ iʼtạẹạpone. Kenpaʼti piscoʼpiʼ mayhueʼ iʼtạẹạpone. Siʼpopakhued ẹẹʼted Diosen Nokịrẹgạ oʼnopoʼtọẹạpo.

16 Huakka'tada Israel aratbuttaj Dios Huairitaj huaknopo̱e̱' Juana
o'manopo'korea'apo.
17 Cristo Huairitaj Juan huakkuruda o̱'e̱a̱po. Cristo tiakhued o̱'nensi'poa
Juan huakkuruda o̱'e̱a̱po. Elíasen nokire̱ga̱ o'nopo'to̱e̱po konig Elías teyda
o̱'u̱yate konigti Juan teyda ka'dik o̱'e̱a̱po. Huaoj huasi'potaj on'bakkahuea'po
on'manoeynoeya̱po. Ken huayahuaya huaoa huasi'poa huadi'da on'maeapo.
Kenda Juana o'ka'apo. Kenpa'ti nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj o'manopo'korea'apo
onte'ti on'nigpe̱e̱a̱po. 'Urua'da on'nopo̱e̱po huadakda o̱gka'apo. Ken Cristo
Huairitaj kanoknopo̱e̱'po Juana aratbuttaj 'uru'nopoa'da o'magka'apo. —
Diosen huata'moneria Zacaríastaj ona'uyate.
18 —Kenda ona'nig buttia' oknopo̱e̱hue'dik i̱jje̱y. Huatone'da i̱jje̱y, do'hued
hua̱to̱e̱kon huatone'da o̱'e̱. —Zacarías Diosen huata'moneritaj ona'uyate.
19 —Do Gabriel i̱jje̱y. Diosen huanaba' i̱jje̱y. Diosa me'ta'mona'ne. Ontaj
kan'batia'pake'po Diosa me'ta'mona'ne. Huadak hua'a kan'batia'pake'po
Diosa me'ta'mona'ne.
20 Kenda ona'denig'a buttia' oknopo̱e̱hue' o̱'e̱nok a'pakhue'dik i̱'e̱a̱pone.
O̱'nensi'po e'si'poe̱de'te onte'ti a'pakdik i̱'e̱a̱pone. Kenoka' Diosa o'pak kenda
yona'dey o̱'e̱a̱po. —Diosen huata'moneria ona'uyate.
21 Kenoka' jakkurute aratbut o̱gkupopakpo Zacaríastaj on'nige̱po ijhue'da
Diosen jakyo o̱'e̱nok aratbut on'me'puke'uyate.
22 Ken kenoka' Zacarías o̱'o̱ro̱kdepo a'pakhue'dik o̱'u̱yate. Diosen
jakyo konig e'yorokyanig Diosa Zacaríastaj o'tiahuaya' kenomey aratbut
on'nokotuyate. Ken Zacarías huaba'a o'tohua'yadhua'uyate. Ken
a'pakhue'dik o̱'u̱yate.
23 Ken ken huame'noete Diosen jakya' konig sacerdote o'baa'onhuahua'po
o'kuhuitdepo hua̱'en jakyokon o'hua'uyate.
24 Nogok ke'nen hua̱to̱e̱ Elisabet huaboa'da bogdakhue' o̱'u̱yate. Konig
o'i̱re̱gunhuahua'po cinco puug jakkurute o̱ro̱khue' o̱'u̱yate.
25 "Dakhue'da o̱'e̱. Si'popakhue'dik o̱'e̱." Ken aratbut huaahue'
me'neapone. Dios Huairia me'tinepahui'po in megka'ne. Elisabet
o'nopo̱e̱'uyate.

Jesússi'po i'to̱e̱a̱pone. Ken Diosen huata'moneria Maríataj ona'uyate.

26 Ken Elisabet seis puug bogdakhue' e̱'e̱de'te Diosen huata'moneri
Gabrieltaj Diosa o'ta'mona'uyate. Nazaret huakka' jakyo Galilea huadarib-
ayo o'ta'mona'uyate.
27 Mune'yo̱ Maríataj o'huahua'uyate. María katenohued o̱'u̱yate.
Kato̱e̱pake'po Maríaen huaoa o'yokuy Josétaj. José Davidkudak huairien
onaratbutyo' konig huayayo o̱'u̱yate. María hueretda to̱e̱pakhued Gabriel
o'huahua'uyate.
28 Maríataj o'huahua'depo,
—Ijtiaki, María, Diosa 'urua'da megka'ne, onere o̱'e̱. Nog ettone'taj Dios
sue'da huadak o'magka'nig'a ontanayo huadaka'da megka'ne. —Maríataj
ona'uyate.
29 Ken, Diosen huata'moneritaj o'tiahuaydepo o'pe̱e̱depo ke'nen hua'ataj
o'me'pukatupo, ¿Mena'po ken konig mena'ne? o'nopo̱e̱po María.
30 —Me'pukhue' ya̱e̱', María. Diosa metinepahui'po 'urua'da megka'ne.
31 Bogdakhue' i̱'e̱a̱pone. Huabokereksi'poa' i'si'popakapone. I'dikka'apone
JESÚS.
32 Huairi o̱'e̱a̱po. Kentaj huakka'da o'noknopo̱e̱a̱popo on'nigpe̱e̱a̱po.
Diosen Huasi'po on'dikka'apo. Dios Kuruderiensi'po on'dikka'apo. Konig
Davidkudak huairitone' huakka'da aratbuttaj o'mana'ika'uyate. Konigti

Dios Huairi Jesústaj huairitone' o'yahuea'apo. Ken aya'da Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apo.
33 Ken Israel aratbuttaj o'mana'onhuahuika'apopo, batikhue' o̱'eonhuahuika'apo. —Diosen huata'moneri Gabriela Maríataj ona'uyate.
34 —¿Menpa' do ijsi'popakapo? Huabokerekere huedhued i̱jje̱y. —Maríaa Diosen huata'moneritaj ona'uyate.
35 —Diosen Noki̱re̱g betihuarakapone. Kenpa'ti Dios teynanada o̱'e̱po konig e̱'si̱hui̱a̱ betibukapone, ontaj betibukapone. Konige̱po kensi'po o'si'poe̱apo Diosya' o'tiakapo. Diosenyo'da o'kika'apo. Diosen Huasi'po o̱'e̱. Aratbuta on'batia'pakika'apo.
36 Kenpa'ti o̱'nen huabet Elisabet huabokereksi'po o'si'popakapo. Ke'na huatone'nanada o̱'e̱nok si'popakhue'dik on'batia'pakikame'te. Ke'na seis puug bogdakhue' o̱'e̱de.
37 Diosnayo aya'da ka'dik o̱'e̱. —Diosen huata'moneria ona'uyate.
38 —Dios Huairien huanaba' i̱jje̱y. Ken konig ona'nig kenda Diosa megke'. —María ona'uyate.
Ken konig ona'depo Diosen huata'moneria okhua'uyate.

María Elisabettaj bapa' puuga' o'toksike'uyate.

39 Kenoka' María atoksikeya'po o'huahua'uyate. I̱dada o'hua'po Judea ote'bayo o'hua'uyate. Ote' huakka' jakyo o'hua'uyate.
40 Zacaríasen jakyo o'kudondepo Elisabettaj "Ijtiaki," ona'uyate.
41 Kenoka' Elisabet Maríataj o'pe̱e̱depo yo̱beda huakiokoya' o'tiarud'uy. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱'uyate. Elisabettaj o'nopo'to̱e̱'uyate.
42 —Diosa aya' ettone'taj daka' mogkika'ne. Ontanayo 'urua'da megka'ne. Kenpa'ti o̱'nensi'potaj 'urua'da o̱gka'apo.
43 ¿Be'a i̱jje̱ do do'hued Huairied hua̱ye̱a̱ o'huatiakne? ¿Menpa' Diosa 'urua'da megka'?
44 Ken huaboa'da ontaj "Ijtiaki," ea'te ijpe̱e̱depo yo̱beda huakiokoya' o'durugpakpo be'tiarudne.
45 Dios Huairitaj iknopo̱e̱po durugda i̱'e̱ konige̱po kenda Diosa mename'ne kenda megka'apone. —Ken Elisabeta Maríataj 'utta'da ona'uyate.
46 Dios Huairi 'urua'da o̱'e̱ huanopoya'da yoknopo̱e̱y.
47 Do'hued Dios Huairi do'taj huanopo'yarea'eritaj durugnopo'da i̱jje̱y.
48 Konige̱po do'taj be'tiahuayne. Pai'da huanaba' e̱e̱'pi' daka' be'tiahuayne. Kenda nogok nogok aratbuta mo'batia'pakika'apone. Diosa 'urua'da megka'nig. Kenda mo'batia'pakapone.
49 Ke'nendik 'uruda o̱'e̱po aya'da ka'dik o̱'e̱po konige̱po 'urua'da do'taj megka'ne.
50 Diostaj huakme'pukeritaj nogok nogok o'matinepahuika'po, Diosa o'matinepahuika'.
51 Diosa teyda o'kika'. Nama'da 'uruda i̱jje̱y huanopo̱e̱'eritaj kenpa'da o'maenapo.
52 Huairitone'taj o'maenpo pai'da aratbuttaj huairi o'bayahuea'.
53 Ken pai'da hua̱e̱'eritaj huadakda o'bayokika'. Huakka'da huato̱e̱'eritaj o'mata'mona'. Katepi' to̱e̱hue'da o'mata'mona'.
54 Israel aratbut konig Diosen huanaba' e̱'hua̱e̱'taj Diosa daka' o'mato̱i̱ka'po, okkahuehue' o'maepo o'matinepahui'ika'po.
55 Oro'en huapane'kudakomeytaj kenpa'ti Abrahamkudaktaj kenpa'ti aya'da ke'nensi'po ke'nen huayayo nogok nogok aya'tada "Ijmatinepahui'apoy" ona'uyate Diosa. Kenda o'kika'. Kenda Maríaa Elisabettaj ona'uyate.

56 Ken Elisabetere o̱'unhuahua'uyate. Bapa' puug María o̱'unhuahua'uyate. Bapa' puug o̱'e̱depo hua̱'en jakyo o'kume'uyate.

Juan Bautista o'si'poe̱'uyate.

57 Ken, kenoka' Elisabet huasi'popak o̱'e̱denok huabokereksi'po o'si'popakuyate.
58 Onteteyo' huahuaderi kenpa'ti Elisabeten huabet hua̱e̱'eri on'mapeeundepo ken Dios Elisabettaj o'tinepahui'po yo̱bed o'yoknok on'pe̱e̱depo Elisabetere on'madurugpakuyate.
59 Yo̱bed ocho huame'noe e̱e̱'te huabokereksi'poensi'dak kaktege'po konig judío aratbut o̱gkika'uyate, aktegya'po on'batiakuyate. Si'nontaj huaoendik Zacarías e'dikkata' on'pakuynig'a.
60 —Ka̱e̱'. Ke'nendik Juan o̱'e̱. —Ke'nen hua̱ye̱a̱ o'mana'uyate.
61 —¿Menapo? O̱'nen huabet ken huadik ehue' o̱'ne. —O'nona'uyate.
62 "¿Ke'nendik katedik i'pak?" Konig Zacarías pe̱e̱hue'dik o̱'e̱nok huaba'a on'tohua'ya'uyate.
63 Kamadoye'po huaen tablataj me'nigtotiak o'mana'uy. En'totiakde'te "Ke'nendik Juan o̱'e̱." Zacaríasa o'madoya'uyate. Aya'da on'tiahuaydepo kenpihuay on'batia'pakuyate.
64 Juanendik o'madoya'depo Zacarías onte'ti huaboa'da a'pakdik o̱'u̱y. Dios Huairi 'urua'da o̱'e̱po teyda o'kika' Zacaríasa o'batia'pakuyate.
65 Aya'da aratbut ke̱yo̱da meyo̱hue'da kenpihuay on'nopo̱e̱'uyate. Kenda Zacarías o'ka' kenpa'ti Juantaj huabada on'batia'pake'uy. Judea ote'yo huabada kenda on'batia'pake'uyate.
66 Ken aya'ada on'tipe̱e̱depo kenda on'tinopoeonhuahua'po nogtaj nogtaj on'batia'pakonhua'po:
—Ke'na huasi'po Juana Diostaj kate 'urua'da ya'nigkapet. —Diosa 'urua'da o̱gkame'nok on'batia'pakuyate.

Zacarías konig o'mana'uyate o'batadi'kea'uy.

67 Juansi'poen huaoj Zacarías o̱'e̱po Diosen Nokı̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱nok Zacaríasa o'mana'pakpo:
68 Dios Huairitaj Israel aratbuta o'noknopo̱ı̱ka'. Dios Huairi 'urua'da o̱'e̱. Kan'batia'pakike'po. Oro'omey Israel aratbuttaj bo'huatiakdepo mo'nopo'yarea'ne.
69 Kenpa'ti Diosen huanaba' Davidkudak huakka'da huayayo o'mata̱e̱'nig'a nogtida bo'yokdene. Dios Huairia oro'omeytaj bo'yokdene. Ke'na Davidkudaken adhuea' huayayo o̱'e̱po teynanada huamanopo'yarea'eri o̱'e̱.
70-75 Oro'en taka'taj akmaenya'po Dios Huairia o'mata'mona'apo. Oro'omeytaj huahuadiayeritaj Dios Huairia bo'tioka'po o'maenapo. Kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'taj a'matinepahuiya'po, "Me'pukhue'ada o̱'na o̱'nen huayayoere Diostaj 'urunopo'da kan'nigpe̱ı̱ke'po kenpa'ti Diostayo'da kan'nigpe̱ı̱ke'po opudomeyen taka'taj bo'tioka'apone." Ken oro'en huaoj Abrahamtaj kenda Diosa ona'uyate. Kenda Diosa okkahuehue' o̱'ı̱ka'. Ken Diosa oa'uyate. Kenda a'nennada Diosen 'urua'da huamanbatia'pakeria o'mana'uyate.
76 Kenpa'ti, o̱'na do'huedsi'po, Dios Kuruderien huamanbatia'pakeri mo'dikka'apone konige̱po Cristo Huairia manmadikahued o̱'na huaboa'da i'manmadika'apo. Konig Cristo Huairi o̱'e̱a̱po huakkuruda i'manmadika'apone. Kenda i'manmadika'depo aratbuttaj i'manopo'korea'apone. Cristotaj i'maknopo̱e̱a̱'apone.

77 Aratbut Cristotaj o'noknopo̱e̱depo on'nigpe̱ika'po dakhuea' e'ka' Diosa
o'bakkahuea'apo kenpa'ti o'manopo'korea'apo. I'manmadika'aponok
o'noknopo̱e̱a̱po.
78 Ken oro'en Diosa di' mo'e̱po mo'matinepahui'po konig niokpo o'ta'tika'nig
kutaya' Cristo konigti o'huarakapo.
79 Sikki̱re̱gyo̱ hua̱e̱'eritaj ke'na konig huakjey o'maeapo. Aratbut e'bueytaj
huame'pukeritaj konig huakjey o'maeapo. Diostaj o'maknopo̱e̱a̱'apo.
'Uruda huakadhua' mon'madika'apone. Kenda ena'te on'nopo'noeyapone.
Zacaríasa oa'uyate, ken.
80 Ken Zacaríasensi'po o'kerekpo kenpa'ti Diostaj daka'da oknopo̱e̱po nogi̱ti
nogi̱ti oknopo̱e̱po aratbut ehue' e̱'ne'te o̱'eonhuahuika'po Israel aratbuttaj
a'manbatia'pakya'po huahued aratbut ehue' e̱'ne'te o̱'eonhuahuika'po. No-
gok Israel aratbuttaj o'manbatia'pakuyate.

2

Jesús o'si'poe̱'uyate
(Mt. 1.18-25)

1 Kenoka' Romano huairitone' o̱'i̱ka'po ke'nendik Augusto o̱'e̱'uyate. "Aya'
huabokerekdik kan'matimadoye'." Huairia Augustoa o'mana'uyate.
2 Ken konig huabokerekdik on'matimadoya'uyate, ken konig Romano
huairi o'paknok huakkuruda aya' huabokerekdiktaj on'matimadoya'uyate.
Kenoka' Siria aratbut gobierno huairi Cireniotaj on'nigpe̱ika'uyate.
3 Ken aya'da aratbut kenomeyen adhuea'pane'en huakka' jakyo hua'dik
o̱'nepo huadik gobiernoen beroba'te a'timadoyaya'po on'bahua'uyate.
4 Konige̱po Nazaret huakka' jakya' José o'hua'uyate. Nazaret Galilea
huadaribayo o̱'e̱. Nog huadaribayo o'hua'uyate. Judea huadaribayo José
o'hua'uyate. Huakka' jakyo Belényo o'hua'uyate. Belényo Davidkudak
o'si'poe̱'uyate. José Davidkudaken adhuea' huayayo o̱'u̱yate.
5 Belényo huadik i̱jje̱y a'timadoyaya'po o'hua'po Maríaere on'hua'uyate.
Maríaen huaoj Maríataj o'to̱e̱pakanpo Joséere on'hua'po María bogdakhue'
o̱'u̱yate.
6 Ken Belényo o̱'nedepo kenoka' si'popakdik o̱'e̱po
7 huakkuru huabokereksi'po o'si'popakuyate. Aratbuten huatay jakyo
huakka'da o̱'nedepo kudhue'dik o̱'nepo vaca 'uhuaen jakyo o'si'popakuyate.
Konig atisuksi'po yo̱bedtaj on'tidoka'po vacaen huabape' aypo cajayo
on'hueda̱'uyate.

Diosen huata'moneritaj on'tiahuaypo oveja huamato̱e̱'eria on'tiahuaypo kenpa'ti on'mape̱e̱'uyate.

8 Belén huakka' jakyo meyo̱hue'da oveja huamato̱e̱'eri o̱'nebedpo
kenomeyen oveja on'mato̱e̱bedpo mire̱ huadaribayo on'mato̱e̱beduyate.
9 I̱dada Dios Huairien huata'moneritaj on'tiahuay'uyate. Oveja huam-
ato̱e̱'eria on'tiahuaypo Dios Huairi eynanada nogyen nogyen o'batita'tenok
huakka'da on'me'puke'uyate.
10 —Me'pukhue' yane' konige̱po huadak hua'a o'nigtotiakne. Ken aya'ada
on'mape̱e̱depo on'madurugpakapo.
11 Davidkudaken jakyo oy Diosen Huamanopo'yarea'eri o'manigsi'poe̱de.
Ke'na Cristo Huairi o̱'e̱.
12 Kan'nopo̱e̱'po huasi'po atisuksi'po e'tidoka' vacaen huabape' aypo ca-
jayo e'huedte bo'huahuayapone. —Ken Diosen huata'moneria o'mana'uyate.
13 Kenoka' ken Diosen huakkuru huata'moneri e̱e̱'ted nog huakka'nanada
huata'moneri kurudya̱' on'huahuarakdepo,

14 —Dios kutayo o̱'i̱ka'po 'urua'da o̱'e̱po o'ka'de, i̱yo̱ huadariyo aratbuttaj
Diosa o'pakpo o'manoeya̱'. —Diosen huata'mona'eriomeya̱
'urua'nanada on'mana'uyate.
15 Kurudyo̱ Diosen huata'moneriomey en'behuikde'te, "Belényo monhua'.
Kenda Diosa o'ka'de Dios Huairia mo'nopo̱e̱a̱'dene mon'tiahuay." Oveja
huamato̱e̱'eriomeya̱ huayahuaya on'batia'pakuyate.
16 I̱dada on'bahua'uyate. María Joséere kenpa'ti yo̱bedtaj
on'bahuahuay'uyate. Yo̱bed vacaen mire̱ huabape' caja'poyo e'huedte
on'huahuay'uyate.
17 Jesús yo̱bedtaj on'tiahuaydepo kenda Diosen huata'moneria huasi'potaj
o'huaa'nig aya'da Josétaj Maríataere o'non'batia'pakuyate.
18 Ken, aya'da on'pe̱e̱depo José Maríaere kenpihuay on'nopo̱e̱'uyate. Kenda
oveja huamato̱e̱'eriomeya̱ e'batia'pakde'te on'mepuke'uyate.
19 Maríanayo kenda oveja huamato̱e̱'eriomeya̱ en'batia'pakde'te kenda
okkahuehue' o̱'e̱po o'nopoeonhuahua'uy.
20 Ken oveja huamato̱e̱'eriomeynayo o̱gkume'uyate. Ovejate
o̱gkume'uyate. O̱gkumejpo "Diosen huata'moneria buttida mona'nig. Konig
mona'nig Diosa o'ka', konig o'pe̱e̱nig konigti o'tiahuaydey. Dios 'urua'da
o̱'e̱po huadaknada o'kika'. Huadakda mogka'ne. Dakiti Dios." Ken oveja
huamato̱e̱'eriomeya̱ on'batia'pakuyate.

Diosen jakyo Jesús yo̱bedtaj on'tohua'uyate. Diosa ka'tiahuaye'po on'tohua'uyate.

21 Ken e'si'popakte ocho huame'noe e̱'e̱de'te huabokereksi'poensi'dak
o'nokteg'uyate. O'noktegdepo on'dikka'uyate Jesús. Ken huadik Diosen
huata'moneria a'nenda o'dikyok'uyate. María bogdakhue' ehue' e̱e̱'ted
o'dikyok'uyate. Kenda o'dikka'uyate Jesús.
22-24 Huabokereksi'po e'si'popakde'te cuarenta huame'noe e'pokde'te
ke'nen huaoj hua̱ye̱ere botta' apoyerepi' botta' tukkupi' e'nigarak Diostaj
yokdik yane'. Kenda judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti
ettone'en huakkurueri huabokereksi'po e'si'popakde'te "Diosen o̱'ta̱e̱."
Kenda aratbuta kan'batia'pake'. Judío aratbuttaj Moisésa o'mana'uyate.
Ken Jesús e'si'poe̱'te cuarenta huame'noe e'pokde'te José Maríaere Jesústaj
on'tohua'uyate. Jerusalényo̱ on'tohua'uyate. Aya' Moisésa o'mana'uyatenig
kenda a'kaya'po Jerusalényo̱ on'tohua'uyate.
25-27 Ken Jerusalényo̱ o'nokye̱depo Diosen jakyo on'kud'uyate. Diosenba'
Moisésa o'nigmadoya'uyatenig a'nigpe̱e̱ya'po on'kud'uyate. Jesústaj e'nigka'
a'nigpe̱e̱ya'po on'kud'uyate. On'kuddepo Simeón ke̱yo̱da o̱'e̱'uyate. Simeón
Jerusalén huakka' jakyo hua̱e̱'eri o̱'u̱y. 'Urunopo'da o̱'e̱po Diostaj huakka'da
o'pakika'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱'uyate. Cristoa pai'da Israel
aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kentaj Simeóna o'nigunhuahuika'po Cristo-
taj Dios Huairia o'ta'mona'apo Cristotaj ijtiahuayapoy, do bueyhued i̱jje̱po
ijtiahuayapoy. Ken Diosa Simeóntaj o'nopo̱e̱a̱'uyate. Yo̱bed Jesús huaojere
hua̱ye̱ere Diosen jakyo e'kudte Diosen Noki̱re̱ga̱ Simeóntaj o'tokud'uyate
28 Simeón Jesússi'potaj o'dokopo, 'urua'nada o'tia'pakpo:
29-30 Konig mena'uyne megka'dene. Konig mena'uyne o̱'nen Huamanoean-
huahuika'eritaj ijtiahuaydey, Dios Huairi oyda menopo'noeyanpo
kabueye' meknopo̱e̱'.
31 Kentaj aya'tada Diosa o'bayokdenok aya'ada aratbuta tiahuaydik o̱'ne.
32 Insi'poa konig huakjey o̱'e̱po Dios konig o̱'e̱nig judío ehue' aratbut-
taj o'maknopo̱e̱a̱'apo kenpa'ti Israel aratbut 'uruda o̱'ne ke'na aya'tada
o'manopo̱e̱a̱'apo. Ken konig Diostaj Simeóna oa'uyate.

33 Simeón Jesústaj ’urua’da o’batia’paknok Jesúsen huaoj huayeere kenpihuay on’nopoe’uy.
34 “Diosa daka’ mogka’ne.” Simeóna o’mana’uyate Maríataj Josétaere.
—Eya’ Diosa o’paknok insi’potaj huakka’ Israel aratbut oknopoehue’da o’nepo Diosere ehue’ o’neapo nog Israel aratbuta o’noknopoepo Diosere kenpa’da on’noeonhuahuika’apo. Diosen hua’a oa’ika’nok kenpa’ti konig Dios o’pak o’kika’aponok huakka’ada kentaj dakhue’ada on’huaa’po on’huamahui’ia’apo.
35 On’huamahui’ia’po dakhuea’ huanopoya’ on’nopoenig kenda aya’ada on’nopoeapo. O’nakon María pai’da i’eapone. Konig siro e’nopo’huekonig suhue’nanada i’eapone. —Ken Simeóna Maríataj ona’uyate. María Jesúsen huaye o’uyate.
36 Keyoda Diosen jakyoda Ana o’uyate. Ana Diosen hua’a huamanbatia’pakeri o’uyate. Ana Fanuelen huayobu kenpa’ti Aser aratbut o’uy. Huatone’nanada o’uyate. Konig mune’yo sue’da huabayok e’taetada o’toepakuyate. Siete huabayok huatoeere on’uyate.
37 Kenoka’ Jesús Diosen jakyo ee’te konig ayhua ochenta y cuatro huabayok o’eonhuahuika’de’uy. Diosen jakyo o’ika’po jakya’ huahue’ o’ika’uyate. Diostaj o’nigpeika’po nogok nogok Diostaj o’pakpo bapehue’da o’epo, Diostayo’da o’tiona’pakahuadika’uyate. Kenpa’ti o’tiona’pakbedika’uyate.
38 Kenoka’ Simeón enade’te Ana Jesústaj o’huahua’uyate. Ana’a Diostaj dakiti oa’depo ken Jesúsa pai’da en’nopo’ete Jerusalén aratbuttaj o’madurugpakapo. Kentaj huakka’da o’nonmabonok Ana’a Jesústaj o’manbatia’pak ken.

Nazaret huakka’ jakyo on’kume’uyate.

39 Ken Dios Huairienba’ e’mana’te aya’da on’nigpeedepo José Maríaere Galilea huadaribayo on’kume’uy. Kenomeyen jakyo Nazaretyo on’kume’uyate.
40 Ken Jesússi’po o’kerekpo, o’teyyepo kenpa’ti Diosen e’ka’ konig ’urua’da e’ka’ nogiti nogiti o’nopoe’uyate. Kenpa’ti Diosa daka’ o’toika’uyate.

Diosen Jakyo Jesús huabosi’po o’uyate.

41 Nogbayok nogbayok aya’ huabayokda Jerusalényo Jesúsen huaoj huayeere Jerusalényo on’hua’ika’uyate. Judío huakkurueri isi’po mabueyhue’ ee’ okkahuehue’ fiestate on’hua’ika’uyate.
42 Ken Jesús doce huabayok e’toede’te aya’da Jerusalényo on’hua’uyate. María Joséere Jesúsere on’hua’uyate. Konig ken fiestate on’huika’po on’hua’uyate.
43 Ken fiesta e’pokde’te on’kumejdepo José Jesúsen huayeere nopoehue’ o’nepo Jesús huahue’da Jerusalényo o’e’uyate.
44 Jesús nog aratbutere yatiaket nama’da on’nopoepo nogme’noetida o’nokhua’uyate, huabet e’tahue’yo kenpa’ti nog aratbutyo Jesústaj on’ukpo
45 huahuayhue’ o’nepo Jerusalényo onte’ti on’kume’uyate. A’ukya’po on’kume’uyate.
46 Ken, bapa’ huame’noe on’ukdepo on’huahuay’uy, Jesús Diosen jakyo o’epo Diosba’ huamanmadika’eriere o’huadpo o’batia’pakpo kenomeyere o’batia’pakpo.
47 Ken aya’da Jesústaj on’peedepo ’urua’da o’batia’pak on’nopoepo kenpihuay huakka’ Jesús o’nopoe Jesústaj huapee’eria on’nopoe’uyate.
48 Ke’nen huaye Joséere on’tiahuaydepo on’mepuke’uyate.

—¿Mena'po konig i'e oro'taj? Ontaj huakka' o'me'puke'po o'ukne. O'nen huaoj doere o'ukne. —Jesúsen huayea Jesústaj ona'uyate.
49 —¿Mena'po do'taj o'duk? Kenda do'hued Apag Dios o'paknok ka'dik ijjey. ¿Menpa' kenda nopoehue' mo'e? —Jesúsa o'mana'uy.
50 José huayeere kenda Jesúsa o'mana' nopounkahue' o'nuyate.
51 Ken Nazaretyo on'kumejpo onte'ti Josétaj huayetaere Jesúsa o'nigpeika'uyate. Kenda Jesús o'ka'depo Jerusalényo María okkahuehue' o'epo huanopoya' o'nopoeonhuahua'ika'uyate.
52 Ken Jesús o'kerekpo kenpa'ti nogiti nogiti o'nopounhuahua'uyate. Jesús 'urua'da o'kika'. Kenda Dios aratbutakon on'nopoe'uyate.

3

Aratbut ehue' e'ika'te Juan Bautista o'manbatia'pakonhuahuika'uyate. (Mt. 3.1-12; Mr. 1.1-8; Jn. 1.19-28)

1 Huakka' huabayok e'pokde'te Tiberio Roma huae'eria gobierno Huairi o'uyate. Ke'na quince huabayok o'mana'de'ika'uyate. Kenokti Poncio Pilato Judeayo gobierno huairi o'uyate. Herodes Galilea huadaribayo Romayo huae'eria gobierno huairi o'uyate. Kenoka'ti Herodesen huama'buy Felipe Iturea huadaribayo gobierno huairi o'epo kenpa'ti Felipe Traconite huadaribayo huairi o'uyate. Kenoka'ti Lisanias Abilinia huadaribayo gobierno huairi o'uyate.
2 Kenoka'ti Anás Caifásere konig huakkuru sacerdote huairi o'nuyate. Diosen jakyo ogkika'uyate. Kenokti Diosa Juantaj ona'po Diosen hua'a ijmanbatia'pakapoy Diosa Juantaj o'nopoea'uyate. Juan Zacaríasensi'po o'epo aratbut huakka' ehue' ee'yo o'ikame'te.
3 Jordánhuete nogyon nogyon o'hua'epo aratbuttaj o'manbatia'pakpo,
—Dios opudomeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po yan'nopo'korea'po bautiza yagka'. —Aratbuttaj o'mana'uyate.
4 Konig Isaías Diosen huamanbatia'pakeri o'timadoya'uyate. Konigti Juana o'ka'uyate. Isaías o'timadoya'po,
Keyo aratbut ehue' e'ika'yo huabokerek 'utta'da e'mana'te a'peeya'po aratbut on'bahuahua'apo. "Dios Huairien dag kente huahuae' daka' dag yan'nigka'. Butukda yan'nigka'. Konig yan'manopo'korea'po.
5 Huatota'po yanokbuk. Konig ote' yanoktibutuka'. Sondoda dag e'eok yanoktibutuka'. Kente ekkotatuka' dag yan'tinokdejpaka'.
6 Kenpa'ti konig Dios aratbuttaj o'manopo'yarea' aya'ya'da huadariya' aya'ada aratbut on'tiahuayapo." Kenda Isaías o'madoya'uyate. A'nennada o'madoya'uyate.
7 Ken huakka'ada Juantaj on'huahua'uyate. Juantaj bautiza megke'po on'huahua'uyate.
—Konig dakhue'da bihui o'magkika'. Konigti opudomey dakhuea'da bo'kika'po kenpa'ti opudomey nama'da mo'nopoika'po. Nopo'koreahue'tada bautiza egka'te Diosa dakhuea'da castiga egka'te yoktitikonapoy. Kenda nama'da mo'nopoene.
8 'Urua'da yag'kikati'. Daknopo'da yag'kika'po Diostaj mo'nopo'korea'uynok aya'ada tiahuaydik mo'eapone. "Abraham oro'omeyen adhuea'pane' o'epo Diostaj me'pukhue'dik o'ey." Nopoehue' yane'. Diosa e'paknayo huid in o'bahuednigtaj Abrahamen huayayo magka'dik o'e.
9 Nopo'koreahue' ee'nayo ida Diosa castiga mogka'apone. In konig o'e. Konig ta'bayo huada huatoe'eri o'epo. Huada 'urua'da onhuadhue'

o̱'eonhuahuika'nok daka'da o'tiahuayonhuahua'depo huateya o'ta'tegpo ta'akyo o'mahuı̱gika'. —Juana o'mana'uyate.

10 —¿Diosa castiga kahue' mo'e̱'po oro' kate ka'dik o̱'e̱? —Juantaj o'nona'uyate.

11 —Botta' opiot e̱'ta̱e̱'nayo kentaj opiotbayo' e̱'hua̱e̱'taj nogtida yan'bayokika'. O̱'na aypo e'to̱e̱'nayo kentaj aypobayo' e̱'hua̱e̱'taj yan'bayokikati'. —Juana o'mana'uyate.

12 Juana bautiza megke'po sue'da gobierno huakupe huabae'eria Juantaj on'huahua'depo engaña e'kikada huakka'da huakupe e'bakikada,

—¿Oro' kate ka'dik o̱'e̱, huamanmadika'eri? —Juantaj o'nona'po,

13 —Kenyo'da ken huakupe Roma gobiernoa o'mana'uynig kenyo'da yan'bae'. Nogda baehue' yane'. —Gobierno huakupe huabae'eritaj Juana o'mana'uyate.

14 —¿Oro' kate ka'dik o̱'e̱? —Roma sorotataj Juantaj o'nona'uy.

—Be'tapi' katepi' bakkayhue' yanika'. Katepi' a'bakkayya'po huiyoka'da manahue' yanika'. Nama'da yan'bahuaa'po bakkayhue' yane'. Kenpa'ti ken huakupe gobierno bo'yokika'ne konig sorotatayo e̱e̱'te huakupe bo'yokika'ne. Kenpa'da dakhuapa me'te̱ne, nogı̱ti pakhue' a̱'e̱ı̱' yan'nopo̱ı̱ka'. —Ken Juana sorotatataj o'mana'uyate.

15 Diosa Cristotaj o'ta'monapo kenda huakka'ada aratbut on'nopo̱e̱po Juante o̱gkupopakdepo Cristotaj huakka' o'nonmabopo, Juantaj Cristo o̱'e̱pi' on'tinopo̱e̱po.

16 —Cristo ehue' ı̱jje̱y. Donayo hue̱'e̱ya̱ bautiza ijmagkikay. Cristonayo o'tiakde opudomeytaj bautiza o'magka'apo. Diosen Nokı̱re̱ga̱ bautiza o'magka'apo kenpa'ti ta'ak e'bakpakya' bautiza o'magka'apo. Ke'na huakhuairi o̱'e̱po mata'mona'dik o̱'e̱a̱po. Donayo huairi ehue'da ı̱jje̱y. Cristo 'urua'da o̱'e̱po Diostaj huadaknada o̱'e̱. Donayo suhue'da huadak ı̱jje̱y.

17 Cristo o'tiakdepo konig aroz huatuga̱'eri o̱'e̱po aroz o'tugdepo oktipoa'. Ken oktipoa'depo jakyo o'kudapo. O'kuda̱'depo huakusi'hue ta'akyo o'huı̱gonhuahuika'po okbithue' o̱'e̱a̱po. Ken huadak huakid konig Cristotaj huaknopo̱e̱'eri o̱'ne. On'nigpe̱ı̱ka'. Huaknopo̱e̱'eritaj o'bakuda̱'apo, Diosen jakyo o'bakuda̱'apo. Huakusi'hue konig aratbut Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'. Konig castiga e'magka' ta'akyo o'maenapo. —Juana aya'tada o'mana'uyate.

18 Ken konig nogda nogda Juana o'mana'onhuahua'po judío aratbuttaj huadak hua'a o'manbatia'pakpo Jesucristotaj ken Juana o'manbatia'pakuyate.

19 Herodes Roma hua̱e̱'eri gobierno huairi o̱'e̱po Galilea huadaribayo gobierno huairi o̱'e̱po, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy. Herodes huama'buyen hua̱to̱e̱ o'to̱e̱po kenpa'ti nogda nogda dakhuea' o'kame'nok, "Dakhuea' o'ka'." Juana o'huaa'de'uy.

20 Juana kenpa' e'huaa'de'te Herodes nigpe̱e̱hue' o̱'e̱depo nogda dakhuea' o'ka'po huabakuda̱' jakyo Juantaj o'kuda̱'uyate.

Jesústaj bautiza o̱gka'uyate.
(Mt. 3.13-17; Mr. 1.9-11)

21 Ken 'ikken Juantaj kuda̱hued Juan bautiza o'magka'po, huakka'da aratbuttaj bautiza o'magka'depo Jesústakon bautiza o̱gka'uyate. Ken Jesústaj bautiza e̱gkade'te Jesúsa Diostaj e'tiona'pakde'te konig kurudya̱' akbogpe okhuike'uyate.

22 Diosen Nokı̱re̱g o'huahuarakpo konig tukku' o'huarakpo Jesústaj o'tikotpo,

—On do'hued Huasi'po o̱'ta̱e̱ne. Huadi'da o̱'ta̱e̱ne. Ontaj durugda o'to̱e̱ne.
—Kurudya̱' Diosa ona'uyate.

Jesucristoen adhuea'pane' o̱'nika'uyate.
(Mt. 1.1-17)

23 Jesús konig treinta huabayok o̱'e̱po huaboa'da judío aratbuttaj
o'manmadika'onhuahua'po. Joséensi'po o̱'e̱ aratbut on'nopo̱ika'pi'. José
Elíensi'po o̱'u̱yate.
24 Elí Matatensi'po o̱'u̱yate. Matat Levíensi'po o̱'u̱yate. Leví Melquiensi'po
o̱'u̱yate. Melqui Janaensi'po o̱'u̱yate. Jana Joséensi'po o̱'u̱yate.
25 José Matatíasensi'po o̱'u̱yate. Matatías Amósensi'po o̱'u̱yate. Amós Nahu-
mensi'po o̱'u̱yate. Nahum Esliensi'po o̱'u̱yate. Esli Nagaiensi'po o̱'u̱yate.
26 Nagai Maatensi'po o̱'u̱yate. Maat Matatíasensi'po o̱'u̱yate. Matatías
Semeiensi'po o̱'u̱yate. Semei Joséensi'po o̱'u̱yate. José Judáensi'po o̱'u̱yate.
27 Judá Joanaensi'po o̱'u̱yate. Joana Resaensi'po o̱'u̱yate. Resa Zoroba-
belensi'po o̱'u̱yate. Zorobabel Salatielensi'po o̱'u̱yate. Salatiel Neriensi'po
o̱'u̱yate.
28 Neri Melquiensi'po o̱'u̱yate. Melqui Adiensi'po o̱'u̱yate. Adi
Cosamensi'po o̱'u̱yate. Cosam Elmodamensi'po o̱'u̱yate. Elmodam Erensi'po
o̱'u̱yate.
29 Er Josuéensi'po o̱'u̱yate. Josué Eliezerensi'po o̱'u̱yate. Eliezer Jori-
mensi'po o̱'u̱yate. Jorim Matatensi'po o̱'u̱yate.
30 Matat Levíensi'po o̱'u̱yate. Leví Simeónensi'po o̱'u̱yate. Simeón
Judáensi'po o̱'u̱yate. Judá Joséensi'po o̱'u̱yate. José Jonánensi'po o̱'u̱yate. Jonán
Eliaquimensi'po o̱'u̱yate.
31 Eliaquim Meleaensi'po o̱'u̱yate. Melea Mainánensi'po o̱'u̱yate. Mainán
Matataensi'po o̱'u̱yate. Matata Natánensi'po o̱'u̱yate.
32 Natán Davidensi'po o̱'u̱yate. David Isaíensi'po o̱'u̱yate. Isaí Obedensi'po
o̱'u̱yate. Obed Boozensi'po o̱'u̱yate. Booz Salmónensi'po o̱'u̱yate. Salmón
Naasónensi'po o̱'u̱yate.
33 Naasón Aminadabensi'po o̱'u̱yate. Aminadab Aramensi'po o̱'u̱yate.
Aram Esromensi'po o̱'u̱yate. Esrom Faresensi'po o̱'u̱yate. Fares Judáensi'po
o̱'u̱yate.
34 Judá Jacobensi'po o̱'u̱yate. Jacob Isaacensi'po o̱'u̱yate. Isaac Abra-
hamensi'po o̱'u̱yate. Abraham Taréensi'po o̱'u̱yate. Taré Nacorensi'po
o̱'u̱yate.
35 Nacor Serugensi'po o̱'u̱yate. Serug Ragauensi'po o̱'u̱yate. Ragau Pele-
gensi'po o̱'u̱yate. Peleg Heberensi'po o̱'u̱yate. Heber Salaensi'po o̱'u̱yate.
36 Sala Cainánensi'po o̱'u̱yate. Cainán Arfaxadensi'po o̱'u̱yate. Arfaxad
Semensi'po o̱'u̱yate. Sem Noéensi'po o̱'u̱yate. Noé Lamecensi'po o̱'u̱yate.
37 Lemec Matusalénensi'po o̱'u̱yate. Matusalén Enocensi'po o̱'u̱yate.
Enoc Jaredensi'po o̱'u̱yate. Jared Mahalaleelensi'po o̱'u̱yate. Mahalaleel
Cainánensi'po o̱'u̱yate.
38 Cainán Enósensi'po o̱'u̱yate. Enós Setensi'po o̱'u̱yate. Set Adánensi'po
o̱'u̱yate. Adán Diosensi'po o̱'u̱yate.

4

Jesústaj nama'da kake'po toto' huairia Jesústaj da ona'uyate.
(Mt. 4.1-11; Mr. 1.12-13)

1 Diosen Noki̱re̱g o'nopo'to̱e̱nok Jesúsa Diostaj o'nigpe̱ika'po Jordánhue̱ya̱'
o'kume'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱ aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo Jesústaj o'tohua'uyate.

2 Ke̱yo̱da cuarenta huame'noe o̱'eonhuahuika'po. Ke̱yo̱da toto'a Jesústaj
o'dikdikuyate dakhuea' kake'po. Cuarenta huame'noe bapehue' o̱'unhua'po
kenpa'ti cuarentaa' sikyo bapehue' o̱'eonhuahua'depo kenoka' aypota'
o̱'e̱'uyate.
3 —On buttida Diosen Huasi'po e̱e̱'nayo in huidtaj aypo yaean. —Jesústaj
toto'a ona'uyate.
4 —Aypoayo'da noikahue'dik o̱'ne aratbut. Aypo on'bape'po aya'da Apagba'
huadik nigpe̱ika'dik o̱'ne. Apagba'a kenpa' oa'. —Jesúsa ona'uyate.
5 Kenoka' toto'a o'tohua'po Jesústaj o'tohua'po kutayoda ote'yo
o'tobehuikpo. Ken ijhuiti ehue' nogyo̱ nogyo̱da adteda aya' huadaribayo
gobierno huairi Jesústaj o'batiahuay'ea'uyate.
6-7 —Aya'da 'urua'da huadaribayo kenpa'ti huadariyo huairi hua̱e̱'
o'bayokapone konige̱po do'huedda me'tamaenok. Betapi' e'yokta' ijpakpo
yokdik i̱jje̱y. Do'taj huikudate e'tihuadnayo "'Uruda huairi me'ta̱e̱ne."
Do'taj ena'nayo aya'da i'tiahuaynig o'bayokapone. —Toto'a Jesústaj nama'da
ona'uyate.
8 —Bekhua', toto', konige̱po "Dios Huairitayo'da huikudate yanighuadpo
yan'nigpe̱e̱'." Apagba'a kenpa' oa'. —Kenpa' Jesúsa toto'taj ona'uyate.
9 Kenoka' Jerusalénye̱o̱ Diosen jakyo o'tohua'po toto'a o'tohua'po Diosen
huaboro' jak jakkutagpiyo o'tobehuikuyate.
—On Diosen Huasi'po e̱e̱'nayo barakte yakudaj.
10-11 Apagba' oa'po:
Ka'nonokba'huade̱'po e'kudajte Diosa ke'nen huata'moneritaj
o'mata'mona'aponok huidbate kothue'dik i̱'e̱a̱pone. Huaba'a kutate
monokba'huada̱pone. Apagba' kenpa' o'madoya'uyate.
—Toto'a nama'da ona'uyate.
12 —"Dios Huairi nama'da kake'po nama'da ahue' ya̱e̱'." Apagba' kenpa'
o'madoya'uyate. —Jesúsa toto'taj ona'uyate.
13 Jesús nama'da kake'po toto' huairia nogda nogda da ona'depo nogda
nama'da huana' nopo̱e̱hue' o̱'e̱depo o'batikpo okhua'uyate. Nogokpi' da
anaya'po yakumeapetdapi'.

Galilea huadaribayo Jesúsa huaboa'da o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.12-17; Mr. 1.14-15)

14 Galilea huadaribayo Jesús o'kume'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱
o'nopo'to̱e̱nok Jesús teyda o̱'e̱'uyate. 'Urua'da o'manmadika'nok Jesústaj
on'batia'paknok huabada adta'da nogya̱' nogya̱' on'batia'pakuyate.
15 Judío aratbuten hua̱itake' jakya' o'manmadika'po nogda nogda nogyo̱
nogyo̱ judío aratbuten hua̱itake' jakya' o'manmadika'ika'uyate. "'Urua'da
o'manmadika' Jesúsa." Aya'ada on'batia'pakuyate.

Nazaretyo Jesúsa o̱'i̱ka'uyate.
(Mt. 13.53-58; Mr. 6.1-6)

16 Ken, Nazaret huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Ke̱ya̱' Jesús
o'kerekuyate. Okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete judío aratbuten hua̱itake'
jakyo o'kud'uyate. Kenda o'kika'po o'kud'uyate. O'kudondepo Apagba'
o'tiahuaypo Apagba' abona'pakya'po o'bo'uyate.
17 Apagba' ken Isaías huamanbatia'pakeria o'manigmadoya'uy. Kenda
beroba' Jesústaj on'yokuyate. O'ukpo in o'huahuaydepo, o'mona'pakuyate:
18 Dios Huairien Noki̱re̱g me'nopo'to̱e̱ne konige̱po pai'da aratbuttaj
huadak hua'a a'manbatia'pakya'po bektie'ea'me'ne. Pai'da hua̱e̱'eri
aratbuttaj kamadurugpake'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne.
Huairien huanaba' kenpa'da bahua'dik ka'ne'po kamane'po

Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Ekpobigtaj kabakpoyare'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne. Kenomeytaj dakhuea'da on'magkika'nok kabaktohue'po Dios Huairia me'ta'mona'uyne.

19 In huadak huabayokte Dios Huairia o'matinepahui'po kamabatia'pake'po Diosa me'ta'mona'uyne. Ken Jesúsa Isaíasba' o'mona'pakpo o'mana'uyate.

20 Ken Jesús Apagba' o'bokhuikdepo judío aratbuten huaitake' jak huatoe'eritaj o'ba'yokdepo o'huaduyate. Ken aya' aratbut huaitake' jakyoda o'nepo Jesústaj on'tiahuaya'nok,

21 —Ken Apagba' huaboa'da mo'peedene oy konig Isaías oa'uyate oy kenda ijkay. Oy ijka'nig bo'tiahuayne. —Ken Jesúsa huaboa'da o'mana'uyate.

22 Jesústaj "kenpihuay," on'batia'pakpo "huadakda oa'," "buttida oa'," "'urua'da hua'a o'batia'pak," aya'ada on'batia'pakuyate.

—In Joséensi'po o'enig'a. —On'batia'pakuyate. Nopoehue' o'nepo on'batia'pakuyate.

23 —Konig aratbut oa'ika', "Huamadakka'eri i'epo huata'da yayarea'." Do'taj ena'ta' bo'pakne ijnopoey, "Konig Capernaum huakka' jakyo o'bayareame'te o'peee iyokon o'nen huadaribaya' konigti yaka'." O'nona'apone. —Jesúsa Nazaret aratbuttaj o'mana'uyate.

24 Jesúsa nogiti o'manbatia'pakpo,

—Be'api' Diosen huamanbatia'pakeria nogbayo e'hua'nayo Diosen huamanbatia'pakeri o'e aratbuta o'noknopoeapo on'nigpeeapo. Ke'nen huakka' jakya' yakerekya'da kentaj Diosen huamanbatia'pakeritaj aratbuta pakhue' o'nika'apo. Buttida ijjay.

25 A'nennada Elíaskudak o'ika'uyate. Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Keyo Israel aratbut o'nika' bapa' huabayok nogiti nog seis puug hui'hue' o'uyate. Aypo ehue'da o'uyate. Israel aratbut aypo toehue' o'nuyate. Kenoka' huakka'ada Israel 'ayhua ee'tada

26 Israel aratbut 'ayhuataj Elíaskudaktaj nigta'monahue' o'uyate. Israel aratbuta oknopoehue'da o'nenok Israel 'ayhuataj aypo kabayokike'po nigta'monahue' o'uyate. Dios nog aratbut 'ayhuataj o'nigta'mona'uyate. Ken Sarepta jak 'ayhuataj o'ta'mona'uyate. Serepta jak meyohue'da Sidón huakka' jak o'e. Sarepta jak 'ayhua nog aratbutda o'uyate. Nog aratbut 'ayhua aypo kabayokike'po o'nigta'mona'uyate.

27 Kenpa'ti Israel aratbut huadaribayo huae'eri Eliseokudak o'uyate. Eliseo Diosen huamanbatia'pakeri o'uyate. Kenoka' huakka' Israel aratbut ke'poda on'masoʼset'uyate. E'soʼset Israel aratbuttaj bayareahue' o'mauyate Diosa. Nogtatipi' bayareahue' Israeltanayo e'eada Naamantayo'da o'yarea'uyate. Naaman nog aratbutda Siria huadaribayo huae'eri aratbut o'uyate. —Jesúsa hua'enbaya'da Nazaretyo o'mana'uyate.

28 Judío aratbuten huaitake' jakya' aya'ada Israel aratbut o'nepo on'peedepo diga'da Jesústaj on'huadiay'uyate.

29 On'bopo huakka' jakya' on'tooroko Jesústaj on'tooroko huakupakunojpoyo on'tohua'po ken huakupate kenomeyen huakka' jak o'e'uy. Ken huakupakunojpoya' andaya'yo on'tohua'uynig'a.

30 Jesúsa huakupakunojpote huakka' aratbut egkupopakte o'bakpokonpo o'bakhua'uyate.

Dakhue'da nokireega bokerektaj o'nopo'toe'uyate.
(Mr. 1.21-28)

31 Ken Capernaum huakka' jakyo Jesúsa o'hua'uyate. Capernaum Galilea huadaribayo o'e. Capernaumyo Jesús o'epo aratbuttaj o'manmadika'po

judío aratbuten huaitake' jakya' okmapie'ahuaddik huame'noete o'manmadika'uyate.

32 "Kenpihuay 'urua'da o'manmadika', konig huairitone' o'manmadika'." Aratbuta on'tinopoe'uyate.

33 Huaitake' jakyo nogbokerekta'tida dakhue' nokireega o'nopo'toenok 'utta'da o'okoypo,

34 —Oro'omeytaj ogkahue' moe'. ¿Mena'po oro'omeytaj ogka', Jesús Nazaret huaee'eri? ¿Oro'taj kenpa'da a'enyaa'po menpa' o'huatiak? Ontaj okeaa'ne. Diosenyo'da i'ene. —Dakhue' nokireega 'utta'da o'okoy'uyate.

35 —A'pakhue' yaee'. Huabokerekya' yakhua', nokireeg. —Jesúsa ona'uyate.

Ken huabokerektaj dakhue' nokireega sorokte o'en'uyate. Aya' okpoda sorokte o'en'uyate. O'endepo okorokon'uyate. Huabokerektaj dakhuea' ogkadhue'ada dakhue' nokireega okhua'uyate.

36 Aya'ada on'tiahuaypo on'mepuke'uyate. Huayahuaya on'manbatia'pakpo,

—'Urua'da huadik oa'. Konig huairitone' ona'po ighua'da o'mana'nok nigpeedik o'nepo o'makorока', dakhue' nokireeg o'makorока'. —Huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

37 Ken huadaribayo nogyon nogyon Jesústaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyate.

Simón Pedroen huasu'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.14-15; Mr. 1.29-31)

38 Ken Jesús o'orокonpo judío aratbuten huaitake' jakya' o'orокondepo Simónen jakyo o'kudon'uyate. Keyo Simónen huasu' huakka'da o'digpaknok, "Oro'en huasu'taj yayarea'." Jesústaj o'nona'nok

39 enpahuedte Jesúsa o'tiboato'po o'yarea'nok ke'na o'ta'huitato'depo ida o'bodpo o'manigmanhuada'uyate.

Huakka' aratbut dakhue'da e'ne'te Jesúsa o'bayarea'uyate.
(Mt. 8.16-17; Mr. 1.32-34)

40 Nogyo nogyo huakka' aratbut o'nepo, dakhue'da o'nepo, noga noga dakhue'da o'nepo, on'digpakpi', ekpobigpi', nogda nogda dakhue'da o'ne'uyate. Ken e'sikde'te kenomeyen huabeta on'batotiakpo Jesúste on'batotiakuyate. Jesús nogtati nogtatia' o'batibata'tepo o'bayarea'uyate.

41 Nogomey kenpa'ti dakhue'da e'ne'te Jesúsa toto'taj o'makena'uyate. Toto'a o'makorокpo 'utta'da o'dokoypo,

—Diosen Huasi'po i'ene. —Toto'a on'mana'uyate.

Jesús Diosen Cristo Diosa o'ta'mona'de'uy toto'a o'noknopoenok,

—Keje', ahue' yane'. —Jesúsanayo toto'taj o'mana'uy.

Galilea huadaribaya' Jesúsa o'manbatia'pakonhuahua'uyate.
(Mr. 1.35-39)

42 E'munyakte Jesúsa huakka' jakya' o'orокonpo aratbut ehue' eee'yo o'hua'uyate. Aratbuta o'dukpo Jesústaj on'huahuay'uyate.

—Oro'omeytaj okhuahue' moe'. —Jesústaj o'nona'nig'a,

43 —Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopoika'dik o'neapo. Ken nog huakka' jakyo nogyo nogyo huadak hua'a manbatia'pakdik kaee'po konigepo Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa aratbuttaj o'mana'uyate.

44 Ken nogda nogda judío aratbuten huaitake' jakyo Galilea huadaribayo Jesúsa huadak hua'a o'manbatia'pakika'uyate.

5

Jesúsa ena'te Simónomey o'nokẹnedepo huakka'nanada biig o'nontotokuyate.
(Mt. 4.18-22; Mr. 1.16-20)

1 Nogok Genesaret ẹ'pọg akta'bogpete Jesús o'bo'uyate. Diosen hua'a a'pẹẹya'po huakka'nada aratbut on'batiakpo o'nonda'epo Diosen hua'a e'pẹẹta' on'pakpo Jesústaj o'nonda'e'uy.
2 Botta' kusi'petone' meyọhue'da akta'bogpete e'bette Jesúsa o'tiahuaypo sigpi' huadhue' ọ'nuy. Huakjene'eriomey kusi'petaj o'nokhua'depo huakjene' on'koyoa'uyate.
3 Nogtida kusi'petone'yo Jesús o'kudpo o'bo'uyate, Simónen kusi'peyo o'bopo.
—Sue'pi' ẹ'pọgnopo'te be'tohuatu', Simón. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate. Kẹyọ kusi'peyo o'huaddepo huaboa'da huakka'nada aratbuttaj o'manmadika'uyate. Kusi'peya'da o'manmadika'uyate.
4 O'manmadika'batikdepo,
—Ẹ'pọg jodyoda yanhua'po biigtaj yanokjene'. —Simóntaj ona'uyate.
5 —Aya' sikyoda oro'omey okjene'bednig'a biig ehue'da ọ'ẹ, Huamanmadika'eri. Ọ'na ona'nok yokjene'apoy. —Simóna Jesústaj ona'uyate.
6 Ken o'nokjene'depo huakka'nada biig on'kudạ'denok en'totokte huakjene' huaboa'da okputukonpo nogyen nogyen okputukonpo.
7 Nog huakjene'eri nog kusi'petaj Simóna huaba'a ba'ba' o'manenok. Ken on'tiakdepo kenomeyen botta' kusi'peyo biig on'bahuedạ'po huakka'nada ọ'ẹpo kusi'pe o'ta'kotay'uyate.
8 Kenda Simón Pedro o'tiahuaypo Jesúsen hua'ite huikudate o'tihuadpo,
—Bekhua', Huairi, donayo dakhuea' huaka'eri ịjjẹy. —Jesústaj Simóna ona'uyate.
9 Biig huakka'da ọ'ẹnok Simón omepuke'po kenpa'ti nogomey Simónere huakka'da on'mepuke'uy.
10 Kenpa'ti Jacobo Juanere Zebedeoensi'po Simónere huakjene'eri ọ'nuyate. Kenomeykon on'mepuke'uyate.
—Mepu'kehue' yạẹ'. Oy huaboa'da do'taj kanoknopọẹ'po aratbuttaj i'bae'apo. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.
11 Ken kusi'pe on'betandepo huakjene'eria aya'da on'maenanpo kenpa'da on'maenanpo Jesústaj a'nigpẹikaya'po on'tahua'uyate.

Huabokerek ke'poda e'sọ'set Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.1-4; Mr. 1.40-45)

12 Kẹyọ huakka' jakyo Jesús ọ'ẹdenok huabokereka o'huatiak'uyate. Ke'na ke'poda o'sọ'setạ' Jesústaj o'tiahuaydepo huikudate o'huadpo sorokyo o'kuta'boy'uyate. (Ken konig gobierno huairitaj ọgkika'uyate.)
—Ọ'na e'paknayo beyarea', Huairi. —Jesústaj ona'uyate.
13 Jesúsa o'tibata'tepo
—E'yarea'ta' ijpaki, "o'yareay'." —Jesúsa ona'uyate.
Ena'te ịdada o'yarud'uyate.
14 —"Jesúsa be'yarea'ne," mantia'pakhue' yạẹ'. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakerite sacerdotete yahuati'. I'yaredene betiahuayye'. A'yareya'po konig Moisésa o'mana'uyate konig yayokti'. Sacerdote 'uhua Diostaj kanigarake'po 'uhuapi' yayokti'. Ken konig i'ka'po i'yaredepo huadak ịẹnok aratbut tiahuaydik ọ'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

15 ’Urua’da Jesúsa o’bayarea’ huadaknada o’manmadika’ nogya̱’ nogya̱’
on’tipe̱e̱po nogi̱ti nogi̱ti huakka’da on’tipe̱e̱po huakka’da aratbut Jesústaj
o̱gkupopakpo a’pe̱e̱ya’po kenpa’ti be’yare’po o̱gkupopakuyate.
16 E̱gkupopaktada Jesúsnayo o’bakhua’ika’po ke̱yo̱ aratbut ehue’ hua̱e̱’yo
o’bakhua’ika’uyate. Ke̱yo̱da o’tiona’pakonhua’uyate.

Huabokerek e’ketpaktaj Jesúsa o’yarea’uyate.
(Mt. 9.1-8; Mr. 2.1-12)

17 Nogoka’ Jesúsa e’manmadika’te ke̱yo̱ fariseo aratbut on’bahuadpo
fariseo Moisésenba’ on’nigpe̱ika’uyate. Kenpa’ti Moisésenba’ huaman-
madika’eri on’bahuadpo Galileaya’ Judeaya’ kenpa’ti Jerusalénya̱’
on’huatiakde’uyate. Kabayare’po Diosa Jesústaj o’tihuapokpo
18 ken Jesústaj huabokerek asukte enpahuedte on’nigtotiakpo sue’ada
huabokerek on’nigtotiakuyate. Ken huabokereka asukte e’ketpak
onpahuedika’uyate. Jakyo e’kuda̱’ta’ on’pakpo Jesústaj a’nighueda̱ya’po
e’kuda̱’ta’ on’paknig’a
19 huakka’nanada o̱’nenok meya̱’ kuda̱hue’ o̱’ne’uy. Konige̱po jak ku-
tayo on’tobehuikpo jakonpid on’tiokendepo huabokerek asukte enpahuedte
o’nonhuaraka’po aratbutnopote Jesústaj huakokpen o’nonhuaraka’uyate.
20 Jesúsanayo o’yarea’apo on’nopo̱e̱’uy. Kenda Jesúsa oknokot. Huabokerek
e’ketpaktaj,
—Aya’da Diostaj dakhuea’ i’ka’uyatenig’a do’a yokkahueay, huabokerek. —
Jesúsa e’ketpaktaj ona’uyate.
21 Ken Moisésenba’ huamanmadika’eri kenpa’ti fariseo aratbut Jesústaj
on’pe̱e̱depo huaboa’da on’nopo̱e̱po “Diostaj dakhuea’ Jesúsa oa’. Nama’da
o’nopo̱e̱po dakhuea’da Jesúsa oa’. Huabokerekanayo okkahueahue’dik
o̱’e̱. Diosayo’da dakhuea’ e’ka’ okkahuea’dik o̱’e̱.” Moisésenba’ huaman-
madika’eri fariseoere huaboa’da huanopoya’da on’nopo̱e̱po.
22 Kenda fariseomey huanopoya’da on’nopo̱e̱nig Jesúsa o’nopo̱e̱’uyate.
—Menpa’ ken konig dakhuea’ on’tinopo̱e̱.
23 Diostaj dakhuea’ e’ka’ huabokereka okkahueahue’dik o̱’e̱. Diosayo’da
dakhuea’ e’ka’ okkahuea’dik o̱’e̱. Huabokerekanayo sigpi’ yareahue’dik o̱’e̱.
Diosayo’da yarea’dik o̱’e̱.
24 Do huabokerek i̱jje̱po Diosya’ ijtiakuy. Diostaj dakhuea’ e’ka’
bakkahuea’dik i̱jje̱y opudtaj a’manopo̱e̱a̱ya’po e’ketpaktaj ijyareapoy. —
Jesúsa o’mana’po,
—Yabo’, asuk ya’udpo, o̱’nen jakyo yahuati’. —Huabokerek e’ketpaktaj
Jesúsa ona’uyate.
25 Huaboa’da ena’te ke’na o’bod’uyate. Huamanmadika’eri fariseoere
en’tiahuayte o’bodpo, asuk o’udpo ke’nen jakyo o’hua’po Diostaj dakiti
o’tiona’pakpo Dios ’urua’da megka’ne o’batia’pakuyate.
26 Aya’ada on’tiahuaydepo on’mepuke’po Dios ’urua’da o’ka’
on’batia’pakuyate. On’mepu’kudpo,
—Oy konig a’nenda tiahuayhue’ o̱’nika’uynig o’tiahuaydey. Diosa ’urua’da
o’ka’ o’tiahuay. —Aratbuta on’tiahuaydepo on’batia’pakuyate.

—Diostaj aknopo̱e̱ya’po do’taj menigpe̱e̱po be’tahua’. —Jesúsa Levítaj ona’uyate. (Leví konogda o’dikka’uy Mateo)
(Mt. 9.9-13; Mr. 2.13-17)

27 Nogoka’ Jesúsa o̱’o̱ro̱kpo Levítaj o’tiahuay’uyate. Leví huabokerek
o̱’e̱po gobiernotaj huakupe o’tabae’ika’po gobierno huakupe huatabae’ jakyo
o’huad’uyate.

—Diostaj aknopo̱e̱ya'po do'taj menigpeunhuahuika'. —Jesúsa Levítaj ona'uyate.

28 Ken Leví o'bodpo aya'da kenpa'da o'maenanpo Jesúsere o'hua'uyate.

29 Nogok Jesústaj huakka'da aypo on'manigmanhuada̱'po Levíen huanaba'a on'nigmanhuada̱'uyate. Levíen jakya' on'nigmanhuada̱'uyate. Kutopate Jesúsere Levíere huakka'da on'bahuadpo, gobiernotaj huakupe huatabae'eri on'bahuadpo kenpa'ti nogomey on'bahuadpo gobierno huakupe huatabae'eria engañaa o̱gkika'uyate.

30 Fariseo aratbut kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o̱'nepo huaboa'da on'bahuaa'po Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj on'bahuaa'depo,

—¿Gobierno huakupe huatabae'eriere kenpa'ti dakhuea' huaka'eriere mena'po opudomeya̱ mo'bape'? Kenomeyere bapehue' yane'. Dakhuea'da boka'ne. —On'mana'uyate.

31 —Aratbut huadakda e̱e̱'nayo huamadakka'eriyo huahue' o̱'nika'. Dakhue'da e̱e̱'nayo huamadakka'eriyo on'hua'ika'.

32 Konige̱po "Huadak huaka'eri i̱jje̱y." Aratbut kenda huata' huatinopo̱e̱'eritaj "Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpe̱e̱'," a'manaya'po Diosya' bahuatiakhue' i̱jje̱'uy. "Dakhuea' huaka'eri i̱jje̱y." Aratbut kenda huata' huatinopo̱e̱'eritaj "Yan'nopo'korea'. Diostaj yan'nigpe̱e̱'," a'manaya'po Diosya' ijbahuatiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa kamape̱e̱'po bapehue' o'nunhua'depo on'tiona'pakika'.
(Mt. 9.14-17; Mr. 2.18-22)

33 —Juan bautiza huaka'erien huanigpe̱ika'eri kenpa'ti fariseoen huanigpe̱ika'eri Diosa me'pe̱e̱'po bapehue' o̱'nunhua'po on'tiona'pakika'. ¿Menpa' o̱'nen huanigpe̱ika'eriata aypo on'bape'ika'? —Fariseomey kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriomeya̱ nama'da on'nopo̱e̱po Jesústaj o'nona'uyate.

34 —Do konig huabokerek e'to̱e̱pak konig i̱jje̱nok. Kenoka' huabokerek o'to̱e̱pakapo huakka' huadi'a a'durugpakya'po kenere a'bapeya'po on'bahuatiakika'. Kenoka' huadi' kenere o̱'nepo "Bapehue' ya'nunhua'," manahue'dik o̱'nenig'a

35 kenoka' do'taj kadarake'po boktohua'denok huadi' aratbuta bapehue' o̱'nunhua'po on'tiona'pakonhua'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

36 —Huatone'ok ke'poda e'para'te akbetya'po huabo huaoktaj okteghue' monika' oro'omey judío aratbut. Huaboenpa huatone'oktaj ekbetnayo onte'ti ke'poda o'para'apo kenpa'ti huabo huaok dakhue'da o̱'e̱a̱po. Konigti adhuea'pane'a̱ e'manmadika' huatone'dik onte'ti nigpe̱e̱hue'dik yane'. Do'hued huabodikyo'da e'manmadika' nigpe̱e̱dik yanika'.

37 Huatone'si'dak vino hua̱to̱e̱' ayda kenpa'ti kurugada o̱'e̱po konige̱po huabo vino sine' hue̱biahued onjoyhue'dik o̱'e̱ne. Huatone'si'dakyo huabo vino onjoyhue'dik o̱'i̱ka'ne. Huatone'si'dakyo huabo vino enjoynayo o'hue̱poagpo huasi'dak on'titagonapo. Vino o'surukapo kenpa'ti huasi'dak ke'poda o'su'huitonapo, dakhue'da o̱'e̱a̱po.

38 Huabo vino huabosi'dakyo onjoydik o̱'e̱ne. Konigti adhuea'pane' o̱gkika' kahue'dik yanika'. Do'hued huabo e'manmadikayo'da yan'nigpe̱ika'po, ya̱g'kika'.

39 Be'api' vinotone' on'mamay'ikame'te huabo vino pakhue' o̱'nepo. "Vinotone'yo'da huadakda o̱'e̱." O'da'. Ken konig adhuea'pane' o̱gkika' be'api' o̱gkadhuahuika'depo do'hued huabo e'manmadika' e'ka'ta' pakhue' o̱'ne. —Jesúsa o'mana'uyate.

6

Judíoen okmapiẹ'ahuaddikte Jesúsen huanigpeika'eria o'nogkupoktegạ'uyate.
(Mt. 12.1-8; Mr. 2.23-28)

1 Nogok judío aratbuten okmapiẹ'ahuaddik huame'noete Jesús ta'bayo o'hua'epo huanigpeika'eriere o'hua'e'uyate. Jesúsen huanigpeika'eri trigo o'nogkupaya'po huaba'a on'tipita'po on'bape'uyate.
2 Ken sue'da fariseo huamanmadika'eri ọ'nepo,
—Kenda Judíoen okmapiẹ'ahuaddik huame'noete ọgkupayahue'dik ọ'ẹnig'a. ¿Mena'po bo'ka'? Dakhuea'da bo'ka'ne. —Fariseo huamanmadika'eriomey Jesúsen huanigpeika'eritaj on'mana'uyate.
3 —Apagba'te Davidtaj e'batia'pak mo'ba'tiahuay'uyate. David kenere huạẹ'eri ọgkusitokuyate.
4 Diosen carpa jakyo ọgkud'uyate. Pan Diostaj on'nighuedạ'ika' o'hued'uyate. Sacerdote Diostaj 'uhua huanigbatiarakeriyo'da ken pan bape'dik ọ'nika'. David kenere huạẹ'eri ọgkusitokpo ken pan o'depo on'bape'uyate. —Jesúsa fariseomeytaj o'mana'uyate.
5 Nogdakon Jesúsa o'mana'po,
—Do huabokerek ịjjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne. Judío aratbuten okmapiẹ'ahuaddik huame'noete huairi ịjjẹpo katepi' yạgka' aratbuttaj mana'dik ịjjẹy. —Jesúsa o'mana'uyate.

Eba'po'ketpaktaj Jesúsa o'ba'yarea'uyate.
(Mt. 12.9-14; Mr. 3.1-6)

6 Nog okmapiẹ'ahuaddik huame'noete judíoen huạitake' jakyo Jesús o'kuddepo huaboa'da o'manmadika'uyate. Kẹyọ huabokerek huada'kopen eba'po'ketpak ọ'ụyate.
7 Moisésenba' huamanmadika'eri fariseomeyere Jesústaj on'tiahuaya'po okmapiẹ'ahuaddik huame'noete menpa' o'yareapopi' kenda e'tiahuayta' on'pakpo. Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete e'yarea'nayo "Dakhuea' o'ka'." huaa'dik ọ'ẹy on'nopọẹpo.
8 Kenda fariseomey en'nopọẹ'te Jesúsnayo o'maknokotuy. Huabokerek eba'po'ketpaktaj
—Yabo', ịyọ eretnopoyo yaboato'. —Jesúsa ona'uyate.
Ken huabokerek o'bopo eretnopoyo o'boato'uyate.
9 —Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete huadak ka'dik ọ'ẹne. Dakhuea' kahue'dik ọ'ẹne. Okmapiẹ'ahuaddik huame'noete dakhue'taj yarea'dik ọ'ẹne. Barakhue'dik ọ'ẹne. Menpa' kenpa' mo'nopọẹ opudạ. —Jesúsa o'mana'nig'a fariseomey soata' a'tokhue'da o'nokẹ'uyate.
10 Konigẹpo Jesús nogta nogta o'batiahuaypo,
—Yabate'. —Jesúsa huabokerek eba'po'ketpaktaj ona'uyate.
O'ba'tedepo o'ba'yarudpo huadakba'da ọ'ean'uyate.
11 Fariseomeynayo Jesústaj huakka'da on'huadiaydepo a'arakya'po monig ka'dik ọ'ẹ, on'batia'pakuyate.

Jesúsen doce huamata'mona'eritaj Jesúsa o'baktie'ea'uyate
(Mt. 10.1-4; Mr. 3.13-19)

12 Nog huame'noete Jesúsa a'tiona'pakya'po ote'yo o'behuikpo aya' sikyoda o'tiona'pakbedpo Diostaj o'tiona'pakbeduyate.
13 Emede'te ke'nen huanigpeika'eritaj o'magkupopaka'depo doceyo'da o'baktie'ea'uyate. Opudạ doce do'hued huamata'mona'eri mo'ẹạpone. Jesúsa o'madikka'uyate.

14 Simóntaj oktie'ea'uyate. Simón konogda o'dikka'uy Pedro. Simónen huama'buy Andréstaj oktie'ea'uyate. Jacobotaj Juantaj, Felipetaj, Bartolométaj,
15 Mateotaj, Tomástaj o'baktie'ea'uyate. Alfeoensi'po Jacobo o̱'e̱po Jacobotakon oktie'ea'uyate. Kenpa'ti Simón Zelote oktie'ea'uyate.
16 Kenpa'ti Jacoboen huama'buy Judastaj oktie'ea'uyate, kenpa'ti Judas Iscariotetaj oktie'ea'uyate. Ke'na Judas Iscariote Jesústaj judío huairitaj nogok o'bayokuyate. Kadarakepo o'bayokuyate.

Jesúsa huakka'tada o'manmadika'uyate.
(Mt. 4.23-25)

17 Ken Jesús ote'ya' o'huarakpo doce huamata'mona'eriere huatota'yo on'huarakuyate. Jesúsen huanigpe̱ika'eri huakka'nada o̱'nepo kenpa'ti nogomey huakka' on'batiakdepo Judea huadariya' Jerusalénya̱' e̱'po̱gya̱' huakka' jak Tiroya' kenpa'ti e̱'po̱gya̱' huakka' jak Sidónya' on'batiakde'uyate. Jesústaj a'pe̱e̱ya'po on'batiakpo Jesúsa be'yare' on'nopo̱e̱po on'batiakuyate.
18 Kenomeytaj toto'a dakhuea' e'magka'tada Jesúsa o'bayarea'uyate.
19 Jesúsa aya'tada o'bayarea'ika'nok aya'ada a'yareya'po Jesústaj e'nejta' on'pakuyate.

Durugda aratbut o̱'nika'apo kenpa'ti noga̱ suhue' o̱'nika'apo. Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 5.1-12)

20 Ken Jesús huanigpe̱ika'eritaj o'batiahuaypo, o'manmadika'po,
—Opudomey pai'da mo'e̱po katepi' to̱e̱hue' mo'e̱. Dios opuden Huairi o̱'e̱. Diosa mo'nopo'to̱e̱nok Diostaj mo'nigpe̱ika'. Durugda mo'i̱ka'ne.
21 Opudomey aypotaj e̱'e̱a̱da durugda mo'i̱ka'apo dapotey mo'i̱ka'apone. Opudomey oy suhue' mo'e̱depo bo'huikdepo durugda mo'e̱po bo'erikapone.
22 Opudomeytaj on'huadiayapo. Do'taj bo'paknok on'huadiayapo. Do huabokerek i̱jje̱po Diosya' ijtiakuy. E'huadiaytada durugda mo'i̱ka'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok mo'enapone. E̱'entada durugda mo'i̱ka'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok e'tidi'ke'tada durugda mo'i̱ka'apone. Kenpa'ti do'taj bo'paknok "dakhue'da o̱'ne," e'huaa'tada durugda mo'i̱ka'apone.
23 Nogok ken konig e̱gka'tada huakka'da yan'madurugpakti'. Dios kurudya̱' 'urua'da mo'nigka'apone. Kenomey aratbuta opudomeytaj dakhuea'da mogka'apone. Kenomeyen adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magka'uyate.
24 Opudomey oy huakka'da mo'to̱e̱po mo'durugpakne. Nogok pai'da mo'e̱a̱pone.
25 Huakka'da aypopi' mo'to̱e̱po konig oy dapotey e̱'i̱ka'ada nogokda pai'da mo'e̱a̱popo bo'kusitokapone.
Oy durugteda e'erikada pai'da mo'e̱po bo'huikapone.
26 Huadakda o̱'ne. Aya'ada opudtaj mo'tinopo̱e̱po on'batia'pakika'nig'a nogokda pai'da mo'nopo'e̱a̱pone. Konigti a'nennada da huamanbatia'pakeritaj on'tinopo̱e̱'uyate, huadakda o̱'ne nama'da on'tinopo̱e̱'uyate. Huadakda o̱'ne nama'da on'batia'pakuyate.

Dig huabahuahuay'eritaj konig taka'taj onte'ti diayhue'ada di' yan'mae'.
(Mt. 5.38-48; 7.12)

27 Do'taj on'pe̱e̱ne opudomeytaj o'nona'ne. Opudtaj dig bo'huahuayika'ne konig taka' o̱'nepo dakhuea' mogkika'ne. Kenomeytaj di' yan'maika'po huadak yan'magkika'.

28 Opudtehuapa' dakhue'da kąę' huahuaa'eritaj Diostaj daka' yamagka'
yą'nona'. "Kenomeytaj Diosa kamanopo'kore'." Yan'tiona'pakti'. Kenpa'ti
kenomeyą dakhue'da mogka'ne, kenomeytaj yan'tiona'pakti'.
29 Nogą opudtaj e'tuktuknayo diayhue'ada kentaj daka' yana'. Onte'ti
e'batuktuknayo onte'ti daka' yana'. Nogą opiot e'kai'nayo diayhue'ada chom-
pakon yayokti',
30 "Aypo beyok." Nogą ena'nayo sue'nopo ehue' yąępo yabayokti'. Yudtaj
bektoyok ena'nayo daknopo'da yąępo yaktoyokti'. Onte'ti "Betahua'," ahue'
yąę'.
31 Konigti huadakda nogomey opudtaj e'nigka'ta' bo'paknok kenomeytaj
konigti huadakda yan'manigkikati'.

32 Sue'ada opudomeytaj di' mo'ęne kenomeytayo'da di' ęę'nayo kenda
sue'da huadak ǫ'ę. Kenda dakhuea' huaka'eria ǫgkika'nigtaj. Nogomeyą
di'da ęę'nayo di' on'mae'. Dihue' huąę'eritakon di' yan'mae'. Kenda
huadakda ǫ'ę.
33 Sue'ada opudomeytaj huadakda mogkika'po montihuapokika'ne.
Kenomeytayo'da e'tihuapoknayo sue'da huadak ǫ'ę. Ken konig dakhuea'
huaka'eri ǫgkika'. Nogomey dakhue' huąę'eri huadak ęgka'nayo
e'tihuapoknayo kenomeytaj dakhue' huąę'eria huadak ǫgkika'po
on'tihuapokika'. Opudomeytaj huadakda kahue' huąę'eritaj kenpa'ti
tihuapokhue' huąę'eritaj huadakda yąg'kikati'. Kenda e'kika'nayo
huadaknanada ǫ'ę.
34 Kenomeyąnayo kenpa'ti be'tahuapone, yan'nopǫępo kenomeytayo'da
ektoyoknayo sue'da huadak ǫ'ę. Kenda konig dakhuea' huaka'eria
ǫgkika'. Nog dakhuea' huaka'eritaj on'baktoyokika'. Kenpa'ti be'tahuapone
on'nopǫępo. Nogomeyąnayo onte'ti tahuahue' me'tąęąpone nopǫęhue'ada
opudomeynayo kenomeytaj yan'baktoyokika'. Kenda huadaknanada ǫ'ę.
35 Opudtaj huahuadiayeritaj kenpa'ti taka'taj di' yan'maika'.
Huadakda yan'magkika'. Taka'taj huadakda yan'magkika'. Kenomeytaj
yan'baktoyokika'. Kenpa'ti tahuahue' me'tąęąpone nopǫęhue'ada
yan'baktoyokika'. Ken konig e'kika'nayo Dios kurudyǫ 'urua'da
bo'yokapone. Opudomey kenpa'ti Dios Huairi kuruderiensi'po mo'ęąpone.
Dios kuruderi teynanada ǫ'ę. Konigępo dakiti ahue' huąę'eritaj kenpa'ti
dakhuea' huaka'eritaj Diosa huadakda o'manigkika'.
36 Konig opuden Apag Dios o'matinepahuika' konigti yan'matinepahuika'.

Nog aratbuttaj dakhuea' o'ka', e'nopǫę'ada bahuaahue'dik yane'.
(Mt. 7.1-5)

37 Nogtaj "Dakhuea' o'ka'," huaahue' yanika'. "Dakhuea' o'ka'," huaahue'
ę'ika'nayo "Dakhuea' o'ka'," Dios opudtakon huaahue' mo'ika'apone.
Kenpa'ti nogomeytaj "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik ǫ'ęy," ahue' yanika'.
Ken konig ahue' ęę'nayo "Dakhuea' o'ka'nok mabitbitdik ijjęy." Diosa
opudtakon onahue' mo'ęąpone. Nogomeytaj bakkahuea'nayo Diosa
opudtakon bokkahuea'apone.
38 Nogomeytaj yan'bayokti', konig en'pakte huakka' yan'bayokti'. Huakka'
e'bayoknayo opudtakon huakka'nanada Diosa mo'bayokapone. Nogomey-
taj sue'da e'bayoknayo kenpa'ti Diosa sue'da bo'yokapone. Nogomeytaj
huakka'da e'bayoknayo Diosa opudtakon huakka'da mo'bayokapone. —
Jesúsa kenda o'manmadika'uyate.

39 Konig huamanbatia'pakonhua' Jesúsa o'manmadika'po,

—Huabot ekpobiga̱’ batohuahue’dik o̱’ne. Konige̱po huakogtone’yon bakotdik o̱’ne. Ken konig be’api’ huamanmadika’eritaj daka’ pe̱e̱hued e̱’e̱a̱da Diosenba’ daka’ kikahued e̱’e̱a̱da Diosba’ nogtaj manmadikahue’dik o̱’ne.

40 Huamanmadika’erien huanigpe̱ika’erinayo sue’da on’nopo̱e̱nig’a ke’nen huamanmadika’erinayo huakka’da on’nopo̱ika’. Nogok e’nigpeeonhuahuade’te konigti kenomeyen huamanmadika’eri o’manmadika’ika’ nogomeytakon manmadika’dik o̱’neapo.

41 Noga̱ suepi’ dakhuea’ eka’nayo “Dakhuea’ o’ka’,” i̱da huaahue’ yane’. Onnayo dakhuea’nanada i’kuy’etpi’. Kenda nopo̱e̱hue’ i̱’e̱. In konig o̱’e̱ ijbatia’pakapoy. Nog aratbuten huakpoyo huata’sujsi’po ekpohuedte o̱’na i’tiahuaynig’a. O̱’nen huakpoyoa’taj huaboro’ta’sua bekpohuedne.

42 “Huata’suj huakpoyo oktoki’, eg’.” Menpa’ ina’. Nama’da ia’. Ken o̱’nen huakpoyoa’taj huaboro’ta’sua bekpohuednig’a tiahuayhue’ i̱’e̱ne. Nama’da huanopo̱e̱’eri i̱’e̱ne. Huakkuruda o̱’nen huakpoya’ huaboro’ta’sutaj on huata’ yakokpotoken. Ken konig dakhuea’ i’ka’ne yanopo’korea’po ya-batik. Kenoka’ i’batikde’po daka’ i’tiahuaydepo nogen ta’sujkon okpo-tokdik i̱’e̱a̱pone. Noga̱ nama’da eka’nayo dakhuea’ e’huaka’ kabatike’po tihuapokdik i̱’e̱a̱pone.

Hue̱ymeyen huada huadakda e̱e̱’nayo o’tiahuaypo hue̱ymey huadakda o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne. Konigti aratbut huadakda e’batia’pakika’nayo huadakda o̱’ne o’nopo̱e̱ne.

(Mt. 7.17-20; 12.34-35)

43 Aratbut konig hue̱ymey o̱’ne. Huadak hue̱ymey e̱e̱’nayo dakhue’daa’ huada dapakhue’dik o̱’e̱. Huadakdayo’ o’dapakika’. Kenpa’ti dakhue’ hue̱ymey o̱’e̱po huadak huada dapakhue’dik o̱’e̱. Dakhue’ayo’ huada o’dapakika’.

44 Hue̱ymeyen huada huadak e̱e̱’nayo o’tiahuaydepo hue̱ymey huadakda o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne. Hue̱ymeyen huada dakhue’ e̱e̱’nayo hue̱ymey dakhue’da o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne.

45 Konigti bepi’ huabokerek huadakda e̱e̱’nayo huadakyo’ oa’ika’. Huada-knopo’da o̱’e̱po huadakyo’ o’batia’pakika’. Kenpa’ti bepi’ dakhue’da o̱’e̱po dakhue’yo’ oa’ika’. Dakhue’nopo’da o̱’e̱po dakhuea’da o’batia’pakika’. Konig huanopo’a o̱’e̱, konig o’nopo̱ika’po ken konig o’batia’pakika’ne.

*Jesús*taj *huanigpe̱ika’eri konig jak huaka’eri o̱’ne. Jesús*a *o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.*

(Mt. 7.24-27)

46 “Do’hued Huairi o̱’ta̱e̱ne. Do’hued Huairi o̱’ta̱e̱ne.” Nama’da do’taj o’nonika’ne. Do’taj nigpe̱e̱hue’ mo’i̱ka’ne. Kenda o’nonika’ne kahue’ mo’i̱ka’ne.

47-48 Aya’da do’taj menhuatiakpo do’taj menigpe̱ika’po do’hued hua’a bo’kika’, konig ’urua’da jak huaka’eri daka’ jak o’ka’po dariteyya’ o’ka’po ’iddu boro’da adteda o’kudya̱po jak o’ka’. Hue̱kuru o’tiakdepo jakta o’pokpo daka’ jak o’ka’nok tohuahue’dik o̱’e̱. Hue̱kurua tohuahue’dik o̱’e̱. Ken konig do’taj huanigpe̱ika’eri o̱’nepo, oknopo̱e̱batikhue’dik o̱’neapo.

49 Nogomeya̱ do’taj nama’da menpe̱e̱nig’a kenda ijmanay nigpe̱a̱hue’ o̱’nika’po konig dakhue’ jak huaka’eri o̱’ne. Dakhue’ jak huaka’eri kuhuadta’ jak o’ka’po, ’iddu adteda kudya̱hue’ada jak o’ka’po. Nogok hue̱kuru o’hue̱tiakdepo ken jak o̱’hue̱kedepo hue̱kurua jaktaj o’tohua’po. Aya’da o’tohua’. Dakhue’ jak huaka’erien jak ehue’da o̱’ta̱e̱. Ken konig do’taj nigpe̱e̱hue’ hua̱e̱’eri o̱’neapo. Ken konig e̱’dik o̱’neapo. —Kenda Jesús*a* o’manmadika’uyate.

7

Roma gobierno sorotataj capitánen huanaba'taj Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 8.5-13)

1 Jesúsa huakka'da o'manmadikandepo o'batikdepo huakka' jak Capernaumyo o'hua'uyate.
2 Capernaumyo o'kudondepo Roma gobierno sorotataj capitán o̱'e̱'uyate. Capitán cien sorotataj o'mata'mona'ika'. Huadi'da huanaba' o̱'ta̱e̱po kentaj huakka' o'pakika'uyate. Ken huanaba' dakhue'da o̱'e̱po ehue' hua̱e̱'dikte o̱'u̱yate.
3 Jesúsa o'bayarea'deme'te o'tipe̱e̱depo sue'da judío huairitone'taj o'mata'mona'po Jesúste o'mata'mona'po. "Do'hued huanaba'taj betayarea'." Jesústaj ya̱'nonati'. O'mana'uyate.
4-5 Jesústaj onhuahua'depo diga̱'da on'pakpo,
—Roma sorotataj capitána oro'omey judío aratbutaj huakka'da o'pak. Oro'omeytaj di'da o̱'e̱. Oro'en hua̱itake' jak o'ka'uy. Konige̱po capitánen huanaba'taj yayarea'. —Judío huiritone'a̱ i̱ghua'da Jesústaj o'nona'uyate.
6 Ken huairitone'ere Jesús o'hua'uyate. Capitánte o'hua'po capitánen jak meyo̱hue'da en'tikayopakte capitána huadi' aratbuttaj o'mata'mona'uyate. Jesúste yanhua' o'mana'po,
—I̱yo̱ do'hued jakyo kudhue' ka̱e̱' konige̱po o̱'na 'urua'da i̱'e̱. Huairi i̱'e̱ne. Donayo huairi ehue'da i̱jje̱y.
7 Do'huada ijpakpo ontaj huahuahue' o̱'e̱ne. "Kayare'," yaa'. Kenda o̱'na ea'te do'hued huanaba' o'yaruda̱po.
8 Do'hued sorotataj huairia menika'ne kenda ijnigpe̱ikay. Kenpa'ti do'hued sorotatataj ijmanikay do'taj mennigpe̱ika'ne. "Yahuati'," do'hued sorotatataj e'nade'te o'hua'ika'. Nogtaj "Yatiak," ena'te o'tiakika'. Do'hued huanaba'taj katepi' "Yaka'," ena'nayo o'ka'ika'. Kenpa' Jesústaj ya̱'nonati'. —Capitána huadi'taj o'mana'uyate.
9 Kenda Jesús o'pe̱e̱depo "Kenpihuay, huakka'da capitána meknopo̱e̱ne." Jesúsa o'nopo̱e̱po. Huakka' aratbut huatahua'eritaj Jesúsa o'batiahuay'epo,
—Ken capitána huakka'da meknopo̱e̱ne. Huakka'da Diostaj oknopo̱e̱'. Judío aratbutnayo Diostaj sue'da o'noknopo̱e̱ ijnopo̱e̱y. Diostaj sue'da o'noknopo̱e̱. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.
10 Jakyo e'kumejde'te kenomeytaj capitán o'mata'mona'denig o̱gkumejdepo capitánen huanaba' e'yarede' huadakda e̱'e̱de' on'huahuayato'uyate.

'Ayhuaensi'po huabokerek huaboa'da e'bueytada Jesúsa o'noyhuada̱'uyate.

11 Nogoka'da Naín huakka' jakyo Jesús o'hua'uyate. Jesús huanigpe̱ika'eriere kenpa'ti nogomey huakka'ada on'hua'uyate.
12 Huakka' jak hua̱kye̱'dikte o'huahua'depo huabokudak huaboa'da e'bueyde'te a'kubarakkaya'po o̱hue̱y cajónpote e'nontohua'te Jesúsa o'tiahuay'uyate. Ken huabokerekkudak 'ayhuaen nogtida huabosi'po o̱'ta̱ika'uyate. 'Ayhuaere huakka'da aratbut on'hua'uyate.
13 Jesús Huairia 'ayhuataj o'tiahuaydepo o'tinepahui'po,
—Huikhue' ya̱e̱'. —Ona'uyate.
14 Ken Jesús o'huahua'po o̱hue̱y cajónpota' o'tibata'tenok huantohua'eriomeya̱ o'nontoboato'uyate.
—Yanoyhuad, huabo, do'hua ijjay. —Jesúsa ona'uyate.
15 Ken huaboa o'huadato'po huaboa'da aratbuttaj o'mana'pakato'uyate. Ken huabotaj hua̱ye̱taj o'yokuyate.

16 Huakka'ada aratbut kẹyọ ọ'nepo on'tiahuaypo huakka'ada
on'mamepu'kudpo Diosa 'urua'nanada ọ'ẹpo huadaknanada o'kika'.
On'batia'pakpo,
—Diosen huamanbatia'pakeri teyda ọ'ẹpo orote o'tiakde. —Onda'po,
kenpa'ti,
—Diosa ịyọ ke'nen aratbutte o'tiakde. Oro'omeytaj mantihuapokya'pone.
—Onda'uyate.
17 Kenda Jesúsa o'ka'denig on'batia'pakpo, nogyạ' nogyạ' adta'da
on'batia'pakpo, Judea huadaribayo kenpa'ti Judea huadaribaya' nogyạ'
nogyạ' on'batia'pakuyate.

Jesúste Juan Bautista botta'taj o'mata'mona'uyate.
(Mt. 11.2-19)

18-19 Kenda Jesúsa o'ka'denig Juan Bautistaen huanigpẹika'eria
on'batia'pakdenok kenda Juana o'tipẹẹdepo botta' huanigpẹika'eritaj
o'mata'mona'po, Jesúste o'mata'mona'po, "Diosa Cristotaj
mo'ta'mona'apone. Cristo o'tiakapo oknopọẹy. ¿Menpa' ọ'na Cristoda ịẹ?
¿Oro'omey menpa' nogtaj nigẹ'dik ọ'ẹ?" Jesús Huairitaj yạ'nonati'. Juana
o'mana'uyate.
20 Kenomey Juanen huanigpẹika'eri botta'a Jesústaj on'huatiakdepo,
—"¿Menpa' ọ'na Cristoda ịẹ? ¿On Cristo ehue' ẹẹ'nayo menpa'
nogtaj on'mabodik ọ'ẹạpo oro'omeyạ?" Ontaj kenpa' kanone'po Juana
bo'ta'mona'ne. —Jesústaj o'nona'uyate.
21 Kenoka' botta' en'tiakde'te Jesúsa huakka'tada o'bayarea'po, dakhue'taj
o'bayarea'po, pai'da e'nopo'ẹte kenomeytaj o'bayarea'uyate. Nogomeytaj
toto'a e'manopo'tọẹtada toto'taj o'maen'uyate. Kenpa'ti Jesúsa huakka' ekpo-
bigtaj o'makpoan'uyate.
22-23 —Ekpobigtaj ijmakpoani, huakkettaj ijhua'eadị, ke'poda e'sọ'para'taj
ijbayareay, e'peokbettaj ijbayareay, huakudaka'da e'bueytada ijmanoy-
huadạy. "Do'taj eknopọẹ'nayo Diosere onte'ti mo'noeonhuahuika'apone."
Pai'da huạẹ'eriomeytaj ijmanikay. Do'taj okbirahue' huạẹ'eriomeytaj
ijmadurugpaka'apoy. Kenda e'ka'te on'tiahuayne on'pẹẹdene Juantaj
yanhuahua'po yan'batia'pakti'. —Jesúsa Juanen huanigpẹika'eritaj
o'mana'uyate.
24 Ken Juan Bautistaen huanigpẹika'eri e'nokhuade'te huakka' aratbut
ẹgkupopakte Jesúsa Juantaj o'tia'pakpo,
—Nogbayo jakbahue'yo aratbut ehue' ẹ'ịka'yo opudomey bohua'uyne.
Huabokerek konig teyda ehue' konig dakhue' ka'huey ahue' huạẹ'eri konig
huihuipi e'bapokte ọ'ịka' kentaj konig a'tiahuaya'po huahue' mo'ụyne
25 Huabokerek 'urunada yudtaj e'otte a'tiahuaya'po huahue' mo'ụyne.
Aratbut 'uru yudtaj on'otika'po konig katetapi' o'deretpakika'po huairien
'uru jakyoda ọ'nika'.
26 Diosen huamanbatia'pakeritaj a'tiahuaya'po jakbahue'yo bohua'uyne.
Diosen huamanbatia'pakeri huadakda ọ'ne. Juannayo nogịti hueretnanada
Diosen huamanbatia'pakeri ọ'ịka'nok. Juantaj a'tiahuaya'po bohua'uyne.
27 Do'taj katiapake'po huakkuruda Diosa Juantaj o'ta'mona'uyate.
Apagba'te kenpa' o'timadoya'po:

Ontaj huakkuruda do'hued huata'mona'eritaj ijta'mona'apoy. Dakhuea'
ọgkika'nok aya'tada yamanopo'korea'. Diosen Huasi'potaj
yanoknopọẹ'. Aratbuttaj o'mana'apo. Apagba'te o'nigmadoya'uyate.
Kenda Diosa Apagba'te mena'uyne do'taj.

28 Aya'da huabokerek sue'da huadak o̱'nenok Juannayo huadaknada o̱'e̱nok
Diosa huakka' Juantaj o'pak. Dios Huairitaj e'nigpe̱ika'te Diosen Huasi'potaj
huaknopo̱e̱'eri huadakda o̱'neapo. Diosa kenomeytataj huakka'nada
o'baeretpakapo. Juantaj sue'damon o'pakapo. Ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

29 Aya' aratbuttaj kenpa'ti gobiernotaj huakupe huanigbae'eritaj Juana ba-
utiza o'magkame'nok kenomeya̱ Jesústaj e'pe̱e̱de'te "Diosa huadakda o'ka'."
On'batia'pakuyate.

30 Moisésenba' huamanmadika'erinayo kenpa'ti fariseomeynayo konig
huairi o̱'nepo Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue' o̱'nepo bautiza megke'po
Juantaj huahuahue' o̱'ne'uyate. Juana konige̱po kenomeytaj bautiza
magkahue' o'mae'uyate.

31-34 Jesúsa nogi̱ti o'mana'po:

—Aratbut oy ken konig o̱'nika' ijbatia'pakapoy. Kenomeytaj be'api' madu-
rugpakahue'dik o̱'ne. Katepi' nogomey on'pakpo o̱gkika'nig kenomeynayo
konigti e'ka'ta' pakhue' o̱'ne. Kenda Juan Bautista o'kika'nig kenomeynayo
pakhue' o̱'ne. Kenpa'ti do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne konig
do ijkika'nig kenda kenpa'ti pakhue'da o̱'ne. Juan bautista katepi' 'urua'da
aypo bapehue' o̱'i̱ka'po kenpa'ti vino konig sine' pai' mayhue' o̱'i̱ka'po.
Kenda Juana o'kika'nok toto'a Juantaj o'nopo'to̱e̱ kenomeya̱ nama'da
on'batia'pakika'nig'a. Nogok do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne
opudere katepi' 'uruda aypo ijbapikay kenpa'ti do katepi' ijmay'ikay.
Do'takon dakhuea'da menhua'pakika'ne. "Huakka'da o'bapika' kenpa'ti
huakka'da huamai'eri o̱'i̱ka'. Kenpa'ti Jesúsa dakhuea' huaka'eritaj di'da
o'maika'. Kenpa'ti gobierno huakupe huanigbae'eritaj di'da o'maika'." Do'taj
kenpa' menhuaa'ika'ne. Aratbut oy ken konig o̱'nika' nogda ijbatia'pakapoy.
Katepi' nogomey on'pakpo o̱gka' kenomeynayo konigti e'ka'ta' pakhue'
o̱'nika'. Konig huasi'po on'batuerikika'nig aratbut oy konigti o̱'ne. Huasi'po
huakka' jak kurute on'bahuadpo on'batuerikpo nogtaj nogtaj on'mana'po,
"Tete'pu'te 'urua'da o'batadi'key opudnayo oro'ere e'durugpakta' pakhue'
mo'e̱ne baila e̱e̱'ta' pakhue' mo'e̱ne. Oro' e'bahuiktada opudnayo huikhue'
mo'e̱ne." Ken konig huasi'poa onda'ika'. Ken konig aratbut oyda o̱gkika'.

35 Diosa 'urua'da o'nopo̱i̱ka'nok Diostaj huanigpe̱i̱ika'erinayo 'urua'da
on'nopoenkika'. Kenomeyyo'da durugda o̱'ne. —Jesús Huairia o'mana'uyate.

Jesús Simónen jakyo o'bape'uyate. Simón fariseo aratbut o̱'u̱yate.

36 "Do'hued jakya' mobape'." Nogtiada fariseo aratbut Jesústaj ona'uyate.
Jesús ke'nen jakyo o'hua'po kutopate o'huadpo o'bape'uyate.

37 Ken ettone' o̱'e̱po huakka' jakyo hua̱e̱'eri o̱'e̱po dakhuea' huaka'eri
o̱'u̱yate. Jesús fariseoen jakyo o'bape' o'nopo̱e̱po Jesústaj o'huahua'po 'uruda
yereda huidpu' 'uru'hu̱i̱e̱a̱da huasihuaj o'tohua'uyate.

38 Jesústaj hua'ita'pote o'tihuadpo o'huikpo diga̱'da huakpota̱'hue̱a̱ Jesúsen
hua'ita' o'itisuruka'po ken o'ikoyopo o'itidukutpo ettone'a̱ huakuhui'a
o'itidukutpo hua'ita' o'ibuyukepo, Jesústaj di'da o̱'e̱po o'ibuyukepo kenpa'ti
di' o̱'e̱po hua'ita' 'uru'hu̱i̱e̱da huasihua'a o'ihueke'uyate.

39 Ken fariseo Jesústaj o'tobape'po kenda ettone' e̱gkade'te o'tiahuaydepo
"Diosen huamanbatia'pakeri Jesús ehue'dik o̱'e̱, yoknopo̱e̱po Diosen hua-
manbatia'pakeri e̱e̱'nayo in ettone' dakhuea' huaka'eri o̱'e̱, ya'nopo̱e̱yet."
Kenda fariseoa huanopoya' nama'da o'nopo̱e̱'uyate.

40 Jesúsa kenda joknokotpo,

—Ontaj e'batia'pakta' ijpaki, Simón. —Jesúsa fariseotaj ona'uyate.

—Mena', Huamanmadika'eri. —Fariseoa ona'uyate.

41 —Huakupe huabaktoyokeritaj botta' huabokereka huakupe dehuea' o̱'nuyate. Nogtiada quinientos denario huakupe dehuea' o̱'u̱yate. Noga̱ cincuenta denario huakupe dehuea' o̱'u̱yate.
42 Huakupebayo' o̱'nepo tahuahue'dik o̱'nenok huakupe huabaktoyokeria huabokerek botta'taj huakupetaj betahua' e'manata' pakhue' o̱'e̱po o'batiokkahue'uyate. Oy, ¿mena'taj di'da e̱'dik ya̱'e̱? —Jesúsa fariseotaj ona'uyate.
43 —Ke'na huakka'da dehuea' o̱'e̱po kentaj huakka'da o'batiokkahue'uyate, ke'na huakka' di' o̱'e̱, ijnopo̱e̱po. —Simóna ona'uyate.
—Buttida ia'ne. —Jesúsa ona'uyate.
44 Ken Jesúsa ettone'taj huatiahuaya'a', Simóntaj,
—In ettone'taj yatiahuay'. O̱'nen jakyo ijkudondey. Hua'ita' a'ikoyoya'po hue̱'e̱y yokhue' me'e̱ne. In ettone'nayo huakpota̱'hue̱a̱ be'ikoyoa'po kenpa'ti huakuhui'a be'itidukutne.
45 O̱'nanayo buyukhue' o̱'e̱ne. Ettone'a̱nayo huaboa'da do e'kudte be'ibuyukene.
46 E'kudonde'te huakuta' do'taj huasihuaj kutioyhue' o̱'e̱ne. Ettone'a̱nayo 'uru'hui̱e̱a̱da huasihuaj be'itioyne.
47 Ettone' huakka' dakhuea' e'ka' Diosa okkahuea'nok ettone' huakka' di' me'e̱dene. Kentaj Diosa sue'da okkahuea'nok sue'da di' me'e̱ne. —Jesúsa Simóntaj ona'uyate.
48 Ettone'taj,
—On dakhuea' i'ka'uyatenig okkahuea'ne. —Jesúsa ona'uyate.
49 Nogomeya̱ kutopata' on'batobape'po huayahuaya on'batia'pakpo,
—Ken huabokereka dakhuea' e'ka' okkahuea'de. Konig Diosa okkahuea' ke'na dakhuea' e'ka'taj okkahuea'. ¿Be ya̱'e̱? —Aypo huatobape'eria on'batia'pakuyate.
50 Ettone'taj,
—Do'taj oknopo̱e̱nok Diosa ontaj bekkahuea'po me'nopo'yarea'ne. Daknopo'da ya̱e̱po yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

8

Ettone'a̱ Jesúsomey hua̱e̱'eritaj on'tihuapokuyate.

1 Nogok nogyo̱ nogyo̱ huakka' jakyo Jesús o'hua'epo huakka' jakyo huadak hua'a Diosen huairi o̱kye̱yakde Dios huairitaj yanoknopo̱e̱po yan'nigpe̱i̱ka', o'manmadikika'uyate. Jesúsen doce huamata'mona'eri kenere on'hua'udhua'po.
2 Ettone'ere o'hua'epo toto'a e'manopo'to̱e̱tada Jesúsa o'manopo'yareame'te toto' o'makenme'te. Nogomey ettone'taj o'bayareame'te. María Magdalena Jesúsere o̱'i̱ka'uyate. Jesúsa Maríataj siete toto' okmaename'te.
3 Juanakon Jesúsere o̱'i̱ka'uyate. Juana Chuzaen hua̱to̱e̱ o̱'u̱yate. Chuza Huairi Herodesen jak huato̱e̱'eri o̱'u̱yate. Kenpa'ti Susana Jesúsere o̱'i̱ka'uyate. Nogomey ettone' sue'da huakka' Jesúsere o̱'nepo Jesúsomey hua̱e̱'eritaj katepi' on'paknok on'bayokika'uyate. Aypopi' yudtapi' on'bayokika'po kenpa'ti on'tihuapokika'uyate.

Huabakidena'eri ken konig o̱gkika' o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate. (Mt. 13.1-9; Mr. 4.1-9)

4 Huakka'ada aratbuta Jesústaj on'huahua'uyate. Nog jak nog jakya' on'huahua'po Jesústaj on'tikupopaknok huabakidena'eri ken konig o̱gkika' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadikanhua'uyate.

5 —A'bakidenaya'po huabakidena'eri o'hua'uyate. O'hua'epo
o'bakidena'po dagte sue'da o'kidkahuapo hua'ia o'bakidtugeạ'po kenpa'ti
nogte bakoya o'kidyẹ'kuyate.
6 Huidbate kuhuadọnokparedte sue'da o'kidkahuad. Ịda o'kereknig'a.
Kuhuadọnokparedte dariayda ọ'ẹnok ịda o'ay'uyate.
7 Nog huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahua'uyate. Huakpi
sue'da o'batipakbonig'a okpota'pidsi' digạ'da o'bakerekpo huakpitaj
o'batibuk'uyate.
8 Nog huakid huadak sorokte o'kidkahua'uyate. O'batipakbodepo
huakka'da huakid ọgkupapakuyate. Sue'da huakpi cien huakid
ọgkupapakpo nogạ sue'da huakid ọgkupapakuyate. —Jesúsa kenda
e'mana'te,
—Huadakpeok ẹ'huạẹạ daka' men'pẹẹ'. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uyate.

Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyatenok huakka'a nopoenkahue'dik yạ'neapet.
(Mt. 13.10-17; Mr. 4.10-12)

9 —Ken huakidena'eri ken konig o'ka' huaboa'da oro'taj on'batia'paknig
nopoenkahue'da ọ'ẹy. Oro'taj daka' mo'nopọẹạ'. —Jesúsen huanigpẹịka'eria
Jesústaj o'nona'uyate.
10 —Opudomey do'hued huanigpẹịka'eri mo'ẹnok konig aratbut Diosen
Huakhuairitaj on'nigpẹịka'apo, konig buttida ọ'ẹạpo Diosa opudomey-
tanayo e'manopọẹạ'ta' o'pak. Nogomeytaj do'hued huanigpẹịka'eri ehue'taj
nogda ken konig ọ'ẹ ijmanbatia'pakikay. Kenda e'mapẹẹạda nopoenkahue'
ọ'neapo. —Jesúsa huanigpẹịka'eritaj o'mana'uyate.

Huakidena'eri konig ọ'ẹ a'nopoenkaya'po Jesúsa huanigpẹịka'eritaj daka' o'manopọẹạ'uyate.
(Mt. 13.18-23; Mr. 4.13-20)

11 —Ken huakidena'eri ijmanopọẹạ'apoy. Ken huakid konig Diosen hua'a
ọ'ẹ.
12 Dagte sue'da o'kidkahua'uyate. Ken huakid dagte o'kidkahua'uyate
konig sue'da aratbut Diosen e'manmadika'taj on'pẹẹnig'a ịda toto'a
o'huahua'po huanopoya' Diosen hua'a o'bakkaynok onte'ti Diostaj
oknopọẹhue'dik ọ'neapo onte'ti nopo'yareahue'dikda ọ'neapo.
13 Huidbate sue'da o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut Apagba'
en'pẹẹạtu'te durugda on'pẹẹạtunig'a konigẹpo daka' nigpeonhuahuahue'
ọ'nepo sue'da on'nopoenka'po sue'da huame'noe o'noknopoeonhua'po
toto'a nama'da e'manade'te onte'ti Diostaj nigpẹẹhue' ọ'nepo kenpa'da
okkahue'dik ọ'neapo.
14 Huakid okpota'pidsi'bayo o'kidkahua'uyate. Ken konig aratbut
Diosen e'manmadika'taj on'pẹẹpo on'pẹẹnig'a nogok nogta' nogta'
on'mamepu'kepo onte'ti sig sig Diostaj o'noknopọẹbatikapo. Kenpa'ti
huakka' e'tạ'maeta' on'pakpo sig sig Diostaj o'noknopọẹbatikapo. Kenpa'ti
huata'da e'durugpaka'ta' on'pakika'po onte'ti Diostaj pakhue' ọ'neapo,
nigpẹẹhue' ọ'neapo. Diosen kahue' ọ'neapo.
15 Ken huakid huadak sorokyo o'kidkahua'uyate. Ken konig arat-
but huadaknopo'da Diosba'taj on'peeonhuahuika'po on'nigpeeonhuahuika'.
Daka' konig 'urunopo'da on'nigpẹẹpo batikhue'da huadakda ọgkika'apo.
Kenomey Diosensi'po ọ'ne, huakka'ada on'nopọẹạpo.

Jakkịẹgyạ' huakjeytaj o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mr. 4.21-25)

16 Sikyo jakkīrēgyā' huakjey e'bakpakte kosoa tiokkubukhue'dik ō'nika'.
Kenpa'ti huakjey e'bakpakte huataytoyo huadāhue'dik ō'nika'. Kutopate
huakjey on'huadā'ika'. Jakyoda aya'ada on'kuddepo tiahuaydik ka'ne'po.
17 Ken konigti Diosen e'nopōē' oy konig e'īrēg ēē'tada nogok aya'ada
on'nopōēāpo, aya'ada on'tiahuayapo.
18 Ken, daka' Apagba'taj yan'pēē' konigēpo sue'da e'pēē'nayo sue'da
eknopōē'nayo Diosa bo'tihuapokapone nogīti nogīti Diostaj moknopōēāpo,
nogīti nogīti Diostaj mo'nigpēēāpo. Daka' pēēhue' ēē'nayo Diosba'taj
oknopōēhue' ēē'nayo kenda mo'nopōē Diosa bokkayapone onte'ti
oknopōēhue'dikada mo'ēāpone. —Jesús*sa* o'manmadika'uyate.

*Jesús*sen *huāyē Jesús*sen *huama'buyere Jesús*staj *on'huatiakuynig'a.*
(Mt. 12.46-50; Mr. 3.31-35)

19 Kenoka' Jesús*sen* huāyē Jesús*sen* huama'buyere Jesús*staj* onhuatiakuynig'a
huakka'nanada ōgkupopaknok kentaj huatiakhue'dik ō'ne'uyate.
20 —Ō'nen huāyē ō'nen huama'buyere aratbuttiokpeyon mo'nigbone. On-
taj e'batia'pakta' on'pak. —Nogā Jesús*taj* o'nonatu'uyate.
21 —Be'api' Diosen hua'a on'pēēpo on'nigpēēpo konig ōgkika' ke'na do'hued
huāyē ō'ne, do'hued huama'buy ō'ne ijnopōēy. —Jesús*sa* aya' huakupopakeri-
taj o'mana'uyate.

*Jesús*sa *ē'huēnirī'tone'taj bapoka'tere o'batikan'uyate.*
(Mt. 8.23-27; Mr. 4.35-41)

22 Nogok Jesús huanigpēīka'eriere huaboa'da kusi'petone'yo on'bahuadpo,
—Ē'pōg monokteg. —Jesús*sa* o'mana'nok huaboa'da o'nonhua'uyate.
23 Ken e'nonoktegte kusi'peya' Jesús o'tay'uyate. Ē'pōgnopoya' īda
huaboro'bapokada o'bahuatiakpo. Teya'da o'bapoknok huaboro'
o'huēnirī'tone'po digā'da o'huēkudpo o'tihuedpo huata'kotdikte ō'ūyate.
24 Jesús*taj* on'huahua'po a'maboaya'po,
—Huamanmadika'eri, Huamanmadika'eri, montakotnede. —Jesús*taj*
o'nona'uyate.
Ken Jesús o'mabodpo, "Yabatik, bapokhue' yāē'." Kenpa'ti, "Yabatik,
huēnirīhue' yāē'." Jesús*sa* ona'nok o'batikanpo bapokhue' ō'ūyate kenpa'ti
huēnirīhue' ō'ūyate.
25 —Mena'po do'taj oknopōēhue' mo'ē, —Jesús*sa* huanigpēīka'eritaj
o'mana'uyate.
Kenomeynayo Jesús*taj* on'tome'pukepo huayahuaya,
—¿Kenpihuay, be in huabokerek yā'ē? Bapokataj ona'nok o'nigpēē kenpa'ti
ē'pōgtaj ona'nok ē'pōgākon o'nigpēē. ¿Kenpihuay, be yā'ē? —Huanigpēīka'eria
huayahuaya on'manbatia'pakuyate.

Gadara huadaribayo nogbokerektatida huakka' toto'a on'nopo'tōē'uyate.
(Mt. 8.28-34; Mr. 5.1-20)

26 Ken akodpen Gadara huadaribayo on'tiakpo on'be'tuyate. Gadara e'dea'
akudpen Galilea ō'ē.
27 Jesús e'kotde'te Jesús*taj* nogbokerekatida huakka' jakya' o'huatiakonpo.
Ken huabokerektaj huakka' toto'a on'nopo'tounhuahua'uyate. Yudtaj
othue' ō'unhuahua'uyate. Jakyo ehue' ō'īkame'te. Kubarakbayo
ō'unhuahua'ika'uyate.
28 O'tiahuaydepo Jesús*taj* huikudate o'tisakotuyate. O'okoypo,
—¿Mena'po do'taj o'huatiak, Jesús? Dios kutayo huāē'erien Huasi'po ī'ē.
Do'taj ōgkahue' mee'. Digā'da ona'ne. —Huabokereka 'utta'da Jesús*taj*
ona'uyate.

29 Kenpa' enade'te Jesúsa toto'taj huamaena'dikte o̱'u̱yate. Nogok nogok huakka' toto'a on'nopo'toikame'te. Aratbuta kentaj sirobia huaba' kenpa'ti hua'i on'tinukupo daka' a'to̱e̱ya̱'po. On'tinukunig'a ken huabokereka o'tipukpukanika'uy. Aratbut ehue' e̱'ika'yo toto'omeya̱ on'tohua'uyate.
30 —¿Katedik i'e̱? —Jesúsa huabokerektaj ona'nok,
—Do'hued huadik "Huakka'" ijje̱y. —Ona'uyate.
Kenda ona'nigtaj huakka' toto' kentaj on'nopo'toika'uyate.
31 —Sorokkogyo̱ adyonda dakhuea' toto'omeya̱ pai'da on'nopo'eunhuahuika'apo. Ke̱yo̱ oro'omeytaj mata'monahue' moe'. —Toto'omeya̱ Jesústaj o'nona'uyate.
32 Kente ote'te huakka'da huakyari' on'pe'nok,
—Huakyariere a̱'e̱ya̱'po yan'kud. Mona'. —Jesústaj diga̱'da o'nona'nok,
—Yan'kud. —Jesúsa toto'taj o'mana'uyate.
33 Ken toto'a huabokerektaj o'nenonpo o'nokhua'po huakyaritaj on'huankudonpo ken huakyari' aya'da huaduk o'bahuarakpo kubogyo on'baajpo e̱'po̱gyo̱ o'bata'ko'tuyate. Toto'ere on'bata'ko'tuyate.
34 Ken huakyari' huato̱e̱'eri kenda on'tiahuaydepo on'mame'puke'po kenda a'manbatia'pakya'po huakka' jakyo on'bake'tuyate. Kenpa'ti ta'baya' a'manbatia'pakya'po on'hua'uyate.
35 Kenda on'pe̱e̱depo monig Jesúsa yaka' a'tiahuaya'po huakka' jakya' huakka'ada on'maoro̱kondepo Jesústaj on'huahua'po on'huatiakdepo ken huabokerektaj huakka' toto' huaboa'da e'nokbahua'de' on'tiahuaypo, ken huabokereka Jesúsen hua'ite o'huadpo, yudtaj o'otpo, kenpa'ti oyda huadakda o̱'e̱. Ken huabokerektaj on'tiahuaydepo on'me'puke'uyate.
36 Aratbut ke̱yo̱ Jesúsere e̱'hua̱e̱a̱ on'tiahuaydepo kenda Jesúsa o'ka'de eatiahuay'a on'manbatia'pakpo huakka' jakyo hua̱e̱'eritaj on'manbatia'pakpo, konig kentaj huakka' toto'a e'nopo'tounhuahuika'de'te Jesúsa o'yarea'denig, on'manbatia'pakuyate.
37 Kenda on'pe̱e̱depo aya' aratbut Gadara huadaribayo hua̱e̱'eri ke̱yo̱ o̱gkupopakdepo huakka'da onme'pukpo,
—Oro'edbaya' yahuade'. —Jesústaj ighua'da o'nona'nok. Jesús kusi'petone'yo o'huadpo huahua'dikte o̱'e̱nig'a
38 huahued e̱e̱'ted ken huabokerekya' toto'a huaboa'da o'nokhua'de ke'na Jesúsere e'hua'ta' o'pakpo,
—Onere e'hua'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'nok.
—Doere huahue' ya̱e̱'.
39 O̱'nen jakyo yahuati'. A̱yo̱ o̱'nenbaya' yamanbatia'pak. Aya'da Diosa menigka'dene yamanbatia'pakhuati'. —Jesúsa ken huabokerektaj ona'uyate. Kenpa' ona'depo Jesúsa o'hua'uyate.
Ken huabokerek a'manbatia'pakhuaya'po o'hua'po ke'nen jak hua̱e̱'eritaj Jesúsa huakka' toto'taj mekmaename'ne, be'yareame'ne o'manbatia'pakhua'uyate.

Jairoen hua̱yo̱butaj o'noyhuada̱'uyate. Kenpa'ti ettone' Jesúsen yudtaj o'nejdepo o'yarud'uyate.
(Mt. 9.18-26; Mr. 5.21-43)
40 Jesús akudpen onte'ti o'kumejdepo huakka'ada aratbuta o'nonmabopo o̱gkupopakpo durugteda huabada on'de'uyate.
41-42 Ken huabokerek Jairodik o'tiakuyate. Jairo judíoen hua̱itake' jak huairi o̱'u̱yate. Jairo Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotpo,
—Nogtida huayetsi'po me'ta̱e̱ne. Doce años o̱'e̱po ke'poda o̱'e̱po huabueydikte meke̱ne. Betayarea', do'hued jakyo yahua'. —Jesústaj ighua'da

ona'uyate. Ken Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut ǫgkupopakpo Jesústaj huakka'ada aratbutpoya' andaya'po o'nogka'uyate.
43 Ettone' ǫ'ẹpo huakka' aratbutere ǫ'ẹpo ke'na dakhue'da ǫ'ẹpo mimi batikhue' ǫ'unhuahuika'po doce huabayok o'tipokde batikhue'da ǫ'unhuahuika'uyate. Nogtaj nogtaj huamadakka'eritaj o'bahuahuae'ika'uyate. Huamadakka'eritaj aya'da ke'nen huakupe gasta o'tika'onhuahua'uyate. Huamadakka'eritaj e'yoktada yareahue' ǫ'ụyate.
44 Jesústa'piyen o'huatiakpo, yudta'jok huakubogpita' o'nejpo, o'nejdepo mimi o'batikonpo o'yarud'uyate.
45 —¿Be'a me'nej? —Jesúsa oa'uyate.
Ehue' be'a nejhue' meene, aya'ada on'batia'pakpo
—Huakka'ada aratbutpoya' ontaj monda'ene andaya'po mogka'ne. "¿Be'a me'nej?" ¿Mena'po ia'? —Pedro nogomeyere Jesústaj o'nona'uyate.
46 —Be'api' me'nejne ijnopǫẹy konigẹpo betapi' ijyarea'dey huanopo'ada ijnopǫẹy. —Jesúsa o'mana'nok.
47 Do'taj be'yareadne Jesúsa me'tinopǫẹne ettone' o'nokotdepo ome'pukpo o'irigạ'po Jesústaj o'huahua'po Jesúsen hua'ite huikudate o'tisakotuyate. Huakka' aratbuttaj kan'pẹẹ'po kena'po Jesústaj ijnej kenpa'ti konig ịdada be'yareaddene ettone'ạ o'batia'pakuyate.
48 —Do'taj oknopǫẹnok o'yareaddene. Dakda yahuati'. —Jesúsa ettone'taj ona'po.
49 Jesúsa ettone'taj e'batia'pakde'te Jairo huạitake' jak huairien jakya' huabokerekakon ǫkyẹyakpo,
—Ǫ'nen huayetsi'po o'bueyde. Huamanmadika'eritaj totiakhue' yạẹ'. —Jairotaj ona'uyate.
50 Jesús kenda o'pẹẹpo,
—Me'pukehue' yạẹ'. Do'hua o'yarea'apo meknopǫẹ'. Ǫ'nen huạyǫbu o'yarudạpo. —Jesúsa Jairotaj ona'uyate.
51 Jesús jakyo ǫkyẹdepo, "Ettone'si'poen huạyẹ huaojere Pedroere Jacoboere Juanereyo'da kuddik ǫ'ne. Nogomeynayo kudhue'dik mo'ẹne." Jesúsa o'mana'uyate.
52 Huakka' aratbut on'kupopakdepo ettone'si'po e'bueyta' en'bahuikte,
—Huikhue' yane'. Mune'yǫsi'po bueyhue' ǫ'ẹ. O'taypo ǫ'ẹ. —Jesúsa o'mana'uyate.
53 Jesústaj on'pẹẹpo on'tierikpo ettone'si'po kenpa'da o'bueydenig'a oa' on'nopǫẹ'uy.
54 Jesúsnayo mune'yoen huaba'ta' o'ba'padpo,
—Yabo', mune'yǫsi'po. —Jesúsa 'utta'da ona'uyate.
55 Ke'na o'noyhuaddepo ịda o'bod'uyate.
—Aypo yan'yok. —Jesúsa o'mana'uyate.
56 —Kenpihuay. —Mune'yoen huaoj huạyẹerea o'da'uyate.
—Kenda ijkay manbatia'pakhue' yane'. Betapi' manbatia'pakhue' yane'. —Jesúsa o'mana'uyate.

9

Doce huanigpẹika'eritaj Jesúsa o'ta'mona'uyate.
(Mt. 10.5-15; Mr. 6.7-13)

1 Doce huanigpẹika'eritaj Jesúsa "Inta' mogkupopak," o'mana'po. On'kupopakdepo, "Doa o'nona'nok nogda nogda dakhue' toto' nokịrẹgtaj maendik mo'ẹạpone kenpa'ti aya' aratbut dakhue' ẹẹ' bayarea'dik mo'ẹạpone." Kenda Jesúsa o'mana'uyate.

2 Docetaj Jesúsa o'mata'mona'po huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj o'noknopo̱e̱a̱pone on'nigpe̱i̱ka'apone. Kenda doce kan'manmadike'po kenpa'ti dakhue'taj kan'bayare'po docetaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.
3 —Yanhuahuudhuahuika'po dagte ka'tepi' tohuahue' yanikati'. Oteypaj tohuahue' yane'. Cuperina yudtaj mantoahue' yane'. Huenpu tohuahue' yane'. Aypo tohuahue' yane'. Huakupe tohuahue' yane'. Nogtida 'opiot yan'ot. Botta' 'opiot tohuahue' yane'.
4 Huakka' jakyo bo'kuddepo ken jakyo huaboa'da bo'tayapet ke̱yo̱yo'da yanikati'. Nogen jakyo huahue' yane'. Ken huakka' jakya' en'bahuade'te ke̱yo̱da yanikati'.
5 Ken huakka' jakyo opudomeytaj e'pe̱e̱ta' pakhue' e̱'ne'te ken huakka' jakya' yan'bakhua'. Bohua'depo soroka e'itimabette yan'itihuekead. Ken huakka' jak hua̱e̱'eriomey on'tiahuaydepo on'nopo̱e̱a̱po kenda o̱gka'de dakhuea'da Diostaj o̱'e̱nok o̱gka' on'nopo̱e̱a̱po. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.
6 Ken doce huanigpe̱i̱ka'eri on'bahua'udhuahuika'po, nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'po huadak hua'a on'manbatia'pakpo dakhue' hua̱e̱'eritaj on'bayarea'uyate.

Konig Juan Bautista o'buey'uyate.
(Mt. 14.1-12; Mr. 6.14-29)

7 Herodes Roma hua̱e̱'eri gobierno huairi o̱'e̱po Jesústaj tiahuayhued o̱'e̱po kenda Jesús o'kika'nig o'tipe̱e̱depo huaboa'da o'nopo̱e̱po o'mepu'kepo Herodes Juantaj on'hue̱renokteg'uy. Juan e'bueyada o'noyhuadme'te sue'ada on'batia'paknok, Juan o̱'e̱ Jesústaj o'tinopo̱e̱po o'mepu'ke'uy Herodes.
8 "Diosen huamanbatia'pakeri Elíaskudak kurudya̱' o'huarakdenok kentaj o'tiahuayikay Jesús o̱'e̱taj." Nogomeya̱ on'batia'pakpo, "Diosen huamanbatia'pakerikudak nogtida o'noyhuadme'te Jesús o̱'e̱taj." Nogomeya̱ on'batia'paknok Herodes o'mepu'kepo,
9 —Juantaj yan'hue̱renokteg ijmana'mey. Jesústaj e'manbatia'pak ijpe̱e̱y. Jesús be ya̱'e̱. —Herodesa oa'po. Jesústaj a'tiahuaya'po Herodesa o'uk'uyate.

Cinco mil huabokerektaj Jesúsa aypotaj o'bia'po o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Jn. 6.1-14)

10 Jesúsen doce huata'mona'eri on'kumejdepo kenda o'ka'mey Jesústaj o'nonbatia'pakuyate. Ken doce huamata'mona'eritaj o'batohua'uyate. Huakka' jak Betsaidayon on'bahua'po kente aratbut ehue'yo on'bahua'uyate.
11 Jesús o'pokonde on'tipe̱e̱po huakka' aratbut huakka' jakya' on'nokotondepo Jesústaj on'tahua'uyate. Jesúsa o'baedpo kenpa'ti huadak hua'a konig aratbut Dios huairitaj o'noknopo̱e̱a̱pone mo'nigpe̱e̱a̱pone Jesúsa o'manmadika'po kenpa'ti aratbut dakhue' e̱'ne'te o'bayarea'uyate.
12 Huaboa' e'sikonyakte Jesúsen doce huata'mona'eria Jesústaj on'huahua'po
—I̱yo̱ katepi' jak ehue' o̱'e̱, aratbut ehue' o̱'ne, aypo ehue' o̱'e̱, konige̱po huakka' aratbut e̱gkupopakte kan'taye'po kan'bape'po huakka' jakyo meyo̱hue'da yamata'mona'. —Jesúsen doce huata'mona'eria Jesústaj o'nona'nig'a,
13 —Opudomeya̱ aypo yan'bayok. —Jesúsa docetaj o'mana'uyate.
—Ehue'da to̱e̱hue'da o̱'e̱y. Cinco panes dos biigyo'da o'to̱e̱y. Biig aypoere kanokayatue'po menpa' oro'taj e'ta'mona'ta' o'tipak. —Docea Jesústaj o'nona'uyate.
14 Ken, cinco mil huabokerek o̱'ne'uyatepi'.

—Yan'bahuad. Yan'mana'. Cincuenta huakupo huakupoa' yan'bahuad yan'mana'. —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

15 Kenda on'mana'nok aya'da on'bahuad'uyate.

16 Ken, Jesús huaba'te cinco panes botta' biigere o'bapadpo kurudyo o'mabopo Diostaj dakiti o'tiona'pakdepo panes o'posakea'po biigkon okpukpukpo huanigpeika'eritaj o'bayokenok huanigpeika'eriomeya huakka'da aratbuttaj on'bayoke'uyate.

17 Aya'ada on'bape'po dapoteymeya' ogka'uyate. On'bape'depo doce kusogyo huata'suj hueda'da on'dohuea', huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere on'tihueda'uyate.

Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' meta'mona'uyne. Pedroa Jesústaj ona'uyate.
(Mt. 16.13-19; Mr. 8.27-29)

18 Nogok nogme'noete aratbut bahue'yo huanigpeika'eriereyo'da Jesúsere o'nepo Jesúsa o'tiona'pakpo, o'tiona'pakdepo huanigpeika'eritaj

—¿Be'a ijje do? ¿Katia' do'taj aratbuta menhuaika'? —Jesúsa o'mana'uyate.

19 —Juan Bautista ke'na o'e. Sue'ada bo'huaa'ika'ne. Noga Elías ke'na o'e. Bo'huaa'ika'ne. Nogomeya nogtida Diosen huamanbatia'pakerikudak a'nennada o'uyatenig, o'noyhuadde, kena o'e. Bo'huaa'ika'ne. —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

20 —¿Opuda katedik o'e do'taj on'tinopoe? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'nok.

—Diosen Cristo i'ene. Diosa kurudya' ontaj meta'mona'uyne. —Pedroa ona'uyate.

"Ijbueyapoy." Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 16.20-28; Mr. 8.30-9.1)

21 —Kenda Pedroa huaboa'da mena'nig manahue' yane'. —Jesúsa ighua'da o'mana'uyate. Kenpa'ti

22 —Do huabokerek ijjepo Diosya' ijtiakuy. Huakka'da pai'da ijnopo'eapoy. Judío huairitone', sacerdote huairi, kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere do'taj pakhue' o'nepo men'arakapone. Bapa'me'noe e'pokde'te Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

23 Aya'tada o'mana'po,

—Be'api' do'hued e'manmadika' e'ka'ta' e'paknayo katepi' hua'enda on'pak ona'ti eretpakhue' ka'ne'. Ona'ti do'huedyo'da kan'pakike'. Konig cruzte pai'da ijnopo'eapoy konigti kenomeyakon pai'da kan'nopo'e'. Kenpa'ti do'taj do'hued en'mana'taj men'nigpeike'.

24 Kenomey kenpa'da hua'enda on'pakpo Cristoere kurudyo onte'ti noeonhuahuikahue' o'neapo. Kenomey kenpa'da hua'enda pakhue' o'nepo, Diostayo'da e'nigpeeta' huakka' on'pakpo onte'ti Diosere o'neonhuahuika'apo.

25 Be'api' huabokerek katetapi' huakka'ta'da on'eretpakpo on'bae'ika'po do'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo kenpa'da on'bueyapo. Diosyo noeonhuahuahue' o'neapo. Huakka' on'matoepo Diosyo huahue'dik o'neapo.

26 Do'taj e'nokbira'nayo kenpa'ti do'hued e'manmadika'taj en'tobira'nayo nogok do ijtiakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne konig Apag Dios huakhuairionig ijjepo, 'urua'da ijjepo, Diosya' kurudya' ijhuarakdepo kenomeytakon ijbakbira'apoy. Kenpa'ti ijhuarakdepo konig Diosen huata'monerionig 'urua'da ijjeapoy.

27 Opudomey sue'da i̱yo̱ mo'e̱nig'a bueyhued mo'e̱po huakka'tada Dios
Huairitaj e'noknopo̱i̱ka'te en'nigpe̱i̱ka'te mo'ba'tiahuayapet. Buttida ijjay. —
Jesúsa aya'tada o'mana'uyate.

Jesúsa o'jeypakatu'uyate.
(Mt. 17.1-8; Mr. 9.2-8)

28 Jesúsa kenda eade'te ochopi' huame'noe e'pokde'te Jesús ote'yo
o'behuikpo a'tiona'pakya'po o'behuikpo Pedroere Jacoboere Juanere
on'behuik'uyate.
29 Jesúsa o'tiona'pakdepo Jesúsen huakok kokeyda o̱'e̱tuy kenpa'ti yudtaj
keregnada o̱'e̱tuy kenpa'ti senogda o̱'e̱tuyate.
30 Ken kenta' Jesústaj botta' huabokereka on'bopo on'batia'pakpo ad-
huea'pane' Moiséskudak kenpa'ti adhuea'pane' Elíaskudakere on'batia'pakpo
31 'urua'da konig jeynanada o̱'nepo ken konig Jesús pai'da o'nopo'e̱a̱po
Jerusalénya̱' kenpa'ti ken konig o'bueyapo on'batia'pakuyate.
32 Pedromey diga̱'da taytaya' e'ada tayhue' o̱'nepo Jesústaj on'tiahuaypo
Jesústaj 'urua'da jeynanada on'tiahuaypo. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj
on'tiahuaypo Jesúsere e̱'ne'te on'batiahuay'uyate.
33 Huabokereka Jesústaj e'nokhua'de'te
—Oro' i̱yo̱ o̱'e̱po huadakda o̱'e̱. Bapa' bak o'kai'. Ontehuapa' nogtida
Moiséstaj nogtida kenpa'ti Elíastaj nogtida bak o'kai', Huamanmadika'eri. —
Pedroa Jesústaj ona'uyate.
Pedroa koniga̱' oa' nopo̱e̱hue'ada oa'uyate.
34 Pedro kenda eade'te e̱'si̱hui̱'a̱ kenomeytaj o'batibuk'uyate, E'batibukte
on'me'pukpo.
35 E̱'si̱hui̱ya̱' on'pe̱e̱po,
—In do'hued Huasi'po me'ta̱e̱ne. Huadi'da me'ta̱e̱ne kentaj yan'pe̱e̱'. Ken
e̱'si̱hui̱ya̱' on'pe̱e̱'uyate.
36 Kenda Diosa eade'te Jesústayo'da on'tiahuay'uyate. Soatayo' o̱'nepo
kenda huaboa'da on'tiahuaydenig batia'pakhue' o̱'neonhuahua'uyate.

Huasi'potaj toto' noki̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱nok dakhue'da e̱e̱'tada Jesúsa o'yarea'uyate.
(Mt. 17.14-21; Mr. 9.14-29)

37 Eme'te ote'ya' Jesúsomey e'huarakde'te huakka'ada aratbut Jesústaj
on'huahua'uyate.
38 Huakka'ada aratbut e̱gkupopakyo nogtiada huabokereka 'utta'da
ona'po:
—In do'hued nogsi'potida me'ta̱e̱nig yatiahuay'.
39 Toto'a o'nopo'to̱e̱nok o'sagkia'ika', o'iriga̱'ika', huakittaya' kutajpoa'
o̱'o̱ro̱kika'po, kenpa'ti huasi'potaj diga̱'da o̱gkadhuahuika'po e̱'enonta'
pakhue' o̱'e̱.
40 "Toto'taj yanta'mona'." O̱'nen huanigpe̱i̱ka'eritaj ijmana'denig'a oken-
hue'dik o̱'neme', Huamanmadika'eri. —Huabokereka 'utta'da Jesústaj
ona'uyate.
41 —Opudomey aratbut oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri mo'e̱po, dakhuea'da
mo'i̱ka'ne. Opudere huakka'da huame'noe i̱kahue'dik i̱jje̱a̱poy.
Opudomeytaj nogok nogok pe̱e̱hue'dik i̱jjeonhuahuika'apoy. O̱'nensi'potaj
yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.
42 Huasi'poa Jesústaj e'huahuade'te toto'a barakte o̱'hue̱kanpo
o'iriga̱'uyate. Toto'taj,
—Keje', kenpa'da yakhuati'. —Jesúsa toto'taj enade'te huasi'potaj
o'yaread'uyate. Huasi'po huadakda e̱'unde'te ke'nen huaojtaj o'yokuyate.

43 —Kenpihuay ijjay, Dios kutayo huaboro'da o̱'e̱po 'urua'da o̱'e̱po konig
teyda o'kika'. —Aya'ada on'batia'pak'uyate.

"Do'taj me'darakapone." Onte'ti Jesúsa o'batia'pak'uy.
(Mt. 17.22-23; Mr. 9.30-32)

Ken 'urua'da Jesúsa o'kika'nok aya'ada, "Kenpihuay," en'batia'pakte
huanigpe̱ika'eritaj,
44 —Daka' yan'pe̱e̱'. Okkahuehue' yane'. Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne. Do'taj huairiomeytaj menyokapone. Huairiomeya̱ do'taj
dakhuea'da ka'nogke'po menyokapone. —Jesúsa huanigpe̱ika'eriomeytaj
o'mana'nig'a
45 huanigpe̱ika'eri nopoenkahue' o̱'nenok konig Diosa o'maki̱re̱ga̱'po
manopoenkahue' o'maea'nok. "¿Monig ya̱'e̱?" Anai' e'nopo̱a̱da onme'pukpo
onahue' o̱'ne'uyate.

"¿Be'a hueret huairida e̱'dik ya̱'e̱a̱pet?" Huanigpe̱ika'eriomey on'batia'pakuyate.
(Mt. 18.1-5; Mr. 9.33-37)

46 "¿Oro'omeya̱ be'ata hueret huairida e̱'dik ya̱'e̱a̱po?" Ken
huanigpe̱ika'eria huayahuaya on'batia'paknig'a
47 kenda huanigpe̱ika'eri huanopoya' on'nopo̱e̱nig Jesúsa o'nopo̱e̱.
Huasi'potaj o'to̱e̱po o'boa'po
48 o'mana'po,
—In huasi'po ehue' o̱'e̱ moknopo̱e̱ne. In huasi'potaj be'api' ee'nayo do
ijpaknok ee'nayo konigti do'taj e'dik mo'e̱ne kenpa'ti be'api' do'taj o'deapet
doere do'hued Apageretaj o'deapone. Do'hued Apaga̱ me'ta'mona'uyne.
Huasi'potaj huatihuapokeri konig hueret huairida o̱'ne Diosnayo o'nopo̱e̱. —
Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj o'mana'uyate.

Ken aratbuta opudomeytaj dakhuea' e̱gka'ta' pakhue' o̱'nepo opudomeytaj on'tihuapokika'.
(Mr. 9.38-40)

49 —Huabokerektaj e'tiahuayde'te, ke'na o̱'nendik o'dikka'po toto'taj
o'maenika', "Keje', kahue' ya̱e̱'." Oro'a ona'nok kenbokereka oro'ere huahue'
o̱'i̱ka'nok. —Juana Jesústaj ona'nig'a.
50 —Ken huabokerektaj "Kahue' ya̱e̱'," onahue' yane'. Ken aratbuta
oro'omeytaj dakhuea' e̱gka'ta' pakhue' o̱'nepo oro'omeytaj bo'tihuapokne. —
Jesúsa ona'uyate.

"Kenda ahue' yane'." Jacobotaj Juaneretaj Jesúsa o'mana'uyate.

51 A'ti kurudyo̱ ijhua'apoy Jesús o'nopo̱e̱po "Jerusalénye̱ ijhua'apoy,"
me'pukhue'ada 'urua'da o'nopo̱e̱depo
52 huakkuruda menigtayo'da o'mata'mona'uyate. Samaria huadaribayo
huakka' jakyo o'mata'mona'uyate huatay jak kan'uke'po.
53 Jesús Jerusalénye̱ o'hua'nok Samaria huakka' jakyo hua̱e̱'eria Jesústaj i̱ye̱
yataya' manahue' o̱'ne'uyate.
54 Jacobo Juanere Jesúsen huanigpe̱ika'eri kenda on'pe̱e̱depo,
—¿Konig Elíaskudak Diosen huamanbatia'pakeria o'ka'uyate, kenomey-
taj Samariayo hua̱e̱'eritaj konigti kan'mameyye̱'po ta'ak kurudya̱' kakote'
oro'omeya̱ ena'ta' menpa' on i'pak, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.
55 Jesúsa o'batiahuayatupo Jacobotaj Juaneretaj o'mana'po,
—Nama'da mo'nopo̱e̱ne, ken konig nopo̱e̱hue' yane'.

56 Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj a'barakya'po tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'yareaya'po ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uyate.
Ken nog huakka' jakyokon onhua'uyate.

Nogomey Jesústaj e'nigpeika'ta' on'pakuyate.
(Mt. 8.19-22)

57 Ken dagte on'hua'po Jesústaj
—Meyopi' i'huaika'apo o'nen huanigpeika'eri ee'ta' ijpaki. Eta'hua'ika'ta' ijpaki, Huairi. —Huabokereka Jesústaj ona'uyate.
58 —Nubakuhued huakog o'taika'. Bakoyen kenpa'ti huapak o'taika'. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Konigepo donayo jak toehue' ijikay. Nog jakyo nog jakyo ijtay'ikay. —Jesúsa huabokerektaj ona'uyate.
59 —Beta'hua'. —Jesúsa nogtaj ona'nig'a,
—A'ti, huakkuru huaojtone'taj daka' toen'dik ijjeapoy. Kenpa'ti e'bueyde'te kubarakka'dik ijjeapoy. —Jesústaj ona'uyate.
60 —Keje'. Huabot oknopoehue'ya' huae'eria nog oknopoehue' huae'eritone'taj daka' kan'toike' kenpa'ti kan'kubarakke'. Onnayo yahuati'. Huadak hua'a konig aratbut Dios Huairitaj oknopoe'dik kenpa'ti nigpeedik ka'ne'po yamanbatia'pakika'. —Jesúsa ona'uyate.
61 —Huaboa'da ontaj eta'hua'ta' e'pakada, Huairi huakkuru huabettaj "Ijhuay," a'mana'tuya'po jakyo e'hua'tuta' ijpaki. —Noga Jesústaj ona'uyate.
62 —Aratbut huaboa'da Diostaj o'noknopoepo on'nigpeepo batikhue'da nigpee'dik o'ne. Ken konig 'ikken ogkika'uy onte'ti ken konig nopoehue'dik o'nika'apo. Diostaj o'noknopoepo on'nigpeepo e'batiknayo konig ogkika'uy onte'ti e'nopoika'nayo nogomey Dios Huairitaj huaknopoe' kenpa'ti huanigpee' tihuapokhue'dik o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.

10

Setenta huanigpeika'eritaj Jesúsa o'mata'mona'uyate.

1 Nogok Jesús Huairia o'baktie'ea'po nog setenta huanigpeika'eritaj o'baktie'ea'po huakkuru botta' botta'taj o'mata'monea'uyate. Nog huakka' jak nog huakka' jakyo o'mata'monea'po a'ti Jesúsakon ta'pota' o'hua'apo.
2 —Huakka'ada Diostaj yanoknopoeapet yan'nigpeika'apet sue'ada huabokereka Dios Huairitaj huamaknopoea'eri o'ne. Dios Huairitaj yan'tiona'pakika'. Dios Huairia huamaknopoea'eritaj kamata'mone' yan'tiona'pakikati'.
3 Yanhuati'. Opudomey konig ovejasi'ponig mo'enok konig dubakuhuaenbanopoyonig mo'eapo. Konig dubakuhuaa ovejasi'potaj on'arakika' kenpa'ti aratbuta opudomeytaj konigti mogka'apetdapi'.
4 Yudtaj kutamate tohuahue' yane'. Huakupe huamantoepi' tohuahue' yane'. Nogda hua'iotpi' tohuahue' yane'. Aratbuta dagte e'dejpi' batia'pakonhue' yane'.
5 Ken jakyo bo'kuddepo huakkuruda "Opudomeytaj Diosa mo'nopo'yare'," yan'tiona'pakti'.
6 Ken jakya' aratbut en'nopo'yarea'ta' en'paknayo kan'nopo'yare'. E'nopo'yareata' pakhue' e'ne'nayo kenda huaboa'da yan'tiona'pakde'po keje' yan'manati'.
7 Ken jakyo bo'kudapet keyoyo'da yanikati'. Kenda aypo bo'yokapetnig yan'bapikati'. Kenda hue'ey bo'yokapetnig yan'mayikati'. Nogen e'baa'nayo dakhuapa aypopi' bayokika'dik mo'ika'apone. Ken nog jakyo nog jakyo hua'ehue' yanikati'. Ken jakyo huakkuru bo'kudapet, keyoda yanikati'.

8 Huakka' jakyo e'kudde'te aratbuta opudtaj bo'eddepo kenda aypo
bo'yokapet, yan'bapikati'.
9 Kẹyọ huakka' jakyo e'kudde'te dakhue' ẹ'huạẹ'taj yan'bayarea'ikati'.
"Huadak hua'a konig Dios Huairi meyọhue'da ọ'ẹdenok opudomeyạ oy
yanoknopọẹ'." Yan'manati'.
10 Kenoka' huakka' jakyo e'kudde'te opudomeytaj ee'ta' pakhue' ẹẹ'nayo
yanbakhuati'. Jakya' yan'bakhua'depo,
11 "Oro'omeytaj pakhue' mo'ẹnok opudomeyen huakka' jak kuruta' sorok
oro'en hua'ita' e'tibette oro'a o'tihuekeay. Huadak hua'a konig Dios Huairi
meyọhue'da ọ'ẹdenok oyedda yanoknopọẹ'." Yanhua'depo yan'manati'.
12 Nogok dakhuea' huakka'eri aya'tada Diosa ke'poda castiga o'magka'apo.
Kenoka' ken jak huạẹ'eria opudomeytaj ehue' moe'ụynigtaj kenomey-
tataj ke'ponanada castiga o'magka'apo. Sodomatanayo sue'da castiga
o'magka'uyate. —Jesúsa setenta huaknopọẹ'eritaj o'mana'uyate.

*Huakka' jak huạẹ'eria Diostaj nigpẹẹhue'ada dakhuea'da ọgkika'po
nopo'koreahue' ọ'ne'uyate.*
(Mt. 11.20-24)
13 —Huakka' jak Corazín huạẹ'eria pai'da mo'nopo'ẹạpone. Kenpa'ti
huakka' jak Betsaida huạẹ'eria pai'da mo'nopo'ẹạpone. Opudomeyen
jakya' Diosa teyda o'kame'nig'a 'urua'da o'kame'nig'a o'bayareame'nig'a,
opudomeynayo nopo'koreahue' mo'ẹme'ne. Konig Betsaida huakka' jakya'
kenpa'ti Corazínyạ' Diosa 'urua'da o'kame' kenpa'ti teyda o'kame' konigti
Tiro huakka' jakya' Sidón huakka' jakya'kon Diosa 'urua'da ẹgka'nayo
kenomeyạ i̱da yan'manopo'korea'uyyetnig'a kenpa'ti pai'da ọ'nea' aratbuttaj
moknopọẹpo saconig yan'otay'uyyetnig'a.
14 Nogok kenoka' Diosa aya'tada aratbuttaj dakhuea' huaka'eritaj castiga
o'magka'po Tiro huạẹ'eritaj Sidón huạẹ'erieretaj sue'da castiga o'magka'apo.
Opudomeytanayo digạ'da castiga mogka'apone.
15 Opud Capernaum huakka' jakyo huạẹ'eri "Huadakda ọ'ẹy."
Mo'nopọẹnig'a, "Kurudyọ o'hua'apoy." Mo'nopọẹnig'a. Kubarakyoyo'da
bo'hua'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.
16 —Aya'ada opudomeytaj e'nigpẹẹ'nayo do'taj on'nigpẹẹạpo. Aya'da opu-
domeytaj pakhue' ẹẹ'nayo do'taj pakhue' ọ'ne. Kenpa'ti aya'da do'taj pakhue'
ẹẹ'nayo Diostaj pakhue' ọ'ne. Diosa me'ta'mona'uyne. —Jesúsa setentataj
o'mana'denok setentaakon o'nokbahua'uyate.

Setenta onte'ti on'kume'uyate.
17 Nogok setenta huanigpẹika'eri on'kumejdepo durugteda on'kumejpo,
—Ọ'na bo'teypaka'nok toto'a oro'taj mo'nigpẹẹpo bokbahuame'ne, Huairi.
—Jesústaj o'nona'uyate.
18 —Diosa toto' huairitaj o'enme' kurudyạ', ijtiahuaymey. Konig ọjbed
i̱da kurudyạ' o'kotonme'. Toto' kurudyạ' barakyo okotme'te.
19 Do'hua yona'nok bihuitaj tugdik kenpa'ti to'tidtaj tugdik kenpa'ti toto'taj
gana ọgka'dik mo'ẹpo bihuia to'tidapi' toto'api' opudomeytaj sigpi' digạ'
noeyanhue'dik mo'ẹne.
20 Kenda huadakda ọ'ẹnig'a toto' opudomeytaj mo'nigpẹẹme'tenok
durugpakhue' yane'. Diosensi'po mo'ẹnok kurudyạ' opudendik Diosa
e'timadoya'de' mo'tẹne Diosere o'noeonhuahuika'apoy. Kenda yan'nopọẹpo
yan'durugpak. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús o'durugpakuyate.
(Mt. 11.25-27; 13.16-17)

21 Diosen Nokiregą o'nopo'toenok Jesúsa o'durugpakpo Diostaj,
—Kurudyo huąe'eri Huairi i'ene kenpa'ti huadariyo huąe'eri Huairi i'ene, Apag Dios. Huaboa'da setentataj i'bateypakame'nig kenda suhue'da huanopoe'eritaj i'ma'nopoeą'ne Apag Dios. Kenda huakka' huanopoe'eritanayo manopoeąhue' i'ene. Kenda i'pakpo 'urua'da i'ka'de. —Apag Diostaj Jesúsa o'tiona'pakpo,
22 —Do'hued Apaga be'teypaka'uyne, me'nopoeą'uyne. Aya'da beyokuyne. Do Diosen Huasi'po o'e, Apag Diosayo'da moknopoeą'ne. Konig Apag Dios o'epo, konig o'nopoe, konig Apag Dios o'ka' do'huayo'da ijnopoey kenpa'ti kenomeytaj do'hua Diosen Huasi'poa ijmaknopoeąy. —Jesúsa o'mana'uyate.
23 Huanigpeika'eritaj o'batiahuay'epo,
—Opudomey do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj Diosen Huasi'potaj on'tiahuaypo durugda mo'ene.
24 A'nenda huakka' Diosen huamanbatia'pakeria kenpa'ti huadaribayo huairierea do Diosen Huasi'potaj e'tiahuayta' men'pakuyatenig'a tiahuay-hue' me'nuyne. Kenpa'ti do'hued e'manmadika' e'peeta' on'pakuyatenig'a peehue' me'nuyne. —Jesúsa huanigpeika'eritayo'da o'mana'uyate.

Konig Samaria huadaribayo huąe'eria 'urua'da o'ka'uyate, konigti yąg'kikati'.

25 Ken Moisésenba' e'mana' huamanmadika'eri o'bodpo, Jesústaj o'huahua'po Jesúsa nama'dapi' kae'po,
—¿Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate ka'dik ijje? —Jesústaj ona'uyate.
26 —¿Katea' Moisésba' ya'madoya'uyate? ¿Monig i'tiahuay? —Jesúsa ona'uyate. Moisésenba' huamanmadika'eritaj ona'uyate.
27 —Dios Huairitaj di' yanika'. Huanopo'a huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Nokiregą huakka'da yan'pakpo Diostaj di' yanika'. Huąso'ą teyda yą'nepo Diostaj di' yanika'. E'nopoika' yą'deretpakpo Diostaj di' yanika'. Kenpa'ti konig huata' di' i'e konigti nog aratbuttaj di' yan'maika'. —Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.
28 —Buttida ia'. Kenda eka'nayo Diosere i'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.
29 Huadakda ona' aratbut kan'nopoede'po Jesústaj ona',
—¿Betataj di' mae'dik ijje? —Moisésenba' huamanmadika'eria ona'nok.
30 —Nogbokerektida Jericó huakka' jakyo dagte o'huae'uyate. Judío aratbut o'epo Jerusalénya' Jericóyon o'huarakpo dagte e'hua'ete sue'da huabereeria on'huahua'po, o'nogka'po, on'bitbitpo, aya'da o'nokbakaya'po yudtakon o'nokbakaya'po dagte ken huabokerektaj o'nenonpo o'nokbahua'uyate. Ke'na judío huabuey'dikte dagte onpahueduyate.
31 A'ti judío sacerdote ken dagte o'hua'epo judío huabokerek enpahuedtaj e'tiahuayada dagte adpenda okpokon'uyate.
32 Nog huabokerekkon o'hua'epo ke'na Leví aratbut ee'tada, o'hua'epo kente enpahuedte e'tiahuayada ke'nakon okpokon'uyate. Leví aratbut Diosen jakya' on'baa'ika'uyate. Ken enpahuedte e'tiahuayada okpokon'uyate.
33 Nog huabokereknayo judío ehue' Samaria huąe'eri o'epo Samaria huąe'eri judío huąe'eritaj di' maehue' o'nika'. Ken Samaria huąe'eri dagte o'hua'epo judío enpahuedte o'tiahuayato'po o'tinepahui'po
34 o'huahua'po, huaentaj 'urusihuada vinoere okhueke'edepo huakbetakon o'tinuku'depo ke'nen mulayo o'behuika'po huatay jakyo o'tohua'de'uyate. Keyo daka' o'toe'uyate.

35 Eme'te ken Samaria huaẹ'eri ahua'deyapo botta' huakupe kutamayo
o'tokdepo jak huatọẹ'eritaj o'yokpo "In judío huabokerektaj daka' yatọẹ'.
Nogda huakupe e'paknayo a'ti ijkumejdepo o'yokapone." Samaria huaẹ'eria
ona'uyate.
36 Ken huabokerektaj huabereeria o'nogka'uyate, bapa' huabokereka
on'tiahuay'uyatenig'a, ¿Be'ata di' ọ'ụyate? —Jesúsa Moisésenba' huaman-
madika'eritaj ona'uyate.
37 —Ke'na o'tinepahui'po okbetbetpo o'tinuku'uyate. Ke'na di' ọ'ụyate. —
Ken Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'nok,
—Yahuati'. Konigti yakikati'. —Jesúsa ona'uyate.

Marta Maríaenere jakyo Jesús ọ'ịka'uyate.

38 Jesúsa onte'ti o'hua'udhuahua'po huanigpẹika'eriere o'hua'uyate.
Huakka' jakyo o'kuddepo ettone' o'dikka' Martaa ke'nen jakyo kataye'po
o'ed'uyate Jesústaj.
39 Martaen huama'buy María Jesústaj daka' a'nigpẹẹạya'po Jesúsen
hua'ita'pote o'huad'uy.
40 Martanayo huakka' o'baa'po kenpa'ti huakka'da ka'dik ịjjẹy o'nopọẹpo
o'mepu'kepo Jesústaj o'huahua'po,
—Do'hued huama'buya do'taj tihuapokhue' me'ẹne. Nogtia'da aya'da ijkay.
Do'hued huama'buya do'taj tihuapokdik ọ'ẹ. Kenpa' i'nopọẹt. "Martataj
yatihuapok." Maríataj yana', Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uyate.
41 —Nogda nogda huakka'da i'ka'po i'mepu'ke'nig'a, Marta.
42 Kenyo'da do'taj e'nigpẹẹ' huadaknanada ọ'ẹ. Kenda ọ'nen huama'buy
María o'pak. Do'taj e'pẹẹta' o'pak. Kenda huadaknada ọ'ẹ. Be'api' do'hueddik
okdikkayhue'dik ọ'ne. —Jesúsa ona'uyate.

11

Jesúsa konig tiona'pakdik ọ'ẹ o'manmadika'uyate.
(Mt. 6.9-15; 7.7-11)

1 Nogok bebahueya' Jesúsa o'tiona'pakonhua'depo o'batikdenok,
—Juan Bautista ke'nen huanigpẹika'eritaj o'manmadika'po huationa'pak
o'manmadika'uyate. Konig Juan o'manmadika'uyate konigti oro'omeytaj
mon'madika', Huairi. —Nogtiada Jesúsen huanigpẹika'eria Jesústaj
ona'uyate.
2 —In konig yan'tiona'pakti': Oro'en Apag ị'ẹne, Apag Dios. Kurudyọ ị'ịka'po
kenpa'da huadakda ị'ịka'ne. Ọ'nendik kenpa'da huadakda ọ'ẹ. Huairi
ị'ẹnok ịda aya'ada ontaj mo'nigpẹike'. Dios Huairi ị'ẹpo aya'da i'pakpo
i'manika'. Kurudyọ huaẹ'eria mo'nigpẹika'po ọgkika' konigti ịyọ
huadariyo aya'ada huaka'.
3 Inme'noete aypo oro'taj a'nigyạyạ'po bo'tihuapok.
4 Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea' kenda oro'taj dakhuea'
mogkame'nigtaj oro'akon o'bakkahuea'demey. Kẹyạ' dakhuea'da ọgkika'
kẹyọ toahue' moe'. Oro' nama'da e'ka'ta' e'paknayo dakhuea' kahue' ọẹi'
bo'tihuapok, Apag Dios, ken.
—Jesúsa e'tiona'pak o'manmadika'po.
5-6 Jesúsa nogịti o'manmadika'po,
—Opudomey nogtipi' sikyo nopoka' huadi'en jakyo e'hua'nayopi'.
"Do'hued jakyo bidta'da do'hued huadi' ọkyẹdenig'a aypobayo' ịjjẹpo aypo
yokhue'dik ịjjẹpo sue'da aypo beyok." Ke'na ena'nayo

7 ke'nen huadi' jakyo o̱'e̱po, "Aypo beyok. Onnahue' mee'. Yokhuikdey.
Do'huedsi'poere doere o'tay'i. Aypo a'yokya'po e'mabota' pakhue' i̱jje̱y."
Ke'na yaapetpi'.
8 Oro'en huadi' e̱'e̱a̱da sikyo nopoka' aypo yokhue' me'e̱ne. "Aypo beyok"
oro'omeya̱ batikonhue'da ona'bednok kan'batike'po sikyo nopoka' aypo
bo'yokapone. Katepi' aypo o'paki bo'yokapone.
9 In o'nona'nig e'tiona'pak o'nonmadika'ne. Katepi' bo'pakpo,
"Beyok." Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa bo'yokapone. Katepi'
bo'pakpo, yan'tiona'pakika'po yaduk, batikhue'da bo'ukpo bo'huahuaypo,
mo'to̱e̱a̱pone. Ijtiaki, menigokhuike' konig Diostaj e'tiona'pak o̱'e̱nok Diosa
mo'nigokhuike'apone.
10 Konig bo'pakpo, "Beyok." Diostaj e'tiona'paknayo Diosa bo'yokapone.
Katepi' bo'pakpo bo'tiona'pakpo e'uknayo batikhue'da e'uknayo
bo'huahuaypo mo'to̱e̱a̱pone. "Ijtiaki, menigokhuike'," e'tiona'pakika'nayo
Diosa mo'nigokhuike'apone.
11 Apag Diostaj e'tiona'pak in konig o̱'e̱. Huasi'po katetapi' on'pakpo
huaojtaj "beyok" o'nona'ika'. Kenda ea'te bo'yokika'apone. "Pan beyok,"
huasi'poa ena'nayo huaoa huid yokhue' o̱'e̱a̱po. Panda beyokapone. "Biig
beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa bihui yokhue' o̱'e̱po biigda beyokapone.
12 "Huatahuaokda beyok," huasi'poa ena'nayo huaoa to'tid yokhue' o̱'e̱po
huatahuaokda beyokapone.
13 Dakhuea' huaka'eri e̱e̱'pi' huasi'potaj katepi' huadaknada
mo'bayokika'ne. Opuden Apag Dios kurudyo̱ o̱'i̱ka' huadaknada o̱'e̱po
'urua'da bo'yokapone. "Diosen Noki̱re̱g beyok." E'tiona'paknayo
bo'yokapone. —Kenda Jesúsa huationa'pakonhua' o'manmadika'uyate.

"Toto' huairia Jesústaj o'teyya'." Sue'ada nama'da on'huaa'uyate.
(Mt. 12.22-30; Mr. 3.19-27)

14 Nogok huabokerek o̱'e̱'uyate. Toto'a o'nopo'to̱e̱nok a'pakhue'dik
o̱'u̱yate. Jesúsa toto'taj okendenok huaboa'da oa'pakon'uyate. Kenda aratbut
on'tiahuaydepo kenpa'ti on'pe̱e̱depo, "Kenpihuay," o'da'uyate.
15 —Toto' huairia Jesústaj o'teyya'nok toto'taj o'makenika'. —Sue'ada
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria on'huaa'uyate.
16 —Diosa ontaj e'ta'mona'uynayo konig Dios kuruderia teyda o'kika'nig
konigti yaka'. —Nogomeya̱ nama'da Jesústaj o'nona'uyate.
17 Kenda kenomey judío huairia on'nopo̱e̱nig Jesúsnayo kenda o'nopo̱e̱po,
—Huadari gobierno huairi huakka'da aratbuttaj huamana'ika'eria
huayahuaya e'magkika'nayo aya'da ken aratbuten gobierno huairi ehue'da
o̱'neapo. Kenpa'ti huabet huabetere nogtaj nogtaj e'batuktuknayo ehue'da
o̱'neapo.
18 Konigti toto' huairiomey e̱gka'nayo toto' nog toto'taj e'magka'nayo
toto' huairi ehue'dik o̱'neapo. "Toto'taj a'makenya'po toto' huairia Jesústaj
o'teyya'." Nama'da mo'batia'pakne.
19 Toto'taj ka'makene'po toto' huairia do'taj o'teyya' opudomey
nama'da mo'tinopo̱e̱nig'a. Oro'en huanigpe̱i̱ka'eritaj toto' huairia
o'manopo'teypaka'ika' toto'taj kamakmaene'po opuda̱ kenpa' ea'nayo "Da
boa'ne." Opudomeyen huanigpe̱i̱ka'eria mona'apone.
20 Dios teyda o̱'e̱po do'taj be'teypaka'nok toto'taj ijmakenikay. Do Diosen
Huairi ijtiakdey aya'ada nopo̱e̱'dik o̱'neapo kenpa'ti nigpe̱i̱ka'dik o̱'neapo.
Opudomeyere i̱jje̱dey. Do'taj menoknopo̱i̱ka'.

21 Huabokerekpi' teyda o̱'e̱po konig huairi o̱'e̱po huakka' pi̱ya̱' o'mato̱e̱po
ke'nen jak daka' o'ta̱to̱e̱po. Do'hued jakyo katepi' me'ta̱e̱nig daka' ijto̱e̱nok
bepi' kudhue'dik o̱'e̱a̱po o'nopo̱e̱nig'a,
22 noga̱pi' huamagka'eria nogi̱ti teyda o̱'e̱po kentaj e'huatiaknayo o̱gka'po
jokbakaya'po pi̱ya̱' kenpa'ti aya'da okbatohua'apo.
23 Be'api' do'taj pakhue' e̱e̱'nayo konig do'taj dakhue'da mo'e̱ne. Sue'ada
do'taj on'pakpo daka' moknopo̱e̱po mo'nigpe̱e̱po huakka'tada Diostaj mo-
knopo̱e̱a̱'ne do'taj mo'nigpe̱e̱a̱'ne. Nogomeynayo do'taj batotiakhue' o̱'nepo
huakka'tada maknopo̱a̱hue' on'maea'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Dakhue' toto' nokire̱ga̱ huabokerektaj ekhua'deada onte'ti o'kumej.
(Mt. 12.43-45)

24 —Dakhuea' toto' huabokerektaj e'nopo'toeonhuahua'de' okhua'depo
aratbut ehue' e̱e̱'yo̱ o'hua'po meyo̱pi' hua̱i̱ka' e'uktada huahuayhue' o̱'e̱po
"Ke̱yo̱ i̱ji̱kamey a'kumeyi̱'." Ken nokire̱ga̱ o'nopo̱e̱po,
25 ken huabokerektaj o'nopo'to̱i̱kame', kentaj e̱kye̱de'te Diosapi'
nopo'to̱e̱hue'tada daknopo'da konig jak e'beroke'yonig 'urua'da o̱'e̱nok
26 ken toto'a o'hua'po nog siete dakhue'nada nokire̱gtaj o'bahuahuaydepo
o'batotiakpo dakhuea'da o̱'nepo ke'nanayo sue'da dakhue' o̱'e̱po ken ontayo'
huabokerektaj on'nopo'to̱e̱nok. Huakkuruda nogtoto'tida o'nopo'to̱e̱po
sue'da dakhue'da o̱'e̱po ta'pota' ocho dakhuea' toto' on'nopo'to̱e̱depo
huabokerek dakhuea'da o̱'e̱a̱po. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosa ea' huanigpe̱i̱ka'eri durugda o̱'nika'apo.

27 Jesúsa kenda e'manade'te,
—Ken ettone' o̱'nen hua̱ye̱a̱ ontaj besi'popakuypo kenpa'ti ontaj memino-
ganhuahua'uypo durugnada ka̱i̱ke'. —Ettone'a̱ aratbut e̱gkupopakyo o̱'e̱po
'utta'nada ona'uyate.
28 —Do'hued hua̱ye̱nayo sue'da durugmon o̱'e̱nig'a aya'da Diosba'taj
on'pe̱e̱depo on'nigpe̱e̱po o̱gkika'po kenata'taj nogi̱ti durugda o̱'nika'apo. —
Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

—On Diosya' o'tiakuyate. Oro'omeya̱ oknopo̱e̱'dik ka'ne'po konig Dios teyda o'kika' konigti yaka'. —Dakhuea' huaka'eriomeya̱ Jesústaj o'nona'uyate.
(Mt. 12.38-42; Mr. 8.12)

29-32 Huakka'ananada Jesústaj en'tikupopakte,
—Opudomey aratbut oy mo'noika'. Dakhuea'da hua̱e̱'eri mo'i̱ka'.
Konig Dios teyda ka'dik o̱'e̱ konig e'bayarea' konigti oro'taj mogke'
mo'nopo̱e̱nig'a. Konig Jonás o̱'e̱'uyate, konigti Diosa do'taj me'e̱a̱'apone.
Jonás 'urua'da o̱'e̱'uyatenok Nínive huakka' jak aratbut on'nigpe̱e̱po
Diostaj on'manopo'korea'uyate. Konigti do huabokerek i̱jje̱nok Diosa
me'ta'mona'uyne 'urua'da i̱jje̱a̱ponok aratbuta men'tiahuaypo oknopo̱e̱'dik
ya̱'neapet, Diosa o'ta'mona'uy oknopo̱e̱'dik ya̱'neapet. A'nennada
huakka' jak Nínive hua̱e̱'eritaj Jonás Diosba' e'mana'de'te Nínive aratbut
Diostaj on'nopo'korea'po huaboa'da Diostaj on'nigpe̱e̱'uyate. Oy aratbut
do'taj mo'pe̱e̱denig'a nopo'koreahue' o̱'nepo do'taj oknopo̱e̱hue' mo'e̱ne.
Jonás sue'da huairi o̱'u̱yate. Donayo huahuak huairi i̱jje̱po, konige̱po
kene'hua̱ya̱'me'noete aya'da Diostaj on'nigbakupobopo kenoka' opudomey
oy hua̱e̱'eri a'neneri Nínive hua̱e̱'eriere Diostaj onteteyo' bo'ta'bopo.
Opudomey oy hua̱e̱'eri dakhuea'da mo'e̱po do'taj e'tiahuayada e'pe̱e̱deada
nopo'korehue' mo'u̱yatenok. Nínive hua̱e̱'eria kenda Diostaj on'bahuaa'apo.
A'nennada huadaribayo ettone'a̱ huairi o̱'u̱yate. Ke'nendari adtenada
o̱'u̱yate. Salomón Israel aratbuten huairi huakka'nada o'nopo̱e̱po

’urua’da o’batia’pakika’nok a’pe̱e̱ya’po ken ettone’ ke’nenbaya’ bidtenada o’hua’onhuahua’uyate. Israel aratbutenbayo o’hua’onhuahua’uyate. Salomóna sue’da ’urua’da o’nopo̱e̱’uyate. Donayo ’urua’nanada ijnopo̱e̱po huakka’da ijnopo̱e̱nig’a oy hua̱e̱’eria sue’ada do’taj mo’pe̱e̱po moknopo̱e̱ne. Konige̱po nogok kene’hua̱ya̱’me’noete aya’da Diostaj en’nigbakupobo’te opudomey oy hua̱e̱’eri dakhuea’da mo’e̱ do’taj nigpe̱e̱hue’ada oknopo̱e̱hue’ mo’u̱ynok, ettone’ huairia Diostaj o’bahuaa’apo. —Jesúsa o’mana’uyate.

Oro’omeyen huakpo konig hua̱so̱’en huakjey o̱’e̱.
(Mt. 5.15; 6.22-23)

33 —Huakjey e’bakpakde’te e̱kti̱o̱ke̱’yo̱ huada̱hue’ o̱’nika’. Sorokkosotone’toyo huada̱hue’ o̱’nika’. Huakjey e’bakpakte kutopa kutapen on’huada̱’ika’. Kente jeyda o̱’e̱nok aya’da on’kudpo batiahuaya’dik o̱’ne.

34-35 Aratbuten huakpo konig hua̱so̱’en huakjey o̱’ne. Aratbuten huakpo huadakda e̱e̱’nayo hua̱so̱’a̱ jeyonigti o̱’e̱. Konigti huakjey jeyda e̱e̱’te aratbut katepi’ e’ka’ tiahuaydik o̱’ne. Aratbuten huakpo dakhue’da e̱e̱’nayo daka’ tiahuayhue’dik o̱’ne. Konig sikki̱re̱gyo̱ hua̱so̱’ o̱’nepo katepi’ kahue’dik o̱’ne. Konigti aratbuten huanopo’ o̱’e̱ konig huakjey aratbutenso̱’yo o̱’e̱. Huadaknopo’da e̱e̱’nayo huadakyo’ on’nopo̱i̱ka’. Konig ’urua’da Diosa o’nopo̱e̱ kenpa’ti Diosa o’pak aratbutkon o’nopo̱e̱ kenpa’ti o̱gka’. Aratbutennopo’ dakhue’da e̱e̱’nayo katepi’ dakhue’ e’nopo̱e̱’nayo aratbuttaj ’uruda e’nopo̱e̱’ Diosa manopo̱e̱a̱hue’dik o’mae. Aratbut dakhue’nopo’da e̱e̱’nayo konig sikki̱re̱gyo̱ o̱’ne. Meyon huahue’dikda o̱’ne. Konige̱po keyoj, dakyo’ ya̱g’kikati’. Huanopoya’ huadakyo’ yan’nopo̱e̱po, batikhue’ yane’. E’batiknayo konig sikki̱re̱gyo̱ mo’i̱ka’apone.

36 Huanopoya’ huadakda e’nopo̱e̱’nayo Dios konig huakjey ke’nen dag bo’tiahuaya’ne kenpa’ti huadak e’ka’ mo’nopo̱e̱a̱’ne. Sikki̱re̱gyo̱ ehue’ mo’e̱a̱pone. Konig huakjey o’bakpakpo ’urua’da o’ta’te tiahuaydik mo’e̱po kenpa’ti Diosen e’ka’ mo’nopo̱e̱a̱po. —Kenda Jesúsa o’manmadika’uyate.

Fariseo huairitaj kenpa’ti Moisésenba’ huamanmadika’eritaj Jesúsa o’bahuaa’uyate.
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 20.45-47)

37 Jesúsa e’manmadika’de’te, “Doere mo’bape’.” Jesústaj fariseoa ona’uyate. Jesús ke’nen jakyo o’kuddepo kutopate o’huaduyate.

38 Judío aratbut bapehued huaba’ on’bakoyo’ika’. Jesús ba’koyohue’ kutopayo o’huadnok fariseoa o’tiahuaydepo, “Kenpihuay, ba’koyohue’ada o’bapeapo,” fariseoa o’tinopo̱e̱’uyate.

39 —Opudomey fariseo huairi konig plato’ taza huabakoyoa’eri mo’e̱po hua̱so̱’ensi’dakyo’da daka’ bo’koyoa’ika’ne. Aratbut kan’tiahuaye’po ’urua’da hua̱so̱’si’dak bo’koyoa’nig’a huanopo’nayo dakhue’da mo’e̱ne. Nogen on’ta̱e̱ bo’eretpakpo mo’bakkay’ika’ne kenpa’ti katepi’ dakhuea’ bo’kika’.

40 Nama’da mo’nopo̱i̱ka’. Diosa hua̱so̱’si’dak o’ka’uyate. Ken Diosa kenpa’ti hua̱so̱’en huanopo’ o’ka’uyate. Kenda nopo̱e̱’dik mo’e̱ne.

41 Huanopoya’ yan’matinepahui’po pai’da aratbuttaj yan’bayokikati’ kenda e’kika’nayo aya’da hua̱so̱’en ’uruda mo’e̱a̱pone.

42 Pai’nada mo’nopo’e̱a̱pone, opudomey fariseo huairi. Aypo huatokbuk sue’da Diostaj bo’yokika’nig’a nog aypo huatokbukba’a ’uruda Diostaj sue’da bo’yokika’nig’a aratbuttanayo huadakda kahue’ mo’i̱ka’po kenpa’ti Diostaj di’ ehue’ mo’e̱ne. Aypo huatokbuk Diostaj yokdik mo’e̱po kenpa’ti aratbuttaj huadakda kika’dik mo’e̱po kenpa’ti Diostaj di’ e̱’dik mo’e̱ne.

43 Huanopo'a pai'nada mo'nopo'ea̱pone, opudomey fariseo huairi. Judíoen
huai̱take' jakyo 'uruda huairien huahuadte ehuadta' bo'eretpakika'ne.
Huakka' jakte e'hua'e'te "I'tiak huairi." "I'tiak huamanmadika'eri." Kenpa'
enayo'da e'pee̱ta' bo'eretpakika'ne.
44 Opudomey fariseo huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri
pai'nada mo'nopo'ea̱pone. "Oro'omey huadakda o̱'e̱y." Nama'da
mo'nopo̱e̱'ika'nig'a konig ta̱hui̱ri̱gda dakhue'nada mo'e̱ne. Dakhue'da
e̱'ne'tada aratbuta nokothue' o̱'ne. Opud konig kubaraktone'onig mo'e̱ne.
Kubaraktone'taj aratbut tiahuayhue' o̱'nepo kente on'huae'ika'. Aratbut
sorokyo e'para' e̱e̱'tada tiahuayhue'da o̱'nepo on'huae'ika'. —Jesúsa
o'mana'uyate.
45 —Oro'omeytakon dakhuea'da o'huaa'ne, huamanmadika'eri. —
Moisésenba' huamanmadika'eria Jesústaj ona'uyate.
46 —Pai'nada mo'nopo'ea̱pone opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri.
Nogda nogda huakka'da ya̱g'kika', be'api' kenda kahue'dik e̱e̱'tada opu-
domey aratbuttaj mo'mana'ika'ne. Opudnayo sigpi' kenda kahue' mo'i̱ka'ne.
47 Pai'nada mo'nopo'ea̱pone opudomey. Opudomeyen adhuea'pane'kudak
Diosba' huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. E'bueykudaken kubarakta'
huid jaksi'po konig okkahuehue'dik huid jaksi'po bo'kika'ne.
48 Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen adhuea'pane'a̱
on'batiaraka'uy. Opudomeyen adhuea'pane' huadakda o̱gka'uyate
opudomeya̱kon mo'nopo̱e̱po, kubarakta' okkahuehue'dik huid jaksi'po
bo'kika'.
49 Konige̱po, "Diosba' huamanbatia'pakeri ijmata'mona'apoy kenpa'ti
huanigpe̱ika'eri ijmata'mona'apoy. Sue'tada on'barakapo nogomeytaj
onhuadiaypo diga̱' on'magka'apo." Diosa huakka' o'nopo̱e̱po kenda
o'mana'uyate.
50-51 Konige̱po opudomey aratbut oyda mo'noenig, opudomeytaj
Diosa diga̱' mogka'apone. Opudomeyen adhuea'pane' Diosba'
huamanbatia'pakeritaj on'barakuyate. Diosa huadari e'ka'de'te
huakkuruda Abeltaj o'arakpo o'buey'uyate. Nogok nogok nogtaj nogtaj
on'barakpo, ta'pota' Zacaríastaj o'darakuyate. Diosen 'uru jak kurute 'uhua
e'arakika'ta' Diostaj e'nigbakpakika' kutopa o̱'e̱. Kutopa Diosen jaknopoya'
Zacaríastaj o'darakuyate. Diosba' huamanbatia'pakeritaj opudomeyen
adhuea'pane' on'barakuynok opudomeynayo barakhue' e̱'u̱ypi' Diosa diga̱'
mogka'apone.
52 Opudomey Moisésenba' huamanmadika'eri pai'nada mo'nopo'ea̱pone.
Aratbuttaj daka' Diosba' nopo̱e̱a̱hue'dik mo'e̱ne. Konig Diosensi'po e̱e̱'
nopo̱e̱hue' o̱'nepo. Opudomeykon Diosensi'po ehue' mo'ea̱pone kenpa'ti
nogomey Diosensi'po ehue'dik o̱'neapo oknopo̱e̱hue'ada bo'ka'po. —Jesúsa
o'mana'uyate.
53 Jesúsa kenda e'mana'de'te Moisésenba' huamanmadika'eriomeya̱
fariseoerea Jesústaj diga̱'da on'huadiaypo nogpa' nogpa' kiriga̱yo̱'
o'nona'uyate.
54 Jesúsa nama'da kae'popi' yaapetpi' on'nopo̱e̱po on'pe̱e̱nig'a dakhuea' ea'
e'pe̱e̱ta' on'paknig'a. Jesúsa dakhuea' oa' e'huaa'ta' on'pakpo.

12

"Oro' huadakda o̱'e̱y." Fariseomeya̱ nogomeytaj nama'da on'manopo̱e̱a̱'ika'nig'a fariseotaj keyoj daka' yan'pe̱ika'.

1-2 Jesúsa daka' o'manmadika'onhuahua'po huakka'nanada aratbut
ogkupopakdepo huakka'ada aratbut o'nepo batugon ogka'uyate.
Huakkuruda huanigpeika'eritaj o'mana'po:
—"Oro'omey huadakda o'ey." Fariseo huairia aya'tada e'manopoea'ta'
on'paknig'a dakhuea'da o'ne. Konig pan e'bia'og' fariseo o'ne. Huakkuruda
pan e'ka'te e'bia'og' tiahuayhued mo'epo a'ti e'biade'te e'bia'og' o'e mo'nopoe.
Huakkuruda fariseo huairi huadakda o'ne nama'da mo'nopoenig'a no-
gok kenda ogkika' bo'tiahuaydepo dakhuea'da o'ne nopoe'dik mo'eapone.
Konigepo fariseomey huairitaj keyoj, ijjay.
3 Katepi' konig soatayo' sikkireegya' boa'ika'nig, kenda boa'ika'nig nogok
konig huame'noete aya'ada on'peeapo. Konigti jakya'da nog aratbut ehue'
ee'ya' kenpa'ti jakhui'kay ekhuikya' utaka' boa'ika'nig kenda nogok huakka'
jak eretnopote jakkutagpite on'bopo 'utta'da o'da'apo, aya'ada kan'pee'po
o'da'apo.

¿Be'taj okme'pukdik mo'e?
(Mt. 10.28-31)

4-5 Huabokerek huasoʼtaj arakdik oʼne. Kenyoʼda aratbutsoʼtaj arakdik
oʼne. Nokireegtanayo arakhueʼdik oʼne. Konigeepo aratbuttaj mididhueʼ yanikaʼ. Beʼtaʼtaj okmeʼpukdik moeʼ dakaʼ oʼnonaʼne. Diostayoʼda yanokmeʼpukikaʼ. Diosnayo arakdik oʼee kenpaʼti eʼbueydeʼte nokireegtaj paiʼda kanʼnopoʼeʼpo taʼakyo enʼdik oʼee. Kentaj yanokmeʼpuk, ijjay. Doʼhued huadiʼtaj ijjay.
6 Bakoytaʼ aratbut suhuigda onʼpakikaʼ. Cinco bakoy aʼbakayaʼpo bottaʼ sigkupe bayokdik oʼne. Diosnayo bakoytaj oʼpakpo nogtatipiʼ okkahuehueʼ oʼee.
7 Opudomeytaj Diosa huakkaʼda oʼpakpo dakaʼ moʼmatoikaʼne. Opuden huakuhuijtapiʼ moʼdikikaʼne. Bakoytaj konig sueʼda oʼpak. Diosa sueʼda oʼpak. Opudomeytaj huakkaʼ oʼpaknok meʼpukhueʼ yanikaʼ.

"Jesucristotaj huaknopoe'eri ijjey." Huaa'eritaj Jesúsa o'batia'pak.
(Mt. 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

8 "Jesucristotaj huaknopoeʼeri ijjey." Ayaʼada aratbuttaj onʼmanaʼaponig do huabokerek ijjenok Diosa meʼtaʼmonaʼuyne, "Kenomey kenda eʼmanadeʼte doʼhued huaknopoeʼeri oʼne." Diosen huataʼmoneritaj ijmanaʼapoy.
9 "Jesucristotaj oknopoehueʼya ijjey." Aratbuttaj onʼmanaʼpo "Doʼhued huaknopoeʼeri ehueʼ oʼne." Diosen huataʼmoneritaj ijmanaʼapoy ijjay.
10 Do huabokerek ijjenok Diosa meʼtaʼmonaʼuyne, doʼtaj beʼapiʼ dakhueaʼ eʼhuaaʼnayo Diosa bakkahueaʼdik oʼee. Diosen Nokireegtaj dakhueaʼ eʼhuaaʼnayo Diosa bakkahueahueʼdik oʼeapo.
11 Nogok judío huaitakeʼ jak huairitaj boʼtohuaʼapone. Dakhueaʼ bokaʼne monaʼpo judíoen huaitakeʼ jakyo boʼtohuaʼapone. Kenpaʼti gobierno huairite boʼtohuaʼapone. "¿Kaʼtiaʼpiʼ huairitaj ijmanbatiaʼpakapo?" Yanʼnopoepo meʼpukehueʼ yaneʼ.
12 Huairitaj manbatiaʼpakdik eeʼte Apag Diosen Nokiregea mo'nopoea'aponok 'urua'da batia'pakdik mo'eapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huakka'da katepi' e'matoe'ta' eretpakhue' yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.

13 —Kenda oroʼen huaojkudak oʼmatoeʼuyate kenda doʼtaj jonposakeaʼdik oʼenok, doʼtaj yabayoktiʼ. Doʼhued huamaʼbuytaj yanatiʼ, Huamanmadikaʼeri. —Huakkaʼ Jesústaj enʼtikupopakyaʼ nogtiada Jesústaj onaʼuyate.

14 —“Ọ’nen huama’buytaj yabayokti’.” Onahue’dik i̱jjẹạpoy. —Jesúsa huabokerektaj ona’uyate.
15 —¡Keyoj! Huakka’nada e’matọẹ’ta’ eretpakhue’ yanika’. Durugnada ạ’ẹyạ’po huakka’da katepi’ tọẹhue’dik yanika’. Sue’da ẹ’tạẹpi’ durugda ẹ’dik mo’ẹne. —Jesúsa o’mana’uyate.
16 Jesúsa a’manmadikaya’po o’manbatia’pakpo,
—A’nenda huabokerek ọ’ụyate. Konig huairi ọ’ẹpo huakka’da o’matọẹ’uyate. Ke’nen ta’batone’ huakka’da aypo o’kerekdepo konig aroz huakka’da o’taboyog’uyate.
17 “Menpa’ ijka’apo. Do’hued aroz do’hued aypo huạtọẹ’ jak suhuigda ọ’ẹ. Aypo huakka’da ọ’ẹnok meyọ kudạhue’dik ọ’ẹ.” Kenpa’ huairia o’nopọẹpo.
18 Ken, “Oy konig ijka’apoy ijnopọẹy. Do’hued aypo huạtọẹ’ jaksi’po ijjakyogapoy. Nogda huaboroa’da aypo huamatọẹ’ jak ijka’apoy ijjakka’depo aya’da aypo arozere kẹyọ ijkudạ’apoy. Aya’da katepi’ ijmatọẹnig ijbakudạ’apoy.
19 Kenoka’ ijbakudạ’depo do’hued huamatọẹ’ jakyo huakka’da ijtọẹ’apoy. Huakka’da huabayok ijtọẹạpoy. Baahue’ada bape’dik i̱jjẹạpoy. Mai’dik i̱jjẹạpoy. Durugda i̱jjẹạpoy.” Ken huabokerek nama’da o’nopọẹnig’a.
20 “Nama’da i’nopọẹnig’a. In sikyo i’bueyapone. Aya’ aypopi’ arozpi’ nogda nogda huakka’da i’matọẹpo huaboro’ jakyo i’bakudạ’depo nogạ on’matọẹạpo. Diosa ken huairitaj ona’uyate.”
21 Ken konig ọ’ẹpo aratbut ke’nen huata’ huakka’da nogi̱ti nogi̱ti on’matọẹpo, huakka’da e’matọẹạda Diostehuapa’nayo pai’da on’ẹ. —Jesúsa o’manmadika’po o’mana’uyate.

Diosa huaknopọẹ’eritaj daka’ o’mato̱ika’.
(Mt. 6.25-34)

22 Nogok huanigpẹi̱ka’eritaj,
—Aypota’ mepu’kehue’ yanika’. Kenpa’ti yudtata’ mepu’kehue’ yanika’.
23 Diosa teyda ọ’ẹpo oro’omeytaj mo’manoea’i̱ka’ne. Oro’omeytaj aypo yudtakon bayokdik mo’i̱ka’apone.
24 Surujpi̱g konig ọ’ẹ yan’nopọẹpo. Batukehue’ ọ’nika’. Ọgkupaeahue’ ọ’nika’. Aypo huamatọẹ’ jak tọẹhue’ ọ’nenig’a Diosayo’da surujpi̱gtaj aypo o’bayokika’. Diosa bakoytaj sue’da o’pak. Opudomeytanayo Diosa huakka’da bo’pakika’ne. Aya’da katepi’ bayokdik mo’i̱ka’apone. Mepu’kehue’ yanika’.
25 Aratbut nogi̱ti huabidda ẹẹ’ta’ on’pakpo, huakka’da e’mepu’keada nogi̱ti huabidda ehue’dik ọ’neapo.
26 Kenda mo’mepukepo ehue’dik mo’ẹạpone. Nogta’ nogta’ katetapi’ mepu’kehue’ yanika’.
27 Huakhuen ’urunada ọ’ne. Baahue’ada ọ’nika’ kenpa’ti batiokhuihuihue’ ọ’nika’ mo’nopọẹt. Salomónkudak huairitone’ ọ’ụyate. Huakka’da o’matọẹ’uyate. ’Uruda yudtaj o’matọẹ’po o’utika’uyate. Huakhuen ’urunanada ọ’nika’, Salomónnayo sue’da ’uruda o’utika’uyate.
28 Diosa huakunopia okhuenpaka’. ’Urua’da o’ka’. I̱da okhuenkot. I̱da o’taset. Diosa huakunopia okhuenpakika’ kenpa’ti opudomeytaj huakka’da o’pakpo bo’tihuapokika’apone yudtaj mo’mato̱ika’apone. Sue’da moknopọẹpo nogi̱ti Diostaj daka’ yanoknopọẹ’.
29 Katetapi’ mepu’kehue’ yanika’. ¿Kate o’bape’apo? Nopọẹhue’ yanika’. ¿Kate’ o’mamay’ạ? Nopọẹhue’ yanika’.
30 Oknopọẹhue’ huạẹ’eria yudtata’ kenpa’ti aypota’ kenpa’da on’eretpakika’. Opudnayo aypopi’ yudtapi’ tọẹhue’ mo’ẹnig Apag Diosa kenda o’nopo̱ika’.

31 Kenpa'da Dios Huairitaj yan'pakika'po yan'nigpeika'. Ken konig
Dios Huairitaj e'paknayo Diosa bo'yokika'apone. Katepi' bo'pak yudtapi'
aypopi' Apag Diosa bo'yokika'apone. —Jesúsa ke'nen huanigpeika'eritaj
o'mana'uyate.

Kenda Dios Huairitaj mo'nigpeeonhuahua'po bo'kika'nok Diosa kurudya' okkahuehue'dik o'eapo. Kurudya' Diosere huakka'da mo'matoeapone.
(Mt. 6.19-21)

32 —Do'hued huanigpeika'eri mo'epo sue'da mo'ene. Me'pukhue' yane'.
Opudomeyen Apag Dios o'paknok kenoka' aya'ada Diostaj on'nigpeedepo
opudomeykon Apag Diosere huairida mo'eapone.
33 Kenda mo'matoenig yan'bahuaya'. Yan'bahuaya'depo pai'da aratbuttaj
ken huakupe yan'bayoketi'. Kenda e'ka'te Diosa kurudya' bo'tiahuayapone.
Okkahuehue'dik o'eapo. Kenda bo'ka'po kurudyo Diosere huakka'da
mo'toeapone. Kenda matone'pakhue' o'eapo. Okkayhue'dik mo'eapone.
Huabereeria berehue'dik o'neapo. Kenpa'ti kenda kurudya' mo'toeaponig
sukka'poapi' bapehue'dik o'eapo.
34 Huakka'tada katetapi' e'paknayo Diostaj sue'da bo'pakapo. Diostaj
mo'nigpeepo pai'da aratbuttaj e'bayokika'nayo Diostaj huakka'da
bo'pakapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jesús Huairitaj ekpoe' yan'nige'ika'.

35-36 —Onte'ti indariyo ijtiakapoy. Do huairitaj ekpoe' mennige'ikati'.
Konig en'toepak fiestaya' huairi ekye'taj ke'nen huanaba'a ekpoe'
on'nige'ika'. Ken ekye'te huairitaj ida nigokhuike'dik o'neapo. Konigti
do'taj ekpoe' mennige'ikati'.
37 Konig huairi o'tiakpo ke'nen huanaba'a ekpoe' en'nige'te
o'bahuahuayatonok durugda o'neapo. Ken huairi nog yudtaj o'tiokotdepo
yan'bahuad huanaba'taj o'mana'depo aypo o'bayokeapo. Huanaba'taj
o'bayokeaponok durugda o'neapo.
38 Huairi nopotesikyo o'tiakapopi' sikyoeddapi' o'tiakapopi'. Huanaba'a
ekpoe' on'nige'po huairi e'tiakte durugda o'neapo. Huanaba' durugda
o'neapo.
39 Kenpa'ti nogdakon yan'nopoe'. Konig huabereeri a'bereya'po ken hor-
ate o'tiakapo jak huatae'eria e'nopoe'nayo tayhue' o'enok huabereeria jakyo
kudhue'dik o'eapo. Kenpa'ti berehue'dik o'eapo.
40 Do kurudya' ijtiakaponok ekpoe' mennige'ikati'. Do huabokerek ijjenok
Diosa me'ta'mona'uyne kenoka' huame'noe sikyopi' o'tiakapo nopoehue'da
ene'te kenoka' ijtiakapoy. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri konig o'ne. Huairien huanaba' huamatoe'eri daka' kikahue' huae'eri konig o'ne.
(Mt. 24.45-51)

41 —¿Oro'omeytayo'da menpa' kenda onmadika', Huairi? ¿Menpa' nogomey-
takon i'manmadika'? —Pedroa ona'uyate.
42 —Huanaba' huamatoe'eri daka' huakika'eri kenpa'ti huanaba' huam-
atoe'eri 'urua'da huaknopoe'eri konig o'ne ijmanmadikay. Ken huairien
jak huanaba' huamatoe'eritaj "Do'hued huanaba'taj aypo yamabayokikati'.
Nogbayo ijhua'apoy. A'ti ijtiakapoy." Onanpo.
43 Huairi o'tiakdepo konig huiria onanme'nig huanaba' huamatoe'eria
daka' aypo e'bayokika'nayo durugda o'eapo.
44 "Aya'da do'hued ijmatoenig daka' me'tamatoe'." Huairia ken huan-
aba'taj onanpo. Buttida ijjay.

45 “Do’hued huairi ijhue’da ya̱’e̱po yatiakapet.” Huanaba’a e’nopo̱e̱’nayo
nog huanaba’taj huabokerekere ettone’eretaj huaboa’da o’mabitbitpo
kenpa’ti huaboa’da huakka’ o’bapudhua’po huakka’ o’mai’onhua’po kenpa’ti
konig sine’ o’siborudhua’po
46 Kenda huanaba’ huamato̱e̱’eria e’ka’te kenoka’ ken huanaba’ e̱kpo̱e̱’
nige̱hue’ e̱e̱’te kenpa’ti kenme’noete o’tiakapo nopo̱e̱hue’da e̱e̱’te huairi
o’tiakapo. Ken huanaba’ huamato̱e̱’eritaj castiga diga̱’da o̱gka’apo kenpa’ti
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eriere kenpa’da o’maenapo.
47 Huanaba’ ke’nen huairi o’paknig en’nopo̱e̱a̱da kahue’ o̱’nepo dakhue’en
o̱gka’ kenpa’ti huairi e’tiakapote e̱kpo̱e̱’ nige̱hue’ o̱’nenok kenomeyen
huairia huakka’da castiga o’magka’apo. Konigti aratbut kenda ijmanika’nig
e’nopo̱e̱a̱da nigpe̱e̱hue’ o̱’nepo kenpa’ti do e’tiakapote e̱kpo̱e̱’ nige̱hue’
mene’apetnigtaj Diosa castiga diga̱’da ya’magka’apet.
48 Nog huanaba’a kenda huairi o’paknig nopo̱e̱hue’ o̱’nepo kenda huairi
pakhue’tada o̱gka’nok huairia sue’da castiga o’magka’apo. Dakhuea’
o̱gka’nok sue’da castiga o’magka’apo. Konigti aratbut kenda ijpaki
nopo̱e̱hue’ada kenda pakhue’ i̱jje̱ynig e̱gka’nayo Diosa sue’da castiga
o’magka’apo. Diosapi’ huairiapi’ aratbuttaj huakka’ katepi’ e’bayoknayo
daka’ nigpe̱ika’dik ka’ne’ Diosa ’urua’da e’nopo̱e̱a̱’nayo daka’ nigpe̱ika’dik
o̱’neapo. Diosa huakka’ e’tihuapoknayo nogomeytakon huakka’da
tihuapokdik o̱’neapo. —Ken konig Jesúsa o’manmadika’uyate.

Jesústaj sue’ada o’noknopo̱e̱a̱po nogomeya̱ sue’ada oknopo̱e̱hue’ o̱’neapopo huaknopo̱e̱’eritaj on’bahuadiayapo.
(Mt. 10.34-36)

49 —In huadariyo aratbut abakpoespakaya’po ijtiakuy. Aratbut
on’poespakpo konig ta’ak e’bakpak o̱’e̱. Ken ta’ak a’bakpakaya’po ijtiakuy.
Ken oyda e’bakpakte ijjeretpaki.
50 Konig bautiza e̱gka’te o̱’e̱ konigti pai’da nopo̱e̱’dik i̱jje̱a̱poy. Pai’da
ijnopo’e̱a̱popo ijme’pukey.
51 Aratbut nog aratbuttaj a’manoeyyaya’po o’tiakuy opudomey nama’da
mo’nopo̱e̱ne. Aratbut nog aratbuttaj a’manoeyyaya’po Diosya’ tiakhue’
i̱jje̱’uy. Aratbut nog aratbuttaj a’poespakaya’po Diosya’ ijtiakuy.
52 Huaboa’da nogjakyotida huabet nog huabettaj dakhuea’
on’bahua’pakapo. Cinco o̱’nepo tresa dostaj dakhuea’ on’bahua’pakapo
kenpa’ti dosa trestaj huadak hua’a on’batia’pakapo.
53 Sue’da do’taj on’pakapo nogomeya̱nayo do’taj pakhue’ o̱’nepo konige̱po
oknopo̱e̱hue’ hua̱e̱’eria dakhuea’ on’bahua’pakapo. Huaoapi’ do’taj
oknopo̱e̱hue’da me’e̱po huasi’potaj huaknopo̱e̱’eritaj ya’huadiayapet.
Mune’yo̱ huaknopo̱e̱’eritaj hua̱ye̱a̱ huadiaydik ya̱’e̱a̱pet. Huakabua
huasu’taj huadiaydik ya̱’e̱a̱pet. —Jesúsa o’manmadika’uyate.

Kurudtaj on’tiahuaypo huame’noe huadak o̱’e̱a̱popi’ dakhue’me’noe o̱’e̱a̱popi’ aratbuta on’nopo̱e̱’i̱ka’.
(Mt. 16.1-4; Mr. 8.11-13)

54 —Opudomey indariyo mo’e̱po kurudyo̱ e̱’si̱hui̱’ sika e’bia’te niokpo
yakudyon bo’tiahuaypo “Ohui’apo,” boa’ika’nig a’ti o’hui’apo.
55 Kenpa’ti indariyo mo’e̱po toyed e’bapoknayo “juknanada o̱’e̱a̱po,”
boa’ika’nig i̱da juknanada o̱’e̱a̱po.
56 Opudomey nama’da huanopo̱e̱’eri mo’e̱ne. Kurud bo’tiahuaypo
o’hui’apo kenpa’ti juknanada o’ta’teapo e’nopo̱i̱ka’ada i̱nok do’tanayo Diosen
Cristo o̱’e̱ oknopo̱e̱hue’ o̱’nene. —Jesúsa o’mana’po.

Nog aratbuta gobierno huairitaj e'tohua'nayo i̱da yan'noeya̱'.
(Mt. 5.25-26)

57 —Kenda huadak e'ka' o̱'e̱. Kenyo'da 'uruda o̱'e̱. Opudomeya̱ onda
nopo̱e̱'dik mo'e̱ne.
58 "O̱'na dakhuea' ika'ne," noga̱ ena'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'depo
e'tohua'te kentaj yanoeya̱'. E'madehue'nayo huakupepi' yayokti'.
Noeyahue'pi' yokhue'pi' e̱e̱'nayo gobierno huairitaj bo'tohua'apone. Ken
gobierno huairi sorotatataj bo'yokapone. Sorotataa huabakuda̱' jakyo
bo'kuda̱'apone.
59 Ke̱yo̱da ijhue'da o̱ro̱khue'dik i̱'e̱a̱pone. Aya'da dehue'te i'yokde'po
o̱ro̱kdik i̱'e̱a̱pone. —Jesúsa o'mana'uyate.

13

Aya'da dakhuea' o̱gka'depo nopo'korea'dik ya̱'nepo onte'ti Diostaj nigpe̱i̱ka'dik yane'. Jesúsa o'mana'uyate.

1 Kenoka' sue'ada Jesústaj o'nonbatia'pakpo. Sue'da huabokerek Galilea
huadaribayo hua̱e̱'eri Diostaj oveja 'uhua on'nigbatiaraka'depo Pilato gob-
ierno huairien soratataa Galileayo hua̱e̱'eri huabokerektaj on'batiaraka'po
'uhua mimi huabokereken mimiere jontayo' o'mimihua'uyate. Jesústaj
o'nonbatia'pak'uyate.
2-3 —Kenomey huabokerek Galileayo hua̱e̱'eria dakhuea'da o̱gkika'po
on'mabuey'uy. Nogomeynayo sue'da dakhuea' huaka'eri o̱'nepo mabuey-
hue' o̱'ne. Kenpa' nopo̱e̱hue' yane', ijjay. Opudomey aya'da nopo'koreahue'
e̱e̱'nayo kenpa'ti mo'mabueyapone.
4-5 Kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo huabid jaktone' o̱'hue̱kpo
o'manbetuyate. Dieciocho huabokerektaj o'manbetuyate. Kenomey
huabokereka on'mabuey'uyate dakhuea'da huaka'eri o̱'nepo konige̱po
on'mabuey'uyate. Nogomey Jerusalén hua̱e̱'eri sue'da dakhuea' huaka'eri
o̱'nepo bueyhue' o̱'ne'uyate. Kenpa' nopo̱e̱hue' yane', ijjay. Opudomey
nopo'koreahue' e̱e̱'nayo kenpa'ti aya'da mo'mabueyapone. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Higuera hue̱ymey dapakhue'da o̱'e̱. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

6 Jesúsa ken konig o̱'e̱ o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Nogtida huabokereka ta'ba o'to̱e̱po menpa'ti higuera huada yanhuadmet
o'nopo̱e̱po ta'bayo o'hua'po huadataj o'tiahuaynig'a onhuadhue' o̱'e̱nok
7 ta'ba huato̱e̱'eritaj,
"E̱ya̱' bapa' huabayok in ta'bayo ijtiakdeme'nig'a higuera hue̱ymey huada
onhuadhue' o̱'e̱me'. Yata'teg. In sorok huadak o̱'e̱nig'a nama'da o'kerek."
Ta'ba huato̱e̱'eritaj ona'uyate.
8 "In huabayoknayo ta'teghue' i̱jje̱a̱poy, hue̱ymeyta'po ijtoruapoy kenpa'ti
'uhua ovejadohua'a ijta'potibukapoy.
9 Nog manhua'ata' ya'dapakapetpi'. Dapakhue' e̱e̱'nayo ijta'tegapoy." Ta'ba
huato̱e̱'eria ona'uyate. —Ken konig Israel oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱'ne Jesúsa
o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

Kenme'noe okmapi̱e̱'ahuaddikte ettone' dakhue' e̱'i̱ka'te Jesúsa o'yarea'uyate.

10 Nogok okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete judío aratbut baahue'dik
e̱'nika'te judióen hua̱i̱take' jakya' Jesúsa o'manmadika'po.

11 Keyo huaitake' jakyo ettone' o'epo dakhue'da o'eonhuahuika'uyate.
Dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Dakhuea' toto'a ken
ettone'taj ogka'nok sodoa' o'boika'po butuka' bohue'dik o'ika'uyate.
12 Jesúsa o'tiahuaydepo
—I'yaredene, ettone'. —Jesúsa ona'uyate.
13 Ken Jesúsa o'tibata'tenok ida ken ettone' butuka'da o'bodpo huaboa'da
"Dios 'urunanada o'e," kenpa'ti "dakiti Dios" oa'uyate.
14 Huaitake' jak huairianayo o'huadiay'uyate. Judíoen okmapie'ahuaddik
huame'noete Jesúsa o'yarea'denok o'huadiaypo,
—Seis huame'noe baa'dik mo'ene. Ken seis huame'noe e'yarea'ta'
e'paknayo yan'tiakti'. Judíoen okmapie'ahuaddik huame'noete be'yare'po
tiakhue' yanika'. —Huaitake' jak huairia o'mana'uyate.
15 —Nama'da huanopoe'eri mo'ene. Okmapie'ahuaddik huame'noete
opudomey aya'da opudomeyen vacatapi' burrotapi' hue'ey kan'maye'po
bo'tikujpo hue'eyte bo'tohua'ika'ne.
16 In ettone' Abrahamen adhuea' huayayo ee'tada toto' huairia
dakhuea' ogkadhuahuika'nok ettone' dakhue'da o'eonhuahuaika'po
dieciocho huabayok dakhue'da o'eonhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik
huame'noete e'yarea' huadak o'e. Dapi' huadakda o'e yan'nopoe'. —Jesús
Huairia judióen huaitake' jak huairitaj ona'uyate.
17 Jesúsa kenda enade'te kenomey Jesústaj on'huadiayika'nig'a
on'mabira'uyate. Nogomeynayo aya'ada Jesústaj durugda o'nepo, kenda
'urua'da Jesúsa o'kika' on'tiahuaydepo kentaj durugda o'nuyate.

Mostazakidtaj ken konig o'e o'man'batia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.31-32; Mr. 4.30-32)

18 —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj
on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy.
19 Konig huabokereka suigkidda mostaza huakid o'tuk. Kenkida
o'kerekdepo nogok huaboro'da o'edepo hua'opite huakka' bakoya
o'pakka'. Konigti huakkuru Dios Huairien huaknopoe'eri sue'da o'ne.
Nogok huakka'ada Dios Huairitaj o'noknopoepo on'nigpeonhuahuika'po
huakka'nada huaknopoe'eri o'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Pan e'bia'og'a ken konig o'ka' Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 13.33)

20 —Huadak hua'a konig Dios Huairitaj o'noknopoeaponigtaj
on'nigpeeaponigtaj ken konig o'eapo ijmanbatia'pakpo ijmanmadika'apoy.
21 Konig sigda pan e'bia'og'a ettone'a huakka' harinaogyo o'tokbuk.
Harinaogyo e'bia'og' o'tokbukdepo daka' ogkuayaga'. Huabada o'kudapo.
Aya'da o'bia'apo. E'bia'og'a o'bia'po konig Dios Huairien huadak hua'a
on'manmadika'nok huakka'ada nogya' nogya' huabada o'noknopoeapo. —
Jesúsa o'mana'uyate.

Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'e.
(Mt. 7.13-14, 21-23)

22 Jerusalényon Jesúsa o'hua'udhua'po nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo
o'pokandepo o'manmadika'uyate.
23 —¿Menpa' Diosa sue'tada ya'manopo'yarea'apo? —Nogtiada Jesústaj
ona'nok,
24 —Diosyo huahua' konig suigda akbogpe huakud o'enok huakka'
yan'pakpo yan'kud. Huakka'ada egkudta' on'pakpo onhuahua'nig'a
kudhue'dik o'neapo Diosenbayo a'kudya'po konig o'e ijmanbatia'pakapoy.

25 Jak huatoe̱'eri huairi nogok e'mabode'te akbogpe jokhuikdepo opudomey dakhuea' huakka'eri jak kurute mo'e̱po "Mo'nigokhuike', Huairi." Mona'aponig'a. "Opudomey meyo̱ huae̱'eri mo'e̱t. Oki̱e̱hue'ya o̱'nene." Huairia o'mana'apo.
26 "Onere o'bape'ikay kenpa'ti onere o'may'ikay kenpa'ti oro'omeyen jak kuruta' onmadika'onhuahua'uyne." Opudomeya̱ huaboa'da mona'apone.
27 "Opudomey meyo̱ huae̱'eri mo'e̱t o'nona'dene. Do'taj me'nokhua'. Dakhuea' huaka'eri mo'e̱ne." Huairia mona'apone. Kenda konigti Diosa mona'apone.
28 Ke̱yon dakhuea' huaka'eria bokbahua'depo pai'da mo'manopo'e̱a̱pet. Kenpa'da Diosyo huahue'dik mo'e̱a̱popo. Abraham Isaacere Jacobere Diosen huamanbatia'pakeriere Dios Huairiere adyo̱da e̱e̱'ne'te mo'batiahuaydepo. Diga̱'da mo'bahuikonhuahuika'apo. Pai'da mo'nopo'e̱po bo'idokboke'apo.
29 Kenpa'ti aratbut Dios Huairitaj on'batiakapo. Niokpo e'o̱ro̱kyen on'tiakapo. Niokpo e'huakudyen on'tiakapo. Toya' kenpa'ti kutaya' on'tiakapo. Nogya̱' nogya̱' Dios huairitaj on'huatiakapo. Dios Huairiere konig ke'nensi'po on'bape'ika'apo.
30 Huakka'ada oy konig Diosen aratbut ehue'da o̱'ne. Judío aratbut ehue'da o̱'ne. Nogok Diosa o'matinepahuinok Diosere o̱'neapo. Nogomey judío aratbutpi' oy Diosen aratbut o̱'e̱y on'nopo̱e̱nig'a nogok Dostaj oknopo̱e̱hue' o̱'neaponok Diosa matinepahuihue' o'maeapo. Diosere ehue'da o̱'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Jerusalén huae̱'eritaj Jesúsa o'matinepahui'uyate.
(Mt. 23.37-39)

31 Kenoka' sue'da fariseo aratbut o'nokye̱po,
—I̱ya̱' yabakhua'. Herodes gobierno huairia ontaj e'arakta' o'pak. —Fariseoa Jesústaj o'nona'uyate.
32 —Yanhuati'. "E̱ya̱', oy eme'tekon sue'da huame'noe toto'taj ijmaenapoy kenpa'ti ijbayarea'apoy dakhue'taj ijbayarea'apoy. Eme'te kenta' aya'da ijkuhuitapoy, oa'," Herodestaj ya̱'nona'. Herodes nama'da huaa'eri konig engaña huaa'eri o̱'e̱. Fariseomeytaj o'mana'po.
33 Ken oy eme'te adme'ta' nog adme'ta' nog adme'ta' Jerusalényo̱ hua'dik i̱jje̱y. Jerusalénya̱yo̱' Diosen huamanbatia'pakeri bueydik o̱'nika'. —Jesúsa o'mana'uyate.
34 —Jerusalényo̱ huae̱'eritaj o'nona'ne. Diosen huamanbatia'pakeritaj mo'mabatiarakika'uyate. Kenpa'ti Diosa o'mata'mona'uyatenigtaj, kenomeytaj huida̱ mo'bapa'ea'po mo'mabatiarakika'uyate. Konig huatahuaj hua̱ye̱a̱ huasi'potaj okajpea o'batioka'ika' konigti opudomeytaj a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a, nogok nogok a'batiokaya'po e'kupopakata' ijpakuynig'a opudomeynayo pakhue'da mo'e̱'uyne.
35 Opudomeyen jakya' Diosa o'bakhua'de. Opudomeytaj tiokahue' mo'e̱a̱pone. Tihuapokhue' mo'e̱a̱pone. Kenpa'ti nopo'yareahue' mo'e̱a̱pone yan'nopo̱e̱'. Nogok do'taj tiahuayhue' o̱'neonhuahuika'apone. "Dios Huairia in huabokerektaj o'ta'mona'uyate. Huadakda o̱'e̱." Nogoknanada mona'deapone kenda onte'ti do'taj bo'tiahuayapone. —Jesúsa o'mana'uyate.

14

Huabokereka dakhue'da o̱'e̱po, huabopij hua'opiere ke'poda o'iyokuyate. Jesúsa o'yarea'uyate.

1 Nogok okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete a'bapeya'po Jesús o'hua'uyate. Fariseo huairien jakyo o'hua'po, nog fariseo huairi o̱'nepo menpa' Jesús

okmapie̱'ahuaddik huame'noete ya'yareapetpi' on'nopo̱e̱po Jesústaj daka' on'tiahuay'uyate.
2 Jesús huakkuruyon huabokerektaj okpo̱e̱po dakhue'da o̱'e̱po huabopij hua'opiere diga̱'da o'iyokuyate.
3 —¿Okmapie̱'ahuaddik huame'noete menpa' yarea'dik ya̱'e̱? ¿Menpa' yareahue'dikpi' ya̱'e̱? —Jesúsa o'mana'po, Moisésenba' huamanmadika'eritaj kenpa'ti fariseotaj o'mana'nok.
4 Huamanmadika'eri fariseoere a'tokhue'da o̱'nenok Jesúsa dakhue'taj o'yareadpo o'ta'mona'uyate.
5 Onte'ti fariseomeytaj,
—Opudomey o̱'nen burropi' vacapi' hue̱'e̱y huabid sorokkogyo̱ okmapie̱'ahuaddik huame'noete e̱e̱'pi' e'takotnayo dapita' i̱da sorokkogyo̱ bo'totokatu'ika'. Opudomey kenda daka' mo'nopo̱e̱. —Jesúsa o'mana'uyate.
6 Kenda Jesúsa eade'te buttida o̱'e̱ on'nopo̱e̱po nogda a'tokhue' o̱'nepo sohuata'da o'noke̱'uyate.

E'to̱e̱pak fiesta menata huahuad ya'huad Jesúsa o'manmadika'uyate.

7 Ken fiestayo on'batiakpo kutopate on'bahuadpo kente huairi on'huadika' ken huahuadtaj on'ukpo on'huaduyate. Jesúsa kenda o'tiahuaydepo o'manmadika'po:
8 —E'to̱e̱pak fiestate yatiakti' enade'te on'hua'depo huairi o̱'e̱ aratbuta me'noknopo̱e̱'po kente huaboro' huairi on'huadika' kente huadhue' yanika'. Huairien huahuadte e'huadnayo nogda huakhuairi o'tiakatoapopi'.
9 Fiesta huaka'eria ontaj behuatiakaponepi'. "Yakbo' in huabokerek kente o'huadapo," mena'apetpi'. Ken nogyon kente huanaba' on'huadika'nig kente huaddik i̱'e̱a̱po. I'bira'epo nogtekon i'huadapone.
10 E'to̱e̱pak fiestayo yanhua'po kente huiri ehue'a on'huadika' kente yanhuadatoti'. Kente e'huadte fiesta huaka'eria o'tiakdepo, "Nogyon kente huairi on'huadika'nig kente yahuad, huadi'." Ontaj ona'dik mo'e̱a̱pet. Kenoka' huadakda i̱'e̱po konig huairi i̱'e̱ aya'ada kutopate on'huadpo on'nopo̱e̱a̱po.
11 "Huairi i̱jje̱y," aratbut huata'da nama'da e'tinopo̱e̱'nayo "Huairi ehue' i̱'e̱," Diosa o'batia'pakapo. "Huairi ehue' i̱jje̱y." Aratbuta huata'da e'tinopo̱e̱'nayo "huairi i̱'e̱." Diosa o'batia'pakapo. —Jesúsa o'mana'uyate.
12 "E'to̱e̱pak fiestate yatiakti' Jesús." Fariseoa oname'nigtaj kentaj Jesúsa ona'po,
—Nogok onte'ti fiesta i'ka'po huakka' aypo i'manhuada̱'po, huadi'taj, huama'buytaj, huaojtaj, hua̱ye̱taj, huairitaj "Yan'tiakti', aypo doere mon'bape'." Kenomeytaj manahue' ya̱ika'. Kenomeytaj e'tobape'nayo onte'ti kenomeyere i'bape'apetpi' kenpa'ti dehuehue' mo'e̱a̱pone.
13 Fiesta eka'nayo huakka' aypo e'manhuada̱'nayo "Yan'tiakti' doere aypo mon'bape'." Pai'da hua̱e̱'eritaj, dakhue'so̱'taj, huakkettaj, ekpobigtaj yamana'ika'.
14 Kenda e'mana'ika'nayo durugda i̱'e̱aponok kenomeya̱ kenpa'ti ontaj tobapehue'dik mo'e̱a̱pone Diostaj daka' huanigpe̱ika'eri kurudyo̱ Diosyo en'huade'te Diosa huadakda mo'nigka'apone. —Jesúsa ona'uyate.

"Doere mon'bape' yan'tiak." Dios Huairia huakka'tada o'mana'uy. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

15 Nogtida huabokereka kutopate o'tohuadpo Jesústaj kenda o'pe̱e̱depo Jesústaj
—In huadariyo Dios Huairiere Diosen aratbutere durugteda on'bape'apo. —Kenbokereka Jesústaj ona'uyate.

16 Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Huairia a'ti huakka'tada aypo kan'manigmanhuadje̱'po o'mana'apo.
Huanaba'taj o'mata'mona'po, "Huairia be'tobape'po a'ti aypote yan'tiakti'."
Yan'mana'. Huakka'tada yan'manati'.
17 Ken aypo e'mahue̱yde'te, onte'ti huanaba'taj o'mata'mona'po, kenomey-
taj 'ikken mo'maname'te "Oyda yan'tiak. Aypo o'mahue̱yde yan'tiak."
Yan'manati'.
18 Kenda e'pe̱e̱deada "Aypote huahue'dik i̱jje̱y." Aya'ada huaboa'da konigti
on'mana'po, "Ta'ba huakupete ekkai'me'tenok tiahuayatudik i̱jje̱y. Konige̱po
aypote huahue'dik i̱jje̱y. Huairia do'taj huadiayhue' ke̱'e̱'." Huakkuruda
huanaba'taj ona'uyate.
19 Noga̱ "Diez toros konig 'uhua vaca konig tronco huatotokeri huakupete
ijbae'dey. Menpa'ti huadakda totokdik ya̱'e̱ta'po tiahuaydik i̱jje̱y. Aypote
huahue'dik i̱jje̱y. Huairia do'taj huadiayhue' ke̱'e̱'." Noga̱ huanaba'taj
ona'uyate.
20 Noga̱ "Ijto̱e̱pakdey. Konige̱po aypote huahue'dik i̱jje̱y." Noga̱kon
ona'uyate.
21 Huanaba' huairitaj on'kumejdepo kenda aratbuta on'mana'denig huair-
itaj o'nona'to'uyate. Kenoka' huairi o'diayonpo, "Huakka' jak kurute yan-
huati'. Aya' jak kurute yanhua'eti'. I̱yo̱ pai'da hua̱e̱'eritaj yan'batotiakti'.
Dakhue' hua̱so̱' hua̱e̱'eritaj yan'batotiakti'. Huakkettaj yan'batotiakti'.
Kenpa'ti huakpobigtaj yan'batotiakti'." Huairia huanaba'taj o'mana'uyate.
22 Nogok huanaba' onte'ti on'tiakdepo, "Konig o̱'na oname'nig konigti
o'kay, huairi, huakked huahuad o̱'e̱nok nogda tiakdik o̱'ne." Huanaba'a
o'nona'nok
23 "Nogyon nogyon dagtepi' hua̱hue̱tepi' meyo̱pi' aratbut e̱'ne'te, huairien
aypote yan'tiakti' i̱ghua'da yan'manati'. Huakka'da do'hued jakyo e̱'ta̱e̱ta'
ijpaki.
24 Konige̱po aya'da huakkurueritaj yan'tiak, doere yan'bape' ijmana'nig'a
aya'ada do'ere huakka' aypo bapehue' o̱'neapo." Huairia huanaba'taj
o'mana'uyate. —Ken konig Dios Huairia o'ka'apo Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.

Cristotaj e'nigpe̱ika'ta' e'paknayo huakkuruda monig ka'dik i̱jje̱y nopo̱e̱'dik ya̱'ne.

25 Jesústaj huakka'ada aratbut on'tahua'enok o'batikorudpo, o'mana'po:
26 —Be'api' do'taj e'nigpe̱ika'ta' e'paknayo do'taj huakka'da di' e̱'dik
me'nika'. Huaojtapi' hua̱ye̱tapi' hua̱to̱e̱'tapi' huasi'potapi' huama'buytapi'
huidpotapi' huata'dapi' sue'da di' yanika'. Do'tanayo huakka'da di' e̱'dik
yanika'. Beapi' do'taj huakka'da di' ehue' e̱e̱'nayo do'taj nigpe̱ikahue'dik
mo'e̱a̱pone. Do'hued huanigpe̱ika'eri ehue'dik mo'e̱a̱pone.
27 Konig hue̱ypa cruzte pai'da on'nopo'e̱po konigti do'taj a'nigpe̱ikaya'po
pai'da e'nopo'e̱ta' pakhue' e̱e̱'nayo do'hued huanigpe̱ika'eri ehue'dik
mo'e̱a̱pone. Kenpa'de hua̱'enda e'paknayo do'hued huanigpe̱ika'eri ehue'dik
mo'e̱a̱pone.
28 Menpuru do'huedda katepi' ijeretpakika'nig Jesústaj a'nigpe̱ikaya'po
onte'ti do'huedda eretpakhue' i̱jje̱a̱po, kenpa' huakkuruda daka'
yan'nopo̱e̱po. Kenpa'da hua̱'enda e'paknayo do'hued huanigpe̱ika'eri
ehue'dik mo'e̱a̱pone. Do'hued huanigpe̱ika'eri e̱e̱'ta' e'paknayo huakkuruda
monig ka'dik i̱jje̱ daka' yan'nopo̱e̱po. Pai'da ijnopo'e̱a̱petpi', nogpi' aya'
ijmato̱e̱nig pai'da hua̱e̱'eritaj bayokdik i̱jje̱a̱petpi', kenpa' huakkuruda
daka' yan'nopo̱e̱po. Konig huabokerekpi' huaboro' jak e'ka'ta' o'pakpo

huakkuruda menigte e̱'dik ya̱'e̱t daka' o'nopo̱e̱po. Sue'da e'to̱e̱'nayo jak huaboa'da kahue' o̱'e̱a̱po.
29 Daka' nopo̱e̱hueda̱da eka'nayo jak 'iddu o'ka'denig'a siro jaktaj huakupebayo' o̱'e̱po dakeahue'dik o̱'e̱nok aya'ada kentaj on'tierikapo.
30 "Ken huabokereka huaboro' jak e'ka'ta' o'paknig'a jak dakeahued huakupe o'dakea'po jaknayo dakeahue'dik o̱'e̱a̱po." Huayahuaya kenda on'mana'po on'tierikapo.
31 Konigti gobierno huairipi' diez mil sorotataj o'mato̱e̱po nog gobierno huairipi' ke'nen taka' veinte mil sorotataj o'mato̱e̱po on'tiak. Tiakhueda̱ded gobierno huairi diez mil sorotataj o'mato̱e̱po daka' nopounhua'dik o̱'e̱a̱po. "Do'hued diez mil sorotataj menpa' gana ka'dik ya̱'net." Nopo̱e̱'dik o̱'e̱a̱po.
32 Gana kahue'dik o̱'neapo. E'nopo̱e̱'nayo sue'da huabokerektaj taka' huairitaj o'mata'mona'apo. "E'manoeya'ta' o'paki." Taka' huairitaj ya̱'nona'. O'mana'apo.
33 Ken konig, "Jesústaj a'nigpe̱ikaya'po Dios Huairia e'paknayo do'huedda eretpakhue' i̱jje̱po aya'da ijmato̱e̱nig kenpa'da ijmaenapoy." Kenpa' nopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo do'hued huanigpe̱ika'eri ehue'dik mo'e̱a̱pone.

Sal konig Cristoen huanigpe̱ika'eri o̱'ne. Sal pai' ehue' e̱e̱'nayo kenpa'da en'dik o̱'e̱.
(Mt. 5.13; Mr. 9.50)
34 Sal huadakda o̱'e̱po aratbuttehuapa'. Konigti do'hued huanigpe̱ika'eri konig sal huadakda o̱'nepo aratbuttehuapa' huadakda o̱'ne. Sal huadak ehue' e̱e̱'nayo onte'ti huadak kahue'dik o̱'e̱a̱po.
35 Sal huadak ehue' e̱e̱'nayo huadaritehuapa' huadak ehue'dik o̱'e̱a̱po. Paichi kahue'dik o̱'e̱a̱po. Kenpa'da en'dik o̱'e̱. Daka' men'pe̱e̱'. Daka' me'noknopoenka'. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

15

Oveja e'titikon ken konig o̱'e̱ Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.
(Mt. 18.10-14)
1 Jesústaj a'pe̱e̱ya'po aya'ada gobierino huakupe huabae'eri dakhuea' huaka'eriere Jesústaj on'huahua'po. Ken gobierno huakupe huabae'eri engaña huaka'eri o̱'nika'po dakhuea' huaka'eriere Jesústaj on'huahua'uyate.
2 —Dakhuea' huaka'eritaj o'bae'. In huabokereka dakhuea' huaka'eritaj o'baepo o'batobape'. —Fariseo hua̱e̱'eri Moisésenba' huamanmadika'erierea Jesústaj dakhuea' on'huaa'uyate.
3 Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
4 —Cien oveja on e'to̱e̱'nayo nogtida e'titikonnayo nogomey noventa y nueve mire̱bate oveja en'mae'te i'bakhua'apo ken nogtida ovejataj i'ukapo. E'huahuayta'da i'pakpo i'ukpo.
5 I'huahuaydepo i'kume'pepo durugda i̱'e̱a̱pone. Jakyo i'hua'po.
6 Jakyo i'tiakdepo aya'tada huadi'taj i'bakupopaka'po, "Do'hued oveja o'titikonme'tenig ken ijhuahuaydey. Konige̱po doere mo'durugpak," o̱'na i'mana'apone.
7 Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri Diostaj o'nopo'korea'depo onte'ti Diostaj ijnigpe̱e̱a̱poy o'nopo̱e̱depo kurudyo̱ durugnanada o̱'neapo. Nogomey noventa y nuevepi' sue'da huadak o̱'nepo Diostaj nopo'koreahue'dik o̱'e̱y on'nopo̱e̱nok kenomeytaj kuruderia durugda mato̱e̱hue' o̱'neapo. Ijjay. —Jesúsa o'manmadika'uyate.

Ettone'en huakupe e'titikon konig o̱'e̱, Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

8 —Bepi' ettone' diez oro huakupe e̱'ta̱e̱a̱da nogtida e'titikonnayo huakjey
o'bakpakapo kenpa'ti o'ukpo jonberokeapo, jakyo jonberokeapo, jakyo daka'
o'ukonhua'po e'huahuayta'da o'pakpo o'ukonhua'apo.
9 Ken huakupe o'huahuaydepo ettone' huadi'taj kenpa'ti nogomey
meyo̱hue'da jakyo hua̱e̱'eritaj o'bakupopakapo, "Ken huakupe
be'tatitikonme'nig ijhuahuaydey doere mo'durugpak." Ettone'a̱ o'mana'apo.
10 Konigti nogtida dakhuea' huaka'eri e'nopo'korea'nayo kurudyo̱
Diosere Diosen huata'moneri durugnada o̱'neapo, ijjay. —Ken konig Jesúsa
o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Huabokerekensi'poa nama'da o'kadhuahua'depo o'nopo'korea'uyate. Ken konig Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

11 —A'nenda huabokerek o̱'u̱yate. Botsi'poa' huabokerek huasi'po o'to̱e̱po,
12 huasueda̱ huaojtaj, "Konig huaoj e'bueyte huasi'potaj on'bayokika' oyda
ijpaknok o̱'na bueyhueda̱ded katepi' huakupepi' beyok, pag." Huasueda̱
huaojtaj ona'uyate. Ken huaoj ke'nen botta'si'potaj ke'nen o'tamae'uy
o'bayoke'. Huakka'da o'tamaenok o'bayoke'uyate.
13 Sue'da huame'noe e'pokde'te huasueda̱ huasi'poa aya'da huaboa'da
huaojen o'to̱e̱depo nog huadaribayo bidteda o'hua'uyate. Ke̱ya̱' dakhuea'
o'kadhuahua'po aya'da ke'nen huakupe gasta o'ka'po dakhuea'da o'ka'po
gasta o'ka'uyate.
14 Kenoka' aya'da gasta o'ka'depo huakupebayo' o̱'e̱depo ken huadaribayo
hui'hue'da o̱'e̱po aypobayo' o̱'nenok ke'na huaboa'da o'kusitokpo.
15 Konige̱po ken huadari huato̱e̱'eritaj o'huahua'uyate. Ke'nen
a'tabaaya'po o'huahua'uyate. Ken huadari huato̱e̱'eria ke'nen huakyaritaj
metamato̱e̱'po o'ta'mona'uyate.
16 Ke'na diga̱'da o'kusitokpo huakyarien aypo e'paktada nog huakyari'
huato̱e̱'eria yokhue' o̱'nuyate.
17 Konige̱po huaboa'da daka' o'nopo̱e̱po "Do'hued huaojen jakyo
huakka'da huanaba' e̱'e̱a̱da huakka'da aypo on'to̱e̱po aya' bapehue'dik
o̱'nika'. Donayo i̱yo̱ aypota' bueydik i̱jje̱a̱poy.
18 Do'hued huaojenbayo ijkumejapoy. 'Diostaj dakhuea'da
ijkadhuahua'mey kenpa'ti ontaj dakhuea'da ijka'mey.
19 Onte'ti huasi'poa' onahue' meeti'. O̱'nen huanaba' e̱e̱'ta' ijpaki, pag.' Ken
do'hued huaojtaj anay'," o'nopo̱e̱'uyate.
20 Ken ke'nen huaojen jakyo huaboa'da ona'ti o'kume'uyate.

Ken jakyo iboteda e̱e̱'de'te kentaj ke'nen huaoa o'tiahuaydepo
o'tinepahui'po huasi'potaj o'huaketpo di' o̱'e̱po o'dokopo kenpa'ti
o'buyukuyate.
21 Huaojtaj "Diostaj dakhuea'da ijkadhuahua'mey. Ontakon dakhue'da
ijka'mey. Onte'ti siona' onahue'dik meeti', pag." Huasi'poa ona'uyate.
22 Huanaba'taj "'Uruda huaot yan'totiakpo yanotta'. Kenpa'ti huabapiokot
yanotta'. Hua'iotkon yanotta'.
23 Kenpa'ti ken huabo vaca sihuada e̱'hua̱e̱' yan'totiakpo yan'arak. Fiesta
mogka'. Huakka' aypo mon'bape'.
24 Do'hued huasi'poa konig ekbueyonig me'i̱ka'nig'a oy onte'ti o'noe.
A'nen o'titikon'uynig oy huaboa'da o'huahuaydey." Huaoa huanaba'taj
o'mana'uynok huaboa'da fiesta o̱gka'de'uyate.
25 Kenoka' huatone'ma'buy ta'bayo o̱'e̱po o'baa'po jakyo o'tiakdepo música
o'pe̱e̱po kenpa'ti e̱'hua̱k o'pe̱e̱'uyate.
26 Huaojen huanaba'taj "¿Katia'po ya̱gka'?" ona'uyate.

27 “Ọ’nen huama’buy o’tiakdenok kenpa’ti dakda ọkyẹyaknok ọ’nen huaoj
huabo vaca ẹ’huạẹ’ sihuada huanaba’taj yaarak o’mana’.” Huanaba’a
ona’uyate.
28 Huatone’ma’buya o’diaypo “Jakyo kudhue’ ịjjẹạpoy.” Oa’. Ke’nen huaoa
o’huạọrọkonpo, “Yakud ijjay,” ena’tada
29 “Huakka’da huabayok ọ’nen ijbaa’onhuahua’ika’nig’a, ontaj
o’nigpẹika’nig’a, fiesta do’hued huadi’taj kabatoke’po do’taj sigpi’ yokhue’
ọ’ịka’ne. Cabrito konig ’uhua sue’pi’ yokhue’ ọ’ịka’ne.
30 Ọ’nensi’ponayo huakka’da ọ’nen huakupe o’bae’uynig potajtaj
o’bayokuyate. Oy e’kumejde’te huabo vaca ẹ’huạẹ’ sihuada ị’nigarakdene.”
Huaojtaj ona’uyate.
31 “Onnayo doereda ị’ịka’ne, aya’da ijmatọẹnig ọ’nen kenpa’ti i’tạẹne.
32 Oy durugpakdik ọ’ẹne kenpa’ti fiesta ka’dik ọ’ẹne konigẹpo
ọ’nen huama’buy konig e’bueyda ọ’eme’nig’a oy onte’ti o’noe. Konig
o’yoyahue’uyatenig’a oy o’huahuaydey, sion.” Huaoa ona’uyate. —Kenda
Jesúsa o’manbatia’pakpo ken konig e’nopo’korea’nayo dakhuea’ huaka’eritaj
Apag Diosa o’matinepahui’po o’bakkahuea’ika’apo o’manmadika’uyate.

16

Huairien huatamatọẹ’eri nama’da o’ka’po konig huairien e’tamatịẹ’ada nama’da o’bayokenok kenpa’da huairia o’en’uyate. Jesúsa ken konig o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.

1 Huanigpẹika’eritaj o’manbatia’pakpo o’manmadika’po,
—Huairi ọ’ụyate. Huakka’da o’tamaenok huatamatọẹ’eria o’tamatọẹpo,
“Ọ’nen huatamatọẹ’eri huabokerek ọ’nen i’tamaenig daka’ tamatọẹhue’ada
dakhuea’ i’takika’ne.” Aratbuta on’huaa’nok,
2 “Yatiak.” Huatamatọẹ’eritaj ona’uyate. E’tiakde’te “Do’hued
e’tamatọẹ’ada nama’da o’bayokika’. Nogomeyạ menona’ne. Onte’ti do’hued
huatamatọẹ’eri ehue’da ị’ẹạpone. Aya’da e’bahuaya’ba’ kenpa’ti aya’da
e’bae’ba’ menigtotiak.” Huairia huatamatọẹ’eritaj ona’uyate.
3 “Oy huairia me’endene ke’nen huatamatọẹ’eri onte’ti ehue’da ịjjẹạpoy.
¿Kate ijka’apet? Teyhue’da ịjjẹpo ta’ba kahue’dik ịjjẹy. Konig aratbuttaj
huakupe beyok e’manika’ta’ pakhue’ ịjjẹpo, ijbira’i.” Kenda huairien hu-
atamatọẹ’eria huanopoya’da o’nopọẹpo.
4 “Oyda kenda ijka’apoy ijnopọẹy. Nogok jak tọẹhue’ ẹ’ẹde’te,
huakupe tọẹhue’ ẹ’ẹde’te, aypobayo’ ẹ’ẹde’te aratbuta kenomeyen jakyo
do’taj medeapetpi’ kenda ijka’apoy ijnopọẹy.” Kenpa’ huanopoya’da
o’nopọẹ’uyate.
5 Kenomey do’hued huairitaj dehuea’ e’nahuẹ’taj kenomeytaj nogti nogtia’
menigtotiak ona’nok. Huakkuru huatiakeritaj “¿Do’hued huairitaj menigạ’
dehuea’ ị’ẹ?” Huakkuru dehuea’ huạẹ’eritaj ona’uyate.
6 “Cien kajapotone’te huasihuaj dehuea’ ịjjẹy.” Huakkuru huabokereka
ona’nok “In ọ’nen dehuea’ ẹ’huạẹ’ba’ i’tẹne, ịda yahuadpo yamadoya’,
cincuentayo’da yamadoya’. Ken onte’ti huairitaj cincuentayo’da dehuea’
ị’unapone.” Huairien huatamatọẹ’eria ona’uyate.
7 Nogạkon e’tiakde’te “¿Ọ’na menigạ’ dehuea’ ị’ẹ?” Nogtaj ona’nok, “Cien
huaboro’ saco trigo dehuea’ ịjjẹy.” Nogạ ona’uyate. “In ọ’nen dehuea’
ẹ’huạẹ’ba’ i’tẹne, kente ochenta huaboro’ sacoyo’da yamadoya’. Ken onte’ti
huairitaj ochenta huaboro’ sacoyo’da dehuea’ ị’unapone.” Huairien hu-
atamatọẹ’eria ona’uyate. Kenda konigti nogtaj nogtaj dehuea’ huạẹ’eritaj

o'mana'uyate. Konigẹpo nogok dehuea' huạẹ'eria huairien huatamatọẹ'eritaj ya'deapetpi'.

8 Huairien huatamatọẹ'eri ken konig o'ka'de huairi o'nokotdepo, "In dakhuea' huatamatọẹ'eria dakhuea' be'taka' aratbuta kentaj nogok mentihuapoke'po daka' akaya' o'nopọẹpo. In huadariyo Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eri aratbut nogtaj nogtaj 'urua'da akaya' on'nopọẹpo, nogok kenpa'ti mentihuapoke'po. Diostaj huaknopọẹ'erinayo sue'da 'urua'da akaya' on'nopọika', nogok sue'da mentihuapokedepo."

9 Konigẹpo huakupepi' nog katepi' mo'tọẹpo nama'da gasta ka'dik mo'ika'pi'. Huata'da bo'pakpo Diostaj nigpẹẹhue'da mo'ẹpo gasta ka'dik mo'ika'pi'. Huata'da bo'eretpakpo nama'da bae'ika'dik mo'ẹpi'. Diostaj daka' yan'nigpẹẹpo aratbuttaj yan'tihuapokikati', yan'bayokikati', pai'da huạẹ'eritaj yan'bayokikati', ijjay. Nogok opudomey e'bueyde'te katepi' huakupepi' tọẹhue' mo'ẹdenok ọ'nen huadi'a Dioserea kurudyạ' mo'baedapone.

10 Nogen sue'da e'tamaetaj daka' e'tamatịẹ'ika'nayo konigti nogenkon nogitinada daka' mo'tamatịẹ'ika'apo. Kenpa'ti nogen sue'da e'tamaetaj daka' matịẹhue' ẹẹ'nayo konigti nogen nogitinada daka' tamatịẹhue'dik mo'ẹạpo.

11 Huakupe katepi' mo'tọẹpo daka' yan'nopọẹpo yanikati'. Huakupe gana e'ka'ta' bo'pakpo engaña ka'dikpi' mo'ẹne. Diosa o'paknok huakupe mo'tọika'ne. Huakupe daka' tọẹhue' ẹẹ'nayo pai'da aratbuttaj daka' bayokhue' ẹẹ'nayo Dios huadaknanada huaunhuahuika' yokhue'dik mo'ẹạpone. Kenpa'ti Diosa 'uruda huaknopọẹ' tihuapokhue'dik mo'ẹạpone.

12 Nogen daka' tamatịẹhue' ẹ'ika'nayo ọ'nenda huatamae' Diosapi' bayokhue' mo'ẹạpone.

13 Botta' huairi tọẹhue'dik mo'ẹne. Diosyo'da Huairi ọ'ẹ. Katepi' huakka' e'tamaeta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoya' tọẹ'dik ọ'ẹ. Kenpa'ti huakka' huakupe ẹ'tạẹ'ta' e'eretpaknayo konig nog huairi huanopoyoda tọẹ'dik ọ'ẹ. Dios Huairitayo'da nigpẹẹdik mo'ẹne. Diostayo'da di' ẹ'dik mo'ẹne. Huakka'ta'da katepi' huakupepi' e'eretpaknayo Diostaj pakhue'dik mo'ẹne. Diostaj e'paknayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ẹne. Diostaj e'nigpẹẹnayo huakka'da katepi' huakupepi' pakhue'dik mo'ẹne. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.

14 Fariseoa huakka'da huakupeta' on'deretpakika'po Jesústaj on'pẹẹdepo Jesústaj on'tierikpo nama'da oa' on'huaa'uyate.

15 —Opudomey fariseo "Huadakda ọ'ne," nog aratbuttaj mo'manopọẹạ'ika'nig'a Diosanayo opudomeyennopo'taj dakhue' ọ'ne moknopọẹne. Be'api engaña ọgka'po "Huadakda ọ'ne," aratbuttaj e'manopọẹạ'ta' on'eretpakika'. Diosnayo kenda e'ka' dakhue'da ọ'ẹ o'nopọika'. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba'taj kenpa'ti konig Dios Huairitaj o'noknopọẹpo on'nigpẹika'apone Jesúsa o'batia'pakpo o'manmadika'uyate.

16 —Juan Bautista tiakhued ẹẹ'te Moisésba'taj mo'nigpẹika'uyate, kenpa'ti Juan Bautista tiakhued ẹẹ'te Diosen huamanbatia'pakerien beroba' monmadika'uyate. Juan Bautista e'tiakde'te huadak hua'a konig Dios Huairitaj yanoknopọẹ' yan'nigpẹẹ' kenda on'manbatia'pakonhuahua'po oy huakka'da on'eretpakpo Dios Huairitaj huaboa'da on'nigpẹẹdepo.

17 Kurud huadariere ịda batikhue'dik ọ'neapo konigti Moisésenba' kenpa'da ọ'ika'apo. Dikenhue'dik ọ'ẹạpo. Nogtipi' huadik dikenhue'dik ọ'ẹạpo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Huatoe'taj kenpa'da enhue' yane'. Jesúsa o'manmadika'uyate.
(Mt. 19.1-12; Mr. 10.1-12)

18 —Be'api' huabokerek huatoe kenpa'da e'ennayo kenpa'ti nog ettone'taj e'toepaknayo huakkuru huatoe'taj dakhuea' o'ka'. Kenpa'ti konig e'bakdej o'enok dakhuea' o'ka'. Kenpa' Diosa oa'. Nog huabokereken huatoe e'enonde'te kentaj be'api' e'toepaknayo kenpa' dakhuea' ogka'. Kenpa' Diosa oa'. —Ken Jesúsa o'manmadika'uyate.

Huabokerek huairitaj kenpa'ti pai'da Lázarotaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

19 —Huabokerek huairi o'uyate. Huakka'da o'matoe'uyate. 'Uruda yudtaj huakka'teda ekkai' o'taenok o'otika'po aya' huame'noe huakka'tada o'matobapepo konig fiesta o'kika'po 'urua'da o'bape'ika'uyate.

20 Nog huabokerek Lázaro pai'nanada o'ika'po huasi'dak huabada o'basetika'po huairien akbogpete o'huadika'po sorokte o'huadika'uyate.

21 Huairia en'bape'te sue'da aypota'suj barakte en'bakotate ken aypota'suj pai'da Lázaro e'bape'ta' o'pakika'uyate. Kenpa'ti Lázarotaj kuhua on'huatiakpo huasi'dak e'settaj on'timinika'uyate.

22 Nogok Lázaro pai'da huae'eri o'buey'uyate. Ken Diosen huata'moneria Lázarotaj on'tohua'po kente Abraham e'huaeyo on'tohua'uyate. Kente 'uruda o'ika'. Huairikon e'bueyde'te on'kubarakka'uyate.

23 Keyo oknopoehue' huae'erikudak nokireg e'nika'yo ken huairia pai'da o'nopo'epo kutayo bidteda Abrahamtaj o'tiahuaypo Lázarotaj Abrahameretaj o'batiahuay'uyate.

24 "Do'taj yatinepahui', pag Abraham. Do'te Lázarotaj menigta'mona'. Ke'na huaba'pikunote hue'eyyo yaba'pisotpo do'hued huano'taj kano'pohue'po in ta'akyo pai'da ijnopo'ey." Kenpa' huairikudaka Abrahamtaj o'nokoypo ona'uyate.

25 "Okkahuehue' yae', sion. On i'noepo huakka'nanada i'matoe'ika'uyate. Huadaknada i'ika'uyate, Lázaronayo pai'nada o'ika'uyate. Oy iyo doere Lázaro huadakda o'e. Durugda o'ika'. Onnayo pai'nada i'nopo'ene.

26 Kenpa'ti iyo konig kubog o'e. Mente huahue'dik o'e. Iya' opudomeytaj huahuahue'dik o'ey. Kenpa'ti iyo oro'omeytaj huatiakhue'dik mo'ene." Abraham huairikudaktaj ona'uyate.

27 "Ken do'hued huaojen jakyo Lázarotaj yata'mona'.

28 Do'hued cinco huama'buytaj yamana'tu' Lázarotaj yana'. Do'hued huama'buy iyo tiakhue' ka'ne'po, iya' pai'da on'nopo'eapo. Konig do nama'da ijkika'mey konigti kahue' ka'ne'po. Lázaroa kamane', pag Abraham." Huairia Abrahamtaj ona'uyate.

29 "O'nen huama'buy kenda Moisésa o'nigmadoya'uyate, Moisésenba' on'ba'toe kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakerienba' on'ba'toe. Kan'nigpee'." Abrahama ona'uyate.

30 "Ehue', Moisésenba'taj nigpeehue' o'neapo, pag Abraham. Be'api' kubarakya' o'noyhuadpo e'huatiakato'nayo do'hued huama'buya yan'nopo'korea'apet." Huairia ona'uyate.

31 "Moisésenba'taj kenpa'ti huamanbatia'pakeriba'taj e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo be'api' kubarakya' e'huatiakato'nayo kentaj kenpa'ti nigpeehue' o'neapo." Abrahama ona'uyate. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

17

Keyoj nama'da eka'nayo dakhuea'da o̱'unhuahuika'apo.
(Mt. 18.6-7, 21-22; Mr. 9.42)

1 Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj,
—Katetapi' e'tiahuayapi' e̱'hui̱ri̱kapi' e'pe̱e̱'a̱pi' konige̱po aratbut kirige̱a̱yo̱'
dakhuea' e'ka'ta' o'bapaka'ika'. Ken o̱'na nogtaj dakhuea' e'batoka'nayo
konige̱po ontaj Diosa ke'poda castiga megka'apone.
2 Do'hued huanigpe̱ika'eritaj dakhuea' e'batoka'ta' i'pakpopi' dakhuea'
batokahued be'api' huidtone' o̱'nen hua̱hue̱renta' yan'tiontidukupo
a'ta'kotia'po odda ya̱koyo e̱'ennayo kenda sue'da castiga o̱'e̱.
3 Keyoj, opudomey, aya'da daka' yan'nopo̱e̱po yan'manika'.
Huaknopo̱e̱'eri huama'buyapi' ontaj dakhuea' e̱gka'nayo "Dakhuea'da
o̱gka'ne. Kenpa'da yabatik." O̱'nen huama'buytaj i̱ghua'da yaboroay.
E'nopo'korea'nayo o̱'nen huama'buytaj yakkahuea'.
4 Nogme'noetida ontaj dakhuea' e̱gka'nayo konig sietea'pi' ontaj
dakhuea' e̱gka'nayo ontaj "Nama'da ontaj o̱gka'ne, ijnopo'koreay, onte'ti
konigti kahue' o̱'e̱a̱pone," sietea'pi' ena'nayo o̱'nen huama'buytaj sietea'a'
yakkahuea'. Nogok nogok konigti o̱'nen huama'buya ena'nayo onte'ti
yakkahuea'. —Ken Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj o'manmadika'po o'mana'uyate.

Daka' eknopo̱e̱'nayo Huairi Jesúsa teyda 'urua'da o'ka'apo.

5 —Ontaj sue'da oro' oknopo̱e̱y, nogi̱ti ontaj huaknopo̱e̱' bo'tihuapok. —
Huairi Jesústaj doce huamata'mona'eria o'nona'uyate.
6 —Mostaza huakid sigda o̱'e̱. Do'taj sue'da eknopo̱e̱'nayo mostazakid
konig suigda eknopo̱e̱' o̱'e̱ "In hue̱ymey o'dikka' sicómoro yauru, e̱'po̱gyo̱
yatohua'po yatuk." Suigda iknopo̱e̱po enapi' Diosa o'ka'apo. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Diostaj huaknopo̱e̱'eri konig huairien huanaba' daka' nigpe̱ika'dik o̱'ne.

7 —O̱'nen huanaba' ta'baya' o'baa'popi' campoduyte oveja o'tioka'popi'
bisik jakyo e'tiakde'te "Yakud, yabape'." Ken konig onahue' mo'i̱ka'ne.
8 "Menigmanhuada̱' do'taj kabape'po kenpa'ti koya' menigtotiak.
Do e'bape'de'te a'ti yabapedti' kenpa'ti koya' yamayenti'." Ken konig
mo'mana'ika'ne.
9 Huanaba' e'nigpe̱ika'tada "dakiti" onahue' mo'i̱ka'ne.
10 Konigti opudomey kenoka' aya'da Diosa o'mana'uyate boka'depo,
"O̱'nen huanaba' o̱'e̱y, 'Huadaka'da boka'ne.' Kenpa'ti 'Dakiti' oro'taj on-
ahue'dik o̱'e̱ne. Kenyo'da ka'dik o̱'e̱po o'kay." Diostaj ya̱'nona'. —Kenda
Jesúsa o'manmadika'uyate.

Diez huabokerek en'si'dakpara'ta Jesúsa o'bayarea'uyate.

11 Jerusalénye̱o̱ Jesús o'huae'onhuahua'po Samaria huadaribayo Galilea
huadaribayo ondariyonyo' e̱'ne'te o'hua'epo.
12 Huakka' jakyo Jesús e̱kye̱de'te diez huabokerek e'si'dakpara'a sue'da
bidteda on'nigbopo,
13 —Oro'omeytaj mo'tinepahui' Jesús Huairi. —'Utta'da Jesústaj
o'nonokoy'uyate.
14 Jesúsa o'batiahuaydepo,
—Yanhuati'. Judío sacerdotetaj yanhuahuati'. Sacerdotea bo'tiahuaye'. —
Jesúsa diez huabokerek e'si'dakpara'taj o'mana'uyate.
En'bahuade'te Diosa o'bayaread'uyate.
15 Kenoka' nogtiada ijyaredey huaboa'da o'nopo̱e̱depo o'kumejpo, "Diosa
'urua'da o'kika'. Huadaknanada o̱'e̱ Dios. Dakiti Dios." 'Utta'da o'okoypo,

16 Jesústaj huikudate o'tihuadpo "Dakiti Jesús Huairi." Ona'uyate. Ke'na
Samaria huadaribayo huąę'eri ǫ'ụyate.
17 —Dieztaj ijbayarea'nig, ¿Nog nueve meyon yą'ne?
18 In nogbayo huąę'eriyo'da "dakiti Dios" aa'ya'po o'kumej. Ka'tia'po nogda
nueve kumejhue' yą'ne. —Jesúsa oa'uyate.
19 —Ya'upakpo yabodpo yahuati'. Do'taj oknopǫęnok konigępo
o'yareaddene. —Jesúsa ona'uyate.

¿Dios Huairi o'tiakpo monig yą'ęąpo?
(Mt. 24.23-28, 36-41)

20 —¿Menoka' Dios Huairi yatiakapet? —Fariseo aratbuta Jesústaj
o'nona'nok,
—Dios Huairitaj huadak hua'a moknopǫika'nig kenpa'ti mo'nigpęika'nig
tiahuayhue'dik mo'ęne.
21 Oy opudomey sue'ada Dios Huairitaj moknopǫędenok e'nigpęędepi' "In
ǫ'ę." "An ǫ'ę." Be'api' ahue'dik ǫ'neapo. —Jesúsa o'mana'uyate.
22 Ke'nen huanigpęika'eritaj,
—Do huabokerek ịjjęnok Diosa me'ta'mona'uyne, nogok do'taj
e'tiahuayta' bo'pakaponig'a. Nogtida huame'noeyǫ'dapi' do'taj e'tiahuayta'
bo'pakaponig'a kenoka' do'taj tiahuayhue'dik ǫ'neapone. Aratbutere ehue'
ịjjęąpoy.
23 'Ąyǫ ǫ'ę.' 'Kęyǫ ǫ'ę.' Yan'batia'pakapetnig'a. Kenomeytaj manpęęhue'
yane'. Do'taj a'ukya'po huahue' yane'.
24 Nogok do e'tiakte aya' huadariya' nogdari nogdariya' do'taj
bo'tiahuayapone. Konig ǫjbed ǫ'ịka' kurudyą' huabada jeyda ǫ'ęnok aya'
huadariya' do'taj tiahuaydik ǫ'neapo.
25 Huakkurunayo pai'da huakka' ijnopo'ęąpoy. Kenpa'ti huakka' aratbuta
oy do'taj eknopǫę'ta' pakhue' me'neapone.
26-27 Do huabokerek ịjjęnok Diosa me'ta'mona'uyne. Nogoka' do
kurudyą' e'tiakte aratbut on'bape'ika'apo vinopi' on'mamay'ika'apo
kenpa'ti on'tǫępakika'apo. Konigępo do'taj ękpǫę' nigęhue' ǫ'neapo.
A'nennada Noékudak ęę'te konigti ǫgkika'uyate. Diostaj pakhue'da
ǫ'nepo, on'bape'ika'po, on'mamay'ika'po, on'tǫępakika'po. Noé huaboro'
kusi'petone'yo en'bakudde'te aratbut kenda ęgkika'te huękurua
ǫ'huępokdepo aya'da on'mabuey'uyate.
28 Konigti a'nennada Lotkudak ę'huąę'oka' aratbut Diostaj pakhue'
ǫ'nepo on'bapika'po on'mamay'ika'po kenpa'ti huakupete on'bae'ika'po
on'bahuaya'ika'po, kenpa'ti ta'bayo on'batuke'ika'po kenpa'ti jak ǫgkika'po.
29 Kenda aratbut ǫgkika'uynig'a Lot Sodoma huakka' jakya'
en'makǫrǫkde'te Diosa castiga o'magka'po konig ta'akonigą kurudyą'
e'hui'a aya'tada o'mahuịg'uyate. Kenpa'ti azufre konig huidjeyada kurudyą'
o'batikahuapo aya'tada o'barakuyate.
30 Do huabokerek ịjjęnok Diosa me'ta'mona'uyate, do onte'ti kurudyą'
e'tiakte konigti aratbut ǫgkika'po, do'taj ękpǫę' nigęhue' ǫ'nika'apo.
31 Katepi' e'matǫę'ta' me'pukehue' yanikati'. Do kurudyą' e'tiakte jakku-
rute opud ęę'nayo katepi' jakyo e'tamae'nayo a'baetuya'po jakyo kudhue'
yaneti'. Kenpa'ti do e'tiakte ta'bayo opud ęę'nayo jakyo katepi' a'baetuya'po
huahue' yane'. Konigępo do'taj daka' ękpǫę' nigę'dik mo'ęąponok.
32 Loten huątǫę'taj okkahuehue' yane'. Ettone'ą katepi' do'hued jakyo
me'tamaene o'nopǫępo tą'nia' o'mabo'udpo konigępo kenteda o'buey'uyate.
33 Opudomey kenpa'da huata'da bo'pakpo doere kurudyǫ onte'ti
noeonhuahuikahue'dik mo'ęąpone. Opudomey kenpa'da huata' pakhue'

mo'ika'po Diostaj e'nigpeeta' huakka' bo'pakika'po onte'ti Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

34 Ken nogok do e'tiakte sikyopi' botta' jogkutopayoyo' en'tayte nogtiada do'taj ekpoe' o'nigenok Diosen huata'moneria o'tohua'apo. Nogtaj tohuahue' o'eapo.

35 Konigti botta' ettone' aros on'tugpo nogtatida Diosen huata'moneria o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo.

36 Konigti ta'bayo botta' huabokerek o'nepo. Diosen huata'moneria nogtatida o'tohua'apo nogtaj tohuahue' o'eapo, ijjay. —Ken Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.

37 Huanigpeika'eri kenda on'peedepo,

—¿Kenda ia'nig meya' ya'eapet? —Huanigpeika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

—Kente e'bueyen huaso' o'huednok, kente huakka' matuk on'tiakapo. Ken konig e'ne'te dakhuea' huaka'eri'taj Diosen huata'mona'eriomeya castiga o'magka'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

18

Juez yamanoeya' huamana'eri o'epo yamanoeya' huamana'eritaj kenpa'ti 'ayhuataj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

1 Kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika'. Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

2 —A'nenda huakka' jakyo juez yamanoeya' huamana'eri o'epo, Diostapi' me'pukhue' o'epo kenpa'ti aratbuttaj manpeehue'da o'ika'uyate.

3 Ken huakka' jakyo 'ayhuakon o'epo yamanoeya' huamana'erite o'huahua'ika'po, "Noga dakhuea' menogkame'ne mentihuapok, huairi." 'Ayhua ona'ika'po nogok nogok kirigayo' konigti ona'ika'uyate.

4 Keje' keje' yamanoeya' manahue' ijjeapoy nogok nogok yamanoeya' huamana'eria e'nopoe'ada nogok "Diostaj okme'pukhue' ijjey kenpa'ti aratbuttaj peehue' ijjikay.

5 In 'ayhua kiriga'da be'huatiakika'nok kentaj ijtipeunapoy. Onpeunhue' ee'nayo do'taj kirigayo' be'huatiakika'nok do'hua huadiaydik ijjeapoy." Huanopoada o'tinopoe'uy. —Kenda kirigayo' yan'tiona'pakika'po batikhue' yanika', Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate:

6 Onte'ti Jesús Huairia o'mana'po,

—Kenda dakhue'a yamanoeya' huamana'eri huanopoya' o'tinopoe'uyate. Yan'nopoe'.

7-8 "Be'tihuapak, Dios." "Be'tihuapok, Dios." "Taka' dakhuea' megka'ne, Dios." Diosen huabaktie'ea'eria Diostaj huame'noe kenpa'ti sikyo e'tiona'pakika'te Diosa idada o'batihuapokapo, Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Kurudya' ijhuarakapoy. ¿Huabaktie'ea'eritaj a'batiokaya'po e'tiakde'te meniga' do'taj yanoknopoe'apet? —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Fariseo huae'eritaj kenpa'ti gobiernoen huakupe huabae'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

9 "Huadakda ijjey. Huadakda ijkikay." "Nogomeynayo dakhue'da o'nepo dakhuea' ogkika'." Sue'ada nama'da on'matinopoika'nigtaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

10 —Diosen jakyo a'tiona'pakya'po botta' huabokerek on'hua'uyate. Nogtida fariseo huae'eri o'epo nogda gobiernoen huakupe huatabae'eri o'uyate.

11 Huakkuru fariseo huae̱'eria o'bopo, o'tiona'pakpo, "Konig nog aratbut dakhuea' huaka'eri o̱'nika'nig konig donayo ehue' i̱jje̱y. Huadakda i̱jje̱y, Dios. Konige̱po dakiti ijjay. Huabereeri konig ehue' i̱jje̱y. Dakhuea' huaka'eri konig ehue' i̱jje̱y. Nogen huato̱e̱'taj huabakdejeri konig ehue' i̱jje̱y. Kenpa'ti in gobiernoen huakupe huabae'eri konig ehue' i̱jje̱y.

12 Nogsemanatida e̱e̱'te Diostaj iknopo̱e̱po botta'a' huame'noete bapehue' i̱ji̱kay. Kenpa'ti huakupepi' aypopi' katepi' ijbae'dey. Diostaj sue'da ijyokikay." Ken fariseo huae̱'eria o'bopo Diostaj o'tiona'pak'uyatenig'a.

13 Gobiernoen huakupe huatabae'erinayo Diosen jakte sue'da bidte o'bopo dakhuea' huaka'eri i̱jje̱y o'nopo̱e̱po kurudyo̱ mabohue'da o̱'e̱po o'tiona'pakpo, kenpa'ti konig pai'da o̱'e̱po huata' o'ka̱gkatuktukpo o'tiona'pakpo, "Do'taj me'tinepahui', dahuea' huaka'eri i̱jje̱y, Dios." O'tiona'pakuyate.

14 Gobiernoen huakupe huatabae'eri ke'nen jakyo e'kumejde'te Diosa okkahuea'depo huadaknopo'da o̱'ean'uyate. Fariseo huae̱'eritaj okkahueahue' o̱'u̱yate. "Huadakda i̱jje̱y. Huairi i̱jje̱y." Aya'da kenda huanopo̱e̱'eritaj "Do'tehuapa' dakhue'da mo'e̱ne." Diosa o'mana'apo. "Huairi ehue' i̱jje̱y. Huadakda ehue' i̱jje̱y." Aya'da kenda, huanopo̱e̱'eritaj "Huadakda mo'e̱ne." Diosa o'mana'apo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

Jesúsa huasi'potaj huadakda Diosa kamagke'po o'batibata'te'e'uyate.
(Mt. 19.13-15; Mr. 10.13-16)

15 Nogok huasi'potaj Jesúste on'batohua'uyate. Jesúsa kabatiba'ta'te'e'po on'batohua'uyate. "Keje' batohuahue' yane'." Huanigpe̱ika'eria en'mana'tada

16 "Men'huatiake," Jesúsa o'mana'po, "Huasi'po do'te en'huatiakte, ka̱e̱ya̱' manahue' yane'. Konige̱po konig inomey 'urunopo'da huasi'po o̱'ne konigti aratbut huaknopo̱e̱'eri Dios Huairitaj on'nigpe̱ika'po Diosensi'po o̱'ne.

17 Huasi'po do'taj 'urunopo'da me'noknopo̱e̱po men'nigpe̱ika'ne. Konig huasi'po Dios Huairitaj o'noknopo̱e̱nig konigti opud oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo Dios Huairiensi'po ehue'dik mo'e̱a̱pone. Buttida ijjay." Jesúsa o'mana'uyate.

Huairia Jesúsere on'batia'pakuyate.
(Mt. 19.16-30; Mr. 10.17-31)

18 —¿Kurudyo̱ Diosere a'noeonhuahuikaya'po kate kika'dik i̱jje̱, huadak huamanmadika'eri? —Nogtia'da judío huairia Jesústaj ona'uyate.

19 —Ka'tia'po huadakda i̱'e̱ ona'. Diosyo'da huadakda o̱'e̱.

20 Nogen huato̱e̱'taj bakdejhue' yane'. Nog aratbuttaj e'huadiayte arakhue' yan'maika'. Nogen bakberehue' yanika'. Nog aratbuttaj dakhuea'da bahuaahue' yanika'. Huaojtaj huaye̱taere yanigpe̱ika'po daka' yan'mato̱ika'po yan'bayokika'. Ken Diosen e'mana' yanopo̱e̱'. —Jesúsa ona'uyate.

21 —Do huasi'poeda̱da kenda aya'da ijnigpe̱ika'uy. —Jesústaj ona'nok.

22 Jesúsa o'pe̱e̱depo,

—Nogitied ka'diken i̱'e̱ne. Aya'da katepi' i'mato̱e̱nig huakupete yabahuaya'. Ken huakupe yabaedepo pai'da aratbuttaj yabayoke'. Kenda on eka'nayo kurudyo̱ Diosere huakka'da i'matoeunhuahuika'apone, do'taj behuatiakpo do'tayo'da menigpeonhuahuika'. —Jesúsa ona'uyate.

23 Kenda huairi o'pe̱e̱depo huakka'nanada o'mato̱e̱po huaboa'da suhue'nanada o̱'u̱yate.

24 Suhue'nada o̱'e̱nok Jesúsa o'tiahuaydepo,

—Huairi ke'nenda huakka' e'matoe'ta' e'eretpaknayo Diostaj oknopoehue'dik o'neapo Diosensi'po ehue'dikda o'ne.
25 Konig camello huaboro' 'uhua sakpi'peyo kudhue'dik o'e. Konigti huairi huakka'da e'matoe'nayo Diosensi'po ehue'dikda o'neapo. —Jesúsa ona'uyate.
26 —¿Be'a manopo'yarea'dik ya'ne? ¿Be'a Diosere noeonhuahuika'dik ya'ne? —Nogomeya Jesústaj on'peedepo o'nona'uynok,
27 —Huabokerek huata'da nopo'yareahue'dik o'ne. Huata'da on'pakpo noeanhuahuikahue'dik o'neapo. Diosayo'da nopo'yarea'dik o'mae kenpa'ti onte'ti noeanhuahuika'dik o'mae. Diosayo'da aya'da ka'dik o'e. —Jesúsa o'mana'uyate.
28 —Oro'omeynayo aya'da o'matoeika'nig o'maenon'uy. Ontaj ata'huaya'po aya'da o'maenondemey, huairi. —Pedroa Jesústaj ona'uyate.
29 —Aya'da ke'nen jakpi', ke'nen huaojpi', ke'nen huayepi', ke'nen huama'buypi', ke'nen huidpopi', ke'nen huatoepi', ke'nen huasi'popi' Dios Huairitaj a'nigpeeya'po e'maenon'nayo indariyo
30 durugda on'noeonhuahuika'apo huakka'da nogda on'matoeapo kenpa'ti onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

Nog aratbuta do'taj me'darakapone. Jesúsa onte'ti o'batia'pakuyate.
(Mt. 20.17-19; Mr. 10.32-34)

31 Doce huamata'mona'eritaj Jesúsa meyohue'da o'batohua'depo,
—Oy Jerusalényo o'hua'deapone. Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. A'nenda Diosen huamanbatia'pakeria do'taj kenda men'timadoya'uyatenig huabokereka do'taj me'nogka'apone.
32 Nog aratbuttada menyokapone. Do'taj nog aratbuta men'tierikapone, dakhuea'da men'tidi'keapone, do'taj mentisupu'eapone,
33 pidetbi'a kenpa'ti men'bitbitapone, me'darakapone, botta'a' kubarakyo eksikonde'te kubarakya' Diosa me'noyhuada'apone. —Jesúsa doce huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
34 Doce huanigpeika'erinayo nopoenkahue' o'nuyate. Kenda Jesúsa e'mana'tada nopoenkahue' o'nepo konig e'ireg o'enok nopoenkahue' o'ne'uyate.

Jericó huakka' jak huae'eri ekpobigtaj Jesúsa okpoyarea'uyate.
(Mt. 20.29-34; Mr. 10.46-52)

35 Huakka' jak Jericóyo Jesúsa e'tikayopakte dagte huabokerek o'huadpo ekpobig o'epo huakupepi' aypopi' men'yok oa'ika'.
36 Huakka'da aratbut on'poknok ekpobiga o'peedepo, "¿Katete mo'e?" o'mana'uyate.
37 "Jesús Nazareteri o'pok." O'nona'uyate.
38 —Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.
39 "Yabatik, soata' yae'." Huakkuru aratbuta Jesúsere huahua'eria e'nona'tada onte'ti onte'ti o'okoypo,
—Metinepahui', Jesús. Daviden adhuea' huayayo i'ene. —O'okoy'uyate.
40 Jesús ehuada o'boato'po, "Men'nigtotiak," huanigpeika'eritaj o'mana'uyate. O'tikayopakonyakdenok,
41 —¿Katetaj i'pak? —Jesúsa ona'uyate.
—Ekpoyarea'ta' ijpaki, huairi. —Ekpobiga ona'uyate.
42 —Yatiahuay'. Do'taj oknopoenok okpoyareaddene. —Jesúsa ekpobigtaj ona'uyate.
43 Jesúsa kenpa' eade'te huaboa'da ekpobig tiahuaydik o'edepo, Jesústaj o'tahua'po "Dios kurudyo 'uruda o'ika'po huadaknanada o'kika'."

o'batia'paknok, aya'ada Jesústaj on'tahua'po on'tiahuaypo on'pe̱e̱po kenpa'ti "Dios kurudyo̱ 'uruda o̱'i̱ka'po huadaknanada o'kika'," on'batia'pakuyate.

19

Jesúsa Zaqueotaj o'nopo'yarea'uyate.

1 Ken, Jericó huakka' jakyo Jesús o'kudonpo o'huae'po dagte o'huae'uyate.
2 A̱yo̱ huairi o̱'e̱po o'dikka' Zaqueo. Ke'na gobierno huakupe huabae'eri huairi o̱'u̱yate.
3 Jesústaj e'tiahuayta' e'pakada huakka'ada Jesústaj on'tikupopakika'nok ke'na jontojyo'da o̱'e̱po tiahuayhue'dik o̱'e̱po,
4 Konige̱po huakkuruyon o'ketonhua'po kente Jesús o'pokapo o'nopo̱e̱po hue̱ymeyyo̱ sicómoroyo o'behuikato'po Jesústaj a'tiahuaya'po hue̱ymeyyo̱ o'behuikato'uyate.
5 Ken hue̱ymeyte Jesús o'pokpo kutayo o'maboatopo,
—I̱da yahuarak, Zaqueo. Oy o̱'nen jakyo tahuade̱'dik i̱jje̱y. —Jesúsa ona'uyate.
6 Konige̱po Zaqueo o'huarakonpo i̱da o'huarakpo durugda o'to̱e̱po ke'nen jakyo Jesústaj o'tohua'uyate.
7 Huakka'da aratbuta Jesústaj Zaqueoere e'hua'te on'tiahuaydepo, "Dakhuea' huaka'erien jakyo o'hua'depo ke̱yo̱ o'tay'apo," dakhuea' onpapayo' on'huaa'uyate.
8 Ken Zaqueo hua'ite o'bodpo,
—E̱ya̱', Huairi, huakka'da do ijmato̱e̱nig ijposakapoy pai'da aratbut hua̱e̱'eritaj ijbayoke'apoy. Pai'da aratbuttaj huakka'da ijbayoke'apoy. Aratbuttaj engaña e'magkikame'nayo kenomeyen huakupe botta' botta' ijbatahua'apoy. —Zaqueo Jesús Huairitaj ona'uyate.
9-10 —Do huabokerek i̱jje̱po Abrahamen adhuea' huayayo judío dakhuea' huakka'eritaj a'ukya'po a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po ijtiakpo Abrahamen adhuea' huayayo i̱'e̱nok, Zaqueo, ontaj o̱'nen huabettakon dakhuea' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'ne. Diosere mo'noeonhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uyate.

Diez huakupetaj Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.

11 Jesús Jerusalénye̱o̱ o'hua'po meyo̱hue'da o̱'e̱nok a'ti Dios Huairitaj o'huahuayapoy aratbut on'nopo̱e̱nok huakka'da e'pe̱e̱de'te Jesúsa o'manbatia'pakpo,
12 —'Uruda huabokerek o̱'e̱po, huadakda ke'nen huabet o̱'nepo ke'na nogbayo o'hua'uyate. "O̱'nenbayo gobierno huairi i̱'e̱." Nogbayo hua̱e̱'eri huairi kayahue'po o'hua'uyate. Nogok gobierno huairi o̱'e̱depo o'kumejapo.
13 Ke'na 'uruda huabokerek huahued diez huanaba'taj o'magkupopaka'depo nogtitaj nogtitaj nogtida huakupe huakka'teda e̱e̱' konig oro huakupetone' o'baktoyoke'uyate. "Ijhue'da i̱jjeonhuahuika'depo ijtiakapoy. Do a̱yo̱da huakka'a'da e̱'unhuahua'te in huakupete yudtapi' yan'bae'ikati' kenpa'ti yan'bahuayika' huakupe gana ya̱g'kikati'." O'mana'uyate. Diez huanaba'taj o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo nogbayo o'hua'uyate.
14 Ke'nenbayo hua̱e̱'erinayo ken huairitaj on'huadiaypo sue'tada aratbut on'mata'mona'po 'uruda huabokerektaj ta'pote on'mata'mona'po, "In huabokerektaj konig oro'omeyen huairi e̱'ta̱e̱ta' pakhue' o̱'e̱y." Nogbayo hua̱e̱'eri huairitaj yan'mana'. Ke'nenbayo hua̱e̱'eriomeya̱ on'mana'uyatenig'a.

15 Ken nogbayo ’uruda huabokerek ęę’te “Gobierno huairi i̱’ęne.”
E’nonade’te o’kume’uyate. Ke’nenbayo o’kumejdepo kenomeytaj huakupe
a’nenda e’baktoyo’ke’me’taj “yan’tiak,” o’mana’uyate. Konig ke’nen huakupe
yudtaj on’baepo kenpa’ti on’bahuaya’po menigą’ gana yą̱gka’met e’nopǫęta’
o’pakuyate. Nogtiaj nogtiaj menigą’ gana yą̱gka’met e’nopǫę’ta’ o’pakuyate.
16 Ken huakkurueria huanaba’a huairitaj o’huahua’depo, “Ǫ’nen huakupe
oktoyokuynig nog diez gana ijka’demey, huairi.” Kenda huakkurueri huan-
aba’a ona’uyate.
17 “Huadakda i’kame’te. Huadakda huanaba’ ǫ’tą̱ęne. Konigępo sue’da
do’hued e’nigtoeunhuahua’te daka’ o’nigtoeunhuahuame’nok diez huakka’
jaktaj gobierno huairi i̱’ęą̱po.” Huairia ona’uyate, huakkurueri huanaba’taj
ona’uyate.
18 Nog huanaba’a huairitaj o’huahua’depo, “Ǫ’nen huakupe oktoyokuynig
nog cinco huakupe gana ijka’demey, huairi.” Ken huanaba’a ona’uy.
19 “Cinco huakka’ jaktaj gobierno huairi i̱’ęą̱po.” Huairia ona’uyate.
20 Ken nogą̱ huanaba’ gobierno huairitaj o’huahua’depo, “In ǫ’nen
huakupe pañuelote ijtoeunhuahua’mey, huairi.
21 Huakupe gana eka’nayo ǫ’na bektiparatapetpi’ ijnopǫępo ijme’pukpo.
Kenpa’ti aya’da ǫ’nen huanaba’ gana on’ka’ ken aya’tada i’baktiparatika’.
Kenpa’ti ta’ba nogomey on’batuke’uyate. Ken katetehue’ i’bakbae’ika’ne.”
Ken huanaba’a ona’uyate.
22 “On huanaba’ dakhuea’da i̱’ęne. Kenda huaboa’da ona’ne o’pęędene
dakhue’ada i̱’ęne ijnopǫęy. Do’hua o’noktiparatika’ne kenpa’ti do batuke-
hue’da nogen ta’baya’ katetehue’ o’nokbae’ika’ne ǫ’na e’nopǫęme’nayo
23 mena’po do’hued huakupe bancoyo kudą̱hue’ i̱’ęme’te. Huakupe ban-
coyo ę’unhuahua’nayo nog huakupe huakka’ i̱takdik ǫ’i̱kay’nig’a. Do’hued
huakupe bancoyo a’nenda e’kudą̱me’nayo do e’tiakte do’hued huakupe
do’taj yokdik ǫ’ępo kenpa’ti nogiti huakupe do’taj yokdik me’neaynig’a.”
Huairia ona’uyate.
24 Nogomey kentaj meyǫhue’da o’bonigtaj “Ken huakupe o’toenig yanokti-
paratpo, ken diez o’tǫęnigtaj yan’yokti’.” Huairia o’mana’uyate.
25 “Mena’po ia’, huairi, diez huakupe ǫ’tą̱ę.” Kenomey huairitaj
o’nona’uyate.
26 “Konigępo aya’ huą̱ę’eria huairien sue’da huakka’mon on’nigtǫępo
huairitaj daka’ e’nigtǫęnayo daka’ huairitaj nogda e’nigi̱taka’nayo
kenomeyen huairia o’pakpo nogdakon o’bayokeapo. Nogomey huirien
sue’da on’nigtǫępo huairitaj daka’ nigtǫęhue’ ęę’nayo kenpa’ti huairitaj
nogda nigi̱takahue’ ęę’nayo kenomeyen huairi kenda sue’da e’huą̱tǫętaj
o’baktiparatapo. Kenpa’ti konig Diostaj sue’da huakka’mon moknopǫępo,
Diostaj ’urua’da e’nigpęę’nayo nog aratbuttaj huadakda e’tihuapoknayo
nogiti Diostaj moknopǫęą̱po. Sue’da Diostaj moknopǫępo, Diostaj sue’da
e’nigpęę’nayo aratbuttaj sue’da e’tihuapoknayo kenda moknopǫęnig’a
bokkahueapo, ijjay.
27 Inomey aratbut do’huedbayo huą̱ę’eri do’taj menhuadiaypo do
konig kenomeyen gobierno huairita’ pakhue’ ǫ’nenig’a, yan’totiakpo
yan’darak. I̱yǫ do’hua e’tiahuayte yan’darak.” Huairia ke’nen huanaba’taj
o’mana’uyate. —Kenda Jesúsa o’mana’uyate.

Jerusalényǫ Jesús o’kuduyate.
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Jn. 12.12-19)

28 Kenda e’manade’te Jerusalényǫ Jesúsa onte’ti o’hua’po.

29 Ken o'hua'po huakka' jak Betfagé kenpa'ti huakka' jak Betania
meyo̱hue'da e̱e̱'te kenpa'ti ote' huadik on'dikkika' Olivos meyo̱hue'da e̱e̱'te
botta' huanigpe̱ika'eritaj o'mana'po,
30 —Ke̱yon huakka' jakyo meyo̱hue'da e̱e̱'te yanhuati'. Bo'kudonde'po
burro 'uhua e'tinuku' bo'huahuayapone. Huabo burrote bepi' huadhued
o̱'ne. Yan'tikujpo yan'totiakti'.
31 "¿Mena'po bo'tikuj?" Be'api' ena'nayo, "Huairia o'paknok o'kay."
Ya̱'nona'ti'. —Botta' huanigpe̱ika'eritaj Jesúsa o'mana'uyate.
32 Ken botta' huanigpe̱ika'eri on'hua'po, kenda Jesúsa o'mana'nig konigti
on'huahuaypo burrotaj on'huahuay'uyate.
33 Burrotaj huaboa' e'tikujte burro huato̱e̱'eria on'mana'po,
—¿Burrotaj mena'po bo'tikuj? —On'mana'uyate.
34 —Huairi o'paknok o'kay. —Huanigpe̱ika'eria on'mana'uyate.
35 Ken Jesúste on'tohua'po, e̱kye̱de'te huanigpe̱ika'eriomey kenomeyen
yudta'a burrota'pite on'hueda̱'depo Jesús burrota'pite o'huadde'uyate.
36 Jesús burrote o'hua'depo aratbut ke̱yo̱'ti o̱'nepo dagte huakkuruyon
huaok on'bahueda̱'po, kente Jesús o'pokapo on'nopo̱e̱po huaok
on'bahueda̱'uyate.
37 Olivos ote'yo o̱'nepo huaduk on'tikayo'pakpo Jerusalén meyo̱hue'da
ke̱yo̱ on'tibehuikapo. Huakka'da huanigpe̱ika'eriomeya̱ on'durugpakpo
"'Uruda Dios o̱'e̱." "Huadakda Diosa o'kika'. Huakka'tada Diosa
o'bayareadde o'tiahuaymey. 'Urua'da Diosa o'kika'." 'Utta'da o'nokoy'uyate.
38 —In Gobierno Huairi o'tiakde Dios Huairia o'pakpo o'ta'mona'uyate.
Dios Huairia daka' kato̱e̱'. Kurudya̱' kentaj on'durugpak. Dios 'uruda o̱'e̱. —
Huakka'da aratbut o̱gkupopakpo o'nona'uyate.
39 Huakka'da aratbut o̱gkupopakpo huakka'da aratbutere sue'da fariseo
ke̱yo̱'ti o̱'nepo,
—"Soata' yane'." O̱'nen huanigpe̱ika'eritaj yamana'. —Fariseo Jesústaj
o'nona'uynig'a.
40 —Do'hued huanigpe̱ika'eria 'utta' okoyhue' e̱e̱'nayo soata' e̱'ne'nayo
huida̱pi' o'dokoyapo. —Jesúsa o'mana'uyate.
41 Jerusalényo̱ meyo̱hue'da o̱'e̱depo Jerusalén huakka' jaktaj o'tiahuaypo
Jesúsa Jerusalén aratbuttaj o'matinepahui'po o'batohuikuyate.
42 O'mana'po,
—Opudomeytaj Diosa kamanopo'noeye̱'po kate ka'dik mo'e̱ oy opudomey
e'manopoenka'ta' huakka'da on'tipaknig'a oy konig e'i̱re̱g o̱'e̱nok suigpi'
nopoenkahue' mo'e̱ne.
43 Dios Huairitaj o̱ki̱e̱hue' mo'e̱nok nogok opudomeytaj dakhue'nanada
o̱'e̱a̱po. Opudomeytaj taka' on'huatiakdeapo. Huakka' jak kurute ke'na
huakti̱o̱ke̱' huakbirik taka'a o'nokbirikpo on'tiokkudejdeapo nogyen nogyen
bo'huatiakpo bo'batiarakapone.
44 Opudomenen jak sorokte mokmaena'apone. Opudomey huakka' jak
aratbuttaj bo'batiarakapone. Aya'da jak huidtaj barakte on'maenapo.
Kenoka' Diosen Huasi'po a'manopo'noeyaya'po o'tiakme' opudomey
oknopo̱e̱hue' mo'e̱me'nok. —Jerusalényo̱ hua̱e̱'eriomeytaj Jesúsa
o'mana'uyate.

Diosen jakya' huabahuaya'eritaj o'maen'uyate.
(Mt. 21.12-17; Mr. 11.15-19; Jn. 2.13-22)

45 Ken Diosen jakyo Jesús o'kudonpo huabahuaya'eriomeytaj huaboa'da
o'makmaena'po huabae'eriomeytakon o'makmaena'uyate.

46 —“In do’hued jak o̱’e̱. A’tiona’pakya’po aratbut i̱yo̱da on’kudika’. Konig
huabereerien jak opudomeya̱ mo’to̱e̱ne.” Apagba’a kenpa’ oa’. —Jesúsa
huabahuaya’eritaj o’mana’uyate.
47 Diosen jakyo Jesúsa o’manmadika’ika’po aya’me’noeda
o’manmadika’ika’uyate. Sacerdote huairi, Moisésenba’ huaman-
madika’eriere, nog huakka’ jak huairiere Jesústaj on’huadiaypo e’arakta’
on’tipakpo monig arakdik o̱’e̱a̱po on’nopo̱e̱po o’duknig’a.
48 Aya’ada aratbut on’peonhua’po Jesústaj on’pakpo daka’
on’peonhuahua’uyatenok Jesústaj konig arakdik nopoenkahue’ o̱’nuyate.

20

“Yabayareati’. ¿Be’a menuy?” Jesústaj judío huairia o’nona’uyate.
(Mt. 21.23-27; Mr. 11.27-33)

1 Nogok nog huame’noete Diosen jakyo konig Dios aratbuttaj
o’manopo’yarika’nig kenda Jesúsa e’manmadika’te Jesústaj sacerdote huairia
on’huatiakpo, Moisésenba’ huamanmadika’eria on’huatiakpo, huatone’
huairierea on’huatiakuyate.
2 —“Yamanmadika’. Yabayarea’.” ¿Be’a menuy? —Judío huairiomeya̱
Jesústaj o’nona’uyate.
3-4 —Huakkuru do’taj me’nakonen. Bautiza yamagkadhuati’. ¿Be’a Juantaj
yanuyate, huabokereka Diosapi’? ¿Menpa’ Juan onda ya’pakpo bautiza
yamagkika’uyate? —Jesúsa o’mana’uyate.
5 Huayahuaya onpayo’ judío huairiomey on’batia’pakpo,
—¿Jesústaj katia’ ona’apet? Diosa Juantaj o’ta’mona’uyate. Oro’omeya̱
Jesústaj ena’nayo “¿Juantaj mena’po oknopo̱e̱hue’ mo’e̱’uy? ¿Mena’po
nigpe̱e̱hue’ mo’e̱’uy?” Jesúsa mona’apone oro’omeytaj.
6 “Juantaj Diosa ta’monahue’ o̱’e̱’uy.” Jesústaj ena’nayo aratbut oro’omeytaj
huida̱ bo’pa’ea’apone. Bo’pa’ea’po oro’omeytaj bo’arakapone. Kenda Juan
Diosen huamanbatia’pakeri o̱’u̱yate. Aya’da aratbut o’noknopo̱e̱nok. —Ken
konig judío huairia on’batia’pakpo konig huayahuaya on’batia’pakuyate.
7 —Bautiza kamagke’po be’a Juantaj ya’ta’mona’uyet nopo̱e̱hue’ o̱’e̱y. —
Jesústaj huairiomeya̱ o’nona’uy.
8 —Do kenpa’ti, “Yamanmadika’. Yabayarea’.” Ke’na do’taj mena’uyne,
kenda onahue’ o̱’neapone. —Jesúsa o’mana’uyate.

Huairien ta’ba hua̱ta̱to̱e̱’eria dakhuea’da on’magka’uyate. Kenda Jesúsa o’manbatia’pakpo o’manmadika’uyate.
(Mt. 21.33-44; Mr. 12.1-11)

9 Nogok huakka’da aratbuttaj Jesúsa onte’ti o’manbatia’pakpo
o’manmadika’po,
—Huabokerek o̱’e̱po, ta’ba huato̱e̱’eri o̱’e̱po uva o’batuke’uyate. Kenoka’
uva ta’ba hua̱ta̱to̱e̱’eritaj o’baktoyokdepo nogbayo adteda o’bakhua’uyate.
Nogbayo ijhue’da o̱’e̱’uyate.
10 Nogok uva huada o’boyogdenok huanaba’taj o’ta’mona’po ta’bayo
o’ta’mona’po ta’ba menta̱to̱e̱nigtaj, “Sue’da uva huada boyok.” Yamana’.
Ken huanaba’ o’hua’uyate. Ta’bayo o’tiakdepo “Sue’da uva huada boyok,”
e’mana’tada hua̱ta̱to̱e̱’eria nigpe̱e̱hue’ o̱’nepo huanaba’taj on’tuktukpo uva
huada yokhue’ada on’ta’mona’uyate.
11 Ken ta’ba huato̱e̱’eria nog huanaba’takon o’ta’mona’uyate. Kentakon
on’tidi’ke’po on’bitbitdepo uva huada yokhue’ada on’ta’mona’uyate.
12 Ta’ba huato̱e̱’eria nog huanaba’ o’ta’mona’uyate. Ta’ba hua̱ta̱to̱e̱’eria
kentaj dighuea’ siroa on’tuka’po tabaya’ on’en’uyate.

13 Kenoka' "¿Kate ijka'apo?" Ta'ba huatoe'eria o'nopoepo, "Do'hued
huasi'po huadi'nanada ijta'mona'apoy. Kentanayopi' on'tiahuaydepo
dakhuea' onahue' ya'neapetpi'." O'nopoe'uyate. Ken huasi'potaj
o'ta'mona'uyate.
14 Ta'ba huatatoe'eria huasi'potaj on'tiahuaydepo huayahuaya
on'batia'pakpo "In ta'ba huatoe'eriensi'po o'e. Ke'nen huaoj e'bueyde'te
huaojen ta'ba ke'nakon o'toeapo. Huasi'potaj mon'arak. Ke'nen huaojen
ta'ba oro'omeyen mo'tae'po mo'darak." Kenda ta'ba huatatoe'eriomeya
on'batia'pakuyate.
15-16 Ken uva ta'bokpeyo on'tohua'depo on'darakuyate. —Jesúsa o'mana'po.
—Ta'ba huatoe'eria huatatoe'eriomeytaj o'bahuatiakapo. Huatatoe'eritaj
o'baarakapo. Ta'ba nog aratbuttaj o'bayokapo. —Jesúsa
o'manbatia'pakuyate.
Kenda huakka'da aratbut on'peedepo,
—Keje' kenda kahue'dik kae'. —O'da'uyate.
17 Jesúsa aratbuttaj o'batiahuaypo,
—Apagba' yan'nopoenka'. Kenpa' Apagba'a oa',
Huid jak huaka'eria jak ogka'po Diosen 'uru huid pakhue' o'nuy.
Ken hueretda huida Diosen jak jon'ta'tihuada'apo. Nogok
huaknopoe'erien Huairi ijjeapoy.
Konig huid jak huaka'eriomey ogka'po huidtaj pakhue'da o'nepo o'nen'uyate
konigti do'taj pakhue'ada o'nepo kenpa'ti do'taj me'nenapone.
18 Konig huidtone'taj o'tikude'po o'nokketogka'apo konigti Diosen
Huairitaj oknopoehue' o'nepo dakhue'da o'neapo. Huidtone' kutahueya'
e'tikotnayo konig huaogada yamagkapet. Ehue'da o'neapo. Konigti
kenomey Diosen Huasi'potaj pakhue' o'nepo nopo'koreahue' o'nepo. Diosa
castiga o'magka'apo. Ehue'da o'neapo. —Kenda Jesúsa o'manbatia'pakpo
o'manmadika'uyate.

¿Menpa' Romano aratbuten gobierno huairitaj huakupe yokdik o'e?
(Mt. 21.45-46; 22.15-22; Mr. 12.12-17)

19 Ken sacerdote huairiomey, Moisésenba' huamanmadika'eriere
Jesústaj on'peeonhua'depo Jesúsa oro'omeytaj bo'tia'pakne, oro'a konig
huairien ta'ba huatatoe'erionig o'nea', bo'tia'pakne. Judío huairiomeya
on'nokotdepo Jesústaj huabakuda' jakyo e'tohua'ta' on'tipaknig'a aratbuttaj
on'makme'pukpo tohuahue'dik o'nuyate. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri
o'e. Aratbuta o'noknopoenok huairia aratbuttaj on'makme'pukuyate.
20 Konigepo Jesúste nama'da huaa'eriomeytaj on'tita'mona'po sacer-
dote huairia on'tita'mona'po nama'da huaa'eritaj konig huadaknoponigda
on'nigepo Jesústaj on'peeapo nama'da Jesúsa yaa'apetdapi'. Jesúsa nama'da
ea'nayo gobierno huairite tohua'dik ya'neapet. Jesúsnayo nama'da ahue'dik
o'ika'uyate.
21 Konigepo Jesústaj o'nona'po,
—Buttida i'manikate. Buttida i'manmadika'ika'. Kenda Diosa o'pak buttida
i'manmadika'ika'. Be'api' aratbut huairipi' ontaj e'pee'nayo me'pukhue'ada
i'epo buttida i'manmadika'ika'.
22 ¿Romano gobierno huairitaj menpa' huakupe yokdik o'e? ¿Yokhue'dikpi'
o'e, huamanmadika'eri? Jesústaj o'nona'uyate. —Kenda nama'da huaa'eria
o'nona'uyate.
23 Jesúsa nama'da ya'mana'apetpi' nama'da huaa'eria nama'da
o'nona'denok Jesús o'nokotonpo,
—¿Mena'po nama'da do'taj o'nona'?

24 Men huakupe. ¿Be'ed huakok huakupete ya̱'e̱? ¿Be'ed huadik huakupete
e'madoya' ya̱'e̱? —O'mana'nok,
—Romano gobierno huairi o̱'e̱. —Onte'ti Jesústaj o'nona'nok.
25 —Gobierno huairien huakupe huairitaj yan'yokti'. Kenpa'ti Diostaj
yanoknopo̱e̱po yan'nigpe̱ika'. —Jesúsa o'mana'uyate.
26 Aratbuta en'pe̱e̱a̱'te Jesúsa nama'da ahue' o̱'neapo on'nopo̱e̱'uy. Jesúsa
'urua'da oa'ika' on'nopo̱e̱po nama'da huaa'eri soata' o̱'ne'uyate.

¿Menpa' aratbut kubarakya' yan'noyhuada̱petpi'?
(Mt. 22.23-33; Mr. 12.18-27)

27 Nogok Jesústaj on'huahua'po sue'ada saduceo aratbut on'huahua'uyate.
Aratbut kubarakya' onte'ti noyhuadhue' o̱'neapo saduceo on'nopo̱e̱po
kenpa'ti on'batia'pakika'po,
28 —"Huabokerek hua̱to̱e̱ere e̱'e̱a̱da suigpi' okhuij ehue'ada e'bueynayo
ke'nen huama'buy 'ayhuataj to̱e̱pakdik o̱'neapo. Huakkuru e'ta̱si'po̱e̱' kentaj
ka'dikke' huama'buykudakendik ka̱e̱'." Moisésa a'nennada o'mana'uyate.
29 Ken siete huama'buy o̱'nuy. Huakkurueria o'to̱e̱pakdepo nogok ok-
buey'uyate. Sigpi' okhuij ehue'ada okbuey'uyate.
30 Nog huama'buyakon 'ayhuataj o'to̱e̱pakpo nogok ke'nakon sigpi' okhuij
ehue'ada okbuey'uyate.
31 Konoga̱da 'ayhuataj o'to̱e̱pakpo ke'nakon sigpi' okhuij ehue'ada ok-
buey'uy. Konigti nog huama'buy o̱gka'uyate. Aya'da huama'buy seis
huama'buy huakkuruerien 'ayhuataj on'to̱e̱pakdepo sigpi' onpapayo' okhui-
jhue'ada on'buey'uyate.
32 Ken nogok 'ayhuakon on'timabuey'uyate.
33 Nogok aratbut kubarakya' onte'ti Diosere en'manoyhuadde'te, ¿Ke'na
'ayhua be'ed hua̱to̱e̱ ya̱'e̱a̱po? Aya'da siete huama'buy on'to̱e̱'uyate, huaman-
madika'eri. —Saduceoa o'nona'uyate.
34 —Oy aratbut indariya' on'to̱e̱pakika'.
35 Kenomeynayo Diostaj daknopo'da o̱'nepo Diostaj o'noknopo̱e̱nok nogok
on'manoyhuaddepo Diosere o̱'nedepo onte'ti to̱e̱pakhue' o̱'neapo. Kenpa'ti
hua̱yo̱bu kato̱e̱pake'po bayokhue' o̱'neapo.
36 Onte'ti bueyhue'dik o̱'neapo. Ken konig Diosen huamata'moneri
kurudyo̱ o̱'ne konigti o̱'neapo. Kubarakya' Diosa o'manoyhuada̱'nok
Diosensi'po o̱'neapo.
37 Aratbut kubarakya' on'noyhuada̱po Moisésa o'madoya'po Diosba'
o'madoya'po o'manopo̱e̱a̱'uyate. Kente Moisésenba'te hue̱ymey e'bakpakte
Moisés o'timadoya'uyate kente Dios Huairi Abrahamen Dios o̱'e̱. Dios Huairi
Isaacen Dios o̱'e̱. Kenpa'ti Dios Huairi Jacoben Dios o̱'e̱. Apagba'a kenpa' oa'.
38 Abrahamkudak Isaackudak Jacobkudakere huaknopo̱e̱'eri o̱'ne'uynok
konig nokire̱g on'noe Diosa o'matinopo̱e̱po. Aya'da Diostaj huaknopo̱e̱'eri
en'bueypi' on'noe Diosa o'matinopo̱e̱po. —Jesúsa o'mana'uyate.
39 —Huadakda i'mana', huamanmadika'eri. —Sue'da Moisésenba' huaman-
madika'eria o'nona'uyate.
40 Onte'ti Jesústaj on'me'pukpo onahue' o̱'nuyate.

Cristotaj Diosa o'ta'mona'apo. Kenpa' Diosba' oa'uyate. Cristo Daviden Dios Huairi o̱'e̱ kenoka'ti kenpa'ti Daviden adhuea' huayayo o̱'e̱.
(Mt. 22.41-46; Mr. 12.35-37)

41 —"Cristo Davidkudaken adhuea' huayayo o̱'e̱a̱po." Mena'po kenpa'
on'da'ika'.
42-43 Salmosba' Apagba'te Cristotaj o'batia'pakpo, Cristo do'hued Huairi
me'ta̱e̱ne, Davida oa'uyate.

"Doere teyada kenpa'da yamana'ika'. Aya'da o̱'nen taka' konig toto' kenpa'ti
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri nogoka'da huaboa'da ontaj nigpe̱e̱dik o̱'neapo."
Cristo do'hued huairitaj Dios Huairia ona'uy. Davida Salmosba'te
oa'uyate.
44 "Do'hued Huairi me'ta̱e̱ne." Cristo si'popakhued Davida oa'uyate. Cristo
Huairi e'si'poe̱'dete Davidkudaken adhuea' huayayo kenpa'ti o̱'e̱'uy. Kenda
dapi' mo'nopo̱e̱. —Jesúsa o'mana'uyate.

Moisésenba' huamanmadika'eri nama'da o̱gkika'. Jesúsa o'bahuaa'uyate.
(Mt. 23.1-36; Mr. 12.38-40; Lc. 11.37-54)

45 Aya'da aratbut Jesústaj on'pe̱e̱depo,
46 —Moisésba' huamanmadika'eriomey huata'da on'eretpakpo nama'da
o̱gkika' daka' yan'nopo̱ika'. Konigti huairi kirigayo̱' huabidokda e'otta'
on'pakika'po, kenpa'ti huakka' jak eretnopoyo e̱'hua̱e̱'te "I'tiak, huairi."
Ena'te e'pe̱e̱ta' on'pakika'. Kenpa'ti judíoen hua̱itake' jakyo huairied
huahuadte e'huadta' on'eretpakika'. Kenpa'ti fiestate konig huairied
huahuadte e'huadta' on'eretpakika'po.
47 Kenpa'ti 'ayhuaen huakupepi' jakpi' katepi' en'ta̱e̱'te konig engañ̃a
o̱gka'po on'bakkayika'po. Kenda o̱gkika'po onokteteyo' Diostaj ijhue'da
on'tiona'pakonhuahuika'po aratbuta men'tiahuaye'po huadakda o̱'ne
men'tinopo̱e̱'po konige̱po kirigayo̱' on'tiona'pakonhuahuika'po. Kenda
o̱gkika'nok Diosa daka' o'nopo̱e̱po huakka' castiga o'magka'apo. Huakka'
pai'da on'nopo'e̱a̱po. Konig kenomey nama'da o̱gkika' konigti kahue' yane'.
—Jesúsa huanigpe̱ika'eritaj o'mana'uyate.

21

'Ayhuaa pai'da e̱'e̱a̱da Diostaj botta' sigkupe aya'da o'yokuyate.
(Mr. 12.41-44)

1 Diosen jakyo o̱'nepo, judío huairi huakka'da on'mato̱e̱po Diosen jakyo
huakupe cajayo on'kuda̱'po Jesúsa o'tiahuay'uyate.
2 Kenpa'ti pai'da 'ayhua e̱'e̱a̱da botta' sigkupe jeyda e'kuda̱te Jesúsa
o'tiahuaypo,
3-4 —In 'ayhua suigda e'to̱e̱a̱da konig huakka'da o'kuda̱'. Judío huairinayo
huakka'da e̱'ta̱e̱tada konig suigda on'kuda̱'. 'Ayhuanayo sue'da e̱'ta̱e̱tada
Diostaj daka' oknopo̱e̱po aya'da Diostaj o'yok. Buttida ijjay. —Jesúsa
o'mana'uyate.

Diosen jak ekbirik huidtaj aya'da sorokte on'baksaka'apo. Jak ehue'da o̱'e̱a̱po. Jesúsa oa'uyate.
(Mt. 24.1-2; Mr. 13.1-2)

5 Ken Diosen jak 'uruda o̱'e̱. Sue'da on'batia'pakpo. 'Uruda huid kenpa'ti
Diostaj 'uruda katepi' katetehue' on'yokuyate. Kendakon on'nigbetuyate.
Diosen jak 'uruda o̱'e̱. Kenda on'tiahuaypo on'batia'pakuyate.
6 —Nogok in 'uruda jak bo'tiahuayika'nig ekbirik huid on'majenapo.
Aya'da huid sorokte nog aratbuta on'baksaka'apo. Huid kupahuihue'da
o̱'e̱a̱po. Diosen jak ehue' o̱'e̱a̱po. —Jesúsa o'mana'uyate.

Diosen kene'hua̱ya̱' huame'noe tiakhued e̱e̱'ted kenpa' aratbut o̱gkika'aponig Jesúsa o'manopo̱e̱a̱'uyate.
(Mt. 24.3-28; Mr. 13.3-23)

7 —¿Kenda oro'omeytaj ona'dene menoka' ya̱'e̱a̱pet? ¿Oro'omey
a'nopo̱e̱ya'po kate huakkuru tiahuaydik o̱'e̱a̱pet? Huamanmadika'eri. —
Jesúsen huanigpe̱ika'eria Jesústaj o'nona'uyate.

8 —Keyoj nama'da mona'apey. Opudomeytaj huakka'ada bohuatiakapone,
"Diosa me'ta'mona'uyne', Cristo ijjey." Nama'da on'batia'pakapo. "Oy opud-
taj ijhuatiakpo, do Cristo ijjey." Nama'da on'batia'pakapo. Kenomeytaj keyoj
kenomeytaj manigpeehue' yane'.
9 Nogbayo nogbayo gobierno sorotatataj nog gobierno sorotatataj
on'barakonhuahua', on'batia'pakdeapo mo'peedeapet, me'pukehue' yane'.
Ken huakkuruda gobierno sorotataj barakonhuahua'dik o'neapo. A'ti
nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do onte'ti ijtiakapoy. —Jesúsa
huanigpeika'eriomeytaj o'mana'po.

10 —Huadaribayoeri nog huadaribayoeri sorotataa yan'barakapet.
Kenpa'ti huadaribayo gobierno sorotataj nog huadaribayo gobierno
sorotatataj diga'da yan'barakapet.
11 Nogya' nogya' huadaribaya' diga'da ya'iyegapet. Nogya' nogya' aypo
ehue'da ya'eapet. Aypota' yan'mabueyonhua'apet. Kenpa'ti nogya' nogya'
aratbut dakhue'da o'nepo huakka'da yan'mabueyapet. Kurudyo huiyok-
nanada on'tiahuaypo diga'da yan'mame'pukapet. Konig tiahuayhue'ya
on'tiahuaypo yan'me'pukapet.

12 Kenda kahued ee'ted opudomey huaknopoe'eritaj mo'baea'po
mo'batohua'apone. Opudomey huaknopoe'eritaj bo'huadiayapone. Judío
aratbuten huaitake' jakyo mo'batohua'apone. Opudomeya dakhuea'da
bo'kame'ne, bo'huadiaypo nama'da bo'huaa'apone. Huabakuda'
jakyo bo'kuda'apone. Kenpa'ti do'taj moknopoenok gobierno huairite
mo'batohua'apone, opudomey huaknopoe'eri dakhuea' ogkame'
a'huaaya'po huairite mo'batohua'apone. Gobierno huairite huakkurute
mo'nigboa'apone.
13 Do Cristotaj huaknopoe'eri ijjepo Cristoen ijjey, Diosensi'po ijjey.
Dios aratbuttaj o'matinepahui'po o'manopo'yareadhuahuika'. Batia'pakdik
mo'eapone.
14 Huairite huahuahued "Katia' kentaj yona'apet," nopoehue' yane'.
15 Kenok huairitaj huana'dikte huadakdik kenpa'ti 'uru e'nopoe' do'hua
on'nopoea'apone. 'Urunanada mona'apet opudomeyen taka' oknopoehue'
huae'eria onte'ti katia'pi' sigpi' opudtaj huaahue'dik ya'neapet.
16 Opudomeyen huaoapi' huayeapi' huama'buyapi' huidpoapi' kenpa'ti
nog huabetapi' kenpa'ti huadi'da aratbutapi' dakhuea'da opudomeytaj
mogka'apone. Castiga kagke'po gobierno huairitaj bo'yokapone. Opu-
domeytaj sue'tada bo'arakapone.
17 Do'taj o'noknopoenok do'hued huadik men'diktoika'nok konigepo
aya'da aratbuta bo'huadiayapone.
18 Me'pukehue' yane'. Daka' Diosa mo'matoeika'apone. Opudomey
kenpa'da bueyhue' mo'eapone. Diosere mo'noeonhuahuika'apo. Aya' op-
udenso'taj Diosa daka' mo'matoeapone. Huakuhuij opuden nogtipi' ehue'
ehue'dik o'eapo.
19 Daka'da do'taj eknopoeonhuahuika'nayo batikhue'ada eknopoeon-
huahuika'nayo Diosere mo'noeonhuahuika'apone.

20 Jerusalén jakkuru huanig taka' sorotataj e'nede'te opudomeya
e'tiahuayde' Jerusalén huakka' jakyo ida on'barakapo kenpa'ti jak
on'maenapo. Huakka' jak ehue'da o'eapo, yan'nopoeti'.
21 Kenoka' aya'da aratbut Judea huadaribayo o'nepo ote'yon ida
kan'mamone'po, aya'da Jerusalényo huae'eri ida ka'noroko ne'po, kenpa'ti
kenoka' ta'bayo o'nepo huakka' jakyo onte'ti kumejhue' ka'ne'.

22 Kenoka' Dios ke'nen Israel aratbuttaj castiga o'magka'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyate. Kenda Diosa o'ka'apo.
23 Kenoka' Diosa ke'poda castiga yamagka'apet. Ettone' bogdakhue' ya̱'neapet kenpa'ti nog ettone' yo̱bed on'to̱e̱po yan'minoga̱'deapet kenpihuay ke'ponada ya̱'e̱a̱pet. Pai'nanada on'nopo'e̱a̱po. Huadarite in judío aratbuttaj Diosa diga̱'nanada castiga o'magka'apo, pai'da on'nopo'e̱a̱po.
24 Sorotataa judíotaj yan'barakapet huakka' yan'mabueyapet nogomeytaj noybayo nog gobiernoenbayo nogyon nogyon yan'batohua'apet. Nog aratbut Jerusalényo̱ ya̱'neonhuahuika'apet, nog aratbutda huairi Jerusalényo̱ ya̱'neonhuahuika'apet. Kenoka' Diosa o'pakpo judío onte'ti Jerusalényo̱ ya̱'nika'apet. Gobierno huairi hua̱'enda yan'to̱e̱a̱pet. —Jesúsa o'mana'po.

Kurudya̱' ijhuarakapet. Jesúsa o'mana'uyate.
(Mt. 24.29-35, 42-44; Mr. 13.24-37)

25 —Diosa castiga o'magka'apo huanopo̱e̱a̱' niokpo puug siokpo nogpa'da ya̱'neapetnok nogoknanada nogbaya' nogbaya' aratbuta en'tiahuayada kate Diosa yaka'apet yanokkahueapet. Kenpa'ti e̱'po̱ga̱ 'utta'da yaa'apet kenpa'ti huiyokda e̱'po̱ga̱ diga̱'da ya'bosakapetnok diga̱'da yan'mame'pukapet.
26 Ken niokpo siokpoere konig huiyokda o̱'i̱ye̱ga̱ponok konige̱po kate Dios yaka'apet aratbut on'nopo̱e̱po huakka'nanada on'me'pukpo konig on'mabueynoatu'apo.
27 Kenoka' do e'tiakte on'tiahuayapo. Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne kurudya̱' e̱'si̱hui̱'ya̱' ijhuarakapoy. Teynanada kenpa'ti konig senogda jeynanada ijhuarakapoy. Ken konig do'taj bo'tiahuayapone.
28 Kenoka' huaboa'da o̱'e̱deapo konig kurud e̱'i̱ye̱gde'te kenoka' yan'durugpakpo kutayo yan'mabo'. Opudomeytaj Diosa o'manopo'yarea'deapo. —Kenda Jesúsa o'manmadika'uyate.
29 Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo o'manmadika'po,
—Higuera hue̱ymey kenpa'ti nog hue̱ymeytapi' yan'tiahuay'.
30 Kenoka' huakutaj o'bakutapakde huabayokok a'ti o̱'e̱a̱po, mo'nopo̱e̱.
31 Kenda huaboa'da o'nona'denig kenda huaboa'da bo'tiahuaydepo Dios Huairi a'ti o'tiakapo nopo̱e̱'dik mo'e̱ne.
32 Kenda huaboa'da ijja'nig opuden huakka' jaktaj taka' sorotataa ke'poda o̱gka'apo. Jak ehue' o̱'e̱a̱po. Aya' aratbut oyda on'noepo bueyhued o̱'nepo on'tiahuayapo. Buttida ijjay.
33 Kurud ehue' o̱'e̱a̱po. Kenpa'ti huadari ehue' o̱'e̱a̱po. Do'hued buttida huadiknayo batikhue'dik o̱'eonhuahuika'apo.
34-35 Keyoj ijjay. Daka' yan'nopo̱i̱ka'. Kenpa'da huadakda ya̱g'kika', huadakda yan'nopo̱i̱ka'. Katepi' fiestapi' e'ka'ta' me'pukehue' yanika'. Huakka'da e'mamay'ta' eretpakhue' yanika'. Katetapi' huakka' mepu'kehue' yanika'. Ken konig nama'da e'kika'nayo kenoka' do'taj e̱kpo̱e̱' nige̱hue' e̱'ne'te do huabokerek i̱jje̱po kurudya̱' i̱da ijhuarakapoy. Castiga a'magkaya'po ijtiakapoy. Konig trampa i̱dada o'kotika' konig e̱kpo̱e̱' nige̱hue' e̱'ne'te i̱dada kurudya̱' ijhuarakapoy. Castiga e'magka' ijtiakapoy. Aya'tada aratbut nogya̱' nogya̱' nog huadari nog huadariyo aya'tada castiga a'magkaya'po ijbahuatiakapoy.
36 Konige̱po do'taj e'tiaktaj e̱kpo̱e̱' men'nige̱'ika'. Kenpa'ti kenoka' konig kenda huaboa'da ijja'nig konig sorotataj nogbayo sorotatataj on'barakika'po kenpa'ti kenoka' opudomeytaj diga̱' bo'huadiaypo ke'poda mogka'apone. Konige̱po opudomeya̱ daka' Diostaj yanoknopo̱i̱ka' Diostaj yan'tiona'pakika'. Do huabokerek i̱jje̱po, do'hua e'tiakte daknopo'da e̱'dik yanika'. —Jesúsa o'manmadika'po o'mana'uyate.

37 Ken huame'noete Diosen jakyo o'manmadika'ika'po Jesúsa
o'manmadika'ika'uyate. Sikyo Jerusalénya' o'orokika'po ote' Olivoste
o'hua'ika'po keyo jakyo o'tayika'uyate.
38 Sikyoedda huakka'da aratbut Diosen jakyo o'nehua'po Jesústaj
a'peeya'po on'kudika'uyate.

22

Jesústaj a'arakya'po monig yan'totiakapo judío huairiomey on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5, 14-16; Mr. 14.1-2, 10-11; Jn. 11.45-53)

1 A'ti judíoen fiesta o'eapo. Ken fiestate biahue' pan on'bape'ika'. E'bia'og'
okbukhue' o'nepo pan biahue' o'ika'. Ken fiesta huakkurueri isi'po mabuey-
hue' ee' okkahuehue' fiesta on'dikkuyate.
2 Kenoka' sacerdote Diosen jakyo huabaa'eri huairi, Moisésenba' huaman-
madika'eriere sue'da keyoti o'nepo Jesústaj monig arakdik o'eapoy. Kenomey
on'nopoepo Jesústaj e'tohua'te huakka' aratbuta oro'taj en'tiahuay'nayo
aratbuta bo'huadiayapey on'nopoepo on'makme'pukuy.
3 Judas Iscariote Jesúsen doce huamata'mona'eri nogtida o'uyate. Judastaj
toto' huairia o'nopo'toedenok,
4 Sacerdote huairitaj kenpa'ti Diosen jak huatoe'eri huairitaj
o'bahuahua'po monig Jesústaj ijbayokapo o'batia'pakuyate.
5 Ken sacerdote huairi Diosen jak huatoe'eriere Judastaj on'peedepo du-
rugda o'nepo, "Huakka'da huakupe bo'yokapone." Judastaj o'nona'uyate.
6 "Huakka' huakupe on'yokaponok Jesúste on'tohua'apone." Judasa
o'mana'uyate. "Kente huakka' aratbut ehue' e'ne'yo menpeeta' sacerdotetaj
ijbatohua'a." Huaboa'da Judasa o'nopoe'uy.

Doce huanigpeika'eriere Jesús Huairiere on'bape'uyate.
(Mt. 26.17-29; Mr. 14.12-25; Jn. 13.21-30; 1 Co. 11.23-26)

7 Ken huame'noe pan e'bia'og'a okbukhue'ada on'bape'ika'nig fiesta o'ede.
Kenoka' ovejasi'po on'darakika'.
8 Pedrotaj Juaneretaj o'mata'mona'uyate Jesúsa.
—Yanhuati'. Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta
aypo yan'manhuada'. —Jesúsa o'mana'nok,
9 —¿Meya' fiesta aypo o'manhuada'apo? —Jesústaj o'nona'uy.
10 —Jerusalényo yanhua'. Huakka' jakyo yan'kudondepo, huabokerek
hue'ey huaegpu'te hueda' e'tohua'te bo'huahuayapone. Kentaj yan'tahuati'.
Ken jakyo o'kudapo. Ken jak kurute yan'huahuati'.
11 "¿Do huanigpeika'eriere o'nen jakyo meya' o'bape'apo?" oro'en huaman-
madika'eria mena'ne. Ken konig jak huatae'eritaj ya'nonati'.
12 Ken jak huatae'eri opudomeytaj o'peedepo jak kutayo huaboro' kireegyo
o'batohua'nok kutopa huabidda huahuadere mon'tiahuayatu. Keya' aypo
yan'manhuada'. —Jesúsa Pedrotaj Juaneretaj o'mana'uyate.
13 Ken Juan Pedroere o'nokhua'po, huakka' jak Jerusalényo on'hua'po
kenda Jesúsa o'mana'nig on'huahuay'uyate. Ken jakyo o'nehua'po fiesta
aypo on'manhuada'uyate.
14 Kenoka' aypo e'mahueyde'te kutopate Jesús Jesúsen huamata'moneriere
on'huaddepo,
15 —Do bueyhued ijjepo in judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee'
okkahuehue' ka'ne'po fiesta opudomeyere e'tobape'ta' huakka' ijpaki.
16 Onte'ti in fiesta aypo bapehue' ijjeonhuahuika'apopo. Nogok
aya'da Diosen Huairitaj en'nigpeede'te kenpa'ti do Diosen Huasi'po

e'nigbuey'uyde'te do'taj okkahuehue'ada aypo mo'bape'ika'apone. Kenoka' nogoknanada onte'ti in okkahuehue'ada aypo ijbape'apoy. —Jesúsa o'mana'uyate.

17 Ken huaba'te huamai'pu' o'tọẹpo, Diostaj dakiti ona'depo,

—Aya'ada yan'mai'ẹ'.

18 Konigẹpo uva huada huẹ'ẹy mayhue' ịjjeonhuahuika'apoy. Nogokda Dios Huairitaj aya'ada en'nigpẹẹde'te onte'ti ijmayapoy. —Jesúsa o'mana'uy.

19 Kenpa' oa'depo pan o'bapadpo Diostaj dakiti oa'depo o'po'sakea'po doce huanigpẹika'eritaj o'bayoke'po,

—In pan do'hued huạsọ'nigti ọ'ẹ. Aya'tada kamannigbueye'po Diosa me'ta'mona'uyne. In pan yan'bape'. Do e'buey okkahuehue' huạika' yan'bape'. —O'mana'uyate.

20 Ken on'bape'depo onte'ti huamai'pu' o'bayokpo,

—In vino konig Diosen huaboa' huamanopo'yarea' e'mana' huadik ọ'ẹ. Buttida ọ'ẹ a'manopọẹạya'po do'taj bo'arakapone. Do'hued mimi o'mimihua'apo.

21 Oynayo ken huabokerek oro'ere o'bape'nig'a konig huadi'da o'bapenig'a do'taj taka'taj be'yokapone.

22 Do huabokerek ịjjẹnok Diosa me'ta'mona'uyne. Ijbueyapoy. Konig Diosa o'pakpo a'nennanada o'nopọụyạtenok, ijbueyapoy. Ke'na taka'taj be'yokapone. Kentaj Diosa digạ' castiga ọgka'apo. Pai'nada o'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uyate.

23 Ken, huaboa'da on'batia'pakepo Jesúsen huata'mona'eriomey huayahuaya on'batia'pakepo, ¿be'auru Jesústaj taka'taj ya'bayokapo? on'batia'pake'uyate.

¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi ọ'ẹạpet? Huayahuaya on'batia'pakuyate.

24 Kenoka' on'batia'pakpo. ¿Oro'omey be'aturu hueretda huairi ọ'ẹạpet? Huayahuaya huamata'mona'eriomeyạ on'batia'pakuyate.

25 —Nog aratbuten gobierno huairi teyda on'mana'ika' kenpa'ti on'mata'monea'ika'. "Huadakda ọgkika'." Nog aratbuta kenomeyen huairitaj huaa'dik ọ'nika'.

26 Opudomeynayo konig nog aratbut gobierno huairi ehue'dik yane'. Opudomeyạ hueretda huairi ẹẹ'ta' e'paknayo teyda e'mata'mona'ika'ta' pakhue' yaneti' konig huasuedonig yaneti'. Kenpa'ti opudomey huairi ẹẹ'ta' e'paknayo konig huanaba' yanikati'.

27 Ke'na kutopate o'bape'. Ke'na huairi ọ'ẹ. Ke'na aypo o'nigtotiakika'nig ke'nataj huanaba' ọ'ẹ. Donayo opudomeyere konig opudomeyen huabati-huapokika'eri ịjjẹy. Ken konig Diosa o'pak.

28 Kenoka' judío huairi do'taj engaña ẹgka'ta' on'eretpakpo nama'da ena'ta' mentipakikame'ne kenoka' do'ere mo'ịkame'ne.

29 Konig do'hued Apag Diosa hueretda huairitone' me'ẹạ'ụyne. Konig aya'tada mana'dik ịjjẹpo kenpa'ti mata'mona'dik kạẹ'po huairi me'ẹạ'ụyne. Konigti huairi opudomeytakon ọ'nea'ne.

30 Nogok do gobierno huairitone' ẹẹ'te doeretaj mo'tobape'apone. Kenpa'ti doere mo'mayapone. Dios Huairien huahuad huahuadte bo'huadapone. Aya'da Israel aratbuttaj, doce tribus aratbuttaj konig huamanoeyạ'eri huairionigti mo'ẹạpone. Kenda katepi' Israel aratbut ọgkika'uyate, kenda mo'pẹẹdeapone. Dakhuea' ọgka'nigtaj mo'nopọẹnok Diosa castiga o'magka'apo. —Jesúsa doce huamata'mona'eriomeytaj o'mana'uyate.

“Jesústaj jo̱ki̱a̱hue’ya i̱jje̱y.” Simón Pedroa ia’apone. Jesúsa ona’uyate.
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Jn. 13.36-38)

31 —Yape̱e̱’ Simón, yape̱e̱’ Simón. “Beyok Jesúsen huanigpe̱ika’eri konig trigotaj ektipoapa’ o̱’nen huata’mona’eritaj e’magka’ta’ ijpaki. Jesúsen huata’mona’eritaj menpa’ti daka’ yanoknopoenhuahuiketapo batikhue’ada e’noknopoenhuahuikate nama’da e’magka’ta’ ijbatipaki, Dios.” Toto’ huairia ona’uyatenig’a.

32 Donayo ontaj Simón o’tiona’pakne. “Simón Diostaj do’takon daka’ kaknopo̱ike’ batikhue’ada kaknopo̱ike’ kenpa’ti ona’ti do’taj e’nopo’korea’de’te huama’buy huaknopo̱e̱’eritaj teyda eknopo̱e̱’ kabatihuapokike’.” Kenda o’tiona’pakne. —Jesúsa Simón Pedrotaj ona’uyate.

33 —On huabakuda̱’ jakyo e̱gkuda̱’nayo kuddiktion i̱jje̱y. Onere a’bueyya’po hua’diktion i̱jje̱y, ijnopo̱e̱y, Huairi. —Simón Pedroa Jesústaj ona’uyate.

34 —Oyedda in sikyo huatahuaj sipoghued “Jesústaj jo̱ki̱a̱hue’ya i̱jje̱y,” bapa’a’ ia’apo, Pedro. —Jesúsa Pedrotaj ona’uyate.

A’ti Jesús pai’da o’nopo’e̱a̱po.

35 —A’nenda opudomeytaj do’hua on’mata’mona’uyne. Kutamabayo’, huakupebayo’ nog hua’iotbayo’ on’mata’mona’uyne. Enhua’de’te konig aya’da e’tamae’onig mo’e̱me’ne. —Jesúsa o’mana’nok,

—E̱e̱’, katepi’ aya’da o’paknig o’mato̱e̱’uy. —O’nona’uyate.

36 —Oynayo huakupe e̱’ta̱e̱’nayo yan’tohua’. Kutama e̱’ta̱e̱’nayo yan’tohua’. Sorotataen siro to̱e̱hue’ e̱e̱’nayo huaok yan’bahuaya’po siro yadeti’.

37 Konige̱po “Ke’na dakhuea’ huaka’eri o̱’e̱. On’batia’pakapo.” Apagba’a oa’. Kenda Apagba’a oa’nig do’taj a’ti men’huaa’deapone ijjay. Aya’da Apagba’te me’nigbatia’pakuyatenig do’taj a’ti me’nogka’apone. Pai’da ijnopo’e̱a̱poy. A’ti ehue’da i̱jje̱a̱poy. —Jesúsa o’mana’uyate.

38 —In botta’ sorotataen siro o̱’e̱, Huairi. —O’nona’denok.

—Kenyo’da ka̱e̱’. —Jesúsa o’mana’uyate.

Getsemaní ta’baya’ Jesúsa Diostaj o’tiona’pakuyate.
(Mt. 26.36-46; Mr. 14.32-42)

39 Ken Jesús huakka’ jakya’ Jerusalénya̱’ o’o̱ro̱konpo ote’ Olivosyo o’hua’ika’po ote’ Olivosyon o’hua’beduyate. Kenere huanigpe̱ika’eriomeyere on’hua’uyate.

40 Ke̱yo̱ o’tiona’pakika’nigyo̱ jo̱kye̱depo,

—Dakhuea’ kahue’ hua̱e̱’te yan’tiona’pak. Konig Diosa bo’tihuapoke’po dakhuea’ kahue’ hua̱e̱’te yan’tiona’pak. —Jesúsa o’mana’uyate.

41 Ken Jesús meyo̱hue’da o’bakhuato’po a’tiona’pakya’po huikudate ohuadpo.

42 —“Pai’da yanopo’e̱po bueyhue’dik ya̱e̱’ti sion.” On e’paknayo mena’, Dios. Do konig ijpaknig kahue’ ya̱e̱’. Konig kenda on i’pak megka’, do’hued pag. —Jesúsa o’tionapakuyate.

43 Ken kurudya̱’ Diosen huata’moneri o’huarakondepo Jesústaj ateypakaya’po o’huarakonde’uyate.

44 Konige̱po cruzte ijbueyapoy diga̱’da o’nopo̱e̱po nogi̱ti huakka’a’da o’tiona’pakpo diga̱’da o’ukpakpo konig mimi e’ukpakhue̱ huakka’ barakte o’surukuyate.

45 Ken o’tiona’pakonhua’depo o’bopo huanigpe̱ika’eriomeytaj o’bahuahua’po e’tayte o’bahuahuay’uyate. Sue’nanada o̱’nepo on’batay’uyate.

46 —¿Mena’po bo’tai’? Yan’mabo’. Yan’tiona’pak. Onte’ti dakhuea’ kahue’ hua̱e̱’te yan’tiona’pak. —Jesúsa huanigpe̱ika’eritaj o’mana’uyate.

Jesústaj huakka'ada a'tohuaya'po on'huatiakuyate.
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Jn. 18.2-11)

47 Jesús huanigpeika'eritaj e'manbatia'pakonhua'te huakka'ada
on'huatiakde'uyate. Huakkuru Judasa o'huatiakpo. Ke'na Jesúsen doce
huanigpeika'eri nogtia' o'uy. Judas huakka' aratbut o'batotiakdepo Jesústaj
a'buyukya'po o'huahua'uyate.
48 —Do huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj inomey do'hued
taka'taj a'yokya'po do'taj o'buyukne. —Judastaj Jesúsa ona'uyate.
49 Huakka' aratbut on'huatiakdepo Jesústaj on'tohua'apo. Jesúsen
huanigpeika'eria on'batiahuayondepo,
—¿Sorotataen siro menpa' o'magka'apo, Huairi? —Huanigpeika'eriomeya
o'nona'uyate.
50 Nogtida huanigpeika'eria sacerdoteen huanaba'taj huada'kopen huape-
sod okteg'uyate.
51 —Keje' kennigda yamagka'. —Jesúsa o'mana'po,
Ken huanaba'en huapesod Jesúsa o'tibata'tepo o'yarea'uyate.
52-53 —Konig huabereeritaj egkapa' siroa hueypaerea on'huatotiakbedne.
Ka'tia'po kenpa' o'nogka'. Diosen jakyo opudomeyere nog huame'noe
nog huame'noe nogok nogok ijjika'niga do'taj sigpi' opuda tohuahue'da
o'nikame'ne. Oynayo sikyoda toto'a mo'toenok o'nogka'bedne. —Sacerdote
huairitaj Diosen jak huairitaj huatone' huairitaj Jesúsa o'mana'uyate.
Kenomey Jesústaj a'tohuaya'po on'huatiakbeduyate.

Jesústaj jokiahue'ya ijjey. Pedroa bapa'a' oa'uyate.
(Mt. 26.57-58, 69-75; Mr. 14.53-54, 66-72; Jn. 18.12-18, 25-27)

54 Ken Jesústaj on'toepo on'tohua'beduyate. Sacerdote huairitone'en jakyo
on'tohua'beduyate. Pedroa ta'pote hueytemon o'tahua'po.
55 Sacerdote huairitone'en jakyo o'nokye'depo jakkurunopote ta'ak
on'bakpaka'po ta'akope huabirika' on'tibahuadpo Pedro keyoti kenomeyere
o'huaduyate.
56 Pedro ta'akopete e'huadte huanaba' ettone' o'boato'po Pedrotaj
o'tiahuaypo daka'da o'tiahuaydepo,
—In huabokerekkon Jesúsere o'ika'uyate. —Huanaba' ettone'a
o'mana'uyate.
57 —Ehue', ettone'. Jesústaj jokiahue'ya ijjey, —Pedroa ona'uyate.
58 A'timon nogakon Pedrotaj o'tiahuaydepo,
—O'nakon Jesúsen huanigpeika'eri i'ene. —Ona'uyate.
—Ehue', huabokerek, Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjey. —Pedroa
ona'uyate.
59 A'ti noghoratida nogakon o'mana',
—In huabokerek Jesúsere o'ika'uyate, buttida ijjay. Konigepo Galilea
huadaribayo huae'eri o'e. —O'mana'uyate.
60 —Ehue', ka'tia' ia' nopoehue' ijjey, huabokerek. —Pedroa ona'uyate.
Kenoka' kenpa' Pedroa ea'te huatahuaa o'sipogde'uyate.
61 Jesúsa Pedrotaj o'huakorudpo o'tiahuaynok, kenda Jesús Huairia ona'
Pedro okkahuehue' o'epo huaboa'da o'nopoe. "Oyedda in sikyo huatahuaj
sipoghued 'Jesústaj jokiahue'ya ijjey,' bapa'a' ia'apo, Pedro." Huairia
mename'nig Pedro okkahuehue'da huaboa'da onte'ti o'nopon'uyate.
62 Jak kuruyo o'makorokdepo pai'nada o'huikuyate.

Jesústaj on'tierikpo on'tidi'ke'uyate.
(Mt. 26.67-68; Mr. 14.65)

63 Huabokereka Jesústaj on'toepo on'tierikonhua'po on'bitbitonhua'po

64 huakpotaj tela o'nokpotidoka'po huakokta' on'pebasbasdepo, "Diosa
mennopo̱e̱', ¿Be'a ontaj bo'kokbasbas? oro'taj mona'." Jesústaj o'nona'uyate.
65 Ken nogda nogda dakhuea'da Jesústaj on'tidi'keunhua'uyate.

Judío huairi e̱gkupopakyo Jesústaj on'boa'uyate.
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Jn. 18.19-24)

66 Emede'te judío aratbut huatone' huairi o̱gkupopakpo, sacerdote
huairiere o̱gkupopakpo kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eriere
o̱gkupopakpo, Jesústaj on'manigtotiakdepo,
67 —¿Menpa' Cristo i̱'e̱? ¿Menpa' Diosa meta'mona'uy? Oro'omeytaj kenda
mona'. —Judío huairiomey o̱gkupopakpo Jesústaj o'nona'uyate.
—E̱e̱', do'hua e'mana'nayo, Cristo i̱jje̱y do'hua e'mana'nayo oknopo̱e̱hue'
mo'e̱a̱pone. Da oa' mo'nopo̱e̱a̱pone.
68 "Do Cristo i̱jje̱y. Diosa me'ta'mona'uyne. ¿Kenda menpa' mo'nopo̱e̱?"
Opudomeytaj e'mana'nayo do'taj onte'ti a'tokhue' o̱'neapone. Kenpa'ti
"Yahua'." Onahue'dik o̱'neapone.
69 Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. A'ti Diosere ijhuadapoy.
Dios teyda o̱'e̱po aya'da ka'dik o̱'e̱nok Dioste huada'kopen konig Dios teyda
i̱jje̱a̱poy. Aya'da ka'dik i̱jje̱a̱poy. —Jesúsa o'mana'uyate.
70 —¿Menpa' o̱'na Diosen Huasi'poda i̱'e̱? —Aya'ada Jesústaj o'nona'uyate.
—E̱e̱', Diosen Huasi'po i̱jje̱y konig opuda̱da o'nona'ne, Diosen Huasi'po i̱jje̱y.
—Jesúsa o'mana'uyate.
71 —"Diosen Huasi'po i̱jje̱y." Jesúsa oa'nok oroada o'pe̱e̱ne. Dakhuea'da
oa'po o'ka', o'nopo̱e̱ne. Konige̱po castiga o̱gka'dik o̱'e̱a̱pone. "Jesús dakhuea'
oa'uy." "Dakhuea' o'ka'uy." Noga̱ en'dapi' pe̱e̱hue'dik o̱'e̱a̱pone. —Huatone'
huairiomeya̱ o̱da'uyate.

23

Pilato Romano gobierno huairitaj e'koka' Jesúsa o'nigbo'uyate.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Jn. 18.28-38)

1 Kenoka' aya'ada judío huairi e̱gkupopakte on'maboddepo Jesústaj Pi-
lato Romano gobierno huairite on'tohua'uyate. Judío huairinayo Jesústaj
arakhue'dik o̱'nenok Romano huairiayo'da yan'arak a'dik o̱'nenok.
2 A̱yo̱ Jesústaj Pilatotaj huaboa'da nama'da on'huaa'po,
—Oro'omeyen judío aratbuttaj in huabokerek nama'da o'manmadikika'uy.
Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika' oro'a o'pe̱e̱'uy.
Kenpa'ti Romano gobierno huairitaj huakupe bayokhue'dik yanika'.
Nama'da o'manmadika'. Kenpa'ti "Cristo i̱jje̱y," oa'. Cristo konig gobierno
huairi huadik o̱'e̱. —Jesústaj Pilatotaj nama'da on'huaa'uyate.
3 —¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i̱'e̱? —Pilatoa Jesústaj
ona'uyate.
—E̱e̱', konig o̱'na ia'nig i̱jje̱y. —Jesúsa ona'uyate.
4 —In huabokerek dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'. Castiga o̱gkahue'dik i̱jje̱y. —
Pilatoa sacerdote huairitaj huakka' aratbutomeytaj o'mana'uyate.
5 —Romano gobierno huairi dakhuea'da o̱'ne. Yan'maen. Ken
konig Jesúsa nama'da o'manmadikika'. Judío aratbut aya'tada
nama'da o'manmadikika'po adyonda Galileayo huakkuruda nama'da
o'manmadikika'po nogyo̱ nogyo̱ konigti o'kika'po ta'pota' i̱yo̱kon konigti
o'kika'po nama'da o'manmadikika'. —Kenpa' judío huairia i̱ghua'da
on'tihuaa'po Jesústaj, Pilatotaj nama'da on'tihuaa'uyate.

Herodes nog Romano gobierno huairi o̱'e̱po Galilea huadaribayo huairi o̱'e̱nok Herodeste Jesústaj Pilatoa o'ta'mona'uyate.

6 Jesús Galileayo o'manmadika'uyate. Pilatoa o'pe̱e̱depo "¿Galilea hua̱e̱'eri menpa' Jesús ya̱'e̱?" O'mana'uyate.
7 "E̱e̱', Galilea huadaribayo hua̱e̱'eri Jesús o̱'e̱." Pilatotaj o'nona'de'uyate. Kenda Pilato o'pe̱e̱depo Jesústaj Herodeste o'ta'mona'po, Herodes Galilea gobernador o̱'e̱nok kenpa'ti kenoka' Herodes Jerusalénye̱ o̱'u̱yate.
8 Herodes nogok nogok Jesústaj o'tipeeonhuahua'po konige̱po Jesústaj e'tiahuayta' o'pakpo Jesús katepi' 'urua'da e'ka' konig e'bayarea'te e'tiahuayta' o'pakpo konige̱po Jesústaj e'tiakte o'tiahuaydepo Herodes huakka' o'durugpakuyate.
9 Nogi̱ti nogi̱ti ena'tada Jesúsanayo a'tokhue' o̱'u̱yate.
10 Ke̱ye̱ sacerdote huairi kenpa'ti Moisésenba' huamanmadika'eri o̱'nepo Jesústaj i̱ghua'da on'huaa'nok
11 Herodes sorotataere Jesústaj a'tierikya'po 'uruda huaok on'ota'po konig gobiernoen huairien yudtaj on'ota'depo onte'ti Pilatote o'ta'mona'uyate.
12 Kenme'noete Pilato Herodesere huaboa'da huayahuaya di'da on'mae'uyate. A'nenda huayahuaya on'bahuadiay'ika'uyate. Huaboa'da di'da on'mae'uy.

"Jesústaj arakdik mo'e̱ne." Pilatoa o'mana'uyate.
(Mt. 27.15-26; Mr. 15.6-15; Jn. 18.39-19.16)

13 Sacerdote huairitaj aratbuten huairitaj kenpa'ti nog aratbuteretaj "Yan'batiak, do'taj menhuatiak." Pilatoa o'mana'po e̱gkupopakde'te,
14 —In huabokerektaj opudomeya̱ on'nigtotiakne. "In huabokerek nama'da o'manmadikika'. Romano gobiernotaj yan'magka' nama'da o'manmadikika'." Opudomeya̱ o'nona'nig'a opudomey on'tiahuaypo Jesústaj ijbatia'pakdepo Jesúsa nogda nogda dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig'a kenda nama'da bo'huaa'nig'a Jesúsnayo sigpi' dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'te. Ijnopo̱e̱y.
15 Herodes kenpa'ti Jesústaj o'pe̱e̱depo dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'te. Herodesakon o'nopo̱e̱po oro'omeytaj onte'ti bo'tokumejne. Yan'pe̱e̱'. Jesúsa sigpi' dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'tenok Jesústaj yadarak. Ahue'dik i̱jje̱y.
16 Castiga yo̱gka'depo yahuati' yona'apoy. —Pilatoa judío huairiomeytaj o'mana'uyate.
17 Fiestate nogtida huabakuda̱' jakyo hua̱e̱'eritaj jakya' o̱'o̱ro̱kika' konige̱po Pilato nogtatida o̱ro̱ka'dik o̱'u̱yate.
18 Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoypo,
—Jesústaj yadarak. Barrabástanayo ya̱o̱ro̱ka'. —Onokteteyo' aya'ada 'utta'da o'nokoy'uyate.
19 Jerusalénye̱ Barrabás huakka'da aratbut o'bakupopaka'depo gobierno huairitaj a'mabatiarakaya'po e'batoahua'ta' o'pakuyatenig'a. Kenpa'ti nogtatida o'arakuyate. Konige̱po huabakuda̱' jakyo o̱'e̱nok.
20 Jesústaj Pilatoa e'o̱ro̱ka'ta' o'pakpo, "Jesústaj e'o̱ro̱ka'ta' ijpaki." O'mana'nig'a.
21 —Hue̱ypa cruzte yadarak. Hue̱ypa cruzte yadarak. —Huakka'ada judío aratbut e'kupopakya' 'utta'da o'nokoypo. Onte'ti onte'ti o'nokoy'uyate.
22 —I̱'na sigpi' dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'tenok keje' arakhue'dik i̱jje̱y. Konige̱po Jesústaj castiga yo̱gka'depo Jesústaj ijjo̱ro̱kapoy. —Bapa'a' Pilatoa o'mana'nig'a.
23 —Hue̱ypa cruzte Jesústaj yadarak. Hue̱ypa cruzte yadarak. —Huakka'ada aratbuta o̱gkupopakpo sacerdote huairierea diga̱'da o'nokoypo, nogok Pilato ta'pota'taj e'nokoyte o'manigpe̱e̱'uyate.

24 “Kenda on’paknok ijka’apoy.” Pilatoa o’nopo̱e̱tupo, o’mana’uyate.
25 Pilato huakka’ aratbuttaj o’manigpe̱e̱po, Barrabástaj o̱’o̱ro̱ka’uyate.
A’nenda Barrabás huakka’ aratbuttaj o’bakupopaka’depo gobierno huairitaj
a’mabatiarakaya’po e’bahuatoahua’ta’ o’pakuyatenig’a. Kenpa’ti Barrabásа
o’arakuyate. “Barrabástaj ya̱o̱ro̱ka’.” Huakka’ada o’nokoynok o̱’o̱ro̱ka’uyate.
Ken judío aratbuta Jesústaj e’arakta’ oneretpaknok, Jesústaj Pilato Romano
sorotatataj ka’darakepo o’bayokuyate.

Hue̱ypa cruzte Jesústaj on’arakuyate.
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Jn. 19.17-27)

26 Ken sorotataj Jesústaj on’tohua’depo Simóntaj on’dejdepo, Simón Cirene
huakka’ jak hua̱e̱’eri o̱’e̱po ta’baya’ e’tiakde’te Simóntaj on’to̱e̱po hue̱ypa cruz
katohue’po sorotataa o’nona’nok Jesúsen ta’pota’ Simóna cruz o’tohua’uyate.
27 Huakka’nanada aratbut on’batahua’po kenpa’ti huakka’da ettone’
on’batahua’po Jesústaj on’tinepahui’po diga̱’da on’bahuikonhua’po ’utta’da
on’bahuikonhua’uyate.
28 Jesúsa ettone’taj o’batiahuaypo,
—Dota’ huikhue’ yane’, Jerusalén ettone’, huata’da yan’tohuik, opu-
domeyensi’pota’ yan’tohuik.
29 Konige̱po opudta’taj nogok ke’poda dakhuea’nada o̱’e̱a̱po. Aratbuta
pai’nanada on’nopo’e̱a̱po. “Ettone’ si’popakhue’dik o̱’nepo durugda o̱’neapo,
ettone’ bogdakhue’ ehue’dik o̱’nepo durugda o̱’neapo, ettone’ huasi’potaj
huau’te minonhue’ o̱’nepo durugda o̱’neapo.” Nogok ke’ponada e̱e̱’te kenda
on’batia’pakapo.
30 Kenoka’ nogokda aratbut diga̱’da pai’nada on’nopo’e̱a̱ponok e’bueyta’
on’pakapo. “Oro’omeytaj monbet,” huakupataj o’nona’apo. “Pendaka
bo’tiyurak,” o’nona’apo.
31 Donayo konig o̱hue̱yburanig i̱jje̱po huadakda e̱e̱’tada do’taj dakhuea’da
me’nogka’ne. Opudomeynayo dakhuea’da mo’e̱po konig o̱hue̱y e’ay’onig
opudomeytaj nogi̱ti ke’poda dakhuea’nada on’magka’apo. —Jesúsa
o’mana’uyate.
32 Kenpa’ti nog botta’taj dakhuea’ huakka’eritaj on’batohua’po Jesústaere
a’arakya’po on’batohua’uyate.
33 Ote’te o’nokye̱depo Jesústaj hue̱ypa cruzte on’beta’uyate. Kenpa’ti
botta’ dakhuea’ huakka’eriere hue̱ypa cruzte on’mabeta’uyate. Jesúsen
huada’kopen nogtaj on’beta’po nogtaj Jesúsen ope’topen on’beta’uyate. Ote’
huadik o̱’e̱ La Calavera.
34 Jesústaj en’beta’dete,
—Dakhuea’ e’ka’ yabakkahuea’, Pag. Kenda menogka’ne nopo̱e̱hue’
o̱’nepo. —Jesúsa ona’uyate.
Ken sorotataj Jesúsen yudtaj be’ati ya’deyapet a’nopo̱e̱ya’po huid okmo
o̱’nene’uyate.
35 Huakka’da aratbut o̱’nepo Jesústaj on’tiahuaya’po judío huairiomeya̱kon
Jesústaj on’tierikpo,
—Jesús nogomeytaj o’batihuapokikame’te. Ken Diosen Cristo e̱e̱’nayo
Diosa ektie’ea’ e̱e̱’nayo huata’ katihuapoke’. —Judío huairiomeya̱ Jesústaj
dakhuea’da on’tierikpo on’batia’pakuyate.
36 Sorotataa kenpa’ti Jesústaj on’tierikpo, Jesústaj on’huahua’po, vino pai’
kamaye̱’po on’yokuyate.
37 —On judíoen gobierno Huairi e̱e̱’nayo huata’ yatihuapokpo hue̱ypa
cruzya’ yahuarak. —Sorotataa Jesústaj on’tierikpo o’nona’uyate.

38 Jesúsen huaku kutapen huaensi'pote bapa'en hua'ate on'madoya'uyate,
griego hua'a, latin hua'a, hebreo hua'a on'madoya'po "In judío aratbuten
gobierno Huairi o̱'e̱." On'madoya'uyate.
39 Botta' dakhuea' huaka'eri cruzte on'betonhua'po Jesústaj nogtiada
o'tierikpo,
—O̱'na Cristo e̱e̱'nayo Diosa e'ta'mona'uynayo huata'da cruzya' yahuarak
kenpa'ti oro'omeytaj bo'tihuapokpo bohuaraka'. —Nogtiada dakhuea'
huaka'eria Jesústaj nama'da ona'uyate.
40 —Dakhuea' ia'. Menpa' Diostaj okme'pakhue'ada ia'ne. Jesús pai'da
o'nopo'e̱ konigti pai'da i'nopo'e̱ne castiga ontaj mogka'ne.
41 Oro'omeynayo dakhuea'da o'kika'nok oro'omeytanayo castiga
mogka'ne. Inbokereknayo sigpi' dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'. —Noga̱ dakhuea'
huaka'eria huakkuru huaa'eritaj ona'uyate.
42 —Nogok Dios Huairi on i̱'e̱depo do'taj okkahuehue' ya̱e̱po do'taj
metinepahuiti', Jesús. —Jesústaj huatodiayeria ona'uyate.
43 —Oy doere paraísoyo i̱'e̱a̱pone. Paraísoyo durugda i̱'eonhuahuika'apone.
Buttida ijjay. —Huatodiayeritaj Jesúsa ona'uyate.

Jesús o'bueyonde'uyate.
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Jn. 19.28-30)

44 Niokpo tokhuada̱' ekpohuadte huadari huabada o'ta'sikon'uyate.
Sikki̱re̱gda o̱'u̱yate. Huaduknopoyo e'huadte onte'ti niokpo o'tieyhuaduyate.
45 Niokpo jey e̱e̱' e'batikonte sikki̱re̱gda e̱e̱'te Diosen jakyo huahuakda
cuperina eretnopoyo e'oroya'da huanopota'da o'huison'uyate. Kenoka',
46 —Ontaj Apag Dios do'hued noki̱re̱g o'yokne, Pag. —Jesúsa 'utta'da
ona'uyate.
Kenpa' oa'depo o'bueyon'uyate.
47 Capitán sorotataj Romano o̱'e̱po sorotataj huairi o̱'e̱po kenoka'
kenda aya'da o'tiahuaydepo, "Apag Dios 'uruda o̱'e̱. Huadaknanada o̱'e̱,"
o'batia'pakpo,
—In huabokerek dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'te, buttida ijjay. —Capitán sorotataa
oa'uyate.
48 Aya'da aratbut kente o̱'nepo on'tiahuaydepo o'nokbahua'po
suhue'nanada o̱'nepo o'nokbahua'uyate.
49 Nogomeynayo Jesústaj hua̱ki̱e̱'eri o̱'nepo huahue' o̱'ne'uyate. Ettone'ere
o̱'nepo ettone' Galileaya' Jesústaj huatahua'eri o̱'nepo huahuedda o̱'nepo
sue'da bidte on'kupobopo Jesústaj e'darakte on'batiahuaya'uyate.

Jesúsbueytaj on'kubarakka'uyate.
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Jn. 19.38-42)

50 Ken huabokerek o̱'e̱po ke'nen huadik o̱'e̱ José. José huadakda o̱'e̱po
Diosenba' daka' o'nigpe̱ika'uyate. Judea huadaribayo hua̱e̱'eri o̱'e̱po
huakka' jak Arimateayo o'si'poe̱po o'kerekuyate. Ke'na judío huairiere
on'kupopakika'uyate.
51 José Dios Huairitaj e'mabo' o'nigi̱kuyate. Kenda judío huairiomey
Jesústaj o'nogka'denig kenda pakhue' o̱'u̱yate.
52 Ken José Pilatotaj o'huahua'po, "Jesúsbuey beyok." Ona'uyate.
53 "E̱e̱', yatohuati'," Pilatoa e'nade'te Jesúsbueytaj o'huaraka'depo
o'bueyto̱e̱po Jesúsbueytaj o'tihui̱yi̱gpo 'uruada telaa konig sábana
o'tihui̱yi̱gdepo sipana' huidkogyo̱ huabokogyoda o'bueyhueda̱'uyate. Ken
kubarak huabokogda o̱'e̱po ke̱yo̱ nogtaj kubarakkahuedda o̱'e̱'uyate.

54 Ken huame'noe konig e'manhuada' huame'noe o'enok a'ti huaboa'da
okmapiie'ahuaddik huame'noe o'eapo.
55 Kenomey ettone' huaboa'da Jesúsere Galileaya' on'tiakme'te kente
Jesúsbueyte on'huahua'po kubaraktaj on'tiahuaypo kenpa'ti konig
ke'nenbuey e'huedte on'tiahuayon'uyate.
56 Ettone' jakyo ogkumejdepo 'uru'huieda hue'ey e'ka'deada
okmapiie'ahuaddik huame'noete kahue' o'nuyate. Konig Moisés e'mana'
oa'uyatenok kenomey on'nigpeee'uyate.

24

Jesús huakudaka'da e'bueyada o'noyhuadon'uyate.
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Jn. 20.1-10)

1 Judío aratbuten okmapiie'ahuaddik huame'noe e'pokonde'te domingo
emede'te sikyoednada kubarakyo ettone' on'hua'po 'uru'huieda hue'ey
adikken e'ka'de' on'tenok on'tohua'po, nog ettone'ere on'huahua'uyate.
2 Ettone' kubarakyo o'nokyedepo huaboro' huid huanokbet kubaraktaj
o'nonokbetame'te onokbethue'kon on'huahuay'uyate.
3 On'kudondenig'a Huairi Jesúsbueytaj huahuayhue' o'nuyate.
4 Kenpihuay, Jesúsbuey huedhue' o'e menpapi' ya'eate en'nopoe'te. Ida
botta' huabokerek on'tibopo meyohue'da on'tibopo yudtaj senogda e'ot
o'nuyate.
5 Huabokerektaj on'batiahuaydepo diga'da on'me'pukpo sorokyon
on'kuboyon'uyate.
—Kubarakyo kente aratbutbueyyo'da o'nika'nig'a katia'po huabokerektaj
o'noedenig'a bo'uk.
6-7 Jesús iyoda ehue' o'e. Diosa o'noyhuadande. Jesús Galileayo o'epo "Do
huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj dakhuea' huaka'eritaj be-
yokapone. Dakhuea' huaka'eriomey men'tohua'apone. Huepa cruzte do'taj
men'arakapone. Bapaa' huame'noe kubarakyo ijjedepo a'ti ijnoyhuadapoy."
Jesúsa mona'uyne, okkahuehue' mo'et. —Botta'a Diosen huata'moneria
ettone'taj on'mana'uyate.
8 Ken, kenda Jesúsa o'mana'uyate ettone' huaboa'da onte'ti on'nopoe'uyate.
9 Ken kubarakya' on'kumejdepo aya'da on'tiahuaydepo on'peedenig
on'manbatia'pakuyate. Once huamata'mona'eritaj kenpa'ti aya'tada no-
gomeytaj aya'da on'manbatia'pakuyate.
10 María Magdalena, Juana, María Jacoboen huaye, nog ettone'ere once
huamata'mona'eritaj aya'da e'manbatia'pakato'tada
11 nama'da mona'ne once huata'mona'eria on'nopoepo butti o'da' ma-
knopoehue' o'ne'uyate.
12 Pedronayo o'orokondepo o'ketonhua'po kubarakyo o'ketonhua'po
okyedepo kubarakyo o'tiahuayato'po 'uru tela konig sábana adkorepen
e'hued o'tiahuayondepo onte'ti jakyo o'hua'po, "Kenpihuay, kate yaka'
Diosa," o'noponpo o'hua'uyate.

Emaús huakka' jakyo dagte on'hua'uyate.
(Mr. 16.12-13)

13 Kenme'noete botta' Jesúsen huanigpeika'eri Emaús huakka' jakyo
on'hua'po, Jerusalénya' Emaús sue'da bidte o'e. Once kilómetros o'uy.
14 Huahua'a' on'batia'pakonhua'po aya'da huaboa'da on'tiahuayme'nig
aya'da on'peeme'nig aya'da Jesústaj o'nogkame'nig aya'da
on'batia'pakonhua'po,
15 e'batia'pakde'te Jesúsa o'bata'dea'po kenoka' kenomeyere on'hua'epo.

16 Jesústaj on'tiahuaynig'a ken Jesús o̱'e̱ nopo̱e̱hue' o̱'ne'uy. Kenpa' Diosa
o'paknok o̱ki̱e̱hue'dik o̱'ne'uyate.
17 Botta' huanigpe̱i̱ka'eritaj
—¿Huahua'a' kate'taj mo'batia'pakonyak? ¿Mena'po sue' mo'e̱? —Jesúsa
o'mana'nok,
18 —Kenda huaboa'da Jesústaj o'nogkame' Jerusalényo̱ huaboa'da
o'nogkame' aya'ada aratbut on'nopo̱e̱. O̱'na Jerusalényo̱ i̱'i̱ka'nig'a menpa'
onyo'da nopo̱e̱hue' i̱'e̱. —Nogtiada Jesústaj ona'uyate. Ke'nen huadik Cleofas
o̱'u̱y.
19 —¿Kate ya̱gkame'? —Jesúsa o'mana'uyate.
—Kenda Jesús Nazareteritaj o'nogkame'. Jesús Diosen huamanbatia'pakeri
o̱'e̱po huakka'tada o'bayarea'uy kenpa'ti i̱ghua'da oa'ika'uy. Kenda
Diosa daka'da o'nopo̱e̱. Konigti aya' aratbutere Jesúsa huadakda o'kika'
on'nopo̱e̱nig'a
20 oro'omeyen sacerdote huairia kenpa'ti judío huairia Romano gobierno
huairitaj on'yokme'. Hue̱ypa cruzte kan'arake'po on'yokme'.
21 Jesúsa Romano gobierno huairitaj ya'maenapetpi'. Romano sorotatataj
ya'maenapetpi'. Oro'omeyen Israel aratbuttaj o'batihuapokapo oro'omeya̱
o'nopo̱e̱nig'a. Jesús o'bueyme'nig bapa' huame'noe o'tipokde.
22 Kenpa'ti oro'omeyere sue'da ettone' oro'taj on'mame'puke'po konige̱po
sikyoedda kubarakyo on'hua'.
23 Jesúsenbuey huahuayhue' o̱'nepo on'kumejdepo "Diosen hu-
ata'moneritaj o'tiahuay. Jesús o'noe, mona'ne." Ettone'a̱ on'batia'pak.
24 A'timon nogomey oro'omeyere o̱'nika'po on'hua', kubarakyo on'hua'.
Konigti ettone'a̱ on'batia'pak on'huahuaynig'a Jesústaj tiahuayhue' o̱'neate.
—Jesústaj o'nona'uyate.
25 —Nopoenkahue'da mo'e̱. Ijhue'ta'da moknopo̱e̱. Aya'da Diosen huaman-
batia'pakeria e'mana'uytada ijhue'ta'da moknopo̱e̱.
26 Cristo 'uruda o̱'e̱. 'Urua'da o'kika'uy. Aya'ada on'batia'pakapo. Huakku-
ruda Cristo pai'da nopo'e̱'dik o̱'e̱. —Jesúsa botta'taj o'mana'uyate.
27 Moisésenba' Cristotaj o'batia'pak, konig Cristo o̱'e̱a̱po kenpa'ti kenda
Cristo o'ka'apo o'batia'pakpo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri
Cristotaj o'batia'paknok Jesúsa huakkuru Moisésenba' Cristotaj
e'batia'pakte o'manopo̱e̱a̱'po. Kenpa'ti Cristotaj e'batia'pakte Diosen
huamanbatia'pakeriomey ona'uyate Jesúsa o'manopo̱e̱a̱'uyate.
28 Emaús huakka' jakyo onhua'po o'nokye̱depo, Jesús yapokonapetdapi'
o'hua'nig.
29 —Keje' huahue' ya̱e̱'. Oro'en jakyo yaksik. Osikde. Sikki̱re̱ga̱' o̱'e̱de. —
Jesústaj daka'da o'nona'po.
Ken Jesús ke̱yo̱ jaksikya'po o'kore'uyate.
30 Kutopate botta'taj Jesús onteteyo' o'bata'huaddepo pan o'bapadpo "Dak-
iti, Dios," oa'depo o'posakea'depo o'bayoke'uyate.
31 Huaboa'da Jesústaj o'noki̱e̱'de. Jesús o̱'e̱ on'nopoendenok onte'ti Jesústaj
tiahuayhue'dik o̱'nuyate.
32 —Dagte e'tiakte Jesúsere e'tiakte Jesús Apagba'taj mo'nopoenka'depo
oro'ennopo' diga̱' o'nopo'durugpak. —Huayahuaya on'batia'pakuyate.
33 Ken ijhuiti ehue' jakya' o'noro̱konpo Jerusalényo̱ on'kumejpo Jerusalényo̱
once huanigpe̱i̱ka'eri nogomeyere onteteyo' on'bahuahuayato'po,
34 —Jesús Huairi o'noyhuadate, buttida o'ay. Simónakon Huairitaj
o'tiahuayate. —Botta'a on'mana'uyate.

35 Konig dagte on'hua'po Jesúsere on'batia'pakpo kenpa'ti konig
jakyo kutopata' pan e'posakea'te Jesústaj huaboa'da o'nokiẹ'po, kenda
on'batia'pakuyate.

Huanigpeika'eriomeytaj Jesúsa o'manokyon'uyate.
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Jn. 20.19-23)

36 Kenda botta'a en'batia'pakte Jesús huaboa'da o'manokyondepo
kenomeyere onteteyo' o'batobopo,
—Yan'manopo'noey'. Mame'pukhue' yane'. —Jesúsa o'bopo o'mana'uyate.
37 Ken huakka'nada on'me'pukpo o'mididpo nokireegtaj o'tiahuay nama'da
on'nopoẹenok.
38 —Me'pukhue' yane'. Do Jesús ijjẹy opuden huanopoya' daka' meno-
knopoẹ'.
39 Do'hued huaba'taj daka' men'tiahuay'. Do'hued hua'itakon
men'tiahuay'. Jesúsda do ijjẹy. Do'taj men'soẹ'toẹeạ'. Kenpa'ti do'taj
men'tiahuay'. Nokireegnayo huaen huaay' toẹehue' oẹ'nika'. Donayo huaen
huaay' ijtoẹy konigda do'taj on'tiahuay. —Jesúsa o'mana'uy.
40 Kenda Jesúsa o'mana'depo ke'nen huaba' o'batiahuay'ea'po ke'nen hua'i
o'batiahuay'ea'uyate.
41 On'durugpakpo kenpa'ti on'me'puke'po oknopoẹehued oẹ'nenok.
—¿Aypo menpa' yạ'ẹ? —Jesúsa huanigpeika'eritaj o'mana'uyate.
42 Ken biig e'tiaya' on'yokpo ai'moroẹ'hueẹkon on'yoknok
43 Jesús o'toẹepo o'bape'uyate. Huanigpeika'eriomey Jesústaj e'bape'te
on'tiahuaya'uyate.
44 —E'mana' beroba'te Apagba'te aya' Moisés do'taj be'timadoya'uyate.
Aya'da huamanbatia'pakeria do'taj mentimadoya'uyate. David salmos
Apagba'te do'taj be'timadoya'uyate. Kenda ka'dik ijika'po ijkika'uy. Kenda
ogka'dik me'nepo me'nogka'uyne. Bueyhued opudomeyere ijika'uy.
Kenda menogka'apone opudomeytaj daka' o'nona'ika'uyne. —Jesúsa
huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.
45 Kenoka' o'manopoenka'po kenda Apagba'te Jesústaj on'timadoya'uyate
Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'manopoenka'po,
46 —Apagba'te on'timadoya'po, Cristo bueydik oẹ'ẹạpo. Bapa'a'
huame'noete noyhuaddik oẹ'ẹạpo. Kubarakya' noyhuaddik oẹ'ẹạpo.
47 Huakkuru Jerusalén aratbuttaj huadak hua'a manbatia'pakdik
yanikati'. Nogok aya'tada aratbuttaj aya' huadaribayo huadak hua'a
manbatia'pakonhuahua'dik yanika'. Diosa bekkahue'po manopo'korea'dik
yane'. Mana'dik mo'ẹạpone. Apagba'te kenpa' on'timadoya'uyate.
48 Opudomey aya'da bo'tiahuayikame'ne. Kenda aya'tada
mo'manbatia'pakapone.
49 Ẹyạ'. Konig Apag Diosa o'mana'uyate, opudomeytaj Diosen Nokireg
do'hua o'nigta'mona'apone. Diosen Nokireg tiakhued oy Jerusalényo
yan'nigika'. Diosen Nokireegtaj yan'nigikati'. Diosen Nokiregạ opudomeytaj
e'nopo'toẹede'te konig Diosya' teyda mo'ẹdeapet. Daka' manbatia'pakika'dik
mo'ika'apone. —Jesúsa huanigpeika'eriomeytaj o'mana'uyate.

Kurudyo Jesús o'behuikuyate.
(Mr. 16.19-20)

50 Ken Jerusalényạ' oẹ'oẹokonpo Betaniayo o'batohua'po
huanigpeika'eriomeytaj o'batohua'uyate. O'ba'tepo, "Do'hued
huanigpeika'eriomeytaj 'urua'da yamatoẹ', Apag Dios." O'tiona'pakondepo,
51 kurudyo Diosa o'baktobehuikuyate.

52 Jesús huadaknanada o̱’e̱. ’Urua’da o’kika’. Diosen Huasi’po o̱’e̱.
On’batia’pakdepo durugnanada Jerusalényo̱ on’kume’uyate.
53 Diosen jakyo o̱’nika’po Dios ’urua’da o̱’e̱. Dios huadakda o̱’e̱.
On’batia’pakika’uyate, ken.

SAN JUAN
Jesucristoen huadak huaʼa Juana oʼmanigmadoyaʼuyate.

Diosen huaʼa huamanaʼeri Jesucristo oʼsiʼpoe̱ʼuyate.

1 Aʼnennanada huakkuruda katepiʼ ehueʼ o̱ʼu̱yate. Cristo Diosen huaʼa huamanaʼeri o̱ʼi̱kaʼuyate. Cristo Diosda o̱ʼi̱kaʼ.
2 Aʼnennada huakkuruda katepiʼ ehueʼ o̱ʼu̱yate, Cristo Diosen huaʼa huamanaʼeri o̱ʼi̱kaʼuyate. Diosere o̱ʼi̱kaʼuyate.
3 Cristoa ayaʼtada oʼtiahuayikaʼnig oʼkaʼuyate. Konig Diosa oʼpaknok ayaʼtada oʼkaʼuyate. Noga̱ sigpiʼ kahueʼ o̱ʼu̱yate. Cristoayoʼda ayaʼtada oʼkaʼuyate.
4 Cristo Diosen huaʼa oʼnoikaʼpo huamanoeaʼeri o̱ʼi̱kaʼuyate. Cristokon konig Diosen Huakjey o̱ʼe̱. Huakjey oʼtaʼtepo katetapiʼ tiahuaydik o̱ʼe̱ne, katetapiʼ nopo̱e̱ʼdik o̱ʼe̱ne. Konigti Cristo konig Diosen huakjey o̱ʼe̱po Diostaj moknopo̱e̱a̱ʼne kenpaʼti Diosen buttida huaʼataj moknopo̱e̱a̱ʼne. Katepiʼ huadak Diosa oʼpak moʼnopo̱e̱a̱ʼne.
5 In huadariyo aratbut Diostaj pakhueʼ o̱ʼnikaʼ. Dakhueaʼ o̱gkikaʼ. Konig sikki̱re̱gyo̱ o̱ʼnepo Diostaj oknopo̱e̱hueʼ o̱ʼnikaʼ kenpaʼti Diostaj pakhueʼ o̱ʼnikaʼ. Cristo Diosen Huakjey in huadari aratbuttaj oʼtaʼtepo Diostaj moknopo̱e̱a̱ʼne. Diosen buttida huaʼataj moknopo̱e̱a̱ʼne. Katepiʼ huadak Diosa oʼpak moʼnopo̱e̱a̱ʼne. Huakkaʼda Cristotaj eknopo̱e̱ʼtaʼ pakhueʼ o̱ʼnepo kenpaʼda e̱ʼentaʼ onʼpaknigʼa enhueʼdik o̱ʼnuyate. Cristo konig Diosen Huakjey ʼuruaʼda oʼbataʼteonhuahuikaʼpo oʼmaknopoeanhuahuikaʼapo.
6-7 Diosa aratbuttaj Juan Bautistataj oʼmataʼmonaʼuyate. Cristotaj kamanbatiaʼpakikeʼpo Juantaj oʼmataʼmonaʼuyate. Aratbuta Cristotaj kanoknopo̱e̱ʼpo Juana Cristotaj oʼmanbatiaʼpakuyate. Diosen Huakjeytaj oʼmanbatiaʼpakuyate.
8 Juan Diosen Huakjey ehueʼ o̱ʼu̱yate. Cristonayo Huakjey o̱ʼu̱yate. Cristotaj kamanbatiaʼpakeʼpo Juantaj oʼmataʼmonaʼuyate.
9 Ken Juana Cristotaj oʼmanbatiaʼpakonhuahuaʼdepo indariyo hua̱e̱ʼeriomeytaj Diosen Huakjeytaj oʼmanoki̱a̱ʼuyate. Cristo Diosen hueretda Huakjeytaj aʼmaknopo̱e̱a̱yaʼpo oʼbahuatiakdepo, Juana oʼmanbatiaʼpakuyate.
10 Cristo ayaʼ huadari oʼkaʼuyate. Huadariyo o̱ʼi̱kaʼnigʼa huadari hua̱e̱ʼeria oknopo̱e̱hueʼ o̱ʼnuyate. Huadari huakaʼeritaj oknopo̱e̱hueʼ o̱ʼnuyate.
11 Diosyaʼ oʼtiakdepo keʼnen judío aratbutere oʼnoikaʼuynigʼa Jesucristotaj eʼnigpe̱e̱taʼ pakhueʼ o̱ʼnuyate. Aʼnenda Diosa judío aratbuten adhueaʼpaneʼtaj oʼbaktieʼeaʼuyatenigʼa Cristo Diosen huaʼataj eknopo̱e̱ʼtaʼ pakhueʼ o̱ʼnuyate. Judío aratbuta eknopo̱e̱ʼtaʼ pakhueʼ o̱ʼnuyate.
12 Sueʼada Jesucristotaj eʼnigpe̱i̱kaʼtaʼ onʼpakpo oʼnoknopo̱e̱ʼuyate. Oʼnoknopo̱e̱po Diosen onʼsiʼpoe̱po Diosensiʼpo o̱ʼneʼuyate.
13 Kenaʼpo ettoneʼyaʼ onʼsiʼpopakmeʼtenok Diosensiʼpo ehueʼ o̱ʼne. Kenaʼpo ettoneʼpiʼ huabokerekpiʼ eʼsiʼpopaktaʼ onʼpakikaʼnok Diosensiʼpo ehueʼ o̱ʼne. Diosen Cristotaj oʼnoknopo̱e̱po Diosen onʼsiʼpoe̱po Diosensiʼpo o̱ʼnuyate.
14 Ken Diosen huaʼa huamanaʼeri Jesucristo Diosere o̱ʼunhuahuikaʼdepo nogok Diosa oʼpakpo oʼsiʼpoe̱ʼuyate. Oroʼomeyere o̱ʼi̱kaʼuy. Jesucristo kenyoʼda huadaknanada oʼkikaʼuy. Huakkaʼnanada diʼ oʼmaikaʼuy. Huakkaʼnanada oʼmatinepahuikaʼpo buttida oaʼikaʼuy. Diosonig

’urua’nanada o’kika’nok konigti Dios o̱’e̱po Diosya’ o’tiakpo Diosen Huasi’po
o̱’e̱ o’nopo̱e̱ne.
15 —A’ti Cristoa o’tiakde. Ke’na oro’en huairi o̱’e̱. Do huairi ehue’ i̱jje̱y.
Do si’popakhued i̱jje̱po, Jesús Diosere o̱’u̱yate. Ikkenda kentaj ijmanba-
tia’pakmey. —Juana o’manbatia’pakuyate.
16 Jesucristo huakka’da di’ mo’e̱ne. Oro’taj nogda nogda daka’
mo’matinoea’ne.
17 A’nennada Diosen hua’a Moisésa mo’nigmadoya’uyate. Jesucriston-
ayo di’nanada bo’huatiakpo mo’matinepahui’po, oro’omeytaj dakhuea’ e’ka’
a’manopo’yareaya’po bo’huatiakuyate.
18 Be’api’ aratbuta Diostaj tiahuayhue’ o̱’nika’uyate. Cristonayo
Diosensi’po o̱’e̱po di’ o’maunhuahuika’po Diosere o̱’unhuahuika’po
konig Dios o̱’e̱ ’urua’nanada o’nopo̱e̱po oro’omeytaj ’urua’nanada
moknopo̱e̱a̱’uyne.

Juan bautiza huaka’eria Jesucristotaj ’uruda o’manbatia’pakuyate.
(Mt. 3.11-12; Mr. 1.7-8; Lc. 3.15-17)

19 Judío aratbut huairi Jerusalén huakka’ jakyo o̱’nuyate. Juante
on’mata’mona’uyate. Sacerdote Diostaj huanigtiona’pakeritaj
on’mata’mona’uyate. Kenpa’ti levita aratbuttaj Juante on’mata’mona’uyate.
On’huatiakdepo,
—Nogbokerektida ijta’mona’apoy. Cristo ijta’mona’apoy. Diosa
o’mana’uyate. ¿Menpa’ Cristoda i̱’e̱? Kenda mona’. —Juantaj o’nona’uyate.
20 —Ehue’, Cristo ehue’ i̱jje̱y. Diosa Cristotaj o’ta’mona’apo. Oro’taj kabati-
huapoke’po o’ta’mona’apo. —Juana buttida o’mana’uy. Dahue’da oa’uy.
21 —¿Be’a i̱’e̱? ¿Elíaskudak Diosen huamanbatia’pakeri menpa’ i̱’e̱? —
O’nona’uyate.
—Elíaskudak ehue’ i̱jje̱y. —Juana o’mana’uyate.
—¿Diosen huamanbatia’pakeritaj o’maboy, menpa’ Diosen huamanba-
tia’pakeri i̱’e̱? —O’nona’po,
—Ehue’ i̱jje̱y. —Juana o’mana’uyate.
22 —Judío huairi oro’taj bo’ta’mona’ne kenomeytaj batia’pakdik o̱’e̱nok,
“¿Be’a i̱’e̱?” “¿Kenda kamanbatia’pakike’po be’a meta’monuy?” —
Sacerdoteomeya̱ onte’ti Juantaj o’nona’uy.
23 —Aratbut ehue’ e̱’i̱ka’yo nogtia’da ’utta’da ijmanay, Dios Huairi o’tiakde,
yan’nopo’korea’. Ke’na o’tiakdepo kentaj a’nigpe̱e̱ya’po, yan’nopo’korea’.
Aknopo̱e̱ya’po yan’nopo’korea’. Ijmana’ika’po. Konig Isaíaskudak Apag
Diosen hua’a huamanbatia’pakeria oa’uyate. —Juana o’mana’uyate.
24 Kenomeya̱ Juantaj on’huatiakpo, fariseo aratbut huairia
on’ta’mona’uyatenok.
25 —¿O̱’na Cristo ehue’ e̱e̱’nayo, Elíaskudak ehue’ e̱e̱’nayo, Apag Diosen hua’a
huamanbatia’pakeri ehue’ e̱e̱’nayo, mena’po bautiza imagkika’? —Fariseoa
Juantaj o’nona’uyate. (Diosa Juantaj o’mata’mona’uyate. Kenda fariseo
huairiomeya̱ oknopo̱e̱hue’ o̱’nika’.)
26 —Do hue̱’e̱ya̱ bautiza ijkikay. Nogtida huabokerek opudenbayo o̱’e̱de,
Cristo o̱’e̱de. Kentaj o̱ki̱a̱hue’ mo’e̱.
27 Diosa o’ta’mona’nok a’ti Cristoa Diosen hua’a o’manmadika’apo. Ke’na
huadakda o̱’e̱nok ke’nen huanaba’ ehue’dik i̱jje̱y, ijnopo̱e̱y. —Juana
o’mana’uyate.
28 Juan bautiza o’ka’po, Betábara huakka’ jakyo kenpa’ on’batia’pakuyate.
Betábara jak Jordánhue̱ akodpen o̱’e̱.

Jesús konig Diosen ovejasi’ponig o̱’e̱, Juana o’mana’uyate.

29 Eme'te Jesús Juantaj o'huahua'nok Jesús e'tiakte Juana o'tiahuaydepo, o'mana'pakpo,
—Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o̱'e̱. Konig aratbuten dakhuea' e'ka' kabakkahue'po oveja 'uhuataj on'nigarakika' konigti aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesús konig ovejasi'po 'uhua o'manigbueyapo.
30 Kentaj ijbatia'pakmey, "Jesústaj Diosa o'ta'mona'nok a'ti Diosen hua'a o'manmadika'apo. Oro'en huairi o̱'e̱. Do huairi ehue' i̱hue̱y. Do si'popakhued e̱e̱'te Jesús Diosere o̱'u̱yate." Ijbatia'pakmey.
31 Ikken Jesústaj do'hua o̱ki̱a̱hued e̱'e̱a̱da, Israel aratbuta Cristotaj kanoknopo̱e̱'po hue̱'e̱ya̱ bautiza o'nogka'pone. —Juana o'mana'uy.
32-34 Juana kenpa'ti o'mana'po,
—Ken huabokerekte Apag Diosen Noki̱re̱g o'kotpo, o̱'i̱ka'po, kentaj bo'tiahuayapone. Ken Huabokereka Diosen Noki̱re̱g aratbuttaj o'manopo'to̱e̱a̱po. Diosa mename'ne. Hue̱'e̱ya̱ bautiza kamagke'po, Diosa me'ta'mona'uyne. Ken kurudya̱' Diosen Noki̱re̱g konig tukku' o'kotpo, Jesúste o'kotpo, ke̱yo̱ Diosen Noki̱re̱g o̱'i̱ka'. Kenda ijtiahuaymey. Kena'po "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱." Ijjay. —Juana o'mana'uyate.

Jesúsen huakkuruda huanigpe̱ika'eria on'tahua'uyate.

35 Ken onte'ti eme'te Juanere oro' Juanen botta' huanigpe̱ika'eriere o'bopo,
36 Jesús e'pokte Juana o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo,
—Yan'tiahuay'. Ken huabokerek konig Apag Diosen Ovejasi'ponig o̱'e̱. —Juana mona'uyne.
37 Oro' Juanen botta' huanigpe̱ika'eri o'pe̱e̱dey, Jesústaj o'tahua'uy.
38 Jesús bo'huakorudpo, e'ta'tiakte oro'taj bo'tiahuayme'ne.
—¿Kate bo'pak? —Moname'ne.
—Ontaj e'nigpe̱ika'ta' o'paki. ¿Meyo̱ i̱'i̱ka', Huamanmadika'eri? —Ona'uy.
39 —Yan'tiak. Yan'tiahuay'. —Jesúsa moname'ne. Ken o'hua'po, ke̱yo̱ e̱'hua̱ika'yo o'tiahuay'uy. Kenme'noete Jesúsere o̱'unhua'mey. Baysikmon o̱'e̱me'.
40 Doere Andrésere Juantaj o'nigpe̱e̱'uy. Andrés Simón Pedroen huama'buy o̱'e̱po Jesústaj o'tahua'uy.
41 I̱dada ke'nen huama'buya Simóntaj o'ukpo, o'huahuay'uy. Simóntaj o'huahuaydepo ona'po,
—Cristotaj o'huahuayi, "Cristotaj ijta'mona'apoy." A'nenda Diosa oa'uyatenig. —Andrésa ona'uy—. Jesús Diosen Cristo o̱'e̱.
42 Jesúste o'totiakuyate. Jesúsa o'tiahuaypo,
—Simón i̱'e̱, Jonásensi'po i̱'e̱. O̱'nen huadik Cefas o̱'e̱a̱po. —Ona'uy. Cefas konigdik Pedro o̱'e̱. Cefas huiddik o̱'e̱. Ken konig Cefas Jesústaj huaboa'da o'nigpe̱ika'uyate.

Felipe Natanaelere konig Jesúsen huanigpe̱ika'eri huaboa'da on'tahua'uyate.

43 Eme'te Jesús Galilea huadariyo a'huaya' o'nopo̱e̱po Felipetaj o'huahuay'uy. O'huahuaydepo,
—Menigpe̱ika'po beta'huaika'. —Jesúsa ona'uy.
44 Ken Felipe huakka' jak Betsaidayo o̱'i̱ka'uyate. Ke̱yo̱ti Andrésere Pedroere o̱'nika'uyate.
45 Ken Felipe Jesústaj o'pe̱e̱depo oknopo̱e̱depo Natanaeltaj o'ukdepo o'huahuay'uy.
—Diosa huabokerek mo'nigta'mona'apone. Moiséskudak ken huabokerektaj o'timadoya'uyate. Konigti Apag Diosen hua'a huamanbatia'pakeri

on'timadoya'uyate. Ken huabokerek bo'huatiakdenok o'huahuaydene. Ke'nendik Jesús o̱'e̱. Joséensi'po o̱'e̱. Nazaret huakka' jak hua̱e̱'eri o̱'e̱. —Felipea Natanaeltaj ona'uy.

46 —Nazaret huakka' jakyo huadakda aratbut ehue' o̱'nika'. —Natanaela oa'uy.

—Yatiak. Yatiahuay'. —Felipea ona'uy.

47 Natanael e'tiakde'te Jesúsa Natanaeltaj o'tiahuaypo,

—Yan'tiahuay'. Ke'na o'tiakdepo hueretda Israel aratbut o̱'e̱. Ke'na 'urunopo'da da ahue' o̱'i̱ka'. Buttida o'ika'. —Jesúsa o'huaa'uy.

48 Natanael Jesústaj o'pe̱e̱depo,

—¿Menpa'pi' do'taj o̱ki̱e̱'? —Natanaela ona'uy.

—Felipea ontaj totiakhued higuera o̱hue̱yta'pote on'taj ijtiahuayi. —Jesúsa Natanaeltaj ona'uy.

49 Natanaela Jesústaj o'pe̱e̱depo oknoponpo,

—Diosen Huasi'po i̱'e̱. Israel aratbuten Huairi i̱'e̱, Huamanmadika'eri. —Natanaela ona'uy.

50 —Kena'po higuera o̱hue̱yta'pote on tiakhued e̱e̱'te ontaj ijtiahuayi. Kenda ona'nok do'taj oknoponne. Kennayo sigda ijjay. Do'taj nogi̱ti meknopo̱e̱'po teynanada ijka'apoy. —Jesúsa Natanaeltaj ona'po,

51 —Do Huabokerek i̱jje̱po, Diosya' ijtiakuy, Diosa me'ta'mona'uyne. Kurud Diosenbaya' ekhuike' do'te Diosen huata'moneria mentihuarakatupo menokbehuikonapone, opudomeya̱ bo'tiahuayapone, buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uyate.

2

Galilea huadaribayo huakka' jakya' e'to̱e̱pak aypo o̱'u̱yate.

1-2 Oro' huanigpe̱i̱ka'eri Jesúsere Galilea huadaribayo o'hua'uy. Botta'a' eksik o̱'u̱y. "E'to̱e̱pak aypo o'batobapeapoy, Caná huakka' jakya' o'batobapeapoy. O̱'nen huanigpe̱i̱ka'eriere yatiak." Aypo huairia Jesústaj ona'nok Jesúsere o'hua'uy. Jesúsen hua̱ye̱kon o̱'u̱y.

3 Huakka'nada o̱'nepo e'to̱e̱pak aypo on'bape'po aya'da vino on'mai'depo,

—Vino ehue' o̱'e̱. —Jesúsen hua̱ye̱a̱ ona', Jesústaj ona'uy.

4 —¿Menapo do'taj ona', nag? Ken konig 'uruda ijkika'apoy, aratbuttaj tihuapokhued i̱jje̱y. —Jesúsa ona'uy.

5 —Katepi' Jesúsa ya̱gka' ena'te ya̱gka'. —Ken Jesúsen hua̱ye̱a̱ vino hua̱hue̱tohua'eritaj o'mana'uyate.

6 Huaboro' huidkoso judío aratbut on'to̱i̱ka'po, hue̱'e̱y onjoypo on'bakoyo'ika'. Kenda eka'nayo Diostaj 'uru'nopo'da o̱'e̱a̱poy o'noknopo̱i̱ka'uy, ken. Kenteda seis boro'huidkoso o'bahuad'uy.

7 —Huidkosoyo hue̱'e̱y ya'nonjoi'. —Jesúsa o'mana'uy.

Huakka' hue̱'e̱y on'toegonpo hueda̱'da o'nonjoy'uyate. On'oydepo,

8 —Huidkosoyo sigpi' yatoegpo. Aypo huairite yan'tohua'. —Jesúsa o'mana'uyate. Ken on'tohua'uyate.

9 Hue̱'e̱y e̱e̱'tada huaboa'da vino o̱'eanuy. Aypo huairi o'mai'depo 'urunanada vino o̱'e̱ o'nopo̱e̱po ke̱yan on'totiak nopo̱e̱hue' o̱'u̱y. Vino hua̱hue̱tohua'eriayo'da on'nopo̱e̱'uy.

—Yatiak. —Ken huabokerek hua̱to̱e̱pakeritaj ona'po,

10 —In vino huadaknanada o̱'e̱. Aya' huabokerek vino on'matomay'ika'depo huakkuru huadak vino on'bayokika'. Kenoka' huakka'a'da on'mamay'depo, sue'da huadak vino on'bayokika'. O̱'nanayo

huakkuru sue'da huadak vino i'matomaydenig'a, huaboa'da huadak vino i'totiakne. —Aypo huairia ona'uyate.
11 Ken Galileadariyo huakka' jak Canáte Jesúsa kenda o'ka'uy. Aratbuta Jesústaj oknopoe'dik ka'ne'po Diosa Jesúsere o'epo o'tihuapokpo kenda huakkuru 'urua'da o'ka'uy. Vino o'ka'uy. Konig Diosyo'da 'urua'nanada ka'dik, konig teyda o'ka'nok oro'omey ke'nen huanigpeika'eri o'tiahuaypo Jesús Diosen Huasi'po o'e nogiti oknopoe'uy.
12 Nogok Jesús Capernaum huakka' jakyo o'hua'po, huayeere huama'buyere oro'omey huanigpeika'eriere o'hua'uy. Capernaum huakka' jakyo o'ika'uy. Sue'da huame'noe o'uy.

Apag Diosen jakya' Jesúsa huabahuaya'eritaj o'maoroka'uy.
(Mt. 21.12-13; Mr. 11.15-18; Lc. 19.45-46)

13 A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta o'edeapo. Jerusalén huakka' jak ote'yo Jesúsa o'behuikuy. Oro'omey ke'nen huanigpeika'eriere o'behuikuy.
14 Diosen jakkiregyo o'kudonpo, vaca 'uhua oveja 'uhua tukku' 'uhua huabahuaya'eritaj o'batiahuayato'uy. Huakupe huakabia'eritakon o'batiahuay'uy. Konig engaña huaka'eri o'nepo jakkireg akbogpete on'bahuad.
15 E'bia o'batinukupo huiokda huabitbitbia o'kedpo, Jesúsa Apag Diosen jakya' aya'tada o'maoroka'uy. Oveja vacakon o'maoroka'uy. Huakabia'erien huakupe onkuta'tog'uy. Mesa o'bakkubuka'uy.
16 —Aya'da yan'tohua'. Do'hued Apagen jak huationa'pak jak o'e. Huabahuaya' jak ehue' o'e. 'Uhuaeretaj huakupeeretaj yan'batoroк. Iya' bahuayahue' yane'. —Tukku' huabahuaya'eritaj o'mana'uy.
17 "O'nen jak ijjeretpaki, Dios. O'nen jaktaj ijpaknok huakka' menhua-diayapone." Apagba'te a'nennada o'madoya'uyate. Apagba' o'tiahuay'uy oro' Jesúsen huanigpeika'eria huaboa'da o'nopoen'uy. Jesústaj Apagba'a o'tia'pakuynok o'nokotuy.
18 —"Huakupete huabahuaya'eritaj yamaoroka'." Diosa ena'nayo oro'omey kan'tiahuaye'po konig Diosyo'da ka'dik o'e konigti yaka'. —Oknopoehue' huae'eri judío huairia Jesústaj nama'da o'nona'uy.
19 —In jak yan'sak. Bapa' huame'noe onte'ti ijka'apoy. —O'mana'uy Jesúsa.
20 —In jak cuarenta y seis huabayok on'kadhuahua'uy. Bapa' huame'noe Diosen jak e'sakte kahue'dik i'eapo. —Judío huairia o'nona'uy.
21 Jesúsnayo Diosen huid jaktaj tia'pakhue' o'uy, Jesúsenso'taj o'tia'pakuy, "Do'taj menarakapone. Bapa'me'noe ijnoyhuadapoy." O'tia'pakuy.
22 Nogok Diosa Jesústaj e'noyhuadade'te kenda Jesúsa o'mana'uy onte'ti kenda o'nopoen'uy. Kenpa'ti oro'omey huanigpeika'eri Diosba' Jesústaj buttida on'nigmadoya'uyate, oknopoe'uy. Jesucristo pai'da o'nopo'eapo, o'bueyapo, o'noyhuadapo Diosba' buttida o'batia'pak oknopoe'uy. Kenpa'ti Jesúsa buttida oa' oknopoe'uy.

Jesús aya'tada huanopoya'da o'makie'.

23 Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta oe'uy. Jerusalén huakka' jakyo huakka'nanada ogkupopakpo Jesúskon o'epo, konig Diosyo'da ka'dik o'e konig teyda Jesúsa o'ka'uyate. On'tiahuaypo, huakka'da kentaj o'noknopoe'uyate. Jesús Diosen Cristo ya'etpi' o'noknopoe'uyate.
24 Jesúsnayo aya' aratbuttaj huanopoya'da o'makie'po inomey huaboa'da moknopoene, sue'da moknopoene, hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne, Jesúsnayo o'makie'uy. "Inomey hueretda huaknopoe'eri ehue' o'ne." Be'api' ahue'dik o'e.

25 Jesúsa aya'tada huanopoya'da o'makie'. Kena'po nogomeytaj, "¿Monig
ya'ne in aratbut?" Ahue'dik o'e. Kena'po aya'tada aratbut huanopoya'da
o'makie'uy.

3

Jesúsere Nicodemo o'batia'pakuyate.

1 Huabokerek o'uyate. Ke'na fariseo Moisésenba' huaknopoe'eri huairi
o'uyate. Fariseonayo Diosen hua'a e'kika'ta' on'pakika'po kenpa'ti
adhuea'pane'en hua'a e'kika'ta' on'eretpakuyatenig'a Diostaj 'urunopo'
nigehue' o'nuyate. Ken huabokerek fariseo huairi o'epo ke'nen huadik
Nicodemo o'uyate. Nicodemo judío huairi kenpa'ti o'uyate.
2 Sikyo Jesúste an'batia'pakya'po o'huatiakbed'uyate.
—Huamanmadika'eri i'epo, oro'omeytaj a'manmadikaya'po Apag Diosya'
i'tiakuy, oro' o'nopoey. Kenda konig kahued o'neonhuahuika'uyatenig'a
oyda i'kika'. Kena'po Apag Dios be'tihuapoknok 'urua'da i'kika', Huaman-
madika'eri. —Nicodemoa Jesústaj ona'uy.
3 —Be'api' onte'ti e'si'poe'ta' e'paknayo Dios Huairitaj oknopoe'dik
o'neapo. Diosensi'po e'dik o'neapo. Onte'ti si'poehue' ee'nayo Dios Huairitaj
oknopoehue'dik o'neapo. Diosensi'po ehue'dik o'neapo. Buttida ijjay. —
Jesúsa ona'uy.
4 —¿Monig huabokerek ettone'endapoya' si'popakdik ya'et? Huabokerek
huayeendapoyo onte'ti kudhue'dik o'e. Onte'ti si'poehue'dik o'e. —Nicodemo
nopoenkahue' o'epo ona'uy.
5 —'Urunopo' a'nopo'toeya'po, kenpa'ti konig Diosensi'ponig a'eya'po
dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik mo'epo, hue'eya bautiza ogka'dik mo'epo,
kenpa'ti Diosen Nokirega nopo'toedik mo'epo. Kena'po nopo'koreahue'
ee'nayo hue'eya bautiza ogkahue' ee'nayo kenpa'ti Diosen Nokireg
nopo'toehue' ee'nayo Diosensi'po ehue'dik mo'eapo. Buttida ijjay.
6 Ettone'so'ya' on'si'popakpo, aratbutda o'ne. Diosen Nokireg
o'manopo'toepo, 'urunanada on'noeonhuahuika'.
7 "Kutaya' Diosen Nokiregya' si'poe'dik i'e." Ijja'denok, me'pukehue' yaee'.
8 Bapoka o'adyak. I'peenig'a, meya' yatiak, meyon yahua' nopoehue'
i'e. Aya'da Diosen Nokiregya' on'si'poe konigti o'ne. Onte'ti 'urua'nanada
ogkika'. Monig Diosa monigka' nopoehue' i'e. —Jesúsa Nicodemotaj ona'uy.
9 —¿Monig Diosen Nokiregya' si'poe'dik ya'e? —Nicodemoa ona'uy.
10 —Israel aratbuten huamanmadika'eri i'e. ¿Mena'po kenda ona'dene
nopoehue' i'e?
11 Do ijnopoepo, ijbatia'paki. Ijtiahuaypo, ijbatia'paki. Do ijmana'nig'a,
opud judío huairi do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'e. Buttida ijjay.
12 Iyoda konig aratbut ogkika' do'a on'batia'pakdenig'a oknopoehue' o'ene.
Konig Diosa mo'nigkika'ne ontaj e'batia'paknayo dapi' oknopoehue'dik
me'ene.
13 Diosenbayo kurudyo opud behuikhued mo'ene. Diosere ehue'
mo'ika'uyne. Donayo huabokerek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne. Diosere
ijika'po Diostaj daka' ijnopoey. Diosya' ijtiakuy.
14 Aratbut ehue' e'ika'yo Moiséskudak siro bihui e'ketka' o'beta'uyate.
'Iddute kutayo o'beta'uyate. Kenomeynayo Diostaj o'noknopoepo, bihuitaj
on'tiahuaynok, Diosa o'bayarea'uyate. Konigti do'taj ogka'apo. Doa Huabok-
erek ijjenok Diosa me'ta'mona'uyne, do'taj 'iddute kutayo men'betapone.
Cruzte men'betapone.

15 Do'taj cruzte e'beta'deme'te aya'da do'taj o'noknopo̱e̱po kenpa'da bueyhue' o̱'neapo onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

Dakhuea' huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa huakka'nada di' o'mae'uyate.

16 —Aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa huakka'da di' o'maepo ke'nen nogtiyo'da huasi'po o'manigta'mona'uyatenok, kamanopo'yare'po o'manigta'mona'uyatenok. Aya'ada Diosen Huasi'potaj e'noknopo̱e̱'nayo kenpa'da bueyhue' o̱'nepo, Diosere on'noeonhuahuika'apo.

17 Dakhuea'da bokikate aratbuttaj kamane'po Diosa ke'nensi'potaj ta'monahue' o̱'u̱yate. Aratbuttaj kamanopo'yare'po Diosa o'manigta'mona'uynok.

18 Be'api' Diosen Huasi'potaj o'noknopo̱e̱de, "Dakhuea' o̱gka'." Diosa bahuaahue' o̱'e̱. Be'api' Huasi'potaj oknopo̱e̱hue'da mentae̱nok, "Dakhuea' o'ka'." Diosa oa'de kena'po Diosen nogtiyo'da huasi'potaj oknopo̱e̱hue' o̱'ne.

19 Diosen Huasi'po konig Diosen huakjey o̱'e̱po Diostaj o'maknopo̱e̱a'. Indariyo aratbuttaj o'bahuatiakuynig'a aratbuta Diostaj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo dakhuea' o̱gkika'po sikkire̱gyo̱ e̱'ika'ta' o'deretpakika'nok. Konige̱po "Dakhuea' o̱gkika'." Diosa o'mana'apo.

20 Aya'ada dakhuea' e̱gka'te nogomeytaj e'tiahuayata' pakhue' o̱'ne. Kena'po Diosen huakjeyta' pakhue' o̱'ne. Do'taj nigpe̱e̱hue' o̱'ne.

21 Hueretda huaknopo̱e̱'erinayo Diosen buttida hua'a o̱gkika'po Diosen huakjeytaj on'pakpo Diosen Huasi'potaj o'noknopo̱e̱nok, Diosa o'batihuapokdenok aya'ada tiahuaydik o̱'ne. —Jesúsa o'mana'uy.

Onte'ti Juan bautiza huaka'eria Jesúsen o'manbatia'pakuyate.

22 Nogok Judea huadariyo Jesús oro' ke'nen huanigpe̱ika'eriere o'hua'uy. Jesús oro'ere o̱'i̱ka'po, bautiza o'magkika'uy.

23 Enón huakka' jakte kenpa'ti Salim huakka' jak ibodteda Juan kenpa'ti bautiza o'magka'uyate, ke̱yo̱ huakka' hue̱'e̱y o̱'e̱nok. Aratbut huakka' en'tiakte Juana bautiza o'magka'uyate.

24 Huabakuda̱' jakyo Juantaj kuda̱hued o̱'nenok, bautiza o'magkika'uyate.

25 "Be'aen bautiza e'magka' Diostaj 'urunopo' ka'dik ya'mae, Jesúsenpi' Juanenpi'." Juanen huanigpe̱ika'eri judío aratbutere on'batia'pakdepo,

26 Juante on'huatiakonpo,

—Jordánhue̱ akodpen Jesús onere o̱'i̱kame'ne. Jesústaj 'uruda i'manbatia'pakme'ne. Oy bautiza megke'po aya'da Jesústaj on'huahua', huamanmadika'eri. —Juanen huanigpe̱ika'eria Juantaj o'nona'uyate.

27 —Be' huabokerektapi' aratbuttaj e'manmadika' Diosa o'pakpo ta'mona'dik o̱'e̱ kenpa'ti tihuapokika'dik o̱'e̱. Jesústaj o'ta'mona'uyatepo Jesústaj o'tihuapokika'. Aratbuta Jesústaj on'huahua'denok.

28 "Do Cristo ehue' e̱e̱'tada Cristo tiakhued e̱e̱'te Diosa do'taj huakkuruda me'ta'mona'uyne." Opudtaj o'noname'ne. Kenda do'taj on'pe̱e̱me'ne.

29 Huabokerek huaboa'da o'to̱e̱pakpo hua̱to̱e̱ o'to̱e̱depo durugda o̱'e̱. Noga̱ ken huabokerektaj di' o̱'e̱po, kenpa'ti durugda o̱'e̱. Ken konig do Jesústaj di' i̱jje̱po durugda i̱jje̱y. Huakka'ada Jesústaj on'pakpo huaboa'da on'nigpe̱ika'. Kenda duruga̱'da ijmati̱pe̱e̱y.

30 Jesústanayo huakka'ada nigpe̱ika'dik o̱'nika'apo. Do'taj huaboa'da sue'da nigpe̱e̱'dik mo'e̱a̱pone. —Juana o'mana'uyate.

Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱po Diosya' o'tiakuyate.

31 Ke'na Diosya' o'tiakme'po Diosen huairitone' o̱'e̱. Aya'tada mata'mona'ika'dik o̱'e̱. Aratbutnayo indari hua̱e̱'eri o̱'nenig'a indaritaj

on'nopo̱e̱po on'batia'pakika'. Jesúsnayo Diosen Huasi'po o̱'e̱po Diosya' o'tiakpo 'urunopo'da o̱'e̱po aya'enda huairi o̱'e̱.
32 Katepi' Diosyo o'batiahuayonhuahuika'nig, katepi' o'mapeeonhuahuika'nig, kenda o'manbatia'pakika'nig'a, suhue'ada Jesústaj o'noknopo̱ika'.
33 Kenomey Jesúsen hua'a o'noknopo̱e̱po, Diosa buttida oa'ika' o'noknopo̱e̱nok.
34 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate. Diosa ke'nen noki̱re̱gda o'yok. Jesústaj o'yok. Dakhuapa ke'nen noki̱re̱g o'yoknok. Diosen hua'a o'mana'ika'.
35 Apag Huasi'potaj di' o̱'e̱. Aya'en huairida ka̱a̱'po o'ta'mona'uy.
36 Kenomey Diosen Huasi'potaj o'noknopo̱e̱po onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Huasi'potaj oknopo̱e̱hue' o̱'nepo onte'ti Diosere noeonhuahuahue' o̱'neapo. Diosa kenomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

4

Jesús Samaria huadariyo hua̱e̱'eri ettone'ere on'batia'pakuyate.

1-2 Ken, Jesústaj huakka'ada on'pe̱e̱depo huaboa'da on'tahua'uyate. Huaboa'da on'nigpe̱ika'uyate. Bautiza e'magkade'te Jesústaj on'nigpe̱ika'uy. Jesúsnayo bautiza kahue' e̱'e̱a̱da oro'omeya̱ huanigpe̱ika'eria bautiza o'magkika'uy. Juantaj sue'ada o'noknopo̱e̱'uyate. Kenda fariseo huairia on'tipe̱e̱deme'te, Jesúsa o'maknokotuy.
3 Ken o'maknokotpo, Judeaya' o'bakhua'uy. Galilea huadariyo o'kume'uy.
4 Ken Galilea huadariyo o'hua'po, Samaria huadariyo pokdik o̱'u̱y.
5 Samaria huadariyo huakka' jak Sicarte o'tiakuy. Sicar Jacobkudaken ta'bate ibodteda o̱'e̱. Ta'ba Jacobkudaken huasi'po Josékudaktaj o'yokuyate.
6 Kenteda Jacobkudaken hue̱'e̱y sorokkogya̱' hua'eg o̱'u̱yate. Jesús bidteda o'hua'epo o̱'a̱ro̱gpo, o'huaduy. Tokhuada̱' e'huadte o'huaduyate. Hue̱'e̱y sorokkogte o'manighuad'uy.
7-8 Oro' Jesúsen huanigpe̱ika'eri aypo a'baetuya'po, huakka' jakyo o'hua'demey. Samariaeri ettone' hue̱'e̱y a'egatuya'po o'tiakuyate.
—Hue̱'e̱y beyok. —Jesúsa ona'uyate.
9 Judío aratbuta Samaria hua̱e̱'eritaj batia'pakhue' o̱'i̱ka'nig'a Jesústaj ettone'a̱ o'pe̱e̱depo,
—O̱'na judío aratbut i̱'e̱nig'a, Samaria hua̱e̱'eri do i̱jje̱y. ¿Menpa' hue̱'e̱y beyoka' do'taj mena'? —Samaria ettone'a̱ Jesústaj ona'uyate.
10 —Diosa huanounhuahuika' hue̱'e̱y e'yokta' be'tipakne. "Hue̱'e̱y beyok." Ontaj ona'nig'a, "Huanounhuahuika' hue̱'e̱y beyok." Do'taj meknopo̱e̱po ena'nayo huanounhuahuika' hue̱'e̱y o'yokapone. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.
11 —Hua'eg to̱e̱hue' i̱'e̱ne. Sorokkog huabidkogyoda hue̱'e̱y o̱'e̱. ¿Meya̱' huanoeanhuahuika' hue̱'e̱y i'egapo, huairi?
12 Oro'en adhuea'pane'a̱ Jacobkudak in sorokkog bo'yokuyne. Ke'nada o'mayika'uyatenig. Ke'nen huasi'po kenpa'ti on'mamay'ika'uyate. Ke'nen vacakon o'mamay'ika'uyate. Oro'omeytaj in sorokkog bo'yokon'uyne. ¿Menpa' Jacobkudakitipi sigda huairi o̱e̱'uynig'a, o̱'na huahuak huairi i̱'e̱? —Ettone'a̱ ona'po,
13 —Be'api' in sorokkog hue̱'e̱y o'maypo, onte'ti maymaya̱' o'da'ikanig'a,
14 aya'ada do'taj moknopo̱e̱po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konig huanoeanhuahuika' hue̱'e̱y o'yoknok on'may'po, huanopoyo o̱'unhuahuika'apo,

onte'ti "maymaya̱ ijjay" ahue' o̱'neonhuahuika'apo. Do'taj moknopo̱e̱po Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa ona'uyate.

15 —Ken hue̱'e̱y beyok. Onte'ti maymaya̱ ahue'dik a̱'e̱ya̱'po, i̱yo̱ sorokkogyo̱ hue̱'e̱y a'egya'po tiakhue'dik a̱'i̱kaya'po o̱'nen hue̱'e̱y ijmayapoy, huairi. —Ettone'a̱ ona'po, Jesúsen hua'ataj nopoenkahue'da kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱ oknopo̱e̱hued o̱'e̱po kenda Jesústaj ona'uyate.

16 —Yahuati'. O̱'nen hua̱to̱e̱'taj yatotiak. —Jesúsa ona'uyate.

17 —Hua̱to̱e̱ to̱e̱hue' i̱jje̱y. —Ettone'a̱ ona'uyate.

—Hua̱to̱e̱ to̱e̱hue' i̱jje̱y. Buttida ia'.

18 Huabaniga̱' i'ta̱e̱'uynig'a. Oyda kentaj e'dipakada o̱'nen hua̱to̱e̱ ehue' o̱'e̱. Kenda buttida ia'. —Jesúsa ona'uyate.

19 —Diosen hua'a huamanbatia'pakeri o̱'e̱, o'tinopo̱e̱ne, huairi.

20 In o'te'yo "Huaboro'da i̱'e̱, Apag Dios." Oro' onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Samaria huadari hua̱e̱'eriomeya̱ on'tiona'pakika'uyate. Jerusalén huakka' jakyo "Huaboro'da i̱'e̱, Apag Dios." Tiona'pakdik mo'e̱ne. Opuda̱ judío aratbut on'mana'ika'. —Ettone'a̱ ona'uyate.

21 —Men'pe̱e̱', ettone'. A'ti meyo̱pi' mo'e̱po Apag Diostaj tiona'pakdik mo'e̱ne. Apag Diostaj a'tiona'pakya'po in ote'te tiakhue'dik mo'e̱a̱pone. Kenpa'ti a'tiona'pakya'po Jerusalényo̱ huahue'dik mo'e̱a̱pone.

22 Opud Samaria hua̱e̱'eria Diostaj nopo̱e̱hue'da nama'da mo'tiona'paknig'a, oro'omeynayo judío aratbut o̱'e̱po Diostaj oknopo̱e̱po daka' o'tiona'pakikay. Diosen huamanopo'korea'eri judío aratbut o̱'e̱.

23-24 Apag Dios noki̱re̱g o̱'e̱po buttida oa'ika'. Apag Diosen hua'a buttida o̱'e̱. Oy kenpa'ti nogokkon aratbut huadaknopo'da Diosen buttida hua'ataj o'noknopo̱e̱po Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱nok Apag Diostaj on'tiona'pakapo. Kenda Apag Diosa o'pak. —Jesúsa ettone'taj ona'uyate.

25 —Nogok Diosa Cristotaj o'ta'mona'apo, yoknopo̱e̱y. E'tiakde'te aya'da o'manmadika'apo. —Ettone'a̱ ona'uyate.

26 —Cristo do i̱jje̱y. Doa on'batia'paknig Cristo i̱jje̱y. —Jesúsa ona'uyate.

27 Jesúsa ettone'taj kenda e'nade'te oro'omey Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri Jesúste o'tiakuy. Jesúsa ettone'taj o'batia'paknok oro'a o'tiahuaypo o'me'puke'uy. (A'nennada judío huamanmadika'eri ettone'taj batia'pakhue' o̱'nika'uy.) "¿Ka'tia'po ettone'taj ina'pak?" "¿Kate i'pakpo ia'?" Jesústaj onahue' o̱'u̱y.

28 Ettone' sorokkoso o'huadanpo okhua'uyate. Ke'nen huakka' jakyo Sicar okhua'uyate. Huakka' jakyo o'kudondepo, huakka' jak hua̱e̱'eritaj o'mana'po,

29 —Sorokkogte huabokereka behuatiakpo do'taj 'urua'da menbatia'pakne. Nog huadaribayoeri o̱'e̱nig'a aya'da nogok nogok ijkikame'nig kenda mena'ne. Aya'da o'nopo̱e̱po mena'ne. Ke'na Cristo ya̱'e̱tpi'. —Ettone'a̱ ke'nen aya' huakka' jak hua̱e̱'eritaj o'mana'uyate.

30 Ken huakka' jakya' huakka'ada on'maoro̱konpo, Jesústaj on'huatiakuyate.

31 Huakka'da aratbut tiakhued e̱'ne'te,

—Yabape', Huamanmadika'eri. —Oro' ke'nen huanigpe̱i̱ka'eria ona'uyne.

32 —Bapeahue' i̱jje̱y. Nogda aypo ijto̱e̱nig opud nopo̱e̱hue' mo'e̱ne. —Mona'uyne.

33 —Be'api' kentaj aypo yanigtotiaketpi', o'nopo̱e̱po oro'omey huanigpe̱i̱ka'eria huayahuaya o'batia'pakuy.

34 —Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Katepi' Dios o'pak kenda ijkikay. Aya'da
ke'nen ijkuhuitapoy. Ke'nen ijjeretpakpo ijkika'po, do'hued aypo konig o̱'e̱.
35 Opudomey aypotaj huakka' mo'nopo̱e̱po, "Aypopi' boyoghued
e̱e̱'te a'ti botta' botta' puug o'boyogaponok jakyo totiakdik o̱'e̱a̱poy."
Mo'batia'pakika'nig. Oy konig e'boyog a̱'e̱ya̱'po huakka' aratbut
on'batiakdenok, yan'tiahuay'. Oy huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'pak.
Huakka'ada Diostaj eknopo̱e̱'ta' on'pak.
36-37 "Nogtiada o'batuke'. Noga̱ aypo o'totiak." Ken buttida
on'batia'pakika'uy. Konig huabatuke'eri i̱jje̱po konig huakkuruda
Diosen hua'a daka' ijmanmadikay. Opudomey konig aypo huatotiakeri
mo'e̱po do'hued hua'a mo'manmadikika'aponok huakka'ada do'taj
mo'nigpe̱ika'apone. Doere Diosere mo'noeonhuahuika'apone. Konig
dakhuapa opudomeya̱ doere mo'durugpakonhuahuika'apone.
38 Nogomeya̱ on'manmadikadhua'de'uy. Aratbut i̱dada oknopo̱e̱hue'
o̱'nuypo kanoknopo̱e̱'po opudomeya̱ kan'manmadike'po do'a
on'ta'mona'uyne. Opudomey huakkuru huamanmadika'eriere
mo'manmadika'nok mo'maknopo̱e̱a̱'apo. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
39 Ken jakte huakka' Samaria hua̱e̱'eri o̱'nika'po, "Aya' nogok nogok
ijkika'uynigda." Mena'ne. Ettone'a̱ o'manbatia'paknok, huakka'ada Samari-
ayo hua̱e̱'eria Jesústaj o'noknopo̱e̱'uy.
40 Samaria hua̱e̱'eri on'huatiakde. "Oro'omeytaj bota'huadunhua'."
Jesústaj o'nona'uy. Kente botta' huame'noe o̱'u̱ynok.
41 Jesúsen hua'ataj on'pe̱e̱po nogi̱ti huakka'ada o'noknopo̱e̱'uy.
42 —Ontayo'da on'pe̱e̱po oknopo̱e̱hue' o̱'e̱'nig'a oy Jesústakon on'pe̱e̱depo
oknopo̱e̱y. Jesús Diosen Cristo o̱'e̱. Diosa mo'nigta'mona'uyne. Aratbuten
dakhuea' e'ka' kabakkahue'po, huamanopo'yareadhua' o̱'e̱ monoknopo̱e̱y. —
Ettone'taj o'nona'uy.

Jesúsa gobierno huairiensi'potaj o'yarea'uy.

43 Botme'noe Sicar huakka' jakyo o̱'e̱depo oro'omeyere Jesúsa o'bakhua'uy.
Galilea huadariyo o'hua'uy. Galilea huadariyo Jesús o'kerekuyate.
44 Diosen hua'a huamanbatia'pakerien jak hua̱e̱'eriomeynayo Diosen
huamanbatia'pakeritaj e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'nika'. Jesúsa Galilea hua̱e̱'eritaj
o'manbatia'pakuynig'a.
45 Galilea huadari hua̱e̱'eri Jerusalényo̱ aypo fiestate o̱'neme'te. Jerusalényo̱
Jesúsa 'urua'nanada konig Dios ekapa' o'kame'nok on'tiahuay'uyate, Galilea
hua̱e̱'eria. Jesúsa teynanada o'kame'nok Galileayo e'kumejde'te durugteda
Jesústaj o'de'uy.
46 Ken, Caná huakka' jak Galilea huadariyo ke̱yo̱ hue̱'e̱ytaj vino o'kame'
onte'ti Jesús o'tiakuy. Capernaum huakka' jak meyo̱hue'da o̱'e̱po Capernaum
gobierno huairiensi'po o'digpakuyate.
47 Judea huadariya' Jesúsa o'tiakdepo, Galilea huadariyo Jesús o̱'i̱ka'. Kenda
Capernaum huairi o'tipe̱e̱depo Jesústaj o'huahua'depo, "Capernaum huakka'
jakya' do'huedsi'po o'bueyapo. Bohua'. Betayarea'." Diga̱'da ona'uy.
48 —Opud Galilea hua̱e̱'eri do'hued hua'a eknopo̱e̱'ta' pakhue'
mo'e̱. 'Urua'da eka'nayo konig e'bayarea'nayo do'hued hua'ataj
yanoknopo̱e̱a̱petpi'. —Jesúsa Capernaum huairitaj ona'uy.
49 —Bueyhued e̱e̱'te do'huedsi'pote bohua', huairi. —Jesústaj ona'uy.
50 —Yahuati'. O̱'nensi'po o'yarede o'noe. —Jesúsa ona'uy. Jesúsen hua'ataj
buttida oknoponpo jakyo o'kume'uyate.
51 Jakyo e'kumejte dagte ke'nen huanaba'a on'huatiakpo, on'dejpo,
—O̱'nensi'po o'yarede, o'noe. —Ke'nen huanaba'a o'nona'uyate.

52 —¿Menoka' ya'yarud? —O'mana'uy.
—'Ikken niokpo tokhuad e'huadte o'yareme'. —Huanaba'a o'nona'uyate.
53 Kente niokpo e'huadte "Ọ'nensi'po o'yarede o'noe." Jesúsa mename'ne.
Huasi'poed huaoa o'noponpo. Ke'nen huabetomeya Jesús Diosen Huasi'po
Diosya' o'tiakuyate, o'noknopọẹ'uyate.
54 Judea huadariya' Jesús o'kumejdepo Galilea huadariyo o'tiakuy.
Galilea huadariyo huẹ'ẹytaj vino o'ka'uy. Kenpa'ti gobierno huairiensi'po
o'yarea'uy.

5

Ken yạkote huabokerektaj dakhue' ọ'eonhuahua'uyate. Jesúsa o'yarea'uy.

1 Nogok judío aratbut onte'ti on'mabape'apo, Jerusalényạ' on'mabape'apo
kenpa'ti on'tiona'pakapo. Jesús Jerusalén huakka' jakyo onte'ti
o'behuikon'uy.
2 Jerusalén huakka' jak kurupen huidạ e'tiokpaka' akbogpe ọ'ẹ. Akbog-
pedik o'dikka'uy oveja. Oveja akbogpete yạko ọ'ẹ. Yạkodik o'dikka' Betesda.
Betesda yạko akta'bogpete huabanigạ' ba'ak ọ'ẹ.
3 Ba'akyo huakka'da o'nonpabahuedika'. On'digpakpo
o'nonpabahuedika', ekpobig o'nonpabahuedika', huakket
o'nonpabahuedika', e'huẹtihuarotaj o'nonmaboika'.
4 Yạkote nogok nogok Diosen huata'moneri on'huarakatuika'. O'tiakdepo
yạkotaj o'tihuaroa'uynok. Yạko karogda e'tihuaroyo be'api' huakkuruda
yakudontaj o'bayarea'ika'uyate. Katepi' dakhue' ẹ'ne'te o'bayarea'ika'uyate.
5 Kente treinta y ocho huabayok nogbokerektida dakhue' enpahued
ọ'unhuahua'uyate.
6 Jesús okmapịẹ'ahuaddik huame'noete yạkote o'tiakdepo, en-
pahuedika'taj o'tiahuaydepo onpahuedunhuahuika' oknopọẹpo,
—¿E'yarea'ta' menpa' i'pak? —Ona'uy.
7 —Yạko e'tihuarote be'api' do'taj tohuahue'dik me'nene. Do'a daka'da
ijhua'nok, nogạ huakkuruda o'kudika', Huairi. —Jesústaj ona'uy.
8 —Yabo'. Colchón ya'udpo, yahuae'. —Jesúsa ona'uy.
9 Ijhuiti ehue' o'yaread'uy. Colchón o'udpo o'hua'ud'uy.
Okmapịẹ'ahuaddik huame'noete o'yarea'uy.
10 Okmapịẹ'ahuaddik huame'noete sigpi' kahue'dik mo'ẹne. Judíoen ad-
huea'pane' nama'da on'manika'uynok,
—Okmapịẹ'ahuaddik huame'noe ọ'ẹnok colchón tohuahue'dik ọ'ẹne. —
Judío huairia o'nona'uy.
11 —Kenbokereka do'taj be'yarea'ne. "Colchón ya'udpo yahuae'." Ke'na
mena'nok ijkay. —Judío huairitaj o'mana'uy.
12 —"Ya'udpo yahuae'." ¿Be'a on'taj mena'? —Judío huairia o'nona'uy. Jesúsa
dakhue'da ona' on'nopọẹpo o'nona'uy.
13 Jesúsendik nopọẹhued ọ'ẹpo kenpa'ti ke'na be'yareadne nopọẹhue' ọ'ụy.
Kenpa'ti huakka'ada aratbut ọ'nenok Jesúsa okhua'nok Jesústaj tiahuay-
hue'dik ọ'ẹpo.
14 Nogok Jesúsa Diosen jakyo o'huahuay'uy. Huayareritaj o'huahuay'uy.
—Ẹyạ', o'yaraddene. Dakhuea' onte'ti kahue' yạẹ'. Onte'ti dakhuea'
eka'nayo nogịti dakhue'da ị'ẹạpone. —Jesúsa ona'uy.
15 Kenoka' judío huairite o'hua'uyate. "Jesúsa be'yareadne." Huabokereka
o'batia'pakuy.

16 Okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete Jesús kenda o'ka'nok Judío huairia
Jesústaj huaboa'da diga̱'da on'huadiaypo dakhuea' on'huaadhuahuika'po,
kenpa'ti e'arakta' on'tipakonhuahuika'uyate.
17 —Oy kenpa'ti do'hued Apag Dios o'kika' doakon ijkikay. —Jesúsa
o'mana'uy.
18 Okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete judío aratbut kahue'dik yane', kenda
judío huairien adhuea'pane'a̱ on'manika'uynig'a. Jesúsa manigpe̱e̱hue' o̱'e̱po
okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete o'yarea'po. Kenpa'ti Dios do'hued Apag
me'ta̱e̱ne, oa'po. "Konigti Dios i̱jje̱y." Jesúsa oa'nok, judío huairia on'nopo̱e̱po
nogi̱ti diga̱'da e'arakta' o'deretpakuyate.

Katepi' Apag Diosa kenda o'paknok Diosen Huasi'poa o'ka'.

19 —Do Diosen Huasi'po i̱jje̱po do'huedda kahue'dik i̱jje̱y. Katepi' Apaga
o'paknok kenda do Diosen Huasi'po i̱jje̱po ijkikay. Konig do'hued Apag o'ka'
konigti ijkay. Buttida ijjay.
20 Kenpa'ti Diosen Huasi'po i̱jje̱nok do'taj di' me'e̱ne. Aya'da Diosa o'kika'po
kenda do'takon me'nopo̱e̱a̱'ne. Huabokerektaj ijyarea'dey. Nogi̱ti 'urua'da
ijka'apoy. ¡Kenpihuay! A'dik mo'e̱a̱pone.
21 Aratbut en'bueyde'te onte'ti Diosa manoea'dik o̱'e̱. Konigti do Diosen
Huasi'po i̱jje̱po e'bueytapi' e'manoea'ta' ijpakpo ijmanoea'apoy.
22 "Dakhuea' i'ka'." Apagayo'da aratbuttaj ahue' o̱'e̱. Apaga o'paknok,
"Dakhuea' i'ka'." Doa Apagen Huasi'po i̱jje̱po a'dik i̱jje̱a̱poy.
23 Kenda Apaga o'paknok, "Diosen Huasi'po huadakda o̱'e̱." Aya'ada
do'taj on'tia'pakapone. Konig Apagtaj huadak on'tia'pakpo, konigti do'taj
huadak on'tia'pakapone. "Huasi'po huadakda o̱'e̱." Be'api' do'taj tia'pakhue'
e̱e̱'nayo konigti "Apag Dios huadakda o̱'e̱," tia'pakhue'da o̱'ne. Apaga do'taj
me'ta'mona'uyne.
24 Aya'ada do'taj daka' on'pe̱e̱po kenpa'ti Apaga me'ta'mona'uyne,
o'noknopo̱e̱po doere kurudyo̱ on'noeonhuahuika'apo. "Dakhuea' boka'ne."
Diosa onahue' mo'e̱a̱pone. Konig Diostaj en'nopo'bueyde on'nige̱'nig'a Diosa
mo'manoeanhuahuika'apone. Buttida ijjay.
25 Nogok kenpa'ti oyda kenomeya̱ konig Diostaj on'nopo'bueydenig'a Apag
Diosen Huasi'potaj on'pe̱e̱a̱po. On'nigpe̱e̱po Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Buttida ijjay.
26 Apag Dios o'noeonhuahuika'po onte'ti manoeanhuahuika'dik mo'e̱ne.
Diosa o'paknok do Diosen Huasi'po kenpa'ti aratbuttaj onte'ti manoean-
huahuika'dik i̱jje̱y.
27 Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. Konige̱po, "Dakhuea'
i'ka'ne." Aratbuttaj mana'dik i̱jje̱y.
28 Kenda mepu'kehue' yane'. Kena'po nogok aya' huabueyeri kubarakya'
do'taj on'pe̱e̱a̱po.
29 On'maoro̱konka'apo. Huadak huakika'eri onte'ti Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huakika'eri pai'nanada
on'nopo'unhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj kanoknopo̱e̱'po "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱nok Diosa o'ta'mona'uyate." Juana o'mana'uy. Kenpa'ti Jesústaj kanoknopo̱e̱'po konig Diosenyo'da ka'dik o̱'e̱po Jesúsa o'ka'uy.

30 —Do'huada ijnopo̱e̱po kahue'dik i̱jje̱y. Konigti Apag Diosa mena'nok
ijjay. Buttida ijja'ikay. Kena'po katepi' do ijpakpo kahue' i̱ji̱kay. Kenda Apag
Dios o'paknok ijkikay. Apag Diosa me'ta'mona'uynok.

31 Do'a Diosen Huasi'po ijjey. Do'huayo'da ijnopoepo ea'nayo kenpa' ahue'
ijjeaynig'a konig buttida do'hued hua'a peehue'dik o'nene.
32 "Do'hued Huasi'po me'taene." Diosa be'huaa'ne. Do'taj buttida
be'huaa'nok do'taj peee'dik o'nene ijnopoey.
33 "Jesús be'ati ya'eta'po." Juantaj opudomeya mo'ta'moname'. "Jesús
Diosen Huasi'po o'e." Juana buttida do'taj be'huaame'ne.
34 "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Huabokereka e'huaa'te donayo peehue'dik
ijjey. Opudomeyanayo Juantaj nigpeedik mo'epo do'taj oknopoee'dik mo'ene
Diosere a'noeonhuahuikaya'po do'taj oknopoee'dik o'nene. O'nona'ne.
35 Juan konig jeyda huakjey 'uruda o'ta'te, Juana 'uruda
o'manmadikikame'po. Opudomey judío aratbuttaj mon'madikikame'ne.
Opudomey huakjeytaj mo'durugpakatume'ne. Juantaj mon'peepo
mo'durugpakatume'ne.
36 Dios do'hued Apag o'epo do'taj me'ta'mona'uyne. Kenda Juana buttida
behuaame'ne, opudomeytaj moname'nok do'taj oknopoee'dik mo'enok.
Kenpa'ti konigepo katepi' 'urua'da Diosayo'da ka'dik o'e, doakon ijkika'nok
Diosa o'ta'mona'uy oknopoee'dik mo'ene.
37 Kenpa'ti Apaga Apagba'te do'taj be'tia'pakuynig'a opudomey judío
huairinayo Diostaj tiahuayhue' mo'ika'po kenpa'ti nigpeehue' mo'ika'po,
38 ke'nen hua'a e'peeta' pakhue' mo'e. Diosa o'ta'mona'uy. Do'taj
oknopoehue' mo'ene.
39 Apagba'a do'taj be'tia'pakne. Opudomeynayo do'taj oknopoehue'
mo'ene. Diosya' o'tiakuy oknopoehue' mo'epo Apagba'tayo'da
mo'mona'pakika'po, Diosere o'noeonhuahuika'apoy nama'da mo'nopoene.
Do'taj oknopoehue' mo'enok Diosere noeonhuahuikahue' mo'eapone.
40 Aya'ada do'taj o'noknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Opud
judío huairinayo do'taj eknopoe'ta' pakhue' mo'ene.
41 "Huadak o'e." Huabokereka do'taj e'huaa'ta' pakhue' ijjey.
42 Opud judío huairia Diostaj di' ehue' o'ne doa on'tinopoene.
43 Apag Diosa do'taj me'ta'mona'uyne. Opudomeyanayo do'taj e'nigpeeta'
pakhue' o'nene. Nog huabokerektaj Diosa ta'monahue' ee'tada opudte
e'bahuatiaknayo kentanayo mo'nigpeeapo.
44 "Huadakda mo'ene." Aratbuta enata' e'peeta' bo'pakika'. "Huadakda
mo'ene." Diosa enata' e'peeta' pakhue' mo'ene. Kena'po Diosya' o'tiakuy
oknopoehue'dik o'nene.
45 Opudtaj, "dakhuea' ogkika'." Apag Diostaj Jesúsa be'huaa'apone.
Nopoehue' yane'. "Opuda dakhuea' bokika'uynig." Moisésanayo kenda
bo'huaa'apone. Moiséstaj nama'da boa'ika'.
46 Moisésa do'taj o'timadoya'uyate. Opuda Moiséstaj hueretda oknopoehue'
mo'epo kena'po do'taj oknopoehue' o'nene.
47 Kenda Moiséskudaka o'madoya'uyate oknopoehue' ee'nayo, do'hued
hua'ataj kenpa'ti oknopoehue' mo'eapone. —Jesúsa judío huairitaj
o'mana'uyate.

6

Jesúsa cinco mil huabokerektaj o'batobape'uyate.
(Mt. 14.13-21; Mr. 6.30-44; Lc. 9.10-17)

1 Ken, Galilea e'pog konogda o'dikka' Tiberias. Nogok Galilea e'pog Jesús
okteg'uy. Oro'omeyere okteguy.

2 Jesús e'hua'te huakka'ada aratbut on'tahua'po, kena'po konig Diosyo'da
ka'dik o̱'e̱, konigti Jesúsa nogok nogok o'ka'po, dakhue' e̱'netaj o'bayarea'uy.
Konige̱po huakka'ada on'tahua'uy.
3 A'ti huakupayo o'behuikuy. Oro'omey Jesúsen huanigpe̱ika'eriere
mo'batohuaduyne.
4 A'ti judío huakurueri isi'po mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue' aypo fiesta
o̱'e̱a̱po. Konige̱po huakka'da aratbut o̱'nuy.
5 Huakka'da aratbut o̱gkupopakdepo en'batiakte Jesúsa o'batiahuay'uy.
Felipetaj
—¿Huakka'da on'batiakde kan'bape'po meya̱' pan o'baeyapet? —Jesúsa
Felipetaj ona'uy.
6 Menpa'ti Felipea oa'apo e'nopo̱e̱'ta' o'pakpo ona'uy. Kenda ijka'apoy
soatayo' Jesúsa o'nopo̱e̱'uy.
7 —Pan huabae' doscientos denarios huakupe e̱e̱'nayo aya'ada aratbuta
sue'pi' pan bapehue'dik o̱'ne. —Felipea ona'uy.
8-9 —Huabokereksi'poa nogmanigtida cebadao̱g' pan botta' biigere
o'to̱e̱nig'a kenniga aratbuta kate bapehue'dik o̱'nenok. —Andrésa, Simón
Pedroen huama'buy o̱'e̱po ona'uy. Jesústaj ona'uy.
10 —"Yan'bahuad." Yan'mana'. —Jesúsa oro'taj mona'uyne.
Kenteda huakka'da mire̱ o̱'u̱yate. Ken aya'da on'bahuaduy. Cinco mil
huabokerek o̱'nuy.
11 Jesúsa pan o'to̱e̱po Diostaj dakiti o'tiona'pakuy. Oro'omey ke'nen
huanigpe̱ika'eritaj o'posakea'po bo'yoke'po aratbut en'bahuadte oro'omeya̱
o'bayoke'uy. Konigti biig o'manokpukpukpo bo'yoke'nok oro'omeya̱
o'bayoke'uy. Noga̱ huakka' enpakok huakka' o'bayoke'uy. Dapoteya'da
on'bape'uy.
12 Kenoka' aya'da dapotey e̱'nede'te,
—Pan huaboro' huaenmo boro'ta'sujmonere bapehue' ene' yan'baea'. Ken
sigpi' parahue'dik ka̱e̱'po. —Oro'taj mona'uyne.
13 Ken o'baea'uy. Doce kusogyo̱ cebada pan boro'ta'sujmon
hueda̱'hueda̱'da o'kuda̱'uy.
14 Kenda konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱ Jesúsa konigti o'ka'nok aratbuta
on'tiahuaypo,
—Diosen hua'a huamanbatia'pakeri oro'omeytaj mo'nigtiakapone, Apag
Diosba'a oa'. Kentaj e̱kpo̱e̱' o̱'nigunhuahuika'uy. Dapi' Jesús Diosen hua'a
huamanbatia'pakeri o̱'e̱. —Judío aratbuta on'batia'pakuy.
15 Jesústaj mon'tohua'. Oro'omeyen gobierno huairi ka̱e̱'. Huakka' aratbut
e̱gkupopakte huanopoya'da on'nopo̱e̱'uy. Jesúsa o'nokotpo, o'bakhua'po
nogtia'da ote'yo o'bakbehuikuyate.

Jesús hua̱hue̱tiudte o'huae'uyate.
(Mt. 14.22-27; Mr. 6.45-52)

16 Ken osikdenok oro' Jesúsen huanigpe̱ika'eri e̱'po̱gte o'hua'uy.
17 Kusi'peyo o'bakudpo, Capernaum huakka' jakyo e̱'po̱g o'noktegpo ek-
tegte o'baksikpo, Jesús tiakhued e̱e̱'te
18 diga̱'da o'bapokpo e̱'po̱g huakka'da o'kuta'huaropakuy.
19 Bidteda e'huade'te, e̱'po̱g hua̱hue̱tiudte Jesús o'huae'po kusi'peyo Jesúsa
e'huatiakte oro' o'tiahuay'uy. Jesústaj o'tiahuaypo o'me'pukon'uy.
20 —Do i̱hue̱y. Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.
21 "Kusi'peyo yakud." Durugteda ona'depo, e'kudde'te ijhuiti ehue' akod-
pen o'hua'depo on'betuy.

Aratbuta Jesústaj o'dukuy.

22 Ken eme'te akodpen huakka'da aratbut o̱'nuyate. Kente cinco miltaj o'batobape'uy. 'Ikken nogkusi'petida o̱'e̱me'. Ken kusi'peyo Jesús kudhue' o̱'eme'nok Jesúsen huanigpe̱ika'eriomeynayo on'bakudpo o'nokbahuame'nok on'batiahuaya'uy.
23 Tiberias huakka' jakya' kusi'pe o'batiakuyate. Huakka'da aratbut on'batiakuy. Kente Jesús Huairi pantaj dakiti o'tiona'pakme'. Pankon on'bapeme' kente ibodteda kusi'pe o'batiakuyate.
24 Kente Jesústaj huahuayhue'da ke'nen huanigpe̱ika'eritaj huahuayhue'da huakka'da aratbut kusi'peyo on'kudonpo Jesústaj o'dukpo Capernaumyo on'hua'uyate.

Jesús konig aypo huamanoeanhuahuika'eri o̱'e̱.

25 Ken akodpen kusi'pete on'betdepo Capernaumyo Jesústaj o'dukpo, on-huahuaydepo,
—¿Menoka' i̱yo̱da i'tiak, Huamanmadika'eri? —O'nona'uy.
26 —Konig Diosyo'da teyda ka'dik o̱'e̱, do konigti ijka'deme'nig'a kenda do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nene. Pan ijbiame'nok opudomey dapoteya'da mo'bapeme'po, kena'po do'taj o'dukne. Aypoyo'da bo'pakne. Buttida o'nona'ne.
27 Aypo kenpa'ti katetapi' bo'eretpakpi', a'baeya'po mo'baa'popi', bo'kika'nig'a aypo kenpa'ti nogda a'ti ehue' o̱'e̱a̱po. Konige̱po aypoyo'da kenpa'ti katetapi' eretpakhue' yane'. Kikahue' yane'. Aypoanayo mo'manoteypakpo sue'pi' mo'noea'ne. Doanayo Diosere manoean-huahuika'dik o̱'nene. Do huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj mederetpakpo me'noknopo̱e̱'. Diosa be'tihuapoknok ijbayarea'mey kenpa'ti konig Diosyo'da teyda ka'dik o̱'e̱, konigti ijkamey. —Jesúsa o'mana'uy.
28 —Diosen e'ka'ta' o'paki. ¿Diosen hua'a a'kaya'po kate ka'dik o̱'e̱y oro'? —Jesústaj nama'da o'nona'uy.
29 —Opudte Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj me'noknopo̱e̱'. Kenda Diosa o'pak. —Jesúsa o'mana'uy.
30 —Oro'omeya̱ ontaj me'noknopo̱e̱'po konig Diosyo'da o'kika', konigti yaka'. Konig Diosa 'urua'nanada o'kika' o̱'na konigti eka'nayo oknopo̱e̱a̱poy. Diosya' o'tiakuyate oknopo̱e̱a̱poy.
31 A'nennada oro'omeyen adhuea'pane'taj Moisésa o'batohuae'ika'uyate. Aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'i̱ka'yo o'batohua'ika'uyate. "Maná aypo kurudya̱' o'batobape'ika'uyate." Apagba' oa'. —Jesústaj o'nona'uy.
32-33 —A'nennada kurudya̱' maná aypo Moisésa o'bayokika'uyate nama'da mo'nopo̱e̱nig'a Moisésa bayokhue' o̱'u̱yate. Kurudya̱' Diosa maná aypo o'bayokonhuahua'ika'uyate. Maná ayponayo manoeanhuahuikahue'dik o̱'e̱. Kurudya̱' do'hued Apag Dios me'ta'mona'uyne. Konig aypo huama-noeanhuahuika'eri i̱jje̱y. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy. —Jesúsa o'mana'uy.
34 —Kenda aypo bo'yokika'ne, huairi. —Jesústaj nopoenkahue' e̱'e̱a̱da o'nona'uy.
35 —Konig aypo huamanoeanhuahuika'eri i̱jje̱po aratbuttaj ma-noeanhuahuika'dik i̱jje̱y. Aya'ada on'nopo'korepo do'taj moknopo̱e̱po mo'nigpe̱ika'po konig noteyda durugnopo'da o̱'neonhuahuika'apo. On'nopo'noeyonhuahuika'apo.
36 Opudomeynayo do'taj pakhue' o̱'nepo do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nene. Konig huaboa'da o'nona'po, do'taj e'tiahuayme'pi' oknopo̱e̱hue' o̱'nene.

37 Apag Diosa do'te aya'tada mo'ta'mona'ne do'taj moknopo̱e̱a̱pone
kenpa'ti do'taj mo'nigpe̱i̱ka'apone. Kenomeya̱ do'taj me'noknopo̱e̱nok
ijbae'apoy, maenhue'dik i̱jje̱a̱poy.
38 Kena'po kurudya̱' ijtiakuy Diosa me'ta'mona'uynok. Ke'nen e'ka'ta'
ijpakpo ijtiakuy. Do huata'da e'ka'ta' pakhue' i̱jje̱po ijtiakuy.
39 Huakka' Diosataj huaknopo̱e̱'eri me'bayokuyne nogtipi' titikhue'
mo'e̱a̱pone. Kene'hua̱ya̱' huame'noete aya'tada ijmanoyhuada̱'apoy. Kenda
o'pakpo Diosa me'ta'mona'uyne.
40 Diosa o'pakpo kenomey do'taj o'noknopo̱e̱ne, do Diosen Huasi'po
o̱'e̱ o'noknopo̱e̱po kenda mo'batia'pakpo Diosere on'noeonhuahuika'po
kene'hua̱ya̱' huame'noete onte'ti kenomeytaj ijmanoea'apoy. —Jesúsa
o'mana'uy.
41 "Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri i̱jje̱y. Kurudya̱' do'hued Apag
Diosa me'ta'mona'uyne." Jesúsa oa'nok judío huairia Jesústaj on'huadiaypo
on'huamahui̱'i̱a̱'po,
42 —In huabokerek Jesús o̱'e̱. Joséensi'po o̱'e̱. Ke'nen huaoj ke'nen hua̱ye̱kon
o̱ki̱e̱y. "Kurudya̱' Diosa me'ta'mona'uyne." ¿Mena'po kenpa' a'dik ya̱'e̱? —
Judío huairia onpapayo' on'batia'pakuy.
43 —Onpapayo' huaahue' mene'.
44 Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Huakka'tada Diosa o'batihuapokpo,
do'taj huaknoponhua' o'batihuapok. Kenomey huaknopo̱e̱'eritaj ijmanoy-
huada̱'apoy. Kene'hua̱ya̱' huame'noete ijmanoyhuada̱'apoy. Diosere
on'noeonhuahuika'apo.
45 "Diosa aya'tada o'manopo̱e̱a̱'apo." Diosen hua'a huamanbatia'pakeria
o'madoya'uyate. Konige̱po aya'ada Apagtaj on'pe̱e̱po o'noknopo̱e̱po
do'takon mo'nigpe̱i̱ka'apone.
46 Apag Diosya' ijtiakuy, do'ayo'da Apagtaj ijtiahuayika'uy. Nogomeynayo
Apagtaj tiahuayhue' o̱'nikame'te.
47 Kenomey do'taj o'noknopo̱e̱po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Buttida
ijjay.
48 Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri i̱jje̱y. Aratbuttaj ijmanoean-
huahuika'apoy.
49 Aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo opuden adhuea'pane' o̱'neonhuahuika'uyate.
Diosa maná aypo e'bayokika'tada Diosere noeonhuahuikahue' o̱'nuyate.
On'mabuey'uyate.
50 Nog aypo o̱'e̱. Huamanoeanhuahuika' aypo o̱'e̱. Donayo konig huama-
noeanhuahuika' ayponig i̱jje̱y. Kurudya̱' ijtiakuypo. Konig huamanoean-
huahuika' aypo en'bape'nayo, bueyhue' on'noeonhuahuika'apo. Kenda
huamanoeanhuahuika' ayponig i̱jje̱y.
51 Aypo huamanoeanhuahuika' do konig aypo i̱jje̱y. Kurudya̱' Diosenbaya'
ijtiakuypo, aya'ada in aypo e'bape'nayo Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Ken huamanoeanhuahuika' aypo konig do'hued hua̱so̱' o̱'e̱. Aratbut
kan'noeonhuahuike'po ijmanigbueyapoy. Do'taj oknopo̱e̱'dik mo'e̱ne. —
O'manbatia'pakpo kenda Jesúsa o'mana'uy.
52 Huayahuaya judío huairia on'batia'pakpo,
—Menpa' ke'nen hua̱so̱' pe'dik o̱'e̱nok yaa'. —On'batia'pakuy.
53 —Do Huabokerek i̱jje̱nok Diosa me'ta'mona'uyne do'hued hua̱so̱' bape-
hue' e̱e̱'nayo, do'hued mimi mayhue' e̱e̱'nayo onte'ti Diosere noeon-
huahuikahue' mo'e̱a̱pone.

54 Kenomey do'hued huasō' on'bape'po kenpa'ti do'hued mimi on'mai'po
Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostehuapa' kene'huayā' huame'noete
kenomeytaj ijmanoea'apoy.
55-56 Kenda o'nona'nig do'hued huasō' huamanoeanhuahuika' aypo ō'ē.
Do'hued mimi buttida huamai' mimi ō'ē. Aya'ada do'hued huasō' on'bape'po
do'hued mimi on'mai'po doyoyo' ō'nika'. Do kenpa'ti kenomeyere ijikay.
57 Do'hued Pagā me'ta'mona'uyne. Apaga o'noeonhuahuika'po do'takon
me'noeanhuahuika'ne. Aya'ada konig do'taj mo'bape'po do'taj moknopōēpo
doere on'noeonhuahuika'apo.
58 Do konig aypo huamanoeanhuahuika'eri kāē'po kurudyā' Diosa
me'ta'mona'uyne. A'nennada adhuea'pane'taj Diosa maná aypo kurudyā'
o'bayokika'uyate. E'bape'ika'ada nogok on'mabuey'uyate. Aya'da do'taj
moknopōēpo konig huamanoeanhuahuika' aypo on'bape'po Diosere
on'noeonhuahuika'apo. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
59 Capernaum huakka' jakyo judío aratbuten huaitake' jakyo Jesúsa
o'manmadika'po kenda o'mana'uy.

Jesúsen hua'a o'manoeanhuahuika'apo.

60 Sue'da huakka'mon Jesúsen huanigpeikaeria on'peeondepo,
—Jesúsa o'manmadika' kenda kahue'dik ō'ēne. Menpa' be'api nigpēē'dik
yā'net. —Kenomeyā on'batia'pak'uy.
61 Ke'nen huanigpeika'eri kenda on'batia'pakpo Jesúsa o'nopōēpo,
—¿Do'hued hua'ataj menpa' nigpēēhue'dik mo'ē?
62 ¿Do Huabokerek ijjēnok Diosa me'ta'mona'uyne kēyō kurudyō ijika'uy
e'behuikte opudā on'tiahuaydepo menpa' do'taj moknopōēāpet?
63 Diosen Nokīrēgā o'manoeanhuahuika'. Aratbuten huasō'ānayo ma-
noeanhuahuikahue' ō'ē. Do'hued hua'a ijmanay konig Diosen Nokīrēg
o'manoeanhuahuika'apo. Do'hued hua'ataj moknopoika'po mo'nigpeika'po
Diosere mo'noeonhuahuika'apone.
64 Kenda ijja'denig'a opudomey sue'ada oknopōēhue' ō'nene. —Jesúsa
o'mana'uy.
Ken huakkuruda Jesúsa a'manmadikaya'po tiakhued ō'ēpoed be'ati
do'taj oknopōēhue' me'neapone Jesúsa o'nopoika'uyate. Kenpa'ti Judasa
kadarake'po be'titotiakapone Jesúsa o'nopōē'uyate.
65 —Do Diosen Huasi'po ijjēnok Diosa me'ta'mona'uyne. Do'taj
kanoknopōē'po Diosa e'tihuapokenayo oknopōē'dik mo'ēne. Do'taj
kanoknopōē'po Diosa tihuapokhue' ēē'nayo oknopōēhue'dik mo'ēne. —
Jesúsa o'mana'uy.
66 Kenda e'manade'te huakka'ada ke'nen huanigpeika'eriomeyā
o'noknopōēbatikuy. Onte'ti kenere ta'huaehue' ō'ne'uy.
67 —¿Opud kenpa'ti menpa' eknopōēbatikta' bo'pak? —Jesúsa oro' doce
huamata'mona'eritaj mona'uyne.
68 —Ehue', Huairi, ō'na huanoeonhuahuika' hua'a ona'ika'ne.
69 Cristo ī'ēpo, Diosen Huasi'po ī'ēpo ontaj Diosa bektie'ea'uyate, Huairi. —
Simón Pedroa ona'uy.
70 —Opud, doce huamata'mona'eri ijbaktie'ea'uynig'a, opudā nogtatida
toto' huairia mo'nopo'tōēāpone. —Jesúsa mona'uyne.
71 Simónensi'po Judas Iscariotetaj o'batia'pakpo kena'po ken doce
huanigpeika'eriya' kadarake'po o'batotiakapo Jesúsa o'nopōē'uy.

7

Jesúsen huama'buya Diosen Huasi'po ō'ē oknopounkahue' ō'nuy.

1 Nogok Galilea huadaribayo Jesúsa nogiti o'manmadikadhuahuika'uy. Nogyo nogyo o'hua'epo o'manmadikadhuahuika'uy. Kenoka' Judea huadaribayo nogyo nogyo e'manmadika'ta' pakhue' o'uy Jesúsa. Judeayo judío huairia e'arakta' on'tipaknok.
2 A'timon judíoen baak fiesta o'eapo, Jerusalénya' o'eapo. Siete huame'noe fiesta o'eapo. Aya'da judío huabokerek on'bahua'apo.
3 Kenoka' Jesúsen huama'buy Jesúste on'huatiakdepo, o'nona'po,
—Iyo Galileayo ikahue' yae', eg'. Fiestate Judeayo monhua'. Huakka'da o'nen huanigpeika'eri Judeayo o'ne, kenpa'ti 'urua'da Diosen i'kika'nig kan'tiahuaye'po. Konigepo Judeayo monhua'.
4 Ontaj huakka'ada eknopoe'ta' e'paknayo, ontaj huakka'ada e'nigpeika'ta' e'paknayo iyo sue'da aratbut e'nahue'yo ehue'dik i'ene. Keyo huakka'da aratbut e'nahue'yo hua'dik i'ene. Huairi o'e aratbuta me'noknopoe'po huakka' aratbut egkupopakya' 'urua'nanada yamanigkika', konig Diosayo'da ka'dik o'e yamanigkika', yabayarea'. —Jesúsen huama'buya Jesústaj o'nona'uyate.
5 Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenpa'ti Jesús Diosen Huasi'po o'e Jesúsen huama'buy oknopoehued e'eada kenpa' o'nona'uyate. Jesúsere ehua'ta' on'pakpoda kenpa' o'nona'uy.
6 —Oy huame'noenayo fiesta Jerusalényo huahue'dik ijjey. Opudnayo menokapi' bo'pakpo hua'dik mo'ene.
7 Huakka' aratbuta do'taj oknopoehue' o'ne. Konigti oknopoehue' o'nene do'taj. Konigepo kenomeya opudtaj huadiayhue' mo'ene. "Diostaj dakhuea' bo'kika'ne. Diostaj nigpeehue' mo'ika'ne." Kenomey oknopoehue' huae'eritaj ijmanika'nok konigepo do'taj diga'da menhuadiayika'ne.
8 Fiestayo yan'bahuati'. Donayo huahued ijjey. Oy huahue'dik ijjey. —Jesúsa huama'buytaj o'mana'uy.
9 Kenda Jesúsa e'nade'te huama'buya o'nokhua'uy. Jesúsnayo Galileayo o'ika'uy.

Nogok baak fiestayo Jesús o'hua'uy. Judío aratbuttaj o'manmadikanhua'uy.

10 Jesúsen huama'buy kenpa'ti aya' huabokerekomey fiestate Jerusalényo on'hua'depo dagte aratbutbahue' o'nenok Jesúskon Jerusalényo o'hua'uy. Aratbut Jesústaj tiahuayhue' o'maepo Jesús o'hua'uy.
11 Jesús Jerusalényo okyehued ee'te judío huairiomeya Jesústaj o'nonmabopo,
—¿Kenbokerek meyon ya'e? —Judío huairia on'huaa'po.
12 Jesústaj huakka'ada on'tia'pakpo, "Huadakda o'e." Huakka'ada on'tia'pakpo, "Dakhue'da o'e. Nama'da o'manmadika'. Aratbuttaj engaña o'magka'." Nogomey huakka'ada on'tia'pakuy.
13 Huayahuaya utak utaka' on'batia'pakpo judío huairitaj on'me'pukpo huakka' aratbuttaj 'utta' batia'pakhue' o'nuy. 'Utta' Jesústaj batia'pakhue' o'nuy.
14 Fiesta bapa'me'noe ogka'depo konig fiesta nopote ee'te Diosen jakyo Jesús o'hua'po okyedepo huaboa'da o'manmadika'uy. Huakka'da aratbut egkupopakde'te o'manmadika'uy. 'Urua'nada o'manmadika'uy.
15 Ken judío huairi Jesústaj on'peedepo on'mepu'kepo on'huadiaypo,
—Oro'en escuelaya' Diosba' madoyahue' o'ika'uy Jesús. Kentaj onmadikahue' o'ika'uy. Konigepo sigpi' nopoehue' o'e. Buttida o'nona'ne. —Judío huairia Jesústaj oknopoehue' o'nepo huakka' aratbuttaj nama'da on'mana'uy.

16 —Do'huedda ijpakpo manmadikahue' ijjey. Diosa me'ta'mona'uyne.
Kenda Diosa me'nopoea'nok ijmanmadikikay. Diosen buttida hua'a ijman-
madikikay.
17 Do'taj on'peepo aya'ada Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakpo kenda Diosa
me'nopoea'nig ijmanmadikikay daka' kenda on'nopoeapo. Do'huedda
ijnopoepo manmadikahue' ijjey kenomeya kenpa'ti on'nopoeapo.
18 Nogomey huakka'ada onda on'nopoepo on'manmadikika'. "Ke'na
huadakda huamanmadika'eri o'e." "Huadakda o'e." "Huairi o'e."
Aratbuta e'huaa'te e'peeta' on'pakpo on'manmadikika'. Do'tanayo Diosa
me'ta'mona'uyne. "Huadaknanada o'e Dios." "Huaboro'nanada huairi o'e
Dios." Opuda e'huaa'te e'peeta' ijpakpo buttida hua'ayo'da ijmanmadikikay.
Sigpi' da ahue' ijjikay.
19 Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e.
Moisésba' mo'ba'toika'ne. Kenda e'nopoeada aya'ada nigpeehue' mo'ika'ne.
Moisésba'taj nigpeehue' mo'ika'ne. ¿Do'taj mena'po e'arakta' on'tipak? —
Jesúsa judío huairitaj o'mana'uy.
20 —Dakhue' nokiregea me'nopo'toenok huasegda i'epo ia'ne. Be'api' ontaj
e'arakta' pakhue' o'ne. —Aratbuta Jesústaj nama'da o'nona'uy.
21 —Huabokerek treinta y ocho huabayok dakhue'da o'epo onpahue-
donhuahuika'uyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete ijyareame'nok
huakka' mo'mepu'ke'po do'taj on'huadiayne.
22 Huabokereksi'potaj yobedtaj huasi'dak oktegdik yanikati', opudomeyen
adhuea'pane'a mona'uyate. Moisésa konigti mona'uyate. Konigepo Moisés-
taj mo'nigpeepo huabokereksi'potaj ocho huame'noe e'noede'te huasi'dak bok-
tegika'. Okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' boktegika'ne.
23 Okmapie'ahuaddik huame'noete kahue'dik mo'e opudomey
mo'mana'ika'nig'a okmapie'ahuaddik huame'noe ee'pi' Moisés-
taj mo'peepo huabokereksi'poensi'dak boktegika'ne. Huabokerek dakhue'da o'epo
treinta y ocho huabayok enpahuedonhuahuikade'te okmapie'ahuaddik
huame'noete ijyareame'nok do'taj onhuadiayme'ne. ¿Mena'po
onhuadiayme'? Nama'nanada onhuadiayme'ne.
24 Do'a e'yarea'te on'tiahuayme'po dakhuea' o'ka' nama'da on'tinopoepo
on'huadiaypo do'taj e'arakta' on'tipakne. Konigepo Dios ken huabokerektaj
o'matinepahui'po di' o'enok ijyarea'mey. Opudomey kenda nokotdik mo'e.
Okmapie'ahuaddik huame'noete e'bayarea' huadakda o'e yan'nopoe'. —
Jesúsa o'mana'uy.

Diosa buttida oa'ika'. Diosya' ijtiakuy. Jesúsa oa'uy.

25 —In huabokerektaj judío huairia a'arakya'po o'deretpakpo
26 iyo Diosen jakyo e'manmadika'te judío huairinayo tohuahue' o'ne. Diosa
o'ta'mona'uy, Diosen Cristo o'e. Dapi' judío huairia kenda oknopoehue' o'ne.
27 Ke'na Cristo ehue' o'e. Konigepo Jesús Galileayo huae'eri o'e o'nopoey.
Cristo e'tiakde'te meya' ya'tiaket nopoehue'dik o'eapoy. —Sue'da Jerusalényo
huae'eria huaboa'da nama'da huayahuaya on'manbatia'pakuy.
28 Kenda aratbuta nama'da on'batia'pakpo Jesúsa o'nopoepo huakka' arat-
but egkupopakte o'manmadika'po 'utta'da o'mana'po,
—Do'taj okiehue' o'nene kenpa'ti keya' o'tiakuy opudomeya oknopoehue'
o'nene. Do huata'da ijpakpo tiakhue' ijje'uy. Dios kurudyo, hueretda Diosa
o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomeynayo hueretda Diostaj oknopoehue'
mo'ene.
29 Hueretda Diosa me'ta'mona'uynok Diosya' ijtiakuy. Konigepo Diostaj
yoknopoikay. Diostaj yokiey. Buttida a'dik ijjey. —Jesúsa 'utta'da o'mana'uy.

30 Jesústaj judío huairia on'huadiaypo e'bakudạ' jakyo en'tohua'ta' en'tipaktada Diosa Jesústaj o'tioka'nok tohuahue'dik ọ'nuy. Jesús kenok huabuey ehued ọ'tạẹnok.
31 Nogomey huakka' judío aratbut ọgkupopakpo Jesústaj on'pẹẹpo Jesústaj o'noknopọẹ'uy.
—Kenyo'da Diosen Cristo 'urua'da kika'dik ọ'ẹạpo. In huabokerek kenda o'kika'po. In huabokereka aratbuttaj o'bayarea'. Dapi' Diosen Cristo ọ'ẹ Jesús. —Aratbuta on'batia'pakuy.

Diosen jakyo kente Jesúsa e'manmadika'te fariseo huairia sorotataj on'mata'mona'uyate. Jesústaj kan'tohue'po on'mata'mona'uyate.

32 Jesús Diosen Cristo ọ'ẹ. Aratbuta on'batia'pakpo fariseo huairi kenpa'ti sacerdote huamationa'pakika'eri huairiomeyạ on'tipẹẹdepo on'huadiaypo Jesústaj kan'tohue'po kenomeyen sorotataj on'mata'mona'uyate.
33 Kenoka' huakka' aratbut ẹgkupopakte Jesúsa o'mana'po,
—Opudomeyere sue'da puug ịjjẹạpoy. Kenoka' Diosyo ijkumejapoy. Diosa me'ta'mona'uynig kẹyọda ijhua'apoy.
34 Nogok do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik ọ'neapone. Do'taj oknopọẹhue' ọ'nepo konigẹpo do'taj huatiakhue'dik ọ'neapone. —Jesúsa o'mana'uy.
35 Judío aratbuta on'pẹẹdepo huayahuaya on'batia'pakpo,
—¿In huabokerek ka'tia' yaa'? ¿Meyon yahua'apet oro' huahuayhue'dik ọ'ẹạpone? Nog huadaribayo kẹyọ judío aratbut on'mamon'uyate nog aratbuttaj kamanmadike'po yahua'apetdapi'.
36 "Do'taj o'dukaponig'a huahuayhue'dik ọ'neapone." "Do'taj oknopọẹhue' ọ'neapo konigẹpo do'taj huatiakhue'dik ọ'neapone." Jesúsa o'mana'. ¿Ka'tia' yaa'? —Judío aratbut huayahuaya on'batia'pakpo.

Diosen Nokịrẹgạ huaknopọẹ'eriennopo'taj o'manopo'tọẹapo. Diosa o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

37 Fiesta kene'huạyạ' huame'noete 'urua'da ọgkika'uyate. 'Urume'noe ọ'ịka'uyate. Kenme'noete Jesúsa o'bopo huakka' aratbuttaj 'utta'da o'mana'po,
—Be'api' durugnopo' ẹẹ'ta' e'paknayo do'taj kan'noknopọẹ' do'taj kan'nigpẹẹ' ijmanopo'durugpakika'apoy. Konigti be'api' maymayạ' ea'nayo huẹ'ẹy ijbayoknok on'durugpakapo.
38 Konig Diosba' oa'po, konig huakka' huẹ'ẹy on'mayika'po durugda ọ'neonhuahuika'po konigti kenomey do'taj beknopọẹpo durugnanada on'noeonhuahuika'apo, Diosere durugteda on'noeonhuahuika'apo. Nogomeytakon on'manoeanhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.
39 Jesúsen huaknopọẹ'eritaj Diosen Nokịrẹgạ o'manopo'tọẹạpo. Diosen durugteda ọgkika'apo. Jesúsa kenpa' o'batia'pakuy. En'batia'pakte Diosa ke'nen Nokịrẹg huaknopọẹ'eritaj manigta'monahued ọ'ẹpo konigẹpo Jesús bueyhued ọ'ẹpo, kurudyọ huahued ọ'ẹpo, Diosere ehued ọ'ẹpo.

Jesús Diosen huamanbatia'pakeri ọ'ẹ. Huakka' o'noknopọẹpo. Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Cristo ọ'ẹ. Nogomeyạ o'noknopọẹ. Diosa ta'monahue' ọ'ẹ. Konigẹpo Cristo ehue' ọ'ẹ. Nogomeyạ o'noknopọẹpo.

40 Kenda Jesúsa eade'te,
—Kentaj o'nonmabodhuahuika'uy Diosen huamanbatia'pakeri Jesús ọ'ẹ. —Huakka'ada o'da'uy.
41 —Diosa o'ta'mona'uyate. Cristo ọ'ẹ. —Nogomeyạ o'da'uy.

—Ehue'. Cristo ehue' o̱'e̱. Galilea hua̱e̱'eri o̱'e̱. Galileayo hua̱e̱'eria Cristo ehue'dik o̱'e̱a̱po.
42 Cristo David huairien adhuea' huayayo o̱'e̱a̱po. Belényo o'si'poe̱'apo kenteda David o'si'poe̱'uyate. —Nogomeya̱ o'da'uy.
43 Huakka'ada Jesústaj o'noknopo̱e̱'uy. Nogomeya̱ oknopo̱e̱hue' o̱'nuy.
44 Huakka'ada kan'kude̱'po e'tohua'ta' e'pakada tohuahue' o̱'nuy.

Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate kenda judío huairia oknopo̱e̱hue' o̱'nuyate.

45 Fariseo huairitaj kenpa'ti sacerdote huairitaj kenomeyen sorotataa on'kume'uy. Jesústaj totiakhue'ada on'kume'uy.
—Jesústaj yan'totiak. O'nona'ne. ¿Mena'po totiakhue' mo'e̱? —Huairia on'mana'uyate.
46 —In huabokerek 'urua'nanada o'mana'. Ken konig manahue' o̱'i̱ka'uy. 'Urua'nanada o'manmadika'. —Sorotataa on'mana'uyate.
47 —Menpa' Jesúsa opudomeytakon engaña mogka'de.
48 Oro'omey aya' huairiada oknopo̱e̱hue' o̱'e̱y. —Fariseo huairikon oknopo̱e̱hue' o̱'ne.
49 Jesúsen huaknopo̱e̱'eria Moisésen hua'ataj nopo̱e̱hue' o̱'ne. Diosa castiga kamagke'. —Fariseo huairi on'huadiaypo sorotataj huairitaj on'mana'uyate.
50 Nicodemo fariseo huairi o̱'e̱po a'nenda sikyo Jesústaj a'batia'pakya'po o'ta'huadbed'uyate. Nicodemoa nogomey fariseo huairitaj o'mana'po,
51 —Betapi', "Dakhuea' o'ka', castiga ka̱gke'po." Kenpa' ahued kenbokerektaj pe̱e̱'dik mo'e̱. Katepi' dakhuea'pi' o'ka' huakkuruda nopo̱e̱'dik mo'e̱. Kenpa' Moisésen e'mana' o̱'e̱. Kenda opudomey mo'nopo̱e̱t. —Nicodemoa o'mana'uy. Nog fariseo huairitaj o'mana'uy.
52 —Ka'tia', o̱'nakon Galilea hua̱e̱'eri i̱'e̱po ia'. Apagba' yatiahuay'. Galilea hua̱e̱'eri Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o̱'e̱a̱po. Cristo Galileaya' tiakhue'dik o̱'e̱a̱po. Apagba'taj i'tiahuaypo kenda nopo̱e̱'dik i̱'e̱. —Judío huairia on'diaypo nama'da o'nona'uy. Nicodemotaj o'nona'uyate.

Ettone' nogbokerekereda o'bakde'uyate.

53 Jak e'tahua̱e̱'yo aya'da on'bahua'uyate.

8

1 Jesúsnayo ote' Olivosyo o'hua'uy.
2 Eme'te Diosen jakyo o'kume'uy. Huakka'da en'tikupopakte Jesús o'huadpo huaboa'da o'manmadika'po.
3 A'timon sue'da Moisésenba' huamanmadika'eri sue'da fariseo huairi hua̱e̱'eriere Jesúste on'huatiakuy. Ettone'taj on'huatotiakpo, ken ettone' nogbokerekereda e'bakdejte be'api' huaboa'da on'huahuaydepo aratbutnopoyoda on'boa'po,
4 —In ettone' nogbokerekereda e'bakdejte on'huahuayate.
5 Ettone' nogbokerekereda e'bakdejnayo kabueye'po huida̱ yan'bapa'ika'. Moisésba'a kenpa' mona'ne, huamanmadika'eri. ¿Menpa' ka'dik o̱'e̱ oro'? ¿Menpa' i'nopo̱e̱ o̱'na? —Moisésba' huamanmadika'eri fariseoere Jesústaj nama'da kae'po o'nona'uy.
6 Kenda nama'da Jesúsa kae'po nama'da o'nona'uy. Jesústaj nama'da ena'tadapi' kae'po o'nona'uy. Kenoka' kenda e'nona'te Jesús 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'uy.
7 "¿Menpa' ka'dik o̱'e̱ oro'?" "¿Menpa' i'nopo̱e̱?" Onte'ti Jesústaj nama'da o'nona'po,
—Be'api' dakhuea' kahue' e'hua̱'i̱ka'a huakkuru huida̱ kapa'e'. —Jesúsa judío huairitaj o'mana'po.

8 Onte'ti 'ikutagpite o'huadpo sorokta' huaba'pia o'madoya'po.
9 Ettone' dakhuea' o'ka'. Aya'ada kenda enade' nogtia' nogtia' huaboa'da
o'nokbahuuka'po oro'omeykon Diostaj dakhuea' o'ka'uy on'noponpo
o'nokhua'uy. Huakkuruda huatone'ạ o'nokbahua'po nogti nogtia'
o'nokbahuuka'po aya'ada o'nokbahua'denok ettone'yo'da o'yahue'uy.
Ettone'ere Jesúsereyo'da o'nun'uy.
10 Jesúsa o'bopo ona'po,
—¿Dakhuea' o'ka' bo'huaa'nig men yạ'ne? Sigpi' castiga ọgkay huaahue'
mo'ẹne, ettone'. —Jesúsa ona'uy.
11 —Aya' menokbahua'ne. Sigpi' castiga ọgkay huaahue' me'nene, Huairi.
—Ettone'ạ Jesústaj ona'uy.
—Castiga kanogke' dokon huaahue'dik ịjjẹy. Yahuati'. Onte'ti dakhuea'
kahue' yạẹ'. —Jesúsa ettone'taj ona'uy.

Jesús konig Diosen huakjey ọ'ẹ. Diostaj o'maknopọẹạ'ika'. Jesúsen huanigpẹika'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo.

12 Diosen jakyo huakka' aratbut ọgkupopakuy. Onte'ti Jesúsa
o'manmadika'apo,
—Diostaj huamaknopọẹạ'eri konig Diosen huakjey ịjjẹy. Konig Diosen
huakjey ịjjẹpo aratbuttaj ijmaknopọẹạ'ikay. Konig ọ'ẹ Dios huanopọẹ' ij-
maknopọẹạ'ikay. Do'taj aya'ada moknopọẹpo mo'nigpẹika'po Diostakon
o'noknopọẹạpo. Huadakda ọgkika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo.
Huakjeyyo ọ'neonhuahuika'apo. Dakhuea' kikahue'da sikkịrẹgyọ ehue'
ọ'neonhuahuika'apo. —Jesúsa o'mana'uy.
13 —Onda i'nopọẹpo huata' i'tia'pakne nogạ konigti kenda ia' tia'pakhue'
ọ'nenok nama'dapi' ia'nok ontaj nigpẹẹhue'dik ọ'ẹy. —Fariseo huairiomeyạ
Jesústaj o'nona'uy.
14 —Do huata'da ijtia'paknig buttida ọ'ẹ. Do'taj nigpẹẹdik mo'ẹ konigẹpo
Apag Diosere ịjịka'uy, Apag Diosya' ijtiakuy ijnopọẹy. Onte'ti Diosyo
ijhua'apoy ijnopọẹnok konigẹpo do'hued hua'a buttida ọ'ẹ oknopọẹdik
mo'ẹ kenpa'ti do'taj nigpẹika'dik mo'ẹne. Opudomeynayo kẹyạ' o'tiakuy
nopọẹhue' mo'ẹ. Kẹyọ o'hua'apo nopọẹhue' mo'ẹne.
15 Konig aratbuta on'nopọika' opudạ mo'nopọẹ. Diosya' o'tiakuy
nopọẹhue' mo'ẹne. Da oa' o'noknopọika'ne. "Dakhuea' bo'kika'po bueydik
mo'ẹne," kamanike'po Diosa ta'monahue' me'ụyne.
16 Aratbut oknopọẹhue' ẹ'ne'nayo nopo'koreahue' ẹ'ne'nayopi' "Dakhuea'
bo'ka'nok Diosa castiga kamagke'." A'dik ịjjẹạpoy. Konigẹpo nogtia'da ahue'
ịjjẹy. Apag Dios doere konigti o'mana'ika'. Buttida oa' aya'ada nopọẹ'dik ọ'ne.
17 A'nennada Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey
Moisésba' mo'tọẹne. Huabokerekpi' dakhuea' eka'nayo dakhuea' o'ka'
botta'bokereka konigti e'huaa'nayo buttida on'huaa' mo'nopọẹpo dakhuea'
huaka'eritaj castiga ọgka'dik mo'ẹne. Moisésa oa'uyate.
18 Ken do konig Diosen huakjey ịjjẹpo Diostaj huamaknopọẹạ'eri ịjjẹpo
ijtiakuy. Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda huata' ijhua'ikay. Do'hued
Apaga Diosa konigti be'huaa'ika'ne. Konigẹpo buttida oa' oknopọẹ'dik
mo'ẹne. —Fariseo huairitaj Jesúsa o'mana'uynig'a Jesús Diosen Huasi'po ọ'ẹ
oknopọẹhue'da ọ'nuy.
19 —Ka'tia' ia', ¿Ọ'nen Apag men ịtạẹ? —Fariseoa o'nona'uy.
—Diosen Cristo ọ'ẹ oknopọẹhue' mo'ẹne. Aratbuten dakhuea' e'ka' hua-
manopo'yarea'eri ọ'ẹ nopọẹhue' mo'ẹne. Kenpa'ti Apag Diostaj konigti
oknopọẹhue' mo'ẹne. —Jesúsa o'mana'uy.

20 Diosen jakyo kenteda Diostaj huakupe huanigkudạ̱’ caja’po o’huadika’,
kẹ̱yọ̱ Jesúsa kenoka’ e’manmadika’te Jesús bueyhue’ kạ̱ẹ̱’ Diosa o’nopọ̱ẹ̱nok
tohuahue’dik ọ̱’nuy.

Kẹ̱yọ̱ ijhua’apoy huahue’dik mo’ẹ̱ạ̱pone. Jesúsa o’mana’uy.

21 —Kenpa’da o’nokhua’apone. Do’taj o’dukaponig’a oknopọ̱ẹ̱hue’da
mo’ẹ̱po kenpa’da mo’bueyapone. Nopo’koreahue’da dakhuea’ e’ka’
mo’tọ̱ẹ̱po mo’bueyapone. Kẹ̱yọ̱ ijhua’apoy huahue’dik mo’ẹ̱ạ̱pone. —Judío
oknopọ̱ẹ̱hue’ huạ̱ẹ̱’eritaj Jesúsa o’mana’uy.

22 —“Kẹ̱yọ̱ ijhua’apoy huahue’dik mo’ẹ̱ạ̱pone.” Jesúsa mona’ne. Menpa’ hu-
ata’da arakdikpi’ yạ̱’ẹ̱po yạ̱’ẹ̱t. —Judíomeyạ̱ nopọ̱ẹ̱hue’ ọ̱’nepo on’batia’pakuy.

23 —Huadariyo huạ̱ẹ̱’eri mo’ẹ̱po konig dakhuea’ huaka’eri aratbut mo’ẹ̱po,
konig opudda bo’pakpo mo’nopọ̱ika’po, konigti bo’kika’. Donayo kurudyạ̱’
ijhuarakuy. Apag Diosya’ ijtiakuy. Indariyo huạ̱ika’eri ehue’ ịjjẹ̱y.

24 Diosen Huasi’po ịjjẹ̱nok Diosa me’ta’mona’uyne. Do Diosen Huasi’po
ẹ̱ẹ̱’tada do’taj oknopọ̱ẹ̱hue’ ẹ̱ẹ̱’nayo dakhuea’ e’ka’ mo’tọ̱ẹ̱po kenpa’da
mo’bueyapone. Diosa castiga mogka’apone. —Jesúsa judío huairitaj
o’mana’uy.

25 —¿Be’a ị̱’ẹ̱ on? —Kenda e’nopọ̱ẹ̱’ta’ pakhue’ ọ̱’nepo nama’da o’nona’uy.
—Kenda huakkuruda o’nona’uyne. Mena’po onte’ti ena’ta’ bo’pak.

26 “Inomey huairia dakhue’da ọ̱gkika’, ontaj oknopọ̱ẹ̱hue’ mo’ẹ̱ne.” Diostaj
huaa’dik ẹ̱’ẹ̱ạ̱da oynayo huaahue’dik ọ̱’nene. Ke’na me’ta’mona’uyne buttida
oa’ika’. Kenda Diosen ijpẹ̱ẹ̱po aratbuttaj ijmanikay. —Jesúsa oknopọ̱ẹ̱hue’
huạ̱ẹ̱’eri judío huairitaj o’mana’uy.

27 Jesúsa Apag Diostaj o’manmadikika’. Judío huairianayo nopoenkahue’
ọ̱’nuy. Kenpa’ti Apag Diosa o’ta’mona’uyate judíomey nopọ̱ẹ̱hue’ ọ̱’nuynok,

28 —Cruzte do’taj en’darakde’te Diosa o’ta’mona’uyate mo’nopọ̱ẹ̱ạ̱pone.
Do’huedda sigpi’ kahue’ ịjjkay. Kenda Diosa me’nopọ̱ẹ̱ạ̱’ne kenda ijmanikay.

29 Do’hued Apag Diosa me’ta’mona’uyne. Nogtia’da ẹ̱ạ̱hue’ me’ị̱ka’ne.
Doere kenpa’da ọ̱’ị̱ka’. Kenda Diosa o’pak ijkikay. —Jesúsa Judío huairitaj
o’mana’uy. Kenomeyạ̱ Jesústaj on’huadiaypo e’arakta’ on’tipakuy.

30 Kenda Jesúsa e’manade’te huakka’ada Jesústaj o’noknopọ̱ẹ̱’uy.

Diosensi’pomey Jesústaj di’ ọ̱’ne. Aratbut Jesústaj nigpẹ̱ẹ̱hue’ ọ̱’nepo konig toto’en huanaba’ ọ̱’nepo dakhuea’ ọ̱gkika’.

31-32 —Aya’ada do’hued hua’a mo’nigpẹ̱ika’po do’hued hueretda
huanigpẹ̱ika’eri mo’ẹ̱ne. Do’hued hua’a buttida ọ̱’ẹ̱ moknopọ̱ẹ̱po onte’ti
toto’taj konig huanaba’ nigpẹ̱ẹ̱hue’ mo’ị̱ka’po onte’ti dakhuea’ kikahue’dik
mo’ẹ̱ạ̱pone. —Judío huaknopọ̱ẹ̱’eritaj Jesúsa o’mana’uy.

33 —Oro’omey Abrahamen adhuea’ huayayo ọ̱’ẹ̱y. Nog aratbuten huanaba’
ehue’da ọ̱’ị̱kay. Konig dakhuea’ huaka’eri huanaba’ ehue’da ọ̱’ị̱kay. Onte’ti
konig huanaba’ dakhuea’ kikahue’dik ọ̱’ẹ̱ạ̱poy. Nama’da oro’taj kenpa’
ona’ne. —Jesústaj o’nona’uy.

34 —Aya’ada dakhuea’ ọ̱gkika’po, batikhue’da dakhuea’ ọ̱gkika’po dakhuea’
huakika’eri huanaba’ ọ̱’ne.

35 Huabokereken huasi’po huaojyoda ọ̱’nika’apo. Huanaba’nayo huairiy-
oda ị̱kahue’ ọ̱’neapo. Nogok meyọ̱pi’ kenpa’da hua’dik ọ̱’nika’.

36 Do Diosen Huasi’po ịjjẹ̱y. Konig toto’en huanaba’ dakhuea’ bo’kika’ne.
Do’hua dakhuea’ e’ka’ e’manopo’yarea’nayo Diostaj nigpẹ̱ika’dik mo’ẹ̱ạ̱pone.

37 Buttida boa’ne Abrahamen adhuea’ huayayo mo’ẹ̱ne ijnopọ̱ẹ̱y. Abra-
hamen adhuea’ huayayo ẹ̱’ẹ̱ạ̱da do’hued hua’a pakhue’ mo’ẹ̱po do’taj
e’arakta’ on’tipakne.

38 Kurudyo̱ do'hued Apagere i̱ji̱ka'uy. Apagtaj ijtiahuayika'uy. Ijpe̱i̱ka'uy.
Kenda ijtiahuayika'uy ijpe̱i̱ka'po opudomeytaj o'nona'ne. Do'taj nigpe̱e̱hue'
mo'e̱ne. O̱'nen huaojtaj mo'nigpe̱i̱ka'po dakhuea' bo'kika'ne. —Judíotaj Jesúsa
o'mana'uy.

39 —Ehue', dakhuea' huaka'eri ehue' o̱'e̱y. Huadakda o̱'e̱y. Abraham oro'en
huaoj o̱'e̱. —Jesústaj o'nona'uy.

—Abraham Diostaj o'nigpe̱i̱ka'uyate. Abrahamen hueretda huasi'po ehue'
mo'e̱ne. Abrahamensi'po e̱e̱'nayo Diostaj mo'nigpe̱i̱ka'yet. Kenpa'ti Diosen
hua'a bo'pakika'yet.

40 Diosa me'ta'nona'uyne. Diosya' ijtiakuy. Buttida hua'a Diosa
me'nopo̱e̱a̱'uyne. Diosen buttida hua'a e'nona'tada do'taj on'huadiaypo
do'taj e'arakta' on'tipakne. Ken konig Abrahama kahue' o̱'u̱y. Abraham
Diostaj oknopo̱e̱po Diosen huata'moneritaj o'manigpe̱i̱ka'uyate.

41 Konig opuden huaoj dakhue'yo'da o'kika' opudomeykon dakhuea'
bo'kika'. —Jesúsa judíotaj o'mana'uy.

—Oro' kate bahueta' e'si'poe̱' ehue' o̱'e̱y. Abrahamen hueretda adhuea'
huayayo o̱'e̱y. Nogtida Apag Dios o'te̱ne. Diostaj o'nigpe̱i̱kay. —Judíoa Jesústaj
o'nona'uy.

42 —Dios opuden huaoj e̱e̱'nayo do'taj di' mo'e̱a̱ye̱t konige̱po Diosya' ij-
tiakuy. Doda ijpakpo tiakhue' i̱jje̱'uy. Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne.
Opudnayo do'taj di' ehue' o̱'nene.

43 Dakhue'da mo'e̱po Diostaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' mo'e̱ne. Huadak e'ka'ta'
pakhue' mo'e̱ne. Konige̱po do'hued hua'a e'pe̱e̱ta' pakhue' mo'e̱ne. Kenpa'ti
do'hued hua'a e'nopoenka'ta' pakhue' mo'e̱ne.

44 Katepi' opudomeyen huaoj o'paknok kenda bo'kika'ne. Opudomeyen
huaoj toto' mo'ta̱e̱ne. Kentayo'da mo'nigpe̱i̱ka'. Huakkuruda toto'a
o'bahuadiayika'po huakka'tada o'manopo'arakika'po. Diosen buttida hua'a
toto'a e'nopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'i̱ka'. Buttida hua'a nopo̱e̱hue' o̱'e̱po ahue' o̱'i̱ka'.
Da oa'ika'. Da huaa'eri o̱'e̱. Aratbuttaj da huaa'eri o'maea'ika'. Aratbuttaj
engañа huaka'eri o̱'e̱.

45 Konige̱po o̱'nen huaoj toto' da hua'ayo'da e'pe̱e̱ta' bo'pakika'po Diosen
buttida hua'a e'mana'te e'pe̱e̱ta' pakhue' mo'i̱ka'ne. Diosen Huasi'po i̱jje̱nok
do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nene.

46 Nama'da oame'. Huaahue'dik o̱'nene. Dakhuea' o'kame'. Huaahue'dik
o̱'nene. Buttida o'ika'. Do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nene.

47 Diostaj oknopo̱e̱hue' mo'e̱po konige̱po do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nene.
Diosen aratbut Diosen huanigpe̱i̱ka'eriomey Diostaj on'nigpe̱i̱ka'. Op-
udomeynayo Diosen huanigpe̱i̱ka'eri ehue' mo'e̱ne. Diostaj e'nigpe̱e̱ta'
pakhue' mo'e̱ne. —Jesúsa judío aratbuttaj o'mana'uy.

A'nennanada Abraham o'si'poe̱'uyate. Abraham si'poe̱hued e̱e̱'te Cristo o̱'i̱ka'uy.

48 —Dapita' dakhue'nanada i̱'e̱ne. Samaria hua̱e̱'eri i̱'e̱ne. Toto'a
menopo'to̱e̱ne. Buttida ona'ne. —Judío huairia huakka' on'huadiaypo
Jesústaj on'tidi'kepo o'nona'uy.

49 —Do'taj toto'a nopo'to̱e̱hue' me'e̱ne. Diostaj di'nanada i̱ji̱kay. Ijnigpe̱i̱kay.
Dios huadaknanada o̱'i̱ka' ijbatia'pakikay. Diostaj pakhue' mo'e̱po do'taj
on'huadiaypo dakhuea'da on'huaa'ne.

50 "Jesús huadakda o̱'e̱." Menhuaika'. Manahue' i̱ji̱kay. Apag Diosnayo
do'taj buttida be'tinopo̱e̱po, "Huadakda o̱'i̱ka'." Be'huaika'ne.

51 Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopo̱e̱po on'nigpe̱ika'po kenpa'da bueyhue' o̱'neapo, Diosere on'noeonhuahuika'apo. —Judío huairitaj Jesúsa o'mana'uy.
52 —Toto' o'nopo'to̱e̱. Oynayo buttida o'nopo̱e̱y. Oro'omeyen adhuea'pane' Abrahama Diostaj e'nigpe̱ikada o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakeriakon Diostaj e̱'nigpe̱ikada on'mabuey'uyate. "Do'hued hua'ataj aya'ada o'noknopo̱e̱po on'nigpe̱ika'po kenpa'da bueyhue' o̱'neapo." Nama'da ia'.
53 Oro'en huaoj Abraham teyda huairitone' o̱'u̱y. Abraham o'buey'uyate. Diosen huamanbatia'pakerikon on'mabuey'uyate. Menpa' Abrahamtaj nogiti hueretda huairitone' o̱ke̱hue'dik i̱'e̱ne. Diosen huamanbatia'pakeritaj o̱'nayo'da teyda huairitone' make̱hue'dik i̱'e̱ne. "Huairi i̱jje̱y," nama'da i'nopo̱e̱po, da ia', huairi ehue' i̱'e̱. —Judío huairia oknopo̱e̱hue'da o̱'nepo Jesústaj o'nona'uy.
54 —"Aratbuttaj manoeanhuahuika'dik i̱jje̱y." Doda ijpakpo manahue' i̱ji̱kay. "Jesús huadakda o̱'e̱," aratbuta men'batia'pake'po manahue' i̱ji̱kay. Diosa o'paknok kenda ijmanikay. "Huairitone' i̱'e̱ne. Do'hued Huasi'po i̱'e̱ne." Diosa mena'ika'ne. "Oro'en Dios o̱'e̱," nama'da boa'ika'ne.
55 Diostaj oknopo̱e̱hue' mo'e̱ne. "Diostaj yoknopo̱e̱y." Buttida ijjay. "Diostaj oknopo̱e̱hue' i̱jje̱y." Doa ea'nayo opud konigti da huaa'eri i̱jje̱a̱yet. Dapita' Diostaj yoknopo̱e̱po ijnigpe̱ikay.
56 Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj Diosa ona'uyate. "O̱'nen huayayo huaboro' huairitone' o̱'e̱a̱po." Do'taj o'tia'pakpo Abrahamtaj ona'uyate. Diostaj Abraham kenda oknopo̱e̱po do i̱jje̱a̱ponok durugnanada o̱'u̱yate. —Judío huairitaj Jesúsa o'nana'uy.
57 —Ehue'. Abraham a'nennanada o̱'i̱ka'uyate. Onnayo huatone' ehue' i̱'e̱ne. Menpa' Abrahamtaj i'tiahuay'uy. Ehue'. Abrahamtaj tiahuayhue' i̱e̱'uy. Da ia'ne. —Jesústaj o'nona'uy.
58 —Abraham si'poe̱hued Diosere i̱ji̱kay. Buttida ijjay. —Jesúsa o'mana'uy.
59 On'pe̱e̱depo Jesústaj kadarake'po huid on'bae'eadpo Jesústaj kan'pa'e'po huid on'bae'eadnig'a. Jesúsa o'make̱ire̱gpo Diosen jakya' o'bakhua'uy.

9

Huabokerek ekpobig o'si'poe̱'uyate. Jesúsa kentaj okpoyarea'uyate.

1 Nogok okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete Jesús o'hua'epo Jerusalénye̱ o'hua'epo huabokerek ekpobigtaj o'tiahuay'uy. Ke'na ekpobig o'si'poe̱'uy ekpobig o̱'e̱'uy.
2 —¿Mena'po inbokerek ekpobig yasi'poe̱'uyate? ¿Be'a dakhuea' yakuyet? ¿Huaoapi' hua̱ye̱a̱pi' ke'nadapi' dakhuea' yakuyetpi' huamanmadika'eri? —Oro'omey Jesúsen huanigpe̱ika'eria Jesústaj ona'uy.
3 —Ehue', ke'na dakhuea' kahue' o̱'u̱y. Ke'nen huaoa hua̱ye̱erea dakhuea' kahue' o̱'nuyate. Konige̱po dakhuea' o̱gkuypo ekpobig ehue' o̱'e̱. Diosa teyda kika'dik ka̱e̱'po bakpoyarea'dik ka̱e̱'po aratbuta kan'tiahuaye'po kan'nopo̱e̱'po konige̱po ekpobig o'si'poe̱'uyate.
4 Kenda Diosa o'pak kakike'po kenpa'ti Diostaj kanigpe̱ike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Konige̱po oyedda Diosen kika'dik i̱jje̱y. Sue'da huame'noe meke̱nok oyda Diosen kika'dik i̱jje̱y. A'ti nogok kahue'dik i̱jje̱a̱poy. Konig sikyonig o̱'e̱a̱po kahue'dik i̱jje̱a̱poy.
5 In huadariyo i̱jje̱depo konig Diosen huakjey i̱jje̱po Diostaj ijmaknopo̱e̱a̱'dey, Diosen hua'a ijmanopo̱e̱a̱'dey. —Jesúsa oro'taj ke'nen huanigpe̱ika'eritaj mona'uyne.

6 Kenda oa'depo barakte o'supupo igkusi'hue o'dukuta'po soroka ekpobigtaj okpodukuta'uy.
7 —Yahuati'. Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'. —Ekpobigtaj ona'uy. (Siloé judíoen huadik e'dikta'mona' o'e.)
Ken, o'hua'po okpokoyodepo okpoyarud'uy. O'tiakpo daka' o'mabo'uy.
8 Yareahued ekpobig jak eretnopoyoda o'huadika'po "huakupe men'yok," o'mana'ika'uy. Aya'ada kentaj on'nokiie'uy. Ekpobig o'ika' aya'ada on'tiahuayika'uy.
—Dapi' inbokerek o'huadpo "huakupe men'yok," o'mana'ika'uynig. —Sue'ada o'da'uy.
9 —Eee', ke'na o'e. —Nogomeya o'da'uy.
—Ehue', nogda o'e. Konigti o'e. —Nogomeya o'da'uy.
—Do ekpobig ijika'uynig ijjey. —Kenbokerek okpoyaredepo o'mana'uy.
10 —¿Monig ikpoyarudme'? ¿Monigа' i'mabodme'? —O'nona'uy.
11 —Jesúsa barakte o'supupo o'dukuta'po soroka bekpodukuta'po, "Siloé yakoyo yahuati'. Yakpokoyoa'." Mena'ne. Ken ijhua'depo yokpokoyodepo huaboa'da ijmabodi. —O'mana'uy.
12 —¿Men ya'e kenbokerek? —O'nona'uy.
—Nopoehue' ijjey. —O'mana'uy.

¿Menpa' i'epo ikpoyarud? Fariseo judío huairia ekpobigtaj o'nona'uy.

13-14 Okmapiee'ahuaddikte huame'noete Jesúsa soroka o'dukuta'po okpoyareadnok kenbokerek ekpoyareadtaj on'tohua'po judío huaitake' jak huairitaj on'tohua'po fariseo huairitaj on'tohua'uyate.
15 —Ekpobig i'unhuahuika'uy. ¿Monig oyda huaboa'da i'tiahuay? —Fariseo huairia o'nona'uy.
—Soroka samibia bekpodukuta'po yokpokoyopo huaboa'da ijtiahuayoni. —Fariseo huairitaj o'mana'uy.
16 —Okmapiee'ahuaddik huame'noete aratbut katepi' kahue'dik o'ne. O'manmadikikay. Inbokerek nigpeehue'da o'epo okmapiee'ahuaddik huame'noete o'yarea'nok ke'na Diosen huamanbatia'pakeri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Sue'ada on'batia'pakuy.
—Dakhuea' huaka'eri eee'nayo bayareahue'dik o'e. Ke'na o'yarea'de dakhuea' huaka'eri ehue'dik o'e, o'nopoey. —Noga on'batia'pakuy.

Noga nogpa' nogpa' on'batia'pakpo konigti ahue' o'ne'uyate.

17 —¿On menpa' i'nopoe ken huabokerek huakpo beyareatenigtaj? —Huabokerek huakpoyareritaj judío huairia o'nona'uy.
—Diosen huamanbatia'pakeri o'e, o'nona'ne. —O'mana'uy.
18 A'nenda ekpobig o'ika'uy. Oyda okpoyaredepo tiahuaydik o'e. Kenda Judío huairia oknopoehue'dik o'nepo, "Ke'nen huaoj huayetere yan'totiak." On'mana'uy. En'tiakde'te.
19 —¿In huabokerek menpa' o'nensi'po ya'e? ¿Menpa' ekpobig o'si'poe'uy, bo'tia'pakika'? ¿Mena'po oyda tiahuaydik ya'e? —Judío huairia ke'nen huaojtaj huayetere on'mana'uy.
20 —Eee', ke'na oro'ensi'po o'e. Ekpobig o'si'poe'uy o'nopoey.
21 Mena'po oyda tiahuaydik o'e oro'nayo nopoehue' o'ey. Kenpa'ti be'a yakpoyaret nopoehue' o'ey. "¿Be'a bekpoyarea'?" Ya'nona'. Huabokerek o'e. Ke'nada a'dik o'e. —Ke'nen huaoa huayeerea on'mana'uy.
22 Judío huairitaj on'makme'pukpo huaojerea huayeerea kenda nama'da huairitaj on'mana'uy. "Jesús Diosen Cristo o'e. Diosa o'ta'mona'uyate."

Be'api' ea'nayo Apagba'taj a'pe̱e̱ya'po judíoen hua̱itake' jakyo onte'ti kudhue'dik o̱'neapo. Judío huairia onpapayo' onda'po. Konige̱po huabokereken huaojere hua̱ye̱ere on'me'pukpo, nama'da on'mana'uy.

23 "Huabokerek o̱'e̱. Ke'na a'dik o̱'e̱. Kentaj ya̱'nona'." Judío huairitaj nama'da on'mana'uy.

24 "Ke'na huabokerek ekpobig o'si'poe̱'uy. Kentaj yan'totiak." Judío huairia on'mana'uy. E'tiakde'te o'nona'po,

—Buttida yaa'. "Diosa be'yarea'ne." Yaa'. Jesús dakhuea' huaka'eri o̱'e̱, o'tinopo̱ikay. Bayareahue'dik o̱'e̱. Oro' o'nopo̱ikay. —Judío huairia o'nona'uy.

25 —Dakhuea' huaka'eripi' o̱'e̱pi' 'uruda huaka'eri o̱'e̱pi' nopo̱e̱hue' i̱jje̱y. Nogtida ijnopo̱e̱y. 'Ikken ekpobig i̱jje̱mey. Oynayo ijtiahuay. —O'mana'uy.

26 —¿Ontaj moniga̱' megka'? ¿Monig bekpoyarea'? —Onte'ti judío huairia o'nona'uy.

27 —Kenda huaboa'da o'nona'dene. ¿Mena'po onte'ti e'pe̱e̱ta' bo'pak? ¿Jesúsen huanigpe̱ika'eri e̱e̱'ta' menpa' bo'pak? —O'mana'uy.

28 —O̱'na kentaj huanigpe̱ika'eri i̱'e̱. Oro'nayo Moisésen huanigpe̱ika'eri o̱'e̱y.

29 Moiséstaj Diosa ona'ika'uyate oknopo̱ikay. In huabokereknayo meya̱' ya'tiakuyet nopo̱e̱hue' o̱'e̱y. —Fariseo huairiomeya̱ diga̱'da on'huadiaypo i̱ghua'da o'nona'uy.

30 —¡Kenpihuay! Kentaj mena'po oknopo̱e̱hue' mo'e̱. Ken huabokereka bekpoyarea'ne. Ke̱ya̱' o'tiakuy nopo̱e̱hue' mo'e̱ne.

31 Dakhuea' huaka'eritaj Diosa manigpe̱e̱hue' o̱'i̱ka'. Diostaj huanigpe̱ika'eritaj Diosa o'manigpe̱ika'. Katepi' on'paknok Diosa o'manigkika'.

32 A'nennanadapi' huakkuruda ekpobigtaj e'si'poe̱' okpoyarea'uy tipe̱e̱hue' o̱'i̱kay.

33 Dapita' Diosya' o'tiakuyate. Diosya' tiakhue' e̱'u̱ynayo in huabokereka kenda sigpi' kahue'dik o̱'e̱. Bakpoyareahue'dik o̱'e̱. —Judío huairitaj o'mana'uy.

34 —Dakhue' e'eretka' i'si'poe̱'uy. Dakhuea' i'kika'uy. Oro'taj onmandikahue'dik o̱'e̱ne. —Judío huairia on'huadiaypo o'nona'uy.

Judío aratbuten hua̱itake' jakya' o'nen'uy.

Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri konig ekpobig o̱'ne.

35 Huabokerek ekpoyare'taj hua̱itake' jakya' o'nende Jesúsa o'nopo̱e̱po o'deatopo,

—¿Diosen Huasi'po, ken huabokerektaj Diosa o'ta'mona'uyate menpa' oknopo̱e̱'? —Jesúsa ona'uy.

36 —¿Be'a ya̱'e̱, huairi? Eknopo̱e̱'ta' ijpaki. —Jesústaj ona'uy.

37 —Kentaj i'tiahuayne. Diosa me'ta'mona'uyne. In do i̱jje̱y. Diosen Huasi'po i̱jje̱po ona'ne. —Jesúsa ona'uy.

38 Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱ oknopo̱e̱po huikudate o'tihuadpo,

—Diosen huata'mona'eri i̱'e̱. Diosen Huasi'po i̱'e̱. Yoknopo̱e̱y, Huairi. —Jesústaj ona'uy.

39 —Huakka'ada konig tiahuayhue'dik o̱'nepo konig ekpobig o̱'nepo Diostaj oknopo̱e̱hued o̱'nepo do'taj o'noknopo̱e̱a̱popo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogomeya̱ "Ekpobig ehue' o̱'e̱y. Tiahuaydik o̱'e̱y. Diostaj huadakda oknopo̱ikay." Nama'da on'batia'pakpo hueretda huaknopo̱e̱'eri ehue' o̱'nepo konig ekpobig o̱'nenok Diosa castiga magka'dik o̱'i̱ka'apo. Konige̱po Diosa indariyo me'ta'mona'uyne. —Jesúsa oa'uy.

40 Ken, sue'ada fariseo huairi kenteda o̱'nepo Jesústaj on'pe̱e̱depo,

—Dapi' oro'omeynayo Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri ehue' o̱'e̱y. Oro'omey ekpobig ehue' o̱'e̱y. Diostaj oknopo̱e̱y. —Jesústaj o'nona'uy.

41 —"Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱'e̱y," ea'nayo o̱'nen dakhuea' e'ka' Diosa bakkahuea'dik mo'e̱a̱nig'a "Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri ehue' o̱'e̱y," nama'da boa'nok Diosa bakkahueahue'dik mo'e̱ne. —Jesúsa fariseo huairitaj o'mana'uy.

10

Ovejaen huakpa ekbiriktaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

1 Diosen huanigpe̱e̱'eriomeytaj hueretda huamato̱e̱'eri doa i̱ji̱kay. Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Ovejataj kabatioke'po oveja huamato̱e̱'eria huakpa ekbirikyo o'bakuda̱'ika'. Bisik o'bakuda̱'ika'. O'bakuda̱'depo akbogpe huato̱e̱'eria teya'da okhuikika'. Oveja huabereeri on'tiakdepo akbogpeya' kudhue'dik o̱'nika'. Nogya'da o̱gkudika'. Huakpakuya' on'behuikpo on'kudika',

2-3 Hueretda oveja huamato̱e̱'eria ovejataj o'matiokika'po o'mato̱i̱ka'po sikyoedda ovejataj a'baeya'po akbogpete o'huahua'depo kentaj akbogpe huato̱e̱'eria o̱ki̱e̱'po o'nigokhuike. Ken hueretda oveja huamato̱e̱'eri o'kudde ke'nen ovejaa on'nigpe̱e̱. Aya' ovejaen huadik o'madikka'depo o'maoro̱ka'po.

4 Aya'tada o'maoro̱kandepo huakkuru o'manighua'ika'. Oveja hueretda huamato̱e̱'eritaj on'pe̱e̱po o'noki̱e̱'po konige̱po on'tahua'ika'.

5 Noga̱da e'huatiakte oveja o'nokmamonapo. Ke'na men'tahua' ena'te on'pe̱e̱po o̱ki̱e̱hue' on'e̱po o'nokmamonapo. —Ken konig oveja huamato̱e̱'eritaj Jesúsa o'manbatia'pakuy.

6 Jesúsa kenda o'manbatia'paknig'a judío aratbuta e'pe̱e̱a̱da nopo̱gkahue' o̱'ne'uy.

Jesús konig oveja huamato̱e̱'eri o̱'e̱po huanigpe̱i̱ka'eritaj daka' o'mato̱i̱ka'.

7 Onte'ti Jesúsa o'manbatia'pakpo,

—Buttida ijjay. Do konig ovejaen akbogpe i̱jje̱y. Do konig oveja ijbatokudi. Aya'da huaknopo̱e̱'eri do'taj o'noknopo̱e̱po doere kuddik o̱'ne.

8 Huakka'ada konig huamanbatia'pakeri do tiakhued e̱e̱'ted kenomey konig huabereeri engaña huaka'eri o̱'ne'uyate. Hueretda ovejaa ta'huahue' o̱'nika'uyate.

9 Do oveja e'tiokpaka' akbogpe konig i̱jje̱y. Aya'ada do'taj o'noknopo̱e̱po konig on'kudpo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Diostaj daka' kan'nigpe̱i̱ke'po ijbatihuapokikay. Dakhuea' kahue' ka'ne'po kenomeytaj ijbatiokika'apoy.

10 Nama'da huamanmadika'eri konig huabereeri o̱'ne. On'berika'. On'barakika'. On'bakbasakika'. Donayo ijmanoeanhuahuikay. Hueretda huaknopo̱e̱'eritaj ijmanoeanhuahuikay. Huakka'da ijmatinepahui'po 'urua'nanada ijmanoeanhuahuikay.

11 Do konig oveja huamato̱e̱'eri i̱jje̱y. Huadaka'da huamato̱e̱'eri i̱jje̱y. Huanigpe̱i̱ka'eritaj daka'nanada ijmato̱i̱kay. Ovejataj a'batiokaya'po, ovejataj a'manoeanhuahuikaya'po ijmanigbueyapoy.

12-13 Sue'ada huakupeta' huakka' o'deretpakpo nogen ovejataj on'matamato̱i̱ka'. Nubakuhuaa e'huatiakte on'matiokmonika'. Oveja nogen on'ta̱e̱nok huakupeyo'da o'deretpakpo ovejataj pakhue' o̱'nepo on'matiokmonika'. Nubakuhua on'bahuatiakpo o'maboke'po o'mamona'ika'.

14-15 Doa konig ovejataj daka' huamatoe'eri ijjey. Apag Diosa do'taj mekiene konigti Apag Diostaj doa yokiey. Kenpa'ti do'hued huanigpeika'eritaj ijmakiey konigti do'hued huanigpeika'eria do'taj me'nokiene. Dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po huanigpeika'eritaj ijmanigbueyapoy.
16 Nog huanigpeika'eritakon ijmatoeika'apoy. Judío aratbut ehue' one. Nog aratbut one. Ken aratbuttakon manopo'korea'dik ijjey. Do'taj on'nigpeika'apo. Kenomeyere judíomeyere konig nogaratbuttida one'apo. Kenpa'ti do kenomeytaj nogtiada huamatoe'eri ijjeapoy.
17-18 Diostaj ijnigpeenok, do'taj men'tohua' do'taj men'arake' ijnopoepo. Ken ijbueydeapoy onte'ti ijnoyhuadapoy onte'ti ijnoeapoy. Konigepo Apag Diosa di' me'ene. Huabokereka do'taj e'arakta' on'pakpo arakhue'dik me'neapone. Konigepo doada e'nigbueyta' ijpakpo ijnigbueyapoy. E'nigbueyta' ijpakpo bueydik ijjeapoy. Onte'ti e'noyhuadta' ijpakpo noyhuaddik ijjeapoy. Kenda do'hued Apag Diosa mena'uyne. —Jesúsa o'mana'uyate.
19 Judíomeya Jesústaj on'peedepo nogpa' nogpa' on'nopoepo nogpa' nogpa' on'batia'pakuy.
20 —Toto'a o'nopo'toe'nok Jesús huasegda o'e Katia'po kentaj mo'nigpee'. —Huakka'ada kenpa' on'batia'pak'uy.
21 —'Urua'nanada o'manbatia'pak. Toto'a nopo'toehue' o'e. Toto'a e'nopo'toe'nayo 'uruda batia'pakhue' ya'eayet. Kenpa'ti ekpobigtaj okpo-yareahue'dik o'e toto'a. —Nogomeya on'batia'pak'uy.

Judío huairia Jesústaj eknopoe'ta' pakhue' o'nuy.

22 Nogok Jerusalényo Diosen jak on'to'ka'depo fiesta okkahuehue' huae' o'uy. Huahui'ok o'uy.
23 Diosen jak kurute Salomóna dagtaj jaka' o'tika'uyate. Ken dagte Jesús e'hua'ete
24 judío huairia Jesústaj on'tikupobopo,
—¿Meniga' puug oro'omey nigunhuahua'dik o'e? Diosa e'ta'monuy'nayo buttida oyedda mona'. Cristo buttida ee'nayo mona'. —Jesústaj o'nona'uy.
25 —Kenda o'noname'niga do'taj oknopoehue' o'nene. Opudomeya do'taj daka' kanoknopoe'po konig Diosyo'da ka'dik o'e ijkikamey. Diosa kenda be'tihuapoknok 'urua'da ijkikamey. Konigda e'bayarea' ijkikamey. Cristo o'e do'taj daka' oknopoe'dik 'urua'da ijkikamey.
26 Konig Dios 'urua'nanada o'kika' konigti ijkika'nig'a opuda do'taj oknopoehue' o'nika'ne. Do'hued oveja huanigpeika'eri ehue' mo'epo, do'taj eknopoe'ta' pakhue' o'nene.
27 Do'hued oveja huanigpeika'eria do'taj mena' okia'po on'nigpeika'. Do'hued huanigpeika'eri do'a ijmataepo daka' ijmakikay. Do'taj o'noknopoepo on'nigpeika'.
28 Diosere durugnada ijmanoeanhuahuika'apoy. Kenpa'da bueyhue'dik o'neapo. Daka' ijbatioka'nok be'api' sigpi' okkayhue'dik me'neapone.
29 Oveja huanigpeika'eri me'bayokuyne. Do'hued Apag Diosa me'bayokuyne. Teynanada o'e. Diosyo'da teynanada o'e. Nogapi' konig teyti ehue' o'nepo okkayhue'dik o'nika'.
30 Apagere doere nogtida o'ey. —Jesúsa huairitaj o'mana'uy.
31 Judío huairia huida Jesústaj a'pa'ea'ya'po on'baea'uy.
32 —Opuda on'tiahuayika'ne nogda nogda 'urua'nanada ijkikay. Apaga be'tihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik o'e ijkikay. ¿Katea'po menapoata do'taj onpa'eapo? —Jesúsa o'mana'uy.

33 —Ehue'. Huadakda i'kika'nok pa'eahue' o̱'e̱a̱poy. Diostaj dakhuea'nada
ia'nok huida̱ o'pa'ea'apoy. Huabokerek e̱'e̱a̱da Dios i̱jje̱y ia'nok huida̱
o'pa'ea'apoy. —Judíoa o'nona'uy.
34 —"Oy opudomey Diostaj huanigpe̱ika'eri mo'e̱po diosdik mo'to̱e̱ne."
Diosa o'mana'uyate. Kenpa' opudomeyen Diosba'te o'madoya'uyate.
35 Diosba'nayo nama'da ahue'dik o̱'e̱. Kenpa'da buttida o̱'i̱ka'. "Oy opu-
domey Diostaj huanigpe̱ika'eri mo'e̱po diosdik mo'to̱e̱ne." Apagba'a buttida
o'mana'uyate.
36 Apagtaj me'nigpe̱ike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Dakhuea' huaka'erite
me'ta'mona'uyne. Konige̱po "Diosen Huasi'po i̱jje̱y," a'dik i̱ji̱kay. Konige̱po
"Diostaj dakhue'da o'tia'pak." Do'taj huaahue' ya̱'nika'.
37 Kenda do'hued Apaga̱ menika'nig ijkikay. Do Diosen kikahue' e̱e̱'nayo
do'taj oknopo̱e̱hue'dik mo'e̱ne.
38 Do'a Diosen e'kika'tada opudomeya̱ do'taj oknopo̱e̱hue' e̱e̱'pi' kenda do
ijkika'nige̱yo̱ kenda yanoknopo̱e̱'. Diosensi'po o̱'e̱ nopo̱e̱'dik mo'e̱. Konig
Diosa o'nopo̱e̱ konigti ijnopo̱e̱y. Konig do i̱jje̱y konigti Dios o̱'e̱. Konig do'a
ijnopo̱e̱y konigti Diosa o'nopo̱e̱. Kenda nopo̱i̱ka'dik mo'e̱a̱po. —Jesúsa judío
huairitaj o'mana'uy.
39 Onte'ti Jesústaj kan'kude̱'po e'tohua'ta' en'paktada Jesúsa o'makmon'uy.
40 Onte'ti Jordánhue̱ akodpen Jesúsa o'hua'uy. Kenteda Juana huakkuruda
bautiza o'magkadhua'uyatenig. Kenteda Jesús o̱'unhuahua'po.
41 Jesúste huakka'ada on'huatiakuy.
—Konig tiahuayhued o̱'i̱ka' konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱ Juananayo kahue'
o̱'u̱y. Aya'da inbokerektaj o'tia'pakika'uy, buttida oa'ika'te. —Aratbuta
on'huaa'uy.
42 Ke̱ya̱' Jesústaj huakka'ada o'noknopo̱e̱'uy.

11

Lázaro o'buey'uyate.

1-3 Lázaro huabokerek o̱'u̱y. Jesúsa Lázarotaj di'da o̱'i̱ka'uy. Betania huakka'
jakyo hua̱e̱'eri o̱'i̱ka'uy. Betaniayo huidpo Maríaere Martaere o̱'nika'uy.
Lázaro dakhue'da o̱'e̱nok María Martaere Jesúste on'ta'mona'uy.
—Lázarotaj di'da i̱'i̱ka'ne. Dakhue'da o̱'e̱, Huairi. Jesústaj yanati'. —
O'nona'uy. María Jesús huairien hua'itaj huasihuaj 'uru'hui̱e̱a̱da 'itioyhued
kenpa'ti huakuhui'a 'itidukuthued o̱'u̱y.
4 Jesúsa kenda o'pe̱e̱depo,
—Dakhue'da o̱'e̱nig'a kenpa'da bueyhue' o̱'e̱a̱po. "Diosa 'urua'da o'ka'.
Huadaknanada o̱'e̱," aratbuta kan'nopo̱e̱'po ke'na dakhue' o̱'e̱. Kenpa'ti
"Diosen Huasi'poa huadaknanada o'kika'. 'Urunanada o̱'e̱." Aratbuta
kan'huae'po ke'na dakhue'da o̱'e̱. —Jesúsa o'pe̱e̱depo o'mana'uy.
5-7 Ken Martataj Martaen huama'buytaj kenpa'ti Lázarotaj di'da o'maepo
Jesús ke̱ya̱da nog botta'me'noe o̱'e̱a̱huadpo Lázaro dakhue'da o̱'e̱ e'pe̱e̱deada
botta' huame'noe o̱'e̱depo,
—Judea huadaribayo monhua'. —Oro' huanigpe̱ika'eritaj mona'uy.
8 —Huaboa'da huida̱ on'taj e'pa'ea'ta' bo'tipakme'ne judío huairia Judeaya'.
¿Ke̱yo̱ menpa' onte'ti i'hua'apo, huamanmadika'eri? —Oro' huanigpe̱ika'eria
ona'uy.
9 —Huame'noe jeyda o̱'e̱nok aratbuta katepi' kahuaddik o̱'nika'. Diostaj
nigpe̱ika'dik o̱'ne. Nogme'noetida doce horas o'ta'tenok kahuaddik o̱'nika'.
Do'taj huaarak huame'noe ehued o̱'e̱nok do'taj arakhue'dik me'nene. Nogok

ken horate huabuey Diosa baktie'ea'uyne aya' Diosen e'kade'te e'kuhuitde'te
do'taj arakdik me'neapone.
10 Sikyo ta'tehue' o̱'e̱nok katepi' kahue'dik o̱'nika'. —Jesúsa mona'uyne.
11 —Do'hued huadi' Lázaro o'taynig'a, monhua', ijmaboa'apoy. —Jesúsa
mona'uyne.
12 —E'taynayo o'yareapo o'nopo̱e̱y, Huairi. —Oro' huanigpe̱ika'eria Jesústaj
ona'uy.
13 O̱'a̱ro̱gpo o'tay oro'omeya̱ o'nopo̱e̱po Jesústaj oknopo̱e̱gkahue' o̱'u̱y.
E'bueytada "O'tay," oa'po Jesúsa o'batia'pakuy.
14 Konige̱po,
—Lázaro o'bueyme'te.
15 Opud nogi̱ti do'taj menoknopo̱e̱'po Lázarote i̱da ikken huahuahue'
i̱jje̱mey. Konige̱po durugda i̱jje̱y. Lázarote monhua'. —Jesúsa mona'uyne.
16 —Oro'omeykon monhua'. Jesúsere a'bueyya'po monhua'. —Oro'omey
huanigpe̱ika'eritaj Tomása mona'uyne. Tomás konogda o'dikka' Gemelo.

Jesúsa aratbuttaj huamanoyhuada̱'eri o̱'e̱po aratbuttaj durugteda o'manoeanhuahuika'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo.

17 Ken Jesúsere o'hua'uy. Betaniayo e̱kye̱de'te "Botta' botta' huame'noe
Lázaro kubarakyo o'huedde." Jesústaj o'nona'uy.
18 Betaniayo Jerusalén meyo̱hue'da o̱'e̱. Konig dos kilómetros y medio
o̱'e̱nok
19 María Martaeretaj a'bata'huade̱ya̱'po huakka' judío huairi Betani-
ayo on'tiakdepo, Jerusalénya̱' on'tiakdepo, a'manoeynoeya̱'po on'tiakuyate.
Huidpoa o'bakbueynok e'manoeynoeyta' on'pakuyate.
20 Jesús o'tiakde Marta o'peeondepo a'eya'po o̱'o̱ro̱k'uy. Maríanayo jakyo
o̱ro̱khue' o̱'u̱y.
21 —A'nen botta' botta' huame'noete o̱'na i̱yo̱ ehue' i̱'e̱me'ne. On i̱yo̱
e̱'e̱me'nayo do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o̱'e̱ayme', Huairi.
22 Oy kenpa'ti katepi' i'pakpo Diostaj e'tiona'paknayo beyokapone,
ijnopo̱e̱y. —Martaa Jesústaj ona'uy.
23 —O̱'nen huidpo o'noyhuadapo. —Jesúsa ona'uy.
24 —Nogok kene'hua̱ya̱' huame'noete aya'ada on'noyhuada̱po. Ke'nakon
o'noyhuadapo ijnopo̱e̱y. —Martaa ona'uy.
25-26 —Huamanoyhuada̱'eri i̱jje̱po aratbut e'buey'uytaj ijmanoy-
huada̱'apoy. Diosere aratbuttaj durugda ijmanoeanhuahuika'apoy.
Aya'ada do'taj me'noknopo̱e̱po en'bueynayo onte'ti kurudyo̱ Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Durugda on'noeonhuahuika'apo. Do'taj
me'noknopo̱e̱po on'noeonhuahuika'apo. Onte'ti bueyhue'dik o̱'neapo.
¿Kenda menpa' i'nopo̱e̱, Marta? —Jesúsa ona'uy.
27 —E̱e̱', kenda do ijnopo̱e̱y, Huairi. "Aratbuttaj kamanopo'kore'po Cristo-
taj ijta'mona'apoy. Do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy." A'nennada Diosa
o'mana'uyate. Diosya' o'tiakuyate. O̱'na Cristo o̱'e̱. Diosen Huasi'po o̱'e̱,
ijnopo̱e̱y, Huairi. —Martaa Jesústaj ona'uy, ken.

Kubarakyo Lázarobuey e'huedta'da Jesúsa o'huikon'uy.

28 Kenda Martaa ona'depo huama'buy Maríataj atotiakya'po Maríate
o'huahua'uyate.
—Huamanmadika'eri o'tiakdepo ontaj katiake' behuaa'ne. —Jutaka' Mar-
taa ona'uyate.
29 María o'peundepo i̱da o'bodpo Jesústaj o'huahua'uyate.

30 Huakka' jakyo Jesús kudhued o̱'u̱y. Kenteda Martataj o'batia'pakpo
kenteda o̱'e̱po.
31 Ken María i̱da o'bodpo i̱da o̱'o̱ro̱konpo. Judío huairi on'bata'huadpo,
on'manoeynoeypo Maríataj on'tiahuaydepo kubarakya' a'huikya'po o'hua'
on'nopo̱e̱po on'ta'hua'uyate.
32 Jesústaj o'huatiakdepo Jesúsen hua'ita'pote huikudate o'tihuadpo.
—A'nen botta' botta' huame'noete o̱'na i̱yo̱ ehue' i̱'e̱me'ne on i̱yo̱ e̱'e̱me'nayo
do'hued huidpo Lázaro bueyhue' o̱'e̱ayme', Huairi. —María Jesústaj ona'uy.
33 Kenda María ona'depo o'huik. Lázarotaj o'huikuy. Judío huairi
kenere on'huatiakdepo kenere on'bahuikpo. Maríaomey enhuikte Jesúsa
o'batiahuaydepo sue'e̱a̱da o̱'e̱po o'mepu'ketu'uy.
34 —¿Lázarotaj meyo̱ ya̱gkubarakkame'? —Jesúsa o'mana'uy.
—Yatiak. Yatiahuay', Huairi. —María Martaerea o'nona'uy.
35 Ken Jesúskon o'huikon'uy.
36 —Dapita' Lázarotaj di'nanada o̱'unhuahuika'. —Judíoa on'huaa'uy.
37 —Huabokerek ekpobigtaj okpoyareame'. ¿Lázarotaj bueyhue' ka̱e̱'po
menpa' Jesúsa yareahue'dik o̱'e̱me'te? —Sue'ada judíoa on'batia'pakuy.

Lázaro o'noyhuaduy.

38 Onte'ti Jesúsa huanopoya'da sue'nanada o̱'e̱po kubarakte o'huatiakonpo
Lázarotaj kubarakyo on'hueda̱me'te. Huaboro'huida̱da kubarak
on'tinokbeta'uyate.
39 —Huaboro'huid yanokpokorea'. —Jesúsa o'mana'uy.
—A'nenda botta' botta' huame'noe o'bueyme'po oyda pa̱gda o̱'e̱deta,
Huairi. —E'bueyen huidpoa Martaa ona'uy.
40 —"Eknopo̱e̱'nayo Diosa 'urua'nanada o'ka'apo. Dios 'urunanada o̱'e̱
aya'ada on'tiahuaypo on'nopo̱e̱a̱po," ona'dene. —Jesúsa Martataj ona'uy.
41 Ken huaboro'huid e'tinokbeta' o'nokpokorea'uy. Jesúsa kurudyon
o'mabopo,
—Do'taj o'nigpe̱e̱nok, Apag, dakiti ona'ne.
42-43 Do'taj kiriga̱yo̱' menigpe̱e̱ne, ijnopo̱e̱y. Do'taj o'ta'mona'uyne in
aratbuta kanoknopo̱e̱'po "dakiti, Apag" ona'ne. —Jesúsa o'tiona'pakdepo,
—Ya̱o̱ro̱k, Lázaro. —'Utta'da ona'uy.
44 E'bueyme'ada o'noyhuaddepo o̱'o̱ro̱kpo hua'itaj huaba'taj huakoktakon
huabid telaa e'tihu̱iyi̱g o̱'o̱ro̱kon'uy. Ken konig Lázaroa o̱'o̱ro̱kuy.
—Yan'tikuj, kahua'e'. —Jesúsa o'mana'uy.

Jesústaj a'arakya'po monig o'ka'apo sacerdote huairiere fariseo huairiomeya̱ on'batia'pakuyate.
(Mt. 26.1-5; Mr. 14.1-2; Lc. 22.1-2)

45 Judíomey Maríataj a'ta'huade̱ya'po on'huatiakme'tenig'a kenda Jesúsa
o'ka' on'tiahuaydepo huakka'ada o'noknopo̱e̱'uy.
46 Sue'ada fariseo huairitaj on'bahuahua'po, kenda Jesúsa o'ka'de fariseo
huairiomeytaj on'batia'pakuyate.
47 Ken fariseoere sacerdote huairiere nog judío huairiere on'kupopakdepo,
—¿Kate o'ka'apo? Ken huabokerek konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱nig o'ka'.
O'bayarea'. Kenpa'ti o'noyhuada̱'.
48 Kentaj batikahue' e̱e̱'nayo aya'ada kentaj o'noknopo̱e̱a̱po, kentaj aya'ada
on'nigpe̱i̱ka'apo. Jesús oro'en huairi o̱'e̱. Aratbuta on'batia'pakapo Roma
huairia kenda on'tipe̱e̱dete bo'huadiayapone, sorotataj mo'tita'mona'apone.
Oro'taj mogka'apone. Kenpa'ti oro'en Diosen jak on'saka'apo. —Judío huairi
huayahuaya on'batia'pakuyate.

49-50 —Opudomeya̱ sigpi' nopo̱e̱hue'da mo'e̱ne. Aratbuttaj nogtiada e'manigbueynayo oro'tehuapa' huadakda o̱'e̱a̱po. Aya'da judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada manigbueydik o̱'e̱a̱po. Kenda nopo̱e̱hue' mo'e̱ne. —Caifásа o'mana'uyate. Caifás kenbayokte huaboro' sacerdote huairi o̱'u̱yate.

51-52 Caifásada o'nopo̱e̱po kenda manahue' o̱'u̱ynig'a kenbayok sacerdote huairi e̱e̱'te Diosa o'nopo̱e̱a̱'nok "Aya'tada judío aratbuttaj Jesúsa o'manigbueyapo. Kenpa'ti Diosen aratbut, judío aratbut kenpa'ti nog aratbuttaj kamanopo'kore'po Diostaj konigti kanoknopo̱e̱'po Jesúsa o'manigbueyapo." Kenda sacerdote huairia o'batia'pakuy.

53 Caifás kenda e'manade'te "Jesústaj monig o'arakapo." Judío huairia huaboa'da on'batia'pakuyate.

54 Judío huairia e'arakta' on'tipaknok ke̱yo̱ huakka' judío aratbut e̱gkupopakyo onte'ti Jesús huahue' o̱'u̱y. Nogyo̱ o'hua'uy. Efraín huakka' jakyo o'hua'uy. Oro' huanigpe̱ika'eriere o'hua'uy. Efraínyo sue'da aratbut o̱'ne'uy. Kenpa'ti Efraín kurute sue'ada aratbut o̱'nuy. Oro'omeyere o̱'i̱ka'uy.

55 A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue' fiesta o̱'e̱a̱po. Nogya̱' nogya̱' nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' Jerusalényo̱ huakka'da judío aratbut on'bahua'uy. Fiesta ehued on'bahua'uyate. Fiestaya' a'bapeya'po a'maya'po Diostaj 'uru 'uhua e̱'hua̱e̱' on'nigbatiarakuyate 'urunopo'da Diostaj a'nigeyapo. Konige̱po fiesta kahued konig huakkuruda on'hua'uyate.

56 Jerusalényo̱ o̱'nedepo on'hua'epo Jesústaj o'nonmabopo. Diosen jakyo o̱'nedepo,

—¿Menpa' mo'nopo̱e̱? ¿Menpa' Jesús fiestate yatiakapet? ¿Tiakhue' ya̱'e̱a̱petpi'? —Judío aratbuta huayahuaya onpayo' on'batia'pakuy.

57 "Be'api' Jesústaj e'tiahuaynayo oro'taj monati'." Sacerdote huairiomey fariseo huairiere on'mana'uyate. Jesústaj huabakuda̱' jakyo kan'tohue'po kenda on'mana'uyate.

12

Ettone' Jesúsen hua'itaj huasihuaj 'uru'hu̱i̱e̱a̱da o'itioy'uyate.
(Mt. 26.6-13; Mr. 14.3-9)

1 A'timon seis huame'noe e'pokde'te judío aratbuten huakkurueri isi'po mabueyhue' e̱e̱' okkahuehue' fiesta o̱'e̱a̱po, Jesús Betania huakka' jakyo o'tiakuy. Ke̱yo̱ Lázaro o̱'i̱ka'uy. Jesúsa Lázarotaj e'bueyme'tada o'noyhuada̱'uy.

2 Jesústaj 'uru aypo on'nigmanhuada̱'uy. Martaa aypo o'mabayoke'uy. Jesúsere Lázaro o'bape'uy.

3 Ken on'bape'depo 'uru'hu̱i̱e̱da huasihuaj María o'totiakpo, konig medio litro o'totiakpo nardo huasihuaj huakka'teda e̱e̱'tada o'totiakpo Jesústaj huakka' o'pakpo María Jesúsen'itaj o'itioypo o'ihuekedepo, huakuhui'akon o'itidukut'uy. Jakya' aya'ada huasihuaj 'uru'hu̱i̱e̱'taj on'hu̱i̱ṟi̱kuy.

4-5 —¿Mena'po kenda yaka'? ¿Mena'po ken 'urusihua bahuayahue' ya̱'e̱me'? Pai'da aratbuttaj kan'yoke'po ¿Mena'po bahuayahue' ya̱'u̱y? Huakka'teda e̱e̱'tada o̱'e̱. Konig trescientos denarioshuapa huakupe e̱e̱'tada o̱'e̱. —Judasa o'mana'uy. Judas Simónensi'po o̱'u̱y. Judas Jesúsen huanigpe̱ika'eri e̱'e̱a̱da Judío huairia kadarake'po Judasa o'bayokapo.

6 Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'ada huabereeri o̱'e̱po e'bereta' o'pakpo kenda o'mana'uy. Huabereeri o̱'e̱ kenda oro'omeya̱ Jesúsen huanigpe̱ika'eria nopo̱e̱hue' o̱'u̱y. Judas oro'en huakupe huamato̱e̱'eri o̱'i̱ka'nig'a oro'en huakupe o'berika'uyate.

7 —Keje', dakhue' huaahue' yaẹ' Maríataj. A'ti o'bueyapo María o'nopọẹpo
'uru'huịẹda huasihuaj me'nigtoeonhuahuika'po be'itihuekene. 'Urusọ'da
kan'kubarakke'po me'sọ'tihuekene.
8 Pai'da aratbuttanayo mo'matọika'apone. Do'tanayo tọẹhue'
ọ'nunhuahuika'apone. —Jesúsa ona'uy.

Judío huairia Lázarotakon e'arakta' on'pakuyate.

9 Jesús Betania huakka' jakyo ọ'ẹa', huakka' judío aratbuta on'tipẹẹpo Be-
taniayo Jerusalénya' on'bahua'po. Jesústayo'da a'tiahuaya'po huahue' ọ'nuy
kenpa'ti Lázarotabeta' e'tiahuayta' on'pakpo Betaniayo on'hua'uy. Lázarotaj
o'noyhuadame'te Jesúsa.
10-11 Huakka'ada judío aratbuta onte'ti judío huairitaj e'nigpẹika'ta'
pakhue' ọ'nepo on'bakhua'po Jesústaj o'noknopọẹ'uy. Konigẹpo judío
sacerdote huairi Lázarotakon on'huadiaypo "Lázarotaj mo'darak," konigti
onpapayo' on'nopọẹ'uyate.

*Jesúsa konig judío aratbuten gobiernonig huairitone' Jerusalényọ
o'bahuahua'po o'kud'uy.*
(Mt. 21.1-11; Mr. 11.1-11; Lc. 19.28-40)

12 Judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ẹẹ' okkahuehue' fiesta a'bapeya'po
huakka'ada aratbut Jerusalényọ on'bahua'depo o'nokyẹdepo. Eme'te
"Jerusalényọ Jesúsa o'tiakonyakde," huakka'ada on'tipẹẹdepo
13 huabotod on'baktegandepo Jesúste on'tọrọkonpo on'nigtohua'po,
—Oro'omeytaj kabatioke'po Diosa mo'nigta'mona'uyate. Dios huairia
mo'nigta'mona'uyate. Huadaknanada ọ'ẹ. Israel aratbuten gobierno huairi-
tone' ọ'ẹ. Dakiti Dios. —Jesústaj on'huahua'po 'utta'nanada on'da'uy.
14 Jesúsa burrotaj o'huahuaypo kenta'pite o'huaduy. Jesús si'poẹhued ẹẹ'te
Apagba'te kenpa' ọ'ẹạpo oa'uyate.
15 Jerusalényọ huạẹ'eria mo'ẹpo opuden huairi e'tiakte me'pukhue'dik mo'ẹ.
Burrote o'huadpo opudomeyen huairi o'tiakapo.
Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.
16 Jesús burrote e'huadde'te kenda Apagba'te Jesústaj o'tia'pakuynig
oro'omey Jesúsen huanigpẹika'eria nopoenkahue' ọ'ụy. Nogoknayo Jesús
kurudyọ o'behuikdepo kenpa'ti Diosen Nokịrẹg mo'nopo'tọẹdenok kenda
Jesústaj Apagba'te o'timadoya'uyate konigti Jesúsa kenda o'ka'uynok
huaboa'da o'nopoenka'uy.
17 Kenoka' Jesúsa Lázarotaj e'bueyta' e'noyhuadạ'te kenpa'ti "Yạọrọk,
Lázaro," ena'te huakka'ada judío aratbuta on'tiahuay'uy. 'Urua'nanada Jesúsa
o'ka'nok kenda Jerusalényọ digạ'da on'manbatia'pakuyate.
18 Konig Diosayo'da ka'dik ọ'ẹ Jesúsa o'ka'denok huakka'ada aratbuta
on'nopọẹdepo Jesústaj on'huahua'uyate.
19 —Paj, kentaj batikahue'dik ọ'ẹy oro'. Yan'tiahuay', aya'ada kentaj
on'pakpo on'nigpẹika'. —Fariseo huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.

Sue'da griego hua'a huaa'pakeria Jesústaj o'dukuy.

20 Fiestate Jerusalényọ huakka'da on'batiakuyate. Diostaj a'tiona'pakya'po
on'batiakuyate. Judíoere griego hua'a huaa'pakeri on'batiakuyate.
21 Felipe Jesúsen huata'mona'eri ọ'ẹpo Betsaida huakka' jak huạẹ'eri
kenpa'ti Galilea huadarieri ọ'ẹnok sue'da griego hua'a huaa'pakeria Felipetaj
on'huatiakpo,
—Jesústaj e'batia'pakta' o'paki, huairi. —Felipetaj o'nona'uy.

22 Felipe Andréste o'bakhua'po kenda griego hua'a huaa'pakeria o'nona'de
Andréstaj ona'uy. Felipe Andrésere onokteyo' Jesúste on'hua'uy. Kenda
griegoa o'nona' Jesústakon o'nona'uy.
23 —A'ti Diosa o'ta'mona'uy aya'ada on'nopo̱e̱a̱po. Aya'tada ijmanig-
bueyapoy. Aya'tada ijmanignoyhuadapoy. Konig Huairitone' Apag Diosere
i̱jjeunhuahuika'apoy.
24 Do'a aya'tada manigbueyhue' e̱e̱'nayo kenpa'ti kubarakyo kudhue'
e̱e̱'nayo Diosere noeonhuahuikahue'dik o̱'neapo. Ken konig toketkid o̱'e̱,
ijmanbatia'paki. Toketkid batukehue' e̱e̱'nayo konig kidpoaghue' e̱e̱'nayo
tipakbohue' o̱'e̱a̱po, huakka' toket boyoghue'dik o̱'e̱a̱po. Sorokyo 'urua'da
e'batuke'nayo nogok huakka' toket o'boyogapo. Huakka'da toket o̱'e̱a̱po.
25 Do'taj kenpa'ti Apag Diostaj pakhue' o̱'nepo aya'ada hua̱'enda
on'eretpakpo, katetapi' o'deretpakpo, aratbuttaj o'deretpakpo, huabettaj
o'deretpakpo kenpa'da on'mabueyapo. Nogomeynayo aya'tada huata'da
pakhue' o̱'nepo, kateta'pi' eretpakhue' o̱'nepo do'tayo'da on'pakpo do'tayo'da
on'nigpe̱ika'po Diosere on'noeonhuahuika'apo.
26 Be'api' do'taj e'nigpe̱ika'ta' e'paknayo konig ijkikay konigti kan'kike',
konig do pai'da ijnopo'i̱kay konigti pai'da kan'nopo'i̱ke', konig do huata'da
ijpakpo kahue' i̱ji̱kay konigti huata'da kan'pakpo kahue' ka'nike' kenoka'
doere do'hued Apagere kurudyo̱ o̱'neonhuahuika'apo. Kenomey do'taj
on'nigpe̱ika' kenomeytaj Diosa o'bakkahuea'apo, "Huadakda mo'e̱ne." Diosa
o'mana'apo. —Jesúsa o'mana'uy.

"Cruzte men'behuika'apone. Cruzte ijbueyapoy." Jesúsa o'batia'pakuyate.

27 Huakka'tada pai'da ijmanignopo'e̱a̱poy. Huakka'tada ijmanigbueyapoy.
Huakka'da e'me'pukeada "Bueyhue' a̱'e̱ya̱'po be'tioka', Apag" onahue' o̱'e̱ne.
A'manigbueyya'po kurudya̱' ijtiakuy.
28 Ontaj ijnigpe̱ika'po ijmanigbueynok "Huadaknanada o̱'e̱ Dios. Huakka'
di'da o'maika'. Huakka' o'matinepahui'ika'." Aya'ada aratbuta kenda
kan'batia'pakike'po. Jesúsa kenpa' o'tiona'pakuy.
—Do'taj me'nigpe̱ika'nok "Huadaknanada o̱'e̱ Dios." Aya' aratbutada
kan'nopo̱ike' nogok ona'ti konigti kan'nopo̱ike'. —Kurudya̱' Diosa 'utta'da
ona'nok Jesúsa o'pe̱e̱'uy.
29 Huakka'ada aratbuta o̱gkupobopo on'pe̱e̱depo, "Kuruda oa'," on'batia'pakpo. "Diosen huata'moneria o'da'." Nogomeya̱ on'batia'pakuy.
30 —Do'tayo'da kenda Diosa onahue' me'e̱ne. Opudomey do'taj
ka'noknopo̱e̱'po kenda mena'ne.
31 Do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo do'taj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nepo a'ti
do'taj en'arakde'te "Dakhuea'nanada bo'ka'ne. Do'taj nigpe̱e̱hue' mo'e̱ne.
Castiga o̱gka'dik o̱'neapone." Diosa o'mana'apo. Kenpa'ti toto'taj Diosa
konigti o̱gka'apo onte'ti huairitone' ehue' o̱'e̱a̱po. Aya'tada onte'ti nama'da
manahue'dik o̱'e̱a̱po.
32 Do cruzte ijbueyapoy. Cruzte ijbueydepo ijnoyhuadapoy. Kurudyo̱
Dioste ijhua'apoy. Aya' aratbuta do'taj e'noknopo̱e̱de' Diosensi'ponig
o̱'neapo. Kurudyo̱ ijbatobehuikapoy. —Jesúsa o'mana'uy.
33 Cruzte ijbueyapoy Jesúsa daka' o'manbatia'pakuy.
34 —Oro'en Apagba' e'mona'pakte o'pe̱e̱po Dios Cristotaj o'ta'mona'aponok
oro'taj bo'tiokadhuahuika'apone. Kenpa'da Cristo bueyhue' o̱'e̱po
o'noeonhuahuika'apo. Diosa ontaj e'ta'mona'nayo, "Cruzte ijbueyapoy."
¿Mena'po ia' kenpa'? Diosa huabokerektaj o'ta'mona'apo. ¿Be'a ya̱'e̱a̱po?
—Aratbuta o̱gkupopakpo nogtiada Jesústaj kenpa' ona'uy.

35 —Sue'da huame'noe opudomeyere ijjeapoy. Konig huakjey ijjepo Diostaj
kanoknopoe'po o'nonmadika'ne. Konig Diostaj eknopoe' kenpa'ti e'nigpee'
on'tiahuaya'ne. Sue'da huame'noe opudere ijjeaponok opudere ee'te do'taj
daka' men'pee' kenpa'ti daka' Diostaj yanoknopoe'. Do'taj daka' nigpeehue'
ee'nayo konig sikkiregyoda mo'eapone. Diostaj menpa' oknopoehue'dik
mo'eapone. Diosen dag huahuayhue'dik mo'eapone.
36 Do opudomeyere e'ede'te do'taj me'noknopoe'. Diosen aratbut a'eya'po
do'taj me'noknopoe'. —Jesúsa o'mana'uy.
Kenda o'mana'depo Jesús o'bakhua'po o'iregee'uy.

Mena'po huakka' judío aratbuta Jesústaj oknopoehue' o'nika'. Juana o'batia'pakuyate.

37 Konig Diosayo'da ka'dik o'e aratbut kan'tiahuaye'po Jesúsa nogda
nogda o'kika'uynig'a aratbuta en'tiahuayte o'bayarea'uy. Nogtaj
o'noyhuada'uynig'a Jesústaj oknopoehue' o'nuyate. Huakka' judío aratbuta
oknopoehue' o'nuyate.
38 Konig Diosen huamanigbatia'pakeri Isaíasa oa'uyate, a'nennanada
oa'uyate konigti ogka'uy. Jesústaj oknopoehue' o'nuy. Isaías o'madoya'po,
O'nen hua'a on'peika'nig'a konig huabokereknayo kahue'dik o'nika' konig
teyda i'kika'nig on'tiahuayika'nig'a oknopoehue' o'nika'. O'nen hua'a
o'mana'nig'a oknopoehue' o'ne, Dios Huairi. Isaías a'nennanada
o'manigmadoya'uyate.
39 Mena'po oknopoehue'dik o'ne onte'ti Isaías o'madoya'uyate,
40 Diostaj pakhue' o'nenok Diosa o'bakpobiga'uy. Kenpa'ti nopoenkahue'
e'huaee' o'magka'nok onte'ti 'uruda Diosen e'ka' menpa' tiahuay-
hue'dik ya'neapet. Diosen hua'a menpa' nopoenkahue'dik ya'neapet.
Dakhuea' e'ka' a'nopo'koreaya'po Diostaj menpa' nopo'koreahue'dik
ya'neapet. Isaíasa o'mana'uyate.
41 Jesús pai'nanada o'manignopo'epo o'manigbueypo o'noyhuadpo Diosyo
o'behuikpo kenda Diosa Isaíastaj o'nopoea'uyate. Konigepo judío aratbuta
Jesús, Diosen Huasi'potaj eknopoe'ta' pakhue' ya'neapet. Kenpa'ti e'nigpeeta'
pakhue' ya'neapet. Isaíasa a'nennanada o'mana'uyate.
42 Huakka'amon judío aratbut Jesústaj o'noknopoe'uynig'a sue'da huakka'
huairiakon o'noknopoe'uyatenig'a Jesústaj yoknopoey aratbuta kan'peee'po
batia'pakhue'da fariseo huairitaj on'me'pukpo batia'pakhue' o'ne'uyate.
Jesústaj yoknopoey aratbuta ea'paknayo onte'ti judíoen huaitake' jakyo kud-
hue'dik o'neapo. Fariseo huairia on'mana'uynok.
43 Kenpa'ti "Huadakda i'ene." "'Uruda huairi i'e." Aratbuta ea'tada ekpeeta'
o'deretpakpo Diosa kenda ea'ta' ekpeeta' pakhue' o'nepo Jesústaj yoknopoey
ahue' o'nuy.

Jesústaj pakhue' huaee'eria dakhuea' ogkika'. Jesúsen hua'a oa'nok Diosa castiga o'magka'apo.

44 —Apag Diosa o'ta'mona'uy. Aya'ada do'taj eknopoenayo Diostaere okno-
ponhua'dik mo'ene.
45 Kenpa'ti aya'ada do'taj mentiahuaypo Diostakon on'tiahuay. Ke'na
me'ta'mona'uynigtaj.
46 Huadariyo aratbutte ijtiakuy. Konig huakjey Diostaj a'maknopoeaya'po
ijtiakuy. Do'taj huaknopoe'eria Diostakon o'noknopoeapo. 'Uruda kika'dik
o'neapo. Konig sikkiregyo ehue' o'nika'apo. Dakhuea' onte'ti kikahue'
o'neapo.
47 Sue'da huakka' do'hued hua'ataj nigpeehue' mo'eapone. "Dakhuea'
boka'ne," manahue'dik ijjeapoy. "Dakhuea' i'ka'ne," a'manaya'po

tiakhue' ijje'uy. Aratbuttaj a'manopo'koreaya'po ijtiakuy. Aratbuttaj a'manoeanhuahuikaya'po ijtiakuy.
48 Do'taj pakhue' huae'eritaj kenpa'ti do'hued hua'ataj nigpeehue' huae'eritaj "Dakhuea' bo'kika'uyne." Kene'huaya' huame'noete do'hued hua'a'a o'mana'apo. Diosa castiga o'magka'apo.
49 Konig doada ijnopoepo konig doada ijpakpo manahue' ijikay. Apag Diosa me'ta'mona'uyne. Kenda Apaga mena'uynig ijmanmadikika'po o'nona'ne.
50 Diosen hua'a o'nona'ika'nig ke'na mo'noeanhuahuika'apone. Do'taj eknopoe'nayo mo'noeonhuahuika'apone. Apag Diosen hua'a o'nona'ika'ne.
—Jesúsa judío aratbuttaj 'utta'da o'mana'uy.

13

Huanigpeika'eritaj hua'i Jesúsa o'ba'ikoyoa'uy.

1 A'ti judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta ogka'apo. Fiesta aypo on'bape'apo. Bapehued e'ne'te, "Indaritaj yokhua'apoy. Do'hued Apagtaj onte'ti ijkumejapoy." Jesúsa o'nopoe'uy. Oro'taj ke'nen huanigpeika'eritaj di' mo'ika'po oynayo huakka'nada di' mo'epo mo'nigbueydeapone.
2-4 Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eri Jesúsere judío huakkurueri isi'po mabueyhue' ee' okkahuehue' fiesta aypo huaboa'da o'bape'deapoy. Toto'a Judas Iscariotetaj engaña ogka'depo, o'nopo'toepo Jesústaj judío huairitaj a'bayoki o'nopoea'uy toto'a. Judas Iscariote Simónensi'po o'uy. Jesúsere Judas Iscariote o'bape'po. Kenoka' Diosya' ijtiakuy. Diosyo ijhua'apoy. Diosen aya'da ijtamatoeapoy. Aya'ada do'taj nigpeedik o'neapo. Jesúsa o'nopoe'uy. Ken Jesús oro'ere o'bape'po o'bopo, huaok o'kiroka'po o'huedа'po huasо'tidukuta o'teyiga'uy.
5 Hua'ikoyoa' hue'ey kosoyo onoydepo huaboa'da oro'en hua'i bo'ikoyoa'po bo'ikoyoa'depo huasо'tidukuta e'teyigа'a bo'itidukuta'uyne.
6 Simón Pedrotakon e'huatiakte a'ikoyoya'po
—Huairi i'ene. Do'hued hua'i menpa' i'ikoyoa'apo, do'hued Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.
7 —Kenda ijkay oyda noponkahue' i'enig'a nogoknayo i'nopoeapo. —Jesúsa ona'uy.
8 —Keje'. Menokapi' do'hued'i 'ikoyoahue'dik o'ene. —Pedroa ona'uy.
—O'nen'i 'ikoyoahue' ee'nayo doere Apag Diosere ehue'dik i'unhuahuika'apone. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
9 —Kenda mena'ne. Huasо' aya'da bekoyo'. Hua'i, huaba', huakukon bekoyo', Huairi. —Simón Pedroa ona'uy.
10 —Huaboa'da e'oo'de'te aya'da e'koyode' onte'ti koyohue'dik mo'epo. Jakyo e'tiakde'te hua'iyo'da sorokda o'enok hua'iyo'da koyoa'dik mo'ene. Opudomeytaj Diosa mo'bakkahuea'depo 'urunopo'da mo'enig'a nogtiada dakhue'da o'e. —Jesúsa ona'uy.
11 —Nogtiada dakhue'da o'e. —Ona'uy. Nogtiada dakhuea' o'ka'apo. Judío huairitaj me'bahuaya'apone Jesúsa o'nopoe'uy.
12 Oro'en hua'i bo'ikoyoa'depo o'kuhuitdepo Jesús onte'ti huaok o'otpo oro'omeyere kutopate o'huad'uy. O'huaddepo,
—Kenda opudtaj huaboa'da o'nogka'depo opudtaj e'nopoenka'ta' ijpaki.
13 "Huamanmadika'eri" do'taj o'nonika'ne, kenpa'ti "Huairi" o'nonika'ne. Kenda buttida o'nonika'ne. Kenda ijjey.

14 Ken do opueden Huairi ij̱jẹ̱po opuden Huamanmadika'eri ij̱jẹ̱po
konig huanaba' opuden hua'itaj on'ikoyoa'denok opudomeyạ̱kon konigti
huayahuaya ba'ikoyoa'dik yanikati'. Huayahuaya batihuapokika'dik
yanikati'.
15 Opuden hua'i konig huanaba'nigạ̱ on'ikoyoa'ne do'taj on'tiahuaydene.
Konig do ijkay konigti yạ̱g'kika'. Konig huanaba'nigạ̱ huayahuaya
yan'batiahuapokika'.
16 Opud huanaba' ẹ̱'ẹ̱ạ̱da "Huaboro' huairi ij̱jẹ̱y." Nopọ̱ẹ̱hue'
yane'. "Do'hued huairinayo sue'da huairi ọ̱'ẹ̱." Nopọ̱ẹ̱hue' yane'.
Huamata'mona'erinayo huairi ọ̱'ne. Huahua'erinayo huairionig ehue'
ọ̱'ne. Yan'nopọ̱ẹ̱'. Buttida ijjay.
17 Kenda huaboa'da o'nona'nig opud e'nopọ̱ẹ̱'nayo kenpa'ti daka'
menigpẹ̱ika'nayo durugnanada mo'ẹ̱ạ̱pone.
18 Opudomey do'taj mo'pẹ̱ẹ̱po durugda mo'ẹ̱ạ̱ponig'a nogtiada durugda
ehue'dik ọ̱'ẹ̱ạ̱po. Opudomeytaj o'noktie'ea'uynig'a nogtiada dakhuea'
megka'apone. Kentaj Apagba'a o'huaa'. "Ke'na doere o'bape'ika' do'taj
dakhuea' megka'apone." Kenpa' Apagba'a oa'.
19 Dakhuea' megka'apone. Dakhuea' ọ̱gkahued ẹ̱ẹ̱'ted o'nona'ne. Ẹ̱gkade'te
do'taj o'noknopoeonhuahua'po batikhue' mo'ẹ̱po Diosa o'ta'mona'uy, kenda
kanoknopoeonhuahuike'po konigẹ̱po oyda o'nona'ne. Konig huakkuruteda
o'nona'ne.
20 Huadak hua'a kan'manbatia'pake'po opudomeytaj on'ta'mona'ne. No-
gomeytakon ijmata'mona'apoy. Opudomeyạ̱ e'manmadika'te eknopọ̱ẹ̱'nayo
do'taj ee'pa'ti unhua'dik ọ̱'neapo. Kenpa'ti Diostaj ee'pa'ti unhua'dik ọ̱'neapo.
Diosa me'ta'mona'uynigtaj. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'uyne.

Judasa do'taj me'bahuayapone. Jesúsa o'mana'uy.
(Mt. 26.20-25; Mr. 14.17-21; Lc. 22.21-23)

21 Jesúsa kenda mona'depo huakka'da o'nopome'pukatupo,
—Opudạ̱ nogtiada me'bahuayapone. Judío huairitaj men'yokapone.
Buttida o'nona'ne. —Jesúsa oro' doce huanigpẹ̱ika'eriomeytaj daka'
mona'uyne.
22 Betaj Jesúsa ya'huaet oro' nopọ̱ẹ̱hue' ọ̱'ẹ̱po huayahuaya o'batiahuaye'uy.
23 Jesús di'nanada me'ẹ̱ne do'taj Jesúsere onokteteyo' ijbape'nok,
24 do'taj Simón Pedroa ba'ba' menepo, "¿Be'taj ya'huaet? Kenda mena'."
Simóna mena'uyne.
25 Ken Jesústaj ijtipebetpo,
—¿Be'a ontaj dakhuea' mogka'apone, Huairi? —Jesústaj yona'uy.
26 —Pan huẹ̱'ẹ̱yyọ̱ ijta'butapo ijyokapoy. Ke'na dakhuea' megka'apone. —
Jesúsa mena'uyne.
Ken pan o'ta'buta'depo Judas Iscariotetaj o'yokuy. Judas Iscariote
Simónensi'po ọ̱'ụ̱y.
27 Ken Judas pan onba'pokdepo o'bape'po e'bape'de' toto'a Judastaj
o'nopo'tọ̱ẹ̱'po Jesústaj dakhuea'da kạ̱gke'po nama'da o'nopọ̱ẹ̱ạ̱'uy. Ken Ju-
dasa nama'da o'nopọ̱ẹ̱nig kenda Jesús o'nopọ̱ẹ̱po,
—Kenda do'taj megka'aponig ij̱da megkati'. —Jesúsa Judastaj ona'uy.
28 Oro'omey kutopate Jesúsere Judasere o'bape'po kenda Jesúsa Judastaj
ena'te nopọ̱gkahue' ọ̱'ụ̱y.
29 Judas oro'en huakupe huatọ̱ẹ̱'eri ọ̱'ẹ̱nok, "Fiesta aypo nogij̱ti yabae'."
Jesúsa ona'. Sue'ada on'nopọ̱ẹ̱'uy. "Pai'da aratbuttaj huakupe yayokti'." Ona'.
Nogte on'nopọ̱ẹ̱'uy.
30 Judas pan o'bapokdepo o'bape'po o'ọ̱rọ̱konpo o'bakhua'bed'uy.

“Huayahuaya di’ yan’mae’.” Jesúsa huaboa’da o’mana’uy.

31 Judas ehuade’te,

—Huabokerek ijjenok Diosa me’ta’mona’uyne, Diostaj daka’ ijnigpeepo oyda huakka’da aratbuten dakhuea’ e’ka’taj ijmanigbueyapoy. Konigepo huadaknanada ijka’denok huakka’ada on’nopoepo, “Dakiti, Dios,” kenpa’ti “Huadaknanada o’e Dios,” huakka’ada on’batia’pakapo.

32 Do Diosen Huasi’po Diostaj ijnigpeepo huakka’tada ijmanigbueypo Dios huadaknanada o’e, huakka’tada ijmanopoeay Diosakon huakka’tada o’manopoea’. Ke’nen Huasi’po huadaknanada o’kika’, huadaknanada o’ika’, o’manopoea’. Ida o’manopoea’apo.

33 Huadi’nanada on’taene, do’huedsi’po. Opudere sue’da hora ijjeapoy. Onte’ti do’taj huahuayhue’ o’neapone. E’ukada huahuayhue’ o’neapone. Ijhua’apoy. “Keyoda ijhua’apoy tiakhue’dik mo’ene.” A’nen kenda judío huairitaj ijmana’mey konigti opudomeytakon o’nona’ne.

34 Konig huabodikda e’manmadika’ e’mana’ta’ ijpaki. Huayahuaya di’ yan’maika’. Konig do’a di’ o’nika’ne konigti huayahuaya di’ yan’maika’.

35 Huayahuaya di’ e’maika’nayo Jesúsen huaknopoika’eri o’ne aya’ada aratbuta on’nopoeapo. —Jesúsa oro’omey huanigpeika’eritaj mona’uyne.

Jesústaj okia’hue’yaj ijjey. Ia’apo. Pedrotaj Jesúsa ona’uy.
(Mt. 26.31-35; Mr. 14.27-31; Lc. 22.31-34)

36 —¿Meyon i’hua’apo, Huairi? —Jesústaj Simón Pedroa ona’uy.

—Keyo ijhua’apoy oyda ta’huahue’dik o’ene. Nogoknayo do’taj o’tahua’apone. —Jesúsa ona’uy.

37 —¿Mena’po oy ta’huahue’dik o’e, Huairi? Ontaj a’tahuaya’po bueydik ijjey. —Pedroa ona’uy.

38 —Onere e’bueyta’ ijpaki ia’nig’a. Huatahuaj sipoghued “Jesústaj okia’hue’yaj ijjey.” Bapa’a ia’apone. Bapa’ eade’te huaboa’da huatahuaj o’sipogapo. Buttida ijjay. —Jesúsa Pedrotaj ona’uy.

14

Jesúsa Diosyo huabatohua’ dag o’e.

1-2 —Do’hued Apagenbayo ijhua’apoy. O’nokhua’apone. Onte’ti opudomeyere ehue’ ijika’apoy. Do e’huade’te mepu’kehue’ yanikati’. Mididhue’ yanikati’. Mepu’kehue’ ya’nepo Diostaj daka’ yanoknopoika’. Diosa bo’tihuapokapone. Do’takon daka’ yanoknopoikati’. On’tihuapokapone. Daka’ huaknopoika’ on’tihuapokika’apone. Diosenbayo Diosen jakyo huaboro’da o’epo aya’ada huaknopoe’eriomey noeonhuahuika’dik o’neapo. Diosen huakka’ jakyo ijhua’apoy. Dios e’ika’yo kenteda Diosen huakka’ jakyo opudomeytaj huakka’ jak on’nigka’apone, buttida ijjay.

3 Opudomeytaj aya’da on’nigka’depo aya’da ijkuhuitdepo opudomeytakon a’baeya’po ijkumejapoy. Doere on’batohua’apone. Doere ka’nunhuahuike’po on’batohua’apone.

4 Kente ijhua’apoy mo’nopoe. Ken dagte ijhua’apoy mo’nopoe. Kenteda ijika’apoy mo’nopoe. —Oro’ Jesúsen huanigpeika’eritaj mona’uyne Jesúsa.

5 —Kenteda i’hua’aponig nopoehue’ o’ey. Ken dag okiehue’ o’ey, Huairi. —Tomása Jesústaj ona’uy.

6 —Konig buttida huaa’eri do ijjepo Diosyo huabatohua’ dag ijjey. Doa konig huamanoeanhuahuika’eri ijjepo aratbuttaj ijmanoeanhuahuika’nok Diosere on’noeonhuahuika’apo. Konig Apag Diosyo huaodhua’ dagonig ijjey. Do’tayo’da o’noknopoenok Apag Diosyo hua’dik mo’eapone.

7 Do'taj daka' e̱'ki̱e̱'nayo do'hued Apagtakon moki̱e̱'apone. Oyda kenpa'ti nogok moki̱e̱'onhuahuika'apone. Apag Diostaj moki̱e̱'onhuahuika'apone. Oyda kenpa'ti nogok Apagtaj bo'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

8 —Apag Diostaj e'tiahuayta' o'paki. Apag Diostaj bo'tiahuay'ea'. E'tiahuaynayo durugnanada o̱'e̱a̱poy, Huairi. —Felipea ona'uy.

9 —Ijhue'nanada opudomeyere i̱jjunhuahuika'nig'a menpa' do'taj o̱ki̱e̱hued o̱'e̱, Felipe. Be'api' do'taj mentiahuaypo, do'taj me'noki̱e̱'po Apagtakon o'noki̱e̱'de. "Apagtaj bo'tiahuay'ea'." ¿Mena'po ona'?

10 Doere Apag Diosere nogtida o̱'e̱y. Apag Diosyo i̱ji̱kay. Kenpa'ti Apag Dios doyo o̱'i̱ka', dapita' yaknopo̱e̱'. Diosen hua'ayo'da ijmanikay. Do'huada ijnopo̱e̱po ahue' i̱ji̱kay. Apag Dios doyo o̱'i̱ka'po konig Diosa o'paknok Apag Diosen ijkikay.

11 Do Apag Diosere nogtida o̱'e̱y. Apag Diosyo i̱ji̱kay kenpa'ti Apag Dios doyo o̱'i̱ka', kenda daka' yanoknopo̱e̱'. Kenda oknopo̱e̱hue'dik e̱e̱'nayo Diosen ijkika'nige̱yo̱ do'taj yanoknopo̱e̱'.

12 Diosen ijkikay. Konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱ konigti ijkikay. Konig aratbut tiahuayhued o̱'i̱ka'uynig kenda ijkikay. Teyda ijkikay. Aya'ada do'taj o'noknopo̱e̱po konig ijkikay konigti o̱gka'apo. Do'hued Apag Dioste ijhua'aponok huaknopo̱e̱'eria nogdakon 'urua'nanada o̱gka'apo. Buttida ijjay.

13-14 Kenpa'ti katepi' ijpakika'nig opudomey konigti yan'pakpo do'taj yan'tiona'pakika', do'hueddikte yan'tiona'pakika'. Ken konig e'tiona'pakte "Apag Dios huadakda o̱'e̱po 'urua'nanada o'kika'," aratbuta kan'batia'pake'po kenda mentiona'pakika'nig on'nigka'apone. —Jesúsa mona'uy.

Diosen Noki̱re̱ga̱ opudtaj kamanopo'to̱e̱'po ijmanigta'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uy.

15 —Do'taj di' e̱e̱'nayo do'hued hua'atakon nigpe̱ika'dik mo'e̱a̱pone.

16 Diosen Noki̱re̱ga̱ kabatihuapokike'po. Do'hued hua'a huanigpe̱e̱' kabatihuapokike'po Diosen Noki̱re̱g opudomeyere ka'nike'po kenpa'ti kamanopo'to̱ike'po "O̱'nen Huatihuapokeri yabayokti', Apag," ijnigtiona'pakapoy.

17 Diosen Noki̱re̱ga̱ buttida hua'a mo'nopo̱e̱a̱'apone. Diostaj monoki̱a̱'apone. Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomey Diosen Noki̱re̱ga̱ nopo'to̱e̱hue'dik mo'e̱a̱pone konige̱po Diosen Noki̱re̱gtaj o̱ki̱e̱hue' o̱'nenok. Diosen Noki̱re̱g opudere o̱'i̱ka'aponok kenpa'ti o'nopo'to̱e̱a̱ponok opudomeynayo Diosen Huatihuapokeritaj moki̱e̱'apone.

18 Opudomeytaj kenpa'da maenhue' i̱jje̱a̱poy. Konig do'hued ayhuayo ehue' mo'e̱a̱pone. Opudte noki̱re̱gada ijtiakapoy.

19 A'timon do'taj pakhue' i̱jje̱y huaa'eria tiahuayhue'dik me'neapone, doere ehue'dik o̱'neapo. Opudomeynayo do'taj moknopo̱i̱ka'po doere mo'i̱ka'apone. Konige̱po ijnoeonhuahuika'aponok doere mo'noeonhuahuika'apone.

20 A'ti Diosen Noki̱re̱ga̱ e'nopo'to̱e̱de'te do'hued Apagere o̱'i̱ka' mo'nopo̱e̱a̱pone. Do'hued Apag do'ere konig nogtida o̱'e̱ mo'nopo̱e̱a̱pone. Kenpa'ti do'taj moknopo̱e̱po konig do'huedso̱' doere mo'i̱ka'ne kenpa'ti opudere i̱jje̱nok me'nopo'to̱i̱ka'ne mo'nopo̱e̱a̱po.

21 Aya'ada do'hued hua'ataj on'pe̱ika'po do'taj hueretda di' mo'e̱ne. Aya'ada do'ta di' mo'e̱nok do'hued Apaga̱kon di' mo'maeapone. Do'huakon di' o̱'neapone. Do konig o̱'e̱ on'nopo̱a̱'apone. —Jesúsa mona'uyne.

22 —¿Mena'po on konig o̱'e̱ oro'omeyyo'da on'nopo̱e̱a̱po? ¿Mena'po nogomey
on konig o̱'e̱ nopo̱e̱hue' o̱'neapo? —Nog Judasa Jesústaj ona'uy. (Judas
Iscariotea ahue' nog Judasa ona'uy.)
23 —Aya'ada do'taj di' o̱'nika'nige̱a̱ do'hued hua'ataj on'nigpe̱ika'apo.
Kenomeytaj do'hued Apaga di' o'maika'apo. Do'hued Apag doere
kenomeyennopo'yo o̱'i̱ka'apoy.
24 Aya'ada do'taj di' ehue' mo'e̱po do'hued hua'ataj pe̱e̱hue' o̱'nika'.
Ken hua'a mo'pe̱e̱denig do'huedda ehue' o̱'e̱nok Apaga me'ta'mona'uyne
ke'nen hua'a o'nona'ika'ne. Konige̱po aya'da o'nona'de'uy, aya'da
o'nonmadika'de'uy daka' yan'nigpe̱ika'.
25 Opudomeyere e̱'i̱kade'te huakka'da o'nonmadikanhuahuika'denig'a
suhue'da huadak mo'nopo̱e̱.
26 Do Apagyo ijhua'depo do ijpaknok Diosa ke'nen Noki̱re̱g
mo'nigta'mona'apone. Opudtehuapa' mo'nigta'mona'apone.
Diosen Noki̱re̱ga̱ do'hued hua'ataj daka' mo'nopoeanhua'apone.
Mo'maboroayonhua'apone. Do'hued hua'a okkahuehue' ka'nike'po
bo'tihuapokika'apone. Do'hued e'manmadika' ona'ti mo'nopo̱e̱a̱'apone.
27 Opudomeytaj on'nopo'noeynoeyonpo o'nokhua'apone. Do'huayo'da
on'manopo'noeyika'ne. Aratbutnayo konigti manopo'noeyahue'dik
mo'i̱ka'ne. Do e'huade'te mepu'kehue' ya̱'nepo mididhue' ya̱'nika'.
28 "Do'hued Apagte kurudyo̱ ijhua'apoy. Nogok onte'ti ijtiakapoy. Opudere
a̱'i̱kaya'po ijkumejapoy." Kenda do'taj opuda̱ e'pe̱e̱te o'nona'dene. Diosnayo
nogi̱ti teynanada Huairi o̱'e̱. Donayo suhue'da tey huairi i̱jje̱y. Konige̱po
nogi̱ti di' mene'. Nogi̱ti di' e̱'e̱de'te Apagyo o'hua'apo mo'nopo̱e̱po durug-
nanada mo'e̱a̱pone.
29 Kenda ijka'apoy kahued i̱jje̱nig o'nona'ne. Nogok kenda do e'kade'te op-
udomey o'tiahuaydepo do'taj daka' moknopo̱e̱a̱po, konige̱po kenda kahued
i̱jje̱nig o'nona'ne.
30 Toto' huairia bo'huatiakdeaponok oy nogi̱ti huakka' batia'pakhue'
i̱jje̱a̱poy. Toto'anayo do'taj dakhuea' o̱gkahue'dik e̱e̱'tada
31 doda ijpakpo aya'tada a'manigbueyya'po Apagtaj ijnigpe̱e̱nok
medarakapone. Kenda e'nogkade'te Apag Diostaj di' o̱'i̱ka' aya'ada nopo̱e̱'dik
o̱'neapo. Yanbo', monhua'. —Jesúsa mona'uyne.

15

*Konig uva huakpi i̱jje̱y kenpa'ti huanigpe̱ika'eri konig uva hua'opi o̱'ne.
Jesúsa kenda o'manbatia'pakpo o'manmadika'uyate.*

1 Onte'ti oro' ke'nen huanigpe̱ika'eriomeytaj Jesúsa monbatia'pakpo mon-
madika'uy. Jesúsen huaknopo̱e̱'eriomey Diosen 'urua'da ka̱gkike'po konig
ka'dik yanika' oro'taj mona'po,
—Diosen aratbuta Diosen 'urua'da ka̱gkike'po doayo'da tihuapokdik
o̱'nene. Ken Diosen hueretda uva huakpi konig i̱jje̱po kenpa'ti do'hued
aratbut konig uva hua'opi o̱'nepo do'hued hua'ataj on'nigpe̱ika'po do'taj
o'noknopo̱ika'apo. Do'hued Apaga̱ta konig uva huakpi huato̱e̱'eri o̱'i̱ka'.
Do'hued huaknopo̱e̱'eritaj daka' o'mato̱ika'.
2 Uva huakpi huato̱e̱'eria huakutataj daka' o'tiahuayika'. Huakutaa uva
huada onhuadhue' e̱'i̱ka'nayo ken huakutataj o'kutege̱po o'en. Ken huaku-
tataj huada onhuadika'nok daka' o'to̱e̱po huakka'da onhuadapo. Ken konigti
do'hued Apaga do'hued huaknopo̱e̱'eritaj daka' o'batiahuaypo do'hued
hua'ataj onte'ti pakhue' e̱'ne'nayo Diosen onte'ti daka' kahue' e̱'nika'nayo
o'maenapo. Nogomeynayo do'hued hua'a on'nigpe̱ika'po, Diosen daka'

on'kika'po, Diosa o'manopo'koyoika'nok daka' o'manopo'toika'nok nogiti
'urua'da Diosen kika'dik o'neapo.
3 Opudomeytaj o'nonmadikika'nok do'hued hua'a mo'nigpeika'depo
'urunopo'da mo'edepo Diosen daka' kika'dik mo'eapone.
4 Uva huati'oj ontiokteghue' ee'nayo huada onhuaddik o'ika'apo,
en'tiokteg ee'nayo huada onhuadhue'dik o'eapo. Konigti do'hued hua'ataj
daka' nigpeikahue' ee'nayo kenpa'ti do'taj daka' oknopoikahue' ee'nayo
Diosen 'uruda kikahue'dik mo'eapone. Konigepo do'hued hua'ataj daka'
yan'nigpeika', do'taj daka' yanoknopoika', kenda bo'kika'nok opudomeyere
ijika'apoy on'nopo'toika'apone. Kenoka' Diosen 'urua'nanada kika'dik
mo'eapone.
5 Do konig uva huakpi ijjepo opudomey konig uva huanti'oj mo'ene. Opu-
domey Diosen 'urua'nanada kagkike'po on'tihuapokika'ne. Aya'ada do'hued
hua'ataj on'nigpeika'po do'taj daka' moknopoika'ne kenpa'ti kenomeyere
ijika'po ijmanopo'toika'nok Diosen daka' kika'dik o'neapo. Do'hua ti-
huapokhue' ee'nayopi' do'hua nopo'teypakahue' ee'nayo dapita' Diosen
'uruda kikahue'dik o'neapo.
6 Kenomeya do'taj oknopoikahue' o'nepo, do'hued hua'ataj nigpeikahue'
o'nenok kenomeytaj ijmaenapoy. Castiga ijmagkadhuahuika'aponok
pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo. Kenomey konig uva huanti'oj huada
onhuadhue' ee'te huatoe'eria o'kutegepo, o'maenapo, e'baayde'te ta'akyo
o'maenpo o'bakpaka'apo.
7 Do'taj moknopoika'po, do'hued hua'ataj mo'nigpeika'po katepi' bo'pakpo
mo'tiona'pakika'nok Diosa mo'nigka'apone.
8 Do'taj daka' eknopoika'te do'hued hua'ataj e'nigpeika'te ken konig
Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok do'hued hueretda huanigpeika'eri
mo'enok kenpa'ti aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo "Dios 'urunanada
o'epo huadaknanada o'kika'," on'batia'pakapo.
9-10 Apaga do'taj huakka' di' me'ika'ne. Konigti doa di' o'nika'ne. Do'taj
o'noknopoika'nok on'nigpeika'nok opudomeytaj daka' di' o'nika'ne. Do
konigti Apagtaj ijnigpeika'nok do'taj di' me'ika'ne.
11 Kenda o'nona'denok do'taj monigpeika'po durugnanada mo'ika'apone.
12 Huayahuaya di' yan'maika', huayahuaya huakka' di' yan'maika'. Konig
do'a huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika' kenpa' do'hued
e'mana' o'e.
13 Do'hued huadi'taj huakka'nanada di' ijmaepo ijmanigbueyapoy. Konig
do huakka' di' o'nika'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'.
14 Do'hued hua'ataj e'nigpeika'nayo do'hued huadi' mo'ika'apone.
15 Do'hued huanaba' ehue' mo'eapone. Do'hued huadi' mo'eapone. Kenda
ke'nen huairi o'nopoika' huanaba'nayo nopoehue' o'nika'. Do'hued huadi'
mo'enok aya'da do'hued Apaga menanhuahuika'ne kenda opudomeytakon
o'nonanhuahuika'ne.
16 Konig opuden huamanmadika'eri huairi huataee' do'taj oktie'eahue'
o'ne'uyne. Diosen hua'a 'urunanada kagkike'po, huadakda kagkike'po
huayahuaya di' kan'maike'po kenpa'ti huakka'tada Diosen huadak
hua'a kan'manmadikanhuahuike'po huakka'tada kan'manopo'kore'po
opudomeytaj on'baktie'ea'uyne. Aratbut Diostaj kanoknopoun-
huahuike'po o'nokbatie'ea'uynok. Ken konig bo'kika'po konig do ijpaki
mo'tiona'pakika'nok Apaga mo'nigpeika'apone bo'tihuapokika'apone.
17 Konigepo huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne, ken. —Jesúsa oro'
huanigpeika'eriomeytaj mona'uyne.

Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri aratbuta Jesústaj on'huadiaypo Jesúsen huanigpe̱ika'eritakon yan'bahuadiayapet.

18 —Do'taj moknopo̱e̱nok do'hued huanigpe̱ika'eri mo'e̱nok oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomeya̱ mo'huadiayapone me'pukehue' yane'. Do'taj huakkuruda menhuadiay'uyne kenda okkahuehue' yanika'.

19 Konig dakhuea' huaka'eriomey on'nopo̱e̱po o̱gkika' opudomey nopo̱e̱hue' mo'e̱po kikahue' mo'e̱nok dakhue'da e'nopo̱e̱'nayopi' e'kika'nayopi' dakhuea' huaka'eria di' mae'dik mo'e̱ne. Opudomeytanayo Diosa boktie'ea'uyne. Dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'denok dakhuea' huakika'eriomeya̱ bo'huadiayne. Oyda Diosen 'urua'nanada bo'kika'nok bo'huadiayne.

20 Huanaba' huata' huairionig yahue'eahue'dik o̱'e̱. O'nona'nig okkahuehue' yanika'. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria do'taj on'huadiaypo dakhuea' me'nogka'apone. Opudomeytakon bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'taj nigpe̱e̱hue' me'nikame'nig'a opudomeytakon nigpe̱e̱hue'dik mo'e̱a̱pone.

21 Cristo i̱jje̱nok moknopo̱e̱po mo'manbatia'paknok oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomeya̱ bo'huadiaypo dakhuea' mogka'apone. Do'hued Apaga me'ta'mona'uynigtaj o̱ki̱a̱hue' o̱'nepo bo'huadiayapone.

22 Do tiakhue' e̱e̱'uynayo do'taj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o̱'nene. Do ijtiakde'uypo ijmanmadika'de'uypo dakhuea' me'nogkame'ne huaa'dik o̱'nene.

23 Do Apag Diosere nogtida o̱'e̱nok be'api' do'taj on'huadiaypo konigti Apagtakon on'huadiay.

24 Konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱ do'hua kahue' e̱e̱'uynayo oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria dakhuea' me'nogkame'ne huaahue'dik o̱'nene. Konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱ do'hua ijka'de'uynok oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria kenda e'ka'te menti-ahuaydepo menhuadiaypo Apagtakon on'huadiay.

25 Kenda o̱gka'apo adhuea'pane'a̱ huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate konigti o̱gka'. "Dakhuea' kahue'da e̱e̱'tada menhuadiayapone." Apagba'a oa'uyate.

26 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomeya̱ opudomeytaj e'huadiayte mepu'kehue' ya̱'nepo Apag Dios o'paknok Diosen Noki̱re̱g on'nigta'mona'apone. Diosen Noki̱re̱g buttida do'taj moknopo̱e̱a̱'apone. Opudomeya̱ huadak hua'a kan'batia'pakike'po Diosen Noki̱re̱ga̱ bo'tihuapokika'apone.

27 Huakkurunada doere mo'i̱ka'uyne. Aya'da ijkikamey bo'tiahuayikame'ne. Aya'da ijmanmadika'uynig mo'pe̱i̱ka'uypo do'hued hua'a mo'batia'pakika'apone.

16

1-4 Do'hued huanigpe̱ika'eri mo'e̱nok judío huairiomeya̱ dakhue'nanada mogka'apone. Opudtaj diga̱' bo'huadiaypo judíoen hua̱i̱take' jakya' mokenapone. Kenpa'da mo'enapone. Nogokkon bo'arakapone. Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'nika'po, do'takon oknopo̱e̱hue' o̱'nika'po, on'arakpo Diostaj daka' o'nigpe̱e̱y nama'da on'nopo̱e̱a̱po. Kenpa' huaboa'da o'nona'po e̱gkade'te me'pukehue' ka'ne'po kenpa'ti daka' moknopo̱e̱po oknopo̱e̱batikhue' ka'ne'po kenpa' o'nona'ne. Kenoka' opudtaj e'huadiayte diga̱' e̱gka'te kenda o'nona'nig mo'noponapet.

Huaknopo̱e̱'eritaj Diosen Noki̱re̱g ijta'mona'apoy. Jesúsa o'mana'uyate.

A'nenda opudere i̱ji̱kame'po kenda onahue' o̱'nika'uyne.

5-6 Oynayo do'taj me'ta'mona'uynigte ijhuahua'deapoy. Do'hued Apag Diostaj ijhuahua'deapoy. Kenda mo'pe̱e̱depo suhue' e̱'e̱a̱da ¿Meyon i'hua'apo? onahue' o̱'nene.

7 Opudomeytaj huadaknanada a'kikaya'po e̱'e̱a̱da kenpa'ti a'tihuapokikaya'po e̱'e̱a̱da do'hued huaojtaj ijhua'apoy. Do huahue' e̱e̱'nayo kabatihuapoke'po Diosen Noki̱re̱gtaj mata'monahue' o̱'neaynig'a. Apagtaj ijhua'apopo Diosen Noki̱re̱g opudomeytaj on'nigta'mona'apone.

8-11 Diosen Noki̱re̱g on'nigta'monapone. Opudomeytaj o'tiakpo o'manopo'to̱e̱a̱po. 'Urua'nanada bo'kika'nok dakhuea' huaka'eriomey bo'tiahuaydepo dakhuea' huakka'eri o̱'e̱y on'nopo̱a̱po. Kenpa'ti huadak hua'a mo'manika'nig'a on'pe̱e̱denig'a do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'nepo dakhuea' huakka'eri o̱'e̱y on'nopo̱e̱a̱po. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'apo. Kenpa'ti do Apagyo e'huade'te Diosen 'urua'nanada o'kika'uy dakhuea' huaka'eriomeya̱ on'nopo̱e̱a̱po. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'apo. Diosyo do e'huade'te onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Toto' huairi dakhuea' huaka'eretaj nama'da on'nigpe̱e̱po do'taj medarakapone. Dakhuea' o'nogka'de'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Diosen Noki̱re̱ga̱ kenda o'manopo̱e̱a̱'apo. Konige̱po toto' dakhuea' o'ka' Diosa oa'depo castiga o̱gka'apo, kenda on'nopo̱e̱a̱po. Ken konig Diosen Noki̱re̱ga̱ o'ka'apo. Buttida ijjay.

12 Nogi̱ti huakka' huadak hua'a opudomeytaj e'manmadika'ta' ijpaknig'a oynayo nogi̱ti manmadikahue'dik o̱'nene konige̱po oy nogi̱ti menpa' nopo̱e̱gkahue'dikda mo'e̱ne.

13 Diosen Noki̱re̱ga̱ opudomeytaj bo'huatiakapone. Diosen Noki̱re̱g buttida huaa'eri o̱'i̱ka'. E'huatiakde'te do'taj huanopo̱e̱' do'hued hua'a buttida monmadikika'apone. O̱'nenda o'nopo̱e̱po onahue' mo'e̱a̱pone. Kenda Diosa oa' mona'apone. Kenda o̱'e̱a̱ponig o'manopo̱e̱a̱'apo.

14 Do'hued huadak hua'a opudomeytaj mo'nopo̱e̱a̱'aponok do huadakda i̱ji̱ka'nig huadakda ijkika'nig Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'apo.

15 Aya'da Apaga o'nopo̱e̱ do'huakon ijnopo̱e̱y. Aya'da Apaga o'to̱i̱ka'nig do'huakon ijto̱i̱kay. Aya'da Apaga o'kika'nig do'huakon ijkikay. Konige̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ do'hued e'nopo̱e̱' mo'nopo̱e̱a̱'apone. Dios konig o̱'e̱ mo'nopo̱e̱a̱'apone. —Jesúsa oro'taj mona'po.

Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri suhue' e̱'i̱ka' a'ti mo'madurugpakapo. Jesúsa o'batia'pakuy.

16 —Apag Diosyo ijhua'aponok a'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Nogokda onte'ti on'tiahuayapone. —Jesúsa mona'uyne.

17 —¿Katia' yaa'. Be'a mo'nopoenka'? "A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone, Apag Diosyo ijhua'aponok." Oro'taj kenpa' mona'ne.

18 "A'timon do'taj tiahuayhue' o̱'neapone," mona'ne kenda nopo̱gkahue' o̱'e̱y. —Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria suhue'ada huayahuaya on'batia'pakuy.

19 Kenda oro' huayahuaya o'batia'pak'uynig Jesúsa moknopo̱e̱po mona'po, —A'timon do'taj onte'ti tiahuayhue' o̱'neapone. Nogokda a'timon onte'ti on'tiahuayapone. O'nona'dene. ¿Katia' yaa'? ¿Be'a mo'nopoenka'? Kenda e'nopo̱e̱'ta' bo'pakpo huayahuaya mo'batia'paknig'a.

20 Do e'bueyde'te suhue'nada mo'e̱a̱pone. Pai'nada mo'bahuikapone. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erinayo durugda o̱'neapo. Pai'nanada e̱'e̱a̱da onte'ti durugnanada mo'e̱a̱pone. E'noyhuadde'te do'taj on'tiahuaypo durugnanada mo'e̱a̱pone.

21 Ettone' on'si'popakpo pai'nanada on'nopo'e̱nig'a on'si'popakdepo pai'nanada e'nopo'ende' o'nokkahue'apo. Yo̱bed on'to̱e̱depo on'durugpak.

22 Ken konig mo'ene. A'ti ijbueyapoy mo'nopoedepo pai'nanada
mo'eaponig'a onte'ti ijnoyhuaddepo do'taj bo'tiahuayapopo durugnanada
mo'eapone. Durugnopo'da mo'eapone. Be'api' durugnopo' e'ika'
batikahue'dik mo'eapone. Buttida ijjay. —Jesúsa mona'po.
23 —Nogok Diosen Nokiregą mo'nopo'toedenok do'hued hua'a 'urunanada
mo'nopoeapo. O'nona'nig, ¿katia' ia'? do'taj onahue'dik o'neapone kenoka'.
Do'hued huanigpeika'eri mo'epo do'taj moknopoepo katepi' bo'pakpo Apag-
taj e'tiona'pakde'te bo'yokika'apone. Buttida ijjay.
24 Do'hueddiktaj daka' yanoknopoepo, konig do ijpaknig Apagtaj
tiona'pakhued mo'edepo, do'hueddiktaj daka' yanoknopoepo konig
ijpaknok Diostaj yan'tiona'pakikati'. Diosa mo'peika'po mo'nigka'apone.
Durugnanada ka'nike'po Diosa mo'peika'po mogka'apone.

*Jesucristo toto' huairitaj kenpa'ti oknopoehue' huaę'eritaj nigpeehue'
o'ika'uy. Konig huayakhue' huaka'eri o'uyate.*

25 A'nen konig o'e o'nonbatia'pakpo o'nonmadikikame'ne. A'tinayo onte'ti
ken konig onmadikahue' o'neaponig'a Apagtaj daka'da o'noknopoea'apone.
26 Nogok do'hueddik daka' moknopoepo do konig ijpaknok Apagtaj
mo'tiona'pakika'apo. Donayo Apagtaj nigtiona'pakhue'dik ijika'apoy.
27 Apag Diosada di' mo'epo. Do'taj di' o'nenok do'taj o'noknopoenok Apag
Diosya' o'tiakuy o'noknopoenok Apagąda di' mo'epo mo'peika'apone.
28 Apagere ijika'uy. Apag Diosya' ijjorokpo aratbutte ijtiakuy. Aratbutere
ijmaunhuahuika'depo onte'ti aratbutya' ijbakhua'apoy. Apagte ijhua'apoy.
—Jesúsa mona'uyne.
29 —Oynayo daka'da ona'ne. Nopoenka'dik o'ey. A'nen konig o'e
on'batia'pakikame'nig noponkahue'dik o'ika'uy oro'. Oynayo konig o'e on-
batia'pakhue' o'ene.
30 Aya'da o'nopoe oro'omey oynayo o'nopoey. Huanopoya'da kateapi'
o'nopoikay soatayo' o'nopoika'nig aya'da kenda i'nopoika'nok Diosya'
o'tiakuyate o'nopoey. —Oro'omey Jesúsen huanigpeika'eria ona'uy.
31 —Menpa' oy do'taj hueretda yoknopoe ea'ada
32 oyda nogyon nogyon o'nokbahua'apone. Aya'ada o'nokbahua'apone.
Opudomeyen jakyoda o'nokbahua'apone. Nogtia'da o'nenonaponig'a nog-
tia'da ehue' ijjey do'hued Apagere ijjeapoy.
33 Kenda o'nona'denok Diostaj 'urunopo'da mo'ika'apone kenpa'ti Diostaj
mo'nopo'noeyapone. Oknopoehue' huaę'eriomeyą bo'huadiaypo dakhuea'
mogka'aponig'a yan'nopo'teypakpo do'taj daka' yanoknopoika'. Doa toto'
huairitaj kenpa'ti oknopoehue' huaę'eritaj nigpeehue' ijika'uy. Toto'taj
huayakhue' huaka'eri ijjey. —Jesúsa oro' huanigpeika'eritaj mona'uyne.

17

Jesúsa huaknopoę'eritaj o'nigtiona'pakuyate.

1 Oro'omeytaj Jesúsa kenda mona'depo kurudyo o'mabopo Apag Diostaj
o'tiona'pakpo,
—O'nensi'po ijjepo, Apag. Oy o'nensi'poa kamanigbueye'po, kamanignoy-
huade'po, kurudyo onere kabehuike'po, onere teyda kamanike'po kenpa'ti
"huadakda o'ka'," aya'ada kan'batia'pakike'. Kenda do e'kade'te "Dios
'urua'nanada o'kika'," aya'ada kan'batia'pakike'.
2 O'na o'pakpo aya'tada me'bayokne. Diosere kamanoeanhuahuike'po.
Teya'da megka'nok aya'tada mana'dik ijjenok konigepo aya'ada aratbut
nigpeika'dik mo'ika'apone.

3 Hueretda Dios i̱'i̱ka', aya'en huairida i̱'i̱ka'ne, aya'tada di' i'maika'ne, buttida i'ika'ne, aya'ada ontaj daka' moknopo̱e̱po, do Jesucristotakon moknopo̱e̱po oro'ere durugda mo'noeonhuahuika'apone. Do'taj me'ta'mona'uyne.
4 In huadariyo aratbutere i̱jjunhuahuika'depo o̱'nen hua'a ijkad-huahuika'depo ontaj ijnigpeunhuahuika'depo aya'da i'paknig kenda ijkuhuitdenok konige̱po "Apag Dios huadaknanada o̱'e̱. 'Urua'nanada o'kika'," aratbuta on'batia'pakapo.
5 Oyedda o̱'nenbayo onte be'tobehuik. Onere meto̱ika'. Durugtenanada meto̱ika'. Konig a'nennanada onere i̱ji̱ka'po teynanada ijmanika'nig onte'ti konigti megka'.
6 Huakka' huadariyo hua̱e̱'eri me'nigbaktie'ea'uyne, Pag. O̱'nen o̱'nenok "do'hued huadak hua'a daka' yamanmadikikati'," ona'uyne. O̱'nen huadak hua'a ijmanmadikadhuahua'dey, ontaj ijmaknopo̱e̱a̱'denok o̱'nen huadak hua'a on'nigpe̱e̱de.
7 Aya'da ijkika'nig, be'tihuapokika'nok ijkikay kenpa'ti be'teypakika'nok 'urua'nanada ijkikay. O̱'nen huadak hua'a me'nopo̱e̱a̱'ika'nok. Kenda do'hued huaknopo̱e̱'eriomeya̱ on'nopo̱e̱de.
8 O̱'nen huaktie'ea'eriomeytaj o̱'nen huadak hua'a do'hua ijmanan-huahuika'denok on'pakpo on'nigpe̱ika'de. Me'ta'mona'uyne kenpa'ti Diosya' o'tiakuy on'nopo̱e̱.
9 Do'hued huaknopo̱e̱'eritaj ijmationa'pakpo, nog aratbuttaj mationa'pakhue' i̱jje̱po. O̱'nendation o̱'nenok daka' yamato̱ika'
10 O̱'nen huaknopo̱e̱'eri do'taj me'bayokuyne. Do'hued onmaenig o'nenkon i'tamaika'ne. O̱'nen daka' mo'nigpe̱ika'nok o̱'nen 'urua'da o̱gkika'nok huadakda o̱'e̱ kenpa'ti Diosen Huasi'po o̱'e̱ aratbuta on'nopo̱e̱po 'Dakiti Dios' on'batia'pakika'.
11 In huadariyo noikahue' i̱jje̱a̱popo o̱'nen huaknopo̱e̱'eritaj ijbakhua'apopo onte ijbaktiakapoy. O̱'nen indariyo o̱'nika'ponok huadaknanada i̱'i̱ka'po teynanada i̱'i̱ka'po o̱'nen huaknopo̱e̱'eritaj daka' yabatihuapokika'. Daka' ka̱gkike'po yabatihuapokika'. Dakhuea' kahue' ka'nike'po yabatiokika'. O̱'nen huaknopo̱e̱'eri daka' kanoknopo̱ike'po yabatihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'maike'po yabatihuapokika', Pag. Oro' onpapayo' ondikyo' o'pakikay kenomeykon konigti kan'pake'po yabatihuapokika'.
12 Indariyo o̱'nen huanigpe̱ika'eriere i̱ji̱ka'po do'taj teyda o'yoknok o̱'nen huabaktie'ea'eritaj huadakyo' ka̱gkike'po ijbatihuapokika'po, ijbatiokika'po, daka' ijmato̱ika'uy. Okbatikhue'da aya'ada daka' o'noknopo̱ika'depo nog-tia'da oknopo̱e̱batikdepo kenpa'da o'bueyapo. Diosyo huahue'dik o̱'e̱a̱po. Kenda Apagba'a oa'uy.
13 Oy onte ijbakbehuikapoy. O̱'nen huabaktie'ea'eri huakka' kan'durugpake'po konig do ontaj ijnigpe̱ika'po durugnanada i̱ji̱kay kenomey konigti durugnanada ka'nike'po konige̱po ontaj daka' ijtiona'pakonhua'po, onte huahued ijtiona'pakonhuay.
14 O̱'nen hua'a ijmanmadikadhuahuika'uy. O̱'nen hua'a huakka' on'pakpo on'nigpe̱ika'po, konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomey o̱gkika'nig onte'ti kahue' o̱'nika'po kenpa'ti do'hua konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika'nig kahue' i̱ji̱kay. Do konig ijkikay konigti o̱'nen huaknopo̱ika'eria o̱gkika'nok konige̱po oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria diga̱' on'bahuadiaypo.
15 O̱'nen huabaktie'ea'eritaj ijmato̱ika'po in huadariyo dakhuea' huakka'eriomeyere o̱'nika'. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriya' yamaktoro̱k

tiona'pakhue' ijjenok toto' engañа huaka'eritaj yabatiokika'. Toto' engañа kahue'dik kamae'po, ijtiona'paki.

16 Konig oknopoehue' huae'eriomey ogkika'nig konigti kahue' ijikay. O'nen huaknopoe'eriomey kenpa'ti dakhuea' kikahue' o'nika'po.

17 O'nen hua'a buttida o'ika'. Buttida hua'a on'peenok 'urunopoa'da yamagkika'. O'nen buttida hua'a kan'nigpeike'po yabatihuapokika'. Ontayo'da kan'pakike'po yabatihuapokika'.

18 Oknopoehue' huae'eriomeyte me'ta'mona'uyne. Konig do'taj me'ta'mona'uyne konigti o'nen huabaktie'ea'eritaj oknopoehue' huae'eriomeyte ijmata'mona'dey.

19 O'nen buttida hua'ayo'da kan'nigpeike'po, do konig huakkurueria o'nen hua'ayo'da ijnigpeikay.

20 Inomey o'nen huabaktie'ea'eriomey do'hued huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'apone. Nogok nogok do'taj huakka'ananada moknopoeapone. Huakka'ananada do'taj mo'nigpeika'apone. Kenomeytakon ijmationa'paki.

21 Do'huednopo'yo i'ika'ne. On konig i'pakika' konigti do ijpakikay. On konig di' i'maika' konigti do di' ijmaikay, onpapayo' o'ika'ne. Konigti aya'ada oro'en huaknopoe'eri oro'omeytaj konigti kanoknopoike'po, konig oro' di' o'maikay konigti di' kan'maike'po, konig oro' konigti o'pakikay kenomeyakon konigti kan'pakike'po ijmationa'paki, Pag. Ken, aya'ada kenomeytaj on'batiahuaydepo on'peedepo do'taj Apag Diosa o'ta'mona'uy nopoe'dik ya'neapet.

22-23 Do'huednopo'yo i'ika'ne, me'nopo'toika'ne. Konig nogtida o'ene. Konigyo' o'pakika'ne. Konigyo' o'nopoika'ne. Oro' konig nogtida kan'pakike'po, oro' konig di' kan'maike'po, oro' konig nogtida ka'nike'po ijmanopo'toikay. Ontaj konigti kanoknopoike'po, konigti kan'nigpeike'po do'taj me'ta'mona'uyne, do'taj di' me'ika'ne, konigti huaknopoe'eritaj di' mo'ika'ne, aya' aratbuta nopoe'dik ya'neapetpi'.

24 Aya' do'hued huaknopoe' do'taj me'bayokuyne, huakkurunada di' o'enok doere ka'nike'po on huakkuruda i'paknok do'hua onere huaboro' huairi ijika'po, onere 'urunanada ijika'po, onere teynanada ijika'nok tiahuaydik me'nike'po, Pag.

25 Aya' oknopoehue' huae'eriomey ontaj okiehue' mo'enig'a do'huanayo ontaj okiee'ne kenpa'ti do'taj o'ta'mona'uy do'hued huanigpeika'eria moknopoene, Pag. Kenpa'da huadaknanada i'ika'ne, Pag.

26 O'na konig o'e, do'hued huanigpeika'eritaj ijmanopoea'demey. Kenpa'ti nogiti nogiti ijmanopoea'apoy. Do'taj huakka' di'da o'ika'ne. Kenomeykon konigti huakka' di' kan'maike' kenpa'ti do'hua kamanopo'toike'po nogiti nogiti ijmanopoea'apoy, Pag. —Jesús Apagtaj o'tiona'pakuy.

18

Jesústaj sorotataj on'tohua'uyate.
(Mt. 26.47-56; Mr. 14.43-50; Lc. 22.47-53)

1 Jesús kenda o'tiona'pakdepo o'hua'uy. Oro' ke'nen huanigpeika'eriere o'hua'uy. O'hua'po Cedrón huatota'pote o'pokonpo ta'bayo o'kudon'uy. Jesús huanigpeika'eriere on'kudon'uy.

2 Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokapopo, ken ta'bayo o'etaj o'nopoe'uy. Nogok nogok oro' huanigpeika'eriere Jesús keyo o'kupopakika'uypo kena'po Jesús keyo o'etaj o'nopoe'uy.

3 Ken ta'bayo Judas o'hua'po, huakka' sorotataj o'batohua'po, Diosen
jak huatoe'eri sorotatatakon o'batohua'uyate. Diosen jak huatoe'eri sorotatatakon fariseo huairia sacerdote huairierea on'mata'mona'uyate. Siro
kenpa'ti hueypa on'tohua'po. Sikyo o'enok huakjey on'tohua'bed'uyate.
Ta'bayo Jesúste on'huatiakbed'uyate.
4 O'nokyedepo Jesúsa aya'da kenda me'nogka'apone e'nopoe'ada
o'madejpo,
—¿Be'taj bo'uk? —Jesús o'mana'uy.
5 —Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.
—In do ijjey. —Jesúsa o'mana'uy.
Judas judío huairitaj Jesústaj nama'da o'bayokpo sorotataere on'tobo'uy.
6 "In do ijjey." Jesúsa e'mana'te on'mididonpo on'ta'nionpo on'hueekon'uy.
7 —¿Be'taj bo'uk? —Onte'ti o'mana'uy.
—Jesús Nazareteritaj o'uki. —O'nona'uy.
8 —In do ijjey. Huaboa'da o'nona'dene. Do'taj e'uknayo inomey do'hued
huanigpeika'eritaj magkahue' yae'nepo kentaj batohuahue' yane'. —Jesúsa
o'mana'uy.
9 Kenda huaboa'da oa'me'nig magkahue' ka'ne'po kenda o'mana'.
"Kenomeytaj Diosa do'taj beyokuyne nogtipi' ehue' okbatikhue' o'neapone."
Huaboa'da Jesúsa moname'ne.
10 Kenoka' Simón Pedroa siroa e'taee' o'edpo o'bapadenpo sacerdoteen
huanaba'taj huapesod huada'kopen o'pesodokhue'uy. Ke'nendik Malco o'uy.
11 —Keje', kahue' yaee'. Siro huatoe'yo yakuda'. Kenda Apag Diosa o'paknok
pai'nanada nopo'edik ijjeapoy. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.

Sacerdote huairite Jesústaj on'tohua'uy.
(Mt. 26.57-58; Mr. 14.53-54; Lc. 22.54)

12 Ken huakka' sorotataj sorotataj huairiere, Diosen jak huatoe'eria sorotataj Jesústaj on'ta'kuypo, huaba' on'ba'tinuku'uy.
13 Huakkuruda Anástaj on'huatohua'uy. Anás Caifásen huahueyhuey
o'enok, on'huatohua'po, Caifás kenbayokte sacerdote huairi o'uyate.
14 Aya' judío aratbut mabueyhue' ka'ne'po nogtiada e'manigbueynayo
oro'taj huadakda o'eapo. Kenpa' Caifás judío huairitaj o'batia'pakme'te.

"Jesúsen huanigpeika'eri ehue' ijjey." Pedroa oa'uy.
(Mt. 26.69-70; Mr. 14.66-68; Lc. 22.55-57)

15 Simón Pedro doere Jesústaj o'tahua'uy. Sacerdote huairi do'taj huadak
mekie'nok sacerdote huairien jak e'tiokpaka'yo Jesúsere ijkudon'uy.
16 E'tiokpaka' kurute akbogpete Pedro o'boato'nok, do mune'yotaj akbogpe
huatoe'eritaj ijhuahua'po, "Yakuda'," yona'po Pedrotaj ijtokudon'uy.
17 —¿Ken huabokereken huanigpeika'eri o'na menpa' i'e? —Mune'yo akbogpe huataee'eria Pedrotaj ona'uy.
—Do ehue' ijjey. —Pedroa ona'uy.
18 Juju' o'enok, huanaba'ere Diosen jak huatoe'eriere ta'ak ogka'uy.
Asoukkaya'po on'timabo'uy. Pedrokon kenomeyere asoukkaya'po ta'akte
o'bo'uy.

Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.
(Mt. 26.59-66; Mr. 14.55-64; Lc. 22.66-71)

19 "¿O'nen huanigpeika'eri meniga' i'taee? ¿Kate i'manmadikika'?" Sacerdote huairia Jesústaj ona'uy.

20 —Aya' aratbuta men'pe̱e̱po ijmanmadikanhuahua'mey. Judíoen
huai̱take' jakyo ijmanmadikika'mey. Kenpa'ti Diosen jakyo ijman-
madikika'mey. Judío o̱gkupopakika' ke̱ya̱'ti ijmanmadikika'mey. I̱re̱gi̱re̱g
manmadikahue' i̱ji̱ka'mey.
21 "¿Kate i'manmadikika'?" ¿Mena'po do'taj ona'? Aya'ada do'taj
men'pe̱e̱ika'ne, "¿Jesúsa katea' monmadikame'?" Kenomeytaj yamana'.
Kenda ijmana'mey kenomeya̱ on'nopo̱e̱. —Jesúsa sacerdote huairitaj ona'uy.
22 Kenda ea'te nogtida Diosen jak huato̱e̱'eria sorotataj Jesústaj huaba'a
o'pebaspo,
—Sacerdote huairitaj dakhuea' ia'. —Jesústaj kame'pukone'po ona'uy.
23 —Nama'da onahue' i̱jje̱ynig'a, nama'da doa ena'nayo kenda nama'da
ia'ne mena'. Huadakda doa yona'nig'a mena'po o'pebas. —Jesús ona'uy.
24 Caifás sacerdote huairite Anásа o'ta'mona'uy. On'tinukupo o'ta'mona'uy.

Onte'ti botta'a'te "Jesúsen huanigpe̱ika'eri ehue' i̱jje̱y." Pedroa ona'uy.
(Mt. 26.71-75; Mr. 14.69-72; Lc. 22.58-62)

25 Kenoka' Pedro ta'akte aso̱'ukkaya'po e'bote,
—¿Jesúsen huanigpe̱ika'eri menpa' i̱'e̱? —O'nona'uy.
—Ehue', Jesúsen huanigpe̱ika'eri ehue' i̱jje̱y. —Pedroa o'mana'uy.
26 Ken, nogtida sacerdote huairien huanaba' o̱'e̱po. Ke'nen huabettaj
Pedroa o'pesod'oktegnig. Ke'nakon Pedrotaj ona'po,
—¿Jesúsere ta'bayo on'taj o'tiahuaynig menpa' i̱'e̱? —Ona'uy.
27 —Ehue'. —Onte'ti Pedroa ona'uy. Kenpa' eade'te huatahuaja o'sipog'uy.

Jesústaj Pilatotekon on'tohua'uy.
(Mt. 27.1-2, 11-14; Mr. 15.1-5; Lc. 23.1-5)

28 Caifásen jakya' Jesústaj on'tohua'po, Roma huairien jakyo on'tohua'.
Judío huairi e'arakta' o'deretpakpo on'tohua'uy. Sikyoednada o̱'u̱y. Roma
huairien jakyo judío aratbut kudhue'dik o̱'ne'uy. Judío aratbut nog arat-
buten jakyo kudhue'dik o̱'ne'uynok, judío huakkurueri isi'po mabueyhue'
o̱'nuy okkahuehue' fiesta aypo e'bape'ta' on'pakpo, Roma huairien jakyo
kudhue'dik o̱'ne, e'kudnayo, judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o̱'nuy
fiesta aypo bapehue'dik o̱'ne'uy.
29 Jakyo kudhue'dik o̱'ne'nok jak kurute Pilato o'mahua̱o̱ro̱konpo,
—¿In huabokerek kate dakhuea' yaka'? ¿Katia' bo'huaa'? —Pilatoa judío
huairitaj o'mana'uy.
30 —Dakhuea' huaka'eri o̱'e̱nok onte o'totiaki. Dakhuea' kahue' e̱e̱'nayo
ontaj yokhue' o̱'e̱a̱ynig'a. —Judío huairia o'nona'uy.
31 —Yan'tohua'. Konig opuden adhuea'pane' on'mana'uyate castiga
ya̱g'kati'. —Pilatoa o'mana'uy.
—Dakhuea' huaka'eritaj oro'nayo arakhue'dik o̱'e̱y. Opuda̱ Roma jak
hua̱e̱'eria dakhuea' huaka'eritaj cruzte arakdik mo'e̱ne. —Judío huairia
o'nona'uy.
32 "Cruz hue̱ypate nog aratbut me'darakapone." Jesúsa oame'nig.
Konige̱po "Cruzte kabueye'po," Judío huairia o'deretpakpo kenpayo'
Pilatotaj o'nona'uy.
33 Roma huairien jakyo Pilato o'kudonpo onte'ti. Jesústaj o'tokudpo ona'po,
—¿Judío aratbuten gobierno huairi menpa' i̱'e̱? —Jesústaj ona'uyate.
34 —¿Menpa' onda i'nopo̱e̱po do'taj mena'? ¿Menpa' nogomey kenpa'
mona'nok mena'? —Jesúsa Pilatotaj ona'uyate.
35 —Ehue', kenda e'nopo̱e̱'ta' pakhue' i̱jje̱po judío aratbut ehue' i̱jje̱y. O̱'nen
aratbuta sacerdote huairierea do'taj mennigtotiakne. ¿Kate i'kame'? —
Pilatoa ona'uyate.

36 —In huadariyo aratbuten gobierno huairi ehue' ijjey. In huadariyo gobierno huairi doa ee'nayo judío huairia do'taj en'tohua'te do'hued huanigpeika'eria do'taj men'tioka'po yan'magkaymet. In huadariyo gobierno huairi ehue' ijjey. —Jesúsa ona'uyate.
37 —¿Huairi i'e on? —Ken Pilatoa ona'uyate.
—Ee', doa huairi ijjey. Kenda ia'ne. Huaknopoe'erien huairi a'eya'po kurudya' ijhuarakpo isi'poe'uypo. Konig Dios o'e aratbuttaj buttida a'manopoeaya'po Diosya' ijhuarak'uy. Diostaj buttida hua'a aya'ada e'peeta' on'pakpo do'taj on'nigpeika'. Nogomey buttida hua'a pakhue' o'nepo do'taj peehue' me'nika'ne. —Jesúsa ona'uyate.
38 —¿Kate buttida hua'a ya'e? —Pilatoa ona'uyate.

Jesústaj cruzte yadarakti' Pilatoa o'mana'uyate.
(Mt. 27.15-31; Mr. 15.6-20; Lc. 23.13-25)

Kenda ea'te judío aratbuttaj o'mahuaorokonpo,
—Jesúsa katepi' dakhuea' kahue'da o'ikame'te, yoknopoey.
39 Ken konig opuda bo'kika' judío huakkurueri isi'po mabueyhue' o'nuy okkahuehue' fiestate opud bo'paknok nogtida huabakuda' jakya' o'nigoroka'ika'ne. ¿Judíoen huairi huae' menpa' e'nigoroka'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.
40 —Ehue', kentaj pakhue' o'ey. Barrabástaj mo'nigoroka'. —Ayada o'nokoy'uy. Barrabás huabere'eri o'uyate.

19

1 Kenoka' "Jesústaj yan'tohua', yan'bitbitti'." O'mana'po Pilatoa sorotatataj o'mata'mona'uy.
2 Sorotataj on'bitbitdepo e'pidonbij on'kuokka'po Jesústaj on'kuota'uyate. Okayagda huaok on'ota'uy. Okayag huaok gobierno huairiayo'da on'otika' konig.
3 On'huahua'po,
—¡Yanoeunhuahuikati', judío gobierno huairi! —Sorotataa on'tierikpo o'nona'po, huaba'a on'pebas'uyate.
4 Onte'ti Pilato o'mahuaorokonpo,
—Eya', opudte Jesústaj ijtoroekdey. Dakhuea' sigpi' kahue' o'ika', yan'nopoe'. —Judío aratbuttaj o'mana'uy.
5 Ken, e'pidonbij huakuok o'kuotdepo okayag o'otdepo, Jesúsa o'oroek'uy.
—¡In huabokerek o'e! Yan'tiahuay'. —Pilatoa o'mana'uy.
6 Sacerdote huairiere Diosen jak huatoe'eri Jesústaj on'tiahuaydepo, o'dokoypo,
—Hueypa cruzte yadarak. Hueypa cruzte yadarak. —'Utta'da o'dokoy'uy.
—Opuda yan'pakpo yan'tohua'. Hueypa cruzte yan'pakpo yadarak. Ke'na dakhuea' sigpi' kahue' o'ika' ijnopoey. —Pilatoa o'mana'uy.
7 —Oro'en huadik e'mana' o'toey. Ke'na bueydik o'e, oa'. "Diosen Huasi'po ijjey." Oa'nok bueydik o'e. —Judío huairia o'nona'uy.
8 Kenpa' o'peedepo Pilato nogiti o'mididpo
9 onte'ti gobierno huairien jakyo o'kudonpo,
—¿Meyo huae'eri i'e? ¿Be'a i'e? —Jesústaj ena'tada Jesúsa a'tokhue'da o'uyate.
10 —¿Menapa' do'taj a'tokhue' oke? Do gobierno huairi ijjepo, ontaj oroka'dik me'ene. Kenpa'ti hueypa cruzte arakdik me'ene. ¿Menpa' i'nopoe? —Pilatoa Jesústaj ona'uy.

11 —Diosa o'paknok gobierno huairi i̱'e̱po do'taj hue̱ypa cruzte arakdik o̱'e̱ne. Judío huabokereka on'taj bo'yokne kena'taj dakhuea'da me'nogka'ne. O̱'nanayo suhue'da dakhuea' o̱gka'ne. —Jesúsa ona'uyate.

12 Kenda Pilato o'pe̱e̱depo e'o̱ro̱ka'ta' o'pakpo, monig o̱ro̱ka'dik i̱jje̱y o'nopo̱e̱po o'uk'uynig'a, judíoa o'dokoypo,

—Kentaj o̱ro̱kahue' ya̱e̱', kentaj e'o̱ro̱kanayo Roma gobierno huantopa huairia ontaj onte'ti pakhue' o̱'e̱po o'enapo. César o̱'nen huantopa o̱'e̱nok. Be'api' "Do huairi i̱jje̱y," huata'da e'huaa'nayo Césaren taka' o̱'e̱nok arakdik o̱'e̱. —Judío huairia 'utta'da o'dokoy'uy.

13 Kenda Pilato o'pe̱e̱depo Jesústaj o'to̱ro̱konpo huantopa huahuadte o'huadato'uy. Kenda judíoen hua'a o'dikka' Gabata. Huid'aytate o̱'u̱y.

14 A'ti tokhuada̱' o'huadapo kenpa'ti eme'te judíoen okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noe o̱'e̱a̱ponok,

—In o̱'nen huairi mo'ta̱e̱ne. —Pilatoa judío huairitaj o'mana'uy.

15 —Yaarak. Yaarak. O̱hue̱yen cruzte yabeta'. —Judío huairia o'dokoy'uy.

—¿Opuden huairitaj menpa' o̱hue̱yen cruzte doa e'beta'ta' bo'pak? —Pilatoa o'mana'uy.

—Roma huantopa César kenyo'da mota̱e̱ne. —Sacerdote huairiomeya̱ o'nona'uy.

16 Kenoka' Pilato kenomeytaj o'manigpe̱e̱po o̱hue̱yen cruzte kan'arake'po o'mana'uy.

Roma sorotataj hue̱ypa cruzte siropia on'ti̱o̱gko'ea'po on'beta'uy.
(Mt. 27.32-44; Mr. 15.21-32; Lc. 23.26-43)

17 Ken Jesústaj on'tohua'uy. Ke'nen hue̱ypa cruz Jesús o'tohua'uy. Ote' huadik Huakuai'te o'tohua'uy. Ken ote' judíoen huadik o̱'e̱ Gólgota.

18 Kente e̱kye̱de'te Roma sorotataj hue̱ypa cruzte siropia on'ti̱o̱gko'ea'po on'beta'uy. Kenpa'ti nog botta' huabokerektaj hue̱ypa cruzte on'mabeta'po, nogkore' nogkore'pen on'mabeta'uy. Jesústaj nopoyo cruzte on'beta'uy.

19 "Jesús Nazareteri judíoen gobierno huairi o̱'e̱." Huaente yan'madoya'po, cruz kutapen yan'beta', Pilatoa o'mana'nok on'madoya'po on'beta'uy.

20 Huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Ken hue̱ypa cruzte en'betta'te huakka' jak Jerusalén 'ibodteda o̱'e̱nok, kena'po huakka'ada judíoa e'madoya' on'tiahuay'uy. Judíoen hua'ate on'madoya'po, Roma hua̱e̱'erien hua'ate on'madoya'po, kenpa'ti griego hua'ate on'madoya'uy.

21 —"Judíoen huairi o̱'e̱," madoyahue' ya̱e̱'. "Judíoen huairi i̱jje̱y," in huabokerek oame'te. Kenpa' yamadoya'. —Judío sacerdote huairia Pilatotaj o'nona'uy.

22 —Keje', kenda ijmadoyay kenpa'da ijmadoya'dey. —Pilatoa o'mana'uy.

23 Sorotataj Jesústaj on'beta'depo botta' botta'a ke'nen yudtaj nogti nogti on'de'e'uy. Kenpa'ti ke'nen huaok tiokhuihuihue' nogtida huaok o̱'e̱nok,

24 —Huishue' mo'ne. Be'a e'dik a'nopo̱e̱ya'po huid okmo mo'nen'e̱. —Onpapayo' sorotataj o'dadpo, ken konig Apagba'te oa'uyate, "Do'hued yudtaj nogti nogti yan'de'eapet. Do'hued huaoktaj be'a ya'eyapet a'nopo̱e̱ya'po huid okmo ya'nen'e̱a̱pet." Kenda Apagba' oa'uyatenig kenda o̱gka'uy.

25 Onteyo' Jesúsen cruzte o̱'nepo, Jesúsen hua̱ye̱, huama'buyere o̱'nepo, kenpa'ti María, Cleofasen hua̱to̱e̱ o̱'e̱po kenpa'ti María Magdalena o̱'e̱'uy.

26 Jesúsen hua̱ye̱ doere o'bonok Jesúsa bo'tiahuaypo,

—In o̱'nen huasi'po i'ta̱e̱ne ettone'. —Hua̱ye̱taj ona'uy.

27 —In o̱'nen hua̱ye̱ i'ta̱e̱ne. —Do Juantaj mena'uyne. Kenoka' Jesúsen hua̱ye̱taj do'hued jakyo ijtohua'uy, do'hued jakyo ijto̱ika'uy.

Konig Jesús o'buey'uyate.
(Mt. 27.45-56; Mr. 15.33-41; Lc. 23.44-49)

28 Kenda Jesúsa oa'depo, aya'da Diosen hua'a ijkuhuitdey Jesúsa o'nopo̱e̱po,
—Maymaya̱ ijjay. —Jesúsa oa'uy. Kenda Apagba'a o'batia'pakuynig Jesúsa
oa'uy.
29 Kosoyo vino pai' hueda̱'da onhuad'uy. A̱pon esponja o'nigoye'epo,
hue̱ypate on'beta'po huakitta'te o'nigoktea'uy.
30 Vino pai' o'mai'depo,
—Aya'da Diosa o'paknig ijka'depo ijkuhuiti. —Jesúsa oa'depo, o'kuta'boypo
o'buey'uy.

Siro hui'daka Jesústaj on'pidtuka'uy.

31 Eme'te okmapi̱e̱'ahuaddik o̱'e̱a̱po kenpa'ti judío huakkurueri isi'po
mabueyhue' o̱'nuy okkahuehue' fiesta o̱'e̱a̱po, Diostaj 'urume'noe o̱'e̱a̱ponok
kena'po hue̱ypa cruzte hua̱so̱' e̱a̱hue'dik o̱'nepo "Hue̱ypa cruzte huabete-
rien huabopi yan'mabopiokketekpo yan'bahuaraka' kenpa'ti yan'batohua'."
Judío huairia Pilatotaj o'nona'uy.
32 O'nona'nok sorotataj on'hua'po huakkuru huabokerektaj huabopi
o'nokketekpo, nogtakon Jesúsere cruzte e'beta'taj huabopi o'nokketek'uy.
33 Ken on'bakketekdepo Jesústekon on'huahua'po e'bueyonde'
on'tiahuayato'po ke'nen huabopi okketekhue' o̱'ne'uy.
34 Okketekhue'ada sorotataj nogtiada ke'nen siro hui'daka Jesústaj
on'pidtuka'uy. Enpidtuka'te i̱da mimi hue̱'e̱yere o'mimihua'uy.
35 Do Juan aya'tada ijtiahuay'uy, buttida ijjay, ijnopo̱e̱y. Opudomey daka'
Jesústaj oknopo̱e̱'dik mo'i̱ka'aponok buttida ijtimadoyay.
36 "Ke'nen hua'ay nogay'tipi' okketekhue' o̱'neapo." Apagba'a oa'uyatenok
Jesúsen huabopi okketekhue' o̱'nuy.
37 "Kentaj on'pidtukapo kenda on'tiahuayapo." Nogya̱' Apagba'te
on'timadoya'uyate.

Jesústaj o̱gkubarakka'uy.
(Mt. 27.57-61; Mr. 15.42-47; Lc. 23.50-56)

38 Jesústaj enpidtuka'de'te,
—Hua̱so̱' kakubarakke'po beyok. —Pilatotaj José Arimatea huakka' jakyo
hua̱e̱'eria ona'uy. José Jesústaj huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱po judío huairitaj o'mididpo
soatayo' Jesústaj huaknopo̱e̱'eri o̱'u̱yate.
—Yatohua'. —Pilatoa ona'uynok cruzte o'hua'po, hua̱so̱' o'huaraka'po
o'tohua'uy.
39 Nicodemo kenpa'ti o'hua'uy. Ke'na a'nenda sikyo Jesústaj
a'batia'pakya'po o'huahua'uyate. Ken mirraere áloesere o'tohua'po, mirra
kenpa'ti áloes konig 'uru'hui̱e̱da e̱'e̱o̱k treinta kilos o'tohua'po,
40 Joséere Nicodemoere Jesúsenso̱' on'tohua'po konig mirra
áloesere 'uru'hui̱e̱da yudta'bia on'tihui̱yi̱gonpo. Ken konig judíoa
on'bakubarakkika'nig konigti Jesústaj on'kubarakka'uy.
41 Kenteda Jesústaj yaarakteda ta'ba o̱'u̱y. Kenteda ta'bayo huaboda
kubarak hua̱e̱' e'kogka' o̱'e̱po ke̱yo̱ sigpi' bakubarakkahued e̱e̱'yo̱.
42 Jesústaj on'kubarakka'uy. Kena'po eme'te judíoen okmapi̱e̱'ahuaddik
huame'noe o̱'e̱a̱po kenpa'ti kubarak e'kogka' 'ibodteda o̱'e̱nok kenteda
Jesústaj on'kubarakka'uy.

20

Kubarakya' Jesús o'noyhuad'uyate.
(Mt. 28.1-10; Mr. 16.1-8; Lc. 24.1-12)

1 Domingote e'meunyakte sikkiregenteda kubarak e'kogka'yo María
Magdalena o'hua'po, huakogyo huakhuida e'tinokbeta'me'yo ekpokorea'
o'tiahuay'uyate.
2 O'tiahuaydepo o'ketonyakpo Simón Pedrotaj doeretaj bo'huatiakuyne.
—Kubarak huakogya' Huairitaj on'tohua'te. Keyo on'huedá'taj nopoehue'
o'ey. —María mona'uyne.
3-4 Pedroere doere o'hua'po kubarakyo o'hua'po oro' botta' o'ketpo donayo
ida ijketpo huakkuruda kubarakyo ijjiato'uy.
5 Yonoktoato'po ijtiahuay'uy. Yudta'bijyo'da e'hued ijtiahuaypo
Jesúsbueytaj tiahuayhue' ijjepo kudhue' ijjuy.
6 Ta'pota' Simón Pedro o'tiakatopo kubarakkogyo o'kudonpo
yudta'bijyo'da e'bahued o'tiahuaypo
7 yudta'bia on'kutihuiyig'uynig huata' o'hued'uyate.
8 Doa huakkuru e'eatoada ta'pote ijkudonpo ijtiahuaypo kenpa'ti
yoknopoe'uy. Jesús onte'ti o'noyhuadde yoknopoe'uy.
9 E'bueyada onte'ti noyhuaddik o'eapo konig Apagba' oa' oro' nopoehued
o'e'uynig'a huaboa'da oknopoe'uy.
10 O'tiahuaydepo oro'en jakyo o'hua'uy.

María Magdalenataj Jesúsada o'tiahuay'ea'uyate.
(Mr. 16.9-11)

11 Kubarakkogte kurute María onte'ti o'tiakdepo o'bopo o'huikuyate.
O'huikpo kubarak e'kogka'yo o'kubuypo o'noktoato'po o'tiahuay'uyate.
12 Botta' Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Yereda on'otpo kente
Jesúsbuey o'huedme'te on'huad. Nogtida huakupen o'huad'uy. Nogtida
hua'ipen o'huad'uy.
13 —¿Mena'po i'huik, ettone'? —O'nona'uy.
—Do'hued Huairitaj on'tohua'tenok ijjay. Keyon on'huedá' nopoehue' ijjey.
—María o'mana'uyate.
14 Kenda o'mana'depo o'batipekorudpo Jesús e'bote o'tiahuay'uynig'a,
Jesús o'e okiehue' o'uyate.
15 —¿Mena'po i'huik, ettone'? ¿Be'taj i'uk? —Jesúsa ona'uyate.
—O'na e'tohua'nayo keyo ijhuedáy mena'. Do'hua ijtohua'apoy. —María
ona'uyate. Ta'ba huatoe'eri ke'na o'e nama'da o'nopoepo kenda Jesústaj
ona'uyate.
16 —¡María! —Jesúsa ona'uyate.
Kentaj o'tikorudpo, okiepo'depo,
—Huamanmadika'eri. —María ona'po o'dokoato'uyate.
17 —Do'taj so'toeahue' mee'. Apag Diosyo behuikhued ijjey. Do'hued
huama'buyte yahuati'. "Do'hued Apag Dioste kenpa'ti opuden Dioste ijbe-
huikapoy," oa', yamana'. —Jesúsa Maríataj ona'uyate.
18 Ken María Magdalena oro' huanigpeika'eriomeytaj bo'huatiakdepo,
"Huairitaj ijtiahuay." Oro'taj mona'po kenda Jesúsa Maríataj en'batia'pak
María monbatia'pakuyne.

Oro'taj huanigpeika'eritaj Jesúsa huasó'da bo'tiahuay'ea'uyne.
(Mt. 28.16-20; Mr. 16.14-18; Lc. 24.36-49)

19 Kenda huame'noe, domingo sikyo oro' huanigpeika'eri jakyoda
o'kupopakpo judío huairitaj o'mididpo akbogpe o'yahueka'po. Jesús ihuiti
ehue' oro' e'kupopaknopoyo o'bopo,
—Me'pukhue' yane'. —Jesúsa mona'uyne.
20 Kenda eade'te ke'nen huaba' e'batiogkoa' bo'tiahuay'ea'uyne. Ke'nen
huapid e'pidtuka' bo'tiahuay'ea'uyne. Huairitaj o'tiahuaypo o'nokiaa'depo
o'durugpakuy.
21 —Yan'nopo'noey' me'pukhue' yane'. Konig do'hued Apag do'taj
me'ta'mona'uyne, aya'tada huadak hua'a kamane'po ijmata'mona'apoy.
—Onte'ti mona'uyne.
22 Kenpa' oa'po oro'taj bo'tipoapo,
—Diosen Nokireega mo'nopo'toe'.
23 Opudaa nogen dakhuea' e'ka' e'bakkahuea'nayo Diosakon kenomeyen
dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'deapo. Nogen dakhuea' e'ka' opudomeyaa
okkahueahue' ee'nayo Diosakon okkahueahue' o'maeapo. —Jesúsa
mona'uyne.

Tomása Jesús Huairi e'noyhuadde'te o'tiahuay'uyate.

24 Tomás, nogtiada doce huanigpeika'eri o'epo, nogdikda Gemelo. Jesús
huakkuruda oro'ere e'bote Tomás ehue' o'uy.
25 —Jesús Huairitaj o'tiahuay. —Nog huanigpeika'eria Tomástaj o'nona'uy.
—Huaba'ta' siropi on'batiogkoame'te tiahuayhue' ee'nayo kenpa'ti siropia
e'tiogkoa'eyo do'hued huaba'pi' kudhue' ee'nayo kenpa'ti do'hued huaba'
ke'nen huapidte e'pidtuka'yo bakudhue' ee'nayo Huairi o'noyhuadme'te
oknopoehue'dik ijjeapoy. —Tomása oro'taj mona'uyne.
26 Ocho huame'noe e'pokde'te oro' huanigpeika'eri onte'ti jakyo
e'kupopakte Tomásere o'epo akbogpe okyahue'ka'nig'a Jesúsa o'kudonpo
oro' nopoyo o'boato'uy.
—Me'pukhue' yane', yan'manopo'noey'. —Mona'uyne.
27 —Inta' menej. Do'hued huaba' yatiahuay'. Huapidyo mebakud.
Oknopoehue' ee' yabatikpo do'taj meknopoe'. —Tomástaj ona'uy.
28 —Do'hued Huairi o'taene. Do'hued Dios o'taene. —Tomása ona'uy.
29 —Do'taj be'tiahuaypo kena'po do'taj meknopoene. Do Diosen Huasi'po
o'e meknopoene. Nogomeya do'taj tiahuayhue' e'eada me'noknopoepo
durugda o'neapo. —Jesúsa ona'uy.

Juana in o'madoya'nok huakka'ada Jesucristotaj oknopoe'dik ya'neapet.

30 Jesúsa huakka'da o'bayarea'uy. Kenpa'ti konig Diosayo'da ka'dik o'enig
Jesúsa oro'ere huakka' o'kika'uy. In beroba'te aya' madoyahue' ijjey. In
beroba'te suhue'da ijmadoyay.
31 In ijmadoya'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e kenpa'ti Cristo o'epo Diosya'
o'tiak'uyate oknopoe'dik mo'ene. Aya'ada kenda o'noknopoepo onte'ti
Diosere on'noeunhuahuika'apo.

21

Jesúsa huasoʼda siete huanigpeika'eritaj o'batiahuay'ea'uy.

1 Nogok onte'ti Jesúsa huasoʼda oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'uyne.
E'pog Tiberiaste Jesúsa huasoʼda oro' huanigpeika'eritaj bo'tiahuay'ea'po.
2 Simón Pedroere Tomásere, Natanaelere, doere, do'en huama'buyere,
kenpa'ti botta' nog huanigpeika'eriere onteteyo' o'uy. (Tomás konogda
o'dikka' Gemelo.) (Natanael Caná Galileaeri o'uy.) (Doere do'en
huama'buyere Zebedeoen huasi'po o'ey.) Oro' onteteyo' o'uy.

3 —Biig yo̱gka'apoy. —Simón Pedroa mona'uyne.
—Oro'tion o'hua'apoy. —Ona'uy.
Ken, o'hua'po kusi'peyo o'kudpo, e̱'po̱g nopote oken'e̱bedpo sigpi' biig
ontotokhue'da o̱'e̱bed'uy.
4 Huaboa'da e'meunyakte akta'bogpete Jesústaj e'huahuayada Jesús o̱'e̱
o̱kie̱hue' o̱'u̱y.
5 —¿Menpa' biig bo'kuda̱', huadi'? —Jesúsa mona'nok
—Kuda̱hue' o̱'e̱y. —Ona'uy oro'a.
6 —Nogkorepen huada'kopen yanoken, huakka'da montotokapone. —
Jesúsa mona'uyne.
Ke̱yon okenpo, huakka'da biig o'kudpo ontotokhue'dik o̱'e̱'uy.
7 —¡Huairi o̱'e̱! —Do'a Pedrotaj yona'uynok othue' o̱'e̱po biig okenepo, ken
Huairi o̱'e̱, Simón Pedro o'peeonpo o'otonpo hua̱hue̱yo̱ oa'uy.
8 Oro' kusi'pete o'hua'uy. Akta'bogpeyo o'hua'uy. Huakene'yo̱ biig
hueda̱'da on'totok'uy. Akta'bogpe meyo̱hue'da o̱'u̱y.
9 O'betanpo ta'ak o'tiahuaypo, biigere panere ta'akte e'tiaya' oro'
o'tiahuayato'uy.
10 —Suhue'da biig huaboa'da huakene'yo̱ montotoknig yan'totiak. —Jesúsa
mona'uyne.
11 Simón Pedro kusi'peyo o'hua'po akta'bogpete huakene' on'totok'uyate.
Hueda̱'da on'totokpo ciento cincuenta y tres boro'biig e̱'e̱a̱da huakka'da
e̱'e̱a̱da huakene' onokpukonhue' o̱'u̱yate.
12 —Yan'tiak. Yan'bape'. —Jesúsa mona'uyne.
Huairi o̱'e̱ e'nopo̱a̱da. "¿Be'a i̱'e̱?" Anay' e'nopo̱a̱da oro' o'me'pukpo ahue'
o̱'u̱y.
13 Ken Jesúsa ta'akyo o'tiakpo pan o'etupo bo'yoke'uyne. Kenpa'ti biig
o'etupo, bo'yoke'uyne.
14 Jesúsa o'noyhuaddepo oro' huanigpe̱ika'eritaj kenoka' bapa'a' bo-
huahuay'uyne.

Simón Pedrotaj Jesúsa o'batia'pakuyate.

15 Ken on'bapuddepo,
—¿Menpa' inomeya̱ do'taj sue'da di' me'nene. Menpa' o̱'nanayo do'taj nogi̱ti
huaka'da di' o̱'e̱ne, Simón, Jonásensi'po? —Jesúsa ona'uy.
—E̱e̱', Huairi. On'taj di'da i̱jje̱y, kenda i'nopo̱e̱ne. —Simóna ona'nok,
—Do'hued huanigpe̱ika'eri konig oveja o̱'nenok daka' yabatiokika'. —
Jesúsa ona'uy.
16 —¿Menpa' do'taj di'da o̱'e̱, Simón Jonásensi'po? —Onte'ti Jesúsa ona'uy.
—E̱e̱', Huairi. Ontaj di'da i̱jje̱y. Kenda i'nopo̱e̱ne. —Simóna ona'nok,
—Do'hued huanigpe̱ika'eri daka' yamato̱ika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
17 —¿Menpa' di' o̱'e̱, Simón, Jonásensi'po? —Bapa'a' Jesúsa ona'uy. "¿Menpa' di'
o̱'e̱?" Bapa'a' Jesúsa jenak Pedro huaboa'da suhue' o̱'unpo,
—On aya'da i'nopo̱e̱, Huairi. On'taj di'da o̱'e̱ne i'nopo̱e̱. —Simóna ona'uy.
—Do'hued huanigpe̱ika'eritaj daka' yamato̱ika'.
18 Huabo i̱'e̱po konig i'pakpo i'otika'uy, meyo̱pi' ehua'ta' i'pakpo
i'huae'ika'uy. Nogok tone'da e̱'e̱de'te huaba' bo'osaddaapo noga̱
mo'tinuku'apet. Ke̱yo̱ ehua'ta' pakhue' e̱e̱'tada bo'tohua'apet. Buttida ijjay.
—Jesúsa ona'uy.
19 Ken konig o'bueyapo. Jesúsa mo'nopoenka'uy. Kenpa'ti Pedro
o'bueydepo Dios 'uruda o̱'e̱ o'manopo̱e̱a̱'apo. Jesúsa o'batia'pak'uy. Kenpa'ti
ona'po,
—Do'taj menigpe̱ika'. —Jesúsa ona'uy.

Jesúsa Juantaj di'da o̱'u̱yate.

20 Jesúsa do'taj di'nanada me'i̱ka'uyne. A'nen Jesúsere o'bape'po
Jesústaj ijtipebetpo, "¿Be'a ontaj judío huairitaj ya'bayokapet, Huairi?"
Do'hua yona'mey. Ken o'hua'depo do'taj Pedro o'korepo huata'pipen
be'tiahuay'uyne.
21 Pedroa be'tiahuaydepo,
—¿Juanataj monig bueydik ya̱'e̱, Huairi? —Pedroa ona'uy.
22 —Do'a kurudyo̱ ijhua'apoy. Do'hua e'paknayo do'hua nogoknanada
onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue'ada do'taj
menigpe̱ika'. —Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
23 Juan bueyhue' o̱'e̱a̱po. Nog huanigpe̱ika'eria nama'da on'batia'pakuy,
"Juan bueyhue' o̱'e̱a̱po." Jesúsa ahue' o̱'u̱ynig'a, "Do'a e'paknayo kurudya̱'
onte'ti e'tiakde'te Juan bueyhued e'noe'nayo me'pukehue' ya̱e̱'." Kenpa'
Jesúsa Pedrotaj ona'uy.
24 Doa Juan aya'da ijtiahuayika'po, ijpe̱ika'po kenpa'ti ijnopo̱e̱po
on'nigmadoya'ne. Buttida ijmadoyay, buttida o'nopo̱e̱y.
25 Jesúsa huakka'da nogda nogda o'ka'uyate. Kenpa'ti huakka'da
o'manmadikika'uyate. Kenda aya'da e'madoyadhuahuika'nayo in huadari
aya' beroba' dakhuapa to̱e̱hue'dik o̱'e̱, ijnopo̱e̱y, ken.

LOS HECHOS
Kenda Jesúsen huamata'moneria ǫgkadhuahuika'uyate.

Diosen Nokiręg opudtaj ijta'mona'apoy mo'manopo'tǫęąpone. Jesúsa o'mana'uyate.

1-2 Huadi'da Teófilo, do Lucas a'nenda o'nigmadoya'uyne. Kenda Jesúsa o'kadhuahuika'uynig o'manmadikadhuahuika'uynig aya'da o'nigmadoya'uyne. Kenpa'ti kurudyǫ huahued ęę'ted ke'nen huamata'moneri e'baktie'ea'uyde'te Diosen Nokiręgere o'mana'uyate, kenpa'ti kenme'noeteda kurudyǫ o'hua'uyate, o'nigmadoya'uyne.

3 Jesús o'bueydepo nogok nogok once huamata'moneritaj Jesúsa o'batiahuay'ea'uyate. Cuarenta huame'noe e'pokte nogok nogok o'batiahuay'ea'po kenomeytaj "doada ijjęy" o'mana'nok daka' o'manopǫęą'po kenpa'ti Dios Huairitaj yan'nigpeika' kenpa'ti Diosensi'po mo'ęąpone. Jesúsa o'manbatia'pakuyate.

4 Kenoka' Jesúsen once huamata'moneri Jesúsere ǫ'nepo, nogiti Jesúsa o'mana'po,

—Jerusalényą' huahue' yane'ti'. Iyǫ yan'nigę'. Diosen Nokiręg ijta'monapoy. —Diosa ennak.

5 Juana huę'ęyą bautiza o'kika'uynig'a a'ti Diosen Nokiręgą bautiza mogka'po opudtaj o'manopo'tǫęąpo. Jesúsa ke'nen once huamata'moneritaj o'mana'uyate.

Jesús kurudyǫ o'behuikuyate.

6 Onte'ti Jesúsere ǫ'nepo,

—¿Menpa' Romano gobierno huairitaj i'maenapo? ¿Menpa' oy onte'ti judío gobierno huairi tǫędik ǫ'ęąpet, Huairi? —Jesústaj o'nona'uyate.

7 —Diosayo'da kurudyǫ aya'da ka'dik ǫ'ę. Kenoka' o'pakpo, o'ka'apo. Opudtaj kenme'noe nopǫęąhue'dik ǫ'ę Diosa.

8 Diosen Nokiręg opudtaj o'huatiakpo opudtaj mo'nopo'tǫęąpone bo'teypaka'apone. Opudtaj 'urua'da montihuapokika'apone. Diosen huaka' montihuapokika'apone. Jerusalén huakka' jak huąę'eritaj konig ijkikame'nig konig ijbueyme'nig ijnoyhuadme'nig manbatia'pakika'dik mo'ika'apone. Judeabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti Samariabayo konigti batia'pakdik mo'ika'apone. Kenpa'ti huehuea'da aya'bayoda aya' aratbuttaj konigti mana'dik mo'ika'apone. —Jesúsa o'mana'uyate.

9 Kenda eade'te huanigpeika'eria en'tiahuayate Diosa kurudyǫ Jesústaj o'tobehuikuyate. Ę'sihui'yǫ e'kudonte onte'ti Jesústaj tiahuayhue'dik ǫ'ne'uyate.

10 Kurudyǫ e'behuikde'te Jesúsen huanigpeika'eri kurudyǫ en'tiahuayate ida onteteyo' botta' huabokerek on'bata'boato'po yudtaj keregda on'otuyate.

11 —¿Mena'po kurud bo'tiahuaya'? Jesús kurudyǫ o'behuikonde, opud ę'ęyą' Jesús e'behuikte, bo'tiahuaynig konigti ya'huarakapet, Galilea huadarieri. —Diosen huata'moneria on'mana'uyate.

Jesúsen huaknopǫę'eri Matíastaj on'de'uyate.

12 Ote' Olivosya' on'bahua'uy. Jerusalényǫ meyǫhue'da on'bahua'uyate.

13 Huakka' jak Jerusalényo̱ on'tiakdepo jak ayta kutayo kente on'tai'ika' on'behuikuy. Huakka'da o̱'nepo, Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo, Simón cananista kenpa'ti Judas o̱'nepo. Jacobo Alfeoensi'po o̱'u̱yate. Judas Jacoboen huama'buy o̱'u̱yate.
14 Aya'ada on'pakpo kirigayo̱' Diostaj on'tiona'pakika'. Sue'da ettone'beta' on'tiona'pakonhua'uyate. María, Jesúsen inag kenpa'ti Jesúsen huama'buy, o̱'nuyate.
15 Kenoka' on'tiona'pakonhua'po huama'buynopoyo Pedro o'bo'uyate. Jesúsen huanigpe̱ika'eri huama'buy o̱'u̱yate. Ciento veinte huama'buy en'kupopakte:
16 —A'nenda David Apagba'te oa'po kenda Judas o'kame'nig oa'uyate. Konig Jesústaj taka'taj yan'yokapet Davidtaj Diosen Noki̱re̱ga̱ o'nopo'to̱e̱nok, David oa'uy. Buttida Apagba'te o'uyate konigti o̱'e̱me'te.
17 Judas oro'ere o̱'i̱ka'po, oro'ere o'kikame'nig'a
18 dakhuea' e'ka' huakupe o̱'e̱nok Sacerdote huairitaj o'batahuame'te huadarisi'po on'bakeme'te. Huakupen o'nennok o'dapopotagonpo huamin aya'da o̱'o̱ro̱kon'uyate.
19 I̱da aya' Jerusalén huae̱'eria on'tipeen'uyate. Ken huadarisi'potaj Acéldama on'dikkame'te. Kendik Acéldama mimidari o̱'e̱.
20 Ken konig Davida Judastaj Salmosba'te o'timadoya'uyate:
Konig jak ekhua'nig i̱kahue' o̱'e̱a̱po.
Kenpa'ti:
Nogbokerekda ke'na e'kika' kake'.
David e'batadi'kea'ba'te o'timadoya'uyate.
21-22 Oy Judas ehue'da o̱'e̱nok noga̱ oro'ere "Jesús o'noyhuadme'te," manbatia'pakika'dik ya̱'e̱a̱pet. Nogtatida e'dik o̱'e̱y. Ke'na oro'ere kenpa'ti Jesúsere o̱'i̱ka'uy. Jesústaj Juan bautiza e̱gka'te o̱'i̱ka'uy, kenpa'ti Jesúsa e'manmadika'te o̱'i̱ka'uy kenpa'ti Jesús e'noyhuadde'te oro'ere o̱'i̱ka'. Nogtatida e'dik o̱'e̱y. —Pedroa o'mana'uyate.
23 Botta'taj eretnopoyo on'totiakuyate José Matíaseretaj. Josétaj botta'dik o'dikka'uy Barsabás Justo.
24-25 Inpa' on'tiona'pakpo:
—On aya'en huanopo'da i'maknokotika'ne, Huairi. Judas dakhuea' o'ka'po nogyoda hua'dik o̱'e̱po o'huame'. ¿Be'a ke'na e̱e̱'pa'ti ya̱'e̱a̱po? Botta' huabokerek i̱yo̱ o̱'ne. ¿Be'tataj i'pak? ¿Be'tataj i'eapo? —On'tiona'pakuyate.
26 Konig huanopo̱e̱' huid okmo on'en'uyate. O'nendepo on'tiahuaypo, Matías oro'ere Jesústaj huadak hua'a o'manbatia'pakapo, on'nopo̱e̱'uy. Jesúsen huamata'moneri Matíasere doce onte'ti o̱'u̱yate.

2

Diosen Noki̱re̱ga̱ o'bahuatiakdepo Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj o'manopo'to̱e̱'uyate.

1 Pentecostés fiesta kenoka' o'me'de'uy. Jesús e'bueyte cincuenta huame'noe o'pokondepo, Jesúsen huanigpe̱ika'eri e̱gkupopakte
2 i̱da konig huaboro' bapoka eapa' e'adyakte on'pe̱e̱'uy. Kurudya̱' e'adyakte on'pe̱e̱po, aya'ada ken jakyo on'bahuadpo on'pe̱e̱'uyate.
3 Kenoka' konig ta'ak e'bakpakonig aya'tada o'bakutikotepo, o'pijboepo.
4 Huabada Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱po, nogen nogen aratbuten hua'a nopo̱e̱hue' e̱'i̱kada huaboa'da on'baa'pakuyate. Konig Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'uyate nogen nogen aratbuten hua'ate on'baa'pakuyate.

5 Ken fiestate Jerusalényo huakka'da judío aratbut o'nuyate. Diosen e'ka'ta'
on'pakpo nog jak nog jakya' nogbaya' nogbaya' on'batiake'uyate.
6 Kenda e'bapokpa' 'utta'da o'adyaknigtaj huakka'ada on'peedepo
on'kupopakonpo, nogen nogen hua'a en'baa'pakte aya'da nogda nogda
ke'nenda hua'a on'mapeepo diga'da on'mamepuke'uyate.
7 On'mamepu'kepo, huayahuaya on'batia'pakpo:
—¿Oro'taj mona'nig menpa' Galilea huae'eri aya'da ya'ne?
8 ¿Oro'en hua'ate menpapi' ya'nanopoe?
9 Partia huadarieri o'ey. Media huadarieri o'ey. Elam aratbut o'ey.
Mesopotamia huadarieri o'ey. Judea huae'eri, Capadocia huae'eri, Ponto
huae'eri, Asia huae'eri,
10 Frigia kenpa'ti Panfilia huae'eri, Egipto huae'eri, Africabayo idbodte
Cirene huae'eri, kenpa'ti esoeri Roma huae'eri o'ey. Esoeri Romaya' judío
aratbut o'nepo kenpa'ti nog aratbut e'ea'da judío aratbut Diostaj on'kika'nig
konigti on'kika'uyate.
11 Kenpa'ti Creta huae'eri, Arabia huae'eri o'ey. Konig huaboro'da Dios o'e.
Konig huakka'da o'ka' Dios e'batia'pakte oro'en hua'ate ona'nok o'peey. —
Huayahuaya on'batia'pake'uy.
12 Aya'ada diga'da on'mamepuke'po huayahuaya on'batia'pakpo:
—¿In kate ya'et? —On'batia'pakuyate.
13 Nogomey on'tierikpo,
—O'nokkuda'po, onda'. —On'mana'nig'a ken.

Pedroa o'manbatia'pakuyate.

14 Kenoka' Pedro nog once Jesúsen huamata'moneriere o'bopo 'utta'da
o'mana'po:
—Daka' do'taj men'pee', Judea huadarieri kenpa'ti Jerusalén huakka' jak
huae'eri.
15 Inomey o'nokkuda' nama'da mo'nopoene. Okkudahue' o'ne. Sikyoedda
o'e. Oro' sikyoedda okkudahue' o'ika'ne.
16 Opudomey o'mapeedenig kenpa'ti oro'taj o'batiahuaydenig a'nenda
Diosenba' huamanbatia'pakeri Joela oa'uyate:
17 Nogok Diosen kene'huaya' huame'noete do'hued Nokireg huakka' arat-
buttaj ijbayo'keapoy. Opuden huasi'po, huabokerekere ettone'ere
Diosen hua'a on'manmadikika'apo. Huaboa' e'bayorokte Diostaj
on'tiahuayapo. Huatone'taj e'bayorokte ijmanopoea'apoy.
18 Kenoka' do'hued huakika'eri huabokerekere ettone'eretaj do'hued
Nokireg ijbayo'keapoy. Do'hued Nokiregа o'manopo'toenok do'huedyo'da
on'manika'apo.
19 Kurudyo konig tiahuayhued moeonhuahuika'uy ijka'apoy. Huadariyo
nogda nogda ijka'aponok aratbut on'tiahuaypo teyda Dios o'e nopoe'dik
o'neapo. Konig e'barak mimi on'tiahuayapo. Konig huakka' jak e'mey
on'tiahuayapo. E'sihui'tone' on'tiahuayapo.
20 Nogok Cristo oro'en Huairi tiakhued ee'ted huakka' on'me'pukapo. Niokpo
yata'sikonapet. Ta'tehue' ya'eapet. Puug konig mimi bedda o'eapo.
Cristo Huairi e'tiakte Dios huaboro'da o'e yan'nopoeapet. 'Urua'nanada
huame'noe ya'eapet.
21 Do'taj meknopoepo, "Betioka', me'nopo'yarea', do'taj me'noeanhuahuika',
Huairi." Aya'ada kenda mena'nok kennayo bueyhue' o'neonhuahuika'apo.
Kenda Joela Diosenba' huamana'eri o'madoya'uyate.
22 Onte'ti men'peee'. Opuda Israel aratbut do'taj men'peee'. Jesús Nazaret
huakka' jak huae'eri o'eme'te. Konig huabokerekada kahue'dik eee'tada

’uruda Jesúsa o’kikame’te. Konig kahued o̱’neonhuahuika’uy Jesúsanayo Diosa o’tiahuapokpo o’kame’te. Opuda̱da mo’nopo̱e̱ne Jesúsa o’ka’uynig.
23 Jesústaj bo’tohua’po cruzte kadarake’po dakhuea’ huaka’eritaj bo’yokme’nig’a. Kenda o̱gka’apo Diosa a’nennanada o’nopo̱e̱’uyate.
24 Huabueytaj e’to̱e̱o̱nig e̱e̱’tada Diosnayo teynananada o̱’e̱po o’noyhuada̱me’te. Jesústaj huabueyada ka̱e̱’po kenpa’da to̱e̱hue’dik o̱’e̱me’.
25 Kenpa’ti a’nenda Jesústaj Davida in konig o’tia’pakpo:

Do’hued Huairi Dios ontaj ijtiahuayikay. Do’ere o̱’i̱ka’ne. Do’taj o’tihuapokika’nok me’pukhue’ i̱ji̱kay.

26 Kena’po huakka’da ijdurugpakpo, kentaj durugda ijbatadi’kikay. Konige̱po kenpa’ti e’bueyde’te kubarakya’ onte’ti ijnoyhuada̱poy daka’ yoknopo̱e̱y.
27 Konige̱po on Dios do’taj kenpa’da huabueya’da ka̱e̱’po enhue’ o̱’e̱a̱pone. Ke̱yo̱ e’buey noki̱re̱g o̱’nika’ do’taj enhue’ o̱’e̱a̱pone. Kenpa’ti do’taj o̱’nen huadi’taj so̱’parahue’dik o̱’i̱a̱’apone.
28 O̱’nen kakadhuahuike’po i’pakpo a’noeanhuahuikaya’po do’taj o’nopo̱e̱a̱’nede. Kenpa’ti doere i̱’i̱ka’po do’taj huakka’ o’durugpaka’ika’apone.
Kenda Davida a’nennada Jesústaj o’tia’pakpo, o’madoya’uyate.

29 Oro’en adhuea’pane’kudak David a’nenda e’bueyte on’kubarakka’uyate. Oy huame’noete kubarak o’tiahuay’ikay oro’. Buttida ijjay, egomey.
30-31 David Diosen huamanbatia’pakeri o̱’e̱po kenpa’ti “O̱’nen adhuea’ huayayo nogok Cristo o̱’e̱a̱po. Cristo Israel Huairi o̱’e̱a̱po.” Diosa buttida ona’uyate. David kenda o’nopo̱e̱’uyate. Konige̱po kenda Diosa o’ka’apo o’nopo̱e̱po, o’batia’pakuyate. Cristo e’bueyde’te Diosa kenpa’da enhue’ o̱’e̱a̱po, kenpa’ti so̱’parahue’ o̱’e̱a̱po. Kenpa’ David o’batia’pakuyatenig konigda o̱’e̱me’.
32 David Jesústaj o’batia’pakuyate. Diosa Jesústaj aya’ada o’tiahuaymey o’noyhuada̱me’te, kenda oro’ opudtaj huaa’dik o̱’e̱ne.
33 Kurudyo̱ Jesúsere a’huadikaya’po Diosa Jesústaj o’behuikame’te. Kente e̱e̱’te aya’ada Jesústaj nigpe̱ika’dik o̱’neapo. Jesústaj Diosen Noki̱re̱g o’yokuyate. Konig Diosa oa’uyatenigda. Kenda huaboa’da opuda̱ bo’tiahuaynig kenpa’ti mo’pe̱e̱nig. Diosen Noki̱re̱ga̱ o’ka’. Jesúsa Diosen Noki̱re̱g mo’nigta’mona’dene.
34-35 David huata’ tia’pakhue’ o̱’e̱po kurudyo̱ huahue’ o̱’u̱yate. Jesús Diosyo o’hua’apo Davida oa’uyate.

“Diosen huada’kopen yahuad, Huairi. Taka’taj gana yo̱gka’deaponok. Nogok aya’da o̱’nen takaa mo’nigpe̱ika’apone.” Do’hued Huairitaj Diosa oa’uy. Davida oa’uyate.

36 Opud Israelen adhuea’ huayayo Jesústaj hue̱ypa cruzte mo’beta’po bo’arakme’nig’a Diosanayo Huairikon Cristotaj o’yahueame’te. Kenda daka’ yan’nopo̱ikati’. —Pedroa ’utta’da o’mana’uyate.
37 Pedrotaj Israelen adhuea’ huayayoa on’mape̱e̱depo, kenda nama’da o’kamey on’nopo̱e̱depo, pai’da on’manopo’u̱y. Pai’nanada o̱’nepo,

—¿Kate kika’dik o̱’e̱, eg’? —Jesúsen doce huamata’moneritaj Pedrotakon on’mana’uy.

38 —Diostaj yan’nopo’korea’. Diostaj huaboa’da yan’nigpe̱ika’. Jesucristoa o’paknok bautiza ya̱g’kati’. Jesústaj moknopo̱e̱nok Diosa o̱’nen dakhuea’ e’ka’ mo’nopo’tihueke’apone, bokkahuea’apone. Kenpa’ti Diosen Noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱a̱pone.

39 Do'hued Nokiręg ijbayokapoy Diosa oa'uyatepo opudtaj bo'yokapone,
opuden huasi'potaj, kenpa'ti bidteda huaę'erita' kenpa'ti nogbayo nogbayo
huaę'erita' Diosa o'pakpo, ke'nen Nokiręg o'bayoke'apo. —Pedroa o'mana'uy.
40 Kenda o'mana'depo nogiti nogdakon o'mana'po o'maboroaypo:
—In aratbut oyda o'nika'nig'a oknopoęhue' huaę'eri o'nepo dakhuea'
ogkika'. Opudnayo konigti kikahue'ada yan'nopo'korea'. —Pedroa
o'mana'uyate.
41 Ken, huakka'da Pedrotaj on'pęędepo, o'noknopoępo, bautiza
ogka'uyate. Kenme'noeda tres mil Jesústaj huaboa'da o'noknopoępo,
Jesúsa huata'moneriere on'nigpeika'uyate. Diostaj on'nigpeika'po
on'batadi'kika'uyate.
42 Jesúsen doce huamata'moneria on'manmadikika'nok kenomey
o'noknopoędepo aya'da huame'noeda daka' on'mapeika'uyate. Aya'da
ontatayo' on'bapika'uyate. Jesús e'buey'uy okkahuehue' o'nepo,
on'bapika'uyate. Kenpa'ti Diostaj ontatayo' on'tiona'pakika'uyate.

Konig huaboa' huaknopoę'eria ogkika'uyate.

43 Jesúsen doce huamata'moneria kenda tiahuayhued o'neonhuahuika'
on'kika'po, Diosa o'batihuapoknok huakka'tada on'bayarea'ika'. Aya'
aratbutada on'mamepu'keonhua'uyate.
44 Aya'da kenomey Jesucristotaj o'noknopoępo, onteteyo' o'nika'po,
huayahuaya on'batihuapokika'uyate. Kenomey katepi' on'toępo nogtaj
nogtaj on'bayokika'uyate.
45 Kenomey katepi' on'toępo, ta'ba jakpi' nogda nogda on'bahuay'ea'uyate.
Pai'da aratbuttaj huakupe on'bayoke'uyate.
46 Aya'da huame'noe Diosen jakyo on'kupopakika'uyate. Kenomeyen
jakya' huayahuaya on'batobapika'po, durugda on'bape'po huanopo'ada
huadak o'noknopoępo on'bapika'po,
47 Diostaj durugda o'nepo, dakiti o'nona'ika'uyate. Jesústaj
huanigpeika'eria huadak o'ne. Aya'ada huakka' jak huaę'eria
on'bahuaa'ika'uyate. Aya'me'noe Diosa o'batihuapokika'nok Jesu-
cristotaj nogomeya huaboa'da o'noknopoępo, huanigpeika'eriere
o'noknopoę'ika'uyate.

3

E'ketpaktaj Jesucristoa o'paknok Pedroa o'yarea'uyate.

1 Nogok terea' e'huadte Pedroere Juanere Diosen jakyo on'hua'uyate.
Kente niokpo e'huadte aratbut on'tiona'pakika'uyate.
2 Diosen jak kurute huabokerek e'ketpak o'ika'po, kenda e'si'poę' e'ketpak
o'ika'uyate. Diosen akbogpete aya'me'noeda e'ketpaktaj on'totiakika'uyate.
Ken akbogpeta o'dikka'ika' "'Uruda." Aratbut Diosen jakyo en'kudde'te
"Huakupe beyok," kae'po on'totiakika'uyate.
3 Diosen jakyo huakuddikte ene'te Pedro Juaneretaj, "Huakupe men'yok,"
o'mana'uy.
4 Pedro Juanere e'ketpaktaj on'tiahuaypo,
—Oro'taj bo'tiahuai'. —O'nona'uy.
5 Kenda ea'te o'batiahuaypo, o'manigę'uy. Huakupepi' men'yokapone
o'nopoępo.
6 —Huakupebayo' ijjęy oropi' toęhue' ijjęy kenda ka'dik o'ępo o'ka'apoy.
Jesucristo Nazaret huaę'eria o'paknok yaupakonpo yabo', yahuae'. —Pedroa
e'ketpaktaj ona'uy.

7 Huada'kopen o'ta'koypo o'boa'. E'bode'te hua'i huabopiere o'yareudpo,
o'teypakan'uyate.
8 Kenoka' o'kudajpo, o'boato'po o'hua'e. Diosen jakyo Juan Pedroere
o'kudpo. O'hua'epo, o'kudajpo, "Dakiti, Dios, huadakda megka'ne,"
ona'uyate.
9 O'hua'epo Diostaj dakiti ea'te aya'ada on'tiahuay'uyate.
10 Kentaj on'nokie'po. 'Uruda akbogpete "Huakupe beyok" o'mana'ika'nok,
kentaj on'nokie'po on'mepu'kepo, "Kenpihuay Diosa 'urua'da o'ka',"
oda'uyate.

Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kenta' Pedroa o'manmadika'onhua'uyate.

11 Diosen jak kurute o'dikka'uyate Salomón. Kente Juantaj Pedrotaere
e'dakka'a o'bata'bodhua'po ekhua'ta' pakhue' o'mae'uy. Aya' aratbuta
e'dakka'taj on'tipeepo on'mepu'kepo on'baketonyakpo Diosen jak kurute
on'kupopakuyate.
12 Huakka'da kenomeytaj en'kupopakte Pedroa o'batiahuaydepo,
o'manmadika'po:
—¿Mena'po e'yarea'taj mo'mamepu'ke? ¿Menapo oro'taj bo'tiahuaya'?
Oro'taj teyda o'nepo on'yarea' nama'da mo'nopoene. Oro' huadakda o'nepo
e'ketpaktaj on'yarea' nama'da mo'nopoene, Israel aratbut.
13 Oro'en Diostaj Abraham o'nigpeika'uyate. Isaac Jacobere
on'nigpeika'uyate. Ken Diosa ke'nensi'potaj 'urua'nanada o'ka'po Jesústaj
huaboro' huairia o'yahueame'te. Opudanayo kadarake'po Pilatotaj
bo'yokme'te. Pilato e'oroka'ta' e'paktada o'pudomeya "Keje'" moname'ne.
14 Jesús Diosenyo'da, o'pakpo, 'urua'da Diosenyo'da o'kadhuahuikame'te.
Kenpa'da huadaknanada o'ikame'te. "Jesústaj pakhue' o'ey. Dakhuea'
huakka'eritaj yaoroka'." Opudomey Pilatotaj moname'ne.
15 Ken konig Diosen huamanoeanhuahuika'eritaj opuda bo'arakme'nig'a.
Huabueyada ee'tada Diosa o'noyhuadame'te oro'ada o'tiahuayme'po oay.
16 Opuda e'ketpaktaj bo'tiahuayikame'ne daka' mokie'ika'ne. Jesústaj oro'
oknopoenok o'yareadde. Kenda bo'tiahuayne.
17 Opuden huairiereada Jesústaj nopoehue' mo'epo nama'da bo'arakme'ne,
ijnopoey egomey.
18 Cristo pai'da nopo'edik o'eapo Diosen huamanbatia'pakeria
o'da'uyatenig kenda Diosa ogkame'. Jesús pai'da o'nopo'epo o'bueyme'.
19 Dakhuea' e'ka' yan'batik yan'nopo'korea' Diostaj yanoknopoe'.
E'nopo'korea'nayo Diosa dakhuea' e'ka' o'nopo'tihueke'apo kenpa'ti Diosa
mo'manopo'durugpaka'apone. Kenpa'ti mo'manopo'teypaka'apone.
20 Kenpa'ti Dios onte'ti opudte Jesústaj mo'nigta'mona'apone. Ke'na Cristo
o'epo opuded huairi o'e.
21 Oy Jesús kurudyo e'dik o'ika'. Nogok Diosa aya'da huaboa'da e'kade'te
onte'ti Jesús o'tiakapo. Kenda Diosa oa'uy. Ke'nen huadak huamanba-
tia'pakeria kenpa' o'da'uyate:
22 "Dios Huairia huamanbatia'pakeritaj o'ta'mona'apo. Opudtaj
mo'nigta'mona'apone. Ke'na onaratbutyo' judío o'eapo. Konigti do'taj
me'nigta'mona'uyne opudtaj mo'nigta'mona'apone. Aya'da mo'nika'apetnig
yan'nigpeikati'.
23 Aya'ada Diosba' huamanbatia'pakeritaj peehue' ee'nayo Diosa kenpa'da
o'maenapo. Diosen aratbut ehue'dik o'neapo." Kenpa' oa'uyate Moisésa.
24 Kenpa' oy oro' o'batiahuayde aya'da Diosenba' huamanbatia'pakeri
on'batia'pakuyate. Samuela Diosen huamanbatia'pakeria huakkuruda

kenpa' oa'uyate. Kenpa'ti nogok nogok nogda nogda Diosenba' huamanbatia'pakeri kenpa' on'da'uyate.

25 Opudomey Diosen huamanbatia'pakerien adhuea' huayayo mo'ẹpo aya' aratbuttaj huadaknada mo'manigka'apone. Kenda Diosen huamanbatia'pakeriomeyạ o'manbatia'pakuyate. "Ọ'nen adhuea' huayayoa aya' aratbuttaj 'urua'nanada ya'manigka'apet." Diosa Abrahamtaj ona'uyate.

26 Kena'po Diosa Huasi'po o'noyhuadạ'depo opudtakon daka' kạgkike'po o'ta'mona'uyate. Opudạ aya'ada dakhuea' e'ka' kan'manopo'kore'po mo'nigta'mona'uyate. —Pedroa kenda o'mananhua'uyate.

4

Pedro Juanere huakka' judío huairitaj on'batiboa'uyate.

1 Pedro Juanere huakka' aratbut e'mananhua'te judío sacerdotea on'huatiakuyate. Sacerdote Diosen jak huatọẹ'eri sorotataj huairi on'huatiakuyate. Saduceoa aratbut on'bueypo noyhuadhue'dik ọ'ne on'batia'pakika'uyate.

2 Pedro Juanere aratbuttaj on'manmadika'nok kenpa'ti Jesús e'bueyada o'noyhuadme'tenok aratbut e'bueyada noyhuaddik ọ'neapo. Kenpa' on'manmadika'nok Saduceomeyạ on'bahuadiay'uyate.

3 On'mahuadiaypo Juantaj Pedrotaere on'batohua'po, o'sikaponok sorotataen huabakudạ' jakyo on'bakudạ'uyate.

4 Huakka'ada Pedrotaj Juantaere on'mapẹẹdepo Huairi Jesústaj o'noknopọẹ'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopọẹ'uy. Kenoka' cinco mil huabokerek Jesústaj o'noknopọẹ'uyate.

5 Emede'te judío aratbuten huairi ọgkupopakpo, huatone' huairi, Apagba' huamadoya'eriere Jerusalénỵọ ọgkupopakuyate.

6 Kenpa'ti sacerdote huairi Anás ọ'ụyate. Kenpa'ti Anás Caifás huabetere, Juan, kenpa'ti Alejandroere ọgkupopakuyate.

7 "Pedrotaj Juantaere yan'totiak. Nopote yan'maboa'." On'mana'uyate. On'maboadepo,

—¿Monig bayarea'dik mo'ẹ? ¿Be'ed hua'ate boka'? Yada'. —On'mana'uy.

8-12 —Huabokerek e'ketpaktaj huadakda o'ka'mey. ¿Be'a ya'yareame'? ¿Be'ed hua'ate o'kay? Kenda e'nopọẹta' e'paknayo daka' yan'pẹẹ'. Yan'nopọẹ'. Aya' Israel aratbut kanoknopọẹ'. Jesús Nazareteri o'paknok o'yarudme' kenbokerek e'yarede' huadaksọ'da i̱yọda o'bo. Ke'na e'ketpak ọ'i̱ka'uyate. Jesucristotaj huẹypa cruzte opudạ bo'arakme'ne. Diosa e'bueyde'te o'noyhuadạme'te. Jesús konig jak huaka' huid ọ'ẹ. Huidte jak onhuad. Opud Jesústaj nigpẹẹhue' mo'i̱kame'po jak huaka' huid mo'enme'te. Jesúste aya' jakda o'bahua'. Aratbutanayo oroen dakhuea' e'ka' nopo'tihuekehue'dik mo'i̱ka'ne. Aratbutanayo onte'ti Diosere noeanhuahuikahue'dik mo'i̱ka'ne. Jesucristoayo'da nopo'tihueke'dik mo'ẹne. Jesucristoayo'da onte'ti Diosere noeanhuahuika'dik mo'ẹne. Huakka' jak huairitaj kenpa'ti huatone' huairitaj ijjay. —Diosen Nokị̱rẹgạ Pedrotaj o'nopọẹạ'nok Pedroa o'mana'uyate.

13 Pedro Juanere me'pukhue' ọ'nepo 'urua'da on'mana'nok huakka' huairi on'pẹẹpo, on'batiahuaypo, "Kenpihuay, ¿Menpapi' 'urua'da yanahua'? Beroba' nopọẹhue' kenpa'ti huairi konig ehue' ọ'ne." O'nopọẹpo, Jesúsere ọ'nika'uy on'nokị̱ẹ'uy.

14 Kenpa'ti e'ketpak on'yareme'te kenteda Pedro Juanere o'bata'bonok, on'tiahuaypo, "dakhuea' ọgkame'te," ahue'dik ọ'nuyate.

15 Pedrotaj Juantaere on'maorǫkandepo huairi huaboa'da huayahuaya
on'batia'pakpo,
16 —Inomey huabokerektaj kate ka'dik ǫ'ę̱ oro'. Konig tiahuayhued
ǫ'neonhuahuika' ǫgka'deme'te aya'da Jerusalén huą̱ę̱'eri on'nopǫę̱. Kahue'
ǫ'neme', ahue'dik ǫ'ę̱y oro'.
17 Kenda e'ketpaktaj onka'deme'te huabada nogtaj nogtaj batia'pakhue'dik
ka'ne' i̱ghua'da mana'dik mo'ne. "Jesucristotaj batia'pakhue' yane'." Juantaj
Pedrotaere mo'nona'nok. —Huairia huayahuaya on'batia'pakuyate.
18 Onte'ti Pedrotaj Juantaere en'batotiakde'te, "Jesústaj batia'pakhue'
yane'. Kenpa'ti Jesúsen hua'a manmadikahue' yane'." On'mana'uyate.
19 —¿Kate ya'pak Diosa? ¿Be'taj nigpę̱ę̱'dik opudtaj Diostapi'? ¿Menpa'
mo'nopǫę̱ opud?
20 Kenda o'tiahuayikamey. Kenda oro' o'pei̱kamey manika'dik ǫ'ę̱y. —
Pedro Juanerea huairitaj on'mana'uy.
21 Onte'ti yan'batik i̱ghua'da huairia on'mana'depo, Juantaj Pedrotaere
on'maorǫka'uyate. Aratbuttaj on'makme'pukpo mabitbithue'ada
on'maorǫka'uyate. E'ketpaktaj o'yarea'nok "Dios huadakda ǫ'ę̱." Aya'ada
aratbuta ona'nok.
22 Ken e'ketpaktaj Diosa o'yareame' cuarenta huabayok yareahued
o'noeonhuahuika'uyate.

Teynopo'da me'pukhue'ada Diosen huada'a a'manaya'po Diostaj on'tiona'pakuyate.

23 Kenoka' Pedrotaj Juantaere e'norǫka'dete Pedro Juanere Jesúsen
huanigpei̱ka'eritaj on'bahuahua'uyate. Sacerdoteere huatone' huairiere
aya' on'mana'nig on'batia'pakuyate.
24 Aya'ada huanigpei̱ka'eria on'pę̱ę̱depo, onteteyo' Diostaj on'tiona'pakpo:
—Dios Huairi i̱'ę̱ne. Kurud i'ka'uy. Ote' huadari i'ka'uy. Huą̱hue̱ huaboro'
ę̱'pǫg i'ka'uy. Kenpa'ti aya'da kurudyǫ huą̱ę̱'eri i'ka'uy. Aya'da ote'yo huą̱ę̱'eri
aya'da huadariyo, huą̱hue̱yǫ, ę̱'pǫgyǫ huą̱ę̱'eri i'ka'uyate. Oro'en Huairi Dios
aya'da ika'uyate.
25 Ǫ'nenba'te Davida ǫ'nen huanaba'a oa'uy. Ǫ'nen Noki̱re̱g, Dios Noki̱re̱g
Davidtaj o'nopǫę̱ą̱'nok, o'madoya'uyate:
¿Nog aratbut mena'po Diostaj yan'huadiayika'po yan'maboyika'. Mena'po
Israel aratbut nama'da huadik yan'nopǫi̱ka'?
26 Nogbaya' nogbaya' huairi on'tiakpo on'kupopakpo, nogda nogda
jak huairiere on'kupopakpo, Dios Huairitaj kenpa'ti Diosen Cristotaj
dakhuea'da e'magka'ta' on'eretpakpo.
Kenda Davida o'madoya'uyate.
27 In huakka' jakyo konig Davida oa'uyatenigda Jesucristotaj a'magkaya'po
ǫgkupopakme'. Ǫ'nen huadakda huasi'po Jesús, kentaj Cristo i'yahuea'po
i'ta'mona'uyate. Herodes Huairi, Poncio Pilato Huairiere, nog aratbut, Israel
aratbut Jesústaj a'arakya'po ǫgkupopakme'.
28 Kenda ǫgkame'nig kenda ǫgka'apo a'nenda i'nopǫę̱'uyate.
29 Oy huiyokda orotaj mona'dene, yamapę̱ę̱', Dios Huairi. Oro' ǫ'nen huan-
aba'taj bo'tihuapok, mo'nopo'teypaka', ǫ'nen huadak hua'a me'pukhue'ada
o'mana'apoy.
30 Jesús ǫ'nen Huasi'poa 'urua'da kabayere', nogda nogda 'urua'da kake'po
aratbut on'tiahuaypo teyda ǫ'ę̱ Dios o'noknopǫę̱ą̱po, oro'en Huairi Dios. —
Huanigpei̱ka'eria on'tiona'pakuyate.

31 En'tiona'pakde'te ken jakyo ẹgkupopakte ọ'ịyịg'uy. Aya'tada Diosen Nokịrẹgạ o'manopo'tọẹ'uyate. Aya'ada me'pukhue' ọ'nepo Diosen huadak hua'a on'manika'uy.

Katepi' entạẹ' ayedda on'tạika'uyate.

32 Aya'da Jesústaj huaknopọẹ'eri konig katepi' nogtiada aratbut konigti on'pakika'uy, konigti on'nopọika'uy, konigti ọgkika'uy. "In do'hued me'tạẹne." Ahue' ọ'nepo katepi' entạẹ' ayedda on'tạika'uyate.

33 Jesúsen huata'moneria me'pukhue'ada Huairi Jesús e'bueyada o'noyhuadme'te on'batia'pakika'uyate. Diosa o'batihuapoknok nogịti o'noknopọẹpo huayahuaya nogịtinada di' on'maika'uyate.

34 Pai'da huaknopọẹ'eri ehue' ọ'nuy ta'ba huatọẹ'eria on'bahuaya'po nogạ jak on'bahuaya'po huakupe on'totiakpo

35 Jesúsen doce huamata'moneritaj huakupe on'bayoknok huakupe on'baedepo pai'da huạẹ'eritaj on'bayoke'ika'uynok nogtiapi' pai'da ehue' ọ'nika'uyate.

36 Kenpa' José o'ka'uyate. Josétaj nogdikkon o'dikka' Bernabé. (Bernabé e'batihuapok huadik ọ'ẹ.) José levita aratbut ọ'ụy. Chipre huạgkuta'mejyo huạẹ'eri ọ'ụy.

37 Ta'ba o'bahuaya'uy. Jesúsen doce huamata'moneritaj huakupe o'tohua'po, o'bayokuyate.

5

Ananías Safiraere dakhuea' ọgka'uyate.

1 Nog huabokereknayo ọ'ụyate. Ke'nendik Ananías ọ'ụy. Ke'nen huạtọẹ o'tạụyate huadik Safira. Huạtọẹere ta'ba on'bahuaya'po,

2 huạtọẹereada on'nopọẹpo sue'da huakupe nogte o'ịrẹgapo o'tiokhueypo "In aya' huakupe ọ'ẹ," da oa'po Jesúsen doce huamata'moneritaj o'bayokuyate.

3 —¿Toto'taj mena'po i'nigpẹẹpo Diosen Nokịrẹgtaj da ina'ne? Ta'ba e'bahuaya' huakupe i'posaka'po i'ịrẹgapo i'tiokhueyne.

4 Bahuayahued ọ'nen ta'ba i'tạikame'. E'bahuaya'de huakupe ọ'nen ọ'ẹ. ¿Mena'po kenpa' nama'da i'nopọẹ? "Ken aya'da huakupe ijyoki," nama'da ia'. Huabokerektaj da onahue' ị'ẹne. Diostaj da ina'ne, Ananías. —Pedroa ona'uy.

5 Ananías Pedrotaj kenda o'peeondepo o'bueyonpo ọ'huẹ'kuy. Aya'ada kenda huaboa'da on'nokotdepo huakka'da on'mame'puke'uy.

6 Ken huabo on'huatiakpo asuk o'nogkuta'doka'po, on'tohua'po, on'kubarakka'uyate.

7 Bapa' hora e'pokde'te ke'nen huạtọẹ o'kudon'uy. Huạtọẹ bekbueydene nopọẹhue' ọ'ẹpo o'kudon'uyate.

8 —¿Ta'bataj menigạ' huakupete mo'bahuaya'? ¿Ọ'nen huạtọẹ oa'de menpa' kenniga'teda huakupete mo'bahuaya'? —Pedroa ona'nok,

—Ẹẹ', konig do'hued huạtọẹ menetnig kenda oro'taj bo'yokne. —Ettone'ạ ona'uy.

9 —Huạtọẹere Diosen Nokịrẹgtaj da mena'po onpapayo' mo'nopọẹpo, mona'. Yapẹẹ'. Kenomey ọ'nen huạtọẹ'taj on'kubarakkadpo akbogpete o'nokyẹ'depo ontakon on'tohua'apo. —Pedroa ona'uy.

10 Ịda ettone' Pedroen hua'ite o'bueyonpo ọ'huẹ'kuy. Huabo on'kudpo e'bueytaj on'tiahuaypo, on'bueytohua'po, huạtọẹere ontatayo' on'kubarakka'uyate.

11 Kenda aya' Jesústaj huaknopọẹ'eria on'pẹẹdepo, huakka' on'mididuyate. Aya'ada aratbut on'pẹẹdepo, huakka'da on'mame'pukuyate.

Konig tiahuayhued o̱'neonhuahuika'uyate Pedromey o̱gka'po dakhue'taj on'bayarea'uyate.

12 Ken Jesúsen huata'moneritaj Diosa o'tihuapokpo o'bateypaka'nok 'urua'da o̱gkika'uyate. Konig tiahuayhued o̱'neonhuahuika'uyate o̱gkika'uyate. Kenpa'ti dakhue'taj on'bayarea'ika'uyate. Aya' huaknopo̱e̱'eri Diosen jak kurute Salomónte o̱gkupopakika'.
13 Nogomeynayo oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria on'me'pukpo huaknopo̱e̱'eriere kupopakhue' e̱'e̱a̱da Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri huadakda o̱'ne on'nopo̱i̱ka'uyate.
14 Huakka' huabokerek huakka' ettone'ere Jesús Huairitaj huaboa'da o'noknopo̱e̱'uyate.
15 Ken, 'urua'da Jesúsen huata'moneria o̱gkika'nok dagte e'digpak e'ketpak nogda nogda on'batohua'po, asukte on'bahueda̱'uy. Pedro huapokdikte ke'nen huanoki̱re̱ga̱ e'tipokte yan'yareapet.
16 Huakka' jakya' Jerusalén huakka' jak ibodte Jerusalényo̱ on'batiakpo, nogda nogda huakka' jakya' on'batiakpo, aratbut e'digpaktaj on'totiakpo, aratbut toto'a huamanopo'to̱e̱'eritaj on'totiakuyate. Diosa aya'tada on'bayarea'uyate. Kenpa'ti toto'taj on'maen'uyate.

Pedrotaj Juantaere diga̱' on'magka'uyate.

17 Kenoka' sacerdote huairi kenpa'ti saduceo huaknopo̱e̱'eri aya'ada digda on'bahuahuaypo, Jesúsen doce huamata'moneritaj digda on'bahuahuaypo,
18 huabakuda̱' jakyo on'bakuda̱'uyate.
19 Sikyonayo Diosen huamata'moneria huabakuda̱' akbogpe okhuikepo o'maoro̱ka'po Jesúsen huamata'moneritaj o'maoro̱ka'po.
20 —Yan'huati'. Diosen jakyo yan'huati'. A̱yo̱da yan'bopo, huaboda huadikkon huanoeanhuahuika' yan'manmadikika'. —Diosen huata'moneria o'mana'uyate.
21 On'pe̱e̱depo Diosen jakyo on'kudpo, sikyoedda eme'te on'kudpo, huaboa'da on'manmadika'uyate. E̱gkupopakya' on'manmadika'uyate.
Nog jakyo kenteda huairi o̱gkupopakika' nogomeyere sacerdote huairi on'tiakdepo, aya'da Israel huairitaj kenpa'ti Israel huatone' huairitaj o̱gkupopakdepo, huabakuda̱' jakya' Jesúsen huamata'moneritaj kan'batotiake'po on'mata'mona'uynig'a,
22 sorotataj onhua'nig'a, Jesúsen huamata'moneri huabakuda̱' jakyo bahuahuayhue' o̱'nedepo, on'tiakuyate.
23 —Huabakuda̱' jakyo o'tiakdepo huaki̱re̱gya̱' e'tiokkasa' e̱'i̱ka'. Jak huato̱e̱'eria sorotataj on'tibopo, akbogpe on'tioka'. Akbogpe ekhuike'te ehue' o̱'ne jakyo. Jesúsen huamata'moneri ehue'da o̱'ne. —Sorotataj on'mana'uyate.
24 Diosen jak sorotataj huairi kenpa'ti sacerdote huairi sorotatataj on'pe̱e̱depo, "monig ya̱'e̱a̱pet" on'batia'pakuy.
25 Kenda en'batia'pakte nogtida huabokerek o'tiakato'po,
—Kenomeytaj huabakuda̱' jakyo mo'bakuda̱me'ne Diosen jakyo on'bopo, onte'ti aratbuttaj on'manmadika'. —Ken huabokereka o'mana'uyate.
26 Sorotataj huairi kenda o'pe̱e̱depo ke'nen sorotataj o'batohua'. Jesúsen huamata'moneritaj o'batotiakuyate. Daka'da on'batotiakpo dakhue'da e̱gka'nayo aratbut huida̱ menpa'jiput, on'nopo̱e̱po.
27 Israel huairi e̱gkupopakyo on'bahuatotiakpo, eretnopoyo on'maboa'uyate. Sacerdote huairi o'mana'nok:
28 —Jesúsen hua'a manmadikahue' yane'. I̱ghua'da oame'nig'a nigpe̱e̱hue' mo'e̱po, huabada Jerusalén hua̱e̱'eritaj mo'manmadika'deme'ne kenpa'ti

oro'taj Jesústaj bo'arakme' mo'batia'pakme'. —Sacerdote huairia
on'mana'uy.
29 —Diostayo'da nigpeika'dik o'ey oro'. Huabokereka nogda eda'
manigpeehue'dik o'ey.
30 Opuda Jesústaj hueypa cruzte mo'beta'po bo'arakme'nig'a, oro'en hua-
pane'kudaken Diosa e'bueytada o'noyhuadame'te.
31 Kenpa'ti Diosa kurudyo o'tobehuikpo huada'kopen o'huadame'te.
Jesústaj huaboro' huairi o'yahueame'te. Jesús huaboro' huairi o'enok
aya'ada kentayo'da nigpeika'dik o'ne. Jesúsa Diosere onteteyo' hua-
manopo'yarea'eri o'epo huabokereken dakhuea' e'ka' nopo'tihueke'dik
o'ika'apo. Konigepo Israel aratbut dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik ya'nepo
kenpa'ti Diosa nopo'tihueke'dik ya'maeapet.
32 Aya'da Jesúsa e'ka'te o'tiahuayikamey. Buttida o'ay Diosen Nokiregа
kenpa'ti Jesústaj buttida o'huaa'. Ke'na Jesústaj on'nigpeika' Diosa
ke'nen Nokireg o'bayoke'. —Nog Jesúsen huamata'moneri Pedroerea
on'mana'uyate.
33 Huakka' huairi on'kupopakpo Pedromeytaj on'peedepo, huakka'da
on'huadiaypo, e'barakta' on'paknig'a.
34 Nogtida fariseo huairi nog huairiomeyere o'uy. Ke'nen huadik o'uy
Gamaliel. Gamaliel Moisés e'mana'ba' huamanmadika'eri o'uyate. Ken
huadakda o'e aya'ada aratbut on'tinopoe'uy. Ke'na o'bodpo jak kurute
Jesúsen huamata'moneritaj o'maoroka'uyate. Judío huairitaj o'mana'po:
35 —Daka' yan'nopoepo, Jesúsen huamata'moneritaj kate o'nogka'apet, Is-
rael aratbut, o'nona'ne.
36 A'nenda Teudas o'epo "Huaboro' huairi ijjey," nama'da o'mana'nok
huakka'ada kentaj on'nigpeikame'. Cuatrocientosa on'nigpeikame'nig'a
nogok Teudastaj o'darakdeme'nok aya'da ke'nen huanigpeika'eri
on'bahuame'te. Kenpa'da on'batikuyate.
37 Nogok gobierno huairi aratbuttaj e'madika'te Judas Galileayo huaee'eri
o'uyate. Huakka'ada on'nigpeika' kenpa'ti Judastaj o'darakdenok aya' ke'nen
huanigpeika'eri on'bahua'uyate.
38 Kena'po in huabokerektaj magkahue' yane'. Yan'maoroka'. Huabok-
erekada on'pakpo egka'nayo ehue'dik o'neapo. Batikdik o'neapo.
39 Diosen en'mana'nayo mabatikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti opudomeya
Diostaj dakhue'da mogka'apet. —Gamaliela judío huairitaj o'mana'uyate.
40 Kentaj daka'da on'nigpeedepo jakyo onte'ti Jesúsen doce
huamata'moneritaj on'batokuddepo, on'mabitbitdepo, ona'ti Jesúsa
o'kika'nig tia'pakhue' yane' ighua'da on'mana'depo, on'maoroka'uyate.
41 Jesúsen doce huata'moneri judío huairi egkupopakya' durugteda
on'bakhua'po "oro' Jesústaj o'huaa'nok huairia mo'bitbitne Diosa o'paknok."
Durugda on'batia'pakuyate.
42 Diosen jakyo aratbuten jakyokon Jesucristotaj on'batia'pakonhuahuika'po,
on'manmadika'onhuahuika'uyate.

6

Aypo ayhuataj kan'bayokike'po sietea kan'batihuapokike'po on'baktie'ea'uyate.

1 Kenoka' Jesústaj huaknopoe'eri o'nitakpo griego huaknopoe'eria hebreo
huaknopoe'eritaj on'bahuaa'po "Aypo e'bayokete oro'omeyen ayhua sue'da
aypo on'bae'ika' hebreo ayhuanayo huakka'da on'bae'ika'," griego hua-
knopoe'eria on'bahuaa'uyate.

2 Kena'po doce Jesúsen huata'moneria aya' huaknopo̱e̱'eritaj
on'kupopaka'po,
—Apagba' oro' manmadikika'dik o̱'e̱po aypo ayhuataj kirigayo̱'
bayokikahue'dik o̱'e̱ne.
3 Siete huama'buy huaknopo̱e̱'eritaj yan'baktie'ea'. Kenomey huadak
huaka'eri o̱'ne aya'ada on'matinopo̱e̱ kenpa'ti kenomeytaj Diosen Nokire̱ga̱
'urua'da o'manopo'to̱ika' kenpa'ti kenomey huadakda Diosen hua'a
on'nopo̱e̱, kenomeytaj yan'baktie'ea' ayhuataj aypo kan'bayokike'po.
4 Ayhua aypo kan'bayokike'po, opuda̱ sietetaj e'baktie'ea'nayo oroataj
Diostaj o'tiona'pakika'apoy kenpa'ti Diosba' o'manmadikika'apoy. —Jesúsen
huamata'moneria on'mana'uy.
5 Kenda Jesúsen huamata'moneria on'mana'nok aya'da on'pakpo Este-
bantaj on'depo, Esteban Diosen Nokire̱g huakka'da o'nopo'to̱e̱'uy kenpa'ti
Diostaj huakka'da oknopo̱e̱'uyate. Kenpa'ti Felipetaj on'de'uyate. Prócorotaj
Nicanortaj, Timóntaj, Parmenastaj Nicolástaj on'bae'uyate. Nicolás nogbaya'
Antioquíaya' o'tiakuyate. A'nenda judíoen e'manmadika' o'nigpe̱ika'uyate.
6 A'ti Jesúsen huamata'moneriyo on'batotiaknok, on'bakutibata'tepo daka'
Diosa kabatihuapoke'po on'tiona'pakuyate.
7 Nogiti huakka'da Jesús Huairitaj on'manmadika'uyate. Huaknopo̱e̱'eri
Jerusalénye̱o huakka'da on'nitakuyate. Huakka'da sacerdote kenpa'ti Jesústaj
o'noknopo̱e̱po, on'nigpe̱ika'uyate.

Estebantaj dakhue' a'huaaya'po judío huairi e̱gkupopakte on'tohua'uyate.

8 Konig Diosayo'da ka'dik kake'po Diosa Estebantaj 'urua'da o'nopo'to̱e̱po
o'teypaka'nok Esteban teyda o'kika'uyate. Kenda aratbut tiahuayhued
on'neonhuahuika' o'kika'uyate. Aratbut en'tiahuayte o'bayarika'uyate.
9 Esteban nama'da i'manmadikika'ne sue'ada huabokerek on'boypo
o'nona'uy. Judíoen hua̱itake' jakya', o'dikka'uy Esclavos Libertadosyo
on'bahuatiakdepo, Cirenebayo hua̱e̱'eri Alejandríabayo hua̱e̱'eri Ciliciabayo
hua̱e̱'eri kenpa'ti Asiabayo hua̱e̱'eri Estebantaj on'boy'uyate.
10 Diosen Nokire̱ga̱ Estebantaj o'nopo'to̱e̱nok huakka'da o'nopo̱e̱'po
'urua'da o'manbatia'paknok nogbayo hua̱e̱'eria onte'ti katia' onahue'dik
o̱'ne.
11 Konige̱po da huaa'eretaj da kadepo huakupe on'bayokpo,
"Moiséskudaktaj dakhue'da o'batia'pak Estebana. Diostaj dakhue'ada
o'huaa'me'. O'pe̱e̱mey." Kenpa' yanhuaa' da huaa'eritaj judío esoeria
on'mana'uy.
12 Ken konig nama'da Estebantaj da huaa'eria on'mahui̱a̱'nok, huabada
Estebantaj on'huadiaypo judío huatone'ere Diosba' huamanmadika'eriere
on'huadiaypo, Estebantaj on'huahua'po, on'to̱e̱po, judío huairi e̱gkupopakyo
on'tohua'uyate.
13 Estebantaj da kan'huaa'e'po da huaa'eritaj on'batotiak. Nama'da
on'mana'po:
—Esteban Diosen jaktaj dakhue'da o'huaa'ika'. Diosba' Moiséskudak
e'madoya'taj dakhue'da o'huaa'ika'.
14 Diosen jak o'sakapo Jesús Nazareteria. Ke'na ea'te o'pe̱e̱mey. Kenpa'ti
konig Moisésa o'manmadikadhuahuika'uynig oro' o'kika'nig kenda Jesúsa
kenpa'da o'maenapo. Moisésen e'manmadika' o'enapo. Kenpa' Esteban
e'batia'pakte oro' o'pe̱e̱mey. —Da huaa'eria on'huaa'uy.
15 Aya'da huairi e̱gkupopakya' Estebantaj on'tiahuaypo, Diosen hu-
ata'monerienkokonig on'tiahuay'uyate.

7

Estebana o'mana'onhua'uyate.

1 —¿Buttida menpa' yada'? —Sacerdote huairia Estebantaj ona'uynok,
2 —Men'pe̱e̱', eg', men'pe̱e̱', huairitone'. Oro'en Dios teyda o'kika'. Diosa oro'en onaratbutyo' adhuea'pane'kudak Abrahamtaj o'batia'pakuyate. Abraham Harán bayo huahued Mesopotamiabayo e̱'i̱ka'te Diosa Abrahamtaj o'batia'pakuyate.
3 "Q̱'nen huadaribaya' o̱'nen huabetya' yabakhua' nogbayo yahuati' ijtohua'apopo huadari o'tiahuaya'apone." Diosa Abrahamtaj ona'uyate.
4 Ken, Caldea aratbutenbaya' Abrahamomey on'bakhua'uy. Harán huakka' jakyo Abraham o̱'i̱ka'uyate. Nogok ke'nen apag e'bueyde'te inbayo oro' o̱'i̱kay Diosa Abrahamtaj o'totiakuyate.
5 I̱yo̱ konig ke'nen huadari ka̱ta̱e̱'po yokhued o̱'u̱y Diosa. Ta'basi'popi' yokhued o̱'e̱po, "Huadari ka̱ta̱e̱'po ijyokapoy. On e'bueyte o̱'nen huasi'potaj o̱'nen huayayotaj huayayoen huayayotaj huadari ijyokapoy." Diosa ea'te Abraham ke'nen huasi'po to̱e̱hued o̱'e̱'uyate.
6 "Q̱'nen adhuea' huayayo nogaratbutenbayo on'maeonhuahuika'apo. Nogaratbuta dakhue'da on'magkadhuahuika'apet. Nog aratbuten huanaba' ya̱'neapet." Dios Abrahamtaj ona'uyate. Cuatrocientos huabayok dakhue'da on'magkadhuahuika'uyate.
7 "Kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Castiga e̱gkade'te onte'ti on'maoro̱ka'apo. I̱yo̱ on'batiakdepo do'hued o̱gkika'apo." Diosa Abrahamtaj ona'uyate.
8 Kenda ona'nig eknopo̱e̱'nayo huabokereksi'daktaj yabaktega'ika'. Abrahamtaj ona'uynok Abrahamensi'potaj Isaac e'si'poe̱'de ocho huame'noe e̱e̱'te osi'dakokteg'uyate. Isaac kenpa'ti ke'nensi'po Jacobtaj osi'dakokteg'uyate. Jacoben doce huasi'potaj o'basi'dakoktega̱'uyate, Kenomey oro'en Israel aratbut adhuea'pane' o̱'nuyate.
9 Kenomey Jacobensi'po oro'en adhuea'pane' o̱'nepo kenomeyen huama'buy huasuedtaj on'huadiay'uyate. José taj on'huadiaypo Egiptobayo kan'tohue'po huabahuayaeritaj huakupete on'bayokuyate. A̱yo̱ huanaba' e̱e̱'te huadakda Diosa José ere o̱'i̱ka'uyate.
10 José pai'da e'nopo'e̱te Diosa o'tihuapokpo o̱'o̱ro̱ka'uyate. Diosa daka' o'tihuapokika'nok kenpa'ti 'uruda o'nopo̱e̱a̱'nok Faraón Egipto huairia José taj o'pakpo Egiptobayo huairi o'yahuea'uy. Kenpa'ti ke'nen jak huairi o'yahuea'uyate.
11 Nogoknada Egiptobayoere Canaán bayoere ta'ba tibohue' o̱'e̱nok aypobayo' o̱'nepo huabada diga̱'da on'kusitokuyate. Oro'en adhuea'pane'kon aypobayo' o̱'nedepo.
12 Egiptoyo aypo on'mato̱e̱ Jacob o'pe̱e̱depo oro'en adhuea'pane' o̱'e̱po huasi'potaj o'mata'mona'uyate. Ken huakkuruda aypote on'hua'uyate.
13 Nogok onte'ti aypote Egiptoyo on'hua'uyate. José huama'buytaj o'maḵi̱e̱'po, "Do opuden huama'buy i̱jje̱y." O'mana'uyate. Kenoka' Faraón Egipto huairi José en onaratbutyo' huaboa'da o'maḵi̱e̱'uyate.
14 Jacob ke'nen apagtaj kenpa'ti aya'da ke'nen onaratbutyo', "Yan'tiak," José a o'mana'uy. Ke'nen onaratbutyo' setenta y cinco aratbut o̱'nuyate.
15 Ken Egiptoyo Jacobomey on'hua'uyate. Ke̱yo̱ ke'naere ke'nensi'poere on'matone'pakdepo on'mabuey'uyate.
16 Nogoknanada e'bueyen huaaytaj adtenanada on'totiakonhuahua'depo Siquemyo̱ on'baaybukuyate. Ken kubarakkog a'nennada Abrahama Hamorensi'potaj huakupete o'bake'uyate.

17 Huakka' huabayok o̱'neonhuahuika'po Jacobkudaken aratbut huakka'da o'nitakpo, huakka'nada o̱'ne'uyate. E'nitakde'te Abrahamtaj Diosa ona'uyatenigda a'ti o'ka'apo.
18 Kenoka' nog huabokerek Egipto huairi o̱'e̱'uyate. Huaboa'da huairi o̱'e̱po Josékudak 'uruda o'kika'uyate nopo̱e̱hue' o̱'u̱y.
19 Oro'en onaratbutkudaktaj nama' o'magka'po, dakhue'da o'magka'depo, kenomeyen huabokereksi'po yo̱bed kabueye'po en'dik mo'e̱ne. Ken konig o'mana'uyate. Dakhuea'da o'magka'uyate huabo huairia.
20 Kenoka' Moisés o'si'poe̱'uyate. 'Urusi'poda Diosa o'tiahuay'uyate. Apagere inagere huasi'po on'to̱ika'po, bapa' puug on'to̱e̱'uyate.
21 Kenoka' en'dik e̱e̱'te on'eandepo Faraón huairien hua̱yo̱bua o'huahuaydepo, o'tohua'po ke'nen jakyo o'toeonhuahuika'uyate. Konig ke'nen huasi'ponig o'toeonhuahuika'uyate.
22 Aya' Egipto aratbuten e'nopo̱e̱' Moiséstaj on'manmadika'uyate. Moisés 'urua'da o'manbatia'pakika'po kenpa'ti 'urua'da o'kika'uyate.
23 Moisés cuarenta huabayok o'to̱e̱depo ke'nen onaratbutyo' Israel aratbuttaj e'batiahuayta' o'pakpo, o'bahuahua'uyate.
24 Egiptoeri huabokereka Israel huabokerektaj dakhuea' e̱gka'te Moisésa o'tiahuaypo Egiptoeritaj o'tihuapokpo o'arakuyate.
25 Egiptobaya' ka'batohue'po Diosa o'ta'mona'uy. Do'hued onaratbutyo' yan'nopo̱e̱a̱pet. Moisésa nama'da o'nopo̱e̱nig'a ke'nen onaratbutyo' nopo̱e̱hue' o̱'nuyate.
26 Eme'te botta' ke'nen onaratbutyo' o'tiahuaypo, en'batuktukte o'batiahuay'uy. Moisésa e'manoeya'ta' o'pakpo, "Opud huama'buy mo'e̱ne, mo'batuktukapete," o'mana'uyate.
27 Ke'na nog huabokerektaj dakhuea'da o̱gka'po Moiséstakon ondajpo, "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya̱'eri e̱e̱'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?
28 ¿Konig 'ikken Egiptoeritaj i'arakme'te do'takon e'arakta' i'pak?" Moiséstaj ona'uy.
29 Kenda Moisés o'pe̱e̱depo, nogbayo o'hua'uyate. Nog aratbutenbayo Madiánbayo esoeri o̱'eonhuahuika'uyate. Ke̱ya̱' botsi'poa' o'si'popakuyate.
30 Nogoknanada cuarenta huabayok e'pokde'te aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo Moisés o̱'eonhuahuika'depo ote' Sinaí 'ibodte Moisés Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate. Mahua̱i'huia o'bakpakuyate. Mahua̱i'hui e'bakpakyo Diosen huata'moneritaj o'tiahuay'uyate.
31 Moisés o'tiahuaypo, o'mepuke'uy. 'Uruda a'tiahuaya'po adte o'huahua'po Huairi Diostaj o'pe̱e̱'uyate.
32 "Dios i̱jje̱y. O̱'nen adhuea'pane'en Dios i̱jje̱y. Abrahamkudak do'taj menigpe̱ika'uyne Isaackudak Jacobkudakere men'nigpe̱ika'uyne." Diosa oa'nok Moisés o'me'pukonpo huakpisi'potaj tiahuayhue'dik o̱'u̱yate.
33 "I̱yo̱da do Dios i̱jje̱y. In do'eddari o̱'e̱nok o̱'nen hua'iot yakiroka'.
34 Do'hued aratbut Egiptoyo o̱'nepo, huadigda dakhuea' on'magka'nok Egipto aratbuta on'magka'nok e'bahuikonhuahua'te ijmape̱e̱y. A'baktohua'ya'po ijhuaraki. Yatiakpo Egiptobayo o'ta'monapone." Dios Huairia Moiséstaj ona'uyate.
35 Moiésta' pakhue' o̱'nepo "¿Oro'en huairi kenpa'ti oro'en huamanoeya̱'eri e̱e̱'taj be'a mena'uy bokapetea' huamananhua'?" Ona'uyate. Moisés kenomeyen huairi hua̱e̱' Diosanayo o'ta'mona'uy. Moisésa ka'bakbatohue'po o'ta'mona'uy. Diosen huata'moneria huakpisi'po e'bakpakya' o'ta'mona'uyate.

36 Egiptoyo kenpa'ti e̱'po̱gte o'dikkika' e̱'po̱g huabed konig Diosyo'da ka'dik o̱'e̱nig konig tiahuayhued o̱'neonhuahuika'nig Moisésa o'kika'uyate. O'kika'depo Egiptoya' oro'en aratbut o'bakbatohua'uyate. Aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo cuarenta huabayok o'matounhuahuika'uyate. Ke̱ya̱'kon konig Diosyo'da ka'dik o̱'e̱nig o'kika'uyate.

37 "Konig Diosa be'ta'mona'uyne konigti opud e̱'hua̱ikaya' nogtatida Diosa o'ta'mona'apo. Kentaj yan'nigpe̱ikati'." Kenda Moisésa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.

38 Aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo Israel aratbutere Moisés o̱'i̱ka'uyate. Ote' Sinaíte Diosen huata'moneria kentaj o'batia'pakonhuahua'nig, kenda Moisésa o'nigpe̱e̱depo oro'en adhuea'pane'takon o'mana'uyate. Diosen huanounhuahuika' hua'a oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uyate.

39 Oro'en adhuea'pane'kudaknayo Moiséstaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' e̱'ne'tada Egiptoyo e'kumejta' on'pakuyate.

40 Moisés ote'te o̱'unhuahuika'nok Moisésen huama'buy Aarónntaj o'nona'po: "Moisés meyon ya̱'e̱ nopo̱e̱hue' o̱'e̱y oro'. Moisésa mo'batotiakme'ne Egiptobaya'. Oro'taj siro e'ketka' dios monigka', huakkuru oro'taj bo'tohue'po." Aarónntaj o'nona'uy oro'en adhuea'pane'.

41 Kenoka' oro vacapa' diostaj e'ketka' o̱gka'uyate. O̱gka'depo kenomeyen 'uhua konig oveja on'nigbatiaraka'po oro e'ketka' vacataj on'bayokuyate. 'Uruda o'kay nama'da on'nopo̱e̱po on'durugpakuyate.

42 Siokpo oro'en dios mo'ta̱e̱' on'da'nok kenpa'ti siokpotaj o'deretpaknok Diosa o'bakhua'uyate. Diosen huamanbatia'pakeria o'madoya'uyatenig bo'tiahuayika':

A'nenda aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo bohua'epo, cuarenta huabayok mo'unhuahuika'uy. Huakka' 'uhua mo'batiaraka'po mo'bakpakika'uynig'a. ¿Be'taj monigkiket? Kenda do'taj kahue' mo'i̱ka'ne.

43 Konig nog aratbuten e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Moloc. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. Kenpa'ti nog siokpo e'ketka' dios boka'uyate. Ke'nendik Renfán. Kentaj a'tiona'pakikaya'po boka'uyate. E'ketka' dios Molocen jaksi'poyo opuda̱ bo'tohua'ika'uynig'a. Kenpa'ti siokpo e'ketka' dios Renfántaj opuda̱ bo'tohua'ika'uynig'a. Oro'en dios i̱'e̱ne o'eretpaki mona'ika'po kena'po Diostaj kurudyo̱ nigpe̱e̱hue'da nama'da bo'kika'uyate. Konige̱po opuden jakya' Babilonia huakka' jakyo adteda opudtaj ijmata'mona'apoy. Opudtaj Babiloniayo on'batohua'apo.

Opud Israel aratbuttaj Apagba' huamanbatia'pakeria kenpa' o'madoya'uyate.

44 Aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo oro'en adhuea'pane' o̱'neonhuahuika'po huasi'dak jak Diostaj on'nigto̱e̱'ika'uyate. Diosa huidte o'manigmadoya'uyate. Jakyo ken huid on'tounhuahuika'uyate. Konig Diosa o'nopo̱e̱a̱'uynig Moisésa jak o'ka'uyate. Huasi'dak jakya' sacerdote Diostaj on'tiona'pakika'uyate.

45 Nogok Moisés e'bueyde'te adhuea'pane'en huabatohua' huairi Josué o̱'u̱yate. Diosen huasi'dak jak on'tohua'po, kenda huadari Diosa o'bayoknok on'bahua'uyate. Diosa nog aratbutaj Israel aratbut ehue'taj o'maen'uyate. Indariya' on'hua'po huasi'dak jak on'tohuae'ika'uyate. Nogok nogok on'toeonhuahua'uyate. David huairi hua̱e̱o̱k huasidak jak on'to̱e̱'ika'uyate.

46 David Diostaj o'nigpe̱ika'nok Davidtaj o'pakuy Diosa. Huaboro' jak Diostaj e'nigkata' o'pakuy. David Jacoben Diostaj e'nigkata' e'pakada,

47 kahue' o̱'u̱yate. Davidensi'poa Salomón Diosen jak o'ka'uyate.

48 Dios Huairi kurudyo huaẹ'eri huabokerekada huaboro' jak e'ka'yo,
ikahue' o'ika'. Kenpa' Diosba' huamanbatia'pakeria o'madoya'uyate:
49 Kurudyo huairien huahuadte ijhuadikay. Huadariyo do'hued hua'ibo o'ẹ.
Jak do'taj nigkahue'dik mo'ẹne. Jakyo tayhue' ijikay.
50 Aya'da ijka'uynig. ¿Menpa' mo'nopoẹ?
Kenpa' oa'uyate. Diosba'te o'madoya'uyate.
51 Diosen e'ka'ta' pakhue' mo'ika' opudomey. Konig aratbut Diostaj oknopoẹhue'da o'nika' konig opuden huanopo' mo'ika'ne. Diosenba'taj pẹẹhue'dik mo'ika'ne. Diosen Nokireẹgtaj e'pẹẹta' pakhue' mo'ika'ne. Konig opuden adhuea'pane' o'nuyate konigti opuda mo'ika'ne.
52 Opuden adhuea'pane' aya'tada Diosenba' huamanbatia'pakeritaj dakhuea'da on'magkika'uyate. "Diosen 'urunanada o'tiakde," en'mana'tada huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Oykon Diosen 'urunanada huairi e'tiakdetada bo'kupopakpo da bo'huaa'po bo'titohua'po bo'arakme'ne opuda.
53 Diosen huata'moneria Diosba' mo'ba'yokuyatenig'a Diosenba' opuda mo'bae'de'uynig'a nigpẹẹhue' mo'ika'ne. —Estebana judío huairiomeytaj o'mana'uyate.

Esteban o'buey'uyate.

54 Kenomey judío huairi Estebantaj on'pẹẹdepo huakka'nada on'huadiaypo Estebantaj diga'da on'huadiay'uyate.
55 Estebannayo Diosen Nokireẹg o'nopo'toẹnok kurudyo o'tiahuaypo Dios 'urueyda o'tiahuaypo Jesús Diosere onteteyo' e'bote o'tiahuay'uyate.
56 —Men'pẹẹ', kurud ekhuike' o'ẹ. Ken Huabokerek Diosa o'ta'mona'uyate, Diosen Huasi'po o'ẹpo Diosere e'bote ijtiahuay. —Estebana o'mana'uyate.
57 'Utta'da on'basagkea'udpo on'peokba'tepo, on'huakupopakonpo,
58 huakka' jakya' Estebantaj on'toorokdepo, on'pa'ea'uyate. Huida huapa'ea'eria huaok Saulotaj me'tatoẹpo on'bayoka'uyate. Saulo tone'bokerek o'uy.
59 En'pa'ea'te Estebana o'tiona'pakpo:
—Do'hued nokireẹgtaj bee', Huairi Jesús. —Ona'uyate.
60 O'ikudata'tepo,
—Ine dakhuea' me'nogka'nigtaj yabakkahuea', Huairi. —'Utta'da o'tiona'pakdepo o'bueyon'uyate.

8

Saulo Jesúsen huanigpeika'eritaj o'magkadhuahua'.

1 Saulokon kan'arake' o'nopoẹ'uyate. Kenme'noeteda huaboa'da Jesúsen huanigpeika'eritaj diga'da on'magkadhuahua'uyate Jerusalénye. Huanigpeika'eri nogyon nogyon on'mamon'uyate. Judea huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'mamon'uyate. Jesúsen doce huamata'moneriyo'da mamonhue' o'ne'uyate.
2 Diostaj huapakeria Estebantaj on'kubarakka'uyate. Huakka'da on'bahuikpo on'kubarakka'uy.
3 Jesúsen huanigpeika'eritaj dakhuea'da o'magka'po Sauloa, nog jakyo nog jakyo o'kudpo, huabokerek ettone'ere huanigpeika'eritaj o'batohua'ika'uyate. Huabakuda' jakyo o'bakuda'ika'uyate.

Samaria huakka' jakyo Jesucristotaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

4 Jerusalénya' on'bakmonpo, nogyon nogyon on'bahua'po, Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

5 Samaria huakka' jakyo Felipe o'hua'uyate. Konig Cristo
o'ka'onhuahua'uyate kenda o'manbatia'pakpo,
6 aratbut ǫgkupopakpo daka'da on'mapeeonhua'uyate. Konig aratbut
tiahuayhued ǫ'neonhuahuika' Felipe o'ka'nok on'tiahuay'uyate.
7 Huakka'tada toto'a aratbuttaj e'manopo'tǫętada Felipe
toto'taj o'maorǫka'po o'manopo'yarea'nok 'utta'da on'baokoyonpo
on'mamon'uyate. E'ketpaktaj kenpa'ti huakkettaj o'bayarea'onhua'uyate.
8 Kęyą' huakka' jakyo huakka'da on'durugpakuyate.
9 Kenda huakka' jakte huabokerek ǫ'ų̱yate. O'dikka' Simón. A'nenda tidig
o'kika'nok aya'ada on'tomepuke'ika'uyate Samaria huą̱ę'eri. "Huairi i̱jjęy,"
nama'da oa'nok,
10 aya'ada huanaba' huairierea on'pęępo,
—Kenbokerek konigti Dios, teyda ǫ'ę. —Aya'ada on'batia'pakika'uyate.
11 Simón tidig ǫgkika'po nama'da o'manopǫęą'nok kentaj
on'nigpeunhuahuika'uynig'a.
12 Aya'da Dios Huairitaj e'pęęde'te kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a
Felipe e'manbatia'pakte aratbut o'noknopǫędepo huabokerekere ettone'ere
bautiza ǫgka'uyate.
13 Simón kenpa'ti oknopǫę'uyate. Simóntaj bautiza ęgkade'te Felipeere
o'huae'ika'uy. Konig kahued ǫ'eonhuahuika'uyate Felipe e'kika'te
o'tihuaypo, o'mepuke'uyate.
14 Samaria huą̱ę'eri Diosen huadak hua'a e'nigpęęde'te Jerusalényǫ Jesúsen
doce huamata'moneri on'mati̱pęędepo Pedrotaj Juantaere Samariayo
on'mata'mona'uyate.
15 Samaria huakka' jakyo Samariaeri huanigpęi̱ka'eritaj
on'mationa'pakpo "Diosen Noki̱ręgą yamanopo'tǫę'." On'mationa'pakuyate.
16 Kenomeytaj Diosen Noki̱ręgą nopo'tǫęhued bautiza ǫgka'de'uyatenig'a.
17 Ken on'tiona'pakdepo Pedro Juanere on'batibata'tepo Samariaeritaj
Diosen Noki̱ręgą o'manopo'tǫę'uyate.
18-19 Jesúsen doce huamata'moneria e'tiba'ta'tete Diosen Noki̱ręgą
e'manopo'tǫęte, Simóna kenda o'tiahuaydepo,
—Doa e'tiba'ta'te betapi' Diosen Noki̱ręgą huamanopo'toeanhua' kenda
do'taj e'yoknayo huakupe on'yokapone. —Simóna o'mana'nok.
20 —Nama'da i'nopǫęnig ǫ'nen huakupeere on'ere ehue'dikda i̱'ęne. Diosen
Noki̱ręg huakupete yokdik me'ęne nama'da i'nopǫę.
21 Diostehuapa' o'nennopo' dakhue'da i̱'ępo oro'ere in o'kikay kikahue'dik
i̱'ęne.
22 Dakhuea' e'ka' yanopo'korea', Diostaj daka' yationa'pak, "Do'huednopoa
dakhuea'da ijnopǫi̱kay. Menopo'tihueke'. Bekkahuea'." Yationa'pakti'.
23 Konig huą̱hui̱' pai'onignanada i̱'ęne. Dakhuea' i'kika'po batikhue'dik
i̱'ęne. Ijnopǫęy. —Pedroa ona'uyate.
24 —Dakhue' Diosa megka'apone o'nona'ne. Diosa kenda kahue' ką̱ę'po.
Diostaj me'tiona'pak. —Simóna ona'uyate.
25 Ken, Juan Pedroere konig Jesucristo o'kikuyatenig
on'manbatia'pakonhua'depo kenpa'ti Diosba' on'mananhua'depo
Jerusalényǫ huaboa'da on'hua'uy. On'hua'po nog huakka' jakyo nog
huakka' jakyo Samariabayo on'mata̱'unhua'po kenda Jesucristoa
o'ka'onhua'uyatenig on'manbatia'pakonhua'uyate.

Huabokerek Etiopía huadari huą̱ę'eri Felipetaj o'pęędepo Jesucristotaj o'nopo'korea'uyate.

26 Nogok Felipetaj Diosen huata'moneria ona'po,

—Yabodpo Gaza huakka' jakyon yahuati'. Jerusalénya' Gaza huakka' jak dagte yahuati'. —Diosen huata'moneria ona'uy. Ken dagte sue'da aratbut e'nahue'yo.
27 Ken Felipe o'bodpo o'hua'. Ken dagte o'hua' Etiopía huadari huae'eri huabokerek ode'uy. Ke'na bakdejhue'dik o'uy. Ke'na Etiopía ettone' huairien huakupe huatoe'eri o'uyate. Diostaj a'tiona'pakya'po Jerusalényo o'hua'udhuahua'uyate.
28 O'kumejdepo dagte 'uru carro caballoa huatohua'te o'huadpo Isaíasa o'madoya'uyatenig Diosba' o'bona'pakuyate.
29 —'Uru carro caballoa huatohua'te yahuahua'. Carrote yahua'. —Diosen Nokirega Felipetaj ona'uy.
30 Ken Etiopíataj o'huaketdepo Isaíasba' e'bona'pakte Felipea o'peedepo,
—Beroba' i'tiahuaynig menpa' i'nopoenka'. —Felipea ona'uyate.
31 —Ehue', noponkahue' ijjey. Do'taj konig o'e onahue' ee'nayo nopoenkahue'dik ijjey. Doere carroyo yahuad. —Felipetaj ona'uy.
32 In Diosba'te o'bona'pakpo,
Konig ovejataj a'arakya'po on'tohua'ika' konigti kentaj a'arakya'po yan'tohua'apet. Konig oveja e'kupie'te sagkiahue' o'e. In huabokerek konigti oveja konig soata'da ya'eapet.
33 Ke'na dakhuea' kahue' ee'pi' kentaj yan'tierekapet yan'tisupu'eapet kenpa'ti yanarakapet. Kentaj huakka'ananada o'noknopoeapo, be'a sigpi' ya'nopoeapet. Kentaj yan'arakapet.
Kenda Diosba' o'bona'pakuyate.
34 —¿Betaj o'tia'pakuyate Isaías Diosen huamanbatia'pakeria? ¿Huata'dapi' ya'tia'pakuyet? ¿Nogtadapi' yaa'uyetpi'? —Kenpa' Etiopía huairia Felipetaj ona'uy.
35 Kenda Diosba'te huaboa'da e'bonapakde'te Felipea o'nopoea'po kenda Jesúsa o'kika'uynig daka' onmadika'po
36 dagte on'hua'po mayakote on'edepo,
—In hue'ey o'e. ¿Do'taj bautiza ogkahue'dik o'e? —Etiopía huakupe huairia ona'uy Felipetaj.
37 —Jesucristotaj daka' eknopoe'nayo bautiza ogka'dik o'ene. —Felipea ona'nok,
—Jesucristo Diosen Huasi'po o'e, yoknopoey. —Huairia ona'uy.
38 Carrotaj yabatika'. Huairia ona'po, mayakoyo Felipeere huairiere on'kotpo. Felipea huairitaj bautiza ogka'uyate.
39 Ken en'behuikde'te Diosen Nokirega Felipetaj o'tohua'uyate. Diosen Nokireg o'tohua'nok huairi Felipetaj onte'ti tiahuayhue'da o'e'uy. Durugnada o'hua'uyate.
40 Huakka' jakyo Azoto Felipetaj o'enuyate. Felipe nogyo nogyo huakka' jakyo o'hua'epo kenda Jesucristo o'kikuyate kenda huadak hua'a o'manmadika'uyate. Cesarea huakka' jak dagte o'hua'depo nog jakyo nog jakyo huadak hua'a o'manmadikanhua'uyate. Nogok Cesarea huakka' jakyo o'tiakuyate.

9

Saulo huaboa'da o'nopo'korea'uyate.
(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

1 Saulonayo Jesúsen huanigpeika'eritaj o'bahuadiaypo, "Oknopoebatiakhue' ee'nayo ijbaarakapoy," o'ika'po sacerdote huairitaj o'hua'po,

2 “Damasco huakka’ jakyo ijhua’apoy Damasco huaitake’ jak huairitaj
menigmadoya’, Jesúsen huanigpeika’eritaj kabae’po be’tihuapoke’
Jerusalényo ka’batohue’po.” Sacerdote huairitaj Sauloa ona’uyate.
3 Ken, Damascoyo o’hua’depo, Damasco meyohue’da e’ede’te kurudya’
Saulotaj huakjey idada huabada o’ta’teon’uyate.
4 Barakte o’koton’uyate.
—Saulo, Saulo, dakhuea’ megkadhua’ne. —Saulo o’peepo,
5 —¿Be’a i’e Huairi? —Sauloa ona’uyate.
—Jesús ijjey. Do’taj dakhuea’da megkadhua’ne. Huata’da pai’da
i’nopo’ea’ne.
6 Saulo o’me’pukpo o’iriga’po,
—¿Do kate kake’ i’nopoe, Huairi?
—Yabo’. Huakka’ jakyo yakudpo keyoda yanige’. Kenda ka’dik i’eapo
mona’apone. —Jesús Huairia Saulotaj ona’uyate.
7 Sauloere huabokerek on’hua’uynig’a diga’da on’me’pukuy. Hua’anayo
e’peeada Jesúsen huasoʼ tiahuayhue’ o’nuyate.
8 Ken Saulo o’bodepo ekpoeada o’mabopo tiahuayhue’dik o’uyate.
On’ta’koypoda Damascoyo on’tohua’uyate.
9 Bapa’ huame’noe o’uy key o. Mayhue’ bapehue’ o’eonhua’uyate.
10 Ken Damascoyo huabokerek o’ika’uyate. Jesúsen huanigpeika’eri o’epo
ke’nen huadik Ananías o’uy. E’yorokya’ Jesús Huairia ona’po,
—Ananías. —Ona’uy.
—In ijjey, Huairi. —Ananías ona’uy.
11 —Yabo’. Ken dag on’dikkika’ Butukda yahuati’. Keyo, Judasen jakyo,
“¿Meyon ya’e Saulo, Tarsoyo huae’eri?” Yanati’. Keya’ Saulo Diostaj
o’tiona’pakonhua’.
12 Ananías o’kudonpo kakpoyare’po be’tibata’tepo, Sauloa ontaj
o’bayorokpo be’tiahuaydene. —Jesús Huairia Ananíastaj ona’uyate.
13 —Jerusalényo Saulo o’nen ’urunanada huanigpeika’eritaj dakhuea’da
o’magkadhuahuame’te. Huakka’ada kenda monbatia’pakme’ne, Huairi.
14 Kenpa’ti iyo sacerdote huairien beroba’ ya’totiakmetpo aya’da Jesústaj
huanigpeika’eritaj batohua’dik o’e. —Ananíasa ona’uyate Jesús Huairitaj.
15 —Yahuahuati’. Nog huadaribayo nog aratbuttaj nog huadari
huairitaj kenpa’ti Israel aratbuttaj kenda ijkadhuahuika’mey
ka’manbatia’pakonhuahue’po kentaj ijjemey.
16 Kenda aratbut Saulotaj dakhuea’da o’nogkadhuahua’aponig Saulotaj
ijnopoea’apoy. Konigepo yahuahuati’. —Jesúsa ona’uyate.
17 Ken Ananías o’peedepo Saulotaj o’huahua’uyate. Ken jakyo Saulo ee’te
o’kuddepo Saulotaj o’tibata’tepo,
—Saulo huama’buy, dagte e’tiakte Huairi Jesús behuatiakme’te ke’na on’taj
kakpoyare’po me’ta’mona’ne kenpa’ti Diosen Nokireg on’taj kanopo’toe’po
me’ta’mona’ne. —Ananíasa ona’uyate.
18 Ananías kenda enade’te idada onte’ti tiahuaydik o’un’uyate. O’bodpo
o’hua’po bautiza ogka’uyate.
19 Ken o’bape’depo onte’ti notey o’uy. Kenteda Damascoyo
huanigpeika’eriere sue’da huame’noe o’ika’uyate.

Damascoya’ Sauloa o’manbatia’pakonhua’uyate.

20 Ken judíoen huaitake’ jakya’ Jesucristotaj o’manbatia’pakonhua’uyate.
Jesús Diosen Huasi’po o’e. O’mana’ika’uyate.
21 Aya’da kentaj on’peedepo on’mepu’kepo,

—¡Kenpihuay! ¿Menpa' Jerusalényo̱ in huabokerek Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj diga̱'da o'magka'ikame'te? ¿Menpa' in huabokerek kenpa'ti i̱yo̱kon ya'tiakme'te Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj a'batohuaya'po Jerusalényo̱ sacerdote huairitaj a'bayokya'po huabakuda̱' jakyo a'kuda̱'yapo? —On'huaa'uyate.

22 Saulonayo nogi̱ti nogi̱ti 'urua'da o'manbatia'pakpo judío aratbuttaj daka' o'manopo̱e̱a̱'po, Diosa Jesústaj o'ta'mona'uyate daka'da o'manopo̱e̱a̱'uyate. Saulo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'paknok judío Damascoya' onte'ti kateapi' ena' nopo̱e̱hue'da o̱'nuyate.

Judío aratbuta e'arakta' e'tipaktada Saulo o'bakmon'uyate.

23 Huakka' huame'noe e'pokde'te, "Saulotaj mon'arak." Judío aratbuta soatayo' on'batia'pakuy.

24 Judío aratbut Saulotaj e'arakta' on'paknig be'api' Saulotaj o'nona'uyate. A'arakya'po huame'noe kenpa'ti sikyo huakka' jakta e'tiokbirik akbogpete judíomey o'nokboika'nig'a.

25 Ken sikyo Jesúsen huanigpe̱ika'eria jak e'tiokbirikyo on'tohua'po Saulo oktigtone'yo jak e'tiokbirik kurute o̱jkuya' o'nonhuaraka'po kamone'po o'nonhuaraka'uyate. Ken konig Saulo Damascoya' o'makmon'uyate.

Saulo Jerusalényo̱ o̱'unhuahua'uyate.

26 Ken, Saulo Jerusalényo̱ o̱kye̱depo Jesúsen huanigpe̱ika'eriere e̱e̱'ta' e'paktada aya'da on'mididpo Jesúsen huanigpe̱ika'eri ehue' o̱'e̱ o'noknopo̱e̱'uy.

27 Bernabénayo Saulotaj me'pukhue' o̱'e̱po Jesúsen huata'moneritaj o'tohua'uyate. Damasco dagte Saulo o'hua'po Jesús Huairitaj o'tiahuayme'te. Kenpa'ti konig Jesúsa Saulotaj o'batia'pakme'te. Kenpa'ti konig Damascoyo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhuame'te. Kenda daka'da Bernabéa o'manbatia'pakuy.

28 Ken, Saulo Jesúsen huata'moneriere o̱'i̱ka'po. Jerusalényo̱ on'hua'epo 'urua'da Jesústaj o'manbatia'pakonhua'uyate.

29 Kenpa'ti judío aratbut o̱'nepo griego hua'a huaa'eri o̱'nenok kenomeytaj kenpa'ti Sauloa Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakuynok Saulotaj e'arakta' on'pakuynig'a.

30 Kenda huaknopo̱e̱'eri huama'buy on'pe̱e̱depo Cesarea huakka' jakyo on'tohua'uyate. Ke̱ya̱' Tarso huakka' jakyo Saulotaj on'ta'mona'uyate.

31 Kenoka' huabada Judea huadaribayo Galilea huadaribayo Samaria huadaribayo Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj onte'ti dakhuea' magkikahue' o̱'nuyate. Nogi̱tinada 'urua'da Jesústaj o'noknopoeonhuahua'uyate. Dios Huairitaj on'pakpo daka'da Diosen o̱gkika'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'batihuapoknok huakka'da Jesúsen huanigpe̱ika'eri o'nitakuyate.

Jesucristo Eneastaj o'yarea'uyate.

32 Kenoka' nogyo̱ nogyo̱ Pedro o'bata'huade'onhua'uyate. Jesústaj huaknopo̱e̱'eri huama'buyte o'hua'uyate. Kenpa'ti Lida huakka' jakyo o'hua'uy. Lidayo huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj o'mata̱'e̱'uyate.

33 Ke̱yo̱ Eneastaj o'huahuay'uyate. Eneas huabokerek e'ketpak o̱'unhuahua'uyate. Ocho huabayok aytate onpahuedonhuahuika'uyate.

34 —Jesucristoa be'yarea'ne. Yabodpo, asuk yaudpo yahua', Eneas. —Pedroa ona'uyate.

Eneas kenda o'pe̱e̱depo i̱dada o'bodu̱yate.

35 Ken aya'da Lida hua̱e̱'eri kenpa'ti aya'da Sarón huakka' jak hua̱e̱'eri e'ketpak e'yarea'te on'tiahuaypo Jesústaj on'nopo'korea'po toto'taj

huahueritaj kenpa'ti tidigtaj kenpa'da o'nenonpo Jesús Huairitayo'da on'nigpeika'uyate.

Pedroa o'tiona'paknok Dorcas e'buey e'eada o'noyhuaduyate.

36 Kenoka' Jope huakka' jakyo ettone' o'uyate. Huanigpeika'eri o'epo ke'nen huadik Tabita o'uy. Griego hua'a on'dikkika' Dorcas. Ke'na kenpa'da huadakda o'kika'po nog aratbuttaj o'tihuapokika'uyate.
37 Kenoka' Dorcas dakhue' o'epo o'buey'uyate. On'so'koyoa'depo jak kutahueta' e'bakariyo on'sohueda'uyate.
38 Lidaya' Jope meyohue'mon o'uy. Pedro Lidayo o'e Jesúsen huanigpeika'eria on'tipeedepo botta' huabokerek on'ta'mona'po:
—Ida Jopeyo yatiak. —O'nona'uyate.
39 Ken Pedro kenomeyere o'tiakpo okyedepo jak kutahueta' e'bakariyo on'tobehuikuyate. Kenteda e'buey e'huedyo on'tohua'uyate. Aya'da ayhua on'bahuikpo ogkupopakpo ettone'en huaok Dorcasa o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po kenpa'ti ettone' opiot o'manigkika'nig Pedrotaj on'tiahuaya'po. Dorcas bueyhued o'epo huakka' yudtaj o'nigkikame'te.
40 Pedro aya'tada jak kurute o'maoroka'depo huikudate o'huadpo o'tiona'pakuyate. Ettone'bueytaj o'tiahuaypo,
—Yabo', Tabita. —Pedroa ona'uyate.
Ken Tabita o'mabodpo, Pedrotaj o'tiahuaypo o'upakon'uyate.
41 Huabata' o'ta'kuypo o'boa'uyate. "Yan'bakud." Ayhuataj Jesúsen huanigpeika'eritakon Pedroa o'mana'nok, on'bakuddepo ettone' e'noe'kon o'batiahuaya'uyate.
42 Jope huakka' jakya' aya'ada huabada kenda on'peedepo huakka'ada Jesús Huairitaj o'noknopoe'uyate.
43 Simón si'dak jabukka' huakka'eriere Pedro o'ika'po sue'da huame'noe o'ika'uyate Jope huakka' jakyo.

10

Cornelio nog aratbut ee'pi' Jesucristoen huadak hua'a Pedroa e'manbatia'pakde'te Diosen Nokiega o'manopo'toe'uyate.

1 Ken Cesarea huakka' jakyo Cornelio o'ika'po sorotataj huairi o'uyate. Cornelio huakka' sorotataj o'mata'mona'ika'uyate. Ke'nen sorotata'a on'dikkika' Italiano.
2 Ken Diosta' o'pakika'po Diostaj o'nigpeika'po kenere ke'nen huatoere ke'nen huama'buyere ke'nen huatioere ke'nen huaidpoere ke'nen inagere Diostaj on'nigpeika'uyate. Pai'da judío aratbuttaj o'bayokika'uy. Diostaj o'tiona'pakika'uyate. Kenda Cornelioa o'kika'uyate.
3 Huame'noe huadukyo e'huadte konig e'yorokyanig Diosen huata'moneria e'huakudte Cornelioa e'tiahuayde'te.
—Cornelio. —Diosen huata'moneria ona'uyate.
4 Cornelio Diosen huata'moneritaj okpoepo huakka' o'me'pukpo,
—¿Kate, Huairi? —Cornelioa ona'uyate.
—Daka'da Diostaj i'tiona'pakika'. Pai'da aratbuttaj i'bayokika'nok Diosa on'taj okkahuehue' meene.
5 Jope huakka' jakyo o'nen huanaba' yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'.
6 Nog Simón huasi'dak jabukka' huaka'eriere o'ika'. Ke'nen jak e'pog ope o'ika'. Kenda ka'dik i'eapo Simón Pedroa mena'apone. —Diosen huata'moneria ona'uyate.

7 Kenoka' Diosen huata'moneri e'huade'te botta' ke'nen huanaba'taj
nogtida ke'nen huadi'da sorotatataj "Yan'tiak," o'mana'uyate. Ken sorotataj
Diostaj huaknopo̱e̱'eri o̱'u̱y.
8 Ken aya'da o'tiahuaydenig o'pe̱e̱denig o'mana'depo huakka' jakyo Jopeyo
o'mata'mona'uyate.
9 Eme'te dagte on'hua'po Jopeyo on'huatiakpo sue'da bidtemon ene'te Pe-
dro jak o̱jkute o'behuikpo tokhuad e'huadte a'tiona'pakya'po o'behuikuyate.
10 Ke̱ya̱' aypota' o̱'e̱po e'bape'ta' e'pakte noga̱ e'nigmanhuada̱nig
11 kurudya̱' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite
on'huarakuyate Pedroa o'tiahuay'uyate.
12 Cuperinatone'yo dubayo hua̱e̱'eri huadariyo hua̱e̱'eri botta' botta' hua'i
huato̱e̱'eri o̱'nepo barakyo hua̱e̱'eri o̱'nepo bihuibeta' o̱'nepo bakoy kenpa'ti
o̱'nepo, kenomey judío aratbut bapehue'dik o̱'nuyate.
13 —Yabo', Pedro, yaarak, yaarakpo yape'. Kurudya̱' ena'te o'pe̱e̱'uy.
14 —Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik i̱jje̱y. Moisésa o'mana'uyatenok,
bapehue' i̱ji̱kamey. —Pedroa ona'uyate.
15 —"Ken huaen bape'dik mo'e̱ne." Diosa huaboa'da oa'nig "Bapehue'dik
i̱jje̱y." Ahue' ya̱e̱'. Onte'ti kurudya̱' ena'te Pedroa o'pe̱e̱'uyate.
16 Bapa'a' konigti Pedro e'pe̱e̱de'te cuperina onte'ti kurudyo̱
on'behuikuyate.
17 Ken en'tobehuikonde'te, mena'po cuperinataj Diosa be'tiahuaya'ne,
Pedroa e'nopo̱e̱te Cornelioen huanaba' o'mata'moname'tenig o'nokye̱depo,
Simónen jakyo o'nokye̱depo, "¿Meyon ya̱'e̱ Simónen jak?" Simónen jak kurute
on'bopo on'mana'uyate.
18 Huanaba' o'nokye̱depo "¿Menpa' in jakyo ya̱'i̱ka' Simón Pedro?" 'utta'da
onda'uyate.
19 Kenda Pedro e'yorokyanig o'tiahuayde o'nopo̱e̱depo Diosen Noki̱re̱ga̱
ona'po,
—Yape̱e̱', bapa' huabokereka bo'ukne.
20 Yabodpo, yahuarak, me'pukhue' ya̱'e̱po kenomeyere yahuati' on'te ijba-
totiakmey. —Diosen Noki̱re̱ga̱ Pedrotaj ona'uyate.
21 Ken Pedro huabokerek e'nahue'yo o'huarakonpo,
—Do'taj on'ukne. ¿Mena'po bo'tiak? —Pedroa o'mana'uyate.
22 —Cornelio capitána mo'ta'moname'ne. Ke'na huadakda o̱'e̱. Diostaj
o'nigpe̱i̱ka'. Ke'na huadakda o̱'e̱ aya'ada judío aratbuta o'noknopo̱e̱'i̱ka'.
"Pedrotaj o̱'nen jakyo yatotiak kenda e'manmadika' a'pe̱e̱ya'po yatotiak."
Diosen huata'moneria Corneliotaj oname'te. —Cornelioen huanaba'a
o'nona'uyate.
23 Pedro huanaba'taj o'batokudnok ke̱yo̱ on'tay'uyate. Eme'te kenomeyere
Pedro o'hua'po kenpa'ti Jopeyo hua̱e̱'eri huama'buy kenere onhua'uyate.
24 Eme'te Cesarea huakka' jakyo on'tiakuyate. Ke̱ya̱' Cornelioere Cor-
nelioen onaratbutyo ke'nen huabet kenpa'ti ke'nen huadi' o̱gkupopakpo
Pedrotaj o'nonmabopo.
25 Kenoka' Pedro Cornelioen jakyo e̱kye̱'te Cornelio o'hua̱o̱ro̱kpo Pedrotaj
o'ikudata'tepo konig Diostaj on'ikudata'tika'nig konig o'ka'uyate.
26 Pedroa ona'po:
—Yabo'. Dios ehue' i̱jje̱y. Huabokerek on onigti i̱jje̱y. —Pedroa ona'uyate.
27 Ken o'boddepo on'batia'pakondepo jakyo o'kudpo huakka' aratbut
e̱gkupopakte o'bahuahuay'uyate.
28 O'bahuahuaydepo Pedro o'mana'po:

—Do judío aratbut ijjey. Judío aratbuttaj Moisésa mona'nok nog aratbutere kupopakhue'dik mo'ene. Kenomeyen jakyo kudhue'dik mo'ene. Nog aratbutere kupopakdik mo'ene. Ikken Diosa e'yorokyanig huaboa'da me'nopoeame'ne.
29 Kena'po o'nen huanaba' "Yatiak," menoname'nok sigpi' mana'pakhue'ada ijtiakmey. Mena'po men'totiak, mena'. —Pedroa Corneliotaj ona'uyate.
30 —Nog adikken terea' e'huadte konig oy terea' e'huadte konig Diostaj ijtiona'pakikay ijtiona'pakmey. Idada huabokereka be'tibome'ne. Senogda o'otpo,
31 "Cornelio Diosa e'tiona'pak me'peika'ne. Kenpa'ti pai'da aratbuttaj i'bayokikame'tenok Diosa okkahuehue' o'epo.
32 Jopeyo huanaba' yamata'mona', Simón Pedrotaj kan'duke'po Simón si'dak jabukka' huaka'erien jakyo o'ika'. Ke'nen jak e'pogtone'te o'e." Senogda yudtaj o'otpo huabokereka ennak
33 ida on'taj kan'totiake'po ijmata'mona'mey. 'Urua'da kenda i'nigpeepo on i'tiakdenok oy iyoda oro' o'ene. Diosa e'tiahuayte aya'da Diosa menuyetnig e'peeta' o'paki. —Cornelioa Pedrotaj ona'uyate.

Cornelioen jakya' Pedroa o'manbatia'pakonhua'uyate.

34 —Aya'da aratbuttaj konigti Diosa o'pakika'po e'bae'ta' o'pakika'. Judío aratbuttaj nog aratbuteretaj o'pak huaboa'da ijnopoey.
35 Nogbayo nogbayo aratbut Diostaj e'nigpeenayo kenpa'ti huadakda ogkika'nok Diosa kenomeytaj o'pakpo bae'dik o'e.
36 Jesucristotaj huadak hua'a Diosa Israelen adhuea' huayayotaj o'manopoea'uyate. Jesucristotaj huaknopoe'eritaj o'manopo'noeya'ika'. Jesucristo aya'enda Huairi o'ika'.
37 Juana yan'nopo'korea', bautiza yagka' e'manbatia'pakika'de'te Jesucristoen huadak hua'akon huakkuruda Galilea huadaribaya' on'topakonpo nogok aya' Judeabayo on'manbatia'pakika'uyate. Opudomeya kenda daka' mo'nopoene.
38 Jesús Nazareteria aya'da kakike'po Diosen Nokireg Jesústaj o'yokuy Diosa, Diosen Nokireg Jesústaj o'teypaka'uyate. Opuda mo'nopoene. Jesús huadakda o'kika'po o'bayarea'ika'po kenomeytaj toto'a o'manopo'toenok toto'taj o'maenika', Diosa o'tihuapoknok Jesúsa o'kadhuahuika'nig opuda mo'nopoene.
39 Judeabaya' kenpa'ti Jerusalénya' aya'da Jesúsa o'kikame'nig oro'a o'tiahuayikamey kenpa'ti judío aratbuta Jesústaj hueypa cruzte on'beta'po on'darakme'nig'a
40 bapa' huame'noe eme'te Diosa Jesústaj o'noyhuada me'te. Oro'taj Jesús bo'tiahuay'eame'ne.
41 Jesúsa aya' aratbuttaj batiahuay'eahue' o'eme'. Oro'tayo'da bo'tiahuay'eame'ne. Oro'taj Jesúsen a'manbatia'pakaya'po Diosa boktie'ea'uyne. Jesúsa e'noyhuadde'te kenere oro' o'bape'mey kenpa'ti hue'ey o'mai'mey.
42 Huabueyeria huanoe'eria huadak dakhue'pi' ogkika'uyate. Dakhuea' huaka'eritaj castiga kamagke'po, huadak huaka'eritaj Diosere kamanoeanhuahuike'po Diosa Jesústaj oe'uyate. Kenda yan'manbatia'pakonhuahuikati' Diosa mona'uyne oro'taj.
43 Aya'tada Jesústaj o'noknopoepo on'nigpeika'nok Diosa dakhuea' e'ka' ya'bakkahuea'apet. Kenpa' aya'ada Diosen huamanbatia'pakeria on'batia'pakuyate. —Pedroa Corneliomeytaj o'manbatia'pakuyate.

Nog aratbuttaj judío ehue'taj Diosen Nokiregą o'manopo'toę'uyate.

44 Pedroa aratbuttaj e'manbatia'pakte Pedrotaj daka' huapęę'eritaj Diosen Nokiregą ida o'manopo'toę'uyate.

45-46 Nog aratbut judío ehue'taj Diosen Nokiregą o'manopo'toęnok kenpa'ti nogda nogda hua'a o'da'pakpo 'urua'da o'ę Dios, huaboro'da o'ę Dios, huadakda o'kika' Dios on'batia'paknok judío huanigpeika'eri Pedroere on'tiakdenig'a kenda on'pęępo on'mepuke'uyate.

47 —Konig oro'taj Diosen Nokiregą mo'manopo'toę'po inomey nog aratbuttaj Diosen Nokiregą o'manopo'toędenok. Inomeytaj bautiza ogkahue' yaę', ahue'dik mo'ęne. —Pedroa o'mana'depo.

48 —Jesucristoa o'paknok bautiza mogke'. —Pedroa o'mana'uyate. Bautiza e'magkade'te "Iyo sue'da huame'noe yaę'ika'." Pedrotaj Corneliomeyą o'nona'nok kenteda Pedro o'unhua'uyate.

11

Nog aratbuta Jesucristotaj huaboa'da o'noknopoęme' Jerusalényo judío huaknopoę'eritaj Pedroa o'manbatia'pakuyate.

1 Judío aratbutnayo Apagba'taj o'nigpeeonhuahuikame'te. Oyda nog aratbutada Diosen huadak hua'a huaboa'da o'noknopoępo on'nigpęędeme'te. Kenda Jesúsen doce huamata'moneria aya'da huama'buyere Judeaya' on'matipęę'uyate.

2 Jerusalényo onte'ti Pedro ękyęde'te sue'ada judío aratbut Pedrotaj kenda dakhue'dikda o'nona'uyate. Nog aratbuttaj huasi'dak oktegdik o'nika' huanopoę'eria.

3 —¿Mena'po nog aratbuttaj i'bahuahuame' i'mataą'unhuame' kenpa'ti nog aratbutere i'bapudhuame'? —Dakhuea'da i'kame'te Pedrotaj o'nona'uyate.

4 Kenomeytaj aya'da konig o'ęme' Pedroa o'manbatia'pakpo:

5 —Jope huakka' jakyo ijjępo e'tiona'pakte konig e'bayorokonig ijtiahuaymey kurudyą' cuperinatone' huakubogpita' e'tinuku'e' huabite on'huarakme'. Do ehuaęte meyohue'da on'huarakame'. Ken konig e'yorokonig ijtiahuaymey.

6 Daka' ijtiahuaypo dubayo huaę'eri botta' botta' hua'i o'neme' barakyo huaę'eri o'neme' bakoy o'neme' bihuibeta' o'neme' ijbatiahuaymey.

7 "Yabo' Pedro, yaarakpo yabape'." Kurudyą' ena'te ijpęęmey.

8 "Keje', Huairi, ken huaen bapehue'dik o'ęne. Pehue'da ijikamey." Yona'mey.

9 Onte'ti kurudyą' Jesúsa mena'po: Ken huaen "bape'dik mo'ęne." Diosa huaboa'da oa'nok "bapehue'dik o'ęne," ahue' yaę'. Kurudyą' mename'ne.

10 Ona'ti ona'ti bapa'a' kurudyą' konigti ijpęęmey. Ijpęędepo kurudyo onte'ti aya'da on'behuikonme'te.

11 Aya'da en'behuikonde'te ken jakte ijjunhua'uy bapa' huabokerek o'nokyędeme'. Cesarea huakka' jakya' huairia o'mata'moname'te.

12 "Me'pukhue'ada yahuati'. Kenomeyere yahuati'." Diosen Nokiregą me'ta'moname'ne. In seis huama'buy Jesúsen huanigpeika'eri doere o'huamey. Huairien jakyo o'kudmey.

13 Ken huairia ke'nen jakya' Diosen huata'moneritaj o'tiahuayme'te. "Jopeyo yamata'mona'. Simón Pedrotaj kan'totiake'.

14 Ontaj o'nen huabeteretaj o'batia'pakapo. Opud dakhuea' e'ka'taj Diosa nopo'tihueke'dik mo'ępo o'manopo'yarea'po onte'ti Diosere mo'noeanhuahuika'apone. Pedroa opudtaj o'batia'pakapo." Diosen huata'moneria huairitaj o'bopo oname'te.

15 Ken, do'hua huaboa'da e'manbatia'pakde'te Diosen Nokiręga
o'batikotepo o'manopo'toeme' konigti oro'taj huakkuruda
mo'nopo'toę'uyne.
16 "Huę'eya' Juan bautiza ęgkapi' opudtanayo Diosen Nokiręga
mo'nopo'toęapone." Kenda Jesús Huairia moname'ne, kenda ona'ti
ijnopounmey.
17 Kenoka' Jesús Huairitaj oro' o'nigpeika'demey Dios Diosen Nokiręg
bo'yokdeme'ne. Konigti Diosa o'pakpo nog aratbuttaj Diosen Nokiręg
o'bayokme'te, "Ǫ'nen Nokiręg bayokhue' yaę', Dios." Ahue'dik ijjęmey. —
Pedroa o'mana'uyate.
18 Kenda judío aratbut on'pęędepo dakhue' hua'a o'nokbatikon'uy.
—Huadakda i'ę, Dios. Nog aratbut kenpa'ti Diostaj nopo'korea'dik ǫ'ne
kenpa'ti Diosere onte'ti noeonhuahuika'dik ǫ'neapo. —Judío huaknopǫę'eri
huama'buya ǫda'uyate.

Antioquía huakka' jakya' nog aratbut huakka'ada Jesústaj huaboa'da o'noknopǫę'uyate.

19 Kenoka' judío aratbuta Estebantaj on'arakdepo huaboa'da Jesúsen
nog huanigpeika'eritakon on'magka'nok on'mamon'uyate. Jesústaj
huaknopǫę'eri nogyon nogyon on'bahua'uyate. Fenicia huadariyo
on'hua'uyate. Chipre huągkuta'mejyo on'hua'uyate. Antioquía huakka'
jakyo on'hua'uyate. Kęyǫ aya'da Jesúsa o'kadhuahua'uyate. Kenda
on'manbatia'pakika'uyate. Judío aratbuttayo'da on'manbatia'pakika'uyate.
20 Jesúsen huaknopǫę'eri Chipre huągkuta'mej huęę'eri kenpa'ti Cirene
huakka' jak huaknopǫę'eriere Antioquía jakyo on'hua'uyate. Kenda
Jesús o'kadhuahua'uy kenda on'manbatia'pakonhua'uyate. Aya'tada
on'manbatia'pakonhua'uyate. Judío aratbuttaj nog aratbuttakon kenda
Jesúsa o'kadhuahua'uy on'manbatia'pakonhua'uyate. Kan'nopo'yare'po
on'manbatia'pakika'uyate.
21 Huaknopǫę'eria on'manbatia'pakonhua'nok Diosa teyda
o'batihuapoknok huakka'ada Jesústaj huaboa'da on'nopo'korea'depo
o'noknopǫę'uyate. Nog aratbutadakon Jesústaj on'nigpęę'uyate. Huabok-
ereken eknopǫika'nayo o'nenonpo Jesús Huairienkon o'noknopǫika'uy.
22 Kenda Jerusalénya' huanigpeika'eri on'pęędepo Antioquíayo Bernabétaj
on'ta'mona'uyate.
23 Ken ǫkyędepo Diosa 'urua'da o'manopo'tihuekea'depo
o'manopo'durugpakame'te. Kenda Bernabé o'tiahuaydepo durugnada
ǫ'ępo "Jesús Huairitaj daka'da yan'nigpeeunhuahuikati'," Antioquía
huaknopǫę'eritaj o'mana'uyate.
24 Bernabé huadakda ǫ'ępo Diosen Nokiręga huakka'da o'nopo'tǫęnok
Jesústaj daka'da o'nigpeika'po o'manbatia'pakonhuahua'nok huakka'ada
Jesústaj huaboa'da o'noknopǫę'uyate.
25 Nogok Bernabé Saulotaj a'ukya'po Tarso jakyo o'hua'uyate.
O'huahuaypo Antioquíayo o'tohua'uyate.
26 Jesúsen huanigpeika'eriere ǫ'neonhuahua'po huakka' hua-
knopǫę'eritaj on'manmadika'onhuahua'uyate, nogbayoktida
on'manmadika'onhuahua'po. Kęya' Antioquíaya' huakkuruda Jesúsen
huaknopǫę'eritaj cristianos on'madikka'uyate.
27 Kenoka' Jerusalénya' Antioquíayo sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri
on'hua'uyate.
28 Agabo o'bodpo, o'manbatia'pakpo, "Aya' huadariya'da aypo
ǫjpai'ere ehue'da ǫ'ęapo." Diosen Nokiręga o'nopǫęa'nok Agaboa

o'manbatia'pakuyate. Kenoka' Claudio Roma huairi ee'te huabada aypo ojpai'ere ehue' o'uyate.
29 Judea huama'buytaj huakupe mon'manigta'mona' Antioquía huaknopoe'eri o'da'po ke'na sue'da o'toepo sue'da kata'mone', ke'na huakka' o'toepo huakka' kata'mone'.
30 Huakupe on'huedea'depo kan'tohue'po Saulotaj Bernabétaj on'mata'mona'po, Judea huanigpeika'eri huairitaj kan'bayoke'po huakupe on'ta'mona'uyate.

12

Jacobotaj on'arakuyate kenpa'ti Pedrotaj ogkuda'uyate.

1 Kenoka' Antioquía huanigpeika'eria Judea huama'buytaj huakupe on'ta'mona'uyate. Kenoka' Herodes Roma huairi Jerusalényo o'epo ke'nen sorotataj Jesúsen huanigpeika'eritaj huaboa'da dakhuea'da on'magka'po, sue'tada on'magka'uyate.
2 Jacobotaj kan'arake'po sorotatataj o'mata'mona'nok siroa Jacobotaj on'arakuyate. Jacobo Juanen huama'buy o'uyate.
3 Jacobotaj en'arakte judío huairi durugda o'nenok Herodes kenda o'peedepo Pedrotakon o'kuda'uyate. Biahue' pan huape' fiesta ee'te Pedrotaj ogkuda'uyate.
4 Pedrotaj en'kudade'te meyahuedda botta' botta' sorotataj on'tiokika'po, sikyoed nog kupoada on'tiokika'po, bisik nog kupoakon on'tiokika'po, sikyo nog kupoakon on'tiokika'po. Judíoen fiesta e'pokde'te a'arakya'po aratbutpoya' ijtoorokapoy Herodesa o'nopoe'uy.
5 Huabakuda' jakyo sorotataj Pedrotaj daka'da en'tiokikapi' Jesúsen huanigpeika'erianayo on'pakpo on'tiona'pakonhua'po. Pedrotaj ka'tihuapoke'po Diostaj on'tiona'pakonhua'uyate.

Huabakuda' jakya' Diosa o'oroka'uyate Pedrotaj.

6 Ken sikyo o'epo, eme'te aratbut kan'tiahuaye'po Herodes Pedrotaj oroka'dik ee'tada botta' sorotataa Pedrotaj nopoyo onhueda'po on'totay. Botta' sirobia on'ba'tidukupo Pedrotaj. Kenpa'ti akbogpete nogomey sorotataj huatioka'eri o'nepo.
7 Jakyo ijhuiti ehue' Diosen huata'moneri o'bo. Huabakuda' jakyo jeyda o'epo Diosen huata'moneri Pedrotaj huapidta' o'deydeypo o'maboa'po,
—Idada yabo'. —Ona'nok.
Ken sirobia e'ba'tiduku' oktikuonka'uy.
8 —Baka'bia teya' yatagpotinuku', hua'iot yaoton. —Diosen huata'moneria ona'uyate.
Pedroa e'otde'te,
—Huaot yaotonpo, do'taj betahua'. —Diosen huata'moneria ona'uyate.
9 Ken Diosen huata'moneritaj o'tahua'po huabakuda' jakya' Pedro o'oroko po. Diosen huata'moneria me'oroketpi' buttidapi' ijjet nopoehue' o'epo ijyorokidapi' Pedro o'nopoepo.
10 Huakkuru sorotataj huatioka'eritaj o'timononpo nogta'kon o'matimononpo siro jakhui'kayte o'neato'uy. Siro jakhui'kay adpen huakka' jak o'e. Onda ekhuike'te o'noroko uyate. Kurute o'tohua'po adta'mon Diosen huata'moneria Pedrotaj okhua'uyate.
11 —Huabakuda' jakya' Diosen huata'moneria do'taj me'oroka'dene, huaboa'da Pedroa o'nokotdepo, Herodes Huairitaj kenpa'ti judío aratbuta do'taj menarakapeya'po do'taj katioke'po Diosa ke'nen huata'moneri menigta'mona'dene, buttida o'e. —Pedroa huanopoya'da o'nopoe'uyate.

12 Kenda Pedro o'noponhua'po Maríaen jakyo o'hua'uyate. María Juan
Marcosen huayę ǫ'ụy. Maríaen jakyo huakka'da on'kupopak Diostaj
on'tiona'pakonhua'po.
13 Akbogpeta' Pedroa o'mana'po Rode mune'yǫą akbogpete o'huatiakpo
beati yaetapo o'huatiakuy.
14 Pedroa oa' ǫkịą'po huakka'da o'durugpakonpo okhuikehue'ada
o'korudpo o'ketpo, "Kurute Pedro ǫ'ę," o'mana'uyate.
15 —Nama'da ia'. —E'nona'te "buttida ijjay," Rode o'mana'uyate.
—Pedro ehue' ǫ'ę. Ke'nen huata'moneri ǫ'ęta. —Ona'ti o'nona'uy.
16 Ken konig en'batia'pakte Pedroa menigokhuike' o'mananhua'uy.
Kenoka' o'nokhuike'depo Pedrotaj on'tiahuaypo on'mame'pukeonuyate.
17 Pedroa o'batepo yan'batik o'mana'po. Diosa huabakudą' jakya'
me'ǫrǫka'ne, Pedroa o'manbatia'pakpo,
—Jacobotaj kenpa'ti huama'buytaj konig ijmanbatia'paki kenda
yan'manbatia'pakti'. —Pedroa o'mana'depo nogyon o'bakhua'uyate.
18 Emede'te, "¿Pedro men yą'ę? ¿Be'a yatikuj?" Huayahuaya huabakudą'
jakya' sorotataj on'me'pukpo digą'da on'batia'pakuyate.
19 "Pedrotaj yan'ukpo yan'totiak." Herodesa e'mana'te huahuayhue'
ǫ'nenok, "¿Menpa' ya'monate?" Sorotatataj o'mana'po, "Sorotatataj
yan'arak." Herodesa o'mana'uyate. Nogok Herodes Judea huadariya'
o'hua'uyate. Cesarea huakka' jakyo ą'ịkaya'po o'hua'uyate.

Herodestaj ịda o'bueya'uyate.

20 Kenoka' Tiro huakka' jak aratbuttaj kenpa'ti Sidón huakka' jak arat-
buttaj Herodes o'mahuądiay'uyate. Herodes huairien huadariya' Sidón
aratbuttaj Tiro aratbuttere aypo o'bayokika'uyatenok. Sidón aratbutere
Tiro aratbutere Herodeste on'bahuahua'nig'a, huairitaj kudhued Blastotaj
on'huahuaypo on'batia'pakuyate. Blasto huairien jak huatǫę'eri ǫ'ụyate
"Oro'taj mo'tinoeyę'." Huairitaj monigbatia'pak. Tiro aratbutere Sidón
aratbutere o'nona'uyate.
21 Ken huame'noete mene'batia'pak. Herodesa oa'me'po ken huame'noete
Herodes huairien 'uruda huaok o'otpo huairien huahuadte o'huaddepo. Tiro
aratbuttaj Sidón aratbuttere o'manbatia'pakuyate.
22 —Ke'na o'manbatia'paknig "Huabokerek ehue' ǫ'ę. Ke'na Dios Huairi
ǫ'ę." —'Utta'da on'mana'uyate.
23 "Diosyo'da huadakda ǫ'ịka'." Herodesa ahue' ǫ'ęnok ijhuiti ehue' Diosen
huata'moneria dakhue' ǫ'ean'uy. Morǫkdu'ada o'pe'po o'bueya'uyate.
24 Nogyą' nogyą' Jesús Huairitaj on'manbatia'pakonhua'nok huakka'ada
huaboa'da on'nigpęę'uyate.
25 Ken, Bernabé Sauloere Jerusalényǫ pai'da aratbuttaj huakupe
on'bayoke'depo dakhuapa ǫgkaddepo Juantaj on'tohua'po Jerusalénya'
on'kumejdepo. Antioquíayo onhua'uyate. Juan on'dikka'uyate Marcos.

13

Bernabé Sauloere nogbayo nogbayo Jesúsen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po huaboa'da on'bahuae'uyate.

1 Ken Antioquíayo Jesústaj huaknopǫę'eri ǫgkupopakika'po Diosen hua-
manbatia'pakeri ǫ'nuyate. Kenpa'ti huamanmadika'eri ǫ'nuyate, Bern-
abé ǫ'ępo, Simón ǫ'ępo, Lucio ǫ'ępo, Manaénere Sauloere ǫ'nepo. Simón
on'dikka'uyate Negro. Lucio Cirene huakka' jak huąę'eri ǫ'ụy. Herodes
Galilea huadaribayo huairiere Manaénere on'kerekuyate.

2 Diostaj on'batadi'kea'po Diosa e'tiona'pakte me'pee'po bapehue'
o'nunhua'nok,
—Bernabé Saulotaere yan'mata'mona'. Nogya' nogya' Jesucristoen huadak
hua'a kan'manbatia'pakonhuahuike'po yan'mata'mona'. —Diosen Nokirega
o'mana'uyate.
3 Diostaj aya' on'tiona'pakdepo kenpa'ti bapehue' ee' on'batikdepo
Bernabétaj Saulotaere on'batibata'tepo Jesucristoen huadak hua'a
kan'manbatia'pakike'po on'mata'mona'uyate.

Chipre huagkuta'mejya' Bernabé Sauloere Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

4 Ken Diosen Nokirega Bernabétaj Saulotere o'mata'mona'denok Seleucia
huakka' jak e'pogte o'nokye'uyate. Keya' Chipreyokon huagkuta'mejyo
kusi'pete o'nokteg'uyate.
5 Salamina huakka' jakyo e'pog dagkotte on'betdepo judíoen huaitake'
jakyo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakato'uyate. Juana huati-
huapokonhua' on'tohua'uyate.
6 Huaboro' huagkuta'mejyo huabada on'huae'depo Pafos huakka' jakyo
o'nokye'uyate. Keya' Barjesús judío aratbuttaj on'huahuay'uyate. Barjesús
tidig huakika'eri o'epo da huamanbatia'pakeri o'epo Diosen huamanba-
tia'pakeri ijjey nama'da oa'ika'uyate.
7 Barjesús gobernador huairiere o'ika'po gobernador huairi Sergio Paulo
huakka'da o'nopoika'uyate. Apagba' e'peeta' o'pakpo "Bernabé Saulotere
yan'totiak." O'mana'uyate.
8 Tidig huaka'eritaj on'dikka'uyate Elimas. Saulotaj Bernabétaere
manigpeehue' yaee'. Nama'da on'mana'. Gobernador huairitaj ona'uyate.
Kenda oknopoehue' yaee'. Ona'uy.
9 Ken Saulotaj on'dikka'uyate Pablo Diosen Nokiregа huakka'da
o'nopo'toenok Barjesústaj buttida daka'da o'tiahuaypo,
10 —Nama'da huaa'eri i'ene. Dakhuea' i'kika'ne. Toto'ensi'po i'ene. Huadak
e'kika' eretpakhue' i'ika'ne. "Diostaj e'nigpee' dakhue'da o'e." Nama'da
i'ika'ne.
11 Oy Dios Huairia ontaj sue'pi' dakhuea' megka'apone. Ekpobig i'eapone.
Sue'da huame'noe niokpo tiahuayhue'dik i'etuapone. —Pablo Barjesústaj
ena'te kenokda okpobig o'unpo sikkiregda o'mabodpo tiahuayhue'dikda
o'unpo be'api' men'ta'koypo men'tohue'po o'baukuy.
12 Kenda gobierno huairi o'tiahuaydepo, Dios Huairied e'manmadika'taj
o'me'pukepo Dios Huairitaj huaboa'da oknopoe'uyate.

Pablo Bernabéere Pisidia huadariyo Antioquía jakyo o'nunhua'uyate.

13 Pablo Pafos jakyo kusi'petone'yo on'bakudpo huaboro' e'pog o'noktegpo
Perge jakyo o'nokye'uyate. Perge Panfilia huadariyo o'e. Juannayo Pergeya'
o'bakkorepo Jerusalényo o'hua'uyate.
14 Nogok Perge jakya' o'noro kpo, Pisidia huadariyo on'hua'po. Pisidia
huadariyo nog Antioquía jakyo o'nokye'uyate. Keyo okmapie'ahuaddikte
judío aratbuten huaitake' jakyo on'kudpo on'huaduyate.
15 Ken Moisésba' o'bona'pakdepo kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakba'
o'bona'pakdepo huaitake' jak huairia Pablotaj Bernabétere on'mana'po:
—Aratbut egkupopakte e'manmadika'ta' e'paknayo monmadika', eg'. —
Huaitake' jak huairia on'mana'uyate.
16 Ken Pablo o'bodpo eda'te yan'batik o'batepo,
—Yan'pee', Israel aratbut. Kenpa'ti yan'pee' nog aratbutada Diostaj
huanigpeika'eri.

17 Israel aratbuten Dios oro'en adhuea'pane'taj o'baktie'ea'uyate. Egipto huadaribayo nog aratbutenbayo oro'en adhuea'pane' e̱'neonhuahuikaya' Diosa o'maitaka'uyate. Kenpa'ti Egipto aratbuten huadariya' Diosa teynanada o̱'e̱po o'maoro̱ka'uyate.

18 Nog huadariyo on'bahuae'onhuahua'uyate. Sue'da aratbut e'nahue̱'yo̱ cuarenta huabayok on'bahuae'onhuahua'po ke̱yo̱da Diosa daka'da o'mato̱e̱'unhuahua'uyate.

19 Ken, Canaán huadariyo nogda nogda aratbut o̱'neonhuahua'ika'po, ken huadariyo siete gobierno en'mato̱e̱'ika'te Diosa oro'en adhuea'pane'taj Canaán huadari a'bayokya'po Canaán huadarieri aratbuttaj Diosa o'tihuapoknok oro'en adhuea'pane'a̱ on'baarakpo aya'tada on'baarak'uyate.

20 Ken cuatrocientos cincuenta huabayok e̱e̱'ted noga̱ noga̱ huamanoeya̱'eri huairi on'kudi̱ka'po Israel aratbuttaj on'matoeonhuahuika'uyate. Ta'pote Samuel Diosen huamanbatia'pakeri huairi o̱'u̱yate.

21 Kenoka' oro'en adhuea'pane'a̱ gobierno huairi on'eretpakpo "Beyok." Diostaj o'nona'uyatenok. Diosa Saúl, Israel huairi o'manigyahuea'uyate. Saúl Cisensi'po o̱'u̱yate. Benjamín aratbut o̱'u̱yate. Cuarenta huabayok Saúl Israel aratbuten huairi o̱'unhuahuika'uyate.

22 Nogok Diosa Saúl huairi e̱e̱' okkaypo o'enpo Davidtaj Israelen huairi o'yahuea'uyate. "David Isaíensi'po huadakda o'kika'. Do'taj be'nopo'durugpaka'ne. Aya'da ijpakika'nig o'kika'apo." Diosa Davidtaj o'tia'pakuyate.

23 Nogtiada David adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayoa Israel aratbuttaj o'manopo'yarea'apo onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Diosa o'mana'uyate. Jesús kenda huabokerek o̱'e̱.

24 Jesúsa manmadikahued e̱e̱'ted Juana aya'da Israel aratbuttaj o'mana'po: "Yan'nopo'korea' yan'nopo'korea'po bautiza ya̱gka'." Juana o'mana'uyate.

25 Juana o'mananhuahuika'depo, o'kuhuitdeapo nogi̱ti o'mana'po: "Diosen Cristo o̱'e̱. Do'taj moknopoenig'a Cristo ehue' i̱jje̱y. A'ti o̱'e̱a̱po a'ti bo'huatiakapone. Ke'na huadaknanada o̱'e̱. Donayo dakhue'da i̱jje̱y."

26 Opudtaj o'nona'ne, egomey. Opud Abrahamen adhuea' huasi'poed huayayo huasi'poed huayayo mo'e̱ne. Kenpa'ti opudomey Diostaj huame'pukeriomeytaj o'nona'ne. Diosa mo'nopo'yarea'apone onte'ti kurudyo̱ mo'noeanhuahuika'apone, opudtehuapa' yanoknopo̱i̱kati'.

27 Ken Jerusalén jak hua̱e̱'eri kenpa'ti kenomeyen huairi Jesústaj oknopo̱e̱hue' o̱'neonhuahuika'uyate. Dios Jesústaj o'ta'mona'uyate oknopo̱e̱hue' o̱'ne'uyate. Okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete Diosen huamanbatia'pakerienba' on'mona'pakpo oro'en judío huairia on'pe̱i̱ka'nig'a nopoenkahue'da o̱'nika'uyate. Konig Diosen huamanbatia'pakeria onda'ika'uyatenig konigda Jerusalén jak hua̱e̱'eria huairiere dakhuea' o'nogka'uyate. Kan'arake'po Jesústaj on'bayokuyate.

28 Jesús kenpa'da huadaknada o̱'i̱ka'po sigpi' dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'nok "dakhuea' o'kika'," huahuaa' nopo̱e̱hue' e̱e̱'pi' "Yaarak, yaarak." Pilatotaj o'nona'uyate.

29 Jesústaj aya'da ya̱gkapetnigtaj Apagba'te on'timadoya'uyate. Aya'da kenda o̱gka'depo e'bueyde'te hue̱ypa cruzya' on'huaraka'po on'tohua'po kubarakyo on'hueda̱'uynig'a

30 Diosa e'bueytada o'noyhuada̱'uyate.

31 Galileaya' Jerusalén jakyo Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eria Jesúsere on'huae'ika'uyate. Jesús e'noyhuadde'te kenomeytaj Jesús o'bahuahuayonhua'uyate. Nog huame'noe nog huame'noe Jesúsa

men'tiahuayde'po o'bahuahua'uyate. Oy Jesústaj aratbuttaj on'manmadikika'.
32 Opudạ kan'nopo'durugpake'po oro'a on'nigbatia'pakne. "Do'hued Huasi'potaj ijnoyhuadạ'apoy." Diosa oro'en adhuea'pane'taj o'mana'uynok oro'a o'nonbatia'pakne.
33 Kenda Diosa o'mana'uyatenig oy oro'taj mo'nigka'deme'te Jesústaj o'noyhuadạme'te. Oro' kenomeyen a'neneriensi'po ọ'ẹne. "On do'hued Huasi'po me'tạẹne. Oy o'noyhuadạ'ne." Apagba' salmo botta'a'te kenda o'madoya'uyate.
34 "Konig 'urunanada o'ka'apone" Jesústaj e'huaada Davidtaj Diosa ona'uyate. Kenda oa'uypo Jesúsbuey parahue'dik kạẹ'po o'noyhuadạme'te.
35 Kenpa'tion nog salmote oa'po: "Ọ'nen 'urusi'poda huadi'nanada ọ'ẹnok sọ'parahue'dik kạẹ', Apag Dios." Apagba'te kenpa' oa'.
36 Ken a'nennada David Diostaj o'nigpẹika'po Israel aratbuten gobierno huairi ọ'unhuahuika'uyate. Nogok o'buey'uyate. Ke'nen apagkudakere ontayo' ọgkubarakka'uyate. Kubarakya' David o'para'uyate.
37 Jesústanayo Diosa o'noyhuadạ'nok parahue' ọ'ẹme'te.
38 Jesústaj opudomeyạ eknopọẹ'nayo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'dik mo'ẹne yan'nopọikati', egomey.
39 Moiséstaj opudạ mo'nigpẹika'nok Diosa nopo'tihuekehue' mo'ịka'ne. Oynayo aya'ada be'api' Jesústaj o'noknopọẹnok Diosa kenomeyen dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'apo.
40-41 Diostaj huatierikeria yan'tiahuay'. Digạ'da mo'mame'pukpo mo'mabueyapone. Opud e'manoete konig tiahuayhued ọ'neonhuahuika'uyate 'urua'da ijka'apoy. Kenda opudạ oknopọẹhue' mo'ẹạpone. Kenda e'manbatia'pakika'tada oknopọẹhue' mo'ẹạpone.
Kenda Apagba' huamanbatia'pakeria a'nenda o'mana'po, keyoj, daka'da yan'nopọẹpo konigti kahue' yane'. —Kenda Pabloa o'mana'uyate.
42 Ken Pablomey judíoen huạitake' jakya' e'norọkde'te "Nog okmapịẹ'ahuaddik huame'noete ịyọ onte'ti yan'kumej nogịti konigti Jesústaj monbatia'pak." Pablotaj o'nona'uyate. Judío ehue' nog aratbuta kenpa' o'nona'uyate.
43 Ken judíoen huạitake' jakya' aratbut o'norọkdepo huakka'mon Pablotaj Bernabétaere on'batahua'po, judío aratbut ọ'nepo kenpa'ti nog aratbut konigti judío aratbut ẹ'dik ọ'nepo Diostaj on'nigpẹika'po on'tiona'pakika'po. "Dios huadi'da mo'ẹnok daka'da yan'nigpẹika'. Jesústaj yanoknopọẹpo batikhue' yanika'." Pablo Bernabéere on'mana'uyate.
44 Nog semanakon okmapịẹ'ahuaddik ẹẹ'te aya' huakka' jakyo huạẹ'eria ọgkupopakuyate. Diosen huadak hua'a Jesústaj e'pẹẹta' on'pakpo on'kupopakuyate.
45 Kenoka' huakka' aratbut Pablotaj a'pẹẹya'po ẹgkupopakte judío aratbuta on'tiahuaydepo, digda on'bahuahuaypo, "Nama'da o'mana'." Pablotaj on'huaa'po, Pablotaj dakhuea'da on'bahuaa'uyate.
46 Pablo Bernabéere me'pukhue'ada 'urua'da on'mana'po:
—Opud judío aratbuttaj huakkuru Diosen huadak hua'a Jesústaj manmadika'dik ọ'nenig'a opudnayo e'pẹẹta' pakhue' mo'ẹpo onte'ti Diosere e'noeonhuahuika'ta' pakhue' mo'ẹnok nog aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a o'manmadika'apoy.
47 In konig Dios Huairia oro'taj mo'ta'mona'uyne:
Judío aratbut ehue' huạẹ'erite on'ta'monapone. Konig huakjey onyahuea'dene mona'po. Aya' aratbuttaj aya' huadariyo huadak

hua'a kan'manopo̱e̱a̱'e̱'po onte'ti Diosere manoeanhuahuika'dik kan'manopo̱e̱a̱'e̱'po on'ta'monapone.
—Pabloa o'mana'uyate.

48 Kenda nog aratbuta on'pe̱e̱po on'durugpakpo kenda Diosen e'manmadika' 'uruda o̱'e̱. On'batia'pakuy. Kenomeytaj onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apopo Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesústakon o'noknopo̱e̱'uyate.
49 Ken huadaribayo huabada Diosen huadak hua'a Jesústaj on'manbatia'pakonhua'uyate.
50 Kenoka' judío aratbut Pablotaj Bernabéeretaj diga̱'da on'mahuadiaypo ettone' huairi Diostaj huationa'pakika'eritaj kenpa'ti huakka' jak huabokerek huairitaj judíomey on'huamahui̱'i̱a̱'uyate. Pablo Bernabéere dakhue'da o̱gka' on'bahuaa'nok aratbut Pablotaj Bernabéeretaj on'magka'po kenomeyenbaya' on'maen'uyate.
51 Pablo Bernabéere on'bakhua'depo hua'i sorok on'nonokbitbitan'uyate. Aratbut huakka' jakya' dakhuea'da o̱gka'denok kan'nokote'po on'nonokbitbitan'uyate. Huakka' jakyo Iconioyo on'hua'uyate.
52 Ken, Jesústaj huaknopo̱e̱'eri Antioquíaya' Diosen Noki̱re̱ga̱ huakka'da o'manopo'to̱e̱nok durugda o̱'nika'uyate.

14

Pablo Bernabéere Iconio huakka' jakya' Jesústaj huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

1 Ken Iconio huakka' jakyo Pablo Bernabéere o̱'nepo judíoen hua̱itake' jakyo onokteyo' on'kudonpo Jesúsen huadak hua'a 'urua'da on'manbatia'paknok huakka'da Jesústaj huaboa'da o'noknopoenka'po, o'noknopo̱e̱'uyate. Huakka'da judío aratbut kenpa'ti huakka'da nog aratbutada Jesústaj o'noknopo̱e̱'uyate.
2 Judío oknopo̱e̱hue'da o̱'nepo nog aratbuttaj nama'da on'manmahui̱a̱'po dakhue'dikda a'manopo̱e̱a̱ya'po.
3 Konige̱po Pablo Bernabéere ke̱yo̱ o̱'neonhuahua'po Dios di'da o̱'e̱po Jesústaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda me'pukhue'ada on'manbatia'pakonhua'uyate. Jesús Huairia o'paknok aratbuttaj Pablomeya̱ on'bayarea'onhua'uyate. E'bayarea'te on'tiahuaypo buttida on'batia'pak aratbuta on'nopo̱e̱'uyate.
4 Iconioya̱' sue'da huakka' Pablotaj Bernabétaere on'pakuy. Nog sue'da huakka'mon aratbut kenomeytaj pakhue' o̱'nepo judío huairitaj on'pakuyate.
5 Kenoka' judío aratbutere nog aratbutere huakka' jak huairiomeya̱ Pablotaj Bernabétere mon'batidi'ke kenpa'ti mon'bapa'ea' soatayo' on'bahuaa'uyate.
6 Kenda Pablo Bernabéere huaboa'da on'pe̱e̱po on'mon'uyate. Licaonia huadaribayo on'mon'uyate. Ke̱yo̱ Listra huakka' jakyo kenpa'ti Derbe huakka' jakyo on'mon'uyate,
7 Ke̱ya̱' Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakonhua'uyate.

Listra huakka' jakya' Pablotaj on'pa'ea'uyate.

8 Listra huakka' jakyo huabokerek huakket o'huadika'po hua'ehue'dik o̱'u̱yate. Kenda e'si'poe̱' o̱'e̱po kenteda o'huadonhuahuikame'te. Hua'ehue'da o̱'i̱ka'uyate.

9 Pablo e'mana'te huabokerek huakket o'pe̱e̱depo oknopo̱e̱po. Diosa
yarea'dik me'e̱ne oknopo̱e̱denig Pabloa oknokotpo Diosa o'yarea'apo
o'nopo̱e̱po
10 'utta'da ona'po,
—Yabo'. Huada'kobopipen butuka' yabo'. —Pabloa ona'uyate. Ken huabok-
erek e'yareadte i̱dada o'bodpo huaboa'da o'hua'uduyate.
11 Pabloa huakkettaj o'yarea'nok Licaonia aratbut on'tiahuaydepo
kenomeyen hua'ate 'utta'da on'basagkia'udpo:
—Kenomey dios o̱'ne. Aratbuten hua̱so̱' o̱'nunpo kurudya̱' oro'omeytaj
mo'nighuarakdene. —Licaonia aratbut 'utta'da on'basagkia'uyate.
12 Licaonia aratbuten dios Júpiter kenpa'ti Mercurio. Bernabé dios
Júpiter o̱'e̱, on'batia'pakuy. Pabloa huamana'eri o̱'e̱po dios Mercurio o̱'e̱.
On'batia'pakuyate.
13 Listra huakka' jak huakudte eatiokye̱'da dios Júpiteren jak o̱'u̱yate. Júpiter
jak sacerdote vaca huakhuenere o'batotiakdepo Pablotaj Bernabétaere
a'yokya'po e'nigarakta' e'pakada.
14 Jesúsen huata'moneri Bernabé Pabloere kenoka' kenda sacerdote
nama'da yaka'apet on'nopo̱e̱po kena'po opiot on'huis'uyate. Aratbut
e̱gkupopakyo on'kudonpo 'utta'da o'mana'po:
15 —¿Mena'po opuda̱ kenpa' boka'? Huabokerek opudonigti o̱'e̱y. Dios
ehue' o̱'e̱y. Kenda bokika'nig dakhue'nanada o̱'e̱. Batikdik mo'e̱ne. Dios
Huanoeonhuahuikeritayo'da yan'nopo'korea'po yan'nigpe̱ika'. Diosa kurud
o'ka'uyate. Ote' huadariere e̱'po̱g o'ka'uyate. Aya'da kurudyo̱ hua̱e̱'eri,
aya'da huadariyo o̱'i̱ka'nig aya'da huakupayo hua̱e̱'eri hua̱hue̱yo̱ hua̱e̱'eri
e̱'po̱g hua̱e̱'eri oka'uyate.
16 A'nenda aya'da a'neneria katepi' on'pakpo o̱gkika'uyate. Diosa
"Kahue'dik yanika'," manahue' o̱'u̱yate.
17 Dios huadakda o̱'e̱. Aratbuta kan'nopo̱ike'po 'urua'da Diosa
oro'taj bo'tihuapokonhuahuika'ne. Oro'taj ehui' mo'nigta'mona'ika'ne
aypo mo'nigkereka'ika'ne, aypo bo'yokika'ne kenpa'ti oro'taj
mo'nopo'durugpaka'ika'ne. —Pabloa Bernabéerea 'utta'da on'mana'uyate.
18 Kenpa' en'mana'pi' kenomey dios o̱'ne Listra aratbuta nama'da
on'nopo̱e̱po vaca e'nigarakta' o'deretpakpo o'darakay'uynig'a.
19 Ken Antioquía huakka' jakya' kenpa'ti Iconio huakka' jakya' sue'da
judío aratbut on'batiakdepo nama'da huaa'eri o̱'e̱po Pablotaj yan'darak
on'mana'nok huakka' aratbuta Pablotaj huida̱ on'pa'ea'depo o'bueyde
on'nopo̱e̱po huakka' jak kurute on'totokuyate. Kenteda o̱'nen'uyate.
20 Jesústaj huaknopo̱e̱'eria Pablote en'tikupopakte Pablo o'bodpo onte'ti
huakka' jakyo o'kuduyate. Eme'te Bernabéere on'bakhua'po Derbe huakka'
jakyo on'hua'uyate.
21 Derbe huakka' jakyo, "Jesúsa nopo'tihueke'dik mo'e̱ne, onte'ti kurudyo̱
noeanhuahuika'dik mo'e̱ne," on'manbatia'paknok huakka'da huaboa'da Je-
sucristotaj o'noknopo̱e̱'po on'nigpe̱e̱'uyate. Nogok Listra Iconio kenpa'ti
Antioquíayo on'kume'uyate.
22 Listra Iconio Antioquíayo Pablo Bernabéere huanigpe̱ika'eritaj daka'da
yan'nigpe̱ika' on'mana'po. "Jesústaj daka'da yan'nigpeeonhuahuika'.
Batikhue' yanika'. Nogi̱ti nogi̱ti opudtaj Jesústaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria
dakhuea' o'magka'aponok pai'nanada mo'nopo'unhuahua'po Dios
Huairiensi'po mo'e̱a̱pone. Diosere mo'i̱ka'apone." On'manmadika'uyate.
23 Nogyo̱ nogyo̱ Jesúsen huanigpe̱ika'eriyo' o̱gkupopakpo
huanigpe̱ika'eritaj huamato̱e̱' huairi on'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti

Dios ka'pee'po bapehue' o'nepo on'manigtiona'pakpo: "Inomey huanigpeika'eritaj huamatoe'eri huairitaj daka' yamatoe', Dios Huairi." On'manigtiona'pakuyate.

Antioquía Siriabayo ona'ti Pablo Bernabéere on'kume'uyate.

24 Nogok Pisidia huadaribayo onpokonhua'po Panfilia huadaribayo o'nokyepo.
25 Perge huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakdepo Atalia huakka' jakyo on'hua'uyate.
26 Keya' kusi'petone'yo on'kuddepo onte'ti Siriabayo Antioquíayo o'noktegpo. Keya' a'nenda Jesúsen huaknopoe'eria Pablotaj Bernabéeretaj on'mata'mona'uyate. On'mata'mona'po, "Jesúsen huadak hua'a aratbuttaj on'manbatia'pakapo. Kenomeytaj daka' yamatoika', Dios." on'tiona'pakuyate. Pablo Bernabéere aya'da on'kuhuitdepo ona'ti on'kume'uyate.
27 Antioquía huakka' jakyo o'nokyedepo Jesúsen huanigpeika'eritaj on'kupopaka'depo, "Oro' nog jak nog jakyo Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po Diosa 'urua'da bo'tihuapokika'ne. Diosa nog aratbut Jesústaj huaknopoe' o'batihuapokikame'." Pablo Bernabéerea kenda on'manbatia'pakuyate.
28 Pablo Bernabéere huanigpeika'eriere huakka' puug o'nunhua'uyate.

15

Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eri huairi ogkupopakuyate.

1 Kenoka' Judea huadari huaee'eri Judeaya' Antioquía jakyo on'batiakuyate. Huama'buy huanigpeika'eritaj huaboa'da on'manmadika'po, konig Moisésa o'mana'uyate huabokereken huasi'dak oktegdik mo'ene. Okteghue' ee'nayo Diosa nopo'koreahue' mo'eapone. Huaboa'da on'manmadika'uyate.
2 Kenda on'manmadika'nok Pablo Bernabéere Judea huamanmadika'eriere huayahuaya nogpa' nogpa' e'ka'taj ighua'da on'mana'uyate. Be'a buttida yaa' nopoehue' o'nenok Jerusalén huakka' jakyo Jesúsen huata'moneritaj kenpa'ti huanigpeika'eri huairitaj kenda kan'batia'pake'po Pablotaj Bernabéeretaj kenpa'ti sue'da Antioquía huanigpeika'eritaj on'mata'mona'uyate.
3 Ken Antioquía huanigpeika'eri on'mata'mona'nok on'hua'uyate. Fenicia huadaribayo kenpa'ti Samaria huadaribayo on'pokonhua'depo on'manbatia'pakonhua'uyate. Nog aratbuta konig kenomeyen adhuea'pane' nama'da ogkika'uynig konigti ogkika'po, Diostakon a'nigpeikaya'po kenpa'da on'batikuyate. Kenda 'urua'da on'manbatia'pakonhua'nok huama'buya on'peedepo huakka'da on'durugpakuyate.
4 Pablo Bernabéere Jerusalényo e'nokyede'te aya' huaknopoe'eri Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere durugda on'matoepo on'madokoe'uyate. Ken nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Diosa o'tihuapoknok Jesústaj on'manmadika'onhua'nok huakka'da on'nigpeeme'. Pablomeya on'batia'paknig'a,
5 sue'da fariseo aratbut Jesústaj o'noknopoeme'po on'bodpo on'mana'po:
—Nog aratbutada huanigpeika'eritaj huabokereken huasi'dak oktegdik o'nika'. Kenpa'ti Moisésenba' nigpeika'dik o'ne. —Fariseo aratbut huanigpeika'eria on'mana'uyate.
6 ¿Diostaj kan'nopo'kore'po menpa' nog aratbuta Moisésen e'mana'taj nigpeika'dik ya'ne? Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairierea ogkupopakpo huayahuaya on'mananhua'po.

7 Ken huakka'da en'batia'pakonhuade'te Pedro o'bodpo o'mana'po:
—Nog aratbut judío ehue'taj Jesústaj kanoknopoe'po "Jesústaj huadak
hua'a nog aratbuttaj yamanbatia'pak," a'nenda Diosa do'taj bektie'eapo
mename'ne. Kenda mo'nopoene, egomey.
8 Diosa aya' aratbuten huanopo' o'makie'ika'. Nog aratbuttaj o'bae'po
oro'taj o'manopoea'uyne. Konig oro'taj a'nenda Diosen Nokireg
boyo'keme'ne konigti nog aratbuttakon o'bayokeme'.
9 Konig Diosa oro'taj di' mo'ene konigti nog aratbuttaj di' o'maepo. No-
gomey Diostaj o'noknopoenok Diosa o'manopo'tihuekeme'.
10 Diosa nog aratbuttaj o'manopo'tihuekeme', mena'po opudata
oknopoehue'dik mo'ika'. Ken Moisésa o'mana'po o'madoya'uyate. Kenda
oro'en adhuea'pane' kikahue'dik o'nika'uyate. Oro'kon kikahue'dik o'ene.
Konigepo kenda Moisésa o'mana'uyate nog aratbuttaj manikahue' yanika'.
11 Dios oro'taj di' mo'epo, katetehue'da mo'nopo'tihuekepo onte'ti kurudyo
mo'noeanhuahuika'apone konigti Dios nog aratbuttaj di' o'maepo katete-
hue'da o'manopo'tihuekepo, onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. —
Pedroa o'mana'uyate.
12 Ken aya'da egkupopakada on'tia'pakbatikon'uy. Bernabétaj Pablotaere
on'mapeee'uyate. Konig tiahuayhued o'neonhuahuika'nig Diosa oro'taj
o'tihuapokpo nog aratbuttaj o'kadhuahua'po kenpa'ti o'bayareamey. Pablo
Bernabéerea on'manbatia'pakonhua'uyate.
13 Kenoka' en'manbatia'pakbatikde'te Jacoboa o'mana'po:
—Do'taj men'peee' egomey.
14 Diosa nog aratbuttaj judío ehue'taj huaboa'da o'manopo'tihuekedeme'te
Diostaj men'nigpeike'po Diosa o'baeme'te. Simón Pedroa kenda monba-
tia'pakdene.
15 Ken konig ya'eapet Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate:
16 A'nenda David huairien aratbut Diostaj daka'da on'nigpeika'uyate.
Nogok Daviden adhuea' huayayoa Diostaj nigpeehue'da o'nuyate.
Nogok ijkumejapoy, Diosa o'mana'po, Daviden aratbuttaj
ijmanopo'korea'aponok. Onte'ti Diostaj on'nigpeika'apo.
17 Aya'ada nog aratbuta Diostaj ukdik ka'nike'po Daviden aratbuttaj ij-
manopo'korea'apoy. Nog aratbuta do'taj oknopoika'dik menika'.
18 Ken konig Dios Huairia o'manopoea'uyate.
Kenda Diosba'te o'madoya'uyate.
19 Inomey nog aratbut Diostaj on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpeika'nok,
"Moisés Diosba' e'mana' nigpeika'dik mo'e." Oro' ahue'dik o'ey. Ijjay.
20 "E'ketka' diostaj pakhue' yanika'po kenpa'ti vacaen e'ketka' diostaj
e'yokde' ken huaen bapehue' yane'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'.
Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue' yanika'po huahueya'
e'ta'kot huaen bapehue' yanika'. Huamimipi' bapehue' yanika'." Kenyo'da
nog aratbut huaknopoe'eritaj monigmadoya'.
21 A'nenda kenpa'ti oyda nogya' nogya' huakka' jakya' Moisésenba'
on'bonapakika' okmapie'ahuaddikte huaitake' jakya'. —Jacoboa
o'mana'uyate.
22 Ken Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeee'eri huairiere aya'da
huanigpeika'eriere 'urua'da Jacobo oa' on'nopoepo, "sue'da oro'en
huanigpeika'eritaj mon'mata'mona'. Antioquíayo Pablo Bernabéere botta'
mon'mata'mona'." O'nuyate. Judas Barsabástaj on'ta'mona'uyate. Silastaj
kenpa'ti on'ta'mona'uyate. Silas Barsabásere huairi o'ne'uyate.
23 Ken beroba' e'madoya' on'manigta'mona'uyate.

"Oro' Jesúsen doce huamata'moneri huanigpeika'eri huairiere kenpa'ti huama'buyere opudtaj on'dikta'mona'ne, on'nigmadoya'ne. Opud nog aratbut Judío ehue' huama'buy mo'ene. Antioquía huakka' jak huaika'eri mo'ene. Kenpa'ti Siria huadaribayo huaika'eri mo'ene. Kenpa'ti Cilicia huadaribayo huaika'eri mo'ene.

24 Sue'da oroen huama'buy huabokereka bo'huahuame'te opudtaj nama'da huadik monmadikame'te. Huabokerekensi'dak oktegdik mo'ene. Konig Moisés o'mana'uyate nigpeika'dik mo'ene. Kenpa' yan'manmadika' manahue' o'emey oro'.

25 Botta' oro'en huaknopoe'eri huadi'da huama'buytaj Bernabéere Pabloere opudomeytaj e'ta'mona'ta' o'pakpo onokteteyo' Silastaj Judastere o'baktie'ea'de.

26 Pablo Bernabéere Jesucristotaj on'nigpeepo nog huakka' jakya' nog huakka' jakya' keya' aratbut on'huadiaypo e'barakta' on'pakpo Jesúsen huadak hua'a on'manmadikame'te.

27 Ken, Judas Silaseretaj o'mata'monay. Kenda opudtaj o'nigmadoya'ne konigti kenomey 'urua'da mona'apone.

28 Aya'da Moisésa o'mana'uyate oro'nayo manahue' o'nene. Kenda opud kika'dik mo'ene oro'ere Diosen Nokireegere o'nopoepo oro'a o'nona'ne.

29 Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' ken huaen bapehue' yanika'. Konigti mimi bapehue' yanikati'. Kenpa'ti e'huerenonuku'po e'buey huaen bapehue' yanika'. Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'da o'nona'ne. Kenda e'nigpeika'nayo huadakda bo'kika'po. Kenpa'da o'nigmadoya'ne."

30 Antioquíayo on'mata'mona'denok on'hua'uyate. Aya'tada huanigpeika'eritaj on'bakupopakandepo beroba' e'nigmadoya' on'bayokuyate.

31 Kenoka' huama'buy beroba' on'tiahuaypo on'bona'pakdepo beroba'te 'urua'da on'maboroayme'tenok huakka'da on'madurugpakuyate.

32 Judas Silasere Diosen huamanbatia'pakeri o'nepo huama'buytaj 'urua'da on'maboroaypo on'manmadika'onhua'nok ken huama'buya Diosen daka'da ogkika'uyate.

33 Ijhue'mon keyoda o'neonhuahua'depo Antioquía huama'buya. Jerusalén huaknopoe'eritaj on'mata'mona'uyate.

34 Silasnayo ehua'ta' pakhue' o'epo huahue' o'uyate.

35 Pablo Bernabékon huahue'da Antioquía huakka' jakyo o'nepo nogomeyere Jesús Huairien huadak hua'a on'manbatia'pakonhuahua'po on'manmadika'onhua'uyate.

Jesúsen huaknopoe'eritaj a'maboroaya'po Pablomey onte'ti huaboa'da on'hua'uyate.

36 Nogok Pabloa Bernabétaj ona'po:

—Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo aya' jakya' oro' o'manmadika'uynig keyo bohua'. Mobata'huade. Jesúsen huadak hua'a menpa'ti daka' yan'nigpeiket kenda monopoe. —Pabloa ona'uyate.

37 Juan Marcostaj Bernabéa e'tohua'ta' e'paktada

38 Pablonayo e'tohua'ta' pakhue' o'epo. Panfilia huakka' jakya' o'bakkumejme'nok Juana Pablomeyere nogyo nogyo Jesúsen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po huahue' o'eme'nok Pabloa e'tohua'ta' pakhue' o'uy.

39 Huakka'da huayahuaya on'mahuadiayudpo konigti pakhue' o'nepo nogyon nogyon on'bakhua'uyate. Bernabé Marcostaj o'tohua'po huaboro' kusi'peyo Chipre huagkuta'mejyo o'nokteg'uyate.

40 Pablonayo Silastaj oe'uyate. Diosa kabatihuapoke' huama'buya
on'tiona'pakdepo on'mata'mona'denok on'bakhua'uyate.
41 Pablo Siria huadaribayo ohua'epo Cilicia huadaribayokon o'hua'epo,
"Jesucristotaj daka'da yan'nigpeika'." Nogya' nogya' huanigpeika'eritaj
on'maboroay'uyate.

16

Pabloere Silasere Timoteo o'huae'uyate.

1 Pablo Silasere huakkuru Derbe huakka' jakyo on'hua'depo konogyonda
Listra huakka' jakyo on'hua'uyate. Timoteo Jesústaj huaknopoe'eri o'epo
Listrayo o'ika'uyate. Ke'nen inag Jesústaj oknopoepo judío aratbut o'uyate.
Timoteoen apag judío aratbut ehue' o'uyate.
2 Listra huakka' jakyo huanigpeika'eria kenpa'ti Iconio huanigpeika'eria
Timoteo huadakda o'e on'batia'pakika'uyate.
3 Pablo Timoteotaj nogyon nogyon e'tohua'ta' o'pakpo keyo Timoteoen
apag nog aratbutda o'e judío aratbut on'nopoenok huadiayhue' me'nepo
Pabloa Timoteotaj huasi'dak okteg'uyate.
4 Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo on'hua'epo kenda Jerusalén hua-
knopoe'eri huairi Jesúsen huata'moneriere on'maname'nigda Pablomeya
on'mananhua'uyate.
5 Ken huanigpeika'eri ogkupopakika'po nogiti nogiti Jesústaj
daka'da on'nigpeepo aya'da huame'noeda nogakon Jesústaj huaboa'da
o'noknopounhua'uyate.

Pabloa Macedoniabayo huae'eritaj konig e'yorokea'nig o'tiahuay'uyate.

6 Asia huadaribayo Jesúsen huadak hua'a manbatia'pakhue' yane'. Diosen
Nokiregea Pablotaj ona'nok Frigia huadaribayo kenpa'ti Galacia huadaribayo
on'hua'epo
7 Misia huadaribayo o'nedepo Bitinia huadaribayo ehuata' on'pakuynig'a
"Huahue'dik mo'ene." Jesúsen Nokiregea o'manopoea'uyate.
8 Konigepo Misia on'pokonpo huaboro' e'pogte Troas huakka' jakyo
on'huarakuyate.
9 Keya'da sikyo Pablo konig e'yorokyanig huabokerektaj o'tiahuaynig, ken
huabokerek Macedonia huadaribayo huae'eri o'bopo, ona'po:
"Oro'edbayo Macedoniayo yatiak. Oro'taj bo'tihuapok." Ona'uyate.
10 Konigepo Macedoniayo aktegya'po oro' o'bahuedea'uy. Jesúsen huadak
hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ne oro' o'nopoe'uy.

Filipos huakka' jakyo Pablo Silasere o'nika'uyate.

11 Troas huakka' jakyo kusi'petone'yo o'kudondepo Samotracia
huagkuta'mejyo o'hua'uy. Eme'te Neápolis huakka' jakyo oktegdepo okye'uy.
12 Keya' Filipos huakka' jakyo o'hua'uy. Kenteda huakka' Roma aratbut
o'nika'uy. Kenteyo Macedonia huadaribayo Filipos hueretda huakka'da jak
o'uyate. Keyoda sue'da huame'noe o'unhua'uy.
13 Okmapie'ahuaddik huame'noete huakka' jak kurute o'orokpo,
huahuekubog aratbut keyoda on'tiona'pakika' keyo o'hua'uy.
Ettone'ere egkupopakte oro' o'huadpo ettone'taj Jesúsen huadak hua'a
o'manbatia'pakonhua'uy.
14 Nogtida ettone' Lidia o'uyate. Lidia huakka' jak Tiatirayo huae'eri
o'uyate. Ke'na tela huabed huabahuaya'eri o'ika'uyate. Kenpa'ti
Diostaj o'pakpo o'tiona'pakika'uyate. Pablo Jesúsen huadak hua'a

o'manbatia'paknok Diosa Lidiataj o'nopo̱e̱a̱'nok Lidia huaboa'da Jesústaj
oknopo̱e̱'uy.
15 Lidiataj kenpa'ti aya'da Lidiaen jak hua̱e̱'eritaj bautiza o'magka'uy.
Bautiza e̱gkade'te oro'taj mona'po:
—Do Jesús Huairien huanigpe̱ika'eri o̱'e̱ o̱'na daka' e'nopo̱e̱'nayo do'hued
jakyo yan'tiakpo yanika'. —Lidia moname'ne. Konige̱po ke'nen jakyo
o̱'i̱ka'uy.
16 Nogok kenteyo huakka' jak kurute hua̱hue̱te en'tiona'pakika'yo o'hua'po
mune'yo̱taj o'dejmey. Mune'yo̱ nog aratbuten huanaba' o̱'u̱yate. Toto'a
mune'yo̱taj o'nopo'to̱e̱'nok mune'yo̱ huanopoada o'nokotika'uy. Konig
o̱'e̱a̱po mune'yo̱a̱ e'batia'paknayo mune'yo̱ huairien hua̱ta̱to̱e̱'taj arat-
but huakupe on'yokika'po konig o̱'neapo e'nopo̱e̱ta' on'pakpo huakupe
on'yokika'uy.
17 Pablotaj oro'eretaj bo'tahua'po,
—Inomey huabokerek Dios kuruderien huanaba' o̱'nepo onte'ti ku-
rudyo̱ noeonhuahuika'dik mo'e̱ne on'manbatia'pak. —Mune'yo̱a̱ 'utta'da
o'mana'uyate.
18 Huakka' huame'noe konigti 'utta'da o'manika'nok nogok Pabloa
o'diayatupo o'huakorudpo,
—Jesucristo o'paknok mune'yo̱ya' yako̱ro̱k, toto', yonay. —Pabloa ona'nok
toto' o̱'o̱ro̱kuy.
19 Huakka' huakupe onte'ti ehue'dik me'ta̱e̱a̱pone mune'yoen huairi
on'nopo̱e̱depo Pablotaj Silastaere on'bata'kuypo huakka' jak eretnopoyo
Roma huairite on'batohua'uy.
20 Huakka' jakyo huairitaj on'totiakdepo,
—Oro'en huakka' jakyo hua̱e̱'eritaj inomey judío huabokerek dakhuea'da
on'magka'po
21 kenda on'manmadika'nig oro' Roma aratbut o̱'e̱po pe̱e̱hue'dik kenpa'ti
kikahue'dik o̱'e̱y. —Mune'yoen huairia nama'da on'mana'uy.
22 Ken huakka' aratbut e̱gkupopakya' on'pe̱e̱depo Pablotaj Silaseretaj
i̱ghua'da on'bahuaa'po "Huaot yan'bakkiroka'. Hue̱ypia yan'mabitbit."
Huairia on'mana'uy.
23 Ken, diga̱'da on'mabitbitdepo huabakuda̱' jakyo on'bakuda̱'depo, "Daka'
yan'mato̱e̱ti'." Huabakuda̱' jak huato̱e̱'eri huairitaj o'nona'uy.
24 Kenda huabakuda̱' jak huairi o'pe̱e̱depo adyonda o'bakuda̱'uyate. Mon-
hue'dika' hue̱ymeyente o'baibeta'uyate.
25 Nopote sikyo Pablo Silasere on'tiona'pakonhua'po en'batadi'keadhua'te
nog e'bakuda̱' on'mape̱e̱'uyate.
26 Ijhuiti ehue' huakka'da o̱'i̱ye̱gpo. Huabakuda̱' jak diga̱'da o̱'i̱ye̱gpo
aya'da o'bakhuikea'uy. Aya'da sirobia huabakuderitaj e'tiduku'
o'bakkujuyate.
27 Huabakuda̱' jak huairi o'mabodepo aya'da jak e'bakhuikea' o'tiahuaypo
aya'da ebakuda̱' on'mamonate o'nopo̱e̱po huata' a'arakya'po siro
o'utukon'uy.
28 —Keje' huata' arakhue' ya̱e̱'. Aya'da i̱yo̱da o̱'e̱y. —Pabloa 'utta'da
ona'uyate.
29 Ken huabakuda̱' jak huairia "huakjey e'beta' menigtotiak," o'mana'po,
i̱da o'kudonpo. Huakka' o'me'pukepo o'iriga̱'po Pablotaj Silastere huikudate
o'batihuaduyate.
30 Kenoka' Pablotaj Silaseretaj o'mato̱ro̱kpo,

—Dakhuea' ijkamey, a'nopo'yareaya'po kate ka'dik ijje, huairiomey. —Huabakuda' jak huairia o'mana'uyate.
31 —Jesucristo Huairitaj yaknopoe'. Onere o'nen huabetere on'nigpeenok Diosa o'manopo'yarea'apo. —Pablo Silaserea o'nona'uy.
32 Jesucristo Huairien huadak hua'a huairitaj ke'nen huabetterekon o'manbatia'pakbed'uy.
33 Sikyo o'epo huabakuda' jak huairi hueypia mimia e'mabitbitme' o'batihuekea'uy. Pablo Silasere huairitaj ke'nen huabettaj ken sikyoda bautiza o'magka'uyate.
34 Bautiza e'magkade'te jakyo huairia o'batokudpo Pablotaj Silastaere aypo o'batobape'uyate. Huairi ke'nen huabetere Diostaj on'nigpeedepo durugda o'ne'uyate.
35 Sikyoedda huakka' jak huairi sorotatataj huabakuda' jakyo on'mata'mona'po, "Pablotaj Silastere yan'maoroka'." Huabakuda' jak huairitaj ya'nona'.
36 Kenda e'nona'te huabakuda' jak huairi o'peedepo Pablotaj o'mona'po,
—Opudtaj kan'oroke'. Huakka' jak huairia mena'ne. Konigepo opuda dakteda hua'dik mo'ene. E'mana'tada.
37 —Romano huae'eri ee'tada huairia oro'taj peehued huakka' aratbut bakpote sorotataj hueypia mo'bitbitme'ne. Huabakuda' jakyo bo'kudame'ne. Oyda ireg ireg e'oroka'ta' mena'po bo'tipak. Keje', ke'nada kan'tiakpo aratbut bakpote mo'oroke'. —Pabloa huakka' jak huairien sorotatataj o'mana'uyate.
38 Konig Pablo sorotatataj o'mana'nig sorotataj huakka' jak huairitaj on'hua'depo konigda on'mana'uy. Pablo Silasere Roma huae'eri o'nenok huakka' jak huairi kenda on'peedepo on'me'pukpo
39 huabakuda' jakyo on'hua'uy. "Nama'da ogkame'ne, motinoey' oro'taj." Pablotaj Silastaere on'mana'po on'matoorokonpo, "Huakka' jakya' yan-huati'." On'mana'uyate.
40 Huabakuda' jakya' o'noroekdepo Lidiaen jakyo on'hua'uy. Jesúsen huanigpeika'eritaj on'manbatia'pakpo on'maboroaydepo on'bakhua'uyate.

17

Tesalónica huakka' jakyo huakka'da dakhuea' huaka'eria egkupopakya' Pablotaj Silastere dakhuea' on'huaa'po ighua'da on'bahuaa'uy.

1 Ken Pablo Silasere on'hua'po, Anfípolis huakka' jakyo on'pokonpo kenpa'ti Apolonia huakka' jakyo on'pokonpo on'hua'po Tesalónica huakka' jakyo o'nokye'uyate. Tesalónicayo judíoen huaitake' jak o'uyate.
2 Konig Pablo o'kika'nig judíoen huaitake' jakyo o'kuduyate. Okmapie'ahuaddik huame'noete bapaa'tea' Apagba' o'manmadika'uyate. Judío aratbuttataj nog aratbuttaere o'manmadika'uyate.
3 Pablo Apagba' o'bona'pakpo, Cristo buey'dik o'epo kenpa'ti nogok noy-huaddik o'eapo o'manmadika'po,
—Jesústaj kenda o'tia'pak. Jesústaj on'arakuyate. Diosa o'noyhuada'uyate. Jesús Diosen Cristo o'enok Diosa kurudya' o'ta'mona'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.
4 Ken, huakka'amon judío aratbut on'peedepo huaboa'da Jesucristo-taj o'noknopoepo Pablomeyere o'nika'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada huakka'ada Diostaj huapakeri on'peedepo Jesústaj huaboa'da on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate. Kenpa'ti huakka' ettone' konig huairi on'nopoepo huaboa'da Jesústaj on'nigpeika'po Pabloere o'nika'uyate.

5 Nog judío aratbut Jesucristotaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erinayo Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj dig on'bahuahuaypo dakhuea' huaka'eri dagte baahue' hua̱e̱'eritaj on'batotiakdepo on'kupopaka'depo "Pablotaj Silaseretaj i̱ghua'da yan'bahuaa'po dakhuea'da o̱gkika' 'utta'da yan'dokoy'." Digda on'bahuahuaypo on'bahua'uyate. Kenda ondadhua'po huakka'da aratbuta on'pe̱e̱depo on'bahua'po. Huakka' aratbuttaj a'bayokya'po Pablotaj Silaseretaj o'dukpo Jasónen jakyo on'kudon'nig'a.
6 Ke̱yo̱ bahuahuayhue' o̱'nepo Jasóntaj nog huanigpe̱ika'erieretaj on'bata'koypo huakka' jakyo huairitaj on'batohua'uy. 'Utta'da o'nona'po:
—Nogbayo nogbayo Pablo Silasere aya' aratbuttada on'manmadika'nok nogded on'maknopo̱e̱a'. Kenpa'ti i̱yo̱dakon on'tiakme'.
7 Jasón ke'nen jakyo o'mato̱e̱me'te. Roma huairi e'mana' kenomey pakhue' o̱'nepo, nog gobierno huairitone' o̱'e̱ on'batia'pakpo ke'nen huadik Jesús o̱'e̱ on'batia'pakpo. —Judío aratbuta digda on'bahuahuaypo 'utta'da o̱da'uyate.
8 Huakka' aratbut huakka' jak huairiere kenda on'mape̱e̱depo diga̱'da on'mahuadiay'uyate.
9 Jasónere nog aratbutere huairitaj huakupe on'bayoknok huakka' jak huairia Jasónomeytaj on'maenon'uyate.

Pablo Silasere Berea huakka' jakyo Jesúsen huadak hua'a on'manbatia'pakuyate.

10 Sikyo Jesústaj huanigpe̱ika'eria Pablotaj Silaseretaj i̱dada on'mata'mona'po Berea huakka' jakyo on'mata'mana'uyate. O'nokye̱depo daka' a'manbatia'pakya'po judíoen hua̱itake' jakyo on'hua'uyate.
11 Bereaya' judío aratbut huadaknopo'da o̱'nepo huadak hua'ataj e'pe̱e̱ta' on'pakuyate. Tesalónica aratbutnayo huadak hua'ataj e'pe̱e̱ta' pakhue'da o̱'nuyate. Pablotaj Silastaere daka'da on'mapeeonhuahua'po aya' huame'noeda kenda on'manmadikika'nig menpa'ti buttida hua'a ya̱'e̱tapo a'nopo̱e̱ya'po Apagba' e'madoya' on'bonapakika'uy.
12 Konigda o̱'e̱nok huakka'da Jesústaj o'noknopo̱e̱'uyate. Kenpa'ti nog aratbutada griego Jesústaj o'noknopo̱e̱'uyate. Huakka'ada on'nigpe̱e̱po huakka' konig huairi ettone'a̱kon Jesústaj on'nigpe̱e̱'uy. Kenpa'ti huakka' huabokereka on'nigpe̱e̱'uyate.
13 Ken judío aratbut Tesalónica huakka' jakyo on'tipe̱e̱po, Bereayo Pablo Diosen huadak hua'a o'manbatia'pak on'tipe̱e̱depo ke̱yo̱da on'tiakuyate. On'tiakdepo Pablotaj Silaseretaj dakhuea'da i̱ghua'da on'bahuaa'po huakka' aratbuttaj on'mamame'pukea'uy.
14 Ken i̱dada Jesústaj huanigpe̱ika'eria Pablotaj e̱'po̱gyo̱ on'ta'mona'uyate. Berea huakka' jakyo Silas Timoteoere on'yahue'uyate.
15 Nog huabokerek huama'buya Pablotaj Atenas huakka' jakyo on'tohua'po o'nokye̱depo onte'ti Berea huakka' jakyo on'kume'uyate. Silastaj Timoteoeretaj i̱da kan'tiake'. Pabloa o'manigdikta'monen'uyate.

Atenas huakka' jakyo Pabloa Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

16 Kenoka' Pabloa Silastaj Timoteoeretaj o'manigunhuahua'po Atenas huakka' jakyo. Ke̱yo̱ huakka'da e'ketka' dios on'to̱e̱nok o'tiahuaypo, o'mepuke'uy.
17 Konige̱po judíoen hua̱itake' jakyo o'manbatia'pakpo, judío aratbut nog aratbutere Diostaj on'paknok kenomeytaj Pabloa huadak hua'a o'manbatia'pakuyate. Huakka' jak eretnopoya' aratbut e̱'ne'ya̱' Pabloa o'manbatia'pakuyate.

18 Epicúreos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo kenpa'ti estoicos huamanmadika'erien huanigpeika'eri o'nepo Pablotaj huaboa'da on'huaa'po,

—In huabokerek katea' monet. —Sue'ada on'huaa'uy.

—Nog aratbuten diostaj o'batatia'pak o'nopoey. —Nogomeya on'batia'pakuy.

Pabloa Jesústaj o'manbatia'pak kenpa'ti Diosa aratbuttaj onte'ti kurudyo o'manoeanhuahuika'apo. Pabloa o'manbatia'paknok kenda on'batia'pakuy.

19 Ote' Areópagote Pablotaj on'tohua'uy. Kenteda huairi on'kupopakika'po Pablotaj o'nona'po:

—¿Kate huabodik onmadika' oro'taj? ¿Menpa' oro' kenda nopoe'dik o'e?

20 Nogpa'da on'batia'pakne. Konig o'e oro'tehuapa' e'nopoe'ta' o'paki. —Pablotaj o'nona'uyate.

21 Aya'da Atenas huakka' jakyo huae'eri kenpa'ti nog aratbutabeta' keyoda o'nika'uy. Katepi' huabodik e'batia'pakte diga'da e'mapeeta' on'eretpakika'po kenda o'nona'nok.

22 Ote' Areópagoyo huakka' huabokerek egkupopaknopoyo Pablo o'bopo o'mana'po:

—Opuden dios e'ketka'taj huakka' bo'pakne ijnopoey, Atenas huairiomey.

23 Kenoka' ijhua'epo nogyo nogyo opuden e'ketka' dios ijtiahuayikay. Opud e'ketka' diostaj bo'pakpo bo'huahua'ika'. Nogyon dios e'ketka' huanhuada' ijtiahuaymey, "dios okiahue'ya o'enigta huanhuada'." Ken huanhuada'te e'madoya' ijhuahuaymey. Kenda Diostaj opuda bo'paknig okiahue' mo'enok ka'noknopoe'po ijbatia'pakapoy.

24 Dios aya'da huadari ote'ere o'kuyate. Aya'da huadarite huae', aya'da ote'yo huae', huahueyo huae' Diosa o'kuyate. Dios kurud huairi o'e. Dios huadari huairi o'e. Dios aratbuta jak e'nigka'yo ikahue' o'ika'.

25 Diosa aya'da o'toenok Diostaj oro'a sigpi' tihuapokhue'dik o'ene. Diosanayo aya'tada aratbuttaj o'manoea'ika'. Aya'tada o'mahuekpoa'ika'. Kenpa'ti aya'tada katepi' o'bayokika'. Kenda Diosayo'da o'kika'.

26 Huakkuruda Dios nogtida huabokerek o'ka'uyate. Nogok Diosa o'itaka'depo aya'da aratbut nogtiedda mimi o'ne. Nogyon nogyon o'mata'mona'uyate. Kendariyoda huaika' o'mata'monea'uyate. Ken huabayok aratbut yan'noeapet a'nenda Diosa o'mana'uyate.

27 Aratbut Diostaj kadukike'po kenpa'ti Diostaj kanoknopoike'po Diosa aya'tada mogkuyate. Dios oro'taj ibodteda o'ika'.

28 Diosa oro'taj mo'noea'ika'ne. Diosa oro'taj bo'tihuapoknok o'hua'e'ikay. Diosa oro'taj mo'toenok o'ikay. "Oro' Diosensi'po o'ey." Opuden huanopoe'eria oda'uyate.

29 Oro' Diosensi'po, eee'nayo oro'en Dios dios e'ketka' ehue'dik o'e. Oro huaba'a e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Siro e'ketka' huid e'ketka' dios Dios ehue'dikda o'e. Huabokerekada konig on'nopoepo on'pakpo dios e'ketka' ogkika'.

30 A'nenda aratbut Diostaj nopoehue'da o'nepo nama'da ogkika'uyate. Diosa diga' castiga ogkahue' o'maika'uy. Oynayo aya'tada nogya' nogya' dakhuea' e'ka' nopo'korea'dik yane'. Diosa o'mana'de.

31 Diosayo'da ken huame'noe ya'eapetnigtaj oknopoe'uyate. Kenme'noete aya'tada Cristoa daka' o'mapeedepo castiga o'magka'apo. Nogtida huabokerek Cristotaj Diosa oktie'uyate. Diosen Huasi'po buttida o'e a'nopoeya'po Diosa o'noyhuada'uyate. —Pabloa o'mana'uyate.

32 Huabokerek e'bueyte Diosa o'noyhuada̱'uyate Pabloa e'manade'te
kenda on'pe̱e̱depo, sue'ada en'tierektada nogomeya̱ o'nona'po:
—Kenda i'manbatia'paknig e'pe̱e̱ta' nogok o'paki. —Noga̱ Pablotaj
o'nona'uyate.
33 Ken Pablo o'bakhua'uy.
34 Sue'ada Pablotaj on'pe̱e̱depo Jesústaj o'noknopo̱e̱po Pablotaj
on'tahua'uy. Nogtia'da ken huadika Dionisio Pablotaj o'tahua'uy. Dionisio
Areópago hua̱e̱'eri o̱'u̱y. Kenpa'ti ettone' ken huadik Dámaris Pablotaj
o'tahua'uy. Kenpa'ti nogomeya̱ Pablotaj on'tahua'uy.

18

Pablo Corinto huakka' jakyo o̱'i̱ka'onhua'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakonhua'uyate.

1 Nogok Atenas huakka' jakya' Pablo o'bakhua'uyate. Corinto huakka'
jakyo o'hua'uyate.
2 O̱kye̱depo judío huabokerek o'huahuay'uyate. Ke'nen huadik Aquila
o̱'u̱y. Nogbayo Ponto huadaribayo Aquila o'si'poe̱'uyate. Huaboa'da
hua̱to̱e̱ere Italia huadaribaya' on'tiakme'te. Ke'nen hua̱to̱e̱ huadik Priscila
o̱'u̱yate. Roma Huairia Romaya' o'maoro̱kame'te. Judío aratbuttaj
o'maoro̱kame'tenok Aquila Priscilaere Romaya' on'tiakdeme'te. Ken
a'tahuade̱ya'po Pablo o'huahua'uyate.
3 Aquila hua̱to̱e̱ere jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o̱'nuyate. Pablo konigti
jaka huaka' huasi'dak huaka'eri o̱'e̱po kenomeyere onya̱yo̱' o̱gkika'uyate.
4 Aya'da okmapi̱e̱'ahuaddik huame'noete judíoen hua̱i̱take' jakyo
Pablo o'hua'ika'uyate. Ke̱yo̱ judío aratbuttaj nog aratbuteretaj huadak
hua'a o'manbatia'pakpo o'manmadikika'uyate. Jesucristo buttida o̱'e̱
o'maknopo̱e̱a̱'uyate.
5 Macedonia huadaribaya' Silas Timoteoere en'tiakde'te Pablo huasi'dak
jaka e'ka' kenpa'da o'batikuy. Aya' huame'noeda Pabloa Jesúsen huadak
hua'a kenpa'da o'manmadikika'uyate. "Jesús o̱'e̱ Cristo, Diosa kurudya̱'
o'ta'mona'uyate." Pablo judío aratbuttaj daka'dakon o'mana'ika'uyate.
6 Kenoka' judío aratbuta huaboa'da Pablotaj e'batikata' on'pakpo
dakhue'dikda on'huaa'nok Pablo huaok on'todtodon'uyate kenpa'da
o'hua'apo a'manopo̱e̱a̱ya'po,
—Kenda opuda̱ bo'kika'po kenpa'da mo'bueyapet. Do nama'da ahue'
e̱'i̱ka'tada pe̱e̱hue' mo'i̱ka'po kenpa'da mo'bueyapet. Oyda nog aratbutteda
ijhua'apoy. —Pabloa judío aratbuttaj o'mana'uyate.
7 Hua̱i̱take' jakya' o'o̱ro̱kdepo Justoen jakyo o'hua'uyate. Huabokerek nog
aratbutda o̱'e̱po Diostaj di'da o̱'i̱ka'uy. Justoen jak judíoen hua̱i̱take' jak
onteteyo' o̱'ta̱i̱ka'uyate.
8 Kenpa'ti Crispo judíoen hua̱i̱take' jak huairia Jesústaj huaboa'da
oknopo̱e̱'uyate. Ke'nen huabeta aya'ada Jesústaj o'noknopo̱e̱'uyate. Kenpa'ti
huakka'da Corinto huakka' jak hua̱e̱'eri Jesúsen huadak hua'a on'pe̱e̱po
huaboa'da Jesústaj o'noknopo̱e̱depo bautiza on'magka'uyate.
9 Ken sikyo e'yorokte Jesús Huairia Pablotaj ona'po:
—Mididhue' ya̱e̱'. Batikhue'da nogi̱ti huadak hua'a yamanba-
tia'pakonhuahuika'.
10 Onere i̱jje̱nok, aratbut ontaj dakhuea' o̱gkahue'dik mo'e̱ne kenpa'ti
huakka'da in huakka' jakya' do'taj o'noknopo̱e̱a̱po. —Jesús Huairia on'u̱yate.
11 Ken Corintoyo nogbayoktida o̱'e̱po seis puugkon Pablo o̱'unhuahuika'po
Corinto aratbuttaj Diosen hua'a o'manmadika'onhuahua'uyate.

12 Kenoka' Acaya huadaribayo Galión gobierno huairi o̱'u̱yate. Corinto jak
Acaya huadaribayo o̱'u̱yate. Judío aratbuta o̱gkupopakdepo Pablotaj digda
onhuahuaypo huairite on'tohua'uyate.
13 —Konig Moisésa o'mana'uyatenig opudomey judío Diostaj
nigpe̱ikahue'dik mo'e̱ne. Nogda Diostaj nigpe̱ika'dik mo'e̱ne. Pabloa
nama'da o'mana'ika'. —Judío aratbuta gobierno huairitaj nama'da
on'huaa'uyate.
14 Pabloa batia'pakhued Galión huairia o'mana'po:
—Yan'pe̱e̱', opud judío aratbut. In huabokerek o'bere o'barakpi' do'taj
ena'nayo nigpe̱e̱'dik o̱'nene.
15 O̱'nen huadik o̱'nen e'manmadika' e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'nene. Opuda̱da
yan'nopo̱e̱po ya̱gka'. Doa kahue'dik i̱jje̱y. —Galión huairia o'mana'uyate.
16 Huairien jakya' huairia o'maen'uyate.
17 Roma huairien jak kurute Sóstenes judíoen hua̱itake' jak huairitaj nog
aratbuta on'bitbituyate. Galión Roma gobierno huairia e'tiahuayada sohu-
ata' o̱'u̱yate.

Antioquía huakka' jakyo Pablo onte'ti o'kumejdepo, onte'ti a'manmadikaya'po o'hua'uyate.

18 Corinto huakka' jakyo Jesúsen huanigpe̱ika'eriere Pablo o̱'i̱ka'po, sue'da
huakka' huame'noe o̱'i̱ka'depo, huanigpe̱ika'eritaj ijhuaya' o'mana'depo
Priscila Aquilaere o'bakhua'po Siria huadaribayo kusi'petone'te
on'bakhua'uyate. Cencrea huakka' jakyo e'hua'te kusi'petone'yo huahued
o̱'nepo, "Diostaj ijnigka'apoy," oa'po kuse̱rena'da Pablo o'kupiud'uyate.
19 Efeso huakka' jakyo o'nokye̱depo Priscila Aquilaere ke̱yo̱
o'maenondepo. Judío hua̱itake' jakyo Pablo o'kudpo judío aratbuttaj 'uruda
o'manmadika'nok,
20 "Huahue' ya̱e̱'. Oro'ere huakka' huame'noe yaunhua'." Enna'tada
Pabloanayo, "ehue', hua'dik i̱jje̱y," o'mana'uy.
21 A'hua'deya'po o'mana'po:
—Jerusalényo̱ Apag Diostaj fiesta on'nigka'apo. Ke̱yo̱ fiestayo e̱'dik i̱jje̱y.
Diosa e'paknayo opudtaj kumejdik i̱jje̱a̱poy. —Pabloa Efeso aratbuttaj
o'mana'uyate.
Ken kusi'petone'yo o'kuddepo Efeso huakka' jakya' okhua'uyate.
22 Cesarea huakka' jakyo o'betdepo Pablo Jerusalényo̱ dagte o'hua'uyate.
Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj e̱gkupopakte o'mabaaka'epo Antioquía huakka'
jakyo o'hua'uyate.
23 Antioquía sue'da huakka' huame'noe o̱'e̱depo onte'ti o'hua'uyate.
Onte'ti Galacia huadaribayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo
o'bata'huadunhua'po kenpa'ti Frigia huadaribayo nog huakka' jakyo
nog huakka' jakyo o'bata'huadunhua'po, Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj
daka' o'manopoeanhua'uyate. O'maboroaypo nogi̱ti nogi̱ti eknopo̱e̱'
o'batihuapokuyate.

Efeso huakka' jakyo Apolos Apagba' o'manbatia'pakonhuahua'uyate.

24 Kenoka' Efeso huakka' jakyo judío huabokerek o̱kye̱'uyate. Ke'nen
huadik Apolos o̱'u̱y. Alejandría huakka' jak hua̱e̱'eri o̱'u̱y. Apagba' 'urua'da
huamanbatia'pakeri o̱'u̱yate kenpa'ti Apagba'taj huadakda o'nopo̱ika'uyate.
25 Apolosa Jesús Huairitaj ya'tipe̱e̱teda oknopo̱e̱po o'eretpakpo Jesústaj
durugteda o'manbatia'pakonhua'uyate. Kenda Jesúsa o'ka'uyate daka'da
o'manmadika'uyate. Aya'da nopo̱e̱hue' o̱'u̱ynig'a kenyo'da Juana kenda
Jesústaj o'manmadika'uyate kenpa'ti konig Juan bautiza o̱gka'uyatenig
kenyo'da o'nopo̱e̱'uy.

26 Apolos judíoen huaitake' jakyo me'pukhue' o'epo huaboa'da
o'manbatia'pakpo Jesústaj sue'da e'nopoada o'manmadika'uyate. Kenoka'
Aquila Priscilaere on'peedepo bebahue'yo huata' on'tohua'po. Aya'da Jesúsa
o'kika'uyatenig daka'da Apolostaj o'nonmadika'uyate.
27 Nogok Acaya huadaribayo Apolos e'huata' o'paknok Jesúsen
huanigpeika'eria e'tihuapokta' on'pakpo beroba' on'manigmadoya'uyate.
Acaya huadari huaknopoe'eri Apolostaj huadakda kan'nigpee'po beroba'
on'manigmadoya'po kenbate beroba' on'ta'mona'uyate. Okyedepo
Jesústaj huanigpeika'eritaj o'manmadika'po huakka'da huaknopoe'eritaj
o'batihuapokuyate.
28 Judío aratbut oknopoehue' huae'eritaj Jesúsen huadak hua'a 'urunanada
o'manbatia'pakonhua'po Jesús Diosen Cristo o'e'uyate. Kurudya'
o'ta'mona'uyate. Apagba' o'bona'pakpo Jesús hueretda Diosen Cristo o'uyate
o'manopoea'nok judíoa nama'da ia' onahue'dik o'nepo atokhue'da o'nuyate.

19

Efeso huakka' jakyo Pablo o'epo Jesúsen o'manbatia'pakonhuahua'po o'manmadika'uyate.

1 Kenoka' Apolos Corinto huakka' jakyo e'unhuahuika'te Pablo Efeso
dagte ote'te o'pokonpo Efesoyo okye'uyate. Keyo Jesústaj huaknopoe'eritaj
o'bahuahuay'uyate.
2 O'mana'po:
—¿Jesústaj huaboa'da moknopoedepo, Diosen Nokireg menpa'
mo'nopo'toe'? —Pabloa o'mana'uyate.
—Diosen Nokiregtaj sigpi' peehue'da o'ikay. —Efeso huaknopoe'eria
o'nona'uyate.
3 —¿Kateta' moknopoepo bautiza boka'uy? —Pabloa o'mana'nok,
—Juanen e'manmadika' oknopoenok bautiza mogka'uyne. —
Huaknopoe'eria o'nona'uyate.
4 —Aratbut e'nopo'koreade'te Juananayo bautiza o'magkika'uyate. Bau-
tiza o'magka'depo "Noga o'tiakde Diosa kentaj kurudya' o'ta'mona'uyate.
Kentaj yanoknopoe'." O'manika'uyate. —Kenda Pabloa huaknopoe'eritaj
o'mana'uyate.
5 Pablotaj daka'da on'peedenok kenpa'ti Jesús Huairi o'paknok bautiza
o'magka'uyate.
6 Kenoka' Pabloa e'batiba'ta'tete Diosen Nokiregga o'manopo'toenok
nogen hua'ate on'baapakuyate. Kenda Diosen Nokiregga huaboa'da
o'manopoea'denok on'manbatia'pakuyate.
7 Doce huabokerek Jesucristotaj o'noknopoe'uyate.
8 Bapa' puuga' Pablo judíoen huaitake' jakyo aya' okmapiee'ahuaddik
huame'noete o'kudika'po Jesús Huairitaj oknopoe'dik mo'e
o'manbatia'pakika'po mididhue'ada o'manika'po daka' o'manopoea'uyate.
9 Sue'ada Jesústaj e'nigpeeta' pakhue' o'nepo Jesústaj e'manmadika'
huakka'da egkupopakya' dakhuea'da on'batia'pakonhua'uyatenok.
Konigepo Pablo o'bakhua'po Tirannoen huamanmadika' jakyo
huaknopoe'eritaj o'batohua'uyate. Aya'da huame'noe Jesús Huairien hua'a
o'manbatia'pakonhuahuika'uyate.
10 Ken botta' huabayok Jesús Huairien hua'a o'manbatia'pakonhuahuika'nok
aya'da Asia huadaribayo huae'eri Jesús Huairitaj e'manmadika'
on'peee'uyate. Judío huae'eri nog aratbutere on'peee'uyate.

11 Diosa Pablotaj teyda o̱'e̱a̱'nok konig Diosyo'da ka'dik o̱'e̱nig o'kika'po
dakhue'taj o'bayarea'po.
12 Kena'po yudtata' on'nejpo kenpa'ti yudtaj joktega̱ on'nejdepo
on'tohua'po, aratbut e'digpaktaj kenpa'ti dakhue' e̱e̱'taj ke'na on'manejpo
on'bayarea'uyate. Kenpa'ti dakhue' toto' noki̱re̱gtaj on'makmaoro̱ka'uyate.
13 Sue'da judío nogyo̱ nogyo̱ huahuae'eri toto'taj huamakmaoro̱ka'eri
o̱'nepo, toto' a'makmaoro̱ka'po Jesúsendik dikka'dik o̱'e̱ne on'nopo̱e̱po,
—Yanoro̱k. Jesústaj Pabloa o'manbatia'pakika'. Jesúsa o'paknok yanoro̱k.
—Kenomeya̱ toto'taj on'mana'uyate.
14 Ken konig Escevaen huasi'poa on'da'uyate. Esceva judío sacerdote
huairi o̱'u̱yate. Ke'nen sietesi'poa kenda on'da'uyate.
15 Kenpa' e'manade'te,
—Jesústaj o̱ki̱e̱y. Pablotaj o̱ki̱e̱y. Opudtaj o̱ki̱e̱hue' o̱'e̱y. ¿Be mo'e̱t? —Toto'a
o'mana'uyate.
16 Kenda o'mana'depo kenbokereka Escevaensi'potaj aya'tada teynanada
o'magka'nok jakya' on'mamonpo, jura'bayo' kenpa'ti dakhuea' hua̱so̱' e̱gka'
on'mamon'uyate.
17 Kenda aya'ada Efeso huakka' jak hua̱e̱'eri judío nog aratbutere
huakka' on'me'pukpo. Huadakda Jesús Huairi o̱'e̱ o'noknopondepo
on'batia'pakuyate.
18 Kenpa'ti huakka'da Jesústaj huaknopo̱e̱'eriomey on'kupopakuyate. Arat-
but men'pe̱e̱'po nogda nogda nama'da ijkikamey on'mana'uyate.
19 Huakka'mona tidig o̱gkikame'te. Tidig huaka' huanopo̱e̱' beroba'
en'batotiakde'te huakka'ada on'tiahuaypo on'mama'hui̱ga̱'uyate. Ken ber-
oba' e'bae'nayo quinientos gramos de oro yokdik o̱'e̱.
20 Ken konig nogya̱' nogya̱' huakka'ada Jesús Huairien huadak hua'a
huaboa'da o'noknopo̱e̱'uyate. Kenpa'ti 'urua'da on'nigpe̱i̱ka'po Diosen
on'nigkika'uyate.
21 Nogok Pablo Jerusalényo̱ e'huata' o'pakpo, "huakkuru Macedonia
huadaribayo ijbata'huadunhua'apoy kenpa'ti Acaya huadaribayokon ij-
bata'huadunhua'apoy. Jerusalénya̱' Romayo ijhua'apoy." Pabloa oa'uyate.
22 Macedoniayo Timoteo Erastoere huatihuapokeritaj o'mata'mona'depo
nogi̱ti Asiayo Pablo o̱'un'uyate.

Efeso aratbut o̱gkupopakpo digda on'huadiaypo diga̱'da o'dokoyonhua'uyate.

23 Kenoka' Efesoyo Jesúsen huadak hua'a on'manmadikika'nok huakka'
aratbut o̱gkupopakpo diga̱'da on'mahuadiaypo diga̱'da o'dokoyonhua'uyate.
24 Demetrio huabokerek siro jaksi'po diosen jakonig huaka'eri o̱'u̱y.
Efeso aratbut aya'ada dios Dianataj o'noknopo̱e̱'uyate. Ettone' diostaj
o'dikka'uyate Diana. Demetrio huakka' nog huabokerekere Dianataj
huakka' siro e'ketka' jaksi'po o̱gkika'uyate. On'bahuaya'po huakka' huakupe
on'bae'ika'uyate.
25 Huakka' siro jaksi'po huaka'eri nog siro e'ketka' huaka'eriere Demetrioa
o'bakupopaka'po,
—Huairiomey, Dianataj siro jaksi'po huakka'da o'kika'ne kenpa'ti siro
e'ketka' dios o'kika'ne. Huakka' huakupe o'bae'ikay opuda̱ mo'nopo̱e̱ne.
26 "Huabokerekada e'ka' siro e'ketka' dios hueretda Dios ehue'
o̱'e̱." Pabloa nogyo̱ nogyo̱ Asiayo i̱yo̱ Efesoyokon o'hua'epo kenda
huakka'tada o'mana'nok Cristotayo'da huakka'ananada o'noknopo̱e̱. Kenda
mo'batiahuaydene kenpa'ti mo'matipe̱e̱dene.

27 Kenda oro'tehuapa' dakhue'da o̱'e̱. Onte'ti oro'en siro e'ketka' jaksi'po kenpa'ti oro'en siro e'ketka' aratbut pakhue'dik o̱'neapo. Bahuayahue'dikda mo'e̱a̱pone. Kenpa'ti aratbuta 'uru dios Dianaen jaktone'ta' pakhue' o̱'neapo. Oy dios Dianataj huakka'ada Asiaya' on'pak kenpa'ti nogbaya' nogbaya' on'pak. Kenomeya̱ ona'ti dios Dianata' pakhue' o̱'neapo. —Demetrioa o'mana'uyate.

28 Kenda on'pe̱e̱depo diga̱'da on'mahuadiayonpo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o̱'i̱ka'. —Efeso aratbuta 'utta'da o'dokoy'uyate.

29 Efeso huakka' jakyo huabada aratbut konig o'ka'apoy nopo̱e̱hue'ada o̱'nepo diga̱'da o'dokoypo Gayotaj Aristarcoeretaj on'bata'koyonpo Efeso aratbuten hua̱itake' jakyo on'batotokonhua'po nopoyo on'maboa'uyate. Ken Gayo Aristarcotere Pabloa nogyo̱ nogyo̱ o'batohua'ika'uyate. Gayo Aristarcoere Macedonia huadaribayo hua̱e̱'eri o̱'nuyate.

30 Huakka' aratbut e̱gkupopakyo Pablo e'kudta' e'paktada Jesúsen huaknopo̱i̱ka'eria Pablotaj on'to̱e̱nok kudhue'dik o̱'u̱yate.

31 Kenpa'ti sue'ada Asia huadaribayo huairi Pabloen huadi' o̱'nepo Pablotaj ka'none'po o'mata'mona'nok, "Hua̱itake' jakyo kudhue' ya̱e̱'." O'nona'uyate.

32 Hua̱itake' jakya' nogda huadik nogda huadik 'utta'da o̱'dapo nopo̱e̱huedạda 'utta'da o̱da'po mena'po o̱gkupopak nopo̱e̱hue' o̱'nuy.

33 Alejandro judío huabokerek o̱'u̱y. Ken aratbuta o̱gkupopaknig Alejandrotaj on'nopo̱a̱'depo aratbut nopoyo judío aratbuta Alejandrotaj on'tohua'nok e'manbatia'pakta' o'pakpo Alejandroa apakhue' ka'ne'po o'manigba'tenig'a.

34 Ke'na judío aratbut o̱'e̱ on'nokotpo dos horas 'utta'da on'basagkia'epo,

—Efeso aratbuten dios Diana huadakdapita' huairi o̱'e̱. —'Utta'da on'basagkia'e'uyate.

35 Ken gobierno huairien huamadoya'eri o'bodpo aratbuttaj o'baa'batika'depo o'mana'po:

—Huairiomey Efeso hua̱e̱'eri 'uru jak dios Dianaen oro' on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopo̱e̱. Kenpa'ti Diana e'ketka' dios kurudya̱' o'kotuynig. Oro'a on'tioka'ika' aya'baya'da aratbut on'nopo̱e̱.

36 Kenda buttida o̱'e̱ aya'ada huaa'dik o̱'ne yan'batik, basagkia ehue' yane'. Nopo̱e̱hue'ada ahue' yane'. Daka'da yan'nopo̱e̱po ya̱gka'.

37 Kenomey huabokerek bo'totiakdenig dakhuea' kahue' o̱'ne. Kenpa'ti opudomeyen diostaj dakhuea' huaahue' o̱'ne.

38 Demetrioere huabaa'eria betapi' e'huaa'ta' e'paknayo daka' huanopo̱i̱ka'eri huairitaj hua'dik o̱'nika'. Huanopo̱i̱ka'eri huairia me'pe̱e̱'po huayahuaya batia'pakdik o̱'ne.

39 Nogda e'ka'ta' e'paknayo huakka' jak gobierno huairi e̱gkupopakya' batia'pakdik mo'e̱a̱pet.

40 E'kupopakya' 'utta'da o'da'paknok kenpa'ti on'bake'tenok, "Dakhuea'da bo'kame'te." Roma huakhuairi a'dik o̱'e̱. Kateapi' a'tokhue'dik o̱'e̱a̱pet oro'a. —Huairien huamadoya'eria o'mana'uyate.

41 Kenda o'mana'depo, "yan'bahuati'," o'manan'uyate.

20

Macedonia huadaribayo kenpa'ti Grecia huadaribayo Pablo o'hua'uyate.

1 ’Utta’da ea’pak en’batikde’te Pabloa huanigpeika’eritaj
a’maboroayonya’po o’bakupopaka’uyate. O’manmadika’depo, “ijhua’dey,”
o’mana’depo Macedonia huadaribayo o’bakhua’uyate.
2 Macedonia huadaribayo nog huakka’ jakyo nog huakka’ jakyo
o’bata’huadunhua’po Jesústaj huanigpeika’eritaj daka’da o’maboroaypo
o’manmadikanhua’uyate. Nogoka’ Grecia huadaribayo okye’uyate.
3 Keyo bapa’ puug o’mata’unhuahua’po Siria huadaribayo hua’dikda
e’eada kusi’petone’yo huakuddik e’eada judío aratbut Pablotaj a’arakenya’po
onokkupobonok Pablo o’nopoedepo kusi’petone’yo huahue’ o’uyate.
Konigepo hua’ite onte’ti Macedonia huadaribayo ijhua’apoy, huaboa’da
o’nopoe’uyate.
4 Nogda huakka’ jakeri kenpa’ti nogda huadaribayo huae’eri Pablo-
ere on’hua’uyate. Sópater Berea jak huae’eri o’hua’uy. Tesalónica jak
huae’eri, Aristarco kenpa’ti Segundo on’bahua’po, Derbe jak huae’eri Gayo
kenpa’ti Timoteo on’bahua’po Asia huadaribayo huae’eri Tíquico Trófimoere
on’tahua’uyate.
5 Dagte huakkuru kenomey on’hua’depo huakka’ jak Troasyo oro’taj
monige’uyate.
6 Filipos huakka’ jakyo judíoen fiestate oro’ o’bape’uy. Kenda fiestate judío
aratbut biahue’ pan bape’dik o’nika’. Fiesta o’pokandepo kusi’petone’yo
o’hua’uy. Cinco huame’noe e’poegte o’hua’unhua’po Troas huakka’ jakyo
okye’depo Troasyo siete huame’noe o’un’uy.

Troas huakka’ jakyo Pablo o’ta’un’uyate.

7 Domingote pan a’bapeya’po konig Jesúsen huata’moneri ogkika’uyatenig
oro’ ogkupopakpo, Pabloa oro’ huanigpeika’eritaj monmadikanhua’po.
Eme’te ijhua’apoy o’nopoepo ijhue’da monbatia’pakonhua’po nopote siky-
oda monbatia’pakbeduyne.
8 Jak kutaya’nada e’bakariya’ o’kupopakuy. Keyoda huakka’ huakjeysi’po
o’bakpaknok.
9 Huabo o’epo huaboendik Eutico ventanate o’huadpo ijhue’da Pablo
o’manbatia’pakbednok ken huabo diga’da taytaya’ oa’po o’tayonpo jak ku-
taya’ o’kotuy. E’bueyon’ o’dupaka’po jakyo on’hueda’uy.
10 Ken Pablo o’huarakdepo huabotaj huikudate o’tihuadato’po o’doko’epo,
—Me’pukhue’ yane’, huabo o’noe. —Huama’buy huaknopoe’eritaj
o’mana’uy.
11 Ken ona’ti jak kutayo o’behuikonpo pan o’pohuesea’po o’batobape’depo
onte’ti o’manbatia’pakpo o’tokme’uy. O’batikdepo o’bakhua’uy.
12 Huabotaj e’noe’ on’tohua’nok aya’ada durugnanada on’mae’uy.

Troasya’ Mileto huakka’ jakyo Pablomey on’hua’uy.

13 Oro’ huakkuruda o’hua’uy. Asón huakka’ jakyo Pablotaj a’eya’po
kusi’petone’te o’hua’uy. Pablonayo hua’ite e’hua’ta’ o’pakuyate.
14 Asón jakyo Pablotaj o’huahuaydepo kusi’petone’yo o’bakudonpo Miti-
lene huakka’ jakyo o’hua’uy.
15 Keya’ o’hua’uy. Eme’te Quío huagkuta’mejte o’pokonhua’po adme’ta’
Samos huakka’ jakyo o’tiakuy. Trogilioyo okmapiahuaduy. Eme’te Mileto
huakka’ jakyo o’tiakuy.
16 Efeso huakka’ jak Asia huadaribayo o’e. Jerusalényo Pablo ida e’hua’ta’
o’pakpo judío aratbuten fiesta Pentecostéste e’bape’ta’ o’pakpo. Konigepo
ida e’hua’ta’ o’pakpo Asiayo ijhue’da eee’ta’ pakhue’ o’epo Efesoyo e’hua’ta’
pakhue’ o’uy.

Pabloa Efeso huaknopo̱e̱'eri huairitone'taj o'manbatia'pakonhua'uy.

17 Miletoyo Pablo o̱'e̱po, Efeso huanigpe̱ika'eri huairitaj kan'totiake'po
o'mata'mona'uy.
18 Ken huairi en'batiakde'te
—Asiayo yo̱kye̱'depo huakkurutedda huame'noeyte huadakda ijkika'uy.
Ta'pota'tion huadakda ijkikamey. Opuda̱ kenda daka' mo'nopo̱e̱ne.
19 Botbayoka' opudere i̱jikamey. Huadaknopo'da Diostaj ijnigpe̱ika'po
Diosen ijkika'uy. Opud Diostaj daka' kan'nigpe̱ike'po huakka' yonhuikon-
hua'uy. Judío aratbut do'taj e'arakta' on'pakpo dakhuea'da me'nogkika'uyne
opuda̱ Efeso huairi kenda mo'nopo̱e̱.
20 Daka'da e'manmadika' opudtaj a'tihuapokya'po o'nonmadikika'uyne.
Jak kurute huakka' aratbuta e'pe̱e̱te o'nonmadikika'uyne kenpa'ti opuden
jakya' o'nonmadikika'uyne.
21 Dakhuea' e'ka' yan'batik Diostaj yan'nopo'korea', Jesucristo Huairitaj
yanoknopo̱e̱'. Judíotaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'nona'ika'uyne.
22 Oy Jerusalénye̱ ijhua'apoy. Diosen Noki̱re̱ga̱ be'ta'mona'nok ijhua'apoy.
Ke̱ya̱' menpapi' me'nogka'apone nopo̱e̱hue'da ijhua'apoy.
23 Ke̱ya̱' huabakuda̱' jakyo bo'kuda̱'apone. Pai'da ijnopo'e̱a̱pone. Diosen
Noki̱re̱ga̱ mena'ne.
24 Kenda menogka'apone ijnopo̱e̱po mepu'kehue'dikda i̱jje̱y. Do'huedda
huabidda e'noeta' pakhue' i̱jje̱po kenyo'da durugda Diostaj ijpe̱e̱po
ke'nenyo'da huadakhuapa a'kaya'po kika'dik i̱jje̱y. Diosen kakike'po
me'ta'mona'uynok kenpa'da e'dakea'ta' ijpaki. Diosa di'nanada o̱'e̱po
Jesúsa mo'nigbuey'uynok aya'ada nopo'korea'dik ya̱'nepo kenpa'ti
dakhuea' e'ka' Diosa o'bakkahuea'apet. Kenda nogyo̱ nogyo̱ durugteda
ijmanbatia'pakonhuahuika'poda e'kuhuitta' ijpaki, ken.
25 Ken Dios huairitaj nigpe̱ika'dik mo'e̱. Kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a
opudere ijmanbatia'pakika'mey. Opudomey do'taj onte'ti tiahuayhue'dik
o̱'neapone.
26-27 Aya' Diosba' daka'da o'nonmadikikame'ne. Be'api' oknopo̱e̱hue'
e̱e̱'nayo "Pabloa Diosba' daka' onmadikahue' mo'i̱ka'ne'," ahue'dik o̱'ne.
28 Opuda̱da huadaknopo'da yan'to̱ika'. Opuda̱da daka' yan'nopo̱e̱po
yan'nigpe̱ika'. Huata'da yan'tioka'ika'. Aya'da huaknopo̱e̱'eritaj Jesucristo
o'manigbuey'uyatenok konige̱po Jesúsenyo' o'tamae. Aya'da Cristoen
huanigpe̱ika'eritaj daka'da yan'manigto̱ika'. Diosen Noki̱re̱ga̱ kenda
mona'uyne opudtaj.
29 Do'hua o'nokhua'apone. Do'hua e'nokhuade'te nama'da
huamanmadika'erikon opudere a̱'e̱ya̱'po Jesúsen huanigpe̱ika'eritaj Diostaj
eknopo̱e̱batika'ta' on'eretpakpo yan'batiakapet. Konig dubakuhua ovejataj
e'barakta' on'pakpo o̱'nika' konigti nama'da huamanmadika'eria opudtaj
Diostaj e'maknopo̱e̱batika'ta' yan'eretpakapet.
30 Sue'da huanigpe̱ika'eria opud e̱'hua̱ikaya'da huaboa'da nama'da
huadik monmadika'apet. Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj kenda kan'nigpe̱e̱'po
kan'kike'po.
31 Nama'da huamanmadika'eritaj keyoj, ijjay. Bapa' huabayok huame'noe
kenpa'ti sikyo batikhue'da opudtehuapa' Diostaj yonhuikpo Jesúsen huadak
hua'a on'maboroayonhuahuika'ne. Aya'tada opudtaj o'nonmadikikame'ne.
Kenda okkahuehue' yanikati'.
32 Ken, opudtehuapa' Diosa daka' kabatiokike'po Diosen di'da hua'a ka-
manopo'to̱e̱'po ken hua'ataj mo'nigpe̱ika'po teyda moknopo̱e̱po, Diosen
huanigpe̱ika'eriere mo'noeonhuahuika'apo.

33 A'nenda opudere ijjunhuahuika'uy. Do'tehuapa' opuden huakupe opuden yudtapi' pakhue' ijjikamey.
34 Do'tehuapa' kenpa'ti doere huamanmadika'eritehuapa' ijbaikamey. Opuda kenda daka' mo'nopoene.
35 Kenda ijbaika'po pai'da aratbuttaj ijbayokikamey opud konigti yan'baapo pai'da e'nahue'taj yan'bayokikati'. "Katetehue' huabayokeria durugnanada o'nika'. Eyokte huabae'erinayo sue'da durugda o'ne." Kenda Jesús Huairia oa'uyate. —Pabloa Efeso huanigpeika'eri huairitaj o'mana'uyate.
36 Kenda oa'depo Pabloa huikudate on'bahuadpo aya'da Efeso huanigpeika'eri huairiere o'tiona'pakuyate.
37 Pablotaj aya'ada on'ta'bahuikpo on'doko'epo kenpa'ti konig kenomey ogkika'uynig konigti on'buyuke'uyate.
38 "Onte'ti do'taj tiahuayhue' o'neapone," Pabloa o'mana'denok suhue'nanada on'mae'uyate. Kenoka' kusi'petone'te on'tahua'uyate.

21

Jerusalényo Pablo o'hua'onhuahua'uyate.

1 Huama'buytaj o'bakhua'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Cos huagkuta'mejyo meyopi' bethue'da butukda o'hua'uy. Eme'te huakka' jak Rodasyo o'hua'uy. Keya' huakka' jakyo Pátarayo o'hua'uy.
2 Pátara nog kusi'petone' Fenicia huadaribayo huahua' o'huahuay'uy. O'kudpo o'hua'uy.
3 E'hua'te huagkuta'mej Chipre o'tiahuay'po opetopen o'hua'po Siria huadariyo o'hua'uy. Tiro huakka' jakyo katepi' o'batatohua'po batabakotandik o'epo o'betuy.
4 Tiro huakka' jakyo Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaydepo kenomeyere siete huame'noe o'unhua'uy. Diosen Nokirega huaknopoe'eritaj kenda o'manopoea'nok "Jerusalényo huahue'dik yae', Pablo." Huaknopoe'eria o'nona'uy.
5 Ken siete huame'noe o'edepo a'huaya'po o'orok'uy. Huakka' jak kurute aya'ada Jesúsen huaknopoe'eri ettone'ere huasi'poere bo'ta'tiakuyne. Kuhuadte huikudate o'bahuadpo Diostaj o'tiona'pakuy.
6 "Yanhuati'," e'mabajbajte mona'uyne. "Yan'maeti'," o'mana'depo kusi'petone'yo o'kuduy. Kenomey ke'nen jakyo on'bahua'uyate.
7 Ken huakka' jak Tiroya' o'bakhua'uy. E'pogyo kusi'petone'yo o'hua'uy. Tolemaida huakka' jakyo o'betuy. Jesúsen huaknopoe'eritaj o'bahuahuaypo nogme'noetida kenomeyere o'mata'eahuaduy.
8 Eme'te Pablo oro'ere o'hua'uy. Cesarea huakka' jakyo okye'uy. Cesareayo Felipeen jakyo o'hua'uy. Felipe Jesúsen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po nogya' nogya' o'manbatia'pakika'uyate. A'nenda siete'a huabatihuapokika' on'baktie'ea'uy. Ke'na nogtida o'uy. Kenere o'eonhua'uy.
9 Felipeen botta' botta' huayobu o'tauy. Toepakhuedyo' o'tauyate. Kenomeytaj Diosa o'manopoea'nok kenda on'manika'uyate.
10 Huakka' huame'noe e'ede'te Diosenba' huamanbatia'pakeri Judeabaya' okye'uy. Ke'nendik Agabo o'uy.
11 Oro'taj a'ta'huadya'po o'tiakuy. Agabo maka'bij Pablotada jokbijjeato'po huata' o'itinukupo kenpa'ti o'ba'tinukupo o'batia'pakpo,
—Jerusalényo judío huairia Pablotaj in konig o'nogka'apo. Kenpa'ti Roma aratbuttaj on'bayokapo. Diosen Nokirega mename'ne. —Agaboa oro'taj mona'uyne.

12 Kenda o'pe̱e̱depo oro' kenpa'ti Cesarea huaknopo̱e̱'eria Pablotaj ona'po,
"Jerusalényo̱ huahue' ya̱e̱'." Diga̱'da ona'uynig'a.
13 Pablonayo mona'po,
—¿Mena'po dota' mo'bahuik? ¿Mena'po pai'da on'nopo'e̱a̱'? Do'taj kuda̱'dik
me'nene kenpa'ti Jerusalén huakka' jakyo Jesús Huairien hua'a ijmanba-
tia'pakika'nok bueydik i̱jje̱po bueydik i̱jje̱y. —Pabloa mona'uyne.
14 Pablo oro'taj nigpe̱e̱hue' mo'e̱nok,
—Kate Jesús Huairia e'kata' o'pak megke'. —Ona'depo okbatikon'uy oro'.
15 Ken katepi' e̱'ta̱e̱' kutamayo o'bahue'udpo Jerusalényo̱ o'hua'uy.
16 Sue'ada Jesústaj huaknopo̱e̱'eria Jerusalényo̱ bo'tahua'uy. Mnasónere
o'hua'po ke'na Chipreyo hua̱e̱'eri o̱'u̱y. Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri o̱'i̱ka'uyate.
Mnasónen jakyo Jerusalényo̱ bo'tohua'uyne. Ke̱yo̱da o̱'i̱ka'uy.

Pablo Jacobotaj on'ta'huade̱'uyate.

17 Jerusalényo̱ e'tiakde'te Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huama'buya du-
rugteda bo'eduyne oro'taj.
18 Jacobotaj a'ta'huadya'po eme'te oro'ere Pablo o'hua'uy. Jacoboere
aya'da Jesucristoen huaknopo̱e̱'eri huairitone' on'mauy.
19 "Ijtiaki," Pabloa o'manato'depo, Diosa daka' be'tihuapoknok Jesúsen
huadak hua'a o'manbatia'paknok huakka'nada nog aratbut huaboa'da
on'nopo'korea'po Jesús Huairitaj o'noknopo̱e̱me'. Kenda Pabloa
o'manbatia'pakuy.
20 Kenda on'pe̱e̱depo, huadakda o̱'e̱ Dios, 'urua'da o'kadhuahuame'te
Diosa, on'batia'pakdepo, Pablotaj o'nona'po:
—Huadakda huama'buy. Huakka'nada miles judío huaknopo̱e̱'eri i̱yo̱da
e̱'e̱a̱da Moisésenkon aya'ada nigpe̱i̱ka'dik o̱da'ika'.
21 Judío aratbuttaj nog aratbutenbaya' nama'da Pabloa o'manmadikika'.
Kenda Moisésa o'mana'uyate kahue'dik o̱'ne. Kenpa'ti huabokereksi'po
huasi'dak oktegi̱kahue'dik o̱'ne. Kenpa'ti konig judío aratbut
o̱gkika'uyatenig kikahue'dik o̱'ne. Kenda i'manmadikika'nig ontaj judío
huaknopo̱e̱'eria mo'tipe̱e̱me'te.
22 ¿Konige̱po oro' kate ka'dik o̱'e̱? Kenomey judío huaknopo̱e̱'eri Pablo
o'tiakde on'pe̱e̱depo kupopakdik o̱'neapo.
23 Konig ya̱g'kati' o'nonapone: Oro'en botta' botta' huabokerek mo'e̱ne.
Ken konig o'ka'apoy buttida Diostaj o'noname'tenigda. Kenda ka'dik o̱'ne.
24 Yan'batohuati'. Kenomeyere Diosen jakte konig Moisésa
o'mana'uyatenigda Diostaj yan'bayokti'. Kenomeytaj oveja 'uhua ka'de'po
huakupe yabayokti'. Oveja 'uhua Diostaj e'batiarakade'te kuse̱rena'da
kupie'dik mo'maeapet. Kenda eka'nayo judío aratbut huaknopo̱e̱'eri opudtaj
bo'tiahuaypo noga̱ nama'da on'huaa'me'te on'nopo̱a̱po kenpa'ti Moisésenba'
o'kika', on'nopo̱a̱po, ken.
25 Kenpa'ti nog aratbut huaknopo̱e̱'eritaj o'manigmadoya'uy. Kenda ka'dik
e̱'hua̱e̱' o'manigmadoya'uy oroa. Konig judíomey o̱gkika'nigtaj kikahue'dik
e̱e̱'tada ken huaen dios e'ketka'taj e'yokde' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti
mimipi' bapehue'dik yanika'. Kenpa'ti e'huerenpitiduku'te e'buey bape-
hue' yanika'. Kenpa'ti nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejhue'dik yanika'. Kenyo'da
o'manigmadoya'uy. —Jacoboomeya̱ Pablotaj o'nona'uy.

Diosen huamanmadika' jakya' Pablotaj on'to̱ro̱kuy.

26 Ken Pabloa botta' botta' huabokerektaj o'batohua'po eme'te
kenomeyere onokteyo' Diostaj 'uru'dikyo' o̱gka'uyate. Siete huame'noe

nigẹ'dik ọ'nepo kenoka' Diostaj ovejapi' vacapi' o'nigarakapet kenda sacerdotetaj a'na'ya'po Diosen huamanmadika' jakyo on'kudonme'te.

27 Ken siete huame'noe huapokdikte ẹẹ'te sue'da judío aratbut Asia huadaribaya' Diosen jakyo Pablotaj on'tiahuaydepo huakka'da aratbut ẹgkupopakte Pablotaj dakhuea' on'batia'pakdenok Pablotaj on'epo. On'tọẹ'uy. 'Utta'da on'mana'po:

28 —Bo'tihuapok Israel huabokerek. In huabokerek nogbayo nogbayo o'huae'ika'po, oroen e'manmadika' dakhue'da ọ'ẹ o'manmadikika'po, Moisésenba'taj pẹẹhue'dik yanika' o'manmadikika', kenpa'ti in Diosen jaktaj dakhuea'da o'huaa'po kenpa'ti nog aratbuttada Diosen jakyo o'bakudạ'nok Diostaj tạhuịrịgạ'da ọgkika'po. —Nogbayo judío huabokereka 'utta'da on'mana'uyate. Nama'da on'mana'uynig'a.

29 Jerusalényọ 'ikken Pablo Trófimoere judíoa on'tiahuayme'te. Diosen jakyo Pablo Trófimo Efeso huạẹ'eritaj o'tokudtaj judíomey nama'da on'nopọẹpo nama'da on'huaa'uynig'a.

30 Aya'da Jerusalén jak huạẹ'eri on'pẹẹdepo, on'diayonpo, on'huaketonyakpo on'kupopakpo. Pablotaj on'tọẹpo Diosen jak kurute on'tọrọkonpo. Diosen huamanmadika' jak ịdada o'nokhuikuy.

31 Kenoka' Pablotaj e'arakta' on'pakpo, aya'da jak huạẹ'eri 'utta'da on'maboya'. Kenda Roma sorotataj huairi o'matipeundepo,

32 ịdada sorotataj sorotataj huairiere ọgkupopakonpo aratbut ẹgkupopakyo on'baketonyakuy. Aratbuta huairitaj sorotatatere on'batiahuaydepo Pablotaj e'tuktukada on'batikon'uy.

33 Sorotataj huairia Pablotaj ibodteda o'huatiakdepo o'tọẹạto'po, "Botta' sirobia yan'tinuku'," o'mana'po, Kenta' o'mana'po: "¿Be'a yạ'ẹ?" "¿Kate yaka'?" o'mana'nig'a.

34 Huairitaj pẹẹhue'ada huakka'da nogda nogda huadik on'mana'po huairia nopọgkahue' ọ'ẹpo kenigda o'mana'uy.

"Oro'en jakyo yan'tohua'." O'mana'uy.

35 Sorotataen jak huabehuikyo ẹ'ẹde'te aratbuta Pablotaj dakhuea'da ẹgkata' on'paknok sorotataj Pablotaj kutayo huabagkutope'te baktohua'dik ọ'nuy.

36 Kenpa'ti

—Yanarak ke'na kabueye'. —Huakka'ada ta'poyen o'dadyakuy.

Huakka' aratbuttaj Pabloa huata' o'mantia'pak'uyate.

37 Huakpayo huakudạ'dikte ẹẹ'te huairitaj Pabloa ona'po: "¿Menpa' on'ere batia'pakdik ịjjẹ?" Pabloa ona'uy.

—¿Griegoen hua'ate menpa' i'nopọẹ?

38 A'nenda Egiptoyo huạẹ'eri huabokerek Roma huairitaj ẹ'enta' o'pakpo kente aratbut ehue' ẹ'ịka'yo cuatro mil huabarakeri o'batohua'uyate. ¿Ke'na ehue' ị'ẹ? —Sorotataj huairia Pablotaj ona'uy.

39 —Do judío aratbut ịjjẹy. Cilicia huadaribaya' huaboro'mon Tarso huakka' jak huạẹ'eri ịjjẹy. Aratbuttaj e'mana'ta' ijpaki. —Pabloa ona'uy.

40 "Mana'dik ị'ẹne." Sorotataj huairia ona'nok Pablo huabehuikte o'bopo, o'manigba'tepo. Ken soata' ẹ'ne'te en'batikde'te kenomeyen hua'a hebreo hua'a o'mana'po:

22

1 —Kenda ijkadhuahuikamey o'nontia'pakapone. Daka' men'pẹẹ', egomey pogomey. —Pabloa huaboa'da o'mana'denok

2 hebreo hua'a kenomeyen hua'ate Pabloa o'mana'nok aratbut on'pe̱e̱depo
nogi̱tinada soata'da o̱'nenok,
3 —Judío aratbut i̱jje̱y. Cilicia huadaribayo Tarso huakka' jakyo
ijsi'poe̱'uy. I̱yo̱ Jerusalénye̱o̱ ijkerekuy. Huamanmadika'eri Gamaliela
me'nonmadika'onhua'ika'uyne. Aya'da adhuea'pane'en e'mana' o̱gkika'nok
daka'da yoknopo̱ika'uy. Kenpa'ti Diosen e'kata' ijjeretpakpo ijkika'uy konig
opud oy bo'kika'nig.
4 A'nen Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj ijbaukikamey. E'barakta' ijpakpo,
ijbaepo ijbakudikamey. Huabokerektaj ettone'tabeta' ijkika'uy.
5 Sacerdote huairi kenpa'ti aya'ada huatone' huairi huakupopakeria do'taj
mentiahuayika'uyne konigti onbatia'pakdik mo'e̱ne. Kenpa'ti Damasco
huakka' jakyo judío huama'buytaj kan'batotiake'po men'nigmadoya'uy.
Ken beroba' do'taj men'yokuyne. Kenda ijtohua'uy. A̱yo̱ Cristoen
huaknopo̱e̱'eritaj a'baukya'po ijhua'uy. Jerusalénye̱o̱ a'batotiakya'po
kan'mabitbite'po kan'bakude'po ijhua'uy.

Konig Jesús Huairitaj ijnopo'korea'uy, Pabloa o'batia'pakuy.
(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

6 Ken dagte ijhua'po Damasco huakka' jakyo meyo̱hue'da e̱'e̱de'te tokhuad
e'huadte i̱dada kurudya̱' huakjeytone' do'taj be'tita'tenok
7 sorokte i̱jhue̱kon'uy. "¿Mena'po diga̱' megka'ne, Saulo?" Ijpe̱e̱'uy.
8 "¿Be'a i̱'e̱, Huairi?" Yona'uy. "Jesús Nazareteri i̱jje̱y. Kentaj diga̱' i̱gka'ne."
Jesús Huairia mena'uyne.
9 Kenomey doere on'hua'uynig'a huakjey on'tiahuaypo on'me'pukonpo
Jesústaj 'uruda pe̱e̱hue' o̱'ne'uy.
10 "¿Kate ka'dik i̱jje̱y, Huairi?" Yona'uy. "Yabo', Damascoyo yahua'. Ke̱ya̱'
kenda ka'dik i̱'e̱a̱ponig noga̱ mona'apone." Jesús Huairia mena'uyne.
11 Huaboro' huakjeya bekpohuiukan'uynok. Kenomey doere
on'hua'uynig'a do'taj men'ta'koypo men'tohua'uyne. Ken Damascoyo
men'tokye̱'uy.
12 Ken Damascoyo nogbokerektida o̱'e̱po huadik Ananías o̱'u̱y. Ke'na
Apagba' Moisés e'madoya'ba' daka'da o'nigpe̱i̱ka'uyate. Aya'da judío Dam-
asco hua̱e̱'eria Ananías huadakda o̱'e̱ on'huaa'ika'uyate.
13 Ananías do'taj behuatiakuyate. "Huaboa'da ona'ti tiahuaydik yae'."
Mena'uyne. Kenpa' ena'te ona'ti huadakda ijtiahuay'uy. Kentaj ijtiahuay'uy.
14 Kenpa' mena'po: "Oro'en Apag Dios a'nennada ontaj bektie'ea'uy. Konig
Apag Diosa o'paknig kaknopo̱e̱'po, Cristo kenpa'da huadak huakika'eritaj
on be'tiahuay'epo kenpa'ti Jesús Huairitaj hua'ada me'pe̱e̱'po Diosa ok-
tie'ea'uyate.
15 Nogbaya' nogbaya' aya'da i'tiahuaymetnig aya'da i'pe̱e̱metnig
i'batia'pakonhuahuika'apo, Jesucristoen i'manbatia'pakonhuahuika'apo.
16 ¿Oy mena'po ijhue'da i'huad? Yabo'. Bautiza yaka'. Jesu-
cristotaj yaknopo̱e̱po e'tiona'pakte Diosa o̱'nen dakhuea' e'ka'taj
menopo'tihueke'apone. Bekkahuea'apone," Ananíasa mena'uyne.

Konig nog aratbutyoda do'taj Diosa me'ta'mona'uy. Pabloa o'batia'pakuy.

17 Ken, Jerusalénye̱o̱ ijkumejdepo Diosen jakyo ijtiona'pakpo konig
e'yorokpa' ijtiahuay'uy.
18 Huairitaj ijtiahuay'uy. Mename'ne: "Jerusalénya̱' i̱dada yabakhua'
kenda do'taj i'manbatia'paknig i̱yo̱ aratbut e'pe̱e̱ta' pakhue'da mo'e̱a̱pone."

19 “Aya’da huaknopo̱e̱’erien hua̱itake’ jakyo ijbahuahua’uy. O̱’nen huaknopo̱e̱’eritaj huabakuda̱’ jakyo ijbatohua’po, ijmabitbitdepo ijbakuda̱’uy. In aratbut kenda on’nopo̱e̱.
20 O̱’nen huamanbatia’pakeri Esteban kenoka’ en’arakte do kenteda ijbopo Estebantaj huaarakeri huadakda o̱gka’ ijnopo̱e̱’uy kenpa’ti huaarakerien yudtaj ijmata̱to̱e̱po i̱jje̱’uy.” Jesús Huairitaj yona’uy.
21 “Judío ehue’taj nog aratbutte o’ta’mona’apone. Yahuati’.” Jesús Huairia mena’uyne. —Kenda Pabloa huakka’ judío e̱gkupopakte o’mana’uy.

Pablotaj sorotataj huairia o’mekto̱e̱’uy.

22 Kenda ea’te judío aratbuta Pablotaj on’pe̱e̱nig’a huaboa’da ’utta’da on’basagkia’uy.
—In huabokerek ka̱e̱’. —’Utta’da on’basagkia’uy.
23 Batikhue’ on’basagkia’udhua’po kenpa’ti on’huadiaypo yudtaj o’nokhuinhuinpo soroko̱g’ kurudyo̱ o̱’nene’po
24 “Sorotataen jakyo yan’kuda̱’,” kenpa’ti “mena’po judío aratbut kentaj ’utta’da on’basagkia’enok kenda e’nopo̱e̱’ta’ ijpaki Pablotaj yan’bitbit.” Sorotataj huairia o’mana’uy.
25 A’bitbitya’po en’tinuku’ete,
—Roma hua̱e̱’eritaj huairia Roma gobiernoen aratbuttaj pe̱e̱hued e̱’e̱a̱da mabitbithue’dik o̱’e̱. Roma huadariyo hua̱e̱’eri i̱jje̱y do. —Ken capitántaj Pabloa ona’uy.
26 Kenda enade’te capitán sorotataj huairitaj o’hua’po onato’po:
—Keyoj, katea’ i’mana’. In huabokerek Roma huadariyo hua̱e̱’eri o̱’e̱. —Capitána ona’uy.
27 Huairi Pablotaj o’huatiakonpo, ona’po,
—¿Buttida Roma huadariyo hua̱e̱’eri i̱’e̱? —Sorotataj huairia ona’nok,
—E̱e̱’. —Pabloa ona’uy.
28 —Romayo hua̱e̱’eri a̱’e̱ya̱’po huakka’ huakupe ijbayokuy. —Huairia ona’nok,
—Roma huadariyo donayo ijsi’poe̱’uy. —Pabloa ona’uy.
29 Kenomeya̱ Pablotaj on’bitbitaynig o’nokbahua’uy. Kenpa’ti huairia Pablo Romayo hua̱e̱’eri o̱’e̱ o’nopo̱e̱depo o’me’pukpo okhua’uy.

Judío Sacerdote Huairitaj kenpa’ti judío huairitone’taj Pabloa o’mana’uy.

30 Eme’te kate Pabloa yakame’te judío huairia kenda kan’huae’po sorotataj huairia e’nopo̱e̱’ta’ o’pakpo Pabloen sirobij e’tinuku’ o’kujpo kenpa’ti judío sacerdote huairitaj kenpa’ti judío huairitone’taj ka̱gkupopake’ o’bahuaa’po. Ken on’kupopakdepo kenomey e̱gkupopakyo Pablotaj o’tohua’uy.

23

1 Ken sacerdote huairitaj kenpa’ti judío huatone’ huairitaj Pabloa o’batiahuaypo o’mana’po:
—Huadakda ijkika’mey oyda kenpa’ti. Diostaj huadakda i̱jje̱po durugnopo’da i̱ji̱kay. —Pabloa o’mana’uy.
2 Pablo kenda ea’te, “Huakittata’ yan’bogbas.” Sacerdote Huairia Ananíasa o’mana’uy. Pablotaj meyo̱hue’da huata’boeritaj e’mana’tada,
3 —Diosa ontaj o’bogbasapo. On nama’da huanopo̱e̱’eri i̱’e̱po konig Moisésenba’te o’uyatenig do’taj pe̱e̱’dik o̱’e̱ne. On’nayo konig Moisésenba’ o’mana’ika’nig kenda nigpe̱e̱hue’ada do’taj yan’bogbas nama’da i’mana’ne. —Pabloa ona’nok.
4 —Kenpa’ Diosen Sacerdote Huairitaj dakhuea’ ina’. —Kente meyo̱hue’da huaboeria Pablotaj o’nona’nok.

5 —Ke'na Sacerdote Huairi o̱'e̱ nopo̱e̱hue' i̱jje̱po ijjay, egomey. Apagba'te oa'po, "Opuden huairitaj dakhuea' ahue'dik mo'e̱ne." Apagba'a kenpa' oa'. —Pabloa o'mana'uy.

6-8 Aratbut on'bueydepo ona'ti noyhuadhue' o̱'neapo kenpa'ti Diosen huata'moneri ehue' o̱'ne kenpa'ti noki̱re̱gpi' ehue' o̱'e̱. Kenda saduceo aratbut o̱da'ika'. Aratbut on'bueydepo ona'ti on'noyhuada̱po, Diosen huata'moneri o̱'ne, kenpa'ti noki̱re̱g o̱'e̱. Kenda fariseomeynayo o̱da'ika'.

Sue'da huakka' judío huairitone' saduceo o̱'nuy. Nogomey sue'da huakka' judío huairitone' fariseo o̱'nuy. Pablo kenda o'nopondepo 'utta'da o'mana'po:

—Fariseo i̱jje̱y. Do'hued huabetkudakente fariseo o̱'ne. Aratbut on'bueyika'nig ona'ti on'noyhuada̱po yoknopo̱ika'nok i̱yo̱da opud huairia on'totiakne, do'hued egomey. —Pabloa o'mana'uy.

Kenda eade'te fariseo noyhuaddik o̱'ne o̱da'nok saduceoata noyhuadhue'dik o̱'ne o̱da'nok huayahuaya on'maboy'uy. Kenomeya̱ huayahuaya kenda e'manpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nuy.

9 Kena'po huayahuaya 'utta'da on'maboydepo sue'da Apagba' e'mana' huamanmadika'eri fariseo huaknopo̱e̱'eria on'mana'po:

—In huabokerek dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'. Kentaj noki̱re̱ga̱pi' ya'batia'pakuyetpi' kentaj Diosen huata'moneria ya'batia'pakuyetpi'. Diostaj dakhuea' o̱gkahue' mo'ne. —Fariseo huaknopo̱e̱'eria on'mana'uy.

10 Huiyoka'da huayahuaya on'maboynok Pablotaj dakhue'da yanogka'apet sorotataj huairia o'noponpo diga̱'da o'tome'pukpo, "Judío huairi nopoyo yanhua'. Pablotaj yan'to̱ro̱kpo sorotataen jakyo yan'tohua'." Sorotatataj o'mata'mona'uy.

11 Eme'te esikde'te Pablotaj Jesús Huairi o'tibopo,

—Teyda ya̱i̱ka'po me'pukhue' ya̱i̱ka'. I̱yo̱ Jerusalénye̱ do'taj 'urua'da i'manbatia'pakme'ne huakka' jak Romayakon konigti manbatia'pakdik i̱'e̱a̱pone. —Jesús Huairia Pablotaj ona'uyate.

Pablotaj mon'arak. Sue'ada judíoa huayahuaya on'batia'pakuyate.

12 Eme'te sue'ada judío aratbuta "Pablotaj mon'arak." Aya'ada on'nopo̱e̱po o̱da'po:

—Pablotaj arakhued oro' bapehue'dik o̱'e̱a̱pone kenpa'ti mayhue'dikda o̱'e̱a̱pone. E'pe'nayo e'mai'nayo oro' dakhue'da mae'dik o̱'e̱a̱pone. Nogpa'dakon adhue'dik o̱'e̱ne. —Aya'ada onpayo' o̱da'uyate.

13 Ken konig Pablotaj o'arakapoy nogi̱ti cuarenta e'pok huabokereka on'batia'pakuyate.

14 Sacerdote huairitaj judío huatone' huairitere on'bahuahua'po on'mana'po:

—Pablotaj arakhued oro' e'bapudhua'nayo oro'taj Diosa dakhuea'da o̱gka'dik mo'e̱ne, oro' aya'ada kenpa' oa'mey.

15 Sorotataj huairite yan'mata'mona'. Pablotaj nogi̱ti e'pe̱e̱ta' o'paki. Eme'te oro'taj monigtotiak. Nama'da yanati'. Oro'nayo dagte en'totiakte i̱yo̱ tiakhued dagta' a'arakya'po o'nige̱'apoy.

16 Pablotaj on'arakapo judío huabokereka kenda Pabloen huatoa'yo o'mape̱e̱po Pablotaj a'batia'pakya'po sorotataen jakyo o'huahua'uyate.

17 Pablo kenda o'pe̱e̱po sorotataj Capitántaj ona'po:

—In huabotaj sorotataj huairite yatohua'. Huairitaj e'batia'pakta' o'pak. —Pabloa sorotataj capitántaj ona'uyate.

18 Sorotataj capitána Pabloen huatoa'yotaj sorotataj huairite o'tohua'depo,

—In huabo ontaj ka'batia'pake'po sorotataj huairitaj yatohua'. Pabloa mena'ne. —Sorotataj capitána ona'uy.

19 Sorotataj huairia huabotaj o'ta'koyonpo sue'da adyon o'tohua'depo,
—¿Katea' do'taj e'batia'pakta' i'pak? —Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.
20 —Judío aratbuta konigyo' on'pakpo, "Eme'te judío sacerdote huairitaj judío huatone' huairieretaj Pablotaj monigtotiak. Nogiti daka'da Pablotaj e'peeta' o'paki." Nama'da ontaj mona'apone.
21 Kenomeytaj manigpeehue' yae'. Cuarenta e'pok huabokereka o'nokmairegiregapo Pablotaj a'arakya'po on'nigeapo "Pablotaj arakhued oro' e'bape'nayo Diosa oro'taj dakhuea'da ogka'dik mo'ene." Aya'ada kenpa' odame'te. Kenpa'ti oyeddapi' eme'tepi' ijta'mona'apoy o'na ea'te on'peepo ekpoe' mo'nigeapone. —Pabloen huatoa'yoa sorotataj huairitaj ona'nok.
22 "Do'taj kenda huaboda ona'nig be'tapi' manahue' yae'. Kenigda yahuati'." Sorotataj huairia Pabloen huatoa'yotaj ona'uyate.

Gobierno huairi Félixte Cesareayo sorotataj huairia Pablotaj o'ta'mona'uyate.

23 Ken huabo e'huade'te sorotataj huairi botta' capitántaj o'manokoypo. E'tiakde'te, "Bisik nuevete Cesarea huakka' jakyo a'huaya'po doscientos sorotataj yan'kupopak. Kenpa'ti setenta sorotataj caballote huahua' yan'kupopak kenpa'ti doscientos sorotataj huabarak sirohui'dakbet yan'kupopak.
24 Kenpa'ti Pablo huahuad caballo yan'nigtotiak. Gobierno huairi Félixte dakda yan'tohuati'. Daka' yan'tiokadhua'po yan'tohuati'." Sorotataj capitántaj o'mana'uyate.
25 Sorotataere o'nigta'mona'po beroba' o'nigmadoya'po,
26 "Judea Gobierno huairi Félix huadakda i'ene. Saludos o'huaa'ne. Do Claudio Lisias o'nigmadoya'ne.
27 Judío aratbut in huabokerektaj on'ta'koypo a'arakya'po. Roma huae'eri o'e huaboa'da ijnopoedepo do'hued sorotataere ijbahuahua'po ijbaktiparatmey.
28 ¿Kate Pabloa o'ka'? ¿Katea'ti yan'huaapet? e'nopoe'ta' ijpakpo sacerdote huairitaj judío huatone' huairi egkupopakyo ijtohua'mey.
29 Judío aratbuten beroba' e'mana'taj Pabloa dakhuea'da o'ka' on'huaame'. Oro'en gobierno beroba' e'mana'taj dakhuea' kahue' o'enok arakhue'dik o'ne. Kenpa'ti huabakuda' jakyopi' kudahue'dik o'e.
30 Pablotaj mon'arak. Judío aratbuta oda' huaboa'da ijmatipeepo ontaj ijnigta'monay. Kenpa'ti Pablo dakhuea' o'ka'. Judío huairi kan'huaa'e'po nogok onte ijmata'mona'apoy katepi' Pabloa dakhuea' o'ka' ontaj huaa'dik ya'neapet. Kenpa'da ijjay." Beroba'te sorotataj huairia o'nigmadoya'uyate.
31 Ken sorotataj on'nigpeepo Pablotaj on'toepo sikyo on'tohua'beduyate. Sikyo Antípatrisyo o'nokye'uyate.
32 Eme'te sorotataj hua'ite huahua'eri jakyo on'kume'uyate. Sorotataj caballote huahua'eri Pabloere on'hua'uyate.
33 Cesareayo o'nokyedepo gobierno huairitaj beroba' on'yokato'po kenpa'ti sorotataj huairitaj Pablotaj on'yokuyate.
34 Beroba' huairia o'tiahuaydepo, "¿Meya' i'si'poe'po i'kerekuy?" Pablotaj ona'uy.
"Cilicia huae'eri ijjey." Pablo jenak huairia o'peedepo,
35 Ona'po,
—On'tiakdepo Judíoa ontaj dakhuea' enhuaa'te ijmapeeapoy. —Gobierno huairia Pablotaj ona'uy. "Herodes huairien jakyo yan'tohua'. Keyo sorotataj kan'toe'." O'mana'uyate.

24

Pabloa Félix huairitaj kenda ijkadhuahua'uy on'batia'pakuyate.

1 Ken cinco huame'noe e'pokde'te sacerdote huairi Ananíasere huatone'
huairi kenpa'ti aratbuttaj huairitaj huamanigbatia'pakeri huadik Tértuloere
Cesareayo o'nokyepo gobierno huairitaj on'huahua'uy. Pablo dakhuea'da
o'kika' e'huaa'ta' on'pakpo.
2 Pablotaj en'totiakde'te Pabloa dakhuea'da o'kika' Tértuloa huaboa'da
Félixtaj o'huaa'po:
—Oro'omey daka' o'noikay, me'pukhue' o'epo o'noey. Huakka'da i'nopoepo
'urua'da i'manika'. Ontaj gobierno huairi dakiti o'ay.
3 Kenda 'urua'da oro'taj o'nigkika'ne. Huadakda i'ene, Félix huairi.
Nogitinada dakiti huairi.
4 Sue'da e'batia'pakta' ijpaki. Daka' mepeeti'.
5 Pablo dakhuea' huakka'eri o'e. Nogbayo nogbayo o'hua'epo judío
aratbuttaj o'bapoespakea'po nogpa'da o'manmadikika'nok nogded judíotaj
o'maknopoea'. Kenpa'ti Jesús Nazareterien huaknopoe'eri huairi o'e.
6 Diosen jakyo nog aratbuttada e'batokudta' o'pakpo, Diosen huaman-
madika' jaktaj dakhuea'da konig tahuirigda e'kata' o'pakme'te. Konigepo
oro'a Pablotaj o'toemey. Konig Moisésenba' o'ika'nigda menpa' dakhuea'
yakiketpi' e'nopoe'ta' o'pakpo o'toeme'nig'a
7 sorotataj huairi Lisias o'kudonpo huiyokda o'epo bokayonpo bokto-
huame'ne.
8 "Pablo dakhuea' o'ka' huaa'eri Félixte yanhuati'." Lisiasa moname'ne.
O'nadakon Pablotaj yabatia'pak. Ke'na dakhuea' o'ka' buttida on'batia'pak
i'nopoapone. —Kenpa' Tértuloa Félixtaj ona'uy.
9 Nog judío huairi kenteda on'maepo, "Aya'da Tértulo oa'nig buttida oa'."
O'nona'uy.
10 Pablotaj yabatia'paka' huairia ba'ba' o'nenok,
—Kenda ijkikame'nig durugteda ontaj ijbatia'pakapoy. Indaribayo arat-
buttaj huairi i'unhuahuika'nok.
11 O'nada yamana'. Jerusalényo yokyeme'nig doce días be'tipokdene.
Diostaj 'urua'da akaya'po ijhua'mey.
12 Diosen jakya' huaitake' jakya' kenpa'ti nogya' nogya' e'maboyte be'api'
huahuayhue' me'nikame'ne. Huakka' aratbuttaj dakhue' e'bahuaa'te be'api'
tiahuayhue' me'nikame'ne.
13 Huadakda ijkika'nok dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik me'nene.
14 Diostaj ijnigpeikay. Diostaj oro'en huapane'kudak on'nigpeika'uyate.
Diostaj huanigmanopo'yarea' huaboda e'manmadika' ijnigpeikay. Kenpa'ti
Diosenba' Moisésa o'madoya'uyate kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeriba'
yoknopoepo ijnigpeikay.
15 Aya'ada onte'ti on'noeapo. Aya' huadak huaka'eria kenpa'ti dakhuea'
huaka'eria on'noyhuadpo onte'ti on'noika'apo. Kenda yoknopoikay konigti
judío huairia kenda on'nopoika'.
16 Konigepo huadakda e'kika'ta' huanopoya' ijjeretpakpo ijkikay. Dioserea
huabokereka kenda tiahuaydik me'nika'ne.
17 Nogbayo nogbayo nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo huakka'
huabayok ijhua'eonhuahuika'depo huaboa'da ona'ti do'huedbayo
ijkumejdepo pai'da huama'buytaj nog huaknopoe'eri nog huaknopoe'eri
huama'buyen huakupe a'bayokya'po kenpa'ti Diostaj a'yokya'po
ijkumejmey.

18 Kenda e'kade'te sue'ada judío aratbut Asiabaya' Diosen jakyo do'taj menhuahuayme'ne. Dakhuea' e'ka' e'nighuedạde'te Diostaj konig oveja 'uhua e'arakde' menhuahuayme'ne. Huakka' aratbut kupopakhue' ẹẹ'te kenpa'ti be'api' dakhuea' oka' huaahue' ene'tada.
19 Ke'na Diosen jakyo, do'taj men'huahuayme'ne dakhuea' do'taj e'batia'pakta' e'paknayo ịyọ kan'tiake' ịya' gobierno huairitaj kan'batia'pake'.
20 Kenomey tiakhue' ẹẹ'nayo judío huairitone' ọgkupopakya' do ẹẹ'teda nama'da do e'ika'nayo ontada mone'.
21 "Aratbut e'bueyada ona'ti on'noyhuadạpo yoknopọika'nok ịyọda opud huairia on'totiakne." Kenyo'da huairitone'taj 'utta'da ijmana'mey. —Pabloa Félixtaj ona'uy.
22 Kenda o'pẹẹdepo Félix kenda Jesúsen huanigpẹika'eria o'noknopọika'nigtaj huadakda o'nopọẹpo nogda Pablotaj e'kata' pakhue' ọ'ẹpo,
—Lisias sorotataj huairi o'tiakdepo nogiti menbatia'pakapone. Pablotaj nogiti yoknokotapoy. —Félixa o'mana'uyate.
23 "Pablotaj jakyo yatọẹ' ọrọkhue'dikda yatọẹ'. Tinukuhue' yạẹ'. Jakya' katepi' e'kata' o'pakpo ka'dik kạ'ẹ kenpa'ti ke'nen huadi'a on'pakpo ta'huadẹ'dik ka'ne' kenpa'ti aypo bayokika'dik ka'ne'." Capitántaj ona'uyate Félix huairia.
24 Sue'da huame'noe e'pokde'te Cesarea huakka' jakyo onte'ti Félix huairi ọkyẹ'uyate huạtọẹere. Huạtọẹ o'dikka' Drusila. Drusila judío aratbut ọ'ụy. "Jesucristotaj menbatia'pake' Pablotaj monigtotiak." Félixa o'mana'uyate.
25 Aratbut huadaknopo'da ọ'nepo Diosenyo'da kika'dik ọ'ne. Huạsọ'ạ katepi' o'pakika' kahue' yanika'. Kene'huạyạ' huame'noete oknopọẹhue' huạẹ'eritaj dakhuea' ọgkika'uynok Diosa castiga o'magka'apo. Kenda Félix o'pẹẹpo o'me'pukudpo,
—Oyedda kenpa'da ijpẹẹdey. Yahuati'. Nogok katepi' kahue' ẹ'huạẹ'oka' o'nokoypo on'taj o'pẹẹạpone. —Félixa ona'uyate.
26 Kenpa'ti e'ọrọka'huayak huakupe huạọrọka' Pabloa beyokapet Félix o'nopọẹpo nogok nogok a'batia'pakya'po Pablotaj o'nokoyika'uy.
27 Ken konig o'adhuahuika'po botta' huabayok o'pokpo Félix kenpa'da ọ'ọrọkuyate. Porcio Festo huabo gobierno huairi ọ'ụyate. Félix judío huairitaj huadi'da ẹẹ'ta' o'pakpo konig jakyo Pablotaj ọrọkahuedạda Félix okhua'uyate.

25

Huairi Porcio Festoa Pablotaj o'boa'uyate.

1 Cesareayokon gobierno huairi ạ'ẹyạ'po Festo ọkyẹ'uyate. Bapa' huame'noe ọ'undepo Jerusalénỵọ o'hua'uyate.
2 Jerusalénỵọ sacerdote huairiere judío huairiere Festotaj: "Pablo dakhuea' o'kika'uyate," nama'da o'nona'po.
3 Dagta' Pablotaj mon'arak. Huakkuruda judío huairi soatayo' on'batia'pakdepo, "Oro' o'paknok Cesarea huakka' jakya' yata'mona'. Ịyọ Jerusalénỵọ Pablotaj mo'nigtotiake'." Festotaj judío huairia ọ'nona'nig'a.
4 "Keje'." Festoa o'mana'po,
—Pablotaj Cesareayo ijtọẹy a'ti ạyọ ijhua'apoy.
5 Opuden huairi Cesareayo doere hua'dik mo'ẹne. Pablo dakhuea' eka'nayo ạyạ' huaa'dik mo'ẹạpone. —Festoa judío aratbuttaj o'mana'uyate.

6 Jerusalényo̱ ocho diezpi' huame'noe Festo o̱'e̱depo ona'ti Cesareayo
o'kume'uyate. Eme'te kente e̱gkupopakte gobierno huairi a̱pon huahuadte
o'huadpo, "Pablotaj yan'totiak." O'mana'uyate.
7 Pablo e'kudde'te judío huairi Jerusalénya̱' on'tiakdepo Pablotaj
on'huahua'po, Pablo nogda nogda dakhuea' o'ka'uyate nama'da
on'huaa'nig'a buttida huaahue' o̱'ne huairi o'nopo̱e̱'uyate.
8 —Dakhuea' kahue' i̱jje̱'uy. Judíoen e'mana' e'madoya'taj dakhuea' kahue'
i̱jje̱'uy. Diosen jaktaj dakhuea' kahue' i̱jje̱'uy. Kenpa'ti Roma gobierno
huakhuairitaj dakhuea' kahue' i̱jje̱'uy. —Pabloa ona'uyate.
9 Festo huadakda o̱'e̱. Judíomeya̱ e'huaa'ta' o'pakpo,
—¿Ontaj daka'da me'tipe̱e̱'po menpa' Jerusalényo̱ e'hua'ta' i'pak? —Festoa
Pablotaj ona'uy.
10 —Roma huakhuairien huairitaj ijtibopo i̱yo̱ kenda menhuaa'nig pe̱e̱'dik
o̱'e̱ne. Judíomeytaj dakhuea' kahue' i̱jje̱'uy. Sigpi' dakhuea' kahue' i̱jje̱'uy.
Kenda daka' i'nopo̱e̱.
11 Doa dakhuea' eka'nayo bueydik i̱jje̱a̱yetnig'a, kenda judío menhuaa'ne
buttida ehue' e̱e̱'nayo be'api' kenomeytaj bayokhue'dik me'nene. Roma
huakhuairi do'taj pe̱e̱'dik me'e̱a̱pone. —Pabloa Festotaj ona'uyate.
12 Festoen huanopo̱e̱'eritaj Festoa o'batia'pakdepo,
—Roma huakhuairi do'taj pe̱e̱'dik me'e̱a̱pone, ia'nok kentaj i'hua'apo. —
Festoa Pablotaj ona'uyate.

Agripa nog gobierno huairitaj Pabloa o'tibo'uyate.

13 Nogok sue'da huame'noe gobierno huairi Agripaen huaidpo Berenice
Agripaere Festotaj a'batia'pakya'po Cesareayo on'hua'uyate.
14 Sue'da huakka' huame'noe kenteda o̱'nunhua'nok Pablotaj Festoa
o'tia'pakpo:
—Pablo huabakuda̱' jakyo Félix huairia okhuame'. Pablo i̱yo̱da o̱'e̱.
15 Jerusalényo̱ do Festo i̱jje̱denok, "Pablo dakhuea' o'kadhuahua'uyate.
Kentaj kadarake'." Judío sacerdote huairi judío huatone' huairierea do'taj
moname'ne.
16 "Be'api' Roma gobierno huairi i̱da arakhue'dik o̱'ne. Dakhuea' o'ka'
hua̱so̱'teda huaa'dik yane'. Ke'na hua̱so̱'teda kenda kahue' i̱jje̱mey a'dik
o̱'e̱. Kenda huakkuruda gobierno huairia daka' pe̱e̱'dik o̱'e̱." Judío huairitaj
ijmana'mey.
17 Kena'po judío huairi i̱yo̱ en'tiakde'te i̱da eme'te gobierno jakte
enkupopakte ijhuadpo huairien a̱pon huahuadte ijhuadmey. "Pablotaj
yan'totiak." Ijmana'mey.
18 O'tiakdenok Pablo dakhuea'da o'kadhuahuame'te judío huairia yan-
huaa'apetpi' ijnopo̱e̱pi' kenda huaahue' o̱'neme'.
19 "Konig oro'en adhuea'pane' on'kika'uyatenig Pablo kikahue' o̱'u̱yate.
Nogpa'da o'kika'uyate. Kenpa'ti Jesús o'buey'uyate onte'ti o'noe'uy. Pabloa
o'manmadika'onhuahuika'uyate." Judío huairia me'noname'ne.
20 Pablotaj kate ijka'apet nopo̱e̱hue' i̱jje̱po, "¿Judío huairia ontaj dakhuea'
bo'huaa'nok do gobierno huairia ontaj me'tipe̱e̱'po menpa' Jerusalényo̱
e'huata' i'pak?" Pablotaj yona'mey.
21 "Roma huakhuairi Augustote kahue'po ke'na men'pe̱e̱'." Pabloa
mename'ne. Kena'po Pablotaj ijto̱e̱po nogok Roma huakhuairitaj
ta'mona'dik i̱jje̱po ijta'mona'apoy. —Festo huairia Agripataj ona'uy.
22 —Do kenpa'ti Pablotaj e'pe̱e̱ta' ijpaki. —Agripa Festotaj ona'uy.
—Eme'te i'pe̱e̱a̱po. —Festoa ona'uy.

23 Eme'te huairi Agripa Bereniceere 'urua'da yudtaj huairied yudtaj
on'otpo enkupopakyo on'kudnok 'urua'da on'bae'uy kenpa'ti on'kudpo
sue'da huakka' sorotataj huairi kenpa'ti Cesarea jak huairiere on'kudpo.
On'kuddepo, "Pablotaj yan'tokud." Festoa o'mana'uy.
24 En'tokudde'te Festoa Agripaomeytaj o'mana'po:
—In huabokerektaj yan'tiahuay', Agripaomey. Huakka' judío aratbut ken-
taj dakhuea'ada on'huaa'po i̱yo̱ Cesareayo kenpa'ti Jerusalényo̱ "Kabueye'"
mona'ika'nig'a.
25 Kenda Pabloa o'ka'uyate dakhue' ehue' o̱'e̱nok arakhue'dik mo'e̱t
ijnopo̱e̱po, "Roma huakhuairite e'huata' ijpaki." Pabloa oa'nok kente
ijta'mona'apoy.
26 Roma huakhuairitaj beroba' e'ta'mona'ta' ijpaknig'a katepi' e'timadoya'
nopo̱e̱hue' i̱jje̱po opudtaj ijtotiaki kenpa'ti huairi Agripa ontaj ijtotiaki. Ken-
taj yan'batia'pakpo kenpa'ti yan'pe̱e̱'. Kenda Pabloa dakhuea' yakuyetpi'
a'ta'monaya'po timadoya'dik i̱jje̱a̱poy.
27 Roma huairite Pablotaj e'ta'mona'te dakhue' ya'kiketnig beroba'te
ta'monahue' e̱e̱'nayo dakhue'da e̱'dik o̱'e̱ ijnopo̱e̱y. —Festoa Agripaomeytaj
o'mana'uyate.

26

Pabloa huairi Agripataj kenda o'kika'uyate on'batia'pakuyate.

1 —Kenda i'kiketnig e'batia'pakta' e'paknayo mona'. —Huairi Agripa
Pablotaj ona'uyate.
Pablo huairi Agripataj o'manigba'tepo,
2 —Dakhuea' o'kadhuahua'uy Judíomeya̱ men'huaa'nok ontaj, huairi
Agripa, durugda o'nonbatia'pakapone.
3 Kenda judío aratbut o'noknopo̱e̱po on'kika'. Kenpa'ti kenda kenomeya̱
on'batia'pakika'nig o̱'na huadakda i'nopo̱e̱nok do'taj daka' men'pe̱e̱'.

Pabloa Cristotaj nopo'koreahued o̱'e̱po kenda konig o'kika'uyatenig on'batia'pakuy.

4 Huakka' jak kente ijsi'poe̱'uy aya'da ijkika'uynig kenpa'ti Jerusalényo̱
isi'poted aya'da ijkika'uynig aya'da judío aratbuta on'nopo̱e̱.
5 Huasi'poted fariseoen huaknopo̱e̱'eri i̱jjunhuahuika'uy. Judío aratbut
fariseonayo Apagba' e'mana' on'deretpakpo o̱gkika'. Kenda judío on'nopo̱e̱
kenpa'ti ea'ta' e'paknayo a'dik mo'e̱ne.
6 "Aratbut e'bueytaj onte'ti ijmanoyhuada̱'apoy." Oro'en adhuea'pane'taj
Apag Diosa o'mana'uyate. Kenda yoknopo̱e̱nok gobierno huairia do'taj
kan'pe̱e̱'po men'totiakne.
7 Oro'en Israel doce onaratbutyo' kenda o'noknopo̱e̱. Aratbut e'bueytaj
onte'ti Diosa o'manoyhuada̱'apo. Kenda oro' judío o'nopo̱e̱ kena'po
huame'noe kenpa'ti sikyo Diosen o̱gkika'po. Kenda do'huakon yoknopo̱e̱nok
sue'da judío aratbuta dakhuea'da Pablo o'kika' nama'da men'huaa'po, huairi
Agripa.
8 ¿E'bueytada Diosa noyhuada̱'dik o̱'e̱ mena'po opudomeya̱
oknopo̱e̱hue'dik mo'e̱?

Konig Pabloa a'nenda Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj o'magkika'uyate.

9 Jesús Nazareteritaj huaknopo̱e̱'eritaj a'nenda dakhuea'da magkika'dik
i̱jje̱y ijnopo̱e̱depo
10 Jerusalénya̱' ijkika'uy. Judío sacerdote huairia kenda huaka'
o'madoya'po be'yoknok huabakuda̱' jakyo huakka'tada ijbakudika'uy.

Jesústaj huaknopo̱e̱'eritaj ijbakudika'uy. Kenoka' en'barakde'te 'urua'da o̱gka' do kenpa'ti ijnopo̱e̱'ika'uy.
11 Jesucristotaj kanoknopo̱e̱batike'po huakka' kenomeytaj ijmabitbitika'uy. Nogda nogda judíoen hua̱itake' jakya' ijmabitbitika'uy. Huakka' ijbahuadiaypo nog aratbuten jakyo a'mabitbitya'po ijbahuahuika'uy.

Pablo Cristotaj o'nopo'korea'uyatenigkon o'manbatia'pakuy.
(Hch. 9.1-19; 22.6-16)

12 Kena'po huaknopo̱e̱'eritaj bakuda̱'dik beroba' judío sacerdote huairia bo'yokuynok Damasco huakka' jakyo ijhua'depo.
13 Dagte e'hua'ete, huairi Agripa, tokhuad e'huadte niokpo huaboro'mon huakjey kurudya̱' do'taj be'tita'tepo. Kenpa'ti doere nogomeytaere bo'tita'tepo.
14 Ken oro' aya'da sorokte okmahue̱'kuy. Hebreoen hua'ate ijpe̱e̱po, "¿Do'hued aratbuttaj mena'po i'magka', Saulo? O̱'na huata'da dakhuea' i̱gka'ne. Diga̱'da i̱gka'ne." Kenpa' ijpe̱e̱'uy.
15 "¿Be'a i̱'e̱, Huairi?" Yona'uy. "Jesús i̱jje̱y. Do'taj digda megka'ne.
16 Yabo', o̱'na do'hued kakike'po o'tiahuayea'ne kenpa'ti onte'ti do'taj i'tiahuayaponigkon kenda yamanbatia'pakika'.
17 Ontaj judío aratbut nog aratbutkon e̱gkataj o'tioka'apone kenpa'ti nog aratbutte o'ta'mona'ne.
18 Kenomeya̱ do'taj konig okpohue'a kanoknopoenke'po, dakhuea' e'kika'ada kan'nopo'kore'po konig Diosen huakjeyyo kan'hua'epo, onte'ti toto'taj nigpe̱e̱hue' ka'nike'po, Diostaj kan'nigpe̱ike'po, do'takon kanoknopo̱e̱'po, Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po kenpa'ti Diosen 'uru aratbutere Diosere kan'noeonhuahuike'po kenomeyte o'ta'mona'ne." Jesúsa kurudya̱' mena'uyne.

Kenda Pabloa o'tiahuay'uynig huaboa'da o'nigpe̱ika'uyate.

19 Ken konig Jesúsa mena'uyne ijpe̱e̱'uy huaboa'da ijkika'uy, huairi Agripa.
20 Huakkuruda Damasco huakka' jak hua̱e̱'eritaj ijmanmadika'po nogok Jerusalén hua̱e̱'eritakon kenpa'ti aya' Judea huadaribayo kenpa'ti nog aratbuttaj ijmanmadika'po, Diostaj yan'nopo'korea' onte'ti dakhuea' kahue' yane' onte'ti huadakda ya̱g'kika'. Huadakda boka'nok aratbut opudtaj on'tiahuaypo on'nopo'korea'de on'nopo̱e̱a̱po. Ken konig ijmanmadikika'uy.
21 Kena'po Diosen jakyo judío aratbuta men'to̱e̱'uyne kenpa'ti do'taj e'arakta' men'pakpo.
22 Diosanayo do'taj mentihuapoknok oyda kenpa'ti daka'da ijmanmadikikay aya'tada huairitaj pai'da aratbuttabeta'. Kenpa'da kenda o̱'e̱a̱po Moiséskudak Diosen huamanbatia'pakeriere on'timadoya'uyate kenda ijmanmadika'ikay.
23 Cristo pai'da nopo̱e̱'dik o̱'e̱a̱po kenpa'ti nogok bueydik o̱'e̱a̱po kenpa'ti huakkuruda Diosa e'bueytada o'noyhuada̱'apo. O'noyhuaddepo, oro'en judío aratbuttaj nog aratbuttaere Diosa o'manopo'tihueke'apo kenpa'ti onte'ti kurudyo̱ o'manoeanhuahuika'apo, kenda Cristoa o'manbatia'pakapo. Kenda Moisésere Apagba' huamanbatia'pakeria on'timadoya'uyate. Kenda ijmanmadika'onhuahua'uy. —Pabloa huairi Agripaomeytaj o'mana'uy.

Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik ya̱e̱' huairi Agripa. Pabloa o'pakpo ona'uyate.

24 Pablo huata'da e'tia'pakte Festoa o'okoypo:
—Konig huaseg i̱'e̱po nama'da ia', Pablo. Huakka'da i'madoya'ika'uyatepo nama'da ia'. —Festoa 'utta'da ona'uy.

25 —Huasegda ehue'ada nama'da ahue' ijjey, 'uru huairi Festo. Huadakda ijmanay. Buttida ijmanay.
26 Agripa huairi iyo o'e. Aya'da ijmanbatia'paknig ke'na huadakda o'nopoe. Kentaj daka'da ijmanbatia'pakpo me'pukhue' ijjepo ijmanbatia'paknok iregireg kahue'ada kena'po huairi Agripa aya'da o'nopoe daka' ijnopoey.
27 ¿Kenda Diosen huamanbatia'pakeria on'mana'uyate menpa' i'nopoe, Agripa huairi? O'nopoe ijnopoey. —Pabloa o'mana'uyate.
28 —'Urua'da enapi' oknopoehued ijjey. —Agripa Pablotaj ona'nok.
29 —Idamonpi' konig Cristotaj yoknopoika'nig o'nakon kenpa'ti nogomey men'peenig yanoknopoika' huabakuda' jakyo ehue'ada. —Pabloa o'mana'uy.
30 Pablo kenda e'manade'te Agripa huairi, Festoere Bereniceere kenpa'ti aya'da kente on'bahuadpo on'bopo
31 nogyon o'nokbahua'uyate. A'batia'pakya'po o'nokbahua'uyate. Huayahuaya on'batia'pakpo:
—In huabokerek dakhuea' kahue' o'e'uy, bueyahue'dik o'ene. Kenpa'ti kudahue'dik o'ene. —On'batia'pakuy.
32 —"Roma huairia do'taj me'peee'po ijhua'apoy." Pabloa ahue' e'eme'nayo kenpa'da oroka'dik ijjeayyet. —Agripa Festotaj ona'uy.

27

Romayo Pablotaj o'ta'mona'uy.

1 Italia huadaribayo do Lucastaj Pablotere nogomeyeretaj oy mon'mata'mona' huaboa'da on'nopoedepo sorotataj huairitaj oro'taj bo'yokuyne. Sorotataj huairien huadik Julio. Kenomey sorotataj Augusto sorotataj o'nuy.
2 Huaboro' kusi'pe o'epo huakka' jak Adramitio huae'eried o'uyate. Huahua'dikteda ee'te o'tiakatodepo o'kuduy. Oro' Aristarcoere o'kuddepo o'hua'uy. Aristarco Tesalónica huakka' jakyo huae'eri o'uy. Tesalónica Macedoniabayo o'e. Asia huadaribayo hua'dik o'uy.
3 Eme'te huakka' jak Sidón huaboro' e'poogte o'betuy. Pablotaj huadi'da Julioa o'enok Pablo huadi'enbayo Pablo huahua'dik o'uy. Pablotaj katepi' o'paknok aratbuta yokdik o'ne'uy.
4 Nogok Sidónya' o'hua'uy kusi'petone'te o'hua'uy. Bapoka bo'huatiakpo Chipre huagkuta'mej ope'topen okpokuy.
5 Huadariba Cilicia kenpa'ti Pamfilia o'pokonhua'po, Mira huakka' jakyo o'tiakuy. Mira Liciabayo o'e. Mirayo o'betuy.
6 Ayo sorotataj huairia nog kusi'petone' o'huahuay'uy. Ken Alejandría kusi'pe Italia huadaribayo o'hua'apopo. Italia huadaribayo a'huaya'po ken kusi'peyo oro'taj bo'kuda'uy.
7 Sue'da huame'noe ijhue'da o'hua'uy. Ida huahue'dikda nogok Gnido huakka' jak o'pokuy. Huakka' o'bapoknok konig o'huatiaknok nogyon okhua'dik o'epo Creta huagkuta'mej huadariba adpen o'hua'po Salmón huakka' jak o'pokuy.
8 Creta huagkuta'mejte kusi'peyo o'hua'po, huakka' o'bapoknok daka'da o'hua'po kente o'dikkika' Buenos Puertos o'betuy. Huakka' jak Lasea ibodte o'uy.
9 E'hua'onhuahuade'te huakka' huame'noe e'pokonhuade'te kenme'noe judío aratbut bapehue'dik fiesta ogkika' e'pokde'te kenok e'poogte diga'da bapokdik o'enok kusi'petone'te huiyokda o'e. Ta'kotdik o'e. Pabloa o'nopoepo 'uruda o'manopoea'po:

10 —Oro' e̱'po̱gte o'hua'po dakhue'da o̱'e̱a̱po ijnopo̱e̱y huairi. Kusi'pe ehue'
o̱'e̱a̱po, kenda kusi'peyo o'batohua'nig ehue'da o̱'e̱a̱po. Kenpa'ti oro' ta'kotdik
o̱'e̱a̱poy. —Pabloa sorotataj huairitaj ona'uynig'a.
11 Sorotataj huairia kusi'petone' hua̱ta̱e̱'eritanayo o'nigpe̱e̱'uy. Kenpa'ti
kusi'pe huatohua' huairitaj o'nigpe̱e̱'uy Pablotanayo sigpi' pe̱e̱hue' o̱'nuy.
12 Kenpa'ti hua̱hui̱o̱k kusi'pe kente huabeta' dakhue'da o̱'u̱y. Hua'dik
e̱e̱'nayo Fenice huakka' jak Creta huadariyo e̱'po̱gte kente sue'da bapoka
o̱'e̱nok Feniceyo huakka'ada e'hua'ta' on'pakuy.

E̱'po̱gte diga̱'nanada o'bapokonhuahua'uy.

13 Ken e̱'po̱gya̱' daka'da o'bapokpo ona'ti hua'dik o̱'e̱ne on'nopo̱e̱'uy. Ken
o'hua'po meyo̱hue'da Creta hua̱gkuta'mejyo o'hua'uy.
14 Ijhuiti ehue' e̱'po̱gte e'hua'te huiyokda o'bapokuy. Diga̱'da o'bapokuy.
Ken bapokataj on'dikka'uy Nordeste. Hua̱gkuta'mejyan' o'tiakuy.
15 Oro'taj teyda monbapoknok e'bapokte huahue'dik o̱'e̱po o̱gkumeonnok
bapokada oro'taj montohua'uy.
16 Hua̱gkuta'mej Clauda adpente e'pokonde'te bapoka sue'pi' o'batikuy.
Kusi'pesi'po e'tohuika' diga̱'da on'baa'po hue̱'e̱yya̱' on'behuika'po huaboro'
kusi'peyo on'hueda̱'uy.
17 On'behuika'depo e'bijtone' kusi'petone'taj on'tihui̱yi̱gepo teyya'da
o̱gka'uy. Kuhuadte e̱'po̱g burujda o̱'i̱ka' kentaj o'dikkika' Sirte. Kusi'petone'
kuhuadte o'beta'apo on'mame'pukpo cuperinatone' hue̱ypate e'betika'
bapoka' kusi'pe huatohua' on'huaraka'uy. Kenpa'da bapoka kusi'pe
o'tohua'uyate.
18 Eme'te bapoka sue'pi' batikhue' o̱'e̱nok teyda o'bapokpo kenda
kusi'petone' o'tohua'nok katepi' huaboa'da e̱'po̱gyo̱ on'maenapo,
19 adme'ta' kusi'petone'en kuperina e'bijtone'ere nogda nogda e̱'po̱gyo̱
o'maena'uy, oro'en huaba'a o'maenapo.
20 Huakka' huame'noe niokpo kenpa'ti siokpo tiahuayhue'da kenpa'ti
diga̱'da o'bapoknok oro' aya'da o'bata'kotapoy o'nopo̱e̱'uy.
21 Huakka'da huame'noe bapehue' o̱'e̱nok Pabloa o'bopo, o'mana'po:
—¿Mena'po do'taj nigpe̱e̱hue' mo'e̱me'? ¿Mena'po Creta huakka' jakya'
bo'tiakme'? Nama'da o̱'o̱ro̱kme'ne. Oro' 'ikken Creta o̱ro̱khue' e̱e̱'nayo
oro'taj keypoda ehue' o̱'e̱a̱ynig'a kenpa'ti aya'da o'maena'nig maenahue'
o̱'e̱a̱yyetnig'a.
22 Oynayo me'pukhue' mo'e̱ne. Kusi'petone'nayo ehue'da o̱'e̱a̱ponig'a
opudanayo sigpi' bueyhue' mo'e̱a̱pone.
23 Do Diosensi'po i̱jje̱po Diosen ijkikay. Bisik Diosen huata'moneri do'te
o'tiakpo,
24 "Me'pukhue', Pablo. Roma huairitaj hua'dik i̱'e̱ kenpa'ti tibo'dik i̱'e̱. On-
taj Diosa daka'da bo'tioka'nok aya'da in kusi'peyo onere o̱'nenig mabueyhue'
o̱'neapo." Diosen huata'moneria mename'ne.
25 Kena'po yan'manopo'noey'. Dios buttida oa', daka'da ijnopo̱e̱po. Kenda
oa'nig kenda o̱'e̱a̱po.
26 Hua̱gkuta'mejyo bapoka bo'tohua'apo kusi'pe o'betpo o'sakapo. —
Pabloa o'mana'uy.
27 Botta' semana oro' e̱'po̱gte o'hua'po Adria e̱'po̱gte o'hua'po bapoka
nogyon nogyon oro'taj mon'tohua'uy. Nopote sikyo kusi'pe huatohua'eria
huadari akta'bogpe meyo̱hue'da o̱'e̱de on'nopo̱e̱'uy.
28 E̱'po̱g odda huanigdikaj on'nigdika'depo treinta y seis metros odda o̱'u̱y.
Nog adyon onte'ti on'nigdikapo veintisiete metros odda o̱'u̱y.

29 Sipana'tone'ạ ẹ'pọgyạ' kusi'petone' ya'sakapet on'nopọẹpo 'uru siro
kusi'pe huabeta' e'bijtone' e'tinuku'tada huata'pakta' ẹ'pọgyọ on'maena'uy.
Huata'pakte on'tinukupo on'maena'uy. Botta' botta' on'maena'po on-
mame'puke'po eme' o'nonmabo'uy.
30 Kenoka' mehued ọ'ẹpo kusi'pe huatohua'eria kusi'pesi'pote e'monta'
on'pakpo huaboa'da kusi'pesi'po on'huaraka'po konig kusi'pe huạọjpate siro
kusi'pe huabeta' ẹ'enapa' nama' ọgka'po.
31 —Kusi'pe huatohua'eri kusi'petone'yoda ehue' ẹẹ'nayo e'huẹpa' menpa'
ehue'dik mo'ẹne. —Pabloa sorotataj huairitaj sorotataeretaj o'mana'uy.
32 Ken sorotataj kusi'pesi'po huatọẹ'bij o'noktegpo kusi'pesi'po o'kotnok
o'tohua'uy.
33 Sikyoedda aya'da bape'dik mo'ẹne. Pabloa o'mana'po:
—Botta' semana mo'eonhuahua'po bapehue' kenpa'ti tayhue'
mo'eonhuahua'po.
34 Sue'pi' yan'bape' o'nona'ne. Huạgkuta'mejyo madopi'dik mo'ẹne nog-
tatipi' dakhuea' ọgkahue' mo'ẹạpone. Nogtipi' bueyhue' ọ'ẹạpone. —Pabloa
o'mana'uy.
35 Kenda o'mana'depo pan o'bapadpo dakiti Diostaj o'tiona'pakpo. Aya'ada
kenteda en'tiahuayte dakiti o'tiona'pakdepo o'posakea'depo huaboa'da pan
o'bape'uy.
36 Kenda on'tiahuaydepo aya'ada on'durugpakpo on'bape'uy.
37 Kusi'petone'yo huakka'da ọ'ne'uy. Doscientos setenta y seis ọ'ne'uy.
38 Dapoteya' on'bape'depo aypo bapehued ẹ'pọgyọ on'maena'uy.
Kusi'petone' pogkajda kạẹ'po on'maena'uy.

Kusi'petone' o'sakdepo o'ta'kotuy.

39 Ome'depo kusi'pe huatọẹ'eria huạgkuta'mejtaj ọkịạhue'ya ẹ'ẹạda konig
ịạko huakud kenpa'ti kuhuadba' on'tiahuaypo menpa' ạyọ hua'dik ọ'ẹy
on'nopọẹpo kuhuad ịạkoyo a'betya'po monhua', on'batia'pakpo.
40 E'bijtone' o'noktegạ'po kusi'pe siro huatọẹ' ẹ'pọgyọ on'maeanpo kusi'pe
huabutuka remo on'kuj huaba'te on'tọẹpo kenpa'ti kuperina huạọjpayon
huẹypate on'betpo huaboa'da bapoka kuhuadbayon kusi'petaj o'tohua'depo.
41 O'hua'po kente bothuẹpura e'pirukpak ẹ'pọg burujda ọ'ẹpo ịạkoyed
kuhuadte kusi'petone' ọjpa o'huadato'po. Kenteda ọ'ụy. Menpa' to-
huahue'dik ọ'ne'uy. Huata'pakte huạhuẹạ asakya'po huaboa'da o'saka'depo
huata'pakpen.
42 Titikonhue'dik ka'ne'po sorotataj huabakudạ' jakyo huạẹ'eritaj
e'barakta' on'paknig'a
43 Pablotapi' e'arakta' pakhue' ọ'ẹpo sorotataj huairia, "barakhue' yane'," o'mana'po "kenpa'ti kenomey e'dopie' mo'nopọẹ huakkuruda yạg'kot ẹ'pọgyọ kuhuadte kan'hua'epo
44 nogomey ta'pote kusi'pe huaentej kenpa'ti kusi'pe huẹypate yan'betpo
kuhuadte ya'nonhua'." Sorotataj huairia o'mana'uy. Ken ta'kothue' ọ'nepo
huạgkuta'mejyo aya'da on'bahua'uy.

28

Huạgkuta'mej Maltayo Pablo ọ'unhua'uy.

1 Oro' sue'pi' ta'kothue' ọ'ẹpo kuhuadte ọ'ẹpo huạgkuta'mej o'dikkika'
Malta huaboa'da o'nopọẹ'uy.
2 Nog aratbut kenteda ọ'nika'po oro'taj 'urua'da mo'tọẹ'uyne. Ehui'
kenpa'ti juju'da ọ'ẹnok huaboro ta'ak ọgka'depo "ibodte yan'tibo'," mona'uyne.

3 Ken sue'da ito'pi e'ay o'be'eadpo ta'akyo o'tibahuedapo Pabloa. Ta'ak
jukda o̱'e̱nok bihui o̱'o̱ro̱kpo Pabloen huabata' o'bokpo o'tidteyye'uy.
4 Hua̱gkuta'mejyo aratbut hua̱e̱'eria Pabloen huaba'taj bihui o'tidteyyepo
o'tioronok on'tiahuaydepo,
—Ke'na aratbuttaj huabarakeri ya̱'e̱tpi' e̱'po̱gyo̱ ta'kothue' e̱e̱'tada dakhuea'
o̱gka'nok bueydik o̱'e̱. —Huayahuaya on'batia'pakuy.
5 Pablonayo huaba'a onhuinoka'po bihui ta'akyo o'kotuy. Pablo menpa'pi'
ehue'da o̱'e̱'uy.
6 O'iyokapo, o'bueyapopi' on'nopo̱e̱po on'nigunhua'po ijhue'da
on'nigunhua'po iyokhue'da kenpa'ti bueyhue'da on'tiahuaypo konogpa'da
on'nopo̱e̱po, "ke'na nogtida oro'en dios o̱'e̱," huaboa'da on'batia'pakuy.
7 Hua̱gkuta'mej huairien ta'ba ibodteda o̱'u̱y. Huairien huadik Publio o̱'e̱.
Ke'nen jakyo oro'taj bo'tohua'uyne. Ke̱yo̱ bapa' huame'noe o̱'i̱ka'po aypo
bo'tobapudhua'uyne.
8 Publioen apag dakhue'da o̱'e̱po o'digpakpo kenpa'ti o'me'surukpo
onpahueduy. A'tiahuaya'po Pablo o'huahua'po. O'tiona'pakdepo
o'tibata'tedepo o'yaread'uy.
9 Pabloa e'yareadde'te aratbut on'tiahuaydepo nogda hua̱gkuta'mej
hua̱e̱'eri dakhue'da o̱'nepo Pablotaj on'huatiakdenok kenomeytakon
o'bayaread'uy.
10 Katetehue'da huakka'da mo'bayokuyne oro'taj. O'hua'po kusi'petone'yo
o'kudpo oro' aya'da katepi' e'tohua'ta' o'paknok mo'bayokuyne.

Romayo Pablo o̱ke̱y'uy.

11 Ken hua̱gkuta'mejyo bapa' puug o̱'i̱ka'depo kusi'petone'yo o'kuduy.
Ken kusi'petone' juju'ok kenteda o̱'eonhuahua'uy Alejandría huakka' jakya'
o'tiakuy. Kusi'petone' hua̱o̱jpate e'ketka' dios Cástor kenpa'ti e'ketka' dios
Pólux o̱'u̱y.
12 Siracusa huakka' jakyo o'tiakuy. Siracusa kusi'pe huabeta' o̱'u̱y. Kenteda
bapa' huame'noe o̱'u̱y.
13 Ona'ti o'hua'po kubogte meyo̱hue'da o'hua'po Regio huakka' jakyo
o'tiakuy. Eme'te huata'pakyan o'bapoknok i̱da o'hua'po eme'te Puteoli
huakka' jakyo o̱ke̱y'uy.
14 Ke̱yo̱da sue'da huama'buy Cristo huaknopo̱e̱'eritaj o'huahuaynok.
"Oro'eri nogtida semana yanika'." Mona'uyne. Nogok Romayo dagte oro'
o'hua'uy.
15 Pablomey dagte on'tiakpo huaknopo̱e̱'eri huama'buya Romaya'
on'tipe̱e̱depo oro'taj dagte a'dejya'po Romaya' o'noro̱kpo Foro Apio huakka'
jakyo sue'da huakka'mon on'tiakuyate. Noga̱ Tres Tabernasyo on'tiakuyate.
O'batiahuaydepo Diostaj dakiti oa'uy Pabloa kenpa'ti Diostaj o'durugpakuy.
16 Romayo o'tiakdepo sorotataj huairia huamato̱i̱ka'eritaj guardia huair-
itaj o'bayokuy. Pablotanayo bayokhue' o̱'u̱y. Nog aratbuten jakyo Pablo
i̱ka'dik ya̱e̱' huairia ona'nok nogtida sorotataj o'to̱i̱ka'uy.

Romaya' Pabloa o'manmadika'uy.

17 E'tiakde'te bapa' huame'noe e'pokde'te, "judío huairitaj yan'batotiak."
Pabloa o'mana'uy. On'kupopakondepo,
—Judío aratbuttaj dakhuea' kahue' e̱e̱'tada kenpa'ti kenda oro'en ad-
huea'pane' o̱gkika'uyate dakhue' huaahue' e̱e̱'tada judíomey do'taj teyda
men'to̱e̱po Roma huairitaj Jerusalényo̱ men'yokuy, egomey.
18 Roma gobiernoen huairi do'taj o'batia'pakdepo do'a dakhuea' kahue'
i̱jje̱nok bueyhue'dik i̱jje̱nok do'taj e'o̱ro̱ka'ta' e'pakada

19 Roma gobierno huairitaj “keje’, o̱ro̱kahue’ yane’,” judíoa o’nona’nok,
“Huakhuairitaj Romayo be’ta’mona’. Ke’na do’taj me’pe̱e̱’,” yona’uy. Judío
aratbuttaj katepi’ dakhuea’ o̱gka’ ahue’ e̱e̱’pi’ kenpa’ yona’uy.
20 Konige̱po opudtaj kan’tiake’ onhuaa’ne. Opudtaj a’batiahuayya’po
a’manbatia’pakya’po kan’tiake’ onhuaa’ne. Konig oro’ judío aratbut
oknopo̱e̱po o’bueydepo nogok onte’ti o’noeapoy, oknopo̱e̱y, do’huakon
kenda yoknopo̱e̱nok i̱ya̱’kon do’taj sirobia on’tinuku’ika’. —Pabloa
o’mana’uy.
21 —Judea huadaribaya’ ontaj e’timadoya’ beroba’ ba’ehue’ o̱’emey
kenpa’ti judío aratbut Judeaya’ on’tiakme’, “Pabloa dakhuea’ o’ka’,” noga̱tipi’
huaahue’ mo’e̱me’ne.
22 Nogyon nogyon nog huakka’ jakyo nog huakka’ jakyo huabada Jesu-
cristoen huaknopo̱e̱’eritaj dakhue’da o̱’ne on’bahuaa’nok kena’po kenda
iknopo̱e̱nig oro’ e’pe̱e̱ta’ o’paki. —Judío huairia Pablotaj o’nona’uy.
23 Nog huame’noete o’tiakapoy, o’nona’po. Ken huame’noe emede’te
Pablo e̱’hua̱e̱’yo judío on’batiakuy. Sikyoedda huaboa’da o’manbatia’pakpo
bisik o’batikuy. Aratbuta Jesús Huairitaj yan’nigpe̱i̱ka’apet. Moiséskudaka
kenpa’ti Apagba’ huamanbatia’pakeria Jesústaj on’timadoya’uyate. Pabloa
o’mana’uy.
24 Noga̱ buttida oa’ o’noknopo̱e̱’uy. Nogomeyanayo buttida oa’
oknopo̱e̱hue’ o̱’nuy.
25 Onpapayo’ nopo̱e̱hue’ o̱’nepo huaboa’da yan’bahua’apet, Pabloa
o’nopo̱e̱po nogi̱timon o’mana’po:
—’Urua’da Isaías oro’en adhuea’pane’taj o’mana’uyate, Isaías Diosen hua-
manbatia’pakeritaj Diosen Noki̱re̱ga̱ o’nopo̱e̱a̱’nok Isaíasa o’mana’po:
26 Judío aratbutte yahuati’ in konig yamanati’: Ona’ti ona’ti do’hued hua’a
mo’peunhuahuika’aponig’a noponkahue’ mo’i̱ka’apone. Ona’ti ona’ti
bo’tiahuayonhuahua’aponig’a nopo̱gkahue’ mo’i̱ka’apone.
27 Opud eknopo̱e̱’ta’ pakhue’ mo’e̱ne. Nigpe̱e̱hue’ mo’e̱ne. Diosen hua’a
e’tiahuayta’ pakhue’ mo’e̱ne. Kena’po tiahuayhue’dik mo’e̱ne, pe̱e̱hue’dik
mo’e̱ne nopoenkahue’da mo’e̱ne. O̱’nen dakhuea’ e’ka’ me’nopo’tihueke’po
Diostaj nopo’koreahue’ mo’e̱ne.
Isaíasa o’mana’uyate.
28 Oy judío ehue’ nog aratbuttaj Diosa o’manopo’korea’apo
o’manopo’tihueke’apo onte’ti kurudyo̱ o’manoeanhuahuika’apo.
Kenomeynayo on’nigpe̱i̱ka’apo. Kenda yan’nopo̱i̱ka’. —Pabloa judío
huairitaj o’mana’uy.
29 Pablo kenda eade’te judío huayahuaya on’batia’pakonpo on’bahua’uy.
30 Ken jakyo e’tayhuayyak ke’nen huakupe o’yokika’po o̱’i̱ka’uy.
Botta’ huabayok o̱’i̱ka’uy. Kenomey a’ta’huadeya’po en’tiakte yan’kud
o’mana’ika’uyate.
31 Me’pukhue’da o̱’e̱po Jesús Huairitaj yan’nigpe̱i̱ka’. O’mana’ika’uyate.
Kenpa’ti daka’da Jesucristo Huairitaj huadak hua’a o’manmadikika’uy,
’urua’da o’manmadika’po. “Kenda manmadikahue’dik ya̱e̱’.” Be’api’ onahue’
o̱’nuyate, ken.

ROMANOS
Roma huakkaʼ jakyaʼ huaknopo̱e̱ʼeriomeytaj Pabloa oʼmanigmadoyaʼuyate.

Roma huaknopo̱e̱ʼeriomeytaj Pabloa oʼmanigmadoyaʼuyate.

1 Do Pabloa onʼnigmadoyaʼne. Jesucristoen huanabaʼ ijnigpe̱ikay. Diosen
huadak huaʼa, Jesucristoen huadak huaʼa kamanbatiaʼpakikeʼpo Diosa doʼtaj
bektieʼpo meʼtaʼmonaʼuyne.
2 Huadak huaʼa Jesucristotaj aʼnennanada Diosa oʼmanbatiaʼpakuyate.
Jesucristo tiakhued Apag Diosbaʼte onʼnigmadoyaʼuyate.
3 Diosen huadak huaʼa Jesucristo Huairi Diosen Huasiʼpo aratbuten
hua̱so̱ʼnigda oʼsiʼpoe̱ʼuyate. David huairien adhueaʼ huayayo o̱ʼu̱yate. David
Israel aratbuten huairi o̱ʼu̱yate.
4 Dios teyda o̱ʼe̱po Jesucristotaj kubarakyaʼ oʼnoyhuada̱ʼuyate. Konige̱po
Diosen Huasiʼpo o̱ʼe̱po teyda o̱ʼe̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ moʼmanopo̱e̱a̱ʼikaʼne.
5 Jesucristo oroʼen Huairia meʼtinepahuiʼpo doʼtaj huakkaʼda
boʼtihuapokikaʼne. Aratbut nogbayaʼ nogbayaʼ Jesucristotaj kama-
knopo̱ikeʼpo kenpaʼti Diostaj kanʼnigpe̱ikeʼpo doʼtaj Diosa bektieʼeaʼuyne
kenpaʼti meʼtaʼmonaʼuyne.
6 Konige̱po nogbayaʼ nogbayaʼ Jesucristotaj huakkaʼnanada
oʼnoknopo̱e̱denok. Opudomey Romano hua̱e̱ʼerikon Jesucristoen moʼe̱ne.
7 Opudomey Roma huaknopo̱e̱ʼeritaj Diosa diʼ moʼmaepo “Doʼhuedyo’
yanikatiʼ ya̱gʼkikatiʼ.” Diosa monaʼdeʼuyne. Oroʼomeyen Apag Dios
Jesucristo Huairiere opudomeytaj kamatinepahuiʼpo dakaʼ kabati-
huapokikeʼpo kenpaʼti kamanoeyikeʼpo ken konig onʼnigtionaʼpakikaʼnig
onʼnigmadoyaʼne.

Pabloa Romayo huaknopo̱e̱ʼeritaj eʼbataʼhuade̱ʼdetaʼ oʼpakuyate.

8 Huakkuruda oʼnonaʼne. Opudomey Romayaʼ huaknopo̱e̱ʼeri Diostaj
Jesucristotaere dakaʼ moknopo̱ikaʼnok kenpaʼti moʼnigpe̱ikaʼnok nogbayaʼ
nog huadaribayaʼ nogya̱ʼ nogya̱ʼ aratbut opudomeytaj moʼtipe̱e̱denok konig
dakaʼ moknopo̱ikaʼ moʼtinopo̱e̱denok. Konige̱po Jesucristo kenda oʼpaknok
dakiti Diostaj yonay.
9 Opudomeytaj ijtionaʼpakikaʼnig Diosapiʼ kenda buttida meʼtinopo̱e̱ne.
Diostaj diga̱ʼda ijnigpe̱ikaʼpo Diosen Huasiʼpotaj Jesucristoen huadak huaʼa
ijmanbatiaʼpakikay.
10 Opudomey Romayo huaknopo̱e̱ʼeritaj eʼbataʼhuade̱ʼtaʼ ijpakikaʼnigʼa
huahueʼdik i̱ji̱kay. Diosa kahueaʼ eʼtinopo̱e̱ʼnayo ijhuaʼapoy. Konige̱po
ijtionaʼpakikay.
11 Opudtaj etaʼhuade̱taʼ ijpaki. Kenpaʼti opudtaj eʼtiahuaytaʼ ijpakpo
Jesucristoen huadak huaʼa nogi̱ti nogi̱ti kanoknopo̱ikeʼpo opudomeytaj
eʼtihuapoktaʼ ijpaki.
12 Huayahuaya nogi̱ti nogi̱ti dakaʼ huaknopo̱ikaʼ aʼbatihuapokeyaʼpo opud-
taj eʼbataʼhuade̱ʼtaʼ ijpakikay.
13 Konig nog aratbuttaj Jesucristoen huadak huaʼa ijmanba-
tiaʼpakonhuaʼnok huakkaʼnada onʼmanopoʼkoreaʼuypo onʼmaknopo̱e̱ʼuy.
Opudomey konigti Romayo hua̱e̱ʼeri sueʼda oknopo̱e̱hueʼ hua̱e̱ʼeritaj
aʼmanopoʼkoreayaʼpo Jesucristotaj huaboaʼda aʼmaknopo̱e̱a̱yaʼpo kenpaʼti
opudomey huaknopo̱e̱ʼeritaj nogi̱ti dakaʼ huaknopo̱e̱ʼ kenpaʼti nogi̱ti

huanigpe̱e̱' a'batihuapokikaya'po nogok nogok opudte ijhua'apoy ijnopo̱e̱'ika'nig'a huahue'dik i̱ji̱ka'uy. Oydapi' huahue'dikda i̱jje̱y. Kenda e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpaki, egomey.

14 Aya' aratbuttada kenpa'ti aratbut huakka'da en'nopo̱e̱'tadapi' kenpa'ti aratbut sue'da en'nopo̱e̱'tada Diosa me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak hua'a manbatia'pakdik i̱ji̱kay.

15 Konige̱po opudomey Romayo hua̱e̱'eritakon Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakta' ijjeretpaki.

Jesucristoen huadak hua'a aratbut eknopo̱e̱'nayo Diosa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o̱'e̱.

16 Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aya'da aratbuta eknopo̱e̱'nayo Diosa dakhuea' e'kika' manopo'yarea'dik o̱'e̱. Huakkuruda judío huaknopo̱e̱'eritaj o'manopo'yarea'. Onte'ti nog aratbuttaj o'manopo'yarea'. Konige̱po Jesucristoen huadak hua'ataj e'manbatia'pak tobirahue' i̱jje̱y.

17 Jesucristotaj eknopo̱e̱yo'da oro'omeytaj huadaknopo'da e̱'hua̱e̱'taj Diosa bo'tinopo̱e̱po kenere mo'noeanhuahuika'apone. Kenda Diosen huadak hua'a o'manmadikika'. "Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huadaknopo'da e̱'hua̱e̱'taj Diosa o'matinopo̱e̱po kurudyo̱ kenere o'manoeanhuahuika'apo." Apagba'a oa'uyate.

Aratbuta Diostaj pakhue' o̱'nepo kenpa'da dakhuea'nada o̱gkika'.

18 Aya'ada Diostaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' hua̱e̱'eri kenpa'ti buttida hua'a e'nopo̱e̱'ta' pakhue' hua̱e̱'eria dakhuea' o̱gkika'nok Diosa huiyoknanada dakhuea'da castiga magka'dik o̱'e̱a̱po o'nopo̱e̱ne.

19 Kenomeytaj Diosa buttida o̱'e̱ Diosa e'manopo̱e̱a̱'tada Diostaj daka' oknopo̱e̱'dik e̱'e̱a̱da,

20 oro'en huakpoa Diostaj tiahuayhue'dik e̱e̱'pi' kenda a'nennanada Diosa o'ka'uyatenig o'tiahuaypo oknopo̱i̱ka'dik o̱'e̱ne. A'nennanada siokpo niokpo puug huadari aya'tada Diosa o'ka'uyate. A'nennada kenpa'ti oyda kenda Diosa o'ka'uyatenig tiahuaydik o̱'nepo Dios teynanada o̱'e̱ kenpa'ti Dios Huairida o̱'i̱ka' oknopo̱e̱'dik o̱'nenig'a. "Diostaj oknopo̱e̱hue'dik i̱jje̱y," ahue'dikda o̱'ne dakhuea' huaka'eria.

21 Kenda Diosa o'ka'uyatenig dakhuea' huaka'eria on'tiahuaypo Diostaj o'noknopo̱e̱nig'a. "Dios Huairi i̱'e̱. Aya'nada i'ka'uyate. Huadakda i̱'e̱ne. Dakiti Dios." Ken konig onikahue' o̱'nika'uyate. Konig huasegda dakhuea'da on'nopo̱i̱ka'po buttida e'nopo̱e̱' nopo̱e̱hue'da o̱'nika'uyate.

22 "Huakka'da o'nopo̱e̱y. Daka' o'nopo̱e̱y." On'batia'pakuyatenig'a huasegda o̱'nuyate.

23 'Urunanada o̱'i̱ka' Dios. Kurudyo̱ o̱'i̱ka'. Teynanada o̱'i̱ka'po bueyhue'dikda o'noeonhuahuika'apo. Diostaj o'noknopo̱e̱batikpo huaboa'da noehue' e'ketka' dios o̱gkika'uyate. Ken konig huabokerekada o̱gkika'uyate. Bakoy e'ketka', bihui e'ketka', o̱jpai' botta' botta' hua'itakpi' e'ketka' o̱gkika'uyate. Oro'en dios o̱'e̱ nama'da on'nopo̱i̱ka'uyate.

24 Konige̱po dakhuea'da kan'nopo̱i̱ke' nama'da kan'eretpakike' huayahuaya dakhuea' ka̱gkike' Diosa o'nopo̱e̱'uyate.

25 Dios Huairitaj onte'ti eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo e'ketka' diostaj huaboa'da on'eretpakika'uyate. Kenda Diosa o'ka'uyate on'tiahuayika'nig on'eretpakika'uyate. Diosa aya'da o'ka'uyatenigyo̱'da Diostanayo sigpi' pakhue' o̱'nika'uyate. Dios aya'da huaka'eritayo'da "'Urua'nanada o̱'e̱, dakiti Dios." Aya'ada kan'batadi'kea'ike'.

26 Konigeepo kenpa'da dakhuea' kagkike' Diosa o'nopoepo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'maenon'uyate. Konig birae'dik ogkika'po ettone'a huatoe'taj pakhue' o'nepo o'nenpo huabot ettone'a huayahuaya on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate.
27 Huabokerekakon huatoe'taj o'nenpo huabotbokereka' on'eretpakpo dakhuea'da ogkika'uyate. Ken konig ogkikapo birae'dik o'ne. Dakhuea'nanada ogkika'nok konig Diosen castiga huasoʼada dakhue'nanada o'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo.
28 Ken hueretda Diostaj eknopoe'ta' pakhue' o'nenok dakhuea'da kan'nopoike'po dakhuea' kagkike' Diosa o'maknopoepo kenpa'da o'maenon'uyate.
29 Kenomey kenpa'da dakhue'da e'kika'ta' on'eretpakika'. Huabokerek ettone'ere huayahuaya dakhuea'nanada ogkika'. Kenda on'eretpakpo nogpa'da dakhuea'da ogkika'. Huakka'nada e'tamaeta' o'deretpakika'. Dakhuea'nada on'nopoika'. Digda on'bahuahuayika'. On'mahuadiaypo on'barakika'. Huayahuaya on'maboyika'. Nama'da huamana'eri o'nika'. Digaʼda on'mahuadiayika'po dakhuea' ogkika'. Digaʼda on'mahui'ika'.
30 Nogomeytaj dakhuea'da on'bahuaa'ika'. Diostaj on'huadiayika'. Huabatidike'eri o'nika'. Huata'da huapakeri o'nika'. Nogda nogda dakhue'dikda on'nopoika'. Apagtaj huayetapi' nigpeehue'dik o'nika'.
31 Katepi' Diosenpi' nopugkahue'da o'nika'. "Do kenda ijka'apoy," ea'ada kahue'ada nogda ogkika'apo. Nogomeytaj huadi'da maehue' o'nika'. E'manoeynoeyta' pakhue' o'nika'. Pai'da aratbuttaj matinepahuihue'da o'nika'.
32 Ken konig dakhuea' huaka'eritaj castiga ijmagka'apoy. Kenpa'da bueydik o'neapo. Diosa o'mana'uyate. Kenomey kenda daka' e'nopoeada nogiti nogiti dakhuea'da ogkika'po kenpa'ti nogomeya konigti egkika'nayo durugda o'nika'apo.

2

"Dakhuea' o'ka'uy." Betapi' Diosa e'huaa'nayo buttida o'bahuaa'.

1 Konigeepo o'na be'api' mo'epo "Dakhuea'da o'kame'." Nogtaj e'huaa'nayo "kenda donayo kahue' ijjemey." Diostaj onahue'dik mo'ene. Konigti dakhuea' i'kikame'ne Diosa mo'tinopoepo castiga ogka'dik mo'eapone.
2 Dakhuea' huaka'eritaj "dakhuea'da ogka'uy," Diosa buttida o'matinopoepo castiga o'magka'apo.
3 "Nogomeya dakhuea'da ogkika'." O'napi' e'bahuaa'ada konigti dakhuea' e'kika'ada Diosa do'taj castiga ogkahue' me'eapone nopoehue' mo'e. Dapi' Diosa castiga mogka'apone.
4 Diosa di'nanada mo'ika'po ijhue'nanada castiga ogkahue' mo'edenok castiga ogkahue' mo'eapetpi' kenda nama'da nopoehue' yane'. Diosa di'nanada mo'epo mo'tinepahui'nok nopo'korea'dik o'ene. Kenpataj yan'nopoe'.
5 Opudomeypi' Diostaj eknopoe'ta' pakhue' mo'enok Diosa mo'tinepahui'ne mo'peedenig'a nopo'koreahue' mo'epo nogiti nogiti dakhuea' bo'kika'nok nogiti nogiti Diosa castiga ogka'dik mo'eapone. Kene'huaya' huame'noete castiga o'magka'apo.
6 Be'api' sigda dakhuea' e'kuynayo sigda castiga o'magka'apo. Nogapi' huakka'mon dakhuea' e'kuynayo huakka'mon castiga o'magka'apo Diosa. Kenpa'ti be'api' o'nopo'korea'depo huadakda e'kika'nayo Diosa huadakda o'manigka'apo.

7 Kenomeyạ kirigạyọ' Diostaj on'nigpẹ̱ika'po huadakda ọgkika'po Diosere
kurudyọ 'urunanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo "Huadakda bo'kika'," Diosa
ena'te e'pẹẹta' on'pakpo Diosere kurudyọ on'noeonhuahuika'apo.
8-9 Nogomeynayo huata'da huaeretpakeri Diosen buttida hua'a nigpẹẹhue'
huạẹ'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa digạ'da o'mahuadiaypo digạ'da cas-
tiga o'magka'apo. Pai'nanada on'manopo'unhuahuika'apo. Judío dakhuea'
huaka'eri huakkuru pai'da on'manopo'unhuahuika'apo. Nog aratbutakon
pai'da on'manopo'unhuahuika'apo.
10 Huadakda huakika'eri Diostaj huanigpẹ̱ika'eritanayo Diosa
o'manoyhuadạ'apo. Diosere 'urunanada on'noeonhuahuika'apo.
"Huadakda ọ'ne." Diosa o'bahuaa'apo. Durugnopo'da ọ'neonhuahuika'apo.
Judío huadak huaka'eritaj huakkuru Diosa 'urua'da o'manigka'apo. Kenpa'ti
nog aratbuttaj 'urua'da o'manigka'apo.
11 Diosa aya' aratbuttada konigti o'batiahuayika' konigti o'manopokẹ̱ẹ'ika'.
Judíotaj kenpa'ti nog aratbuttaj castiga o'magka'apo.
12 Moisésenba'taj nog aratbut pẹẹhued ọ'nika'po dakhuea' ẹgkika'nayo
"Moisésenba'taj nigpẹẹhue' mo'ẹ̱ika'uynok castiga magka'dik ẹ̱jjẹ̱y," Diosa
kenomeytaj manahue' ẹẹ'pi' kenpa'da mabueydik ọ'neapo. Judío aratbut-
nayo Moisésenba' e'pẹẹdeada dakhuea' ẹgkika'nayo "Moisésenba' nigpẹẹhue'
mo'ẹ̱ika'uynok digạ'da castiga magka'dik ẹ̱jjẹ̱y," Diosa o'mana'apo.
13 Kenpa'ti Moisésenba'taj e'pẹẹyo'da huạẹ'eritaj "huadakda ọ'ne" Diosa
bahuaahue' ọ'ẹạpo kentada huanigpẹ̱ika'eritanayo "huadakda ọ'ne" Diosa
o'bahuaa'apo.
14-15 Nog aratbuta Moisésenba' ba'tọẹhue' ẹ'ẹạda huanopoya'da on'nopọẹpo
konig Diosa o'paknig ẹgkika'nayo Diosen hua'a huanopoya'da on'nopọẹ.
Huadak ọgka'po on'nopọẹạpo. Dakhuea' ọgka'po on'nopọẹạpo.
16 Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nigda nogok kene'huạyạ'
huame'noete ẹ̱ẹ̱gẹ̱ẹgte aya'da aratbuten dakhuea' e'kika' Dios Jesucristo-
erea kenda on'manopọẹạ'po castiga on'magka'apo.

Judío aratbut Moisésenba' e'manmadikika'ada nigpẹẹhue'da ọ'nika'.

17 "Judío aratbut ọ'ẹ̱y. Moisésenba' o'nopọẹ̱y. Oro'omeyen Dios kurudyọ
ọ'ẹ̱ika'." Opudomey judíomey mo'batia'pakika'nig'a
18 Moisésenba' daka' mo'nopọẹpo kenda Diosa o'pak mo'nopọẹpo
huadakda ọ'ẹ mo'nopọẹnig'a.
19 Kenpa'ti nog aratbut Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eri ọ'ne. Konig ekpobig
huạẹ'eri ọ'nika'. "Kentaj Dioste o'batohua'apet." Opudomey judío aratbuta
daka' mo'nopọẹ̱ika'nig'a. Kenpa'ti nog aratbut konig sikkẹ̱ẹ̱gẹ̱yọ huạẹ'eritaj
"Diostaj o'maknopọẹạ'apoy. Konig Diosen huakjey ọ'ẹ̱y." Kenda daka'
mo'nopọẹ̱ika'nig'a.
20 Apagba' buttida hua'a ọ'ẹ. Buttida huanopọẹ' ọ'ẹ. Opud judío arat-
but Apagba' mo'nopọẹpo nopọẹhue' huạẹ'eritaj kenpa'ti huasi'potaj man-
madika'dik ọ'ẹ̱y mo'nopọẹnig'a.
21 Nog aratbuttaj mo'manmadikika'nig'a mena'po huata'da onmadikahue'
mo'ẹ. "Berehue' yane'." Mo'mana'ika'nig'a opudạded mo'berika'ne.
22 "Nogen huạtọẹ'taj bakdejhue' yanika'." Mo'manika'nig'a opudạded
nogen huạtọẹ'taj mo'bakdejika'ne. Dios e'ketka'taj o'huadiayi boa'ika'nig'a
huakupe katepi' bo'eretpakpo dios e'ketka' jakya' mo'berika'ne.
23 Moisésenba' huakka'da o'paki. Huadakda ọ'ẹ. Nigpẹ̱ika'dik mo'ẹne.
E'batia'pakika'ada nigpẹẹhue' mo'ẹ̱ika'nok Dios dakhue'da ọ'ẹ aratbuta
o'noknopọẹ.

24 Opud judío aratbuta Apagba'taj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'nok "Dios dakhue'da o̱'e̱." Nog aratbuta on'batia'pakika'. Kenpa' Apagba'te oa'.
25 Opudomey judío aratbut Moisésenba' e'nigpe̱ika'nayo huabokereksi'dak mo'nigoktegika'ne. Diostaj kenda huadakda o̱'e̱. Diosen aratbut o̱'ne aratbuta nopo̱ika'dik o̱'neapo. Moisésenba' nigpe̱e̱hue' e̱'i̱ka'nayo konig okteghue'onig hua̱e̱'eri mo'e̱ne, konig nog aratbutda mo'e̱ne, konig Diosen aratbut ehue' mo'e̱ne.
26 Nog aratbut judío ehue' hua̱e̱'eri huasi'dak nigokteghue' e̱e̱'pi' Moisésenba' e'nigpe̱ika'nayo konig judío huanigoktegerionig o̱'ne. Diosensi'po o̱'ne. Diosa o'matinopo̱e̱.
27 Opud judío huanigsi'dakoktegeri mo'e̱po Moisésenba' e'to̱e̱a̱da nigpe̱e̱hue' e'nika'nayo nog aratbut huasi'dak okteghue' hua̱e̱'eri Moisésenba' huanigpe̱ika'eria "Judío huanigoktegerianayo Diostaj dakhuea'da o̱gkika'," on'huaa'apo.
28 Judío e'si'poe̱'nayo kenpa'ti huasi'dak ektegnayo hueretda judío o̱'e̱po, Diosensi'po o̱'e̱. Diosa nopo̱e̱hue'dik o̱'e̱.
29 Huanopoya'da on'eretpakpo Diostaj huanigpe̱ika'erinayo hueretda judío aratbut o̱'ne. Diosen aratbut o̱'ne. Diosa o'matinopo̱e̱. "Huadakda o̱'ne." Aratbutanayo ahue'dik o̱'ne.

3

1-2 Judío aratbut e̱e̱' huadakda o̱'e̱. Kenpa'ti huabokereksi'dak e'nigo̱kteg huadakda o̱'e̱. Diosa judío aratbuttanayo Apagba' kan'to̱e̱'po o'bayokuyate. Apagba' kan'nigpe̱ike'po o'bayokuyate.
3-4 Huakka'mon oro' judío aratbuta Diostaj oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayopi' Diosnayo kenpa'da buttida oa'ika'. Kenda oa'de o'kika'. Aratbut aya'ada da huaa'eri ene'pi' Diosnayo buttida oa'ika'. Davida kenda o'manigmadoya'uyate. Oa'po:

Diosen hua'a buttida o̱'i̱ka'. Aya'ada a'dik o̱'nika'apo. Kenpa'ti aya'da Diosa o'kika' huadakda o̱'e̱. Aya'ada a'dik o̱'nika'apo. Apagba'te Davida oa'uyate.

5 Oro'omey judío aratbut dakhuea' e'kika'te aya'da Diosa o'kika'po huadakyo'da o'kika' aratbuta on'tinopo̱ika'po konige̱po Diosa oro'omeytaj castiga o̱gkahue'dik mo'e̱a̱petpi'. Huakka'mona nama'da mo'nopo̱e̱tpi'.
6 Diosnayo huadakyo' o'kika'po judío aratbuttaj castiga magka'dik o̱'e̱a̱po. Kenpa'ti huadakyo' o'kika'po kene'hua̱ya̱' huame'noete aya' aratbut dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik o̱'e̱a̱po.
7 Oro' da e'ika'te Diosata buttida oa'ika'po huadaknanada o̱'i̱ka' aratbuta tinopo̱e̱'dik ya̱'neapet. Oro'taj Diosa castiga o̱gkahue'dik mo'e̱a̱petpi'. Kenda huakka'mona nama'da mo'nopo̱e̱tpi'.
8 Konige̱po "Oro' dakhuea' o'kika'nok Dios huadakda o̱'e̱. Aratbuta on'nopo̱e̱po dakhuea' mogkika'." Pabloa o'manmadika'. Sue'ada judíoa nama'da men'huaa'nok kenomeytaj Diosa castiga o'magka'apo.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o̱'e̱ne.

9 Oro' judío aratbut huadakda o̱'e̱y. Nog aratbut dakhue'da o̱'ne. Kenpa' Diosa tinopo̱e̱hue' mo'e̱ne. Aya'ada dakhuea' huakika'eri o'maene. Judíopi' nog aratbutkon dakhuea' huakika'eri o̱'ne. Kenda ijja'demey.
10 Kenpa'ti Diosba'te:

Huadakda aratbut ehue'da o̱'ne. Aratbut huadak nogtipi' ehue' o̱'ne.
11 Aya'ada Diostaj oknopo̱gkahue'da o̱'nika'. Aya'ada Diostaj pakhue' o̱'nika'.

12 Aya'ada o'noknopo̱e̱batikde onte'ti Diosen kikahue' o̱'nika'. Dakhuea'nada o̱gkika'. Huadakda e'kika' sigpi' ehue'da o̱'e̱. Aya'ada Diostaj nigpe̱e̱hue'ada dakhuea' o̱gkika'.
13 Kenpa'da dakhue'da hua'ayo' on'da'ika'. Da on'da'ika'. On'batidike'ika'. Hua̱so̱kpa konig kubarak o'nokbetahue'onig konig pa̱gnada o̱'nika'. Konig bihui e'buey'urua dakhuea' o̱gkika'nig ken konig ia' on'mahui̱a̱'ika'po dakhuea'nanada on'magkika'.
14 Dakhue'dikda on'bahuaa'ika'. Kenpa'ti on'mahuadiaypo on'maboy'ika'.
15 Diga̱'da on'bahuahuaypo i̱dada on'barakika'.
16 Nog aratbuttaj dakhuea' on'magkika'po pai'nada on'manopo'e̱a̱'ika'.
17 Huayahuaya manoeynoeyhue' o̱'nika'.
18 Diosa castiga e̱gka'taj okme'pukhue' o̱'nika'. Diosba'a oa'.
19 "Diostaj nigpe̱e̱hue' i̱ji̱kamey. Dakhuea' ijkika'uy. Diosa castiga o̱gka'dik me'e̱a̱pone." Judío aya'daribayo hua̱e̱'eriere kan'nopo̱e̱'po Diosa Diosba'te judío aratbuttaj o'mana'ika'. Kenda o'nopo̱e̱ne.
20 Moisésenba' o'nigpe̱i̱ka'nok "huadak mo'e̱ne." Diosa nogtitapi' onahue' mo'e̱a̱pone. Moisésenba' nigpe̱i̱kahue'dik o̱'e̱po dakhuea' huaka'eri o̱'e̱ne. Moisésenba'a mo'nopo̱e̱a̱'ne.

"Okkahuea'depo huadakda mo'e̱ne." Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritayo'da Diosa mana'dik o̱'e̱.

21-22 Jesucristotaj aya' Diosen huamanbatia'pakeri Moiséserea on'timadoya'uyate. Jesucristo oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Aya' Moisésenba' nigpe̱i̱kahue' e̱e̱'pi' "Okkahuea'depo huadakda mo'e̱ne," aya' Jesucristoen huaknopo̱e̱'eriomeytaj Diosa ona'dik mo'e̱ne. Judíomeytaj kenpa'ti nog aratbuttaj konigti ona'dik mo'e̱ne.
23 Nog aratbut oro' judío aratbutpi' aya'ada dakhuea' o̱gkika'. Konig Diosa bo'tipaknig kahue'da o̱'e̱nok Diosa kabakkahue'po Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.
24-25 Diosa oro' dakhuea' huaka'eritaj huakka' di' mo'e̱po mo'tinepahui'po Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Aratbuta dakhuea' e̱gkikak kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Oro'omeytaj kamanopo'yare'po Diosa o'paknok Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Jesúsa mo'nigbuey'uynok oro'omey huaknopo̱e̱'eritaj katetehue'da bokkahuea'ika'ne kenpa'ti "huadakda mo'e̱ne," Diosa monika'ne. Kenpa'ti Jesucristo dakhuea' huaka'eritaj mo'nigbuey'uynok Diosa huadakda o̱'e̱po a'neneritaj o'bakkahuea'ika'uy o'nopo̱e̱ne.
26 Konigti Jesucristoa mo'nigbuey'uyatenok oy Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj Diosa huadakyo' e̱'hua̱e̱' mo'e̱a̱'po "bokkahuea'depo huadakda mo'e̱ne," ona'dik mo'e̱ne.
27-28 "Moisésenba' o'nigpe̱i̱ka'nok Diosa mo'manopo'yarea'ne," oro'a ahue'dik o̱'e̱ne. Jesúsa mo'nigbuey'uyate oknopo̱i̱ka'nok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'e̱ne," monika'ne daka' o'nopo̱e̱ne.
29 Judío aratbuttayo'da Diosa o'manopo'yarea' sue'ada nama'da yan'nopo̱e̱tpi'. Kenpa' nopo̱e̱hue' yane'. Nog aratbut judío aratbuttere Diosa o'manopo'yarea'ika'.
30 Dios nogtida o̱'e̱po judío huaknopo̱e̱'eritaj o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̱ne," o'manika'po nog aratbut huaknopo̱e̱'eritakon o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̱ne," o'manika'.
31 Jesucristotaj oknopo̱e̱po Moisésenba'taj nigpe̱i̱kahue'dik o̱'e̱ne. Sue'ada nama'da yan'nopo̱e̱tpi'. Jesústaj oknopo̱e̱po Moisésenbapi' huadak o̱'e̱ o'nopo̱e̱po Diostaj o'nigpe̱i̱kay.

4

Abrahama Diostaj oknopoika'uyatenok "Abraham huadakda me'taene." Diosa oa'uyate.

1 Abraham Israel aratbuten adhuea'pane'taj mon'diknopoatu.
2 Abraham huadak o'kika'nok "huadakda o'e," Diosa ahue'dik o'e. "Huadakda ijkay," a'dik ee'pi' Diostanayo kenpa' ahue'dik o'uyate.
3 Diostaj Abraham oknopoika'uyatenok "huadakda o'e," Diosa ona'uyate. Apagba'te kenpa' oa'.
4 Be'api' huairien e'baa'nayo huairia huakupepi' bayokdik o'nika'. Katetehue' o'yokne ahue'dik o'e. En'baa'te huakupepi' bayokdik o'e.
5 Moisésenba' oro'omey o'kika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue'dik ee'tada oro'omey dakhuea' huaka'eri e'eada Jesucristotaj oknopoenok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne.
6 Aya'ada Moisésenba' ogkika'nok "huadakda mo'ene," Diosa ahue'dik o'ika'. Diostaj o'noknopoika'nok dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," Diosa o'manika'nok durugnanada o'nika'. A'nennada Davida Apagba'te o'batia'pakuyate:
7 Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa e'bakkahueade'te durugnanada o'ne.
8 "Yokkahuea'dey, castiga magkahue' ijjeapoy." Kenomeytaj Diosa e'manade'te durugnanada o'ne. Kenda Diosba'te Davida oa'uyate.
9 Judío aratbut huabokereksi'dak ektegtaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Nog aratbut judío ehue'taj huabokereksi'dak okteghue' huae'eritaj Diosa o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'nok durugda o'ne. Abraham Diostaj oknopoika'nok Diosa okkahuea'po "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate o'nona'dene.
10 Abraham huabokereksi'dak okteghued ee'ted Diosa Abrahamen dakhuea' e'ka' okkahuea'uy. "Huadakda i'ene," Diosa ona'uyate.
11 Huakkuruda Diostaj Abraham oknopoika'nok "huadakda i'ene," Diosa ona'uyate. Kenyo' aratbut kan'nopoike'po huasi'dak yakteg Abrahamtaj Diosa ona'uyate. Konigepo aya' aratbutda huabokereksi'dak okteghue' e'eadapi' Diostaj o'noknopoenok "huadakda mo'ene," Diosa manika'dik o'e. Abraham kenomeyen apag konig mo'taene.
12 Judío huabokerek on'si'dakoktegdepo konig Abraham huasi'dak okteghued o'epo Diostaj daka' oknopoika'uyatenig konigti o'noknopoika'po Abraham kenomeyen Apag konig on'tae.

Abraham do'taj oknopoika'nok "aya' huadari ontaj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa ona'uyate.

13 Abraham Moisésenba' o'nigpeika'uynok "aya' huadari on'taj o'nen huayayotaere ijbayokapoy, Abraham," Diosa onahue' e'uyada Abraham Diostaj daka' oknopoika'nok "huadakda i'ene," kenpa'ti "aya' huadari ijbayokapoy," Diosa ona'uyate.
14 "Huadakda mo'ene," Diosa mone'po aratbuta Moisésenba'taj on'nigpeika'nok "huadakda mo'ene," Diosa onahue' o'maeapo kenpa'ti huadari bayokhue' o'maeapo. Huaknopoe'eritayo'da o'bayokapo.
15 Moisésenba' en'nigpeika'nayo "huadakda mo'ene," Diosa mona'apet huakka'mona nama'da on'nopoenig'a Moisésenba' nigpeikahue'dik o'nenok Diosa castiga magka'dik o'maeapo. Nogomey Moisésenba'taj peehuedda o'nepo Moisésenba'taj dakhuea' kahue'dik o'nika'.
16 Diosen kahued ee'ted Dios o'pakpo "huadakda mo'ene," Abrahamen adhuea' huayayo huaknopoe'eri aya'tada Diosa o'mana'. Moisésenba'

huanigpeika'eritaj kenpa'ti Abrahamonig huaknopoe'eritaj "huadakda mo'ene," Diosa o'mana'. Konig Abraham oknopoika'uyatenig aya'da oro'omey oknopoika'po Abraham konig oro'en apag o'ika'.

17 "Huakka' huadaribayo huae'eria do'taj me'noknopoeapone. O'na meknopoika'nig konigti me'noknopoeapone. Do'huedsi'po o'neapo." Diosada Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diostaj oknopoika'uyate. Aratbut huakudaka'da en'bueytada Diosa o'manoyhuada'ika'apo kenpa'ti kenda oy ehue' ee'tada Diosayo'da ka'dik o'e.

18 Abraham huatoere huatone'nanada e'ne'te "huasi'po i'toeapone, huakka'nanada o'nen adhuea' huayayo o'neapo," Diosa ona'uynok Diostaj daka' oknopoepo huakka'nanada adhuea' huayayo o'matoe'uyate.

19 Abraham a'ti cien años o'toeaponig'a huatoe Sarakon huatone'nada o'epo konig si'popakhue'dikda o'ika'uyatenigtaj Abrahama e'nopoepi' kenda Diosa ona'uynig daka' oknopoe'po huasi'po ijtoeapoy o'nopoe'uyate.

20-21 Huasi'po Diosa yokhue'dik mo'eapone, Abrahama oknopoehue' o'uyate. "Dios buttida oa'ika'. Teynanada o'ika'po huasi'po yokdik mo'eapone," daka' oknopoepo o'tia'pakonhua'uyate.

22 Konigepo Diosa dakhuea' e'ka' okkahuea'depo "huadakda i'ene," Abrahamtaj ona'uyate.

23-25 "Huadakda i'ene," Diosa Abrahamtayo'da onahue' o'uyate. Oro'omey Diostaj huaknopoe'eritabeta' Diosa kenda o'mana'uyate. "Huadakda mo'ene," oro'omeytakon Diosa mona'ne. Oro'omey Diostaj nigpeehue'da dakhuea'da o'kika'uynok Dios o'paknok sorotataa Jesús Huairitaj o'darakuyate. Oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' akkahueaya'po kenpa'ti "Huadakda mo'ene," a'manaya'po Diosa kubarakya' Jesústaj o'noyhuada'uyate.

5

Diosa mo'tinepahui'po oro'omey huaknopoe'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'po mo'durugpakika'ne kenpa'ti nogda nogda huadakda mogkika'ne.

1 Diostaj oknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenpa'ti Jesucristo Huairi oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uypo oro'taj mo'nopo'noeya'ne.

2 Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ene," mona'ne. Kenda daka' oknopoika'po Diosere 'urunananada o'eapone o'nopoepo durugnanada o'ika'ne.

3 Jesucristotaj oknopoika'po pai'da o'nopo'eapet. Pai'da o'nopo'epo batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'apone. Kenda o'nopoepo pai'da e'nopo'eada durugda o'ika'ne.

4 Kenpa'ti batikhue'ada Diostaj oknopoeonhuahuika'nok huadakda mo'ika'ne Diosa moknopoene. Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy o'nopoene.

5 Diosen Nokiregea mo'nopo'toepo Dios di'nanada mo'ene mo'nopoea'ne. Konigepo o'durugpakpo nama'da oknopoika'uy ahue'dik o'eapone.

6 A'nenda oro'omey dakhuea' o'kika'po batikhue'dik o'ika'uyne. Kenpa'ti huata'da dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o'ika'uyne. Kenoka' Dios o'paknok dakhuea' huaka'eritaj Cristoa o'manigbuey'uyate.

7 Nogbokereka bueyhue' kae'po a'nigbueyi' sigpi' be'api' ahue'da o'nika'. Nogtaj huadaktada nogtiadapi' me'pukhue'ada nigbueydikpi' o'e.

8 Diosanayo di' mo'ẹpo oro'omey dakhuea' huakika'eri ẹ'ịtipi' Cristo
mo'nigbuey'uyatenok Dios di' mo'ẹne nopọẹ'dik ọ'ịka'ne.
9 Cristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok
"huadakda mo'ẹne," oy Diosa mona'ne. Kenpa'ti Cristo oro'omey hua-
knopọẹ'eritaj mo'nigbuey'uynok kene'huạyạ' huame'noete Diosa castiga
ọgkahue' mo'ẹạpone.
10 A'nenda Diostaj nigpẹẹhue' ẹ'ịkame'pi' Diosen Huasi'po
mo'nigbuey'uynok Diosa mo'nopo'korea'uyne. Dakhuea' e'ka' o'batikpo
Diostaj o'pakpo o'nigpẹịka'ne. Oynayo Jesús o'noyhuaduynok kenere
o'noeonhuahuika'apone. Diosa castiga ọgkahue' mo'ẹạpone o'nopọẹne.
11 Kenpa'ti Jesucristo Huairia mo'nigbuey'uypo Diosa
mo'nopo'korea'uyne. Diostaj oknopọẹpo durugnanada ọ'ẹpo Diostaj
o'nigpẹịka'ne.

Adán huakkuruda Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ụyate. Jesucristoanayo Diostaj o'nigpẹẹpo mo'nopo'yarika'ne.

12 Huadariya' nogbokerektida huakkuruerea Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ẹpo
dakhuea' o'ka'uyate. Konigẹpo o'buey'uyate. Adán nigpẹẹhue' ọ'ẹpo
dakhuea' o'ka'uynok ke'nensi'po huayayo aya'ada aratbut konigti dakhuea'
ọgkika'po on'mabueyika'uyate.
13 Moisésa Diosen hua'a manahued ẹẹ'ted huadariya' aya' aratbuta
dakhuea' ọgkika'uynig'a Moisésenba'taj nigpẹẹhue' mo'ẹnok castiga ọgka'dik
ọ'nene Diosa manahue' ọ'ụyate.
14 Adánen huasi'po huayayo adhuea' huayayo konig Adán dakhuea'
o'ka'uyatenig konigti kahue' ẹ'ne'pi' aya'da on'mabuey'uyate. Moisés
si'poẹhued ẹẹ'ted nogok nogok on'mabueyika'uyate. Adán nigpẹẹhue'
ọ'ụynok aya'da on'mabuey'uyate. Cristonayo o'nigpẹịka'nok aya'da
huaknopọẹ'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nogokda Cristotaj Diosa
o'ta'mona'uyate.
15 Adán Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ẹpo dakhuea'da e'ka'tada Diosanayo
o'matinepahui'po oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Adán Diostaj
nigpẹẹhue' ọ'ụyatenok huakka'nanada on'mabueyika'uyate. Diosanayo
aratbuttaj di' mo'ẹpo mo'tinepahui'po konig katetehue' Dios o'pakpo
oro'omeytaj nogbokerektida mo'nigta'mona'uyate. Huakka'tada dakhuea'
e'ka' a'manopo'yarea'po oro'tehuapa' Jesucristo mo'nigbuey'uyate.
16 Nogbokerekatida Adán Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ụyatenok "aya'da
mabueyika'dik ọ'neapo," Diosa oa'uyate. Jesucristo mo'nigbuey'uynok
oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa katetehue' mo'nopo'yarea'nok "huadakda
mo'ẹne," mona'ne.
17 Nogbokerekatida Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ụynok aya'da mabueyika'dik
ẹẹ'pi' oro'omey Jesústaj huaknopọẹ'eritaj Diosa di' mo'ẹpo mo'tinepahui'po
katetehue' bokkahuea'po "huadakda mo'ẹne," mona'nok nogbokerekeretida
Jesucristoere kurudyọ durugnanada o'noeonhuahuika'apone.
18 Adán nogatida do'taj nigpẹẹhue' me'ụynok aya'da mabueydik
ọ'nika'apo Diosa oa'uyate. Kenpa'ti Jesucristo nogtida ọ'ẹpo aya'tada
mo'nigbuey'uynok Diosa bokkahuea'po "huadakda mo'ẹne," mona'po
mo'noeanhuahuika'ne.
19 Nogbokerekatida Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ụynok aya'ada dakhuea'
ọgkika'uyate. Kenpa'ti nogbokerekatida Diostaj o'nigpẹịka'nok "huadakda
mo'ẹne," Diosa aya' oro huaknopọẹ'eritaj monika'ne.
20 Adán e'bueyde'te nogoknanada judío aratbuttaj Moisésa Diosen
hua'a o'mana'uyate. Aratbuta dakhuea' ọgkika'nig daka' kan'nopọẹ'po

o'mana'uyate. Diosen hua'a on'nopo̱e̱po nogi̱ti nogi̱ti nigpe̱e̱hue' o̱'nika'uyate. Diosanayo nogi̱ti nogi̱ti o'matinepahui'po nogi̱ti nogi̱ti o'bakkahuea'ika'uyate.

21 Ken konig aratbut dakhuea' o̱gkika'po mabueydik e̱'nika'pi' Dios di'da mo'e̱po mo'tinepahui'po oro'omey huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'e̱ne," mona'uy. Jesucristo Huairitaj oknopo̱e̱po Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone.

6

Oro'omey Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri konig e'bueyonig dakhuea' kahue'dik o̱'i̱ka'ne. Jesucristoere o'noika'po huadakyo' o'kika'ne.

1 "Diosa nogi̱ti nogi̱ti oro'taj mo'tinepahuie'po kenpa'ti oro'taj huakka' dakhuea' e'ka' bokkahue'po onte'ti nogda nogda dakhuea' ka'dik o̱'i̱ka'ne. Katepi' o'pakpo ka'dik o̱'i̱ka'ne." Sue'ada opudomey nama'da mo'nopo̱e̱tpi'. Kenpa'nayo nopo̱e̱hue' yanika'. Ken konig ahue' i̱ji̱kay.

2 Onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Aratbut on'bueydepo onte'ti dakhuea' kikahue'dik o̱'ne. Oro'omey huaknopo̱e̱'eri Cristoere e'bueyonig dakhuea' kikahue'dik o̱'e̱ne. Ken konig oro'omey huaknopo̱e̱'eri o'nopo'korea'depo onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o̱'i̱ka'ne.

3 Onte'ti dakhuea' kikahue' ka'nike'po oro'omeytaj Jesús mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopo̱e̱po bautiza e̱gka'de'te onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue' o̱'i̱ka'ne.

4 Cristo e'bueyte e̱gkubarakka'tada Diosa teyda o̱'e̱po o'noyhuada̱'uyate. Kenda oknopo̱e̱'depo bautiza e̱gka'de'te dakhuea' e'kika' o'batikuyne. Konig Jesústaj teynanada o̱'e̱po o'noyhuada̱'uyatenig oro'takon mo'nopo'noyhuada̱'nok Diosenyo'da 'urua'nanada o'kika'ne.

5 Cristo e'buey'uypi' onte'ti o'noyhuaduyate. Konigti oro'omey e'nopo'korea'de'te Diosa mo'nopo'noyhuada̱'ne. Jesucristotaj daka' o'nigpe̱i̱ka'ne.

6 A'nenda Jesucristotaj oknopo̱e̱hued o̱'e̱po kenpa'da o'eretpakika'po dakhuea' o'kika'uyne. Oro'taj a'nopo'koreaya'po Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopo̱e̱po dakhuea' e'kika' batikdik o̱'e̱ne.

7-8 Huabokerek e'bueya onte'ti dakhuea' kahue'dik o̱'ne. Konigti oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate. Kenda oknopo̱e̱po e'bueyonig o̱'e̱po onte'ti dakhuea' e'ka'ta' pakhue'dik o̱'e̱a̱pone. Jesúsere durugda o'noeonhuahuika'apone daka' oknopo̱i̱ka'ne.

9 Kubarakya' Cristotaj Diosa o'noyhuada̱'uyate. Onte'ti bueyhue'dik o̱'e̱a̱po. Dapita' bueyhue'dik o̱'e̱a̱po o'nopo̱e̱ne.

10 Oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Cristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Oy Diostayo'da a'nigpe̱i̱kaya'po Cristo o'noeonhuahuika'.

11 Konige̱po oro'omey onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'. Diosenyo'da mogkika'. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj mo'noknopo̱e̱po Diostaj mon'nigpe̱i̱ka'.

12 Konig oro'enda dakhuea' e'ka'ta' o'pakika'nig'a dakhuea' kikahue' mo'nika'.

13 Mune'bohue' mo'nika'. Bokerekbohue' mo'nika'. Da ahue' mo'nika'. Huadiayhue' mo'nika'. Nogda nogda dakhuea' kikahue' mo'nika'. Diosa mo'nopo'noyhuada̱'denok mo'nopo'yarea'denok Diostayo'da huadakda mogkika'.

14 Oro'omeya̱ Moisésenba'taj nigpe̱i̱kahue'dik e̱e̱'pi' Diosa mo'tinepahuika'po huadaka' e'kika' bo'tihuapokika'nok Jesústaj oknopo̱e̱po onte'ti dakhuea' kikahue' mo'nika'.

A'nen kenpa'da dakhuea' o'kika'uynig'a huadaka' kikahue'dik ẹ'ẹạda oynayo Jesucristotaj oknopọẹpo dakhuea' kikahue' ọ'ẹpo Jesucristotaj o'nigpẹika'ne.

15 Diosere kurudyọ a'noeonhuahuikaya'po Moisésen e'mana'taj nigpẹikahue'dik ọ'ẹpo Diosayo'da mo'tinepahui'nok Diosere o'noeonhuahuika'apone. Konigẹpo katepi' dakhuea' kika'dik ọ'ẹy nopọẹhue' mo'nika'.
16 E'paknayo dakhuea' ka'dik ọ'ẹne. E'paknayo Diostaj nigpẹika'dik ọ'ẹne. Dakhuea' e'kika'ta' e'paknayo kenpa'da bueydik ọ'ẹạpone. Diosa castiga mogkika'apone. E'paknayo Diostaj nigpẹika'dik ọ'ẹne. Diosa bokkahuea'depo "Huadakda mo'ẹne," mona'apone.
17-18 A'nen kenpa'da dakhuea'da o'kikame'po huadak kikahue'dik ọ'ịka'uyne. Oynayo "Dakiti Dios" oa'po Jesucristoen hua'a oknopọẹpo dakhuea' kikahue'dik ọ'ẹpo o'pakpo Jesucristotaj o'nigpẹika'po huadakyo' o'kika'ne.
19 Opudomey daka' kan'nopọẹgke'po konig aratbut on'nopọika'nig o'nona'ne. A'nenda nogịti nogịti dakhuea' o'kika'uynig'a oynayo nogịti nogịti Diosen mogkika'. Huadakyo'da mogkika'po Diosenyo'da mogkika'.
20-21 A'nenda dakhuea' o'kika'po huadak kikahue'dik ọ'ịka'uyne. Dakhuea' o'kikame'po durugda ehue' kenpa'da bira'dik kenpa'ti bueydik ọ'ịka'ne.
22 Oynayo Jesucristotaj oknopọẹpo dakhuea' kikahue' ọ'ẹpo Diosen o'kika'ne. Diosen o'kika'po durugda ọ'ẹpo Diosenyo'da ọ'ẹpo Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone.
23 Diostaj nopo'koreahue'da batikhue'da dakhuea' ọgkika'po kenpa'da on'mabueyapo. Diosa castiga magka'dik ọ'ẹạpo. Oro'omey Huairi Jesucristotaj huaknopọẹ'eritanayo Diosa mo'tinepahui'po katetehue' kurudyọ Jesúsere mo'noeanhuahuika'apone.

7

Ettone'en huạtọẹ e'bueyde'te nogtaj tọẹpakdik ọ'ẹpo huabo huạtọẹ'taj nigpẹika'dik ọ'ẹ. Ken konig Jesucristotaj oknopọẹdepo onte'ti Moisésenba'taj nigpẹikahue'dik ọ'ẹpo Jesucristotayo'da o'nigpẹika'ne.

1 O'noepo Moisésenba'taj nigpẹika'dik ọ'ẹne. O'bueydepo nigpẹẹhue'dik ọ'ẹạpone. Kenda daka' mo'nopọẹne do'hued judío egomey.
2 Ettone'en huạtọẹ e'noe'ted kenpa'da 'enhue'dik yanika'. Moisésenba'a oa'. Huạtọẹ ekbueynayo nogtaj tọẹpakdik yane'.
3 Huạtọẹ e'tanoe'ted ettone' nogbokerekere ekbakdejnayo Moisésenba'taj nigpẹẹhue' ọ'ẹpo dakhuea' o'ka'. Huạtọẹ ekbueyde'te nogtaj tọẹpakdik ọ'ẹ. Onte'ti e'tọẹpaknayo dakhuea' kahue' ọ'ẹ.
4 Cristotaj huaknopọẹ'eri mo'ẹpo, egomey, Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "huadakda mo'ẹne," mone'. A'nen Moisésenba' nigpẹika'dik ọ'ụynig'a oro'tehuapa' Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oy oknopọẹpo onte'ti Moisésenba'taj nigpẹikahue'dik ọ'ẹne. Diosa Cristotaj o'noyhuadạ'uyatenok Cristoen ọ'ẹpo 'urua'da Diosen kika'dik ọ'ịka'ne.
5 A'nenda katepi' o'pakpo o'kika'uyne. Moisésenba'taj o'pẹẹdepo nigpẹẹhue'ada nogịti dakhuea'da o'kika'uynok bueydik mo'ẹne Diosa oa'uyate.
6 A'nenda Diosa bokkahue'po "huadakda mo'ẹne," mone'po Moisésenba' kika'dik ọ'ịka'ne o'nopọika'uynig'a oynayo Jesucristotaj oknopọika'po Diosen Nokịrẹgạ bo'tihuapokika'nok Diosen 'urua'nanada o'kika'ne.

Moisésenba' nigpeikahue'dik o'epo dakhuea' huaka'eri o'ene Moisésenba'a mo'nopoea'uyne.

7 "Moisésenba' dakhue' o'e," ahue'dik o'ene. Moisésenba' e'peedeada dakhuea' o'kika'uyne kenpa'ti dakhuea' huaka'eri o'ene huaboa'da o'nopoe'uyne. "Nogen katepi' entamae' eretpakhue' yane'," Moisésenba' e'peeada dakhuea' o'ka'po nogen entamae' o'eretpakuyne.

8 Moisésenba' e'peedeada dakhuea'da o'edepo huaboa'da o'nopoepo nogda nogda dakhuea' e'kika'ta' o'eretpakika'uyne. Aratbut Moisésenba' toehue' o'nepo nigpeehue'dik o'ne.

9 A'nenda nogomeyere Moisésenba' nopoehued o'epo dakhuea' o'kikame'nig. Dakhuea' o'ka'ne nopoehue' o'ikame'ne. "Huadak o'kikay," o'nopoika'uyne. "Nogen katepi' en'tamae' eretpakhue' yane'," e'peedeada Diostaj nigpeehue' o'epo dakhuea' o'kika'ne huaboa'da o'nopoe'uyne. Diosere noeonhuahuikahue'dik o'ene o'nopoe'uyne.

10 Diostaj huadaka'da kagkike'po kenpa'ti kan'durugpakike'po Moisésa ena'tada oro'omeynayo nigpeikahue'dik o'enok "bueydik mo'eapo," Diosa mona'de'uyne.

11 Moisésenba' e'peedeada daka' nigpeikahue'dik o'epo Diostaj dakhuea' o'ka'uy. Dakhuea' o'ka'nok "castiga ogka'dik mo'eapone," Diosa mona'uyne.

12 Moisésba' Diosenba' o'e. Kenpa'da huadak o'e. Kenpa'da buttida o'e.

13 Moisésenba' huadakda o'e. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo Diosa castiga ogkahue' mo'eapone. Moisésen huadak hua'ataj nigpeikahue'dik o'uynok "castiga ogka'dik o'nene," Diosa mona'uyne. Moisésen huadak hua'a o'peedepo dakhue'da o'ey, dakhuea'da huaka'eri o'ikay o'nopoe'uyne.

14 Moisésenba' huadakda o'ika'. Diosen Nokiregea Moisés'taj o'nopoea'uyate. Donayo dakhuea' huaka'eri ijjepo dakhuea' ijkika'uy.

15 Huadak e'kika'ta' e'pakada kahue'dik ijikay. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay. Kenda ijkika'nignayo nopoehue'da ijjey.

16 Ken dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkika'po konigepo Moisésenba' oyda huadak o'e ijnopoey.

17 Do'ada dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada ijkikay. Do'hued huanopoya'da dakhuea' be'kika'ne.

18-19 Do'huada dakhue'da kahue' ijjey. Huadak e'kika'ta' e'pakpi' kahue'dikda ijjey. Dakhuea' e'kika'ta' pakhue' e'eada dakhuea' ijkikay.

20 Kenda dakhuea' e'ka'ta' pakhue' e'eada eka'nayo do'hued huanopo'api' nama'da me'nopoea'nok dakhuea' ijkay.

21 Doere konigti huadak e'ka'ta' e'pakada dakhuea' o'kikay.

22-23 Diosen hua'a huadaknanada o'e o'nopoepo huakka' e'nigpeika'ta' e'pakada huanopo'anayo e'nigpeeta' pakhue' o'epo kenpa'da dakhuea' kika'dik o'ey, o'nopoene.

24 Nopo'durugpakhue'da ijikay. Huata'da dakhuea' e'ka' batikahue'dik o'ene. Be'a tihuapokdik mo'e. Be'a nopo'yarea'dik mo'e. Batikhue' ee'nayo kenpa'da o'bueyapoy.

25 Diostaj e'nigpeika'ta' e'pakada oro'en huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pak. Diosanayo dakhuea' e'kika' mo'nopo'yarea'ne. Jesucristo Huairitaj mo'nigta'mona'uyatenok mo'nopo'yarea'ne. "Dakiti Dios" ona'ne.

8

Diosen Nokiregea mo'nopo'toenok Diosen 'urua'da kika'dik o'ika'apet.

1 Aya' Jesucristoen huaknopoe'eri Diosen o'nepo konig huanopo'a o'pakika'nig dakhuea' kikahue' o'nepo kenda Diosen Nokiregea o'paknig

ogkika'nok "dakhuea' boka'po kenpa'da bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone.
2 Dakhuea' o'kikame'nok "bueydik mo'eapo," Diosa ena'tada Jesucristotaj oknopondenok Diosen Nokiregą huadakyo' e'kika' bo'tihuapokika'ne. Ona'ti "bueydik mo'eapo," Diosa onahue' mo'eapone.
3-4 Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'uyne. Moisésenba' nopo'yareahue'dik mo'enok kenpa'ti noeanhuahuikahue'dik mo'uyne. Konigepo Diosa oro'omeytaj e'manopo'yarea'ta' o'pakpo ke'nen Huasi'poda o'ta'mona'uyate. Oro'omeyen huasoʼnigda o'si'poe'uyate. Diosen huasi'ponayo dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Oro'omey dakhuea' o'ka'nok kenpa'da mabueydik mo'eapone Moisésenba'te ea'tada oro'omey kenpa'da bueyhue' ka'ne'po Jesúsa oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate.
5 Huakka'ada konig huanopoya'da on'pakika'nig on'nopoika'po dakhuea' ogkika'nig'a. Oro'omey huaknopoe'erinayo kenda Diosen Nokiregą o'pakika'nigyo'da o'mepuke'ika'po Diosen o'kika'ne.
6-8 Kenpa'da kenda oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'mepuke'ika'nayo Diostaj pakhue' o'epo Diosen hua'a nigpeehue'dikda o'ene. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' o'paknig e'kika'nayo konig Diosa o'pakika'nig kahue'dik o'ene. Konigepo konig oro'en huanopo'a o'pakika'nig e'nopoika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Kennayo Diosen Nokiregą o'pakika'nig oro'omey e'nopoika'nayo durugnopo'da Diosere o'noeonhuahuika'apone.
9 Diosen Nokiregą opudomeytaj e'nopo'toe'nayo konig huanopo'a o'pakika'nig kikahue' mo'ika'po kenda Diosen Nokiregą o'pakika'nig mo'nopoika'po bo'kika'ne. Diosen Nokiregą nopo'toehue' ee'nayo Cristoen ehue'da mo'ene.
10 Cristo opudomeytaj e'nopo'toe'nayo Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'denok dakhuea' kikahue' mo'ika'po Diosenyo'da bo'kika'ne.
11 E'bueytada kubarakya' Diosen Nokiregą Jesucristotaj o'noyhuadą'uyate. Diosen Nokiregąda oro'omeytaj mo'nopo'toenok Diosenyo'da o'pakpo o'kika'ne. Kenpa'ti Diosen Nokiregąda mo'nopo'toepo oro'omeytaj onte'ti huaboa'kon mo'noeika'apone.
12 Konigepo oro'omeyen huanopo'a dakhuea' e'kika'ta' o'pakika'nig kahue'dik o'ika'ne. Diosennayo kika'dik o'ika'apone.
13 Kenda oro'omeyen huanopo'a o'pakika'nig e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok dakhuea' e'kika' e'batiknayo Diosere o'noeonhuahuika'apone, egomey.
14 Aya'tada Diosen Nokiregą e'manopo'otnayo Diosensi'po o'ene.
15 Oro'omeytaj Diosen Nokiregą mo'nopo'toepo Diosen huanaba' ehue'ada Diosensi'po mo'eą'dene. Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok Moisésenba'taj me'pukhue' o'ika'apone. Diosensi'po o'epo, "oro'en pag, oro'en pag," Diostaj ona'ika'ne.
16 Oro' Diosensi'po o'ene Diosen Nokiregą oro'omeytaj mo'nopoeą'ika'ne.
17 Cristo pai'da o'nopo'e'uyatenig oro'omey konigti pai'da e'nopo'enayo Cristoere Diosensi'po o'epo Cristoere Diosen o'taeąapone, Cristoere durug-nanada o'noeonhuahuika'apone.
18 Oyda suigda pai'da o'nopo'unhua'po nogoknayo Cristoere durugnanada o'unhuahuika'apone. 'Urua'da o'unhuahuika'apone.
19 Nogok aya'da Diosensi'potaj Diosa o'manoyhuadą'apo. Diosere 'urunanada o'unhuahuika'apone. Aya' Diosa o'ka'uyatenig aya'

on'tiahuayika'niga a'batiahuayya'po on'nigonhuahuika'po Diosensi'potaj e'batiahuayta' on'pakika'.

20-21 Diosa 'urua'nanada e'ka'tada Adán Diostaj nigpeehue' o'enok "huadari sue'bada o'unhuahuika'apo, aratbutkon dakhue'da o'neapo, on'mabueyapo," Diosa oa'uyatenig'a. Nogoknayo oro'omey Diosensi'po o'noyhuaddepo 'urunanada o'eapone. Huadariyo huae'erikon onte'ti parahue' ya'eapet, mabueyhue' ya'neapet. Huadakyo'kon ya'bakerekapet. 'Urubada ya'eapet.

22 Oyda kenpa'ti aya' Diosa o'ka'uyateniga konig ettone' on'si'popakpo on'tiripo pai'nanada on'nopo'ika'.

23 Oro'omeykon pai'nanada o'nopo'ika'ne. Diosen Nokirega oro'omeytaj e'nopo'toepi' Diosensi'po huayahuea' kenpa'ti huaboso' e'huae' o'nigunhuahuika'po pai'nanada o'nopo'ika'ne.

24 Kurudyo Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'apone tiahuayhued e'eaded oknopoenok Diosa mo'nopo'yarea'ne. Tiahuayhue' ee'pi'. Diosere o'unhuahuika'apone o'nopoika'ne.

25 Diosere Diosensi'po o'unhuahuika'nig'a oynayo tiahuayhue' e'ika'pi' daka' o'nigunhuahuika'ne.

26 Daka' o'nigunhuahuika'po pai'da e'nopo'ete Diosen Nokirega bo'tihuapokika'ne. Konig Diosa o'pakika'nig nopoehue'da ee'tada Diosen Nokirega oro'tehuapa' Diostaj 'urua'nanada mo'nigtiona'pakika'ne.

27 Konig Dios o'paknig oro'omey huaknopoe'eritaj Diosen Nokirega mo'nigtiona'pakika'ne. Diosa huanopoya'da oro'omeytaj daka' moknopoika'po, katepi' o'pakika'nig o'nopoika'po Diosen Nokireg e'tiona'pakte Diosadakon o'nopoika'.

Pai'nanada e'nopo'unhuahua'pi' Cristoa bo'tihuapokaponok bo'teyya'aponok oknopoepo batikhue'da Diosen 'urua'da o'kika'apone.

28 Huakka'tada Dios o'pakpo o'baktie'ea'uyate. Diostaj di'nanada o'nepo pai'da en'nopo'e'nayo Diosa daka' o'batihuapokika'po huadak kagkike'po huadakda ka'nike'po Diosere kan'noeonhuahuike'po Diosa o'batihuapokika'. Kenda o'nopoene.

29 Kenomeya Cristotaj o'noknopoeapo huakkuruda Diosa o'maknopoe'uyate. Cristo Diosen Huasi'po huaknopoe'eried Huairi kaike'po, "konig do'hued Huasi'po kan'yahue'," Diosa huakkuruda oa'uyate.

30 Huakkuruda Diosa o'baktie'ea'uyate. Kenomeytaj "yan'nopo'korea' Jesucristotaj yanoknopoika'," o'mana'po dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'ene," o'mana'po kenpa'ti "do'hued huasi'poere mo'noeonhuahuika'apone," Diosa o'mana'uyate.

31 Dios oro'omeyere o'ika'po bo'tihuapokika'nok be'api' oro'omeytaj dakhuea' ogkahue'dik mo'ene. Me'pukhue'ada Diosen o'kika'ne daka' oknopoika'ne.

32 Diosa Huasi'po Jesústaj bueyhue' kae'po tiokahue' o'uyate. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj kamanigbueye'po mo'nigta'mona'uyate. Kenpa'ti Diostaj a'nigpeea'ikaya'po Diosa bo'tihuapokika'apone. Pai'da e'nopo'ete bo'tihuapokika'apone. Mo'noeanhuahuika'apone. O'nopoene.

33 Diosa oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'depo "huadakda mo'ene," mona'de'uynok "dakhuea' ogka'," be'api' oro'omey huaknopoe'eritaj huaahue'dik mo'ika'apone.

34 Oro'omeytaj Cristo mo'nigbuey'uyatenok Diosa huakudaka'da ęę'tada o'noyhuadą'uyate. Diosere ǫ'ępo mo'nigtiona'pakika'nok oro'omey huaknopǫę'eritaj "dakhuea' ǫgkika'po kenpa'da bueydik ǫ'ne," be'api' toto'api' huaahue'dik mo'ęne.
35 Oro'omey pai'da e'nopo'ępi', ke'poda e'mepu'kepi', oro'omeytaj e'tierikpi', e'tidike'pi', e'huadiaypi', ęgkapi', aypo tǫęhue' ęę'pi', yudtaj tǫęhue' ęę'pi', taka'a a'arakya'po e'huatiakpi' e'bueypi' Cristoanayo di'nanada okbatikhue'da mo'įka'ne.
36 Diosba'a oa'po:

Cristoen huaknopǫę'eri ǫ'ęnok oro'omeytaj bo'huadiaypo e'arakta' bo'tipakika'ne. Konig oveja huakka'tehue' on'batiarakika'nig oro'omeytakon matinepahuihue' mo'ępo e'arakta' bo'tipakika'ne. Apagba'a oa'.

37 Ken konig ę'įka'pi' Cristo huakka' di' mo'įka'nok batikhue'ada nogįti nogįti Cristotaj oknopǫįka'ne. Diostaj nogįti nogįti daka' o'nigpęįka'ne.
38-39 Diosa di'nanada mo'ępo Jesucristo Huairi oro'tehuapa' mo'nigbuey'uyate. Okbatikhue'da di'nanada mo'įka'ne. E'bueypi', e'noepi', Diosen huata'moneria ęę'pi', kuruderia ęgka'pi', toto' huairia e'magkapi' oy nogokpi' pai'da e'nopo'ępi', Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'įka'nok oro'omeyąkon batikhue'da oknopǫįka'apone. Kenpa'ti be'api' huairi nokįręgąpi' kutayapi' soroktoyapi' dubayapi' huąhuęyapi' Diosya' oktiparathue'dik mo'ęąpone. Diosa okbatikhue'da di'nanada mo'įka'nok batikhue'da oknopǫįka'apone. Do daka' ijnopǫęy.

9

Israel aratbuttaj Diosa o'baktie'ea'uyate.

1-3 Ken do'hued aratbut, Israel aratbut do'hued aratbut ę'ęąda huakka'ada Diostaj nopo'koreahued ǫ'nepo Cristotaj oknopǫęhued ǫ'nenok kenomeytaj suhue'nanada ijmakunhuahuikay. Kan'nopo'kore' huakka'da ijmatinopǫikay. Cristotaj kanoknopǫę' huakka'da ijpakikay. Dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare' kenda huakka'da ijpakikay. Do'hued aratbut kan'nopo'kore'po do'hua Cristotaj ekhueytudta' castiga do'taj e'nigǫgkata' ijpakikay. Do Cristotaj huaknopǫę'eri ijjępo buttida ijjay Diosen Nokįręgą me'nopǫęą'nok da ahue' ijjęy.
4 Israelen adhuea' huayayo Israel aratbut ǫ'ne. Diosa huakka'da o'pakpo konig ke'nensi'potanig o'baepo kenomeytaj o'batohua'udhuahua'po 'urua'nanada ǫ'ępo o'matǫika'uyate. Kenda do'a on'nigka'apone Diosa nogok nogok o'mana'uyate. Moisésenba' o'bayokuyate. Diosen jakyo konig kika'dik mo'ęne o'mana'uyate. Cristo huamanopo'yarea'eri on'nigta'mona'apone o'mana'uyate.
5 Abraham Isaac Jacobere Israel aratbuten adhuea'pane' ǫ'nuyate. Jesucristokon Israel aratbut osi'poę'uyate. Cristo Dios ǫ'ępo aya'enda Huairi ǫ'ę. "Cristo 'urunanada Huairi ǫ'įka'," aya'ada mon'batadi'kea'ika'.
6-8 "Huasi'po i'tǫęąpone, Abraham," Diosa ona'uyatenok Isaac o'si'poę'uyate. Kenpa'ti "Isaacensi'po ǫ'nen hueretda huayayo ǫ'ęąpo, huayayoensi'po ǫ'nen hueretda adhuea' huayayo ǫ'neapo, Abraham," Diosa ona'uyate. Aya' Israelen huayayo Israel aratbut hueretda ehue' ǫ'ne. Kenyo'da kenomeyda huasi'po i'matǫęąpone Diosa enak hueretda huasi'po Diosensi'po ǫ'ne, o'nopǫęne.
9 Kenpa'ti, "Nogbayoktida teyda ijhuatiakaponok Sara o'si'popakapo. Huabokereksi'po o'si'poę'apo," Abrahamtaj Diosa ona'uyate.

10 Kenpa'ti Isaac Abrahamensi'po kenpa'ti oro'omeyen adhuea'pane'a Rebecataj o'toepakuyate. Nogtiedda apag e'eada botsi'poa' huadapoyo o'nuyate.

11-13 Isaacensi'po si'poehued e'ne'ted kenpa'ti dakhuea' kahued e'ne'ted huadakpi' kahued e'ne'ted, "huasuedtaj huatone'ma'buya nigpeika'dik o'ika'apo," Rebecataj Diosa ona'uyate. Kenpa'ti "Jacobtaj di'nanada ijjuy. Esaútaj sue'da di' ijjuy." Apagba' kenpa' oa'. Ken Dios o'pakpo Jacobtaj oktie'uyate. Si'poehued ee'ted dakhuea' huadakpi' kahued ee'ted Diosa o'pakpo oktie'uyate.

14 Esaútaj Diosa dakhuea' ogka'uyate ahue'dik o'ene. Dakhuea' kahue' o'ika' Diosa.

15 "Be'tapi' di' ee'ta' ijpakpo di' ijjeapoy. Be'tapi' e'tinepahui'ta' ijpakpo ijtinepahuika'apoy," Moiséstaj Diosa ona'uyate.

16 Oro'omey aratbut huata'da o'paknok Diosa tinepahuihue' mo'ene. Oro'omey diga'da o'baa'nok tinepahuihue' mo'ene. Diosayo'da o'pakpo mo'tinepahuika'ne.

17 Apagba'te "Egipto huairi do'hua e'yahuea'uypi' do teynanada aya'tada ka'dik ijikay aya' aratbut aya' huadaribaya'da kanoknopoike'po, do'hued aratbut o'nendariya' ijmakoroka'apoy." Diosa Egipto huairitaj ona'uyate.

18 Egipto huairi nopo'koreahue' kae' Diosa o'pakpo o'nopoe'uyate. Be'api' kenpa'da dakhuea' ka'ne' Diosa o'pakpo o'maknopoika'. Nogomeytaj kan'nopo'kore' o'pakpo o'maknopoika'.

19 "Diosa o'paknok nopo'koreahue'dik o'eapoy. Nopo'koreahue'dik ee'nayo Diosa castiga menpa' ogkahue'dik mo'ene." Be'api' yadapetpi'.

20 Kenda Diostaj dakhuea' onahue'dik o'ene. Sorokkoso konig o'ene. Dios konig sorokkoso huaka'erionig o'e. Oro konig suhuigkosonig ee'pi' "¿suhuigkosoda mena'po o'nigkame'?" Diostaj onahue'dik o'ene.

21 Sorokkoso huaka'eri konigti sorok mamasot o'toepo 'urua'nanada koso ka'dik o'e. Kenpa'ti e'paknayo huamanhuada' koso ka'dik o'e. Konigti Dios katepi' kenda e'ka'ta' o'pakpo ka'dik o'ika'. Ekkahuea'ta' e'paknayo o'bakkahuea'apo. Castiga e'ka'ta' e'paknayo nogomeytaj castiga o'magka'apo. Ken konig o'ika' Dios.

22 Diosanayo aya'ada en'tiahuayte dakhuea' huakika'eritaj castiga e'magkata' e'pakada kenpa'ti Dios teyda o'ika' e'maknopoea'ta' o'pakika'po ijhue'nanada o'manigunhuahuika'uyate. Idada castiga magkahue' o'uyate.

23 Onokteteyo' di'nanada o'maika'nig kenpa'ti o'matinepahuika'nig e'manopoea'ta' o'pakpo oro'omeytaj kurudyo mo'noeanhuahuike' moknopoea'ne.

24 Diosa o'pakpo judío aratbuttaj kenpa'ti nog aratbuttaj o'baktie'ea'po o'manopo'yarea'.

25 Kenda Oseasa Diosen huamanbatia'pakeria a'nennada o'manigmadoya'uyate:

Do'hued aratbut ehue' o'nunhuahuika'uynig "do'hued aratbut o'ne," ijja'apoy. Di' maehue' ijjunhuahuika'uynig'a di'da ijmaeapoy. Diosa oa'uyate.

26 Kendariyo "Diosen aratbut ehue' o'nika'," oda'ika'nigtaj "Dios huanoeon-huahuika'eriensi'po o'ne." Yan'bahuaa'apet. Oseasa oa'uyate.

27-28 Isaíasa Israel aratbuttaj o'bahuaa'uyate: "Israel huayayoen aratbut huakka'nanada o'neapo. Konig kuhuad e'pogte huakka'nanada kuhuad o'ika'nig Israel aratbut konigti huakka'nanada e'ne'pi' konig Diosa

oa'uyatenig i̱dada aratbuttaj castiga o'magka'aponok sue'da huakka'mon mabueyhue' o̱'neapo. Diosere on'noeonhuahuika'apo." Isaíasa oa'uyate.
29 Kenpa'ti oa'po:
Sodoma aratbut kenpa'ti Gomorra aratbut dakhuea' huakika'eri o̱'nenok Dios Huairi teynanada o̱'e̱po castiga o'magka'po aya'tada o'mahui̱guyate. Oro'omey Israel aratbuttanayo mo'tinepahui'po aya'tada batiarakahue' mo'e̱a̱pone. Huakka'mon o'noeonhuahuika'apone. Isaíasa o'mana'uyate.

Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbuta Jesucristotaj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nika'.

30 Nogdakon e'manopo̱e̱a̱'taj ijpaki. Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue' nog aratbut pakhue' e̱'nikapi' Jesucristotaj o'noknopo̱e̱nok Diosa o'bakkahuea'depo "huadakda mo'e̱ne," o'mana'uy.
31-32 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po Israel aratbutnayo Jesucristotaj eknopo̱e̱'ta' pakhue' e̱'e̱a̱da Diosa bokkahue'po "huadaka' mo'e̱ne," mone'po Moisésenba' e'kika'ta' on'paknig'a nigpe̱i̱kahue'dik o̱'nenok Diosa manopo'yareahue' o̱'u̱yate. Cristo konig e'ituka' huido̱nig e'bahuedatoka' huido̱nig o̱'e̱nok kentaj huakka' judío aratbuta diga̱' okbira'po oknopo̱e̱hue' o̱'nenok Diosa okkahueahue' o'maeapo.
33 Apagba' kenda oa'po:
Jerusalényo̱ nogtatida ijta'mona'apoy. Ke'na konig e'ituka' huido̱nig o̱'e̱nok huakka'ada oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'apo. Kentaj huaknopo̱e̱'erinayo nama'da yoknopo̱i̱kay ahue'dik o̱'neapo.

10

1 Israel aratbuta Cristotaj kanoknopo̱e̱'po kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' kamanopoyare'po do'hued huanopoya'da huakka'nanada ijpakpo on'nigtiona'pakika'ne, egomey pogomey.
2 Israel aratbuta Diostaj huakka' e'pakada kenda Diosa o'paknigtaj nopo̱e̱hue'da o̱'ne. Kenda e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpaki.
3 Diosa dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po "huadakda mo'e̱ne," Diosa a'manaya'po Israel aratbuta Cristotaj oknopo̱e̱'dik e̱'e̱a̱da nopo̱gkahue' o̱'nika'. Oro'omey huadakda o̱'e̱ne. Moisésenba' daka' o'nigpe̱i̱ka'nok "huadakda mo'e̱ne," Diosa mona'apone. Israel aratbuta nama'da on'nopo̱i̱ka'po Diosen Cristotaj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nika'.
4 Moisésen e'mana' hua'a Cristoa aya'da o'nigpe̱i̱ka'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'manigbuey'uyate. Moisésenba' konig dakhuapada o'ka'uyatenok oy Cristotaj huaknopo̱e̱'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̱ne," o'mana'ika'.
5 "Huadakda mo'e̱ne," Diosa kamane'po "Moisésenba' aya'da hua'a nigpe̱i̱ka'dik yanika'. Sigpi' dakhuea' kahue'dik yanika'." Moisésa e'madoya'uyate'tada kenda kikahue'dik o̱'e̱ne.
6 Diosa dakhuea' e'ka' kabakkahue'po "huadakda mo'e̱ne," kamane'po Cristotaj oknopo̱e̱po "Cristotaj atotiakya'po kurudyo̱ be'api' behuikdik o̱'e̱a̱po" nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne.
7 Kenpa'ti, "Soroktoya' Cristotaj a'noyhuada̱ya'po be'api' hua'dik o̱'e̱a̱po," nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Cristo huakudaka'da e̱e̱'tada Diosa o'noyhuada̱'uyate.
8 "Huadak hua'a mo'pe̱e̱depo mo'batia'pakpo huanopoya' mo'nopo̱e̱de." Apagba'a oa'. Aratbut kanoknopo̱e̱'po kenda huadak hua'a o'manmadikikay
9 "Jesús oro'en Huairi o̱'e̱," aratbuttaj e'mana'nayo kenpa'ti Diosa huakudaka'da e̱e̱'tada Jesústaj o'noyhuada̱'uyate huanopoya'da eknopo̱e̱'nayo

Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'apone. Diosere o'noeonhuahuika'apone.
10 Huanopoya'da Cristotaj oknopo̱e̱nok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'apone. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopo̱e̱y o'mana'nok Diosa mo'nopo'yarea'apone.
11 "Aya'tada Cristotaj huaknopo̱e̱'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'huadakda mo'e̱ne,' o'mana'aponok huaknopo̱e̱'eria nama'da yoknopo̱ikay nopo̱e̱hue'dik o̱'neapo." Apagba'te kenpa' oa'.
12 Aya' Cristotaj huaknopo̱e̱'eri judío ehue' huaknopo̱e̱'eritaj judío huaknopo̱e̱'erieretaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "Huadakda mo'e̱ne," o'mana'aponok Diostehuapa' konigti o̱'ne. Judío huaknopo̱e̱'eri kenpa'ti judío ehue' huaknopo̱e̱'eri konigti o̱'ne. Dios kenomeyen Huairi o̱'e̱. Metinepahui' e'tiona'pakika'nayo Diosa o'matinepahui'po o'bakkahuea'apo.
13 Kenpa'ti inpa' Apagba'a oa': "Menopo'yarea', dakhuea' e'ka' bekkahuea', Cristo Huairi." Aya'ada e'tiona'pakte Diosa o'mape̱e̱depo o'bakkahuea'apo o'manoeanhuahuika'apo. Apagba'a oa'.
14 Aratbuta Huairi Cristotaj oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo "metinepahui', Cristo Huairi," onahue'dikda o̱'nika'. Kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'a pe̱e̱huedda e̱e̱'nayo Jesucristotaj oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'. Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ehue' e̱e̱'nayo Jesucristoen pe̱e̱hue'dikda o̱'nika'.
15 Huamanbatia'pakeritaj Diosa ta'monahue' e̱e̱'nayo Cristoen manbatia'pakhue'dik o̱'ne. Konige̱po huadak hua'a kan'manbatia'pake'po Diosa mo'ta'mona'ika'ne. "Jesucristoen huadak hua'a on'diktotiakpo huamanbatia'pakeri 'urunanada o̱'ne." Apagba'a oa'.
16 Jesucristoen huadak hua'a huakka'ananada e'pe̱e̱a̱da eknopo̱e̱'ta' pakhue'da o̱'nika'. "Diosen hua'a o'manbatia'pakika'nig sue'ada o'noknopo̱e̱, Huairi." A'nennanada Isaíasa oa'uyate.
17 Kenpa' e̱'i̱ka'ada Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte aratbut on'pe̱e̱depo oknopo̱e̱'dik ya̱'neapetpi'.
18 Jesucristoen huadak hua'a Israel aratbut aya'ada on'pe̱e̱de o'nona'ne. Apagba'a inpa' oa'uyate:

Huadariyo adtenanada meyo̱pi' aratbut o̱'nika'po Diosen hua'a on'pe̱e̱de'uyate.

19 Diosa nog aratbuttaj o'manopo'yarea'apo. Kenda dapita' Israel aratbuta on'nopo̱e̱'uyate, o'nona'ne.

Opudomey Israel aratbuta do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue' mo'e̱nok nog aratbuttaj ijmatinepahui'apoy. Nog aratbut nopo̱e̱hue'da hua̱e̱'eri o̱'ne opudomey nama'da mo'nopo̱e̱nig'a nog aratbutnayo huadakda do'taj me'noknopo̱e̱a̱ponok diga̱' mo'mahuadiayapet. Moisésa kenpa' Diosen hua'a o'mana'uyate.

20 Nog aratbuta do'taj ukhue' e̱e̱'pi' me'noknopo̱e̱a̱pone. Dios konig o̱'e̱ moknopo̱e̱a̱' Diostaj onahued e̱e̱'pi' Diosa o'maknopo̱e̱a̱'apo. Isaíasa kenda me'pukhue'ada Diosen hua'a o'mana'uyate.
21 Israel aratbuttaj o'tia'pakpo: "In aratbuta do'taj nigpe̱e̱hue'da mo'i̱ka'ne. Do'taj moknopo̱e̱batikuyne. Aya'me'noeda yan'nopo'korea', onte'ti do'taj menigpe̱i̱ka' o'manika'uynig'a." Kenda Isaíasa Diosen hua'a oa'uyate.

11

Suhue'tada Israel aratbuttaj a'manopo'yareaya'po a'manoeanhuahuikaya'po Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po o'baktie'ea'uyate.

1 Diosa ke'nen Israel aratbuttaj kenpa'da maenhue' o̱'u̱yate, o'nona'ne.
Dokon Israel aratbutda i̱jje̱y. Abraham o̱'u̱yate do'hued adhuea'pane'. Abra-
hamen huayayo Benjamín aratbutkon i̱jje̱y. Diosa do'taj enhue' me'u̱yne.
2 A'nennada Diosa Israel aratbuttaj o'baktie'ea'uyate. Do'hued aratbut
me'ta̱e̱ne Diosa o'maknopo̱i̱ka'po maenhue'da o̱'i̱ka'. A'nennada Elíasa
Diostaj o'tiona'pakpo Israel aratbuttaj dakhuea' o'bahuaa'uyate, Apagba'a
oa'uyatenigtaj kenda mo'nopo̱e̱ne.
3 "Israel aratbuta aya'da o̱'nen huamanbatia'pakeriomeytaj
on'batiaraka'uyate, Huairi. O̱'nen huid kutopakon kente Diostaj 'uhua
on'nigarakika'po on'nigmahui̱gika'nig ken kutopataj Israel aratbuta
o̱'nenme'te. Diosen huamanbatia'pakeri doyo'da ijnoey. Do'takon e'arakta'
mentipak." Kenpa' Elíasa e'tiona'pakte,
4 "Ehue', onyo'da noehue' i̱'e̱ne. O̱'nayo'da do'taj di' ehue' o̱'e̱ne. Siete mil
huabokereka do'taj di' me'nene. Huata' ijmakto̱e̱nok e'ketka' dios Baaltaj
pakhue' o̱'nepo Baaltaj huikudate tihuadhue' o̱'ne." Diosa Elíastaj oatokuy-
ate.
5 Oy kenpa'ti Israel aratbut huakka'mona Diostaj di' o̱'nepo Jesucristotaj
o'noknopo̱e̱nok. Kenomeytaj Diosa di' o'maepo o'matinepahui'po Diosere
kan'noeonhuahuike'po o'baktie'ea'uyate.
6 Diosa o'pakpo huaknopo̱e̱'eritaj o'matinepahui'po dakhuea' e'ka'
o'bakkahuea'po o'baepo kurudya̱' o'manoeanhuahuika'apo. Aratbutada
huadaknanada e̱gkikak Diosa okkahueahue' o'maepo di' ehue' o'maepo
baehue' o'mae. Oro' huadak o'kika'nok konige̱po Diosa okkahueahue'dik
mo'e̱ne kenpa'ti ehue'dik mo'e̱ne. Kenpa' o'pakpo okkahuea'dik mo'e̱ne.
Kenpa' o'pakpo e'dik mo'e̱ne.
7 Diosa dakhuea' e'ka' bokkahue'po "huadakda mo'e̱ne," Diosa mone'po
Israel aratbuta on'pakonhuahuika'uynig'a kenda Diosa o'paknig nopo̱e̱hue'
o̱'nunhuahuika'uyate. Huakka'montaj Diosa o'baktie'ea'po dakhuea'
e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda mo'e̱ne," o'mana'uyate. Nogomey Israel
aratbuta oknopo̱e̱hue'ya ka'nike'.
8 "Israel aratbuttaj Diosa oknopo̱e̱hue'ya'taj o'maene'uynok Diostaj
oknoponkahue' o̱'nunhuahuika'uyate. Oydakon oknoponkahue'da o̱'nika'.
Diostaj konig ekpobigo̱nig o̱'nika'po kenpa'ti Diostaj pe̱e̱hue'dik o̱'nika'apo."
Apagba'a oa'.
9 Davidakon Israel aratbuttaj o'batia'pakpo:

Kirigayo̱' fiestate huakka'nanada aypo on'to̱e̱po on'bapika'po
on'mamay'ika'po Diostehuapa' huadakda o̱'e̱ne huata'da
nama'da on'tinopo̱i̱ka'po i̱dada on'mabueyapo. Huakka'nanada
on'tamaika'nok Diosa di' mo'e̱ne nama'da on'nopo̱e̱nig'a Diosa castiga
o'magka'apo.

10 Konig ekpobig o̱'nepo Diostaj oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'po. Konig nog
aratbuten huanaba'nig huata'pite orogda o'nonbahuika'po pai'nanada
on'nopo'unhuahuika'apo. Davida Diosen hua'ate oa'uyate.

Nog aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manoeanhuahuika'apo.

11 Judíomey Jesucristotaj oknopo̱e̱hue' ene'pi' Diosa kenpa'da maenhue'
o'maeapo, o'nona'ne. Nogokpi' ya'noknopo̱e̱a̱pet. Oyda judío hua̱e̱'eriomey
Jesústaj oknopo̱e̱hue' o̱'nenok nog aratbutataj oknopo̱e̱'dik o̱'ne. Nog
aratbut huaknopo̱e̱'eritaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po "huadakda
mo'e̱ne," o'mana'po o'manoeanhuahuika'apo. Judío aratbuta nog aratbuttaj
on'batiahuaypo konigti Cristotaj eknopo̱e̱'ta' yan'pakapetpi'.

12 Judío aratbuta Cristotaj oknopo̱e̱hue' o̱'nenok nog aratbutataj huaknopo̱e̱'eri Diosere durugnanada o̱'neonhuahuika'apo. Nogok aya' judíomeya̱ Diostaj e'nopo'korea'de'te onte'ti Diosensi'po o̱'nedepo nogi̱ti huakka'nanada on'madurugpakonhuahuika'apo.

13 Opud judío ehue' hua̱e̱'eriomeytaj o'nona'ne. Opudomeytaj ka'maboroayike'po Diosa me'ta'mona'uynok huakka'nanada ijpakpo opudomeytaj diga̱'nada on'boroayika'ne.

14 Opudomey 'urua'nanada Jesucristoen bo'kika'nigtaj huakka'mon do'hued judío aratbut kan'tiahuaypo kenpa'ti kan'nopo'kore'po opudomeytaj diga̱'da on'boroayika'ne.

15 Diosa judío aratbut oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomeytaj o'maen'uyatenok aya'da nog aratbut on'nopo'korea'po Diosensi'po e̱'dik o̱'ne. Nogok judíomey on'nopo'korea'depo kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopo̱e̱depo huadaknanada o̱'e̱a̱po. Konig e'buey e'manoyhuado̱nig ken konig o̱'neapo.

16 Abrahamomey judío aratbuten adhuea'pane' Diosen aratbutda o̱'nepo Diosenyo'da o̱gkika'uyatenok kenomeyen adhuea' huayayo Diosen aratbut o̱'nepo Diosenyo'da ya̱g'kika'apet. Kenda konig pan o̱'ne. O'nonbatia'pakapone. Judíomey pan Diostaj o̱gka'po huakkuru pan o̱gka'po Diostaj e'yokde'te huadakyo' Diosen o̱'e̱. Aya' kendation pansot nog pan e'kade'te konigti aya'da huadakyo' o̱'e̱. Diosen o̱'e̱. Ken konig judío aratbut Diosen 'uruyo' ya̱'neapet. Kenpa'ti hue̱ymey hua'ihuit huadakda e̱e̱'nayo aya' hua'opipi' huadakda o̱'neapo. Konigti Israel adhuea'pane' huadakda o̱'nuynok adhuea' huayayokon huadakda ya̱'neapet. Diosenyo'da ya̱'neapet.

17 Diosen judío aratbut konig olivo hue̱ymey o̱'ne. Olivo huato̱e̱'eria hua'opi e'ay o'baktega̱'po o'maenpo nog o̱hue̱y hua'opiada e'bakkuda̱k o'noe. Ken konig huakka' judío aratbut hua'opi ekteg konig o̱'ne. Opudomey nog aratbut huaknopo̱e̱'eri konig Diosen aratbutyo e'bakkude̱a̱nig mo'e̱a̱'po Diosa mo'nopo'noeanhuahuika'ne.

18 "Oro'omey huaknopo̱e̱'eri huadakda o̱'e̱ne. Judío oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri konig hua'opi e'baktega̱nig dakhue'da o̱'ne." Kenpa' nopo̱e̱hue' yanikati'. Opudomey nog aratbuta Abrahamomeytaj oknopo̱e̱a̱hue' e̱'ne'tada Abrahamomey Diostaj daka' o'noknopo̱i̱ka'uynok kenomeyere opudomeya̱kon moknopo̱i̱ka'po kenda daka' yan'nopo̱e̱'.

19 "Hueretda olivo huatiote oro'omey nog aratbuttaj Diosa a'bakkudea'ya'po judío hua'opitaj Diosa o'baktega̱'uyate." Opudomey nog aratbuta yadapetpi'.

20 Dakamon mo'nopo̱e̱. Cristotaj oknopo̱e̱hue' o̱'nenok Diosa judíomeytaj o'maen'uy. Opudomey judío ehue' e̱'e̱a̱da kenyo'da Cristotaj moknopo̱i̱ka'nok Diosen mo'i̱ka'. Huadakda o̱'e̱y, huata'da tinopo̱e̱hue' yanika'. Daka' yan'nopo̱i̱ka'.

21 Judío oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Diosa matinepahuihue' e̱e̱'nayo oro'omeynayo huadakda o̱'e̱y opudomey nog aratbuta huata'da e'tinopo̱i̱ka'nayo kenpa'ti eknopo̱e̱batiknayo opudomeytakon matinepahuihue' mo'e̱a̱pone.

22 Diosa di'nanada o'maika'po o'matinepahui'ika' e'matinepahui'ika'pi' oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj ke'ponada castiga o'magka'apo. Oknopo̱e̱hue' judío hua̱e̱'eriomeytaj o'maen'uy. Opudomey huaknopo̱e̱'eritanayo o'matinepahui'ika'de. Huadakda o̱'e̱y huata'da tinopo̱e̱hue' e̱'i̱ka'nayo kenpa'ti Jesústaj eknopo̱i̱ka'nayo Diosa mo'tinepahui'ika'apone. Diostaj eknopo̱e̱batiknayo Diosa castiga mogka'apone. Kenda daka' yan'nopo̱i̱ka'.

23 Diosen judío aratbut en'nopo'korea'nayo huaboa'da Cristotaj
e'noknopo̱e̱'nayo Diosa o'matinepahui'apo. Teyda o̱'e̱po hueretda olivotaj
o'bakkude̱a̱'apo. Ke'nen aratbut onte'ti o'maea'apo.
24 Opudomey Cristotaj huaknopo̱e̱'eri nog aratbutda mo'e̱po konig dubayo
olivo hua'opi e̱e̱'pi' hueretda ta'ba olivoyo Diosa mo'bakkude̱a̱'uyne. Opud-
tapi' e'bakkude̱a̱'nayo judío aratbut Diosen hueretda aratbuttaj dapita' Diosa
o'bakkude̱a̱'apo.

Israel aratbuttaj Diosa dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po o'manopo'yarea'po o'manoeanhuahuika'apo.

25-26 "Konig judío aratbuttaj Diosa o'magka'apo oro'omeya̱ daka'
o'nopo̱e̱ne." Opud nog aratbut nama'da nopo̱e̱hue' yanika'. Huakka'da
judíomey Jesústaj oy eknopo̱e̱'ta' pakhue' e'nunhuahuika'ada nogoknayo
aya' huadik nog aratbuta Jesústaj o'noknopo̱e̱denok kenoknayo aya'
judíomeya̱ o'noknopo̱e̱a̱po, kenda huaboa'da e'manopo̱e̱a̱'ta' o'pakne,
egomey. Apagba'a oa'po:
Jerusalénya̱' Israel adhuea' huayayo huamanopo'yarea'eri o̱'e̱deapo. Judío
aratbuttaj o'manopo'korea'apo. Dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'apo.
27 Kenda ijmana'uynig ijmanigka'apoy. Kenomeyen dakhuea' e'ka'
ijbakkahuea'apoy. Diosa Israel aratbuttaj o'mana'uyate.
28 Huakka'nanada judío aratbuta Jesucristoen huadak hua'a eknopo̱e̱'ta'
pakhue' o̱'nuynok opudomey nog aratbuta Jesústaj oknopo̱e̱'dik mo'i̱ka'po
Diosensi'po mae'dik mo'e̱ne. Diosanayo judíoen adhuea'pane'taj
o'baktie'ea'uyatenok judíotaj di'nanada o'maika'.
29 Abrahamen adhuea' huayayotaj ijbaktie'ea'depo ijmatinepahui'apoy.
Diosa ona'uyate. Nogpa'dakon ahue' o̱'e̱a̱po.
30 Opudomey nog aratbutda a'nenda Diostaj nigpe̱e̱hue' e̱'nika'uytada
oydakon judíomey nigpe̱e̱hue' o̱'nika'nok Diosa opudomeytaj
mo'tinepahui'ika'ne.
31 Judíomey oyda Diostaj nigpe̱e̱hue' e̱'nika'tada konig Diosa
mo'tinepahuika'ne nogok judíotakon o'matinepahui'apo.
32 Aya'tada konigti matinepahui'dik ka̱e̱'po "aya'ada konigti dakhuea'
o̱gkika' aya'ada konigti nigpe̱ikahue' o̱'nika'," Diosa o'bahuaa'uyate.
33 Diosnayo huakka'nanada o'nopo̱ika'. Huakka'nanada e'ka' o'nopo̱ika'.
Konig Diosa o'pakpo castiga o'magkadhuahuika'apo, konig Diosa nogomey-
taj o'matinepahui'onhuahuika'apo, Diosa o'kika'nig, nopo̱e̱hue'dik o̱'i̱ka'ne
oro'omey.
34 "Kenda Diosa o'nopo̱ika'nig nopo̱e̱hue'da o̱'e̱ne. Diosa aya'da
o'nopo̱e̱nok aratbuta Diostaj onmadikahue'dik o̱'e̱ne.
35 Diosa onte'ti mo'bayoke'popi' mo'nigke'popi' sigpi' Diostaj yokhue'dikda
o̱'e̱ne." Diosba'a kenpa' oa'.
36 Diosa aya'nanada o'ka'uyate, aya'da o'tamaika'. Diosen aya'da o̱'nika'.
"Dios 'urunanada o̱'i̱ka', huaboro'nanada o̱'i̱ka', huadaknanada o̱'i̱ka'."
Aya'ada kadike'.

12

Diostayo'da mon'nigpe̱ika'po mogkika'.

1 Daka'nanada o'nona'ne, egomey pogomey. Diosa di'nanada
mo'i̱ka'po mo'tinepahuika'nok okkahuehue' mo'nika'po "Diosenyo'da
i̱jjeonhuahuika'apoy. Diostayo'da ijnigpe̱ika'apoy. Diosenyo'da ijkika'apoy."
Huanopoya'da mon'nopo̱ika'. Kenda Diosa o'pak.

2 Konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria on'nopo̱ika'nig o̱gkika'nig konigti kikahue'
mo'nika'. Nogpa'da mon'nopo̱ika'. Diosa o'pakika'nig mon'nopo̱ika'po
mogkika'. Kenda huadakyo'da, kenda Diosa o'paknig mogkika'.
3 Jesucristoen huamanmadika'eri i̱jje̱po daka' on'boroayi': Huairi ehue'
e̱'e̱a̱da huairi i̱jje̱y nama'da nopo̱e̱hue' yanikati'. Huadakda ehue' e̱'e̱a̱da
huadakda i̱jje̱y nama'da nopo̱e̱hue' yanika'. Opuda̱da daka' yan'nopo̱ika'.
Diostaj 'urua'da oknopo̱ika'po Diosen huadakda kika'dik o̱'e̱ne, daka'
nopo̱ika'dik o̱'e̱ne.
4 Hua̱so̱' nogtida e̱e̱'pi' huaba' hua'i huabopi hua'opi huakpo hua̱'o̱j
huakitta' nogda nogda hua̱so̱'a̱ o'to̱e̱po nogso̱'tida e̱'e̱a̱da huaba'a o'baa',
hua'ia o'hua'ika'ne, huakpoa o'tiahuayika'ne, huakitta'a oa'pakika'ne.
5 Ken konig oro'omey huaknopo̱e̱'eri huakka'nanada e̱e̱'pi' Cristotaj
oknopo̱e̱po Cristoen nogso̱'tida o̱'i̱ka'ne. Huayahuaya o'baotika'ne.
Huayahuaya nogso̱'tida o'maika'ne.
6 Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱nok kenpa'ti Diosa mo'nopo̱e̱a̱'nok
nogda nogda Diosen kika'dik o̱'i̱ka'ne. Nog huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj
a'batihuapokya'po nogda nogda nigkika'dik o̱'i̱ka'ne. Diosen hua'a
Diosa oro'taj e'manopo̱e̱a̱'nayo Diostaj daka' oknopo̱e̱po daka'
mon'manbatia'pakonhuahuika'.
7 Kan'mantihuapoke'po Diosen Noki̱re̱ga̱ e'tihuapoknayo nog aratbut-
taj daka' mon'mantihuapokika'. Apagba' kan'manmadikike'po Diosen
Noki̱re̱ga̱ oro'taj e'tihuapoknayo daka' mon'manmadikika'.
8 "Yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpe̱ika'." Aratbuttaj kan'maboroayike'po
Diosen Noki̱re̱ga̱ e'tihuapoknayo 'urua'da mon'maboroayika'. Huakupepi'
e̱'ta̱e̱'nayo durugteda pai'da hua̱e̱'eritaj mon'bayokika'. Huaknopo̱e̱'eritaj
huabatioka'eri e̱e̱'nayo daka' yan'batiokika'. Pai'da aratbuttaj
e'batihuapoknayo durugteda mon'batihuapokika'.

Cristotaj oknopo̱e̱po Diosen 'urua'nanada mogkika'.

9 Daknopo'da mo'nepo huayahuaya di' mon'maika'. Dakhuea' e'ka'
mon'tinosikpo huadakyo'da mogkika'.
10 Konig huama'buytanig konig huidpotanig di' o'maika'ne konigti nog
huaknopo̱e̱'eritaj huayahuaya di'da mon'maika'. Noga̱nayo huadak oa'
huadak o'kika' huayahuaya mon'matinopo̱ika'po mon'ba̱huaa'ika'.
11 Batikhue'ada Diosen diga̱'da mogkika'. Diga̱'da Diostaj mon'eretpakpo
mogkika'.
12 Durugnanada Diosere o'noeonhuahuika'apone durugteda
mon'nopo̱ika'. Pai'da e'nopo'e̱nayo batikhue'da mo'noknopoeonhuahuika'.
Batikhue'da mon'tiona'pakonhuahuika'.
13 Pai'da e̱'e̱a̱da huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj aypo yudtapi' huakupepi'
mon'bayokika'. Nogbaya' huama'buy e'tiaknayo mon'baedpo kan'taye'po
aypo a'batobapeya'po mon'baika'.
14 Oro'omey Cristotaj huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱nok huakka'mona
bo'huadiaypo dakhuea' mogkika'apone. "Diosa kamatinepahuie'po,"
mon'mationa'pakika'. Kenomeytaj dakhuea' bahuaahue'ada
mon'mationa'pakika'.
15 Cristotaj huaknopo̱e̱'eri huama'buy durugda o̱'nenok kenomeyere
mon'durugpakika'. Huama'buy en'huikte a'manopo'noeyaya'po kenomey-
taj mon'manoeynoeyonhua'.
16 Huayahuaya dig bahuahuayhue' mo'nika'. Huayahuaya daka'
mon'mato̱ika'. "Donayo huadakda i̱ji̱kay," huata'da tinopo̱e̱hue' mo'nika'.

Pai'da huae'eri huama'buytaj mon'bapakika'. "Donayo huakka'da ijnopoey," nopoehue' mo'nika'.
17 Oro'taj be'api' dakhuea' egka'nayo kentaj kenpa'ti dakhuea' ogkahue' mo'nika'. Aya' bakpoteda huadakyo' mogkika'.
18 Nogtaj nogtaj maboyhue' mo'nika'. Manoeya'dik ee'nayo huayahuaya yan'manoeynoeyika'.
19 Be'api' dakhuea' egka'nayo kenpa'ti dakhuea' magkahue' mo'nika', huadi' egomey pogomey. Diosa castiga kamagke'. "Aratbuta dakhuea' egka'nayo do'huataj castiga ijmagka'apoy," Dios Huairia oa'uyate.
20 Kenpa'ti "Ontaj dakhuea' huaka'eria aypota' ee'nayo yan'bayokikati'. Maymaya' ea'nayo hue'ey yan'mamaya'ikati'. Ken konig egkika'nayo nama'da dakhuea' yogkamey on'nopoepo kokbeda'da on'pakpo on'bira'apo," Apagba'a oa'uyate.
21 Noga dakhuea'da egka'nayo kentaj mahuadiayhue' mo'nepo huadakda mogkika'.

13

1 Dios Huaboro' Huairi o'ika'po gobierno huairitaj o'baktie'ea'ika'nok gobierno huairitaj nigpeika'dik mo'nika'.
2 Gobierno huairitaj nigpeehue' ee'nayo kenpa'ti Diostaj nigpeehue' ee'onigti o'ene. Dakhue' o'ka'nok gobierno huairia castiga mogka'apone.
3-4 Huadakda e'kika'nayo gobiernoen sorotatataj me'pukhue'dik o'ika'apone. Dakhuea' eka'nayo huairitaj nigpeehue' ee'nayopi' gobierno huairien sorotatataj me'pukdik o'eapone. Gobierno huairia oro'omeytaj kan'batiokike'po kan'batihuapokike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok huadakda mogkika'. Huadakda o'kika'po huairitaj me'pukhue' o'ika'apone. "Huadakda boka'ne," huairia monika'apone. Kenpa'ti gobierno huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga kan'magkike'po Diosa o'baktie'ea'uyatenok dakhuea' eka'nayo me'pukdik o'ika'apone.
5 Konigepo castiga ogkahue' mo'epo gobierno huairitaj mon'nigpeika'. Kenpa'ti gobierno huairitaj e'nigpeika' huadakda o'e mon'nopoepo mon'nigpeika'.
6 Gobierno huairi konig Diosen huanaba' Diosa o'paknok aratbuttaj on'batihuapokika'. Konigepo gobierno huairitaj huakupe bayokika'dik o'ene.
7 Gobierno huairitaj dehuea' ee'nayo mon'bayokika'. Gobiernoen huakupe huataee'eria huakupe beyok ena'nayo mon'yokika'. Huairi huadakda egkika'nayo huadakda o'e mon'tinopoepo huadak o'kika' mon'huaa'ika'.
8 Nogtaj ijhue'da dehuehue' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'. Huayahuaya di' e'maika'nayo aya' konig Diosen hua'a o'nigpeika'ne.
9 "Nogen huatoe'taj bakdejhue' yanika'. Nogtaj barakhue' yanika'. Berehue' yanika'. Nogtaj da bahuaahue' yanika'. Nogen katepi' en'taee' eretpakhue' yanika'." Diosen hua'a o'enok "Huakka' huata'da di' mo'ika'nig konigti huayahuaya di'da yan'maika'," ken konig e'kika'nayo aya' Diosen hua'a o'kika'pone.
10 Huayahuaya di'nanada e'maika'nayo nogomeytaj dakhuea' magkahue' o'eapone. Ken konig nogomeytaj di' e'maika'nayo aya' Diosen hua'a o'nigpeika'po dakhuapada o'kuhuitika'ne.
11 A'ti Cristoa bo'huahuarakdeaponok huayahuaya di'da mon'maika'. O'tiakdeaponok konig e'tayonig e'ikada mon'maboato'po onte'ti Cristoen diga' mogkika'. Cristoa oro'omeytaj a'batobehuikya'po ida bo'huahuarakdeapone.

12 Oy i̱yo̱ huadariyo aratbut on'maika'po konig sikki̱re̱gya̱' huakka'nanada
dakhuea' e̱gkadhuahuikade'te a'ti Cristo o'huarakapopo huame'nonig
o̱'e̱a̱po. Konig aratbut sikki̱re̱gya̱' dakhuea' o̱gkika'nig mon'batik. Konig
huame'noete huadakda huakika'erionig huadakda mogkika'. Huadak
e'kika' konig oro'en huatioka'pe̱go̱nig onte'ti dakhuea' kikahue' o̱'e̱a̱pone.
13 Konig huame'noete aya'ada etiahuayika'te oro'omey Cristotaj hua-
knopo̱e̱'eri huadaka'da mogkika'. Fiesta e̱e̱'te diga̱' bapehue' mo'nika',
huakka' huamai'hue̱ mayhue' mo'nika', okkuda̱hue' mo'nika'. Nogtaj nogtaj
bakdejhue' mo'nika'. Dakhuea' kikahue' mo'nika'. Maboyhue' mo'nika'.
Kenpa'ti dig mahuanopo̱e̱hue' mo'nika'.
14 Huairi Jesucristoa opudomeyen huanopo' mo'nopo'to̱e̱nok kenda Je-
sucristo o'pakika'nig mogkika'. Konig oro'en huanopo'a dakhuea' e'ka'ta'
o'eretpakika'nig nopo̱e̱hue' mo'nika'po kikahue' mo'nika'.

14

*Nog huama'buy nogpa'da kika'dik o̱'ne e'matinopo̱e̱'ada dakhue' o̱gkika'
bahuaahue' mo'nika'.*

1 Opudomeyere huakka'da huama'buy huaknopo̱e̱'eri o̱'nika'.
Huakka'mon aya' Jesucristoen huadak hua'a nopo̱e̱hue' o̱'nepo nogpa'da
Diosen o̱gkika'. "Nama'da mo'nopo̱e̱po," maboyhue' yanika'.
2 Huakka'da huaknopo̱e̱'eri aya' aypo huaenpi' bape'dik o̱'e̱ne on'nopo̱i̱ka'.
Nogomeya̱nayo aya' Cristoen hua'a daka' nopo̱e̱hued o̱'nepo aypoyo'da
bape'dik o̱'e̱ne on'nopo̱i̱ka'.
3 Opudomey huaknopo̱e̱'eri aypo huaenere bapika'dik o̱'e̱ne
huanopo̱e̱'eria aypoyo'da huabape'eritaj batibiraehue' yanika'. Kenpa'ti
opudomey aypoyo'da huabape'eria aypo huaenere huabape'eritaj
"dakhuea' o̱gka'," bahuaahue' yanika'. Aypo huaenere huabape'eritaj Diosa
o'bae'ika'. Kenpa'ti aypoyo'da huabape'eritaj Diosa o'bae'ika'.
4 Oro'omey huaknopo̱e̱'eri konig Diosen huanaba' o'maepo "dakhuea'
o̱gka'," nog Diosen huanaba'taj bahuaahue' mo'nika'. "Dakhuea' o̱gkika',"
"huadakda o̱gkika'," Diosayo'da bahuaa'dik o̱'e̱po kenpa'ti huadak
ka̱gkike'po Diosa batihuapokika'dik o'mae.
5 Kenpa'ti sábadote baahue' o̱'e̱po tiona'pakika'dik o̱'e̱ne huakka'mona
on'nopo̱i̱ka'. Nogomeynayo judíoen fiesta huame'noete e'tiona'pakta'
pakhue' o̱'nika'. Aya'me'noeda konigti o̱'e̱nok aya'me'noeteda Diostaj
tiona'pakdik o̱'e̱ne on'nopo̱i̱ka'. Sábado baahue'da e'tiona'pakta' e'paknayo
kenda ya̱g'kika'. Sábadopi' nog judíoen fiesta huame'noete e'baa'ta' e'paknayo
kenda ya̱g'kikati'.
6 Dios Huairi 'urunanada o̱'i̱ka' aya'ada kanoknopo̱e̱'po huakka'mona
sábadote baahue' o̱'nika'po on'tiona'pakahuadika'. Kenpa'ti Dios Huairi
'urunanada o̱'i̱ka' aya'ada kanoknopo̱e̱'po nogomeynayo sábadotepi'
on'baa'po aya'me'noeteda on'tiona'pakika'. Kenpa'ti Dios Huairi 'urunanada
o̱'i̱ka' kanoknopo̱e̱'po huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypo
huaenere on'bape'ika'. Dios Huairi 'urunanada o̱'i̱ka' kanoknopo̱e̱'po nog
huakka'mona dakiti Dios on'tiona'pakdepo aypoyo'da on'bape'ika'.
7 Diostehuapa' aya'da kika'dik o̱'e̱ne. Katepi' Diosa o'pakika'nig kika'dik
o̱'i̱ka'ne. Katepi' oro'omey huata'da o'pakika'nig kikahue'dik o̱'i̱ka'ne.
Kenpa'ti Diosa o'paknok o'bueyapone.
8 Kenpa'ti oro'omey o'noepo Jesucristo Huairitaj o'nigpe̱i̱ka'ne. Jesucristo
Huairi o'paknok o'bueyapone. O'noepo Diosen o̱'e̱ne. E'bueypi' Diosen o̱'e̱ne
o'nopo̱e̱ne.

9 Oro'omey e'manoete oro'en Huairi a̱'i̱kaya'po kenpa'ti e'mabueyte
oro'en Huairi a̱'i̱kaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate. Onpa'ti Diosa
o'noyhuada̱'uyate.
10 Dakhuea' o'ka' huama'buytaj huaahue' mo'nika'. Huama'buytaj batibi-
raehue' mo'nika'. Nogok aya'ada Cristotaj tikupobo'dik o̱'e̱a̱pone. Dakhuea'
e'kika'nayo Cristoa kenda mona'apone.
11 Apagba'a inpa' oa':
Ijnoeonhuahuikay, buttida ijjay. Do'taj aya'ada huikudate mentibahuadpo
"Cristoyo'da Dios Huairi o̱'e̱," me'nona'apone. Kendation buttida ijjay.
Dios Huairia oa'.
12 Nogok Dios Huairitaj o'tikupobopo huama'buytaj e'batibirae'uy'nayo
"dakhuea' o'kika'," huama'buytaj e'bahuauy'nayo kenda Dios Huairitaj
ona'dik o̱'e̱a̱pone.

Huama'buytaj dakhuea' tokahue' a̱'e̱ya̱'po daka' mon'nopo̱e̱po huadakyo' mogkika'.

13 Konige̱po "dakhuea' o'ka'," Cristotaj huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj huid-
potapi' huayahuaya bahuaahue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' ba-
tokahue' a̱'e̱ya̱'po huadakyo' mogkika'.
14 Konig Jesucristo Huairitaj huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱po aya'da huaen aypopi'
huadak o̱'e̱nok bapika'dik o̱'e̱ne doa e'nopo̱e̱'tada "huaen huakyaripi' don-
ayo bapehue'dik i̱jje̱y," noga̱pi' en'nopo̱e̱'tada do e'bape'nayo kentehuapa'
dakhue'da o̱'e̱.
15 Kenda huaenpi' huama'buya bapehue'dik i̱jje̱y on'nopo̱i̱ka'nig
oro'omeya̱ e'bapika'nayo huama'buytaj dakhuea' e'batoka'nayo ke'nakon
e'bape'nayo dakhuea' o̱gka'apo. Konige̱po huama'buytaj di' maehue'dik
o̱'e̱a̱pone. Kenomey huaknopo̱e̱'eri huama'buytakon a'manopo'yareaya'po
Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Ken huaen huama'buy bapehue'dik o̱'e̱po
oknopo̱e̱batikhue' ka'ne'po ken huaen bapehue' mo'nika'.
16 Dakhuea'da o̱gka' huaahue' mo'i̱ke'po konig kika'dik o̱'e̱ne e'nopo̱a̱da
kikahue'dik o̱'i̱ka'ne.
17 Diosensi'po o̱'e̱po Jesucristo Huairitaj oknopo̱i̱ka'po "in huaen bape'dik
o̱'e̱ne," "nog huaen bapehue'dik o̱'e̱ne," kirige̱yo̱' nopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'ne kenpa'ti
"in huamai' mai'dik o̱'e̱ne," "nog huamai' mayhue'dik o̱'e̱ne," kirige̱yo̱'
nopo̱i̱kahue' o̱'i̱ka'ne. Diosensi'po o̱'e̱po Jesucristo Huairitaj oknopo̱i̱ka'po
Diosen 'urua'da e'kika', huadakyo'da e'kika' kirige̱yo̱' mon'nopo̱i̱ka'po
mogkika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj oknopo̱e̱po o'eretdi'pakpo
huayahuaya di' mo'maepo mo'manoeyika'. Kenpa'ti Jesucristo Huairitaj
oknopo̱e̱nok Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'durugpakika'ne.
18 Ken konig Cristotaj o'nigpe̱i̱kapo Diostaj o'durugpakika'ne. Kenpa'ti
"huadakda o̱gkika'," aratbuta bo'huaikapone.
19 Huama'buy huayahuaya di' a'maikaya'po huayahuaya
a'manoeya'ikaya'po huadakyo' e'kika' mon'eretpakika'. Kenpa'ti huama'buy
nogi̱ti nogi̱ti Jesucristo Huairitaj kanoknopo̱i̱ke'po 'urua'nanada e'kikata'
mon'pakika'.
20 Nog huaknopo̱e̱'eri huama'buy huaenpi' bapehue'dik o̱'e̱ne
yan'nopo̱e̱tpi' oro'omeykon bapehue' mo'nika'. Oro' e'pe'nayo
oro'taj on'tiahuaypo yan'bapeapetpi' konige̱po onte'ti Cristotaj
ya'noknopo̱e̱batikapetpi'. Konige̱po huaen huadakda bape'dik e̱e̱'pi'
bapehue' mo'nika'. Huama'buytaj dakhuea' batokahue' mo'nika'.
21 Oro'omey huaen o'pe'nok huamai'hue̱ o'mai'nok katepi' o'ka'nok
huama'buyakon dakhuea' eka'nayo eknopo̱e̱batiknayopi' dakhue'da o̱'e̱.

Onte'ti huaen bapehue' mo'nika'. Huamai'hue mayhue' mo'nika'. Nogded manigkahue' mo'nika'.

22 Aya' huaenda bape'dik o'ene o'nopoetpi'. Katinig mai'dik o'ene o'nopoetpi'. Oro'anayo Diostayo'da daka' mo'noknopoika'. Dakhuea' kikahue' o'ene o'nopoedepo durugda o'eapone.

23 Ken huaen bapehue'dik o'ene e'nopoada e'bape'nayo dakhuea' o'kay o'nopoeapone. Katepi' e'ka'ta' o'pakpo dakhue' o'e e'nopoada eka'nayo Diostaj dakhuea' o'ka'ne.

15

Huama'buy nogiti kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'enda o'pakpo kikahue' mo'nika'.

1 Huakka'mona huama'buy kenda huaen bapehue'dik o'ene on'nopoika'. Oro'omey huaen bape'dik o'ene daka' o'nopoepo kenomey nogiti Diostaj kanoknopoike'po mon'batihuapokika'. Oro'tehuapayo'da kikahue' mo'nika'.

2 Kenomey kenda huaen bapehue' o'nika'nigtaj nogiti huadak kagkike'po, nogiti Cristotaj kan'nigpeike'po, kanoknopoike'po mon'batihuapokika'.

3 Cristo huata'da a'durugpakaya'po kahue' o'ika'uyate. Diosenyo'da e'kika'tada "Aratbut Diostaj on'huadiaypo do'taj bo'tidi'kika'apone" Apagba'te kenpa' oa'.

4 Oro'omeytaj kan'manmadikike'po Apagba' mo'nigmadoya'uyate. Kenpa'ti Apagba'taj o'peika'po pai'da o'nopo'epo oknopoebatikhue' o'ika'ne. O'nopo'noeypo Cristo e'tiakte ekpoe' o'nigunhuahuika'ne.

5-6 Oro'omey pai'da e'nopo'ete Diosa moknopoea'ika'ne, mo'nopo'noeya'ika'ne, kenpa'ti Jesucristoa o'paknok huayahuaya mo'manoeynoey'ika'ne. Konigepo Jesucristoen Diostaj Jesucristo Huairien Apagtaj oro'omeya onokteteyo' "huadaknanada i'ene," "'urunanada i'ene," "dakiti Dios" mo'nonika'.

"Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopoe'." Pablo Cristoen huata'moneria judío ehue' huae'eritaj o'manbatia'pakika'uyate.

7 Konig Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'epo mo'bae'uyne konigti huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya di'da mo'nepo mon'bae'ika'. "Dios 'uruda o'e. Dios huadakda o'e," huakka'ada kanoknopoe'po huayahuaya di'nada mon'bae'ika'.

8 "Opudomeytaj kabatihuapokike'po Cristotaj ijmanigta'mona'apoy." Diosa judío adhuea'pane'taj o'mana'uyate. Diosen hua'a buttida o'e kamanopoike'po kenpa'ti Diosen hua'a a'kaya'po judíotaj a'batihuapokikaya'po Cristo o'tiakuyate.

9 Kenpa'ti "Dios huakka'da mo'matinepahui'po Cristotaj oknopoedenok Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne. Dios huadaknanada o'ika'." Judío ehue' huae'eri aratbutakon kan'batia'pakike'po Cristo o'tiakuyate. Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:

Judío ehue' huae'eri en'maete "Dios huadakda o'ika'. Diosa o'matinepahuika'," ijja'apoy. Diostaj ijbatadi'kea'apoy. Diostaj dakiti ijja'apoy. Apagba'te kenpa' Cristoa oa'uyate.

10 Nog Apagba'te inpa' oa':

Judío aratbutere yan'durugpakika' Diosa nog aratbuttaj o'mana'uyate.

11 Nogyo Apagba'te inpa' oa':

"Dios 'urua'nanada o'ika'," "'Uruda Huairitone' o'ika'," Aya' nog aratbuta aya'baya'da yan'tia'pakikati'.

12 Isaíasakon inpa' o'madoya'uyate:

Isaíen adhuea' huayayo huakka'da o̱'neapo. Nogtiada Huakhuairi o̱'e̱a̱po. Nog aratbutenbeta' Huairi o̱'e̱a̱po. Nog aratbut ken'taj huakka' on'pakapo. Kentaj o'noknopo̱ika'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

13 Diosa 'urua'nanada mogkadhuahuika'apo buttida o'ika'nok Diostaj daka'nanada moknopo̱ike', Cristotaj moknopo̱e̱po mo'durugpakike' kenpa'ti mo'noeyike'. Diosen Nokire̱ga̱ teyda monopo'to̱e̱nok Diosa 'urua'nanada bokadhuahuike', nogiti nogiti daka' kanoknopo̱ike'po. Ijtiona'pakikay.

14 Opudomey Cristotaj huaknopo̱e̱'eri konig do'hued huama'buy konig do'hued huidpo mo'e̱po huadaknanada mo'e̱po, huayahuaya di' mo'maika'ne. Huakka' Cristotaj moknopo̱e̱po huayahuaya manmadikika'dik mo'ika'ne. Do kenda daka' e'nopo̱e̱pi'

15 Diosa me'ta'mona'nok in beroba'te okkahuehue'da ka'ne'po daka' on'boroaypo on'nigmadoya'ne.

16 Nog aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uyne. Nog aratbuta Jesucristotaj o'noknopo̱e̱nok Diosen Nokire̱ga̱ o'manopo'to̱e̱po Diosa bae'dik mo'maeapone.

17 Jesucristotaj yoknopo̱e̱po Diosen 'urua'nanada ijmanmadikika'nok huakka'ada judío ehue' hua̱e̱'eria on'nopo'korea'depo Diostaj on'nigpe̱ika'. Konige̱po durugda i̱ji̱kay.

18 Cristoa me'nopo'toeonhuahuika'nok Jesúsen huadak hua'a ijmanbatia'pakonhuahuika'uy. Konig Diosayo'da kika'dik o̱'e̱nig 'urua'nanada ijkika'uynok huakka'ada nog aratbuta Cristotaj o'noknopo̱ika'po Diostaj on'nigpe̱ika'.

19 Diosen Nokire̱ga̱ be'teypaka'nok Diosonig 'urua'nanada ijkika'uy. Ijbayarea'ika'uy. Ken konig Jesucristoen huadak hua'a huabada ijmanbatia'pakonhuahua'po Jerusalénya̱'kon huaboa'da ijmanbatia'pakonhuahua'po nogbaya' nogbaya' bidteda Ilírico huadaribayo Jesucristoen huadak hua'a daka' ijmanbatia'pakonhuahuika'uy.

20 Ke̱ya̱' nogomey Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakdenok on'nopo'korea'depo Jesucristotaj o'noknopo̱e̱denok, ke̱ya̱' do'hua Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhue' i̱jje̱mey. Ke̱ya̱' aratbut Cristoen huadak hua'a pe̱e̱hued e̱e̱'ted ijpakpo ijmanmadikikay.

21 Kenda Apagba'te oa'nig ijkikay.

Aratbuta Cristotaj tipe̱e̱hued o'neonhuahuika'depo on'tipe̱e̱a̱po. Cristotaj o'noknopoenka'apo. Apagba'te kenpa' oa'uyate.

Romayo ijhua'apoy, Pabloa o'nopo̱e̱'uyate.

22 Romayo opudomeytaj e'mata̱'unhua'ta' ijpakika'nig'a nog aratbutte huakkuru hua'dik i̱jje̱'uy. Jesucristoen huadak hua'a pe̱e̱hued hua̱e̱'eritaj huakkuru hua'dik i̱jje̱'uy. Konige̱po opudomey Roma hua̱e̱'eritaj huahuahue'dik i̱jju̱y.

23 Oynayo nogbaya' nogbaya' ijmanmadikadhuahuika'depo aya' ijka'depo huakka' huabayok ijhue'da opudomeyere e'mata̱'unhua'ta' ijpakonhuahuika'depo

24 Españayo ijtiakonhuahua'po opudomeytaj ijmata̱'i̱ka'apoy, ijnopo̱e̱y. Opudomeyere e'durugpakonhuahua'de'te do'taj men'tihuapokpo Españayo menta'mona'.

25 Oyednayo Jerusalényo̱ ijhua'apoy. Pai'da e̱'e̱a̱da huama'buy huaknopo̱e̱'eritaj huakupe ijtohua'apoy.

26 Macedonia huaknopo̱e̱'eria kenpa'ti Acaya huaknopo̱e̱'eria Jerusalényo̱ pai'da hua̱e̱'eri huama'buytaj huakka' huakupe a'manigta'monaya'po on'eretpakpo on'bayokikame'te.
27 Jerusalénya̱' judío huama'buya huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a Macedonia hua̱e̱'eritaj on'manbatia'pakonhuahuika'uyatenok Macedonia judío ehue' huaknopo̱e̱'eria konig dehuea' on'maepo Jerusalényo̱ huama'buytaj on'pakpo huakupe on'bayokikame'te.
28 Kenda ijkuhuitonpo huakupe Jerusalényo̱ pai'da huama'buytaj ijbayokuddepo Españayo ijhua'po opudomey Roma hua̱e̱'eritaj onta̱'unapet.
29 Opudomeyenbayo e'tiakde'te Cristoa me'nopo'to̱e̱nok on'madurugpaka'apone.
30 Jesucristo Huairitaj moknopo̱e̱po Diosen kakike'po do'taj bo'tihuapokpo Diostaj diga̱' men'tiona'pakika', egomey. Kenpa'ti Diosen Noki̱re̱ga̱ di'da mo'e̱a̱'nok diga̱'da men'tiona'pakika'. Daka' o'nona'ne, egomey.
31 Judeaya' oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Pablotaj yatioka', Dios, men'tiona'pakonhua'. Ken huakupe ijtohua'po ijbayoke'apoy. Huama'buy Jerusalénya̱' durugteda ka'de'po men'tiona'pakonhua'.
32 Dios e'paknayo opudomeyenbayo durugteda yo̱kye̱a̱poy. Durugtenanada opudomeytaj on'tiahuayapone. Opudomeyere ijnopo'noeyapoy.
33 Diosa a'manopo'noeyaya'po opudomeyere ka̱i̱ke'.

16

Saludos o'manigdikta'mona'uyate.

1 Oro'omeyen huidpo, Febe, huadakda o̱'i̱ka'po Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj o'tihuapokika'po Cencrea huakka' jakya' o'batihuapokika'.
2 Konig Huairi Cristoa o'paknok Febetaj daka' yade'ika', konig huama'buy huaknopo̱e̱'eritaj 'urua'da on'bae'ika'nig konigti kentakon yade'ti'. Febe nogomeytaj doeretaj huakka'da bo'tihuapokuynok katepi' Febe e'ka'te yan'tihuapokikati'.
3 Priscila Aquilaere doere Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po o'manmadikika'uy. Priscilataj Aquilataere do'hua saludos ijmanigdikta'monay.
4 Do'taj on'tioka'po mo'bueyay'uyne. Konige̱po kenomeytaj dakitia' ijmanikay. Kenpa'ti aya' judío ehue' hua̱e̱'eri huama'buya dakiti on'manika'.
5 Huaknopo̱e̱'eri huama'buy huidpoere Priscila Aquilaereen jakyo Apagba' a'pe̱e̱ya'po o̱gkupopakika'po kenomey huama'buytaj huidpotaere saludos ijmadikta'monay. Epeneto huabokerek o̱'e̱po, Acaya huadaribayo hua̱e̱'eri o̱'e̱po huakkuruda Jesucristotaj o'nopo'korea'po oknopo̱e̱'uyate. Huadi'da Epenetotakon saludos ijdikta'monay.
6 María opudomeytaj huakka' bo'tihuapokonhuahua'uy. Kentakon saludos ijdikta'monay.
7 Do'hued aratbut Andrónico Juniastaere saludos ijmadikta'monay. Doere huabakuda̱' jakyo o̱'ne'uy. 'Urunanada huaknopo̱e̱'eri o̱'ne. Cristoen huamata'mona'eria daka' o'matinopo̱e̱y. Do'hua Jesucristotaj oknopo̱e̱hued e̱e̱'ted huakkuruda Jesucristotaj o'noknopo̱e̱'uyate.
8 Ampliastaj saludos ijdikta'monay. Amplias Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj di'da me'ta̱e̱ne.
9 Urbanotaj saludos ijdikta'monay. Urbano oro'ere Jesucristotaj o'nigpe̱i̱ka'po o'manmadikikay. Kenpa'ti di'da Estaquistaj saludos ijdikta'monay.

10 Apelestaj saludos ijdikta'monay. Apeles huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱po pai'da
e'nopo'e̱a̱da Cristotaj oknopo̱e̱batikhue' o̱'u̱y. Kenpa'ti Aristóbuloen huabet-
taj saludos ijmadikta'monay.
11 Herodión do'hued aratbut o̱'e̱. Herodióntaj saludos ijdikta'monay.
Kenpa'ti Narciso ke'nen huabettaere saludos ijmadikta'monay. Huairi Jesu-
cristoen huaknopo̱e̱'eri o̱'ne.
12 Ettone' huidpo Trifena Trifosataere saludos ijmadikta'monay.
Kenomeya̱ Huairi Jesucristotaj on'nigkika'. Kenpa'ti huadi'da huidpo
Pérsidataj saludos ijdikta'monay. Pérsida huakka' Huairi Jesucristoen
o'nigkika'uyate.
13 Rufo huabokerektaj saludos ijdikta'monay. 'Urua'da huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱.
Aya'ada on'tinopo̱ika'. Rufoen hua̱ye̱taj saludos ijdikta'monay. Ke'na konig
do'hued hua̱ye̱onigti me'ta̱ika'uy.
14 Asíncritotaj saludos ijdikta'monay. Flegontetaj Hermastaj Patrobastaj
Hermestakon saludos ijmadikta'monay. Kenomeyere huaknopo̱e̱'eritaj salu-
dos ijmadikta'monay.
15 Filólogotaj, Juliataj, Nereotaj Nereoen huama'buytaj, Olimpastaj hua-
knopo̱e̱'eri kenomeyeretaj saludos ijdikta'monay.
16 Huayahuaya di'da yan'mae'po huayahuaya yan'batodurugpakika'.
Aya'da huaknopo̱e̱'ere nog huakka' jak nog huakka' jak hua̱e̱'eri
huaknopo̱e̱'eria saludos on'madikta'mona'.
17 Keyoj ijjay. Nama'da huamanmadika'eria opudomeytaj nama'da
e'manmadika'ta' on'pakika'. Onte'ti hueretta'da oknopo̱e̱hue'dik
mo'e̱a̱petpi', nama'da bokika'apetpi'. Buttida e'manmadika' mo-
knopo̱e̱de'uy. Kenomey nama'da on'manmadika'nok yan'bakhua'.
Kenomeytaj pe̱e̱hue' yanika'.
18 Kenomey nama'da huamanmadika'eri oro'omeyen Huairi Jesucristotaj
nigpe̱e̱hue'da o̱'nika'po kenpa'da huata'da o'deretpakpo o̱gkika'. Nama'da
konig 'uruda huadik on'batia'pakpo on'manmadika'po Cristoen 'uruda hua-
knopo̱e̱'eritaj nama'da mona'nok kenomey nama'da huamanmadika'eritaj
pe̱e̱hue' yanika'.
19 Opudomeya̱ Huairi Jesucristotaj 'urua'da on'nigpe̱ika' aya'
huaknopo̱e̱'eriada nogya̱' nogya̱' mo'tinopo̱e̱ne. Konige̱po ijdurugpaki.
Opudomey huadakyo' a'kikay' daka' mo'nopo̱ika'nok kenda ijpaki. Kenpa'ti
dakhuea' a'kay' nopo̱e̱hue' mo'i̱ka'nok kenda ijjeretpaki.
20 Dios Huamanoeya̱'eria bo'tihuapoknok i̱da toto' nama'da huaa'eria
onte'ti engaña o̱gkahue'dik mo'e̱a̱pone. Huairi Jesucristoa daka' opudomey-
taj mogkike'.
21 Timoteoa doere huabaa'eri saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti do'hued
aratbut Lucio Jasónere Sosípatererea saludos mo'dikta'mona'ne.
22 Do Tercio in Pabloen beroba'te ijtamadoya'po Jesucristo o'paknok
do'huakon saludos on'dikta'mona'ne.
23 Gayoen jakyo do Pablo i̱ji̱kay. Gayoen jakyo huaknopo̱e̱'eria
a'batadi'keaya'po on'bakudika'po, Gayoa saludos bo'huaa'ne. Erasto
huakka' jakyo huakupe huato̱e̱'eria saludos mo'dikta'mona'ne. Kenpa'ti
huama'buy Cuartoa saludos bo'huaa'ne.
24 Aya' opudomey huaknopo̱e̱'eritaj Huairi Jesucristoa daka' mogkike'.

Diostaj Jesucristotaere dakiti mo'da'ika' Pabloa oa'uyate.

25 Dios 'urunanada o̱'e̱. Teynanada o̱'e̱. Konig teyda kanoknopo̱ike'po
opudomeytaj Diosa bo'tihuapokike'. Jesucristoen huadak hua'a
oknopo̱e̱'dik yanika' kenpa'ti nopo'korea'dik yane' ijmana'ika'uy. Kenpa'ti

Jesucristoen huadik ijmanmadikika'uy. Dios huadari kahuedạded Cristotaj ijta'mona'apoy Diosayo'da huanopoya'da o'nopọika'uyate.

26 Jesucristoen huadak hua'a Apagba' huamanbatia'pakeria on'manbatia'pakika'uyatenig oy Diosa mo'nopọẹạ'dene. Oy aya'baya'da aratbut nogyạ' nogyạ' on'mapẹẹdepo o'noknopọẹde. Kenda yan'manopọẹ' Diosa o'mana'uyate. Diosnayo o'noeonhuahuika'. Aya'da aratbut nogbaya' nogbaya' kanoknopọike' kanigpẹike' Diosa Jesucristoen huadak hua'a o'manopọẹạ'de.

27 Dios nogtida Huairi ọ'ẹ. Diosayo'da aya'nanada o'nopọẹ. Jesucristotaj oknopọẹpo "Dios 'uruda ọ'ẹ. Kenpa'da huadaknanada ọ'ẹ." Mon'batia'pakika'. "Dakiti, Dios," mo'nonika'.

1 CORINTIOS
Pabloa huakkuruda Corinto huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Corinto huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pablo i̱jje̱y. Jesucristoen huadak hua'a ka'manbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opudtaj o'nigmadoya'ne. Do huama'buy Sósteneserea on'nigmadoya'ne.

2 Opud Corinto huakka' jakyo hua̱e̱'eri mo'e̱ne. Diosensi'po ka'ne'po Diosa opudtaj boktie'ea'uyate. Jesucristotaj moknopo̱e̱po Diosen mo'e̱ne. Opudtaj on'nigmadoya'ne. Nogyon nogyon aya'tada Huairi Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eritaj on'nigmadoya'ne. Jesucristo oro'omeyen kenomeyenere Huairi o̱'e̱.

3 Apag Dios oro'en o̱'e̱. Dios, Huairi Jesucristoerea opudtaj huadakda montihuapokike' kenpa'ti opudtaj huadaknopoa'da mogkike'. Mo'nopo'noeyike'.

Jesucristotaj moknopo̱e̱nok Diosa opudtaj daka' mogkika'po bo'tihuapokika'ne.

4-9 Kenda Diosa o'ika'nig kenda o'kika'apo. Diosen huasi'poere mo'noeonhuahuike'po Diosa opudtaj mo'baktie'ea'uyate. Cristo Jesústaj moknopo̱ika'nok Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. Diostaj mo'nigpe̱e̱nok 'urunanada e̱'hua̱e̱' huakka' bo'tihuapokika'ne. Jesucristotaj moknopo̱e̱nok aya' opuda̱ Diosen daka' ka̱gkike'po Diosa huakka' bo'tihuapokika'ne. 'Urudayo' kan'batia'pakike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Diosen opuda̱ kan'nopo̱ike'po Diosa bo'tihuapokika'ne. Jesucristoen e'manmadika'te kan'pe̱e̱'po Diosa e'tihuapokok daka'da moknopo̱ika'po mo'nigpe̱ika'. Konige̱po Jesucristo onte'ti e'tiakapo'te mo'nigunhuahuika'nok Diosa aya' daka' ka̱gkike'po bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakapo'te kene'hua̱ya̱' huame'noetedakon Diosa mo'nopo'teypaka'ika'apet. Kene'hua̱ya̱' huame'noete "Dakhuea' o̱gka'," be'api' huaahue'dik o̱'neapo. Konige̱po Diostaj dakiti yonikay.

Opud bokupopakpo Jesucristoen huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱ne, kenpayo'da yan'nopo̱ika'. Nogpa' nogpa' nopo̱e̱hue' yanika'.

10 Opud huakka'da mo'e̱po konigyo' aya'ada yan'nopo̱ika'. Konigyo' yan'batia'pakika'. Nogpa' nogpa' batia'pakhue' yanika'. Konigyo' yan'nopo̱ika'. Konig Dios o'pakika'nig yan'nopo̱ika', egomey pogomey. Jesucristo Huairi kenda o'paknok diga̱'da o'nona'ne.

11 Huayahuaya nogpa' nogpa' huadik on'batia'pakika'. Cloéen jak hua̱e̱'eri kenda mename'ne, egomey pogomey.

12 "Pabloen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y." Sue'ada o'da'ika'. "Apolosen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y." Nogomeya̱ o'da'ika'. "Pedroen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y." Nogomeya̱ o'da'ika'. "Cristoen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y." Nogomeya̱ o'da'ika'. Ken konig nogpa' nogpa' opuda̱ boa'ika'ne.

13 Cristotaj po'sakeahue' o̱'nuy. Hue̱ypa cruzte do Pabloa nigbueyhue' o̱'ne'uyne. Konig do'hued huaknopo̱e̱'eri ka'ne'po bautiza o̱gkahue' o̱'nuyne.

14 Botta'tayo'da bautiza ijmagka'uy. Crispotaj Gayotaere bautiza ijmagka'uy. Nogtanayo bautiza magkahue'da i̱jje̱'uy.

15 Pabloen huaknopo̱e̱'eri ka̱e̱'po bautiza mogka'uyne be'api' ahue'dik o̱'ne.

16 ...Aa' yokkahueate nogtaj bautiza yo̱gka'uy. Estéfanas huabeteretaj bautiza yo̱gka'uy. Nogtanayo bautiza magkahue'da i̱jje̱'uy ijnopo̱e̱y.
17 Bautiza kamagke'po Cristoa ta'monahue' me'u̱yne. Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Aratbuttaj Jesúsa o'manigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Jesús onte'ti o'noepo aratbuttaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa' Jesúsa o'ka'uyate kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne. Do'huedda 'urua'da huadik kamanbatia'pakike'po ta'monahue' me'u̱yne. 'Urua'da huadik aratbuten huadikda e'manbatia'pakika'nayo Cristotaj oknopo̱e̱hue'dikda ya̱'neapet. Kenpa'ti Diosa dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik ya̱'e̱a̱pet. Kenpa'ti Cristoere noeonhuahuahue'dik ya̱'neapet.

Onte'ti kan'manounhuahuike'po Jesús o'manigbuey'uyate. Kenda Diosa o'manigka'uyate. Kenda huadak hua'a huakka'da o'noknopo̱e̱denok Diosa o'manopo'yarea'de.

18 Hue̱ypa cruzte Cristo o'buey'uyate o'manmadika'ikay. Kenda hua'a nama'da o̱'e̱ oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria on'nopo̱i̱ka'po kenpa'da bueydik o̱'nika'apo. Oro'nayo Cristoen huadak hua'a oknopo̱i̱ka'po onte'ti Cristoere o'noeonhuahuika'apone. Teyda huadika Dios oro'taj mo'noeanhuahuika'apone.
19 Apagba'te inpa' o'madoya'uyate:
Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria huakka' katetapi' on'nopo̱i̱ka'nig'a. Nogok nopo̱e̱hue'da o̱'neapo. Aratbut huakka' on'nopo̱e̱nig'a kenda nama'da on'nopo̱e̱ ijhuaa'apoy. A'nennada Diosa oa'uyate.
20 Huakka' huanopo̱e̱'eri 'urua'da huanopo̱e̱'eri nama'da on'nopo̱i̱ka'nig'a Diosa o'manopo̱e̱a̱'de. Diosyo'da huadaknada o'nopo̱e̱.
21 Dios o'paknok aratbut hua̱'enda daka' on'nopunhuahuika'po Diostaj oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'. Diosa daka' o'nopo̱e̱po Jesúsen huadak hua'a huaknopo̱e̱'eritaj o'manopo'yarea'ika'. Ken huadak hua'ataj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erianayo on'tierikika'.
22 Judío aratbuta aknopo̱e̱ya'po konig Diosayo'da ka'dik o̱'e̱nig eaktiahuayenta' on'pakika'. Nogda nogda e'nopo̱e̱'ta' nog aratbutada on'pakika'.
23 Hue̱ypa cruzte Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'a o'manbatia'pakikay. Kenda judío aratbut on'pe̱e̱po huakka' o'nokbira'po oknopo̱e̱hue'dik o̱'nika'. Jesús hue̱ypa cruzte aratbuttaj o'manigbuey'uyate nog aratbutada on'pe̱e̱po nama'da hua'a o̱'e̱ on'nopo̱i̱ka'.
24 Judío aratbut huaknopo̱e̱'eri kenpa'ti nog aratbut huaknopo̱e̱'eri Jesucristotaj on'nigpe̱e̱nok kenomeytanayo Diosa o'bakkahuea'po onte'ti Diosere o'manoeanhuahuika'apo. Kenda Dios o'nopo̱e̱po 'urua'da o'kika'.
25 Kamanigbueye'po Diosa kurudya̱' Jesústaj o'ta'mona'uyate. Dios nopo̱e̱hue'ada o'ka' teyhue'ada o'ka'uy aratbutada en'nopo̱e̱'tada Diosa kenda o'ka'po huakka'nanada o'nopo̱e̱po o'ka'uyate. Teynanada o'ka'uyate.
26 Opudomey huaknopo̱e̱'eri sue'ada huakka' huanopo̱e̱'eri e̱e̱'pi' sue'ada teyda huairi e̱e̱'pi' sue'ada huairi huairiensi'po e̱e̱'pi' Diosa boktie'ea'uyne. Kenda nopo̱e̱'dik mo'e̱ne, egomey.
27 Diosa o'pakpo sue'da huanopo̱e̱'eritaj o'baktie'ea'uyate. Huakka' huanopo̱e̱'eria kan'bira'e'po Diosa nopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj o'baktie'ea'uyate. Teyda aratbut kan'bira'e'po aratbut sue'da teytaj Diosa o'pakpo o'baktie'ea'uyate.
28 Aratbuttaj huairi ehue'kon kan'bayahue'po Diosa huairi ehue'takon huanaba'taj pai'da aratbuttaj huatibirae'eritaj o'baktie'ea'uyate.

29 “Huadakda ijjey. Huairi ijjey. Huakka’da ijnopoey.” Dios e’peete ahue’dikda ka’nike’po kenda Diosa o’ka’uy.
30 Diosa o’paknok oro’omey Jesucristotaj oknopoika’ne. Jesucristotaj oknopoepo Diosa ’urua’da e’kika’ mo’nopoika’ne. Jesucristotaj oknopoepo Diostaj huadakyo’ o’ika’ne. Jesucristotaj oknopoepo Diosenyo’da e’kikata’ o’pakika’ne. Jesucristotaj oknopoenok Diosa mo’nopo’toepo mo’noeanhuahuika’apone.
31 Konigepo, “Huaboro’da Dios. Huadakda o’e Dios. Huamatinepahui’eri Dios o’e. Huakka’da o’ka’uyate. Kenpa’ aratbuta kan’manbatia’pakike’.” Ken konig Apagba’a oa’.

2

Jesucristo hueypa cruzte mo’nigbuey’uyate. Kenda huadak hua’a Pabloa o’manbatia’pakika’uy.

1 A’nenda opudomeytaj ata’huadeya’po on’huahua’uy, egomey. Jesucristoa mo’nigka’uyatenig ijmanbatia’pakika’uy. Diga’da huanopoe’erien hua’a onikahue’ o’nika’uyne.
2 A’nenda opudomeyere ijjunhua’po opudtaj Jesucristotayo’da e’tia’pakika’ta’ ijpakuy. Kenpa’ti Cristo hueypa cruzte o’buey’uyate kendayo’da e’manbatia’pakta’ ijpakika’uy.
3 Jesucristoen huadak hua’a ijmanmadika’po konig teyhue’da ijika’po kenpa’ti ijjirega’po ijme’pukika’uy.
4 Jesucristoen huadak hua’a ijmanbatia’pakpo konig huakka’ huamanopoe’eria ’urunanada on’manmadika’nig manmadikahue’ ijika’uy. Diosen Nokireganayo teyda be’tihuapokika’nok daka’ Jesucristoen huadak hua’ayo’da ijmanbatia’pakika’uy.
5 Huabokereken ’uruda hua’a mo’peedepo Diostaj moknopoenig’a Dios kenda pakhue’ o’e. Diosen teyda hua’a mo’peedepo moknopoika’. Kenda Dios o’pak.

Diosen e’nopoe’ Diosen Nokirega mo’nopoea’ika’

6 Huaknopoe’eri daka’da o’noknopoeonhuahuika’nigtaj Diosen ’urua’da huanopoe’ o’manmadikikay. Kenda oknopoehue’ huae’eri on’nopoika’nig manmadikahue’ o’ikay. Oy gobierno huairi o’nika’nignayo on’bueyapo kenpa’ti kenomeyen e’nopoe’ ehue’da o’eapo. Kenomeyen hua’a manmadikahue’ o’ikay.
7 A’nennanada Dios soatayo’ o’nopoika’uyatenig aratbuttaj ijmanbatia’pakikay. Huadari kahued oro’taj kurudyo ijbatohua’apoy Diosa soatayo’ o’nopoe’uyate. Kenda ijmanbatia’pakikay.
8 Kenda nogbayo nogbayo huairi nopoenkahue’ o’ne’uyate. E’nopoenka’nayo Jesús oro’en ’uruda huairitaj hueypa cruzte arakhue’ ya’neay’uyet.
9 Apagba’a oa’po:

Diostaj di’da huae’eritaj ’urua’da Diosa mo’nigkika’apone. Kenda Dios ’urua’da mo’nigkikaponig aratbuten huakpoa tiahuayhue’dikda o’nika’uy. Kenda peehue’da o’nika’uy. Kenpa’ti kenda Diosa mo’nigkikaponig nopoehue’da o’nika’uy.

10 Kenda Diosa mo’nigkika’aponig oro’taj a’manopoenkaya’po Diosen Nokirega bo’tihuapokuyne. Aya’da Diosa o’nopoe Diosen Nokireg kenpa’ti o’nopoepo oro’taj mo’nopoea’uyne.

11 Konig nog aratbuta on'nopoika'nig oro'omeynayo nopoehue'dik o'ika'ne. Ke'nen nokiregayo'da kenda on'nopoe. Konigti kenda Dios o'nopoika'nig Diosen Nokiregayo'da o'nopoe.
12 Konigti kenda Diosa katetehue' mo'nigkika'aponig a'nopoenkaya'po Diosen Nokireg oe'uy. Aratbuten nokireg baehue' o'uyne.
13 Kenda Diosa oro'taj mo'nigkika'apone Diosen Nokiregga mo'nopoeea'uyne. Kenda o'manmadikikay. Konig huabokerekada on'nopoika'nig manmadikahue' o'ikay. Diosen Nokiregga mo'nopo'toenok Diosen hua'a oro'a o'manmadikikay.
14 Aratbuta Diosen Nokireg toehue' o'nepo kenda Diosen Nokiregga o'manmadikika'nig peehue'dik o'nika'. Diosen e'manmadika' nama'da o'e on'nopoepo. Diosen e'manmadika' nopounkahue' o'nika'. Kenomeynayo Diosen Nokiregga o'manopo'toenok on'nopoenkika'.
15 Aratbut Diosen Nokireg on'nopo'toepo aya'da nopoe'dik o'ne. Huadak ya'etpi' dakhue' ya'etpi' nopoe'dik o'ne. Nogomey Diosen Nokireg toehue' o'nepo "dakhuea' ogka'," oro'omey huaknopoe'eritaj huaahue'dik o'nika'.
16 "Kenda Dios Huairi o'nopoika'nig be'api' nopoehue'dik o'ne. Diostaj onmadikahue'dik o'ne." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'nayo Diosen Nokireg o'nopo'toene o'nopoey. Konigepo Cristoen e'nopoe' oro'akon o'nopoene.

3

Oro' Diosenyo'da huabaa'eri o'ene.

1 Ken konig huabokerek Diosen Nokiregga nopo'toehue'da mo'enok opudtaj onbatia'pakdik ijika'uy, egomey, pogomey. Konig huasi'po huaboa'da Cristotaj o'noknopoedenigtaj onbatia'pakdik ijika'uy.
2 Konig huasi'potaj on'hue on'yokika' konig sigda sigda daka'da opudtaj o'nonmadikika'uyne. Konig huabokerektaj ijmanmadikikay opudtaj onmadikahue' o'nika'uyne. Huabokerektaj e'manmadika' peehue'dikda mo'ika'uyne oyda kenpa'ti peehue'dik mo'ika'ne.
3 Aratbutada on'pakpo ogkika'nig opudomeyakon Diosen Nokiregga o'pakika'nig kikahue' mo'ika'ne. Nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuaypo kenpa'ti nogtaj nogtaj mo'maboyika'ne. Konig Diostaj oknopoehue' huaee'eri ogkika'nig opudomey bokika'ne Diosen Nokiregtaj nigpeehue'da mo'ika'ne.
4 "Pabloen huaknopoe'eri ijjey." Nogga boa'ne. "Apolosen huaknopoe'eri ijjey." Nogga boika'ne. Konig huabokerek Diosen Nokireg nopo'toehue'nanada huaee'eri mo'ika'.
5 Do Pablo Apolosere Diosen huanaba' o'epo Diosen o'kikay. Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'uynok opudomey Jesústaj moknopoe'uy. Konig Diosa mena'uynigda ijmanmadikika'uy. Konig Diosa Apolostaj ona'uynigda o'kika'uy.
6 Do Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuika'uyne. Diosa opudtaj huaboa'da moknopoeea'uyne. Apolosa opudtaj monmadikika'uyne. Diosa o'tihuapoknok nogiti nogiti Cristotaj moknopoe'uyate.
7 Be'api' Cristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri hueretda ehue'da o'ne. Be'api' huamanmadika'eri hueretda ehue'da o'ne. Diosayo'da nogiti nogiti yaknopoe'taj o'batihuapokika'.
8 Jesucristoen huadak hua'a huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri konigti huadaknada ogkika'. Kenda nogga nogga ogkika' Diosa o'nopoepo dakhuapa o'bayokapo.
9 Oro' Diosenyo'da huanigka'eri o'ene. Opudnayo konig Diosen ta'ba mo'ene. Opudtaj 'urua'nanada Diosa mogkika'ne.

Opudomey Jesucristotaj moknopo̱e̱nok konig Diosen jak mo'e̱ne Diosa o'ka'.
10 Do konig 'uru jak huaka'eri i̱jje̱po Diosa be'teya'nok jak huanhuad konig 'iddu ijka'uy. Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Ijmanmadikikay. Diosa be'tihuapokonhuahua'uyne. Jak 'iddu aya' jak huanhuad o̱'e̱. Jesucristotaj eknopo̱e̱' konig jak iddu o̱'e̱. Huaknopo̱e̱'eritaj noga̱ Diosen hua'a on'manmadikika'. Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eritaj kan'manmadikike'po daka' kan'manmadikike'.
11 Jesucristo konig Diosen jak 'iddu Diosa onhuada̱' noga̱ jak 'iddu ehue'dikda o̱'ne.
12 Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj nogte huamanmadika'eria 'urua'da on'manmadika'apo. Nogomeya̱ sue'da huadakdik huaknopo̱e̱'eritaj on'manmadika'apo.
13 Jesús e'tiakte Diosen kene'hua̱ya̱' huame'noe o̱'e̱a̱po. Kenoka' aya'da Diosen dakhuapa on'baa'de'ika'nig'a aya'ada on'tiahuayapo. Diosa o'batiahuay'ea'apo. Dios konig ta'ak o'bakpaka'apo. Sue'da huadak en'baa'nayo o'bakpakapo. Sue'da huadak e'manmadika' o'bakpaka'apo. Huadakda e'manmadikika' bakpakahue' o̱'e̱a̱po.
14 Konig 'iddute jak o̱gkadhua'po Diosen huadak hua'a on'manmadikika'uy. Huaknopo̱e̱'eritaj daka' on'manmadikika'uy. Huaknopo̱e̱'eri daka'da eknopounhuahuika'nayo batikhue'da e̱'i̱ka'nayo huamanmadika'eritaj dakhuapa ya'bayokapet Diosa.
15 Sue'da huadak huamanmadika'erien huaknopo̱e̱'eri eknopo̱e̱'ada e'batiknayo Diosen hua'a huamanmadika'eria sue'da huadakamon on'manmadikika'nok ehue'da o̱'e̱a̱po. Huamanmadika'eriyo'da konig jak e'bakpakya' o'noro̱kpo Cristoere onte'ti on'noeonhuahuika'apo.

16 Opud Cristoen huaknopo̱e̱'eri mo'e̱ne. Opud konig Diosen jak mo'e̱po Diosen Noki̱re̱g opudennopo'yo o̱'i̱ka'.
17 Diosen jak kenpa'da 'urua'da o̱'i̱ka'. Diostaj 'urua'da o̱'e̱. Kenpa'ti opud Diosen jak konig mo'e̱ne. 'Urua'da Diostaj mo'i̱ka'nok. Diosen huaknopo̱e̱'eritaj be'api' dakhuea' e'batoka'nayo Diosa kentaj ke'poda castiga o'magka'apo.

18 Huata'da nama'da onahue' yanika'. "Donayo huakka' ijnopo̱e̱y." Ahue' yanika'. Aratbutenda e'nopo̱e̱' huakka'da ijnopo̱e̱y bepi' e'nopo̱e̱'nayo hueretda e'nopo̱e̱' a'nopo̱e̱ya'po "nopo̱e̱hue'da i̱jje̱y," kan'nopo̱i̱ke'.
19 In huadariya' huabokerek huakka'da on'nopo̱i̱ka'. Aratbutada e'nopo̱e̱' Diosa pakhue'da o̱'i̱ka'. "Huakka'da ijnopo̱e̱y aratbuta ea'ada nama'da o̱gkika'nok Diosa o'nopo̱e̱po ehue'da o'maea'." Apagba' kenpa' oa'.
20 "Huakka' huanopo̱e̱'erien e'nopo̱i̱ka'taj Diosanayo o'nopo̱e̱. Kenomey nama'da on'nopo̱i̱ka'nig Diosa o'nopo̱e̱." Kendakon Apagba' oa'.
21 Konige̱po, "Oro'en huamanmadika'erinayo 'urua'da monmadikika'ne," ken konig batia'pakhue' yanika'. Diosanayo opudtaj aya'da bo'yokdeme'ne.
22 Kan'manmadikike'po opudtaj Diosa Pablo Apolosere Pedrotaere bo'yokuyne. Huadari bo'yokuyne. E'noe' kenpa'ti e'buey bo'yokuyne. Oyda kenpa'ti nogok mo'noeonhuahuika'apone. Kenda aya'da o'puden mo'ta̱e̱ne.
23 Opud Cristoen mo'e̱ne kenpa'ti Cristo Diosen o̱'e̱.

4

Cristoen huata'moneria konig o̱gkika'.

1 Apolos doere Cristoen huanaba' o̱'e̱po Jesucristoen buttida hua'a daka'
kan'manmadike'po Diosa mo'nopo̱e̱a̱'uyne kenpa'ti mo'ta'mona'uyne. Ken
konigda opuda̱ oro'taj moki̱e̱'ne.
2 Huanaba'a huairien o'tamato̱e̱po daka'da tamato̱e̱dik o̱'nika'po kenpa'ti
ke'nen huairitaj daka'da kan'nigpeeonhuahuike'.
3 Pablo huadakda huanaba' Diosen o'kika' do'taj opudomey mo'nopo̱e̱tpi'.
Pablo sue'da huadak huanaba' o'kika' mo'nopo̱e̱tpi'. Kenda mepu'kehue'dik
i̱jje̱y. Kenda ijkika'uy huadakpi' dakhue'pi' do kenpa'ti huata'da
tome'pukhue'dik i̱jje̱y.
4 Opudomeyere dakhue' huamanmadika'eri huanaba' ehue' i̱ji̱ka'uy don-
ayo ijnopo̱e̱y. Konige̱po Diostaj huadakda i̱jje̱y ahue'dik i̱jje̱y. Diosayo'da
kenda huaa'dik me'e̱ne.
5 Kurudya̱' Cristo tiakhued e̱e̱'ted. "Cristoen huanaba' huadak o'ka'
dakhuea' o'ka'," ahue' yanika'. Cristo e'tiakte katepi' huanaba' huanopoya'da
o'nopo̱i̱ka'nig kenpa'ti katepi' o'kika'nig konig i̱re̱gi̱re̱g o'kika'nig kenda
Cristoa o'batiahuay'ea'apo. Aya' Cristoa kenda o'manopo̱e̱a̱'apo. Huabok-
erek 'urua'da e'kika'nayo, "Huadakda i'kikame'ne." Cristoa o'mana'apo.

6 Kenda huaboa'da o'nona'dene, egomey, kenda opudtehuapa'
on'nigbatia'pakne. Konig Apolos doere Apagba' o'kika'nig opudtaj
o'nonmadika'ne. Apagba'tayo'da nigpe̱i̱ka'dik mo'e̱ne. Diosen
huamanmadika'eri noga̱ "Huadakda o̱'e̱. Kentaj ijpaki. Noga̱
huamanmadika'eri dakhue'da o̱'e̱." Ken konig ahue' yanika'. Aya'tada
konigti yan'bapakika'.
7 "Oro'nayo huadakda o̱'e̱y. Nogomey sue'da huadak o̱'ne." Kenpa'
nopo̱e̱hue'dik mo'e̱ne. Aya'da mo'mato̱i̱ka'nig kenpa'ti aya'da
mo'nopo̱i̱ka'nig Diosa mo'bayokuyne. Konige̱po do'huada aya'da
ijbae'ika'uy nopo̱e̱hue' yanika'.

8 Huakka'da Diostaj oknopo̱i̱kay. Aya'da katepi' o'paknig o'mato̱e̱y. Opud
oy mo'nopo̱e̱nig'a. Oro' huairi o̱'e̱y, Pablo Sósteneseretaj pakhue' o̱'e̱y opuda̱
mo'nopo̱e̱nig'a. Opudomey huairi ka'ne' ijjeretpaki. Opud huairi e̱e̱'nayo
oro' opudere huairi yahue'dik o̱'e̱a̱pet.
9 Jesucristoen huadak hua'a kan'manbatia'pake'po oro'taj Diosa
mo'ta'mona'uyne. Diosa o'paknok oro' huairi ehue' o̱'e̱y. Huanaba'onig o̱'e̱y.
Kenda aya'ada bo'tiahuayika'nig bueydik o̱'ne. Aratbuta on'batia'pakika'.
10 Cristoen o'kika'nok huasegda o̱'nepo o̱gkika' aratbuta oro'taj
mo'tinopo̱e̱po. Oro'nayo Jesucristotaj daka' oknopo̱i̱kay huata'da
mo'tinopo̱i̱ka'ne. Oro'nayo teyhue'da o̱'e̱y. Opudnayo teyda mo'e̱ne.
Nopo̱e̱hue'da o̱'ne. Oro'taj aratbuta mo'tinopo̱i̱ka'nok opudomey huadakda
o̱'ne aratbuta mo'tinopo̱i̱ke'po.
11 A'nenda oydakon aypota' o̱'i̱kay kenpa'ti maymaya̱' o̱'i̱kay. Kenpa'ti
yudtata' pai'da o̱'i̱kay. Aratbuta oro'taj dakhuea'da mogkika'ne. Oro' konig
nogyon nogyon o'hua'udhuahuikay. Oro'en jak sigpi' ehue'da o̱'i̱ka'.
12 Aypotehuapa' yudtatehuapa' huakka'da o'baa'ika'po o̱'a̱ro̱gikay.
Aratbuta oro'taj e'tidi'ke'tada oro'nayo kenomeytaj huadakda hua'a
o'baa'tokikay. Kenoka' oro'taj dakhuea' e̱gka'te bahuadiayhue' o̱'i̱kay.
13 Dakhuea'da oro'taj en'huaa'tada oroa kenomeytaj huadakda hua'a
o'maboroayikay. A'nenda oydakon oro' konig tajpo o̱'e̱nok, oro' konig
pakhue' o̱'nika'nig o̱'e̱nok oro'taj pakhue' mo'e̱po mo'enne.

14 Kan'bire'po opudtaj nigmadoyahue' o̱'nene. Opud konig do'hued
huasi'po mo'e̱nok daka'da on'boroaypo on'nigmadoya'ne.

15 Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria huakka'da e'toe'pi' huaknopoe'eri nogtida huaoj mo'toene. Do'taj mo'toene. Konig opuden huaoj ijjey. Jesucristo Diosen huamanoeanhuahuika'eri o'e opudtaj o'nonbatia'pakika'uynok opud moknopoe'uyne.
16 Konig do 'urua'da ijkika'nig konigti yag'kika'. Kenda huakka'da ijpakpo o'nona'ne.
17 Konigepo opudtaj Timoteotaj on'nigta'moname'ne. Timoteo Jesucristotaj huaknopoe'eri o'epo konig do'hued huasi'po huadi'nanada o'e. Ke'na Diostaj daka' o'nigpeika'. Konig Jesucristotaj ijnigpeika'nig kenda monbatia'pakapone. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo Jesústaj huaknopoe'eritaj ijmanmadikika'uynig kenda Timoteoa monbatia'pakapone.
18 Pablo ome'pukpo oro'te tiakhue' ya'eapet sue'ada do huadakda ijjey huanopoe'eria e'nopoe'tada,
19 a'ti opudte ijtiakapoy ijnopoey Diosa e'paknayo. Kenoka' do e'tiakte huadakda ijjey huaa'eri menpa' huadak ka'dik o'neapo ijnopoeapoy. Oy kenda ondapakika'nig buttida o'e ijnopoapoy.
20 Dios Huairitaj e'nigpeika' huakka'dik huapa ehue' o'e Dios Huairitaj e'nigpeika'te Diosa oro'taj mo'nopo'toepo Diosen e'ka' montihuapokika'ne.
21 ¿Kateataj bo'pak opud? A'ti do e'tiakte opudtaj dakhuea'da e'magkapi' di' e'maepi' daka'da e'matoe'pi'. ¿Kateataj bo'pak?

5

Huaknopoe'eri e'eada dakhuea' o'ka'nok yan'maoroka'. Pabloa o'mana'uyate.

1 Opudomeyere nogtida huaknopoe'eria ke'nen huaoen huatoe'taj oktoe, o'tipeey. Kenda dakhuea'nanada o'e. Ken konig Cristotaj oknopoehue' huae'eritipi' kahue' o'nika'.
2 Oro'omey huadakda o'ey. ¿Mena'po kenpa' opud huata'da mo'tinopoika'? Ke'na dakhuea'da o'kika'po suhue'nanada e'dik mo'ika'ne. Opud e'kupopakya' maoroka'dik yanika'.
3 Do'hued huaso' opudere ehue' ee'pi' do'hued nokireegnayo opudere o'ika'. Ken huabokerek dakhuea'da o'kika' ijhuaa'dey.
4 Huairi Jesucristo o'paknok yan'kupopak. Do'hued nokireg opudere mo'eapone. Kenpa'ti Jesús Huairia opudtaj bo'tihuapokapone. Diosen ka'dik mo'eapone.
5 Ken dakhue' huabokerek ke'nen huaso'taj castiga kagke'po toto'taj yan'yokti'. Nogok Jesús Huairi e'tiakte ke'nen nokireg onte'ti Diosere ka'noeanhuahuike'po toto'taj yan'yokti'.

6 Dakhuea' huaka'eritaj, "Dakhuea' i'kika'ne. Kenpa'da yaorokti'." Onahued mo'ene. "Huadakda o'kikay." Opuda nama'da boa'ika'ne. Nogtiada opudya' dakhuea' e'kika'nayo kenpa'ti kentaj orokahue' ee'nayo a'ti aya'adakon dakhuea'da bo'kika'apone.
7 Opud dakhuea' kahue' mo'eapetpi' kenpa'ti huadak bo'kika'apetpi' kenpa'ti Cristotaj daka' mo'nigpeika'apetpi' ken huabokerek dakhuea' e'ka'taj yanenti'. 'Urunopo'da ka'nike'po Cristo cruzte oro'taj mo'nigbuey'uyate.
8 Konigepo huadaknopo'da mo'toika'po kenpa'ti buttidayo' mo'nopoika'po nogiti Cristotaj yanoknopoika' nogiti Cristotaj yan'nigpeika' kenpa'ti nogomeytaj bahuadiayhue' yanika', kenpa'ti nogomeytaj batuktukhue' yanika'.

9 Huabokerek toepakhued e'eada ettone'taj en'bakde'ika'nayo dakhue'nanada o'e. Kenomeyere ikahue'dik mo'ene. Kenda a'nenda o'nigmadoya'uyate.
10 Oknopoehue' huae'eria nogtaj nogtaj on'bakde'ika', kenpa'ti noga e'eretmatoeada nogiti nogiti huakka'da on'pakika', kenpa'ti noga on'berika', kenpa'ti noga e'ketka' diostaj on'deretpakika'. Kenomeyere ikahue'dik yanika' opudtaj onahue' o'nuyne. Kenomeytaj kenpa'da bakhuahue'dik mo'ene.
11 Aratbut Cristotaj huaknopoe'eri huama'buy ijjey ea'ada nogta nogta ettone'taj on'bakde'ikapi', e'matoeada nogda nogda on'eretpakikapi', e'ketka' diostaj on'pakikapi', nogeria on'tierikikapi', borrachoa' o'ikapi', huabere'eri o'nepi', Kenomeyere ikahue' yanika'. Kemomeyere bapehue' yanika'. Kenda e'mana'ta' ijpaki.
12-13 Oknopoehue' huae'eritaj dakhuea'da bo'ka'ne. Manahue'dik ijikay. Diosayo'da kenda mana'dik o'e. Opudomey huaknopoe'eri bo'kupopakika'ne. Be'api dakhuea' e'kika'nayo opudada maoroka'dik mo'ika'ne. Konigepo ke'na huaknopoe'eri ke'nen huaoen huatoe'taj oktoika', kentaj yanen'.

6

Oknopoehue' huae'eri huairite huama'buytaj batohuahue' yanika'.

1 Menokapi' o'nen huama'buy huaknopoe'eri opudtaj dakhuea' o'ka' mo'nopoepo gobierno huairitaj mo'batohua'ika'nig'a. Gobierno huairi Cristotaj oknopoehue' huae'eri o'e. ¿Mena'po Cristotaj huaknopoe'eried huairite batohuahue' mo'ika'? Huadakpi' dakhuea'pi' o'ka' opuden huairia ona'dik mo'ene.
2 Nogok kene'huaya' huame'noete aya' aratbut katepi' ogkadhuahuika'uyate Jesúsen huaknopoe'eria on'mapeedepo, "Dakhuea' on'magkadhuahuika'uyate." On'bahuaa'apo. Kenda mo'nopoene. Opudere huaknopoe'eri huama'buya sue'da nama'da dakhuea' eka'nayo opuden huairianayo manoeyika'dik mo'ene.
3 Diosen huata'moneria nama'da egka'nayo nama'da ogka' oro'a bahuaa'dik o'eapone. Kenda mo'nopoe. Konigepo oro'en huaknopoe'eritaj daka' o'peepo dakhuea' o'ka' huaa'dik o'eapone. Yan'manoeynoeypo yan'bakkahuea'.
4 Huama'buy nog huama'buytaj dakhuea' eka'nayo oknopoehue' huae'eri huairite batohuahue' yanika'.
5 Kenda mona'nig opud bira'dik mo'ene. Opudere nogtida huaknopoe'eriapi' nog huaknopoe'eritaj dakhuea'da egka'nayo opudere nogtida huama'buy huadakda huanopoe'eria menpa' ya'e. Ke'na manoeynoeyika'dik o'e.
6 Huama'buya dakhuea' egka'nayo oknopoehue' huae'eri huairite kan'manoeye'po batohuahue' yanika'.
7 Kenoka' nog huaknopoe'eria opudtaj dakhuea'da mogka'nok kan'manoeye'po oknopoehue' huae'eri huairite mo'batohua'ika'ne. Kenpa' bo'kika'po dakhue'nanada bo'kika'ne. Nog huaknopoe'eria ontaj dakhuea' egka'te sohuata'da ika'dik i'et kenda huadakda o'e. Nog huaknopoe'eri ontaj ekbere'nayo kenpa'da kake' nopoetdik i'et kenda huadakda o'e.
8 Opud huaknopoe'eria nog huaknopoe'eri huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da bo'kika'ne. Kenpa'ti mo'berika'ne. Dakhuea'da bo'kika'ne.

9-10 Nama'da huaa'eritaj manpe̱e̱hue' yanika'. Nogok aya'ada Diostaj nigpe̱ika'dik o̱'neapo. Dakhuea' huaka'eri Diosere i̱kahue' o̱'neapo. Kenpa'ti hua̱to̱e̱ere ehue'ada nogtaj nogtaj ettone'taj huabakdejeri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti e'ketka' Diosta' huaeretpakeri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti nogen hua̱to̱e̱'taj huabakdejeri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti huabotbokereka' huabakdejeri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti huabereeri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti nogen en'tamae' huaeretpakeri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti borrachoa' huakika'eri. Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti huamahui̱a̱'eri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo Kenpa'ti nama'da ia'po huabakbere'eri Diosere i̱kahue'dikda o̱'neapo.

11 Nogte huakka'mona opud kenpa' bo'kika'uynig'a Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti Diosa mo'nopo'to̱e̱nok Diosenyo'da bo'kika'ne. Jesús Huairi o'paknok Diosen Noki̱re̱ga̱ o'paknok "huadakda mo'e̱ne," Diosa mona'uyne.

Oro'en hua̱so̱' Diosen o̱'e̱.

12 "Katepi' e'ka'ta' ijpakpo ka'dik i̱jje̱y." Aratbuta on'batia'pakika'. Katepi' kahue' yanika' Diosa manahue' e̱e̱'nayo kenda ka'dik e̱e̱'pi' kenda kika'dik e̱'e̱a̱da tihuapokhue'dik mo'i̱ka'ne. Katepi' oro'omey kika'dik e̱'e̱a̱da batikhue'dik o̱'e̱a̱petpi' o'nopo̱e̱po kenda kikahue' mo'nika'.

13 Huaaypotehuapa Diosa aypo mo'nigka'uyate. Aypotehuapa' Diosa huaaypo bo'ka'uyate. Nogok aypo ehue' o̱'e̱a̱po kenpa'ti huaaypo ehue'da o̱'e̱a̱pone Diosa kenpa' oa'nok. Nogen hua̱to̱e̱'taj kan'bakde'ike'po Diosa oro'en hua̱so̱' kahue' o̱'u̱yate. Cristotaj huadakdayo' ka̱gkike'po Diosa oro'en hua̱so̱' o'kuyate. Kenpa'ti Cristoa daka' mogkika'ne.

14 Diosa Jesús Huairitaj huakudaka'da e̱e̱'tada o'noyhuada̱'uyatenig konigti kubarakya' Diosa teyda o̱'e̱po mo'noyhuada̱'apone oro'taj.

15 Oro'en hua̱so̱' Cristoen o̱'ta̱e̱ne. Do Cristoenso̱' i̱jje̱po huabakdejeritaj sigpi' bakdejhue'dikda i̱ji̱kay.

16 Huabokerek huabakdejeritaj e'bakdejnayo botta' e̱'e̱a̱da konig nogtida o̱'ne. Kenda opud mo'nopo̱e̱tpi'. "Botta' e'bakdeada konig nogtida o̱'ne." Apagba'a kenpa' oa'.

17 Aya'da huaknopo̱e̱'eri Cristotaj o'noknopo̱e̱po Cristoere konig nogtida hua̱so̱' o̱'ne. Konig Cristo o'pakika'nig kenomey konigti on'pakika'.

18 Nogen hua̱to̱e̱a̱ e'bakdejta' e'paknayo yan'makmonikati'. Kenpa'ti nogen hua̱to̱e̱'taj on e'bakdejta' e'paknayo ka̱e̱' yan'nopo̱e̱po yan'monikati'. Nog ettone'taj hua̱tino e'mati̱e̱'nayo o̱'nen hua̱so̱'tada dakhuea'da i'ka'ne. Nogda katepi' dakhuea' eka'nayo o̱'nen hua̱so̱'taj dakhue' o̱gkahue' i̱'e̱ne.

19 Oro'en hua̱so̱' Diosen jak o̱'e̱ne. Oro'omeytaj Diosa ke'nen Noki̱re̱g bo'yokuyne. Oro'en hua̱so̱'yo o̱'i̱ka'. Oro'en hua̱so̱' Diosen o̱'ta̱e̱.

20 Huakka'teda e̱e̱'tada Diosa mo'nigbae'uyne. Diosa oro'taj a'nigbaeya'po Jesústaj mo'nigbueya'uyate. Konige̱po oro'en hua̱so̱' 'urua'da mogkika'nok aratbut oro'omeytaj bo'tiahuaypo, Dios huadaknanada o̱'e̱. On'huaa'ika'apo.

7

E'to̱e̱paktaj Pabloa o'manmadika'uyate.

1-2 E'to̱e̱pak menpa' huadak ya̱'e̱ do'taj on'nigmadoya'uyate. Kenda e'nopo̱e̱'ta' bo'pakpo on'nigmadoya'uyate. Huabokerek to̱e̱pakhue' e̱e̱' huadakda o̱'e̱nig'a nogta' nogta' e'eretpaknayo kan'to̱e̱pakike'. Kenpa'ti ettone' konigti hua̱to̱e̱yo'da to̱e̱'dik o̱'ne.

3 Ettone' e'bakdejta' e'paknayo hua̱to̱e̱ereda bakdejdik o̱'e̱. Konigti huabokerek e'bakdejta' e'paknayo hua̱to̱e̱ereda bakdejdik o̱'e̱.

4 Huabokerek e'tǫepakde' huątoeen huąsǫ' on'tąika'. Kenpa'ti ettone'ą
huątoeen huąsǫ' on'tǫika'.
5 Huątǫę e'paktada "Bakdeahue' ijjęy," ahue' yanikati'. Kenoka' onpapayo'
bo'pakpo sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. A'tiona'pakya'po
sue'da huame'noe bakdejhue' ya'nunhuati'. Ken ona'ti huątǫęere
yan'huedikati'. Idada onte'ti huątǫęere e'huednayo konig huanopoada
nama'da o'paknok kenpa'ti kenda toto' o'paknok kahue' mo'ęąpone.
6 "Yan'tǫępak." Manahue' ijjęy. E'tǫępakta' e'paknayo tǫępakdik mo'ęne.
7 Do huątǫę tǫęhue' ijjęy. Do ijjęnig konig aya'ada ęę'nayo kenda
do e'paktada nogte kan'tǫępake'po Diosa o'batihuapokika' kenpa'ti nogte
tǫęhue' ka'ne'po Diosa o'batihuapokika'.
8 Konig do opud tǫępakhue' ę'ika'nayo huadakda ǫ'ę. Opud tǫępakhued
huąę'eritaj kenpa'ti ayhuataj o'nona'ne.
9 Huakka'da huątino e'matię'ta' e'paknayo kenpa'ti bakdejdikda mo'ępo,
yan'tǫępakti'. E'tǫępaknayo huadakda ǫ'ę. Huątǫę tǫęhue' ę'ęąda e'bakdejta'
e'eretpakika'nayo dakhue'da ǫ'ę.
10 Huątǫę'taj enhue' yanika'. Ettone' e'tǫępakde'taj ijmanay. Kenda Jesús
Huairia huakkuruda o'mana'uyate.
11 Ettone'ą huątǫę'taj ę'ennayo nogdakon tǫępakhue' ka'nike'. Onte'ti
huątǫę'taj kan'noeyike'. Konigti huabokereka huątǫę'taj kenpa'ti enhue'dik
ka'nike'.
12 Huabokerek huaknopǫę'eri ǫ'ępo ke'nen huątǫę oknopǫęhue' huąę'eri
ę'ęąda ke'nen huątǫę'taj ę'enta' pakhue' ǫ'nika'nok huabokereka huątǫę'taj
enhue' yanika'.
13 Kenpa'ti ettone' huaknopǫę'eri ǫ'ępo huątǫę oknopǫęhue' huąę'eri
ę'ęąda huątǫę'taj ę'enta' pakhue' ǫ'ęnok ettone'ą huątǫę'taj enhue' yanika'.
14 Cristotaj oknopǫęhue' huąę'eri huątǫę ę'tąę'pi' enhue' ę'nika'nayo
ettone' huaknopǫę'erien huątǫę Diostaj 'uruda ę'dik ǫ'nika'apo. Kenpa'ti
huabokerek huaknopǫę'erien huątǫę Diostaj 'uruda ę'dik ǫ'nika'apo.
Huątǫę'taj ę'ennayo huasi'po konig oknopǫęhue' huąę'eriensi'ponig
yą'neapet. Dakhue'da yą'neapet. Huątǫę enhue' ęę'nayo huasi'po huadakda
ǫ'nika'apo.
15 Huabokerektapi' ettone'tapi' huątǫę oknopǫęhue' huąę'eria pakhue'
ǫ'ępo ę'enta' e'paknayo ka'nene'. Ę'ennayo huabokerekapi' ettoneapi' hua-
knopǫę'eria hua'dik ǫ'ne. Oro'taj e'nopo'noeya'ta' o'pakika' Diosa.
16 Ettone' ǫ'nen huątǫę oknopǫęhue' huąę'eritaj enhue' ęę'nayo huątǫę
i'nopo'korea'nok Jesústaj oknopǫę'dikpi' ǫ'ne. Kenda nopǫę'dik mo'ęne.
Huabokerek ǫ'nen huątǫę oknopǫęhue' huąę'eritaj enhue' ęę'nayo huątǫę
i'nopo'korea'nok oknopǫę'dikpi' ǫ'ne. Kenda nopǫę'dik mo'ęne. Kenda
Cristoa onahue' mo'ǫynig'a do'huada ijnopǫępo o'nona'ne.
17 Konig Diosa mona'uyne, konig Diosa o'pakika'nig yąg'kika'. Kenpa'ti
nopo'koreahued mo'ępo mo'ika'nig konigti yanikati'.
18 Cristotaj yanopo'korea' kenpa'ti yanoknopǫę' Diosa ena'te
kenoka' huabokerekensi'dak ektegnayo kenpa'da yanikati'. Cristotaj
yan'nopo'korea' kenpa'ti yanoknopǫę' Diosa ena'te kenoka' huabok-
erekensi'dak okteghue' ęę'nayo kenpa'da yanikati'.
19 Huabokerekensi'dak ektegde' ęę'nayo Diostaj huadakda ǫ'ę. Kenpa'ti
huabokerekensi'dak okteghue' ęę'pi' konigti Diostaj huadakda ǫ'ę.
Oro'omeyą Diostaj 'urua'da e'nigpęika'ta' bo'erettipakne Diosa.
20 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopǫę' Diosa mona'uyne. Kenoka' konig
bo'kika'uynig konigti yąg'kikati'.

21 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̱e̱' Diosa mona'uyne. Kenoka' on
nogen huanaba' e̱e̱'nayo huanaba' e̱e̱'pi' mepu'kehue' yanikati'. "Kenpa'da
yahuati'." O̱'nen huairia ena'nayo yahuati'.
22 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̱e̱' Diosa mona'uyne. Kenoka'
opud nogen huanaba' e̱e̱'pi' oyda Diosention 'uruda kika'dik mo'i̱ka'apone.
Kenoka' yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̱e̱' Diosa mona'uyne nogen
huanaba' ehue' e̱e̱'nayo opud konig Cristoen huanaba'onig katepi' Diosa
o'pakika'nig ya̱g'kikati'.
23 Oro'taj a'manopo'yareaya'po huakka'teda e̱e̱'tada bo'yokuyate. Diosa
Cristotaj cruzte mo'nigbueya'uyate. Konige̱po konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria
nama'da on'nopo̱ika'nig konigti nopo̱ikahue' yanika' kenpa'ti konig
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria o̱gkika'nig kikahue' yanika'.
24 Yan'nopo'korea' Cristotaj yanoknopo̱e̱' Diosa mona'uyne. Kenoka' ken
konig mo'i̱ka'uynig huanaba'pi' konigti yanika'. Jesúsa kenpa' onahue'
mo'u̱ynig'a do'huada o'nona'ne egomey pogomey.

25 Ettone' to̱e̱pakhued hua̱e̱'eria kate ka'dik ya̱'ne. Cristoa do'taj onahue'
me'u̱ynig'a doada ijnopo̱e̱po o'nona'ne. Diosa do'taj me'tinepahui'uynok
konige̱po opuda̱ do'taj men'pe̱e̱'.
26 Oyda oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria oro'omeytaj dakhuea'da mogkika'nok op-
udomey huaknopo̱e̱'eri oyda konig mo'i̱ka'nig konigda yanika'.
27 Ettone' hua̱to̱e̱ e'to̱e̱'nayo enhue' yanika'. Hua̱to̱e̱ to̱e̱hue' e̱'i̱ka'nayo
ettone' a'to̱e̱pakya'po 'ukhue' yanika'.
28 E'to̱e̱paknayo Diostaj dakhuea' kahue' mo'e̱. Mune'yo̱ e'to̱e̱paknayo
Diostaj dakhuea' kahue' o̱'e̱nig'a mo'to̱e̱pakdepo oyda pai'da nopo̱e̱'dik
mo'e̱tpi' ijnopo̱e̱y.

29 I̱damon Cristo o'tiakaponok tiona'pakonhuahua'dik yanika' kenpa'ti
huayahuaya batihuapokika'dik yanikati'. E'to̱e̱pakde' konig to̱e̱pakhued
hua̱e̱'erionig yan'noikati'.
30 Kenpa'ti on suhue'nada i̱'e̱po pai'da e̱e̱'nayo i̱da yabatikpo Diosen yakati'
kenpa'ti fiesta o̱gka'po en'durugpaknayo konig kenomeyere durugpakhue'
e̱e̱'pi' daka' Diosen ya̱g'kikati'. Kenpa'ti opudomey huakupete e'baikapi'
konig to̱e̱hue' hua̱e̱'erionig e̱e̱'pi' Diosention daka' ya̱g'kikati'.
31 Indariyo mo'i̱ka'po bo'kika'po katetapi' eretpakhue' ya̱'nepo daka'
ya̱g'kika'. Katetapi' indariyo diga̱' durugpakhue' yanika'. Ken konig ijpakpo
o'nona'ne, egomey.

32 Katetapi' mepu'kehue' ya̱'nepo Diosen ya̱g'kikati'. Kenda ijpaki.
Huabokerek to̱e̱pakhued o̱'e̱po Diostaj huakka' pakdik o̱'i̱ka'. Kenpa'ti
Diostaj e'durugpaka'ta' o'pak.
33 Huabokerek e'to̱e̱pakde' katetapi' mepuke'dik o̱'nika'. Kenpa'ti
hua̱to̱e̱'taj tihuapokika'dik o̱'nika'apo.
34 Mune'yo̱ to̱e̱hue' o̱'nepo Diosenyo'da e'kata' pakdik o̱'nika'. Ke'nen
hua̱so̱' kenpa'ti ke'nennopo' 'urunanada o̱'nepo kenpa'da Diostaj
e'nigpe̱ika'ta' on'pak. Ettone' e'to̱e̱pakde' nogta' nogta' o'pak. Jakta'
manhuada̱'dik i̱jje̱y on'nopo̱ika'. Kenpa'ti hua̱to̱e̱'ta' durugpaka'dik o̱'i̱ka'.

35 Opudtehuapa' kenda 'uruda o'nona'ne. To̱e̱pakhue'dikda mo'e̱ne.
Nogda nogda kahue'dik mo'e̱ne, onahue' o̱'nene. Huadak e'ka' kenpa'ti
butukda e'ka' kenpa'ti kenda Dios o'pakika'nig ya̱g'kikati'. Yan'eretpakpo
Diosen ya̱g'kikati'.

36 Huabokereken hua̱yo̱bu to̱e̱pakhueda̱ded o'tone'paknok to̱e̱pakdik
o̱'e̱de apag on'tanopo̱e̱nok kan'to̱e̱pakike'. Kenda dakhuea' e'ka' ehue' o̱'e̱.

37 Nogen huayobu toepakhued e'taeted toepakhue'dik o'e huaoa daka' oknopoenok toepakhue'dik o'ne. Kenda huadak o'e.
38 Konigepo huaoa ke'nen huayobu e'toepaka'nayo sue'da huadak o'ka'. Toepakahue' ee'nayo huadakda ogka'.
39 Ettone'en huatoe e'noe'nayo monhue'dik o'enig'a huatoe ekbueynayo nogtaj be'erepi' o'pakpo Cristotaj huaknopoe'eritation toepakdik o'ne.
40 Ona'ti e'toepaknayo sue'da durugmon o'nika'apo. Toepakhue' ee'nayo durugnada o'nika'apo. Ken buttida ijnopoey. Kenda Diosen Nokireega me'nopoea'ne.

8

E'ketka' diostaj huaen e'yokika' o'timadoya'uyate.

1 E'ketka' diostaj huaen e'yokde' menpa' bape'dik o'ika'apo oy ijtimadoya'apoy. Kenda huakka'da mo'nopoika'po huadakda ijjey huadakda nopoika'dik mo'ene. Nogomeytaj oro' di' e'maika'nayo huadakda o'epo nogiti nogiti Diostaj oknopoika'apone.
2 Aratbut be'api' huakka'da ijnopoey e'nopoe'nayo konig daka' nopoehued e'eada sue'da on'nopoenig'a
3 oro'omey Diostaj di' ee'nayo do'huedsi'po o'nea' Diosa mo'tinopoika'ne.
4 ¿Aypo e'ketka' diostaj e'yokde'taj menpa' oro' bape'dik o'e? Kenda on'nopoea'dene. E'ketka' dios noehue' o'ne. Oro'omey o'nopoene. Kenpa'ti nogtida Dios o'e.
5 Kurudyo kenpa'ti huadariyo nogda nogda dios o'nepo dios o'dikka' aratbuta. Huakka' dios kenpa'ti huakka' huairi ee'tada
6 nogtida Apag Dios oro'nayo o'toene. Apag Diosa aya'nada o'ka'uyate. Kenpa'ti kentayo'da o'nignoika'ne. Kenpa'ti nogtida Jesucristo Huairi o'e. Ke'na katetapi' aya'tada o'matoika'. Kenpa'ti oro'omeytaj mo'toika'ne.
7 Aya'ada kenda nopoehue' o'ne. Nogte a'nenda e'ketka' diostaj on'pakika'po huaen e'ketka' diostaj e'yokada o'nada on'bapika'. Cristoen huaknopoe'eri e'eada kenda huaen on'bape'po nama'da ijkay on'nopoika'.
8 Huaen e'bape'nayo nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen bapehue' ee'pi' nogiti Diostaj huadak ikahue' o'eapone. Huaen e'pe'pi' pehue' ee'pi' Diosa oro'taj konigti di' mo'ika'ne.
9 Ken huaen bape'dik e'eada huama'buy teyda Diostaj oknopoehue' o'nepo on kenda huaen e'pe'te on'tiahuaypo ke'nakon e'bape'nayo dakhuea' ijkay yan'nopoeapet.
10 Huaen e'ketka' diostaj e'yokde'taj bape'dik o'e o'napi' i'nopoepo e'ketka' diosen jakyo e'bape'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo ken huaen bapehue'dik o'e o'nopoenig'a on'taj be'tiahuaypo ke'nakon ya'bapeapetpi'. Nama'da ijkay e'nopoe'ada o'bape'. Ken dakhue'da o'e.
11 Huaen e'ketka' diostaj e'yokde' bape'dik o'e i'nopoepo on e'pe'nayo huama'buy teyda oknopoehue' o'epo on'taj be'tiahuaypo e'pe'nayo nama'da ijkay e'nopoada oknopoebatikpo kenpa'da bueydik o'eapo. Kentabeta' Cristo o'nigbuey'uynig'a.
12 Kenda bo'pakpo huaen mo'bape'nok huama'buy teyda oknopoehue' o'nepo opudtaj bo'tiahuaypo nama'da ijkay o'nopoepo e'pe'nayo opud kenda nama'da mo'nigka'nok Cristotaj dakhuea'da bo'kika'ne.
13 Huama'buytaj dakhuea' e'manigka'ta' pakhue' ijjey. Ken huaen do e'pe'nayo do'hued huama'buykon be'tiahuaypo konig pehue'dik ijjey e'nopoika'ada ya'bapeapetpi' kenda ijtinopoepo ke'na dakhuea' kahue' ka'ne'po ken huaen bapehue'da ijika'apoy.

9

Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eritaj Diosa o'mata'mona'uyate. Huamanmadika'eria nogda nogda kika'dik o̱'nika'.

1 Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Jesúsen huata'moneri i̱jje̱po nogda nogda kika'dik i̱jje̱y. Jesús Huairitaj ijtiahuay'uy. Jesucristoen huadak hua'a opudtaj o'nonmadika'uynok Diostaj opud mo'nopo'korea'uyne kenpa'ti Diosen bo'kika'ne.
2 Do Jesucristoen huata'moneri o̱'e̱ nogte aratbut oknopo̱e̱hue' me'nene. Do Jesucristoen huata'moneri o̱'e̱ opudnayo mo'nopo̱e̱ne. Do Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte opud Jesús Huairitaj moknopo̱e̱'uyate.

3 Nogda nogda Pabloa kikahue'dik o̱'i̱ka'. Sue'ada on'huaa'ika'ne. Kenomeytaj ijbaa'toki.
4 Aypo hue̱'e̱yere aratbuta e'yokpi' ba'pokika'dik i̱jje̱y.
5 Aya'ada Jesucristoen huata'moneria hua̱to̱e̱ on'tohua'ika'. Kenpa'ti konig Jesús Huairien huama'buy kenpa'ti konig Pedro huaknopo̱e̱'eri hua̱to̱e̱ on'tohua'ika' dokon e'paknayo huaknopo̱e̱'eri hua̱to̱e̱ tohua'ika'dik i̱jje̱y. Nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo e'hua'te Jesucristoen huadak hua'a a'manmadikaya'po hua̱to̱e̱ tohua'ika'dik i̱jje̱y.
6 Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakikaya'po Bernabé doereyo'da e'baa' batikhue'dik o̱'ne. Kenpa' nama'da mo'nopo̱e̱tpi'.
7 Sorotataj ta'ba kahue'dik o̱'nika'. Nog aratbutanayo ta'ba eka'nayo ta'bayo aypo bape'dik o̱'nika'. Oveja huamato̱e̱'eria oveja on'hue̱ mai'dik o̱'nika'.
8 Konig aratbutada on'batia'pakika' kenpa'ti o̱gkika'nig kenda onahue' i̱jje̱y. Moisésenba' konigti oa':
9 "Vaca 'uhua huakidtaj o'ti̱o̱gkubere'epo e'tikaa'te o̱jpatidokahue'dik ka̱i̱ke'. Vaca sue'pi' bape'dik ka̱i̱ke'." Moisésa Apagba'te o'mana'uyate. Diosa vacata' o'mepu'kenig'a
10 oro'ta'kon o'mepu'kika'. Kenda oro'tehuapa' Diosa mo'niga'uyate. Konige̱po kenomey on'burupo kenpa'ti o'nogkupaea'po ijbape'deapoy on'nopo̱i̱ka'.
11 Diosen hua'a Jesúsen huadak hua'akon opudomeytaj o'manmadika'onhuahua'uynok oro'taj dakhuapa yokdik mo'e̱ne, oro'a huaa'dik o̱'e̱y.
12 Nog huamanmadika'eri dakhuapa beyok a'dik e̱'nepi' dakhuapa nogi̱ti beyok oro'ataj ona'dik e̱'e̱a̱da ahue'dik o̱'i̱kay.

"Pablomey huakupeta' on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manmadikika'nok oro'omey oknopo̱e̱hue'dik o̱'e̱y." Noga̱ nopo̱e̱'dikpi' o̱'nenok o'baa'ika'po huakupe aypopi' menyok ahue' o̱'i̱kay.
13 Judío aratbuta aypo Diostaj on'nigbatotiakika'. Diosen jakyo o'nigbatotiakika'. Diosen jakya' huabaa'eria ken aypo on'bape'ika'. Kenomeyen aypo o̱'e̱. 'Uhua Diostaj on'nigarakpo Diostaj on'nigmahui̱gika'. Ken e'mey okta'pe on'bape'ika'. Kenda opud mo'nopo̱e̱ne.
14 Konigti Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eria on'manbatia'pakonhuahuika'nok dakhuapa aypo huakupepi' bae'dik o̱'nika'. Kenda Jesús Huairia o'mana'uyate.
15 Huakupete yudtapopi' manmadikahue' i̱jii̱kay. In beroba'te dakhuapa beyok kenpa'ti nigmadoyahue' o̱'nika'ne. Katetehue' e'manmadika'ta' huakka' ijpakikay.

16 Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjepo ijmanmadika'po "Do huadakda ijkay." Do huata' huaahue' ijikay. Cristotaj manmadikahue' eee'nayo do'tehuapa' dakhue'da e'dik o'e.
17 Do ijpakpo Jesucristoen huadak hua'a e'manmadikika'nayo Diosa dakhuapa bayokdik me'eapone. Diosa mena'uynok Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikikay.
18 Ken Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po huakupe baehue' ijika'po ijdurugpaki. Cristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po dakhuapa bae'dik e'eada baehue' ijikay.
19 Do huanaba' ehue' e'eada konig aya'enda huanaba' ijyahuepo huakka'tada a'manopo'koreaya'po.
20 Judío aratbut Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenoka' judío aratbutere ijjepo konig judío ogkika'nig konigti ijkikay. Moisésenba' huanigpeika'eri Cristotaj a'nopo'koreaya'po kenomeyere ijmataika'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik eee'pi' ijnigpeikay.
21 Nog aratbut Moisésenba' toehue' huaee'eritaj a'manopo'koreaya'po kenomeyere ijika'po Moisésenba' kahue' o'nika'nig dokon nigpeehue'dikda ijjepo Cristotaj Dioseretaj ijnigpeikay.
22 Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po a'tihuapokya'po teyda oknopoehue'da huaknopoe'eriere ijika'po kenomeyonigti ijyahuikay. Ken nogte a'manopo'yareaya'po konig aratbut o'nika'nig konigti ijbatayahuikay.
23 Kenpa' ijkika'po aratbut Jesucristotaj kan'peee'po kan'nopo'kore'po Diosere onte'ti kan'noeonhuahuike'po do kenomeyere onte'ti a'noeonhuahuikaya'po.
24 On'bake'tepo nogda nogda on'bake'tenig'a nogtiada aroghue'da o'epo huakkuruda okyedik o'ne. Opud kenda mo'nopoet. Cristoen e'ka' konig e'bake'te'ikanig o'enok Diosyo kurudyo akyeya'po diga'da Cristoen mogkika'.
25 Bola huaka'eri aroghue' a'ikaya'po daka'da huata' tiokika'dik o'nika'. 'Uru e'ba e'bijkiok gana huaka'eritaj on'bayokika'. Ken e'ba huakiok idada o'ayika'. Oro'nayo konig gana huaka'erionig mo'nepo kurudyo Diosere a'noeonhuahuikaya'po Cristotaj daka' mon'nigpeika'.
26-27 Cristoere e'noeonhuahuika'ta' ijjeretpakpo e'ke'tepa' kethue' ijika'po nama'da e'batuktukpa' kikahue' ijika'po konig huanopoa ijpaknig kikahue' ijjepo konig Cristo o'paknig ijkikay. Nogomeytaj e'manmadikikade'te "kurudyo huahue'dik i'ene," nogok Diosa do'taj onahue'dik me'ene.

10

E'ketka' Diosta' pakhue' yanika'. Pabloa o'manmadika'uyate.

1 In ijmanmadika'apoy yan'nopoe', egomey, pogomey. Oro'en judío adhuea'pane'omey Diosen e'sihui'taj on'tahua'ika'uyate. E'pog huabed huanopoda aya'ada Diosa kanoktege'po o'manigokparatuyate.
2 Ken Moisésta kan'nigpeike'po e'sihui'yo kenpa'ti e'pogyo konig bautiza egka'nigti o'nokteguyate.
3 Kenpa'ti ken aypo Diosa o'bayokika'uyatenig aya'ada on'bapika'uyate.
4 Ken hue'ey Cristoada o'bayokika'uyatenig aya'ada on'mai'ika'uyate. Sipanaya'da hue'ey o'manigorokika'uyate. Cristo konig ken sipananig kenomeyere o'hua'ika'po o'batihuapokika'uyate.
5 Kenomeynayo aya'damon Diostaj e'nigpeeta' pakhue' o'nuyatenok Diosa o'bahuadiay'uyate. Konigepo aratbut ehue' e'ika'ya' huakka'nada on'mabuey'uyate.

6 Konig kenomey dakhuea' ǫgkika'uyatenig oro'omey konigti dakhuea' kikahue' ka'nike'po Diosa judío adhuea'pane'taj castiga o'magka'uyate.
7 Konigẹpo e'ketka' diosta' pakhue' yanika'. Kenomeyạ e'ketka' diospa' ǫgka'uyate. Ǫgka'depo "A'bapeya'po kenpa'ti a'mamayya'po on'bahuadpo baile ạ'ẹyạ'po on'boduyate." Apagba'te kenda o'madoya'uyate.
8 Kenomey adhuea'pane'ạ huạtǫẹ ehue'tada on'bakde'uyate. Kenme'noe veintitrés mil on'mabuey'uyate. Konig kenomeyạ dakhuea' ǫgka'uyate oro'nayo kikahue' mo'nika'.
9 Huakka'ada Diostaj on'dikdikuyatenok bihuia o'mabokenok huakka'nada on'mabuey'uyate. Konig kenomey ǫgka'uyatenig konigti kahue' mo'nika'.
10 "Dakhuea'da Diosa mogkika'ne." Sue'ada Diostaj on'huaa'nok Diosen huata'moneri huabarakeria kenomeytaj o'barakuyate. Konig kenomeyạ dakhuea'da ǫgka'uyatenig kahue' mo'nika'.

11 Oro'en adhuea'pane'taj ken konig Diosa castiga o'magka'uyate. Kenda Apagba'te oro'tehuapa' mo'nigmadoya'uyate. Oro' o'ba'tiahuaypo in kene'huạyạ' huame'noete kate 'urua'da nigkika'dik ǫ'ẹạpo nopǫẹ'dik ǫ'ẹne.
12 Huadakda Diostaj o'kika'po oknopǫikay batikhue'dik ǫ'ẹạpoy. Kenpapi' mo'nopǫiket. Keyoj, oknopǫẹbatikdikpi' mo'ẹt daka' yanoknopǫika'.
13 Toto'a aya'tada me'nigpẹẹ'po dakhuea' kạgke'po o'madikdikika'. Opudomeytakon konigti mo'dikdikika'. Opudomeytanayo Diosa bo'tihuapokika'nok dakhuea' kahue'dik mo'ịka'. Toto'a e'dikdikte Diostaj moknopǫẹpo dakhuea' kahue'dik ǫ'ẹạpoy daka' yan'nopǫẹ'.

14 Kena'po e'ketka' diostaj eretpakhue' yanika', di'da egomey pogomey.
15 Opudomey daka' mo'nopǫika'po kenda ijjay menpa' buttida yạ'ẹt opudạda daka' nopǫẹ'dik yane'.
16 Cristotaj a'batadi'keya'po o'kupopakpo vino o'mai'uyatenig Jesúsen mimi okkahuehue' ẹẹ' vino o'mai'ika'apoy Diostaj dakiti ona'po mai'dik ǫ'ịka'apoy. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uyatenig okkahuehue' ǫ'ẹpo pan e'posakea' o'bape'ikay.
17 Huakka'nada ẹẹ'pi' Cristotaj oknopǫika'po nogsǫ'tida ǫ'ẹne. Konigti ken pan o'bape'po nogsǫ'tida Cristoen huạsǫ' ǫ'ẹne.

18 Israel aratbuttaj yan'nopǫẹpo. Diosen jak huabaa'eria 'uhua e'nigarakde' Diostaj on'yokdepo on'bape'ika'.
19 E'ketka' dios ehue' ǫ'ẹ. Noehue'da ǫ'ẹnok huaen e'ketka' diostaj eyokde' dakiti ehue' ǫ'ẹ. Kenda ea'ta' ijpaki.
20 Diostaj oknopǫẹhue' huạẹ'eri huaen e'ketka' diostaj on'nokyokpo dakhue' toto'ted on'nokyokika'. Dios kuruderitaj yokhue' ǫ'nika'. Kenda ea'ta' ijpaki. Huaen toto'taj e'yokde' toto'en huaknopǫẹ'eriere bapehue' yanika'.
21 Jesús Huairien mimi okkahuehue' ẹẹ' vino nogme'noetekon yan'mai'depo toto'en vinokon mayhue'dikda yanika'. Jesús Huairien okkahuehue' ẹẹ' aypo yan'bape'depo nogme'noete toto'en aypokon bapehue'dikda yanika'.
22 Toto'taj aypo e'yokde' e'pe'nayo Jesús Huairia ya'diayapet. Konigẹpo ken aypo bapehue' mo'nika'. Jesús Huairinayo teyda ǫ'ẹnok okmonhue'dikda ǫ'ẹne.

Cristoen huaknopǫẹ'eri Diostaj huadak kika'dik ǫ'ne kenpa'ti di' maika'dik ǫ'ne. Pabloa oa'uyate.

23 Katepi' o'pakpo ka'dik o̱'e̱ne. Aratbuta e'da'ika'tada nogomeytaj tihuapokhue' e̱e̱'nayo kahue' mo'nika'. Katepi' o'paki kika'dik e̱e̱'tada nogomey Diostaj nogi̱ti di' e̱'i̱ka'taj tihuapokhue' e̱e̱'nayo kahue' mo'nika'.
24 Oro'tehuapayo'da eretpakhue'ada nogomeytakon huadak mon'nigkika'.
25-26 Huadari o̱jpai' 'uhua, aya'da aypo Diosa o'ka'uyatenok dakhuea'da ijkay nopo̱e̱hue'ada aypo jakya' huaen mon'baika'po mon'bape'ika'.
27 Opudtaj "Mon'bape'," nogomey oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria ena'nayo opud e'bape'ta' e'paknayo yan'bapikati'. Aya'da katepi' yan'bapikati'. Huaen bapehue'dikpi' ya̱'e̱t e'nopo̱e̱'ta' i'pakpo. "Menpa' e'ketka' diostaj eyokde' ya̱'e̱," manahue' mo'nika'.
28-29 "In huaen e'ketka' diostaj e'yokde' o̱'e̱." Be'api' eda'nayo bapehue' yanika'. E'pe'nayo ke'na oa'nig'a nama'da o'bape' mo'tinopo̱a̱pet. Nama'da o'ka' noga̱ e'tinopo̱e̱pi' mena'po kenda kahue'dik i̱jje̱y. Be'api' do'taj mena'apetpi'.
30 Do aypotaj Diostaj dakiti ea'nayo "Dakhuea' o'ka'," huaahue' menika'.
31 Opud e'bape'nayo e'mai'nayo katepi' boka'po 'urua'da Diosen ya̱g'kika'. Aratbut opudomeytaj bo'tiahuaypo 'urua'da Dios o̱'e̱ on'batia'pakapo.
32 Daka'da Diosen ya̱g'kikati'. Judío aratbut, nog aratbutda Diosen huabaktie'ea'eria oro'taj bo'tiahuaypo nama'da dakhue' kahue' ya̱'neapetpi' oknopo̱e̱batikhue' ya̱'neapetpi'.
33 Aya'ada Jesucristotaj kan'nopo'kore'po aya'tada e'madurugpakata' ijpakpo daka' ijkikay. Do'tehuapa' e'kika'ta' pakhue' i̱jje̱po nogtehuapa' huadaka' ijkikay.

11

1 Konig Jesucristo o'kika'uyate konigti ijkikay. Konig do ijkikay konigti ya̱g'kikati'.

Diosen e'manmadikaya' ettone' kate kika'dik o̱'ne.

2 Do'taj okkahuehue' mo'i̱ka' kenpa'ti do'hued e'manmadika' mo'nigpe̱i̱ka'nok huadakda o̱'ne opudtaj ijtia'pakpo ijmana'ikay.
3 In o'nona'ne yan'nopoenka'. Cristo aya'da huabokereken huairi o̱'e̱. Ettone'en hua̱to̱e̱ ke'nen huairi o̱'ne. Ken konigti Dios Cristoen huairi o̱'e̱.
4 Huaknopo̱e̱'eri Diostaj o̱gkupopakpo on'batadi'kea'po huabokerek o'kumootpo e'tiona'paknayo Diosen e'manmadika'nayo birae'dik o̱'ne.
5 Kumoothue' e̱e̱'nayo ettone' o'tiona'pakpopi' Diosen e'nopo̱e̱' o'manmadika'po kubirae'dik o̱'e̱. Konig kuse̱rena'da e'kupi'unig o̱'e̱. Dakhue'da e̱'dik o̱'e̱.
6 Huaknopo̱e̱'eri e̱gkupopakyo ettone' e'kumootta' pakhue' e̱e̱'nayo aya'da huakuhuij ka̱g'kupi'e'. Aya'da e̱g'kupi'ete e'kubira'nayo kumootdik ka'nike'.
7 Dios onigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj on'tiahuaypo Dios 'uruda o̱'e̱, aya'ada aratbut nopo̱e̱'dik o̱'nika'. Konige̱po Diostaj o̱gkupopakpo huabokerek kumoothue'dik o̱'nika'. Huabokerek 'uruda o̱'nenok ettone'takon 'uruda aya'ada tiahuaydik o̱'ne.
8 Huakkuru huabokerektaj Diosa o'ka'uyate. Diosa huabokerekenpid ettone'taj o'ka'uyate.
9 Huabokerektehuapa' ettone'taj o'ka'uyate Diosa. Ettone'tehuapa' huabokerektanayo kahue' o̱'u̱yate Diosa.
10 Konige̱po ettone' kumootdik yanika'. O̱gkumootpo huabokerektaj huanigpe̱e̱'eri o̱'nika' aya'ada nopo̱e̱'dik o̱'ne. Kenpa'ti Diosen huata'moneria bo'tiahuayika'nok ettone' kumootdik yanika'. Hua̱to̱e̱'taj nigpe̱e̱'dik yanika'.

11 Huabokerek ettone'ere Jesucristotaj o'noknopo̱e̱po onpayo' huadakda
o̱'ne. Diostaj huabokerek huadak o̱'e̱. Ettone'kon Diostaj huadak o̱'e̱. On-
payo' Diosen o̱gkika'po.
12 Huabokerekenpid ettone' o'ka'uyate. Kenpa'ti huabokerek
ettone'endapoya' on'si'popakika'. Huabokerek ettone'eretaj Diosa
o'ka'uyate.
13 Menpa' ettone' kumoothue'ada Diostaj tiona'pakdik ya̱'ne. Opud Corin-
toya' huaknopo̱e̱'eri nopo̱ika'dik mo'e̱ne.
14 Huabokerek huabidkuhuijda o̱'e̱po bira'dik o̱'e̱. Kenda opuda̱
mo'nopo̱ika'ne.
15 Ettone'nayo huabidkuhuijda huakka' on'pak. Huakuhuij konig et-
tone'en akumoot o̱'e̱. Diosa kenda bo'yokuyate.
16 Jesucristoen huaknopo̱e̱'eri a'batadi'keaya'po e̱gkupopakyo
"Ettone' kumoothue'dik mo'e̱ne," be'api' e'mana'ta' e'paknayo oro' nog
huaknopo̱e̱'eriere kenda manahue'dik o̱'e̱ne kan'nopo̱e̱'.

Jesús e'buey okkahuehue' e̱e̱' aypo a'bapeya'po e'kupopakada dakhuea' o̱gkika'.

17 In on'nigmadoya'nig huadakda bo'kika' opudtaj ahue'dik i̱jje̱y. Opud
Diostaj bo'kupopakpo dakhuea' bo'kika'ne.
18 A'batadi'keaya'po bo'kupopakpo onyo' eknopo̱e̱'ta' pakhue' mo'i̱ka'ne.
Kenda huakkuruda on'tipe̱e̱me'ne buttida onda' ijnopo̱e̱y.
19 Buttida Jesústaj huaknopo̱e̱'eritaj aki̱e̱ya'po ondikyo' nopo̱e̱hue'ada
mo'e̱po mo'i̱ka'.
20 Ondikyo' nopo̱i̱kahue' mo'e̱po bo'kupopakpo ken aypo mo'bape'po
hueretda Jesús e'buey okkahuehue' e̱e̱' aypo bapehue' mo'e̱ne.
21 Aypo en'batoka'de'te noga̱ huakkuruda huakka' on'bakbape'po. Nogte
bapehue' o̱'nepo aypota' o̱'nika. Noga̱ huakka'da borrachoa' o̱'nika'.
Dakhuea' bo'kika'.
22 Mena'po kenpa' bo'kika'. Jakbet mo'e̱ne. Huakka' e'kusitoknayo
opuden jakya'da bape'dik mayi̱ka'dik mo'e̱ne. Kenpa' bo'kika'po Diosen
huabaktie'ea'eritaj dakhuea'da mo'manigkika'ne. Kenda opud bo'kika'po
pai'da aratbuttaj mo'mabira'ika'ne. Opud e'kupopakte huadakda bo'kika'ne
ahue'dik i̱jje̱y.

Jesús e'buey okkahuehue' huaunhuahuika' aypo on'bape'uyate.
(Mt. 26.26-29; Mr. 14.22-25; Lc. 22.14-20)

23-24 Kenda Jesúsa menmadika'uynig o'nonmadika'ne: Ken sikyo Jesústaj
taka'taj bahuayahued e̱e̱'ted Jesús pan huaba'te o'to̱e̱po dakiti, Apag Dios,
oa'depo o'posakea'uyate. "In do'hued hua̱so̱' o̱'e̱. Opudtehuapa' Diosa
mo'bayokne. Yan'bape'. Kenoka' Diostaj yan'kupopakika'po pan e'posakea'
mo'bape'po do'taj okkahuehue' hua̱e̱' ya̱g'kikati'." Jesúsa o'mana'uyate.
25 On'bape'depo konigti vino huamai'pu' huaba'te o'to̱e̱po, "In vino
huamai'pu' konig do'hued mimi ijmanigjoy opuden dakhuea' e'ka'
yokkahuea'apoy. Menokapi' yan'mayi̱ka'po do'taj okkahuehue' yanikati'."
Jesúsa o'mana'uyate.
26 Jesús onte'ti tiakhued e̱e̱'ted menokapi' in pan mo'bape'ika' kenpa'ti in
vino mo'mai'ika' Jesús Huairi mo'nigbuey'uyne opuda̱ mo'manopo̱e̱a̱'ika'ne.

Monig Jesústaj okkahuehue' hua̱e̱' aypo bape'dik o̱'i̱ka'.

27 Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopo̱e̱hue'ada be'api'
Jesústaj okkahuehue' hua̱e̱' pan e'pe'nayo Jesúsen hua̱so̱'taj dakhuea'da
o'ka'. Huama'buytaj di' ehue'ada kenpa'ti daka' oknopo̱e̱hue'ada be'api'

Jesústaj okkahuehue' huaẹ' vino adte nama'da e'mai'nayo Jesúsen mimitaj dakhuea'da o'ka'.
28 Bapehuedạded menpa' Diostaj daka' ijnigpẹikay huakkuruda yan'nopọẹ'. Diostaj huadakda e'kika'nayo ken pan kan'bapike' ken vino kan'mayike'.
29 Jesús huạsọ'da mo'nigbuey'uyate okkahuepo be'api' adte nama'da e'pe'nayo kenpa'ti adte nama'da e'mai'nayo Diosa kentaj castiga o'magka'apo.
30 Konigẹpo opud huakka'da dakhue'da mo'ẹne, huakka'da teyhue'da mo'ẹne, kenpa'ti sue'da on'bueydeme'.
31 "Menpa' do huadakda ijkika'," oro'ada daka'da e'nopọikа'nayo Dios oro'taj dakhuea' ọgkahue'dik mo'ẹạpone.
32 Diosa oro'taj e'nopo'korea'ta' bo'tipakpo sigpi' castiga mogka'ene. Oknopọẹhue' huaẹ'eritaj Diosa kenpa'da castiga o'magka'apo. Oro' huaknopọẹ'eritanayo kenpa'da castiga ẹgka'ta' tipakhue' mo'ịka'ne.
33 Ken Jesústaj okkahuehue' ẹẹ' aypo a'bapeya'po bo'kupopakpo adte pehue' yạ'nepo yan'manigẹ'ika', egomey pogomey.
34 Diosa castiga kahue'dik kạẹ'po be'api' huakka' aypotaj ẹẹ'nayo ọ'nen jakya'da yan'bapikati'. Do ijtiakdepo nogda o'nonmadika'apone.

12

Diosen Nokịrẹgạ o'manopo'tọẹnok nogạ nogạ nogda nogda Diosen kika'dik ọ'ne Diosen huaknopọẹ'eria.

1 Diosen Nokịrẹgạ o'manopo'tọẹnok nogạ nogạ nogda nogda Diosen kika'dik ọ'ne Diosen huaknopọẹ'eria. Kenda e'manopọẹạ'ta' ijpaki, egomey, pogomey.
2 A'nenda huaknopọẹ'eri ehued ẹẹ'ted e'ketka' dios apakhue'dikda ẹẹ'tada opudạ bo'pakika'uy.
3 Diosen Nokịrẹgạ o'nopo'tọẹnok "Jesús dakhue'da ọ'ẹ," be'api' ahue'dikda ọ'ne. Kenpa'ti Diosen Nokịrẹgạ nopo'tọẹhue' ọ'ẹnok "Jesús Huairi ọ'ẹ," be'api' ahue'dik ọ'ne. Kenda e'manopọẹạ'ta' ijpaki.
4 Diosa o'pakpo nogda nogda e'kika' Diosen Nokịrẹgyo'da nogtida ẹ'ẹạda bo'tihuapokika'ne.
5 Dios Huairitayo'da o'nigpẹikapo nogpa' nogpa' e'ka' oro' aratbuttaj o'batihuapokikay.
6 Nogạ nogda nogda Diosen kika'dik ka'nike'po Diosada aya'tada o'batihuapokika'.
7 Aya' huaknopọẹ'eritada a'tihuapokikaya'po nogta'ti nogta'ti aya'tada huaknopọẹ'eritaj Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọikа'po.
8 Nogte Diosen Nokịrẹgạ o'batihuapoknok 'urua'da e'ka' e'nopọẹ' manmadika'dik ọ'nika'. Nogte Diosen Nokịrẹgạ o'batihuapoknok Diostaj 'urua'da e'nopọẹ' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti e'manmadika' Diosa o'batihuapokika'.
9 Nogomeytaj Jesústaj huakka' huaknopọẹ' o'batihuapokika'. Kenpa'ti nogomeytaj konigti Diosen Nokịrẹg o'batihuapoknok dakhue'taj bayarea'dik ọ'nika'apo.
10 Nogomeytaj Diosen Nokịrẹgạ o'batihuapoknok konig Diosayo'da ka'dik ọ'ịka'nig ka'dik ọ'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokịrẹgạ o'manopọẹạ'nok Diosen manbatia'pakika'dik ọ'nika'apo. Kenpa'ti nogomeytaj huamakịẹ' Diosa o'tihuapokika'. Buttida huamanmadika'eria e'tiakpi' nama'da huamanmadika'eri e'tiakpi' makịẹ'dik ọ'nika'apo. Nogomeytaj Diosen Nokịrẹgạ

o'batihuapoknok nogen hua'ate manbatia'pakika'dik o̱'nika'apo. Kenpa'ti nogomey Diosen Nokiregą o'nopoęą'nok nogen hua'ate o'manpęędepo opuden hua'ate konigti oa'.
11 Ken konigą' ijja'dey nogda nogda ka'dik o̱'ęne Diosen Nokiregą o'batihuapokika'nok. Nogtiada Diosen Nokiregąyo'da o'batihuapokika'. Diosen Huanokiregąda o'pakpo nogda nogda e'ka' nogtaj nogtaj o'batihuapokika'.

Aya' huaknopoę'eri konig nogso̱'tida o̱'nika'.

12 Oro'en huąso̱'ą hua'i huaku huaba' nogda nogda e'toęąda nogso̱'tida o̱'ęne. Konigti Cristoen huąso̱' huakka' ę'ęąda konig nogso̱'tida o̱'ęne. Oro' huaknopoę'eri konig Cristoen nogso̱'tida o̱'ęne.
13 Ken, oro' aya'da nogda nogda aratbutda o̱'ępo judío aratbutpi' griego aratbutpi' huanaba'pi' huanaba' ehue'pi' bautiza ęgka'de'te Diosen Nokiregąyo'da nogtiada mo'nopo'toęnok nogtida huąso̱' o̱'ęne.

14 Nogtida huąso̱' nogda nogda o'toę. Huaku o'toę. Hua'i o'toę. Huaba' o'toę.
15 "Huaba' huąso̱'en ehue' ijjęy," hua'iapi' ea'pi' aya'enda huąso̱' o̱'ę.
16 "Huakpo huąso̱'en ehue' ijjęy," huapeokapi' ea'pi' aya'enda huąso̱'en o̱'ę.
17 Aya'da huąso̱' huakpoyo'da ęę'nayo sigpi' pęęhue'dik o̱'ęne. Aya'da huąso̱' huapeokyo'da ęę'nayo sigpi' huirikhue'dikda o̱'ęne.
18 Konig Diosa o'pakpo huąso̱' o'ka'uyate. Kente akay' o'nopoępo huakpo huapeok hua'i huaba' huaku o'ka'uyate.
19 Huąso̱' o̱'ępo hua'i huaku nogda nogda toę'dik o̱'ę.
20 Kenpa'ti nogda nogda ęę'pi' nogtida huąso̱' o̱'ę.

21 "Ontaj pakhue' o̱'ęne," a'dik ę'ęąda huaba'taj huakpoa ahue'dik, o̱'ę. "Ontaj pakhue' o̱'ęne," a'dik ę'ęąda hua'itaj huakua ahue'dik o̱'ę.
22 Ken huąso̱'en katepi' sue'da huadak ęę'pi' kentaj huakka' o'paki.
23 Ken huąso̱'en katepi' sue'da 'uruda o̱'ę e'nopoępi' 'uruda o'otika'ne. Kenpa'ti nog huąso̱'en katepi' tiahuayahue'dik o̱'ę o'nopoępo daka'da o'otika'ne.
24 Nogta' huąso̱'ta' othue'dik o̱'ika'ne. Ken konig kika'dik ka'ne'po oro'en huąso̱'taj nogda nogda Diosa o'ka'uyate. Katepi' huąso̱'en dakhue' ęę'pi' o'nopoępo daka'da toę'dik o̱'ęne. Ken konig huąę' Diosa o'ka'uyate.
25 Huakpopi' huaba'pi' hua'ipi' Diosa 'urua'da o'ka'uyatenok aya'da nogtiada o'kika'ne. Aya' huąso̱'en tihuapokika'dik o̱'ęne.
26 Nogta'tipi' huakpopi' hua'ipi' huaba'pi' kateta'pi' dakhue'da ęę'nayo aya'da huąso̱' pai'da nopoę'dik o̱'ę. Nogtiada huaba'a huakpoapi' 'urua'da eka'nayo aya'da huąso̱' durugda ę'dik o̱'ęne.

27 Ken oro'omey Cristoen huaknopoę'eri o̱'ępo Cristoen huąso̱' o̱'ęne. Nogda nogda huakka'da ęę'pi' Cristoen huąso̱' o̱'ęne.
28 Cristoen huaknopoę'eritaj kan'batihuapokike'po sue'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Huakkuruda Cristoen huamata'moneritaj o'mata'mona'uyate. Botta'taj Diosen e'nopoę' huamanbatia'pakerikon o'baktie'ea'uyate. Bapa'takon huamanmadika'eritaj o'baktie'ea'uyate. Nogą konig tiahuayhued o'neunhuahuika'nig huaka'erikon o'baktie'ea'uyate. Nogą dakhue' ęę' huabayarea'eri o'baktie'ea'uyate. Huatihuapokeri konig yągka' huamana'erikon o'baktie'ea'uyate. Nogen hua'ate huaapakkon o'baktie'ea'uyate.

29 Cristoen huaknopo̱e̱'eri huakka'da o̱'ne. Aya'da Cristoen huaknopo̱e̱'eri
suigda Cristoen huamata'moneri o̱'ne. Sue'da Diosen e'nopo̱e̱' huaman-
batia'pakeri o̱'ne. Sue'da huamanmadika'eri o̱'ne. Konig tiahuayhued
o'neunhuahuika'nig huaka'eri sue'da o̱'ne.
30 Dakhue' e̱e̱' Diosen huabayarea'eri sue'da o̱'ne. Nogen hua'ate sue'ada
batia'pakdik o̱'ne. Sue'ada nogen hua'ate on'mape̱e̱depo opuden hua'ate
konigti a'dik o̱'ne.
31 'Urua'da Diosen o̱gkika'nig yan'pakika'. Kenda huadak e̱e̱'pi' nogi̱ti
nogi̱ti 'uruda e'kika' on'nigmadoya'ne. Kention aya'ada kika'dik mo'e̱ne.

13

Di' yan'maika'.

1 Di' e'maika'taj daknanada o̱'e̱. Aratbuttaj di' maehue' e̱'i̱ka'nayo nogda
nogda nogen nogen hua'a do 'urua'nanada e'batia'pakika'nayo kenpa'ti
konig Diosen huata'monerien hua'anig e'batia'pakika'nayo Diostehuapa'
konig tambor e'pobitbitpa' kenpayo'da e'anig e̱'dik i̱jje̱y. Kenpa'ti konig
siroenpa e'bitbitte kenpayo'da e'anig e̱'dik i̱jje̱y.
2 Do Diosen hua'a e'manbatia'pakpi' aya'da Diosen i̱re̱gi̱re̱g e'nopo̱e̱'
do e'nopo̱e̱pi' kenpa'ti aya'da aratbuten e'nopo̱e̱' do e'nopo̱e̱pi' kenpa'ti
do huakka' yoknopo̱e̱po huakupa'taj ta'mona'dik e̱e̱'pi' do di' maehue'
e̱'i̱ka'nayo dakhuea'da e̱'dik i̱jje̱y.
3 Aya'da do'hued katepi' ijmato̱e̱po pai'da hua̱e̱'eritaj i'bayokika'po
kenpa'ti Cristotaj do'hued hua̱so̱' kan'nigbakpake' do'hua ena'nayo di'
maehue' e̱'e̱a̱da ken konig ea'nayo do'tehuapa' dakhue'da e̱'dik o̱'e̱.
4 Di' e'maika' konig o̱'e̱ o'nonmadika'apone. Be'tapi' o'maepo i̱da bahua-
diayhue' monika'po. Be'tapi' di' o'maepo matinepahui'ika'dik o̱'i̱ka'apone.
Be'tapi' di' o'maepo dig huahuayhue' mon'maika'. Di' o'maepo huairi i̱jje̱y
ahue' monika'.
5 Di' o'maepo oroayo'da huakka' o'nopo̱i̱ka'ne ahue' monika'. Di' e'maeada
dakhuea' bahuaahue' monika'. Di' e'maeada oro'enda pakhue' monika'. Di'
o'maepo diayhue' mo'i̱ka'. Dakhue' e'kuyte di' o'maepo bakkahuehue' ehue'
monika'.
6 Noga̱ dakhuea'da eka'nayo di' huamae'eria durugda ehue' o̱'nika'. Noga̱
buttida e'ika'nayo di' huamae'eria durugda o̱'nika'.
7 Di' o'maepo nogomeytaj dakhuea'da o̱gka' e'bahuaa'ta' pakhue' o̱'e̱po di'
huamae'eria huadak o̱gka'niga̱ oa' maknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Kenpa'ti nogomey
a'ti huadaka'da o̱gkaapopi' di' huamae'eri o'maknopo̱i̱ka'ne. Di' o'maepo
katepi' dakhue'da e̱e̱'pi' kenpa'da di' o'maepo batikhue' monika'.
8 Di' e'maika' kenpa'da o̱'unhuahuika'apo. Nogok Diosen hua'a
manbatia'pakikahue'dikda o̱'neapo. Nogok nogda nogda aratbuten
hua'ate batia'pakhue'dikda o̱'neapo. Kenpa'ti nogok huakka' e'nopo̱e̱'ta'
mepu'kehue'dik o̱'neapo.
9 Ken oyda suhuigda Diosen o'nopo̱e̱ne. Suhuigda Diosen hua'a
o'manbatia'pakika'ne.
10 Jesús e'tiakte Diostaj aya' dakhuapada o'nopo̱e̱a̱pone. Kenpa'ti konig oy
suhuigda o'nopo̱e̱po o'kika'nig ona'ti konigti kahue'dikda o̱'e̱a̱pone.
11 Do huasi'po e̱'hua̱e̱'oka' huasi'poa menpinig ijbatia'pakika'uy. Huasi'poa
on'nopo̱i̱ka'nig ijnopo̱i̱ka'uy. Huasi'poa on'pakika'nig ijpakika'uy. Huabok-
erek i̱jje̱depo huasi'poa ijkika'uynig ijbatikuy.
12 Konigti oyda Diosen sue'pi' huadak o'nopo̱i̱ka'ne oro'. Konig huakok-
tiahuaytone'te sigda huadak o'tiahuayika'nig konig oyda Diosen sue'pi'
huadak o'tiahuayika'ne. Nogoknayo Diosen 'urua'da o'tiahuayika'apone.

Oyda suigda ijnopo̱e̱y nogok aya'da ijnopo̱e̱a̱poy. Dios do'taj aya'da meknopo̱e̱a̱'aponok aya'da Diosen ijnopo̱e̱a̱poy.
13 Diostaj oknopoeonhuahuika'po. Kenpa'ti konig Diosa oro'tehuapa' o'kika'aponig batikhue' oknopounhuahuika'po. Kenpa'ti batikhue' di' o'maunhuahuika'po. Kenpa'da di' e'maunhuahuika' huakka' Dios o'pak.

14

Diosa mo'nopo'to̱e̱nok nogen hua'ate tiona'pakdik e̱e̱'nayo e̱gkupopakya' kenoka' nogen hua'ate tiona'pakdik mo'e̱t.

1 Di' e'maeta' yaderetpakika'. Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱nok nogda nogda Diosenyo'da kika'dik e̱'hua̱e̱' yan'pak. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'nok Diosen e'nopo̱e̱' manbatia'pakdik mo'e̱ne yan'nopo̱e̱po yan'pakika'.
2 Kenomey nogen hua'ate ena'nayo Diostaj on'tiona'pakpo aratbutte-huapa' manige̱hue' o̱'e̱. Aratbuten hua'ate ahue' o̱'nenok manpe̱e̱hue'da o̱'nika'. Diosen noki̱re̱ga̱yo'da nogen hua'ate o'manopo̱e̱a̱'nok on'batia'pak. Kenda Diosyo'da o'nopo̱i̱ka'nig on'batia'pak.
3 Nogen hua'ate ea'nayo huaknopo̱e̱'eria nopoenkahue' o̱'nepo kenomeyen hua'ateda Diosen e'nopo̱e̱' e'manbatia'paknayo aratbut on'nopoenka'po nogi̱ti Diostaj o'noknopo̱e̱a̱po nogi̱ti Diosta' on'pakapo kenpa'ti Diostaj on'nopo'durugpakapo.
4 Be'api' nogen hua'ateda Diostaj on'tiona'pakikapi' ke'nayo'da nogi̱ti nogi̱ti o'noknopo̱i̱ka'apo. Noga̱nayo daka' Diosen e'nopo̱e̱' on'manbatia'pakika'nok Diosen huabaktie'ea'eri Diosaj nogi̱ti nogi̱ti daka' o'noknopo̱i̱ka'apo.
5 Aya'ada opud nogen hua'ate a'dik ka'ne' kenda sue'da ijpaki. Opu-domey aya'ada Diosen e'nopo̱e̱' o̱'nen hua'ateda manbatia'pakika'dik ka'ne' kenda huakka'da ijpaki. Diosen e'nopo̱e̱' e'manbatia'pakika'nayo nogi̱ti on'maknopo̱e̱a̱'ika'. Nogen hua'ate ea'nayo sue'da huadak o̱'e̱. Nogen hua'ate e'manmadika'te noga̱ kenpa' oa' oro'en hua'ate e'ika'nayo huadakda o̱'e̱. Diosen huabaktie'ea'eri nogi̱ti Diostaj daka' oknopo̱i̱ka'dik o̱'neapo.
6 Konige̱po do nogen hua'ate opudtaj e'manika'nayo Diosen e'kika' nopo̱e̱a̱hue'dik o̱'nene. O̱'nen hua'ate Diosen e'nopo̱e̱' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopo̱e̱a̱'dik o̱'nene. Diosenba' e'manmadikika'nayo Diosen huakika' nopo̱e̱a̱'dik o̱'nene, egomey pogomey.
7 Huatoka'pu'a kenpa'ti guitarra daka'da batadi'keahue' e̱e̱'nayo katea' ya̱'e̱t nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Huatoka'pu' guitarraere noehue' o̱'nika'.
8 Sorotataa a'barakya'po yan'huati' huatoka'pu'te 'urua'da ea'nayo onok-teteyo' aya'da hua'dik o̱'ne. Huatoka'pu'a nogpa'da ea'nayo a'barakya'po be'api' huahue'dikda o̱'ne.
9 Konigti opud nogen hua'ate e'manmadika'nayo huaknopo̱e̱'eri pe̱e̱hue'da o̱'nepo peunkahue' o̱'nepo. Nogen hua'ate boa'po kenda bapokatayo'da mona'ne.
10 Indariyo huakka'nada hua'a o̱'ne. Aya' aratbutada hua̱'en hua'ada pe̱e̱'dik o̱'ne.
11 Nogen hua'ata do nopo̱e̱hue' e̱e̱'tada be'api do'taj batia'pakdik mo'i̱ka'ne. Konig esoerida mo'e̱po.
12 Konige̱po nogda nogda Diosen 'urunanada a'kikaya'po Diosen Noki̱re̱g e'nopo'to̱e̱ta' bo'pakika'po Diosen huabaktie'ea'eri nogi̱ti nogi̱ti kanoknopo̱i̱ke'po Diosen Noki̱re̱gtaj yan'eretpakika'.

13 Diosen Nokiręgą mo'nopo'tǫenok nogen hua'ate e'manmadika'nayo
ken hua'a nopǫehue' ę'ęąda "Huaknopǫę'eritaj kenpa' ijjay huamana'kon
be'tihuapok Dios," yan'tiona'pakika'.
14 Do'hua nogen hua'ate nopǫehue' ę'ęąda e'tiona'paknayo do'hued
nokiręgą o'tiona'pak. Kenda huadik ijtiona'paknig nopǫehue' ijjęy.
15 Diosen Nokiręgą me'nopo'tǫenok nogen hua'ate ijtiona'pakika'apoy.
Kenpa'ti oro'en hua'ate ijtiona'pakika'apoy. Kennayo nopoenka'dik
ǫ'nika'apo. Diosen Nokiręgą me'nopo'tǫenok nogen hua'ate
ijbatadi'kika'apoy. Kenpa'ti oro'en hua'atekon ijbatadi'kika'apoy. Aratbuta
kennayo nopoenka'dik ǫ'nika'apo.
16 Opudąda huakka'mona Diosen Nokiręgą mo'nopo'tǫenok nogen hua'ate
bo'tiona'pakika'nig'a opudomeyen hua'atekon manahue' ęę'nayo nog hua-
knopǫę'eri e'pęęąda opudere, "Dakiti Dios," tiona'pakhue'dik ǫ'neapo. Op-
udtaj nopǫgkahue'dikda ǫ'neapo.
17 Nogen hua'ate 'urua'da mo'tiona'pakika'nig'a nogomey nopoenkahue'
ǫ'nika'po nogiti Diostaj oknopǫehue' ǫ'neapo.
18 Nogen hua'ate donayo huakka'da tiona'pakika'dik ijjęy. Opudomeynayo
nogen hua'ate sue'da tiona'pakdik mo'ika'ne. Konigępo Diostaj dakiti ijikay.
19 Diostaj a'batadi'keaya'po Diosen huabaktie'ea'eri ęgkupopakya' hua-
knopǫę'eritaj ijmanmadika'po kan'nopǫęgke'po aratbuten hua'ate huaban-
igą' huadikyo'da ea'ta' ijpaki. Nog hua'ada aratbut nopoenkahue'dik ǫ'nenok
huakka' huadik ea'ta' pakhue' ijjęy.
20 Huasi'po sue'da huadak o'nopǫika' konig huasi'po nopǫehue' yanika'.
Huasi'po dakhuea' e'kika' nopǫehue' ǫ'ne. Ken konigyo' yan'nopǫika'. Konig
huatone' on'nopǫika'nig daka' yan'nopǫika', egomey pogomey.
21 "In aratbuttaj nogen hua'ate ijmanbatia'pakapoy. Nog aratbut nog-
baya' do ijpaknok on'manbatia'pakaponig'a do'hued aratbuta pęęhue'da
me'neapone." Dios Huairia oa'. Kenpa' Diosba'te o'madoya'uyate.
22 Diosen Nokiręgą huakka'montaj mo'nopo'tǫenok nogen hua'ate
e'mana'nayo huaknopǫę'eritaj nogiti tihuapokhue' mo'ika'apone. Diosa
ke'poda castiga magka'dik ǫ'ęąpo. Oknopǫehue' huąę'eria nopǫę'dik
ǫ'neapo. Diosen Nokiręgą mo'nopo'tǫenok Diosen e'nopǫę' opud
huaknopǫę'eri en'manbatia'paknayo opud nogiti oknopǫę'dik mo'ęąpone.
Oknopǫehue' huąę'erinayo e'pęęąda Diosa ke'poda castiga magka'dik ǫ'ęąpo
oknopǫehue'da ǫ'nika'.
23 Ken aya' Diosen huabaktie'ea'eri ęgkupopakyo nogen hua'ate aya'ada
e'tiona'paknayo esoeripi' oknopǫehue' huąę'eripi' e'kudnayo, opudtaj
"huaseg ǫ'ne," huaa'dik mo'ęąpone.
24 Diosen Nokiręgą huaknopǫę'eritaj mo'nopǫęą'nok Diosen e'nopǫę'
aya'ada e'manbatia'paknayo esoeripi' oknopǫehue' huąę'eripi' on'kudpo
mo'pęępo nama'da dakhuea' ijkika'mey on'nopǫęąpo. Aya'da
on'tiahuaydepo Apagba'kon on'pęępo nama'da dakhuea' ijkika'mey
on'nopǫęąpo.
25 Kenomey dakhuea'da ijkika'mey huanopoya'da on'nopǫępo 'urua'da
Dios ǫ'ę on'batia'pakapo. Kenpa'ti opudere Dios ǫ'ika' on'da'apo.

Huaknopǫę'eri Diostaj yągkupopakpo 'urua'da yąg'kikati'.

26 In konig bo'kika'ne ijja'apoy, egomey. Bo'kupopakdepo opud
sue'ada mo'batadi'kika'ne, nogą on'manmadikika', nogą Diosen e'nopǫę'
on'manbatia'pakika', nogą nogen hua'ate on'manbatia'pakika' nogą
konigą' oa' on'mana'ika'. Kenda aya'da bo'kika'po huaknopǫę'eria nogiti
moknopǫika'apone 'urua'da Diosen bo'kika'apone.

27 Nogen hua'ate e'manbatia'paknayo kenigada botta' bapa'api' a'dik
ka'ne'. Nogti nogtiada kan'batia'pake' kenpa'ti nogạ be'api' konigạ' oa'
kan'mana'ike'.
28 Ẹgkupopakya' nogen hua'ate ea'nayo konigạ' oa' be'api' mation-
taahue'dik ẹẹ'nayo nogen hua'ate ahue' yanika'. Nogen hua'ate soatayo'
yan'batia'pakika' kenpa'ti Diostaj soatayo' yan'tiona'pakika'.
29 Diosen Nokịrẹgạ e'manopọẹạ'nayo botta'a bapa'api' kan'dapake'.
Menpa' buttida yadet. Nama'dapi' yadet. Nogạ daka'da yan'mapẹẹdepo
yanda'.
30 Nog huabokerektaj Diosa huaboa'da e'manopọẹạ'nayo ke'na
o'manbatia'pakdenig'a kan'batike'.
31 Aya'da opudomey Diosen Nokịrẹgạ mo'manopọẹạ'denok
yan'manbatia'pakti'. Nogti nogtiada yan'manbatia'pakika'. Aya'da
huaknopọẹ'eri kan'manopọẹ'po kenpa'ti Diosen kan'eretpake'po
yan'manbatia'pakika'.
32 Kenomey Diosen Nokịrẹgạ e'manopọẹạde'te manbatia'pakdik ọ'nepo
e'paknayo kenpa'ti nogạ e'manbatia'pakte daka'da nigịka'dik ọ'neapo.
33 Konigẹpo e'kupopakya' onokteyo' yan'batia'pakika' Diosanayo man-
ahue' ọ'ẹ. Nogti nogtiada e'niga'pakta' Diosa o'pak.

Nogyạ' nogyạ' Diosen huabaktie'ea'eri Diostaj ọgkupopakpo ettone'omey
batia'pakhue' ka'nike'.
34 En'batadi'kea'te mogkupopakpo ettone' soatayopi' batia'pakhue'
ka'nike'. Konig Apagba'a o'mana'ika'nigda huạtọẹ'taj nigpẹịka'dik ọ'ne.
35 On'batadi'kea'po ẹgkupopakya' ettone' e'batia'paknayo dakhue'da ọ'ẹ.
Konigẹpo ettone' huạtọẹ'taj katea' yaa' enatuta' e'paknayo huạ'en jakyo
yan'tiakdepo katea' yaa' ka'nonike'.
36 Oro'omey Jesucristoen huadak hua'a huakkuruda o'pẹẹ'uy nopọẹhue'
yanika'. Oroyo'da huadak hua'a o'nigpẹịkay nopọẹhue' yanika'. Nogomey
kenpa'ti Diosen hua'a on'e'uyate. Yan'nopọịka'.
37 Diosenba' manmadika'dik ịjjẹy kenpa'ti Diosen Nokịrẹgạ me'nopọẹne
kenda be'api' e'nopọịka'nayo kenda do Pabloa on'nigmadoya'nig Jesúsen
hua'a ọ'ẹ, kan'nopọịke'.
38 Konig do on'nigmadoya'nig kenomey huamanmadika'eria e'nopọẹ'ta'
pakhue' ẹẹ'nayo ke'nen hua'a pẹẹhue'dik yanikati'.
39 Diosen e'nopọẹ' a'manopọẹạya'po yaderetpakika'. Nogạ nogen hua'ate
ea'ta' en'paknayo kee' manahue'dik yanika', egomey.
40 Nogen hua'ate a'dik ẹẹ'pi' onokteteyo' ahue' yanika'. Ona'ti ona'ti nogda
nogda 'urua'da kika'dik mo'ẹne. Aya'da huadakayo' kika'dik mo'ẹạpone.

15

Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate.

1 Kenda yan'diknopọịka' oydakon ona'ti o'nona'ne, egomey, pogomey.
Opudtaj a'manoeanhuahuikaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate.
O'nona'uynok opudạ moknopọẹ'uy. Kenpa'ti daka'da moknopọịka'ne.
2 Moknopọịka'nok Diosa dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti
onte'ti mo'noeanhuahuika'apone daka'da eknopọịka'nayo. Daka'da
oknopọịkahue' ẹẹ'nayo onte'ti noeanhuahuikahue'dik mo'ẹạpone.
3 Kenda Diosa me'nopọẹạ'uynig huakkuruda opudtaj o'nonmadika'uyne.
Konig Apagba'te Cristotaj o'timadoya'uyatenig konigti oro' dakhuea'
o'kika'nok Cristo mo'nigbuey'uyatenig o'nonmadika'uyne.

4 Ḕgkubarakka'de'te bapa' huame'noe e'tipokde'te konig Apagba' oa'uyatenigda konigda Diosa Cristotaj o'noyhuadạ'uyate.
5 Cristo o'noyhuaddepo Pedrotaj o'huahua'po o'huahuay'ea'uyate. Nogok doce Cristoen huamata'moneritaj Jesúsa o'bahuahuay'ea'uyate.
6 Nogok onteteyo' quinientos huama'buya Jesústaj on'tiahuay'uyate. Onen' kenomey huakka'mon bueyhued ọ'ne. Nogte on'mabuey'uyate.
7 Nogok Jacobotaj Jesúsa o'huahuay'ea'uyate kenpa'ti aya'da Cristoen huata'moneritaj o'bahuahuay'ea'uyate.
8 Jesús do'taj kenpa'ti ta'pota'da be'huahuay'uyne. Do nogpa'da ta'pota'da ijnopo'korea'uy.
9 Nog Cristoen huata'moneri huadakda ọ'ne. Donayo dakhue'mon i̱jjẹ̱y. Kenpa'ti Cristotaj huaknopọẹ̱'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uynok do'taj Cristoen huata'moneri dikkahue'dik ọ'nene.
10 Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'uynok Cristoen huata'moneri i̱jjẹ̱'uy. Nama'da okkahueahue' me'ụyne. Nogomey Diosen sue'da ọgkika'uy. Donayo huakka'mon Diosen ijkikay. Do'huada kikahue' i̱jjẹ̱po Diosa do'taj me'nopo'tọẹ̱nok ijkikay.
11 Nog Cristoen huata'moneria doapi' Cristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakuynok opudomey moknopọẹ̱de'uy.

Cristotaj huaknopọẹ̱'eri en'bueyika'tada nogok Diosa o'manoyhuadạ'apo.

12 Cristo huakudaka'da ẹ'ẹạda o'noyhuaduy. Oro'a o'manbatia'pakikay. "On'bueypo noyhuadhue' ọ'nika'apo." Mena'po sue'ada kenpa' boa'ika'.
13 On'bueydepo noyhuadhue'dik ẹẹ̱'nayo Cristokon noyhuadhue' yạ'ẹạy'uyet.
14 Cristo noyhuadhue' ẹ'ụynayo oro' huadak hua'a nama'da o'manbatia'pakikayet kenpa'ti opud Cristotaj nama'da moknopọi̱kayet.
15 Cristo noyhuadhue' ẹ'ụynayo oro' Diosen nama'da huamanbatia'pakeri ọ'i̱ka'yet. Dios Cristotaj o'noyhuadạ'uyatenig oro'a o'nonbatia'pakika'uy. Ken en'bueyada noyhuadhue'dik buttida ẹẹ̱'nayo Cristokon noyhuadhue' yạ'ẹạy'uyet.
16 E'buey noyhuadhue'dik ẹẹ̱'nayo Cristokon noyhuadhue' yạ'ẹạy'uyet.
17 Cristo noyhuadhue' ẹẹ̱'nayo nama'da Cristotaj moknopọẹ̱ayetnig'a kenpa'ti dakhuea' e'ka' mo'tọẹ̱ạyetnig'a.
18 Kenpa'ti Cristotaj huaknopọẹ̱'eri on'bueydepo kenpa'da yan'buey'ayetnig'a.
19 Oyda o'noepoed oro' Cristotaj nogok noyhuadhue'dikda ẹẹ̱'nayo pai'nanada ọ'ẹạyetnig'a.
20 Cristo e'bueyada o'noyhuaduyate. Buttida ijjay. Cristotaj huaknopọẹ̱'eri e'mabueyada on'manoyhuadạpo. Cristo huakkuruda o'noyhuaduyate.
21 Nogtida huabokerek Diostaj nigpẹẹ̱hue' ọ'ẹpo huakkuruda o'buey'uyatenok oy aya'da on'mabueyika'. Konigti nogtida huabokerek huakkuruda o'noyhuaduyatenok aya'da noyhuaddik yạ'neapet.
22 Aya'da aratbut Adánen adhuea' huasi'poen ọ'nepo on'mabueyika'apo. Kenpa'ti aya'da Cristoen huanigpẹi̱ka'eri onte'ti Diosere on'noeonhuahuika'apo.
23 Huakkuruda Cristoa o'noyhuaduyate. Nogok Cristo e'tiakte aya'ada Cristoen huaknopọẹ̱'eri on'noyhuadạpo.
24 Kenoka' kene'huạyạ' huame'noe ọ'ẹdeaponok gobierno huairitaj, huantopataj, kurud huairitaj Cristoa kenpa'da o'mabatika'deapo. Apag Diostaj aya'da huaknopọẹ̱'eritaj Cristoa o'bayokapo.
25 Cristoen taka'taj aya'tada maenhued ẹẹ̱'ted Cristoa huairi ẹ'dik ọ'i̱ka'apo.

26 E’bueyika’ Cristoen kene’huayа’ taka’ o’e. Ta’pota’da
e’bueyika’ o’batika’apo onte’ti aratbut bueyhue’dik o’nika’apo.
On’noeonhuahuika’apo.
27 Aya’ada Cristotaj nigpeika’dik o’nika’apo. Diosa o’mana’uyate. Aya’ada
Cristotaj nigpeika’dik o’nenig’a Diosayo’da nigpeehue’dik o’e. Diosa
o’mana’po Diosayo’da Cristotaj nigpeehue’dik o’e.
28 Do’hued Huasi’poa aya’tada manika’dik o’e. Diosa o’mana’uyate.
Kenoka’ aya’ada Cristotaj on’nigpeedepo Cristo Diosen Huasi’po o’epo
Diostaj o’nigpeika’apo. Ayedda huairi Dios o’ika’apo.
29 Nogiti in yan’nopoe’: Sue’ada aratbut e’bueytaj bautiza on’magkika’.
¿Mena’po kenpa’ yag’kika’? ¿E’buey noyhuadhue’ ee’nayo mena’po nogomey
e’bueytaj bautiza yan’magkika’?
30 ¿E’buey noyhuadhue’dik ene’nayo mena’po oro’taj kirigayo’ e’arakta’
bo’tipakika’ne?
31 Aya’da huame’noe kirigayo’ do’taj e’arakta’ men’tipakika’ne. Buttida
ijjay. Kenpa’ti Jesucristo Huairitaj daka’da moknopoika’nok, durugda ijjey,
egomey pogomey.
32 Do Jesúsen huadak hua’a ijmanmadikika’nok Efeso oknopoehue’
huaee’eria konig ojpai’ toyahuehue’dik huaee’eria digaa’ me’nogkika’uyne.
En’buey noyhuadhue’dik ene’nayo nama’da pai’da ijnopo’eayetnig’a konig
o’da’ika’ mon’bape’ mon’mamai’ mon’durugpak eme’te o’bueyapone.
33 Nog aratbuta nama’da e’da’nayo peehue’ yanika’. “Huadakda huaka’eri
dakhuea’ huaka’eriere e’ika’nayo huadak huaka’eri onte’ti dakhuea’da
ogkika’apo.”
34 Yan’nopo’yarea’. Dakhuea’ e’ka’ yan’batik. ’Urua’da Diostaj yag’kika’.
Opud sue’ada Diostaj oknopoehue’ mo’ika’ne. Opud me’pukdik ka’nike’po
kenda ijjay.

¿Monig e’bueyomey yan’noyhuadapet?

35 ¿Monig e’buey yan’noyhuadapet? ¿Monigso’ ya’neapet? Be’api’
yan’da’apet.
36 Konig a’ay’ nopoehue’ e’eada yan’da’apet. Huakid e’batuke’onig aratbut
huakudaka’da o’nika’. Huakid e’batuke’te huakpi o’tibodepo huakidnayo
para’dik o’e.
37 Ken e’batuke’ huakidyo’da o’e, toketkidpi’ katekidpi’. Huakpi e’kerekte
huakid konigti ehue’ o’ika’.
38 Konig Dios o’pakpo nogti nogti huakidtaj huakiden nogso’dakon
o’ka’uyate.
39 Nogda nogda huaso’ Diosa o’ka’uyate. Aya’da huaso’ konigti ehue’ o’ne.
Aratbuten huaso’ o’e. Ojpai’ nog huaso’da o’ne. Bakoy nog huaso’da o’ne. Biig
nog huaso’da o’ne.
40 Kurudyo huaee’erien huaso’ on’toika’. Huadariyo huaee’erien huaso’
on’toika’. Kurudyo huaee’eri ’urunanada o’ne. Huadariyo huaee’eri ’uruda
o’nepo nogpa’da o’ne.
41 Niokpo jeyda o’ika’. Puugnayo sigda jey o’ika’. Siokpo suhuigda jey o’ika’.
Nog siokpoa jeymon o’nika’. Nogda nogda siokpo nogpa’ nogpa’ jeymon
o’nika’.
42 Konigti huaso’ on’bueydepo e’kubarakka’de’te para’dik o’ne. Nogpa’da
on’noyhuadapo. Onte’ti bueyhue’dik o’nika’apo.
43 Kenpa’ti huaso’ kubarakya’ dakhue’da o’ne. ’Urua’nanada Diosa
o’manoyhuada’apo. Huaso’ kubarakya’ teyhue’da o’nika’. E’noyhuadade’te
teyda o’neapo.

44 Aratbuten huasoʼda onʼkubarakkaʼpo nokireg huasoʼda onʼnoyhuadapo.
Aratbuten huasoʼda oʼnikaʼ. Kenpaʼti nokireg huasoʼdation oʼnikaʼ.
45 “Adán huakkuruda huabokerek oʼuyate. Diosa oʼnoeaʼnok oʼnoeʼuyate.”
Apagbaʼte kenpaʼ oʼmadoyaʼuyate. Cristonayo konig nog Adán huataʼpoeri
oʼepo oʼmanoeaʼpo kenpaʼti onteʼti oʼmanoeanhuahuikaʼapo.
46 Huakkuruda oroʼen huasoʼ oʼtoene. Nogok nokiregda huasoʼkon
oʼtoikaʼapone.
47 Huakkuruda huabokerek soroktaj eʼkaʼ oʼuyate. Sorokte huaikaʼ oʼuyate.
Nogokda Jesús Huairi kurudyaʼ oʼtiakuyate.
48 Ayaʼda huabokerek huadarieri konigti Adán oʼnikaʼ. Soroktaj eʼkaʼ oʼene.
Ayaʼda Cristoen huaknopoeʼeria konig Cristoen huasoʼ onʼtoeapo. Konig
kurudyo huaeʼerien huasoʼ onʼtoikaʼapo.
49 Diosa soroktaj Adántaj oʼkaʼuyate. Oroʼ Adánonigti oʼene. Cristo kuruderi
oʼepo moʼnigtiakuyate. Cristonigti oʼeapone.
50 Aratbut huadarieri huasoʼ huaayʼere idada onʼbueyapo. Konigepo Dios
Huairiere ehueʼdik oʼneonhuahuikaʼapo, ijjay, egomey, pogomey.
51 Kenda Diosayoʼda sohuatayoʼ oʼnopoikaʼnig kenda ijmanopoeaʼapoy.
Oroʼ ayaʼda bueyhued eeʼpiʼ ayaʼda nogpaʼda oʼeapone.
52 Nogok Diosen huatokaʼpuʼ taʼpotaʼda enʼtokaʼte aʼtimon konig ek-
posikatupaʼ idada oʼmanoyhuadaʼapo. Nogpaʼda oʼeapone. Eʼbueyʼuy
kenpaʼda oʼmanounhuahuikaʼapone. Onaʼti bueyhueʼdikda oʼeapone. Oroʼ
ayaʼda nogpaʼda oʼeapone.
53 Oroʼen huasoʼnayo bueydik oʼikaʼne. Nogda huasoʼ toedik oʼeapone.
Konig parahueʼdik kenpaʼti bueyhueʼdik eʼdik oʼeapone.
54 Oroʼen huasoʼnayo bueydik oʼikaʼne. Nogok nogda huasoʼ oʼtoedeapone.
Parahueʼdik kenpaʼti bueyhueʼdikda oʼeapone. “ʼUruaʼda Diosa
oʼmanoeaʼnok onaʼti bueyhueʼdikda oʼeapone,” Diosbaʼa kenpaʼ oaʼ. Nogok
ken konigda oʼeapo.
55 Oroʼ Cristoere oʼnoeonhuehuikaʼpo paiʼda nopoʼehueʼdik oʼeapone.
Onteʼti bueyhueʼdik oʼeapoy.
56 Dakhueaʼ oʼkaʼpo bueydik oʼenigʼa, Moisésenbaʼ nigpeikahueʼdik oʼepo
dakhueaʼ oʼkikaʼuynigʼa,
57 Jesucristo Huairi oroʼtaj moʼnigbueyʼuyatenok ʼuruaʼda kikaʼdik oʼikaʼne
kenpaʼti kenpaʼda bueyhueʼdik oʼeapone. Konigepo “Dakiti Dios,” onaʼikaʼne.
58 Konigepo Jesús Huairienyoʼda dakaʼ mogkikaʼ. Kirigayoʼ dakaʼ mogkikaʼ.
Nogiti nogiti dakaʼ mogkikaʼ. Batikhueada mogkikaʼ. Jesústaj moknopoepo
Diosen bokikaʼpo namaʼda kikahueʼdik moʼene.

16

Paiʼda huamaʼbuy huaknopoeʼeritaj huakupe aʼbayokyaʼpo yanʼmanigikaʼ.

1 Jerusalényo paiʼda huamaʼbuy huaknopoeʼeritaj huakupe aʼbayokyaʼpo
yanʼmanigikaʼ. Konig Galacia huadaribayo huaknopoeʼeritaj ijmanaʼuynig
opud konigti yanʼmanigyaʼikaʼ.
2 Ayaʼ huameʼnoe ibaaʼpo huakupe eʼikaʼ domingote suepiʼ
yanʼmanigyaʼikaʼ. Huakkaʼ eʼtoeʼnayo sueʼda huakkaʼ yanʼmanigyaʼikaʼ. Do
eʼtiakte dakhuapa huakupe eʼmanigyaʼdeʼ yaʼeapet. Onteʼti onteʼti “beyok”
manahueʼdik moʼikaʼapet.
3 Do eʼtiakdeʼte huakupe kanʼtohueʼpo sueʼda huabokerektaj
opuda eʼbaktieʼeaʼdeʼte Jerusalényo ijmataʼmonaʼapoy. Opuden
huakupe moʼmanigyaʼikaʼnig onʼtohuaʼapo. Kenpaʼti berobaʼte kenda
ijmanigmadoyaʼaponig onʼtohuaʼapo.

4 Do hua'dik e̱e̱'nayo kenomeyere ijhua'apoy.

Nogyon nogyon ijhua'eapoy, Pabloa oa'uyate.

5 Ijhua'udhuahua'po Macedoniabayo do a'bata'huadunya'po pokdik i̱jje̱a̱poy. Nogok Corintoyo huakka' jakyo ijhua'apoy.
6 Opudere ijhue'da i̱ji̱ka'apetpi'. Uua' huaka'ok i̱ji̱ka'apetpi'. Opudere ijjundepo meyo̱pi' ehua'te tihuapokdik o̱'neapone.
7 Huapokateda e'tiahuayta' pakhue' o̱'nene. Diosa e'paknayo opudere ijhue'da i̱ji̱ka'apoy ijnopo̱e̱y.
8-9 I̱yo̱ Cristoen huadak hua'a manmadikika'dik i̱jje̱y. Huakka'ada e'nopo'korea'ta' on'paknok kenpa'ti huakka'ada Cristoen huadak hua'a pakhue' o̱'nika'nok. I̱yo̱da Efesoyo Pentecostés fiestate ijpokanapoy.
10 Timoteo opudte e'tiaknayo 'urua'da yan'to̱e̱ti'. Do e'kapa'ti Diosen o'kika'nok 'urua'da yan'to̱e̱ti'.
11 "Timoteo dakhue'da o̱'e̱." Huaahue' yaneti'. Do'te Timoteo ehua'te yan'tihuapokti'. Nogma'buyere o̱'nige̱y.
12 "Corinto huaknopo̱e̱'eritaj a'bata'huade̱ya̱'po nogma'buyere yahuati'." Apolostaj diga̱'da ena'tada oynayo huahue'dik o̱'e̱po. Nogok hua'dik o̱'e̱po o'hua'apo.

Ta'pote kene'hua̱ya̱' saludo Pabloa o'madikta'mona'uyate.

13 Cristo o'tiakaponok daka' ya'nonmabo'ika'. Diostaj daka'da yanoknopo̱i̱ka'. Oknopo̱e̱batikhue' yanika'. Huabokerekonig me'pukhue' yanika'po. Diosen teyda ya̱g'kika'.
14 Aya'da ya̱g'kika'po di'da yan'maepo ya̱g'kika'.
15 Estéfanas hua̱to̱e̱ere huasi'poere Acaya huadaribaya' huakkuruda Cristotaj o'noknopo̱e̱'uyate. Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj kenpa'da on'batihuapokika'. Oy opudtion kenpa' mo'nopo̱e̱ne.
16 Estéfanasomeytaj yan'nigpe̱i̱kati'. Kenpa'ti Estéfanasen huatihuapokeritaj yan'nigpe̱i̱ka'.
17 Estéfanas Fortunato Acaicoere on'tiakme'nok ijdurugpaki. Opud aya'da tiakhue'dik mo'e̱nok kenomeynayo e'tiakte ijdurugpaki.
18 Diostaj nogi̱ti eknopo̱e̱' montihuapokme'ne. Opudtaj konigti bo'tihuapokme'ne. Kenomey huadakda o̱gkika' yan'maknopo̱i̱ka'.
19 Asia huadaribaya' Diosen huabaktie'ea'eri huakupopakeria saludos on'dikta'mona'. Aguila Priscilaere kenpa'ti kenomeyen jakyo huakupopakeriere saludos on'dikta'mona'. Jesús Huairia o'paknok saludos on'dikta'mona'.
20 Aya' huama'buyada saludos on'dikta'mona'. Huayahuaya di'da yan'maepo yan'mabajbajti'.
21 In saludo hua'a huadik ijdikta'monay. Do Pabloa do'huedba'ada ij-madoyay.
22 Be'api' Jesucristo Huairitaj di' ehue' e̱e̱'nayo Diosa kenpa'da castiga kamagkike'. "Oro'en Huairi katiake'." Ijjay.
23 Jesucristo Huairia opudtaj daka' mo'to̱i̱ke'.
24 Cristo Jesús me'nopo'to̱e̱nok opudtaj di'da o̱'nika'ne.

2 CORINTIOS
Pabloa onteʼti bottaʼaʼ Corinto huakkaʼ jakyo huaknopo̱e̱ʼeritaj oʼmanigmadoyaʼuyate.

Pablo Corinto huaknopo̱e̱ʼeritaj oʼmanigmadoyaʼuyate.

1 Do Pablo i̱jje̱y. Jesucristoen huadak huaʼa kamanbatiaʼpakikeʼpo Diosa meʼtaʼmonaʼuyne. Huamaʼbuy Timoteoere i̱jje̱po onʼnigmadoyaʼne. Corinto huakkaʼ jakyo Cristoen huaknopo̱e̱ʼeri kenpaʼti Acaya huadaribayo Jesucristoen huaknopo̱e̱ʼeri moʼe̱ne. Diosa boktieʼeaʼuyatenok Diosen moʼe̱ne. Opudomeytaj onʼnigmadoyaʼne.

2 Dios oroʼen Apag o̱ʼe̱po Jesucristo Huairiere opudomeytaj dakaʼ montihuapokikeʼ kenpaʼti opudtaj daknopoaʼda moʼnopoʼnoeyi̱keʼ.

Pablo paiʼda oʼnopoʼunhuahuaʼuy.

3 ʼUruaʼda o̱ʼe̱ Dios. Apag Dios oroʼen Huairi Jesucristoen huaoj o̱ʼe̱. Oroʼomey huaknopo̱e̱ʼeritaj moʼtinepahuikaʼpo oroʼomey huaknopo̱e̱ʼeritaj moʼnoeynoeyikeʼ.

4 Menokapiʼ oroʼ paiʼda eʼnopoʼe̱te Diosa moʼnopoʼdurugpakaʼikaʼne. Ken nogomey paiʼda eʼnopoʼe̱nayo nogomeytaj nopoʼdurugpakaʼdik a̱ʼe̱ya̱ʼpo oroʼ paiʼda eʼnopoʼe̱te Diosa oroʼtaj moʼnopoʼdurugpakikaʼne nogomeytakon konigti manopoʼdurugpakaʼdik o̱ʼi̱kaʼapone.

5 Cristo huakkaʼ paiʼda moʼnignopoʼu̱ynok oroʼkon konigti Jesucristotaj oknopo̱ikaʼpo paiʼnanada oʼnopoʼunhuahuikaʼne. Jesucristotaj oknopo̱ikaʼnok Cristoa moʼnopoʼto̱e̱po huakkaʼ moʼnopoʼdurugpakaʼikaʼne.

6 Diosa opudomeytaj kamanopoʼdurugpakaʼikeʼpo kenpaʼti opudomeytaj Diosere kamanoeanhuahuikeʼpo oroʼa paiʼda onʼnignopoʼi̱kaʼne. Oroʼa paiʼda eʼnopoʼe̱te Diosa oroʼtaj moʼnopoʼdurugpakaʼikaʼne. Konige̱po opudomey konigti paiʼda eʼnopoʼe̱nayo konigti Diosa moʼnopoʼdurugpakaʼapone, moʼnoeanhuahuikaʼapone. Diostaj moknopo̱e̱po moʼnigpe̱ikaʼpo oknopo̱e̱batikhueʼdik moʼi̱kaʼapone.

7 Konig oroʼ paiʼda oʼnopoʼi̱kay opudkon konigti paiʼda moʼnopoʼe̱nok Diosa opudomeytakon dakaʼ moʼnopoʼdurugpakikaʼapone. Oroʼa kenpaʼ dakaʼ oʼnopo̱e̱y.

8 Asia huadaribayaʼ diga̱ʼ paiʼda oʼnopoʼunhuahuamey. Kenda yanʼnopo̱e̱ʼ, egomey pogomey. Cristotaj oknopo̱e̱nok diga̱ʼda mogkameʼne. Ehueʼda o̱ʼe̱a̱poy oʼnopo̱e̱mey.

9 Oroʼtaj boʼarakapet namaʼda oʼnopo̱e̱meʼnigʼa. Diostaj nogi̱ti oknopo̱e̱ʼdik a̱ʼe̱ya̱ʼpo diga̱da paiʼda oʼnopoʼe̱mey. Diosanayo eʼbueytaj noyhuada̱ʼdik o̱ʼe̱. Oroʼnayo huataʼda noyhuada̱hueʼdik o̱ʼe̱ne.

10 Eʼbueyaytada Diosa boʼtiokameʼnok bueyhueʼ o̱ʼemey. Oydation Diosa boʼtiokaʼne kenpaʼti boʼtiokaʼapone. Oroʼtaj boʼtiokadhuahuikaʼapone dakaʼ oʼnopo̱e̱y.

11 Pablotaj yabatiokaʼ, Dios, yanʼtionaʼpakikaʼ. Kenda opudomey eʼnigtionaʼpakikaʼnayo Diosa oroʼtaj dakaʼ boʼtiokikaʼapone kenpaʼti ʼuruaʼda mogkikaʼapone. Kenpaʼti huakkaʼada Diostaj dakiti oʼnonaʼapo.

Corintoyo Pablo ehuataʼ eʼpakada huahueʼdik o̱ʼu̱yate.

12 Nog aratbutere huadakda ijkikaʼmey. Opuderenayo nogi̱ti huadakda oʼkikameʼne. Kenpaʼti sigpiʼ engaña magkahueʼda i̱jje̱po ʼuruaʼda oʼnigkikameʼne. Kenda doʼhuednopoyaʼda ijnopo̱e̱po durugda i̱ji̱kay. Diosen

Nokīrēgā be'tihuapokika'nok daka' ijkikay. Do'ada ijnopōēpo kahue' ījīkay. Konig Diosa me'nopōā'nok daka' ijkikay.

13-14 Huakka' huadikda opudtaj on'nigmadoya'uyne. Kenda opudomeyā aya'da huadik tiahuaydik ka'ne'po kenpa'ti nopoenka'dik ka'ne'po opud Corinto huaknopōē'eritaj on'nigmadoya'uyne suhue'ada mo'nopoenkame'ne. Opudā aya'da huadik e'nopoenka'ta' do Pabloa on'tipakne. Ken huame'noe oro'en Huairi Jesús e'tiakapote Pabloa daka' monmadikikame'ne opudā durugteda mo'nopōēāpet kenpa'ti opud 'urua'da Jesústaj moknopōīka'po mo'nopo'yare'uy, konigēpo do opudomeytaj durugda on'tōēāpone.

15-16 Kenda daka' ijnopōēy. A'madurugpakaya'po opudtaj botta'a' e'bata'huadē'ta' e'pakada Macedoniayo ijhua'po Corintoyo ijpokpo opudtaj ijbata'huadunapoya' ijnopōēme'nig'a kenpa'ti nogok Macedoniaya' ijtiakpo onte'ti opudtaj ijbata'huadunapoya'. Onte'ti ijbata'huadēpo e'ta'huadunde'te Judea huadaribayo do'taj ta'mona'dik ō'neapet. Nama'da ijnopōē'uy.

17 Kenda buttida ijnopōē'uynig'a. Huahuedāded ijnopōēpo nama'da nopōēhue' ā'ēy' ijnopōē'uynig'a. Konig oknopōēhue' huāē'eria nogpa' nogpa' ōda'ika' donayo nogpa' nogpa' ahue'dik ījīkay.

18 Diosa do'taj daka' o'nopōīka'. Do nogpa' nogpa' ahue'dik ījīkay.

19 Kenpa'ti Jesucristo Diosen Huasi'po nogpa' nogpa' ahue' ō'īka'. Buttida oa'ika'. Jesucristoen huadak hua'a Silvano Timoteoere opudtaj o'nonmadikikame'ne.

20 Ken kenpa' Cristoa o'ka'apo kahued ēē'ted Diosa huakkuruda Cristotaj buttida o'huaa'uyate. Konig Diosa buttida o'huaa'uyatenig Cristo o'tiakdepo o'kadhuahuika'uyate. Aya'da Diosen hua'a buttida ō'īka' Cristoa o'manopōēā'ika'uyate. Konigēpo "Dios 'urunanada ō'ē," Jesucristotaj oknopōēpo buttida oa'ikay.

21-22 Oro'omeyā Diostaj daka' eknopōē' oknopōēbatikhue'da ka'ne'po Diosa oro'taj bo'tihuapokika'ne. Diosa bo'tihuapokika'nok daka' Cristotaj oknopōīka'ne. Okbatikhue'da oknopōīka'ne opudomeyere. Opudtaere Diosen Nokīrēgā mo'nopo'tōīka'ne. Diosa oro'taj mo'baktie'ea'uyne. Kenda Diosen Nokīrēgā mo'nopōēā'ne oro'taj. Kenpa'ti Diosen ō'ēy, kenda Diosen Nokīrēgākon mo'nopōēā'ne. Diosen Nokīrēgā mo'nopo'tōēnok Diosere Diosensi'po oro' ō'ēpo durugnanada ō'unhuahuika'apone daka' o'nopōīka'ne.

23 Opud Corinto huaknopōē'eriere dakhuea' huakika'eri ō'nepo Diostaj nopo'koreahued ō'nika'nok īghua'nanada e'manata' pakhue' ījjēpo opudenbayo huahue' ījjē'uy. Buttida o'nona'ne. Diosapi' buttida meknopōēne.

24 Opudā Diostaj daka' moknopōēnok konig opud oknopōē'dik mo'ēne e'manata' pakhue' ō'nene. Diostaj opudā nogīti kamadurugpake'po opudtaj e'mantihuapokikata' o'paki.

2

1 Onte'ti opudtaj e'ta'huadenhuahua'ta' e'pakada onte'ti opud pai'da ē'dik mo'ēnok onte'ti opudenbayo huahue' ījjēāpoy ijnopōē'uy.

2 Doa opudomeytaj e'huatiaknayo huiyokada e'mana'nayo pai'da ē'dik mo'ēnok. Pai'da mo'ēpo do'taj durugpakahue'dik ō'nenok.

3 A'nenda o'nigmadoyame'ne. Dakhuea' huaka'eritaj yanorōka'de' on'nigmadoyame'nok do ijtiakdepo huiyokada manahue'dik ījjēāpet. Kenpa'ti opud pai'da ehue'dik mo'ēāpet. Opudānayo do'taj durugda me'nea'. Opud Diostaj e'nigpēē'nayo durugda ījjēāpoy. Do durugda ēē'nayo opudkon durugda mo'īka'apone.

4 Opudomeytaj pai'da nopo'ẹạhue' a'maeya'po on'nigmadoyame'ne.
Opudtaj huakka'da di'da mo'ẹne e'manopọẹạ'taj ijpakpo pai'nanada
o'noknopo'ẹpo opudtaj on'nigmadoyame'ne.

Dakhuea' huaka'eritaj yanokkahueati' Pabloa o'mana'uyate.

5 Opudomey huaknopọẹ'eria nogtiada dakhuea' o'ka'uynok opud suhue'
mokẹ'uynok. Do'takon suhue'da me'ẹạ'uyne. Aya'tada opudtanayo suhue'
mo'ẹạ'uyne. Ke'na dakhuea' huaka'eria suigpi' pai'da mo'ẹạ'uyne.
6 Ken dakhuea' huaka'eritaj opud huaknopọẹ'eriomeyạ castiga
mogka'deme'ne. Kenpa'da moname'ne. Nogiti dakhuea' onahue' yane'.
7 Ke'na o'nopo'korea'denok oy yanokkahueati' kenpa'ti yan'noeynoeyti'.
Kentaj okkahueahue' ẹẹ'nayo kenpa'da suhue'da ọ'unhuahuika'apo.
8 Konigẹpo "Di'da ọ'ẹne," kentaj onte'ti yạ'nonati'. Kenda digạ'da
o'nona'ne.
9 Do'taj menpa' e'nigpẹikata' yanpakikaapet a'nopọẹya'po opudtaj
on'nigmadoya'uyne.
10 Be'tapi' opudomeyạ bokkahuea'de do'huakon ijbakkahueay. Be'api'
do'taj dakhuea' ẹgka'nayo kentaj yokkahueay. Opudomey daka' Diostaj
kan'nigpẹike'po kentaj yokkahueay. Cristoen huakpoteda yokkahueay.
11 Toto' huairia oro'omeytaj engaña e'magkikata' digạ' o'eretpakika'
o'nopọẹne. Nama'da kahue' ka'nike'po ken huabokerektaj
yokkahuea'demey.

Pablo Troas huakka' jakyo ọ'unhua'po o'mepu'kudhua'uyate.

12 Cristoen huadak hua'a a'manmadikanhuaya'po Troasyo huakka'
jakyo yọkyẹmey. Ikyẹdepo Cristoen e'manbatia'pakte huakka'ada e'pẹẹta'
on'pakme'. Huairi Cristoen huadak hua'a huakka' manbatia'pakdik ẹ'ẹạda
13 oro'omeyen huama'buy Titotaj huahuayhue' ijjẹpo ijmepu'kudhua'po,
"ijhua'apoy," ijmananpo ijbakhua'mey. Macedonia huadaribayo ijhua'mey.

Cristotaj oknopọika'po toto' huairitaj sigpi' pẹẹhue' ọ'ika'ne.

14 'Urua'da Cristoa mo'nigkika'uyate oknopọẹpo kenpa'ti o'nigpẹika'nok
Diosa bo'tihuapokika'nok toto' huairitaj sigpi' pẹẹhue' ọ'ika'ne. Jesucristotaj
oknopọẹpo kenpa'ti o'nigpẹika'po meyọpi' ohua'ika'po Jesucristo 'uruda ọ'ẹ
o'manopọẹạ'ikay. Konig e'huirikọnig ọ'nepo huabada Cristo 'uruda ọ'ẹ
on'nopọika'. 'Uru'huiẹda Diosa bo'tihuapokika'nok konigẹpo "Dakiti Dios"
ona'ikay.
15-16 Cristotaj huaknopọẹ'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Cristo-
taj oknopọẹhue' huạẹ'erinayo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeon-
huahuikahue' ọ'neapo. Diosa o'paknok aya'tada Cristo Diosen 'urunanada
huamanopo'yarea'eri ọ'ẹnig oro' e'manbatia'pakika'tada sue'da huakka'
oknopọẹhue' ọ'nepo kenpa'da on'mabueyapo. Diosere noeonhuahuikahue'
ọ'neapo.
17 Huakka' huakupeta' on'pakpo huakka' nogyọ nogyọ on'hua'epo Jesu-
cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Oro'nayo ken konig kahue'
ọ'ikay. Diosa oro'taj mo'ta'mona'uynok Jesucristotaj o'nigpẹika'po da-
knopoada Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakikay.

3

*O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpẹẹpo oro'en dakhuea'
e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa huaboa'da
o'manopọẹạ'de'uy.*

1 Kenda o'nona'denig donayo huadakda ijjey onahue' o'nene. Kenpa'ti
"Pablo huadakda o'e. Buttida o'manmadikika'." Be'api' e'nigmadoyaba'
opudtaj nigta'monahue'dik mo'ene. Kenpa'ti "Pablo huadakda o'e. Buttida
o'manmadikika'." Opuda men'nigmadoya' do'a onahue'dik o'nene. Sue'ada
ken konig e'nigmadoyaba' beroba' on'pakika'.
2 Do daka' Jesucristoen huadak hua'a opudomeytaj
o'nonbatia'pakonhuahua'uynok opudomeya Diostaj mo'nopo'korea'depo
huaboa'da Jesucristotaj mo'nigpeika'po 'urua'da bo'kika'uy. Aya'ada
nogya' nogya' opud Corinto huaknopoe'eritaj bo'tiahuaydepo Jesucristoen
huaknopoe'eri o'ne mo'tinopoepo Pabloa buttida o'manmadikika'
on'nopoeapo.
3 Oro'a Cristoen huadak hua'a o'manmadika'uynok opuda Cristotaj
mo'nopo'korea'uyne. Diosen Nokireega mo'nopo'toenok 'urua'nada Cristoen
bo'kika'nig aya'ada tiahuaydik o'nika'apo.

4 Opudtaj daka' ijmanmadikika'mey a'dik ijnopoey. Jesucristoa do'taj
be'tihuapokika'nok Diostaj daka' yoknopoikay.
5 Katepi' doada ijnopoepo kahue'dik e'eada Diosa be'teypaka'nok
aratbuttaj Jesucristoen huadak hua'a manmadika'dik ijjepo Diostaj
manopo'korea'dik ijjey.
6 O'matinepahui'po Jesucristoa Diostaj o'nigpeepo oro'en
dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uyate. Kenda Diosa
huaboa'da o'manopoea'de'uy. Ken Diosa bo'tihuapokika'nok
kenda manbatia'pakika'dik ijikay. Diosere a'nounhuahuikaya'po
Moisésenba' e'nigpeika'ada mo'epo kenpa'da bueydik o'eapone.
Diosere a'nounhuahuikaya'po Diosen Nokireega mo'nopo'toepo
bo'tihuapokika'apone. Moisésenba' noeanhuahuikahue'dik mo'ene. Diosen
Nokireeganayo mo'noeanhuahuika'apone.

7 Moisésenba' huakkuruda huidpentate Diosa o'manigmadoya'uyate.
Moiséstaj Diosa hua'a e'yokde'te Dios senognanada 'urunanada o'enok
Moisés oteya' o'bahuahuarakpo ke'nenkok senognanada o'epo israel
aratbuta Moisésenkoktaj okpodejhue'dik o'nuyate. Koksenognanada
e'eada sig sig okta'bitonyakuyate. Ken Moisésenba' huidpentate Diosa
o'madoya'uyatenig 'urunanada e'eada kenpa'da mo'mabueya'ika'ne.
8 Kenda Diosen Nokireeganayo mona'ika'nig 'urua'nananada o'e. Noean-
huahuika'dik mo'ika'apone.
9 Ken Moisésenba' 'urunanada o'epo oro' e'peedeada dakhuea' o'kika'nig
o'nopoedepo kenpa'da bueydik o'eapoy o'nopoene. Diosa mo'tinepahui'po
oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po, huadakda mo'ene, Diosen Nokireega
mo'nopoea'ne. Diosen Nokireeg hua'a 'urunananada o'e.
10 Konigti Moisésenba' 'uruda o'uynig'a oynayo konig 'uruda ehue' o'e.
Oynayo Diosen Nokireega 'urua'nananada huanopo' mo'ea'ne.
11 Moisésenba' huamame'puka' senogda on'ba'e'uyatenig'a ida Moisésenba'
ehue'da o'eapo. Diosen Nokireeganayo 'urua'da Jesucristoen huadak hua'a
mo'nopoea'ne kenpa'da o'eonhuahuika'apone.

12 Diosen Nokireega Diosere mo'noeanhuahuika'apone daka' oknopoey.
Jesucristoen huadak hua'a buttida o'e daka' oknopoepo me'pukhue'da
o'manmadikikay.
13 Konig Moisésa o'ka'uyatenig konigti kahue' o'ikay. Moisésenkok senogda
o'epo daka'da okbatitikpo israel aratbuta okpodejhue'dik o'nenok Moisésa
huata' o'koktidoka'uyate.

14 Kenpa'ti israel aratbut Moiséstaj e'pęęąda nopoenkahue'da ǫ'nuyate.
Oyda kenpa'ti Moisésenba' e'pęęąda israel aratbut nopoenkahue'dik ǫ'nika'.
Cristotaj o'noknopǫędepo Moisésenba' nopoenka'dik ǫ'nika'apo.
15 Kenpa'ti oy Moisésenba' e'pęęąda israel aratbut nopoenkahue' ǫ'nepo
konig e'koktidoka'nig ǫ'nepo nopoenkahue' ǫ'ne.
16 Jesucristo Huairitaj on'nopo'korea'depo konig e'koktidoka'nig ę'ęąda
oktikujdepo huaboa'da Diosen hua'a nopoenka'dik ǫ'ne.
17 Huairi Jesucristoen Nokiręg ǫ'ępo Diosere mo'noeanhuahuika'pone.
Jesucristoen Nokiręgą oro'omeytaj mo'nopo'tǫęnok huanopoada Diostaj
e'nigpęika'ta' o'pakika'ne kenpa'ti Diostaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne.
Diostaj dakhuea' e'nigkikata' pakhue' ǫ'ęne.
18 Konigępo oro'omey Cristoen huaknopǫę'erinayo koktidokahue' ǫ'ępo
Jesucristotaj nogiti nogiti oknopoenka'po, nogiti nogiti o'nigpęępo nogiti
nogiti konig Cristonig 'urunanada ǫ'ęąpone. Jesucristo Huairi Nokiręg
ǫ'ępo oro'omeytaj 'urua'nanada mogkika'ne. Diosa oro'taj Cristonigti
'urua'nanada mogkika'apone.

4

1 Konigępo Diosa me'tinepahui'po me'ta'mona'uynok Jesucristoen huadak
hua'a ijmanbatia'pakika'po batikhue'da ijikay.
2 Kan'manopo'kore'po nama'da huadik manbatia'pakhue' ijjęąpoy
ijja'uy. Nama'da Jesucristoen huadak hua'a manmadikahue' ijjępo Diostaj
kenpa'ti aratbuttaj birahue' ijjępo buttida Jesucristoen huadak hua'a
ijmanmadikikay.
3 Jesucristotaj oknopǫęhue' huąę'eriomey kenpa'da Diosbayoa'
on'mabueyapo. Kenomeynayo Jesucristoen huadak hua'a nopoenkahue'dik
ǫ'nika'.
4 Jesucristo Diosonigtion ǫ'ika'. Jesucristoen huadak hua'a konig huak-
jeytone' 'urunanada ęę'tada oknopǫęhue' huąę'eri tiahuayhue' ka'ne'po
nopoenkahue' ka'ne'po toto'a nama'da o'mana'ika'.
5 Ijmanbatia'pakpo huata'da huaahue' ijikay. Jesucristo Dios Huairi ǫ'ę
ijmanmadikikay. Jesús o'paknok donayo opudomeyen huanaba'nig ijikay.
6 Sikkiręgyą' "Huakjey kata'te'," Dios oa'uyate. Kenpa'ti oro'en huanopoya'
konig jeyda Diosa nopo'eyda mo'ęą'ne. Dios 'urunanada ǫ'ę a'nopǫęąya'po
Diosa huanopoya' jeyda mo'ęą'ne. Jesucristo 'urua'nananada ǫ'ęnok Dios
'urunanada ǫ'ę oro'omey oknopǫę'dik ǫ'ika'ne.

Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po pai'da ijnopo'ika'po Jesucristo 'urunanada ǫ'ę ijmanopǫęą'ikay. Pabloa o'manigmadoya'uyate.

7 Diosensi'po Jesucristo 'urunanada ǫ'ę huanopo'ada daka' ijnopǫikay.
Jesucristo Huairi ǫ'ępo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate huanopo'ada
ijnopǫikay. Oro'ensǫ'nayo konig sorokkosonig ida sakdik ǫ'ęąponok Dios
teyda ǫ'ę, donayo teyhue'da ijjęy aratbuta nopǫika'dik ǫ'nika'.
8 Aratbuta do'taj dakhuea'da me'nogkadhuahuika'ne. Nogpa' nogpa'
dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Cristotaj oknopǫębatikhue' ijikay.
Katia'ta ijka'apet e'nopǫikada oknopǫębatikhue' ijikay.
9 Dakhuea'da me'nogkadhuahuika'nig'a Diosanayo do'taj 'enhue'
me'ika'ne. Sorokte do'taj be'api' ę'enpi' huabueya'da ehue'dik ijikay.
10 Konig aratbut Cristotaj dakhuea'da o'nogka'po o'darakuy.
Konigti do'takon dakhuea'da me'nogkika'ne. Aratbuta kan'tiahuaypo
kan'nopoenke'po meyǫpi' ijhua'ika'nig Jesúsa me'nopo'tǫika'ne.

11 Jesús donopoyo o̱'e̱po me'to̱ika'nok aratbuta kenda kan'tiahuayike'po
do Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'eri ijnoepo bueyhued e̱e̱'ted
do'taj nogok nogok e'arakta' men'tipakika'ne.
12 Donayo pai'da ijnopo'e̱po ijbueyayikay. Opud Jesucristotaj mo-
knopo̱e̱nok Diosa daka'da mo'noeanhuahuika'ne.
13 "Diostaj yoknopo̱e̱po Diosen huadik ijbatia'pakmey." Apagba'te kenpa'
o'manigmadoya'uyate. Do kenpa'ti Diostaj yoknopo̱e̱po Jesucristoen hua'a
ijmanbatia'pakikay.
14 Jesús e'bueytada Jesús Huairitaj Diosa o'noyhuada̱'uyate. Kenda
oro'omey o'nopo̱ika'nok Diosa oro'takon Jesúseretaj mo'noyhuada̱'apone.
Oro'taj opudomeytere Diosyo bo'tohua'apone. Kenpa'da Jesúsere
o'noeonhuahuika'apone. Kenda daka' o'nopo̱ika'ne.
15 Opudomey Cristotaj daka' kanoknopo̱e̱' kenpa'ti Diostaj daka'
kan'nigpe̱ike' huakka' pai'da ijnopo'enhuahuikay. Kenpa'ti Diosa
mo'matinepahui'nok opudomeyere huakka'ada daka' o'noknopo̱e̱po
"Dakiti Dios" huakka'ada o'nona'ika'apo. Kenpa'ti Dios 'urunanada o̱'e̱
o'noknopo̱e̱po o'nona'ika'apo.
16 Konige̱po Diosen hua'ataj ijmanbatia'pakpo batikhue'dik i̱ji̱kay.
Do'huedso̱' nogok nogoka' ijtone'pakpo e'a̱ro̱gpi' aya'me'noeda Diosa
be'teypaka'ika'ne. Do'hued noki̱re̱ga̱ nogi̱ti nogi̱ti Diostaj yoknopo̱i̱kay.
17 Oknopo̱e̱hue hua̱e̱'eria Cristotaj on'huadiaypo oro'taj dakhuea'da
mogkadhuahuika'nig'a oro' konig sigda huakka' pai'da o'nopo'e̱po a'ti
onte'ti pai'da nopo'i̱kahue'dik o̱'e̱a̱poy. Jesucristoere Diosere 'urua'nanada
o'noeonhuahuika'apone. Durugnanada o'noeonhuahuika'apone.
18 Katetapi' oyda o'tiahuayika'nignayo ona'ti tiahuayhue' o̱'i̱ka'apone.
Kennayo o'tiahuayika'nig o̱'e̱a̱po. Katetapi' oyda o'tiahuayika'nig pakhue'
o̱'i̱ka'apone. Katepi' Diosen kurudyo̱ tiahuayhue' o̱'unhuahuika'nignayo
kenpa'da o̱'nunhuahuika'apo.

5

1 Oro'omey e'bueyde'te huaboso̱' oro'en o̱'e̱a̱po. Huabokerekada kahue'
e̱e̱'tada Diosa o'ka'depo kurudyo̱ Diosere o̱'unhuahuika'apone.
2 Oro'omey huaknopo̱e̱'eri oro'en hua̱so̱'taj o'tinosikdepo kurudyo̱ Diosere
ehua'ta' o'pakika'ne. Diosa huaboso̱' e̱gka'deta' o'pakika'ne.
3 O'bueydepo hua̱so̱' ehue'da e̱'e̱a̱da huaboso̱' oro'omeyen o̱'e̱a̱po.
4 Oro'enso̱' o'noepo pai'da o'nopo'unhuahuika'po e'bueyta' pakhue' e̱'e̱a̱da
Diosa huaboso̱a̱' e̱gka'deta' o'pakpoe̱yo̱po Diosere e'noeonhuahuika'ta'
o'pakika'ne.
5 Diosa huaboso̱' daka' monigka'denok nogok Diosere
o'noeonhuahuika'apone. Kenda oro' daka' kan'nopo̱ike'po Diosa ke'nen
Noki̱re̱g bo'yokuyne.
6 Konige̱po Diostaj daka' oknopo̱e̱po kirige̱yo̱' durugda o̱'i̱kay. Oro'omey
huaknopo̱e̱'eri kenigapi' huabayok in huadariyo o'noika'po Jesús Huairiyo
huahued o̱'e̱po kurudyo̱ Jesús Huairiere ehued o̱'e̱ne.
7 Kurudyo̱ Diosere monig o̱'e̱a̱pet nopo̱e̱hued o̱'e̱po Jesucristotaj
oknopo̱e̱po o'nigpe̱ika'po o'noika'ne.
8 Daka' Diostaj oknopo̱e̱po oro'en hua̱so̱' e̱'endeta' o'pakpo Jesús Huairiere
e̱'i̱ka'ta' o'pakne. Kenerenayo huadaknanada o̱'i̱ka'apone o'nopo̱e̱ne.
9 Oro' e'noepi' e'bueypi' Jesús Huairitaj e'durugpaka'ta' o'pakika'ne.
10 Aya'ada huaknopo̱e̱'eria Cristotaj kurudyo̱ huahua'dik o̱'e̱a̱pone.
Cristote e'koka' nigmabodik o̱'e̱a̱pone. Aya'da katepi' oro'omey
o'kadhuahua'uy huadak e'ka' dakhuea' e'kapi'. Kenda Cristoa

mo'tinopo̱e̱a̱pone. In o'noika'nig'a oro' huadak e'kika'uynayo Diosa katepi' huadak e̱e̱' mo'nigkadhuahuika'apone. Oro'taj mo'durugpakika'apone. In o'noika'nig'a oro' daka' kahue' e'kika'uynayo Diosa katepi' huadak e̱e̱' nigkahue'dik mo'i̱ka'apone. Oro'taj durugpakahue' mo'i̱ka'pone. Konige̱po oy Jesús Huairitaj mon'durugpaka'ika'.

Diosa oro' huaknopo̱e̱'eriomeytaj mo'nopo'noeya̱'uyate. Pabloa o'manbatia'pakuyate.

11 Do Diostaj yokme'pukpo nigpe̱ika'dik i̱ji̱ka'po Diostaj nopo'korea'dik yane' aratbuttaj ijmanikay. Kenpa'ti Diostaj ijmaknopo̱e̱a̱y. Konig daknopo'da i̱ji̱kay. Buttida ijmanikay. Diosa me'tinopo̱e̱ne. Daknopo'da i̱ji̱ka'po buttida o'nonika'po opudtaj e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpakikay.
12 Do'huada ijpakpo huata' doda huadak i̱ji̱kay. Ahue' e̱'i̱ka'tada do'taj daka' mentinopo̱e̱' o'nona'nok huamanmadika'eri opudere "Judío i̱jje̱y." "Bokerekensi'dak ekteg i̱jje̱y." "'Urua'da ijtiona'pakikay." "Hua̱i̱take' jakyo ijkudikay," on'batia'pakika'nig'a huanopoya' dakhuea'da on'nopo̱i̱ka'nig kenomeytaj Pabloa buttida o'batia'pakika' huaa'dik mo'e̱a̱pet.
13 Do ijjeretpakpo Diostaj ijnigpe̱i̱ka'nok "Pablo huasegda o̱'i̱ka'," aratbuta huaa'dik me'nene. Opudomeytaj a'batihuapokya'po Diostaj ijjeretpakpo ijnigpe̱i̱kay.
14 Cristoa oro'taj di'da mo'e̱nok oknopo̱e̱po kenpa'da Diostaj e'nigpe̱i̱ka'ta' pakika'dik o̱'e̱ne. Aya'ada oknopo̱i̱ka'dik me'nike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'kika'te Jesucristoa mo'nigbuey'uyate.
15 Aya'ada on'noepo Cristotaj o'noknopo̱e̱po kenomey kenpa'da ontehuapa'da nignoikahue' ka'nike'po Cristotayo'da nignoika'dik ka'nike'po aya'tada Cristoa mo'nigbuey'uyate. Huaknopo̱e̱'erien dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Cristoa mo'nigbuey'uyate kenpa'ti oro'taj 'urunopo'da a'magkaya'po Diosa huakudaka'da e'bueytada mo'nignoyhuada̱'uyate.
16 Oro'mey aratbuttaj o'batiahuaypo konig o̱'ne, konig huadakpi' dakhue'pi' oynayo matinopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya̱'e̱? ¿Kate yakiket? Ken konig oyda matinopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'ne. A'nennayo be ya̱'e̱t Cristotaj o'tinopo̱e̱'ika'uynig'a, ¿Be'a ke'nen huaoj? ¿Kate aratbut ya̱'e̱? ¿Kate yakika'? Ken konig o'tinopo̱e̱'uynig'a oynayo kenda konig Cristotaj tinopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'ne. Diosen Huasi'po o̱'e̱ o'nopo̱i̱ka'ne.
17 Oro'omey Cristotaj oknopo̱e̱po Diostaj o'nopo'korea'depo Cristoenyo'da o̱'e̱depo huabonopo'dakon o̱'e̱ne. Konig a'nenda oknopo̱e̱hue' o̱'i̱kame'ne ona'ti nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Konig a'nenda katetapi' diga̱'da o'eretpakikame'nig'a ona'ti pakhue' o̱'e̱po a'nenda nama'da o'kikame'nig'a onte'ti kikahue' o̱'e̱ne. Konig Diosa o'paknok huaboa'da o'nopo̱e̱po, o'pakpo, o'kika'po. Oynayo huabonopo'da o̱'e̱po o'noika'ne.
18-19 Kenda aya'da Diosa mo'nigka'po Cristoa Diosensi'po hue̱ypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'taj mo'noeya̱'ne, oro'en dakhuea' e'ka' bokkahueame'ne. Dios Cristoere o̱'e̱po aratbuten dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po onte'ti "dakhuea' boka'ne," onahue' mo'e̱a̱pone. Kenpa'da bokkahuea'uyne. Kenda Cristo mo'nigka'uynok, Diosa aratbuttaj o'manoeya̱' kenpa'ti o'bakkahuea' kamanbatia'pakike'po Diosa do'taj me'ta'mona'uyne.
20 Konige̱po Cristoa be'ta'mona'nok nogbayo nogbayo ijhuaudhuahuika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikay. Diostaj nopo'koreahued e̱e̱'nayopi' Diosen eretpakhue' e̱e̱'nayopi', "yan'nopo'korea' Diostaj yan'noeya̱'." Jesucristoere i̱ghua'da o'nonika'ne.

21 Jesucristoa aya' Diosa e'huapak o'nigpeepo o'kika'uyate. Dakhuea' kahue'da o'ika'uyate. Cristotaj konig dakhuea' huaka'erinigtaj Diosa pai'da mo'nignopo'ea'po mo'nigbueya'uyate. Cristo oro'taj mo'nigbuey'uynok Diosa oro' huaknopoe'eritaj konig 'urunopo'da ka'nike' tinopoe'dik mo'ika'ne.

6

1 Ken Timoteo doere Diostaj o'nigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a o'manbatia'pakika'po kenpa'ti o'manmadikika'po opud Corinto huaknopoe'eritaj ighua'da o'nona'ne. Konig Dios opudtaj di' o'maepo opuden dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Kenda okkahuehue' yanika'. Daka' yan'nigpeika'. Ighua'da o'nona'ne.

2 Kenoka' opudtaj doa on'tinepahui'po "Dakhuea' e'ka' menopo'yarea'." Opuda e'nona'te on'nigpee'uy. Enade'te on'tihuapokpo dakhuea' e'ka' on'nopo'yarea'uyne. Kenda Diosa oa'uyate.
Yan'pee'. Oyda yan'nopo'korea'. Diosa mo'tinepahui'po opudtaj e'manopo'yarea'ta' o'pak.
3 "Pablomey huadak kikahue' o'nenok Jesucristotaj oknopoehue' ijjeapoy." Aratbuta kenda ahue' ka'ne'po sigpi' dakhuea' kikahue' o'ikay.
4 Oro' pai'da o'nopo'unhuahuikay oro'taj aratbut dakhuea'da mogkika'pone, pai'da o'ika'pone, oknopoebatikhue' o'epo. Diosen daka' o'kika'nok opudomeytakon mo'nopoea'ika'ne.
5 Huabokereka menhuadiaypo ke'poda do'taj menbitbituyne, huabakuda' jakyo nogok nogok megkudika'ne, huakka' aratbut ogkupopakpo huiyokda men'huadiaypo men'boy'uyne, huakka' ijbaika'po, sikyoereda ijbaa'bedika'po sue'da ijtay'ikay. Nogok nogok bapehue' ijika'po sigda ijbapikay.
6 Diosen huadak hua'a huamanbatia'pakeri ijjey. Kenda opudtaj a'manopoeaya'po huadakyo' ijkikay. Dakhuea' kahue' ijika'po. Diosen buttida hua'a huakka'da ijnopoikay. Jesucristo o'manigbuey'uyate kenpa'ti o'noyhuaduyate daka'da ijnopoikay. Aratbuta be'api' do'taj dakhuea'da egka'tada diayhue' ijikay. Huadaknopo'da di'da ijjepo huadakda ijkikay. Diosen Nokireega me'nopo'toepo be'tihuapokika'ne. Daka'da di'da ijmaikay.
7 Buttida huadik ijmanikay. Kenpa'ti Dios teyda o'epo be'tihuapokika'nok Diosen ijkikay. Diostaj daka' ijnigpeika'po toto' huairitaj yogkikay. Kenpa'ti Diosa be'tihuapokika'po toto'taj be'tiokika'ne.
8 "Pablo 'uruda o'kika'." Aratbuta on'da'ika'. Nogok "Pablo dakhuea'da o'ka'." Nog aratbuta on'batia'pakika'. "Nama'da huaa'eri i'ene," me'nonika'ne. Kenpa'ti nogomeya "buttida huaa'eri i'ene," me'nonika'ne.
9 "Pablotaj nigpeehue'dik o'ey." Sue'ada do'taj men'tinopoika'ne. "Pablotaj nigpeedik o'ey." Nogomeya men'tinopoika'ne. "Pablo o'bueydeapo." Nogomeya nama'da on'nopoika'. Do'taj dakhuea' huaka'eria castiga egkika'ada huabueyya'da arakhue' me'neme'ne.
10 Huakka'mon Jesústaj oknopoehue' o'nenok suhue'da e'eada Diostaj yoknopoepo durugda ijikay. Pai'da ijmanigepo katepi' toehue' ijjepo Diostaj kanoknopoe'po huakka'tada ijbatihuapokikay. Katepi' sigpi' toehue' ee'pi' Diosa aya'da beyokika'ne. Ken konig ijika'po Diosen huadakda huakika'eri ijika'nig kenda aya'ada nopoe'dik o'ne.

11 Opud Corinto huaknopoe'eritaj daka' e'manbatia'pakta' ijpakpo daka' o'nona'ika'ne. Opudomeytaj di'nanada o'nene, egomey pogomey.
12 Do'taj sigda di' o'nika'nig'a opudtanayo di'nanada o'nika'ne.

13 Opudtaj konig do'huedsi'potanig 'urua'da o'nonika'ne. "Konig opudtaj di'nanada o̱'nika'ne. Do'taj konigti di'da menika'." Daka' o'nona'ne.

Dios o'noeonhuahuika'. Oro'ensọ' konig Diosen jakonig ọ'ẹnok Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọika'ne.

14 Oknopọẹhue' huạẹ'eriere ehue' yanika'. Huadak huaka'eriere dakhuea' huaka'eriere ehue'dik o̱'ika'. Konig oknopọẹhue' huạẹ'eritaj tọẹpakhue' yanika'. Kenere e'tọẹpaknayo oknopọẹhue' huạẹ'eri huadak huaka'eriere ehue'dik o̱'nepo nogpa'da e'kika'ta' on'pakika'. Huakjeyere sikkịrẹg ehue'dik o̱'ẹ o'nopọẹne.

15 Konigti Cristoere toto' huairiere onyo' nopọẹhue'dik o̱'nika'. Oro'omey o'nopọẹne. Kenpa'ti huaknopọẹ'eriere oknopọẹhue' huạẹ'eri konigti pakhue' o̱'nika'apo.

16 E'ketka' dios hueretda Dios ehue' o̱'ẹ. Diosen jakyo e'ketka' dios ehue'dik o̱'ika' o'nopọẹne. Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọika'po oro'omey huaknopọẹ'eri konig Diosen jakonig o̱'ika'ne.

"Kenomeyere ịjika'apoy. Kenomeyere ijhua'ika'apoy. Kenomeyen Dios ijmanigika'apoy. Kenomey do'hued aratbut o̱'nika'apo." Diosa oa'uyate.

17 Kenpa'ti Diosa inpa' oa'uyate: "Oknopọẹhue' huạẹ'eriere mo'ika'uyne. Kenomeytaj yan'bakhua'po kenomeyere ikahue' yanika'. Kenomeytaj tọẹpakhue' yanika'. Konig dakhuea' o̱gkika' konigti sigpi' kahue' yanika'. Kenda ẹgkika'te opudtaj durugteda ẹ'dik o̱'neapone.

18 Opuden huaoj ịjjẹạpoy. Opud do'huedsi'po mo'ẹạpone." Diosa o'mana'uyate. Dios Huairi teynanada o̱'ẹpo o'mana'uyate.

7

1 Kenda Diosa on'nigka'apone o'mana'uyate, huadi'da egomey pogomey. Konigẹpo oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'korea'po onte'ti 'urua'da mogkika'. Kenpa'ti Diostaj mo'nokme'pukpo Diosen hua'ayo'da mon'pakpo Diostayo'da mon'nigpẹika'.

Corinto huaknopọẹ'eriomeyạ nama'da dakhuea' o'kikay on'nopọẹdepo on'nopo'korea'uyate.

2 Do'taj Pablotaj di' menika'. Opudomeytaj do'hua be'tapi' dakhuea' o̱gkahue' o̱'ne'uyne. Opudomeytapi' do'hua nogtatipi' nama'da onahue' o̱'ne'uyne.

3 "Dakhuea' bokame'ne," onahue' o̱'nene. Kenda konig o'nona'depo, "di'da o̱'nene." Oy di'da o̱'nene. Nogoktion di'da o̱'nika'apone.

4 Huadak bo'kika'nok daka' o'noknopọẹne. Opudomey Jesucristotaj daka' moknopọẹpo Diostaj mo'nigpẹika'nok durugda ịjjẹy. Do pai'da e'nopo'ika'pi' opudomeytaj huakka' ijdurugpaki. Opudomey Diostaj daka' moknopọẹnok huakka' ijdurugpaki.

5 Macedonia huadaribayo ijtiakdeme'po do pai'da ijnopo'eunhuahuika'po batikhue'da pai'da ijnopo'eunhuahuikay Meyọpi' ijhua'ika'mey do'taj ke'poda digạ'da o'nogkikame'ne. Huaknopọẹ'eritaj kenpa'ti Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte dakhuea' on'bahua'aika'po kenpa'ti huaknopọẹ'eritaj on'magkika'nok huaknopọẹ'eri daka' yanoknopọikapet onte'ti oknopọẹbatikhue' yạ'neapet ijnopọẹpo ijme'puke'ika'uy.

6 Suhue'da o̱'nepo pai'da ene'te Diosa o'madurugpaka'ika'. Diosada do'takon me'durugpakame'ne. Do'taj Titotaj Diosa me'nigtotiakpo do'taj me'durugpakanme'ne.

7 Titoa be'huatiakme'nok ijdurugpakmey kenpa'ti opudomeya̱ Titotaj
mo'durugpakame'nok doakon on'tipe̱e̱po durugnanada i̱jje̱mey. Do'taj
huakka' eta'huade̱ta' bo'pakika'ne. Do'taj suhue'da mo'i̱ka'po kenpa'ti do'taj
mo'mepu'kudhuahuame'te Titoa kenda mename'nok nogi̱tinada huakka'da
ijdurugpakmey.
8 Beroba' on'nigmadoya'uyne. Bo'tiahuaydepo sue'me'noeda suhue'
e̱'u̱ypi' nogpa'da ijmanigmadoya'uy nopo̱e̱hue' i̱jje̱'uy.
9 Oyda durugda i̱jje̱y. Suhue' moe'u̱ynok do kenpa'ti durugda
ehue' i̱jje̱'uy. Suhue' mo'e̱po Diostaj mo'nopo'korea'uyne. Diosa
o'pakpo mo'nopo'korea'uyne. Konige̱po ijdurugpaki on'nigmadoya'uyne
dakhuea'da nigkahue' o̱'ne'uyne.
10 Suhue' mo'e̱po dakhuea' e'kika' Diostaj mo'nopo'korea'po onte'ti Diostaj
mo'nigpe̱ika'nok Dios durugda o̱'e̱po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po
Diosere mo'noeanhuahuika'apone. Onte'ti suhue' i̱kahue' mo'e̱a̱pone.
Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'erinayo suhue' e̱'e̱a̱da nopo'koreahue' o̱'nika'po
kenpa'de on'mabueyapo.
11 Opud suhue' mo'unhua'uyne. Suhue' mo'i̱ka'depo Diostaj diga̱'da
e'nigpe̱e̱ta' bo'pakuynok. Kenbokerektaj castiga o̱gkahued Diostaj
bo'eretpakpo mo'en'uy. Onte'ti dakyo'da e'kikata' be'pakika'uy. Nogok
do'taj eta'huade̱ta' bo'pakuyne. Castiga mogka'uynok dakhuea' o̱gka'uy
opudtaj be'api' huaahue'dik mo'e̱ne.
12 A'nenda opudtaj on'nigmadoya'po kenbokerek dakhuea' huakika'eritaj
kenpa'ti ke'na o'birae'uynigtaj kenomeytaj sue'pi' ijmepu'kepo
on'nigmadoya'ne. Diosa bo'tiahuayika'po oro'taj huakka' di' mo'e̱ne
kenpa'ti oro'taj huakka' mo'timepu'kepo opuda̱da kenda kan'nopo̱e̱'po
on'nigmadoya'uyne.
13 Oro'taj huakka' di' mo'e̱nok onte'ti mepu'kehue' o̱'e̱depo durugda o̱'e̱y.
Durugda o̱'e̱depo Tito opudenbaya' behuatiakdepo durugnanada o̱'e̱nok
oro'omeykon nogi̱ti durugnanada o̱'e̱y. Tito opudere e̱e̱'te daka' bo'kika'nok
durugda o̱'i̱ka'uy.
14 Opud Corinto hua̱e̱'erienbayo Tito huahued e̱e̱'ted "huadakda hua-
knopo̱e̱'eri o̱'nepo Diostaj on'nigpe̱ika'." Titotaj buttida yona'mey. Nama'da
onahue' i̱jje̱po birahue'dik i̱jje̱y. Tito opudere o̱'e̱depo aya'da opudtaj on-
huaa'po buttida onhuaa'uynok kenda bo'tiahuay'uy.
15 Titotaj konig huairitanig bo'e̱me'po mokme'pukme'ne kenpa'ti kentaj
mo'nigpe̱ikame'ne. Kenda oy Tito okkahuehue' o̱'i̱ka'po nogi̱ti nogi̱ti di'
mo'i̱ka'ne.
16 Diostaj kenpa'ti do'taj mo'nigpe̱ika'nok do Pabloa daka'da on'tinopo̱e̱po
durugnada i̱ji̱kay.

8

Huaknopo̱e̱'eri pai'da hua̱e̱'eritaj huakka'da on'bayokuyate.

1 Macedonia huadaribayo huaknopo̱e̱'eritaj 'uru'nopoa'da o'magkame'te
Diosa. Oy kenda opudtaj e'manbatia'pakta' ijpaki, do'hued egomey pogomey.
2 Macedonia huaknopo̱e̱'eri pai'nanada en'nopo'eonhuahuapi'
oknopo̱e̱batikhue'ada huanopo'ada durugda o̱'nika'po. Kenpa'ti pai'da e̱e̱'pi'
sonnopo'da Jerusalén pai'da huaknopo̱e̱'eritaj huakka'mon on'bayokuyate.
3 Huakka' e'yokta' on'pakpo on'bayokika'uy. Kenda bahuaa'dik i̱jje̱y.
Konigda bayokdik o̱'nika'po huakupe on'bayokika'uy. Kenpa'ti on'pakpo
nogi̱tida huakka'da on'bayokika'uy.

4 Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eritaj durugteda e'bayokta' on'pakpo, "Jerusalényo̱ huaknopo̱e̱'eritaj oro'en huakupe yan'manigtohua'." Oro'taj i̱ghua'da mona'uyne.
5 Huakupeyo'da on'manigta'mona'apo ijnopo̱e̱'uynig'a huakkuru Diostaj a'nigpe̱i̱kaya'po ke'nen hua̱so̱'kon on'yokuy, nogok Diosa o'paknok oro'takon nigpe̱i̱ka'dik o̱'nuy.
6 A'nenda e'manige'ika'uyada Titotaj opuden huakupe katetehue' bo'yokika'uy kenda e'manige'ika'da aya' manige'hued o̱'e̱po. Konige̱po "Corinto huaknopo̱e̱'eritaj onte'ti yabahuahuati'. Jerusalényo̱ huaknopo̱e̱'eritaj dakhuapa huakupe a'manigbaeya'po yahuati'." Titotaj yona'uy.
7 Ken opud Corinto huaknopo̱e̱'eri Diostehuapa' katepi' huakka'da nogda nogda 'urudayo' bo'kika'ne. Jesucristotaj daka' diga̱' moknopo̱i̱ka'ne. Diosen eknopo̱e̱' daka' mo'manmadikika'ne. Diosen huakka' mo'nopo̱e̱ne. Diostaj e'nigpe̱i̱ka'ta' huakka' bo'pakika'ne. Kenpa'ti oro'taj huakka' di'da mo'i̱ka'ne. Konige̱po kenpa'ti huakka'da bo'pakpo pai'da huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj yan'bayokikati'.
8 Yan'bayokika' onahue' o̱'nene. Nog huaknopo̱e̱'eria huakka'da on'pakpo on'bayokikame'tenig opudomeytaj e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpaknok opudomeya̱ di'nada on'maika' nogomeya̱ kan'nopo̱e̱'po daka' yan'bayokikati'.
9 Huairi Jesucristoa huakka' mo'tinepahui'po di'da mo'e̱ne. Mo'nopo̱e̱ne. Diosere Jesucristo o̱'i̱ka'po aya'tada o'mato̱e̱'ika'uyate. Opudomeytaj huakka' di' mo'e̱po kurudyo̱ aya'da o'maeandepo pai'da o'manigyahue'uyate. Opudomey Diosere durugnanada kan'manoeonhuahuike'po Jesúsa pai'da o'manigyahue'uyate. Konige̱po Jesucristonig di'da yan'maepo nogomeytaj yan'bayokika'.
10 Opudtehuapa' dakda ka'nike'po on'boroayne. Do'taj daka' yan'pe̱e̱'. A'nen nogbayok pai'da huaknopo̱e̱'eri Jerusalényo̱ huakupe a'ta'monaya'po opudomey huaboa'da bo'yokika'uy. Kenda huakka' bo'pakpo bo'yokika'uy.
11 Oydakon huakupe nogda yan'bayokonhuahua'po kenpa'ti aya'da yan'dakeati'. Konig a'nen huakka' e'bayokta' bo'pakuy oydakon konigti huakka' yan'pakpo yan'bayokikati'. Huakka' e̱'ta̱hua̱e̱a̱ huakka' yan'bayokikati' Sue'da e̱'ta̱hua̱e̱a̱ sue'da yan'bayokikati'.
12 Be'api' e'yokta' e'paknayo suepi' e̱'ta̱hua̱e̱a̱ sue'da e'yoknayo Diosa durugda o̱'e̱a̱po. Huakka'mon e̱'ta̱hua̱e̱a̱ huakka'mon e'yoknayo Diosa durugda o̱'e̱a̱po. Sue'da e̱'ta̱hua̱e̱a̱ huakka' yan'bayokti'. Diosa ahue'dik o̱'e̱.
13 Ken Jerusalén huaknopo̱e̱'eri huakka'da huakupe kan'mato̱e̱' opudomeynayo pai'da e̱'dik ka'ne' kenda doa pakhue' e̱'e̱a̱da
14 opud kenomeyere onigoniga̱yo̱' huakupe yan'to̱i̱kati'. Oyda Jerusalénya̱' huaknopo̱e̱'eri pai'da o̱'nenok opudomey Corinto huaknopo̱e̱'eria bayokdik mo'i̱ka'ne. Nogok Jerusalén huaknopo̱e̱'eri huakka' huakupe en'to̱e̱'nayo opud pai'da e̱e̱'nayo opudtaj huakupe bayokika'dik mo'e̱a̱pone. Ken konigti opudomey kenpa'ti kenomey ke'niga̱ti to̱i̱ka'dik mo'e̱ne.
15 "Ke'na huakka' aypo e'to̱i̱ka'ada huakkiti to̱e̱hue' o̱'i̱ka'. Ke'na sue'da e'to̱i̱ka'ada pai'da ehue' o̱'i̱ka'." Diosenba'a oa'. Huayahuaya on'bayokika'po aya'ada dakhuapa aypo on'to̱i̱ka'apo.

Titoere botta' nog huaknopo̱e̱'eriere huakupe kan'bae'po Corinto huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'mata'mona'apo.

16 Doa opudtaj huakka' di'da o̱'nepo huakka' ijmepu'kikay. Diosa Titotaj o'nopo'to̱e̱nok konigti Tito opudtaj huakka' di'nada mo'e̱po o'mepu'kika'. Opudtaj huakka'nada e'tihuapokta' o'pakika'. Konige̱po dakiti Dios, yonikay.

17 “Corinto huaknopo̱e̱’erite yahuati’,” Titotaj ena’te “Doada
ijpakpo ijhua’apoy,” do’taj mena’po opudtaj huakka’da o’pak kenpa’ti
e’batihuapokta’ o’pakika’ Titoa.
18 Titoere nog huaknopo̱e̱’eri huama’buyere ijmata’mona’apoy.
“Ke’na Cristotaj huaknopo̱e̱’eri o̱’e̱po Cristoen huadak hua’a ’urua’da
o’manbatia’pakika’.” Nogya̱’ nogya̱’ Jesucristoen huabaktie’ea’eria
on’huaa’ika’.
19 Kenpa’ti ke’na oro’ere kahua’ike’ oro’omeyere Jerusalényo̱ pai’da hua-
knopo̱e̱’eritaj huakupe o’bae’ika’po ke’na boktihuapokike’po Cristoen hua-
knopo̱e̱’eri kentaj boktie’ea’uyate. Huairi Jesús huadakda o̱’e̱ aratbuta
kan’nopo̱e̱’po kenpa’ti pai’da huaknopo̱e̱’eritaj opud Corinto huaknopo̱e̱’eri
e’bayokta’ huakka’ bo’eretpaknig oro’a aratbuttaj o’maknopo̱e̱a̱’ikay.
20 Jerusalényo̱ huaknopo̱e̱’eritaj huakupe a’bayokya’po huakka’ huakupe
o’bae’ikay. Onokteteyo’ o’hua’ika’po daka’ o’manigto̱ika’nok Pablomeya̱
on’berika’ aratbuta huaahue’dikda mo’e̱ne.
21 Diosa aratbutereada e’tiahuayte daknopo’da ’urua’dayo’ e’kika’ta’
o’pakikay.
22 Titomeyere nog huama’buytaj o’ta’mona’apoy. Ke’na Diostaj
huakka’ e’nigpe̱ika’ta’ o’pakika’po kenpa’ti nog aratbuttaj e’batihuapokta’
o’eretpakika’. O’tiahuaymey. Oynayo opud Jerusalényo̱ pai’da
huaknopo̱e̱’eritaj e’bayokta’ bo’paknok kenda daka’ o’nopo̱e̱po Titoere
opudtaj e’hua’ta’ huakka’ o’eretpak.
23 Titonayo doere hua̱e̱’eri o̱’i̱ka’ doere opudtaj o’batihuapokikay. Nog
botta’akon opudte on’hua’apo. Nog Cristotaj huaknopo̱e̱’eriomeya̱ op-
udtaj mo’nigta’moname’te. Huadakda o̱gkika’nok kenomeytaj aratbuta
on’batiahuaydepo “Dios ’urunanada o̱’e̱,” on’batia’pakika’apo.
24 Di’nanada mo’nika’ne kenpa’ti huadaknanada o̱gkika’nig
ijbahuaa’ika’nok konige̱po huaknopo̱e̱’eri huakupopakeria tinopo̱ika’dik
ka’ne’po Titomaytaj daka’ yan’baepo di’nanada yan’maika’.

9

Jerusalényo̱ pai’da huaknopo̱e̱’eritaj huakupe bayokdik o̱’neapo.

1-2 Jerusalényo̱ pai’da huaknopo̱e̱’eritaj huakupe e’bayokta’ huakka’
bo’pakika’nig kenda ijnopo̱e̱po Macedonia huaknopo̱e̱’eritaj durugteda
ijmanbatia’pakmey. Huabayok o’pokme’nig kenoka’da opud Acaya
huaknopo̱e̱’eria huakupe en’bayokta’ on’pakuynig ijmanbatia’pakme’nok,
“oro’omeykon e’bayokta’ o’paki.” Macedonia huaknopo̱e̱’eria mona’uyne.
3 Opuda̱ huakka’ huakupe e’yokta’ on’pakika’ kenda ijmanba-
tia’pakme’nok opuden huakupe yan’tounhuahua’po Titomeytaj
a’bayokya’po opudte nog huama’buy Titomeytere ijta’mona’apoy. Huakupe
en’yokde’te Pabloa nama’da oa’ika’ be’api’ ahue’dik ka’nike’.
4 Sue’da Macedonia huabokerek doere opudenbayo nogok e’tiakde’te op-
uda̱ huakupe Jerusalén huaknopo̱e̱’eritehuapa’ bayokhue’dik e̱e̱’nayo oro’
huakka’da birae’dik o̱’e̱a̱poy. Huakka’ huakupe on’bayokapo a’nen daka’
ijnopo̱e̱mey. Yokhue’ e̱e̱’nayo huakka’da birae’dik i̱jje̱a̱poy. Opuda̱kon
birae’dik mo’e̱ne.
5 Konige̱po huakkuruda Titoere nog botta’ huama’buyere opudte
mata’mona’dik i̱jje̱a̱poy ijnopo̱e̱y. A’nenda “Huakka’ huakupe
o’bayokika’apoy.” Boa’uyne. Titomeya̱ huakupe e’bae’ opudomeytaj
bo’tihuapokapone. Ken opuden huakupe opuda̱da e’bayokta’ bo’paknok
on’manigbae’apo. Doa yan’bayokti’ enakda bayokhue’dik mo’e̱ne.

6 Konig ta'ba huabatuke'eri sue'da huakid e'batuke'nayo sue'da o'kerekpo.
Sue'da aypo o̱'e̱a̱po. Noga̱ ta'ba o̱gka'depo huakka' e'batuke'nayo huakka'da
o'kerekpo huakka'da aypo o̱'e̱a̱po. Konigti sue'da huakupepi' pai'da
aratbuttaj e'bayoknayo sue'dation mo'mato̱e̱a̱po. Huakka' e'bayoknayo
huakka'nada mo'mato̱e̱a̱po.
7 Durugteda huabayokeritaj Diosa di' mo'maika'ne. Huanopoya'da
e'bayokta' yan'eretpakpo yan'bayokikati'. Pakhue' e̱e̱'nayo yokhue'
yan'maika'. Be'api' yayok enapi' yokhue'dik yanika'.
8 Opudtaj katepi' huakka'da bayokika'dik mo'e̱ne Diosa. Nogda nogda
huakka'da bayokika'dik mo'e̱ne. Aya'da bo'pakika'nig bayokdik mo'e̱ne.
Ken aya'da bo'pakika'nig to̱e̱dik mo'e̱ne kenpa'ti opud nogomeytaj bati-
huapokika'dik mo'e̱po kenpa'ti bayokika'dik mo'i̱ka'apo.
9 Apagba'te
Pai'da hua̱e̱'eri aratbuttaj be'api' huakka' e'bayokika'nayo aratbuta kentaj
okkahuehue' o̱'neonhuahuika'apo. Apagba'a kenpa' oa'.
Opudomey sonnopo'da mo'e̱po e'bayokika'nayo Diosa okkahuehue'
mo'e̱a̱po.
10 Batuke'dik ka'nike'po Diosa huakid o'bayokika'. Kenpa'ti aypo
o'bakereka'ika'po o'bayokika'. Huakka' o'bayokika'nok ken nogtaj nogtaj
bayokika'dik mo'e̱po kenpa'ti nogtehuapa' huadaka'da manigkika'dik
mo'e̱ne. Pai'da hua̱e̱'eri aratbuttaj huakka' bayokika'dik mo'i̱ka'ne.
11 Huakka' a'bayokikaya'po huakka'da mo'mato̱ika'apone. Huakka'
huakupe mo'bayokaponok pai'da Jerusalényo̱ hua̱e̱'eria o̱'nen huakupe
on'baedepo durugda o̱'nepo Diostaj dakiti o'nona'apo.
12 Konige̱po Jerusalényo̱ hua̱e̱'eri huama'buytaj huakupe e'bayokde'te ay-
pobayo' o̱'nepopi' bae'dik o̱'neapo kenpa'ti nogi̱ti nogi̱ti nogda nogda Diostaj
dakitia' o'nona'onhuahua'apo.
13 Jerusalényo̱ hua̱e̱'eritaj kenpa'ti nogomeytaj opudomey huakka'
e'bayokde'te aya'ada on'tiahuaydepo Jesucristoen huadak hua'a opuda̱
moknopo̱e̱po Diostaj daka' mo'nigpe̱ika'nig mo'tinopo̱e̱a̱pone. Dios
huaboro'da o̱'e̱po aya'da ka'dik o̱'i̱ka'. Dios 'urunanada o̱'e̱. Kenomeya̱
huakka'ada on'batia'pakapo.
14 Kenpa'ti opudomeytaj Diosa di'nanada mo'e̱po 'urua'nanada mogkika'ne,
kenpa'ti Diosa mo'tinepahui'po huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Jerusalén
huaknopo̱e̱'eria kenda on'nopo̱e̱depo opudtaj di'nanada mo'e̱a̱pone. Opud-
taj kenpa'ti mo'tiona'pakika'apone.
15 Diosa ke'nen di'nanada e̱'ta̱e̱'tada nogsi'potida bo'yokuyate. 'Urunanada
bo'yokuyate. Konige̱po "dakiti Dios," mo'nona'ika'.

10

Pablo Jesúsen huata'moneri o̱'e̱po Diosen hua'a daka' o'manmadikika'nok huaknopo̱e̱'eria nigpe̱ika'dik o̱'nika'.

1 Cristoa aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti huiyoka manahue'
o̱'i̱ka'uyate. Cristo o'matinepahui'po o'mana'ika'uy. Do konig Cristonig i̱jje̱po
o'nona'ne. Huakka' opudtaj ijpakpo o'nona'ne. Do Pablo opudere i̱ji̱ka'po
huiyoka' onahue' o̱'nika'ne. Bidteda o̱'e̱poa'ta Pablo huiyoka' beroba'te
oa'ika'. Sue'ada kenpa' on'huaa'ika'.
2 Do huabokerekyo'da i̱jje̱po Diosen Noki̱re̱g to̱e̱hue' i̱jje̱po ijkika'nig ij-
mana'ika'nig sue'ada huabokereka do'taj nama'da menhuaa'po. Opudte
e'tiakde'te do'taj dakhuea' huahuaa'eritaj huiyokada manahue'dik ka̱e̱'po
huiokda onenhue'dik me'ne'po do'taj mentihuapok.

3 Huabokerektion ijjepo indariyo nogbokerekere ijika'po do'taj nama'da huaa'eritaj makme'pukhue' ijika'po toto'taj kenpa'ti toto'en huanaba'taj yogka'ikay.
4 Aratbut piya'a kumejte taka'taj on'barakika' ken konig donayo kahue' ijikay. Diosen teyda hua'a ijmanbatia'pakika'po huakka'tada Diostehuapa' ijmanopo'korea'ikay.
5 Ken be'api' huabokereka nama'da e'batia'paknayo "Diostaj oknopoehue'dik yanika'. Cristotaj oknopoehue'dik yanika'." Kenpa' e'mana'nayo Diosa be'tihuapokne nama'da on'mana'ika'nig aya'tada ijmanopoea'apoy. Aratbuta nama'da Diostaj o'noknopoepo kan'nopo'kore'po onte'ti Diostaj 'urua'da kanoknopoe'po kenpa'ti Cristotaj daka' kan'nigpeike'po Diosa be'tihuapokika'nok ijmana'ika'apoy.
6 Noga Cristotaj daka' bo'pakpo dakhuapada mo'nigpeika' opudomey noga nopo'korehue' ee'nayopi' kan'nopo'kore'po castiga ijmagka'apoy.
7 Daka' yan'tiahuaypo kenpa'ti daka' yan'nopoepo. Cristoen huamanbatia'pakeri ijjey huakka'mona mo'nopoika'. Dokon Cristoen huamanbatia'pakeri o'e yan'nopoika'.
8 Opudomey nogiti nogiti Diostaj yanoknopoika' nogiti daka' yan'nigpeika' kamanmadikike'po Cristoa me'ta'mona'uyne. Diosen hua'a o'nonika'ne. Do'taj nigpeedik me'nika' nogiti nogiti diga'da o'nonika'ne. Kenda kirigayo' o'nonika'po birahue' ijikay.
9 Huiyokda huadik do'hua opudtaj on'nigmadoya'nok opudtaj e'mamepu'keadta' pakhue' ijjey.
10 "Pabloa nogya' o'madoya'poa'ta huakka'dikda o'madoya'ika'. Huiyoka' o'madoya'ika'nig'a iyo oro'ere o'epo huiyokda ehue' o'epo kenpa'ti oro'ere o'epo sue'da huadak mona'ika'ne." Sue'ada opudomeya do'taj on'huaa'ika'ne.
11 Bidteda o'nokepo konigda ijnigmadoya'ika'po opudte ijtiakdepo konigti ijmanmadikikay. Kenpa' huaa'eritaj yan'manopoea'.
12 Opudomeya noga huata'da huadak ihuey on'tinopoika'. Kenomey huadak o'ne do konigti huadak ahue' ijikay. Kenomeya nogta nogta on'batiahuayika'po, "Ken sue'da huadak o'e, donayo huadaknada ijjey." Kenda nama'da on'batia'pakika'. Konig huasegda o'nepo sigpi' nopoehue'da o'nepo o'dika'.
13 Nogda nogda huadakda ijkikamey nama'da ahue' ijjeapoy. Kenyo'da kenda menigkika' Diosa mena'uynig ijkikay. Opudte Corintoyo yahuati' Diosa mena'uyne.
14 Keyo yahuati' Diosa mena'uynok ijhua'ika'uy. Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po ijhua'ika'uy. Opudte Corintoyo Jesucristoen huadak hua'a opudtaj huakkuruda o'non'batia'pakuyne. Do tiakhued ee'ted noga onbatia'pakhue' mo'uy.
15 Keyo Diosa ta'monahue' me'uyne kenpa'ti keyo nogbokerekomey on'manmadikika'deme'te. Keyoti huadakda ijkika'mey. Donayo ahue' ijikay. Opud nogiti daka' Jesucristotaj kanoknopoike'po opudtaj nogiti nogiti e'manmadika'ta' ijpaki.
16 Opudtaj nogiti nogiti o'nonmadikanhuahua'depo nogbayo opudenba adpen bahuahua'dik ijjeapoy. Kenteda nogomeya Cristoen huadak hua'a manbatia'pakhued e'nahuey'yo keyo e'hua'ta' ijpaki. Keya' noga on'manmadikame'te doakon e'hua'nayo keya' doyo'da Cristoen huadak hua'a ijmanmadika'mey ahue'dik ihuey.
17 "Huadakda ijjey." Kenpa'ti "Huadak ijkikay." Huata'da tinopoehue' yanika'. "Dios Huairiyo'da huadakda o'ika'." Kenpa'ti "Dios Huairi huadakda

o’kika’.” Yan’nopo̱ika’po yada’ikati’.
18 “Huadakda i̱jje̱y.” Kenpa’ti “Huadakda ijkikay,” be’api’ huata’da
e’huaika’nayo e’tinopo̱ika’nayopi’. Kennayo Diostehuapa’ dakhue’da o̱’e̱pi’.
“Huadakda o̱’e̱.” “Huadakda o’kika’.” Be’tapi’ Diosada e’huaa’nayo kennayo
huadak o̱’e̱.

11

Corinto huaknopo̱e̱’eria nama’da huamanmadika’eritaj on’bae’po on’pe̱ika’nig’a Pabloa Corinto huaknopo̱e̱’eriere ’urua’nanada o’kika’nok ke’nen e’mamadika’teyo’da nigpe̱ika’dik o̱’nika’apo.

1 Sue’da konig huaseg eapa’ e’nonbatia’pakpi’ do’taj daka’ men’pe̱e̱’.
2 Diosa o’paknok opudomeytaj huakka’nada ijpakikay. Huakka’da di’da
o̱’nika’ne. Opudomeytaj Cristotaj on’yokapone. Konig mune’yo̱ to̱e̱pakhued
dakhuea’ kikahuedo̱nig nogbokerektida e’to̱e̱pako̱nig opudomey Corinto
huaknopo̱e̱’eri Cristotaj e’yokta’ ijpakikay. Opudomeya̱ dakhuea’ kikahue’
mo’e̱po kenpa’ti Diostaj mo’nigpe̱ika’nok Cristotaj e’yokta’ ijpaki.
3 Konig bihuia Evataj nama’da ona’uyatenok Eva Diostaj nigpe̱e̱hue’
o̱’u̱yate. Konigti opudomeya̱ nama’da huamanmadika’eritaj
mo’nigpe̱e̱a̱petpi’ onte’ti Cristotaj daka’ di’ ehue’ mo’e̱a̱pet kenpa’ti
’urunopohue’ada nigpe̱e̱hue’ mo’e̱a̱pet. Kenda on’time’pukene.
4 Opud huaknopo̱e̱’erite nama’da huamanmadika’eriomeya̱
enhuatiakde’te Jesucristoen huadak hua’a nogpa’da on’nopo̱e̱po nama’da
monmadikapet. Jesucristoen huadak hua’a oro’omeynayo buttida
o’manmadikikay konig oro’ kenomeya̱ buttida manmadikahue’ o̱’nepo.
Kenomeya̱ en’tiakde’te opuda̱ bo’pakpo mo’manigpe̱e̱a̱petpi’ ijnopo̱e̱po
ijme’pukey. Kenpa’ti nog noki̱re̱g Diosen Noki̱re̱g ehue’ta’ bo’pakapet
ijnopo̱e̱po ijme’pukey. Konig dakhuea’ e’ka’ kan’manopo’yare’po
o’nonmadikikame’ne on’pe̱e̱nede nogpa’da e’manmadika’ e’nigpe̱e̱ta’
bo’pakapet ijnopo̱e̱po on’tome’pukne.
5 Kenomey huabokerek Jesucristoen huata’mona’eri o̱’e̱y nama’da
on’nopo̱e̱po ’urunanada o̱’e̱y huata’da on’tinopo̱e̱po. Huadakda o̱’nepi’.
Dokonpi’ huadak i̱jje̱y.
6 Do sue’da huadak huamanbatia’pakeri i̱jje̱nig’a kenda ijmanmadikikay
daka’ ijnopo̱e̱y. Diosen hua’a daka’ ijnopo̱e̱y. Kenda opudnayo daka’da
mo’nopo̱e̱ne. Onte’ti onte’ti kenda opudtaj on’nopo̱e̱a̱’uyne.
7 Jesucristoa oro’taj a’manopo’yareaya’po mo’nigbuey’uyne.
Kenda ijhue’da o’nonbatia’pakonhuahua’uyne kenpa’ti
o’nonmadika’onhuahua’uyne. Katetehue’ opudtaj o’nonmadika’onhuahua’uyne.
Kenda o̱gkika’po nama’da nigkahue’ o̱’nuyne. Opudomey Diostaj daka’
eknopo̱ikata’ on’tipakuyne. Opudte huadakda mo’e̱ on’nopo̱e̱a̱’uyne. Do
sue’da i̱jje̱po on’nopo̱e̱a̱’ika’uyne.
8 Opudomeytaj katetehue’ a’manmadikikaya’po nog huaknopo̱e̱’eria
huakupe menyokika’uyne. Opudtehuapa’ kenomeytaj konig e’baktiparatpa’
o’nokika’uyne.
9 Do opudere o̱’i̱kame’ne kenpa’ti menokapi’ aypobayo’ huakupebayo’
i̱jje̱depo “Beyok,” opudomeytaj onahue’ o̱’nikame’ne. Macedonia
huaknopo̱e̱’eri huama’buy e’tiakde’te aypoere huakupeere do’taj
beyokika’uynok. Aypopi’ huakupepi’ opudomeytaj beyok onahue’
o̱’nikame’ne. Kenpa’ti beyok onahue’ o̱’nika’apone.
10 Jesucristoen hua’a buttida o̱’e̱ ijnopo̱e̱po Cristoen huadak hua’a op-
udtaj o’nonbatia’pakika’po huakupepi’ aypopi’ beyok onahue’ o̱’nika’ne.

Aya'da huabada Acaya huadaribayo aypo huakupepi' beyok onahue'dik o̱'nika'apone. Konigẹpo durugda i̱ji̱kay.
11 Opudtaj huakka' di' o̱'nepo opuden huakupe bakbaehue' o̱'nikame'po "Pabloa oro'taj di' ehue' mo'ẹ̱ne," ahue' yane'. Huakka'da do'a di' o̱'nene. Diospi' o'nopo̱ẹ̱.
12 "Konig Pabloa o'kika' oro' konigti o'kikay." Kenomeya̱ nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'batia'paknig'a kenpa'tion kahue'dik o̱'nika'. Onte'ti nama'da manbatia'pakhue'dik ka'ne'po huakupe menyok ahue' i̱ji̱ka'apoy.
13 "Jesucristoen huamata'mona'eri o̱'ẹ̱y." Kenomeya̱ huabokerek nama'da o̱da'nig'a Jesucristoen huamata'mona'eri ehue' o̱'ne. Nama'da huamanmadika'eri o̱'nika'po "Oro' Jesucristoen huamata'mona'eri o̱'ẹ̱y," nama'da e'manopo̱ẹ̱a̱'ta' on'pakika'.
14 Kenomeya̱ nama'da huamanmadika'eria nama'da on'manika'nigtaj do'taj okme'pukehue' me'nene. Konigti toto' huairi huadaknanada i̱jjẹ̱y nama'da o'mana'ika'. Konig Diosen jeyda huata'mona'eri i̱jjẹ̱y toto'a nama'da o'mana'ika'.
15 Konigẹpo oro' huadakda o̱'ẹ̱y kenpa'ti huadakda o'kikay. Nama'da huamanmadika'eriomeya̱ toto' huairien huanaba' o̱'nepo nama'da e'manopo̱ẹ̱a̱'ikata' on'pakika'. Nama'da huamanopo̱ẹ̱a̱'eri o̱'nenok Diosa castiga o'magka'apo.

Pablo Jesucristoen huata'mona'eri o̱'ẹ̱po pai'da o'nopo'unhuahua'uyate.

16 Onte'ti o'nona'pone. Pablo huasegda o̱'ẹ̱ opuda̱ oknopo̱ẹ̱hue' mene'. Huaseg o̱'ẹ̱pi' eknopo̱ẹ̱pi' huata'da ijtia'pakapoy kenda do'taj me'nigpẹ̱ẹ̱'. Konig huasego̱nig i̱jjẹ̱po do huata'da ijtia'pakapoy. Huadakda i̱jjẹ̱po huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy. Opudomeya̱ me'noknopo̱ẹ̱'po kenpa' sue'pi' huata' ijtia'pakapoy.
17 Cristoa onahue'tada ijjay. Konig huaseg ẹ̱'ẹ̱a̱dapi' huadakda i̱jjẹ̱po huadaka' ijkikay huata'da ijtia'paki.
18 Huakka' nogomey huadakda i̱jjẹ̱po huadaka' ijkikay opudtaj bo'huaa'ika'. Dokon konigti huadak i̱jjẹ̱y huata' ijtia'pakapoy. Huadakda i̱jjẹ̱po huadaka' ijkikay huata' ijtia'pakapoy.
19 Oro' huakka'da o'nopo̱ẹ̱y opud huata'da mo'tinopo̱ẹ̱po huasegtataj durugteda mo'mapẹ̱i̱ka'.
20 "Do'taj mentihuapokika'." Nama'da huamanmadika'eria opudtaj mona'ika'. Beyok huakupe nama'da huamanmadika'eria mona'ika'. Opudtaj nama'da o̱gkika'. Dakhue'da mo'ẹ̱. Opudtaj mona'ika'ne. Opudtaj bo'pebasika'. "O̱gkika'nig kenpa'da yan'batik." Nama'da huamanmadika'eritaj opuda̱ manahue' mo'ẹ̱.
21 Ijme'pukpo ken konig opudtaj o̱gkahue' i̱ji̱kamey. Ijbira'po opudtaj o'nona'ne.
Huadakda i̱jjẹ̱y kenomey nama'da huamanmadika'eria huata'da on'tia'pakika'. Dokon konigti huadak i̱jjẹ̱y a'dik i̱jjẹ̱nig'a konig huasego̱nig i̱jjẹ̱po o'nona'apone.
22 Kenomey nama'da huamanmadika'eri hebreo hua'ate huaa'pakeri ya̱'nepi'. Do kenpa'ti hebreo hua'ate huaa'pakeri i̱jjẹ̱y. Israel aratbut ya̱'nepi'. Do kenpa'ti Israel aratbut i̱jjẹ̱y. Abrahamen huayayo ya̱'nepi'. Dokon Abrahamen huayayo i̱jjẹ̱y.
23 Kenomey Cristoen huanaba' ya̱'nepi'. Sue'da huadak huanaba' o̱'nenig'a donayo Cristoen huanaba' i̱jjẹ̱po huadakda i̱jjẹ̱y. In ijja'po konig huaseg eapa' ijjay. Nama'da huamanmadika'erinayo sue'da

ǫgkadhuahuame', donayo huakka'da ijkadhuahua'mey. Kenomeytaj suhuigdapi' e'pidbianig on'mabitbitonhuame'te. Do'taj huakka'da e'pidbianig mo'bitbitonhuame'ne. Huabakudą' jakyo sue'da on'bakudąme'. Do'tanayo huakka'da megkudi̱kame'ne. Nogok nogok donayo huakka'da huabueydikte i̱ji̱ka'uy.

24 Nogok nogok huabanigąą' judío aratbuta me'bitbitme'ne. Treinta y nuevea' me'bitbitme'ne.

25 Bapaa' huę̱ypa'a menbitbitme'ne. Nogme'noetida huidą menpaea'uyne. Ę̱'pǫgte kusi'petone'te ehua'te kusi'petone'ą menta'kotuyne. Bapaa' menta'kotuyne. Ę̱'pǫgtone'yǫ ijta'kotaymey. Nogtia' eksik nogtia' huame'noe kusi'pe e'ta'kotde'te kusi'peente ijbetonhuamey. Ijkubodhuamey.

26 Cristotaj ijnigpeonhuahua'ika'po nogda nogda huakka' jakyo ijhua'udhuahuikamey. Kę̱yą' ta'kotdikda nogda nogda huiyokhuę̱da huąhuę̱ yoktegonhuamey. Dagte kę̱yǫ huabereeri ę̱'nika'yo do'taj okberediktada ijhua'udhuahuikamey. Nogyǫ nogyǫ huiyokda judío aratbutyo do'hued aratbutyo i̱jjunhuahuikamey. Kę̱yǫkon nog aratbut huiyokda ę̱'ne'tada i̱jjunhuahuikamey. Huakka' jakyo aratbutpi' do'taj dakhuea' ǫgka'dikpi' ę̱'ne'tada i̱jjunhuahuikamey, kenteda jakbahue'yo do'taj huiyokda ǫgka'dikpi' ę̱'ne'tada i̱jjunhuahuikamey, huiyokda ę̱'pǫg ta'kotdik ę̱ę̱'tada yoktegikamey, kenpa'ti huama'buy hueretda ehue' do'taj ǫgka'dikpi' ę̱'ne'tada i̱jjunhuahuika'mey.

27 Cristotaj ijnigpe̱ika'po huakka'a'da ijnigbaadhuahuamey. Kenpa'ti sikyotion ijkadhuahuikamey. Sue'pi' ijtay'ikamey. Nogyą' nogyą' ijkusitokonhuahuamey kenpa'ti maymayta' ijjadhuahuamey. Nogok nogok a'tiona'pakya'po bapehue' i̱ji̱kamey. Nogok nogok ijjuju'pakonhuahuamey. Sue'da yudtaj ijto̱ikamey.

28 Kenda kenpa'ti nogda nogda pai'da ijnopo'unhuahua'po kenpa'ti aya'da Cristoen huaknopǫę̱'eritaj ijmatimepu'kikay. Menpa'ti daka' Jesucristotaj yan'nigpe̱ikapet aya'me'noeteda ijnopǫę̱po ijmatimepu'kikay.

29 Opud be'api' sue'da eknopǫę̱'nayo nama'da eka'nayopi' kenomeytaj ijmatinepahui'po. Kenoka' be'api' opud huaknopǫę̱'eritaj dakhuea' e'toka'nayo ijhuadiaypo kenpa'ti ijtibira'apoy.

30 Do huadakda i̱jję̱y huata'da tinopǫę̱'dik ę̱ę̱'nayo tey ehue' i̱jję̱po, Diostaj pai'da ijnignopo'ę̱po ijtia'pakapoy.

31 Dios Huairi Jesucristoen huaoj huadakda ǫ̱'ę̱po kenpa'da huadakda o'kika'. Aratbuta kenpa' tia'pakika'dik ǫ̱'ne. Diosa buttida oa' me'tinopǫę̱ne.

32 Damasco huakka' jakyo do ę̱'ǫ̱yte sorotataj do'taj huabakudą' jakyo a'tohuaya'po huairi Aretasen gobernador huairia sorotatataj do'taj Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Huakka' jak kuru huid jekbirik huakbogpete Pablotaj ka'duke'po o'mata'mona'uyate. Pablo a'monya'po jekbirik huakbogpete e'ǫ̱rǫknayo sorotataa tohua'dik ǫ̱'nenig'a

33 huakka' jakya' jekbirik ventanaya' kusogtone'te do'taj jekbirik kurupen me'nonhuaraka'uyne. Huakka' jak jekbirik kurupen e'nonhuaraka'de'te ijmakmon'uy.

12

Kurudyǫ Diosenbayo Pabloa o'tiahuay'uyate. Diosa Pablotaj 'urunanada o'nopǫę̱ą'uyate.

1 Huadakda i̱jję̱y be'api' huata'da e'tia'paknayo huadak ehue' ę̱'ę̱ąda huadakda i̱jję̱y donayo huata'da tia'pakdik i̱jję̱y. Kurudyǫ Dios ǫ̱'i̱ka'po be'tiahuaya'uyne kenpa'ti Dios Huairia 'urunanada me'nopǫę̱ą'uyne.

2-3 A'nenda catorce huabayok kurudyo̱ kente Dios o̱'i̱ka'po Diosen
Noki̱re̱ga̱ be'tobehuikuyne. Cristotaj yoknopo̱i̱ka'uynok be'tobehuikuyne.
Hua̱so̱'dapi' noki̱re̱gpi' kurudyo̱ be'tobehuikuyet nopo̱e̱hue' i̱jje̱y. Diosanayo
o'nopo̱e̱.
4 Paraíso 'urubayo kurudyo̱ kenteda Diosere aya'da Diosen huabak-
tie'ea'eria durugnanada o̱'neonhuahuika'apo. Ke̱yo̱ Diosa be'tobehuikuyne.
Ke̱ya̱'da Diosen hua'a ijmape̱e̱'uy. Kendikti nogomeytaj manahue' yanikati'.
5 Paraíso ijhua'uypo huadakda i̱jje̱y tia'pakdik e̱'e̱a̱da huadakda i̱jje̱y
tia'pakhue' i̱jje̱po tey ehue' i̱jje̱nigtaj ijtia'pakapoy.
6 Huadakda i̱jje̱y kenpa'ti daka' ijkikay huata'da e'tia'pakta' e'paknayo
huata' tia'pakdik i̱jje̱y. Nama'da tia'pakhue' i̱jje̱po huata'da buttida ij-
tia'pakikay. Huadakda i̱jje̱y. Daka' ijkikay tia'pakdik e̱'e̱a̱da kenpa'
tia'pakhue' i̱jje̱y. Huadakda i̱jje̱y. Huadakda ijkikay. Aratbuta tinopo̱e̱hue'
me'ne'po manahue' i̱jje̱y. Kenyo'da kenda do'taj men'tiahuaypo kenpa'ti
men'pe̱e̱po kenda men'tinopo̱e̱'.
7 Kurudyo̱ kenda ijtiahuay'uynigtaj kenpa'ti ijpe̱e̱'uynigtaj 'urunanada
o̱'u̱ynok huadakda do i̱jje̱y do huata'da tinopo̱e̱hue' a̱'e̱ya̱'po pai'da nopo̱e̱'dik
i̱ji̱kay. Konig e'pida e'tiokhuedpa' huanopoya' i̱ji̱kay. Kenda kake'po Diosa
o'pakme'nok toto'en huata'mona'eria behuatiakme'ne.
8 "Huakka' pai'da ijnopo'unhuahuika'po do'taj be'yare'po toto'en
huata'mona'eritaj mekmaena'." Jesús Huairitaj bapaa' huata'da
ijnigtiona'pakme'nig'a
9 "Ontaj di' o̱'i̱ke'ne. Kenpa'da di' o̱'e̱po nog pakhue'dik o̱'e̱nok aratbut
tey ehue' e̱e̱'nayo doa teyda i̱jje̱po batiahuaya'dik i̱ji̱kay." Jesús Huairia
mena'uynok ken tey ehue' i̱jje̱po durugda i̱jje̱po Dios teynanada o̱'i̱ka' bati-
ahuaya'dik i̱ji̱kay.
10 Konige̱po tey ehue' i̱jje̱po durugda i̱jje̱y. Aratbuta dakhuea' do'taj
en'tidike'te durugda i̱jje̱y. Sue'da aypo ijto̱e̱po e'kusitokpi' durugda i̱jje̱y. Je-
sucristotaj ijnigpe̱i̱ka'nok aratbuta dakhuea'da menogka'nok durugda i̱jje̱y.
Jesucristotaj yoknopo̱e̱po pai'da ijnignopo'e̱po durugda i̱jje̱y. Konige̱po
kenoka' tey ehue' i̱jje̱nok Diosa be'teypaka'ne kenpa'ti be'tihuapokne.

Corinto Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj Pabloa o'matimepu'ke'uy

11 Do'taj huadakda tia'pakdik e̱'ne'tada konig tia'pakhue' o̱'neme'nok konig
opudere huadakda ijkika'uy huasego̱nig huata'da opudtaj madoya'dik i̱jje̱y.
Dopi' sigda huadak e̱e̱'pi' inomey 'urunanada huamanmadika'eri huadak
o̱'ne mo'tinopo̱e̱pi' dokon huadak i̱jje̱y yan'nopo̱e̱'.
12 Diosa be'teya'nok opudere 'urua'da on'nigkadhuahuika'uyne. Konig
Diosayo'da ka'dik o̱'e̱nok ijkika'uy. Ijbayarea'uy. Konig aratbuta tiahuay-
hued o̱'nika'nig doa on'nigka'uyne. E'ka'te, "ka'tihuay" opudomeya̱ on'da'uy.
Do Jesucristoen huamata'mona'eri i̱jje̱y. Kenda opudomey kan'nopo̱e̱'po
konig Dios e'ka'pa' 'urua'da o'nigkika'uyne. Opud Corinto huaknopo̱e̱'eriere
i̱jje̱po kenda on'nigkadhuahuika'uyne.
13 Nog huakka' jakyo nog Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj Jesucristoen
huadak hua'a daka' ijmanmadikika'uy. Opudtakon konigti daka'
on'manmadikika'uyne. Kenomeya̱ huakupe bo'yokika'uy. Opudtanayo
"Huakupe yokhue' mene'," o'nona'uyne. Opudomeytaj nama'da ena'nayo
do'taj bekkahuea'.
14 Onte'ti opudtaj a'bata'huadunhuahuaya'po ijhuahua'apoy. Bapaa'
ijhuahua'apoy. En'mandikayo'da huakupepi' beyok onahue'ada
o'noke̱a̱pone. Opuden huakupe pakhue' i̱jje̱po Jesucristotaj opuda̱ daka'
eknopo̱e̱' kenpa'ti do'taj daka' e'pe̱e̱ta' kenyo'da ijpaki. Doa huakkuruda

Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakpo o'noknopoea'uyne. Konigepo do konig opud huaknopoe'erien huaojonig on'taene. "Huakupe beyok, do'huedsi'po," onahue' o'nika'ne konigepo huaojomeyapi' huasi'potaj on'bayokika'. Huasi'poanayo huaojomeytaj bayokhue'dik o'nika'.

15 Do konig opudomeyen huaojonig ijjepo opudomeytaj huakka'nanada on'pakne. Ijpakpo opudtaj katetehue' on'manmadikanhuahua'apone kenpa'ti on'tihuapokonhuahua'apone. Nogiti nogiti Jesucristotaj kanoknopoe'po Diosere kan'noeonhuahuike'po on'tihuapokonhuahua'apone. Opudtaj nogiti nogiti di' o'nika'nig'a do'taj di' o'nenok nogiti nogiti di' ehue' menika', ijnopoepo.

16 "Pabloa oro'en huakupe okbaehue' mo'uyne." Opudomey be'api' yan'batia'pakapetnig'a "Pabloa nogpa'da oro'taj dakhuea' mogka'po konig nama'da mogka'uyne." Yan'batia'pakapetpi'.

17 Kan'manmadike'po huabokerektaj opudte ijnigmata'mona'uy. Opudomeytaj nama'da kamagke'po bata'monahue' o'nuyne. Opuden huakupe pakhue' o'nepo okbaehue' o'nuy.

18 "Corintoyo huaknopoe'eritaj yan'bahuahuati'." Titotaj nog huaknopoe'erieretaj ijmana'uy. Titoa nama'da magkahue' mo'mae'uy. Tito doere konigti o'nopoikay kenpa'ti konigti o'kikay.

19 "Pablo huadakda o'e." Opudomeya do'taj kan'tia'pake'po huata'da daka' o'batia'pak opudomeya nama'da on'tinopoetpi'. Kenpa' tinopoehue' mene'. Diosa be'tiahuayika'ne Jesucristotaj yoknopoepo opudtaj on'nigmadoya'ne kenpa'ti' konigepo opudomey Diostaj nogiti nogiti kanoknopoe'po Jesucristotaj yoknopoepo on'nigmadoya'ne, huadi'da egomey pogomey.

20 Opudtaj ijhuahua'apoy. On'huatiakdepo kenda opudomeya bo'kika'nok do'hua pakhue'dikpi' o'neapet ijme'puki. Kenpa'ti do'hua on'huatiakdepo kenda do'hua o'nogka'apetnig opudomeykon kenda pakhue' mo'eaapet. Kenda on'tomepu'kene Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj ighua'da mo'mana'pakapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opuda nogtaj nogtaj dig mo'bahuahuayapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te opuda dig mo'mahuanopoeapetnok on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te huata'da huakka' bo'eretpakikapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te aya'da on'peepo huayahuaya dakhuea'da mo'bahuaa'apetnokpi' on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te nogtaj nogtaj mo'manmahui'iapetnok on'tomepu'kene. Do'hua en'huatiakatode'te opudomeya huata'da huakka' di'nanada ijjey mo'nopoeapet on'tomepu'kene. En'huatiakatode'te aratbuta onteteyo' dakhuea'da yan'magka'apet ijnopoepo opudtaj on'tomepu'kene.

21 Kenpa'ti opudomeyte onte'ti en'huatiakatode'te opuda sue'da a'nen dakhuea'da bo'kika'depo nopo'koreahued mo'epo kenpa'ti nogomeya e'bokerekbo ogka'po e'mune'bo' ogka'po nogtaj nogtaj on'bakdejpo Diostaj dakhuea'da ogkika'po do en'huatiakde'te opudomeytaj diga'da okbira'dik ijjeapetpi', huakka'da huikdik ijjeapetpi'. Kenda ijme'puki.

13

Daka' yag'kikati' Pabloa o'maboroaypo kenpa'ti saludos o'manigdikta'mona'uyate.

1 Onte'ti opudtaj ijhuahua'apoy. Bapaa' ijbahuahua'apoy. A'bata'huadunhuayapo ijbahuahua'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' eka'nayo castiga ijmagka'apoy. Huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'de'te kentaj castiga kagke'po dakhuea' o'ka' bapapi' bottapi' bahuaa'dik o'ne.

2 Opudomeya̱ nogte dakhuea'da boka'uy. Diostaj nigpe̱e̱hue'ada
dakhuea'da boka'uy. "Yan'nopo'korea', dakhuea' e'ka' yan'batik," o'nona'uy.
Bottaa' opudtaj on'ta'huadunhuahua'po "Yan'nopo'korea' dakhuea'
e'ka' yan'batik," o'nona'uyne. Oy opudtaj ta'huade̱hued i̱jje̱po onte'ti
konigti o'nona'ne. Do onte'ti en'huatiakde'te kenomeyerea nogomeyerea
nopo'koreahue' e̱e̱'nayo kenpa'ti dakhuea' e'ka' batikhue' e̱e̱'nayo castiga
o'nogka'apone.
3 Cristoa mena'nok ijmaboroayikay kenda e'nopo̱e̱'ta' bo'paknok dakhuea'
huaka'eritaj Diosa castiga e̱gkade'te mo'nopo̱e̱a̱po. Cristoa opudtaj e̱gka'te
teynanada o̱'e̱po mo'nopo'to̱i̱ka'.
4 Huabokereka Cristotaj hue̱ypa cruzte e'arakte konig teyhue' e̱e̱'tada
oynayo Dios teynanada o̱'e̱po Cristotaj o'noeanhuahuika'. Konig
Cristo teyhue' o̱'u̱yate. Oro' kenpa'ti teyhue'da o̱'i̱kay. Opudtaj
a'tihuapokya'po kenpa'ti a'manmadikaya'po Cristotaj daka' oknopo̱e̱nok
Diosa mo'nopo'to̱e̱po mo'nopo'teypaka'nok 'urunanada o'noikay.
5 "¿Menpa' do daka' Jesucristotaj yoknopo̱e̱?" Daka' o̱'nada yan'nopo̱e̱'.
"¿Menpa' Cristota' daka' ijnigpe̱i̱ka'?" Daka' onda yan'nopo̱e̱'. "¿Menpa'
hueretda Diosen huabaktie'ea'eri i̱jje̱?" Daka' onda yan'nopo̱e̱'. Daka'
eknopo̱e̱'nayo Cristoa opudennopo' o'nopo'to̱e̱po hueretda Cristoen o̱'e̱y
nopo̱e̱'dik mo'e̱.
6 Cristotaj yoknopo̱i̱kay kenpa'ti Cristoa me'nopo'to̱i̱ka'ne. Buttida ijjay.
Kenda opudomeya̱ eknokotta' ijpaki.
7 Opudomey dakhuea' kahue' ka'nike'po ijmanigtiona'pakikay. Cristotaj
yoknopo̱e̱po buttida ijjay kan'nopo̱e̱'po konige̱po kenpa' nigtiona'pakhue'
i̱jje̱y. Opud dakhuea' kahue' e̱'nika'ta' ijpaki. Pabloa 'uruda oknopo̱i̱ka'po
kenpa'ti huadakda o̱'i̱ka' do'taj kan'batia'pake'po manigtiona'pakikahue'
i̱jje̱y.
8 Cristotaj mo'nigpe̱i̱ka'po buttida e'huaa'nayo castiga o̱gkahue'dik i̱jje̱y.
Cristotaj nigpe̱e̱hue' mo'e̱po buttida e'huaa'nayo castiga o̱gka'dik i̱jje̱y.
9 Castiga o̱gkahue'dikonig i̱jje̱po konig huiyok ehue' i̱jje̱y kenpa'ti opu-
domey Diostaj daka' mo'nigpe̱i̱ka'po konig Diostaj teyda mo'e̱nok menokiti
durugda i̱ji̱ka'apoy. Opudomey nogi̱ti nogi̱ti 'urua'nanada ka'nigpe̱i̱ke'po
ijmanigtiona'pakikay.
10 Dakhuea' huaka'eritaj huiyoka' maboroaydik i̱'e̱, castiga o̱gka'dik
i̱'e̱ Jesús Huairia mena'uyne. Do yo̱kye̱depo huiyoka' maboroayhue'
a̱'e̱ya̱'po huahued i̱jje̱poed daka' ijmanigmadoyay. Opuda̱ nogi̱ti nogi̱ti
kanoknopo̱e̱'po kenpa'ti okbatikhue' ka'ne'po Jesús Huairia mena'uyne.
11 Kenyo'da on'nigmadoya'ne, egomey, pogomey. Yan'durugpak, dakhuea'
eka'nayo yan'nopo'korea', nogi̱ti nogi̱ti Jesucristotaj yan'nigpe̱i̱ka'. Do'takon
mennigpe̱i̱ka'. Nogtaj nogtaj bahuadiayhue' yanika'. Nogtaj nogtaj
yan'manopo'noeya̱'. Dios di' o'maika'po huamanoeya̱'ika'eri o̱'e̱po opudere
ka'nike'.
12 Nogtaj nogtaj di'da yan'maepo huayahuaya yan'mabajbaj.
13 Aya' huaknopo̱e̱'eri huama'buya saludos on'manigdikta'mona'.
14 Jesucristo Huairia opudtaj daka' bo'tihuapokike'. Diosa di' mo'maike'.
Diosen Noki̱re̱ga̱ opudtaj kamanopo'to̱i̱ke'.

GÁLATAS
Galacia huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Galacia huadaribayo huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

1-2 Do Pablo i̱jje̱y. Opud Galacia huadaribayo huaknopo̱e̱'eri mo'e̱po Diostaj a'tiona'pakya'po bo'kupopakika'nok opudomeytaj on'nigmadoya'ne. Aya'da huaknopo̱e̱'eri huama'buy doere o̱'nepo on'nigmadoya'ne. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Jesucristoa Apag Dioserea men'ta'mona'uyne. Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada̱'uyate. Huakudaka'da e'bueytada o'noyhuada̱'uyate. Huabokereka do'taj ta'monahue' me'nuyne.

3 Apag Diosa oro'en Huairi Jesucristoerea opudomeytaj daka' mo'matinepahui'po montihuapokike' mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'manoike'.

4 Aya' huadaribaya' aya' aratbut dakhuea'da o̱gkika'. Konigti dakhuea' kikahue' ka'nike'po Jesucristoa o'pakpo oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Oro'en Apag Diosa o'paknok Jesúsa mo'nigbuey'uyate.

5 "Dios huadaknada o̱'e̱." "'Urunanada o̱'e̱ Dios." Oro' kirigayo̱' okbatikhue'ada mon'batia'pakika'. Dios huadaknada o̱'i̱ka'nok mon'batia'pakika'.

Kan'nopo'kore'po nogda e'manmadika' hua'a ehue' o̱'e̱.

6 Diosa di' me'e̱'po, "yan'nopo'korea'po me'noknopo̱e̱po do'taj men'nigpe̱i̱kati'," mona'uyne. Opudomey moknopo̱e̱po mo'nigpe̱e̱'uynig'a oy i̱da Jesucristoen hueretda e'manmadika' mo'dikendepo nog e'manmadika'kon moknopo̱e̱depo. Konig nog e'noeanhuahuika' e'manmadika' moknopo̱e̱'denig'a. Kenda nog e'manmadika'nayo noeanhuahuikahue'dik mo'e̱ne. Konige̱po diga̱'da ijmepu'key.

7 Nog e'manmadika' Diosere e'manoeanhuahuika' hua'a ehue' e̱e̱'tada suhue'ada huabokereka nama'da opudomeytaj monmadika'nig'a nogpa'ded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da monmadikika'ne.

8 A'nounhuahuikaya'po kate ka'dik mo'e̱. O'nona'uyne do'a. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik mo'e̱ne. Hueretda huadik o'nona'uyne. Be'api' do'api' Diosen huata'moneriapi' nogded e'noeanhuahuika' hua'a nama'da e'manmadika'nayo Diosa kentaj castiga diga̱'da o̱gka'dik o̱'e̱a̱po.

9 Konig huaboa'da o'nona'ne on'nigmadoya'po ona'ti o'nona'ne. Jesucristoen e'noeanhuahuika' hua'a o'nonmadika'uyne opudomeya̱ mo'pe̱e̱depo moknopo̱e̱'uyne. Nogded e'nounhuahuika hua'a be'api' e'manmadika'nayo Diosa castiga diga̱'da o̱gka'dik o'maeapo, ijjay.

10 Kenpa' ijmana'po aratbuttaj e'madurugpaka'ta' pakhue' i̱jje̱y. Kenpa'ti "Pablotaj ijpaki," aratbuta e'huaa'ta' pakhue' i̱jje̱y. Diostayo'da e'durugpakata' ijpakpo Cristoenyo'da ijkika'po kenda huaboa'da ijjay.

Cristotaj huadak hua'a nogyo̱ nogyo̱ kamanmadikike'po Diosa Pablotaj o'manigta'mona'uyate.

11-12 Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a nogyo̱ nogyo̱ aratbuttaj ijmanmadikika'uy. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a

huabokerekapi' onahue' me'nuyne kenpa'ti onmadikahue' me'nuyne. Jesucristoayo'da me'nopo̱e̱a̱'uyne. Huanounhuahuika' hua'a Cristoen huadak hua'a me'nopo̱e̱a̱'uyne. Kenda yan'nopo̱ika', egomey, pogomey.

13 Konig judío aratbut o'noknopo̱ika'po o̱gkika'nig do'huakon konigti ijkika'uy. Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj diga̱'da ijmagkika'uy. Huabakuda̱' jakyo ijbakudika'uy kenpa'ti kan'barake' ijja'po ijmata'monika'uy. Kenda opud Galacia huaknopo̱e̱'eri on'tipe̱ika'uyne.

14 Konig oro'en judío adhuea'pane' Diostaj o̱gkika'uyatenig kenpa'ti o'noknopo̱ika'uyatenig dokon huakka' ijjeretpakpo daka' ijkika'uy. Judío huabokerek do konigok o̱'nepo suhue'da on'nopo̱e̱po suhue'da o̱gkika'uy. Donayo huakka'da ijnopo̱e̱po huakka' ijkika'uy.

15 Do si'poe̱hued e̱e̱'ted Diosa bektie'ea'uyate. Huakka' di' me'e̱po "Saulo, Saulo, do'taj oyda menigpe̱ikati'," mena'uyne. Ken Diosa o'pakpo

16 Jesucristo ke'nensi'potaj meknopo̱e̱a̱'uyne. Judío aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'taj Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pake'po kenpa'ti yan'nopo'korea' yanoknopo̱e̱' kenpa'ti yan'nounhuahuika' kamanike'po Diosa Jesucristotaj meknopo̱e̱a̱'uyne. Kenoka' kenda Diosa meknopo̱e̱a̱'de'uyne aratbuttaj batia'pakhue' i̱jje̱'uy. Jesucristotayo'da yoknopo̱e̱po be'tapi' batia'pakhue'dik i̱jje̱'uy.

17 Kenpa'ti Jerusalénye̱ huakkurueri Jesúsen huamata'moneritaj a'mape̱e̱a̱ya'po kenoka' huahue' i̱jje̱po aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo Arabia huadaribayo ijhua'uy. Diosayo'da buttida hua'a Jesucristotaj meknopo̱e̱a̱'uyne. Nogok Damasco huakka' jakyo ijkume'uy.

18 Bapa' huabayok e'pokde'te Pedrotaj a'ta̱'e̱ya̱'po Jerusalénye̱ ijhua'uy. Botta' semana i̱jta̱e̱'uy Pedrotaj.

19 Nog Jesúsen huamata'moneritaj tiahuayhue' i̱jje̱'uynig'a Jacobotayo'da ijtiahuay'uy. Jacobo Jesús Huairien huama'buy o̱'e̱.

20 In on'nigmadoya'nig buttida ijjay. Diosa buttida meknopo̱e̱tane.

21 Nogok Siria huadaribayo kenpa'ti Cilicia huadaribayo Cristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy.

22 Huama'buy Cristotaj huaknopo̱e̱'eri Judea huadaribayo nogye̱ nogye̱ o̱gkupopakika' do'taj o̱ki̱e̱hued o̱'nuy.

23 Kenyo'da do'taj on'tipe̱e̱po, "A'nenda Pablo diga̱'da mogkika'uyne oro'taj. Oy nogye̱ nogye̱ o'hua'po, Cristoen huadak hua'a o'manbatia'pakpo Cristotaj oknopo̱e̱'dik mo'e̱. O'mana'ika'. A'nenda Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj e'madakea'ta' o'pakika'uyate." On'tipe̱e̱'uyate.

24 Pablo o'nopo'korea'po Cristotayo'da oknopo̱e̱'uy. Konige̱po "Dakiti Dios, huadakda i̱'e̱ne." Cristoen huaknopo̱e̱'eria o'nona'onhuahua'uyate.

2

Nog Jesúsen huamata'moneria Pablotaj o'de'uy. Pablo Jesúsen huamata'moneri o̱'e̱de'uyatenok o'de'uy.

1 Catorce huabayok e'pokde'te Jerusalénye̱ onte'ti ijhua'uy. Bernabéere Titotaj o'tohua'uy.

2 Jerusalénye̱ hua'dik i̱'e̱. Diosa me'nopo̱e̱a̱'uynok ijhua'uy. "Pablo Jesúsen huamata'moneri ehue' o̱'e̱. Nama'da o'manmadika'." Judío huaknopo̱e̱'eri huairia onahue' me'ne'po. Jerusalénye̱ Cristotaj huaknopo̱e̱'eri huairitayo'da ijmanbatia'pakuy. Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱po mo'nigbuey'uyate. O'noyhuad'uyate. Kentaj aya'ada oknopo̱e̱'dik kenpa'ti nigpe̱ika'dik ya̱'ne. O'noknopo̱e̱po Diosere on'noeonhuahuika'apo. Nog aratbuttaj judío aratbut ehue'taj ijmanmadika'ikay. Kenda judío huairitaj ijmanbatia'pakuy.

3 Kenpa'ti Tito doere o̱'e̱po Tito judío aratbut ehue' e̱e̱'pi' "Huabokerek i̱'e̱po
huasi'dak oktegdik i̱'e̱." Huaknopo̱e̱'eri huairia Titotaj onahue' o̱'nuy.
4 "Titoensi'dak oktegdik o̱'e̱." Nama'da huaknopo̱e̱'eria huama'buya
ona'uynig'a. I̱re̱gi̱re̱g oro'omeyere o̱gkupopakpo kenpa'ti "Jesústaj
o'noknopo̱e̱po huabokereksi'dak okteghue'dik o̱'ne." Oro'a ea'te a'pe̱e̱ya'po
o̱gkupopakuy. Pablo nama'da oa' enata' onpakpo kenpa'ti, "Judío ehue'
hua̱e̱'eri huabokereksi'dak oktegdik o̱'ne yan'manmadika' kenpa'ti Moisésen
e'mana' nigpe̱i̱ka'dik ka'ne', yan'manmadika'." Nama'da huaknopo̱e̱'eria
oro'taj enata' on'pakuynig'a.
5 Nama'da huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj sigpi' manpe̱e̱hue' o̱'u̱y. Jesu-
cristotaj moknopo̱e̱nok Diosere mo'noeanhuahuika'apo buttida hua'a o̱'e̱
yan'nopo̱e̱' kenpa'ti Diosere a'nounhuahuaya'po huasi'dak bakteghue'dik
mo'e̱po kenpa'ti Moisésen e'mana' hua'ataj nigpe̱i̱kahue'dik mo'e̱ne. Ken
buttida o̱'e̱ oknopo̱e̱'dik mo'i̱ka'ne.
6 Jesucristoen huadak hua'a daka' ijnopo̱e̱po ijmanmadikika'denok
Jerusalényo̱ Cristotaj huaknopo̱e̱'erien huairia do'taj nog e'manmadika'
manmadika'dik ya̱'e̱ onahue' me'nuyne. Huairi e̱e̱'pi' huairi ehuepi' Dios
e'nopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'i̱ka'. Do'huakon kenpa' e'nopo̱e̱'ta' pakhue' i̱jje̱y.
7 Nogdikda yamanmadika' hueretda judío huaknopo̱e̱'eri huairia onahue'
me'nuyne. Judío aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'taj Jesúsen huadak hua'a kaman-
batia'pake'po Diosa do Pablotaj o'ta'mona'uyate on'nokotuyate. Konigti
judío aratbuttaj Jesúsen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa Pedrotaj
o'ta'mona'uyate. Judío huaknopo̱e̱'eri huairia on'nopo̱e̱'uyate.
8 Ken Diosa judío aratbuttaj o'ta'mona'uyate Pedrotaj. Konigti kenda Dios
judío aratbut ehue' e̱'hua̱e̱'taj do'taj me'ta'mona'uyne. Jesúsen huadak hua'a
huakka' aratbuttaj kamanbatia'pakike'po me'ta'mona'uyne.
9 Konige̱po Jacobo Pedroere Juanere huaknopo̱e̱'erien hueretda huairi
o̱'nepo Diosa Pablotaj o'ta'mona'uy kenpa'ti huakka'tada kamanopo'kore'po
Diosa be'tihuapokuyne Jacoboomey on'nopoenka'depo "Jesucristotaj
oknopo̱e̱po, huama'buy o̱'e̱y kenpa'ti oro'takon Diosa mo'ta'mona'uyne."
Do'taj Bernabétere mona'po kenpa'ti "Nog aratbuttaj judío ehue' e̱'hua̱e̱'taj
Jesucristotaj yanoknopo̱e̱' kenpa'ti yan'nopo'korea' yan'mana'. Oro'omey
judío aratbuttaj konigti o'mana'apoy." Oro'taj mona'po,
10 "Aratbut pai'da e̱'i̱ka'taj bayokika'dik yane'. Kenpa'ti nog aratbuttaj
yan'mana'." Jacoboomeya̱ mona'uyne. Kenda huakka' e'kika'ta' ijpakikay.

Antioquía huakka' jakya' "Nama'da i'kame'ne, Pedro." Pabloa ona'uy.

11 Nogok Antioquíayo Pedro o'tiakdepo dakhuea'da o'ka'uynok, "Nama'da
i'kame'ne, Pedro." Huakpoteda ona'uyne.
12 Sue'da judío huabokerektaj Jacoboa Pedrote o'mata'mona'uyate.
Huabokerek tiakhued o̱'nepo Pedro judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere
o'bape'ika'uyate. Enhuatiakde'te judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere Pedro sigda
sigda e'bape'ada o'bakbatikonhua'po. Judío huabokerek onhuatiakdepo
huabokereksi'dak baktega̱'dik o̱'ne on'manopo̱i̱ka'uy. Kenomeytaj Pedro
o'makme'pukpo judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere e'bape'ada o'bakbatikuy.
13 Pedroa huadakda ijkikay nama'da huata'da o'tinopo̱e̱po nama'da
o'ka'uy. Antioquíaya' nog judío huaknopo̱e̱'eri Pedrotaj on'tiahuayonhua'po
konigti o̱gka'po huadak o'kikay nama'da huata'da on'tinopo̱e̱nig'a kenomeya̱
konigti nama'da o̱gka'uy. Bernabékon o'tiahuayonhua'po kenpa'ti nama'da
o'nopoenig'a judío ehue' huaknopo̱e̱'eriere o'bape'po o'bakbatikuy.
14 Jesucristoen buttida hua'a Pedroomey o'noknopo̱e̱nig'a nama'da
o̱gkikame'nigtaj do'hua yoknokotdepo aya' huaknopo̱e̱'eritaj "Judío e̱'e̱a̱da

konig judío ehue' huae'eri i'kikame'. Konig Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kikahue' i'eme'. Diosere a'noeanhuahuikaya'po Moisésen hua'a kika'dik mo'e. ¿Judío ehue' aratbuttaj mena'po i'maname'? Nama'da i'kame'." Pedrotaj yona'uy.

Judío konigti nog aratbut Jesucristotaj oknopoe'dik o'ne. Jesucristotaj eknopoe'nayo Diosa dakhuea' e'ka'taj o'bakkahuea'po Diosere o'manoeanhuahuika'apo.

15 Oro'omey judío huae'eri o'epo judío e'huaeya' o'si'poe'uy. Huadakda o'kika'po Moisésen hua'a kikahue' o'nepo dakhuea'da ogkika' o'nopoene.
16 Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoepo." Kenda Diosa onahue' mo'eapone. Kenyo'da Jesucristotaj e'noknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoepo." Diosa mona'apone. Konigepo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoepo." Diosa mone'po oro' judío huae'eri kenpa'ti Jesucristotaj oknopoe'dik o'ene. Moisésen hua'ataj o'kika'nok "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoepo." Diosa onahue'dik mo'eapone. Konigepo be'api' Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene ijnopoepo," Diosa onahue'dik o'eapo.
17 Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, ijnopoepo." Diosa mone' oro' Cristotaj oknopoedenok konig judío ehue' huae'eri Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'nika'po oro'omey dakhue' huaka'erionig Cristoa mogka'ne be'api' sigpi' ahue'dik o'ne.
18 Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Diosa ka'nopoe'po Moisésen hua'ataj nigpeehue'dik mo'ika'ne, do'a e'mana'nayo kenpa'ti nogok konig dakhuea' nigkahue' me'nene, Dios ka'nopoe'po Moisésen hua'ataj nigpeedik mo'ika'apone doa nogpa'dakon e'mana'nayo dakhuea' i'ka'ne Diosa ona'dik me'ene.
19 "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopoepo." Diosa mene'po Moisésen hua'ataj nigpeikahue'dik ijika'po konig Moisésen hua'ataj konig e'bueyonig ijjepo Moisésen hua'ataj menpa' nigpeikahue'dik ijje'uynig'a Jesucristotayo'da yoknopoika'po Diosen 'uru'nanada kika'dik ijjey.
20 Jesucristo hueypa cruzte o'buey'uyate. Do Diostaj e'nopo'koreade'te konig Jesúsere cruzte e'bueyonig ijjepo onte'ti dakhuea' kikahue' ijjeonhuahuikay. Do'huada katepi' ijpakpo kikahue' ijika'po Jesucristoen Nokirega me'nopo'toenok Diosenyo'da ijkikay. Huaso'ada ijnoepo Diosensi'potaj yoknopoepo ijnigpeika'po Diosen ijkikay. Diosensi'po do'taj huakka' di'nada me'epo me'nigbuey'uyate.
21 Diosa huakka' di'nanada mo'epo oro'tehuapa' Jesucristoa mo'nigbuey'uyne, Diosere 'urunanada a'noeonhuahuikaya'po Jesústayo'da oknopoe'dik o'ene. "Dakhuea' nigkahue' o'ene me'tinopoepo." Diosa menayet Moisésen hua'ataj do nigpeika'dik ee'nayo Cristo nama'da mo'nigbueya'uyet. Konigepo Moisésen hua'ataj nigpeikahue' ijika'apoy. Jesucristotayo'da yoknopoika'apoy.

3

Moisésen hua'a e'kika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa onahue'dik mo'eapone. Cristotaj eknopoe'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Kennayo Diosa mona'apone.

1 Opud Galacia huaknopoe'eri konig nopoenkahue' huae'eri mo'ene. Nogomeya nama'da mon'mandika'nok opudomey ida mo'peedeme'nig'a, Jesústaj buttida e'manmadika' nigpeehue'dik yane', nama'da mo'nopoeame'ne. Jesucristoa oro'taj hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate

opudtaj huakpoteda daka' o'nonbatia'pak'uynok opudạ daka' mo'pẹẹpo moknopoenka'uyne.
2 Moisésen hua'a mo'nigpẹika'uynok Diosen Nokịrẹgạ opudtaj nopo'tọẹhue' mo'ụyne. Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate onte'ti o'noyhuad'uypo kurudyọ Diosere o'noeonhuahuika'. Kenda mo'pẹẹdepo moknopọẹ'uynok Diosen Nokịrẹgạ opudtaj mo'nopo'tọika'ne.
3 A'nenmon huaboa'da Jesucristotaj moknopọẹde'uynok Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọika'ne Diostaj daka' mo'nigpẹika'uyne. Oy 'uru'nopoa'da megke'po nogda nogda ka'dik ọ'ẹne, konig huabokereksi'dak oktegdik ọ'ẹne kenpa'nayo nama'da mo'nopọika'nig'a Diosennayo nopounkahue'da mo'ịka'ne.
4 Jesucristotaj moknopọẹpo huakka'da pai'da mo'nopo'eonhuahua'deme'ne. Nama'da pai'da nopo'ẹhue' mo'unhuahuame'ne ijnopọẹy do'hua. Jesucristotaj buttia'da moknopọẹne, oknopọẹbatikhue' mo'ẹạpone ijnopọẹy.
5 Moisésen hua'a mo'nigpẹika'nok Diosen Nokịrẹgạ nopo'tọẹhue' mo'ịka'ne kenpa'ti opudomeytaj bayareahue' mo'ịka'ne. Jesucristotaj huadak hua'a mo'pẹẹdepo moknopọẹ'uynok Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọika'ne kenpa'ti opudomeytaj mo'bayarika'ne.

6 Ken, a'nennada Diosen hua'ataj Abrahama oknopọẹ'uynok "Konig dakhuea' nigkahue' me'ẹne, o'tinopọẹpo." Diosa Abrahamtaj ona'uyate.
7 Konigẹpo huabokerek Diosen hua'ataj daka' o'noknopọẹpo konigti Abrahamen hueretda huayayonig ọ'nepo kenda nopoenka'dik mo'ẹne.
8 "Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹpo." Judío ehue' huạẹ'eri huaknopọẹ'eritaj ijmana'apoy, Diosa a'nennada o'nopọẹpo Abrahamtaj "Meknopọẹnok kenpa'ti menigpẹika'nok, konigẹpo huakka' judío ehue' huạẹ'eria konigti e'noknopọẹde'te 'Konig dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹ'po,' kenomeytaj ijmana'apoy." A'nenda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Apagba'te kenda oa'uynig Moisésa o'timadoya'uyate.
9 Ken Diosen hua'ataj Abraham oknopọẹ'uyate. Aya'da huabokerek konigti o'noknopọẹnok kenomeytaj Abrahamtaere "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopọẹpo." Diosa o'mana'ika'apo.

10 "Aya' huadik Moisésa o'nigmadoya'uyate aya'ada nigpẹika'dik ọ'nepo nogdiktida nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo 'Dakhuea' boka'ne.' Diosa o'mana'po castiga o'magka'apo." Apagba'a oa'uyatenok. Moisésen hua'a do e'nigpẹika'nayo "Dakhuea' nigkahue' me'nene, me'tinopọẹpo." Diosa mena'apet. Aya'ada kenpa' en'nopọika'nayo "Dakhuea' boka'ne." Diosa mona'po castiga mogka'apone.
11 "Diostehuapa' huadak huakika'eri Jesucristotaj o'noknopọẹpo Diosere on'noeonhuahuika'apo." Diosa oa'uynok Moisésenba' huakika'eritaj "dakhuea' nigkahue' men'ẹne," Diosa onahue'dik ọ'ẹạpo.
12 "Dakhuea' nigkahue' me'ẹne, me'tinopọẹpo." Diosa mone'po Diostaj oknopọẹ'dik mo'ẹne. Moisésen hua'anayo kenpa' onahue' mo'ẹne. "Diosere a'nounhuahuikaya'po aya'nada Moisésen hua'a nigpẹika'dik mo'ẹ." Kenpa' Moisésen hua'a ena'tada aya'nada nigpẹikahue'dik mo'ịka'ne.

13 "Pai'nanada kan'nopo'unhue'po dakhuea'nanada huakika'eritaj huẹypa cruzte on'betika'." Apagba'a kenpa' oa'. Oro'tehuapa' Cristo huẹypa cruzte mo'nigbuey'uyatenok oro'omey Cristoen huaknopọẹ'eritaj castiga ọgkahue'dik mo'ẹạpone. Kenpa'da bueyhue'dik ọ'ẹạpone.
14 "Ọ'nen adhuea'si'potaj ijmanopo'tọẹạpoy." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Nog aratbut huaknopọẹ'eritakon Diosen Nokịrẹgạ kamatọike'po Jesucristo mo'nigbuey'uyate.

Moisésen hua'a konig o̱'e̱ kenpa'ti kenda Abrahamtaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate.

15 Konig o'kika'nig ijmanbatia'pakapoy, egomey, pogomey. "A'ti o'nigka'apone." Be'api' o'madoya'depo ke'nen huadik o'madoya'depo nogda kahue'dik o̱'e̱a̱po kenpa'ti kenda oktihuekehue'dik o̱'e̱a̱po.

16 O'nigka'apone Diosa Abrahamtaj nogok nogok ona'ika'uyate. O̱'nen huayayotaj ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Kenda Abrahamen aya' huayayotaj ijmanigka'apoy onahue' o̱'u̱yate. Kenda Abrahamen noghuayayotatida ijnigka'apoy, ona'uyate. Kenda Cristotaj o'tia'pakuyate.

17 Onte'ti daka' o'nonapone. Huakkuruda Diosa Abrahamtaj ona'uyate. O̱'nen huayayotaj 'uruda ijnigka'apoy Diosa ona'uyate. Diosa kenda enade'te cuatrocientos treinta huabayok e'pokde'te judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenda Diosa huakkuruda Abrahamtaj ona'uyatenigda kenpa'da Diosa o'ka'apo. Kenda Moisésa o'mana'uyatenig Abrahamtaj Diosa ena' dikenhue'dik o̱'e̱po kenda o'ka'apo.

18 Moisésen hua'a o̱'nen adhuea' huayayo en'nigpe̱ika'nayo ijmanoeanhuahuika'apoy Diosa Abrahamtaj onahue' o̱'u̱yate. "Ijnoeanhuahuika'apoy," Abrahamtaj Diosa ona'uyatepo katetehue' manoeanhuahuika'dik o'maika'apone.

19 Moisésenba'taj aratbuta nigpe̱ikahue'dik o̱'nepo dakhuea'da o̱gkika'nig kamanopo̱e̱gkike'po judío aratbuttaj Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig adhuea' huayayo Jesucristo o'tiakapo. Tiakhued e̱e̱'ted Moisésen hua'a aratbut nigpe̱ika'dik yane' o'mana'uyate. Cristo e'tiakde'uyte onte'ti Moisésenba'taj nigpe̱ikahue'dik o̱'neapo. Diosen huata'moneria Moiséstaj o'nopo̱e̱a̱'uyate. Diosa kenda o'paknok Moisésa aratbuttaj o'mana'uyate.

20 Diosen huata'moneri Moisésere judío aratbuttaj on'mana'uyate. Diosayo'da huayayo i'ta̱e̱a̱pone Abrahamtaj ona'po, Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.

Aya'ada dakhuea' huaka'eri o̱'e̱dene, Moisésenba' mo'nopo̱e̱a̱'ne. Kenpa'ti Cristo tiakhued e̱e̱'ted Moisésen hua'a oro'omeytaj konig huamato̱e̱'erionig̱a̱ mo'to̱ika'uyne.

21 Diosa Abrahamtaj huayayo o'yokapone ona'uyate. Moisésenba' Abrahamtaj hua'a en'hue'dik o̱'e̱. Abrahamtaj hua'a kenpa'ti Moisésen hua'a huadaknada e̱'e̱a̱da Moisésenba'nayo manoeanhuahuikahue'dik o̱'e̱po kenpa'ti 'urunopo' kahue'dik o̱'i̱ka'.

22 Aya'ada dakhuea'da o̱gkika'depo batikhue'da dakhuea'da o̱gkika'apo. Kenpa' Diosba'a oa'uyatenig'a konig Diosa Abrahamtaj ona'uyatenig Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eriomeytaj Diosa mo'manopo'korea'po mo'noeanhuahuika'apone.

23 Cristoen huadak hua'a pe̱e̱hued o̱'e̱po Jesucristotaj oknopo̱e̱hued o̱'e̱po oro' kenyo'da Moisésenba'taj nigpe̱ika'dik o̱'u̱ynig'a. Cristo e'tiakde'te Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yare'po Cristotaj oknopo̱e̱'uy oroa.

24 Cristo tiakhued e̱e̱'ted Moisésenbaa konig oro'en huamato̱e̱'erionig mo'to̱ika'uyne. Jesucristo e'tiakde'te kentaj oknopo̱e̱denok "dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopo̱e̱depo," Diosa mona'uyne.

25 Cristo o'tiakdeuynok oynayo kentaj oknopo̱ika'nok Moisésenbaa oro'taj to̱e̱hue' o̱'i̱ka'. Oynayo Moisésenba'taj nigpe̱ikahue'dik o̱'i̱ka'ne.

26 Oyda Jesucristotaj moknopo̱e̱po Diosensi'po mo'e̱ne. Aya'ada moknopo̱e̱po Jesucristoere Diosensi'poda mo'e̱ne.

27 Opudomey Jesucristotaj moknopo̱e̱denok bautiza mogka'de'uyne.
Cristoa mo'nopo'to̱ika'nok Jesucristonig mo'i̱ka'po Diosensi'po mo'i̱ka'ne.
28 Oro' Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱po Diostaj konig nogaratbuttida
o̱'e̱ne. Judío aratbut e̱e̱'pi', griego aratbut e̱e̱'pi', huanaba' e̱e̱'pi', huanaba'
ehue' e̱e̱'pi', huabokerek e̱e̱'pi', ettone' e̱e̱'pi', oro'omey huaknopo̱e̱'eri Diostaj
nogaratbuttida o̱'e̱ne.
29 Abrahamtehuapa' ijnigka'apoy Diosa ona'uyatenig konigti opudomey
huaknopo̱e̱'eritakon Diosa mogka'apopo mo'noeanhuahuika'apone.

4

1-2 Nogi̱ti daka'da o'nona'apone. Huasi'po kerekhued e̱e̱'ted huaoen
e'tamae' huabae'eri e̱e̱'pi' konig huanaba' o̱'e̱po huaoen huatamato̱e̱'eritaj
nigpe̱ika'dik o̱'ne. Kenoka' bae'dik huaoa o'dikka'uyatenok aya'da huaojku-
daken o'tabaeapo.
3 Oro' konigti o̱'i̱ka'uy. Cristo tiakhued e̱e̱'ted oro' konig huasi'po o̱'e̱po
konig huabokerek ehued o̱'u̱y. Oro'en adhuea'pane'en e'manmadika'taj
konig huanaba' o'nigpe̱ika'uyne.
4 Kenme'noete Diosa o'pakpo ke'nen huasi'po o'ta'mona'uyate. Ettone'a̱
Diosen Huasi'po o'si'popakuyate. Huasi'po judío aratbutda o'si'poe̱po
Moisésenba'taj nigpe̱ika'dik o̱'i̱ka'uyate.
5 Oro' judío hua̱e̱'eriomey huanaba'onig o̱'e̱po Moisésenba'taj nigpe̱ika'dik
o̱'i̱ka'uyate. Moisésenba'taj a'bakkayya'po osi'poe̱'uyate. Kenpa'ti oro'omey
Diosensi'po ka'nike'po osi'poe̱'uyate.
6 Oro'omey huaknopo̱e̱'eri Diosensi'po o̱'e̱denok Diosa oro'omeytaj
Huasi'poen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱ne, "Do'hued Apag" Diostaj Cristoen
Noki̱re̱ga̱ oro'ennopoya' o'okuy.
7 Ken Diosensi'po o̱'e̱depo Moisésenba'taj nigpe̱ika'dik hua̱e̱'eri huanaba'
ehue' o̱'e̱depo Jesucristotaj moknopo̱e̱nok. "Konig dakhuea' nigkahue'
me'nene, mo'tinopo̱e̱po," Diosa mona'po mo'noeanhuahuika'apone.

Galacia huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'matinepahui'po o'matimepu'ke'uyate.

8 A'nenda hueretta'da Diostaj oknopo̱e̱hued e̱e̱'ted toto'taj
mo'me'pukika'uyate.
9 Oynayo Diostaj moknopo̱e̱dene kenpa'ti Diosa mo'baktie'ea'de'uyne.
Konig judío adhuea'pane' o̱gkika'uynig mena'po konig huanaba'
onte'ti e'kika'ta' bo'paknig'a. Ken konig e'kika'nayo nopo'yareahue'dik
mo'i̱ka'apone.
10 Diosa mo'nopo'yare'po mena'po aya' Moisésenba' fiesta bo'kika'nig'a
huame'noe fiesta, sábado fiesta, puug fiesta huabayok fiesta kenpa'
bo'kika'nig'a, Diosa me'nopo'yare'po nama'da bo'kika'ne.
11 Konige̱po opudtaj on'matinepahui'po on'tomepu'kene, huakka'a'da
nama'da opudtaj o'nonmadika'onhuahua'uyne.
12 Ken "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopo̱e̱po." Diosa mone'po
Moisésenba' nigpe̱ika'dik mo'e̱ne. Judío aratbuta nama'da mona'ika'nig'a.
Konig judíomey o̱gkika'nig opud konig kikahue' mo'u̱yne. Opudonigti i̱jje̱po
oy kenda judíomey on'mana'ika' kahue' i̱ji̱kay. Konig do ijkika'nig konigti
ya̱g'kikati'. Kenda ijjeretpakpo o'nona'ne, egomey pogomey. A'nenda opud-
ere e̱e̱'te do'taj di'nada o̱'nepo daka' on'to̱e̱'uyne.
13 A'nenda opudere dakhue'da i̱jje̱po Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri
Diosere on'noeonhuahuika'apo kenda huakkuruda opudtaj
o'nonbatia'pakonhua'uyne.

14 Do dakhue'da e̱e̱'pi' konig pai'da e'nopo'e̱tepi' do'taj dig huahuayhue' o̱'nuyne kenpa'ti tibiraehue' o̱'nuyne. Konig Diosen huata'moneritaj e̱gkapa' do'taj o'de'uyne. Konig Jesucristotanig do'taj o'de'uyne.
15 A'nenda Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadika'onhuahua'uyne. Do'hua e'nonmadika'onhuahua'te durugnada mo'u̱yne. Do'taj durugnada mo'u̱yne. Oy mena'po do'taj durugda ehue' mo'e̱. A'nenda katepi' ijpakika'uynok on'yokika'uyne. Do'a opuden huakpo e'pakuynayo opuda̱ okpotokdik e̱e̱'nayo opuden huakpo on'yokay'uyyet. Oyda menpa' do'taj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' mo'e̱ne.
16 Oy buttida o'nonmadika'po opudomeytaj me'huadiayne, menpa' mo'nopo̱e̱.
17 Judío nama'da huamanmadika'eriomey konig judío aratbut Moisésenba' o̱gkika'nig opudomey konigti ka̱gkike'po nama'da bo'pakne. Kenpa'ti kenomey opudtaj huakka' on'eretpakpo opudomeya̱ onte'ti do'taj nigpe̱e̱hue' ka'nike'po kenda on'pak.
18 Be'api' opudtaj huadak e'kika'ta' e'paknayo opudtaj e'tihuapokta' e'paknayopi' kenda huadakda o̱'e̱. Do opudere e̱e̱'te opudere ehue' e̱e̱'tepi' huadak e'kika'ta' e'paknayo kenda huadakda o̱'e̱.
19 Do'hua Jesucristoen huadak hua'a opudtaj a'nen e'manmadika'onhuahua'de'te moknopo̱e̱'uynok do'hued huasi'ponig mo'e̱ne. Oy onte'ti opudtaj diga̱' on'tinepahui'po on'tomepu'kene. Cristoa onte'ti daka' mo'manopo'to̱e̱deapet opudtaj huakka' on'tinepahuika'ne.
20 Huakka' opudtaj on'tinepahui'po a̱yo̱ opudere huakka' e̱e̱'ta' ijpaki. Nogpa'da 'urua'dakon opudtaj e'manata' ijpaki. Monig moet opudomeytaj tinopo̱e̱hue' i̱jje̱y.

Agarkudak konig o'kika'uyate kenpa'ti Sarakudak konig o'kika'uyate Pabloa o'manbatia'pakpo, o'manmadika'uyate.

21 "Dakhuea' nigkahue' mo'e̱ne mo'tinopo̱e̱po." Diosa mone'. Opudomeya̱ sue'ada Moisésenba'taj e'nigpe̱i̱kata' bo'pakika'nig'a Moisésenba'taj nopoenkahue'da mo'e̱ne.
22 Moisésenba' sigpi' e'manopo̱e̱a̱'ta' ijpaki. Abraham botta'si'po o'to̱e̱'uyate. Agarkudak ettone' huanaba' o̱'e̱po nogsi'potida Abrahamensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen hueretda hua̱to̱e̱ Sarakudak o̱'e̱po huanaba' ehue' o̱'e̱po nogsi'potida o'si'popakuyate. Apagba'te kenpa' o'madoya'uyate.
23 Saraen huanaba' ettone'a̱ o'si'popakuyate. Konig aya' ettone' on'si'popakika'nig Agar konigti o'si'popakuyate. "Huasi'po i'to̱e̱a̱pone." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok Abrahamen hueretda hua̱to̱e̱nayo konig huanaba' ehue' e̱'e̱a̱da o'si'popakuyate. "Huasi'po i'to̱e̱a̱pone." Diosa ona'nok o'si'popakuy.
24-25 Abrahamen botta' hua̱to̱e̱ konig botta' Diosen hua'a o̱'ne. Ote' Sinaíte Arabia huadaribayo Diosa Moiséstaj ona'uyate. Konig Agar huasi'poere huanaba' o̱'nika'nig aya' Moisésenba' huanigpe̱i̱ka'eri konigti huanaba' o̱'nika'. Kenpa'ti Jerusalényo̱ hua̱i̱ka'eri a'noeonhuahuikaya'po Moisésenba' on'nigpe̱i̱ka'nig'a huanaba'nig o̱'nika'.
26 Oro'omey huaknopo̱e̱'erinayo Diosen jak kurudyo̱ hua̱e̱'eri o̱'i̱ka'po Diosensi'po o̱'e̱ne. A'nounhuahuikaya'po Jesucristotayo'da oknopo̱i̱ka'ne. Moisésenba'taj nigpe̱i̱kahue'dik o̱'i̱ka'ne.
27 Si'popakhue'dik i̱'e̱po huasi'po to̱e̱hue' i̱'e̱po yadurugpak, ettone'. Si'popakhue' i̱'e̱po diga̱' noehue' i̱'e̱po nogok huakka' huasi'po i'ta̱e̱a̱po. Huakka' huaknopo̱e̱'eri huasi'po i'mato̱e̱a̱pone. Nog ettone'

huatoebet e'eada sue'da huasi'po o'toeapo. Apagba'a kenpa' oa'. Saraen huakka'nada adhuea'si'po o'tae. Agaren sue'da o'toe.

28 Ken oro'omey Jesucristoen huaknopoe'eri konig Diosensi'po o'ene. "Huasi'po i'taeapo." Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok, Abraham Isaacsi'po o'tae'uyate. Oro'omey konig Saraensi'po Isaac o'ene. Ken Diosa Abrahamtaj ona'uyatenok oro'kon huaknopoe'eri Diosensi'po o'ene egomey pogomey.

29 Ken konig aya'da isi'po on'si'popakika'nig konigti a'nennada Ishmael Agarensi'po o'si'popakuyate. Abrahamen Saraenere nogsi'potida Isaactaj Ishmaela dakhuea' o'kika'uyate. "Huasi'po i'taeapo." Diosen Nokiregea Abrahamtaj o'nuynok Isaac o'si'poe'uyate. Oy konigti o'e. Cristotaj oknopoehue' huae'eriomeya oro'taj dakhuea' mogkika'ne. Oro' huaknopoe'eri Diosensi'po o'enok dakhuea' mogkika'ne.

30 "Ettone' huanaba'ensi'potaj pakhue' ijjepo noeanhuahuikahue' ijmaeapoy." Diosa oa'uynok Apagba'te, "Do'hued ettone' huanaba' yaen. Do'huedsi'poere Diosere noeonhuahuikahue'dik o'neapo." Sara Abrahamtaj ona'uyate.

31 Oro'omey huaknopoe'eri konig Saraensi'po o'ene. Huanaba'ensi'po ehue' o'epo a'nopo'koreaya'po Moisésenba'taj nigpeikahue'dik o'ene.

5

Oro'omey onte'ti konig huanaba'nig ehue' o'epo "Dakhuea' nigkahue' mo'ene mo'tinopoepo." Diosa mone'po onte'ti Moisésenba'taj kikahue'dik o'ene.

1 Jesucristotaj oknopoenok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' onte'ti nigpeikahue'dik o'ene. A'nopo'yareaya'po Moisésenba' nigpeikahue' yanika'.

2 Men'pee'. Do Pabloa opudtaj o'nona'ne men'nigpee'. "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'. "Do'hued bokereksi'dak bekteg." Opuda ena'nayo opudtehuapa' Cristoa hueypa cruzte mo'nigbuey'uyatenig'a opudtaj dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik mo'eapone.

3 "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mone'po aya'da huabokereka bokereksi'dak e'noktegnayo aya' Moisésenba'taj kenpa'da nigpeika'dik o'neonhuahuika'apo. Onte'ti opudtaj o'nona'ne.

4 "Dakhuea' nigkahue' me'nene, mo'tinopoepo." Diosa mone'po opudomeypi' Moisésenba'taj mo'nigpeika'nok konig onte'ti Diosensi'po ehue' mo'edepo Cristoen ehue' mo'edepo Diosa opudomeytaj matinepahuihue' mo'edeapone. "Dakhuea' nigkahue' me'ene mo'tinopoepo." Diosa onahue'dik mo'eapone.

5 Oro'tanayo Diosensi'potaj kan'nigike'po Diosen Nokiregea bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' Jesucristotaj oknopoenok "Dakhuea' nigkahue' me'nene mo'tinopoepo." Diosa mona'apone. Kenda oroa oknopoika'po Diostaj o'nigika'ne.

6 Oro'omey Cristotaj daka' e'maknopoede'te Cristoen o'edene. Huabokereksi'dak e'noktegpi' huabokereksi'dak okteghue' ee'pi' Diostaj konigti huadak o'nigene. Oroa Jesucristotaj eknopoikata' Diosa huakka' o'pak. Cristotaj oro' oknopoepo aya'tada di' o'maika'ne.

7 Daka' Cristotaj moknopoika'uyne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a daka' mo'nigpeika'uynig'a menpa' nama'da huamanmadika'eritaj mo'peepo Cristoen buttida hua'ataj eknopoe' bokkahue'deme'ne.

8 "Moisésenba'taj nigpeika'dik mo'e." Diosa oro'taj onahue' mo'uyne. "Cristotaj oknopoe'dik mo'ene." Diosa mona'uyne.

9 Sue'ada nama'da huamanmadika'eria e'manmadika'nayo ida huakka'da
nama'da o'noknopoeapo, nama'da ogkika'apo. Kenda okkahuehue' yanika'.
10 Opud Galacia huaknopoe'eri nogpa'da oknopoehue' mo'eapone do Jesu-
cristo Huairitaj yoknopoepo kenda on'tinopoene. Kenpa'ti be'api' nama'da
monmadikika'ne kentaj Diosa castiga kamagke'.
11 O'nen judío aratbuta dakhuea' mogkika'ne. "Diosa dakhuea' e'ka'
mo'nopo'yare'po huabokereksi'dak oktegdik mo'e." Pabloa o'manmadikika'.
Sue'ada nama'da do'taj men'huaa'ne. Kenpa' do manmadikahue' ijikay.
Kenpa' Jesucristoen huadak hua'aere e'manmadika'nayo do'taj dakhuea'
ogkikahue' ya'neayet.
12 Opud Jesucristotaj huaknopoe'eritaj eknopoebatika'ta' o'deretpakpo
opudtaj nama'da monmadikika'. Kenpa'da kan'bahue' onte'ti opudere
kupopakhue' ka'nike'. Kenda ijpaki.
13 Diosa mo'baktie'ea'uynok Moisésenba'taj konig huanaba' ehue' mo'epo
nigpeikahue'dik mo'ene. Kenpa'ti konig judío ogkika'nig konigti kikahue'dik
mo'ene. Cristotayo'da yanoknopoika'. Diosa o'mana'uyate. Konigepo
"Moisésba'taj konig huanaba' ehue' ijjepo katepi' ijpakpo kika'dik ijjey,"
nopoehue' yanika'. Diosa di' mo'enok huayahuaya yan'batihuapokikati'.
14 "Konig opud huata'da di'da mo'ika'nig konigti nog aratbuttakon
huakka'da di'da yan'maika'." Diosba'a o'mana'nok kenda o'nigpeika'po
konigti aya' Diosen hua'ataj o'nigpeika'ne.
15 Opudomey huayahuaya dig e'bahuadiayika'nayo, dig e'bahuahuaynayo,
huayahuaya e'mamahui'iaa'nayopi', keyoj, o'nona'ne. Ken konig kikahue'
yanika'. E'kika'nayo Cristoen huaknopoe'eri ehue' mo'eapone.

Konig dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika'uynig konigti kikahue' o'epo konig Diosen Nokiregaa o'paknigda mogkika'.

16 Diosen Nokiregaa o'paknigda mogkika'. Kenda oro' nama'da
o'eretpakika'nig ken konig kikahue' mo'ne.
17 Oro'ennopoada dakhuea' e'ka'ta' o'eretpakika' konigti Diosen Nokiregaa
konig e'nigkata' pakhue' o'ika'. Kenda Diosen Nokiregaa o'pak konig
oro'ennopoada e'ka'ta' pakhue' o'ika'ne. Konigepo kenda o'pakika'nig
menpa' kikahue'dik o'ene.
18 Diosen Nokiregaa e'nopo'toe'nayo Moisésenba' nigpeikahue'dik o'ika'ne.
Ken konig o'nona'ne, egomey, pogomey.
19 Diosen Nokiregaa nopo'toehue' ee'nayo konig oro'nopoada o'pakpo
dakhuea' kika'dik o'ene, daka' o'nopoene. Kenpa'ti Diosen Nokiregaa
nopo'toehue'da ee'nayo oro'ada o'pakpo nogen huatoe'taj on'bakde'ika',
huabokerekere nog ettone'ere dakhuea'da ka'dik o'ika'ne. Kenpa'ti nogen
huatoe'taj e'bokerekbo' nogen huatoe'taj ettone'akon e'mune'bo'.
20 Kenpa'ti Diosen Nokiregaa nopo'toehue'da ee'nayo e'ketka' diostaj
eretpakdik o'ika'ne. Kenpa'ti tidig eretpakdik o'ene. Kenpa'ti huayahuaya
maboyika'dik o'ene. Nogtaj nogtaj dig bahuahuaydik o'ene. Nogomeytaj
bahuadiaydik o'ene. Kenpa'ti Diosen Nokiregaa nopo'toehue' ee'nayo hu-
ata'da o'eretpakika'ne. Nogpa'da o'pakpo o'kika'po maundik o'ene.
21 Kenpa'ti Diosen Nokiregaa nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogen katepi'
en'taee' batihuadiaye'dik o'ene. Kenpa'ti nogomeytaj o'huadiaypo, barakdik
o'ene, kenpa'ti fiestate digaa'da borracho e'dik o'ika'ne. Kenpa'ti Diosen
Nokiregaa nopo'toehue'da ee'nayo o'pakpo nogda nogda dakhuea' kika'dik
o'ene. Ken konig e'kika'nayo Dios oro'en huairi toehue' o'eapone. Kenpa'ti
Diosensi'po ehue'dik o'eapone. Diosere ehue'dik o'eapone. Kenda a'nenda
on'boroay'uyne konigti onte'ti on'boroayne.

22 Diosen Nokiregą mo'nopo'toedenok nog aratbuttaj di' o'maika'apone,
durugnada o'unhuahuika'apone, o'nopo'noeyne, oynayo nog aratbuttaj hua-
diayhue' o'maene, nogomeyą oro'omeytaj dakhuea' ena'te ida bahuadiay-
hue' o'ene, nogomeytaj daka' o'batihuapokika'ne, huadak katepi' nogomey-
taj o'bayokika'ne, katepi' "Ijka'apoy," ena'nayo kenda o'ka'apoy.
23 Diosen Nokiregą mo'nopo'toedenok oro'taj dakhuea' egka'nayo
bahuadiayhue' o'ika'apone. Oro'ennopo'a dakhuea' e'kata' e'paknayo
kikahue' o'eąpone. Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok huadakyo'nada
kika'dik o'ika'apone. Ken konig o'kika'po Diosen hua'a aya' o'kika'ne.
24 Kenpa'ti oro'omey Jesucristotaj oknopoepo Diosen Nokiregą
mo'nopo'toenok onte'ti konig oro'omeyennopo' dakhuea' e'ka'ta'
o'eretpakika'uynig'a konig cruzte Jesúsere o'buey'uy onte'ti kenda oro'
o'eretpakika'uynig kahue' o'ika'apone.
25 Ken Diosen Nokiregą oro'taj Diosen e'kika' bo'tihuapokika'ne. Diostaj
eknopoika'taj bo'tihuapokika'ne. Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok aya'da
Diosa o'paknig mogkika'.
26 Ken, "Donayo huadaknada ijjey," nopoehue'dik mo'nika'. Huata'da
eretpakhue' mo'nika'. Huata'da e'eretpaknayo huayahuaya dig
o'bahuahuayapetpi' kenpa'ti huayahuaya dig o'mahuanopoeąpetpi'.

6

Diostaj daka' yan'nigpeika'po huayahuaya yan'batihuapokikati'.

1 Opudere Cristoen huaknopoe'eri nogtiada nama'da dakhuea' eka'nayo
Diostaj nigpeehue' ee'nayo, egomey, Diosen Nokiregą mo'nopo'toenok opu-
domey kenda Diosa o'paknig bo'kika'po dakhuea' huaka'eri kanopo'kore'po
daka' yan'tihuapokti'. Onte'ti Diostaj kanigpeike'po yan'tihuapokikati',
yan'tinepahui'po daka' yą'nonati'. Opudnayo daka' yąg'kikati'. Keyoj konigti
dakhuea' kahue' yaneti'.
2 Diostaj kan'nigpeike'po huayahuaya yan'batihuapokikati'. Kenpa'ti
dakhuea' kahue' ka'nike'po yan'batihuapokikati'. Ken konig
mo'batihuapokika'po di'nada yan'maikati'. Kenda Cristoa o'mana'uyate.
3 "Huadakda ijkikay, dakhuea' kahue' ą'eyą'po men'tihuapok ahue'dik
ijjey." Be'api' kenda e'nopoe'nayo nama'da o'nopoenig'a nama'dapi' kika'dik
o'neapo. Huata'da nama'da kenpa' on'tinopoepo.
4 Kenda ijkika'nig menpa' huadak yą'etpi' dakhue' yą'etpi' oro'a
aya'ada nogti nogtiada nopoe'dik o'ene. Huadaka' e'kika'nayo Cristotaj
e'nigpeika'nayo durugda e'dik o'ene. "Nogomeyą dakhuea' ogkika'nig'a
donayo huadak ijkikay." Nopoehue'dik o'ene.
5 Ken oro'enyo'da dakhuea' e'ka'taj aya' nogti nogtiada nopo'korea'dik
o'ene kenpa'ti "do'taj dakhuea' e'ka' bekkahuea', Dios," tiona'pakika'dik
o'ene.
6 Opudomeyen huadak hua'a huamanmadika'eritaj katepi' aypo huaku-
pepi' yan'bayokikati'.
7 Huata'da nama'da tinopoehue' yanika'. Kenpa'ti Diostaj da huaahue'dik
o'ene. Oro' huadak e'kika'nayo huamanmadika'eritaj e'bayokika'nayo Diosa
oro'taj huadakda mo'nigka'apone. Dakhuea' e'kika'nayo bayokhue' ee'nayo
Dios konigti huadaka' ogkahue' mo'eąpone.
8 Kenpa'ti konig oro'ennopo' o'pakpo e'kika'nayo nogok ke'poda o'eąpo,
kenpa'da bueydik o'eąpone. Oy kenda Diosen Nokiregą o'paknig e'kika'nayo
nogok Diosen Nokiregą mo'noeanhuahuika'apone.

9 Ken nogomeytaj mon'batihuapokonhuahuika' huadaka'da
mon'batihuapokonhuahuika'. Ạroghue'ada huadaka'da
mon'nigkadhuahuika'. Batikhue'da huadak e'kika'nayo Diosa oro'taj
huadakda mo'nigkika'apone durugda o'unhuahuika'apone.
10 Konigepo menokapi' ka'dik o'edepo aya' aratbuttaj be'tapi' huadakda
mon'batihuapokika'. Huakkuruda huaknopoe'eri huama'buytaj daka'
mon'batihuapokika'po huadaknada mogkika'.

Ta'pota' Pabloa o'maboroaypo saludos o'dikta'mona'uyate.

11 Huaboa'da do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Do'hued huaba'a
huaboro'dika'da on'nigmadoya'ne. Yan'tiahuayti'.
12 Huabokereksi'dak oktegdik mo'ene, huamanmadika'eria
on'mana'ika'nok judíomeya digạ' ogkahue' mo'eạpone on'nopoepo
kenpa'ti "Huamanmadika'eri huadakda o'ne." Kenpa' aratbuta e'huaa'ta'
on'pakika'. "Kamanopo'yare' kamanoeanhuahuike' Jesucristo hueypa
cruzte mo'nigbuey'uyate." Kenyo'da e'manmadika'nayo judío aratbuta
oro'taj digạ' mogka'apet on'nopoepo.
13 Kenomey huabokereka huabokereksi'dak ektegạda aya' Moisésen
hua'ataj nigpeehue' e'eạda opuden huabokereksi'dak ektegta' huakka'
o'deretpakika'. Opuden huabokereksi'dak o'noktegde e'manbatia'pakta'
on'eretpak.
14 Oro'en Huairia Jesucristo hueypa cruzte pai'da mo'nignopo'epo
mo'nigbuey'uyate. Oro'en dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po
mo'nigbuey'uyate. Donayo kenyo'da yoknopoepo e'manbatia'pakika'ta'
ijpaki. Konigepo Jesucristo cruzte mo'nigbuey'uyate yoknopoepo ken
konigti indariyo aratbut dakhuea' ogkika'nig, o'deretpakika'nig, kenpa'ti
on'batia'pakika'nig donayo onte'ti e'kika'ta' pakhue' ijjikay. Cristoenyo'da
ijkikay.
15 Huabokereksi'dak ekteg ee'pi' okteghue' ee'pi' konigti huadak o'e.
Konigti Diosa o'pakika'. Diosen Nokiregạ oro'taj mo'nopo'toenok kenpa'da
Diostaj e'nigpeika'ta' o'paki. Kenpa'da huadaka'da e'kika'ta' o'paki.
16 Jesucristotaj moknopoika'nok Diosen Nokiregạ mo'nopo'toepo daka'
Diostaj mo'nigpeika'nigtaj Diosa opudomeytaj kenpa'ti aya' Diosen aratbut-
taj kamanopo'noeyanhuahuike'po kenpa'ti kamatinepahuionhuahuike'.
17 Jesucristoen hueretda huata'moneri ehue' o'e oyda kenpa'ti nogok
be'api' huaahue' menikati'. Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'po
huakka' pai'da ijnopo'eonhuahua'depo, do'huedso'ta' konig e'tipaybahued.
Jesúsen hueretda huanaba' ijjey aya'ada tiahuaydik me'nene.
18 Opud huaknopoe'eritaj Huairi Jesucristoa kamatinepahuionhuahuike'
di'da kamaike' ijtiona'pakikay, egomey, pogomey.

EFESIOS
Efeso huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

Efeso huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pablo i̱jje̱y. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa o'pakpo me'ta'mona'uyne. Opudomey Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri mo'e̱ne. Diosen mo'e̱ne. Opudomey Efeso huakka' jak hua̱e̱'eritaj on'nigmadoya'ne.
2 Oro'omeyen Apag Dios, Jesucristo Huairiere opudomeytaj daka' mogkika'po mo'nopo'noeyike'.

Cristotaj moknopo̱ika'nok Diosa nogda nogda daka' mogkika'ne.

3 Dios Jesucristo Huairien Apag 'urua'nanada o̱'i̱ka'. Oro'omeya̱ mo'da'ika'. Cristotaj oknopo̱e̱nok Diosa kurudya̱' oro'omeyen huanopo'taj daka' mogkika'ne. Mo'nopo'yarea'ika'ne, mo'nopo'noeya̱'ika'ne kenpa'ti mo'noeanhuahuika'apone.
4 A'nennada huadari kuruderetaj Diosa kahued o̱'e̱poed aratbut Jesucristotaj o'noknopo̱e̱a̱po Diosa o'nopo̱e̱po oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate. Oro' kenpa'da Diosen a̱'e̱a̱ya̱'po kentayo'da men'nigpe̱i̱ke'po kenpa'ti oro'omey huadaknopo'da a̱'e̱a̱ya̱'po Diosa oro'omeytaj mo'baktie'ea'uyate.
5 Oro'omeytaj diga̱'da di'nada mo'e̱po, do'huedsi'po o̱'neapo konig do'huedsi'po oro'omeytaj ijbae'apoy Diosa o'nopo̱e̱'uyate. Kenda Diosa a'kaya'po hua̱'ensi'poda Jesucristoa kamanigbueye'po o'ta'mona'uyate. Diosa o'pakpo o'ka'uyate.
6 Oro' Diosen huadi'da Huasi'potaj huaknopo̱e̱'eritaj Diosa di'nanada mo'e̱po boe'uynok "Dios 'urunanada o̱'i̱ka'," o'huaa'ika'ne.
7 Diosa di'nada mo'e̱po oro'taj a'manopo'yareaya'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po hua̱'ensi'poda mo'nigbueya'uyate. Ke'nen mimi mo'nigmimihua'uyate. Ken konig Diosa di'nada mo'e̱po dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne.
8 Diosa di'nanada mo'e̱po huakka' mo'matinepahui'po oro'omeytaj mo'manopo̱e̱a̱'uyne. Nogi̱ti nogi̱ti mo'manopo̱e̱a̱'ika'ne.
9 Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po a'bakkahueaya'po do'hued Huasi'po ijta'mona'apoy Diosa kenda soatayo' o'nopo̱e̱'uyate. Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo̱e̱'uyate. Kenda mo'nopo̱e̱a̱'uyne.
10 Kenda Diosa e'ka'ta' o'pakpo o'nopo̱e̱'uyate. Nogok kenme'noe Diosa o'pakpo aya'tada o'bakupopaka'apo. Aya'tada kurudyo̱ hua̱e̱'eritaj aya'tada huadariyo hua̱e̱'eritaj o'bakupopaka'apo. Cristoere ka'nike'po o'bakupopaka'apo. Aya'enda huairi Cristo o̱'e̱a̱po. Cristotaj aya'ada on'nigpe̱i̱ka'apo.
11 Diosa o'pakpo a'nennada oro'omey huaknopo̱e̱'eritaj mo'baktie'ea'uyate. Katepi' Diosen Huasi'poa o'bae'aponig oro'omeya̱ Cristotaj huaknopo̱e̱'eriakon o'baeapone. Aya'da huadakda o̱'e̱ Diosa o'nopo̱e̱po kenda o'pakpo o'kika'.
12 Konige̱po oro' judío aratbut huakkuruda Cristotaj oknopo̱e̱de'uy 'urua'da o'noepo 'urua'da o'kika'nok aratbut oro'taj bo'tiahuaypo Dios 'uruda o̱'e̱, on'huaa'ika'apo.
13 Jesucristoen buttida hua'a nopo'yarea'dik hua'a opudomeykon mo'pe̱e̱depo moknopo̱e̱'uyne. Kenpa'ti Diosensi'po o̱'e̱y Diosen Noki̱re̱ga̱

daka' mo'nopo̱e̱a̱'uyne. "Do'hued Nokire̱g on'yokapone." A'nennada Diosa oa'uyate.
14 Diosen Nokire̱ga̱ oro'omeytaj mo'nopo'to̱e̱po Diosere durugnanada o̱'e̱a̱pone 'urunanada Diosa mogkika'apone Diosen Nokire̱ga mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne. Kenoka' aya'da Diosen aratbut e'manopo'koreade'te Diosa kenda mo'nigkika'apone. Kenda Diosen Nokire̱ga̱ oro'omeytaj daka' mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne. "Dios 'urua'da o̱'e̱. Dios huairitone' o̱'e̱." Aya'ada on'huaa'ika'apo.

"Huaknopo̱e̱'eritaj daka' e'ka' yamanopo̱e̱a̱', Dios." Pabloa o'mationa'pakuyate.

15 Jesús Huairitaj moknopo̱ika'uy kenpa'ti Diosen aratbuttaj aya'tada di' mo'i̱ka'nok on'tipe̱ika'po
16 Diostaj okkahuehue'da dakiti kirigayo̱' i̱ji̱ka'po opudomeytaj ijmanigtiona'pakikay.
17 Dios Jesucristo Huairien Apagtaj ijmanigtiona'pakikay. Ken 'urua'nanada Apag Diostaj ijmanigtiona'pakikay. Jesucristotaj 'urua'da kanoknopo̱ike' kenpa'ti Cristoen e'manmadika' kanoknopo̱ike' Diosa kamanopo̱e̱'po kenpa' ijtiona'pakikay. Diosen Huasi'po Jesucristotaj nogi̱ti nogi̱ti kanoknopoenke' kenpa'ti Diostaj nogi̱ti nogi̱ti kanoknopoenkike'. Opudtehuapa' ijtiona'pakikay.
18 Kurudya̱' kenda Diosa on'nigka'apone, Diosa mona'uyne. Opudomey daka' kanoknopo̱ike', ijtiona'paki. Opudomey Diosen mo'e̱nok Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'po kenpa'ti Jesús 'urua'da o̱'e̱denig 'urua'da bo'kika'apone kenpa'ti kenere kurudyo̱ durugda mo'noeanhuahuika'apone. Kenda kanoknopo̱ike' on'nigtiona'pakika'ne.
19 Diosnayo teynanada o̱'i̱ka'. Kentaj oknopo̱ika'nok oro'omeytaj teynanada bo'teypakika'ne. Oro'omey teyda o̱'e̱depo Diostaj nigpe̱ika'dik o̱'e̱a̱pone huadakda kika'dik o̱'e̱a̱pone. Kenpa' kanoknopo̱ike'po ijtiona'pakikay. Ken teynanada Diosa o'ka'uyatenig aratbuttaj o'batiahuay'ea'uy.
20 Diosa teynanada o̱'e̱po kubarakya' Cristotaj o'noyhuada̱'po kurudyo̱ o'tobehuikuyate. Ke'nen huada'kopen o'huada̱'uyate. Kente Cristotaj aya'ada nigpe̱ika'dik o̱'neapo.
21 Kurudyo̱ Cristo huakkuruda hua̱e̱'eri huairi kenpa'ti huadariyo huakkurueri huairi o̱'e̱. Aya'ada gobierno huairi Cristotaj nigpe̱ika'dik o̱'nika'apo. Oy nigpe̱ika'dik o̱'ne. Nogokkon nigpe̱ika'dik o̱'neapo.
22 Aya'da Diosa o'ka'uyatenig aya'ada Cristotaj nigpe̱ika'dik o̱'ne. Aya'ada kuruderia aya'ada huadarieria Cristotaj nigpe̱ika'dik o̱'ne. Apag Diosa oa'uyate. Konig hua̱so̱'a̱ huanopo'taj o'nigpe̱ika', Cristo aya' huaknopo̱e̱'erien huanopo' o̱'e̱nok aya'ada Cristotaj nigpe̱ika'dik o̱'ne. Diosa oa'uyate.
23 Aya' huaknopo̱e̱'eria konig Cristoenso̱' o̱'ne. Cristo oro'omeytaj mo'manopo'to̱ika'nok oro'omey huaknopo̱e̱'eri aya'ada Cristoen nogtida hua̱so̱' o̱'e̱ne. Cristo aya'bayoda o̱'i̱ka'po aya'tada daka' o'mato̱ika'.

2

Dios di' mo'e̱po oro'omeytaj mo'nopo'korea'ne.

1 Dios Cristoere mo'nopo'korea'po mo'nopo'noea'uyne. A'nenda Diostaj nigpe̱ikahue' mo'i̱ka'uyne. Dakhuea' bo'kika'uyne. Diostaj e'bueyonig mo'i̱ka'uyne.

2 Kenpa'da dakhuea' bo'kika'po Diostaj nigpe̱e̱hue'da mo'i̱ka'uyne. Konig
noga̱ o̱gkika'nig opudomey konigti bo'kika'uyne. Konig noga̱ on'nopo̱i̱ka'nig
konigti mo'nopo̱i̱ka'uyne. Toto' huairitaj mo'nigpe̱i̱ka'uyne. Toto' ku-
rudyo̱ hua̱e̱'eri o̱'e̱po nama'da aya'tada o'mana'ika'po Diostaj nigpe̱e̱hue'
hua̱i̱ka'eritaj o'mana'ika'.
3 Oro'omey judío hua̱e̱'eri judío ehue' hua̱e̱'eriere a'nenda Diostaj
nigpe̱e̱hue' o̱'i̱ka'uyne. Ken oro'en hua̱so̱'a̱ katepi' o'eretpakpo o'kika'uyne.
Katepi' oro'en huanopo' o'pakpo, katepi' oro'ada o'pakpo, dakhueapi'
o'pakpo kenda o'kika'uyne. Konigti nogomeytaj Diosa castiga o̱gka'dik
o'maeapo kenpa'ti Diosa oro'omeytaj castiga o̱gka'dik mo'e̱a̱yetnig'a.
4-5 Diosnayo huakka'da mo'tinepahui'po oro'omey Diostaj nigpe̱e̱hue'
e̱'i̱ka'te ken konig Diostaj noehue' o̱'e̱po Diostehuapa' konig e'bueyonig
o'mauyne kenoka' Diosa mo'tinepahui'po huakka'da di' moe'u̱yne.
Diosa di' mo'e̱po Cristo e'bueyde'te kubarakya' mo'nignoyhuada̱'uyate.
Oro'omeytakon mo'noea'uyne. Diosa di' mo'e̱po kenpa'ti o'pakpo
opudomeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne kenpa'ti mo'noea'uyne
kenpa'ti mo'nopo'korea'uyne.
6 Kenpa'ti Cristotaj moknopo̱e̱nok Diosa mo'noea'ne. Huaboa'da Diostaj
o'nigpe̱i̱ka'po Cristoere Diostaj o'noika'ne. Cristoere kurudyo̱ o'noika'ne.
Cristoere 'uruda o̱'i̱ka'ne kenpa'ti durugda o̱'i̱ka'ne.
7 Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyne Diosa oro'omeytaj huakka'da
di' mo'maepo oro'omeytaj mo'noea'uyne. Huakka' mo'tinepahui'po
mo'noea'uyne. Ken nogok aya'tada a'manopo̱i̱kaya'po Diosa kenda
mo'nigka'uyne.
8 Oro'omey dakhuea' huaka'eritaj Diosa mo'tinepahui'po di' mo'e̱po
mo'nopo'korea'uyne. Oro'omey Cristotaj o'nopo'korea'po oknopo̱e̱nok
Diosa dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Huata'da dakhuea' e'ka'
nopo'yareahue'dikda o̱'i̱ka'ne. Diosa katetehue' dakhuea' e'ka'
mo'nopo'yarea'uyne.
9 Oro' huadaka'da o'nigkika'nok oro'omeytaj Diosa nopo'yareahue'dik
mo'i̱ka'apone. "'Urua'da ijkika'nok Diosa me'nopo'yarea'ne." Oro'omeya̱
ahue'dik o̱'e̱ne.
10 Oro'omey huaknopo̱e̱'eritaj Diosa 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Huadak-
nanada kan'nopo̱i̱ke'po huadakda hua'a kan'batia'pakike'po, huadakda
kan'kike'po, Diostaj kan'nigpe̱i̱ke'po, nogomeytaj di' kan'maike'po Diosa
a'nennada o'pakpo 'urua'da mo'nopo'ka'uyne. Cristo Jesústaj oknopo̱e̱nok
Diosa 'urua'da mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne.

Cristotaj moknopo̱e̱nok Cristoa mo'manopo'noeya̱'ne. Diostaj mo'manoeya̱'uyne.

11 Opudomey judío aratbut ehue' mo'i̱ka'uy. Judío aratbut huabok-
erekensi'dak o'noktegika'. Judío aratbuttaj huaktege̱ri on'bahuaa'ika'. Op-
udomey okteghue' hua̱e̱'eri bo'huaa'ika'ne. Kenda okkahuehue' yanika'.
12 A'nenda Cristotaj oknopo̱e̱hue' mo'i̱ka'uyne. Cristoere ehue'
mo'i̱ka'uyne. Diosen aratbut ehue' mo'i̱ka'uyne. Israel aratbut ehue'da
mo'i̱ka'uyne. Israel aratbutyo'da Diosen aratbut o̱'nika'uy. Israel aratbuttaj
'urua'da ijmanigkika'apoy Diosa o'mana'uyate. Opudomey kenda nopo̱e̱hue'
mo'i̱ka'uyne. Diosa nopo'korea'dik kenpa'ti Diosere nounhuahuika'dik o̱'e̱y
oknopo̱e̱hue' mo'i̱ka'uyne. In huadariyo mo'noika'nig'a Diostaj oknopo̱e̱hue'
mo'i̱ka'uyne.

13 A'nen Diostaj konig bidteda e̱'u̱onig mo'i̱ka'uyne. Oynayo Jesucristotaj
moknopo̱e̱depo Diosen aratbut mo'i̱ka'ne. Cristo mo'nigbuey'uynok judío
aratbutere Diosen aratbut mo'e̱dene.
14 Oro' judío aratbuttaj kenpa'ti judío ehue' aratbuttaj
mo'manoeynoey'uyne Cristoa. A'nen huayahuaya o'bahuadiayika'uy. Konig
taka' o̱'i̱ka'uy. Jesucristoa mo'manoeya̱'depo nogaratbuttida bo'ka'uyate.
15 Jesús cruzte o'manigbueypo Moisésenba' e'nigpe̱i̱ka' o'dakea'uyate.
O'manigbueypo nogtida huaboa' aratbuta' o'ka'uyate. Judío aratbut nog
aratbut e̱'e̱a̱da nogtida huabo aratbuta' o'ka'uyate. Ken konig o'ka'po judío
nog aratbuttakon o'manoeya̱'uyate.
16 Ken Cristo cruzte mo'nigbuey'uynok judío aratbut judío aratbut
ehue' e̱'hua̱e̱'taj huayahuaya e'bahuadiayika'tada Jesúsa kenpa'da
o'mabatika'uyate, kenpa'ti o'manoeya̱'uyate. Diostehuapakon
o'manoeya̱'uyate. Kenpa'ti botta' aratbut e̱e̱'tada konig nogtida aratbut
o'ka'uyate.
17 Cristo o'tiakdepo, Diostaj yanoknopo̱e̱po yan'nopo'noey', Cristoa
o'mana'ika'uyate. Judío aratbut ehue' hua̱e̱'eritaj o'mana'ika'uyate. Kenpa'ti
judío aratbuttaj konigti o'mana'ika'uyate.
18 Cristoa mo'nigbuey'uyatenok Apag Diostaj huahua'dik o̱'i̱ka'ne. Oro'
aya'ada judío kenpa'ti judío ehue' hua̱e̱'eri Apag Diostaj huahua'dik o̱'i̱ka'ne.
Diosen Noki̱re̱ga̱ bo'tihuapokika'nok Diostaj huahua'dik o̱'i̱ka'ne.
19 Konige̱po opudomey judío ehue' hua̱e̱'eri konig nog aratbutenbayo
hua̱e̱'eri ehue' mo'i̱ka'ne. Diosen aratbutere opudomeykon Diosenbayo
hua̱e̱'eri mo'e̱po Diosen aratbut mo'i̱ka'ne.
20 Opudomey Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri konig huaboro' jakonig
mo'i̱ka'ne. Jesúsen huamanbatia'pakeri kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeri
opudomeytaj monmadikika'po konig jak huaka'erionig one'uy. Kenpa'ti
Jesucristotaj moknopo̱e̱po Jesucristo konig huidtone'teonig aya' huaboro'
jaktone'o̱nig daka' o'huadika'.
21 Cristotaj moknopo̱e̱po konig jak hue̱ypa nogtaj nogtaj daka'
on'tinukuika'nig konig onteteyo' moknopo̱e̱po konig jak Diosa o'dakea'depo
konig Diosen jak mo'e̱po konig onpapayo' Diosenyo'da nogi̱ti nogi̱ti o'kika'ne.
22 Ken opudomeykon Jesucristotaj moknopo̱i̱ka'po nog huaknopo̱e̱'eriere
moknopo̱i̱ka'ne Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱i̱ka'nok konig Diosen jak
mo'i̱ka'ne.

3

Nog aratbuttada Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Pablotaj Diosa

o'ta'mona'uyate.

1 Konige̱po do Pabloa opudomeytehuapa' on'nigtiona'pakika'ne. Je-
sucristotaj ijnigpe̱i̱ka'po kenpa'ti opudomey judío ehue' hua̱e̱'eritaj Jesu-
cristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakika'nok konige̱po huabakuda̱' jakyo
i̱jjeunhuahuikay.
2 Opudtehuapa' Jesucristoen huadak hua'a kamanmadikike'po Diosa
mo'tinepahui'po o'ta'mona'uy. Kenda mo'nopo̱e̱ne ijnopo̱e̱y.
3 Jesucristotaj eknokot soatayo' Diosayo'da o'nopo̱i̱ka'uyate. Kenda Diosa
do'takon me'nopo̱e̱a̱'uyne. Kenda suhuigda on'nigmadoya'uyne.
4 Cristotaj konig i̱re̱gi̱re̱gte eknopo̱e̱' ijnopo̱e̱y. In beroba' o'nigmadoya'nok
opudomey bo'tiahuaydepo mo'nokotapet.

5-6 Nog aratbut a'nenda Diosen aratbut ehue' e̱'e̱ada oyda nog aratbut huaknopo̱e̱'eri Diosen aratbut o̱'ne. Judío aratbutere konig nogtida aratbut o̱'nika'. Kenda judíomeytaj ijka'apoy Diosa oa'uyatenig konigti nog aratbut huaknopo̱e̱'eritaj o'manigka'apo. Jesucristoen huadak hua'a on'pe̱e̱depo o'noknopo̱e̱. A'nenda kenda nopo̱e̱hue' o̱'nika'uyate. Oynayo Jesucristoen huadakda huata'moneritaj kenpa'ti huamanbatia'pakeritaj Diosen Nokiṟe̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'ika'uyate.

7 Doda huadakda ijkika'nok Diosa ta'monahue' me'u̱yne. Diosa o'pakpo Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa teyda o̱'e̱po me'ta'mona'uyne.

8 Nog huaknopo̱e̱'eriata huadaknada o̱'nepo huadaknada o̱gkika'nig donayo dakhuea'da e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po bekkahuea'po nog aratbuttaj Cristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po me'tamona'uyne.

9 Diosa ijka'apoy o'nopo̱e̱'uynigda kenda Diosa a'nennada aya'da o'ka'uyate. Judío ehue' hua̱e̱'eri aratbut Cristotaj o'noknopo̱e̱a̱po kenpa'ti judío ehue' hua̱e̱'eri aratbuttaj Diosa o'manopo'korea'apo. Kenda Diosa a'nennada soatayo' o'nopo̱ika'uyate. Kenda aratbuttaj kamanopo̱ike'po Diosa do'taj bee'uyne.

10 Judío ehue' hua̱e̱'eri aratbut judío aratbutere Jesucristotaj o'noknopo̱e̱po konig nogaratbuttida o̱'nika'. Kenda Kuruderi Huairi kenpa'ti Kuruderi Huata'mona'eria kan'nopo̱e̱'po kenpa'ti Diosa 'urua'da o'nopo̱e̱po kenpa'da huadaknada o'kika' kan'nopo̱e̱'po, aya'ada Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eria kenda o'manopo̱e̱a̱'dene.

11 Dios kenda e'ka'ta' o'pakonhuahuika'uyate. Jesucristo oro'omeyen Huairitaj o'ta'mona'depo Diosa huadakda o'kika'nig kenpa'ti 'urua'da o'nopo̱ika'nig o'manopo̱e̱a̱'uyate.

12 Jesucristotaj oknopo̱e̱po, me'pukhue' o̱'e̱po, Diostaj tiona'pakdik o̱'i̱kay, daka' o'nopo̱e̱ne.

13 Do Pabloa opudtehuapa' pai'da on'nignopo'e̱po huabakuda̱' jakyo i̱jje̱po kenda e'tipe̱e̱pi' Cristotaj oknopo̱e̱batikhue' yanikati'. Pabloa opudomeytaj pai'da on'nignopo'e̱nok opudomey huadakda o̱'ne aratbut nopo̱e̱'dik o̱'neapo.

Cristoa aratbuttaj huakka'da di'nada mo'e̱po.

14 Konige̱po Huairi Jesucristoen Apag Diostaj huikudate ijtihuadpo opudtehuapa' on'nigtiona'pakne.

15 Kurudyo̱ hua̱e̱'eri kenpa'ti huadari hua̱e̱'eri Apag Diosen huabet o̱'ne.

16 Apag Dios huadaknanada o̱'e̱. Huakka'da o'matinepahui'ika'. Opudomeyen huanopo'taj daka' yamanopo'teypakika'. Diosen Nokiṟe̱ga̱ opud huaknopo̱e̱'eritaj teya'nada kamanopo'teypakike'. Kenda on'nigtiona'pakne.

17 Diostaj moknopo̱e̱nok Cristoa opudtaj huanopo'yo kamata̱'i̱ke'po, on'nigtiona'pakne. Diostaj kenpa'ti nog aratbuttaj batikhue'da di' kan'maike'. Kenpakon on'nigtiona'pakne.

18-19 Jesucristoa huakka'da di' o'maeonhuahuika'. Huakka'nanada di' o'maenok Cristoa di' huakka'da o'maika'nig oro'omey nopoenkahue'dik o̱'e̱ne. Konig Cristo huakka'nanada di' o'maika'nig opudomey aya'da huaknopo̱e̱'eriere nogi̱ti nogi̱ti kan'nopoenkike' kenpa'ti konig Cristo huakka'nanada di' o'mae nogi̱ti nogi̱ti kanoknopo̱i̱ke' on'tiona'pakne. Konig Dios o̱'i̱ka'nig opudomey huanopo'yo kan'nopo̱i̱ke'. Diosayo'da opudomeytaj kamanopo'to̱i̱ke'. Diosa 'urua'da o'noika'po opudomeytaj

kenpa'da kamanopo'toike'. Konig Diosen e'noe' kan'nopo'toike'. Kendakon on'tiona'pakne.

20 Oyda "'Urua'da o'e Dios. Dakiti Dios," a'dik o'ika'ne. Diosnayo teynanada o'enok katepi' o'tiona'pakika'ne nogda nogda huakka'nanada oro'tehuapa' ogkika'dik mo'ika'ne. Ken konig oro'nayo nopoehue'dikda o'ene. Dios teynanada o'epo huakka'nanada tihuapokika'dik mo'ene.

21 "Dios 'urua'da o'e." "Dakiti Dios." Jesucristo Jesucristoen huaknopoe'eriere kada'onhuahuike' oy kenpa'ti nogok kada'onhuahuike'.

4

Aya' Cristoen huaknopoe'eritaj Diosen Nokiega o'manopo'toenok onpapayo' on'pakpo Diostaj e'nigpeika'ta' on'pakika'.

1 Konigepo Jesucristotaj ijnigpeika'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'nok huabakuda' jakyo do ijikay. Do Pabloa opudomeytaj daka' o'nona'ne. Opudomey daka' kan'nopo'kore'po 'urua'da kan'nigpeike'po Diosa opudomeytaj mo'baktie'ea'uyne. Konigepo Diosen 'urua'da yag'kika', kenpa'ti Diostaj yan'nigpeika'.

2 "Huadakda ijikay." "Kenpa'da huadak ijkikay." "Huairi ijjey," nopoehue' mo'nika'. "Nogomeynayo huadakda o'ne," mon'nopoika'. Pai'da aratbuttaj daka' mon'matoika'. Nogtaj nogtaj di' mon'maika'. Nog aratbuttaj huadiayhue' mo'nika'. Nogomey dakhuea' egkapi' konigti pakhue' mo'nika'po di' mon'maika'. Dig mahuanopoehue' mo'nika'.

3 Opudomey huaknopoe'eri Diosen Nokiega huatihuapokeriere onpapayo' batikhue'ada Diostaj di'nanada mo'ika'po yan'nigpeika'. Kenpa'ti huayahuaya yan'manoeya'ika'.

4 Oro'omey Jesucristotaj konigti oknopoepo konig nogso'tida o'ene. Konig Jesucristo nogso'tida o'enig oro' huaknopoe'eri konigti nogso'tida o'ene. Diosen Nokiegkon nogtida o'e. "Kurudyo Diosere mo'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'uyne. Kenda onpapayo' oknopoika'ne.

5 Nogtida Dios Huairi o'e. Oro'omeya konigdayo' Diostaj oknopoika'ne. Nogtiedda Cristoen huadikte huaknopoe'eritaj bautiza o'magkika'ne.

6 Oro'omey huaknopoe'eri nogtida Apag Dios mo'taene. Kentayo'da aya'ada o'nigpeika'ne. Apag Diosa aya' oro'omeytaj bo'tihuapokpo o'kika'. Kenpa'ti oro'omeyere o'ika'.

7 Cristonayo aya'da o'nopoe aya'da ka'dik o'epo nogta nogta oro'omeytaj huaknopoe'eritaj nogda nogda kika'dik mo'nopoea'ne.

8 Konigepo kenpa' Diosba'a Cristotaj o'tia'pakuyate:

O'noyhuaddepo ke'nen taka'taj kenpa'da huayakhue' o'magka'depo kurudyo o'tobehuikuyate. Aratbuttaj katetehue' konig nogda nogda kika'dik nogta nogta o'manopoea'uyate. Kenda Apagba'a oa'uyate.

9 "Kurudyo o'behuikuyate." Apagba'te Diosa oa'uy. In kenpa' oa'nigda: Huakkuruda Cristo kurudya' o'huarakuyate.

10 Ke'na o'huarakuyate onte'ti o'behuikuyate. Kurudyo kutayonanada o'behuikuyate. Aya'bayoda a'ikaya'po o'behuikuyate.

11 Konig nogda nogda e'ka' huanopoete o'manopoea'uyate. Doce huamata'moneritaj doeretakon konig Cristo o'e kenpa'ti kenda Jesúsa o'ka'uyate, huamanbatia'pakika'te mo'manopoea'uyne Cristoa. Diosen hua'a 'urua'da mana'dik ka'nike'po Cristoa nogomeytaj o'manopoea'uy. Nogomeykon nogbayo nogbayo hua'dik o'nepo, "Cristotaj yan'noknopoepo yan'nopo'korea'."

’Urua’da mana’dik ka’nike’po Cristoa nogomeytakon o’manopoea’uy. Cristotaj manmadika’dik ka’nike’po nogomeytakon o’manopoea’uy Cristoa. Huaknopoe’eri egkupopakika’te huamatoe’eritaj Cristoa o’manopoea’uy.

12 Cristoa ken konig o’manopoea’uynok aya’ huaknopoe’eri Diostaj nigpeika’dik o’nika’po kenpa’ti nogiti nogiti teyda yan’noknopoika’apet.

13 Kenda on’manmadika’onhuahua’nok kenpa’ti Jesucristoen on’mabatia’pakonhuahua’nok kenpa’ti huaknopoe’eritaj on’mantihuapokonhuahua’nok aya’da oro’omey huaknopoe’eria konigti Cristotaj kaknopoike’po. Oro’omey huaknopoe’eri konigti oknopoepo konig nogiti nogiti oknopoika’apone, nogiti nogiti o’nigpeika’apone. Kenda Diosa o’paknok o’kika’apone. Ken nogiti nogiti konig Cristo o’ika’nig oro’omeykon konigti o’ika’apone. Kenpa’ti nogiti nogiti konig Cristo o’kika’uyatenig oro’omeyakon konigti o’kika’apone.

14 Konig isi’po e’ikapa’ ehue’ mo’nika’. Isi’po nogda nogda e’manmadika’taj on’mapeika’. Kenpa’ti nama’da e’manmadika’tada on’manigpeunkika’. Ken konig isi’po ee’pa’ ehue’ mo’nika’. Oro’nayo nogded e’manmadika’ oknopoehue’ o’ika’ne. Sue’ada huamanmadika’eria nama’da on’manmadika’apo. Kenomeytaj peehue’dik o’ene.

15 Di’ mon’maepo Diosen buttida hua’a mon’batia’pakika’. Cristotaj nogiti nogiti mo’noknopoika’. Konig Cristoa o’kika’uyatenig konigti nogiti nogiti mogkika’. Oro’omey huaknopoe’eri konig Cristoen huasoʼ o’ene. Cristo konig oro’omeyen huanopo’ o’e.

16 Cristo oro’omeyen huanopo’ o’enok aya’ada onpapayo’ Cristotaj o’nigpeika’ne. Huayahuaya Cristotaj aknopoikaya’po o’batihuapokika’ne. Konig Cristoensoʼ Cristotaj nogiti nogiti oknopoepo konig e’kerekonig o’ika’ne. Onpapayo’ Cristoen daka’ o’kika’ne. Kenpa’ti nogiti nogiti, huayahuaya di’ o’maika’apone.

Cristotaj oknopoepo konig huabonopo’da Diosen ’urua’da mogkika’.

17 Kenda Cristo Huairia mena’uynig opudomeytaj o’nona’ne. Konig oknopoehue’ huaee’eri ogkika’ konigti opudomey bo’kika’uy. Oynayo konig oknopoehue’ huaee’eri ogkika’nig konigti kikahue’ yanika’. Kenomeynayo nama’da on’nopoika’po nama’da ogkika’po

18 oknopoehue’ huaee’eri Cristotaj eknopoe’ta’ pakhue’ o’nika’. Konig ekpobig o’nepo Diostaj oknoponkahue’da o’nika’. Huadak e’ka’ noponkahue’ o’nepo konig sikkiregyonig o’nepo Diostaj oknopoehue’dik o’nika’. Konig Dios o’kika’nig kenomey kikahue’dik o’nika’. Konigepo Diostaj oknopoehue’ huaee’eritaj ’urua’da manoeanhuahuikahue’dik o’maika’apo.

19 Dakhuea’ e’kika’ada oynayo dakhuea’ kahue’ ijjey nama’da on’nopoepo birahue’da o’nika’. “Katepi’ ijpakpo ijka’apoy.” On’nopoika’po. Nogtaj nogtaj ettone’pi’ huabokerekapi’ e’bakdejta’ on’eretpakika’. Nogda nogda dakhuea’ e’kika’ta’ en’eretpakika’tada.

20 Ken konig huakika’ Cristoanayo onmadikahue’ moe’uyne.

21-22 Jesucristoen huadak hua’a e’peenayo kenpa’ti Jesústaj buttida e’manmadika’taj e’nigpee’nayo konig a’nen huanopoya’da dakhuea’nanada mo’nopoika’po dakhuea’da e’kika’ta’ bo’eretpakika’po konig dakhuea’ bokika’nig kenpa’da yan’batikti’.

23 Nogpa’da konig huabonopo’da huaboa’da yan’nopoika’po yan’eretpakpo huadakyo’nanada yag’kikati’.

24 Konig Dios o’paknig huabonopo’da ’uruda yan’nopo’toika’. Konig Diosennopo’ yan’nopo’toika’. Diosa e’tihuapokte daka’ yan’nigpeika’.

Diosenyo'da daka' yąg'kika'. Konig Diosa huadakda o'kika'nig konigti yąg'kikati'.
25 Konigępo da ahue' yanika'. Oro'omey Cristotaj oknopǫępo konig nogsǫ'tida ǫ'ęnok huayahuaya buttida moda'ika'.
26 E'huadiaynayo dakhuea' kahue' yane'. Dakhuea' onahue' yane'. Īda e'diay yan'batik. Kenme'noeteda yan'batik.
27 Opudą kan'diaye' kenpa'ti dakhuea' kąke' toto' huairia o'pakika'. Kentaj nigpęęhue' yanika'. Īda e'diay yan'batikika'. Dakhuea' kahue' yanika'.
28 Opudomey sue'ada huabereeri mo'īka'uy. Kenpa'da yan'batik onte'ti berehue' yanika'. Berehue'ada huadakda yan'baa'ika'. Daka' yan'baa'po katepi' pai'da aratbuttaj bayokika'dik mo'ęąpone.
29 Hua'a dakhue'dik ahue' yanika'. Hua'a huadakdik ę'huąę' yan'mana'ika'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj nogīti nogīti yan'maknopǫęą'ika' kenda yan'mana'ikati'. Ken hua'a huadakdik aratbuttaj yan'madurugpaka' kenda yan'mana'ika'.
30 Dakhue'dik hua'a e'mana'nayo Diosen Nokīręgtaj suhue' ǫ'ęą'nok dakhue'dik hua'a ahue' yanika'. Diosen ǫ'ęy Diosen Nokīręgą oro'omeytaj mo'nopǫęą'ika'ne. Ken huame'noe nogok Cristo e'tiakde'te kurudyǫ Diosere ka'nike'po a'tohuaya'po kenoka' Diosen ǫ'ęy Diosen Nokīręgą mo'nopoeanhuahua'apone.
31 Dig nopǫęhue' yanika'. Sigpi' bahuadiayhue' yanika'. Yan'diaypo 'utta'da maboyhue' yanika'. Matidi'kehue' yanika'. Kenpa'ti nogomeytaj dakhuea' kahue' yanika'.
32 Nogpa'dakon 'urua'da yąg'kika'. Huayahuaya di'da yan'maika'po huadakda yąg'kika'. Huadakda yan'batia'pakika'. Huayahuaya yan'matinepahui'po. Huayahuaya yan'bakkahuea'ika' Cristotaj moknopǫęnok Diosa opudomeytaj bokkahuea'uyne konigti nogą nama'da ęgka'nayo ya'nokkahuea'ika'.

5

Diosensi'po mo'ępo sigpi' dakhuea' kahue' yą'nepo huadakyo' yanikati'.

1 Opudomey Diosensi'po mo'ęnok Diosa huakka' di' mo'īka'ne. Konig Dios ǫ'īka'nig konigti opud ą'ęyą' yan'nopǫīka'po konig Diosa o'kika'nig konigti yąg'kikati'.
2 Huayahuaya di' yan'maika'. Konig Cristoa di' mo'īka'ne konigti huayahuaya di' yan'maika'. Cristoa di' mo'maepo oro'taj o'paknok huabokereka on'tohua'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' o'tǫęnok Cristotaj mo'nigarakuyate. Konig 'uru ovejataj on'arakika'po Diostaj on'yokika'po, ken konig ǫgka'po konig 'uru'huīęda Diosa durugda o'huīrīkuy. Ken konig Cristoa di' mo'maepo mo'nigbuey'uyatenok huayahuaya di' yan'mae'ika'.
3 Diostaj moknopǫępo Diosensi'po mo'ędepo nogen huątǫę'taj bakdejhue' yanika'. Kenpa'ti tǫępakhuedąda nogtaj nogtaj bakdejhue' yanika'. Nogda katepi' dakhue'da ęę'nayo kahue' yanika'. Katetapi' nogenpi' eretpakhue' yanika'. Opudomeytaj dakhuea' o'ka' huaahue'dik ka'nike'.
4 Konig dakhue'dik manahue' yanika'. Konig nama'da huasegeapa' batia'pakhue' yanika'. Kan'erike'po dakhue'dik manbatia'pakhue' yanika'. Ken konig e'ika'nayo dakhue'da ǫ'ę. Dios huadakda ǫ'ę yan'huaa'ika'. Kentaj dakiti yą'nona'ika'.
5 Aratbut nogen huątǫę'taj en'batohuedika'nayo, nogtaj nogtaj dakhuea'da e'kika'nayo aratbut nogenta' e'eretpakika'nayo Cristoere kenpa'ti Diosere noeonhuahuikahue' ǫ'neapo. Kenomey konig Diosensi'po ehue' ǫ'neapo.

Kenda opudomey daka' mo'nopo̱e̱ne. Nogenta' e'eretpak konigti e'ketka' diostaj e'eretpakonig o̱'e̱.
6 "Katepi' bo'pakpo ka'dik mo'e̱ne dakhuea' e'ka' ehue' o̱'e̱." Sue'ada nama'da mona'apetpi'. Ken nama'da e'mana' o̱'e̱. Pe̱e̱hue' yanikati'. Aratbut ken konig dakhuea' o̱gkika'po Diostaj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Diosa o'bahuadiaypo diga̱' castiga o'magka'apo.
7 Kenomey Diostaj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eriere dakhuea' kahue' yanika'.
8-9 A'nenda Diostaj oknopo̱e̱hue' mo'i̱ka'uy. Konig sikki̱re̱gya̱' dakhuea' bokika'uynig'a oyda Jesucristo Huairitaj moknopo̱e̱po huakjeyyo mo'i̱ka'ne. Aratbut Cristotaj o'noknopo̱e̱po huakjeyyo on'noika'po huadakda o̱'nika', Diostaj on'nigpe̱i̱ka'. Buttida hua'a on'pe̱i̱ka'. Buttida on'batia'pakika'. Oyda Jesús Huairitaj moknopo̱e̱po. Huakjeyyo yanika'po, huadakda yan'kika'po, Diostaj yan'nigpe̱i̱ka'. Kenpa'ti buttida yan'batia'pakika'.
10 Kenda Jesús Huairi o'pakika'nig a'nopo̱e̱ya'po nogi̱ti nogi̱ti yan'pakpo yan'nopo̱i̱ka'.
11 Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri konig sikki̱re̱gyo̱ o̱'nika'po dakhuea'da o̱gkika'po nama'da o̱gkika'nig. Kenomeyere konig o̱gkika' konigti kikahue' yanika'. Opudomeynayo Cristotaj moknopo̱e̱po, mo'nigpe̱i̱ka'po huadakda bo'kika'nok kenomey dakhuea' huakika'eri i̱jje̱ya̱' huata' ya'noknopo̱a̱petpi'.
12 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomey konig sikki̱re̱gyo̱ o̱'nika'po konig i̱re̱gi̱re̱g dakhuea'nanada o̱gkika'. Kenda o̱gkika'nig batia'pakhue'dik, o̱'e̱ne. Kenda e'batia'paknayo bira'dik o̱'e̱a̱pone. Kenda o̱gkika'nig dakhue'nanada o̱'e̱nok.
13 Opudomeynayo huadakda bo'kika'po Cristo Huairitaj mo'nigpe̱i̱ka'po konig huakjey mo'e̱ne. Huakjeyya' katinig tiahuaydik o̱'neaponok, opudomeytaj on'tiahuaydepo dakhuea'da o'kikay huata' yan'tinopo̱a̱pet.
14 Konige̱po,
Dakhuea'da bo'kika'po e'bueyonig konig e'tai'onig mo'e̱ne. Yan'mabo' yan'nopo'korea'. Cristoa o̱'nen huakjey o̱'e̱a̱po. Kenpa' on'batadi'kea'ika'.
15 Daka' yan'nopo̱e̱po ya̱g'kika'. Konig Diosenba'taj nopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika' konigti kikahue' yanika'. Konig aratbut Diosen buttida hua'a on'nopo̱e̱po 'urua'da o̱gkika' konigti 'urua'da ya̱g'kikati'.
16 Aya' huame'noete menokapi' huadak ka'dik ya̱'nepo huadakda ya̱g'kikati'. Be'tapi' daka' yan'batihuapokikati'.
17 Huasego̱nig ehue' yanika'po kenda Jesús Huairia o'pakika'nig daka' yanoknopo̱e̱po ya̱g'kika'.
18 Borracho kikahue' yanika'. Be'api' borracho e'kika'nayo dakhuea'nada̱ kika'dik ya̱'neapet. Dakhuea' mana'pakdik yanika'apet kenpa'ti Diostaj Jesucristotere oknopo̱i̱kahue' ya̱'neapet. Konige̱po borracho opud ehue' mo'e̱nok opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'to̱i̱ke'. Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'durugpakika'apone.
19 Diosa mo'nopo'to̱e̱nok, "Dios huadakda o̱'e̱." "Jesucristo Huairi 'urua'da o̱'e̱." Huayahuaya yan'manbatia'pakika'po yan'batadi'kika'. Jesucristo Huairitaj yan'batadi'kika'. Huanopoya'da durugda ya̱'nepo yan'batadi'kika'.
20 Apag Diostaj dakiti ya̱'nona'ika'. Aya'da katepi' huadakpi' dakhue' e̱e̱'pi' dakiti ya̱'nona'ika'. Oro'omeyen Jesucristo Huairi kenda o'paknok dakiti ya̱'nona'ika'.

Huabokereka hua̱to̱e̱'taj di' e̱'dik yanika'. Ettone'a̱ hua̱to̱e̱'taj nigpe̱i̱ka'dik yanika'.

21 Diostaj yan'nigpe̱i̱ka'po huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya yan'manigpe̱i̱ka'. Yan'batihuapokika'.

22 Opudomey ettone' konig Jesús Huairitaj mo'nigpeika' konigti huatoe'taj
yan'nigpeika'.
23 Konigepo ettone'en huatoe ke'nen huairi o'e. Huabokerek
huatoe'taj di' o'epo, o'tiokika'po, kenpa'ti o'tihuapokika'. Konigti
Cristoen huaknopoe'erien huairi o'e. Huaknopoe'eritaj o'bakkahuea'po,
o'manoeanhuahuika'po, o'batiokika'. Huaknopoe'eri konig Cristoen huasoʼ
o'ne. Cristo konig huaknopoe'erien huanopo' o'e.
24 Konig aya' huaknopoe'eri Cristotaj o'noknopoepo on'nigpeika'. Konigti
ettone'a huatoe'taj nigpeika'dik yanika'.
25 Konig Cristo aya' huaknopoe'eritaj di' mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konigti
opudomey huabokereka huatoe'taj di'nada yanika'.
26 Huaknopoe'eritaj 'uruda huanopo' ka'nike'po kenpa'ti Diosenyo'da
ka'nike'po Cristo di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Aya' huaknopoe'eritaj
di'da mo'epo mo'nigbuey'uyate. Konig hue'eya bautiza egka' kenpa'ti
Cristotaj huadak hua'a on'nigpeika'po Cristoa huaknopoe'eritaj
mo'manopo'tihuekea'uyate.
27 'Urua'da huaknopoe'eritaj kurudyo Cristote e'batohuata' Diosa o'pak.
Huaknopoe'eri 'urunopo'da on'toenok dakhuea' kahue'da diayhue'da ken
konig huaknopoe'eritaj Cristote e'batohuata' Diosa o'pak. Kurudya' e'baeta'
o'pak. Cristo kenda o'pakpo oro'omey huaknopoe'eritaj mo'nigbuey'uyate.
28 Ken huabokerekpi' konig huata'da di'da o'ika'nig konigti huatoe'taj
di'nada yanika'. Konigepo huabokerek huatoeere konig nogtida o'epo
huatoe'taj di' o'epo konigti huata'da di' ee'onigti o'e.
29-30 Be'api' huata' huadiayhue' o'nika'. Huata' on'pakpo on'bape'ika',
daka' on'oo'ika', kenpa'ti yudtaj on'otika'. Kenpa'ti konig Jesucristo aya'
huaknopoe'eritaj di' o'maepo daka' mo'matoe'ika'ne. Huaknopoe'eri ke'nen
huasoʼ konig o'nenok.
31 "A'toepakya'po huabokerekpi' huaojtaj huayetere o'makkeypo
o'toepakdepo, botta' e'eada konig nogso'tida o'ne." Kenda Apagba'a oa'.
32 Konigti Cristo oro'omeyere o'e. Oro'omey aya'ada huaknopoe'eri
oknopoepo o'nigpeika'po konig Cristoenso o'ene. Kenere nogso'tida o'ene.
Kenda iregireg o'ika'uyniga oynayo o'nopoene. Ijjay.
33 Onte'ti o'nonapone. Opudomey huabokerek aya'ada o'nen huatoe'taj
di'da ika'dik mo'ene. Konig huata' di'da mo'ika' konigti huatoe'taj di'da
yanika'. Opudomey ettone' o'nen huatoe huadakda me'tene yan'nopoika'po
yan'nigpeika'.

6

1 Huasi'po Jesús Huairitaj moknopoepo opuden huaojtaj huayetere
yan'nigpeika'. Kenda huadakda o'enok kenda kika'dik mo'ene.
2-3 Opuden huaoj huayeere huadakda me'taene yan'nopoika'po
yan'manigpeika'. "Apag huayetere huadakda me'taene e'nopoika'nayo
kenpa'ti e'manigpeika'nayo Diosa mo'durugpakika'apone kenpa'ti
huakka'da huabayok mo'noeanhuahuika'apone in huadariyo." Ken
konigyo'da huakkuruteda Apagba'te Diosa oa'uyate.
4 Opud huaoa o'nensi'potaj yan'mahuadiaypo diga'da mabitbithue'
yanika'. Diga'da e'mabitbitnayo huasi'poa bo'huadiayapone. Huasi'po
nigpeehue' ee'nayo sue'dapi' castiga yan'magkika'. Huasi'potaj
yan'manmadikika'po Jesús Huairitaj daka' eknopoe' nogiti nogiti eknopoe'
yan'manmadikika'. Jesús Huairitaj nogiti nogiti e'nigpeika' daka'
yan'manmadikika'.

5 Opudomey huanaba'a o̱'nen huairitaj yan'nigpe̱ika'. Daka' yan'nopo̱e̱po
yan'nigpe̱ika'. Yan'makme'pukpo yan'nigpe̱ika'. Konig Cristotaj
mo'nigpe̱ika' konigti o̱'nen huairitaj daka' yan'nigpe̱ika'.
6 O̱'nen huairia e'tiahuayteyo'da daka' kahue' yanika'. Huairia
tiahuayhue' e̱e̱'pi' huadaka'da ya̱g'kika'. Konig Cristoen huanaba' Diostaj
a'durugpakaya'po yan'pakpo daka' ya̱g'kika'.
7 Huabokerek huairitaj mo'baa'po mo'nigpe̱e̱po, "Huabokerektayo'da
ijnigkay." Nopo̱e̱hue' ya̱'nepo, "Dios Huairitakon ijnigbaay." Yan'nopo̱e̱po
durugnopo'da huadakda yan'baa'ika'.
8 Huanaba'pi' huanaba' ehuepi' noga'ti katepi' huadak e'kika'nayo Jesús
Huairiakon konigti huadak mo'nigkika'apone. Kenda mo'nopo̱e̱ne.
9 Opudomey huairi mo'e̱po huanaba' mo'to̱e̱po daknopo'da huanaba'taj
yan'mato̱ika'. "Huakka'da baahue' e̱e̱'nayo castiga o̱gka'apone." Huan-
aba'taj i̱ghua'da manahue' yanika'. Opudomey huairi huanaba'ere Jesu-
cristo Huairien huanaba' mo'e̱ne. Okkahuehue' yanika'. Jesucristo kurudyo̱
o̱'i̱ka'. Jesucristo Huairi aya' huabokerektaj konigti o'pak. Huairitaj konigti
o'pak. Huanaba'taj konigti o'pak.

Oro'omeya̱ Cristotaj oknopo̱e̱nok toto' huairia oro'taj e'batikata' bo'tipakika'ne. Toto'taj daka' yan'tioka'ika'. Pabloa monmadika'uyne.

10 Oydakon o'nonapone, egomey. Jesucristo Huairi teynanada o̱'e̱. Kentaj
oknopo̱ika'nok teyda toto'taj mo'noki̱ika'.
11 Taka'taj huatioka' Romano sorotataj siro akumoot on'otika'po,
baka'bijtone' on'otika'po sirope̱g huaka̱gkate on'beta'po teyda hua'iot
on'otpo sirope̱g huatioka' on'bapadpo, kenpa'ti huabid siro on'bapadika'.
Hua̱so̱' aya'da ke'na be'tioke'po on'otpo. Opudomeyen taka' toto' huairi
o̱'ne. Opudomey dakhuea' ka̱gkike'po toto'a nama'da monika'ne. Diostaj
eknopo̱ika' e'batikata' huakka' bo'tipakika'nok Diostaj daka' aknopo̱ikaya'po
oknopo̱e̱batikhue' a̱'e̱ya̱'po Diosen huatioka' yan'otika'. Diosa opudomeytaj
kabatiokike'.
12 Konige̱po oro'omeyen taka' aratbuten hua̱so̱'nig ehue' o̱'ne. Oro'omeyen
taka'taj tiahuayhue'dik o̱'e̱ne. Ken oro'omeyen taka' toto' huairi o̱'ne.
Huiyokda o̱'ne. Teyda o̱'ne. Huakka'nanada aratbuta toto'taj on'nigpe̱ika'po
dakhuea'da o̱gkika'. Sikki̱re̱gya̱' toto' dakhuea' huaka'eri o̱'ne. Aya'yoda
huabada toto'a dakhuea' on'mana'ika'.
13 Kenoka' toto' huiyoknanada e'manata' o'eretpakika'nok, kenoka' da
e'manata' o'eretpakika'nok nama'da kahue' a̱'e̱ya̱'po oknopo̱e̱batikhue'
a̱'e̱ya̱'po Diosen teyda huatioka' daka' mon'otika'.
14 Diostaj buttida e'manmadika' o'nigpe̱ika'po konig bo'tioka'nok toto'taj
pe̱e̱hue' mo'nika'. Suigpi' dakhuea' kahue' mo'nika'. Suigpi' da ahue'
mo'nika'. Kenpa'ti buttida mo'da'ika'. Kenda buttida huamanmadikika'
konig baka'bijtone' bo'tioke'po mon'otika'. Huadakda mogkika'. Diostaj
mon'nigpe̱ika'. Ken konig o'kika'po konig Romano sorotataj sironokbeta
huaka̱gkata' on'tioka'ika'nig. Ken konig Diostaj mon'nigpe̱ika'po toto' huair-
itaj mon'nopo'tiokika'.
15 Jesucristoen huadak hua'a a'manbatia'pakya'po nogi̱ti nogi̱ti Cristotaj
yanoknopo̱ika'. Konig Romano sorotataj a'huaya'po hua'i teyda on'iotika'.
Ken konig yan'otika'.
16 Oro'omeyen huanopo' huanopo'korea'eritaj Jesucristotaj daka'
mo'noknopo̱ika'. Ken konig oknopo̱ika'po konig Romano sorotataen
sirope̱g huatioka' on'to̱ika'po taka'en pi̱ya̱'taj on'tioka'ika'. Toto' oro'omeyen
taka' oro'omeytaj engañ̃a e̱gkika'ta' o'eretpakpo konig pi̱ya̱' e'bakpaka

oro'omeytaj e'tinajdajonig o̱'e̱. Cristotaj daka' oknopo̱ika'po konig huatioka' o̱'e̱. Totoen pi̱ya̱' e'bakpaka huekhue'dik mo'e̱ne. Dakhuea' kikahue' o̱'e̱a̱pone.

17 Diosa oro'omeytaj mo'nopo'kore'po Jesucristotaj daka' mo'noknopo̱ika' ken konig Romano sorotataen siro akumoot on'ta̱e̱po huakuta' be'tioke'po on'kumootika'. Apagba' mon'tiahueyika'po mon'mana'ika'. Apagba' mon'nopo̱ika'po mo'noknopo̱ika'. Apagba' konig Diosen Noki̱re̱gen huabid sironig toto'taj huatioka' o̱'i̱ka'.

18 Kenda mogkika'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Kenda Diosa o'paknok mon'tiona'pakika'. Diosen Noki̱re̱ga̱ bo'tihuapoknok mon'tiona'pakika'. Taytaya' ahue'ada mon'tiona'pakika'. Batikhue'ada mon'tiona'pakika'. Aya' Cristotaj huaknopo̱e̱'eritaj mon'mationa'pakika'.

19 Do'takon men'tiona'pakika'. Do e'manmadika'te Dios do'taj ke'nen hua'a me'nopoenke'po Cristoen huamanopo'korea' hua'a do'hua me'pukhue'ada kamanbatia'pakike'po men'tiona'pakika'. A'nenda Cristoen huamanopo'korea' hua'a Diosayo'da o'nopo̱ika'uyate.

20 Cristoen huadak hua'a nog aratbuttaj judío ehue' e̱'hua̱e̱'taj kamanbatia'pake'po Dios huairia me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a ijmanbatia'pakikame'po huabakuda̱' jakyo i̱ji̱kay. Me'pukhue'da Cristoen huadak hua'a manbatia'pakdik i̱ji̱ka'nok do'taj men'tiona'pakika'.

Kene'hue̱a̱' Pabloa saludos o'dikta'mona'uy.

21 Tíquico huaknopo̱e̱'eri huama'buy huadi'da mo'ta̱e̱ne. Jesús Huairien huadak hua'a doere batikhue'ada o'manbatia'pakika'. Do konig i̱ji̱ka'nig opudtaj monbatia'pakapet. Kenda ijkika'nig monbatia'pakapet.

22 Konige̱po opudomeyte Tíquicotaj on'nigta'mona'ne. I̱yo̱ konig o'maika'nig monbatia'pakpo opudomeytaj mo'manopo'durugpake'.

23 Apag Dios Jesucristoerea huama'buy huaknopo̱e̱'eritaj mo'manoeyi̱ke', huayahuaya di' mo'maike', kenpa'ti daka' yanoknopo̱ikati'.

24 Aya'da Jesucristo Huairitaj batikhue'da di' o̱'nenok kenomeytaj Diosa mo'madurugpakike' kenpa'ti mo'matinepahuike'. Kenegda ijjay.

FILIPENSES
Pabloa Filipos huakkaʼ jakyaʼ huaknopo̱e̱ʼeritaj oʼmanigmadoyaʼuyate.

Pabloa huabakuda̱ʼ jakyaʼda Filipos huaknopo̱e̱ʼeritaj oʼmanigmadoyaʼuyate.

1 Pablo i̱jje̱po Timoteoere Jesucristoen huakikaʼeri o̱ʼe̱po opud Filipos huaknopo̱e̱ʼeritaj onʼnigmadoyʼne. Huaknopo̱e̱ʼeritaj huamato̱e̱ʼeri huairi kenpaʼti huaknopo̱e̱ʼeritaj huatihuapokeri huairitaj onʼnigmadoyaʼne. Opudomey Jesucristotaj moknopo̱i̱kaʼpo Diostaj ʼuruda moʼnigpe̱i̱kaʼne.
2 Apag Dios Jesucristo Huairierea diʼda moʼe̱po dakaʼ boʼtihuapokonhueʼ moʼmatinepahuionhueʼ moʼnopoʼnoeyanhueʼ.

Pabloa Filipos huaknopo̱e̱ʼeritaj oʼmationaʼpakuyate.

3-4 Kirige̱ayo̱ʼ kenda opudtaj ijdiknopo̱e̱po durugda Diostaj ijtionaʼpakikaʼpo doʼhued Diostaj dakiti yonikay. Opud ayaʼtada dakiti yonikay.
5 Jesucristoa dakhueaʼ eʼkaʼtaj oʼmanopoʼyareaʼ ijmanbatiaʼpakikaʼuy. Opudomey huakkuruda moknopo̱e̱ʼuypo nogok nogokkon oy kenpaʼti doʼtaj onʼtihuapokikaʼne. Doere huadak huaʼa moʼbatiaʼpakikaʼ. Konige̱po Diostaj dakiti yonikay.
6 Kenpaʼti aʼnenda Diosa opudtaj moʼmatinepahuiʼuypo huaboaʼda moʼnopoʼkoreaʼuyne. Oy kenpaʼti nogok nogok Jesús eʼtiakte Jesucristotaj moʼnigpe̱i̱kaʼpo Diosa moʼtihuapokikaʼnok nogi̱ti nogi̱ti ʼurunopoʼda moʼi̱kaʼapone. Jesús eʼtiakte ʼurunanada Diosen boʼkikaʼapone dakaʼ ijnopo̱e̱y.
7 Cristotaj dakaʼ yoknopo̱e̱po diʼda o̱ʼnene. Konige̱po kenda dakaʼ ijnopo̱e̱y. Do huabakuda̱ʼ jakyaʼ paiʼda eʼnopoʼe̱te doʼtaj Apag Diosa beʼtihuapokikaʼne. Kenpaʼti huadak huaʼa ijmanaʼnok buttida huaʼa o̱ʼe̱ oknopo̱e̱ʼdik moʼe̱ne. Diosa diʼnanada meʼe̱po beʼtinepahuiʼpo meʼnopoteypakaʼne. Diosa opuderetaj doeretaj moʼtinepahuiʼpo boʼtihuapokikaʼne.
8 Konig Jesucristo diʼnanada moʼe̱ne konigti doʼhuakon ayaʼ opudomeytaj diʼnanada o̱ʼnene. Kenda Diosapiʼ oʼnopo̱e̱.
9 Opudtehuapaʼ Apag Diostaj ijtionaʼpaknok nogi̱ti nogi̱ti diʼ moʼmaeapone opud kenpaʼti huayahuaya diʼ moʼmaeapone. ʼUrunanada moʼnopo̱e̱a̱pone kenpaʼti Diosen huakikaʼ dakaʼ moʼnopo̱e̱a̱pone.
10 Opudomey huadak eʼkaʼ kanʼnopo̱i̱keʼpo Cristo eʼtiakte Diostaj ʼurunopoʼda huadakyoʼda ka̱gkikeʼpo huakkaʼ ijpakpo ijtionaʼpakikay.
11 Ken Jesucristoa boʼtihuapokikaʼnok ʼuruaʼda boʼkikaʼapo. ʼUruaʼnada boʼkikaʼnok Dios ʼuruda o̱ʼe̱ ayaʼada onʼnopo̱e̱a̱po kenpaʼti dakiti Dios ayaʼada o̱dikaʼapo. Kenda ijpakpo ijtionaʼpakikay.

Do Cristoen ijnoenok aratbut oknopo̱i̱kaʼdik ya̱ʼneapet.

12 Doʼtaj huabakuda̱ʼ jakyo megkuda̱ʼuynok Jesucristo cruzte ayaʼtada moʼnigbueyʼuyate huakkaʼada onʼpe̱e̱de.
13 Ken Cristotaj yoknopo̱e̱po huadak huaʼa ijmanbatiaʼpakikaʼnok huabakuda̱ʼ jakyo megkuda̱ʼuyne. Kenda ayaʼ gobierno huairien jak sorotataa nogomeypiʼ onʼnopo̱e̱.
14 Ken do huabakuda̱ʼ jakyo i̱jji̱kaʼnok konige̱po huakkaʼda huaknopo̱e̱ʼeria onʼnopo̱e̱po Jesucristoen huadak huaʼa eʼmanaʼtaʼ onʼeretpakikaʼ.

Me'pukhue'ada e'mana'ta' on'pakika'. Kenpa'ti 'urua'da Jesús Huairitaj o'noknopoika'. Kenda opudomeytakon e'nopoea'ta' ijpaki, egomey.

15-17 Nogomeya menhuadiaypo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika' kenpa'ti 'uruda huamanbatia'pakeri o'ne e'huaa'ta' on'pakpo Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Hua'enda on'pakpo Cristoen huadak hua'a e'manbatia'pakada daknopo' ehueada on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti do nogiti pai'da ka'nopo'epo on'pakpo Cristoen on'manbatia'pakika'. Nogomeynayo daknopo'da do'taj on'pakpo Diostakon on'pakpo Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'.

Jesucristoen huadak hua'a kenpa'da buttida hua'a o'e. Aya'ada oknopoe'dik o'ne. Kenda kenpa'da yamanmadikika', Dios Huairia Pablotaj ona'uyate on'nopoe.

18 Kenda 'urunopo' ehueadapi' Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Daknopoada Cristoen huadak hua'a on'manbatia'pakika'. Konigepo ijdurugpaki.

Nogiti nogiti ijdurugpakapoy.

19 Do'tehuapa' opuda on'tiona'pakika'nok. Kenpa'ti Jesucristoen Nokireega be'tihuapokika'nok do pai'da ijnopo'epo kenda do'tehuapa' huadakda o'eapo ijnopoey.

20 Ken Diosen Jesucristoenere 'urua'da e'kika'ta' ijjeretpaki. 'Urunanada e'manbatiapakika'ta' huakka' ijpaki. Okbirahue'dik ijjeapoy. Okbirahue'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakika'ta' ijjeretpaki. Oy konigti nogok nogok aratbut do'taj bo'tiahuaypo mo'peepo Jesucristo 'urua'nanada o'e on'nopoeapo. Do e'noe'pi' e'bueypi' Cristo 'urunanada o'e on'nopoeapo. Kenda ijpaki huakka'.

21 Cristo 'urunanada o'e aya'ada kanoknopoe'po Cristo me'nopo'toenok kenyo'da Cristoenyo'da ijkikay. Kenpa'ti ijbueydepo do'tehuapa' huadakda o'e kurudyo Diosere durugnanada ijika'apoy.

22 Do e'noenayo Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikadhua'apoy huakka'ada on'nopo'korea'po, huakka' nogiti nogiti daka' on'nigpeika'apo. E'bueypi' e'noepi' katea'ta ijpaki nopoehue' ijjey.

23 ¿Kate ijka'apet? E'bueyta' ijpakpo Cristoere e'ika'ta' ijpakpo durugnanada ijjunhuahuika'apoy.

24 Opudtehuapa' a'manmadikikaya'po noedik ijjeapoy.

25 Bueyhue' ijjepo ijnoeika'apoy daka' ijnopoey. Opudomey nogiti nogiti kanoknopoe'po durugda ka'ne'po a'tihuapokya'po ijnoeapoy.

26 Ken onte'ti opudere ijika'aponok Jesucristotaj moknopoepo durugnanada mo'ika'apone.

27-28 Kenyo'da Jesucristoenyo'da huadak hua'a 'urua'nanada yag'kikati'. Opudte ijhua'apetpi' huahue'pi' ijjeapet opudomeya aya'da onpayo' Jesucristotaj daka' o'noknopoe e'tipeeta' ijpaki. Onpapayo' Jesucristoen huadak hua'a on'batia'pakika'po oknopoehue' huahuadiayeritaj mididhue'ada on'batia'pakika' e'tipeeta' ijpaki. Me'pukhue' mo'epo huadaknada bo'kika'nok oknopoehue'ada huadiayeria "kenpa'da o'mabueyapoy," nopoe'dik ya'neapet. Kenpa'ti opudomey huaknopoe'eri Jesucristoere durugda o'noeonhuahuika'apoy nopoea'dik mo'eapone Diosa.

29 Diosa o'paknok Cristotaj moknopoepo kenpa'ti Cristotehuapa' pai'da nopo'e'dik mo'ene.

30 Jesucristotaj ijmanbatia'pakika'nok do'taj diga'da menogkika'ne. Konigti opudomeytaj diga' mogkika'ne. Do'taj diga'da menogka'uyne opuda on'tiahuay'uyne kenpa'ti oydakon diga'da menogka'ne on'tipeene.

2

Diosere Cristo dakteyda ’urunanada Huairi e̱’e̱a̱da indariyo o’si’poe̱po oro’tehuapa’ cruzte o’manigbuey’uy. Oy onte’ti Diosere dakteyda ’uru Huairitone’ o̱’i̱ka’.

1-2 Cristoa mo’nopo’yarea’po mo’nopo’durugpaka’po kenpa’ti Cristoen noki̱re̱ga̱ mo’nopo’to̱e̱nok konige̱po huayahuaya di’ e’mae’nayo e’matinepahui’nayo opudomey aya’ada konigti yan’nopo̱e̱po konigti huayahuaya di’ yan’maika’po kenpa’da Diosenyo’da e’nigpe̱i̱ka’ta’ yan’pakpo ken konig bo’kika’nok do’taj durugnanada o̱’nika’apone.

3 Hua̱’enda e’pakada sigpi’ kahue’ yanika’. “Huadakda o̱’ne.” Aratbuta mo’tinopo̱e̱’ nopo̱e̱hue’ yanika’. Donayo dakteyda ehue’ i̱jje̱y huata’da yan’tinopo̱e̱po yan’kika’. Nogomey hudaknada o̱’ne, donayo sue’da huadak i̱jje̱y, yan’nopo̱i̱ka’.

4 Kenpa’da hua̱’enda pakhue’ yanika’po nogomeyen e̱’hua̱e̱’taj yan’pakika’.

5 Kenpa’da dakteyda huairi i̱jje̱y Cristo Jesús nopo̱e̱hue’ o̱’u̱ynig konigti opuda̱da yan’nopo̱i̱ka’.

6 Cristo Jesús ke’na Dios o̱’i̱ka’uyate. Dios e̱’e̱a̱da kenpa’da Dios Huairida e̱’i̱ka’ta’ pakhue’ o̱’u̱yate.

7 Ke’na ’Uru Huairi e̱e̱’ Diosyo o̱’e̱a̱’uy konig huabokerek huanaba’nig o’si’poe̱’uyate.

8 Huabokerek o̱’e̱depopi’ nogi̱ti huairi ehue’da o̱’unhua’uy. Apag Diostaj o’nigpe̱e̱po o’buey’uyate. Konig dakhuea’ huaka’erionig hue̱ypa cruzte o’buey’uyate.

9-11 Konige̱po Diosa o’noyhuada̱’po o’tobehuikuyate. Jesústaj o’tobehuikuyate kurudyo̱. Dios Huairi huadik ’uru’diknada o’dikka’uyate Diosa. Aya’ada Jesústaj nigpe̱e̱’dik o̱’nika’apo. “Jesús Diosen huakhuairi o̱’e̱. ’Urunanada o̱’i̱ka’. Kenpa’da Apag Dios ’urunanada o̱’i̱ka’.” Kenpa’ aya’ada kurudyo̱ hua̱e̱’eria, aya’ada huadariyo hua̱e̱’eria, aya’ada kubarakyo hua̱e̱’eria huikudate on’tibahuadpo o’nona’apo. Apag Dios ’urunanada o̱’e̱. Aya’ada on’nopo̱e̱a̱po.

Cristotaj huanigpe̱i̱ka’eri konig huakjey ’urunanada o̱’nika’nok nogomey on’tiahuaypo onpe̱e̱po oknopo̱e̱’dik ya̱’neapet.

12-13 Diosa mo’manopo’to̱e̱nok Diosen e’ka’ta’ bo’eretpakpo kenpa’ti Diosen e’ka’ bo’tihuapokika’nok Diosta’ yan’me’puke’ika’po oknopo̱e̱batikhue’da konig kurudyo̱ huahua’eri ’urunopo’da Diosen huadaka’da ya̱g’kikati’. Opudere do e̱e̱’te do’taj on’nigpe̱i̱ka’uyne, oy huey’yoda e̱e̱’pi’ nogi̱ti nogi̱ti men’nigpe̱i̱ka’, huadi’da egomey, huadi’da pogomey.

14 Maboyhue’ada ayada Diostaj daka’ ya̱g’kika’.

15-16 Nogi̱ti nogi̱ti ’urua’da Diosen bo’kika’nok nog aratbuta dakhuea’ huaahue’dik mo’e̱ne. Diosensi’po ’urua’da mo’noika’po nog aratbutere da huaa’eriere dakhuea’ huaka’eriere mo’noika’po huadak hua’a e’noeanhuahuika’ hua’a mo’manbatia’pakika’po konig ’urunanada huakjey bo’eypakika’. Jesucristo castiga a’magkaya’po e’tiakde’te opudomeytaj durugda i̱jje̱a̱poy. Opudtaj nama’da manbatia’pakonhuahuahue’ i̱jji̱kamey ijnopo̱e̱a̱poy.

17 Diostaj daka’ yan’durugpakpo huadak moknopo̱i̱ka’po mo’nigpe̱i̱ka’po huakka’ bo’yokika’po opudtehuapa’ dokon Diostaj bueydik e̱e̱’pi’ opudere durugda i̱jje̱y.

18 Opud daka’ kanoknopo̱i̱ke’po do bueydik e̱e̱’pi’ doere mon’durugpak.

Timoteo Epafroditoeretaj o’batia’pak.

19 Jesús Huairia e'paknayo opudomeyte Timoteotaj idada ijta'mona'apoy,
bo'tahuade'po ijta'mona'apoy. Onte'ti e'tiakde'te opudtaj kenda ijtipeedepo
e'durugpakta' ijpaki.
20 Doere Timoteoereyo'da opudomeytaj huakka' o'pakpo o'me'puke'po
nogomeynayo konigti ehue' o'ne.
21 Nogomey hua'enda on'pakpo Jesucristoen pakhue' o'nepo kahue' o'ne.
22 Timoteonayo doere 'urua'nada Jesucristoen huadak hua'a
o'manmadikika'uy mo'nopoede. Konig huasi'poa huaojtaj o'tihuapokika'
konigti be'tihuapokika'po doere huadak hua'a o'manmadikika'uy.
23 Kenda huairia menogka'apone ijnopoedepo opudte Timoteotaj
ijta'mona'apoy.
24 Jesús Huairia me'oroka'apone ijnopoepo opudte doadakon ida
ijhua'apoy.
25 Kenpa'ti opudte Epafroditotaj ta'mona'dik ijjey ijnopoey. A'nen do'taj
katihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Doere Jesucristoen huadak hua'a
o'manbatia'pakonhuahua'uy. Doere Diosen diga'da teyda ee'tada o'kika'uy.
26 Opudomeyte e'huata' o'pakpo hua'dik o'e. Iyo dakhue'da o'eme'
bo'tipeeme'nok mo'me'pukeme'nok.
27 Dapita' ke'poda o'epo huabueydikte o'eme'. Buttida ijjay. Diosanayo
o'tinepahui'po o'yareame'. Do'takon o'tinepahui'nok nogiti pai'da ehue'dik
ijjey.
28 Konigepo oy huakka' e'ta'mona'ta' ijpaki. Onte'ti bo'tiahuaydepo opud
kan'durugpake'po do kenpa'ti nogiti mepukehue'dik ijjeapoy.
29 Dakiti Jesús Huairi yan'nopoepo konig huama'buy durugteda yadeti'
Epafroditotaj. Konig Epafrodito nog huaknopoe'eria huadak egkika'nayo
"Huadakda o'nika'," yan'maknopoika'.
30 Ke'na Cristoen o'ka'po be'tihuapokpo o'bueyayme'. Opudomeynayo
bidteda e'eok do'taj tihuapokhue'dik ee'tada ke'na iyoda o'epo
be'tihuapokikame'ne.

3

Huereta'da huaknopoe'eri.

1 Nogiti o'nona'ne, egomey pogomey, Jesús Huairitaj moknopoepo
yan'durugpakika'. A'nen o'nonmadikame'ne. Kenda e'batihuapok
ijnopoepo aroghue'ada onte'ti o'nigmadoya'ne.
2 Nama'da huamanmadika'eri o'ne. Dakhuea'da huaka'eri o'ne. ¡Keyoj!
Peehue' yaneti'. A'nopo'yareaya'po huabokerek si'dakoktegdik mo'ene.
Nama'da on'manmadika'ika'.
3 Oro'omeynayo huereta'da huaknopoe'eri o'ene. Diosensi'po o'ene
o'nopoepo Diosen Nokiega mo'nopo'toepo Diostaj durugda o'epo "dak-
iti Dios" o'tiona'pakika'ne. Do'taj on'si'dakoktegdenok huadakda ijjey
nopoehue'dik o'ene.
4 Huadakda ijkika'po Diosensi'po ijjey nopoehue'dik ijjey. Huadakda
ijkika'po Diosensi'po ijjey huakka'mona nama'da on'nopoepi' donayo
huadaknanada ijjey nopoehue'dik ijjey.
5 Do e'si'poe' ocho huame'noe e'ede'te men'si'dakokteg'uyne. Israel aratbut
ijsi'poe'uy. Benjamín aratbut ijjey. Do'hued huaoj huayeere hebreo hua'a
hua'aeri o'nuy. Hebreo aratbut ijjey. Konig fariseo huae'eri Moisésen hua'a
on'manmadika'ika' dokon konigti yoknopoika'uy.

6 Kenpa'ti Moisésen hua'a diga̱'da ijjeretpakpo Jesucristoen huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea'da ijmagkika'uy. Moisésen hua'a aya'da ijkika'uy. Pablo dakhuea' o'ka' be'api' huaahue'dik menika'uyne.
7 A'nenda ken konig ijkika'uy, huadakda ijkikay ijnopo̱e̱po nama'da ijnopo̱ika'uyate. Oynayo Jesucristotaj yoknopo̱e̱po kenyo'da huadak o̱'e̱ ijnopo̱e̱y.
8 Jesucristo do'hued Huairitaj eknopo̱e̱' huadaknanada e̱e̱'tada kenda i̱jje̱'uy kenpa'ti kenda ijkika'uy do'tehuapa' konig tajpo o̱'e̱ ijnopo̱e̱y. Cristotaj yoknopo̱e̱po kenda ijkika'uy tajponig ijmaen'uy. Do ijkika'uy konig tajpo e̱e̱'tada Cristotaj eknopo̱e̱'nayo 'urunanada o̱'e̱nok kendayo'da ijpaki.
9 Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopo̱e̱nok ke'nen i̱jje̱po Diostaj huadakda i̱jje̱y. Moisésenba' ijnigpe̱ika'nok "Huadakda o̱'e̱," Diosa do'taj onahue' e̱e̱'tada Jesucristotaj eknopo̱a̱taj "Huadakda o̱'e̱," Diosa mena'po Jesucristo Diosensi'potaj huaknopo̱e̱'eritaj "Huadakda o̱'ne," Diosa oa'ika'.
10 Kentayo'da Cristotaj eknopo̱e̱'ta' ijjeretpakikay. Konig Dios teyda o̱'e̱po Jesucristotaj e'bueytada o'noyhuada̱'uyate konigti teyda o̱'e̱po huanigpe̱ika' do'takon be'tihuapokike'po kenpa'ti huadakyo e'kika' do'takon teyda be'tihuapokike'. Konig Cristo Diostaj o'nigpe̱ika'po pai'da o'nopo'e̱po o'bueypo o'noyhuaduyate. Konig Jesús do'huakon Diostaj e'nigpe̱ika'te pai'da ijnopo'e̱po ijbueyapoy.
11 Cristoen huaknopo̱e̱'eri huabueyere ijnoyhuadapoy ijnopo̱ikay.

Nogi̱ti nogi̱ti Diostaj a'durugpakaya'po katepi' oro' o'ka'ne nogi̱ti nogi̱ti daka' mon'nigpe̱ika'.

12 Kenda e̱e̱'ta' ijpaki kenpa'ti kenda e'ka'ta' ijpaki kahued i̱jje̱y. Kenpa'ti 'urunanada e̱'hua̱e̱' Diosa o'pakika'nig donayo ehuedda i̱jje̱y. Jesucristo me'nopo'to̱e̱nok konig 'urunanada konig Diosa o'pakika'nig huakka' e̱e̱'ta' ijpaki kenpa'ti e'kika'ta' ijpaki.
13 Kenyo'da 'urunanada konig Dios o'pakika'nig ehuedda i̱jje̱y ijnopo̱e̱po kenda ijkadhuahuika'uy kenpa'da yokkahuuddey. Cristoenyo'da e'kika'ta' ijjeretpaki.
14 Apag Dios kenda o'pakika'nig kenyo'da huakka' e'kika'ta' ijpaki. Jesucristotaj yoknopo̱e̱po ijnigpe̱ika'po Diosa huadak be'to̱e̱ne kenpa'ti Cristo Dioste be'tohua'apone.
15 Opudpi' aya'da daka' Jesucristotaj moknopounhuahua'depo konig do ijkikame'nig yokkahuuddey Cristoenyo'da ijpakpo ijkikay ken konig yan'pakpo ya̱g'kikati'. Nogded e'nopo̱e̱'nayo kanopo̱e̱'po Diosa mo'nopo̱e̱a̱'apone.
16 Ken konigda moknopo̱e̱depo dakhuapa ya̱g'kadhuahuikati'.
17 Do'taj mentiahuayika'po konig daka' ijkikay kenpa'ti konigti ya̱g'kikati'. Kenpa'ti nogomey oro'taj on'tiahuaypo huadakda o̱gkika'. Kenomeytakon yan'batiahuaypo konigti ya̱g'kikati', egomey pogomey.
18 Huakka'mona Cristoen huaknopo̱e̱'eri i̱jje̱y ea'ada huadakda kikahue' o̱'ne. Konig Cristo cruzte mo'nigbuey'uyate oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱gkika' kenomeya̱kon konigti o̱gkika'. Kenda a'nenda kiriga̱yo̱' o'nona'ikame'ne. Onte'ti suhue'nada i̱jje̱po o'nona'ne.
19 Kene'hua̱ya̱' huame'noete Diosa castiga o'magka'apo, ehue'da o̱'neapo. Diostaj pakhue' o̱'nepo kenpa'da aypo huamai'hue̱pi' o'deretpakika'. Nama'da o̱gkika'po huadakda ijkay e'nopo̱a̱da bira'dik o̱'ne. Kenpa'ti katetapi' on'tiahuayika'nig on'eretpakika'.
20 Oro'omeynayo kurudyo̱ hua̱e̱'eri o̱'e̱ne. Oro'en Jesucristo Huairi, oro'en huamanopo'yarea'eri oro'taj mo'nigtiakaponok o'nigi̱ika'ne.

21 Oro'omeyen pai'da huasoʼtaj o'masoʼtoepo huabosoa' mogka'apone. Konig Cristoen 'urua'nanada huasoʼ konigti mogka'apone. Konig Cristo teynanada oʼepo aya'tada o'matoepo, ken konig teyda oʼepo huabosoa' mogka'apone.

4

Jesús Huairitaj yanoknopoepo kirigayoʼ yan'durugpakika'.

1 Konigepo Jesús Huairitaj daka'da yanoknopoika'po batikhue'da yanoknopoika', huadi'da egomey pogomey. Jesústaj daka' mo'nigpeika'nok durugda ijjepo konig do'hued gana huaka'eri mo'ene. Opudomeytaj huakka'da ijpakpo e'tiahuayta' ijpaki, huadi'da egomey pogomey.

2 Evodia kenpa'ti Síntique huaknopoe'eri huaidpo mo'enok yan'nopo'noeypo konigti yan'nopoika', ijjay.

3 Oʼnakon hueretda huaknopoe'eri huama'buy o'manmadikika'uy, inomey botta' ettone'taj kan'nopo'noey'epo yabatihuapok. Kenomey doere Clementeere nogomeyere huadak hua'a on'manbatia'pakika'uy. Kenomeyen huadik Diosen huanoeonhuahuika' beroba'te Diosa o'timadoya'depo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

4 Jesús Huairitaj yanoknopoepo kirigayoʼ yan'durugpakika'. Onte'ti ijjay.

5 Jesús Huairi o'tiakdeaponok opud huadakda oʼnepo huayahuaya bahuadiayhue' huaee'eri oʼne aya'ada kan'nopoike'.

6 Katetapi' mepukehue' ya'nepo Diostaj yan'tiona'pakika'. Menpa' egkapi' yan'tiona'pakpo dakiti yada'ika'. Katepi' bopakpo yan'tiona'pakika'.

7 Diosa 'urua'nada mo'nopo'noeya'apone. Oro'omeynayo huata'da nopo'noeyahue'dik oʼene. Jesucristotaj moknopoenok Diosa daka' mo'nopo'noeya'ika'apone.

Katepi' huadakda e'huae', katepi' 'uruda e'kika' yan'nopoika'.

8 Kene'huaya' o'nona'ne egomey, pogomey, buttida hua'a, buttida e'nopoeyo'da yan'nopoika'po, huadakda huakika' yan'nopoika'po, nogomeytaj butukdikyo' yamaknopoika'po, 'uru'nopoyo' e'kika' yan'nopoika'po, di' e'maika' yan'nopoika'po, katetapi' huadakda oʼe on'batia'pakika'nig yan'nopoikati'.

9 Opudomeytaj ijmanmadikadhuahuika'uy daka' on'peonhuahuika'uyne kenda yag'kikati'. Kenpa'ti aya'da ijkika'uynig bo'tiahuayonhuahua'uy, kenda yag'kikati'. Ken konig bo'kika'po Apag Dios huamanopo'noeya'eri opudere mo'ika'apone.

Pablotehuapa' huakupe Diostaj on'yokika'uyate Filipos huaknopoe'eria.

10 Do'taj onte'ti okkahuehue' oʼnika'nok Jesús Huairitaj huakka' ijdurugpaki. Do'taj e'tihuapokta' e'pakada kahue'dik moe'uyne.

11 Pai'da ijjey ahue' ijjikay. Konig ijjika'po katepi' toehue' ee'pi' kenda Diosa o'paknig ijnopoepo durugda ijjikay.

12 Nogok pai'da ijje'uy. A'nenda huakka' ijtoe'uy. Pai'da ijjepo durugda e'dik ijjey ijnopoedey oyda kenpa'ti huakka'da ijtoepo durugda e'dik ijjey ijnopoedey oyda.

13 Jesucristo be'teypaka'nok katepi' Diosa o'pak kenda ka'dik ijjey.

14 Kenpa' ea'pi' do pai'da e'nopo'ete on'tinepahui'po on'tihuapokuyne. Huadaka'da bo'ka'uyne ijnopoey.

15 Opudenbayo huaboa'da Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakonhuahua'te Macedonia huadaribaya' e'huade'te opud

Filipenses huaknopo̱e̱'eriayo'da huakupe on'yokuyne. Huadak hua'a mo'pe̱e̱depo durugda mo'e̱po on'yokuyne.
16 Kenpa'ti Tesalónica huakka' jakyo e̱e̱'te huahued e̱e̱'te do'taj a'tihuapokya'po nogok nogok huakupe on'nigta'monika'uyne.
17 Huakupe do'tehuapa' Diostaj bo'yokika'nignayo sue'da ijpaki. Do'tehuapa' bo'yokpo Diostaj huakka' mo'durugpaka'nok Diosa 'urunanada mo'nigkadhuahuika'apone. Kenda huakka' ijpaki.
18 Epafrodito opuden huakupe me'nigtotiakme'ne. Dakhuapa kenpa'ti nogitida ijbaedemey. Huakka'da ijto̱e̱y. Kenda do'taj on'yokme'ne konig Diostaj e'yok 'uru'hui̱e̱o̱nigda durugda o'bae'.
19 Dios Jesucristoere huakka'nanada on'to̱e̱po di'nanada mo'e̱po opudomeytaj daka' tihuapokdik mo'e̱ne. Katetapi' pai'da e̱e̱'nayo Diosa bo'yokapone.
20 Apag Dios 'urua'nanada o̱'unhuahuika', 'Urua'nanada Dios, mon'tiona'pakika'.

Nogiti kene'huayą' Pabloa huaknopo̱e̱'eritaj o'madikta'mona'po o'manigmadoya'uyate.

21 Aya' Jesucristoen huabaktie'ea'eritaj yan'madikta'mona'. Ken huama'buy doere o̱'nepo mo'dikta'mona'ne.
22 Aya'da Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eria mo'dikta'mona'ne. Roma huairien jakyo huaknopo̱e̱'eriakon huakka' on'pakpo mo'dikta'mona'ne.
23 Jesucristo oro'omeyen Huairia opudomeytaj mo'tinepahui'po bo'tihuapokike'. Kenpa' ijtiona'pakikay, do Pablo.

COLOSENSES
Pabloa Colosas huakka' jak huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Pabloa Colosas huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pablo ijjey. Jesucristoen huadak hua'a kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Huama'buy Timoteoere o'epo
2 Cristoen huaknopoe'eri huama'buy mo'ene. Diosensi'po mo'ene. Huakka' jak Colosasyo mo'ika'ne. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Opudomeytaj Apag Diosa kamatinepahuie'po di' kamae' kamanopo'noeye'.

Pabloa huaknopoe'eritaj o'mationa'pakika'uyate.

3-5 Jesucristotaj daka' moknopoika'po mo'nigpeika'po aya' nog Jesústaj huaknopoe'eriomeytaj di' mo'maika'ne. Kenpa'ti kurudyo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoepo mo'nigika'. Kenda on'tipeedepo o'tiona'pakpo Apag Diostaj Jesucristoen Apagtaj dakiti ona'ikay. Jesucristoen huadak hua'a, buttida hua'a Diosere durugda huanoeanhuahuika' hua'a mo'peedepo Diosere durugnanada o'unhuahuika'apoy mo'nopoika'ne.
6 Nogbayo nogbayo huabada meyopi' aratbut o'nika'nig Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'paknok huakka'amon huaboa'da o'noknopoepo on'nopo'korea'po Diostaj on'nigpeika'. Kenpa'ti buttida hua'a Dios di'nanada mo'epo mo'tinepahui'po konigti opudomeya mo'peedepo buttida hua'a o'e mo'nopoepo mo'nigpeika'uyne.
7 Jesucristoen huadak hua'a Epafrasa opudomey Colosenses aratbuttaj monmadika'uyne. Ke'na oro'ere Cristoen huadak hua'a o'manmadikanhuamey. Oro' o'pakuynok opudomeytaj daka' monmadikika'uy.
8 Opudomeytaj Diosen Nokiega mo'nopo'toika'nok di' mo'maika'ne. Kenda Epafrasa oro'taj monbatia'pakme'ne.
9-10 Jesús Huairitaj moknopoepo kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj di' mo'maika'. Kenme'noete kenda on'tipeedepo huaboa'da opudomeytaj on'nigtiona'pakika'po, konig Dios Huairien Huasi'po 'urua'da o'kika'uyate opudomey konigti yag'kikati' kenpa'ti konig Diosa o'paknig nogiti nogiti yag'kikati', kenpa'ti nog aratbut pai'dapi' ene'nayo yan'bayokikati', yan'tihuapokikati' kenpa'ti nogiti nogiti Diostaj yanoknopoe'. Kenda Diosa o'paknig opudomeytaj Diosa kamanopoe'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne. Kenpa'ti huadak dakhueapi' e'ka' kan'nopoe' kenpa'ti 'urua'da kan'nopoenke' Diosen Nokiega opudtaj kabatihuapokike'. Kenpa' on'nigtiona'pakika'ne.
11 Dios 'urua'da o'epo konig huakjey o'epo teynanada o'epo opudennopo'taj mo'manopo'teypakike' teynanada mo'maike'. Kenpa' opudomeytaj on'tiona'pakika'ne. Ken e'manopo'teypakde'te aratbut opudomeytaj dakhuea' egka'te pai'da e'nopo'eada batikhue'ada moknopoepo huadiayhue'ada durugda mo'ika'apone. On'tiona'pakika'ne.
12 Kenpa'ti Apag Diostaj dakiti ka'nona'ike' on'tiona'pakika'ne. Oro'omey huakjeyyo Diosere nog huaknopoe'eriere a'noeanhuahuikaya'po oro'en dakhuea' e'ka' Apag Diosa bokkahuea'uyne kenpa'ti oro'taj dakhuea' e'ka' mo'manopo'yarea'uyne. Konigepo, dakiti Dios, ona'ika'dik o'ene.
13 Oro'omey Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Konig huanaba' o'epo toto' huairitaj o'nigpeika'uyne. Konig sikkiregyo o'noika'po, oroada dakhuea'

e'kika' batikahue'dik o̱'i̱ka'uyne. Apag Diosa bo'tihuapokuynok dakhuea' e'ka' o'mabatikuyne. Diosa huasi'potaj di'nanada o̱'i̱ka'po oro'omeytakon ke'nensi'po bo'yahuea'dene.
14 Jesús Diosen Huasi'poa mo'nigbuey'uypo oro'omeytaj e'manopo'koreade'te oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'uyne.

Opudomey Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'i̱ka'po dakhuea'da o'kika'po konig Diosen taka' o̱'i̱ka'uyne. Cristoa mo'nigbuey'uypo Diostaj mo'manopo'noeya̱'uyne.

15 Apag Diostaj tiahuayhue'dik o̱'e̱ne. Diosen Huasi'po Jesucristo Diosonigti' o̱'e̱po o'tiakuypo Dios konig o̱'e̱nig oro'taj mo'manopo̱e̱a̱'uyne. Diosen Huasi'po Cristo Diosere huakkuruda o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig konig huadari, huadariyo hua̱e̱'eri, siokpo, niokpo, puug, aratbut, aya'da hua̱e̱'eri kahued Cristo o'noika'uyate. Cristo huakkuruda o̱'i̱ka'uyate.
16 Dios o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'uyate. Katepi' o̱'i̱ka'nig kurudyo̱ aya'da o'ka'uyate. Katepi' huadariyo aya'da o'ka'uyate. Katepi' tiahuaydik o̱'i̱ka'nig aya'da o'ka'uyate. Kenpa'ti aya'da katepi' tiahuayhue'dik o̱'i̱ka'nig o'ka'uyate. Diosen Huasi'poa kurudyo̱ noḵi̱re̱g huairi hua̱e̱'diktaj o'ka'uyate. Diosen huata'moneri huairi hua̱e̱'diktakon o'ka'uyate. Huata'da o'nigka'uyate.
17 Indari, kurudyo̱ hua̱e̱'erikon katepi' ehued e̱e̱'ted Cristonayo o'noe'ika'uyate. Aya'da katepi' kahued e̱e̱'ted kennayo o'noe'ika'uyate. Ke'na teynananada o̱'e̱po aya'da o'mato̱i̱ka'nok aya'da o'maunhuahuika'apo.
18 Aya' huaknopo̱e̱'erien huairi Cristo o̱'e̱. Huaknopo̱e̱'eria Cristotaj on'nigpe̱i̱ka', Cristoa aya'tada o'manoea'ika'. Cristo huakkuruda kubarakya' o'noyhuaduyate. Huakkurueri o̱'e̱po aya'enda huairi o̱'e̱.
19 Konig Dios o̱'e̱nig Diosa o'pakpo konigti Cristo o̱'e̱. Cristo konig Dios o̱'e̱.
20 Diosa aya'tada kamanoeye̱'po cruzte Cristo o'buey'uy. Huadariyo hua̱e̱'eritaj kenpa'ti kurudyo̱ hua̱e̱'eritaj aya'tada Diosa e'manoeya'ta' o'pakpo, Cristo cruzte o'buey'uy.
21 Opudomey a'nenda nog aratbutda Diosen ehue' mo'i̱ka'uyne. Konig Diosen taka' mo'e̱po Diostaj nigpe̱i̱kahue' mo'e̱po dakhuea' bo'kika'uynig'a oynayo Diosa opudtaj mo'manopo'noeya̱'dene. Oy Diosen huadi' mo'i̱ka'ne.
22 Cristo hua̱so̱'a̱da pai'da o'nopo'e̱po mo'nigbueypo Diostaj mo'manopo'noeya̱'uyne. Daknopo'da kenpa'da Diosenyo'da mo'i̱ka'po kentayo'da mo'nigpe̱i̱ka'ne. Konig dakhuea' da ahue' mo'e̱nig, "Dakhuea' o̱gka'." Huaahue'dik mo'e̱a̱pet. Ken konig opudomeytaj Diostaj kabayoke'po Cristo pai'da mo'nignopo'e̱po mo'nigbuey'uyne.
23 Konige̱po daka' Jesucristotaj yanoknopoeonhuahuika'. Oknopo̱e̱batikhue'ada yanoknopoeonhuahuika'. Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'pe̱e̱deika'nig, moknopoeonhuahuika'po batikhue' yane', "Oro'en dakhuea' e'ka'taj Cristo mo'nigbuey'uyne. Oro'taj a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyne kenpa'ti kenere mo'noeonhuahuika'apo." Aya' huadariyo hua̱e̱'eri aratbuttaj on'manbatia'pakuyate. Doa Pabloakon konigti ijmanbatia'pakikay.

Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj yamanmadikikati'. Diosa Pablotaj ona'uyate.

24 Oy durugda i̱jje̱po opudomeytehuapa' pai'da on'nignopo'e̱ne. Aya' Cristoen huaknopo̱e̱'eritaj Cristo pai'da o'manignopo'e̱'uy. Opud hua-knopo̱e̱'eritehuapa' Jesucristoen aya' a'dakeaya'po do'huakon hua̱so̱'da

pai'da on'nignopo'unhuahuika'ne. Aya' huaknopoe'eriomey Cristoen huaso' konigti o'ne.

25 Opudtehuapa' nog huaknopoe'eritere aya'da Diosen hua'a kaman-
madikadhuahue'po Diosa me'ta'mona'uyne.

26-27 Opud judío ehue' huae'eritaj 'urunanada o'magkika'po Cristoen
Nokirega mo'nopo'toika'. Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apo
Diosa mo'nopoea'dene. A'nennada kenda ijka'apoy Dios e'nopoika'ada judío
aratbuttaj manopoeahue' o'ika'uyate. Judío ehue' huae'eritaj 'urunanada
ijmagka'apoy manopoeahue' o'ika'uyate. Oynayo ke'nen huaknopoe'eritaj
o'manopoea'de.

28 Aya' huaknopoe'eri Cristotaj daka' kanoknopoike' kenpa'ti Cristotaj
daka' kan'nigpeike', konig huaknopoe'eri nogiti nogiti kanoknopoike'po
Cristoen huadak hua'a o'manmadikikay. "Diostaj yan'pee'." "Diostaj
yan'nigpee'." "Diostaj yan'nopo'korea'." Aya'tada o'maboroayikay. Daka'
kan'nopoenke'po aya'tada daka' o'manmadikikay.

29 Kenda diga'da ijkikay. Teyda ijkikay. Kenda kakike'po Diosa
be'teypakika'ne.

2

1 Opudomeya Laodiceaomeya nogomeyakon do'taj tiahuayhued o'nene.
Opudomeytaj kenomey huaknopoe'eritere huakka'da ijmepu'ke'ika'po
on'nigtiona'pakika'ne.

2 Opudomey nogiti nogiti Diostaj yan'pakika'apet kenpa'ti huayahuaya
di'da yan'maika'apet, Cristotaj huakka'da yanoknopoika'apet. Cristotaj
moknopoepo Diostaj daka'da yanoknopoenka'apet. Kenpa'ti Cristotaj hua-
knopoe' Diosa o'ireganhuahuika'uynig kendakon kanoknopoe'po, do'hua
diga' on'tiona'pakika'ne.

3 Cristo Diosen aya'da o'nopoika'. Cristotaj daka' eknopoe'nayo 'urua'da
e'ka' mo'nopoika'apone kenpa'ti huakka'nada mo'nopoenkika'apone. Cristo
Diostere moknopoenka'apone.

4 Nog aratbuta 'urua'da e'manmadika'te engaña ogkahue'dik ya'neapet.
Kenda opudomeytaj o'nona'ne.

5 Opudenbayo opudere ehue' e'eada opudomeytaj huakka'da ijpaki.
Opudomey Cristotaj daka' moknopoika'nok kenpa'ti oknopoebatikhue'
mo'ika'nok do'a durugda ijikay.

6 Huairi Jesucristotaj konig huaboa'da moknopoede'uynig kenpa'ti
huaboa'da durugda mo'nopo'korea'de'uynig konigti daka' yanoknopoika'po
yan'nigpeika'.

7 Konig hueymey hua'ihuit sorokyo o'epo o'kerekpo o'meybia'po,
teyda o'epo. Konigti kenpa'da Cristoen yan'pakika'po daka'
yanoknopoika'po, nogiti nogiti yanoknopoika'. Cristotaj a'nenda
monmadika'onhuahuika'uynigtaj nogiti nogiti yanoknopoika'po Diostaj
dakiti ya'nonikati'.

Cristotaj oknopoenok Cristotere Diosa mo'noeanhuahuika'ne.

8 Keyoj o'nona'ne. Opudomeyere nama'da huamanmadika'eri o'nepo
engaña egkata' on'pakpo konig aratbutada nama'da on'nopoika'nig
opudomeytaj enmadikata' bo'tipakne. Daka' Cristotayo'da yanoknopoepo
kenomeytanayo manigpeehue' yanikati'. Konig adhuea'pane'
ogkika'uyatenig kenpa'ti on'nopoikuyatenig nama'da monmadikapetnig
manigpeehue' yanikati'. Kenda Cristo o'manmadika'uyatenig ken konig
onmadikahue' mo'eapet.

9 Aya'tehuapa'da Dios o̱'e̱ konigti Cristodation o̱'e̱.
10 Opudomey Cristotaj moknopo̱e̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱po, opudomeytaj mo'noea'ika'ne. Cristo aya' huairien huairi o̱'e̱. Cristoa aya'tada kuruderi huairitaj mata'mona'dik o'maika'. Aya'ada Cristotaj nigpe̱ika'dik o̱'nika'.
11 Judío huabokerektaj on'si'dakoktegika'po. Opudomeynayo Cristotayo'da moknopo̱e̱po Diosensi'po hueretda mo'e̱ne. Konig bo'eretpakika'po dakhuea' e'kikameada onte'ti kikahue' mo'e̱ne.
12 Kenpa'ti Jesucristo e'bueyde'te e̱gkubarakka'uytada Diosa teyda o̱'e̱po o'noyhuada̱'uyate. Opudomey kenda moknopo̱e̱po bautiza mogka'po konigti Cristoere e'kubarakka'nig Cristoere Diosa mo'nopo'noea'uyne.
13 A'nen Diostaj o̱ki̱e̱hued mo'e̱po dakhuea'da bo'kika'po Diostaj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'uy. Huabokereksi'dak okteghue' hua̱e̱'eri mo'e̱po Diosensi'po ehue' mo'u̱yne. Diostaj oknopo̱e̱hue'da mo'u̱yne. Oynayo aya' dakhuea' bo'ka'uyatenigtaj Diosa bokkahuea'depo Cristoere mo'noeanhuahuika'ne.
14 Diosen hua'a Moisésa o'manigmadoya'uyate. Opudomey kenda nigpe̱e̱hue'ada dakhuea' bo'kika'uyne. Moisésenba'taj nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj castiga magka'dik o̱'e̱. Oro'omeya̱ dakhuea' o'kika'nok Cristotaj hue̱ypa cruzte mo'nigbeta'uyne siropia mo'nigbeta'uynok mo'bakkahuea'uyne.
15 Aratbuta en'tiahuaya'te Cristo cruzte o'bueydepo toto' huairitaj okbiraepo o'teyhue'paka'uyatenok. Konige̱po oro'omey huaknopo̱e̱'eri dakhuea' o̱gka' toto' huairia onte'ti huaahue'dik mo'e̱a̱pone.

Kenda Cristo kurudyo̱ o'pakika'nigtaj yan'pakpo ya̱g'kika'.

16 Oynayo Cristotaj moknopo̱e̱po "Ken aypo mo'bape'po pehue'dik mo'e̱ne." Be'api' ena'nayo manigpe̱e̱hue' yanikati'. "Ken huamai' mayhue'dik mo'ne." Be'api' ena'nayo manigpe̱e̱hue' yanikati'. Huabayok judíoen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' e̱e̱'nayo, huabo puug judíoen Diostaj e'durugpak fiestate huahue' e̱e̱'nayo judíoen Diostaj e'durugpak okmapi̱e̱'ahuaddik fiestate huahue' e̱e̱'nayo "Hua'dik mo'ne." Be'api' e'na'nayo manigpe̱e̱hue' yanikati'.
17 Kenda fiestate aypote huamai'takon judíoa on'mana'ika'po o̱gkika'uynig'a Cristo cruzte e'bueyde'te onte'ti kikahue'dik mo'e̱ne. Cristoen hueretda hua'a o̱'e̱nok Cristotayo'da yan'nigpe̱ikati'.
18 Hua'ikudate yan'huadpo Diosen huata'moneritaj tiona'pakdik yanikati'. Sue'ada nama'da huamanmadika'eria on'mana'nig'a tiahuayhueda̱da nama'da on'nopo̱e̱po on'mana'nig'a. "Kenda o'nona'nig nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayo nama'da boka'. Diosensi'po ehue' mo'e̱ne." Kenomeya̱ ena'nayo pe̱e̱hue'dik yanikati'. Konig aratbut Diostaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱'nepo nama'da on'nopo̱ika'po. Huadakda i̱jje̱y, huadaknada ijkikay nama'da on'nopo̱ika'po.
19 Cristotaj daka' oknopo̱e̱hue' o̱'nika'. Cristo konig huaknopo̱e̱'erien huanopo' o̱'e̱. Huaknopo̱e̱'eri konig Cristoen hua̱so̱' o̱'ne. Huaknopo̱e̱'erinayo Cristotayo'da on'nigpe̱ika'. Nama'da huaa'eri Cristotaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'. Oro'omey huaknopo̱e̱'eri konig Cristoen hua̱so̱' o̱'e̱ne. Konig nogso̱'tida o̱'e̱po nogi̱ti nogi̱ti moknopo̱e̱a̱'ne Cristoa. Nogi̱ti nogi̱ti o'nigpe̱ika'ne. Kenpa'ti konig nogso̱'tida konigti Cristotaj moknopo̱e̱a̱'ne Diosa.
20 Cristoa oro'omeytaj mo'nigbuey'uyatenok opudomey a'nopo'yareaya'po moknopo̱e̱depo konig Cristoere mo'bueydepo konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria nama'da on'nopo̱ika'nig onte'ti nopo̱e̱hue' yanikati'. Konig oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria nama'da on'nopo̱e̱po on'mana'ika'nig manigpe̱e̱hue'

yanika'. A'nopo'yareaya'po kenda pęęhue'dik yane'. Konig oknopǫęhue' huąę'eriomey nogen e'manmadika' ǫgkika' kenda kahue' yanika'.
21 "In nejhue' yanikati'." "Ken aypo pehue' yanikati'." "Kentaj huaba'api' tǫęąhue' yanika'." Ken konig on'mana'ika'nig manigpęęhue'dik yanikati'.
22 Nejhue'dik, pehue'dik, bapadhue'dik huabokerekayo'da on'mana'ika'nig kenda on'mana'ika'nig ehue' ǫ'ęąpo.
23 Kenda on'manika'nig 'urua'da e'nopǫę'ǫnig aratbuta nama'da on'nopǫępo. Aratbuta on'manigpęika'po nama'da hua'ikudate onhuadpo Diosen huata'moneritaj on'tiona'pakika'po, Diostaj on'tiona'pakika'po, sue'da ịjjęy huairihue' ịjjęy nama'da on'nopǫika'po, kenpa'ti nama'da Diosta' pai'da on'nopo'ępo. Kenda ǫgkika'po huadakda ǫ'ęy aratbuta nama'da on'nopǫępo kenpa'da dakhuea' e'ka'ta' on'eretpakika'. Kenda huabokereka nama'da on'mana'ika'nig kenpa'ti nama'da on'kika'nig'a dakhuea' bo'kika'nigtaj batikhue'dik ǫ'nika'.

3

1 Ken, Cristo e'bueytada kubarakya' Diosa o'noyhuadą'po onte'ti o'noea'uyate. Cristoere Diosa opudomeytaj mo'noea'uyne. Konig Diosen 'urunanada huaknopǫę'eri mo'noea'uyne. Konigępo kenda Cristo kurudyą' o'pakika'nig mon'pakpo mogkika'. Cristo kurudyǫ Diosere teynanada 'urunanada ǫ'ịka'nok ke'nenyo'da moderetpakika'.
2 Kurudyǫ Dios o'noika'po Cristoere o'noika'. Kenda Cristo o'paknig konigti mon'pakika'. Konig Cristo ǫ'ępo o'kika'nig mon'nopǫika'. Katepi' indariyo ǫ'ịka'nig kenpa'ti katepi' aratbuta ǫgkika'nig nopǫikahue' mo'nika'.
3 Cristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate oro'omeyą o'nopǫędepo konig aratbut kubarakya' katetapi' onte'ti dakhuea' kahue' ǫ'nenig, oro'omeyąkon onte'ti dakhuea' kahue' mo'nika'. Oy huaboa'da oknopǫępo Cristoere Diosyo o'noika'ne. Diosa daka' mo'nopo'tǫęnok Cristoere o'noeonhuahuika'apone.
4 Ken Cristo oro'en huamanoeanhuahuika'eri ǫ'ę. Ke'na onte'ti kurudyą' e'tiakte kenoka' oro'omey huaknopǫę'eri Cristoere 'urunanada ǫ'eonhuahuika'apone.

A'nenda Cristotaj oknopǫęhued mo'ępo dakhuea'da bo'kikame'nig'a. Oynayo Cristotaj moknopǫędepo huadakda yąg'kika'. Diosenyo'da yąg'kika'.

5 Katepi' dakhuea'da e'ka'ta' e'paknayo Jesucristotaj yoknopǫępo Cristoere do'huedsǫ' o'bueyde, do'hued e'nopǫę' o'bueyde, onte'ti dakhuea' kahuea'dik ịjjęy, yan'nopǫikati'. Ken konig mo'nopǫępo, nogen huątǫę'taj bakdejhue' yanika'. Huabokerek nogtaj nogtaj ettone'taj bakdejhue' yanika'. Ettone' nogtaj nogtaj huabokerekta' bakdejhue' yanikati'. Katepi' dakhuea'da konig oro'ensǫ' o'pakika', onte'ti pakhue' yanika' kenpa'ti kahue' yanika'. Kenpa'ti katetapi' e'tamaeta' eretpakhue' yanikati'. Katetapi' e'eretpaknayo konig e'ketka' diostaj e'pak ǫ'ę. Dakhue'da ǫ'ę.
6 Aratbut ken konig dakhuea'da ǫgkika'po Diostaj nigpęęhue' ǫ'nika'nok Diosa digą'nada castiga o'magka'apo.
7 Kenda dakhuea'da ǫgkika'nig opudomeyą bo'kika'uynig'a konig Cristotaj oknopǫęhued mo'ępo bo'kika'uynig'a.
8 Oy Cristoere mo'noedepo aya' in konig onte'ti kahue' yanika': Nogomeytaj bahuadiayhue' yanika'. Maboyhue' yanika'. Mahuị'ịąhue' yanika'. Batidi'kehue' yanika'. Dakhuea'da bahuaa'pakhue' yanika'.
9 Huayahuaya da bahuaahue' yanika'. A'nenda Cristotaj oknopǫęhued mo'ępo nama'da mo'nopǫika'po dakhuea'da bo'kika'uyate. Oynayo Cristotaj moknopǫędepo onte'ti konigti dakhuea' kikahue' mo'ịka'ne.

10 Oy konig huabonopo' mo'ędepo konig Diosa o'nopoika'nig huaboa'da
mo'nopoika'po. Konig Diosa o'paknig nogiti nogiti bo'pakpo mo'nopoika'ne.
Diosa aratbuttaj huamatimea'eri o'enok nogiti nogiti daka' moknopoęapone.
11 Ken konig Cristoere o'noepo huaboa'da o'nopoępo ken konig huaboa'da
o'kikay, "Judío ehue' ijjey." Ahue' o'ene. "Judío ijjey." Ahue' o'ene.
"Do'huedsi'dak okteg'uy." Ahue' o'ene. "Do'huedsi'dak okteghue' o'uy."
Ahue' o'ene. "Nog aratbut ijjey." Ahue' o'ene. "Esoeri ijjey." Ahue' o'ene.
"Huanaba' ijjey." Ahue' o'ene. "Huanaba' ehue' ijjey." Ahue' o'ene. "Kenyo'da
Cristoen ijjey. Kenyo'da Cristotaj ijpaki. Kenyo'da Cristotaj e'nigpeika'ta'
ijpaki." Kenda aya'ada a'dik o'ene.
12 Diosa opudomeytaj di' mo'epo mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da
mo'ene. Konigepo aya'tada yan'matinepahuika'po. Daknopo'da huadaka'da
yan'manigkika'. Donayo huairi ehue' ijjey, yan'nopoika'. Nogomeytaj daka'
yan'manigpeika'. Nogomeya dakhuea' egka'nayo bahuadiayhue' yanika'.
13 Nogomeytaj dig mahuanopoęhue' yanika'. Noga dakhuea' egka'nayo
kentaj yan'bakkahuea'po huadiayhue' yanika'. Konig Cristo Huairi oro'taj
bokkahuea'uynig konigti nogomeytaj yan'bakkahuea'ika'.
14 Huakka' di' yan'maika'. Huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa
huakka' o'pak. Di'nada e'maika'nayo konig onpapayo' mo'ika'po konigti
Diostaj bo'pakika'po aya'da 'urunanada bo'kika'apone.
15 Opudomeyennopo'taj Diosa kamanopo'noeye'. Kenda Diosa o'pak.
Aya'ada konigti yan'nopoika'. Konigti yan'pakika'. Konigti yag'kikati'. Ken
konig nogso'tida ka'ne'po Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Diostaj dakiti
ya'nonika'.
16 Aya'da Cristo o'manmadika'uyatenigtaj yan'nopoika'po, huanopoya'da
yan'diktoikati'. Kenda nogtaj nogtaj yan'manmadikika'. Kenpa'ti Cristoen
e'manmadika'taj yan'nigpeika'. Nogomeyere huayahuaya yan'manikati'.
Diosen e'manmadika' 'urua'da yan'nopoępo huayahuaya yan'mandikika'.
Diostaj dakiti mona'po daknopo'da Diostaj yan'batadi'kea'ika'.
Huanopoya'da dakiti ya'nona'po yan'batadi'kea'ikati'. Dios Jesucristoere
'urua'da mo'toika'ne yan'batadi'kika'.
17 Katepi' bo'kika'nig katia'pi' boa' kenda Huairi Jesús o'pakika'nig
yadika'po yag'kika'. Jesústaj moknopoępo Diostaj dakitia'
yan'tiona'pakikati'.

Konig Cristoen huaknopoę'eria huayahuaya Cristotaj 'urua'da nigka'dik o'ne.

18 Ettone'a Jesús Huairitaj eknopoę'nayo Huairi Jesúsen mo'epo, Jesús
o'pakika'nigda opuden huatoę'taj yan'nigpeika'.
19 Huabokereka opuden huatoę'taj di'da yanika'. Huatoę'taj huadiayhue'
yanika'. Kenpa'ti huiyoka'da onahue' yanika'.
20 Apag Diosa o'paknok huasi'poa opudomeyen huaojtaj huayętere
yan'manigpeika'. Huaojtaj huayętere e'nigpeika'nayo Diosa durugda
o'ika'apo.
21 Huaoa huasi'potaj diga'da barakhue' yanika'. Huasi'potaj diga'da
e'bitbitnayo huasi'po pai'da ya'neapetpi'. Onte'ti daka' nigpęęhue'
ya'neapetpi'.
22 Opudomey huanaba' mo'epo opuden huairitaj yan'nigpeika'. Huairia
e'tiahuayteyo'da daka' nigpęęhue' yane'. Huairia e'tiahuayte kenpa'ti
huairia tiahuayhue' ęę'tepi' daka' yan'nigpeika'. 'Urunopo'da Diostaj daka'
yanoknopoępo daka' yan'nigpeika'.

23 Katepi' bo'kika'nig daka' yag'kika'. Jesústehuapa' ijkay yan'nopoepo
'urua'nanada yag'kika'. Huabokerektayo'da ijmanigkay nopoehue' yanika'.
24 Cristo opuden Huairi o'enok kentayo'da yan'nigpeika'. Diosen
Huasi'poere mo'noeonhuahuika'apo. Kenda mo'nopoene.
25 Be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da on'nopo'eapo. Be'api' huairi huan-
aba'pi' dakhuea' egka'nayo Diosa castiga diga'da ya'magka'apet.

4

1 Huairia huanaba'taj mo'matoika'po daka' yan'matoika'. Dakhuapa
yan'bayokika'. Huairi mo'taika'nok okkahuehue' yanika'.
2 Kirigayo' yan'tiona'pakika'. Tayhue'ada daka' yan'tiona'pakika'. Dakiti
Dios, yan'tiona'pakika'.
3 Kenpa'ti oro'taj motiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a a'nenda Diosa
soatayo' e'nopoeada manopoeahue' o'uyate. Oy Cristoen huadak hua'a
oro'a e'manbatia'pakta' o'paki. Oroa kan'manbatia'pake'po Jesús Huairia
oro'taj bo'tihuapokike'po yan'tiona'pakika'. Cristoen huadak hua'a ijmanba-
tia'pakikame'nok huabakuda' jakyo megkudame'ne. Huabakuda' jakyo ijjey.
4 Pabloa Cristoen huadak hua'a aratbuttaj 'urua'da kamanopoea'ike'po
do'taj men'tiona'pakikati'.
5 Daka' yan'nopoika'po yag'kika'. Ken oknopoehue' huae'eri opudomeyere
o'nika'po opudomeytaj bo'tiahuayika'nok daka' yan'nopoepo yag'kikati'. No-
gomeytaj kirigayo' yan'mantihuapokika'.
6 'Urua'da yan'batia'pakika'. Nogomeytaj a'batihuapokya'po huadakda
yan'batia'pakika'. Daka' yan'nopoepo dakteynopoada nogomeytaj daka'
yan'manbatia'pakatokika'.

Saludos on'manigdikta'mona'uyate.

7 Tíquico oro'omeyen huadi'da huama'buy o'e. Do'taj daka'
be'tihuapokika'uyne. Doere Jesús Huairitaj o'nigpeika'uy. Do konig o'ea'
montia'pakapone.
8 Konigepo Tíquicotaj opudomeytaj on'nigta'mona'ne. Konig o'ea' do'taj
be'huae'po kenpa'ti nogiti nogiti Cristotaj kanoknopoe'po on'nigta'mona'ne.
9 Kenere Onésimoeretaj on'nigta'mona'ne. Onésimo oro'omeyen
huama'buytion o'e. Di'da mo'taene. Diostayo'da o'nigpeika'. Opudomeyen
aratbut o'e. Ke'na Tíquicoere monbatia'pakapone. Iyoda aya'da
huaknopoe'eria ogkika'nig kenda opudomeytaj monbatia'pakapone.
10 Aristarco doere huabakuda' jakyo o'epo, opudomeytaj saludos
mo'nigdikta'mona'ne. Marcosakon saludos mo'nigdikta'mona'ne. Marcos
Bernabéen huama'buy o'e. Marcos huadaktion huaknopoe'eri o'enok
kenpa'ti opudomeyte ehua'te daka' yadeti'.
11 Kenpa'ti Jesús Justoa saludos mo'nigdikta'mona'ne. Aristarco Mar-
cosere Jesús Justoere judío huaknopoe'eri o'ne. Kenomeyyo'da judío
huaknopoe'eri doerea on'manmadikika'po, "Yan'nopo'korea'po Jesucristo
Huairitaj yan'noknopoepo yan'nigpeika'." Doerea on'mana'ika'nok do'taj
on'durugpakanhuame'ne.
12 Epafras saludos mo'nigdikta'mona'ne. Konig Cristoen huanaba'
Cristoenyo'da o'kika'po opudomeyen aratbut o'e. Opudomeytaj huakka'da
mo'tiona'pakika'ne. Opudomey Diostaj daka' moknopoika'po batikhue'da
yanoknopoika'. Aya'da Diosa o'pak daka'da moknopoika'po aya'da
bo'kika'apo. Kenda Epafrasa mo'tiona'pakika'ne.
13 Epafras opudomeytaj mo'timepukepo diga'da mo'tiona'pakika'ne.
Kenpa'ti Laodicea huaknopoe'eritaj kenpa'ti Hierápolis huaknopoe'eritaj

o'matimepukepo o'manigtiona'pakika'. Kenda ijtiahuayika'po opudomeytaj o'nona'ne.

14 Lucas huamadakka'eri o̱'e̱. Di'da mo'e̱ne. Opudomeytaj saludos mo'nigdikta'mona'ne. Demasakon saludos mo'nigdikta'mona'ne.

15 Laodicea huama'buytaj saludos ijmanigdikta'monay. Ninfastakon saludos ijmanigdikta'monay. Kenpa'ti Cristoen huaknopo̱e̱'eri Ninfasen jakyo o̱gkupopakika'nigtaj saludos ijmanigdikta'monay.

16 In beroba' ijnigmadoya'dey opuda̱ yan'mona'pakdepo Laodicea huaknopo̱e̱'eritaj yan'bata'mona'. Nogda beroba' Laodicea huaknopo̱e̱'eritaj ijnigmadoya'po ijta'mona'mey e'mokye̱de'te yan'mona'pakti'.

17 "Huairi Jesús aya'da ona'uyate, Arquipo, 'uruda yanopo̱e̱po daka' yakadhuahuika'." Kenda Arquipotaj ya'nonati'.

18 In saludo huadik on'nigta'mona'ne do'hued huaba'a on'nigmadoya'ne. Huabakuda̱' jakyo i̱jjeonhuahuikay. Do'taj okkahuehue' menika'. Dios opudomeytaj daka' mo'to̱ike', ken.

1 TESALONICENSES
Tesalónicaya' huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa huakkuruda o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huakupopakika'eritaj Pabloa nogerea o'manigmadoya'uyate.

1 Huadi'da huama'buy huadi'da huidpo o'maene. Apag Diostaj Jesucristo Huairitaere moknopo̱e̱po. Tesalónica jakyo bokupopakika'. A'batadi'keaya'po bo'kupopakika'. Do Pabloa on'nigmadoya'ne. Doere Silvano kenpa'ti Timoteoere o̱'e̱y. Apag Diosa Jesucristo Huairierea daka' 'urua'da mo'tounhue', bo'tihuapokonhue' mo'nopo'noeyanhue'po ijtiona'paki.

Tesalónica jak huaknopo̱e̱'eriomey Jesucristotaj daka' o'noknopo̱e̱po 'urua'nanada o̱gkika'. Pabloa ona'ti o'matinopo̱e̱po Diostaj dakiti ona'uyate.

2-3 Jesucristotaj daka' moknopo̱e̱po nogomeytaj huadakda bokika'. Kenpa'ti Diostaj di' mo'e̱po nogomeytakon daka' mo'matihuapokika'ne. Kenpa'ti moknopo̱e̱po batikhue'da Jesucristo Huairi e'tiaktaj mon'maboika'. Kenda durugda on'tinopo̱e̱po Apag Diostaj "Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj dakiti Dios," kirigayo̱' o'tiona'pakikay.

4 Diosa di'nanada mo'e̱ne. Ke'nensi'po huae̱' mo'baktie'ea'uyne o'nopo̱e̱ne, egomey, pogomey.

5 A'nenda opudomeyere o̱'i̱ka'po Jesucristoen huadak hua'a o'nonbatia'pakonhuahuame'ne. Ijja'poda onbatia'pakhue' o̱'neme'ne. Diosen hua'a o'nonbatia'pakikame'ne. Kenda huadak hua'a buttida o̱'e̱ Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo̱e̱ame'ne. Diostaj eknopo̱e̱' a'tihuapokya'po Diostaj o'nigpe̱ikay. Huadakda opudere o̱'i̱ka'mey opud kenda mo'nopo̱e̱t.

6 Jesucristoa Diostaj o'nigpe̱ika'po pai'nanada o'nopo'e̱'uyate. Oro'akon Diostaj o'nigpe̱ika'po pai'nanada o'nopo'i̱kay. Opud konigti Jesucristoen huadak hua'a durugnanada mo'pe̱e̱'uy. Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'durugpaka'uyne. Moknopo̱ika'nok pai'nanada mo'nopo'e̱'ika'.

7 Macedoniabayo Acayabayo aya'ada Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eria kenda mo'tipe̱e̱depo opudomeyo̱nig Jesucristotaj eknopo̱e̱'ta' on'pakika'.

8 Huakka' aratbuttaj nogyon nogyon Jesucristoen huadak hua'a mo'manbatia'pakonhuame'ne. Macedonia huadaribayo huae̱'eria Acaya huadaribayo huae̱'eria nogbaya' nogbaya' huae̱'eria huadak hua'a on'pe̱e̱depo kenpa'ti Diostaj daka' moknopo̱e̱ on'tipe̱e̱de. Konige̱po Diostaj moknopo̱e̱nok kenda nogya̱' nogya̱' batia'pakhue'dik o̱'e̱y.

9 Opud Tesalónica huaknopo̱e̱'eria Jesucristotaj daka' o'noknopo̱i̱ka'. Kenda nogya̱' nogya̱' bo'huaika'ne. "Tesalónica huaknopo̱e̱'eria Pablomeytaj durugteda on'baedpo on'manigpe̱e̱'uyate. Kenpa'ti on'nopo'korea'depo ke'nen e'ketka' diostaj on'maenondepo huaboa'da hueretda Diostaj o'noknopo̱i̱ka'." Kenda nogya̱' nogya̱' bo'huaika'ne.

10 Kenpa'ti Diosensi'po Jesústaj e'bueytada Diosa o'noyhuada̱'uyate. Kenpa'ti Diosa ke'ponananada castiga o'magka'apo. Jesúsa oro'tanayo huaknopo̱e̱'eritaj daka' bo'tioka'apone. Ken Jesucristo kurudya̱' o'tiakapo. Jesucristotaj daka' o'noknopo̱e̱po o'nonmabo'ika'. Kenda nogba nogbaya' bo'huaika'ne.

2

Tesalónica aratbuttaj Diosen Jesucristoenere ’urua’da o’manmadika’uyate Pabloa.

1 A’nenda opudtaj ijmatạ’unhua’po Jesucristoen huadak hua’a o’nonbatia’pakonhua’po daknopoada o’nonbatia’pakonhua’nok mo’nopo’korea’po daka’ Jesucristotaj moknopọẹ’uy. Nama’da ịjjẹpo tạ’unhuahuahue’ ọ’ne’uy, kenda mo’nopọẹt egomey.

2 A’nenda Filipos huakka’ jakyo ịjjeonhua’po Jesucristoen huadak hua’a ij-manbatia’pakonhua’depo digạ’ do’taj mentidi’kudhua’po kenpa’ti dakhuea’ menogkadhua’uyne. A’ti ọ’nen jakyokon opudtaj ijtiakpo huadak hua’a e’manbatia’pakte huakka’mona pakhue’ ẹ’ne’tada kenda nopọẹhue’ada kenpa’ti me’pukhue’ada Diosa be’tihuapoknok teynopo’da Jesucristoen huadak hua’a o’nonbatia’pakonhua’uyne. Kenda mo’nopọẹt.

3 Huadak hua’a nama’da manbatia’pakhue’ ịjjunhua’po aratbuttaj nama’da huaknopọẹ’ nama’da e’mana’ manmadikahue’ ịjịkay. Aratbuttaj buttida huaknopọẹ’ daknopo’da buttida hua’a ijmanmadikikay.

4 Huadak hua’a Pablo daka’ o’manbatia’pakika’ Diosa o’nopọẹnok “Aya’tada huadak hua’a yamanbatia’pakika’,” Diosa mena’uyne. Konigẹpo huadak hua’a ’uruda ijmanbatia’pakikay. “Huadakda o’manbatia’pakika’.” Kenpa’ aratbuta e’huaa’taj pakhue’ ẹ’ẹạda “Huadakda o’manmadika’ika’, do’huedyo’da o’kika’,” Diosayo’da e’huaa’ta’ ijpakpo. Diosa oro’en e’nopọẹ’ o’nopọẹ’ika’.

5 Do’taj me’nonpẹike’po “Huadakda mo’ẹne, huadakda bo’kika’,” kenda nama’da onahue’ ọ’nika’uyne. Ọ’nen huakupe a’bakaya’po nama’da onahue’ ọ’nika’uyne.

6 “Pablomey huadakda ọ’ẹne.” Yan’batia’pakonhua’. Oro’anayo onahue’ ọ’nika’uyne. “Oro’ Cristoen huata’moneri ọ’ẹy. Oro’taj nigpẹika’dik mo’ẹne.” Kenda ona’dik ọ’nenig’a onahue’ ọ’nika’uyne.

7 Daka’ on’tọika’ne. Do’tayo’da me’nigpẹike’po ịghua’ onahue’ ọ’nika’ne. Konig huạyẹ yọbedtaj di’ ọ’nika’ daka’ on’tọika’, ken konigti opudtaj di’ ọ’nika’ne.

8 Huakka’ di’ ọ’nepo Jesucristoen huadak hua’a e’manmadikika’ta’ ijpakpo kenpa’ti Jesucristotaj kanoknopọẹ’po kenpa’ti kan’nigpẹike’po opudomeytaj o’tihuapokta’ ijpakika’uy.

9 “Diosen hua’a o’nonmadikika’nig kente huakupe men’yok.” E’mana’ta’ pakhue’ ịjjẹpo huadak hua’ayo’da kenpa’da e’manmadikika’ta’ ijpakpo o’nonmadikika’ne. Huadak hua’a o’nonmadikendepo do’hueddakon aypote-huapa’ digạ’ ijbaa’ika’uy. Huame’noe sikyoere digạ’ ijbaa’ika’uy. Kenda mo’nopọẹt.

10 Opud huaknopọẹ’eriere ịjịka’uy. Do’taj bo’tiahuayikame’ne on’pẹikame’ne. Diostaj daka’ yoknopọika’uy, kenpa’ti huadakda ijkika’uy kenda on’tinopọẹne kenpa’ti Diosa me’tinopọẹne. Dakhuea’ o’ka’uy be’api’ huaahue’dik me’nene.

11-12 Konig be’api’ huaoa huasi’potaj daka’ o’manmadikika’ ken konig Diostaj daka’ yan’nigpẹika’ daka’ o’nonmadikikame’ne opudtaj. Diosen mo’ẹne. Konig Diosensi’po mo’ẹne. Diosere ’urunanada mo’noeonhuahuika’apone. Diosensi’po yạ’nepo huadak yạg’kika’. Kenda aya’tada o’nona’ika’ne.

13 Diosen hua’a o’nonbatia’pakonhua’uynig mo’nigpẹẹpo moknopọẹ’uyne. Konig huabokereken e’manmadika’ ọ’ẹ nopọẹhue’ada mo’pẹẹpo, moknopọẹ’uyne. Diosen buttida e’manmadika’ ọ’ẹ mo’nopọẹpo

mo'nigpe̱e̱'uy. Konige̱po opud Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj "dakiti Dios," yona'ikay.
14 Jesucristotaj moknopo̱ika'nok onyoyo' hua̱e̱'eria bo'tierikonhuame'ne. Dakhuea'nanada mogkadhuahuame'ne, egomey pogomey. Konigti Judea huadaribayo judío huaknopo̱e̱'erien onyoyo' hua̱e̱'eria dakhuea' on'magka'ika'. Judío huaknopo̱e̱'eritaj on'magka'ika'.
15 A'nennada judío aratbuten adhuea'pane' Diosen huamanbatia'pakeritaj on'batiarakikame'te. Kenpa'ti judíoa Jesús Huairitaj on'arakuyate. Do'takon dakhuea' mogkika'po do'taj me'nen'uyne. Kenpa'da dakhuea' o̱gkika'po Diostaj durugpakahue' o̱'nika'. Aratbuta huadak hua'a pe̱e̱hue'dik ka'nike'po dakhuea'da on'kadhuahuika'.
16 Dios judío ehue'taj dakhuea' e'ka' kamanopo'kore'po Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uy. Judío aratbuta mo'manmadika'batika'uyne. Ken konig o̱gkika'nig'a Diostaj nogi̱ti nogi̱ti dakhuea'da o̱gkika'. Oynayo Diosa diga̱' o'bahuadiaydepo ke'ponanada castiga o'magka'apo.

Tesalónica jak huaknopo̱e̱'eritaj onte'ti e'bata'huadunhua'ta' o'pak Pabloa.

17 Opudtaj o'nokhua'depo nogyo̱da adteda o'noki̱ka'po opudtaj huakka' ijnopo̱ikay. Kenpa'ti e'ta'huadunhua'ta' huakka' ijpakikamey.
18 Opudtaj a'bata'huadey e'nopo̱ika'tada huahue'dik o̱'i̱kamey. Donayo nogok nogok a'bata'huadey e'nopo̱ika'tada toto' huairia menokboe'ikame'ne.
19-20 A'timon Jesucristo Huairia onte'ti bo'huatiakapone. E'huatiakde'te do'hua e'manmadika' Jesucristoen daka' moknopounhua'po 'urua'da mo'nigpeunhua'nok Jesucristo Huairia e'bahuahuayde'te durugnanada ijdurugpakapoy. Kenpa'ti huadakda moknopounhua'nok kenpa'ti Jesucristo Huairitaj daka' monigpe̱ika'nok "dakiti Dios" yona'ika'apoy, egomey.

3

1 Konige̱po Atenas jakyo i̱ji̱ka'po opudomeytaj tipe̱e̱hued i̱jje̱po "Tesalónica huaknopo̱e̱'eri monig yanoknopo̱e̱t monig Diostaj yan'nigpe̱i̱ket," ijnopo̱e̱po, "I̱yo̱ Atenas jakyo Silvanoere botta'yo'da a̱'i̱kaya'po.
2 Timoteotaj oro'en huama'buy opudtaj a'manigta'monay'." Ijnopo̱e̱'uy. Diosa Timoteotaj oktie'ea'uy, huadak hua'a kamanbatia'pakike'po kamanmadikike'po oktie'ea'uy. Doere huadak hua'a daka' o'manbatia'pakika'uy. Opudomeytaj nogi̱ti nogi̱ti eknopounhuahuika' kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne. Kenpa'ti nogi̱ti nogi̱ti e'nigpe̱ika' kabatihuapoke'po on'nigta'mona'uyne Timoteotaj.
3 Kenpa'ti aratbuta opudtaj en'tieriktada kenpa'ti dakhuea' e̱gka'tada moknopo̱e̱po batikhue' ka'ne'po on'nigta'mona'uyne. Jesucristo moknopo̱e̱nok aratbuta bo'tierekonhua'apone, bo'tidi'kudhua'apone, dakhuea' mogkadhua'apone mo'nopo̱e̱t.
4 Kenpa'ti opudtaj on'ta'huadunhua'po, "Jesústaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria oro' huaknopo̱e̱'eritaj mo'batierikapone kenpa'ti dakhuea' mogka'apone." Kenda o'nona'uyne. Kenda opudtaj mogka'depo kenpa'ti oro'takon mogka'uy mo'nopo̱e̱t.
5 Konige̱po "Menpa' opudtaj toto' huairia kenda yanoknopo̱e̱batik nama'da ya'manetpi'. Kenpa'ti yanoknopo̱e̱batikdetpi'. Huadak hua'a o'nonmadika'uynig'a." Ijnopo̱e̱po ijmepu'kuy. Kenpa' ijnopo̱e̱po Timoteotaj on'nigta'mona'uyne. "Jesucristotaj monig moknopo̱ika'. Monig monigpe̱ika'." Yamanati'. Timoteotaj yona'uy, ken.

6 Oynayo Timoteo bo'ta'huadunhua'depo do'tekon o'kumejdeme'.
Huadakda Diostaj o'noknopoika'te kenpa'ti huayahuaya di'da on'maika'te
menbatia'pakato'me'ne. Oro'taj di'da moknopoika'po kenpa'ti e'tiakta'
on'tipaknok konigti opudtaj e'tatiakta' o'paki.
7 Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikika'nok aratbuta menhuadi-
ayika'ne kenpa'ti dakhuea' me'nogkika'ne. Opudomeynayo Jesucristotaj
daka' moknopoika'tenok on'tipeedepo durugnanada o'nea'ne do'taj.
8 Oy opudomey Jesucristotaj oknopoebatikhue'da moknopoika'po
daka' mo'nigpeika'po oro'omeya kenda o'nopoepo durugnanada
o'noeonhuahuikay.
9 Kenpa'ti opuda daka' moknopoika'nok durugnanada o'epo dakiti Dios
ona'ikay.
10 "Tesalónica huaknopoe'eritaj Jesucristoen nogiti nogiti
kan'manmadike'po, nogiti nogiti eknopoe' nogiti nogiti e'nigpeika'
kan'mantihuapoke'po mota'mona'." Sikyo huame'noeere Diostaj
o'tiona'pakikay.
11 "Tesalónica huaknopoe'eriedbayo betohua', Apag Dios, Jesús Huairi.
12 Konig Tesalónica huaknopoe'eritaj oro'a di'nanada o'maikay. Konigti
Tesalónica huaknopoe'eria huayahuaya di' e'maika' kenpa'ti aya'tada di'
e'maika' yabatihuapokika', Jesús Huairi.
13 Kenpa'ti huaknopoika' yamanopo'teypaka', Dios. Kenpa'da huadak-
nada huamae', dakhuea' kahue' kan'maike'po Diosa yabatihuapokika'.
Jesús Huairiere huaknopoe'eriyo' en'tiakte 'uruda e'noknopoika'te, kenpa'da
huadakda en'maika'te yabahuahuayti'." Kenpa' Diostaj o'tiona'pakikay.

4

Kenda Diosa o'pakika' nogiti nogiti yag'kikati'.

1 Oyedda, egomey pogomey, Jesús Huairia kenda o'paknok ighua'da
ona'ne. Daka' men'peee' do'taj. Diostaj a'durugpakaya'po monig kika'dik o'ey
a'nenda o'nonmadika'uyne. Kenda nogiti nogiti yag'kikati'.
2 Jesús Huairia kenda o'paknok kika'dik mo'ene o'nona'uyne. Kenda
o'nona'uynig mo'nopoet.
3 Huadakda yanika'. Diosenyo'da daka' yag'kika'. Kenda Diosa huakka'
o'pak. Nog huabokerekere bakdejhue' yanika'. O'nen huatoe ehue'tada
bakdejhue' yanika'.
4 Huatoe'taj daka' yan'matoika'. Konig Diosa o'pak daka'da yan'manika'.
5 Diostaj oknopoehue' huaee'eria on'toepakpo daka' matoehue' o'nepo
huatoeda o'deretpakpo kenpa'da on'bakdejika'. Kenomey ogkika' konigti
kahue' yanika'.
6 Dakhuea' kahue' yane'. Huaknopoe'eri huama'buyen huatoe'taj bakde-
jhue' yane'. Kenpa' huaka'eritaj Jesús Huairia castiga o'magka'apo. Kenpa'
daka' a'nenda o'nona'uyne.
7 Huadaknanada kagkike'po kenpa'ti Diostayo'da kan'durugpakike'po
Diosa bo'baea'uyne. Dakhuea' kagke'po Diosa baehue' mo'uyne.
8 Be'api' oro'taj e'peeta' pakhue' ee'nayo Diostaj peehue' o'ne. Diosen
Nokiregа mo'nopo'toene. Oro'omey Diostayo'da o'nigpeikay.
9 Kenda Diosa mon'madika'uynok huayahuaya di' yan'maika'. Nogiti
do'akon ahue' o'nene egomey.
10 Huabada nogyon nogyon Macedonia huadaribayo huaknopoe'eri
huama'buytaj di' mo'maika'. Nogiti nogiti di'nada yan'maika', o'nona'ne.

11 Huakka' bo'pakpo daka' yanika'. Nogtaj dakhue'da bahuaahue' yanika'po o̱'nenda ya̱g'kika'. Kenda a'nenda o'nona'uyne.
12 Ken konig bo'kika'nok oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria daka' moknokotdepo mana'dik mo'e̱ne. Konig aya'da e'toeonigti e̱'dik mo'e̱a̱pone. Kusitokhue'dik mo'e̱a̱pone.

Jesucristo o'tiakpo huaknopo̱e̱'eritaj o'batobehuikapo.

13 Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri on'bueydepo onte'ti noyhuadhue' o̱'neaponok kenomeyen huabeta diga̱'da on'tabahuikika'. Huaknopo̱e̱'eria ekbueyde'te suhue' ehue'dik o̱'e̱ne kenpa'ti oro'nayo huikhue'dik o̱'e̱ne, egomey. Huaknopo̱e̱'erinayo noyhuaddik o̱'neapo. Kenda e'manopo̱e̱a̱'ta' o'paki.
14 Jesús o'buey'uyate. E'bueyada o'noyhuaduyate o'nopo̱e̱ne. Kenpa'ti aya' huaknopo̱e̱'eri e'buey'uytaj Jesús kenoka' e'tiakte Diosa o'manoyhuada̱'apo. Jesúsere kurudyo̱ o'batobehuikapo o'nopo̱e̱ne.
15 Kenda Jesús Huairia mo'nopo̱e̱a̱'uynig kenda o'nonmadika'apone. Jesús Huairi e'huatiakte Jesúsen huaknopo̱e̱'eri on'mabueyde'uy ke'na noyhuadhued oro'omeytaj huakkuru tohuahue'dik mo'e̱a̱pone. Onokteteyo' bo'tohua'apone e'buey'uytaere huanoe'eriere mo'batobehuikapone.
16 Ken kurudya̱' Jesús Huairi o'huarakapo. 'Utta'da o'okoypo o'huarakapo. Konig Diosen huata'moneri huairi 'utta'da o'okoyapo, Diosen huatoka' trompeta 'utta'nada ea'te Jesús Huairi o'huarakapo. Huaknopo̱e̱'eri e'buey'uytaj huakkuruda o'manoyhuadapo.
17 Kenta' oro'omey bueyhued hua̱e̱'eritaj kenomeyere kurudyo̱ e'si̱hui̱'yo̱ Diosa bo'tobehuikapone. Kurudyo̱ onokteyo' Jesús Huairitaj o'huahuayapone. Jesús Huairiere kenpa'da o'manoeonhuahuika'apone.
18 Konige̱po kenda mon'batia'pakika'po huayahuaya mon'madurugpakika', ken.

5

1 Keniga huabayok Jesús Huairi o'tiakapo kenpa'ti kenoka' Jesús Huairi o'tiakapo nigmadoyahue'dik o̱'nene, egomey.
2 Castiga a'magkaya'po Jesús Huairi o'tiakapo. Kenme'noete kenoka' onmabohue' e̱e̱'te i̱dapi' o'tiakapo. Konig sikyopi' nopo̱e̱hue' e̱e̱'te huabereeri on'tiakika'. Ken konig nopo̱e̱hue' e̱e̱'te Jesús Huairi i̱da o'tiakapo. Castiga a'magkaya'po i̱da o'tiakapo. Kenda oyda mo'nopo̱e̱t.
3 "Daka'da o'maene. Be'api' oro'taj o̱gkahue'dik mo'e̱a̱pone." Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria kenpa' e'batia'pakte i̱dada Diosa castiga o'magka'apo. Konig ettone' bogdakhue' o̱'nepo asi'popakya'po i̱dada diga̱' on'tiri'ika'. Ken konig i̱dada castiga o'magka'apo. Be'api' monhue'dik o̱'neapo.
4-5 Opudnayo Diosen mo'e̱po konig huakjeyyo mo'i̱ka'po huadakda bo'kika'. Huadak bo'kika'po konig huame'noeteda mo'i̱ka'. Konig sikki̱re̱gyo̱ hua̱e̱'eri dakhuea' o̱gkika' ken konig, dakhuea' kahue' yanika'. Konig huabereeria aratbuttaj pai'da o'manopo'eanika', ken konig Jesús Huairi o'tiakpo opudomeytaj pai'da nopo'eanhue' mo'e̱a̱pone, egomey.
6 Nogomey sue'da on'nigpe̱e̱po Jesús Huairitaj onmabohue' o̱'nika'. Konig kenomey o̱gka' kahue' yanet opud. Ya'nonmabo'ika'. Jesús Huairitaj ya'nonmabo'ika'. Daka'da mo'nopo̱e̱po huadakda bo'kika'po Jesús e'tiakte ya'nonmabo'ika'.
7 Sikyo on'batayika'. Kenpa'ti sikyokon on'mamayika'. O'nokkudika'.
8 Oro'omeynayo Diosensi'po o̱'e̱po konig huame'noete hua̱e̱'eri o̱'e̱po, huadakda o'kika'ne. Okkuda̱hue' mo'nepo daka' mon'nopo̱ika'. Toto' huairia oro'taj nama'da ena'ta' bo'tipakika'ne. Kentaj mo'noktioka'. Sorotataj

huasoʼtaj onʼtiokaʼikaʼ. Huakutaj onʼtiokaʼikaʼ. Ken konig dakaʼ Diostaj moʼnoknopoikaʼpo kenpaʼti diʼ huayahuaya monʼmaikaʼpo moʼnoktiokaʼikaʼ. Konig huakutaj eʼtiokaʼnig aʼeyaʼpo Diosa moʼnopoʼyareʼpo oknopoikay.
9 Diosa castiga eʼmagkaʼtaʼ pakhueʼ oʼepo eʼmanopoʼyareaʼtaʼ oʼpakikaʼ. Oroʼomeytaj aʼmanopoʼyareayaʼpo oroʼen Jesucristo Huairia moʼnigbueyʼuyate.
10 Jesucristoa aʼmanoeanhuahuikayaʼpo moʼnigbueyʼuyne. Jesús eʼtiakapotada oroʼ eʼbueyʼuynayopiʼ eʼnoenayopiʼ konigti Jesúsere oʼmanoeonhuahuikaʼapone.
11 Konigepo huayahuaya dakaʼ yanʼbatiakpakikaʼ. ʼUruda yanoknopoeʼ. Dakaʼ yanʼnigpeikaʼ. Huayahuaya yanʼbatiaʼpakikaʼ. Konig oy Diosen dakaʼ boʼkikaʼ konigti nogiti nogiti dakaʼ yagʼkikatiʼ.

Pabloa huaknopoeʼeritaj oʼmaboroay.

12-13 Opuden huaknopoeʼeri huairi oʼnepo Jesucristoen moʼmanmadikikaʼne kenpaʼti Diostaj dakaʼ yanʼnigpeikaʼ monaʼikaʼne. Kenomeytaj dakaʼ yanʼmatinopoikaʼpo, yanʼmanigpeikaʼpo, kenpaʼti diʼ yanʼmaikaʼ. Kenda ijpakpo konig ighuaʼda oʼnonaʼne, egomey pogomey. Kenpaʼti huayahuaya bahuadiayikahueʼ yanikatiʼ.
14 Huakkaʼahuiti baahueʼ oʼnikaʼ. “Yanʼbaaʼ.” Yanʼmanikaʼ. Nogomeypiʼ nopoʼdurugpakhueʼ oʼnikaʼ. “Yanʼnopoʼkoreaʼpo yanʼnopoʼdurugpak.” Yanʼmanatiʼ. Nogomeypiʼ sueʼda onʼnigpeikaʼ. “Nogiti nogiti yanʼnoknopoepo yanʼnigpeikaʼ.” Yanʼmanikatiʼ. Ayaʼtada bahuadiayhueʼda yaʼneonhuahuikaʼ.
15 Beʼapiʼ dakhueaʼ egkaʼnayo kenpaʼti ogkahueʼ yaneʼ. Huayahuaya ʼurunanada yanʼmatoikaʼ. Ayaʼtada huadakda yanikaʼ.
16 Diostaj dakaʼ yanoknopoikaʼpo yanʼdurugpakikatiʼ.
17 Kenpaʼda yanʼtionaʼpakonhuahuikatiʼ Diostaj.
18 Keʼpoda eʼeadapiʼ dakhueʼda eʼeadapiʼ huadakda eʼeadapiʼ kenpaʼda Diostaj dakiti yaʼnonaʼikaʼ. Jesucristoen huaknopoeʼeri moʼenok kenpaʼti Dios oʼpaknok dakiti yanʼtionaʼpakikatiʼ.
19 Diosen Nokiregaa opudtaj monʼmadikikaʼne moʼnopoʼtoikaʼne kenpaʼti boʼtihuapokikaʼne. Diosen Nokiregaa kenda egkikaʼte “kejeʼ” ahueʼ yaneʼ. Diosen Nokiregtaj “kejeʼ” ahueʼdik yaneʼ.
20 Huamanmadikaʼeritaj Diosa dakaʼ oʼmanopoeaʼnok kenomeytaj yanʼmanigpeikaʼ.
21 Sueʼada huamanmadikaʼeri buttida onʼnopoepo buttida huaʼa onʼmanmadikikaʼ. Nogomeynayo namaʼda onʼmanmadikaʼ. Dakaʼ yanʼmaknopoepo, menpaʼ buttida ondaʼ, namaʼdapiʼ eʼmanmadikaʼ oʼe, dakaʼ yanʼmaknopoepo buttida huadik enʼmanmadikaʼnayo dakaʼ yanʼmaknopoepo yanʼmanigpeikaʼ.
22 Dakhueaʼ eʼkaʼ yanʼmaenonpo onteʼti dakhueʼ eʼkaʼtaʼ pakhueʼ yanikatiʼ.
23 Diosa ʼurunopoaʼda moʼmanopoʼeanhueʼ, huadak eʼnopoikaʼ boʼtihuapokonhueʼ, dakhueaʼ eʼnopoikaʼte boʼtihuapokonhueʼ, Diostaj huadak huakikaʼ moʼtihuapokonhueʼ. Jesucristo onteʼti eʼtiakdeʼte opudada huadakda kagkikeʼpo kanʼnopoikeʼpo kenpaʼ onʼtionaʼpakikaʼne.
24 Diosa boktieʼeaʼuyne. Da onahueʼ moikaʼne. Ayaʼtada huadak eʼkikaʼ boʼtihuapokikaʼapone.

Taʼpotaʼ eʼtionaʼpak oʼmanigdiktaʼmonaʼ.

25 Oroʼtakon motionaʼpakikaʼ egomey.
26 Huamaʼbuytaj keyoda yanʼmanigdiktaʼmonaʼ.

27 In beroba' o'nigmadoya'nig aya' huama'buytaj yan'manati'. Jesús
Huairierea doereada o'nona'ne.
28 Jesucristo Huairia di' yamaika'. Kenpa'ti yamatinepahui'ika', opu-
domeytaj ijmationapakikay, ken.

2 TESALONICENSES
Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj Pabloa bottaa' o'manigmadoya'uyate.

Tesalónicaya' Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huakupopakika'eritaj Pabloa nogerea o'manigmadoya'uyate.

1 Tesalónica huae̱'eri huama'buey huidpoere huadi'da on'tae̱ne. Jesucristo
Huairitaj kenpa'ti Apag Diostaj huaknopo̱e̱'eri mo'e̱po bo'kupopakika'. Do
Pabloa on'nigmadoya'ne. Do Silvano Timoteomeya̱ on'nigmadoya'ne.
2 Oro'omeyen Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urua'da motounhuahuike'
bo'tihuapokonhuahuike' mo'manopo'noeyike' opudomeytaj.

Jesucristo e'tiakte Diosa castiga o'magka'apo. Dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo.

3 Nogiti nogiti Diostaj 'urunanada moknopo̱e̱nok kenpa'ti huayahuaya
nogiti nogiti di' mo'maika'nok opudomeytaj on'tinopo̱e̱po dakiti, Dios
o'tiona'pakikay. Kenpa' ea' huadakda o̱'e̱nok, egomey pogomey.
4 Oknopo̱e̱hue' huae̱'eria bo'tierikika'ne. Dakhuea' mogkika'ne.
Pai'da e'nopo'unhuada Jesucristotaj oknopo̱e̱batikhue' mo'unhua'po
daka' moknopounhuahuika'nok kenda durugteda Jesucristoen
huaknopo̱e̱'eritaj nogyo̱ nogyo̱ e̱gkupopakika'te o'manbatia'pakonhua'po
daka' o'noknopounhuahuika' oro'ada o'manbatia'pakonhuay.
5 Konige̱po kenoka' opudtaj diga̱' mo'huanopo̱e̱po kenpa'ti diga̱'
mogka'nig'a opuda̱ daka' moknopo̱e̱ batikhue'da moknopoeon-
huahuika'nok Diosa opudtaj daka' me'noknopo̱ika'ne. Buttida Diosa
o'batia'pakapo. Jesucristo kurudya̱' e'tiakte, "Konige̱po opud daka'
moknopo̱ika'nok opudtaj diga̱' mogkika'ne. Do'huedsi'po mo'e̱ne." Diosa
mona'apone.
6 Opudtaj pai'da huamanopo'e̱a̱'eritaj Diosa daka' o'matinopo̱e̱po keno-
maytataj pai'nanada o'manopo'e̱a̱'apo.
7 Nogok Jesús Huairi kurudya̱' e'tiakte castiga a'magkaya'po
e'tiakte oro'omey pai'da huanopo'unhuahuika'eritaj du-
rugda mo'manopo'tounhuahua'apone, Diosere durugda
monopo'unhuahuika'apone. Jesús Huairi Diosya' kurudya̱' o'huarakpo
e'bakpaknopoya' teyda Diosen huata'moneriere o'huarakapo.
8 Diostaj oknopo̱e̱hue' huae̱'eritaj kenpa'ti Jesucristoen huadak hua'ataj
nigpe̱e̱hue' huae̱'eritaj Jesucristoa o'tiakdepo castiga o'magka'apo.
9 Jesús Huairia castiga o'magkadhuahuika'apo. Jesús Huairi jeynananada
kenpa'ti teynanada o̱'i̱ka'po kenpa'nada ke̱yo̱da Diosa o'maenapo.
10 Jesús Huairi e'tiakte aya'ada huaknopo̱e̱'eria opudomeyere
on'me'puke'po 'urua'nanada o̱'e̱ aya'ada konigti o'huaa'apone. Jesucristoen
huadak hua'a opudomeya̱ oro'taj mo'pe̱e̱'uynok Jesucristo e'tiakte kenere
mo'unhuahuika'apone.
11 Opudomeytaj o'nigtiona'pakika'po ke'nen 'urusi'ponig e'mae' opudtaj
mo'bayahue', opudtaj mo'madurugpake', huadak e'kika' bo'paknok
bo'tihuapokike', teyda o̱'e̱po bo'tihuapokike' kenpa'ti huaknopo̱ika'
huanigpe̱ika' teyda bo'tihuapokike', kenpa' o'nigtiona'pakika'ne.
12 Kenpa' o'nigtiona'pakika'nok 'urunanada bo'kika', daka' moknopo̱ika',
kenda nogomeya̱ bo'tiahuayika'po Jesús Huairi 'urunanada o̱'e̱
o'noknopo̱e̱po on'batia'pakika'apo. Opudomeykon Jesús Huairien mo'e̱nok

huadakda o̱'nika' aya'ada moknopo̱e̱a̱po. Diosere Jesucristo Huairiere di' mo'maepo mo'matinepahui'po 'urunanada monigkika'apone.

2

Dakhuea'da huaka'eri huairi o̱'e̱a̱po.

1 Oro'en Huairi Jesucristo o'tiakapo. Kenere o'kupopakapoy. Jesúsere Diosa oro'taj bo'kupopaka'apone. Kenda e'batia'pakta' o'paki, egomey pogomey.
2 Sue'ada nama'da on'batia'pakpo nama'da mo'nigmadoya'po, do'a Pabloa on'nigmadoya'ne nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' nama'da on'batia'pakapo. Jesucristo Huairi onte'ti o'tiakdeme' e'pe̱e̱'ada i̱da me'pu'kudhue' yane'.
3 "Jesucristo Huairi o'tiakdeme'." Nama'da mona'apone. Kenda manpe̱e̱hue' yane'. Nogok Jesús Huairi o'tiakapo. Tiakhued e̱e̱'ted huakkuru aratbut Diostaj on'huadiayapo kenpa'ti huabokerek dakhuea'da huaka'eri huairi o̱'e̱a̱po. Kentaj Diosa castiga o̱gkadhuahuika'apo.
4 Ke'na dakhuea' huaka'eria Diostaj diga̱' o'huadiayapo. Dios e'ketka'takon o'bahuadiayapo. Donayo huadaknada i̱jje̱y o'batia'pakapo. Diosen jakyo o'huadpo "Dios i̱jje̱y," "Do'taj men'nigpe̱i̱ka'," nama'da oa'ika'apo.
5 Kenda opudomeyere i̱jje̱poed o'nonbatia'pakuyne. Menpa' bokkahuepi'.
6 Oy nogtiada o'paknok dakhuea' huaka'eri huairi tiakhueddik o̱'e̱. Nogok o'paknok tiakdik o̱'e̱a̱po. Kenda mo'nopo̱e̱t.
7 Konig i̱re̱gi̱re̱g dakhuea' o'ka'depo oy dakhuea' huaka'eritaj Diosa o'to̱e̱po a'ti nogok o'enonapo.
8-11 Kenoka' dakhuea' huaka'eri huairi o'tiakapo. Toto' huairia o'tihuapoknok teyda o̱'e̱po o'tiakapo. Nama'de a'maknopo̱e̱a̱ya'po 'urua'nanada o'kika'apo. Konig tiahuayhue' o̱'nunhuahuika' kenda o'ka'apo. Nama'da o'mana'apo. Oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj kenpa'da huabueyeritaj dakhuea'da o'nopo̱e̱po nama'da o'manopo̱e̱a̱'apo. Kenpa'da on'mabueyapo a'nopo'yareaya'po Jesucristoen buttida hua'a pakhue' o̱'nenok. Konige̱po "Nama'da kanoknopo̱e̱'," Diosa oa'. Kenpa'ti ke'na dakhuea' huaka'eritaj Jesús Huairia o'tipojpo o'arakapo. Kenpa'ti Jesús Huairi 'urunanada jeynanada o'tiakpo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da o'batikanapo.
12 Ken konig o'ka'po aya' buttida hua'a oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj aya' dakhuea' e'ka' huapakeritaj kenpa'da castiga o'magka'apo.

Tesalónica huaknopo̱e̱'eritaj a'manopo'yareaya'po Diosa o'baktie'ea'uyate.

13 Diosa a'manopo'yareaya'po huakkuruednanada mo'bae'ea'uyatenok "Dakiti Dios" tiona'pakika'dik o̱'e̱ne, egomey pogomey. Jesús Huairied huadi' mo'e̱ne. Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱po 'urunopoa'da mogkika'ne kenpa'ti Jesucristoen buttida hua'a moknopo̱e̱nok Diosa mo'nopo'yarea'ika'ne.
14 Diosa o'paknok Jesucristoen huadak hua'a o'nonmabatia'pakuynok moknopo̱e̱'uyne. Jesucristo Huairiere 'urunanada kan'manounhuahuike'po.
15 Opudtaj on'ta̱'unhua'po daka' o'nonmadikadhuahua'po kenpa'ti huamanmadika' beroba'te on'nigmadoyadhua'uyne. Kenda okbatikhue'da okkahuehue' ya̱'nepo daka' yanoknopounhuahuika', egomey.
16 Oro'en Jesucristo Huairi kenpa'ti oro'en Apag Dios o'pakpo oro'omeytaj di' mo'e̱po mo'nopo'durugpakanhuahuika'apone kenpa'ti 'urua'nanada mogkadhuahuika'apone oro'taj mo'nopo̱e̱a̱'ne.
17 Ken Diosa 'uruda huanopo̱e̱yo' mo'nopo'toeonhuahuike' kenpa'ti huadakda huamanbatia'pakika' huadak huakika' mon'tihuapokonhue', ken.

3

Oro'taj motiona'pakika'.

1 Kene'huayą' o'nona'pone egomey pogomey oro'taj yan'tiona'pakika'. Jesús Huairien e'manmadika' ijhuiti ehue' manbatia'pakdik ijjeąpoypi'. Nogyo nogyo manbatia'pakdik ijjeąpoy. Kenpa'ti konig opudomey daka' mo'pee'uy. Konigti huakka'ada kan'nigpee'po ken konig yan'tiona'pakika'.
2 Aya'da huaknopoe'eri ehue' o'nepo huakka'ahuiti dakhuea' huaka'eri oro'taj dakhuea' e'magka'ta' on'pakika'nigta daka' yabatioka' Diostaj motiona'pakikati'.
3 Jesucristo Huairia kenda ijka'apoy oa'po kenda o'kika'. Kentayo'da daka' oknopoika'dik o'ene. Opudomeyą daka' Diostaj huaknopoika' daka' huanigpeika' bo'tihuapokapone. Kenpa'ti toto'en nama'da huanopoe'taj bo'tioka'ika'apone.
4 Kenpa'ti kenda o'noname'ne bo'kika' kenpa'ti bo'kadhuahuika'apo Jesucristo Huairitaj oknopoepo daka' o'tinopoey.
5 Diosa di' o'maika'. Diostaj nogiti di' huąika' Jesús Huairia bo'tihuapokike'. Kenpa'ti konig Jesucristo pai'da e'nopo'uyada batikhue'ada daka' o'nigpeika'. Konigti opudomeykon batikhue'ada daka' huaknopoika' Jesucristo Huairia bo'tihuapokike'.

Aypo huabae' yan'baa'ika'.

6 Sue'ada huama'buy aypo huabae' e'baa'ta' pakhue' o'ne. Kenda o'nonmadika'uynig nigpeikahue' o'nika'. Kenomeytaj huata' yan'makikati'. Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne, egomey.
7 Opudere o'ika'po bakahue' huąe'eri ehue' o'ika'ne. Aypo huabae' o'baa'ika'ne. Konigti kika'dik o'ene mo'nopoet.
8 Be'tapi' aypote huakupe o'bayokika'ne. Aypo katetehue' be'api' yokhue'dik mo'enok sikyoeta' o'baa'ika'ne kenpa'ti huame'noe o'baa'ika'ne. Huakupe aypotehuapa' o'bae'ika'ne.
9 Jesucristoen huadak hua'a o'nonmadikanhua'po katetehue' aypo boyok ona'dik o'neay'uynig'a kenpa' onahue' o'nika'ne. Aypotehuapa' o'baa'ika'po opudą on'tiahuaypo kenpa'ti e'baa'ta' bo'pakapet.
10 Opudere e'huąe'oka' "be'api' baahue' e'nika'nayo bapehue'dik ka'ne'," o'nona'uyne.
11 Opudere sue'ada sigpi' baahue' o'nika'po on'manmahuiika' o'peey.
12 Baahue' huąe'eritaj ijmanay, "Soata'da aypote yan'baa'ika'." Oro'en Jesucristo Huairi kenda o'paknok o'nona'ne.
13 Nogomey sue'da huadak egkika'nayo opudomeynayo 'urunanada yąg'kika', batikhue'da huadaknada yąg'kika', egomey pogomey.
14 In beroba' on'nigmadoya'ne be'api' e'nigpeeta' pakhue' ee'nayo kentaj daka' yanokią'. Kabire'po kentaj tiahuayahue'dik yanika'.
15 Takanig oknopoehue' yą'nepo konig huama'buytaj enapa' "yanopo'korea'," daka' yan'manikati'.

Ta'pote kene'huąyą' Pabloa o'mationa'pakuyate.

16 Jesucristo Huairi huamanopo'noeyą'eri o'epo opudomeytaj kamanopo'noeyike', menokapi' kamanopo'noeyike', opudere kąike', on'tiona'pakika'ne.
17 Do Pablo ijjepo ijdikta'mona'po do'hued huaba'a ijmadoya'po konigti aya' beroba'te ijmadoya'ikay.
18 Oro'en Jesucristo huairi opudomey aya'tada daka' kamanigkike'po ijtiona'pakikay, ken.

1 TIMOTEO
Huakkuruda Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Timoteotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Do Pabloa o'nigmadoya'ne, huadi'da Timoteo. Diosa Jesucristoerea me'ta'mona'uyne. Huadak hua'a kamanbatia'pake'po me'ta'mona'uyne. Diosa oro'omeytaj o'manoeanhuahuika'. Jesucristotaj oro'omey ẹkpọẹ' o'nigika'ne. Jesucristoen huata'mona'eri ịjjẹnok, Jesucristotaj iknopọẹdenok konig do'hued hueretda huaknopọẹ'eri huasi'po ọ'tạẹne, Timoteo. Oro'en Apag Dios Jesucristo Huairierea 'urunanada megkadhuahuike' metinepahuiodhue' menopo'noeyanhue'.

Nama'da en'manmadika'taj yan'batik yamana', Pabloa ona'uyate.

3-4 Macedonia huadaribayo huaboa'da akhua'deya'po nogiti daka' o'boroayonpo Efeso huakka' jakyo yaika'po. Efeso huaknopọẹ'eriere sue'da huakka'ahuiti nama'da on'manmadika'ika' kenpa'ti adhuea'pane'endik batikhue'ada on'batia'pakonhuahuika'. Kenda manmadikahue' yane', yamana'. Daka'da oname'ne. Adhuea'pane'endik e'batia'pakonhuahuika'nayo onpapayo' maboi'dik ọ'ẹne. Kenda ea'nayo Diostaj eknopọẹ' Diostaj e'nigpeika' tihuapokhue'dik mo'ẹne. Akhua'deya'po o'boroayon'uyne.

5 Kenda o'boroayon'uynok ona'po 'urunopo'da kenpa'ti buttida mon'nopoika'po daka' Diostaj mo'noknopoika'po aratbuttaj di'nanada mon'maika'.

6 Huakkitihue' huamanmadika'eri huadakda e'mandika' nopoenkahue' ọ'nepo nama'da on'batia'pakika'po on'maboi'ika'.

7 Moisésen e'mana' e'manmadika'ta' e'pakada Moisésen e'mana' nopọẹhue'ada ọ'nepo kenomeyen e'manmadika'kon nopoenkahue'da ọ'nepo.

8 Ken Moisésen e'manmadika' huadakda ọ'ẹ o'nopọẹne. Oro'nayo dakhuea' o'kikay nopọẹ'dik ọ'ẹne.

9-10 Huanigpeika'eritaj kenpa'ti huadak huakika'eritaj Moisésa manahue' ọ'ụyate. Dakhuea' huaka'eritaj manigpẹẹhue' huaka'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Dakhuea' e'ka' kan'nokote'po kenpa'ti kan'nopo'kore'po o'mana'uyate. Diostaj pakhue' huạẹ'eritaj Diosen hua'a huanigpẹẹhue' huạẹ'eritaj dakhuea' huaka'eritaj Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eritaj Diostaj tiona'pakhue' huạẹ'eritaj huaojtaj huạyẹtapi' huarakeritaj ịdiaypo huabarakeritaj nogen huạtọẹ huabakdejeritaj nog huabotbokereka' huabakdejeritaj huabakbereeritaj da huaa'eritaj buttida ijjay nama'da huaa'eritaj Diosa o'paknok Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti nogomey huadak e'manmadika'taj nigpẹẹhue' ẹẹ'nayo kan'nopo'kore'po Moisésa o'mana'uyate.

11 Kenda Jesucristoen huadak hua'a daka' o'manmadika'ikay. Jesucristoen huadak hua'a kamanmadike'po Diosa huadak hua'a yamanmadika' mena'po me'ta'mona'uyne do'taj.

Jesucristoa di' ọ'ẹpo Pablotaj o'tinepahui'uynok konigẹpo dakiti Jesucristotaj ona'uyate.

12 Diostaj do'a daka' o'nigpeika'apo Jesucristo Huairia meknopọẹnok huadak hua'a huamanbatia'pakonhuahuika' Jesucristoa bektie'ea'uyne kenpa'ti teynanada kamanmadike'po be'tihuapokika'ne. Konigẹpo "dakiti" yona'ikay.

13 A'nenda Jesucristoendiktaj ijtidike'ika'uy. Jesucristoen hua-
knopo̱e̱'eritaj dakhuea'nada ijmagkika'uy kenpa'ti ijbatidike'ika'uy.
Kenda e'kika'tada Diosa me'tinepahui'po dakhuea' e'ka' bekkahuea'uyne.
Diosensi'po Jesucristotaj oknopo̱e̱hued i̱jje̱po kenpa'ti nopo̱e̱hue' i̱jje̱po
dakhuea' ijkika'uynok Diosa bekkahuea'uyne.
14 Kenpa'ti oro'omeyen Huairia 'urua'nanada megka'nok Jesucristotaj
yoknopo̱e̱po di' o'maey.
15 Dakhuea' huaka'eritaj a'bakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po
Jesucristo Diosya' kurudya̱' bo'huatiakuyate. Kenda buttida o'da'ika'.
Daka' oknopo̱e̱'dik o̱'e̱ne. Nogomey sue'da dakhuea' e̱gkika'tada donayo
dakhuea'nanada ijkadhuahuika'uy.
16 Dakhuea'nanada e'kika'tada Diosa di' me'e̱po me'tinepahui'po
me'nopo'korea'uyne. Aratbuttaj diga̱'nanada o'matinepahui'udhuahuika'po
Diosa. Kenda kamanopoeanhuahuike'po bekkahuea'uyne. Do'taj
dakhuea'nanada huaka'eri e̱e̱'tada bekkahuea'uyne. Aratbut on'tipe̱e̱po
Diosere noeonhuahuika'dik kanoknopo̱e̱'po Diosa menopo'yarea'uyne.
17 Konige̱po "Dios Huairia aya'tada o'mananhuahuika', bueyhue' o̱'i̱ka',
kentaj tiahuayhue'dik o̱'e̱y, kenyo'da hueretda Dios o̱'e̱, aya'nanada o'nopo̱e̱,
huadaknanada 'urua'nanada o̱'i̱ka'." Mon'batia'pakika'.
18 Konig do'huedsi'po o̱'ta̱e̱ne, Timoteo. "Diosa be'tihuapokika'apone,
yaknopo̱i̱ka'po yanigpe̱i̱ka'po Diosen hua'a yamanmadika'," Diosen hua-
manbatia'pakeria mona'uyne. Okkahuehue' ya̱e̱'. Yanopuenka'po daka'
yaknopo̱e̱po, 'urunopo'da yanopo̱e̱po huadakda yakika'po, me'pukhue'da
buttida hua'a yamanmadikika'. Nama'da huamanmadika'eritaj "nama'da
manmadikahue' yane'," yamana'. Ona'ne, sion.
19 Huakka'ahuiti huadak ijkay nama'da e'nopo̱e̱a̱da dakhuea' o̱gka'uy.
Onte'ti Jesucristotaj oknopo̱e̱hue' o̱'nepo nama'da o'noknopo̱e̱'uy.
20 Himeneo Alejandroere huabokerek o̱'nepo ken konig o̱gka'uyate.
Huadak ijkay e'nopo̱e̱a̱da dakhuea' o̱gka'uy. Diostaj dakhuea' onahue'dik
huaboa'da kanopo̱e̱tpake'po castiga kamagke'po toto' huairitaj ijbayok'uy.

2

Konig e'tiona'pak Pabloa o'manmadika'uyate.

1 Huakkuru huakka' ijpakpo ijmanay. Yan'mationa'pakika' ijmanay.
Aya' aratbuttaj "yamatinepahui'po," "yabatihuapokika', Dios" "dakiti, Dios"
mon'mationa'pakika'.
2 Gobierno huairia oro'omeytaj huadiayhue' mo'e̱'po, kenpa'ti oro'omey
'uruda a̱'e̱ya̱'po, oro'omeya̱ a'manopo'noeyaya'po, Diosenyo'da a'kikaya'po,
huadak a'kikaya'po, gobierno huakhuairitaj mon'mationa'pakika' kenpa'ti
aya' huairitada mon'mationa'pakika'.
3 Ken konig e'mationa'pakika' huadakda o̱'e̱. Diosa kenda o'pak. Diosa
oro'en huamanopo'yarea'eri o̱'e̱po kenda o'pak.
4 Aya'tada e'manopo'yarea'ta' o'pak kenpa'ti buttida hua'a Jesucristotaj
aya'da eknopo̱e̱'ta' bo'tipakika'ne.
5 Diosyo'da huadakda o̱'i̱ka'. Jesucristo nogbokerektida o̱'e̱po, hua-
manopo'noeya̱'eri o̱'e̱po ke'nayo'da Diostaj manopo'noeya'dik mo'e̱ne.
6 Ken Jesucristo huabokerek o̱'e̱po aya'tada dakhuea' e'ka'
a'bakkahueaya'po kenpa'ti castiga e'ka'taj a'batiokaya'po o'pakpo
mo'nigbuey'uyate. Kenoka' Diosa o'pakdepo kenda moknopo̱e̱a̱'uy.
7 Kenda a'manbatia'pakya'po Diosa bektie'ea'uyne kenpa'ti
me'ta'mona'uyne. Nog aratbutte Diosa me'ta'mona'uyne. Nog aratbut

kanoknopo̱e̱'po Jesucristotaj buttida hua'a yamanmadika' mena'uyne. Jesucristotaj yoknopo̱e̱po buttida ijjay. Da ahue' i̱jje̱y.
8 Konige̱po meyo̱pi' aratbut o̱gkupopakpo Diostaj a'batadi'keaya'po o̱gkupopakpo huabokerek yan'tiona'pakika'. 'Urunopo'da konig dakhuea' kikahue' ya̱'nepo yan'tiona'pakika'. Kenpa'ti huadiayhue' ya̱'nepo, maboyhue' ya̱'nepo Diostaj yan'tiona'pakika', kenda ijpakpo ijjay.
9-10 Kenpa'ti ettone' huaknopo̱e̱'eriere e̱gkupopakya' daka' kanotike'po, sue'da huadak yudtaj kanotike'po. 'Uru yudtaj huabokereka me'nontiahuayye'po othue' ka'nike'. Diosen o̱'nenok huadaknanada kan'kike'po. 'Urua'nanada huakuhuij a̱'e̱ya̱'po ijhue'da kumore̱tkadhuahuikahue' ka'ne'. Kenpa'ti siro oro huaka' kenpa'ti sakbij huakka'tenanada e̱e̱'tada kenpa'ti yudtaj huakka'tenanada e̱e̱'tada othue' ka'nike'po ijjay.
11 O̱gkupopakpo ettone' soata' ka'ne'po huadak hua'ataj daka' kan'pe̱e̱'po huaknopo̱e̱'eri huairitaj kan'nigpe̱e̱'.
12 E̱gkupopakte ettone'a̱ huabokerektaj manmadikahue' ka'ne'. Konig huairia manahue' ka'ne'. Utaka' ka'ne'. Ijjay.
13 Konige̱po huakkuruda Adántaj o'ka'uyate Diosa. Ta'pota' Evataj o'ka'uyate.
14 Toto'a da ena'te Adán dakhuea' kahue' o̱'u̱yate. Toto'a da ena'te ettone'nayo o'nigpe̱e̱po dakhuea' o'ka'uyate. Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'e̱po dakhuea' o'ka'uyate.
15 Ettone' Diostaj o'noknopo̱e̱po onsi'popakpo Diosen durugda o̱'neonhuahuika'apo. Nogomeytaj di' o̱'nepo, Diosen daka' o̱gkika'po, daka' on'nopo̱e̱po daka' o̱gkika'po, Diostaj daka' o'noknoponhuahuika'po Diosere durugda o̱'neonhuahuika'apo.

3

Huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi konig e̱'dik o̱'ne.

1 Huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi e̱e̱'ta' e'paknayo be'api' huadak e̱'dik o̱'e̱. Huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi huadik o̱'ne obispo. Huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi 'urunanada o̱gkika' o'nopo̱e̱y. Kenda buttida o̱'e̱.
2 Konige̱po huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi huadakda e̱'dik o̱'ne. Huadak o̱'nenok huaknopo̱e̱'eria dakhuea' huaahue'dik o̱'nika'. Nogtida ettone' hua̱to̱e̱ to̱e̱'dik o̱'ne. Sue'da katetapi' huapakeri e̱'dik o̱'ne. Huakka' huamai'hue̱ mayhue'dik o̱'ne kenpa'ti katepi' o'ka'po daka' o'nopo̱e̱po kadhua'dik o̱'ne. 'Uruda kika'dik o̱'ne. Huadakda o̱'ne nogomeya̱ on'maknopo̱ika'. Huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi esoeri huaknopo̱e̱'eritaj batokudika'dik o̱'ne jakyo. Apagba' 'uruda manmadika'dik o̱'ne.
3 Huamai'hue̱ okkuda̱hue' i̱ka'dik o̱'ne. Huabatuktukeri ehue'dik o̱'ne. Huamanoeynoeyeri e̱'dik o̱'ne. Huakupe engaña e'magka'ta' eretpakhue'dik o̱'ne. Sonnopo'da e̱'dik o̱'ne.
4 Huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi ke'nen huabettaj ke'nen hua̱to̱e̱'taj huasi'poeretaj daka' mato̱ika'dik o̱'ne. Daka' manika'dik o̱'ne. Ke'nensi'poa daka' nigpe̱ika'dik o̱'nepo huaojtaj daka' oknopo̱e̱po onika'dik o̱'ne.
5 Huabokerekpi' hua̱to̱e̱'taj huasi'poeretaj daka' mato̱e̱hue'dik e̱e̱'nayo kenpa'ti huaknopo̱e̱'eritaj daka' mato̱e̱hue'dik ya̱'neapet.
6 Jesucristotaj huaboa'da eknopo̱e̱'nayo ke'na hueretda huaknopo̱e̱'eritaj huamato̱e̱'eri huairi ehue'dik o̱'ne. Konig a'nennanada toto' huiri nama'da

o'nopo̱e̱'uyate. 'Urunanada i̱jje̱y nama'da o'nopo̱e̱'uyate, konige̱po Diosa castiga o'magka'po tototaj o'maen'uyate. Kenpa'ti hueretda huaknopo̱e̱'eri huamato̱e̱'eri huairi huaboa'da eknopo̱e̱a̱da nama'da huadakda i̱jje̱y nopo̱e̱'dik o̱'neapo. Dakhue'api' ka'dikpi' o̱'neapo.

7 Kenpa'ti huadakda o'kika' oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria oknopo̱e̱'dik o̱'ne. Kenpa' oknopo̱e̱hue' e̱e̱'nayo huairitaj dakhuea' hua'adik o̱'ne. Kenpa'ti toto' huairia engaña ka'dik o'maeapo.

Huaknopo̱e̱'erien huatihuapokeri huairi konig e̱'dik o̱'ne.

8 Jesucristotaj huaknopo̱e̱'erien huatihuapokeri huairi, diáconos o̱'nepo 'uruda kika'dik o̱'ne. 'Uruda daka' nopo̱i̱ka'dik o̱'ne. Nogpa' nogpa' huaa'eri ehue'dik o̱'ne. Huakka' huamai'hue̱ mayhue' o̱'nika'. Huakupe engaña e'magka' eretpakhue'dik o̱'ne.

9 Jesucristotaj buttida hua'a Diosa mo'nopo̱e̱a̱'uyne. Oro'a oknopo̱e̱y huaknopo̱e̱'erien huatihuapokeri huairikon daka' oknopo̱e̱'dik o̱'ne. 'Urunopo'ada oknopo̱e̱'dik o̱'ne.

10 Diáconostaj oktie'ea'hued kenomeytaj daka' yan'batiahuayonhua'po yan'matinopo̱e̱po huadakda e̱'ne'nayo huaknopo̱e̱'erien huatihuapokeri ka'ne'po.

11 Kenomeyen hua̱to̱e̱kon 'uruda kika'dik o̱'ne. Ettone'en huanopo'a daka'da o'noknopo̱e̱po kika'dik o̱'ne. Huamahui̱a̱'eri ehue'dik o̱'ne. Huamai'hue̱ huapakeri ehue'dik o̱'ne. Daka' huanopo̱e̱'eri e̱'dik o̱'ne. Nama'da ahue'da ke'nen hua'a kenda huakika'eri e̱'dik o̱'ne.

12 Huaknopo̱e̱'erien huatihuapokeri huairi nogtida ettone' hua̱to̱e̱ to̱e̱'dik o̱'ne. Hua̱to̱e̱ huasi'poeretaj daka' mato̱i̱ka'dik o̱'ne.

13 Jesucristoen huaknopo̱e̱'erien huatihuapokeri huairi 'uruda en'tihuapokika'nayo huadakda o̱'ne aratbuta on'tinopo̱e̱a̱po. Kenpa'ti nogi̱ti daka' on'nopo̱e̱po Jesucristoen huadak hua'a on'manbatia'pakapo.

Buttida hua'a Diosa moknopo̱e̱a̱'uyne 'urunanada o̱'e̱.

14 Onte i̱da ijhuahua'apetdapi' Timoteo. In o'nigmadoya'nig

15 ijhue'tada e'huahua'nayopi' Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huairi be'a ya̱'neapet huabaktie'ea' kenda a'nopo̱e̱a̱ya'po ontaj o'nigmadoya'ne. Oro'omey Diosen aratbut o̱'e̱y. Ken Dios o'noeonhuahuika'po kenpa'ti buttida hua'a daka' mo'tounhuahuike'. Kenpa'ti buttida hua'a'a daka' bo'tioka'ika'ne.

16 Buttida Jesucristoen hua'a Diosa moknopo̱e̱a̱'uyne 'urua'nanada o̱'e̱. A'nenda nopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'uyne.

Kurudya̱' Dios o'si'poe̱'uyate aratbutenso̱'nigda. Jesucristo kenpa'da huadak o̱'i̱ka'po kenyo'da buttida oa'ika'. Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo̱e̱a̱'uyne. Diosen huata'moneria on'tiahuayika'po daka' on'tihuapokonhuahuika'uyate. Jesucristoen huadak hua'a aya' aratbuttaj aya' huadaribaya' on'manbatia'pakonhuahua'de. Nogbaya' nogbaya' nogdari nogdaribaya' aratbut Jesucristotaj o'noknopounhuahuika'de. Kurudyo̱ onte'ti o'hua'uyate.

4

Nogok huaknopo̱e̱'eri hueretda eknopo̱e̱' o'noknopo̱e̱batikapo. Nama'da eknopo̱e̱'kon on'pakapo.

1 Nogok Jesucristotaj hueretda eknopo̱e̱' huakka'ahuiti o'noknopo̱e̱denig'a o'noknopo̱e̱batikapo. Onte'ti Jesucristotaj oknopo̱e̱hue' o̱'neapo. Da huaa'eri toto' noki̱re̱gtaj on'pe̱i̱ka'apo. Toto'en nama'da huamanmadika'eritaj on'nigpeonhuahuika'apo. Diosen Noki̱re̱ga̱ kenda daka' mona'uyne.

2 Da huaa'ika'eri da ijjaya' nopo̱e̱hue' o̱'e̱po nama'da on'manmadika'apo.
Huakka'ahuiti on'manigpeonhuahuika'apo.
3 "To̱e̱pakhue'dik yane'." Nama'da on'mana'ika'. Kenpa'ti "nogda
nogda o̱jpai' aypopi' bapehue' yanika'," on'mana'apo. Kenda nama'da
on'mana'apo. Diosa ken o̱jpai' aypoere o'ka'uyatenok Jesucristotaj hua-
knopo̱e̱'eri buttida huaknopo̱e̱'eri o̱'nepo Diostaj dakiti o'nona'depo aypo
o̱jpai'eritaj kan'bape'ike'.
4-5 Kena'po Diosa aya'tada o'ka'uyatenok aya'da huadakda o̱'e̱. "Huadak
o̱'e̱." Diosa oa'uyate. Kenpa'ti dakiti Dios mon'tiona'pakdepo mon'bape'.
Bapokhue' ehue'dik o̱'e̱ne.

Jesucristoen huamanmadika'eri daka' nopo̱ika'dik o̱'ne. Huadak oknopo̱ika'dik o̱'ne. Huadakda kika'dik o̱'ne.

6 Efeso jak huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj kenda daka' yamanmadika'.
I'manmadika'po Jesucristoen 'uruda i'nigpe̱e̱po huadak hua'a iknopo̱e̱po
Diostaj nogi̱ti teynopo'da i̱'e̱a̱po. Kenpa'ti buttida eknopo̱e̱' daka' iknopo̱e̱po
Diostaj 'urunopo'da i̱'i̱ka'apo.
7 Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da on'manbatia'pakonhuahua'.
Konig judío adhuea'pane' on'manbatia'pakonhuahua'. Kenomeytaj
manigpe̱e̱hue' ya̱e̱'. Diostaj yamationa'pakika'. Diosenyo'da yakikati'.
8 Hua̱so̱' a'teypakya'po e'kete'nayo sue'da huadak mo'e̱a̱'ne. Diostaj
o'nigpe̱i̱ka'po huadaknanada mo'e̱a̱'ne. Diostaj o'nigpe̱i̱ka'nok oy Diosa
bo'tihuapokne. Durugda o̱'i̱kay kenpa'ti nogok Diosere durugnanada
o'noeonhuahuika'apoy.
9 Kenda buttida o̱'e̱. Aya'ada oknopo̱e̱'dik mo'e̱ne.
10 Konige̱po Diosen diga̱'da o'kikay kenpa'ti oro'taj e'tidi'kudhua'te
diayhue' o̱'e̱po daka' o'nigi̱kay. Kena'po Dios huanoeonhuahuika'eri
o̱'e̱ daka' oknopo̱e̱y. Aya' hueretda huaknopo̱e̱'eritaj Diosa
o'manopo'toeonhuahuika'po o'nopo'noeanhuahuika'apo.
11 Kenda yamana'ika' kenpa'ti yamanmadikika'.
12 'Urudikyo' yabatia'pakika'. Huaknopo̱e̱'eria ontaj bo'tiahuaypo konigti
huadakdikyo' batia'pakdik o̱'neapo. Huadakyo' yakika'. Ontaj bo'tiahuaypo
konigti huadakyo' kika'dik o̱'neapo. Diostaj aratbuttere di' yamaika'. Ontaj
bo'tiahuaypo konigti di' on'maeapo. Cristoen noki̱re̱ga̱ 'urunopo'da ya̱i̱ka'
kenpa'ti daka' yaknopo̱i̱ka'. Ontaj bo'tiahuaypo 'urunopo'da o̱'nika'apo
kenpa'ti daka' o'noknopo̱i̱ka'apo. Sue'da huatone'mon e̱e̱'pi' ontaj nigpe̱e̱dik
o̱'neapo.
13 A'ti ijhuahua'apoy. Ontaj huatiakhued e̱e̱'te huaknopo̱e̱'eri e̱gkupopakte
Apag Diosba' yamanika', yamaboroay'ika', yamanmadikika'.
14 Diosen Noki̱re̱ga̱ huaknopo̱e̱'eri huairitaj o'manopo̱e̱a̱'nok "Diosa
be'tihuapokika'apone, e'maboroay', e'manmadika', e'mato̱e̱' kenda
be'tihuapokapone." Huairia bo'tibata'te'po mona'uyne. Kenda okkahuehue'
ya̱e̱po mepu'kehue' i̱'e̱po daka' yamaboroay'ika'.
15 Kenda huairia mona'uyne kenda yanopo̱i̱ka'po daka' yakika'. Nogi̱ti
nogi̱ti 'uruda Diosen i'kika'nok aya'ada tiahuaydik me'ne'po.
16 Dakhuea'pi' ijkay huata' yatinopo̱i̱ka'. Menpa' nama'dapi'
ijmanmadikay huata'da yatinopo̱i̱kati'. Daka' yanopo̱e̱po 'urunanada
Diosen hua'a yamanmadikika'. Kenda e'kika'nayo Diosere durugda
i'noeonhuahuika'apo. Ontaj huanigpe̱i̱ka'erikon Diosere durugda
on'noeonhuahuika'apo.

5

Huaknopo̱e̱'eritaj monig magka'dik o̱'e̱ne.

1 Huaknopo̱e̱'eritone'taj i̱ghua' onahue' ya̱e̱po konig huadi' huaojtaj
enapa' daka' yamaboroay. Huabokerek sue'da huatone'mon hua̱e̱'eri konig
huama'buytaj enapa' 'uruda yamaboroay'ika'.
2 Ettone'tone'taj konig o̱'nen hua̱ye̱taj enapa' daka' yamaboroay'ika'.
Kenpa'ti mune'yo̱taj konig huaidpotaj bokerekbohue' ya̱e̱po daka' yam-
aboroay.

3 Ayhuatone'en huabet ehue'da o̱'ta̱e̱'nok konig pai'da e̱e̱'o̱k ayhuatone'taj
katepi' kan'bayokike' huaknopo̱e̱'eria.
4 Bepi' ayhuaen huasi'po e'kerekde' hua̱yo̱bupi' e'kerekde' e'tamaenayo
huasi'po hua̱yo̱bupi' huaojen hua̱ye̱ereen a'nen mo'nigbae'ika'uynig
huakka'da dehuea' o̱'ne. Huaojtone'taj hua̱ye̱tone'tapi' kan'tihuapokike'
Diosa kenda o'paknok kan'bayokike'.
5 Ken ayhua huabet to̱e̱hue'da konig pai'da o̱'nepo Diosa be'tihuapokapone
on'nopo̱e̱po, kenpa'ti huame'noe sikyoere Diostaj on'tiona'pakika'.
Kenomey hueretda ayhua o̱'ne. Kenomeytaj huaknopo̱e̱'eria
kan'batihuapokike'.
6 Nog ayhuanayo hua̱'enda diga̱'da o'deretpakika', huakka'da
o'deretpakika', kenomeynayo konig nopo'noeyhue' o̱'ne. Hueretda ayhua
ehue' o̱'nenok batihuapokhue' ka'nike'.
7 Kenda huaknopo̱e̱'eritaj yamana'. Ayhuaensi'poapi' huayayoapi'
katepi' aypopi' yan'bayokika'. Yamana'. E'bayokika'nayo be'api' dakhuea'
bahuaahue'dik o̱'neapo.
8 Huabet konig pai'da huapane'tone'pi' huamamatone'pi' kenpa'ti
hua̱ye̱ ayhuapi' pai'da e̱'ta̱e̱tada be'api' daka' mato̱e̱hue' e̱e̱'nayo kennayo
dakhue'nanada o̱'e̱. Kenomey nama'da Diostaj o'noknopo̱e̱nig'a konig
oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri nogitinada dakhuea'nada o̱'ne.

9-10 ¿Huaknopo̱e̱'eria be' ayhuatataj aypo yudtapi' bayokika'dik ya̱'ne?
Pai'da ayhua huatone'nada konig sesenta nogitipi' huabayok e̱e̱'nayo,
nogtida hua̱to̱e̱ e'to̱e̱'uynayo, "huadakda o'kika'," aratbuta en'batia'paknayo,
ke'nensi'potaj daka' e'mato̱e̱'ika'uynayo, esoeri huaknopo̱e̱'eritaj jakyo
e'batokudika'nayo, pai'da huaknopo̱e̱'eritaj e'tihuapokika'nayo, dakhue'taj
e'matinoikame'nayo, kenpa'ti katepi' nogda nogda huadak e'kikame'nayo
kenomey ayhuataj aypo yudtapi' huaknopo̱e̱'eria kan'bayokike'.

11 Ayhua sesenta huabayok ehued e̱e̱'taj aypopi' katetapi' bayokhue'
kan'maike' huaknopo̱e̱'eria. "Onte'ti to̱e̱pakhue' i̱jje̱po Jesucristotayo'da
ijnigpe̱ika'apoy," ea'ada huabokerektaj e'mune'bo' o̱'nepo Cristotaj
o'nendepo onte'ti e'to̱e̱pakta' yan'pakapetpi'.
12 Ke'nada on'dikjenonpo dakhuea'da o̱gka'. Aya'ada on'tipe̱e̱a̱po
dakhuea'da o'ka', bahuaa'dik o̱'neapo.
13 Kenpa'ti kenomey ayhuataj e'bayokika'nayo katepi' kahue'dikda
o̱'neapo. Nog jak nog jakyo on'hua'epo, on'mahui̱'i̱a̱'po nogtaj nogtaj
nama'da on'bahuaa'apo.
14 Konige̱po ayhua huatone' ehued e̱e̱'ted kan'to̱e̱pakpo kansi'popakpo
ta'ba jakeretaj daka' kan'mato̱e̱'. Huadakda o̱gkika'nok oknopo̱e̱hue'
hua̱e̱'eriomeya̱ sigpi' dakhuea' bahuaahue'dik o̱'neapo ijnopo̱e̱y.
15 Toto' engañ̃a e̱gkak huakka'ahuiti ayhua Jesucristotaj e̱'nigpe̱e̱ika'ada
o̱'nokbatikpo toto'takon on'nigpe̱e̱depo. Cristotaj o'noknopo̱e̱batikme'te.

16 Huabokerek ettone'pi' huaknopo̱e̱'eri o̱'nepo pai'da ayhua huabeta
en'ta̱e̱'nayo yudtaj kenpa'ti aypo kan'bayokike', huaknopo̱e̱'eri huakupopak-
erianayo aya'ada bayokhue'dik ka'nike'. Nog huerettayo'da ayhuataj
bayokika'dik ka'ne'.
17 Huaknopo̱e̱'erien huairi huadakda huaknopo̱e̱'eritaj huadak hua'a
e'mana'ika'nayo dakhuapa kan'bayokike'po huaknopo̱e̱'eria kenpa'ti
huadak o̱'ne kan'matinopo̱ike'. E'manbatia'pakika'nayo kenpa'ti
e'manmadikika'nayo nogiti dakhuapa kan'bayokike'.
18 "Vacapi' huakidtaj trigokidpi' on'ti̱o̱gkubere'epo on'tikaa'ika',
hua̱o̱jpataj tinukuhue'dik ka'ne'. Vacaa sue'pi' huakid bapika'dik ka'ne'."
Kenpa'ti "Huanaba'taj dakhuapa bayokika'dik ka'ne'." Kenda Apagba'a
o'mana'nok konigti huairitaj dakhuapa kan'bayokike'po huaknopo̱e̱'eria.
19 Huaknopo̱e̱'erien huairitaj "Dakhuea' o'ka'," nogtiadapi' e'huaa'nayo
pe̱e̱hue'dik ka'ne'. "Dakhuea' o'ka'," botta'a bapa'api' en'huaakda pe̱e̱'dik
ka'ne'.
20 Huairia dakhuea' o̱gka'nok batikhue'da o̱gka'nok aya' huaknopo̱e̱'eria
onpe̱e̱depo "Nama'da boka'. Yan'nopo'korea'po onte'ti huadakda ya̱g'kika'."
O̱'na i̱ghua' yamana'. Aya'ada mo'pe̱e̱po onme'pukpo dakhuea' e'ka'ta'
pakhue' o̱'neapo.
21 Diosa men'tiahuayne, Jesucristoa men'tiahuayne. Diosen
huata'moneria kurudya̱' bo'tiahuayne, i̱ghua'da yonay. Kenda huaboa'da
o'nigmadoya'ne huadakda yanopo̱e̱po, yakikati'. Hua̱'enda yapakpo
kikahue' ya̱e̱'. O̱'nen huadi'taj matinepahuihue' ya̱e̱po yaka'. Aya'tada
konigti yakikati'.
22 Daka' ya̱'nako̱kienpo huaknopo̱e̱'erien huairi hua̱e̱' bae'dik ya̱e̱'ika'. I̱da
maki̱e̱a̱hueda̱da baehue' ya̱i̱ka'. I̱dada maki̱e̱a̱hue'ada e'bae'nayo dakhuea'
ka'dikpi' ya̱'net kenpa'ti nama'da o'baey nogomeya̱ mo'tinopo̱e̱a̱pet.
Huadakda o̱'e̱ yatinopoeonhuahuika'po nama'da kikahue' ya̱e̱'. Dakhue'en
kikahue' ya̱e̱'. Huadakyo' yakika'.
23 Nogok nogok o̱'nen huadapo dakhue' i̱'i̱ka'nok kenpa' i̱'i̱ka'nok hue̱'e̱y
sue'da vinoere yakmayikati'.
24 Aratbuta en'tiahuaytada sue'da huakka'a dakhuea' o̱gkika'. Dakhuea'
o̱gkika' aya'ada on'matinopo̱e̱. Dakhue'da o̱gkika' e'tinopo̱e̱'nayo konig
huaknopo̱e̱'erien huairi hua̱e̱' baehue'dik ya̱e̱'. Aratbuta tiahuayhue' e̱e̱'te
nogomey konig i̱re̱gi̱re̱g dakhuea' o̱gkika'nok menpa' dakhuea' o̱gkikapi'
menpa' huadak o̱gkikapi' daka' yamaknopo̱e̱po. Daka' yabatiahuayika'.
Dakhuea' o̱gkika' e'matinopo̱e̱'nayo kentaj huairi hua̱e̱' baehue' ya̱e̱'.
25 Kenpa'ti aratbuta en'tiahuaytada huabokerekpi' huadakda o̱gkika'.
Kenda aya'da on'tinopo̱e̱po huairi hua̱e̱' bae'dik ya̱e̱'. Soatayo' huadakda
e̱gkikapi' nogok huadakda o̱gkika' aya' on'matinokotdepo huaknopo̱e̱'erien
huairi hua̱e̱' bae'dik ya̱e̱'.

6

1 Huakka'ahuiti huairien huanaba' huaknopo̱e̱'eri o̱'ne. Aya'ada huan-
aba' huairitaj 'uruda kan'manigkike'. Huairi oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱'e̱pi'
daka' kan'tinopo̱ike' huadiayhue' ka'nike', daka' kan'nigpe̱ike'. Ken konig
e̱gkika'nayo aratbuta huanaba'taj on'batiahuaypo Diosendiktaj tidikehue'
o̱'neapo kenpa'ti Jesústaj huadak hua'a tierikikahue' o̱'neapo.
2 Huairi huaknopo̱e̱'eri e̱e̱'nayo "Do'ed huama'buy huairi sue'da huadak
tinopo̱e̱'dik i̱jje̱po kenpa'ti sue'da nigpe̱e̱dik i̱jje̱y," huanaba'a ahue' ka'ne'.
Diosa huairitaj di' o̱'ta̱e̱nok kenpa'ti huairi huaknopo̱e̱'eri huama'buy o̱'e̱nok

nogiti nogiti huadak kan'tihuapokike' kan'nigpeike'. Kenda yamanmadika' kenpa'ti yamana'. Huaknopoe'eritaj yamana'.

Diostaj e'nigpeika' huadakda o'enok durugnopo'da o'neonhuahuika'apo.

3 Sue'mon huamanmadika'eri Jesucristo Huairitaj buttida e'manmadika'taj e'nigpeeta' pakhue' o'nepi' kenpa'ti Diosen huamanmadika' pakhue' o'nepi' nogpa'da e'manmadika'ta' e'paknayo kenomey konig o'ne on'batia'pakapone.

4 Kenomey huakka'da ijnopoey nama'da on'nopoenig'a nopoehue' o'ne. Dakhue'nopoada nogpa' nogpa' nama'da e'batia'pakta' o'deretpak. Huadiktaj e'batia'pakta' o'deretpaknok kenomeytaj on'peepo on'bahuadiayogka'apo, huayahuaya dakhuea' on'mana'apo, on'mahuii'iaa'apo nama'da huayahuaya on'matinopoeaapo.

5 Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eria huayahuaya on'maboyika'apo. Nama'da huanopoe'eritaj kenpa'ti buttida hua'a nopoehue' huae'eritaj on'maboyika'apo. Diosen eka'nayo huakka'da katepi' ijmatoeaapoy nama'da on'nopoe. Kenomeytaj yabakhuati'.

6 Huakka' katepi' e'matoe'ta' pakhue' o'epo Diosen e'kika'nayo durugnanada o'unhuahuika'apone.

7 Ken e'si'poe'te katepi' matoehue'da o'uyne kenpa'ti o'bueydepo sigpi' tohuahue'dik o'eaapone.

8 Huakka'da katepi' matoehue' e'eada aypo yudtaereyo'da o'toepo durugnada e'dik o'eaapone.

9 Nogomeynayo huakka'nada e'matoe'ta' o'deretpaknig'a nama'da nogda nogda bae'dik ya'neapet. Toto'taj nama'da yan'nigpeeapetpi'. Kenpa'ti nogta' nogta' yan'deretpakpo dakhuea' yagka'apetpi'. Diosa castiga o'magka'po kenpa'da o'maenapo.

10 Be'api' huakupeta' on'eretpakpo nogda nogda dakhuea' ogkika'apo. Huakka'ahuiti huakupe o'deretpakpo nama'da ogka'depo Jesucristotaj o'noknopoedenig'a o'nokbatikdepo pai'nanada on'nopo'unhuahua'.

Jesucristotaj daka' yanigpeika'po yaknopoika'.

11 Onnayo Diosen huanigpeika'eri i'enok, Timoteo, kenda huaboa'da ona'ne kahue' yae', dakhuea' kahue' yaika'. Huakka' yapakpo huadakda yakika', Diostaj di' yaepo daka' yanigpeika', Diostaj daka' yaknopounhuahuika', aya'tada di' yamaika', huaknopoe'eriapi' dakhuea' egka'nayo huadiayhue' yaepo daka' yaknopoepo yamana'.

12 Oknopoehue' huae'eria e'tieriknayo, batikhue' yae'. Dakhuea' e'ka'ta' e'paknayo kahue' yae'. Jesucristotaj daka' yaknopounhuahuika'po Diostaj yanigpeika'. Diosere durugda ijnoeonhuahuika'apoy diga' yaknopoika'. Huakka' aratbut on'peepo "Ijnopo'kore'uypo Jesucristotaj yoknopoikay," o'na daka' e'mana'te "Doere yanoeonhuahuika'." Kenpa' Diosa menuyne.

13-14 Diosa aya'tada o'manoea'ika'. Poncio Pilatotaj Jesucristoa me'pukhue'ada "Judíoen Huairi ijjey," buttida ona'ne. Diosen hua'a yanigpeika'. Aya'da ona'denig daka' yakika'. "Dakhuea' i'ka'," be'api' onahue'dik mo'ene. Jesucristo Huairi tiakhued eee'ted huadaknada yakika'.

15 Nogok Diosa o'pakdepo o'ta'mona'apo Jesucristotaj o'batiahuay'ea'apo. Dios huamadurugpaka'eri o'epo kenyo'da huamananhua' huairitone' o'ika'nok. Kenpa'ti teynanada o'ika'. Aya' gobiernoen huairi o'e. Huamata'mona'erien huairi o'e. Diosnayo huaboro' huairida o'ika'.

16 Diosyo'da bueyhue'dik o'epo o'noeonhuahuika'. Huakjeyyo o'noeonhuahuika'. Keyo be'api' huahuahue'dik o'ene. Kenpa'ti Diostaj nogtiapi' aratbuta tiahuayhue'da o'nika'. Oydapi' tiahuayhue'dik o'nika'.

Ke'nayo'da huadaknanada o̱'i̱ka' aya'ada kan'batia'pakike'. Kentaj kan'nigpe̱i̱ke' aya'tada Diosa kamananhuahuike'po.
17 Huakka'da huamato̱e̱'eri huairitaj yamanati'. "Huakka' ijmato̱e̱y, huairi i̱jje̱y, huadak i̱jje̱y." Huata'da tinopo̱e̱hue' yane', yamanati'. "Huakka' ijmato̱e̱y katetapi' me'pukehue'dik i̱jje̱y," nopo̱e̱hue' yane', yamanikati'. Menokapi' kenda mato̱e̱hue'dikda ya̱'neapet. "Oro'taj bo'tihuapokika'po Diosa dakhuapa bo'yokika'ne. Diosa dakhuapa beyokika'apone," yanoknopo̱i̱ka'. Yamana'.
18 "Nogomeytaj huadakda ya̱g'kika', yan'batihuapokikati', daknopo'da ya̱'nepo yan'bayokikati'." Kenda yamanika'.
19 Ken konig e̱gkika'nayo Diosa 'urua'nanada o'mato̱i̱ka'apo kenpa'ti Diosere durugnanada on'noeonhuahuika'apo.

Ta'pote kenpa'da Timoteotaj ona'uyate.

20 Diosa 'urudikda huakka' me'nopo̱e̱a̱'uyne. Daka' yadikto̱i̱ka'. Daka' yanigpe̱i̱ka'. Daka' yamanmadikika'. Nogomey nama'da en'manbatia'pakonhua'te pe̱e̱hue' yamaika'. 'Urunanada o'nopo̱e̱y nama'da on'batia'pakika'.
21 Kenomey 'urunanada ijnopo̱e̱y on'nopo̱e̱nig'a onte'ti Diosen hueretda eknopo̱e̱' oknopo̱e̱hue' o̱'ne. Kenomeytaj pe̱e̱hue' yamaika', Timoteo.
Ontaj Diosa daka' me'tounhue'.

2 TIMOTEO
Onteʼti Pabloa Timoteotaj oʼnigmadoyaʼuyate.

Pabloa Timoteotaj oʼnigmadoyaʼuyate.

1-2 Huadiʼda Timoteo, do Pablo oʼnigmadoyaʼne, sion. Ontaj Jesucristoen huadak huaʼa oʼnigbatiaʼpakmeʼne. Iknopo̱e̱po oʼnigpe̱e̱meʼnok konig doʼhuedsiʼpo o̱ʼta̱e̱ne. “Jesucristotaj ayaʼada oʼnoknopo̱e̱po ayaʼada onʼnigpe̱e̱po Diosere onʼnoeonhuahuikaʼapo.” Diosa beʼpakpo doʼtaj bektieʼeaʼuyne, “Jesucristo huadak huaʼa ayaʼtada yamanbatiaʼpakikaʼ.” Menaʼpo nogbayo nogbayo nog aratbuttaj Diosa meʼtaʼmonaʼuyne. Ontaj sion ijtionaʼpakikay. “Apag Dios Huairia Jesucristoere ʼurunanada katiokikeʼpo, katinepahuikeʼpo, kenpaʼti kanopoʼnoeyikeʼpo,” oʼtionaʼpakikaʼne, sion.

Jesucristoen huadak huaʼa yamanbatiaʼpakikaʼ.

3 Diostaj doʼhued adhueaʼpaneʼ onʼnigpe̱ikaʼuyate. Konigti Diostaj ijnigpe̱ikaʼpo daknopoʼda i̱jje̱po ijnigpe̱ikay. Diostaj oʼtionaʼpakikaʼne. “Timoteo dakaʼ oknopo̱e̱po oʼnigpe̱ikaʼ, dakiti Dios. Dakaʼ yatihuapokikaʼ yanopoʼteypakika,” oʼtionaʼpakikaʼne.

4 Kenpaʼti aʼnenda ontaj yokhuaʼdenok suhueʼ i̱ʼe̱po iʼhuikonʼuy. Iʼhuikuynok kenda oknopo̱ikaʼne. Konige̱po ontaj eʼhuahuaʼtaʼ ijpaki. Eʼtaʼhuadunhuaʼtaʼ ijpaki. Aʼdurugpakyaʼpo eʼtaʼhuadunhuaʼtaʼ ijpaki.

5 Diostaj dakaʼ iknopo̱ikaʼ yoknopoenkikay O̱ʼnen huamama Loida hua̱ye̱ Euniceere huakkuruda Jesucristotaj oʼnoknopo̱e̱ʼuyate. Oy o̱ʼnakon Jesucristotaj iknopo̱ikaʼ dakaʼ ijnopo̱e̱y.

6 Konige̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ nogi̱ti nogi̱ti ontaj menopoʼteypakeʼpo betihuapokikeʼ. Nogi̱ti nogi̱ti Diosen yakikaʼ. Jesucristoen huadak huaʼa yamanbatiaʼpakikaʼ. Huakkaʼ yamanmadikaʼ. “Yanʼnopoʼkoreaʼ, Jesucristotaj yanoknopo̱e̱ʼ.” Yamanaʼikaʼ. Aʼnennada oʼtibataʼtepo kenpaʼti oʼtionaʼpakuy. Eʼtionaʼpakdeʼte Diosa menopoʼto̱e̱ʼuyne. Huaboaʼda oʼtihuapokpo oʼnopoʼteypakuy. Huadak huaʼa eʼmanbatiaʼpak kenpaʼti eʼmanmadikaʼ Diosen Noki̱re̱ga̱ betihuapokikaʼne. Konige̱po nogi̱ti nogi̱ti Diosen huadak huaʼa yamanbatiaʼpakikaʼpo yamanmadikikaʼ.

7 Diosen Noki̱re̱ga̱ moʼnopoʼto̱e̱nok meʼpukhueʼ o̱ʼe̱po teynopoʼda Diostaj nigpe̱ikaʼdik o̱ʼe̱ne, Huayahuaya diʼ oʼmaikaʼne, kenpaʼti huadakyoʼ huakaʼ oʼnopo̱e̱po oʼkikaʼne.

8 Konige̱po meʼpukhueʼada Huairi Jesucristoen yamanbatiaʼpakikaʼ. Kenpaʼti Jesucristoen huadak huaʼa ijmanbatiaʼpakikaʼnok huabakuda̱ʼ jakyo i̱ji̱kay. Huabakuda̱ʼ jakyo e̱e̱ʼpiʼ doʼtaj okbirahueʼ o̱ʼe̱ne. Jesucristoen huadak huaʼa eʼmanbatiaʼpakonhuaʼte moʼhuadiayapone boʼtidiʼkeapone dakhueaʼda mogkaʼapone. Paiʼda eʼnopoʼe̱a̱da okbatikhueʼada nogi̱ti nogi̱ti huadak huaʼa yamanbatiaʼpakikaʼ. Diosa menopoʼteypakapone.

9 Oroʼ dakhueaʼ huakaʼeritaj Diosa moʼmanopoʼkoreaʼpo moʼnopoʼyareʼuynok kenpaʼda bueyhueʼdik o̱ʼe̱a̱pone. “Huadak ya̱gʼkikaʼ kenpaʼti doʼhuedyoʼda ya̱gʼkikaʼ. Onʼtihuapokikaʼapone.” Diosa monaʼne. Diosere oʼnoeonhuahuikaʼapoy. Oroʼada huadaknanada oʼkikaʼnok Diosa nopoʼyareahueʼ moʼe̱ne. Diosada diʼnanada moʼe̱po kenpaʼti boʼpakpo oroʼen dakhueaʼ eʼka bokkahueaʼpo moʼnopoʼyareaʼne. Aʼnennanada huadari kahued siokpoere kahued Diosa oaʼpo, “Aratbut dakhueaʼ

huaka'eritaj a'manopo'yareaya'po do'huedsi'po ijmanigta'mona'apoy."
Diosa a'nennanada oa'uyate.
10 Ken oynayo Diosa di' mo'ẹne oknopọẹ'dik ọ'ẹne. Kena'po oro'en
huamanopo'yarea'eri Jesucristo o'si'poẹpo, o'kerekdepo o'manmadika'po,
o'batihuapokika'po, aya'tada o'manigbuey'uyate. E'bueytada Diosa
o'noyhuadạ'po kurudyọ o'tohua'uyate. Dios di' mo'ẹpo kenda mo'nigka'uyne
oro'taj. Kenda huadak hua'a ọ'ẹ, oknopọẹy. Oknopọẹpo kenpa'da
bueyhue'dik ọ'ẹpo Diosere o'noeonhuahuika'apoy.
11 Huadak hua'a kamanbatia'pake'po, Jesucristoen huadak hua'a kaman-
madike'po. Diosa me'ta'mona'uyne. "Judío ehue' ẹ'huạẹ'taj yamanmadika'."
Diosa mena'uyne.
12 Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok aratbuta dakhuea'
me'nogkika'ne. Huabakudạ' jakyo e'kudạ'tada birahue' ịjjẹy. Pai'da
e'nopo'ẹạda birahue' ịjjẹy. Huadakda ọ'ẹ Dios. Teynanada ọ'ẹ. "Huadak
hua'a yamanbatia'pakika'." Mena'uynok Jesús nogok e'tiakde'te do'taj
be'tihuapokika'apone be'tọẹika'ne daka' yoknopọẹy.
13 Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj buttida hua'a on'madikika'ne.
O'peonhuahuika'ne, Timoteo. Do'hua buttida e'manmadika'taj
yanopoeonhuahua'. Okkahuehue' yạẹ'. Jesucristotaj daka' yaknopọika'po,
Diostaj di' yạika', kenpa'ti aya' Jesucristoen huaknopọẹ'eriomeytaj di'
yamaika'.
14 Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọẹne. Diosen Nokịrẹgạ be'tihuapokpo Diosen
buttida hua'a me'nopọẹạ'ne daka' yaknopọika'po daka' yamanmadika'.
Batikhue'da yaknopọika'po yamanmadikika'.
15 Huakka' Asia huadaribayo huaknopọẹ'eria do'taj me'nokhuame'ne.
Kenda i'nopọẹ. Figelo Hermógenesere me'nokhuame'ne.
16-18 Onesíforonayo kirigạyọ' be'ta'huadikame'ne. Me'nopo'noeyạgkikame'ne.
Do'te huabakudạ' jakyo behuatiakikame'ne. Do'taj o'tiahuaypo okbirahue'
me'ịka'uyne. Roma huakka' jakyo huaboa'da o'tiakdepo be'ukonhua'po
be'ukpo be'huahuayme'ne. Kenpa'ti a'nenda Efesoyo oro'omeytaj huakka'
bo'tihuapokika'uyne i'nopọẹt. "Onesíforotaj yatinepahui'po dakhuea' e'ka'
yakkahuea'. Ke'nen huabettaj yamatinepahui'po yabakkahuea'. Jesucristo
onte'ti e'tiakte Onesíforotaj katinepahuie'po," ijtiona'paki.

2

Jesucristoen huadak sorotataj yạika'.

1 Konig do'huedsi'po ọ'tạẹne, sion. Jesucristotaj daka' iknopọika'nok
Diosa daka' menopo'teypakike'. Huadak hua'a kamanbatia'pakike' Dios
be'tihuapoke'po.
2 A'nenda Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhua'po huakka'tada
ijmanmadikika'uy. Do'hua e'manmadika' me'pẹika'uyne. Do'hua
e'manmadika' nogomey huaknopọẹ'eritakon daka' yamanmadika'. Ken
huabokerekomey daka' Jesucristotaj yan'nigpẹika'apet okbatikhue'
yạ'neapet kenpa'ti nogomeytaj manmadikika'dik yạ'neapet, kenomeytaj
yamanmadikanhuati'.
3 Sorotataj menokanig pai'da o'nopo'ịka'. Huadak sorotatanayo
pai'nanada e'nopo'ịka'ada monhue' ọ'ne. Konig huadak sorotataj yạika',
Timoteo. Jesucristotaj iknopọẹnok kenpa'ti i'nigpẹika'nok aratbuta
dakhuea' ẹgka'te kenpa'ti pai'da e'nopo'ẹpi' oknopọẹbatikhue' yạẹ'. Monhue'
yạẹ'.

4 Kenpa'ti sorotatanayo huakupete bahuayikahue'dik o̱'ne, huakupete katepi' sigpi' kikahue'dik o̱'ne, ta'bapi' kikahue'dik o̱'ne. Sorotataj ke'nen huairitayo'da nigpe̱ika'dik o̱'ne. Oro'omeykon konig sorotataj o̱'e̱po oro'en huairi Jesucristotaj mon'nigpe̱ika'.
5 Kenpa'ti huake'te'eri nog huake'te'eriere o'ketpo huakkuruda jako̱kye̱ya̱'po i̱da okketpo. Gana a̱gkaya'po e'ke'te' huairitaj nigpe̱ika'dik o̱'e̱. Oro' konigti Diosen 'urua'da e'kika'ta' e'paknayo daka' Jesucristotaj nigpe̱ika'dik o̱'e̱ne. "Huadakda i'kika'uy. Doere i'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'apone.
6 Kenpa'ti oro' Cristoen huamanmadika'eri konig ta'ba huaka'eri o̱'e̱ne. Huairitaj ta'ba huanigka'eri o̱gkika'po huakkuru aypo e'boyogte bape'dik o̱'nika'. Oro' konig ta'ba huaka'eri e̱e̱'nayo Diosa oro'takon huakkuruda 'urua'nanada mo'e̱a̱'apone.
7 Kenda huaboa'da ona'ne daka' yanoponhua'. Jesucristo Huairia aya'da menopoenka'apone.
8 Jesucristotaj yanopo̱e̱po Jesucristo David Huairien adhuea' huayayo o̱'e̱po e'bueytada Diosa o'noyhuada̱'uyate. Kenda huadak hua'a aya'tada ijmanbatia'pakikay. Aratbuta Jesucristotaj o'noknopo̱e̱po on'nopo'korenok Diosa o'manopo'yarea'ika'.
9 Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'nok huakka'mon do'taj menhuadiayne. Dakhuea' menogkika'ne, huabakuda̱' jakyo megkudi̱ika'ne. Dakhuea' huaka'erionig pai'da ijnopo'e̱y. Donayo huabakuda̱' jakyo e̱e̱'pi' nogya̱' nogya̱' huabada nog huaknopo̱e̱'eria Jesucristoen huadak hua'anayo on'manbatia'pakika'.
10 Huakka'tada Diosa o'baktie'ea'uyate. Jesucristotaj huaknopo̱e̱' kenpa'ti huanopo'korea' huanopo'yare' o'baktie'ea'uyate. Huakka' Jesucristotaj kanoknopo̱e̱'po kan'nopo'kore'po kan'nopo'yare'po Diosere kan'noeonhuahuike'po pai'nada e'nopo'unhuahua'ada Diostaj batikhue' yoknopo̱e̱po batikhue' i̱ji̱kay.
11 In buttida huadik o'da'ika' aratbuta: Oro' Jesucristotaj oknopo̱ika'po pai'da o'nopo'e̱po e'bueynayo kenere o'noeonhuahuika'apoy.
12 Cristotaj oknopo̱e̱po pai'da o'manopo'e̱po batikhue' e̱e̱'nayo Cristoere huairi o̱'e̱a̱poy. "Jesucristotaj oknopo̱e̱hue' i̱jje̱y." Oro' ea'nayo Cristotaj oknopo̱e̱hue'da hua̱e̱'eritaj "Do'huedsi'po ehue'da mo'e̱ne." Oro'taj mona'apone Diosa.
13 Jesucristotaj eknopo̱e̱batikpi' kenda Cristoa mona'uynig o'ka'apo. Kenda oa'uypo o'ka'apo. Nogpa'da adhue'dik o̱'e̱po o'ka'apo.

Huaknopo̱e̱'eritaj daka' yamana'ika'. Diostaj daka' yanigpe̱ika'. Daka' e'nigpe̱ika'te, "Daka' o'nigpe̱ika'ne." Diosa mena'apone.

14 Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eria o'noknopo̱e̱po on'bueydepo Cristoere on'noeonhuahuika'apo. Cristotaj mo'noknopo̱e̱po batikhue' mo'ne. "Cristotaj oknopo̱e̱hue' i̱jje̱y," ahue'dik o̱'e̱ne. Kenda Cristo oa'uy o'ka'apo. Kention huaknopo̱e̱'eritaj onte'ti onte'ti yamanika'. Kenpa'ti adhuea'pane'en hua'a maboyikahue'dik mo'ne. Kenda hua'a e'maboi'ika' 'urunopoa' o̱gkikahue'dik mo'e̱ne. Kenda hua'a be'api' on'pe̱ika'po Jesucristotaj eknopo̱ika'ada batikdikpi' onte'ti dakhuea' kika'dikpi' o̱'neapo. Huaknopo̱e̱'eria 'urua'nanada kan'batia'pakike'po Diosa o'pak.
15 Diostaj daka' yanigpe̱ika'po Diosen buttida hua'a butuknanada yamanmadikika'. Diosen daka' i'manmadikika'po "Huadakda i'manmadikika'uy." Diosa mena'apone okbirahue' i̱'e̱a̱po Diostaj.

16 Kęyǫda i̱'i̱ka'nig kęyą' nama'da huamanmadika'eri ǫ'nika'po dakhue'da
on'batia'pakika'. Manigpęęhue'ada konigti batia'pakhue' yąę'. Nama'da
huamanmadika'eria nama'da on'batia'paknok Jesústaj huaknopǫę'eri sig sig
o'noknopǫębatikonhua'apo nogi̱ti nogi̱ti dakhuea' ǫgkika'apo.
17 Nama'da on'manmadika'nok nogyą' nogyą' huakka'ada on'nigpęępo
Jesústaj eknopǫę' sig sig o'noknopǫębatikonhua'apo. Himeneo Filetoere
nama'da huamanmadika'eri ǫ'nepo
18 Jesucristotaj buttida huadik o'noknopǫębatikdepo huaboa'da nama'da
on'manmadika'de. "Jesucristoen huaknopǫę'eri e'bueyde' kurudyǫ Diosyo
on'mabehuikde'uyate kenpa'da ǫ'ęne." Kenda nama'da on'manmadikika'.
Huakka'ada on'pęędepo onte'ti Jesústaj oknopǫęhue' ǫ'ne.
19 Diosen buttida hua'a ǫ'unhuahuika'apo. Batikhue'dik ǫ'ęąpo. Kenpa'ti
hueretda huaknopǫę'eri okbatikhue'ada o'noknopounhuahuika'apo.
"Diosen hueretda huaknopǫę'eritaj Diosa o'maki̱ę'." Diosba' kenpa' oa'.
"Aya'ada Jesucristotaj huaknopǫę'eri dakhuea' onte'ti kahue' ka'ne'po,"
Diosa oa'.
20 Huakka'mon Jesúsen huaknopǫę'eri e'nopo'korede'te 'urunopo'da Apag
Diostaj daka' on'nigpęi̱ka'po Diostaj on'durugpaka'ika'. Kenomey konig
huairien 'uru plato' ǫ'ne. Konig huairien oro huakupe plato' konig ǫ'ne. Nog
huairi en'batiakte on'batobape'po 'uru oro plato' huąę'te on'bape'ika'. Nog
huaknopǫę'eria Jesúsen sue'da o'noknopǫę dakiti nigpęęhue' ǫ'nenok Diosa
batodurugpakhue' o'mae. Konig sorok koso ǫ'nepo konig huakka'tehue'
ǫ'nepo konig oktig tajpo konig huaena' ǫ'ne, be'api' pakhue'dik ǫ'ne.
21 Diosen 'urunada e'ka'ta' e'paknayo 'urunopo'da i̱ka'dik ǫ'ęne
huadaknada nopǫi̱ka'dik ǫ'ęne, huadakda kika'dik ǫ'ęne, "Do'taj
bekkahuea'," tiona'pakika'dik ǫ'ęne, kenyo'da huadakda o'kika'po 'urua'da
Diostaj o'nigpęi̱ka'po Diosenyo'da ǫ'ępo, Diosa oro'taj durugnanada
mo'ęąpone.
22 Huaboa dakhuea' e'ka'ta' huakka' on'nopǫi̱ka'po dakhuea' e'ka'
o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yąę. Dakhuea' e'ka' nopǫęhue' yąę'.
Huadak e'ka kenpa'ti kenda Diosa o'pak kenyo'da yanopǫępo yaeretpakika'.
Huakka' yapakpo Diostaj daka' yaknopǫi̱ka'po yanigpęi̱ka'. Huakka'
yapakpo aratbuttaj di' yamaika'. Huakka' ya'pakpo huaknopǫę'eri
aya'tada yamanoeynoeyika'. Nog huaknopǫę'eri 'urunopo'da Diostaj daka'
on'nigpęi̱ka' daka' on'tiona'pakika' kenomeyere 'urua'da yąg'kika'.
23 Sue'da huaknopǫę'eri ǫ'nika' kenteda i̱'i̱ka'ne. Huakka'dikda
on'batia'pakika'nig'a nama'da on'batia'pakika'. I̱da huayahuaya
on'bahuadiaypo on'batoare'ika'. Kenomeytaj manpęęhue' yąę'.
24 Oro' Jesucristoen huanigpęi̱ka'eri ǫ'ępo Diosen huadak hua'a hua-
manmadika'eri ę'ęąda o'diaypo batoare'ikahue'dik ǫ'ępo aya'tada daka'da
manbatia'pakdik ǫ'i̱ka'po daka' manmadika'dik ǫ'ęne. Nogomey dakhuea'
ęgka'te bahuadiayonhue'dik ǫ'ęne.
25 Hueretda huaknopǫę'eriere sue'ada nama'da o'noknopǫępo Diosen
buttida hua'a e'pęęta' pakhue' ǫ'nika'. Nopoenkahue' ǫ'nepo toto'taj
on'nigpęi̱ka'. Dakteynopo'da yąępo buttida hua'ayo' daka' yamanmadika'.
Daka' i'manmadika'po kirigąyǫ' yamationa'pakpo Diosa kamanopo'kore'po
buttida hua'a ka'noknopǫę'po.
26 E'nopo'korede'te onte'ti toto'taj nigpęi̱kahue' ǫ'nepo Diostaj huaboa'da
on'nigpęi̱ka'apo.

3

Nogok kene'huayą' huame'noete Jesucristo tiakhued ęę'te aratbut dakhue'yo' on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'apo.

1 Nogok kene'huayą' huame'noete Jesucristo tiakhued ęę'te aratbut dakhuea'nanada ogkika'apo. Ke'poda o'ęąpo. Kenoka' aya'ada Diostaj oknopounhuahuahue'dik o'neapo.

2 Huata'da di'nanada o'neapo. Huakupe huakka' o'deretpakika'apo. 'Uruda ijjęy kenpa'da on'nopoika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Huadaknanada ijkikay nama'da on'nopoika'apo. Diostaj on'tibirae'ika'apo. Huaojtaj huayęeretaj manigpeikahue' o'neapo. Nogomeyą huadak on'manigkika'nig'a "Dakiti" manahue' o'nika'apo. Diostaj pakhue' o'neapo.

3 Nogomeytaj di' maehue' o'neapo. Matinepahuihue'da o'neapo. Manoeynoeyhue' o'neapo. Bakkahueahue' o'neapo. Dakhuea' on'mahuiiąapo. Katetapi' o'deretpakika'apo. Matinepahuihue'da dakhuea' on'magka'apo. Huadak huaka'eriomeytaj on'bahuadiayapo

4 Huadi'da on'tąęne e'mana'ada dakhuea' on'magka'apo. Daka' oknopęehue'ada dakhuea' on'magka'apo. "Huairi ijjęy." "Huadaknanada ijjęy." "Huakka' ijnopęęy." Nama'da on'manbatia'pakapo. Diostaj pakhue'da o'nepo huamai'huę e'mamayika'ta' o'deretpakapo, baile o'deretpakika'apo, kenpa'da e'durugpakta' o'deretpakika'apo.

5 Onere yan'batadi'kea'apetpi'. Onere yan'tiona'pakapetpi'. Ontaj mon'madika'apetpi', kenda e'ka'ada "Dios teyhue' o'ę. Aratbuttaj batihuapokhue'dik o'ę. Dakhue'taj yareahue'dik, e'bueytaj noyhuadąhue'dik o'ę Dios." Aratbuttaj mana'dik o'neapo.

Kenomeytaj yamakika'.

6 Sue'damon nama'da huamanmadika'eri o'nepo Diostaj nama'da e'manmadika' on'manmadikika'. Nama'da on'manika'po nogen jakyo on'kudika'po ettone'taj nama'da on'batia'pakpo engañą ogkika'. Kenomey ettone'ą ida nama'da e'manmadika' o'noknopoika'po nama'da on'nopoika'po dakhuea'da ogkika'.

7 Kenpa'ti inomey ettone' huabodik e'manmadika'taj en'peika'ada Jesucristoen buttida hua'a nopoenkahue'dik o'nika'.

8 A'nennanada botta' tidig huaka'eri o'nika'uyate. Janes Jambresere o'nika'uyate. Egipto gobierno huairia Moiséstaj nigpęęhue' kąę'po tidig ogka'uyate. Ken konig nama'da huamanmadika'eri ogkika'po. Jesucristoen buttida hua'a oknopęehue' yane' nama'da on'manika'apo. Nama'dayo' on'nopoika'po buttida hua'a o'manmadikikay e'mana'ada Diosen nama'nada on'manmadika'apo.

9 Sue'da huakka'mona on'manigpęęąpo. Idada nama'da on'manmadikanhua' aya'ada on'maknokotpo on'manigpęębatikapo. Konigti a'nennanada Janes Jambresere nama'da on'batia'pak'uyate. Aratbuta ida on'maknokotpo on'manigpęębatik'uyate.

Kene'huayą' Timoteotaj ona'uyate Pabloa.

10 Diosen Jesucristoenere buttida hua'a o'manmadikika' daka' o'tinopęene, sion. Diostaj o'nigpeika' o'tinopęene. Kenda Diosa o'pak o'kika' o'tinopęene. Diostaj o'durugpakika' o'tinopęene. Diostaj Jesucristoeretaj daka' oknopoika' o'tinopęene. Be'api' oknopęehue' o'neonhuahuika' kenomeytaj idada bahuadiayonhue' o'ika' o'tinopęene. Do'taj dakhuea' e'nogka'tada diayhue' o'ika' o'tinopęene. Aratbuttaj di' o'maika' o'tinopęene. Pai'da e'nopo'unhuahuada oknopęebatikhue' o'ika' o'tinopęene.

11 Huabokereka dakhuea'da me'nogkame'ne. Pai'nanada ijnopo'enhuahua'mey. Antioquía huakka' jakyo kenpa'ti Iconio huakka' jakyo kenpa'ti Listra huakka' jakyo huabokereka dakhuea'nada menogkame'ne. Huakka' pai'nanada en'nopo'eanhuahua'tada Diosa be'tihuapokonhuahuame'ne. Kenda aya' o'tinopo̱e̱ne, sion.
12 Kenpa'ti aya'da Jesucristotayo'da huanigpe̱ika'eritaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomeya̱ dakhuea' on'magka'apo kenpa'ti pai'da on'manopo'e̱a̱'apo.
13 Huabokerekomey eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo dakhue'da o̱'nepo da huaa'eri o̱'nepo nogi̱ti nogi̱ti dakhue'ada on'nopo̱e̱a̱po. Nogi̱ti nogi̱ti dakhuea' on'magka'apo. Da on'mana'ika'apo kenpa'ti nogtakon nama'da on'maknopo̱e̱a̱po.

14 Kirigayo̱' dakhuea' e̱gkika'tada do'a on'mandikanhuame'ne kenda batikhue'da yaknopo̱ika'. Jesucristoen buttida hua'a on'madikanhuame'nok kenda daka' yaknopoeonhuahuika'.
15 On huasi'poeda̱da Diosen hua'ataj i'pe̱ika'uy. Diosen hua'a i'pe̱e̱po Diostaj Jesucristoeretaj iknopo̱e̱'uy. Jesucristotaj iknopo̱e̱nok Diosa o'nopo'korea'po o'nopo'yarea' kenpa'ti Diostaj kirigayo̱' e'nigpe̱ika' huadak huakika' Diosa betihuapokika'ne.
16 A'nennanada Diosen huamanbatia'pakeria mo'nigmadoya'uyate. Nogok nogok Diosenba' mo'nigmadoya'uyate. Diosa o'manopo̱e̱a̱'nok mo'nigmadoya'uyate. Nogomeytaj Diosen buttida hua'a huamanmadika' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne. Diosen hua'a boktibutukea'ika'ne. Dakhuea' o'kika'nig ke'na mo'nopo̱e̱a̱'ne. Huadak e'kika' kenpa'ti Diostaj e'nigpe̱ika' Diosenba'a mo'manopo̱e̱a̱'ika'ne.
17 Ken aya'ada Diosen huakadhua' Diosenba'a daka' mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne. Aya' huadak huakadhua' Diosenba'a bo'tihuapokika'ne.

4

1 Onte'ti Jesucristo Huairi o'tiakapo. Aya'tehuapa'da huakhuairi o̱'e̱po o'tiakapo. Aya'ada on'nigpe̱ika'apo. Aratbut e'noetaj e'bueytakon dakhuea' e'kika'nayo Jesucristoa kenpa'da dakhuea' mogka'apone. Ken Jesucristo Dioserea me'pe̱e̱'po 'urua'da ona'ne, sion.
2 Menokapi' aratbut e̱gkupopakte Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. E'pe̱e̱ta' en'paknayo e'pe̱e̱ta' pakhue' e̱'ne'tadapi' Diosen huadak hua'a yamanmadikika'. Batikhue'da kirigayo̱' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig nopo'korea'dik mo'e̱ne. Jesucristotaj oknopo̱e̱'dik mo'e̱ne." Kirigayo̱' yamana'ika'. "Dakhuea' bo'kika'nig yan'batik yan'nopo'korea' huadakyo'da ya̱g'kika'po Diostayo'da yan'nigpe̱ika'." Huaknopo̱e̱'eritaj kirigayo̱' yamana'ika'. Kirigayo̱' yamanmadikika'.
3 Nogok huakka' huaknopo̱e̱'eri buttida e'manmadika'taj pakhue' o̱'neapo. Huamanoeanhua'diktaj pakhue' o̱'neapo. Huadakda huaka' e'manmadika' pakhue' o̱'neapo. Nama'da huamanmadika'yo'da on'eretpakapo.
4 Buttida e'manmadika'taj onte'ti pe̱e̱hue' o̱'neapo. Adhuea'pane'en en'batia'paktaj huakka' on'pe̱ika'apo.
5 Onnayo, daka' yanopo̱ika'po huadakyo' yakika'. Pai'da e'nopo'e̱pi' daka' Jesucristotaj yaknopo̱ika'. Jesucristoen huadak hua'a batikhue'ada yamanbatia'pakika'. Katepi' ka'dik i̱'e̱po kenda yakikati'. Ken daka'da ona'ne, Timoteo.
6 Diostaj daka' yoknopo̱ika'nok i̱da huabokerekomeya̱ do'taj men'arakaponok i̱da bueydik i̱jje̱a̱poy.

7 Batikhue'ada 'urua'da Diostaj ijnigpeonhuahuikay. Diosen hua'a
batikhue'da ijmanmadikanhuahuikay. Toto'taj nigpe̱e̱hue' i̱ji̱kay. Aya' Diosa
mena'uynig kenda ijkadhuahuikay.
8 Konige̱po konig "premio" kurudya̱' Diosa me'noeanhuahuika'apone.
Jesucristo Huairi e'tiakde'te kurudya̱' me'noeanhuahuika'apone. Oro'
huadakda e'kika'nayo Jesucristoa huadaknanada mogkika'apone oro'taj.
Konig "premio" e'yok Jesús Huairi huadakda huamanoeynoeyeria
huakka'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudya̱'. Aya' Jesucristotaj
on'maboika'po aya'tada o'manoeanhuahuika'apo kurudya̱' Diosere.

Timoteotehuapa'yo'da o'batia'pak Pabloa.

9 I̱damon behuatiak, sion.
10 Demas doere o̱'i̱ka'nig'a do'taj e'tihuapokika'ada katetapi'
o'batiahuayika'nig kenda huakka' o'pakpo bekhuame'ne Tesalónica huakka'
jakyo. Kenpa'ti Crescente Titoere doere o̱'nika'nig'a e'tihuapokika'da
Crescente Galacia huadaribayo bekhuame'ne kenpa'ti Titoa bekhua'po
Dalmacia huadaribayo o'huame'.
11 Lucasyo'da doere o̱'i̱ka'. Marcostaj yaukpo yahuahuaypo i̱yo̱da onere
yan'tiak. Ke'nanayo e'manmadika'te tihuapokdik me'e̱a̱pone.
12 Efeso huakka' jakyo Tíquicotaj ijta'mona'mey.
13 Kenoka' yatiakpo do'hued yudtaj be'tatotiak. Troas huakka' jak Carpoen
jakyo i̱jjeanmey. Kenpa'ti do'hued beroba' be'tatotiak.
14 Alejandro sirosot huaka'eri o̱'e̱. Do'taj ke'na dakhuea' megkame'ne.
Dakhuea' o'kame'nok oro'en Jesús Huairia castiga o̱gka'apo.
15 Keyoj ontakon dakhuea' megka'apetpi'. Jesúsen huadak hua'a
o'manmadikika'nig kennayo pakhue'nanada o̱'e̱.
16 A'nennada huakkuruda Romayo huakka' jakyo huairitaj ijbahuahua'po
dakhuea' kahue' i̱ji̱kay. Ijmana'po Jesucristoen huadak hua'ayo'da
ijmanmadikikay. Kenda huadak hua'ayo'da nogyo̱ nogyo̱ ijmanmadikikay.
Roma huairitaj ijmana'mey. Roma huairitaj e'mana'te nogtiapi' ehue'
doere men'tobome'ne. Be'api' tihuapokhue' me'neme'ne. Aya'da
me'nokhuame'ne. Diosa kabakkahue'po castiga magkahue' kamae'po.
Kenda ijpaki.
17 Roma huairitaj e'mana'pakte Jesús Huairia be'tihuapokme'ne.
Diosa be'tihuapokika'nok aya' judío ehue' aratbuta kan'mape̱e̱'po
Jesucristoen huadak hua'a ijmanmadikanhuamey. Sue'ada do'taj diga̱'
men'huadiayme'ne. E'arakta' en'tipaktada Diosa be'tiokame'nok arakhue'
me'neme'ne.
18 Dakhuea' e̱gka'ta' Diosa be'tiokika'apone. Diosere kanoeonhuahuike'po
me'to̱i̱ka'ne "Dios 'uruda o̱'i̱ka'." Mon'batia'pakonhuahuika'.

Pabloa o'kuhuitdepo kene'hua̱ya̱' o'dikta'mona'po.

19 Priscataj Aquilataj kenpa'ti Onesíforoen huabettaj ijmanigdikta'monay.
20 Erasto Corintoyo o'yahueme'. Trófimo dakhue' o̱'eme'nok Melito huakka'
jakyo i̱jjeanmey.
21 Hua̱hui̱o̱k tiakhued e̱e̱'te tiakdik e̱e̱'nayo do'taj yatiakti'. Huakka'a
mo'dikta'mona'ne, Eubulo, Pudente, Lino, Claudia, aya' huaknopo̱e̱'eri
huama'buya mo'nigdikta'mona'ne.
22 Ontaj Jesucristo Huairia kanopo'teypakike'po kenpa'ti aya' Efeso hua-
knopo̱e̱'eriomeytaj daka' kamato̱i̱ke'po ijtiona'paki. Kenda do Pabloa ona'ne,
ken.

TITO
Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

Pabloa Titotaj o'nigmadoya'uyate.

1-2 Pablo do ijjey. Diosen ijjepo Diosen huanaba' Diosenyo'da ijkikay. Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eritaj buttida hua'a kamaknopoe'po nogiti nogiti buttida hua'a kamaknopoe'po kenpa'ti kagkike'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosen huabaktie'ea'eri Diosere kurudyo on'noeonhuahuika'apo. Kenda Diosen huabaktie'ea'eritaj daka' kamanopoe'po Jesucristoa me'ta'mona'uyne. Diosere huaknopoe'eri on'noeonhuahuika'apo Diosa oa'uyate. Huadari kuruderetaj kahued Diosa kenda oa'uyate. Diosnayo da ahue'dik o'e.

3 Oyda Diosa e'manoeanhuahuika' hua'a e'manopoea'ta' o'pakpo, Diosen buttida hua'a yamanbatia'pak. Diosa mena'uyne. Dios oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene.

4 In beroba' o'nigmadoya'ne, Tito. Do'a Jesucristoen huadak hua'a e'manbatia'pakte iknopoe'uypo do'huedsi'po konig i'ene. Onere Jesucristotaj oknopoene. Apag Dios kenpa'ti Huairi Jesucristoere on'taj metinepahuie' menopo'durugpake'. Jesucristo oro'omeyen dakhuea' e'ka' huanopo'yarea'eri mo'taene.

Creta huagkuta'mejyo huaknopoe'eritaj yamaboroayti' yabatihuapok. Pabloa Titotaj ona'uyate.

5 Creta huagkuta'mejyo nogyo nogyo huaknopoe'eri ogkupopakika'po a'tiona'pakya'po a'batadi'keaya'po Apagba' a'peeya'po ogkupopakika'. Kenda do'hua kahue' ijje'uynig yadakeati' kenpa'ti Cretayo huaknopoe'eritaj aya' huairitone'taj oktie'ea'hued o'nenok nog huakka' jakyo nog huakka' jakyo nogbaya' nogbaya' Cristotaj huaknopoe'eri huatone' huairi huamanmadika'eri yabaktie'eati' konigepo Cretayo ontaj o'ean'uyne.

6 Be'api' huatone' huairi huamanmadika'eri a'eya'po dakyo' kika'dik ka'nike'. Huadakda o'e aratbuta tinopoika'dik o'nika'. Dakhuea' ogka'. Be'api' kenomeytaj bahuaahue'dik o'ne. Nogtida huatoe toika'dik ka'ne'. Kenomeyensi'pokon Cristotaj huaknopoe' ka'nike'. Huatone' huairiensi'po huadakda ogkika'nok dakhuea' ogka', aratbuta bahuaahue'dik o'ne. Kenpa'ti huasi'poa huaojtaj huayetere on'nigpeika'nig onig.

7 Huaknopoe'erien huatioka'eri huairi Diosen o'nepo Diosen kika'dik o'ne. Huadakda kika'dik o'ne. Hua'enda e'nopoe'ta' pakhue' o'nika'. Kenomeynayo diayhue' o'nika'. Borracho ehue' o'nika'. Huabatuktukeri ehue' o'nika'. Huakupe huapakeri konig engañа huaka'eri ehue' o'nika'.

8 Esoeritaj jakyo kan'taye'po e'bae'ta' on'pakika'. Kenpa'ti huadak ee'ta' on'pakika'. Huadakda e'kika'ta' on'pakika'. Daka' on'nopoepo daka' ogkika'. Diosenba'taj on'nigpeika'. Daka' on'nopoika'po huadakyo' ogkika'.

9 Buttida e'manmadika' daka' on'peedepo oknopoika'dik o'ne. O'noknopoepo okbatikhue'dik o'ne. Nog huaknopoe'eri daka' kagkike' 'urudikda manmadikika'dik o'ne. Nogte nama'da o'noknopoika'nigtaj huatioka' huairia on'manmadika'po nopo'korea'dik ya'neapetpi'. Ken konig huaknopoe'erien huatioka' huairi e'huae' yabaktie'ea'.

10 Huakka'da huamanmadika'eri o'nepo huakka'mon judío aratbuttion huamanmadika'eri o'nenig'a buttida e'manmadika' e'nigpeeta' pakhue'

o̱'nika'. Nama'da on'batia'pakika'. Aratbuttaj nama'da engañа on'magka'po on'manmadikika'.
11 Onte'ti nama'da manmadikahue' ka'nike'po i̱ghua'da yamana'. Huakka' huakupe men'yoke'po nama'da e'manmadikapa' on'manmadikika'po huaoj hua̱ye̱ huasi'popi' Cristotaj jeknopo̱e̱' on'batikdeme'te.
12 Creta hua̱gkuta'mejyo hua̱e̱'eri huabokerek o̱'u̱yate. Huamanbatia'pakeri o̱'e̱po, "Creta aratbut da huaa'eri o̱'nika'. Dakhuea' magkika'dik o̱'nepo dakhuea' huaka'eri o̱'ne. Kenpa'da eretbapeta' on'pakpo e'baa'ta' pakhue' o̱'nika'." Oa'uyate.
13 Buttida oa'uyate. Konige̱po Cristotaj huaknopo̱e̱'eritaj i̱ghua'da yamanika'. Onte'ti daka' Cristotaj kanoknopo̱ike'po i̱ghua'da yamanikati'.
14 Judío aratbuten adhuea'pane'taj nama'da e'tia'pakonhuahua' kentaj nigpe̱e̱hue' ka'ne'po oknopo̱e̱hue' ka'nike'. Kenpa'ti Diosen buttida hua'ataj pakhue' hua̱e̱'eritaj nigpe̱e̱a̱hue' ka'nike'.
15 Keneri aratbuttaj Diosa o'bakkahuea'nok daknopo' on'nopo'to̱e̱po, 'urunopo' on'to̱e̱po, katepi' on'nopo̱e̱po huadakda on'nopo̱e̱po, huadakda o̱gkika'apo. Katepi' aypo huaenpi' bape'dik o̱'nepo, aya'da e'bape' huadakda o̱'e̱. Nogomeynayo dakhue'da o̱'nepo oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri o̱'nepo, dakhue'da o̱gkika' dakhue'da on'nopo̱ika' kenpa'ti katepi' huadak dakhue'pi' o̱'e̱a̱' nopoenkahue'da o̱'nika'.
16 "Diostaj yoknopo̱e̱y." Nama'da o'nona'nig'a dakhuea' o̱gkika'po Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'nenigtaj aratbuta matinopo̱e̱'dik o̱'nika'. Konig dakhue'da ta̱hui̱ri̱gda on'make̱po dakhue'da o̱'nika' nog aratbuta matinopo̱e̱'dik o̱'nika'. Diosba'taj nigpe̱e̱hue'da o̱'nika'po katepi' huadak kahue'dik o̱'nika'.

2

Buttida e'manmadika' daka' oknopo̱e̱'dik o̱'nika'.

1 Huaknopo̱e̱'eri huadakda ka̱gkike' Diostaj durugpaka'dik ka'ne' Diosen buttida hua'a yamanmadikika'.
2 Tone'bokerek huakka' huamai'hue̱ mayhue' yanika'. Daka' ya̱g'kika'. Huadakda ya̱g'kika', daka' yannopo̱ika', 'urua'da ya̱g'kika', Cristotaj daka' yanoknopo̱ika', Diostaj di' yanika'. Aya'tada di' yanika'. Aratbuta dakhuea' e̱gka'nayo i̱da diayhue' yane'. Tone'bokerektaj yamaboroay.
3-5 Ettone' hua̱to̱e̱'taj di' kan'maike'po, huasi'potaj di' kan'maike'po, daka' kan'nopo̱ike'po, huakka'da eretpakhue' ka'nike'po, 'urunopo' kan'nopoto̱ike'po, jak huasi'poere daka' kan'to̱ike̱'po, hua̱to̱e̱'taj kan'nigpe̱ike'po ettone'tone'a konigda Diosa o'paknok daka' kika'dik o̱'ne, mahui̱a̱hue'dik o̱'ne, huakka' huamai'hue̱ mayhue'dik o̱'ne. Ken konig ettone'taj daka' yamaboroay. Ken konig ettone' e'kika'nayo Diosba'taj dakhue' huaahue'dik o̱'neapo, kenpa'ti Diosen Huasi'po Jesucristotaj dakhue' huaahue'dik o̱'neapo.
6 Tone'huabo dakteynopo'da yana'. Katetapi' e'to̱e̱ta' eretpakhue' yanika'. Daka' yan'nopo̱ika', yamaboroay'ika'.
7 Aya' ika'po, huadakda yakika'. Daka' i'kika'nok huabokerek ontaj on'tiahuayika'po konigti huadakda o̱gkika'apo. Yamanmadika'po buttida yamanmadika', huadakda yamanmadika', daka' yamanmadika'.
8 Ontaj dakhuea' huaahue'dik me'ne'po daka' yamanmadika', aya'da i'mana', huadakda yamana'. Ken kenomey ontaj pakhue' o̱'nepo, ontaj on'tibira'apo dakhuea' huaahue'dik mo'e̱a̱pone. Aya'da huadakda i'manmadika'nok dakhuea' huaahue'dik mo'e̱a̱pone.

9 Huanaba'a huairitaj yan'nigpeika' yamana'. Huairia aya'da ena'te kenda
yag'kika', yamana'. Kenda huairi o'paknig kagkike'. Huairitaj keje' on-
ahue'ada yan'nigpeika', yamana'.
10 Huairitaj okberehue' yanika' yamana'. Huanaba' katepi' huairien
on'tamatoepo daka'nada yan'tamatoika' yamana'. Huanaba' huaknopoe'eri
huairien daka' egkika'nayo Dios oro'omeyen huamanoeanhuahuika'erien
e'manmadika' hua'a huadakda o'e aya'ada on'nopoeapo.

11 Aya'tada Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'po
Diosa oro'omeytaj mo'nopoea'uyne.
12 Kenda o'nopoepo dakhuea' kahue'dik o'ey o'nopoene. Kenpa'ti nogta'
nogta' katepi' eretpakikahue'dik o'ey o'nopoene. Oy huadakda noika'dik o'ey
o'nopoene Diostaj o'pakpo nigpeika'dik o'ey o'nopoene.
13 Diostaj o'nigpeepo oro'omeyen huaboro' Diostaj oro'en hua-
manopo'yarea'eri Jesucristotaj oro'omeya ekpoe' o'nigika'po. E'tiakte
durugda o'eapone. Diosa bo'huatiakapone mona'uyne.
14 Aya' oro'omeyen dakhuea' e'ka' abakkahueaya'po a'manopo'yareaya'po
Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Oro'omey Diosen huabetonig
a'matoeya'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate. Huadakda e'ka'
kan'eretpake'po Jesucristo oro'omeytaj mo'nigbuey'uyate.

15 Kenda yamanmadikika'. Huaknopoe'eri huadak kagkike' ighua'da
yamanika'. Jesucristo o'paknok ighua'da yamanika'. Kenomey nama'da
egka'nayo "Yan'nopo'korea' Diostaj yan'nigpee'," 'utta'da yamana'.
Daka' 'uruda e'huae' yamanmadikika' yamana'. Be'api' dakhuea' oa'
tinopoehue'dik mo'eapone.

3

Kenda Creta huaknopoe'eri kika'dik yanika'.

1 Gobierno huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane', yamana'.
Huakka' jakyo huae'eri huairitaj yan'nigpeika'po okkahuehue' yane',
yamana'. Katepi' huadakda e'huae' yag'kika'po okkahuehue' yane', yamana'.
2 Be'tapi' gobierno huairitapi' dakhuea' bahuaa'pakhue' ya'nepo okkahue-
hue' yane', yamana'. Yan'manoeya'ika'po okkahuehue' yane', yamana'.
Huayahuaya di' yan'maika'po okkahuehue' yane', yamana'. Aya'tada
daka'nada yan'matinopoe'. Creta huaknopoe'eritaj bakkahuehue' yane',
yamana'.

3 Konigepo a'nenda Cristotaj oknopoehued ee'ted oro'omey konig Diostaj
nopoenkahue' huae'eri o'uyne. Diostaj nigpeehue' o'ika'uyne. Nama'da hua-
manmadika'eritaj nama'da o'nigpeika'uyne. Konig katetapi' o'eretpakika'po
dakhuea' o'kika'uyne. Nogomeytaj dig o'bahuahuayika'uyne. Huayahuaya
o'bahuadiayika'uyne. A'nenda dakhuea'da o'kika'uyne.
4-5 Nogoknayo Dios huadakda o'epo oro'omeyen huatioka'eri oro'omeyen
dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo di' mo'ene. Konig huakka' di'
mo'ene. Mo'nopoea'po mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'
bokkahuea'uyne. "Konig huadak mo'ene," Diosa mona'uyne. Katepi'
huadak o'kika'nok Diosa nopo'yareahue' e'eada mo'tinepahui'po dakhuea'
e'ka' mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeyennopo' mo'nopo'koyoa'uyne. Konig
onte'ti huaboa'da e'si'poe' Diosa ke'nen Nokireg boyo'ke'uynok oro'omeytaj
kamanopo'toike'po boyo'ke'uyne. Ken konig huabonopo' o'epo Diostaj
noeonhuahuika'dik o'eapone.

6 Oro'omeyen dakhuea' e'ka' Huamanopo'yarea'eri Jesucristo
mo'nigbuey'uynok kenpa'ti mo'nigtiona'pakika'nok Diosa oro'omeytaj
mo'nopo'yarea'uyne. Oro'omeytaj ke'nen Nokiręg dakhuapa boyo'ke'uyne.
7 Dakhuea' e'ka' bokkahuea'po "Huadak mo'ęne," mone'po Diosa
huakka' di' mo'ụyne. Huakka' mo'matinepahui'uyne. Konigępo Diosere
o'noeonhuahuika'apone oro'omey ękpọę' o'nigika'ne.
8 Kenda ona'nig buttida ọ'ę. Buttida ọ'ę daka' yanopọępo huaknopọę'eritaj
daka' yamanika'. Huaknopọę'eri daka' o'noknopọępo huadaknanada
kągkike' ighua'da yamanika'. Kenda huadakda ọgkika'po aya'tada huadakda
ọ'neapo kenpa'ti aya'tada on'batihuapokapo.
9 Nama'da batia'pakhue' ka'nike', konig huasegada eapa' batia'pakhue'
ka'nike', adhuea'pane'taj batia'pakonhuahuikahue' ka'nike', Moisésen
hua'ataj dakhuea' tia'pakhue' ka'nike'. Kennayo dakhue'nada ọ'ę.
10 Be'api' nama'da e'manmadika'nayo huaknopọę'eritaj ya'bapoespaka'po
"Onte'ti nama'da manmadikahue' yąę'. Huaknopọę'eritaj poespakahue'
yae'," yana'. Batikhue' ęę'nayo onte'ti "Yabatik," yana'. Batikhue' ęę'nayo
kentaj yaenpo ke'na onte'ti huaknopọę'eriere kupopakhue' kąę'.
11 Konigępo nama'da oknopọępo Diostaj dakhuea' o'ka' i'tinopọę.

Pabloa Titotayo'da ona'uyate.

12 Onte Artemastaj Tíquicotapi' ijta'mona'apoy. Ękyęde'te Nicópolis huakka'
jakyo yatiakti', do'te yatiakti'. Ąyọ Nicópolis juju' huąę'ọk ijika'apoy.
13 Apolostaj kenpa'ti gobiernoen hua'a huanopọę'eri Zenastaj huakka'
yabatihuapok. Kanhua'udhuahue'po kenomeytaj aypopi' huakupepi' katepi'
on'pak yabayokti'.
14 Nog huaknopọę'erien katepi' aypopi' tąęhue' ęę'nayo huaknopọę'eri
huama'buy huadak kanigkike' kenpa'ti kan'bayokike'. Daka'
yamanopọęą'ika'.

Saludos o'manigta'mona'uy Diosa daka' kamagkike' ona'uyate.

15 Ayada iyọ doere ọ'nepo saludos o'manigdikta'mona'ne. Oro'omeyen
huadi'da huaknopọę'eritaj saludos yamana'. Diosa aya' opudomeytaj daka'
kamagkike', ken.

FILEMÓN
Filemóntaj Pabloa o'nigmadoya'uyate.

Filemóntaj Pabloa o'nigmadoya'uyate.

1 Do Pablo ijjey. Cristo Jesústaj ijnigpeika'po Roma aratbuten huabakuda' jakyo ijikay. Do'hued huama'buy Timoteoere ijjepo o'nigmadoya'ne. O'na Filemón huadi'da o'ene, oro'omeyere huadak hua'a huamanbatia'pakeri i'ene.

2 Kenpa'ti Cristotaj huaknopoe'eri o'nen jakyo ogkupopakika', kenomeytaere o'nigmadoya'ne. Kenpa'ti oro'omeyen huaidpo Apiataj Arquipotakon o'nigmadoya'ne. Arquipo konig Cristoen huanaba' oro'ere huadak hua'a o'manbatia'pakika'.

3 Oro'omeyen Apag Diosere Huairi Jesucristoerea opudomeytaj o'matinepahui'po mo'nopo'durugpake'po mo'nopo'noeye'po.

Huaknopoe'eritaj Filemóna di' o'maika'po Huairi Jesústaj daka' oknopoika'ne.

4-5 Diostaj huaknopoe'eri aya'tada on Filemón di' i'maika' kenpa'ti Huairi Jesústaj daka' iknopoika' o'tipee'uypo Diostaj ijtiona'pakpo do'hued Diostaj dakiti yona'ikay.

6 Huairi Jesústaj daka' iknopoika'nok aratbuta 'urua'nanada o'noknopoika' kenpa'ti Cristotaj on'eretpakpo daka' on'nigpeika'. Cristo Jesústaj o'noknopoepo durugda o'neonhuahuika'apo kenpa'ti Diosa daka' mo'nigkika'apone kan'nopoe'po ijmanigtiona'pakikay.

7 Huakka' huaknopoe'eritaj di' i'maepo i'batihuapokika'nok nogiti nogiti daka' Diostaj o'noknopoe. Kenda ijtipeedepo Diostaj nogiti durugda ijjey kenpa'ti nogiti Diosen e'kika'ta' ijpaki.

Konig do'taj oe'uynig, konigti o'nen huanaba' Onésimotaj daka' yae'ti' Pabloa Filemóntaj ona'uyate.

8 Cristoen huata'mona'eri ijjepo "Onésimotaj daka' yae'," ona'dik ee'pi' o'enig'a

9 di' i'maika'nok "E'paknayo Onésimotaj daka' yae'," ona'ne. Do Pablo ijjey. Tone'bokerek ijjepo Jesucristotaj huadak hua'a ijmanmadikika'po oyda huabakuda' jakyo ijikay.

10 "Onésimotaj 'urua'da yae'." Kenda huakka' ijpakpo ona'ne. Iyo huabakuda' jakyo ijjepo Jesucristotaj do'hua e'manmadika'te oknopoe'uynok Onésimo konig do'huedsiponig o'e konig ke'nen huaojonig ijnig'uynok.

11 A'nenda Onésimo o'nen huanaba'a ontaj nigpeehue' e'eada oynayo ontaj kenpa'ti do'taj e'nigpeeta' o'pakika'. Oy Cristotaj huaknopoe'eri o'epo ontaj e'nigpeeta' o'pak.

12 Onte kahue'po ijta'monay. Onésimotaj 'uruteda yaeti'. Konig do'huednopo' o'nigta'mona'nigtaj di'nanada Onésimotaj yae'.

13 Jesucristoen huadak hua'a ijmanbatia'pakika'uynok bokudame'nok huabakuda' jakyo ijjunhuay. On iyo ee'nayo do'taj o'tihuapokika'ayetnig'a iyo ehue' i'enok ontehuapa' o'nen huanaba' Onésimo do'taj be'tihuapokike' do'hua e'pakada

14 "Katihuapoke'po me'tatoe'," onahue' o'uynok kenpa'ti kenta' i'paketpi' onte ijnigta'mona'apoy. Katepi' do'taj nigka'dik me'ene ena'ta' pakhue' o'ene.

15 Diosa o’paknok oy kenpa’ti nogok nogok onere onte’ti Onésimo
o̱’unhuahuika’apo konige̱popi’ ontaj sue’da huapuugte o’bakhua’uyate.
16 O̱’nen huanaba’ i’taeonhuahuika’aponig’a huanaba’yo’da ehue’dik
i’ta̱e̱a̱po. Konig o̱’nen huadi’nanada huama’bueykon i’ta̱e̱a̱po. Do’hued
huama’buy konig i̱jta̱e̱po huakka’ di’ i̱jje̱y. O̱’nanayo Onésimotaj nogi̱ti di’
ya̱e̱’. Ken o̱’nen huanaba’ i’ta̱e̱ nogi̱ti di’ ya̱e̱’. Ken Huairi Jesucristotaj
huaknopo̱e̱’eri huama’buy o̱’e̱nok nogi̱ti di’ ya̱e̱’.
17 Ken Jesucristotaj oro’ onokteyo’ oknopo̱e̱po konig do’taj daka’ be’ika’nig
konigti Onésimotaj daka’ yae’.
18 Ontaj a’nenda Onésimo dakhuea’ eka’nayo dehuea’ e̱e̱’nayopi’ do’hua
o’yokapone.
19 Do Pabloa huaba’a o’nigmadoya’ne. Kenda Onésimo dehuea’ o̱’e̱po
ontaj o’yokapone. Jesucristoen huadak hua’a ontaj ona’uynok iknopo̱e̱po
Diosere i’noeonhuahuika’apo. Konige̱po do’taj dehuea’ o̱’e̱ne. Kenda on
i’nopo̱i̱ka’nok onahue’dik o̱’e̱ne.
20 E̱e̱’, eg’ do Huairi Jesústaj yoknopo̱e̱po do kanopo’durugpake’po hua-
knopo̱e̱’eri huama’buy i̱’e̱po Onésimotaj daka’ yade’ti’.
21 Kenda ona’nig i’nigpe̱e̱a̱pone daka’ ijnopo̱e̱po o’nigmadoya’ne. Kenpa’ti
nogi̱ti menigka’ ena’nayo o’nigka’apone daka’ ijnopo̱e̱y.
22 Onésimotaj ee’te kenpa’ti do’taj o̱’nen jakyo adkorepen huatay daka’
menigkati’. Do’tehuapa’ on’tiona’pakika’nok Diosa me’o̱ro̱kapetpi’.
Ijjo̱ro̱kpo opudomeytaj huahua’dik i̱jje̱a̱petpi’.

Saludos on’manigdikta’mona’po kenpa’ti Huairi Jesucristo daka’ kan’maike’po.

23 Epafras Cristo Jesústaj oknopo̱e̱nok kenpa’ti o’nigpe̱i̱ka’nok doere
huabakuda̱’ jakyo o̱’e̱po opudomeytaj saludos o’manigdikta’mona’.
24 Marcos Aristarcoere Demasere Lucasere doere huadak hua’a
on’manbatia’pakika’ saludos o’manigdikta’mona’.
25 Oro’omeyen Huairi Jesucristoa opudomeytaj daka’ kamanike’, ken.

LA CARTA A LOS HEBREOS
Hebreo aratbut huaknopo̱e̱'eritaj o'manigmadoya'uyate.

Diosa Huasi'potaj mo'mata'mona'po oro'omeytaj mona'uyne.

1 A'nennada oro'omey Israel aratbuten adhuea'pane' o̱'nuyate. Diosen huamanbatia'pakeri Israel aratbut o̱'nepo adhuea'pane'taj on'manbatia'pakika'po onte'ti onte'ti Diosen hua'a on'manbatia'pakika'uyate. Huamanbatia'pakeritaj Diosa o'manopo̱e̱a̱'po nogda nogda o'manopo̱e̱a̱'po konig e'bayorokte o'manopo̱e̱a̱'po Diosen huata'moneria o'manopo̱e̱a̱'po Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo̱e̱a̱'uyate.
2 Oynayo kene'hua̱ya̱' huame'noe o̱'e̱. Oro'omeytaj Diosen Huasi'poa Diosen hua'a Diosa o'paknok mo'nigbatia'pakuyne. Diosa o'paknok Diosen Huasi'poa aya'da o'ka'po huadari, niokpo, siokpo, puug, aratbutkon aya'da o'ka'uyate. Huasi'potaj kamato̱ike'po aya'da Diosa o'yokuyate.
3 Dios huakjeytone'onig o̱'e̱po 'urua'nanada o̱'e̱. Diosen Huasi'po konig Dios eynanada senognanada o̱'e̱po, konig Dios o̱'i̱ka' o'manopo̱e̱a̱'ika'. Diosen Huasi'po aya'tada o'manika'nok aya'ada niokpo siokpo puug aratbut nigpe̱ika'dik o̱'ne. Teya'da o'mato̱ika. Ken Diosen Huasi'po oro'omeyen dakhuea' e'ka' kabakkahue'po hue̱ypa cruzte o'manigbueydepo kurudyo̱ Diosere Dios huahuadte o'huadika'po, Diosere aya'tada o'mana'ika'.

Diosen huata'moneritaj sue'da o'pakika'. Ke'nen huasi'potanayo diga̱'nanada o'pakika'.

4 Ke'nen Huasi'potaj Diosa diga̱'nanada di' o̱'i̱ka'. Diosere o'huadika'. Do'hued Huasi'po 'uru'dikda o̱'i̱ka' Diosa oa'uyate. Diosen huata'moneritanayo digiti pakhue' o̱'e̱.
5 Do'hued Huasi'po i̱'e̱nok e'bueyte oyda ijnoyhuaday. Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' manahue' o̱'u̱yate. Diosen Huasi'potanayo kenda ona'uyate.
Ke'nen Apag i̱jje̱y. Ken do'hued Huasi'po o̱'e̱.
Diosen huata'moneritaj Diosa kenpa' tia'pakhue' o̱'u̱yate. Diosen Huasi'potanayo kenda Diosa o'tia'pakuyate.
6 Nogok Diosen Huasi'potaj in huadariyo aratbutte e'totiakuyte
Diosen Huakkuruerisi'po huadakda o̱'e̱. 'Urunanada o̱'e̱. Kenda aya' Diosen huata'moneria kan'batia'pakike'. Diosa o'mana'uyate.
7 Diosen huata'moneritaj Diosa o'tia'pakpo:
Do'hued huata'moneri i̱da huahua'eri o̱'ne. Konig bapoka i̱da o'hua'ika'nig konigti i̱da on'hua'ika'. Konig o̱jbed i̱da o'kotika'nig konigti huata'moneri huanaba' i̱dada on'hua'ika'. Diosa oa'uy.
8 Diosen Huasi'potanayo o'tia'pakpo:
Konig gobierno huairia i'mata'mona'ika'apo, Dios. Huairi i̱'unhuahuika'po batikhue'da i̱'unhuahuika'apone. Gobierno huairi i̱'i̱ka'po buttida i'manika'.
9 Huadak e'kikata' ijpakika'nig kenpa'ti huadakda i̱ji̱ka'nig huakka'da i'pak. Dakhuea' e'ka' pakhue' i̱ji̱ka'nig o̱'nakon pakhue' i̱'i̱ka'. Konige̱po ontaj huakka'da ijdurugpakay. O̱'nen huadi'taj sue'pi' durugda ijmadurugpakay. Kenda Huasi'potaj Diosa ona'uyate.
10 Onte'ti Huasi'potaj Diosa ona'po:

Ọ'na Huairi i'ika'po, huadari i'ka'uyate. A'nennanada huakkuru huadari
i'ka'uyate. Kurud huaẹ'erikon i'ka'uyate. Puug, niokpo siokpo aya'da
i'ka'uyate.
11 Huadari, puug, niokpo, siokpo ehue'da ọ'ẹapo. Ọ'na do'hued Huasi'ponayo
kenpa'da bueyhue' i'ẹpo i'noeonhuahuika'apo. Huadari, puug, niokpo,
siokpo o'tone'pakapo. Konig yudtaj o'tone'pak. Konigti huadari kurudyọ
huaẹ'eri o'tone'pakapo.
12 Konig yudta'tone' o'maenika'po huabo yudtaj o'bae'ika'. Konigti
huadari kurudere e'tone'pakde'te o'maenapo. Huabo o'baeapo. Onnayo
tone'pakhue' i'ẹpo kenpa'da bueyhue' i'ẹpo i'noeonhuahuika'apo.
Diosa Huasi'potaj ona'po, a'nennada Apagba'te ona'uyate.
13 Doere da'kopen be'huad. Doere mo'manika'. Ontaj oknopọẹhue' huaẹ'eri
kenpa'ti dakhuea' huaka'eri konig ọ'nen taka' huamagkika'eri onte'ti
on'taj nigpeika'dik ọ'neapo.
Diosen huata'moneritaj kenpa' Diosa manahue' ọ'ẹ'uynig'a ke'nen
Huasi'potayo'da ona'uyate.
14 Diosen huata'moneri aya'ada Diosen huanaba' ọ'ne. Konig nokireg ọ'ne.
Katepi' Diosa o'paknok o'nigkika'. Cristoen huaknopọẹ'eritaj huabati-
huapokika'eri ọ'ne. Kan'batihuapokike'po Diosa o'mata'mona'ika'. Cristoen
huaknopọẹ'eritaj Diosa o'manopo'yarea'ika'po o'manoeanhuahuika'nok
huaknopọẹ'eriomeytaj Diosen huata'moneria on'batihuapokika'. Ken
Diosen huata'moneria sue'da tey ọ'nepo, sue'da huadak ọ'ne. Diosen
Huasi'ponayo teynanada aya'da o'matoika'po 'urunanada ọ'ika'.

2

Aya'tada kamanopo'yare'po kamanoeanhuahuike'po Diosen Huasi'poa kurudyạ' mo'nighuarakuyate, mo'nigbuey'uyate, mo'nignoyhuaduyate. Konigẹpo batikhue'ada daka' mo'noknopọika' daka' mon'nigpẹika'.

1 Cristo Diosen Huasi'po ọ'ẹnok huaboro' huairitone' ọ'ẹnok teyda
huairitone' ọ'ẹnok konigẹpo Cristoen huadak hua'a daka' peika'dik
ọ'ẹne. Oro'omey huaknopọẹ'eri nogiti nogiti nigpeika'dik ọ'ẹne. Daka'
oknopọika'dik ọ'ẹne. Huakka'da nogiti nogiti oknopọika'dik ọ'ẹne.
Jesucristotaj moknopọẹpo sigda sigpi' okbatikhue' mo'ne. Kenpa'ti
mo'nigpeika'po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. Mo'deretpakpo Cristoen
huadak hua'a nogiti nogiti mon'nigpeika'.
2 Diosen huata'moneria Diosen buttida hua'a on'manika'uyate. Aya'
aratbuta bepi' nigpẹẹhue' ọ'nenok castiga o'magkika'uyate Diosa.
Nigpẹẹhue' huaẹ'eritaj Diosa castiga ọgka'dik ọ'ẹpo o'magkika'uyate.
3 Oro'omeytaj Diosa castiga ọgkahue' mokẹ'po Diosen Huasi'po pai'da
o'nopo'ẹpo mo'nigbuey'uyate. Konigẹpo oro'omeyen dakhuea' e'ka'
okkahuea'dik mo'ẹpo, nopo'yarea'dik mo'ẹpo, Diosere noeanhuahuika'dik
mo'ẹne. Huairi Jesucristo huakkuru kenda huadak hua'a o'mana'uyate.
Nogomey on'pẹẹdepo buttida oa' daka' on'nopọẹpo buttida hua'a
oro'omeytaj mona'uyne. Konigẹpo kenda Diosa mo'nigka'uyate,
okkahuehue'dik mo'ẹpo, Jesucristotaj oknopọẹpo okbatikhue'dik mo'nika'.
4 Jesucristoa a'manopo'yareaya'po mo'nigbuey'uyate,
mo'nignoyhuaduyate kurudyọ Diosere o'noeonhuahuika'apo. Diosa
o'pakpo o'manopọẹạ'uyate. Kenda huadak hua'a Jesucristotaj buttida
hua'a e'manopọẹạ'ta' o'pakpo Diosa 'urua'da o'kika'uyate, konig Diosayo'da
ka'tepi' ka'dik ọ'ẹpo o'ka'uyate. Kenpa'ti buttida hua'a ọ'ẹ kan'manopọẹ'po
Diosa dakhue'taj o'bayarea'uyate. E'bueytakon o'manoyhuadạ'uyate.

Kenpa'ti buttida hua'a o̱'e̱ kan'manopo̱e̱'po, Diosa o'pakpo huaknopo̱e̱'eritaj o'manopo'to̱e̱po Diosen Nokire̱ga̱ o'manopo'to̱e̱'uyate. Konige̱po ken huadak hua'a buttida hua'a o̱'e̱a̱' oro'omey huaknopo̱e̱'eri o'nopo̱e̱ne. Konige̱po kenda Diosa mo'nigka'po, huadak hua'ataj okkahuehue'dik oro'omey o̱'e̱po, huakka' bo'pakpo Huairi Jesucristotaj moknopo̱e̱po mon'nigpe̱ika'.

Diosen Huasi'po kurudyo̱ o̱'i̱ka'po nogok huabokerek Diosa o'si'poka'uyate Jesús.

5 Nogok monig o̱'e̱a̱po o'nona'apoy. Huabokerek konig huairia aya'tada on'mana'ika'apo. In huadariyo Diosen huata'monerinayo konig huairia manahue' o̱'neapo.

6 Huabokereka aya'tada on'mana'apo, konig huairia aya'tada on'mana'apo. Kenda Apagba'te Davida Diostaj ona'po:

Oro'omey aratbut suhuigda e̱e̱'pi' konig ehue'da e̱e̱'pi' oro'taj Dios mo'tinopo̱ika'po, bo'tihuapokika'ne. Oro'omeynayo bueydik e̱e̱'pi' oro'omeytaj mo'timepu'kepo 'urua'da mogkika'ne.

7 Sue'da huabayok e̱'unhuahuika'te huabokereka toteda huadariyo o̱'nedepo, kenoka' Diosen huata'monerinayo bueyhue'dik o̱'nepo, kurudyo̱ Diosere o̱'nika'. Nogok aratbuttaj 'urua'da mogka'apo, Diosa. Aratbut Diosere 'urunanada o̱'neonhuahuika'apo.

8 O̱'na Dios i'paknok aratbut huairi o̱'neapo. Aya'tada on'mana'apo. Diostaj Davida ona'uyate. Diosbate ona'uyate.

Dapita' aya'ada nigpe̱ika'dik o̱'neapo. Huabokerektaj aya'ada manigpe̱ika'dik o̱'neapo. Oynayo huabokerektaj aya'ada nigpe̱ikahued o̱'ne.

9 Sue'da huabayoktemon huabokerek Diosa o'si'poe̱a̱'uyate. Kuruderi e̱'e̱a̱da aratbutada Jesús o'si'poe̱'uyate. Diosa o'paknok sue'da huabayoktemon hua̱so̱'da Jesús o'noikame'po kenoka' sue'pi' huairimon o̱'unhuahua'po Diosen huata'monerinayo teymon o̱'nuyate. Apag Dios aya' aratbuttaj di' mo'maepo mo'matinepahui'po Diosa o'paknok Jesús pai'da o'nopo'e̱po aya'tada aratbuttaj o'manigbuey'uyate. Konige̱po konig 'urunanada Huairi Diosa Jesústaj kurudyo̱ o'tobehuikpo Diosyo o'tobehuikuyate. 'Urunanada Dios Huairi o̱'e̱a̱'.

10 Diosa aya'da o'ka'uyate. Aya'ada Diostehuapa' o̱'nigunhuahuika'apo. Aya'tada Diosa o'matoeonhuahuika'po. Huakka' aratbuttaj ka-manopo'yare'po Jesús pai'da nignopoe̱'dik o̱'e̱a̱po, Diosa o'nopo̱e̱'uyate. Konige̱po Jesús aya'tada pai'da o'manignopo'e̱depo aya' Diosa ena' o'ka'depo o'kuhuituy. Konige̱po Jesús huakkurueri huamanopo'yarea'eri huakka'tada dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'nok Diosensi'po o̱'nepo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

11 Oro'omeyen Huairi Jesucristoa pai'da o'manignopo'e̱po o'manigbuey'uypo oro'omeyen dakhuea' e'ka' bokkahuea'ne. Kenpa'ti huadak e'kika' bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti Diostayo'da e'nigpe̱ikataj bo'tihuapokika'ne. Konige̱po "Do'hued huama'buy mo'ta̱e̱ne." "Do'hued huaidpo mo'ta̱e̱ne." Huairi Jesucristoa birahue'ada ona'dik mo'e̱ne.

12 Diosba'te Jesucristoa oa'po:

Ontaj Dios do'hued huama'buytaj ijbaknopo̱e̱a̱'apoy. Huaknopo̱e̱'eri e̱gkupopakte do'hued huama'buyere o'batadi'keapoy. Dios 'uruda o̱'e̱ o'batadi'keapoy. Jesucristoa ona'uyate.

13 Kenpa'ti oa'po:

Diostaj daka' yoknopo̱e̱y. Jesucristoa huama'buyere oa'.

Onte'ti oa'po:
Diosensi'po huaknopoe'eri kamatoe'po Diosa me'bayokuyne. Ijmatoika'po huama'buyere ijjey. Jesucristoa oa'uyate.
Ken "Huaknopoe'eri do'hued huama'buy me'taene." Jesúsa birahue'ada ona'dik mo'ene. O'nopoene.
14 Oro'omey huaknopoe'eri Diosensi'poda huaenere mimiere o'toene. Jesús konigti huasoʼda oʼepo huaenere mimiere oʼtouyate. A'manigbueyya'po huasoʼda o'si'poe'uyate. Jesúsa o'manigbuey'uypo huabueyada toto' huabatiarakeritaj ogka'nok onte'ti barakhue'dik oʼeapo.
15-16 Be'api' aratbut e'bueytaj o'nokme'pukonhuahuika'. Jesúsa o'manigbuey'uynok aya'ada e'bueytaj okme'pukhue'dik oʼneapo. Abrahamkudaken huayayo huaknopoe'eriomeya e'bueytaj okme'pukhue'dik oʼneapo. Abrahamen huayayo huaknopoe'eriomeytaj dakhuea' e'ka' kamanopo'yare'po Jesucristo kurudya' o'tiakuyate. Diosen huata'moneritaj kabatihuapoke'po Jesucristo tiakhue' oʼuyate.
17 Abrahamen huayayo Israel aratbut oʼnika'po Jesúskon Israel aratbuten 'uru sacerdote huanigtiona'pakika'eri a'eayaʼpo konigsoʼti oʼuyate. Konig Diostaj 'urua'da huanigpeika'eri sacerdote huairi oʼea'uyate. Konig aratbuttaj 'urua'da huamatinepahui'eri sacerdote huairi oʼea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka a'bakkahueaya'po Jesús konigti Israel aratbut e'dik oʼuyate.
18 Diostaj nigpeehue' yae' toto'a nama'da enae'ted Jesús pai'da o'nopoe'uyate. Diostaj Jesúsa o'nigpeika'uyate. Konigepo oy aya' oro'omeytaj huadak e'kika' tihuapokdik mo'ika'ne. "Dakhuea' yaka'. Diostaj oknopoehue' yae'. Nigpeehue' yae'." Toto'a oro'omeytaj nama'da ena'te Jesúsa dakhuea' kahue' ka'ne'po bo'tihuapokapone. Onte'ti Diostaj nigpee'dik oʼeapone.

3

Jesús 'urunanada oʼe. Huakhuairi oʼe. Diosa Jesústaj huakka'da o'pakika'. Moisésnayo sue'da huairi oʼuyate. Moisé́staj sue'da o'pak Diosa.

1 Kurudya' Apag Diosa Jesucristotaj mo'nigta'mona'uyate. Jesús oro'omeyen sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eritaj mo'nigta'mona'uyate. Kenda mo'nopoepo Jesústaj daka' yanoknopoika', egomey. Opudomeytaj Diosa mo'baktie'ea'uynok Diosenyo'da mo'ika'po Diostayo'da mo'nigpeika'.
2 Jesús Diostaj daka' o'nigpeika'uyate. Konig Diosen huamanigtiona'pakika'eri huairi Diosa oktie'ea'uyatenok Diostaj o'nigpeika'uyate Jesúsa. Moisésakon Diostaj o'nigpeika'po Diosen aratbuttaj daka' o'manmadikika'uyate.
3-4 Apag Diosa aya'tada o'ka'uyate. Jesucristoerea aya'tada o'ka'uyate. Jesúsnayo 'urunanada oʼe. Diosen aya'tada o'ka'uyate. Huakhuairida oʼe. 'Urunanada oʼe, tia'pakdik oʼika'ne. Moisésnayo sue'da huairi oʼuyate oknopoika'ne. Jesúsen huaknopoe'eritaj Jesúsa dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'po aratbut Diosensi'po o'kika'. Moisésnayo aratbutda oʼepo Diosen huanaba'da oʼuyate.
5 Moisés Diosen huanaba' oʼuyate. Diosen aratbuttaj daka' o'mana'ika'uyate. Kenda Diosa aratbuttaj ya'manapet Moisésa o'mana'ika'uyate.
6 Jesucristonayo Diosen Huasi'po oʼepo aya'tada Diosen aratbuttaj huamatoe'eri oʼepo, daka' o'manika'. Oro'omey hueretda Diosensi'po oʼepo daka'

Jesucristotaj oknopoika'po oknopoebatikhue'da oknopoika'ne. Diosyo kurudyo ahuay' o'nopoepo o'durugpaki.

Diosen aratbut Diostaj daka' e'noknopoika'nayo akma'pie'onhuahuaya'po Diosenbayo kuddik o'neapo. Diosa o'mana'uyate.

7 In Apagba'te Diosen Nokireega oa'po:

Oyda Diostaj daka' yan'peika'.

8 A'nenda sue'da aratbut e'ika'yo judío aratbuta onte'ti e'nigpeikata' pakhue' o'nuyate. Huanopoya'da Diostaj pakhue' o'nuyate. Diosa castiga ogkahue' mo'eapone nama'da on'nopoe'uyate. Konig ogkika'uynig kahue' yanika'.

9 Huadaribatone'yo aratbut bahue'yo cuarenta huabayok e'unhuahuika'te opudomeyen adhuea'pane' o'nunhuahuika'uyate. Kenomeytaj ijbatohua'ika'uy. Ijbatihuapokika'uy. Aypo ijbayokonhuahuika'uy. Kenda ijkadhuahuika'uy adhuea'pane' nama'da en'tiahuayonhuahuika'uypi' do'taj nigpeehue' o'nunhuahuika'uyate. Diosa castiga ogkahue' mo'eapet nama'da on'nopoika'po dakhuea' mogkika'uyate.

10 Konigepo adhuea'pane'taj diga'da ijbahuadiay'uy. Kenomeytaj "Nama'da mo'nopoika'ne. Do'taj oknopoehue' mo'unhuahuika'ne. Do'taj e'nigpeeta' pakhue' mo'ika'ne." A'nennada ijmana'uy.

11 "Doere akma'pie'unhuahuikaya'po do'hued huadaribayo bakudhue' ya'neapet." Opudomeyen adhuea'pane'taj ijbahuadiaypo buttida ijjay ijmana'uy. Apagba'te Diosen Nokireega oa'uyate.

12 Keyoj keyoj, egomey pogomey. Huanopoada dakhuea' nopoehue' yanika'. Dios o'noika'. Diostaj moknopoepo batikhue'da yanika'. Daka' yanoknopoeonhuahuika'.

13 Aya'me'noeda huayahuaya yan'maboroay. "Dios huadakda o'enok daka' yanoknopoika'. Huadakada yag'kika'po yan'nigpeonhuaahuika'." Huayahuaya yan'maboroayikati'. Be'api' dakhuea' kahue' ka'ne'. Be'api' o'noknopoika'nig okbatikhue' ka'ne'. Huayahuaya daka' yan'maboroayikati'.

14 Jesucristotaj huakkurudamon' oknopoe'uypo daka' oknopoika'uy. Kene'huaya' huame'noete Jesucristotaj daka' oknopoeonhuahuika'po Jesucristoere durugda o'noeonhuahuika'apoy.

15 Ken Apagba' oa'po:

Oyda Diostaj yan'peee'. "Ontaj nigpeehue' ijjeapoy, Dios." Onahue' yanika'. "Diostaj oknopoehue' ijjeapoy." Huanopoya' nopoehue' yanika'. Opudomeyen adhuea'pane' Israel aratbutda o'nepo do'taj Diostaj moknopoebatikuyate. Onte'ti onte'ti adhuea'pane' do'taj Diostaj nigpeehue' o'nika'po dakhue' ogkika'uyate. Konig kenomey ogkika'uynig konigti kikahue' yanika'. Diosa oa'uyate.

16 Huakka'ada adhuea'pane'a nama'da Diostaj on'peee'uyate. O'noknopoebatikuyate. Diostaj nigpeehue' o'nika'uyate. Israel aratbut o'nuyate. A'nenda Egipto huadaribayo Egipto aratbuten huanaba' o'nika'uyate. Pai'nanada o'nika'uyate. Moisésa Diostaj o'nigpeepo o'makmatorokuyate. Aya'tada o'bakbatohua'uyate.

17 Kenomey Israel aratbut cuarenta huabayok huadaribayo ohueybahue'yo o'neonhuahuika'po, Diostaj nigpeehue' o'neonhuahuika'po, dakhuea' ogkadhuahuika'uynok Diosa cuarenta huabayok o'bahuadiayika'po kenomey Israel aratbuttaj o'bahuadiayika'uynok huadariba serenya'da on'mabuey'uyate.

18 Huanigpe̱e̱hue' hua̱ika'eritaj "Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo bahuahue' mo'i̱kapone." Diosa buttida ijjay o'mana'uyate. Konige̱po huadariba se̱renya̱'da on'mabuey'uyate.
19 Israel aratbut Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'nika'uypo Canán huadaribayo huahue'dik o̱'nuyate. Canányo akma'pi̱e̱'unhuahuikaya'po huahue'dik o̱'nuyate.

4

1 Ken "Do'hued aratbut do'taj huaknopo̱e̱'eri o̱'nepo doere o'nokma'pi̱e̱'anhuahuika'apone. Doere on'noeonhuahuika'apone." Diosa mona'uynig oytion konigti mona'ne. Sue'da huaknopo̱e̱'eripi' nama'da ya̱gka'apetpi' Diostaj o'noknopo̱e̱batikapetpi' Diosyo huahue' o̱'neapo. Oro'omey aya'ada Diosere akma'pi̱e̱'unhuahuikaya'po kenpa'ti a'noeonhuahuikaya'po 'urua'da mo'noknopo̱i̱ka'. Daka' mon'nigpe̱i̱ka'. Oknopo̱i̱ka'po okbatikhue'dik mo'ne.
2 Huadak hua'a Diosere kurudyo̱ mo'noeonhuahuika'apone. Durugda mo'eonhuahuika'apone. Oro'omeytakon Diosa mona'uyne. Israel aratbutnayo huadak hua'ataj e'pe̱e̱a̱da nigpe̱e̱hue' o̱'nika'uyate. Konige̱po on'mabueypo Diosenbayo Canányo huahue' o̱'nuyate.
3-6 Oro'omey huaknopo̱e̱'eri kurudyo̱ Diosere durugda o̱'eonhuahuika'apoy. Adhuea'pane'nayo oknopo̱e̱hue' o̱'nepo Diosyo huahue'dik o̱'neapo.

Do'hued huadaribayo Canán huadaribayo doere jakmapi̱e̱'onhuahuikaya'po huahue' mo'i̱ka'apone. Buttida ijjay. Diosa o'bahuadiaypo o'mana'uyate. Adhuea'pane' oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj o'mana'uyate.

Diosanayo a'nennada aya'da o'ka'uydepo huadari kurudere o'ka'uydepo onte'ti kahue' o̱'e̱po durugnanada okmapi̱e̱'onhuahua'uyate.

Aya'da o'ka'depo siete huame'noete okmapi̱e̱'uyate. Diosba'a oa'po, kenpa'ti nogkorepen doere okmapi̱e̱'onhuahuikahue' o̱'neapo. Diosa oa'uyate.

Israel adhuea'pane' a'nennada Diosen huadak hua'a on'pe̱e̱nig'a, nogok nogok on'pe̱e̱batikpo nigpe̱e̱hue' o̱'nika'uyate. Konige̱po Diosere okmapi̱e̱hue' o̱'nuyate. Oro'omeytanayo kenpa'ti nogomeytanayo Diosere ekmapiunhuahuika'ta' Diosa o'pak.
7 Konige̱po, oyme'noete men'pe̱e̱de': Oyme'noete men'nigpe̱e̱', ekmapiunhuahuikata' ijpaki. Diosa oro'taj mona'ne:

Oyme'noe Diosen hua'ataj e'pe̱e̱'nayo "Diostaj nigpe̱e̱hue' i̱jje̱a̱poy. Diostaj oknopo̱e̱hue' i̱jje̱a̱poy," huanopoada ahue' yane'.

Nogok huakka' huabayok o'pokonhuahuika'po Davida Apagba'te oa'uyate.
8 Josué a'nennada o̱'e̱po David si'poe̱hued o̱'u̱y. Huairi o̱'e̱po Israel aratbuttaj Diosenbayo Canánbayo o'batohua'uynig'a Israel aratbut Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po okmapiunhuahuahue' o̱'nuyate. Konige̱po "nogok doere do'hued aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo." Diosa nogomeytaj o'mana'uyate.
9 Konige̱po Diosere Diosen aratbut durugteda o'nokmapiunhuahuika'apo.
10 Diosa aya'da o'ka'depo durugteda okmapieonhuahuika'. Konigti Diostaj huaknopo̱e̱'eri on'nigpe̱e̱po Diosen o̱gkika'depo Diosere durugteda o'nokma'piunhuahuika'apo.
11 Konige̱po Diosere durugteda akmapiunhuahuikaya'po huakka' mo'deretpakpo Diosenba'taj daka' mo'noknopo̱i̱ka'po mon'nigpeonhuahuika'. Batikhue'da daka' mon'nigpeonhuahuika'. Konig Israel aratbut oknopo̱e̱hue' o̱'nika'uynig konigti kikahue' mo'ne.

12 Dios teynanada o̱'e̱po o'noika'po Diosen hua'akon teynanada o̱'e̱po
manoeanhuahuika'dik o̱'e̱. Oy Diosa i̱ghua'da mona'nok nigpe̱i̱ka'dik mo'ne.
Diosen hua'a konig siro igku'etnanada o̱'e̱po oktegdik mo'e̱ne. Diosen
hua'a konig siro igku'etnanada huanopoya'da a'dik mo'i̱ka'po nama'da
e'nopo̱e̱'nayo Diosen hua'a mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne. Nama'da e'eretpaknayo
mo'nopo̱e̱a̱'ika'ne.
13 Diosere durugda a'noeonhuahuikaya'po Diostaj mo'deretpakika'
mon'nigpe̱i̱ka' Diostaj engañ*a* ka'dik o̱'e̱y, nopo̱e̱hue' mo'nika'. Oro'omey
huanopoya'da o'nopo̱i̱ka'nig aya'da Diosa moknokotika'ne. Oro'omey
katetapi' e'eretpaknayopi' Diosa moknopo̱e̱ne. Diosa huamanoea'eri o̱'e̱po
aya'da o'nopo̱i̱ka'. Konige̱po Diostaj mo'deretpakpo daka' mon'nigpe̱i̱ka'.

Sacerdote Huairitone' Huamanigtiona'pakika'eri Jesús o̱'e̱.

14 Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱. Oro'omeyen sacerdote huairitone' huamanig-
tiona'pakika'eri Jesús o̱'e̱. Huairitone' oro'omeyen o̱'e̱. Diosyo o'hua'uyate.
Diosere o̱'i̱ka'. Konige̱po Jesús*taj* daka' mo'noknopo̱i̱ka'. Batikhue'ada
'urua'da mo'noknopo̱i̱ka'.
15 Oro'omey hua̱so̱' o̱'e̱po dakhue' e̱'dik o̱'e̱ne. Kenpa'ti dakhuea'
ka'dik o̱'e̱ne. Jesús oro'omeyen sacerdote huairitone' konigti hua̱so̱ o̱'e̱po
toto'a dakhuea' yaka' enika'tada dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'uyate. Konige̱po
Jesús oro'omeytaj mo'tinepahuika'po dakhuea' kikahue' ka'nike'po
bo'tihuapokika'ne.
16 Jesús*a* mo'tinepahuika'nok kenpa'ti e'tihuapokta' bo'pakika'nok
me'pukhue' mo'nepo Dios Huairitaj daka' mon'tiona'pakika'. Oro'taj
mo'tinepahui'po oro' e'tiona'pakte Diosa bo'tihuapokapone.

5

1 Aya'da sacerdote huairi huamanigtiona'pakeritaj Diosa
o'baktie'ea'ika'uyate. Huabokerektayo' o'baktie'ea'uyate. Aratbuttaj
kan'manigtiona'pake'po o'baktie'ea'uyate. Kenpa'ti aratbuten dakhuea'
e'ka' castiga magkahue' kamae'po 'uhua kan'nigbatiarakike'po sacerdote
huairitaj Diosa o'baktie'ea'ika'uyate.
2 Konig aratbut dakhuea' o̱gkika' sacerdote kenpa'ti dakhuea'
kika'dik o̱'nika'uy. Konige̱po nopo̱e̱hue' dakhuea' huaka'eritaj 'uhua
nigbatiarakika'dik o̱'nika'uy.
3 Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po 'uhuataj
manigbatiarakika'dik o̱'nika'uyate. Sacerdote kenpa'ti dakhuea' o̱gkika'po
huata'da dakhuea' e'ka' 'uhuataj nigarakdik o̱'nika'uyate.
4 Be'api' sacerdote huairi e'yahueta' e'pakada yahuehue'dik o̱'ne. Diosa
ektie'ea'nayo sacerdote huairi e̱'dik o̱'nika'. Aarón Israel aratbuten huakku-
ruda sacerdote huairi o̱'u̱yate. Konigti Diosa Aaró*ntaj* oktie'ea'uyate.
5 Kenpa'ti Jesucristo huata'da e'pakada sacerdote huairi yahuehue'da
o̱'u̱yate. Diosa o'pakpo Jesucristo sacerdote huairi oktie'ea'uyate.
Do'hued Huasi'po i̱'e̱ne. Oyda ijnoyhuada̱'po. Doere Huairitone'
o'yahueapone.
Diosa Huasi'potaj ona'uyate.
6 Nogyo̱ Apagba'te,
A'nennada Melquisedec huairi o̱'u̱yate. Diosa sacerdote o'yahuea'uynok
Melquisedec Diosen sacerdote o̱'eonhuahuika'. Ontaj konigti sacer-
dote ka̱e̱'po oktie'ea'ne. Sacerdote i̱'eonhuahuika'apo, sion.
Diosa Huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

7 Jesucristo indariyo o'noika'po Diostaj o'tiona'pakpo, "Pai'da i'nopo'ẹpo
bueyhue'dik yạẹti', sion. Do'taj e'paknayo menati', Dios. Do konig ijpaknig-
nayo kahue' ịjjẹạpoy. Konig on i'paknig ijka'apoy, pag." Jesúsa 'utta'da
o'okoypo o'tiona'pakuyate. Huakka'da o'huikpo o'tiona'pakuyate. Diostaj
o'nigpẹika'nok Diosa Jesústaj o'pẹẹ'uyate.
8 Hueretda Diosen Huasi'po ẹ'ẹạda pai'nanada o'nopo'ẹpo nogịti nogịti
Diostaj o'nigpẹika'uyate.
9 Diostaj aya'da o'nigpẹika'depo kurudyọ o'hua'depo huanigpẹika'erien
dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'yahuepo ọ'eonhuahuika'apo.
Huanigpẹika'eritaj o'manopo'yarika'apo.
10 Huamanopo'yarea'eri ọ'ẹnok Jesús sacerdote huairi kạẹ'po
oktie'ea'uyate Diosa. Konig Melquisedec Diosen sacerdote huairi
huamanigtiona'pakika'eri ọ'eonhuahuika'uynig. Jesucristo sacerdote
huamanigtiona'pakika'eri huairi konigti ọ'eonhuahuika'apo.

Jesucristotaj eknopọẹbatiknayo pai'da mo'ẹạpone.

11 Jesucristo Diostaj huamanigtiona'pakika'eri konig ọ'ịka' huakka'
e'manmadika'ta' ijpaknig'a opudomeynayo ijhue'ta'nada mo'nopoenka'nok
daka'nanada manmadika'dik ịjjẹy.
12-13 A'nennada huaboa'da mo'nopo'koreapo Jesucristotaj
moknopọẹ'uyate. Huakka' huabayok Jesúsen huadak hua'a
mo'peunhuahua'de'uynig'a sigdamon mo'nopọẹne. Konig hua-
manmadika'eri ẹ'dik ẹ'ẹạda ehue' mo'ẹne. Sigdamon mo'nopọẹne.
Opudomeytaj konig huakkuru Jesucristoen huadak hua'a huamanmadika'
onte'ti manmadika'dik ọ'ẹy. Nog Diosen 'urua'da e'manmadika'
oknopoenkahue'dik mo'ẹne. Opudomey konig yọbed huaknopọẹ'eri mo'ẹne.
Yọbed aypo bapehue'dik ọ'ịka'. On'huẹyo'da on'minogika'. Opudomey konig
yọbed huaminogonhuahuika'eri mo'ẹne. On'huẹ konig Jesucristoen huadak
hua'a huakkuru huamanmadika' ọ'ẹ. Kenyo'da moknopọẹdene. Sigda
moknopọẹdene. Konig yọbedọnig huaknopọẹ'eri mo'ịka'. Nogda nogda
Cristoen huamanmadika' nopọẹhue' mo'ẹne. Huadakda e'kika' nopọẹhue'
mo'ẹne.
14 Aratbut ọg'kerekdepo aypo kenpa'ti huaen on'bapika'. Konigti
Cristotaj huaknopọẹ'eri nogịti nogịti eknopọịka'nayo, nogịti nogịti huadak
e'kika'nayo, kenpa'ti nogịti nogịti dakhuea' kikahue' ẹẹ'nayo nogịti nogịti
huadak huamanmadika' daka' nopoenka'dik ọ'nika'apo.

6

1 Konigẹpo Jesucristotaj nogịti nogịti e'manmadika'ta' on'tipakne.
Opudomey nogịti nogịti eknopọẹạta' on'tipakne. Nogịti nogịti Diostaj
e'nigpẹạ'ịkata' on'tipakne. Huakkuruda e'manmadika' mo'nopọẹdepo,
"Dakhuea' e'kika'taj Diostaj nopo'korea'dik mo'ẹne." "Jesústaj oknopọịka'dik
mo'ẹne." Kenda moknopọẹdenok onte'ti manmadikahue'dik ọ'neapone.
2 Kenpa'ti "Jesucristotaj moknopọẹdepo bautiza ọgka'dik mo'ẹne."
"Huaknopọẹ'erien huairi kạẹ'po yan'tibata'tepo yan'tiona'pak." "Nogok
aya' e'bueyte Diosa o'manoyhuadạ'apo." "Dakhuea' huaka'eritaj castiga
o'magkadhuahuika'apo." Kenda e'manmadika' moknopọẹdenok onte'ti
konigti manmadikahue'dik ọ'neapone.
3 Konigẹpo Jesucristoen huadak hua'a nogịti nogịti e'manmadika'ta'
o'pakne. Opudomey nogịti nogịti Jesucristotaj e'nigoknopọẹ'ta' on'tipakne.
Kenpa'ti opudomeyạ nogịti nogịti e'nigpẹikata' on'tipakne.

4-6 Be'omeyapi' Jesucristoen huadak hua'a daka' o'noknopo̱e̱po durugteda o'noknopoenkadhuahua'depo, kenpa'ti Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'toeonhuahua'depo, Diosen buttida hua'a 'uruda o̱'e̱ o'noknopounhuahuika'depo, kenpa'ti konig Dios teyda o̱'e̱po 'urua'nanada o'kadhuahuika'nigtaj o'noknopoeonhuahuika'depo, nogokpi' Diosen hua'a kenpa'da e̱'ennayo onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o̱'neapo. Jesucristotaj kenpa'da eknopo̱e̱batiknayo konigti Diosen Huasi'potaj onte'ti cruzte o'darak. Diosen hua'a kenpa'da eknopo̱e̱batiknayo Diosen huasi'potaj tierikdik ya̱'neapet. Aya'ada on'tiahuaypo yan'tierikapetpi'. Kena'po onte'ti menpa' nopo'korehue'dik o̱'neapo.

7 Diosen 'uruda huaknopo̱e̱'eri o̱'nenig konigti ijbatia'pakapoy. Konig dakdarionig o̱'ne. Nogok nogok ehui' sorokyo o'hue̱kud. Huadakbua'da o'tipakboa'po, Diosa 'urua'da mo'nigtipakboa'ne. Konigti 'uruda huaknopo̱e̱'eritaj Diosa o'batihuapokika'nok 'urua'da o̱gkika'.

8 Diosen hua'a kenpa'da eknopo̱e̱batiknayo konig o̱'ne ijbatia'pakapoy. Konig dakhue'darionig o̱'ne. Nogok nogok dakhue'dariya' e'pidbada o'tipakboika'. Huadari huato̱e̱'eria o'mahui̱gapo. Konigti Diosen hua'a huaknopo̱e̱batikeritaj castiga o'magka'apo. Konige̱po Diosen hua'a oknopo̱e̱batikhue'ada daka' yan'nigpeonhuahuika'.

Diosere mo'noeonhuahuika'apone Diosa buttida mona'uynok daka' mo'noknopounhuahuika'.

9 Huiyokdika' edapi' opudomeytaj Diosa 'urua'da mo'manopo'yarea'nok nogi̱ti nogi̱ti huadakda bo'kika'apone, daka' ijnopo̱e̱y, huadi'da egomey pogomey.

10 Diostaj daka' moknopo̱e̱po Cristotaj huaknopo̱e̱'eri huama'buytaj 'uruda okbatikhue'da bo'tihuapokikame'ne. Di' mo'e̱po bo'tihuapokikame'ne. Nogi̱ti nogi̱ti bo'tihuapokikame'ne. Diosa kenda okkahuehue'dik mo'e̱a̱pone. Dios buttida huanopo̱e̱'eri o̱'e̱po huadak bo'kika'nok okkahuehue'dik mo'e̱a̱pone.

11 Opudomey bo'eretpakpo 'urua'da bo'kadhuahuika'depo, Diosen bo'kadhuahuika'depo, Jesucristo onte'ti e'tiakde'te konigti bo'eretpakpo Diosen aratbuttaj di' mo'e̱po yan'batihuapokika'. Ken konig e'kika'nayo Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apo.

12 Jesústaj oknopo̱e̱po tinosikhue' mo'nepo, oknopo̱e̱po sigda sigda okbatikhue' mo'ne. E'pe̱e̱ta' pakhue' i̱hue̱y nopo̱e̱hue' yane'. Huakka'mon a'neneri aratbuta Diostaj 'urua'da o'noknopoeonhuahuika'po daka' on'nigonhuahuika'uy. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Konigti ya̱g'kika'. 'Urua'da yanoknopoeonhuahuika'. Daka' yan'nigonhuahuika'. Kenda ijpakpo o'nona'ne.

13-14 "Ontaj huakka' o'tihuapokapone. Huasi'po kenpa'ti huakka' huayayo o'bayokapone. Buttida ijjay. Dios i̱jje̱po da ahue'dik i̱jje̱y." Abrahamtaj ona'uyate.

15 Ken Abraham Diostaj oknopo̱e̱po o'nigonhuahua'depo huasi'po huayayokon o'mato̱e̱'uyate.

16 "Buttida ijjay Diosa me'pe̱e̱ne." Judío aratbuta ena'nayo e'maboy batikdik o̱'ne. Buttida oa' aya'ada on'nopo̱e̱. Da ea'nayo Diosa castiga megka'apet on'nopo̱e̱.

17 "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Israel adhuea'pane' huanigpe̱i̱ka'eritaj kenpa'ti aya' huaknopo̱e̱'eritaj Diosa o'mana'uyate. Kenda Diosa o'mana'uyate, dapita' o'ka'apo. Nogpa'da kahue' o̱'e̱a̱po.

Kenpa'ti nogpa'da manahue' o̱'e̱a̱po. Kenda oro'omey huaknopo̱e̱'eri daka' aknopo̱e̱ya'po "Dios i̱jje̱po da ahue'dik i̱ji̱kay." Diosa mona'uyate.

18 "Diosere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Diosa kenda mona'uyate. Kenpa'ti "Dios i̱jje̱po da ahue' i̱ji̱kay." Diosa kendakon mona'uyate. Kenpa'ti Diosa nama'da ahue'dik o̱'i̱ka'nok oro'omey oknopo̱e̱po o'nopo'durugpakika'ne. Jesucristoa oro'omeytaj bokkahuea'nok daka' oknopo̱i̱ka'ne. Kenpa'ti Jesucristo oro'omeytaj mo'nopo'yarea'dene oknopo̱e̱dene. Diosen buttida hua'a batikhue'da o̱'e̱a̱po oknopo̱e̱ne. Diosere durugnanada o'noeonhuahuika'apone daka' oknopo̱i̱ka'ne.

19-20 Diosere durugda o'noeonhuahuika'apone. Okbatikhue'da oknopo̱e̱ne. Diosere kurudyo̱ konig oro'omeyen huamanigtiona'pakeri huakkuruda Jesús o'behuikuyate. Daka' oknopo̱e̱ne. Oro'omeytehuapa' mo'nigbehuikuyate. Kurudyo̱ Diosere Sacerdote Huairi o̱'e̱depo mo'nigbehuikdepo o̱'eonhuahuika'apo. Konig Melquisedec Sacerdote Huairi o̱'eonhuahuika'uyatenig Jesucristo konigti Sacerdote Huairi huamanigtiona'pakika'eri mo'nigonhuahuika'apone.

7

Melquisedec konig sacerdote huairi huamanigtiona'pakika'eri o̱'eonhuahuika'uyate. Jesús konigti sacerdote huairi o̱'eonhuahuika'apo.

1 A'nennada Melquisedec Salem huakka' jak huairi o̱'u̱yate. Teyda Diosen sacerdote Melquisedec huamanigtiona'pakika'eri o̱'eonhuahuika'uyate. Kenoka' cinco huakka' jak huairitaj Abrahamomeya̱ huayakhue' on'magka'uyate Abraham e'kumejde'te Melquisedeca Abrahamtaj o'dejpakpo Diosa Abrahamtaj daka' me'to̱i̱ke'po o'nigtiona'pakuyate.

2 Abrahamomey cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po huairien en'tamae' huakka'tada on'bakbatiparatpo on'batotiakuyate. Melquisedec Diosen sacerdote o̱'e̱nok Melquisedectaj sue'da huakka' o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo Melquisedectaj nogkupotida o'yokuyate. Melquisedecdika 'uruda huakika'eri huairi o̱'e̱. Kenpa'ti Melquisedec Salem huakka' jak huairi o̱'e̱po huamanoeya̱'eri huairi o̱'u̱yate.

3 Melquisedecen huaojdik nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Hua̱ye̱'dik nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Adhuea'pane'endik nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Kenok osi'poe̱'uyate nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Kenok o'buey'uyate nopo̱e̱hue' o̱'e̱ne. Cristo Diosen Huasi'po o̱'e̱po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo konigti Melquisedec o'noeonhuahuika'po o'manigtiona'pakonhuahuika'apo.

4 Melquisedec huairitone' o̱'u̱yate, yanoknopo̱e̱'. Abraham oro'omeyen adhuea'pane' cinco huakka' jak huairitaj huayakhue' on'magka'po o'bakbatiparatpo Melquisedectaj sue'da huakka'mon o'yokuyate. Konig diezkupoa' o'posakposakpo nogkupotida o'yokuyate. Melquisedectaj o'yokuyate. Konige̱po Melquisedec huakhuairi o̱'i̱ka'uynig o'nopo̱e̱ne.

5 Abrahamen huayayo huakka'nada o̱'nepo sue'da huayayo Leví aratbut o̱'ne. Sue'da Leví hua̱e̱'eri sacerdote o̱'nepo Diostaj on'manigtiona'pakika'. Moisés Diosen hua'a o'mana'nok aratbut on'baa'po on'baika' konig diezkupoa' o'posaka'po nogkupotida Leví hua̱e̱'eri sacerdotetaj bayokdik o̱'nika'. Aratbut Abrahamen huayayo e̱e̱'pi' Leví hua̱e̱'eri sacerdotetaj bayokdiktion o̱'nika'.

6-7 Melquisedec Levíen huayayo ehue' e̱e̱'pi' Abrahamen diezkupoa' on'posakposakpo nogkupotida Melquisedeca o'bae'uyate. Melquisedec huairitone' o̱'e̱po "Abrahamtaj daka' yatihuapokika'. Daka' yakika', Dios." Diostaj o'nigtiona'pakuyate. Abrahamtaj daka' o'ka'nok Melquisadec

huaboro' huairi o̱'i̱ka'uynig o'nopo̱e̱ne. Abraham sue'da huairi o̱'i̱ka'uy o'nopo̱e̱ne. Abrahamtaj "O̱'nen huayayo huakka'da o'nitakapo." Diosa ona'uyate.

8 Abrahamen huayayo Leví aratbut sacerdote o̱'nepo sue'damon on'bae'ika'. Leví aratbut bueydik o̱'nepo sue'damon on'bae'ika'. Melquisedecnayo bueyhue'dik o̱'e̱po o'noeonhuahuika'apo.

9-10 Leví hua̱e̱'eri sacerdote o̱'nepo sue'damon on'bae'ika'nig'a Abrahamen huayayo Leví si'poe̱hued e̱'e̱a̱da Abrahamere Melquisedectaj huakka'mon o'yokuyate. Konige̱po Melquisedec huaboro' huairi o̱'i̱ka'uynig o'nopo̱e̱ne. Abrahamnayo sue'da huairi o̱'u̱yatenig o'nopo̱e̱ne.

11 Abrahamen huayayo sue'da Leví hua̱e̱'eri o̱'nepo, Aarón Leví aratbut kenpa'ti o̱'e̱po huakkuru Levíeri sacerdote huairi o̱'u̱yate. Aarónen huayayo nogok nogok sacerdote huamanigtiona'pakeri o̱'nepo Moisésenba' Diosen hua'a Israel aratbuttaj on'mana'ika'nig'a 'urunopo'da kahue'dik o̱'nika'uyate. Nopo'yareahue'dik o̱'nika'uyate. Konige̱po Diosa nog sacerdote konig Melquisedec ta'mona'dik o̱'u̱yate. Jesucristotaj o'ta'mona'uyate.

12 Leví hua̱e̱'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o̱'nika'po Moisésenba' on'mana'ika'uyate. Nog huabokerek Leví hua̱e̱'eri ehue' e̱'hua̱e̱'taj sacerdote o'yahuea'depo Diosa nog hua'ada mana'dik o̱'u̱y.

13 Jesucristo Leví hua̱e̱'eri ehue' e̱'i̱ka'pi' sacerdote kayahue'po Diosa o'ta'mona'uyate. Jesús nog aratbut o̱'e̱po Judá aratbut o̱'e̱po Judáeri sacerdote ehue' o̱'nika'uyate.

14 Oro'omeyen Huairi Jesucristo Judá aratbut o̱'u̱yate. Daka' o'nopo̱e̱ne. Judá aratbut sacerdote o̱'nika'. Moisésa manahue' o̱'i̱ka'uyate.

15 Diosa nogda o'pakpo Jesucristo sacerdote o'yahuea'uyate. Melquisedec sacerdote batikhue'da o̱'eonhuahuika'uyate. Konigti Melquisedec Jesucristo sacerdote o̱'e̱depo batikhue'da o̱'eonhuahuika'apo.

16 Moisésa o'mana'uynok Leví hua̱e̱'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri o̱'nika'uy. Diosa Jesústaj o'noyhuada̱'uynok Jesúsa sacerdote huamanigtiona'pakeri o̱'eonhuahuika'apo. Jesús onte'ti bueyhue'dik o̱'eonhuahuika'apo. Konige̱po oro'omeytaj sacerdote mo'eonhuahuika'apone.

17 Do ijpaknok Melquisedec huamanigtiona'pakeri huairi o̱'unhuahuika'uyate. Melquisedeconigti o̱'nakon, sion, huamanigtiona'pakeri huairi i̱'unhuahuika'apo. Diosa huasi'potaj ona'uyate. Apagba'te ona'uyate.

18-19 Ken a'nennada Leví hua̱e̱'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri ka'nike'po Moisésa o'mana'uyate. Moisésen e'mana'taj on'nigpe̱i̱ka'uynig'a 'urunopo' ehue'dik o̱'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dik o̱'nika'uyate. Kenpa'ti dakhuea' e'ka' nopo'yareahue'dik o̱'nika'uyate. Konige̱po Leví aratbut sacerdote ka'nike'po Diosa onte'ti manahue' o̱'e̱. Jesucristo oro'omeyen sacerdote Diosere o̱'eonhuahuika'apo daka' oknopo̱e̱ne. Jesucristoanayo 'urunopo' mo'i̱ka'nok Diostaj tiona'pakdik o̱'i̱ka'apone.

20-21 Leví aratbut sacerdote huamanigtiona'pakeri o'nuynok konige̱po huasi'poakon sacerdote on'yahue'ika'uyate. Sacerdote i̱'e̱, buttida ijjay, Diosa onahue'tada huasi'po sacerdote on'yahuea'ika'uyate.

Sacerdote i̱'unhuahuika'apo. Konig Melquisedec i̱'unhuahuika'apo. Buttida yonay. Jesucristotayo'da Diosa ona'uyate. Nogpa'da onahue' o̱'e̱a̱po Diosa. Apagba'te oa'uyate.

22 Diosa kenpa' ona'nok Jesúsnayo oro'tehuapa' 'urunanada sacerdote huairi
mo'unhuahuika'apone. (Kentaj oknopo̱e̱'dik o̱'unhuahuika'apone.)
23 Leví bueydik aratbut o̱'nepo sacerdote ehue' o̱'neonhuahuika'apo.
Konige̱po nogok nogok huakka'da o̱'neonhuahuika'uyate.
24 Jesucristonayo onte'ti bueyhue' o̱'e̱po o'noeonhuahuika'apo konige̱po sac-
erdote o̱'unhuahuika'apo. Nogda sacerdote ehue'dik o̱'neapo.
25 Jesús o'noeonhuahuika'po sacerdote o̱'e̱po o'manigtiona'pakonhuahuika'po,
ke'nen huaknopo̱e̱'eritaj Jesúsa dakhuea' e'ka' manopo'yarea'dik o'maepo
o'manoeanhuahuika'apo.

26 Ken Jesús 'urua'nanada sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi
o̱'unhuahuika'aponok kenta' oknopo̱ika'dik mo'nika'. Diosen hua'ayo'da
Jesúsa o'kika'. Huadakda o̱'i̱ka'. Kenpa'da huadakda o'kika'. Dakhuea' e'ka'
nopo̱e̱hue' o̱'i̱ka'. Kenpa'ti dakhuea' kahue' o̱'i̱ka'. Konig dakhuea' huaka'eri
o̱gkika' konigti Jesúsnayo kahue' o̱'i̱ka'. Diosa Jesústaj 'urua'nanada o̱'ta̱e̱nok
kurudyo̱ hua̱'enbayoda o'tobehuikuyate.

27 Aya'me'noeteda Leví hua̱e̱'eri sacerdote huairi Diostaj
'uhua on'nigbatiarakika'uyate. Diosa castiga o̱gkahue' kamae'po
on'nigbatiarakika'uyate. Diostaj on'nighui̱gika'uyate. Kenomeyen dakhuea'
e'ka'taj kenpa'ti aratbuten dakhuea' e'ka'taj on'manigbatiarakika'uy.
Ken konig Jesúsnayo kikahue' o̱'u̱yate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj
aya'tada nogti'a'da o'manigbuey'uyate. Aratbuttehuapa' Jesús o'pakpo
o'manigbuey'uyate.

28 Leví aratbut dakhuea' huakka'eri o̱'nenig'a sacerdote huamanig-
tiona'pakeri huairi ka'ne'po Moisésa Diosen hua'ate o'mana'uyate. Nogok
"Do'hued Huasi'po sacerdote huairi o̱'unhuahuika'apo. Dios i̱jje̱po buttida
ijjay." Diosa oa'uyate. Diosen Huasi'po Jesúsnayo huadakda sacerdote huairi
o̱'unhuahuika'apo.

8

Judío aratbuttaj Diosen huabo hua'a Diosa o'mana'uyate.

1-2 Ken konig 'urua'da sacerdote huairi mo'ta̱e̱ne. 'Urua'nanada
huamanigtiona'pakeri mo'ta̱e̱ne. Jesucristo o̱'e̱. Judío aratbutere Diosen
hua'a huehuea' o'ka'depo, o'kuhuitdepo kurudyo̱ o'hua'depo Diosere
o̱'eonhuahuika'apo. Dios Huairitone' o̱'e̱po Diosere o̱'eonhuahuika'apo
Diosen jakyo Diosere kurudyo̱ mo'nigtiona'pakonhuahuika'ne. Kenda Diosa
o'pakuyate. Aratbutanayo konigjak kahue'dik o̱'nuyate. Kenda ea'ta' ijpakpo
o'nona'ne.

3 Aratbut dakhuea' o̱gkika'nok sacerdote Diostaj 'uhua kan'nigbatiarakike'
aya' sacerdote huairitaj Moisésen hua'a o'mana'uyate. Konige̱po aratbuten
dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po cruzte Jesucristoa o'manigbuey'uyate.

4 Jesucristo kurudyo̱ Diosere sacerdote huairi e̱'dik o̱'i̱ka'. Huadariyo
Leví sacerdote huairi o̱'nepo Moisésen e'mana'taj on'nigpe̱i̱ka'po 'uhua
on'nigbatiarakika'nok. Jesús huadariyo sacerdote huairi ehue'dik o̱'i̱ka'.

5 Kurudyo̱ Diosen hueretda jak o̱'ta̱e̱. Konig Jesucristo kurudyo̱ Diosen
jakyo o'kika'nig huadariyo Diosen carpa huasi'dakakyo sacerdote huairi
sue'da konig Diosen o̱gkika'. Moisésa jak ka'dikte Moiséstaj "Ote'te konig
o'tiahuay'eame'ne huasi'daka e'akka' konigti yakati'." Moiséstaj Diosa
ona'uyate.

6 Huaboa'da Diosa 'urua'da mona'uyne. E'nopo'korea'nayo
Jesústaj eknopo̱e̱'nayo dakhuea' e'ka' on'bakkahuea'apone.

On'manopo'yarea'apone. Diosa 'urua'da mona'uyne Jesúsa kurudya' orotehuapa' 'urua'da mo'nigkika'po mo'nigtiona'pakika'ne. Mo'nignopo'yarea'ika'ne. Moisésenba'taj e'nigpeika'nayo nopo'yareahue' mo'ene.

7 Diosen hua'a a'nennada Moisésa o'mana'uyate. Israel aratbut nigpeehue'dik o'nika'uyate. Kena'po konig huaboa'da Diosa 'urua'da hua'a mona'uyne. Konig huaboa'da moknopoea'uyne.

8 Do'hued Israel aratbuta nigpeehue' mo'ika'uyne Diosa o'nopoepo kenpa' huaojba'te o'tia'pakpo:

Nogok Israel aratbuttaj kenpa'ti Judá aratbuttaj huabo hua'a ijmana'apoy. Dios Huairia o'mana'uyate.

9 A'nennada Israel adhuea'pane'taj ijbakbatotiakuy. Egiptodaribayo huanaba' pai'da o'nenok Egiptodaribaya' ijbatihuapokpo ijbakbatotiakuy. Do konig ke'nen huaojonig ijmanigepo huasi'potemagkapa' huabata' e'otakui' ijbakbatotiakuy. Egiptoya' on'tiakdepo do'hued hua'a nigpeehue'da o'nika'uyate. Nigpeehue' o'nenok kena'po kenomeytaj onte'ti batihuapokhue' ijmae'uy. Dios Huairia oa'uyate.

10 Nogok huakka' huabayok Israel aratbuttaj nogda huabo hua'a ijmanopoea'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopoeapo. Huanopoya'da e'nigpeeta' on'pakika'apo. Do kenomeyen Huairi ijjeapoy. Do'huedsi'po o'neapo.

11 Aya'ada do'taj moknopoeapone. Huairiomeya huanaba'omeyerea moknopoeapone. Do'taj moknopoedepo do'taj Dios Huairitaj kanoknopoe'po nogtaj nogtaj manmadikahue'dik o'neapo. Kenpa'ti huama'buytaj manmadikahue'dik o'neapo. Aya'ada do'taj moknopoeaponok.

12 Kenomeytaj di' ijmaepo kenomeyen dakhuea' e'ka' castiga magkahue' ijjeapoy. Dakhuea' e'ka' ijbakkahuea'apoy. Diosa o'mana'uyate.

13 Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Do'hued aratbuta nigpeehue' mo'ikame'ne. Huatone' hua'anayo 'urunopoa'da mayahue'dik o'uyate, Diosa o'maknopoe'po huabo hua'akon ijmana'apoy. Diosa oa'uyate. Moisésen hua'a konig yudta'tone' e'enonig o'eapo.

9

Huasi'dakakyo huakka'ada Levíeri sacerdote en'nigkika'uytada Jesucristo mo'nigbueydepo Diosyo o'hua'uyate. Diostaj mo'nigtiona'pakika'ne.

1 Ken konig sacerdote Diostaj nigkika'dik o'ne. Diosen hua'a Moisésa o'mana'uyate. Kenpa'ti huasi'dakak menigka'ne. Diosa o'mana'uyate. Huasi'dakakya' sacerdote huanigka'eri Diostaj on'nigkika'uyate.

2 Huasi'dakak e'nigka'de'te huasi'dakakkiregya' ibodpen sacerdote Diostaj on'nigkika'po kenteda oro siropate huakjey huakpaka' o'taika'uy. Kenpa'ti kenteda oro e'tihuit kutopate pan on'nighueda'ika'uy. Diosa katiahuaye'po on'nighueda'ika'uy.

3 Nopoya' yudta'tone'a e'tiokpaka' adyonda Diosa ata'huadeya'po o'tiakika'uyate.

4 Yakudpen nogkutopasi'po o'huadika'uy. Oroa e'tihuit kutopasi'po e'huadikayaa' ken kutapen huasihuaj 'uru'huieda o'bakpakika'. Adpen 'uru huajen manpotone' o'huedika'uy. Nogpen nogpen oroa e'tihuit o'uyate. Manpotone' Diosen hua'a e'mana' huatoika' o'uy. Manpotone'kiregyo oropu' o'tapu'huadika'uyate. Oropu'kiregyo maná aypo o'taika'uyate. Judío aratbut Egipto huadaribaya' e'bakhuade'te bahuayte en'hua'udhuahuika'te Diosa maná aypo o'bayokonhuahuika'uyate. Kenpa'ti manpotone'kiregyo Aarónen

huēypa o'teypa o'tahuedika'uyate. Aarónen huēypa o'tipakboe'uyate. Huidpentate Diosen e'mana' hua'a Diosa o'madoya'uyate. Manpotone'kīrēgyō o'tahuedika'uyate.

5 Manpotone'ōjkute botta' querubines Diosen huata'monerionig orosō'ada e'ketka' on'bo'ika'uyate. E'kok e'koka' on'bo'ika'uyate. Diosonig eynanada ō'īka'uyate. Manpotone' huanokbeta' 'uhuamimia' o'tibahuidhuidika'uyate. Diosa aratbuten dakhuea' e'ka'taj o'matinepahui'ika'uyate. Diosen huata'moneri orosō'da e'ketka' e'okajpebakde. Ken konig Diosen huasi'dakak ō'ūyate. Oyda huasi'dakaktaj nogīti manbatia'pakhue' ījjēy.

6 Diosen huasi'dakak ibodyonkorepen sacerdote huanigkika'eri on'kudika'uyate. Diostaj a'nigkikaya'po on'kudika'.

7 Adkorepen Diosa ata'huadya'po o'tiakika', adkorepen sacerdote huairiyo'da o'kudika'. Nogbayoktida nogme'noetida o'kudika'. Ke'nenda dakhuea' e'ka' 'uhua mimi adkorepen o'tokudika'. Adkorepen manpotone' huanokbette mimia onhuīkhuīkika'. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj mimia o'manigonhuīkhuīkika'.

8 Huasi'dakak men'nigka'. Jakya'da men'nigkika'. Diosa o'mana'uyate. Diostaj on'nigpēika'depo huasi'dakakya' sacerdote on'nigkika'po, adkorepennayo kirigāyō' kudhue'dik ō'nuy. Dios ē'huāē'yō kudhue'dik ō'nuy. Diosen Nokīrēgā mo'manopōēā'ne.

9 Huasi'dak jakya' Diostaj sacerdote on'nigkika'nig'a. Huasi'dak jakya' Diostaj on'bayokika'po kenpa'ti jakkurute 'uhua on'batiarakika'nig'a 'urunopoa'da kahue'dik ō'nika'. Nopo'yareahue'dik ō'nika'.

10 Kena'po Moisésen hua'ataj on'nigpēika'po nogda nogda 'uhua huaen bapehue'dik ō'nika'. Nogda nogda huamai'huē mayhue'dik ō'nika'. Kenpa'ti ationa'pakya'po ba'koyo'dik ō'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Ken konig ōgkika'po 'urunopo'da kahue'dik ō'īka'. Jesucristo e'tiakde'te kenda ōgkika'nig'a batikdik ō'nede.

11 Ken Jesucristo o'tiakde'uyate, oynayo oknopōēne. Oy oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi Jesucristo mo'tāēne. Oro'omeytaj 'urua'nanada bo'tihuapokika'ne. Kurudyō Diosere konig jak ō'tāēpo kēyō oro'omeyen sacerdote huairi mo'tāīka'po mo'nigtiona'pakika'ne. Ke'nen jak kurudyō hueretda ō'tāēpo kurudyā' Jesucristoa oro'omeytaj 'urunopoa' mogkika'ne. Ke'nen jak kurudyō aratbuta kahue' ō'nuyate. Diosanayo o'ka'uyate. Diosen jak kurudyō kenpa'da ō'unhuahuika'apo.

12 Jesucristo adkorepen nogtia'ada o'kudpo kurudyō Dioste o'kuduyate. Konig Leví sacerdote huairi ōgkika'po 'uhuataj on'nigarakpo mimi huasi'dakakyo on'tokudika' konigti Jesúsnayo 'uhua mimi tohuahue'ada kurudyō o'kuduyate. Jesucristonayo ke'nen mimiada o'tita'huarakondepo nogtia'ada kurudyō o'hua'po oro'omeytaj mo'manopo'yarea'po mo'noeanhuahuika'apone.

13 Be'api' judío aratbut dakhue' ēē'nayo Diosen jak kurute a'tiona'pakya'po kudhue'dik yā'nika'. Moisésa o'mana'uyate. Kenomey dakhue' ēē'nayo sacerdote 'uhua toropi' nigarakdik ō'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuīkhuīka'dik ō'ne. 'Uhua cabritopi' nigarakdik ō'nepo mimia dakhue' ene'te tionhuīkhuīka'dik ō'ne. Kenpa'ti 'uhua becerra huāsō' bakpaka'dik ō'nepo ken parokupoa huē'ēyere dakhue' ene'te tionhuīkhuīka'dik ō'ne. Kenda ōgka'depo Diosen jak kurute kuddik ō'ne. Moisésa o'mana'uyate.

14 Jesucristo 'urua'da ō'īka'uyate. Diostaj o'nigpēika'uyate. Dakhuea' kahue' ō'īka'uyate. Aratbuten dakhuea' e'ka' Diosa castiga magkahue' kamae'po Jesucristoa o'manigbuey'uyate. Dios o'paknok mo'nigbuey'uyate.

Diosen Nokirega o'tihuapoknok mo'nigbuey'uyate. Cristo Diosen Huasi'po o'epo mimikon o'tita'huarakpo oro'omeyen dakhuea' e'ka' Diosa nopo'tihueke'dik mo'ene. 'Urua'nanada okkahuea'dik mo'ene. Diosa 'urunopo'da e'magka'de'te Diostaj durugnopo'da nigpeika'dik o'eonhuahuika'apone.

15 Cristoa oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uyate. Moisésen hua'ataj nigpeehue' o'epo oro'omey dakhuea' o'kika'uyne. Oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Cristoa mo'nigbuey'uyate. Konigepo Diosen huabo hua'a Cristo oro'omeytaj konig huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne. Huabaktie'ea'eri Diosere kan'manoeonhuahuike'po Diosen huabo hua'a Cristo huanigtiona'pakeri mo'nigika'ne.

16-17 "Do e'bueyde'te huasi'potaj men'tabayoketi'." Judío aratbuta on'madoya'ika'. Huaoj e'tanoe'tednayo bayokhue'dik o'nika'. E'bueyde'teataj huasi'poa huaojen matoe'dik o'neapo. Kena'po Jesucristoa mo'nigbueyde'uynok ke'nen huabo hua'a nigpee'dik o'epo. Cristotaj oknopoepo Diosere o'noeonhuahuika'apone.

18 Konigepo a'nennada Moisésen hua'a nigpee'dik ka'ne'po huakkuru 'uhua on'nigarakpo mimi o'tasurukuyate.

19 A'nennada aya' judío aratbut egkupopakte Moisésa Diosen hua'a o'mana'uyate. Moisésenba' hua'a o'manmadika'po o'mana'uyate. 'Uhuataj on'darakdepo mimiere huee'yere kosoyo on'tioktaoy'uyate. Ken Moisésa hisopo huakpitaj ovejahuij kutajbibedada o'tidukupo mimiere huee'eyyo o'ta'buta'depo Diosenba' hua'ataj o'tionhuikhuika'uyate. Kenpa'ti aya' aratbuttaj o'mationhuikhuika'uyate.

20 Moisésen hua'ataj mimia o'tionhuikhuika'depo, "Diosen hua'ataj mimia ijtionhuikhuika'denok oy aya'ada nigpee'dik mo'ika'apo." Moisésa o'mana'uyate.

21 Moisésa Diosen huasi'dakaktaj mimia o'tionhuikhuika'uyate. Kenpa'ti huakjey huabakpaka'taj pan huadope kutopataj 'uru'huieda huabakpaka' kutopataj manpotone'takon mimia o'tionhuikhuika'uyate.

22 Aya'da Diostehuapa' 'uruda kamanigke'po Diostaj 'uhua nigarakdik mo'epo mimihua'dik ya'eapet. 'Uhuabueymimi mimihuahue' ee'nayo dakhuea' e'ka'taj Diosa okkahueahue'dik mo'eapone. E'mimihua'nayo okkahuea'dik mo'eapone. Ken konig Moisésenba'a o'mana'uyate.

Jesúsa oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nigbuey'uynok Diosa bakkahuea'dik mo'ene.

23 Moisésa carpa si'dakak o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamae'kon o'nigka'uyate. Konig Diosenbayo o'ika'nig o'nigka'uyate. Jakyo aya'da e'tamaetaj mimia onhuikhuika'uyate. 'Uhua mimia onhuikhuikika'uy Diostehuapa' sue'da huadak o'uyate. Diosen 'urusi'poda Jesucristoanayo 'urua'nanada mo'nigka'uyate. Dakhuea' e'ka'taj a'manopo'yareaya'po cruzte mo'nigbuey'uyate. Ke'nen 'urumimi mo'nigtita'huarakuyate.

24 Diostaj huasi'dakaka' yan'nigka' Moisésa o'mana'uyate. Judío aratbuta on'nigka'uyate. Konigtimon Diosen jak kurudyo o'uyate. Leví huaee'eri sacerdote huamanigtiona'pakeri Diostaj huasi'dakakyo on'nigkudika'uyate. Jesucristonayo huasi'dakakyo kudhue' o'uyate. Dios e'ika'yo kurudyo o'hua'uyate. Oro'omeyen sacerdote huairi a'nigikaya'po o'behuikuyate. Oro'tehuapa' a'manigtiona'pakhuaya'po o'hua'uyate. A'batihuapokhuaya'po o'behuikuyate.

25 Leví sacerdote huairi aya' huabayok noga'tida 'uru'uhua o'nigbatiaraka'depo 'uhua mimi huasi'dakakyo o'tokudika'po adkorepen

manpotone' ojkute o'tionhuikhuika'uy. Cristonayo onte'ti onte'ti oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj cruzte nigbueyhue' mo'uyate. Noga'tida cruzte mo'nigbueypo kurudyo Diosyo o'behuikuyate.

26 Cristoa huadari o'ka'uyate. A'nennada e'ka'de'te Jesucristo nogok nogok aratbuten dakhuea' e'ka'taj kirigayo' nigbueyhue'dik mo'ika'uyate. Oynayo kene'huaya' huame'noete Jesucristo Diosya' noga'tida o'tiakuyate. Aratbuten dakhuea' e'ka'taj a'bakkahueaya'po noga'tida mo'nigbuey'uyate.

27 Ken konig aya'ada noga'tida bueydik o'neapo, kenpa'ti Diosen castigataj pai'da nopoe'dik o'neapo. Huaknopoe'erinayo Diosere on'noeonhuahuika'apo.

28 Diosa o'paknok Jesucristo o'manigbuey'uyate. Cruzte pai'da mo'nignopo'epo o'manigbuey'uyate. Huakka' aratbuten dakhuea' e'ka'taj noga'tida o'manigbuey'uyate. A'bakkahueaya'po o'manigbuey'uyate. Onte'ti bo'huatiakapone. Onte'ti dakhuea' e'ka'taj nigbueyhue' o'maeapo. Cristotaj ekpoe' huanige'eritaj Diosyo o'batohua'apo. Durugnanada mo'noeanhuahuika'apone.

10

1 Ken konig judío aratbuttaj Diosa o'manigkika'apo Moisésen hua'a sue'da huadakmon o'epo sue'da o'manopoea'uyate. Nogbayok nogbayok 'uru'uhuataj sacerdote on'nigbatiarakika'po Moisésen hua'ataj on'nigpeika'po on'nigbatiarakika'po huamationa'pakeritaj 'urunopo' magkahue'dik o'maika'.

2 Moisésen hua'ataj on'nigpeepo 'urunopo' eka'nayo onte'ti Diostaj 'urunopo'da ijjey on'nopoepo 'uru'uhua nigbatiarakahue'dik ya'nika'apet.

3-4 Moiséstaj on'nigpeika'po nogbayok nogbayokok Leví sacerdote 'uru'uhuataj e'nigbatiaraka'de'te dakhuea' huaka'eri ijjey onte'ti onte'ti okkahuehue' o'nika'. 'Uhuataj on'nigbatiaraka'po 'urunopo'da ehue' e'neada 'uhua'en mimianayo dakhuea' e'ka'taj bakkahueahue'dik o'nika'.

5 Jesucristoa huadariyo e'tiakte Diostaj ona'po:

Aratbutomeya ontaj mo'nigpeike' kenyo'da i'pakika'ne. 'Uhuataj e'nigbatiarakika'ta' pakhue' i'ene. Ontaj kanigpeike'po do'taj o'si'poea'uyne.

6 Judío aratbuta ontaj 'uru'uhua on'nigmahuigika' kenpa'ti dakhuea' e'ka'taj kabakkahue'po 'uru'uhuataj on'batiarakika'. Ken konig pakhue' i'ene, Dios. Cristoa ona'uyate.

7 Onte'ti, "On'taj a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy. Aratbuttaj ijbahuatiakuy, Dios. Konig o'nen hua'ate mentimadoya'uy, konigti a'nigpeikaya'po ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate.

8 Judío aratbuta dakhuea' ogkika'nok 'uhua batiaraka'dik mo'ika'. Kenpa'ti nigmahuigdik mo'ika'. Moisésa e'manapi' Diosnayo ken konig pakhue' o'e. Kenpa' Cristoa ona'uyate.

9 Onte'ti "Ontaj a'nigpeikaya'po huadariyo ijbahuatiakuy, Dios." Cristoa ona'uyate. Oynayo Jesucristoa oro'omeytehuapa' mo'nigbuey'uyate moknopoenok oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj Diosa kabakkahue'po onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o'ene.

10 Kenpa'ti Diosa o'paknok Jesúsa o'nigpeepo cruzte mo'nigbuey'uyate. Noga'tida mo'nigbuey'uyate. Mo'nigbuey'uynok oro'en dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yarea'po 'urunopoa' mogkika'ne. Onte'ti Diosenyo'da 'urua'da o'kika'apone.

11 Ken aya' judío sacerdotea 'uru'uhua on'nigbatiarakika'. Aya' huame'noeda on'nigbatiarakika'. Batikhue'da en'nigbatiarakika'tada dakhuea' e'ka' bakkahueahue'dikda o̱'e̱.
12-14 Jesucristonayo aya'enda dakhuea' e'ka'taj noga'tida mo'nigbuey'uyate. Dakhuapada o'dakea'uy. Noga'tida mo'nigbuey'uypo aya' huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'po 'urunopoa'da o'magkika'. O'ka'depo Dioste kurudyo̱ o'hua'uyate. Kurudyo̱ Diosere o̱'i̱ka'. Diosere o'nigunhuahua'apo. Jesucristotaj pakhue' hua̱e̱'eri Diosen taka' o̱'nepo Diosa o'paknok Diosensi'po Jesucristo Huairitone'taj nigpe̱i̱ka'dik o̱'neapo. Kenokayo' Jesucristo Diosere o'nigunhuahua'apo.
15 Aya'enda dakhuea' e'ka' kabakkahue'po Jesucristoa noga'tida mo'nigbuey'uyate. Diosen Noki̱re̱ga̱kon konigti mona'po:

16 Nogok Israel aratbuttaj huabo hua'a ijmanopo̱e̱a̱'po ijmana'apoy. Do'hued hua'a huanopoya'da on'nopo̱e̱a̱po. Huanopoya'da e'nigpe̱i̱kata' on'pakika'apo. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'mana'uyate.
17 Nogbayokkon mona'po:

Kenomeyen dakhuea' o̱gkika'uynig ijbakkahuea'apoy onte'ti castiga magkahue' i̱jje̱a̱poy. Diosen Noki̱re̱ga̱ o'mana'uyate.
18 Oro'omeyen dakhuea' e'kika' Diosa bokkahuea'denok dakhuea' e'ka' onte'ti 'uru'uhua batiarakahue'dik o̱'e̱a̱pone.

'Urunopo'da Diostaj daka' mo'noknopo̱i̱ka'po mon'tiona'pakika'.

19 Konige̱po Jesucristo oro'omeytaj a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uynok 'urunopo'ada daka' oknopo̱e̱po kurudyo̱ Diostaj tiona'pakika'dik o̱'e̱ne, egomey, pogomey.
20 A'nennada Leví sacerdote huairiyo'da huabayok noga'tida huasidakakyon yudtaj e'tiokpaka' adkorepen o'kudika'uy. Adkorepen Diosa o'huatiakika' oro'omeya̱nayo kudhue'dik o̱'i̱ka'uyne. Oyedda Jesucristo mo'nigbueydepo, o'noyhuaddepo, kurudyo̱ Dioste o'hua'denok oro'omeya̱kon Diostaj nigpe̱i̱ka'dik o̱'e̱po tiona'pakdik o̱'e̱ne.
21-22 Aya' huanigpe̱i̱ka'erien sacerdote huairi Jesucristo o̱'e̱po oro'omeyen sacerdote huamanigtiona'pakeri huairi o̱'e̱nok 'urunopo'da Diostaj mo'noknopo̱i̱ka', daka' oknopo̱i̱ka'po Diostaj mon'tiona'pakika'. Jesucristo mo'nigbuey'uypo, bokkahuea'po, oro'omeytaj 'urunopoa' mogka'uyne. Kenpa'ti hue̱'e̱yya̱' bautiza mogka'nok 'urunopo'da o̱'e̱ne.
23 Do'taj e'nopo'korea'nayo eknopoeonhuahuika'nayo kurudyo̱ doere mo'nounhuahuika'apone. Diosa buttida o'mana'po dapita' mo'nigka'aponok sigpi' okbatikhue'da Diostaj daka' mo'noknopounhuahuika'.
24 Oro'omeyen huaknopo̱e̱'eri huama'buy huidpoere huayahuaya di'da kan'maike'po kenpa'ti huayahuaya daka' kan'batihuapokike'po oro'omey huakka' huayahuaya di' mon'maika' kenpa'ti huayahuaya daka' mon'mantihuapokika'. Kenpa'ti huayahuaya mon'maboroayika'.
25 Sue'da huaknopo̱e̱'eri a'batadi'keaya'po kupopakhue' e̱'nika'tada oro'omeynayo a'batadi'keaya'po mon'kupopakika'. Kenpa'ti huayahuaya di' kan'mae'po daka' kan'batihuapokike'po Diostaj kan'nigpe̱i̱ke'po huayahuaya mon'maboroay. A'ti onte'ti Jesús o'tiakdeaponok nogi̱ti nogi̱ti di' mon'maika'. Nogi̱ti nogi̱ti mon'mantihuapokika'. Huayahuaya mon'maboroayika'.
26 Cristoen huadak hua'a oknopo̱e̱depo do'hued dakhuea' e'ka' Diosa bekkahuea'dene o'nopo̱e̱depo oro' o'pakpo dakhuea' e'kika'nayo oro'tehuapa' Cristo mo'nigbuey'uynig'a Diosa okkahuehue' mo'e̱a̱pone.

27 Kenpa'da Diosa huiyoknanada castiga mogkadhuahuika'apone.
Kenpa'ti Diosen taka'taj ta'akyo o'mahuigapo. Oro'omeytere
mo'mahuigapone. Cristotaj kenpa'da eknopoebatiknayo mo'mahuigapone,
ken.
28 A'nennada Moisésenba'taj be'api' nigpeehue' o'epo dakhuea' eka'nayo
botta' bapapi' on'tiahuaypo "dakhuea' o'ka'," en'huaa'nayo matinepahui-
hue'ada castiga ogka'po arakdik o'nika'uyate.
29 Be'api' Diosen Huasi'potaj daka' eknopoedeada kenpa'da e'nennayo
Jesucristotaj onte'ti oknopoehue' ee'nayo dakhuea'da ogka'. Kenomeytaj
Diosa diga'da castiga o'magka'apo. Jesucristoen mimia o'bakkahuea'depo,
'urunopo' o'magka'deme'. Kenomeya Jesúsen mimitaj e'tidike'nayo
dakhuea'da ogka'po kenpa'ti Diosen Nokireg huatinepahui'eritaj dakhuea'
on'huaa'. Diosa nogiti diga'da castiga o'magka'apo.
30 "Do castiga huamagka'eri ijjepo dakhuea' huaka'eritaj castiga ij-
magka'apoy." Dios Huairia o'mana'uyate. Kenda o'nopoene. "Diosa ke'nen
aratbuttaj castiga o'magka'apo. Dakhuea' egka'nayo castiga o'magka'apo."
Diosba'a oa'.
31 Dios o'noeonhuahuika'apo. Jesucristoen huadak hua'a huaknopoe'eri
onte'ti huadak hua'a kenpa'da e'nennayo Diosa diga'nanada castiga
o'magka'apo. Diga'nanada me'pukdik o'ene. Konigepo 'urua'da
Diosensi'potaj mo'noknopoika'. Enhue'da daka' mo'noknopoika'.

32 A'nenda Jesucristoen huadak hua'ataj huaboa'da mo'peedepo
o'pudomey mo'peedepo moknopoe'uy. Moknopoedenok oknopoehue'
huae'eriomeya dakhuea'da opudomeytaj mogkika'uyne. Jesucristotaj
moknopoepo oknopoebatikhue' mo'ika'uyne. Nogiti dakhuea'da
egkika'uyte pai'da mo'nopo'ika'po Jesucristotaj oknopoebatikhue' mo'ika'uy.
33 Aratbutokpoteda opudomey huaknopoe'eritaj mo'tidi'kikame'ne
kenpa'ti diga'da mogkikame'ne. Nogok nogomey huaknopoe'eritaj
e'batidike'de'te e'magka'de'te mo'tinepahui'uy. Opudomeynayo
moknopoedepo oknopoebatikhue' mo'ika'uyne.
34 Kenpa'ti nog huaknopoe'eritaj on'bahuadiaypo huabakuda' jakyo
en'bakudade'te me'pukhue'ada bo'ta'huademe'ne. Mo'tinepahui'po
bo'ta'huademe'ne. Kenpa'ti moknopoenok katepi' e'tamae' e'bakbakayde'te
mo'durugpakonme'po, kurudyo Diosere durugda o'unhuahuika'apoy
mo'nopounme'ne.
35 Okbatikhue'da Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Mokno-
pounhuahuika'depo Diosere durugda mo'eunhuahuika'apone.
36 Jesucristotaj daka' yanoknopounhuahuika'. Moknopounhuahuika'po
Diostaj mo'nigpeonhuahuika'apone. Kenpa'ti kenda Diosa mona'uyate
konigti mo'nigka'apone.
37-38 Kenpa'ti Apagba'a oa'po:

A'ti Cristo onte'ti o'tiakapo. Idada o'tiakaponok daka' do'taj yanokno-
pounhuahuika'po yan'nigpeonhuahuika'. Daka' eknopoika'nayo
"huadakda mo'ene," o'nona'apone. Do'taj eknopoebatiknayo pakhue'
o'neapone. Diosa o'mana'uyate.
39 Sue'da Jesucristotaj e'noknopoeonhuahuika'ada pai'da on'nopo'edepo
on'me'pukpo Jesucristoen hua'ataj o'nokbatiknok Diosa kenpa'da
o'maenapo. Oro'omeynayo Jesucristoen hua'ataj huakka' o'pakika'ne.
Okbatikhue' o'epo daka' moknopounhuahuika'po Diosere durugda
o'unhuahuika'apone.

11

Diosen buttida hua'ataj moknopounhuahuika'po daka' Diostaj mo'nigpeunhuahuika'ne.

1 Diostaj tiahuayhue'dik ęę'pi' kennayo kenpa'da o'noika'. Diosa buttida mo'nika'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. "Opudomeytaj daka' on'tihuapokapone. On'manopo'yarea'apone. Kurudyo̱ do'te mo'behuikapone." Diosa buttida mona'uyne daka' mo'noknopounhuahuika'. Konig Diosa mona'uyne konigti mogka'apone. Mo'noknopounhuahuika'po o̱'nigunhuahuika'apone.

2-3 A'nennanada katepi' ehue' o̱'u̱yate. Diosyo'da o̱'i̱ka'uyate. Huadari kąę'. Niokpo puug siokpo duba huąhuę kąę'. Diosa o'mana'uyate. Kenpa' o'mana'depo kenokda o'maea'uyate. Aya'da Diosa o'ka'uyate oknopo̱ę̱ne. Diosa buttida mona'uyne oro'omeyen adhuea'pane' huaknopo̱ę̱'eriomey daka' o'noknopo̱i̱ka'uyate. "Do'taj daka' me'noknopounhuahuika'nok, konigę̱po ijbatidurugpaki." Diosa oa'uyate.

4 A'nennada Abela 'uru'uhuatada Diostaj o'nigpę̱ę̱po o'arakuyate. Oknopo̱ę̱po o'arakpo o'yokuyate. Diosa oe'uyate. Caínnayo oknopo̱ę̱hue'ada aypo e'yoktada Diosa onba'pokhue' o̱'u̱yate. "Abel huadakda menigpę̱ę̱ne. Meknopo̱ę̱po 'uru'uhuatada menigarakne." Diosa oa'uyate. Abel a'nennada o'buey'uyate. Diostaj 'urua' oknopo̱ę̱'uyate oro'omeyąkon o'tipę̱ę̱depo konigti 'urua'da mo'noknopo̱i̱ka'.

5 Enoc judío adhuea'pane' o̱'ę̱po Diostaj 'urua'da oknopo̱i̱ka'uyate. 'Urua'da o'nigpę̱i̱ka'po Diostaj o'durugpaka'uyate. Apagba'a oa'. Diostaj o'durugpaka'nok bueyhued ęę'ted kurudyo̱ Diosa o'tohua'uyate. Onte'ti Enoctaj huahuayhue' o̱'nuyate.

6 Kenpa'ti Diostaj oknopo̱ę̱hue' ęę'nayo Diostaj durugpakahue'dik o̱'ę̱ne. Kena'po Diostaj a'tiona'pakya'po Dios o'noika' nopo̱ę̱'dik o̱'ę̱ne kenpa'ti Diostaj huaeretpakeritaj Diosa o'matinepahui'po dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'apo nopo̱ę̱'dik o̱'ę̱ne.

7 Noe' adhuea'pane'kon nogoknada o̱'u̱yate. Diostaj 'urua'da oknopo̱i̱ka'uyate. "Dakhuea' huaka'eritaj castiga a'magkaya'po huę̱kurutone' ijta'monapoy. Aya' huakupa ijtiokma'huąyąpoy. Aya'da dakhuea' huaka'eri on'bata'kotapo. Onere huabetere huabatokud kusi'petone' yakati'." A'nennanada Noétaj Diosa ona'uyate. Noé huę̱kuru tiahuayhued ę̱'ę̱ąda o'nigpę̱ę̱po huaboro'nanada kusi'petone' o'ka'uyate. O'kuhuitdepo Noéere huabetere on'bakuduyate. Huę̱kurutone' o'tiakpo aya'da on'bata'kotuyate. Noénayo huabetere ta'kothue' o̱'nuyate. Konigę̱po Diostaj oknopo̱i̱ka'po ta'kothue' o̱'nuyate. Dakhuea' huaka'eriomeynayo oknopo̱ę̱hue' o̱'nepo on'mabuey'uyate. Kena'po Noé Diostaj daka' oknopo̱i̱ka'nok "Huadakda o̱'ę̱." Noétaj Diosa o'huaa'uyate.

8 Nogoknanada Abrahamkon adhuea'pane' o̱'ę̱po Diostaj 'uruda oknopo̱i̱ka'uyate. "Nogda huadari o'yokapone. Kendariyo yahuati'." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Abraham Diosen hua'ataj oknopo̱ę̱po o'nigpę̱ę̱'uyate. O'nigpę̱ę̱depo kendariyo o'hua'uyate. Kendari tiahuayhued ę̱'ę̱ąda o'nigpę̱ę̱po o'hua'uyate.

9 Diosa bo'yokaponok Abraham kendariyo Diosen hua'ataj oknopo̱ę̱po o̱'i̱ka'uyate. Abraham esoerionig nog aratbuten huadariyo o̱'i̱ka'uyate. Yudtaj ba'akyo o̱'i̱ka'uyate. Konigti ke'nensi'po Isaac yudtaj ba'akyo o̱'i̱ka'uyate. Kenpa'ti ke'nen huayayo Jacob yudtaj ba'akyo o̱'i̱ka'uyate. "Isaactere Jacobtere kenpa'ti indariba bo'yokapone." Diosa ona'uyne.

10 Diosen jakyo ɨjjẹạpoy Abraham o'nopọẹpo huadak huid jak kahue' ọ'ụyate. Diosen jak Diosa o'ka'po ọ'unhuahuika'apo.

11 Sara Abrahamen huạtọẹ ọ'ụyate. Abrahamereda Sara huatone'da ọ'nepo Sara si'popakhue'dik ẹẹ'pi' Diosen hua'ataj oknopọẹnok Sara kasi'popake'po Diosa o'tihuapokuyate. Sara isi'popakapo Diosa mename'nok ijsi'popakapoy Saraa oknopọẹpo Abrahamensi'po o'si'popakuyate.

12 Abrahamkon huatone'nanada ọ'ẹpo Sarataj onsi'pokahue'dik ẹẹ'pi' Diosa o'tihuapokuynok huasi'po o'tọẹ'uyate. Isaacsi'potaj o'tọẹ'uyate. Kenpa'ti huayayo'en huayayo huakka'nanada ọ'nuyate. Konig siokpo huakka'nanada ọ'ɨka' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada ọ'ne'uyate. Konig kuhuad huakka'nanada ọ'ɨka' konigti Abrahamen huayayo huakka'nanada ọ'nuyate. Be'a dikkahue'dikda ọ'nuyate.

13 Abrahamomey, huasi'po, huayayo huayayo'ensi'po ọ'nepo Diosen buttida hua'ataj o'noknopọẹpo on'mabuey'uyate. Huadari on'yokapone, Diosa o'mana'uyate. Huadari tọẹhue' ọ'nepo on'mabuey'uyate. Kenda Diosa bo'yokapone o'tọẹạpoy huanopoya'da on'nopọẹpo on'durugpakuyate. Esoerionig ọ'ɨka'ne Abrahamen huayayomeyạ on'batia'pakika'uyate.

14 Esoerionig ọ'ɨka'ne on'batia'pakpo Diosere kurudyọ huạẹ'eri ọ'ɨka'apoy on'nopọẹ'uyate.

15 Abrahamomey Abrahamen huaoen jakya' o'norọkon'uyate. Onte'ti e'kumejta' pakhue' ọ'nuyate.

16 'Uruda huadari on'pakuyate. 'Uruda jak on'pakuyate. Diosere e'noeunhuahuikata' on'pakuyate. "Doere ẹ'ɨkata' on'paknok ijdurugpaki. Kenomeyen Dios ɨjjẹy." Birahue'ada Diosa o'mana'po 'urua'nanada huakka' jaka'da o'nigka'nede.

17-18 "Ọ'nen huasi'po Isaac ọ'ẹpo Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa Abrahamtaj enapi' nogok, menpa' Abrahama do'taj buttia'da meknopọẹ' Diosa o'nopọẹpo. "Ọ'nensi'po Isaactaj yaarak." Diosa Abrahamtaj ona'uyate. Ken Abraham buttia'da oknopounpo Diostaj o'nigpeunpo a'nigarakya'po Isaacsi'potaj ote'yo o'tobehuikuyate.

19 Dios teyda ọ'ẹpo huakudaka'da e'bueytada manoyhuadạ'dik ọ'ẹ. Abrahama buttia' oknopounpo Isaacsi'potaj a'arakya'po o'tobehuikuyate. Abrahama o'arakaynig'a konig e'arakayada onte'ti huasi'potaj oe'uyate.

20 "Isaacen huasi'poen adhuea' huayayomey huakka'nanada o'nitakapo." Diosa ona'uyate. Isaaca daka' oknopọẹpo, "Diosa bo'tihuapokapone. Mo'ɨtakapone." Ke'nen huasi'potaj Jacoberetaj Esaúeretaj ona'uyate. Diostaj daka' oknopọẹpo Isaaca ona'uyate.

21 Diosen hua'a daka' oknopọẹpo Jacob huabueydikte oteypate onta'deypo, "Diosa daka' megka'apone." Diostaj huakka' o'pakpo, ke'nen huayayo Joséensi'potaj nogti nogtitaj Jacoba o'nigtiona'pakuyate.

22 Diosen hua'a daka' oknopọẹpo Josékon huabueydikte ọ'ẹpo o'mana'po: "Egipto huadaribaya' opudomeyen adhuea' huayayo o'norọkapo. Kendari Abrahamtaj Diosa o'yokuy kẹyọ do'hueday kan'nigtohue'po." José Israelen huayayotaj o'mana'uyate.

23 Nogoknanada Jacobed adhuea' huayayo huakka' o'nitakdepo Israel aratbut Egiptodaribayo ọ'nepo pai'nanada on'nopo'unhuahuika'po huabokerekyọbedtaj arakdik ọ'nika'uyate. Kenda Egipto gobierno huairia o'mana'uyate. Kenoka' Moisés o'si'poẹ'uyate. Moisésen huaoj huạyẹere Diostaj daka' o'noknopọẹ'uyate. 'Uruda huasi'po ọ'ẹ, on'nopọẹpo Diostaj o'noknopọẹpo gobierno huairitaj me'pukhue' ọ'nepo jakyo bapa' puug

o'nireganhuahua'uyate. Ken konig Moisésen huaoj huayeere Diostaj o'noknopoe'uyate.

24 Moisés o'kerekdepo Diostaj daka' oknopoe'uyate. Israel aratbuttaj Egiptodaribaya' e'batorokta' Diosa do'taj be'tipakne. Moisésa oknopoe'uyate. Huasi'poteda Egipto huairien huayobu Moiséstaj e'tounhuahua'ika'uytada "Huairien huayobu'ensi'po ehue' ijjey." Oa'uyate.

25 "Egipto huairi ee'ta' pakhue' ijjey. Egiptoeri ettone' pakhue' ijjey. Egipto huairien 'uru aypota' pakhue' ijjey. Do'hued aratbutere Israel aratbutere pai'da e'nopo'ikata' ijpaki," Moisésa Diostaj oknopoepo oa'uyate.

26 "Diosen Cristo o'tiakapo yoknopoepo pai'da nopo'unhuahuika'dik eee'nayo kenpa'ti aratbuta do'taj tidike'dik e'ne'nayo Diosa me'durugpakanhuahuika'apone, yoknopoey. Do Egipto huadaribayo huairitone' eee'nayo sue'da durugda ijjeapet." Moisésa o'nopoe'uyate.

27 Egipto huadaribaya' Moisésa o'hua'uyate. Diostaj oknopoepo o'hua'uyate. Diostaj oknopoepo Egipto huairia e'huadiayte okme'pukhue' o'epo okhua'uyate. Diostaj tiahuayhue' e'eada oknopoepo nogdaribayo o'hua'uyate.

28 Okkahuehue' o'nepo fiesta a'kaya'po "'Uru'uhua yabatiaraka', 'uhua mimia akbogpeta' yan'tionhuikhuikati'. Diosa mona'nok yan'nigpee'." Moisésa buttida oknopoepo Israel aratbutomeytaj o'mana'uyate. Kenoka' Diosen huata'moneria Egipto aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj o'mabueya'uyate. Israel aratbuten huakkuru huabokereksi'potaj mabueyahue' ka'ne'po Israel aratbuta Moiséstaj on'nigpeepo, 'uru'uhuataj on'batiarakanpo mimia akbogpete on'tionhuikhuika'uyate.

29 Moisésere Israel aratbutere Diostaj o'noknopoepo epog huabed Diosa eea'itandagte o'nokteg'uyate. Dag sorokjayda o'uyate. Egipto huairien sorotataj e'batahuada on'bata'kotuyate.

30 Nogoknanada Diosen buttida hua'ataj Israel aratbuta o'noknopoepo Jericó huakka' jak huidea ekbirik kurute huationpia' on'hua'epo on'pijkubere'uyate. Siete huame'noeyo'da on'pijkubere'uyate. O'noknopoenok e'pijkuberede'te Diosa huidea ekbirik o'saka'uyate. E'sakde'te a'barakya'po on'kuduyate.

31 Jericó aratbut Israel aratbuten Diostaj pakhue' o'nepo nigpeehue' o'nika'uyate. Rahab ettone' Jericóyo huaee'eri o'epo huamune'boeri o'uyate. Rahabnayo Israel aratbuten Diostaj oknopoepo botta' Israel huabatiahuayeritaj o'batioka'po o'makireega'uyate. Nogok Jericóyo Diostaj nigpeehue' huaee'eriomeytaj Israel sorotataj on'barakpo Rahabtanayo arakhue' o'nuyate.

32 Katea' nogda o'nonapet. Huaknopoe'eritaj aya'tada nogiti nigmadoyahue'dik ijjeapoy. Gedeón Diostaj huadakda oknopoika'uyate. Barac Sansón Jefté David Samuel Diosen huamanbatia'pakerikon huadakda o'noknopoika'uyate. Kenomeytaj aya'tada nigmadoyahue'dik ijjeapoy.

33 Kenomey huaknopoe'eri huairia Diostaj o'noknopoepo sorotataere nogbayo huaee'eri sorotatataj on'barakonhua'po nogdari huairitaj gana ogka'uyate. Nogbayo huaee'eritaj 'urua'da on'manika'uyate. "Do'hua on'ta'ka'apone," Diosa o'mana'uynok o'noknopoenok Diosa o'bata'ka'uyate. Diostaj huadakda o'noknopoenok leóna mabokhue'da o'uyate.

34 Bapa' 'urunanada huaknopoe'eritaj huaboro' ta'akyo juknananada eee'yo on'ma'en'uynig'a bueyhue' o'nuyate. Diostaj o'noknopoepo meyhue' o'nuyate. Nogomeytaj oknopoehue' huaee'aria siroenpia e'barakta' e'pakada Diosa o'batihuapoknok on'mon'uyate. Nogomey huaknopoe'eritaj

so̱'a̱ro̱gtada o'maso̱'teypaka'uyate. O'maso̱'teypaka'denok kenomeyen taka'taj on'barakuyate. Diostaj o'noknopo̱ika'po gana on'magka'uyate.
35 Botta' ettone'a̱ Diostaj daka' o'noknopo̱ika'nok kenomeyensi'po e'bueyde'te Diosa o'matinepahui'po o'manignoyhuada̱'uyate.

Nogomey Diostaj daka' o'noknopo̱ika'nok Diostaj eknopo̱e̱' kan'batike'po pai'da e̱e̱'tada huakupen on'tidukupo kenpa'ti hua'itakpipen on'tidukupo on'batotoke'po, pai'da e̱e̱'tada on'mabitbituyate. Kenomey huaknopo̱e̱'eri o'noknopo̱e̱po okbatikhue' o̱'nuyate. Diosere durugnanada e'noeonhuahuika'ta' on'pakpo o'noknopo̱e̱po okbatikhue' o̱'nuyate. Pai'da on'nopo'e̱po on'buey'uyate.
36 Nogomey Diostaj huaknopo̱e̱'eritaj on'tibirae'uyate. Kenpa'ti huiyokbiada o'batibitbita'uyate. Kenpa'ti sirobia huamata'koypita' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti hua'ita'pota' o'batiduku'uyate. Kenpa'ti huabakuda̱' jakyo on'bakuda̱'uyate.
37 Kenpa'ti huaknopo̱e̱'eritaj on'bapa'ea'uyate. Kenpa'ti huanopota' on'bakteg'uyate. Menpa' yanokbatikapetpi' a'nopo̱e̱ya'po siroenpia on'barakuyate. Konig pai'da hua̱e̱'eri yudtabayo' o̱'nepo 'uhuasi'dak on'otika'po nogyo̱ nogyo̱ on'huae'uyate. Pai'da on'nopo'e̱po on'huae'uyate. Kenpa'ti huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea'da on'magka'uyate.
38 Kenomey huaknopo̱e̱'eri 'urua'da o̱gkika'uynok oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eri huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea' on'bahuaa'ika'uyate. Diosanayo huadakda o̱'ne o'maknopo̱ika'. Diostaj o'noknopo̱ika'po aratbut ehue' e̱'i̱ka'yo huae'dik o̱'nika'uyate. Ote' huakupate on'huae'ika'uyate. Sorokje̱yyo̱ on'tayika'uyate.
39 "Doere durugnanada mo'noeonhuahuika'apone." Kenomeyen ad-huea'pane'taj Diosa o'mana'uyate. Kenomey aya'ada Diostaj buttida o'noknopo̱ika'uyate. Kenomeynayo Diosyo huahued on'mabuey'uyate.
40 Kenomeytere oro'omeytere Diosa 'urua'nanada mogka'apone o'nopo̱e̱'uyate. Oro'omeytaj kenomeytere 'urunopo'da mogka'apone. Onokteteyo' dakhuea' e'ka'taj mo'nopo'yareapone.

12

Jesústayo'da daka' mo'noknopoeonhuahuika'.

1 Ken a'nennanada nogok nogok noga̱ noga̱ Diostaj buttida o'noknopo̱e̱po on'nigpe̱ika'uyate. Kenomey 'urua'da o'noknopo̱ika'uyate mon'matinopo̱e̱. Oro'omey konigti huadakda aknopo̱ikaya'po huakka'da kateta'pi' eretpakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopo̱ikaya'po kateta'pi' mepu'kehue' mo'nika'. Dakhuea' e'ka'ta' pakhue' mo'nika'. Diostaj huadakda aknopo̱ikaya'po dakhuea' e'ka' mon'batik. Diostaj huakka' mon'deretpakpo huadakda mo'noknopo̱ika'. Nogok nogok mo'noknopo̱ika'. Batikhue'ada mo'noknopo̱ika'.
2 Jesúsa huakkuru huamaknopo̱e̱a̱'eri oro'omeytaj mo'manopo̱e̱a̱'uyne. Kenpa'ti Jesúsa huamaknopo̱e̱a̱' nogi̱ti nogi̱ti dakhuapa mo'manopo̱e̱a̱'ika'ne. Dakhuea'da huaka'eritaj cruzte konig castiga o̱gka'po gobiernoen sorotataa o'darakika'uyate. Diosa o'paknok Jesús cruzte pai'da o'nopo'e̱po, cruzte o'betpo bira'dik e̱e̱'pi' mepu'kehue' o̱'u̱yate. Diosere durugda i̱jje̱a̱poy Jesúsa o'nopo̱e̱'uyate. O'bueydepo kurudyo̱ Diosyo o'behuikuyate. Diosere Huairitone' o̱'e̱po o'mata'mona'ika'.
3 Opudomey Jesucristotaj moknopo̱e̱po suhue'da pai'da mo'nopo'i̱ka'. Jesúsnayo diga̱'nanada pai'nananada o'nopo'u̱yate. Dakhuea' huaka'eriomeya̱ diga̱'da on'huadiaypo cruzte on'beta'uyate. Kenda

mo'tinopoika'po Jesústaj oknopoebatikhue' ya'nika'. Pai'da mo'nopo'epo oknopoebatikhue' ya'nika'. Jesústaj daka' yanoknopoika'.
4 Jesús Diostaj oknopoepo pai'nanada o'nopo'epo o'buey'uyate. Opudomeynayo Diostaj moknopoika'po bueyhued mo'ene.
5 Oro'omey konig ke'nensi'potanig Diosa 'urua'da mo'boroay'uyne. Menpa' okkahuehue' moet.

Opudomey huaknopoe'eri konig do'huedsi'po on'taene. Do'taj men'nigpeike'po nama'da eka'nayo konig isi'potaj egkapa' castiga ogka'apone. Do'taj men'nigpeike'po castiga ogkika'apone. Kenpa'ti do'hua castiga egka'de'te do'taj oknopoebatikhue' ya'nika'.

6 Kena'po Huairi Dios di' mo'epo oro' nama'da e'ka'te 'urua'da mo'manmadikegka'ne. Oro'omeytaj konig ke'nensi'po mo'taene. Dakhue' e'ka'te konig isi'potaj castiga mogka'ne. Apagba'a oa'.
7 Opud kan'nigpeike'po Diosa castiga egka'nayo okbatikhue'da Diostaj yanoknopoika'. Konig huaoa isi'potaj 'urua'da o'manmadikika', konigti Apag Diosa opudomeytaj 'urua'da mo'manmadikegkika'ne. Isi'po huaojtaj kanigpeike'po huaoa daka' castiga o'magkika'. Konigti Diosa opudomeytaj mo'manmadikegkika'po daka' castiga o'magkika'.
8 Aya'tada Diosen isi'potaj Diosa 'urua'da o'manmadikegkika'po suhue'da castiga o'magkika'. Opudomeytaj Diosa castiga ogkahue' eee'nayo Diosensi'po hueretda ehue' mo'ene.
9 Kenpa'ti a'nennada oro'omey huasi'poted oro'omeyen huaoen jakyo o'ika'uyne. Huaoen hua'a ka'nigpeee'po oro'omeyen huaoa suhue'da castiga mogkika'uyne. Oro'omeytaj castiga e'magka'de'te onte'ti daka' o'kika'uyne. Huaojtaj huadiayhue' o'uyne. Apag Diostanayo bo'eretpakpo nogiti nogiti mon'nigpeika'. Oro'omeytaj suhue'da castiga egka'nayo ida mon'nopo'korea'. Ida onte'ti Apag Diostaj mon'nigpeika'po Diosere mon'noeonhuahuika'.
10 Oro'omey huasi'poted, "Do'huedsi'potaj huadakda ijmanmadikay." Oro'omeyen huaoa konig on'pakpo a'manigpeeaya'po suhue'da castiga mogkika'uyne. Suhue'da huabayok oro' e'kerekde'te castiga mogkika'uyne. Oro'omey huadaknanada kagkike'po Diosanayo huadaknanada bota'ka'ne. Konig Dios huadaknanada o'e, oro'omey konigti ka'nike'po Diosa suhue'da castiga mogkika'nok Diosen 'urua'nanada kika'dik o'ika'apone.
11 Oro'omeytaj Diosa a'manmadikegkikaya'po suhue'da castiga e'magka'te oro'omey pakhue' o'epo pai'nanada o'nopo'etuypo nogokda Diosa oro'omeytaj suhue'da castiga egka'de'te kirigayo' huadaknanada o'kika'apone, onte'ti Diostaj kirigayo' o'nigpeika'apone. Kenpa'ti Diostaj o'nopo'durugpakonhuahuika'apone.

Diosa ena'te kaeya' onahue' yanika'. Yanoknopoepo, yan'nigpeikati'.

12 Kenpa'ti Diostaj mo'nigpeonhuahuika'depo onte'ti huadakda kikahue'dik moet, suhue'da oknopoe'dik moetpi', Diostaj nogiti nogiti yan'nigpee'. Onte'ti daka' yanoknopoika'. Diostaj daka' yan'nigpeika'.
13 Jesucristoen butukdag yan'dukpo yan'huati'. Jesucristoen hua'a daka' yag'kikati'. Opud Diosen hua'a 'urunanada bo'kika'nok nogomeya sigda eknopoeada opudtaj on'tiahuaydepo okbatikhue' o'nepo nogiti daka' o'noknopoeapo. Nogiti daka' on'nigpeika'apo.

14 Aya'tada bahuadiayhue' yanika'. Aya'tada e'maboyta' pakhue' yanika'. Aya'tada e'manoeya'ta' yan'pakika'. Diostayo'da e'nigpeikata' yan'deretpakikati' Diosenyo'da huadaknananada e'kikata'

yan'deretpakikati'. Diosenyo'da huadaknanada kikahue' ęę'nayo Huairi Jesucristoere noeonhuahuikahue' mo'ęąpone.
15 Opudomey huaknopǫę'eritaj aya'tada Diosa e'tihuapokta' bo'tipakika'ne. Aya'tada 'urunopoa' ęgkata' bo'tipakika'ne. Opudomeyere sue'da huaknopǫę'eri ekbatikta' on'pakpo nama'da ǫgkika'. Diostaj yan'nopo'korea' yan'maboroayika'. Kenpa'ti nogtipi' huaknopǫę'eri nama'da e'kika'nayo nama'da e'manmadika'nayopi' ke'na konig pai'nada huęymei'huę ǫ'ę. Nog huaknopǫę'eri on'tiahuaypo on'pęępo onte'ti Diostaj oknopǫęhue'dik yanikapet. Nama'da huamanmadika'eritaj yan'boroay. Onte'ti Diostaj ya'nigpęika'. Nama'da manmadikahue' yąę' yan'maboroay.
16 Be'api' nogen huątǫę'taj bakdejhue' yanika' huayahuaya yan'maboroayti'. Kenpa'ti be'api' Diosen hua'ataj pakhue' ęę'nayo nogiti nogiti Diosen hua'ataj yan'pakti', huayahuaya yan'manikati'. Konig Esaú Isaacen huakkuru huasi'po o'ka'uyate konigti kahue' yane'. Huayahuaya yan'manati'. Huakkurueri isi'potaj Diosa 'urua'da o'ta'kika'uyate. Esaú huama'buyen aypota' o'pakpo, Diosen e'ta'kika'ta' pakhue' ǫ'ępo huama'buytaj o'yokuyate. Aypotehuapa' o'yokuyate. Huama'buyen aypo o'bape'uyate.
17 Nogok Esaúen huama'buytaj Diosa huaboa'da huadaknanada o'ta'kika'uyate. Esaútanayo ta'kahue'da ǫ'ǫuyate. Diosa huadaknanada be'ta'ke'po e'eretpaktada ta'kahue' ǫ'ęnok o'huikuynig'a, Esaú digą'da o'huikuyate.
18 Konig opudomeyen adhuea'pane'taj Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Konigti opudomeytaj manahue' mo'ęne. A'nennada Egipto huadaribaya' o'norǫkondepo nog huadaribayo ǫ'nedepo Dioste ote'yo on'huahua'uyate. Moisésayo'da Diosen hua'ataj a'eya'po ote'yo o'huabehuik'uyate. Dios o'te'te ǫ'ępo huiyoknanada ǫ'ǫuyate. Digą'nanada e'bakpak on'tiahuay'uyate. Sikkiręgnanada ęę' on'tiahuay'uyate, konig e'sihui sikyo on'tiahuay'uyate. Huiyoknanada ǫ'ępo, digą'nanada e'bapok on'tiahuay'uyate.
19 Trompeta 'utta'nanada ea'te on'pęę'uyate. Kenoka' Diosen hua'a huiyoka'nanada ǫ'ǫynok adhuea'pane'ą on'pęędepo, "Onte'ti onahue' moe'." Diostaj o'nona'uyate.
20 "Aratbut 'uhuapi' huatota'poya' ote'te e'behuiknayo kabueye'po huidą yan'pa'ea'ti'." Diosa o'mana'uyatenok. Diosen hua'ataj nigpęęhue'dik ǫ'nuyate.
21 Diostaj o'tiahuaypo, "Ijme'pukpo ijjirigąmey." Moisésada oa'uyate.
22 Oro'omeynayo Jesucristotaj oknopǫępo Diosen ote' Siónyo o'huahua'depo, kenpa'ti Dios huanoeonhuahuika'erien jakyo o'huahua'depo Diosen jak Jerusalén kurudyǫ o'huahua'depo. Diosen huata'moneri Diostaj a'batadi'keya'po ęgkupopakyo o'huahua'depo.
23 Kenpa'ti huakka'da huaknopǫę'eri Diosensi'po ǫ'nepo ǫgkupopakpo kenomeyendik Diosa kurudyą' o'manigmadoya'uyate. Kurudyǫ on'hua'apo. Diosere on'noeonhuahuika'apo. Kenomey Diosen 'uru huaknopǫę'eritaj oro'omey konig o'bahuahua'depo. Kenpa'ti Diostaj oknopǫępo konig o'huahua'depo. Dios huairi ǫ'ępo dakhuea' huaka'eritaj kenpa'da castiga o'magka'apo. Huaknopǫę'eritaj o'manoeanhuahuika'apo. Kenpa'ti huaknopǫę'erikudak kurudyǫ Diosere huadakda ǫ'ne Diosa 'urunopoa'da o'magka'depo. Kenomeytaj oro'omey o'bahuahua'depo.
24 Jesúsa a'manopo'yareaya'po mo'nigbueypo mimia mo'nigtita'huarakuyate. Jesúsa huabo hua'a konig dakhuea' e'ka'

huamanopo'yarea' hua'a o'mana'uyate. Jesústaj kenpa'ti Jesúsen mimitaj oknopo̱e̱po Jesúsen mimia oro'en dakhuea' e'ka' bakkahuea'dik o̱'e̱ oknopo̱e̱ne. A'neneri Abel Diostaj 'uhua o'nigarakpo o'mimihua'uyate. Ken mimianayo dakhuea' e'ka' okkahueahue'dik o̱'e̱ o'nopo̱e̱ne. Ken konig oknopo̱e̱po Diostaj meyo̱hue'da o'tii̱kay.

25 Konige̱po Diosen e'mana' hua'ataj oknopo̱e̱po nigpe̱e̱'dik o̱'i̱ka'ne. A'nennada ote'kupata' Israel aratbuttaj Diosa o'mana'uyate. Israel aratbutnayo e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nuyate. Diosa castiga e̱gka'te okmonhue'dik o̱'nuyate. Castiga o'magka'uyate. Oynayo kurudya̱' Diosa mona'ne. Oknopo̱e̱po nigpe̱e̱dik o̱'i̱ka'ne. Buttida o'nona'ne. Nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayo dapita' castiga mogka'apone. Okmonhue'dik o̱'e̱a̱pone.

26 A'nennada ote'kupata' Diosa o'mana'uyate. Diosa e'mana'te huadari o̱'i̱ye̱g'uyate. "A'ti onte'ti huadaritaj ijji̱ye̱ga'apoy. Kurudtakon ijji̱ye̱ga'apoy." Oynayo Diosa o'manade'uyate.

27 "Onte'ti ijji̱ye̱ga'apoy." Diosa oa'uyate. Konige̱po aya'da Diosa o'ka'uyatenig o̱'i̱ye̱ga'apo. Nogtipi' yahuehue'da o̱'e̱a̱po. Dios, Jesucristoere, Diosen aratbutere Diosen huata'moneriere batikhue'da on'noeonhuahuika'apo o'nopo̱e̱ne.

28 Dios oro'omeyen huairia moknopo̱e̱a̱'uyne. Oro'omey Diosensi'po o'mauyne. Diosere o'noeonhuahuika'apone. Kenpa'da bueyhue'dik o̱'eonhuahuika'apone. Konige̱po "Huadakda i'kika'. Huadakda i'ika'." Diostaj mo'nona'ika'. Diostaj mon'mepu'kepo mo'noknopo̱e̱po mo'nigpe̱i̱ka'apo

29 Dios konig huamahui̱g ta'akonig huiyokda o̱'e̱po oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eriomeytaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

13

Diostaj a'durugpakaya'po 'urua'da nigkika'dik o̱'e̱ne.

1 Ken bakbatikhue'ada huayahuaya di' yan'maika'. Konig huama'buytaj di' mo'maika'nig konigti huayahuaya di' mon'maika'.

2 Bepi' en'tiaknayo di' yan'maepo jakyo yan'bakuda̱ti'. Bakkahuehue' ya̱'nepo yan'bakuda̱ti'. Suhue'ada Diosen huata'moneritaj o̱ki̱e̱hue' e̱'e̱a̱da on'bakuda̱'po on'tobape'uyate.

3 Jesucristotaj huaknopo̱e̱'eri huabakuda̱' jakyo e̱'ne'te kenomeytaj bakkahuehue' ya̱'nepo yan'matinepahui'po yan'tahuade̱po aypopi' yan'bayokikati'. Nog huaknopo̱e̱'eritaj dakhuea' e'magka'nayo pai'da en'nopo̱e̱'nayo pai'da hua̱e̱'eritaj yan'matinepahui'po kenpa'ti opudpi' pai'da nopo̱e̱'dik mo'e̱a̱pet.

4 E'to̱e̱pakde' e̱e̱'nayo daka' yan'to̱i̱ka'. Kenpa'ti nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejhue' yanika'. Nogen hua̱to̱e̱'taj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone. Hua̱to̱e̱bet e̱'e̱a̱nayo huaboerepi' mune'yo̱erepi' bakdejhue' yanika'. Nogtaj e'bakdejnayo dakhuea'da boka'nok Diosa castiga mogka'apone.

5 Huakupeta' eretpakhue' yanika'. Katepi' mo'tamaenigyo'da kentaj yan'todurugpak. Huakka' e'tamaeta' pakhue' yanika'. Kena'po "Opudtaj on'matounhuahuika'apone. Opudere o̱'i̱ka'apone. O̱ke̱ya̱hue'dik o̱'i̱ka'apone." Apag Diosa mona'uyate.

6 Be'api' huabokereka do'taj dakhueapi' o̱gka'dikpi' menet. Do me'pukhue' i̱ji̱kay. Dios Huairia mentihuapokika'nok ijnopo̱e̱y. Kenda daka' o'nopo̱e̱po a'dik o̱'i̱ka'ne.

7 Opudomeyen huakkuru huairikudak Jesucristotaj ’urua’nanada
o’noknopoika’uy. Opudomeytaj Diosen hua’a mon’madikika’uyne. Diosen
’urua’da on’kika’uy. Konig kenomey ogkika’uy daka’ yan’nopoika’po konigti
yag’kikati’.
8 A’nennada Jesucristo Diosen Huasi’po o’epo ’urua’nanada o’ikame’uyate.
Oytion Diosen Huasi’po o’epo ’urua’nanada o’ika’. Nogok nogok Jesucristo
Diosen Huasi’po o’epo konigti ’urua’nanada o’eonhuahuika’apo.
9 Jesucristo ’urua’nanada o’ika’nok Jesústaj ’urua’da e’manmadika’
mo’peee’uyne konigti daka’ yanoknopoika’. Nogda nogda huamanmadika’eri
opudomeyere en’tiaknayo nogpa’da en’manmadika’nayo kenomeytaj
nigpeehue’ yanika’. Nogda aypo bape’dik mo’ene. Nogdanayo bapehue’dik
mo’ene. Nogda huaen bape’dik mo’ene. Nogda huaennayo bapehue’dik
mo’ene. Suhue’ada huamanmadika’eri nama’da mona’apetpi’. Kenomeytaj
e’nigpeee’nayo Diostaj ’urunopo’da nigehue’dik mo’eapone. Diostanayo
Jesucristoeretanayo oknopoenok Diosa mo’tinepahui’po ’urunopoa’
mogkika’apone.
10 Jesucristoa cruzte mo’nigbuey’uyate. Oro’omeytaj huamanopo’yarea’
cruzte mo’nigbuey’uyate. Cruzte mo’nigbuey’uyate oknopoika’nok
Diosa mo’nopo’yareadhuahuika’ne. Judío sacerdote huasi’dakak
huakudika’erianayo ’uhua on’batiarakika’po on’mahuigika’. Aya’
kenpayo’da o’noknopoepo Jesús cruzte mo’nigbuey’uyate oknopoehue’
o’nenok Diosa dakhuea’ e’ka’ manopo’yareahue’ o’maeapo.
11 Judío sacerdote huairi Moisésen hua’ataj on’peepo ogkika’. Jesucristo-
taj oknopoehued o’nepo ’uhuataj on’batiarakika’. Diosa dakhuea’ e’ka’
kabakkahue’po ’uhuataj on’batiarakika’po Diosen ’uru huid jakyo adko-
repen mimi on’tohua’ika’. Diosen manpotone’taj on’tionhuikhuika’ika’.
On’tionhuikhuika’depo huakka’ jakya’ adteda ’uhua huaso’ on’tohua’po
adyoda on’mahuigika’.
12 Jesústaj kenpa’ti huakka’ jakya’ adyonda on’tohua’depo o’darakuyate.
Jesúsen mimianayo konig dakhuea’ e’ka’ kabakkahue’po Diostaj ’urunopoa’
kamagke’po Jesúsa pai’da mo’nignopo’epo o’manigbuey’uyate. Huakka’
jakya’ adyenda o’manigbuey’uyate.
13 Konig judío aratbut nama’da ogkika’po Diosen kahue’ o’nika’. Konig
ogkika’nig’a konigti kahue’ mo’ne. Jesucristotayo’da mo’noknopoika’.
Jesústaj oknopoika’nok oro’omeytaj bo’tierikapet, bo’huadiaypo dakhuea’
bo’huaa’apetpi’. Konig Jesústaj dakhuea’ on’huaa’uyate konigti oro’omeytaj
dakhuea’ bo’huaa’apetpi’. Moisésen hua’a huakika’erite mo’nokhua’. Jesu-
cristoen huaknopoe’eri ijjey huaa’eriere mo’nika’.
14 Indariyo aratbut noeonhuahuikahue’ o’neapo. Diosen aratbutnayo
kurudyo on’noeonhuahuika’apo. Kurudyo Diosen aratbutere
e’noeonhuahuika’ta’ o’pakne. Oro’omeytaj e’tieriknayo dakhuea’
e’huaa’nayopi’ kenpa’da kade’.
15 Jesucristotaj oknopoepo, o’nigpeepo, “Dakiti Dios, ’urua’nanada
mo’nigka’uyate, huadakda mogkika’ne. ’Uruda i’ika’ne Apag Dios,”
mon’tiona’pakika’. “Dios ’uruda o’ika’. Huadakda megkika’ne.” Nogomeytaj
mon’manbatia’pakika’.
16 Okkahuehue’ ya’nepo huadakda yan’mantihuapokika’ kenpa’ti
okkahuehue’ ya’nepo katepi’ mo’tamaenig yan’mabayokika’. Pai’da
huae’eritaj yan’mabayokika’. Kenda e’kika’nayo Dios durugda o’eapo.
17 Opudomeyere suhue’ada Jesucristotaj o’noknopoepo Diosen ’urua’da
ogkika’po huaknopoe’eritaj huamatoe’eri huairi o’ne. Kenomeytaj

yan'nigpeika'. Opudomeyen huabatihuapokeri o'nepo daka' moknopoike'po tihuapokika'dik mo'ene. Cristo onte'ti e'tiakte "Huaknopoe'eritaj huadakda ijbatihuapokikamey." A'dik o'neapo. Opudomeytaj e'batihuapokte huadakda e'nigpeee'nayo durugda o'neapo. Daka' nigpeeehue' eee'nayo suhue' o'neapo kenpa'ti pai'da o'neapo.

18 Do'taj men'nigtiona'pakika'. Huadakada ijkikaya', ijnopoey. Aya'da katepi' 'urua'da e'kikata' ijpaki.

19 Opudomeytaj e'nigkumejta' e'pakada menpa' kumejhue'dik ijjeedey. Ida kumejdikada ijjeapet mentiona'pakti'.

Huaknopoe'eritaj Diosa daka' kamagkike'po o'manigtiona'pakpo huadik on'manigdikta'mona'uyate.

20 Opudomeytaj ijmanigtiona'pakpo, "Diosa huamanoeya'eria mo'matoene. Huabueya'da eee'tada Huairi Jesucristotaj i'noyhuada'uyate, Dios. Oro'omey huaknopoe'eri konig Jesúsen oveja o'ene. Jesús oro'omeyen huamatoe'eri o'e. Oro'omeytaj a'manopo'yareaya'po kenpa'ti a'manoeanhuahuikaya'po mo'nigbuey'uyate. Jesúsa mo'nigbuey'uyatenok oro'omeytaj mo'nopo'yarea'apone daka' oknopoe'dik o'ene.

21 Ontaj kan'nigpeike'po 'urunopoa' Jesucristoen huaknopoe'eritaj yamagkikati'. Konig o'na yapakpo yamagkikati'. Jesucristo o'nen Huasi'potaj o'noknopoepo 'urua'nanada kika'dik o'neonhuahuika'apo. Cristo 'urua'nanada o'ika'." Diostaj ijmanigtiona'paki.

22 Sue'da ijnigmadoya'depo opudomeytaj mo'maboroayne. Daka' yan'nigpeika', egomey, pogomey.

23 Timoteo oro'omeyen huama'buytaj huabakuda' jakya' o'noroka'deme'te, yan'nopoe'. Ida e'tiaknayo opudyo ijtohua'apoy.

24 Aya' huaknopoe'eri huairitaj oro'en huadik yan'madikta'mona'. Aya' huaknopoe'eri huama'buyeretaj huaidpoeretaj huadik yan'madikta'mona'. Italiayo huaee'eriomey huama'buyakon huadik on'madikta'mona'.

25 Opudomey huaknopoe'eritaj Diosa daka' mo'nigkike'.

SANTIAGO
Santiagoa o'manigmadoya'uyate.

Judío huaknopoe'eritaj o'manigmadoya'uyate Santiagoa.

1 Do Santiago ijjey. Diosen Huairi Jesucristoenere huanaba' ijjey. Opud Israel huaknopoe'eritaj o'nigmadoya'ne. Nog aratbutenbayo nogbayo nogbayo mo'ika'ne. Saludos on'dikta'mona'ne.

Diosa daka' mo'nopoea'nok huadakda kika'dik o'ene.

2 Kenoka' pai'da e'nopo'epi' dakhue' ee'pi' pai'da ee'pi' mon'durugpakika'.
3 Oro' oknopoebatikdikpi' ka'ne'po e'dikdikpi' nogiti nogiti Diostaj daka' mo'noknopoika' Diostaj mo'noknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'nika'.
4 Nogiti nogiti eknopoika'nayo dakhuea' e'ka' kikahue'dik o'ene kenpa'ti kenda Diosa o'pakika'nig nogiti nogiti kika'dik o'eonhuahuika'apone. Dakhuapa Dios Huairitaj moknopoeonhuahuika'apone.
5 Opudomeytaj nogda nogda dakhuea' kagke'po e'dikdikpi' katepi' e'ka' nopoehue'da ee'nayo Diostaj yan'tiona'pakikati'. Do'taj konigyo'da daka' e'kika' menopoea', yan'tiona'pakikati'. Diosa bo'tihuapokpo daka' e'kika' mo'nopoea'apone. Diosa sue'nopo ehue' o'epo e'tihuapokta' o'pakpo daka' e'kika' mo'nopoea'ika'apone.
6 "Daka' e'ka' menopoea', Dios." Yan'tiona'pak. Diosa mo'nopoea'apone. Daka' yan'nopoika'. Diostaj daka' oknopoehue' ee'nayo tihuapokhue'dik mo'ika'apone.
7-8 Be'api' nogpa' nogpa' o'nopoe konig oy Diostaj oknopoepo eme'te oknopoehue' o'epo kentaj Diosa tihuapokhue' o'ika'apo. Daka' huakika' nopoeahue' o'eapo.
9 On pai'da huae'eri ee'pi', eg', Cristotaj iknopoepo yan'durugpakika'po Diosensi'po i'ene.
10 Konig huakhuen ida o'aypo okhuenkahua'ika' konigti huakka'da huamatoe'eri a'ti on'mabueyikaponok konigepo Diostaj kanoknopoe'po kan'durugpakike'.
11 Kenoka' niokpo o'behuikdepo diga'da o'ta'tepo huakhuen ida okhuenaya'ika' huehuea'da o'kotika'. Ona'ti 'uruda ehue' o'eapo. Huabokerek huakka' on'matoika' konig huakhuen o'nepo, e'baa'ika'pi' ida on'buey.

Kenoka' dakhuea' kagke'po e'dikdikte dakhuea' kahue' yanika'.

12 Opuda dakhuea'da kagke'po e'dikdiktada dakhuea' kahue' e'ika'nayo durugda mo'ika'apone. Nogok nogok dakhuea' kagkike'po e'dikdikte kahue' e'ika'nayo:
—"Huadakda bo'kika'po dakhuea' kagkike'po e'dikdikte dakhuea' kikahue' mo'ika'nok huairi mo'epo do'hued jakyo doere yan'noeonhuahuika'." Do'hua o'nona'apone. —Kenda Diosa huadi' huae'eritaj o'mana'uyate.
13 Kenokapi' dakhuea' kake'po Diosa medikdikne nopoehue'dik yanika'. Dios kenpa'da huadaknopo'da o'ika'. Dakhuea' kake'po Diosa madikdikhue'dik o'e kenpa'ti dakhuea' kagke'po Diosa oro'taj dikdikhue'dik mo'ika'ne.
14 Huakkuru oro'en e'pakika'a dakhuea' e'ka' huanopoya'da o'eretpakpo
15 nogok diga'da o'eretpakpo huaboa'da dakhuea'nada o'kika'ne. Ken dakhuea'da e'kika'nayo kenpa'da o'bueyapone. Diosere ehue'dikda o'ika'apone.

16 Huata'da nama'da nopo̱e̱a̱hue' mo'nika', huadi'da egomey pogomey.
17 Katepi' Diosa mo'nigkika'ne kenpa'ti bo'tihuapokika'ne kenpa'da huadakda o̱'i̱ka'. Diosya' kurudya̱' kenpa'da huadakyo'da bo'yokika'ne. Niokpo puugere aya'da siokpoere Diosa o'kuyate. Niokpo sikyo ta'tehue' o̱'i̱ka'. Siokpo puugere huame'noe ta'tehue' o̱'i̱ka'. Diosnayo huakjey huaka'eri huadak o̱'i̱ka'. Diosnayo nogok nogok konigti huadak o̱'i̱ka' kenpa'ti nogok nogok konigti huadak o'kika'. Nogpa' nogpa' manahue'dik o̱'i̱ka'.
18 Dios o'pakpo ke'nen buttida hua'aa mo'nopo'noika'ne. Konig Diosen huakkurueri huasi'po konig 'urusi'po Diosa e'bae'po mo'nopo'noeanhuahuika'ne.

Nama'da Diostaj kikahue' mo'nepo 'urunopoada 'urua'da mogkika'.

19 Konige̱po do'hued huadi'da egomey pogomey Diosbata' e'pe̱e̱ta' yaderetpakika'. Daka' yan'nigpe̱i̱ka'. Daka' nopo̱e̱hue'ada i̱da e'manmadika'ta' pakhue' yane'. Daka'da e'pe̱e̱pi' diayhue' yanika'.
20 Kena'po oro' o'diaypo kenda Diosa o'paknig kikahue'dik o̱'e̱ne. O'diaypo Diostaj durugpakahue'dik o̱'e̱ne.
21 Kenpa'ti aya'da dakhuea' e'nopo̱e̱' aya' dakhuea' e'kika' kenpa'da mon'batik. Apagba' o'pe̱e̱deme'ne kenpa'ti huaboa'da o'pe̱e̱po huanopoya'da daka'da mon'nigpe̱i̱ka'. Apagba' 'urua'da o̱gka'dik mo'e̱ne. Oro'taj Diosere onte'ti noeanhuahuika'dik mo'e̱a̱pone.
22 Diosenba'taj daka'da mon'nigpe̱i̱ka'po mogkika'. E'pe̱e̱a̱da kikahue' e̱e̱'nayo nama'da on'pe̱e̱.
23-24 Be'api' huabokerek Apagba'taj o'pe̱e̱po kate kika'dik i̱jje̱y huaboa'da o'nopo̱e̱nig'a kikahue' e̱e̱'nayo ken konig huabokerekpi' sigda o'koktiahuayatupo konig huakok o̱'e̱nig huaboa'da o'nopo̱e̱nig'a i̱da okkahue'ika'.
25 Diosen huadak hua'a 'urunanada o̱'e̱nok e'nigpe̱i̱kata' o'pakpo Diosen huadak hua'a okkahuehue' mo'nepo mon'nigpe̱i̱ka'po mogkika'. Diosen huadak hua'a o'nigpe̱i̱ka'po durugnanada o̱'i̱ka'apone.
26 Be'api' Diosen ijkikay e'nopo̱e̱a̱da dakhue' o'adhuahuika'po batikhue'dik e̱'e̱a̱da Diosen ijkikay nama'da o'nopo̱e̱nig'a Diosen kahue'dik o̱'i̱ka'.
27 Diostaj e'batadi'kea'ta' e'paknayo Diosen e'kika'ta' e'paknayo kenpa'ti Apag Diostaj e'durugpaka'ta' e'paknayo pai'da ayhuayotaj ayhuaeretaj di' yan'maepo yan'tihuapokika'. Konig nog aratbut dakhuea'da on'kika'nig konig kikahue' yanika'. Kenda Diosa o'pakika'.

2

Huakka' huatamae'eritaj e'pakada pai'da hua̱e̱'eritaj pakhue' e̱e̱' nopo̱e̱hue' mo'nika'.

1 Do'hued huaknopo̱e̱'eri egomey pogomey, Jesucristo Huairitaj daka' mo'noknopo̱i̱ka'po be'edpi' huakka'da o'tamaenok huadakda o̱'e̱ nopo̱e̱hue'dik mo'nika'. Noga̱ pai'da e̱e̱'te kennayo dakhue'da o̱'e̱ nopo̱e̱hue'dik mo'nika'.
2 Opud e'kupopakya' Diostaj e'batadi'kea'yo huairi e'kudnayo oro huabapiokot o'mato̱e̱po 'urua'da yudtaj o'otpo kenpa'ti pai'da hua̱e̱'eri e'kudnayo yudtatone'da o'otpo.
3 'Urua'da yudtaj e'huaottaj bo'tihuapokpo, "In 'uru huahuadte yahuad." Ea'ada pai'da hua̱e̱'eritaj "A̱yo̱pi' yabo'. Sorokte yahuad," ena'nayo

4 dakhuea'da ka'dik mo'ẹne. Opudpi' aya'da konigti huadak mo'ẹne.
Huairinayo huadak ọ'ne. Pai'da huạẹ'eri dakhue'da ọ'ne. Nama'da
mo'nopọẹnig'a dakhuea'da mo'nopọẹne. Ken konig dakhue' ọ'ẹ.

5 Yan'pẹẹ', huadi'da egomey pogomey. Diosa huakka' pai'da huạẹ'eritaj
o'bae'ika'. Kenomeyạ Jesucristotaj daka'da o'noknopọika'po Diosere Jesu-
cristo huairiere durugda on'noeonhuahuika'apo. Aya'ada Diostaj huadi'da
ọ'nepo Diosere ọ'neonhuahuika'apo. Diosa kenpa' oa'uyate.

6 Pai'da aratbuttaj dakhuea'da mo'manika'nok on'bira'ika'. Huairitaj
huadakda bo'kika'nig'a huakka'da huamatọẹ'eria opudtaj dakhuea'da
mo'nika'ne kenpa'ti opudtaj dakhuea' a'huaaya'po gobierno huairite
bo'tohua'ika'ne.

7 Huairi huakka' huamatọẹ'eria Jesucristoen huadiktaj dakhuea'da
on'huaa'ika'. Ke'nen 'uru huadik opud mo'diktọika'ne.

8 Konig ọ'na huata'da huakka' i'pakika'nig nog aratbuttakon konigti
huakka' di' yan'maika'. Kenda Dios Huairia Apagba'te o'mana'ika'. Kenda
e'kika'nayo huadaknada bo'kika'ne.

9 Huakka' huamatọẹ'eritaj di'da e'maika'ada pai'da aratbuttaj dakhuea'da
e'kika'nayo Diosen e'mana'taj nigpẹẹhue' mo'ịka'po dakhuea'da bo'kika'.

10 Diosa huakka'da huadik oro'taj mona'uyate. Moisésenba'taj aya'da
nigpẹika'dik ọ'ẹne. Oro' nog aya'da e'nigpẹẹạda nogdiktida nigpẹẹhue'
ẹẹ'nayo Diostaj dakhue'da ọ'ẹ. Konigti Diostaj nigpẹẹhue' ẹẹ' ọ'ẹ. Dakhuea'da
ọ'ẹ.

11 "Nogen huạtọẹ'taj bakdejhue' yanika'." Diosa o'mana'uyate. "Nogtaj
yadiaypo arakhue' yanika'." Kenpa'ti nogdakon Diosa o'mana'uyate. No-
gen huạtọẹ'taj bakdejhue' ẹ'ịka'ada nogtaj e'araknayo aya' Moisésenba'taj
nigpẹẹhue'da ị'ẹne. Dakhuea'da i'ka'ne.

12 Jesúsen huadak hua'a o'pakpo o'nigpẹika'ne. Oro' e'nigpẹika'nayo Diosa
di' mo'ẹpo, "Huadakda bo'kika'uy." Mona'apone. Konigẹpo nogomeytaj di'
mon'maepo 'urua'da mo'da'ika' kenpa'ti huadakda mogkika'.

13 Oro'a pai'da huạẹ'eritaj kan'matinepahuike' Diosa kenda o'pak. Oro' no-
gomeytaj matinepahuihue' ẹẹ'nayo Diosa oro'taj tinepahuihue' mo'ẹạpone.
Oro' pai'da huạẹ'eritaj e'matinepahui'nayo Diosa bo'tiahuaypo oro'taj
mo'tinepahui'po dakhuea' bo'kika'ne onahue' mo'ẹạpone.

Diostaj eknopọẹ'nayo 'urudayo' yạg'kikati'.

14 Diostaj Jesúseretaj yoknopọẹy. Opudạ ea'ada pai'da aratbuttaj ti-
huapokhue' ẹ'ịka'nayo "Diostaj yoknopọẹy," nama'da boa'nig'a Diostaj
nama'da moknopọẹnig'a Diosa dakhuea' e'ka' nopo'yareahue' mo'ẹạpone.

15 Huaknopọẹ'eri huama'buy huidpopi' pai'da ẹẹ'nayo yudtaj tọẹhue'
ẹẹ'nayo aypopi' tọẹhue' ẹẹ'tada

16 "'Urua'da yahuati', yudtaj yatọẹ', Diosa mebayoke'. Aypo yabape', Diosa
mebayoke'." Opud Jesúsen huaknopọẹ'eria ea'ada yudtaj yokhue' ẹẹ'nayo
aypo yokhue' ẹẹ'nayo kenda nama'da ea' dakhue'da ọ'ẹ.

17 Ọ'na Cristotaj yoknopọẹ ea'nayo nogomeytaj daka'da tihuapokika'dik
ị'ẹne. Tihuapokhue' ẹẹ'nayo nama'da Cristotaj iknopọẹne, do'hued
huama'buy.

18 Sue'dada Diostaj yoknopọẹy kenpa'da ọda'ika'. Nogạ kenpa'da
huadak ọgkika'. Huadak kikahue' ẹẹ'nayo Cristoen huaknopọẹ'eri ọ'ẹ
do oknopọẹhue'dik ọ'ẹne. Nogomeytaj doa e'tihuapokika'nayo Cristoen
huaknopọẹ'eri ọ'ẹ nopọẹ'dik mo'ẹne.

19 Nogtida Dios o̱'i̱ka' mo'nopo̱i̱ka'ne. Kenda huadak e̱e̱'pi' huadak kikahue' e̱e̱'nayo onte'ti Diosere noehue' mo'i̱ka'apone. Toto' kenpa'ti Diosen huadik eknopo̱a̱da diga̱' o'nokme'pukika'.
20 Diostaj ijnopo̱e̱poyo'da dakhuapa o̱'e̱ mo'nopo̱e̱po huadak kikahue' e̱e̱'nayo kenda Diostaj eknopo̱e̱' dakhuapa ehue' o̱'e̱.
21 Menpa' bokkahue'de. A'nennada Diosa oro'en adhuea'pane' Abrahamkudaktaj "O̱'nensi'po menigarak," ona'uyatenig. Kenoka' Diosa Abrahamtaj ena'te Abraham Diostaj o'nigpe̱i̱ka'po huasi'po Isaactaj a'nigarakya'po ote'yo o'tohua'uyate. "Huadakda i̱'e̱ne." Diosa Abrahamtaj ona'uyate.
22 Ken Abraham Diostaj oknopo̱e̱po Diostaj konig dakhuapa o'nigpe̱e̱'uyate nopo̱e̱'dik mo'e̱ne. Diostaj eknopo̱i̱ka' e'nigpe̱i̱ka'ere Diosa o'pakika'.
23 Apagba' oa'uyatenigda Abraham o'nigka'uyate. Do'taj meknopo̱i̱ka'nok "Huadakda i̱'e̱ne, Abraham." Diosa ona'uyate. Kenpa'ti Dios Abrahamtaj huadi'nada o̱'ta̱i̱ka'uyate.
24 Diostaj moknopo̱e̱nok kenpa'ti mo'nigpe̱i̱ka'nok "Huadakda mo'e̱ne." Diosa ona'dik mo'e̱a̱pone. Eknopo̱e̱yo'da dakhuapa ehue' o̱'e̱.
25 Konigti Rahab huakupete huabakdejeri e̱'e̱a̱da botta' Diosen aratbut-taj o'batihuapoknok, "Huadakda i̱'e̱ne." Diosa ona'uyate. Judío aratbut huata'mona'eritaj Rahab ke'nen jakyo sorotatataj a'batihuapokya'po o'bakuda̱'uy kenpa'ti nogdagpen o'mata'mona'uyate.
26 Konig aratbut e'bueyde' hua̱so̱'yo̱ huanoki̱reg to̱e̱hue' o̱'nika'. Konigti be'api' Diostaj eknopo̱e̱a̱da Diostaj daka' nigpe̱e̱hue' o̱'nepo Diostaj oknopoenig'a konig e'bueyonig oknopo̱i̱ka'.

3

Huakitta'a konig oa'ika'.

1 Huakka'da Diostaj huamanmadika'eri yahuehue' yanika', do'hued egomey. Diosa aya' huamanmadika'eritaj daka'da o'mape̱i̱ka'. Nama'da e'manmadika'nayo diga̱' castiga mogka'apone.
2 Oro'omey huakka'da nama'da o'kika'ne. Be'api' o'batia'pakpo nama'da ahue' e̱'i̱ka'nayo huadaknada o̱'e̱po aya'da katepi' o'ka'po huadakda kika'dik o̱'i̱ka'apo.
3 Caballo oro'taj me'nigpe̱e̱'po tioroe'dik caballo huakitta'yo siropasi'po o'kudika'ne. Meyo̱pi' ehuata' o'paknok bo'tohua'ika'. Huakittaya' siropasi'po caballo hua̱so̱'eta' tioroika'dik o̱'e̱ne.
4 Kenpa'ti huaboro' barcotone' o̱'nepo kuperinatone' e'oroa' bapoka' o'tohua'ika'. Huata'pobeta'eri huanokhuayaga̱'si'po o'bapadpo o'tionbahue'epo ke̱yo̱da ehuata' o'pakpo o̱jpaendik o̱'i̱ka'.
5 Kenpa'ti oro'en hua̱so̱' huaboro'da e̱e̱'pi' huakitta' suhuigda o̱'e̱po huiyokda ika'dik o̱'e̱. Huakitta'a a'dik o̱'e̱. Kenpa'ti oro'en huakitta' konig pai'pasi'ponig e̱e̱'pi' huaboroa'da bakpakdik o̱'e̱. Konigti oro' nama'da ea'nayo huakka'da dakhuea' ka'dik o̱'i̱ka'ne.
6 Oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig dakhuea'da ka'dik o̱'e̱. Oro' huata'da dakhuea' o̱gka'dik o̱'e̱ne. Toto'a on'paknok aratbut dakhuea'da o̱da'pakika'. O'noepo oro'en huakitta' konig ta'ak e'bakpakonig o̱'e̱po dakhuea'da kika'dik o̱'eonhuahuika'ne.
7 Aya'da dubayo hua̱e̱'eri toyahue'dik o̱'ne. Aya'da bakoy, barakte hua̱e̱'eri, hua̱hue̱yo̱ hua̱e̱'eri toyahue'dik o̱'e̱.

8 Aratbutnayo huakitta' toyahuehue'dik o̱'ne. Daka' to̱e̱hue'dik o̱'nika'.
Konig bihui e'buey'uru huakitta' o'to̱e̱po mabueya'dikonig o̱'e̱po. Oro'en
huakitta' dakhuea'da kika'dik o̱'e̱.
9 Oro'en Apag Diostaj "Huadakda i̱'e̱ne," ona'ika'ne oro'en huakitta'a.
Dios konig o̱'enigda huabokerektaj o'ka'uyate. Huabokerektaj dakhuea'da
e'huaa'nayo oro'en huakitta'a, "Dios dakhue'da o̱'e̱," o'huaika'ne.
10 Nogtia'da huakitta' o'to̱e̱po Diostaj "Huadakda i̱'e̱ne," oa'po kenpa'ti
huabokerektaj dakhuea'da o'huaa'ne. Ken konig o'ika'ne dakhue'da o̱'e̱,
do'hued egomey pogomey.
11 'Uruda hue̱'e̱y pai'ere nogtida jenhui̱po' onya̱yo̱' o̱ro̱khue'dik o̱'e̱.
12 Menpa' mangote kumehui' dapakdik ya̱'e̱. Ehue' dapakhue'dik o̱'e̱.
Apoarete menpa' jo dapakdik ya̱'e̱. Ehue' dapakhue'dik o̱'e̱. Kenpa'ti
hue̱'e̱ypai' jenhui̱po' 'uruda hue̱'e̱yere o̱ro̱khue'dik o̱'e̱. Huadakdikyo'da
moda'ika'.

Diosa 'uruda e'kika' mo'nopo̱e̱a̱'ne.

13 Opudomeyere huakka'mon 'uruda e'kika' daka' mo'nopo̱e̱. 'Urua'da
ijkikay nopo̱e̱hue'ada huaknopo̱e̱'eri kan'tiahuaye'po huadakda ka̱gkike'.
14 On dig e'matioknoponka'nayo kenpa'ti huakka'da huata' e'eretpaknayo
"Huakka' ijnopo̱e̱po huadakyo' ijkikay." Ahue' ya̱e̱'. Dapi' a'dik i̱'e̱t.
15 Dig e'matioknoponka' kenpa'ti huata'da e'eretpak Diosa kenda
nopo̱e̱a̱hue' mo'e̱ne. Ken konig eka'nayo nama'da bo'kika'apone.
Dakhue'nopo'da mo'e̱nok kenda ka'dik mo'e̱ne. Toto' huairia mo'nopo̱e̱a̱'nok
kenda bo'kika'apet.
16 Dig e'huahuayika'nayo kenpa'ti huata'da e'eretpakika'nayo diga̱'da
e'maboyika'nayo nogtaj nogtaj dakhuea' on'mana'pakika'apo kenpa'ti nogda
nogda dakhuea'da on'magkika'apo.
17 Diosa oro'tanayo 'urua'da e'ka' mo'nopo̱e̱a̱'nok onte'ti dakhuea' kikahue'
mo'ne. Diostaj 'urua'nada mogkika'. Nogomeytaj mon'noeynoeyika'.
Huadiayhue' mo'nika'. Daka'da mon'nopo̱e̱po nog aratbuttaj daka'
mon'batia'pakika'. Nogomeytaj huadakda mon'mape̱i̱ka'. Nog aratbuttaj
mon'matinepahui'po mon'tihuapokika'. Nogtaj nogtaj huadakda mogkika'.
Daka' mon'nopo̱e̱po mon'batihuapokika'.
18 Oro'nayo o'manoeya'po kenpa'ti nogomeytakon o'manoeynoeyika'nok
nogomeykon huadakda ya̱g'kika'apet.

4

Indariyo nogta' nogta' e'eretpakada mon'nopo'korea'po Diosenyo'da mon'eretpakika'.

1 Nogte opuda̱ huayahuaya diga̱'da mo'bahuadiayika'ne kenpa'ti
mo'magkika'ne. Huakka'da bo'eretpakika'ne. Nogpa' nogpa' dakhue'dikyo
bo'eretpakika'.
2 Katetapi' huakka'da bo'eretpakpo to̱e̱hue' mo'e̱po noga̱ o'to̱e̱nok
akto̱e̱ya̱'po kentaj bo'arakika'. "Beyok, Dios," onahue' mo'i̱ka'po to̱e̱hue'
mo'i̱ka'ne.
3 "Beyok," Diostaj ena'tada Dios ontaj yokhue' mo'e̱nok Diostaj nama'da
i'pakpo ina'nig'a o̱'nada i'pakpo nama'da Diostaj i'tiona'paknig'a konig Diosa
o'paknig tiona'pakhue' mo'e̱nok Diosa yokhue' mo'i̱ka'ne.
4 Hua̱to̱e̱ e'to̱e̱a̱da nogtaj nogtaj o'pakika'nig konig mo'i̱ka'ne. Huakka'da
bo'pakika'. Kenpa'da katetapi' e'eretpakika'nayo Diosen taka'onig mo'e̱ne.
5 "Diosen Noki̱re̱g oro'taj mo'nopo'to̱e̱po huakka'nada bo'pakika'ne."
Menpa' Apagba' kenpa' nama'da yaa'.

6 Diostaj men'nigpeike'po Diosa mo'tinepahui'po bo'tihuapokika'ne. "Huata'tada huapakeritaj Diosa pakhue' e'eada pai'da ijjey huanopoe'eritaj o'matinepahui'po o'manopo'korea'ika." Apagba'te kenpa' oa'ika'.
7 "Ontaj me'nigpeike'po be'tihuapok, Dios," yan'tiona'pakika'po toto'taj nigpeehue' yanika'. Toto'taj nigpeehue' mo'ika'nok bokhua'apone.
8 Diostaj nogiti nogiti yan'pakika'po yan'tiona'pakika'. Diostaj e'tiona'pakika'te Dios oro'ere meyohue' o'epo bo'tihuapokika'apone. Nama'da e'kika'nayo Diostaj yan'nopo'korea'. Dioseretaj katetapi' e'eretpakika'nayo yan'nopo'korea'po Diostayo'da onte'ti yan'pakika'.
9 Diostaj dakhuea'da bo'kika'po pai'da ya'nepo yan'huik. Diostaj nigpeehue' mo'ika'po yan'erikbatik. Yan'durugpakbatikpo yan'huik. Nama'da ijkikamey yan'nopoepo yan'huik. Huadaritaj durugpakikahue' yanika'.
10 Dakhuea' ijkikame'po Diosensi'po ehue'dik ijjeapet, Huairi. Yan'tiona'pakika'. Diosa bo'tihuapokapone. Diosensi'po mo'yahuea'apone.

Cristotaj huaknopoe'eri huama'buytaj dakhuea' huaahue' yanika'.

11 Huayahuaya dakhuea' bahuaahue' yanika', egomey pogomey. Huama'buytaj dakhuea' e'huaa'nayo di' ehue' mo'epo Cristoen hua'atakon dakhuea' bo'huaa'. Huanigpeee'eri ehue' mo'epo dakhuea' huaa'eri mo'ene.
12 Diosayo'da huadak huakika' hua'a o'mana'uyate kenpa'ti Diosayo'da aratbuttaj dakhuea'da ogka' huaa'dik o'e. Diosa oro'taj noeanhuahuika'dik mo'eapet kenpa'ti Dios oro'taj e'pogtone' ta'akyo en'dik mo'eapet.

Eme'te kate o'ka'apetnig Diosayo'da o'nopoe.

13 "Oy eme'tepi' adyonda huakka' jakyo oro' o'hua'apone. Nogbayoktida o'ika'apone. Kenteda o'baadhuahuapone. Huakka' huakupe o'baeyapone." Opud kenda boa'nig e'batia'pakta' ijpaki.
14 Inpa' ia'nig'a monig eme'te o'eapetnig nopoehue' o'ene. Eme'te menpa' noe'dik o'et nopoehue' o'ene. Menokpi' oro' bueydik o'ene.
15 "Dios oro'en Huairi e'paknayo oro' o'noeapone. Dios Huairi e'paknayo inpapi' nogpa'dapi' o'ka'apoy." Kenpa' ika'dik o'ene.
16 Opudnayo do'huada ijpakpo ijka'apoy boa'ika'nig'a kenda dakhue'da o'e.
17 Kenda Diosa o'pakika' mo'nopoene. Opuda kenda kahue' e'ika'nayo dakhuea'da mo'ene.

5

Huakka'da huamatoe'eritaj, ¡Keyoj! Santiagoa o'maboroay'uyate.

1 Yan'peee', opud huakka'da e'matoe'nayo huakka'da e'eretpaknayo pai'nada mo'nopo'epo huakka' bo'huikapone. Huakka'da basagkeae'dik mo'eapone. Opud dakhuea'da mo'eonhuahua'apone.
2 Huakka'da mo'matoenig'a o'bapara'de. Huithuit o'nen 'uru yudtataj o'bape'de. Dakhue'da o'ede.
3 O'nen oro huakupe o'nen plata huakupe huakka'da e'matoika'pi' ehue' mo'eapone. Huakka'da e'toeada pai'da aratbuttaj bayokhue' mo'ika'nok dakhuea' ogka' on'huaa'aponok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga mogka'apone.
4 O'nen ta'bate huakka'da aratbut on'baadhuahua'uyate. Huakka'da e'taetada dakhuapa bayokhue' mo'mae'uynok "Oyda huakupe beyok," 'utta'da beyok e'nona'te Dios kurudyo sorotataj huairia o'mapeedepo castiga mogka'apone.

5 Indariyo mo'noepo huakka'da mo'matoika'po huakka'da
mo'durugpakika'po konig 'uhua huasihuada arakdik mo'ika'nig konigti
huaboa'da kenpa'da bueydik mo'eapone.
6 Huadak ee'pi' "Bueydik o'ene," mona'ika'ne. Opud huakka'
huamatoe'eria mo'mana'po kenomeytaj mo'barakika'ne. Opudtaj be'a
tiokahue'dik mo'enok bo'arakika'ne.

Cristo e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Dakhue' ee'taj yan'tiona'pakunhuahuikati'.

7 Konigepo Jesús Huairitaj e'tiaktaj daka'da yan'nigunhuahuika'. Ta'ba
huaka'eria daka'da on'nigepo on'batukepo e'takerekte on'nigunhuahua'.
E'boyogtaj daka'da on'nigika'. Nogok nogok e'hui'te on'nigunhuahuika'.
E'taboyogde'te 'uruda aypo jakyo on'totiakika'.
8 Konig ta'ba huaka'eri daka'da o'nigika' konigti Jesús Huairitaj daka'da
yan'nigikati'. Daka'da yanoknopoika' Diostaj. Jesús Huairi ida o'tiakaponok
batikhue' yanika'.
9 Huama'buytaj huayahuaya dakhuea'da huaahue' yanika', egomey
pogomey. Kenpa' e'huaa'ika'nayo "Dakhuea'da boka'ne." Diosakon a'dik
ya'eapet. Jesús 'ibodteda o'ede a'timon o'tiakapo.
10 Sue'ada Diosen huamanbatia'pakeri Dios Huairien hua'a
on'manbatia'pakika'uynok dakhuea' huakeri kenomeytaj dakhuea'da
on'magkika'uyate. On'bahuadiaypo dakhuea'da on'magkika'uynig'a
kenomey Diosen huamanbatia'pakeri batikhue'da onte'ti Dios Huairien
hua'a o'manika'uyate. Kenda huadak ogkika'uyatenig yan'nopoepo konigti
yag'kika'. Diosen yag'kika'po batikhue' yanika', egomey pogomey.
11 Kenomey Diosen huamanbatia'pakeri pai'da e'nopo'epi' Diosen e'ka'
batikhue'da ogkika'uyate. Diosen ogkika'po durugda o'nika'uyate, oro'
o'nopoene. Job o'basetpo dakhue'da ee'pi' Diostaj daka'da oknopoeon-
huahua'po oknopoebatikhue' o'uyate. Nogok Diosa Jobtaj ona'ti huadakda
o'eua'uyate. Diosa o'tinepahui'uyate. Konigti Jesúsen huaknopoe'eritakon
di'da o'maepo o'matinepahui'ika'.
12 Daka' o'nonay. Daka' men'pee', egomey pogomey. Kenpa'da buttida
yada'ika'. Diosa castiga kahue' kae'po "ee', ijka'apoy," ea'nayo kenda yakati'.
"Keje'," ea'nayo kahue' yaeti'. "Ijka'apoy Diosapi' kurudya' be'tiahuayne."
Ahue' yanika'. "Ijka'apoy huadariapi' kenda me'tinopoene." Ken konig ahue'
yanika'.
13 Be'api' pai'da e'nopo'ete Diostaj yan'tiona'pakika'. Diosa
be'tihuapokikapone. On durugda be'api' ya'nepo Diostaj yan'batadi'kea'ika'.
14 Be'api' dakhue' ee'nayo Diostaj huaknopoe'eri huamatoe'eri huairi-
tone'taj kan'tiake'po yan'mata'monika'. Kenomey on'tiakdepo sue'da huasi-
huaj e'kutioyde'te Diosa kayare'po kan'nigtiona'pakike'.
15 Diostaj daka' o'noknopoika'po on'tiona'paknok dakhue'taj Diosa
o'yarea'apo. Ona'ti huadakda o'eapo. Dakhuea' eka'nayo Diosa
bekkahuea'apone.
16 Konigepo nogtaj dakhuea'da eka'nayo kentaj yahuahua'po, "Nama'da
ogka'ne, bekkahuea'," ya'dika'. Ken konig huayahuaya ya'dika'. Kenpa'ti
nogda dakhue' e'huae'taj nog dakhue' e'huae'taj yan'mationa'pakika'. Diosa
ya'bayarea'apet Diosa o'peepo o'yarea'apo.
17 Diosen huamanbatia'pakeri Elías oronigtion o'uyate. "Huihue' kaun-
huahue'." Kenoka' Diostaj diga'da enade'te bapa' huabayok seis puug e'pok
huihue' o'unhuahua'uyate.

18 “Kahuie’.” Nogok Elías enade’te ona’ti o’hui’ika’uyate. Ta’bayo aypo
o’bakerekuyate.
19 Opud nogtiada Diosen buttida e’manmadika’taj eknopoika’ada
dakhuea’ eka’nayo nog huaknopoe’eria o’tihuapokpo onte’ti Diostaj
e’nopo’korea’nayo huadakda o’ka’apo.
20 Ke’na Diosen buttida e’manmadikataj ona’ti nigpeehue’ o’edepo
dakhuea’da o’ka’nok. Be’api’ kentaj Diosba’te o’boroaypo dakhuea’ e’ka’taj
o’nopo’korea’po ona’ti dakhuea’ kahue’ o’eapo. Kenpa’da Diosa enhue’
o’eapo. Diosere o’noeonhuahuika’apo. Huakka’ dakhuea’ e’kika’ta’ Diosa
o’bakkahuea’apo. Kenda yan’nopoika’.

1 PEDRO
Pedroa huakkuruda o'manigmadoya'ate.

Pedroa huaknopoe'eritaj nogyon nogyon o'manigmadoya'uyate.

1 Do Pedro ijjepo on'nigmadoya'ne. Jesucristotaj a'manbatia'pakikaya'po
Dios Jesucristoere me'ta'mona'uyne. Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok
o'nenbaya' mo'bakmon'uyate. Nogenbayo mo'ika'po Ponto huadaribayo
Galacia huadaribayo Capadocia huadaribayo Asia huadaribayo Bitinia
huadaribayo mo'ika'ne.
2 A'nenda Apag Dios o'pakpo opudtaj bokbatie'ea'uyate. Oy Jesucristotaj
moknopoe kenda Dios o'nopoika'uyate. 'Urunopo' yan'nopo'toika'po Jesu-
cristoenyo'da yan'nigpeika'po Diosen Nokiregaa mo'nopo'toika'ne. Kenpa'ti
opudomeytaj bokkahue'po Jesús mo'nigbueypo mimia mo'nopo'tihueke'po.
Ken Dios 'urua'da botihuapokike' kenpa'ti mo'nopo'noeyike'po, ijtiona'paki
ken.

Diosere 'uruda o'noeonhuahuika'apoy kenda oknopoikay.

3 Dios Jesucristoen Apag 'urunanada o'e mon'batia'pakika'. Oro'omeytaj
mo'matinepahuie'po Diosen Nokiregaa mo'nopo'toedepo Diosensi'poa'
o'yahuedepo kenpa'ti Dios Jesucristo e'bueytada o'noyhuadaa'uynok
oro'takon mo'manoyhuadaa'apone Diosere o'noeonhuahuika'apone
oknopounhuahuika'ne.
4 Kurudyo Dios 'urunanada mo'nigkadhuahuika'depo daka'
mo'matounhuahuika'po kenda Dios o'ka' huadakda o'unhuahuika'apo
batitikhue'dik o'eaponok durugda o'unhuahuika'apone.
5 Diostaj oknopoenok teyda bo'tiokika'po mo'tounhuahuika'po nogok
kene'huayaa' huame'noete kurudyo bo'tohua'apone.
6 Konigepo durugnanada mo'ene. Oypi' ijhue' ehue' pai'da e'nopo'epi'
sue'da dakhuea' e'ka'ta' e'pakpi' daka' moknopoepo durugnanada mo'ene.
7 Diostaj opuden eknopoe' Diosa huakka' o'pak. Eknopoe' konig
huakka'teda o'unhuahuika'. Oro sirokupenayo huakka'teda ee'tada nogok
ehue'da o'eapo. Kenpa'ti oro menpa'ti oroyo' yaet a'nopoeya'po huatihue'
ta'aka e'ika'yo on'tihuepo. Opudomeynayo hueretda moknopounhuahuika'
Diosa mo'tinopoe'po pai'da mo'nopo'epo batikhue' moknopounhuahuika'po
nogok Jesucristo e'tiakte "'Uruda mo'ene." "Huadakda ogkika'." Diosa
bo'huaa'apone. 'Uruda o'ne aya'ada mo'tinopoeapone.
8 Jesucristotaj tiahuayhue'pi' e'ika'da di' mo'ene. Kenpa'ti oy tiahuayhue'
e'eada moknopoepo digaa'da mo'madurugpak.
9 Moknopoeonhuahuika'nok dakhuea' e'ka' Diosa bokkahuea'apopo
mo'manopo'yarea'apopo konig Diosensi'po Jesúsere kurudyo
mo'noeanhuahuika'apone.
10 "Opudomeytaj mo'matinepahui'apone Diosa kenpa'ti dakhuea'
e'ka' bokkahuea'apone, onte'ti mo'noeanhuahuika'apone." A'nennada
Diosen huamanbatia'pakeria kenda o'mana'uyate. "Monig kenda Diosa
mo'nigka'apone." E'nopoe'ta' onpakpo on'batia'pakuyate.
11 Cristo pai'da o'nopo'epo o'bueyapo o'noyhuadapo huairi o'epo
Diosere onte'ti o'mana'apo, onte'ti huiyokda o'mana'apo. Ken Diosen
huamanbatia'pakeria a'nennada on'manigmadoya'uyate. Cristoen
Nokiregaa o'manopoeaa'nok kenda on'manigmadoya'uyate. Jesús si'poehued
on'manigmadoya'uyate. Nopoenkahue'ada on'manigmadoya'po be'a

pai'da o'nopo'ęąpo mo'nigbueyapo kenpa'ti menoka' o'manigbueyapo digą' e'nopǫę'ta' on'pakuynig'a.
12 Ontehuapa'da madoyahue' ę'ęąda oro'omeytaj mo'nigmadoya'uyate. Kenda Diosa o'manopǫęą'uyate mo'nigmadoya'uyate. Oy huabokerek Diosen Nokįręgą o'manopo'tǫęnok huadak hua'a mon'batia'pakdepo oro'omeytaj dakhuea' e'ka' kan'nopo'yare'po Jesús o'si'poę'po pai'da o'nopo'ępo mo'nigbueypo mo'nignoyhuadpo kenda on'manbatia'pakuyate. Kenda Diosen huata'moneriakon kurudyą' e'nopǫę'ta' on'pak.

Dios kenyo'da huadaknanada ǫ'įka'. Oro'omey konigti huadaknanada mogkika'ne.

13 Konigępo katepi' mogka'po daka' mon'nopǫępo mogkika'. Jesucristo e'tiakte Diosa mo'matinepahui'apone. 'Urua'nanada mogka'apone. Daka' mo'nonmaboika'po huadak mogkika'.
14 A'nenda Diostaj oknopǫęhue' ęę'te nogtaj nogtaj o'eretpakika'uyne. Dakhuea' e'ka' o'eretpakika'uyne. Oynayo Diosensi'po ǫ'ępo dakhuea' e'ka' pakhue' mo'ne.
15 Dios kenyo'da huadakda ǫ'įka'po kenpa'da 'urua'nanada o'kika'nok oro'omeykon Diosensi'po ǫ'ępo 'urua'nanada mogkika'.
16 Apagba' o'mana'po, "Dios kenpa'da huadak o'kika'nok. Diosenyo'da 'urua'da yąg'kika'." Apagba'te kenpa' mo'nigmadoya'uyate.
17 Kenda katepi' o'kika'nok Apag Diosa aya'tada konigti digą' magka'dik mo'ęąpone. Dakhuea' eka'nayo digą' ǫgka'dik mo'ęąpone. Diostaj "Pag" be'api' ena'nayo okme'pukdik ǫ'įka'pone.
18-19 Oro'omeyen adhuea'pane' Diostaj nigpęęhue'ada nama'da ǫgkika'uyate. A'nen oro' konigti nama'da o'kika'uynig'a mo'nopo'yarepo Diosere mo'noeanhuahuike'po Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Jesús konig oveja 'urusǫ'da ǫ'ępo mo'nigbueypo mimi o'hua'uyate. Orokupe sirokupepi' oro'omeytaj kan'nopo'yare'po Diosa yokhue' ǫ'ǫyate.
20 Huadari niokpo siokpo aya' o'tiahuayika'nig Diosa kahued "Aratbuttaj kamanigbueye'po huadariyo i'si'poę'apo." Diosa ona'uyate. Huaboa'da o'si'poędepo bo'huahuaya'uyne oro'omeytaj.
21 Jesús e'bueytada Diosa o'noyhuadą'po kurudyǫ o'tobehuikpo 'urunanada o'yahue'uyate. Jesucristotaj oknopǫępo Diostakon oknopǫęne. Diosa' mo'noeanhuahuika'apone oknopǫęne.
22 Kenpa'ti oy Diosen Nokįręgą mo'nopo'tǫęnok Diosen buttida hua'a o'nigpeeonhua'depo 'urunopo' o'nopo'tǫędepo huama'buy huidpoeretaj di' mon'maika'. Huayahuaya di' mon'maika'po huanopoabeta' mon'eretpakpo di' mon'maika'. Digą' di' mon'maika'.
23 Huaoj huąyęere on'mabueyika'nig ke'nanayo oro'taj noeanhuahuikahue'dik ę'ęąda Diosba'taj oknopǫęnok Diosa mo'si'poęą'uyne. Diosba'a mo'noeanhuahuika'nok oro'omeyą oknopǫępo o'noeonhuahuika'apone.
24 Kenpa' Apagba'te o'manigmadoya'uyate oa'po,
Toket huakpi įda o'ay. Aratbut konigti įda o'tone'pakpo o'buey. Kenpa'ti huakhuen 'urunanada ę'ęąda įda o'kot. E'hue'da ǫ'ęąpo. Aratbut konigti 'urunanada ę'ęąda on'bueyapo. 'Urunanada katepi' e'ka'ada ehue'da ǫ'neapo
25 Dios Huairien hua'anayo ǫ'unhuahuika'apo. Batikhue'dik ǫ'ęąpo. Kenpa'da ǫ'unhuahuika'apo. Kenda Apagba' oa'uyate.
Ken hua'a Jesucristoen huadak hua'a Cristoen huamata'mona'eria mon'batia'pakonhua'uyne opudomeytaj.

2

1 Konigẹpo dakhuea' e'ka' kenpa'da ya'nenpo yan'batik. Onte'ti dakhuea' kahue' yane'. Nama'da onahue' yane'. Dakhue'da ẹ'ẹạda "huadakda ịjjẹy," batia'pakhue' yane'. Kenpa'ti dig bahuahuayhue' yane'. Kenpa'ti bahua'ehue' yane'.
2 A'kerekya'po yọbed digạ'da e'mi'nogta on'pak. Opud huaboa'da huaknopọẹ'eri mo'ẹpo konig Diosen yọbed mo'ẹpo Diosensi'po mo'ẹpo Diosen hua'a yaderetpakika'. Diostaj daka' aknopọikaya'po Diosen hua'a yan'nopọika'po yan'nigpẹika'. Nogịti nogịti Diostaj yanoknopọẹ'.
3 Jesús Huairia mo'matinepahui'nok nogịti bo'eretpakpo nogịti yanoknopọẹ'.

Jesucristo konig jak huaka' huid ọ'ẹ. Oro' huaknopọẹ'eri konig jak huaka' huidsi'po ọ'ẹne. Konig Diosen jak ọ'ẹpo Jesucristo mo'noeanhuahuika'ne.

4 Jesucristo Huairi konig jak iddu enta'poedạ' huid ọ'ẹpo aya' jak huid onta'tihuedika'nig. Aratbutanayo Jesús Huairita' pakhue' ẹẹ'tada Diosnayo huakka' o'pakpo konig huamanoea' huid oktie'ea'uyate. Jesucristo Huairi huamanoeanhuahuika'eritaj daka' yanoknopọẹ'.
5 Opudnayo konig Diosen huid huakpa mo'ẹpo mo'nigpẹika'po Diosen Nokịrẹgạ mo'nopo'tọẹpo Diostaj mo'noeonhuahuika'po Diostayo'da yan'nigpẹika'. Nogomey nogomeytaj yan'maknopọẹpo Diosa kamanopo'yare'po yan'manigtiona'pakika'. Kenpa'ti Jesucristotaj moknopọẹpo huadakyo' yạg'kikati'. Huayahuaya di' yan'maika'. Dakiti Dios yạ'nona'ika'. Kenda Diosa o'pak.
6 Kenpa'ti a'nenda Apagba' oa'po, Jesucristotaj o'batia'pakpo,
Kẹyọ Jerusalén jakyo, ken judío aratbutenbayo ijta'mona'apopo ke'na konig do'hued jak enta'poedạ' huid ijhuadạ'apoy. Kentaj yoktie'ea'po huakka' ijpaki. Aya'ada kentaj o'noknopọẹpo durugda ọ'neapo. Birahue' ọ'neapo.
7 Opudomey Jesucristotaj moknopọẹpo huakka'da bo'pakika'ne. Oknopọẹhue' huạẹ'eritaj Apagba' o'batia'pakpo,
Jak huaka'eriomey 'uru jak enta'poedạ' huid on'tiahuaypo pakhue' ẹ'ne'tada ke'na konig Diosen 'uru jak enta'poedạ' huid ọ'ẹ. Apagba' oa'.
8 Kenpa'ti
Ke'na konig dagte huid e'huedte ọ'ẹpo aratbut on'pakpo konig tiahuayhue' ọ'nepo on'tikudepo on'huedạto'.
Kenda Cristotaj o'batia'pakuy, aratbut huadak hua'a Jesucristotaj e'nigpẹẹta' pakhue' ọ'nepo dakhuea' ọgka'po kenpa'da ehue'da ọ'neapo. Kenda a'nenda Diosa o'nopọẹ'uyate.

Diosen aratbut o'maene.

9 Oro'omeynayo Jesucristotaj o'pakpo oknopọẹnok Diosa mo'baktie'ea'uyne. Kenpa'ti Dios Huairien huamanigtiona'pakeri ọ'ẹne. 'Urunopo' monopo'ka'po Diosenyo'da 'urua'nada kika'dik ọ'ẹne. Diosen aratbut o'maene. A'nenda oknopọẹhue' ọ'ẹpo dakhuea' o'kika'uyne konig sikkịrẹgyọ ọ'ịka'uyne oro'omey. Diosa mo'tinepahui'po mo'nopo'yarea'po konig Diosen huakjeyyo mo'bakudạ'uyne. "'Urua'nanada Diosa mogka'ne. 'Urunanada Dios ọ'ẹpo o'kika'. Dakiti Dios." Oy batia'pakdik ọ'ẹne. Kenda Diosa o'pak.
10 A'nennayo Diosen aratbut ehue' ẹ'ẹạda oynayo Diosen aratbut ọ'ẹne. A'nenda Dios mo'tinepahui'uyne oknopọẹhued ọ'ụynig'a oynayo mo'tinepahui'ne oknopọẹpo Diosensi'po ọ'ẹne oro'omey.

Diosenyo'da yạg'kika'po 'urua'nanada yạg'kikati'.

11 Nogda e'mana'ta' ijjeretpaki, huadi'da egomey. Jesucristo hua-
knopoe'eri mo'epo Diosensi'po mo'epo iyo indariyo konig esoeri mo'enok
konig huanopo'a nama'da o'eretpakika' kahue' yanika'. Dakhuea' kikahue'
yane'. Toto' Diostaj e'baktiparatta' bo'eretpakika'ne.
12 Huakka'ada Diostaj oknopoehue' o'ne. "Dakhue'da mo'ene," nama'da
opudomeytaj e'huaa'pi' 'urunanada yag'kika'. Huadakda yag'kika'. Kenda
bo'tiahuayapone. Kenme'noe Dios e'tiakte "Dakiti Dios." "Dios 'uruda o'ka'."
On'huaa'pakapo.
13 Jesús Huairi o'paknok aya'ada gobierno huairitaj yan'nigpeika'. Presi-
dente huairitaj yan'nigpeika'.
14 Kenpa'ti Presidenteen huairi ka'yahue' teniente gobernadortaj
sorotatataj yan'nigpeika'. Ken huairi dakhuea' huaka'eritaj castiga
on'magka'ika'. Huadak huaka'eritaj "Huadak ogkika'," on'bahuaa'ika'.
15 Huadakda e'kika'te oknopoehue' huaeeri nama'da bahuaahue'dik one.
Kenda Diosa o'pak.
16 Jesucristotaj moknopoepo oy toto'en huanaba' ehue'da mo'epo katepi'
bo'pakpo kika'dik mo'e. Katepi' huadak e'huae' kika'dik mo'e. "Katepi'
ijpakpo ka'dik ijjey. Dakhuea' ka'dik ijjey." Nopoehue'ada Diostaj
yan'nigpeika'.
17 Aya'tada huadakda yan'maknopoika'. Jesucristoen huaknopoe'eritaj
di' yan'maika'. Diosa dakhuea' huaka'eritaj huiyoknanada o'magka'apo
kenpa'ti huadaknanada o'ika'. Diostaj daka' yanoknopoika'. Gobierno
huakhuairitaj huadakda yan'maknopoika'.

*Jesucristo o'bueypo pai'da o'nopo'epo bahuadiayhue'ada o'buey'uyate.
Oknopoehue' huaee'eria dakhuea' egka'te pai'da yan'nopo'epo Jesucristonig
bahuadiayhue' yanika'.*

18 Huanaba' eee'nayo o'nen huairitaj huadakda yanoknopoika'po
yan'nigpeika'. Huadak e'huaee'taj yan'nigpeika'. Dakhuea' huaa'eri
huairitakon yan'nigpeika'.
19 Diostaj mo'nigpeika'po huadakda e'kika'te ontaj noga nama'da dakhuea'
egkayo bahuadiayhue' yane'. Bahuadiayhue' eee'nayo Diosa durugda
mo'toeapone.
20 Opud dakhuea' eka'nayo kena'po castiga egka'te diayhue' eee'nayo
"Huadak i'e," Diosa onahue'dik eee'tada huadak e'ka'tada huairia castiga
egka'nayo, huadiayhue' eee'nayo "Huadak i'e," Diosa ona'apo.
21 Huadak e'kika'te dakhue' egka'nayo huadiayhue' yane'. Kenda Diosa
o'pak. Jesucristoa mo'nigbuey'uyate. Pai'da mo'nignopo'e'uyate. Kentaj
monoknopoepo pai'da mon'nopo'epo huadiayhue' mo'neunhua'.
22 Jesúsnayo dakhuea' kahue' o'ika'uyate. Sigpi' nama'da ahue' o'ika'uyate.
23 Dakhuea' ena'tepi' madeahue' o'uyate. Pai'da e'nopo'eea'te
bahuadiayhue' o'uyate. Apag Diosa daka' me'toika'ne oknopoika'po Dios
buttida o'nopoika'po daka' o'matinopoepo castiga o'magka'apo Jesúsa
oknopoe'uyate.
24 Oro'en dakhuea' e'ka' a'batikaya'po onte'ti huadakdakon akikaya'po
huaso' oro'en dakhuea' e'ka' o'toepo hueypa cruzte mo'nigbuey'uyate.
Oro'taj mo'nopo'yarea'po mo'nigenhuaduyate.
25 Oro' konig oveja o'ika'uyne. Ovejaomey ida o'yoyahue'. Dag meyon
ya'e nopoehue' o'ne. Oro' konigti Diosendagya' diga'da o'yoyahue'ika'po
dakhuea' e'kika'tada oynayo Jesucristo oro'en huairitaj o'kumejdene.
Oro'omeytaj bo'tiokika'ne.

3

In konig huatoe'taj kika'dik mo'ne.

1-2 Ettone' huatoe'taj yan'nigpeika'. Huakka'iti Jesucristoen huadak hua'a oknopoehued ee'nayo kanoknopoe'popi' daka' yan'nigpeika'. Daka' yan'baa'ika'. Daka' yan'manhuada'ika'. Nogbokerektaj mune'bohue' yane'. Madi'pakhue' yane'. Kenpa'da Diostaj yan'pakpo huadak yag'kika'. Huatoea bo'tiahuaypo apakhue'da Diostaj yanoknopoeapetpi'.

3 Sue'ada ettone' hua'enda kenpa'da 'urunanada ee'ta' o'deretpakika'. Huakuhuij 'urunanada e'kika'ta' o'deretpak. Huakka' oro sakbij e'matihuakta' o'deretpakika'. Huakka'teda e'huae' huaok e'baotta' o'deretpakika'. Ken konig pakhue' yane'. Ken konigti me'pukehue' yane'.

4 Kenyo'da 'urunopo'da yan'pakika'. 'Urunopo'da o'unhuahuika'apo. Batikhue' o'eapo. Daka' o'nopoika'po diayhue' o'e. Kenpa'ti yan'nopo'noey'. Kenda Diosa o'pak.

5 Konigti a'nenda a'neneri ettone' Diostaj huaknopoe'eri ogkika'uyate. 'Urunopo'da Diosen huadakda ogkika'po huatoe'taj on'nigpeika'uyate.

6 Sarakon Abrahamen huatoe o'nigpeika'uyate. "Do'hued huairi" ona'po o'nigpeika'uyate. Konigti huadak e'kika'nayo kenpa'ti me'pukhue'da huatoe'taj e'nigpeika'nayo konig Sara i'eapo. Diosa daka' bo'kika'apone.

7 Huabokerekkon huatoeere daka' yanikati'. Daka' yan'tinopoepo yan'toika'. Ettone' sue'da tey o'enok daka' yan'toika'. Huatoeere moknopoepo Diosere mo'noeonhuahuika'apo. E'tiona'pakte Diosa mo'peee'po huatoe'taj 'urua'da yan'toika'.

8 Kenpa'ti opudomeytaj ijmana'apoy. Konigti noga noga yan'nopoika'. Huayahuaya yan'matinepahuika'po huaknopoe'eri huayahuaya di' yan'maika'. Huayahuaya daka' yan'matoika'. "Donayo huadakda ijjey," huata'da tinopoehue' yane'.

9 Be'api' dakhuea' egka'nayo konigti e'ka'tino ehue' yane'. Kentaj dakhuea' kahue' yane'. Noga e'tidike'nayo kentaj dakhuea' huaahue' yaepo huadaka'da yanati'. Kenpa'ti kentaj daka' yationa'pakikati'. Diosa daka' yagka' yationa'pakikati'. Kenda Dios o'pakpo oro'takon huadak mogka'apone.

10 Konigti Apagba' oa'po,
Durugda e'noika'ta' e'paknayo dakhuea' ahue' yane' kenpa'ti da ahue' yane'.
11 Dakhuea' e'ka' yan'nopo'korea'po huadakda yag'kikati'. Aya'tada yan'manoeynoeypo huadiayhue' yane'.
12 Jesús Huairi huadak huaka'eritaj daka' o'matoika'nok huadak huaka'erien e'tiona'paktaj o'peika'. Dakhuea' huaka'eritaj mapeehue' o'ika'. Kenda Apagba'a oa'.

Huadak ogkika'depo huaknopoe'eri o'nenok pai'da on'nopo'eapo. Oknopoehue' huae'eria on'huadiaypo dakhuea' o'magka'po pai'da on'manopo'ea'apo.

13 Huadakda e'kika'nayo dakhuea' ogkahue' mo'eapetpi'.

14 Huadak i'ka'po Jesucristotaj iknopoenok be'api' dakhuea' egka'nayo pai'da e'nopo'ea'nayopi' durugda yane'. Mididhue' yane' kenpa'ti me'pukhue' yane'.

15 Jesucristo Huairitaj daka' yanoknopoepo konig do'hued huakhuairi mo'taene huanopoya'da daka' yanoknopoika'. "¿Mena'po Jesucristotaj moknopoe?" Be'api' ena'te daka' yan'nopoepo buttida huadik yan'madea'. Diostaj daka' yanoknopoepo 'uruda yan'madea' kenpa'ti huata'da 'huadakda ijjey' tinopoehue'ada yan'madea'.

16 Diayhue' mo'ẹpo huadak yan'madea'po huadakyo' yạg'kika'po bi-
rahue'dik mo'ẹạpo. Jesucristotaj moknopọẹnok en'tidike'nayo nama'da ijjay
on'nopọẹpo yan'bira'apetpi'.
17 Huadaknada e'ka'ada. Diosa e'paknayo pai'da nopo'ẹ'dikpi' kenda
huadakda ọ'ẹ. Dakhue' i'ka'po pai'da e'nopo'ẹnayo kennayo dakhue'nanada
ọ'ẹ.
18 Jesucristo kenpa'da huadakda ẹ'ịka'tada oro'nayo dakhuea'nanada
o'kika'po Diostaj nigpẹẹhue' ọ'ịka'uynig'a oro'en dakhuea' e'ka'
a'bakkahueaya'po mo'nigbuey'uy. Diosere a'manoeanhuahuikaya'po
mo'nigbuey'uyate. Noga'tida o'buey'uyate. Huạsọ'nayo e'bueyada Jesúsen
Nokịrẹg o'noeonhuahuika'apo.
19-20 A'nenda Noé e'noe'oka' kusi'petone' e'kadhuahuika'te Diosa
o'manigunhuahuika'po huakka'da Diosen hua'ataj en'peunhuahua'tada
nigpẹẹhue'da on'ba'takotpo on'mabuey'uyate. Nokịrẹgomey huanokịrẹg
huakudbayo ẹ'nika'yo Jesús Nokịrẹg o'hua'depo huadak hua'a
o'manbatia'pokonhua'uyate. Huanokịrẹgtaj o'manbatia'pakonhua'uyate.
Kusi'petone'yo Noéere ocho aratbut bata'kothue' ọ'nepo. Diosa o'matọẹnok
huẹ'ẹyạ' bueyhue' ọ'nuyate.
21 Konigti oy Diosa oro'omeytaj mo'nopotọẹpo mo'nopo'yarea'ne. Huẹ'ẹyạ
bautiza ẹgka'te Diosa 'urunopo' mogka'ne. Bautiza ẹgka' sọ'koyoahue' ẹ'ẹạda
konig e'nopo'tihueke' ọ'ẹ. Oro'en dakhuea' e'ka' mo'nopo'yareaya'po Jesu-
cristo o'noyhuaduyate.
22 Kurudyọ o'hua'depo Diosere ọ'ịka'. Diosa Jesucristo huairi o'yahuea'nok
aya'tada huiyoka o'mana'ika'. Aya'ada Jesucristotaj nigpẹịka'dik ọ'ne Diosen
huata'moneri, nog huairiomey. Aya'da on'nigpẹịka' Jesucristotaj.

4

Konig Diosa mo'nopọẹạ'ne Diosen yạg'kadhuahuikati'.

1 Huẹypa cruzte Jesucristo pai'da o'nopo'ẹ'uyatenok Dios e'paknayo
oro'omeykon pai'da nopo'ẹ'dik ọ'ẹne. Pai'da e'nopo'ẹde' onte'ti dakhuea'
kahue' ọ'ẹạpone.
2 In huadariyo e'noeonhuahuikade'te kenyo'da katepi' huạ'enda
bo'eretpakika'nig nopọẹhue'ada kenda Dios o'pak yan'nopọịka'po
yạg'kikati'.
3 Konig Diostaj oknopọẹhue' huạẹ'eri o'deretpakpo ọgkika'po dakhuea'
ọgkika'nig opudomeykon konigti bo'kika'uy a'nenda. Nogen huạtọẹ'taj nog-
taj nogtaj mo'baktohuedika'po sinea mo'bakkudạ'ika'po, mo'batuktukika'po
kenpa'ti e'ketka' diostaj nama'de bo'eretpakika'uyate. Kenpa'da konig
bo'kika'uyate.
4 Oynayo Diosen bo'kika'nok "Kenpihuay, mena'po inomey huaknopọẹ'eri
oro'ere mayhue' ọ'ne, mena'po oro'ere bokerekbohue' ọ'ne. Dakhue'da
ọ'ne." Oknopọẹhue' huạẹ'eria on'huaa'po opudtaj mo'batidike'po.
5 Kenomeytaj pẹẹhue' yane'. Nogok Diosa castiga o'magka'apo. Hua-
noe'eri e'bueytaeri katepi' dakhuea' ọgka'uy. Nogda nogda ọgka'uy. Buttida
o'bahuaa'depo Diosa castiga o'magka'apo.
6 Konigẹpo kan'manopo'kore'po Jesucristo huadak hua'a aya'tada
on'manbatia'pakuyate. A'nen aratbutkudaktakon huadak hua'a
o'manbatia'pakuyate Jesúsa. E'bueya o'noknopọẹdepo nokịrẹgyo'da Diosere
durugda on'noeonhuahuika'apo.

7 Indariyo aya' Diosa katepi' e'ka'ta' o'pakpo o'kaynig'a a'ti o'dakea'apo. A'ti
kene'huayа' huame'noe o'eapo. Konigepo daka' yan'nopoepo nogta nogta
eretpakhue' ya'nika'po daka' Diostayo'da yan'tiona'pakika'.
8 Diga'da yan'pakpo huayahuaya di' yan'maika'. Kenda Diosa o'pak.
Di' e'maika'nayo nogomeytaj mo'manoeya'apo. Nogen dakhuea' e'ka'
okkahuea'dik mo'ika'apone.
9 Durugda huanopoya'da ya'nepo esoeri huaknopoe'eritaj huayahuaya
o'nen jakyo yan'batokudika'po aypo yan'batobapika'.
10 Nogpa' nogpa' ka'dik ka'ne'po Diosa bo'tihuapokika'ne.
Diostaj moknopoika'po konig Diosen huadak huamanigtihuapokeri
mo'matinepahui'po huayahuaya yan'batihuapoke'.
11 Huaknopoe'eritaj be'api' e'manmadika'nayo konig Apagba' o'ika'nig
konigda kan'manmadikike'. Huaknopoe'eritaj e'tihuapoknayo Diosa
bo'teypaka'nok mon'batiahuapokika'. Ken konig 'urunanada bo'kika'nok
huakka'ada Jesucristotaj o'noknopoeapo on'batia'pakpo, "'Urua'da o'e
Dios." "Diga'da bo'tihuapokika'." "Teynanada Huairi o'e." Huakka'ada
on'batia'pakika'apo.

Jesucristotaj moknopoenok konig Jesucristo pai'da o'nopo'e'uy konigti pai'da mo'nopo'eapo.

12 Ken, diga'da mogka'aponig'a me'pukehue' mo'ne. Menpa'ti Jesucristotaj
hueretda huaknopoe'eri ya'neta'po diga' mogka'apone, huadi'da egomey.
13 Pai'da mo'nopo'edepo mepu'kehue' ya'nepo yan'durugpakti'. Jesucristo
cruzte pai'nanada o'nopo'e'uyate. Ken Jesucristoere pai'da e'nopo'enayo
durugda mo'eapo. Jesucristo 'urunanada o'epo teynanada o'epo o'tiakapo.
E'tiakde'te durugnanada mo'eapo.
14 Jesucristoen huanigpeika'eri mo'enok opudtaj en'tidike'nayo
durugda mo'e, Diosen 'uru Nokirega mo'nopo'toenok durugda mo'ne.
Kenomey Jesucristotaj dakhuea'da en'batia'paktada opudnayo huadakda
yan'batia'pakika'.
15 Yan'huadiaypo barakhue' yaneti'. Nogen en'tamae' berehue' yane'.
Nogomeytaj dakhuea' kahue' yaneti'. Kenda dakhue'da o'e. Ken konig
eka'nayo pai'da nopo'edik mo'ene.
16 Jesucristotaj moknopoenok dakhuea' egka'nayo bakbira' ehue' ya'nepo,
"Dakiti Dios, huadakda i'kika'." Yan'tiona'pakikati'.
17 Oyda Diosa castiga o'magka'depo huakkuruda Diosen huaknopoe'eritaj
kan'nopoetpake'po sue'da castiga o'magka'depo. Oro'omeytaj castiga
e'magka'nayo oknopoehue' huae'eriataj diga'da castiga o'magka'apo
pai'nanada on'nopo'unhuahuika'apo.
18 Huadak huakika'eri pai'da e'nopo'unhuahuika'pi' daka' oknopoika'po
Diosere durugda on'noeonhuahuika'apo. Dakhuea' huaka'erinayo kenpa'da
pai'da on'nopo'unhuahuika'apo.
19 Konigepo kenda Dios o'paknok pai'da e'nopo'unhua'nayo huadakyo'da
mogkika'po, "Daka' bo'tioka', huadak mo'nopo'toe'," Diostaj daka' mono-
knopoepo mon'tiona'pakika'. Diosa aya'da o'ka'uyate. Kenda katepi' oa'
o'ka'apo daka' oknopoe'dik o'ene.

5

Pedroa huaknopoe'eri huairitaj aya' huaknopoe'eritakon o'maboroay'uy.

1 Jesucristotaj huaknopoe'erien huairitaj o'maboroayne. Dokon hua-
knopoe'eri huairi ijjepo Jesucristo cruzte pai'da e'bueyte ijtiahuay'uy. Onte'ti

’urua’nanada e’tiakde’te kenere huairi ijjeapoy. Kena’po huaknopoe’erien huairitaj ijmana’po,
2 Diostaj huaknopoe’eri opudere egkupopakika’te daka’ yan’matoika’po yan’manmadikika’po ’uruda yan’maboroayika’. Diosa huamaboroay bo’yokuyne. Kamatoike’po mo’bayokuyne. Manmadikahue’ ahue’ada manmadikahue’ yane’. Huanopoya’da yan’eretpakpo yan’manmadika’. Kenda Dios o’pak. Huakka’ huakupe pakhue’ ya’nepo yan’manmadika’.
3 Huiyokda manahue’ada huaknopoe’eritaj daka’ yan’manmadika’. ’Urunanada Diosen bo’kika’nok huaknopoe’eri bo’tiahuayika’po konigti ’uruda kika’dik o’neapo.
4 Jesucristo oro’ huaknopoe’erien huamatoe’eri Huairi e’tiakte opud Jesucristoen huaknopoe’erien huairitaj ’urunanada mo’nigkadhuahuika’apone. Batikhue’da mo’nigkadhuahuika’apone.
5 Jesucristoen huaknopoe’eri huairitaj yan’nigpeika’. Nogomey huadakda o’nepo donayo sue’da huadak ijjey, huayahuaya yan’matinopoepo huayahuaya yan’batihuapokika’. Konigepo,
’Uruda ijjey huanopoe’eritaj Dios pakhue’ ee’tada. Sue’da huadak ijjey huanopoe’eritaj Diosa o’matinepahui’ika’. Apagba’a oa’.
6 Pai’da e’nopo’enayo Diostaj huadiayhue’ yane’. Diosnayo teynanada o’ika’. Daka’ yan’nigpeika’. Nogok ’uruda mo’nigka’apone. ’Urunanada mo’eapo.
7 Katetapi’ me’pukehue’ ya’nepo Diosa mo’tinepahui’po bo’tihuapokapone yanoknopoe’.
8 Daka’ yanoknopoika’. Toto’ oro’en taka’ da ea’ta’ bo’tipakika’ne. Engañ̃a egka’ta’ bo’eretpakika’ne. Konig huiyokda apetpet o’ika’. A’barakya’po o’huae’ika’a. Konigti toto’a aratbut huaknopoe’eritaj o’ka’po huaknopoe’eritaj e’batika’ta’ bo’tipakika’ne. Konigepo Apagba’ daka’ yag’kikati’. Daka’ yanonmaboika’po ’uruda yanoknopoika’.
9 Toto’taj nigpeehue’ yanika’. Jesucristotayo’da yan’nigpeika’po daka’ yanoknopoika’. Jesucristotaj moknopoenok pai’da mo’nopo’eapopi’. Do’tayo’da dakhuea’ megka’ne. Doyo’da pai’da ijnopo’ey, nopoehue’ yane’. Konigti nogbaya’ nogbaya’ huaknopoe’eritaj konigti diga’da on’magka’. Huaknopoe’eri pai’da on’nopo’ika’ yan’nopoe’.
10 Oro’taj di’da mo’ene Diosa. O’matinepahui’nok ijhue’mon pai’da o’nopo’eonhua’depo oro’taj mo’nopo’teypakapone. Daka’ eknopoe’ bo’tihuapokapone. Jesucristotaj oknopoenok kurudyo bo’tohua’apone. Jesucristoere mo’noeonhuahuika’apone.
11 Diosyo’da teynanada o’epo aya’tada o’mana’onhuahuika’. Aya’ada Diostaj nigpeika’dik o’ne.

O’dikta’mona’po dakhuapa o’manigmadoya’uy.

12 Silvano daka’ huaknopoe’eri huama’buy o’e ijnopoey. Ke’na be’tihuapokpo in beroba’te mo’nigmadoya’ne. Opudomeytaj sue’da o’nigmadoya’ne. Diosen hua’a nogiti eknopoe’ on’maboroayne. Kenpa’ti Dios diga’ di’ mo’maika’po mo’matinepahui’ne. Mo’matinepahui’po durugnanada mogka’ne. Buttida ijjay. Daka’ mo’noknopoepo batikhue’ yaneti’.
13 Babilonia huakka’ jakya’ huaknopoe’eri Diosa o’baktie’ea’uyate. Opudere o’baktie’ea’uyate. Opudomeytaj di’ o’nepo on’dikta’mona’ne. Marcos do’huedsi’ponig o’epo mo’dikta’mona’ne.
14 Di’da yan’maepo huayahuaya yan’mabajbaj.
Daka’ moknopoike’po me’pukehue’da daka’ mo’manopo’noeynoeyike’, ken.

2 PEDRO
Pedroa onte'ti o'manigmadoya'uyate.

Huaknopoe'eritaj Pedroa o'manigmadoya'uyate.

1 Do Simón Pedro ijjepo on'nigmadoya'ne, huadi'da huaknopoe'eri huama'buy. Jesucristoen huanigpeika'eri ijjey. Jesucristoen kamanbatia'pakike'po Diosa me'ta'mona'uyne. Opud konigti oro' Diostaj kenpa'ti Jesucristotaj moknopoene. Dios kenpa'da huadakda o'epo Jesucristotaj oknopoenok oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'po mo'nopo'yarea'ne. Huadakda mo'ene mona'ne.

2 Diostaj Jesús Huairitaere nogiti nogiti moknopoenok Diosa nogiti mo'tinepahui'po 'urunopo'da mo'manopo'toike' kenpa'ti daka' mo'manoeye'. Kenda on'nigtiona'pakika'ne.

Jesucristotaj huaknopoe'eri nogiti nogiti 'urua'nanada nopoika'dik mo'e.

3 Teynanada o'e Dios. Teyda o'epo 'urua'nanada e'ka'taj bo'tihuapokika'ne. Kenpa'ti daka' kan'nigpeike'po bo'tihuapokika'ne. Diostaj oknopoenok nogiti nogiti 'urunanada Diosen kika'dik o'ene. Kenpa'ti Dios 'urunanada o'epo huadaknanada o'kika'po oro'taj mo'baktie'ea'uyne konig ke'nensi'po huae' mo'baktie'ea'uyne.

4 Dios o'pakpo kenpa'ti teynanada o'epo, "Katetapi' bo'eretpakika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Dakhuea' bo'kika'uy kan'batike'po on'tihuapokapone. Kenpa'ti konig Diosen 'urunopo' kan'nopo'toike'po on'tihuapokapone." Diosa o'pakpo mona'uyne.

5 Konigepo Diostaj mo'noknopoepo huakka' mo'deretpakpo 'urua'nanada mogkika'. Kenpa'ti Diosen nogiti nogiti mon'nopoika'.

6 Kenpa'ti katetapi' e'eretpakpi' keje' a'dik mo'nepo nogiti nogiti huadakyo'da ijka'apoy mon'nopoepo huadak mogkika'. Dakhuea' kahue' mo'ne. Kenpa'ti pai'da e'nopo'enayo diayhue'ada Diostaj daka' mo'noknopounhuahua'po batikhue' mo'ne. Kenpa'ti Diosda e'epa'tij huakka' mon'pakpo kenpa'da Diosenyo'da mon'pakpo mogkika'.

7 Diosenyo'da yag'kika'po konig huama'buytaj di' ee'pa' aya'tada di' mon'mae. Oknopoehue' huae'eritakon di' mon'mae.

8 Kenda konig nogiti nogiti e'kika'nayo nama'da kikahue' o'eapone kenpa'ti nogiti nogiti 'uruda Jesucristo Huairitaj oknopoeapone.

9 Ken konig kikahue' ee'nayo konig ikpobig konig ikpohuiok o'ene. Diosa oro'en dakhuea' e'ka' bokkahuea'uyne ida okkahuedene.

10 Diosa konig huasi'po a'matoeya'po mo'baktie'ea'uynok nogiti nogiti Diosen mogkika'po nogiti nogiti mo'noknopoika'po mo'noknopoepo batikhue' mo'eapo.

11 Diosen 'urunanada o'kika'nok Jesucristo Huairi o'pakpo durugteda kurudyo bo'tohua'apone. Jesucristo huamanopo'yarea'eria mo'noeanhuahuika'apone. Diosensi'po o'noeonhuahuika'apo.

12 Kenda o'nona'dene mo'nopoedet kenpa'ti buttida hua'a daka' moknopoika'det okkahuehue' ka'ne'po onte'ti on'manopoea'ika'ne.

13-14 A'ti ijbueyapoy Jesucristo Huairia menopoea'dene. Do bueyhued ijjepo ona'ti on'manopoea'ne. 'Urunopo'da daka' yan'nigpeika'. Diostaj 'urunanada yanigpeika'. Ona'ti on'manopoea'ne.

15 In on'nigmadoya'nig do e'bueyde'te yan'nopounhuahuika'apet.

Cristotaj Pedro nogomeyere on'tiahuay'uyate. 'Urua'nanada senogda o̱'u̱yate.

16 Jesucristo huaboro' huairi o̱'e̱po teynanada o̱'e̱. 'Urunanada o̱'e̱po o'tiakapo. 'Urunanada kenpa'ti senogda o'tiahuay'uy. Da onahue' o̱'nene. Ijtiahuay'uypo buttida o'nona'ne.

17-18 Ken Jesúsere ote'te o̱'e̱po, nog huanigpe̱ika'eri doere o̱'e̱po, konig Dios o̱'i̱ka' eynanada keregnada senognanada o̱'e̱a̱'nok Apag Diosa o'eypaka'uy. Kenpa'ti "In do'hued Huasi'po huadi'da me'ta̱e̱ne. Kentaj ijtodurugpaki." Kurudya̱' hua'ayo'da o'pe̱e̱'uy. Jeyya'da Diosya' o'pe̱e̱'uy.

19 A'nennada Diosen huamanbatia'pakeria Cristotaj on'timadoya'uyate. Apagba'te daka' on'timadoya'uyate. Apagba' mon'to̱e̱po buttida o̱'e̱ mon'nopo̱e̱po nigpe̱e̱dik mo'ne. Huakjey o'bakpakpo jeyda o̱'e̱nok 'uruda tiahuaydik o̱'e̱ne. Konigti Apagba' o'tiahuaypo Jesucristotaj moknopo̱e̱a̱'ne. Kenpa'ti Jesucristo e'tiakte mo'nopo'to̱e̱po 'urunanada moknopo̱e̱a̱po. Konig jeyda siokpo huanopo'taj e'ta'te huadaknada moknopo̱e̱a̱po.

20-21 Diosen huamanbatia'pakeria Apagba' on'manigmadoya'uyate. Cristotaj buttida on'timadoya'uyate. Hua̱'enda on'nopo̱e̱po madoyahue'ada Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱po o'manopo̱e̱a̱nok Diosen hua'a on'batia'pakpo kenpa'ti on'manigmadoya'uyate. Kenda daka' yan'nopo̱e̱ti', ijjay.

2

Nama'da huamanmadika'eritaj konig o̱'ne e'tia'pak.
(Jud. 4-13)

1 A'nennada Israel aratbuttaj Diosen hueretda huamanbatia'pakeria 'uruda on'mana'ika'uyate. Buttida on'manmadikika'uyate. Kenpa'ti nama'da huamanbatia'pakeria nama'da on'manmadika'uyate. Oy konigti opudomeyere nama'da huamanmadika'eri o̱'neapo. "Diostaj buttida o'manmadikay," on'batia'pakpo da on'manmadika'apo. Kenomeytaj Cristo hue̱ypa cruzte o'manigbuey'uynig'a "Jesucristotaj oknopo̱e̱hue'dik mo'e̱." Nama'da on'batia'pakaponok Diosa i̱da castiga o'magka'apo.

2 O'deretpakpo dakhuea'da o̱gkika'apo. Nama'da on'manmadika'po nama'da o̱gkika'apo. Huakka' huaknopo̱e̱'eria on'pe̱e̱depo konigti dakhuea'da o̱gkika'apo. Jesucristoen buttida hua'ataj on'tierikapo.

3 Opuden huakupe on'pakpo nama'da mo'manmadika'apone. "Huakupe beyok," mona'apo. A'nenda "Dakhuea' huaka'eritaj kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga diga̱' ijmagka'apoy." Diosa oa'uyate. A'ti castiga o'magka'apo.

4 A'nennada sue'da Diosen huata'moneri kurudyo̱ Diosere o̱'nepo Diostaj nigpe̱e̱hue'da o̱'nepo dakhuea'da o̱gka'uyate. Diosa matinepahuihue'da castiga o'magka'po sikki̱re̱gyo̱ pai'da kan'nopo'unhuahuike'po o'maen'uyate. Diosen castiga diga̱' e̱gka'te sikki̱re̱gyo̱ on'maunhuahua'.

5 Kenpa'ti a'nennada e̱'po̱gtone' tiakhued Noéere huakka'nanada aratbut o̱'nuyate. Aratbut dakhuea'nanada o̱gkika'uyate. "Yan'nopo'korea', yan'nopo'korea', Diostaj yan'nigpe̱ika', onte'ti huadak ya̱g'kika'." Noéa o'mananhuahuika'uynig'a pe̱e̱hue' o̱'nika'uyatenok Diosa matinepahuihue' o̱'e̱po e̱'po̱gtone' o'ta'mona'uyate. Aya'da on'bata'kot'uyate. Noétaj sietetakon kusi'petone'yo Diosa o'batioka'nok ta'kothue' o̱'nuyate.

6 Kenpa'ti a'nennanada Sodoma huakka' jak hua̱e̱'eri kenpa'ti Gomorra huakka' jakyo hua̱e̱'eri o̱'nepo dakhuea'da o̱gkika'po nopo'koreahue' o̱'nenok Diosa castiga o'magka'po aya'tada jakbeta' o'bakpaka'uyate. Aya'da

on'mabuey'uyate. Parokupoyo'da o̱'u̱yate. Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj diga̱' castiga o'magka'apo a'manopo̱e̱a̱ya'po Sodoma Gomorraeretaj o'bakpaka'uyate.

7-8 Lotnayo huadaka'da o̱'u̱yate. Sodomayo o̱'i̱ka'uyate. Jaktaj Diosa bakpakahued aratbut dakhuea'da o̱gkika'uyate. Aratbut dakhuea'nanada o̱gkika'nok Lot kenda o'batiahuayika'po suhue'da o'make̱po kenpa'ti pai'da o'maknopo'unhuahua'uyate. Ken Sodoma jaktaj Diosa bakpakahued e̱e̱'te Lottaj o'to̱e̱po o'to̱ro̱kuyate.

9 Ken oro'takon Diosa dakhuea' e'ka' nopo'tiokika'dik mo'e̱ne. Diosenyo'da e'kika'ta' e'paknayo toto' engaña e̱'nika'tada Diosa bo'tiokika'apone. Dakhuea' huaka'eritanayo pai'da on'nopo'unhuahua'po Diosa o'matounhuahuika'po nogok kene'hua̱ya̱' huame'noete "Dakhuea' boka'uy." Diosa o'mana'apo. Castiga o'magka'apo.

10 Kenomey nama'da huamanmadika'eri hua̱'enda o'deretpakpo Diostaj me'pukhue' o̱'nepo Jesús Huairitaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nepo Diosen 'urunanada huairitaj dakhuea' on'bahuaa'po. Me'pukhue'da kenpa'ti huiyoka on'bahuaa'po. Diosa castiga o'magka'apo.

11 Diosen huata'monerinayo teynanada e̱e̱'pi' i̱ghua'da manahue'dik o̱'nepo Diosen 'urunanada huairi "dakhuea' o̱gka'," huaahue' o̱'ne Diostaj.

12 Inomey nama'da huamanmadika'eri nopo̱e̱hue'ada dakhuea' on'da'ika'. Diosa castiga o'magka'apo. On'mabueyapo. Konig 'uhuanig o̱'nepo. 'Uhuanayo nopo̱e̱hue'ada o'pakpo o'ka'. Huape' on'batiaraka'ika'.

13 Nama'da huamanmadika'eri dakhuea' o̱gkika'nok pai'nanada on'nopo'e̱a̱po. Kenpa'da e'durugpakta' on'deretpakika'. "Hueretda huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱y." Nama'da on'batia'pakpo opudere o̱gkupopakpo on'batadi'kea'po durugteda on'batobape'po. Engaña ijmagkay on'nopo̱e̱po durugda o̱'ne. Nama'da huamanmadika'eritaj bakbira'dik mo'e̱ne.

14 Nama'da huamanmadika'eri ettone' on'tiahuaypo diga̱' o'deretpakika'po dakhuea' o̱gka'po sue'da huaknopo̱e̱'eritaj, "Durugteda dakhuea' mogka'." Nama'da on'manika'po kenpa'ti huakka'da katepi' e'tamaeta' o'deretpakika'. "Dakhue'da o̱'ne," Diosa oa'de.

15 Kenpa'ti inomey huamanmadika'eri buttida hua'ataj on'batikdepo konig Diosya' ekyoyahue' nama'da o̱gkika'po. Konig Balaam o'ka'uyate inomey o̱gkika'. A'nennada Balaam Diosen huamanbatia'pakeri o̱'e̱po Beorensi'po o̱'u̱yate. Huakka' huakupeta' o'eretpakpo Diostaj nigpe̱e̱hue'da o̱'e̱po dakhuea'da o'ka'uyate.

16 Diostaj nigpe̱e̱hue'ada e'hua'te Balaamen burra 'uhua'a aratbuten hua'a ona'po "Huakupeta' i'pakpo Diostaj nigpe̱e̱hue'ada dakhuea' i'ka'ne. Kenda kahue' ya̱e̱'." Burra 'uhua'a ona'nok o'kore'uyate.

17 Konig hue̱'e̱y okposagyo̱ ehue' e̱e̱'yo̱ nama'da huamanmadika'eri konig o̱'ne. Hue̱'e̱y okposagyo̱ ehue' e̱e̱'yo̱ bohua'nig'a ehue' o̱'e̱. Nama'da huamanmadika'eriyo bohua'nig'a daka' manmadikahue' o̱'ne. Kenpa'ti konig e̱'si̱hui̱' huihued bapoka o'tohua' konigti kenomey o̱'ne. E'hui'ta' bo'paknig'a huihue' o̱'e̱. 'Uruda e'manmadika' e'pe̱e̱ta' bo'paknig'a pe̱e̱hue' mo'e̱. Nama'da on'manmadika'nok Diosa castiga o'magka'apo. Sikki̱re̱gyo̱nanada on'noeonhuahuika'apo.

18 "Dakhuea' e'ka'tada. Katepi' o'pakpo e'kika'tada. Diosa castiga o̱gkahue' mo'i̱ka'ne." Da on'mana'po, "Yan'tiak, oro'ere dakhuea' mogka'." Nama'da on'mana'po huabokerek huaboa'da e'noknopo̱e̱de'te huaboa'da Diosta e'nigpe̱e̱de' kenomeytaj nama'da on'mana'po.

19 “Katepi’ bo’pakpo kika’dik mo’ẹne.” Huaboa’da huaknopọẹ’eritaj
nama’da e’mana’tada nama’da huamanmadika’eria huadak kikahue’dik
ọ’nepo dakhuea’ ọgkika’. Konig toto’en huanaba’ ọ’nepo dakhuea’ ọgkika’po
batikhue’dik ọ’ne.
20 Sue’da aratbut dakhuea’ ọgka’depo huaboa’da Jesucristo Huairitaj
o’noknopọẹ’depo, Jesucristo huamanopo’yarea’eritaj on’nopo’korea’depo
onte’ti Diosenyo’da ọgkika’depo nogok ona’ti dakhuea’ ẹgkika’nayo
kenomeytaj ke’poda ẹ’dik ọ’neapo. Dakhue’nanada ẹ’dik ọ’neapo.
21 Oknopọẹhue’ huạẹ’eria sue’da dakhue’mon ẹ’ẹạda Diosen huadak
hua’a on’pẹẹdepo ọ’noknopọẹdepo nogok eknopọẹdeada e’batiknayo onte’ti
dakhuea’ eka’nayo dakhue’nanada ọ’ne.
22 Eknopọẹde’te onte’ti dakhuea’ ẹgkika’nayo konig kuhua ọ’ne kenpa’ti
konig huakyari’ ọ’ne. “Kuhua huạ’enda ẹ’ọkpi’ onte’ti on’minika’. Huakyari’
huaboa’da ẹ’ọọ’deada onte’ti samibiyo o’huedika’.” Kenda aratbut buttida
oa’ika’.

3

Jesucristo Huairi onte’ti o’tiakapo.

1 A’nenda on’nigmadoya’uyne. Onte’ti on’nigmadoya’ne, huadi’. Onte’ti
e’manopọẹạ’ta’ on’tipakne. Onte’ti e’maboroay’ta’ ijpaki.
2 Diosen huamanbatia’pakeri on’mana’uyate. Kenda Diosa
o’ka’apo kenpa’ti konig ọ’ẹạpo on’manbatia’pakuyate. Onte’ti onte’ti
on’nopoeanhua’apone. Kenpa’ti Jesucristo oro’en huairi kenpa’ti oroen
dakhuea’ e’ka’ huamanopo’yarea’erien e’mana’ Cristoen huata’mona’eria
mona’uyne. Onte’ti onte’ti on’nopoeanhua’apone.
3 In ijbatia’pakaponig yan’nopọẹ’. Nogok Jesucristo tiakhued kene’huạyạ’
huame’noete huakka’ oknopọẹhue’ huạẹ’eri ọ’neapo. Katepi’ dakhue’da
huạ’enda on’pakpo ọgkika’apo. Diostaj on’tierikapo.
4 “Onte’ti ijtiakapoy.” Jesús oa’uyatenig’a, menpa’ nama’da oa’uyate.
Ehue’ tiakhue’ ọ’ẹạpo. A’nenda huadari e’ka’te oro’en adhuea’pane’
on’mabuey’uyate oy kenpa’ti huadari konigti ọ’ẹ. Oknopọẹhue’ huạẹ’eria
on’batia’pakaponig’a.
5 A’nennada Diosa oa’uynok huaboa’da kurud siokpoere niokpokon puug
nog ọ’ụyate. Kenpa’ti huẹ’ẹy ọ’ụyate. Diosa onte’ti oa’uynok huẹ’ẹyyạ’
huadari ote’ere ọ’ọrọka’uyate. Huadariere ẹ’pọg huạhuẹere ọ’ụyate. Kenda
oknopọẹhue’ huạẹ’eria eknopọẹ’ta’ pakhue’ ọ’ne.
6 Kenpa’ti a’nenda Noé e’noete aratbut dakhuea’da ọgkika’uynok Diosa
castiga a’magkaya’po ẹ’pọgtone’ o’matita’mona’po aya’da on’mabuey’uyate.
7 “Kurud huadariere aya’da bo’tiahuayika’nig aya’da mahụigdik ọ’ẹạpo.”
Diosa kenpa’ti oa’po oy ta’aka huamamey o’nigịka’ne. Nogok “Dakhuea’
boka’nok castiga ọgka’dik ọ’nene.” Diosa o’mana’depo castiga o’magka’apo
kenpa’ti kurud huadariere o’mahụigapo.
8 Kenpa’ti mil huabayok ijhue’nananada o’pokonhuahua’ oro’nayo
o’nopọẹy. Diosnayo konig oro’ nopọẹhue’ ọ’ẹ. Mil huabayok ijhue’nanada
ọ’unhuahua’ nopọẹhue’ ọ’ẹpo ịdada o’pok o’nopọẹ Diosnayo. Mil huabayok
ẹẹ’pi’ nogme’noetida Diosanayo o’tonopọịka’, huadi’da egomey.
9 Kenpa’ti “Ijtiakapoy.” Jesús Huairia mona’uyne. Tiakhued ọ’ẹpo
ijhue’nada ọ’ẹpo o’tiak sue’da huakka’a nama’da on’nopọẹnig’a aratbuttaj
o’matinepahui’po castiga e’magka’ta’ pakhue’ ọ’ẹpo dakhuea’ huaka’eritaj
e’manopo’korea’ta’ o’manigunhuahua’po castiga e’magka’ta’ pakhue’ ọ’ẹpo
aya’tada e’manopo’korea’ta’ o’pak.

10 Dapita' Jesús Huairi o'tiakapo. Kentaj ẹkpọẹ' nigẹhue' ẹẹ'te o'tiakapo.
Kenoka' aratbut nopọẹhue' ẹẹ'te huabereeri on'tiak. Konigti Jesús o'tiakapo.
E'tiakte kurud 'utta'nanada oa'nig ehue'da ọ'ẹạpo. Aya'da o'mamey'ạpo.
Huadaritaj kenpa'ti aya'da katepi' ọ'ịka'nig o'mahuịgapo. Ehue'nanada
ọ'ẹạpo.
11 Ken aya'da o'tiahuayika'nig o'mameydepo ehue'da ọ'ẹạpo. Kenda
mon'nopọẹpo mon'nopo'korea'. Onte'ti dakhuea' kahue' mo'ne. Diosenyo'da
mogkika'. 'Urua'nanada mogkika'. Diostayo'da mon'nigpẹịka'.
12 Dios tiakdik ọ'ẹnok mon'nigunhuahua'ika'. Kenpa'ti Dios Huairi e'tiakte
daka' mo'nonmabodhuahua'. Ịda katiake'po daka' Diosen mogkika'. E'tiakte
kurudyọ aya' o'tiahuayika'nig o'mahuịgapo. Ehue'da ọ'ẹạpo.
13 Huabo kurud huabo huadariere ọ'ẹạpo. Diosa oa'uyatenok huabo
kurud huabodaritakon o'nigunhuahuika'ne oro'omey. Huabokurudyọ hua-
bodariya' aya'da huadakda ọ'ẹạpo. Aya'da huadak ọgkika'apo.
14 Jesucristo o'tiakaponok huabo kurud huabodari ọ'ẹạponok Jesucristo
e'tiakte huadak mogkika' kenpa'ti huayahuaya mo'manoeynoey'ika'.
Kahuahuaye'po kenpa'ti opudomeytaj kamadurugpake'po bo'eretpakpo
digạ'da Diosen yạg'kika'. 'Urunanada yạg'kika', huadi'da huama'buy.
15 Oro'omeytaj a'manopo'koreaya'po kenpa'ti Jesucristotaj kanoknopọẹ'po
kenpa'ti nogomeytaj a'manopo'yareaya'po Jesús Huairia o'matinepahui'po
mo'nigunhuahuika'ne yan'nopọẹ'. Konigti huadi'da huama'buy
Pabloa mo'nigmadoya'uyate. Diosa Pablotaj o'nopọẹạ'nok Pabloa
mo'nigmadoya'uyate.
16 Jesucristo o'tiakdeapo kenpa'ti Diosen 'urua'nanada yạg'kika' Pabloa
o'manigmadoya'ika'. Pabloen hua'a nogdik nogdik e'manigmadoya'
dakhuapa be'api' nopoenkahue'dik ọ'ne. Nopọẹhue' huạẹ'eri
kenpa'ti e'nopọẹ'ta' pakhue' huạẹ'eri nama'da nogpa'da Pabloen
e'manigmadoya' on'manbatia'pakika'. Kenpa'ti Apagba'taj nama'da
nogpa'da on'batia'paknok Diosa o'maenapo.
17 Inomey Diostaj nigpẹẹhue' huạẹ'eri inomey nama'da huaa'eri in-
omey Diostaj nopoenkahue'da huạẹ'eri konig ọ'ne, on'nokota'ne, huadi'da
egomey. Nama'da manmadikahued ẹ'ne'ted opudomeytaj on'nopọẹạ'ne.
Kenpa'ti moknopọẹpo okbatikhue' yạ'ne on'nokota'ne.
18 Jesucristo Huairi oro'en dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eritaj nogịti
nogịti yanoknopọẹ'. Kenpa'ti konig Jesús di' mo'ẹpo mo'nigbuey'uyate
konigti nogịti nogịti di' yan'mae'ikati'. Jesucristo Huairi kenpa'da huadak-
nanada ọ'ịka' mon'batia'pakika'. 'Urunanada ọ'ẹ mon'batia'pakika'. Ken.

1 JUAN
Juana huakkuruda oʼnigmadoyaʼuyate.

Cristo Diosen Huasiʼpo oroʼtaj onteʼti oʼmanoeanhuahuikaʼapo.

1 Opudomeytaj oʼnigmadoyaʼne. Aʼnennada Cristo oʼnoikaʼuyate. Huadari kurudere kahued e̱e̱ʼte o̱ʼu̱yate.
Keʼna eʼmanmadikaʼte oʼpe̱e̱ʼuy. Kentaj oʼtiahuayʼuy. Kentaj hua̱so̱ʼteda huabaʼa oroa oʼtibataʼteʼeʼuy. Keʼna oroʼtaj onteʼti moʼnoeanhuahuikaʼapone.
2 Cristo Diosen huamanoeanhuahuikaʼeri oʼsiʼpoe̱ʼuyate. Eʼkerekdeʼte oroa oʼtiahuayʼuy. Keʼna Diosen Huasiʼpo o̱ʼe̱ buttida oʼnonaʼne. Oʼnoeonhuahuikaʼpo Apag Diosere o̱ʼi̱kaʼuyate. Diosa Cristotaj boʼtiahuayʼeaʼuyne.
3 Oroʼ Diostaj Jesucristotaere oknopo̱ikaʼnig oroʼere konigti Diostaj moknopo̱ikeʼpo kenpaʼti oroʼere konigti Diosen Huasiʼpo Jesústaj moknopo̱ikeʼpo kenda oʼtiahuayikaʼuynig kenda oʼpe̱ikaʼuynig oʼnonbatiaʼpakne.
4 Kenpaʼ Jesústaj onʼtimadoyaʼne doere huakkaʼ monʼdurugpakikaʼ.

Dios jeynada o̱ʼi̱kaʼ.

5 Dios jeynada o̱ʼe̱po huadakda o̱ʼe̱. Diosa sigpiʼ dakhueaʼ kahueʼ o̱ʼi̱kaʼ. Kenda Diosen Huasiʼpo Jesucristoa monmadikaʼuyne oʼpe̱e̱po, opudomeytaj oʼnonbatiaʼpakne.
6 Oroʼomey dakhueaʼda eʼkikaʼnayo “Diostaj oknopo̱e̱po Jesúsen huadiʼ o̱ʼe̱y,” eaʼnayo, da oaʼpo, dakhueaʼ oʼkay.
7 Konig Dios huakjeyonig o̱ʼe̱po huadakda oʼkikaʼnig oroʼ kenpaʼti Diosen huadakda eʼkikaʼnayo nogere nogere durugnada Diostaj oroʼ oknopo̱ikaʼpo o̱ʼe̱ne. Kenpaʼti Cristo Diosen Huasiʼpo moʼnigbueyʼuyatenok ayaʼda dakhueaʼ eʼkaʼ moʼnopoʼtihuekeaʼne oroʼen dakhueaʼ eʼkaʼ moʼnopoʼtihuekeaʼne.
8 “Do dakhueaʼ kahueʼ i̱jje̱y,” oroʼ eaʼnayo huataʼda namaʼda oʼhuaaʼpo oay. Cristotaj oknopo̱e̱hueʼ o̱ʼe̱y.
9 “Dakhueaʼ ijkamey. Bekkahueaʼ, Apag Dios.” Oroʼ eʼtionaʼpakikaʼnayo Dios huadakda o̱ʼe̱po buttida huaaʼeri o̱ʼe̱po moʼnopoʼtihuekeʼapone oroʼen dakhueaʼ eʼkaʼ bokkahueaʼapone.
10 “Do dakhueaʼ kahueʼ i̱jje̱mey.” Oroapiʼ eaʼnayo Dios da huaaʼeri o̱ʼe̱ oʼhuaaʼpo Diosen huaʼa hueretda o̱ki̱e̱hued o̱ʼe̱ne.

2

Cristo oroʼen huamanopoʼtihuekeʼeri moʼta̱e̱ne.

1 Dakhueaʼ kikahueʼ kaʼnikeʼpo opudomeytaj onʼnigmadoyaʼne, sion. Dakhueaʼ ekaʼnayo Jesucristo huadakda o̱ʼe̱po Diostaj nigtionaʼpakdik moʼe̱po dakhueaʼ eʼkaʼ yanopoʼtihuekeaʼ moʼnigtionaʼpakapone.
2 Oroʼen dakhueaʼ eʼkaʼtaj Jesucristoa moʼnigbueyʼuypo moʼnopoʼtihuekeaʼne. Cristo oroʼen dakhueaʼ eʼkaʼtaj kenpaʼti ayaʼenda dakhueaʼ eʼkaʼtaj moʼnopoʼtihuekeaʼne.
3 Diosen huaʼa oroʼ eʼnigpe̱ikaʼnayo Diostaj oknopo̱e̱po Diosensiʼpo o̱ʼe̱y dakaʼ oʼnopo̱e̱ne.
4 “Diostaj yoknopo̱e̱y.” Beʼapiʼ eaʼnayo Cristoen huaʼa nigpe̱e̱hueʼ e̱ʼe̱a̱da da huaaʼeri o̱ʼe̱po Diosen huaʼa nopo̱e̱hueʼ o̱ʼe̱.

5 Be'api' Cristoen hua'a o'nigpeika'po, o'kika'po, Diostaj nogiti nogiti di'
o'ene. Kenpa'ti Diosensi'po o'ey o'nopoene.
6 "Diosensi'po ijjey." Oro'omeya ea'nayo konig Jesucristo o'kika'uynig
konigti mog'kika'.

Di' yan'maika' Juana huaboa'da o'mana'.

7 A'nenda di' yan'maika' Cristoa o'mana'uyatenok mo'peee'uy. Konig
a'nenda o'mana'uyate konigti o'nona'po o'nigmadoya'ne, egomey, pogomey.
8 Huayahuaya di' yan'maika' onte'ti o'nona'ne. Cristo aratbuttaj di'
o'maika'uyate kenpa'ti oro'omey huayahuaya di' mon'maika'. A'nenda konig
sikkiregya' nopoehue' mo'epo dakhuea' bokika'uyatenig'a oynayo konig
huakjeyyo huaboa'da Cristotaj moknopoepo huadakda bokika'.
9 "Huakjeyyo ijjepo Cristotaj yoknopoepo huadakda ijkikay," be'api' ea'pi'
nog huaknopoe'eritaj o'diaypo nama'da oa'nig'a Cristotaj oknopoehue' o'epo
sikkiregyo o'e.
10 Be'api' nog huaknopoe'eritaj huadi'da o'epo huadak o'kika'. Nama'da
kikahue' o'eapo. Diostaj huadakda o'kika'apo.
11 Be'api' huaknopoe'eritaj o'huadiaypo dakhue'da o'epo konig sikkiregya'
dakhuea'da o'kika'. Nama'da o'kika'po konig ekpobigonig o'epo Diosen hua'a
nopogkahue' o'e.
12 Opud Cristoen huaknopoe'eri dakhuea' e'ka'taj Jesu-
cristoa mo'nigbuey'uypo mo'manopo'tihuekea'deme'nok opudtaj
on'nigmadoya'ne.
13 Cristo a'nennada o'noika'uyate. Aya'da o'tiahuayika'nig o'ka'uyate.
Opudomey tone'bokerek Jesucristoen huaknopoe'eritaj on'nigmadoya'ne.
Toto'taj nigpeehue' mo'ika'po dakhuea' kikahue' mo'ika'nok opudomey
huabokerek ettone'eretaj on'nigmadoya'ne. Apag Diostaj moknopoenok
opudtaj on'nigmadoya'ne, sion.
14 Cristo huakkurueri huanoeonhuahuika'eritaj opud huaknopoe'eritone'
moknopoene, do'hued huaojonigtaj on'nigmadoya'ne, pag. Opudomey
huabo huaknopoe'eri Diosen hua'a huanopoya' moknopoika'po teyda
mo'epo toto'taj nigpeehue' mo'ika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne.
15 Konig aratbut oknopoehue' huae'eri dakhue'da o'nika'nig konigti ehue'
yanika'. Konigti pakhue' yanika'. Konig nama'da ogkika'nig kahue' yanika'.
Konig nama'da on'nopoika'nig nopoehue' yanika'. Konig nogomey kate-
tapi' on'eretpakika'nig eretpakhue' yanika'. E'eretpakika'nayo Apag Diostaj
pakhue'dik mo'ene.
16 Kenda aratbut oknopoehue' huae'eri on'nopoepo ogkika'nigtaj Dios
kenpa' pakhue' o'e. Huakka' dakhuea' e'ka'ta' o'deretpakika'. Katetapi'
huakpoa o'tiahuaypo o'deretpakika'. Huata'da di'nada o'nika'. Ayada
dakhuea'da on'nopoepo ogkika'.
17 Aya'da katetapi' nama'da ogkika'po, aya'da nama'da on'nopoepo
ken konig ehue' o'eapo. Aya'ada dakhuea' e'kata' o'deretpakika'nig
ehue' o'neapo. Diostaj huanigpeika'erinayo onte'ti Diosere
on'noeonhuahuika'apo. Okbatikhue' on'noeonhuahuika'apo.

Jesúsen hueretda huaknopoe'eri buttida hua'a on'nopoika'. Jesús ehue' o'e Diosen Cristo. Da huaa'eria kenda nama'da on'manmadikika'.

18 Kene'huaya' huame'noe o'edeapo. A'ti Cristo o'tiakapo. Cristoen taka'
huairi o'tiakapo mo'tipeeme'ne. Ken Cristoen taka' huakka'da on'tiakdeme'.
Kena'po kene'huaya' huame'noe o'epo a'ti Cristo o'tiakapo o'nopoene.
19 Cristoen taka' huamanmadika'eri a'nenda oro'omeyere e'nika'ada konig
oro' Cristotaj oknopoepo kenomey oknopoehue' o'nika'po on'bakhuame'.

A'nenda kenomey konig oro' eknopoika'nayo oro'ere o'nika'po bakhuahue' mo'eaymet. Kenomey on'bakhuame' kena'po konig Cristotaj o'nigpee'nig oro', kenomey nigpeehue' o'ne, o'nopoene, sion.
20 Opudomeytanayo Cristoa Diosen Nokireg bo'yokuynok Diosen buttida hua'a mo'nopoene.
21 Kena'po buttida hua'a nopoehue' mo'enok onahue'dik ijjey. Buttida hua'a opud mo'nopoenok on'nigmadoya'ne. Be'api' da ea'nayo buttida hua'a ehue' o'e.
22 Konig da huaa'eri o'ne o'nona'apone. Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e ea'nayo da huaa'eri o'ne. Cristoen taka' o'ne. Apag Diostaj oknopoehue' o'ne. Diosen Huasi'potaj oknopoehue' o'ne.
23 Jesús Diosen Huasi'po ehue' o'e. Aya'ada kenda ea'nayo Apag Diostaj oknopoehue' o'ne. Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada ea'nayo Diostaj o'noknopoe.
24 Kenda a'nenda huakkuruda Jesucristoen huadak hua'a mo'peeonhua'uynigtaj daka' ya'noknopounhuahuika'. Kenda huakkuruda mo'peeonhua'uyate eknopounhuahuika'nayo Diosen Huasi'potaj mo'nopo'toeonhuahuika'po kenpa'ti Apag Diostaj moknopoeonhuahuika'.
25 Kenpa'ti Cristoa mo'noeanhuahuika'apone Cristoa mona'uyne.
26 Opudomeytaj da huamanmadika'eritaj on'nigmadoya'dene.
27 Jesúsa Diosen Nokireg bo'yoke'uynok mo'nopo'toepo buttida hua'a okiie'dik mo'ika'ne. Diosen Nokiregaa aya'da mo'nopoeaa'ika'ne. Buttida hua'ayo'da mo'nopoeaa'po da nopoeahue' mo'ene. Konig mo'nopoeaa'ika'nigtaj Cristotaj daka' ya'noknopoika'.
28 Oy Cristotaj daka' yanoknopoika'po Cristo e'tiakte daka' moknopoepo me'pukhue' mo'eapet kenpa'ti birahue' mo'eapet, sion.
29 Cristo huadakda o'ika'po Diosen hua'a o'nigpeika'po sigpi' dakhuea' kahue' o'ika'. Kenda opud mo'nopoene. Kenpa'ti aya'ada huadakda ogkika'po Diosen hua'ataj on'nigpeika'po Diosensi'po o'nede mo'nopoene.

3

Diosensi'po o'ene.

1 Apag Diosa oro'omeytaj huakka'da di' mo'ene. Huakka' di' mo'epo, "do'huedsi'po mo'ene," mona'ne. Huakka'ada Diostaj oknopoehue' o'nepo oro' Diosensi'po o'enig sigpi' okiehue' mo'ene.
2 Oyedda Diosensi'po o'ene. Monig o'eapet nopoehued o'ene. Jesucristo e'tiakde'te oro'a o'tiahuaydepo konigti o'eapone, huadi'da egomey.
3 Cristonigtion e'dik ijjeapoy, aya'ada kenda on'nopoepo konig Cristo Diosen hua'a o'kika'uynig, huadakyo' o'kika'uynig dakhuea' kahue' o'ika'uynig konigti kagkike'.
4 Aya'ada dakhuea' ogkika'po Diostaj nigpeehue'da o'ne. Dakhuea' e'kika' konigti Diostaj nigpeehue' ee' o'e.
5 Aratbuten dakhuea' e'ka' a'bakkahueaya'po Jesucristo aratbutte o'tiakuyate, mo'nopoede. Diostaj o'nigpeika'uyate. Jesúsa sigpi' dakhuea' kahue' o'uyate mo'nopoet.
6 Aya'ada Jesucristotaj o'noknopoepo on'nigpeika'po Diostaj dakhuea' kahue' o'nika'. Aya'da Diostaj nigpeehue' huae'erinayo Cristotaj okiehue' o'nepo kenpa'ti Cristotaj nopoehue'da o'ne.
7 Nama'da da huamanmadika'eritaj peehue' yanika', do'hued sionomey. Konig Cristo Diostehuapa' huadak o'enig konigti aya'ada Diostaj on'nigpeika'po Cristonigda huadakda o'ne.

8 A'nennada huakkurutedda toto' nama'da huamana'eri o̱'e̱po
huaboa'dakon Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'eonhuahuika'nok aya'da Diostaj
nigpe̱e̱hue' hua̱e̱'eria toto' huairien huanaba' o̱'ne. Toto'a dakhuea'
o'bakika'nigtaj da o'manika'nigtaj a'batikaya'po Diosen Huasi'po
o'tiakuyate.
9 Aya'da Diosensi'po Diosa o'nopo'to̱ika'nok Diostaj dakhuea' kahue'
o̱'nika'. Diosensi'po o̱'nepo nigpe̱e̱hue' ehue'dik o̱'nika'.
10 Diostaj nigpe̱e̱hue' hua̱ika'eri Diosensi'po ehue'da o̱'ne. Nog aratbuttaj
di' ehue' hua̱e̱'eri Diosensi'po ehue'da o̱'ne. Kenda o'nopo̱e̱po Diosensi'potaj
maḵia̱'dik o̱'e̱ne oro'. Aratbut toto' nama'da huaa'eriensi'po o̱'ne maḵia̱'dik
o̱'e̱ne oro'.

Huayahuaya di'da mon'maika'po huadak e'kika' mon'batihuapokika'.

11 Huayahuaya di' mon'maika'. Kenda hua'a oro'a a'nennada
o'peunhuahuika'uyne.
12 Konig Caín kikahue'dik o̱'e̱ne. Caín toto'en o̱'e̱po toto'taj o'nigpe̱e̱po
huama'buytaj o'huadiaypo o'arakuyate. Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'e̱po dakhuea'
o'ka'uyate. Ke'nen huama'buy huadakda o'ka'po Diostaj o'nigpe̱e̱nok Caína
o'arakuyate. Konig Caín kikahue' mo'nika'.
13 Opuda̱ Diostaj mo'nigpe̱ika'nok Diostaj pakhue' hua̱e̱'eria opudtaj
e'huadiaynayo mepukehue' yanika', do'hued egomey.
14 Oro' toto'en e'kika'tada Diosa mo'nopo'noeame'nok oy Diosen o̱'e̱ne. Nog
huaknopo̱e̱'eritaj di' o̱'e̱po kenda o'nopo̱e̱ne. Kenomey nog aratbuttaj di'
maehue' o̱'nika'po toto'en o̱gkika'po Diosen ehue'da o̱'ne.
15 Aya'ada nog aratbuttaj huabahuadiayeri konig huabarakeri o̱'ne.
Huabarakeri Diosere onte'ti noeonhuahuikahue'dik o̱'neapo.
16 Jesucristo huakka' oro'taj di'nanada mo'e̱po a'nopo'yareaya'po o'pakpo
mo'nigbuey'uyne o'nopo̱e̱ne. Kena'po oro'en huama'buy huaknopo̱e̱'eritaj
huakka' di' mo'nepo huadakyo' e'kika' mantihuapokika'dik o̱'e̱ne. Konig
Jesús huakka' di' mo'e̱ne konigti huama'buytaj diga̱'da di'nada i̱ka'dik o̱'e̱ne.
17 Oro'omeya̱pi' aypo o'to̱e̱po nog huaknopo̱e̱'eri huama'buy aypobayo'
e̱e̱'te e'tiahuayada sue'nopo'da o̱'e̱po sigpi' yokhue' e̱e̱'nayo Diostaj di'
ehue'dikda o̱'e̱ne.
18 "Nogtaj di' mon'mae," oro'a ea'nayo hueretda di' o'maepo
mon'batihuapokika', aypopi' mon'bayokika'.

Diosen hua'a e'kika'nayo Diosensi'po o̱'e̱ne daka' nopo̱ika'dik o̱'e̱ne.

19 Oro' nog aratbuttaj di' o̱'i̱ka'po buttida hua'a o'nigpe̱ika'po Diosensi'po
o̱'e̱ne nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.
20 Nama'da ijkay huanopoya'da oro' e'nopo̱e̱'nayo Dios huahuakda o̱'e̱po
aya'da o'nopo̱e̱po okkahuea'dik mo'e̱ne.
21 Diostaj o'nigpe̱ikay oro' huanopoya'da e'nopo̱e̱'nayo Diosensi'po o̱'e̱y
daka' nopo̱ika'dik o̱'e̱ne.
22 Diosen hua'a o'nigpe̱ika'po kenpa'ti Dios o'paknigda o'kika'nok oro'
e'tiona'pakte Diosa oro'taj mo'nigpe̱ika'ne, huadi'da egomey pogomey.
23 Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱. Kenda oknopo̱e̱'dik mo'e̱ne. Diosen hua'a
kenpa' oa'. Huayahuaya di' mae'dik mo'e̱ne. Diosa kenpa' oa'.
24 Diosen hua'a aya'ada o̱gkika'po Diosyo o̱'nika' kenpa'ti Diosa
kenomeyennopo'yo o̱'i̱ka'. Diosen Noḵire̱g oro'taj bo'yokuypo Dios oro'ere
o̱'i̱ka' o'nopo̱e̱ne.

4

Nama'da huamanmadika'eri kenpa'ti Diosen huamanmadika'eri o̱'ne.

1 Huakka'da nama'da huamanmadika'eri o̱'nepo buttida hua'a Diosa me'nopo̱e̱a̱'nok buttida hua'a ijmanmadikikay onda'ika'nok menpa' buttida huamanmadika'eri yaneta'po yan'bata'huahuayti'. Menpa'ti Diosen Noki̱re̱ga̱ ya'manopo'to̱e̱t yan'bata'huahuayti'.

2 Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱po kurudya̱' o'tiakuyate. Hua̱so̱'da o'si'poe̱'uyate huabokerek. Aya' huamanmadika'eria kenda o'manmadikika'po Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱po kenpa'ti Diosen hueretda huamanmadika'eri o̱'ne nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.

3 Jesús Diosen Huasi'po ehue' o̱'e̱. Kurudya̱' tiakhue' o̱'u̱yate. Aya'da huamanmadika'eri kenda on'manmadikika'po, Diostaj oknopo̱e̱hue'ya o̱'ne. Diosen Noki̱re̱g to̱e̱hue' o̱'ne. Cristoen taka' noki̱re̱g on'to̱e̱. Cristoen taka' noki̱re̱g o'tiakapo mo'tipe̱i̱kame'nig, indariyo aratbutere o̱'e̱de, huadi'da egomey pogomey.

4 Diosensi'po mo'e̱po Diosen Noki̱re̱ga̱ mo'nopo'to̱e̱nok nama'da huamanmadika'eritaj manigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'ne. Diosen Noki̱re̱g teyda o̱'e̱po huadak e'kika' huakka' tihuapokika'dik mo'e̱ne. Cristoen taka' noki̱re̱gnayo teyhue'da o̱'e̱nok nigpe̱i̱kahue'dik mo'e̱ne, huadi'da sionomey.

5 Nama'da huamanmadika'eri Cristotaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po aratbutada on'eretpakika'nig on'manbatia'pakika'. Aratbut Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'nepo nama'da huamanmadika'eritaj on'pakpo on'mape̱i̱ka'.

6 Oro'omeynayo Diosensi'po o̱'e̱ne. Diostaj huaknopo̱e̱'eri oro'taj daka' mo'nigpe̱i̱ka'ne. Nogomey Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'nepo oro'taj nigpe̱e̱hue' mo'i̱ka'ne. Oro'taj huanigpe̱e̱'eri Diosen Noki̱re̱g huanopo'to̱e̱'eritaj maki̱e̱'dik o̱'e̱ne kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj maki̱e̱'dik o̱'e̱ne.

Dios oro'taj di' mo'e̱nok oro'kon huayahuaya di' mon'maika'.

7 Dios oro'taj di' mo'e̱nok oro' huayahuaya di' mon'maika'. Aya'tada di' huamae'eri Diosensi'po o̱'nepo Diostaj o'noknopo̱e̱.

8 Dios di'nada e'maika'tada be'api di' ehue' e'mae'nayo Diostaj oknopo̱e̱hue' o̱'ne.

9 Oro'omeytaj kamanoeanhuahuike'po Diosa di' mo'e̱po ke'nen nogsi'potida indariyo o'ta'mona'uyatenok Dios di' mo'e̱ne nopo̱e̱'dik o̱'i̱ka'ne.

10 Dios oro'taj di' mo'e̱po ke'nensi'po oro'en dakhuea' e'ka' kamanopo'tihueke'po o'ta'mona'uyate. Kenda o'ka'uynig Diosa huakka'nada di' mo'e̱ne o'nopo̱e̱ne. Oro'anayo Diostaj sue'da di' o̱'e̱ne.

11 Diosa huakka'da oro'taj di' mo'u̱ynok huayahuaya di' mae'dik o̱'i̱ka'ne.

12 Oro' aratbuta be'api' Diostaj tiahuayhue' e̱'i̱ka'ada huayahuaya di' e'maika'nayo Dios oro'omeytaj mo'nopo'to̱i̱ka'ne. Diosa di' mo'i̱ka'po mo'nopo'to̱e̱nok huayahuaya nogi̱tida di' o'maika'ne, huadi'da egomey pogomey.

13 Oro'ennopo'yo Diosa ke'nen Noki̱re̱g bo'yokuynok Diosere o'noika'ne kenpa'ti oro'yo Dios o̱'i̱ka' daka' nopo̱e̱'dik o̱'e̱ne.

14 Dakhuea' huaka'eritaj kamanopo'yare'po Apag Diosa Huasi'po o'ta'mona'uyate. Oro'ada Diosen Huasi'potaj o'tiahuayika'uy o'huaa'ikay.

15 "Jesús Diosen Huasi'po o̱'e̱." Aya'ada o'noknopo̱e̱po on'huaa'ika'po Dios kenomeyyo̱ o̱'i̱ka'. Kenpa'ti kenomey Diosyo o̱'nika'.

16 Oro'taj huakka' di' mo'i̱ka'ne Diosa. Daka' o'nopo̱e̱ne. Dios di' mo'e̱nok nogomeytaj di' o'maika'po Diosere o'noika'ne kenpa'ti Dios oro'omeyyo̱ o'noika'.

17 Oro' Diosere o'noika'po oro'yo Dios o'noika'po nogiti nogiti huakka' Diostaj di' o'epo nogok kene'huaya' huame'noete Diosa castiga e'magka'te oro' mididhue' o'eapone. Konig Diosen Huasi'po Jesús oro'omeykon di' o'maika'po me'pukhue'dik o'ene.
18 Kenda huayahuaya di' o'maika'po me'pukhue'dik o'ene. Kenoka' di' o'maika'po huadakda o'kika'nig o'nopoepo castiga egka'taj okme'pukhue'dik o'ene. E'me'puknayo sigda di' o'maika'nig nokotdik o'ene.
19 Diosa huakkuruda oro'taj di' mo'uynok kenpa'ti Diostaj di' o'ene.
20 "Diostaj di' ijjey." Oro'api' ea'ada nogomeytaj e'huadiaynayo da huaa'eri o'ey. Diostaj tiahuayhue'dik o'epo huama'buytaj e'tiahuayada di' ehue' ee'nayo Diostaj sigpi' di' ehue'dik o'ey.
21 Diostaj di' mo'epo nog aratbuttakon di' yan'maika'. Diosa mona'uyate.

5

Jesús Diosen Cristo o'etaj oknopoepo Diosen Huasi'potaj di'da o'ika'po huama'buytaj di' o'maika'po katetapi' eretpakhue' o'ika'po dakhuea' kikahue' o'ika'ne.

1 Jesús Diosen Huasi'po o'e, Jesús Diosen Cristo o'epo kurudya' o'tiakuyate. Aya'ada kenda o'noknopoepo Apag Diosensi'po o'ne. Aya'ada Apag Diostaj di' o'nepo, Diosensi'potakon di' on'maika'.
2 Oro' Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'po kenoka' Diosensi'po huaknopoe'eritaj di' o'maey o'nopoene.
3 Diostaj di' o'epo Diosen hua'a o'nigpeika'ne. Diostaj di' o'epo Diosen hua'a daka' nigkika'dik o'ene.
4 Aya'ada Jesústaj o'noknopoepo Diosensi'po o'ne. Jesústaj o'noknopoepo katetapi' eretpakhue' o'nika'po dakhuea' kikahue' o'nika'. Diosenyo'da on'pakpo ogkika'.
5 Jesús Diosen Huasi'po o'e. Aya'ada o'noknopoepo dakhuea' kikahue' o'ne. Huakpoa on'tiahuaypo eretpakhue'dik o'ne. Diosenyo'da ogkika'.

Jesús Diosen Huasi'po o'e.

6 Jesústaj bautiza egka'te "In do'hued huadi'da huasi'po o'e." Diosa oa'uyatenok kenpa'ti Jesús e'bueyte mimi o'mimihua'uyatenok Jesús Diosya' o'tiakuy oknopoe'dik o'ene. Diosen Nokireg buttida huaa'eri o'epo "Jesús Diosya' o'tiakuyate," o'huaa'nok Jesús Diosen Huasi'po o'e oknopoe'dik o'ene.
7 "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokiregа huanopoya'da oa', Diosa oa', kenpa'ti Diosen hua'a oa'. Bapa'a konigti oa'. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," oa'.
8 Kenpa'ti indariya' "Jesús Diosen Huasi'po o'e." Diosa bautiza egka'te oa'uyate. Diosen Huasi'po o'epo Jesús o'buey'uy. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Diosen Nokiregа oa'uyate. "Jesús Diosen Huasi'po o'e," Bapa'a konigti oa'uyate.
9 Bapa' huabokereka konigti en'huaa'nayo oro' pee'dik e'eada Diosa buttida o'manika'nok oro' nogiti pee'dik o'ika'ne. Jesús do'hued Huasi'po o'e. Diosa oa'nok oknopoika'dik o'ene.
10 Jesús Diosen Huasi'po o'e aya'ada o'noknopoepo buttida hua'a o'e huanopoya'da daka' on'nopoe. "Jesús do'hued huasi'po o'e." Diosa oa'uynig aya'ada oknopoehue' huae'eria "Dios da huaa'eri o'e," on'huaa'ika'.
11 Diosa ke'nen Huasi'po oro'taj bo'yokpo huadakda mo'noeanhuahuika'ne. Onte'ti mo'noeanhuahuika'apone.
12 Aya'ada Diosen Huasi'potaj o'noknopoepo Diosere on'noeonhuahuika'apo. Aya'ada oknopoehue' o'nepo Diosere noehue' o'nika'apo.

Juana mo'nigmadoya'depo mo'boroayne.

13 Diosen Huasi'potaj moknopo̱e̱po onte'ti Jesúsere mo'noeanhuahuika' kan'nopo̱e̱'po opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

14 Konig Diosa o'paknig oro'a konigti o'pakpo o'tiona'pakpo Diosa mo'pe̱e̱ne daka' o'nopo̱e̱ne.

15 Diostaj o'tiona'pakpo oro'taj mo'pe̱e̱ne daka' o'nopo̱e̱ne. Konig o'tiona'paknigda kenda Diosa mo'nigka'apone. Daka' o'nopo̱e̱ne.

16 Huaknopo̱e̱'eri huama'buya dakhuea' e'kika'nayo Diostaj kenpa'da oknopo̱e̱batikhue'da e'kika'nayo kentaj mon'tiona'paknok Diosa o'noeanhuahuika'apo. Huama'buy kenpa'da oknopo̱e̱batikdepo kenpa'da o'bueyapo. Kentaj tiona'pakhue'dik o̱'e̱ne, ijjay.

17 Dakhuea' e'ka' konig Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'e̱nig dakhuea'da o̱'e̱. Aratbut Diostaj nigpe̱e̱hue' e̱e̱'nayo onte'ti e'nopo'korea'nayo kenpa'da bueyhue' o̱'neapo.

18 Aya'ada Jesucristotaj o'noknopo̱e̱po Diosensi'po o̱'nepo dakhuea' kikahue' o̱'neonhuahuika'. Jesús Diosen Huasi'poa o'matinoea'ika'. Toto' huairia kenomeytaj engaña magkahue'dik o̱'e̱. Kenda oro'omey o'nopo̱e̱ne.

19 Oro' Diosensi'po o̱'e̱ne o'nopo̱e̱ne. Aya'da Cristotaj oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eria toto' huairitaj on'nigpe̱i̱ka' o'nopo̱e̱ne.

20 Dios kurudyo̱ hueretda Dios o̱'e̱. Kenda oro'taj kanopo̱e̱'po Diosen Huasi'po o'tiakuyate o'nopo̱e̱ne. Diosen Huasi'po Jesucristotaj oro' oknopo̱i̱ka'ne. Jesús hueretda Dios o̱'e̱po oro'taj mo'noeanhuahuika'ne o'nopo̱e̱ne.

21 Katetapi' eretpakhue' yanika'. Konig dios e'ketkatapi' pakhue' yanikati', sionomey.

2 JUAN
Juana bottaʼaʼ oʼmanigmadoyaʼuyate.

Buttida huaʼa oknopo̱e̱po huayahuaya diʼ monʼmaikaʼ.

1 Do Juan huaknopo̱e̱ʼeritaj huamanmadikaʼeri i̱jje̱po onʼnigmadoyaʼne.
Huidpo Cristoen huaktieʼeaʼeritaj oʼnigmadoyaʼne. O̱ʼnen huasiʼpo
huaknopo̱e̱ʼeritaj ijmanigmadoyay. Buttida huaʼa yoknopo̱e̱po dakaʼ diʼ
onʼmaene. Ayaʼ buttida huaʼa huaknopo̱e̱ʼeria diʼerea moʼe̱ne.
2 Kenaʼpo Jesucristoen buttida huaʼa oroʼomeyen huanopoyaʼ
oknopo̱i̱kaʼne. Buttida huaʼa oknopounhuahuikaʼpo diʼ o̱ʼnene.
3 Jesucristo Huairi Diosen Huasiʼpo o̱ʼe̱po Apag Diosere oroʼtaj dakaʼ ka-
matinoikeʼ. Oroʼtaj kamatinepahuieʼpo kenpaʼti kanopoʼnoeye̱ʼ. Diosa kenda
moʼnigkikapone buttida huaʼa oknopo̱e̱po huayahuaya diʼ monʼmaikaʼ.
4 Huakkaʼmon huaknopo̱e̱ʼeri huasiʼpotaj ijbatiahuaypo Apag Diosen
buttida huaʼa dakaʼ onʼnigpe̱i̱kaʼpo o̱gkikaʼnok ijdurugpakmey.
5 Oy ijjeretpakpo oʼnonaʼne, huayahuaya diʼ yanʼmaikaʼ. Aʼnennada kenda
Diosa oʼmanaʼuyate. Onteʼti doʼhuakon oʼnonaʼne.
6 Diostaj diʼ o̱ʼe̱po keʼnen huaʼa oʼnigpe̱e̱po oʼkikaʼne. Huayahuaya diʼ
yanʼmaikaʼ. Ken Diosen huaʼa aʼnennada oʼpe̱e̱ʼuyne.
7 Huakkaʼda da huamanmadikaʼeri aratbutere o̱ʼnikaʼ. Oroʼtehuapaʼ
Diosyaʼ Jesús tiakhueʼ o̱ʼu̱yate. Jesús hueretda huabokerek ehueʼ o̱ʼu̱yate.
Namaʼda onʼmanmadikikaʼ. Jesucristotaj pakhueʼ o̱ʼne.
8 Diosen ʼuruda boʼkikaʼdepo Diosyaʼ huadakhuapa aʼbaeyaʼpo da huaman-
madikaʼeritaj pe̱e̱hueʼ yanikaʼ. Kenomeytaj pe̱e̱hueʼ moʼi̱kaʼpo huadakhuapa
moʼbaeʼapone.
9 Cristoen eʼmanmadikaʼtaj ayaʼada eʼpe̱e̱unhuaʼdeʼada onʼbatikpo
Diostaj oknopo̱e̱hueʼ o̱ʼne. Cristoen eʼmanmadikaʼtaj ayaʼada
onʼnigpeeonhuahuikaʼpo Apag Diostaj Diosen Huasiʼpoeretaj dakaʼ
oʼnoknopo̱i̱kaʼ.
10 Cristoen hueretda eʼmanmadikaʼ manmadikahueʼ e̱ʼi̱kaʼnayo o̱ʼnen
jakyo enʼtiaknayo o̱ʼnen jakyo bakuda̱hueʼ yanʼmaikaʼ. “Boʼtiak,” manahueʼ
yanikaʼ.
11 “Boʼtiak,” opuda̱ eʼmanaʼnayo namaʼda huamanmadikaʼeriere dakhueaʼ
bokikaʼapone.

Juana keneʼhua̱ya̱ʼ huaʼa oʼnigmadoyaʼuyate.

12 Huakkaʼda eʼnonaʼtaʼ ijpaknigʼa oy beroba̱ʼte nigmadoyahueʼdik o̱ʼnene.
Aʼti opudte eʼhuataʼ ijpaki. Oroʼomey huakkaʼ aʼdurugpakyaʼpo opudtaj
eʼtaʼhuadetaʼ ijpaki.
13 O̱ʼnen huamaʼbueyen huasiʼpo huabaktieʼeaʼeria saludos
moʼnigtaʼmonaʼne.

3 JUAN
Juana bapaʼaʼ oʼnigmadoyaʼuyate.

Gayotaj Juana huadak oʼtimadoyaʼuyate.

1 Do Juan huaknopo̱e̱ʼeritaj huamanmadikaʼeri i̱jje̱po Gayotaj
oʼnigmadoyaʼne. Buttida huaʼa iknopo̱e̱nok diʼda o̱ʼe̱ne.
2 Ayaʼda katepiʼ iʼkikaʼ huadakda ka̱e̱ʼ. Kenpaʼti huadaknopoʼ ka̱e̱ʼ. Onte-
huapaʼ ijnigtionaʼpakikay. Diostaj durugda oʼnigpe̱ikaʼ ijnopo̱e̱po, huadiʼda
egʼ.
3 Jesucristotaj huaknopo̱e̱ʼeri sueʼda oʼnokye̱po i̱yo̱. “Gayo Jesucristoen
buttida huaʼa oknopo̱e̱po huadakyoʼ oʼkikaʼ.” Boʼhuaaʼnok huakkaʼ ijdurug-
pakmey.
4 Doʼhued huaknopo̱e̱ʼeri huasiʼpo Cristoen buttida huaʼa oʼnoknopo̱e̱po
onʼnigpe̱ikaʼnigtaj ijtipe̱e̱po huakkaʼnada ijdurugpaki.
5 Cristoen huadak huaʼa huamanmadikaʼeri enʼtiakdeʼte dakaʼ iʼmato̱ikaʼ.
Kenpaʼti sueʼda huaknopo̱e̱ʼeritaj nogbayaʼ iʼmato̱ikaʼ. Kenda iʼkaʼpo Diosen
huaʼa dakaʼ iʼkikaʼpo, huadiʼda egʼ.
6 Gayoa diʼ moʼi̱kaʼne moʼmato̱ikaʼne. Cristotaj huaknopo̱e̱ʼeri
e̱gkupopakyaʼ boʼtiaʼpakmeʼne. Huadak huamanmadikaʼeri onteʼti enʼhuaʼte
yabatihuapok. Aypopiʼ yabayoktiʼ. Diosa betiahuaypo oʼdurugpakapo.
7 Cristotaj onʼnigpe̱ikaʼpo Cristoen huaʼa aʼmanmadikayaʼpo
onʼhuaʼudhuahuaʼpo oknopo̱e̱hueʼ hua̱e̱ʼeried katepiʼ bakehueʼda o̱ʼnikaʼ.
8 Kenaʼpo oroʼ huaknopo̱e̱ʼeriayoʼda bayokikaʼdik o̱ʼe̱ne. Oroʼ
oʼbatihuapoknok kenomey buttida huaʼa manmadikikaʼdik o̱ʼnikaʼ.

Diótrefes dakhueaʼ oʼkikaʼ.

9 Cristoen huaknopo̱e̱ʼeri o̱ʼnenbayo e̱gkupopakikaʼyo beroba’
ijnigmadoyaʼpo ijnigtaʼmonameʼnigʼa Diótrefes huabokerek opudya̱ʼ o̱ʼnada
huairi e̱e̱ʼtaʼ oʼpakpo doʼtaj nigpe̱e̱hueʼ o̱ʼe̱meʼ.
10 Do ijtiakdepo ayaʼda kenda dakhueaʼ oʼkikaʼnig ijhuaaʼapoy. Doʼtaj
dakhueʼdikaʼda beʼhuaaʼpo da beʼhuaameʼne. Nog kenpaʼti dakhueʼ oʼkaʼpo
Jesucristoen huadak huaʼa huamanmadikaʼeritaj totayhueʼ o̱ʼi̱kaʼ. Jakyo
kenpaʼti nogomeya̱ eʼbatotaytaʼ enʼpakte “kejeʼ,” oʼmanikaʼ. Kenomeya̱
onʼbatotaynok Cristoen huaknopo̱e̱ʼeri e̱gkupopakyaʼ oʼmaenikaʼ.
11 Konig dakhueaʼ huakikaʼeri o̱gkikaʼnig konigti kikahueʼ ya̱ikaʼ.
Huadakda huakikaʼeri konig huadak o̱gkikaʼnig konigti yakikaʼ. Kenomey
huadak o̱gkikaʼpo Diosensiʼpo o̱ʼne. Kenomey namaʼda o̱gkikaʼpo Diostaj
oknopo̱e̱hueʼ o̱ʼne, ontaj onaʼne, huadiʼda egʼ.

Demetrio huadakaʼda oʼkikaʼ.

12 Demetrio huadakbokerek o̱ʼe̱. Huadakda oʼkikaʼ. Ayaʼada onʼhuaaʼ.
Diosen buttida huaʼa oʼkikaʼ. Huadakda o̱ʼe̱ oroʼakon oʼhuaay. Buttida oʼdikaʼ
opuda̱ moʼnopo̱e̱ne.

Juana taʼpote keneʼhua̱ya̱ʼkon oʼnigmadoyaʼuyate.

13 Huakkaʼ nogi̱ti enataʼ eʼpakada eʼnigmadoyaʼtaʼ pakhueʼ i̱jje̱y.
14 Aʼti etaʼhuade̱taʼ ijpaki. Kenokaʼ hua̱so̱ʼteda meʼbatiaʼpak.
15 Diosa menopoʼnoeye̱ʼ. Huadiʼda aratbut i̱ya̱ʼda saludos
moʼdiktaʼmonaʼne. Kenpaʼti doʼhued huadiʼ ke̱yo̱da saludos
ijmadiktaʼmonay.

SAN JUDAS
Judasa o'manigmadoya'uyate.

Diosen huabaktie'ea'eriomeytaj Judasa o'manigmadoya'uyate.

1 Judas Jacoboen huama'buy ijjey. Jesucristoen huanaba' ijjepo ijnigkikay.
Diosa mo'baktie'ea'uynok Apag Diosensi'po mo'epo mo'nigpeika'ne. Apag
Diosa di' mo'ika'ne. Jesucristoere mo'nounhuahuike'po, Apag Diosa daka'
mo'matoika'ne. Opudomeytaj on'nigmadoya'ne.
2 Opudomeytaj Diosa nogiti nogiti mo'matinepahui'po, nogiti nogiti
mo'manoeye'po, nogiti nogiti di'da mo'maike'.

Opudomey noga nama'da huamanmadika'eri o'ne.
(2 Pe. 2.1-17)

3 Konig Diosa oro'omeytaj mo'bakkahuea'ne, mo'manopo'yarea'ne,
mo'manoeanhuahuika'ne e'nigmadoya'ta' e'pakada Dios Jesucristotaere
buttida hua'a aya'ada Diosen huaknopoe'eritaj kenyo'da oro'omey
o'manmadikika'uynig daka' moknopoika'po manika'dik mo'ene.
Opudomeytaj nigmadoya'dik o'nene.
4 Sue'da huamanmadika'eriomey nama'da o'noknopoe. Hueretda hua-
knopoe'eri ijjey nama'da e'ada Diostaj nigpeehue' o'nika'. Opudomeyere
on'kudpo a'manmadikaya'po on'kudika'nok kenomeytaj sigpi' manpeehue'
yanika'. Diostaj pakhue' o'nepo, nama'dayo' on'batia'pakika'. Diosa di'da
o'epo dakhuea' eka'nayo bekkahuea'aponok ettone'taj diga'da bakdejdik
mo'ene. Nama'da on'manmadikika'. Huairi Diostaj oknopoehue' o'nepo
nigpeehue' o'nika'. Huairi Jesucristotaj oknopoehue' o'ne. Kenomeytaj Diosa
castiga o'magka'apo a'nennada Diosba'te kenpa' o'madoya'uyate.
5 Diosa Israel aratbut oknopoehue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate.
Kenpa'ti Diosen huata'moneri nigpeehue' huae'eritaj castiga o'magka'uyate.
Kenpa'ti huakka' jak Sodomataj Gomorraeretaj castiga o'magka'uyate.
Kenda opud e'nopoepi' onte'ti on'nopoeanhua'ne. Diosen Israel
aratbut Egipto huadaribayo o'neonhuahuika'uyate. Egipto aratbuten
huanaba' o'neonhuahuika'po, pai'nanada o'neonhuahuika'po,
pai'da on'nopo'eonhuahuika'po Diosa teyda o'epo o'batihuapokpo
o'matoroкuyate. Egipto huadaribaya' o'matoroкuyate. Nogok Israel aratbut
eknopoe' o'noknopoebatikuyate. Onte'ti Diostaj pakhue' o'nepo huakka'ada
oknopoehue' o'nuyate. Diosa castiga o'magka'nok oknopoehue' huae'eriyo'
on'mabuey'uyate.
6 Kenpa'ti a'nennada Diosen huata'moneri sue'da kurudyo Diosere
o'nepo Diostaj on'nigpeika'depo konig huairi o'nedepo huata'da on'pakpo
Diostaj o'nokbahua'uyate. Nogokda kene'huaya' castiga huamagka'
huame'noete castiga o'magka'apo. Kenomey dakhue'da huata'moneritaj
Diosa sikkiregyo o'matoeonhuahuika'po keyoda huaunhuahuika'te
bijteyanada o'matinuku'ika'.
7 Kenpa'ti jak Sodoma Gomorraere kenpa'ti meyohue'da huahuaderiomey
dakhuea' ogkika'uyate. Konig sue'da Diosen huata'moneria dakhuea'
ogka'uyatenig kenomeykon dakhuea'da ogkika'uyate. Sodoma nog
huabotbokereka' o'deretpakpo on'mabakdejpo dakhuea'nanada
ogkika'uyatenok Sodoma jaktaj Gomorra jaktakon Diosa castiga
o'magka'po o'bakpaka'uyate. Aya'ada nopoe'dik ya'neapet, Diosa dakhuea'
huaka'eritaj castiga o'magka'po o'mabakpakanhuahuika'apo. Ken dakhuea'

huaka'eritaj Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo. Kenpa'ti nama'da huamanmadika'eritaj castiga o'magkadhuahuika'apo.

8 Kenda nama'da huamanmadika'eri nama'da on'nopo̱e̱po Diosa castiga magkahue' ya̱'e̱a̱pet opudomeyere o̱'nepo nama'da e'yorokya' on'nopo̱e̱po kenpa'ti ettone'taj on'bokerekbo'ika'po. Huairi Jesucristotaj e'nigpe̱e̱ta' pakhue' o̱'nika'po. Diosen huata'moneritaj on'tidikkika'.

9 Miguel Diosen huata'moneri huairi huadakda o̱'e̱po huadakda o'kika'uyate. Toto' huairitaj o'batia'pakpo Moisésensoo̱'bueytaj toto'a e'tohua'ta' o'pakuynok, "Dakhuea'da i'ka'." Miguela o̱'nada toto'taj huiyoka onahue' o̱'e̱po. "Dakhuea' i'ka'. Dios Huairia kae'po." Miguela ona'uyate.

10 Inomey nama'da huamanmadika'erinayo Diostaj kenpa'ti Diosen huata'moneritaj nopo̱e̱hue'ada dakhuea'da on'bahuaa'pakpo, dakhue'da on'batidikkika'po. Konig dubayo hua̱e̱'eri katepi' on'pakpo o̱gkika' konigti nama'da huamanmadika'eriomey on'eretpakpo o̱gkika'. Dakhuea'da o̱gkika'. Konige̱po Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

11 Konig Caína o'ka'uyate konigti o̱gkika'. Caín Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'u̱yate. Inomey huamanmadika'erikon Diostaj nigpe̱e̱hue' o̱'nika'po pai'da on'nopo'eonhuahuika'apo. Kenpa'ti Balaam huakupeta' o'eretpakpo Diosen aratbuttaj nama'da o'manmadika'uyate. Inomey konig Balaam huakupeta' o'eretpakpo huakupete nama'da on'manmadikika'. Pai'da on'nopo'e̱a̱po. Kenpa'ti a'nennada konig Coré Dios huairitaj nigpe̱e̱hue' o̱'i̱kame'tepo o'buey'uyate. Konigti nama'da huamanmadika'eri nigpe̱e̱hue' e̱'i̱ka'te Diosa castiga o'magkadhuahuika'apo.

12 Nogok nogok opudomey huaknopo̱e̱'eriomey a'bapeya'po bo'kupopakika'po huayahuaya di'da mo'maepo mo'bape'ika'. Ontatayo' mo'bape'po kenomey nama'da huamanmadika'eri opudomeyere o̱gkupopakika'. On'bape'po, huata'da on'pakpo dakhuea'da o̱gkika'. Nama'da on'batia'pakpo, huata'da on'pakpo durugda onyo'da huakka' on'bape'po opudomeytaj yokhue' mo'i̱ka'. Birahue'da o̱gkika'. Kenomey huamanmadika'eri huata'da daka' on'to̱ika'po nama'da opudomeytaj bo'huatiakika'. Kenomey konig o̱'nika'nig ijbatia'pakapoy. Kenomey konig e̱'si̱hui̱' o̱'nenigtaj ijja'apoy. E̱'si̱hui̱' o'tiahuaypo o'hui'apo nama'da o'nopo̱e̱po bapoka o'tohua'nok sigpi' huihue'dik o̱'e̱. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig hue̱ymey o̱'nepo, huadapakok e̱'e̱a̱da dapakhue' o̱'i̱ka'. Nama'da huada o'nonmabo'ika'. Konigti nama'da huamanmadika'eri o̱'nepo 'uruda manmadikahue' o̱'nika'. Nama'da mo'pe̱e̱ne. Konig hue̱ymey o'aynok on'uruj. E'urujde'te kenpa'da o'para'apo. Konigti kenomey nama'da huamanmadika'eri o̱'nepo sigpi' huadaka' kahue' o̱'nika'.

13 Konig e̱'po̱gtone'te diga̱'da e'bapokte kuhuadbate huiyokda o'bosakika'po konig sorokda hue̱kuru kutaj huidbate on'bosakika'. Inomey nama'da huamanmadika'eri konigti dakhuea'da o̱gkika'nok aya'ada batibira'dik o̱'nika'nig'a birahue' o̱'nika'. Kenomey nama'da huamanmadika'eri konig siokpo e'kotonig dakhue'da o̱'ne. Sikki̱re̱gyo̱ o̱'neonhuahuika'apo. Kenomey huamanmadika'eriomey Diosen buttida hua'a manmadikahue' o̱'nika'po nama'da on'manmadikika'nok kenomeytaj manigpe̱e̱hue' yanika'.

14-15 A'nennada Adánen huasi'po huayayo huayayoensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po ke'nensi'po sietea Enoc o̱'u̱yate. Enoca inomey nama'da huamanmadika'eritaj o'bahuaa'po inomey nama'da huamanmadika'eritaj Diosa castiga o'magka'apo Enoca o'bahuaa'uyate. Oa'po, "Kenpihuay, aya'tada dakhuea' huaka'eritaj castiga o'magka'apo. Dakhuea'da o̱gkika'uyate. Dakhuea'da hua'a Diostaj on'huaa'ika'uynok Diosa castiga

o'magka'apo. Diosere Diosen huakka'ada huata'moneri on'batiakapo. Castiga on'magka'apo." Enoca a'nennada o'mana'uyate.

16 Nama'da huamanmadika'eriomey dakhueyo' onda'ika'po huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po gobierno huairitaj dakhuea' on'bahuaa'ika'po katetapi' nama'da on'eretpakika'po durugnopo' ehue' o̱'nika'. Katetapi' on'deretpakpo o̱gkika'. Kenpa'da on'deretpakpo o̱gkika'. Nama'da 'utta'da on'mana'ika'. Engañа e'magka'ta' on'pakpo "huadakda o̱'i̱ka'ne," "di'da o̱'i̱ka'ne," on'mana'ika'. Nama'da huamanmadika'eriomeya̱ ken konig o̱gkika'.

Keyoj, huabatidike'eritaj keyoj ijjay. Diostaj daka' yanoknopo̱e̱po 'urua'da ya̱g'kikati'. Judasa huaknopo̱e̱'eritaj daka' o'maboroay'uyate.

17-18 "Nogok huabokerek o̱'neapo. Diosen 'uruda hua'ataj on'tibira'eapo. Huaknopo̱e̱'eritaj on'batibira'eapo, dakhuea'da e'ka'ta' o'deretpakpo dakhuea'da o̱gkika'apo. Ken konigti o̱'neapo." Kenda Huairi Jesucristoen huata'mona'eriomeya̱ on'mana'uyate, onte'ti kenda yanoknopo̱e̱'ika', huadi'da egomey pogomey.

19 Kenomey dakhuea'da huabokerek nama'da on'manmadika'po sue'da opudomey nogpa' nogpa' yan'nopo̱e̱a̱petpi' onte'ti konigti hueretda oknopo̱e̱hue' mo'e̱a̱petpi', konigti pakhue' mo'e̱a̱petpi'. Nama'da on'manmadikika'nok. Kenomeykon konig on'pakpo o̱gkika'. Dakhuea' o̱gkika'. Diosen Noki̱re̱ga̱ manopo'to̱e̱hue' o'mae. Konig kenomeya̱ o̱gkika' konigti kikahue' mo'nika'. Kenomeytaj manigpe̱e̱hue' yanika'.

20 Opudomeynayo nogi̱ti nogi̱ti Diostaj 'urua'nanada yan'nigpe̱i̱ka'po ya'noknopo̱i̱ka', huadi'da egomey. Diosen 'uruda hua'a daka' yanoknopo̱i̱ka'. Diosen Noki̱re̱ga̱ teyda be'tihuapoke'po Diostaj yan'tiona'pakika'.

21 Diosen di' e'maika' 'urua'da ya̱g'kika'. Onte'ti dakhuea' kahue' yanika'. Diostaj daka' yan'nigpe̱i̱ka'. Diosa castiga o̱gkahue' me'e̱'po huadakda ya̱g'kika'. Huairi Jesucristoa me'tinepahuie'po e̱kpo̱e̱' mo'nigi̱ka'. Huairi Jesucristo mo'matinepahui'nok onte'ti Diosere durugda mo'noeonhuahuika'apone.

22 Nama'da huamanmadika'eritaj sue'da huaknopo̱e̱'eria on'pe̱e̱nig'a kenpa'ti nogomey yan'pe̱e̱a̱petpi'. Opudtaj e'pe̱e̱ta' en'paknayo yan'matinepahui'po daka' kanoknopo̱e̱'po Diosen buttida hua'a daka' yan'manopo̱e̱a̱ti'.

23 Nama'da huamanmadika'eritaj huaknopo̱e̱'eri sue'adamon yan'pe̱e̱a̱petpi'. Oknopo̱e̱batikhue' ka'ne'po daka' yan'mana'. Konig ta'ak e'bakpakyanig yan'batotokpo yan'manopo'korea'. Nogomey dakhuea' huakika'eri ke'poda o̱gkika'depo yudtakon dakhuea'da on'ta̱i̱ka'. Kenomeytaj e'matinepahuipi' konig o̱gkika', keyoj, konigti kikahue' yanika'.

'Urunanada o̱'i̱ka' Dios teynanada o̱'i̱ka'. Diostaj mon'huaa'ika'. Judasa mo'nigmadoya'uyate.

24-25 Dios nogtida o̱'i̱ka'. Ke'nayo'da aya'da o'nopo̱i̱ka'. Oro'omeytaj dakhuea' e'ka' mo'nopo'yarea'ne. Mo'noeanhuahuika'ne. Dakhuea' kahue' ka'ne'po mato̱i̱ka'dik mo'e̱a̱pone. 'Urunopo'da konig dakhuea' kahue' kurudyo̱ oro'omeytaj hua̱'enbayo a'mato̱e̱ya'po Diosa bae'dik mo'e̱a̱pone. Bo'edenok diga̱'da o'nopo'durugpakapone. Dios 'urunanada konig eyda konig senogda kenere o'nopo'durugpakapone. Jesucristoere Dios 'urunanada o̱'i̱ka', teynanada o̱'i̱ka'po i̱ghua' o'mana'ika', a'nennada, oyda, nogok batikhue'da Dios 'urunanada o̱'i̱ka'apo.

EL APOCALIPSIS
Kenda Diosa o'ka'apo kurudya̱' huadaritere o'ka'apo. Diosa Juantaj o'nopo̱e̱a̱'uyate.

Kenda Diosa o'ka'apo Jesucristoa o'nopo̱e̱a̱'uyate.

1 Kenda Diosa i̱da o'ka'apo Diosa Jesucristotaj o'nopo̱e̱a̱'uyate. Jesúsen huaknopo̱e̱'eritaj kenda kamanopo̱e̱'po Jesucristotaj o'nopo̱e̱a̱'uyate. Do'taj Jesucristoa Diosen huata'moneri me'nigta'moname'ne. Do Juan Jesúsen huanigpe̱i̱ka'eri huanaba' i̱jje̱y. Kenda Diosa i̱da o'ka'apo Diosen huata'moneria me'nopo̱e̱a̱me'ne. Kenda opudomeytaj on'nigmadoya'ne.

2 Diosa me'nopo̱e̱a̱me'ne buttida ijjay. Aya' Jesucristoa me'nopo̱e̱a̱me'ne buttida ijjay. Aya'da ijtiahuaymey buttida ijjay.

3 Kenda Diosa o'ka'apo me'nopo̱e̱a̱'deme'ne. In beroba'te on'nigmadoya'ne. Ke'na on'mona'pakika'apo durugda o̱'nika'apo. Huaknopo̱e̱'eri e̱gkupopakte in e'madoya'taj on'pe̱e̱po on'nigpe̱i̱ka'po durugnada o̱'nika'apo. Kene'hua̱ya̱' huame'noe meyo̱hue'da o̱'e̱.

Siete huabata'dikea' jakeritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

4 Asia huadaribayo nogyo̱ nogyo̱ opudomey Cristoen huaknopo̱e̱'eri Apagba'taj a'pe̱e̱ya'po bo'kupopakika'. Siete huabata'dikea' jakeritaj on'nigmadoya'ne. Dios oy o̱'i̱ka'. A'nennada o̱'i̱ka'uy. Kenpa'ti nogok bo'huatiakapone. Diosa opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'tinepahui'po kenpa'ti opudomey huaknopo̱e̱'eritaj mo'manopo'noeyike'. Siete Diosen Noki̱re̱ga̱ Diosyo o̱'nika'po konigti opudomeytaj daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po kenpa'ti mo'manopo'noeyike'.

5 Opudomeytaj Jesucristoakon daka' mo'nigkike'po mo'matinepahui'po mo'manopo'noeyike'. Jesucristoa Diostaj buttida o'huaa'ika'uyate. Konig huakkurueritaj Diosa Jesucristotaj kubarakya' o'noyhuada̱'uyate. Diosere o̱'eonhuahuika'po. Huakkurueri huairi o̱'i̱ka'. Aya' huadaribaya'da gobierno huairia Jesucristotaj nigpe̱i̱ka'dik o̱'ne. Jesucristoa oro'omeytaj di'da mo'e̱ne. Oro'omeytaj mo'nigbueydepo ke'nen mimia oro'omeyennopo'taj mo'nopo'tihueke'po oro'omeyen dakhuea' e'ka'taj mo'bakkahuea'uyne.

6 Oro'omeytaj konig huairionig bo'yahuea'uyne. Konig Cristoen huamanigtiona'pakika'erionig sacerdote bo'yahuea'uyne. "Dakiti Dios." "Diosnayo huadakda o̱'e̱." Tiona'pakika'dik o̱'i̱ka'ne. Kenpa'ti Diostayo'da nigpe̱i̱ka'dik o̱'e̱ne. Dios Jesucristoen apag o̱'e̱. Jesucristo hueretda Huairi o̱'e̱. Kenpa'da huadakda o̱'i̱ka'. Kenyo'da 'urua'da kenpa'ti teynanada o̱'i̱ka'. Aya'ada kenda kan'batia'pakike'. Aya'tada teyda kamanike'. Kenpa'ti aya'ada Jesucristotaj kan'nigpe̱i̱ke'. Kenyo'da ka̱i̱ke'.

7 Yan'tiahuayti', Cristo 'urunanada o̱'e̱po konig e̱'si̱hui̱'yo̱ e'huarakte aya'ada bo'tiahuayapone. Kenomeya̱kon on'pidtuka'uyatenig'a Cristotaj on'tiahuayapo. Nogbaya' nogbaya' nog aratbut nog aratbut aya'bayoda hua̱e̱'eri aya'ada yan'tiahuayapet. Pai'nanada o̱'nepo yan'bahuikapet. Huakka' on'me'pukpo yan'bahuikapet. Ken konigda o̱'e̱a̱po.

8 "Do Dios i̱jje̱po huakkuru hua̱e̱'eri i̱jje̱y. Konig la letra A huakkuru letra o̱'i̱ka'nig do huakkuru hua̱e̱'eri i̱jje̱y. I̱jjeonhuahuikay. Kenpa'ti kene'hua̱ya̱' hua̱e̱'eri i̱jje̱po konig la letra Z kene'hua̱ya̱' letra o̱'i̱ka'nig do kene'hua̱ya̱' hua̱e̱'eri i̱jje̱y, i̱jjeonhuahuika'apoy." Huairi Diosa oa'uyate. Kenyo'da teyda o̱'e̱po aya'da ka'dik o̱'e̱. Oy o̱'i̱ka'. A'nennada o̱'i̱ka'uyate. Nogok mo'nigtiakapone.

Cristo ’urunanada o̱’e̱nig Diosa Juantaj o’tiahuay’ea’uyate.

9 Juan i̱jje̱po Cristotaj huaknopo̱e̱’eri i̱jje̱po opuden huama’buyonig i̱jje̱y.
Opudomey Jesucristotaj moknopo̱e̱po pai’da mo’nopo’e̱de. Opudomeyere
dokon pai’da ijnopo’eonhuahuay. Opudomeyere Diosen Huairi Jesucristo-
taj oknopo̱i̱ka’po o’nigpe̱i̱ka’ne. Opudomeytere Cristo bo’tihuapoke’po
Diostaj oknopo̱i̱ka’po o’nigpe̱i̱ka’po batikhue’ o̱’i̱ka’ne. Diosen Huadak Hua’a
ijmanbatia’pakikame’nok kenpa’ti Jesucristotaj ijmanbatia’pakikame’nok
hua̱gkuta’mejyo Patmosyo huabokereka bo’tohua’uyne.

10 Patmosyo domingote, Huairi Jesucristotaj e’tiona’pakikame’noete
Diosen Noki̱re̱ga̱ me’nopo’toeonhua’depo ta’poyen do’taj be’api’
Jesucristoapi’ ’utta’da menokoy’uyne. Konig trompetatone’a eapa’ ’urua’da
mena’uyne. Kentaj ijpe̱e̱’uy.

11 —Do konig la letra A i̱jje̱po, huakkuru hua̱e̱’eri i̱jje̱po ijnoeonhuahuikay.
Kenpa’ti konig la letra Z kene’hua̱ya̱’ hua̱e̱’eri i̱jje̱y. Kenda i’tiahuaydenig
beroba’te yamanigmadoya’. Asia huadariyo huaknopo̱e̱’eritaj
yamanigba’ta’mona’. Huakka’ jakyo huaknopo̱e̱’erien jakyo o̱gkupopakika’,
Efeso huakka’ jakyo huaknopo̱e̱’eritaj yamanigba’ta’mona’. Esmirna
huakka’ jakyo huaknopo̱e̱’eritaj yamanigba’ta’mona’ kenpa’ti Pérgamo hua-
knopo̱e̱’eritaj, Tiatira huaknopo̱e̱’eritaj, Sardis huaknopo̱e̱’eritaj, Filadelfia
huaknopo̱e̱’eritaj, Laodiceaya’ huaknopo̱e̱’eritaj yamanigba’ta’mona’. —
Mena’uyne.

12 Be’api’ ijnopo̱e̱po tanya̱’ ijkorudpo oro huaka’ siete huabid huakjey
huakpaka’ ijtiahuay’uy.

13 Ke’na konig Diosen Huasi’po Diosa o’ta’mona’uyate, huabokerek hua’ite
o’bopo oro huakjey huakpaka’ nopoyo ijtiahuay’uy. Huabokerek e’bo’te
ijtiahuay’uy. Konig huairitone’ ’urua’da o’dot’ika’nig yudtaj huabidokda e’ot
ijtiahuay’uy. Huabidokda o’otpo, huaka̱gkate e̱’ti̱e̱’ orobijtone’ o’otuy.

14 Huakuhuij yerenanada konig kutajmenonig konig huakupakuno’te
yerenanada o̱’i̱ka’ ken konig huakuhuij o̱’e̱po, huakpo konig ta’ak diga̱’da
e’bakpakonig eyda o̱’e̱po,

15 hua’ikon ’urunanada o̱’e̱po konig siroeyonig eynanada konig senog-
nada o̱’e̱po ken konig hua’i ’urunanada o̱’e̱po, ’utta’nanada oa’po konig
hua̱hue̱tone’ eapa’ ’utta’nanada o’ika’ konigti ke’na ’utta’nanada oa’po.

16 Ke’nenba’ huada’kopen siete siokpo o̱’e̱me’. Teyda o̱’e̱po o’to̱e̱me’.
Diosen hua’a i̱ghua’da o’mana’ika’nig konig ke’nen huakittaya’ siro
o̱’o̱ro̱kme’. Siro botpenpenda igku’etda o̱’e̱po, ke’nenkok konig niokpo
eynanada o’ta’teika’. Ke’nenkok niokponig eynanada o̱’e̱me’. Kentaj
ijtiahuay’uy.

17 Huairi Jesucristotaj ijtiahuaydepo e’bueyonig ke’nen’ita’pote
i̱jhue̱kon’uy. Konig huakka’nanada ijme’pukpo i̱jhue̱kon’uy. Huada’kopen
be’tibata’tepo,

—Me’pukhue’ ya̱e̱’. Do huakkuruda hua̱e̱’eri i̱jje̱y kenpa’ti kene’hua̱ya̱’
hua̱e̱’eri i̱jje̱y.

18 Doyo’da ijnoeonhuahua’apoy. Do ijbuey’uynig’a onte’ti ijnoyhuadpo
batikhue’ada ijnoeonhuahuika’apoy. Aratbut bueydik o̱’neapo mana’dik
i̱jje̱y kenpa’ti aratbutkudaktaj mato̱i̱ka’dik i̱jje̱y.

19 Kenda i’tiahuaydenig yamanigmadoya’. Kenda konig oyda o̱’e̱ kenpa’ti
konig o̱’e̱a̱ponig yamanigmadoya’.

20 Siete siokponig ke’na o̱’ne. Kenpa’ti oro huaka’ siete huakjey huak-
paka’ ke’na o̱’ne Diosa soata’yo o’nopo̱i̱ka’uyate. Diosa manopo̱e̱a̱hue’
o̱’unhuahuika’uynig’a oyda ijmanopo̱e̱a̱’apoy. Ken siete siokponig siete

huakka' jakyo huaknopo̱e̱'erien huamato̱e̱'eri huairi o̱'ne. Siete huakjey huakpaka' siete huakka' jak huaknopo̱e̱'eriomey kenda o̱'ne. —Huairi Jesucristoa kurudya̱' mename'ne.

2

Huaknopo̱e̱'eri siete huakka' jakya' e̱gkupopakika'yo yamanigmadoya' Cristoa ona'uyate. Efeso huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

1 Efeso huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eri huamato̱e̱'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nigda yamanigmadoya': "Do Huairi Jesucristo i̱jje̱po do'hued huada'ko huaba' siete siokpo ijmato̱i̱kay. Siete oro huaka' huakjey huakpaka'te ijhua'ikay. Huaknopo̱e̱'eriere i̱ji̱kay.

2 Aya'da huaknopo̱e̱'eri o̱gkika' ijmaknopo̱e̱y. Opudomey Efeso huaknopo̱e̱'eri diga̱'da Diosen bo'kika'nig kenda o'noknopo̱e̱ne. Do'taj mo'nigpe̱i̱ka'po huakka'da bo'kika'depo batikhue'ada bo'kika'nig o'noknopo̱e̱ne. Huabokerek opudomeyere o̱'nepo dakhuea' o̱gkika'nok onte'ti oro'omeyere kupopakhue'dik mo'e̱ne, mo'mana'ika'uy. Kenda o'noknopo̱e̱ne. Kenpa'ti nogomey huamanmadika'eri opudomeyere o̱'nepo, 'Diosa huata'mona'eri huamanmadika'eri o̱'e̱y.' Nama'da mona'uyne. Kenomeytaj daka' mo'batiahuaydepo mo'pe̱e̱po da huaa'eri o̱'ne, mo'nokotuy.

3 Do'taj moknopo̱e̱po daka' moknopo̱e̱po pai'da mo'nopo'eonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po do'taj huakka'da bo'kika'po a̱ro̱ghue'ada bo'kika'uyate.

4 Huakkuruda do'taj o'noknopo̱e̱po do'taj huakka' di'da o̱'nika'uy. Kenpa'ti huayahuaya huakka' di' mo'maika'uy. Oynayo suhuigda di' on'maika'ne. Kenda dakhue'da o̱'e̱nok konig pakhue' i̱jje̱y.

5 Konig huakkuruda huayahuaya di'da mo'maika'uy kenpa'ti do'taj huakka'da di'da o̱'nuyne, kenda okkahuehue' yanika'. Yan'nopo'korea'. Konig huakkuruda huakka'da di' o̱'nuyne onte'ti di'da me'nika'. Nopo'koreahue' e̱e̱'nayo opudomeytaj on'huahua'apone. Castiga a'magkaya'po on'huahua'apone. Nopo'koreahue' e̱e̱'nayo konig huakjey e'bakkay'onig opudenbaya' onte'ti do'taj oknopo̱e̱hue' o̱'neapone.

6 Opudomeyanayo huadakda boka'po nicolaítas nama'da en'manmadika'taj bo'huadiayne. Dokon nicolaítas nama'da en'manmadika'taj ijbahuadiay.

7 Diosen Noki̱re̱ga̱ huaknopo̱e̱'eritaj o'mana'nigda daka' aya'ada kan'pe̱e̱': Opudomey daka' o'noknopo̱i̱ka'ne on'nigpe̱i̱ka'po okbatikhue'ada on'nigpe̱i̱ka'po konig dakhuea' kikahue' mo'e̱po gana huaka'eri mo'e̱a̱po. Kurudyo̱ Apag Diosere durugnanada mo'eonhuahuika'apo. Efeso huaknopo̱e̱'eritaj yamanigmadoya'." Jesucristoa do'taj Juantaj kenpa' mename'ne.

Esmirna huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

8 Esmirna huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do huakkuruda hua̱e̱'eri i̱jje̱y. Do kene'hua̱ya̱' hua̱e̱'eri i̱jje̱y. Ijbuey'uynig'a onte'ti kubarakya' ijnoyhuadpo onte'ti ijnoeonhuahuikay. Opudomey huaknopo̱e̱'eritaj o'nona'po:

9 Aya'da bo'kika'nig aya' pai'da mo'nopo̱i̱ka'nig kenda ijnopo̱e̱y. Opudomey katepi' mato̱e̱hue' mo'e̱po pai'da mo'e̱po Diostaj moknopo̱i̱ka'po

Diosen huakka'da mo'matoika'ne. Kenda ijnopoey. Judío aratbuta opudomeytaj mo'huamahui'ika'nig. Kenda ijnopoey. Oro' judío huae'eri o'ey. Diosen aratbut o'ey. Nama'da mona'po toto'taj on'nigpeika'po toto'en o'nika'.
10 Opudomey huaknopoe'eritaj dakhuea'da mogka'aponig'a me'pukhue'da yane'ti'. Toto'a kenda o'pakpo menpa'ti Diostaj oknopoebatikhue'da e'dik ya'eta'po a'nopoeya'po suhue'da opudomeytaj huabakuda' jakyo bo'kuda'apone. Diez huame'noe pai'da mo'nopo'eapo. Pai'da huabueydikteda e'eada do'taj okbatikhue'da menoknopoepo menigpeika'nok dakhuapa bo'yokapone, Diosere mo'noeonhuahuika'apo.
11 Diosen Nokiregа opudomey huaknopoe'eritaj mona'nig daka' aya'ada yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri okbatikhue'da eknopoeonhuahuika'nayo konig gana huaka'eri mo'epo e'bueyde'te ta'akyo maenhue' mo'eapet." Esmirna huaknopoe'eritaj kenpa' yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

12 Pérgamo huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya'. In ona'nig yamanigmadoya': "Do Diosen hua'a huamana'eria o'nona'ne. Diosen hua'a konig siro botpenpenda igku'etda o'ika'nig o'nona'ne:
13 Aya'da bo'kika'nig ken do'a ijnopoey. Huakka' jakyo kente opudomey mo'noika' aya'ada toto'taj e'nigpeika'ta' on'pakika'. Opudomeyen huakka' jakyo toto' konig huairi ee'pi' opudomeynayo do'tayo'da e'nigpeeta' bo'pakika'. Do'taj moknopoeonhuahuika'po batikhue' mo'ene. Keyo o'nen huakka' jakyo kente toto' o'ika' Antipasa hueretda huadik o'mana'ika'po, Jesucristotaj yanoknopoe' o'mana'ika'uy. Antipasa meknopoika'nok nog huabokereka o'darakuyate. Kentaj e'darakde'te opudomey do'taj o'noknopoepo batikhue'ada do'taj o'noknopoene.
14 Opudomey huaknopoe'eri Pérgamoya' suhue'ada nama'da bo'kika'po opudomeyere suhue'ada nama'da huaknopoe' o'noknopoika'. Konig a'nennada Balaam nama'da o'manmadika'uyate. Dios e'ketka'taj 'uhua on'arakpo e'nigmahuigde' Israel aratbut ken huaen kan'bapike' kenpa'ti Israel aratbut nogen huatoe'taj nogtaj nogtaj kan'bakde'ike' Diostaj dakhuea' kagkike'. Kenda Israel aratbuttaj yamana'. Balaama Balac gobierno huairitaj nama'da kamanike'po ona'uyate.
15 Opudomeyerekon suhue'ada kenda nicolaítas aratbut nama'da on'manmadikika'uyate. Kenda o'noknopoepo on'manmadikika'. Kenda nicolaítas on'manmadikika'uyatenigtaj pakhue'nada ijjepo ijdiayikay.
16 Konigepo yan'nopo'koreati'. Nama'da huaknopoe'eritaj yan'maenti'. Nopo'koreahue' ee'nayo castiga a'magkaya'po opudomeytaj ijhuatiakapoy. Konig siro huiyokda do'huedkittaya' o'oroкpo nama'da huaknopoe'eritaj ighua'da ijmana'apoy.
17 Diosen Nokiregа me'nopo'toenok o'nona'ne. Opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nig aya'ada daka' yan'pee'. Opudomey huaknopoe'eri oknopoebatikhue' ee'nayo konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'eapo. Konig Diosa maná aypo Israel aratbuttaj o'bayokika'uyate opudtaj mo'noeanhuahuika'apone. Kenpa'ti huabodik on'dikka'apone. Huidyerete huabodik on'nigmadoya'ne. Ken huid huatoe'eriayo'da huabodik on'nopoeapo." Kenda Pérgamo huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

18 Tiatira huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Apag Diosen Huasi'po ijjepo do'hued huakpo konig

ta'akonig o̱'e̱po aya'da bo'kika' kenda on'tiahuayika'ne. Kenpa'ti aya'da huanopoya' mo'nopo̱ika'nig kenda ijnopo̱ikay. Do'hued'i konig siro jeynanada o̱'e̱po kenda Dios o̱'i̱ka'. Dokon konigti i̱ji̱kay. Konigti ijja'ikay. Nogpa' nogpa' ahue' i̱ji̱kay.

19 Aya'da bo'kika'nig ijnopo̱e̱y. Nogomeytaj di' mo'maika'ne. Diostaj doeretaj moknopo̱ika'ne, pai'da aratbut hua̱e̱'eritaj bo'tihuapokika'. Kenoka' pai'da mo'nopo'eonhuahua'po oknopo̱e̱batikhue'ada moknopoeonhuahuika'. Kenda ijnopo̱e̱y. Huakkuruda do'taj moknopo̱e̱'uyate. Oynayo huakka'da moknopo̱e̱ne.

20 Nogda nogtiada dakhuea' boka'po opudere ettone' Jezabel o̱'i̱ka'po opudtaj monmadikika'ne. Nama'da monmadikika'nig'a keje', oro'omeytaj onmadikahue' ya̱e̱', onahued mo'e̱ne. Diosen huamanbatia'pakeri i̱jje̱y, Jezabel ea'ada do'hued huanigpe̱ika'eritaj engañ̃a e'magka'ada nama'da o'manmadikika'. Nogen hua̱to̱e̱'taj bakdejdik mo'e̱ne, nama'da o'manmadikika'. Kenpa'ti 'uhua dios e'ketka'taj o'nigarakdepo e'nigmahu̱igde' ken huaen bape'dik mo'e̱ne, nama'da Jezabel do'hued huanigpe̱ika'eriomeytaj o'manmadikika'. Kenda dakhuea'da o'kika'.

21 Yanopo'korea', yanopo'korea'. Nogok nogok ijhue'da Jezabeltaj ena'ika'tada e'nopo'korea'ta' pakhue' o̱'u̱yate. Nogtaj nogtaj huabokerektaj e'bakdejta' o'eretpakpo e'batikta' pakhue' o̱'u̱yate.

22 Oynayo Jezabeltaj castiga yo̱gka'apoy. Huatai'yo dakhue̱e̱' onpahuedpo pai'da o'nopo'e̱a̱po. Kenpa'ti kenomeya̱ Jezabeltaj on'nigpe̱ika'po konigti dakhuea' o̱gkika'po nopo'koreahue' e̱'ne'nayo kenomeytakon castiga ijmagka'apoy. Huakka' pai'da on'nopo'e̱a̱po.

23 Kenomey konig Jezabelensi'ponig Jezabeltaj huanigpe̱ika'eri o̱'nepo dakhuea' o̱gkika'nok, kenpa'da ijbarakapoy. Kenda huanopoya' mo'nopo̱ika' kenpa'ti bo'pakika' doa ijnopo̱e̱y. Kenpa'ti opudomey huadak e'kika'nayo huadakda o'nogka'apone. Dakhuea' eka'nayo castiga o'nogka'apone. Kenoka' huaknopo̱e̱'eri aya'ada do'taj yan'nopounapet.

24 Opudnayo suhue'da Tiatira huaknopo̱e̱'eri Jezabelen e'manmadika'taj nigpe̱e̱hue' mo'e̱ kenpa'ti toto'en e'i̱re̱g e'manmadika' konig Jezabela o'manmadikika'nig opudomey oknopo̱e̱hue' mo'e̱ne. Nogi̱ti nogi̱ti nogda kika'dik mo'e̱ne. Onahue' i̱jje̱a̱poy.

25 Opudomeyte do tiakhued e̱e̱'ted kenda oy huadakda bo'kika'po nogi̱ti nogi̱ti nogok nogok batikhue'da huadakda ya̱g'kikati'.

26 Opudomey huaknopo̱e̱'eri konig huayakhue' huaka'eri mo'e̱po kenda do konig ijpaki e'kika'nayo kenpa'da bo'kadhuahuika'po nogok doere aya' aratbut aya' huadaribayo nogyo̱ nogyo̱ aya'tada i̱ghua'da o'mana'apone.

27 Konig do'hued Apag Dios mena'po, be'teypaka'uyne, opudomeykon doere teyda o̱'e̱a̱pone. I̱ghua'da mo'mana'apo. Diosen taka'taj barakdik mo'e̱a̱pone. Konig siropa'a sorokkosotaj sakdik o̱'e̱ konigti Diosen taka'taj magka'dik mo'e̱a̱pone.

28 Kenpa'ti Diosa siokpo magkesionig jeyda o̱'e̱nig konigti jeynanada i̱jje̱nok do'taj 'urunanada o'noknopo̱e̱a̱pone.

29 Diosen Noki̱re̱ga̱ me'nopo'to̱e̱po opudomey huaknopo̱e̱'eritaj do'hua o'nona'nok aya' daka' yan'pe̱e̱'." Kenda Tiatira huaknopo̱e̱'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

3

Sardis huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

1 Sardis huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po Diosen siete Nokire̱ga̱ me'nopo'to̱e̱ne. Kenpa'ti siete siokpo ijto̱e̱po: Opudomey Sardis huaknopo̱e̱'eri aya'da bo'kika'nig kenda ijnopo̱e̱y. Diostaj o'noknopo̱e̱po Diostaj on'nignoe aratbuta opudomeytaj nama'da bo'huaa'nig'a Diostaj e'bueyonig mo'e̱po Diostaj eknopo̱e̱' mo'batikay'uynig'a.

2 Yan'nopo'korea'. Diostaj ya'nonmabo'ika'. Onte'ti nogiti nogiti do'taj menoknopo̱e̱'. Konig mo'bueyaypo konig Diosa o'paknok suhue'da bo'kadhua'uy. Ken konig bo'kika'nig Diosnayo pakhue' o̱'e̱, ijnopo̱e̱y.

3 Huakkuruedda Diosen huadak hua'a e'manmadikade'te mo'pe̱e̱depo moknopo̱e̱'uyate kenpa'ti daka' mo'nigpe̱ika'uyate. Konig a'nennada do'taj daka' moknopo̱ika'uyatenig okkahuehue' yanika'. Oyda suhuigda moknopo̱e̱depo onte'ti yan'nopo'korea', onte'ti daka' yanoknopo̱e̱po yan'nigpeonhuahuika'. Nopo'koreahue' e̱e̱'nayo e̱kpo̱e̱' nige̱hue' e̱e̱'te opudomeytaj on'huatiakapone. Castiga a'magkaya'po on'huatiakapone. Konig e̱kpo̱e̱' nige̱hue' e̱e̱'te huabereeri on'tiakika'. Konigti do'taj e̱kpo̱e̱' nige̱hue' e̱e̱'te on'huatiakapone.

4 Sardis huakka' jakyo opudomey huaknopo̱e̱'eria suhue'ada dakhuea' kahue' mo'i̱ka'uy. Do'taj moknopo̱ika'depo okbatikhue'ada daka' mo'nigpe̱ika'nok yerenanada bo'otika'po konig 'uru'nopo'da doere on'noeonhuahuika'apo.

5 Kenomey do'taj moknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada moknopoeonhuahuika'po kenpa'ti okbatikhue'ada do'taj mo'nigpeonhuahuika'po konig huayakhue' huaka'eri mo'e̱po doere yereda yudtaj bo'otika'apo doere mo'noeonhuahuika'apo. Opudomeyendik Diosen huanoeonhuahuika'ba'te e'timadoya'de' o̱'e̱po Diosa diktihuekehue' o̱'e̱a̱po. Kenpa'ti Diosa e'pe̱e̱te Diosen huata'moneri en'pe̱e̱te 'Inomey do'hued huaknopo̱e̱'eri o̱'ne.' Ijbatia'pakapoy.

6 Diosen Nokire̱ga̱ me'nopo'to̱e̱nok opudomey huaknopo̱e̱'eritaj do Cristoa o'nona'nig aya'ada daka' yan'pe̱e̱'." Kenda Sardis huaknopo̱e̱'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Filadelfia huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

7 Filadelfia huakka' jakyo huaknopo̱e̱'eri huairitaj yamanigmadoya': "Opudomeytaj o'nona'po, do Diosenyo'da ijnignoikay. Diostayo'da ijnigpe̱ikay. Hueretda Diosen Huasi'po i̱jje̱y. Konig David huairi o̱'u̱yatenig konigti huairi i̱jje̱y. Teyda mana'dik i̱ji̱kay. Diosyo ya̱gkud. Dios Huairiensi'po mo'e̱ne. Suhue'tada ona'dik o̱'nene. Do'hua enade'te Diosyo bakuddik mo'e̱a̱pone. Nogomeytaj: Tokudhue'dik o̱'nene. Diosensi'po ehue' mo'e̱ne. Ona'dik o'nene. Do'hua kenpa' enade'te kudhue'dikda o̱'neapo.

8 Aya'da opud bo'kika'nig ijnopo̱e̱y. Do'taj menhuatiakpo do'taj me'noknopo̱e̱po Diosensi'po yaneti'. Opudomeytaj o'nona'uyne. Diosyo kudhue' yane'. Be'api' opudomeytaj onahue'dik mo'e̱ne. Suhue'da tey e̱e̱'pi' do'taj kenpa'ti do'hued huadak hua'ataj mo'nigpe̱ika'. Kenpa'ti Jesucristotaj yoknopo̱e̱y. Mo'batia'pakika'ne.

9 Diosen aratbut o̱'e̱y. Suhue'ada nama'da o̱da'ika'. Diosen hueret hua̱e̱'eri ehue' o̱'ne. Kenomey konig toto'en huanaba' o̱'nepo toto'taj on'nigpe̱ika'po do'taj eknopo̱e̱'ta' pakhue' o̱'nepo opudomey huaknopo̱e̱'eritaj diga̱' on'tierikika'. Nogoknayo do ijpaknok kenomeya̱ opudomeytaj konig huairitaj hua'ikudate bo'tihuada̱pone kenpa'ti opudomeytaj di' ijmaika'nig ijmanopo̱e̱a̱'apoy.

10 Do'taj daka' men'nigepo mennigpeonhuahuika'. O'nona'uynok opudomey daka' mo'nigpeika'dene. Konigepo kenoka' aratbut huabada pai'nanada on'nopo'eonhuahua'depo opudomeytaj on'batioka'apone kenpa'ti on'tihuapokapone. Menpa'ti huereta'da huaknopoe'eri ya'neta'po huereta'da huaknopoe'eri ehuepi' ya'neta'po aya'tada pai'nanada on'nopo'eanhuahua'apone.
11 Onte'ti idada ijtiakapoy. Buttida hua'a daka' oynayo moknopoepo do'taj di' mo'epo mo'nigpeika'ne. Okbatikhue'ada daka' menoknopoe'. Do'taj o'noknopoepo okbatikhue'ada do'taj di' menika'. Kenpa'ti okbatikhue'ada menigpeika'. Kenda e'kika'nayo be'api' o'nen e'noeonhuahuika'taj okti-parathue'dik me'neapone.
12 Aya'ada do'taj me'noknopoeonhuahuika'po okbatikhue'ada me'noknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huaka'eri mo'eapone. Diosere ijmanoeanhuahuika'apoy. Kenpa'da durugnanada Diosere o'neonhuahuika'apo. Diosya' be'api' okbatohuahue'dik o'neapo. Diosensi'po o'nika' aya'ada on'nopoeapo. Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya' o'huarakapo. Kenomey toto'taj huayakhue' huaka'eri Diosen huabo jakyo Jerusalényo o'nika' aya'ada on'nopoeapo.
13 Diosen Nokireega me'nopo'toepo o'nona'po opudomey huaknopoe'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pee'." Kenda Filadelfia huaknopoe'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eritaj Juana o'manigmadoya'uyate.

14 Laodicea huakka' jakyo huaknopoe'eri huairitaj yamanigmadoya': "Kenda ia'nig ijka'apoy. Diosen hua'a buttida ijmana'ikay. A'nennanada Diosere ijjedepo aya'da bo'tiahuayika'nig ijka'uy. Opudomeytaj kenda o'nona'apone.
15-16 Aya'da bo'kika'nig do'hua ijnopoey. Jesucristotaj daka' ijnigpeikay nama'da boa'ika'nig'a 'urunanada nigpeehue' mo'ika'po suhuignanada bo'pakpo do'taj suhuigda on'nigpeika'ne konigepo opudomeytaj e'ok ekenpa' e'ka'ta' ijpaknig'a.
17 Huakka'da o'matoey. Huakka'da o'bae'uy. Nogiti pakhue' o'ey. Kenpa'ti 'uruda o'ey. Nama'da mo'nopoepo boa'ika'nig'a. Diostaj dakteynopo' ehue' mo'enok opudomeytaj be'api' matinepahui'dik o'nepo Diosen e'nopoika'nayo pai'nanada mo'ika'po opudomey ekpobigonig mo'epo Diostaj oknopoenkahue' mo'ika'ne. Kenpa'ti konig Diosa opudomeytaj e'nigkika'ta' o'pakika' kendakon oknopoenkahue' mo'ika'po kenpa'ti Diostaj konig 'uruda yudtaj nigbaothue' e'ika'nig Diostaj 'urunopo' ehue' mo'ika'ne.
18 Do'taj daka' menoknopoepo dakteynopo'da yag'kika'. Konig oroyeretaj diga'da e'tihuede'te 'uruda oroyo' o'ika'. Konigti opud do'taj yan'nopo'korea' onte'ti nama'da nopoehue' yanika'. Daknopo'da yag'kika'. Onte'ti da-knopo'da do'taj menoknopoika'. Do'taj durugnanada mo'eapone. Konig yudtaj e'manbasa' keregda o'ika' konigti 'urunopo'da yag'kika'. 'Urunopo'da boka'po Diostaj okbirahue' mo'eapone. Kenpa'ti konig ekpotasedapa' onte'ti Diosen daka' bo'tiahuayapone. Kenda Dios e'nigka'ta' o'pakpo 'urunanada moknopoeapone.
19 'Dakhuea' boka'ne,' aya'tada di' ijmaepo ijmanikay. Kenpa'ti kenomey kan'nopo'kore'po castiga ijmagkikay. Konigepo diga' yan'deretpakpo do'taj yan'nopo'korea'.
20 Ken konig opudomey huanopoya'da do'taj e'dik o'nene ijbatia'pakapoy. Men'pee'. Konig huabokerekapi' opudomeyen jakyo on'tiakdepo 'Ijtiaki,'

eade'te kentaj mo'pęępo mo'nigokhuike'po mo'bakudą'ika'. Ken konig e'nopo'tǫika'ta' ijpaknok do'taj me'de'ika'. Opudomeyere ijika'apoy.
21 Okbatikhue'ada opudomey do'taj moknopoeonhuahuika'po konig toto'taj huayakhue' huągka'eri mo'ęąpone. Doere kurudyǫ Diosen huahuadte bo'huadikapone. Kęyǫ 'urua'nanada mo'ęąpone. Do Diostaj ijnigpęika'uy toto'taj huayakhue' huągka'eri ijję'uynok Diosa kurudyǫ me'behuika'uyne. Kenere huairi ijjępo ijhuadikay. Konigti opudomey toto'taj huayakhue' huaka'eriomey doere huairi kurudyǫ bo'huadikapone.
22 Diosen Nokirągą me'nopo'tǫęnok opudomeytaj o'nona'po opudomey huaknopǫę'eritaj do'hua o'nona'nok aya'ada daka' yan'pęę'ika'." Kenda Laodicea huaknopǫę'eritaj yamanigmadoya' Jesucristoa do'taj Juantaj mena'uyne.

4

Kurudyą' Diostaj "Dios huadakda ǫ'ę. Aya'da o'ka'uyate." Huikudate on'tihuadpo veinticuatro huairitone'a on'batia'pakika'uyate. Kenda Juana o'pęę'uyate.

1 Nogoka' kurudyǫ do ijmabopo akbogpe ekhuike' ijtiahuay'uy. A'nennada konig 'urua'nada trompeta Cristoa 'utta'da do'taj Juantaj mena'uyne. Onte'ti konigti mena'po:
—Iyǫ do'te behuatiak. Nogoknanada konigti ǫ'ęąpo o'tiahuay'ea'apone. —Mena'uyne.
2 Ijhuiti ehue' Diosen Nokirągą me'nopo'tǫę'uyne. Kurudyǫ konig huairitone'en huahuad ijtiahuaymey. Apag Dios kenteda o'huadika'.
3 Apag Dios senogda konig jaspe 'uruda huid kenpa'ti konig cornalina huidbed senogda ǫ'ę, Apag Dios konig senognanada ǫ'ika'. Nogyǫ nogyǫ huahuad huaneg 'urunanada tǫgke' ǫ'ę. Tǫgke' senognanada konig esmeralda huid senognada ǫ'ę.
4 Kenpa'ti Dios huairien huahuad huatiokpe huaneg veinticuatro huairitone' on'bahuadika'. Huairien huahuadte huairitone' on'bahuadika'. Yereda yudtaj on'otika'po oro huakupetada e'ka' huakuot on'kuotika'.
5 Diosen huahuadya' ǫjbed o'hua'ika' kenpa'ti 'utta'da konig kurud ea' doa Juana ijpęę'uy. Diosen huakkurupen Diosen siete Nokireg ǫ'nika'po siete huakjeytone'onig o'nokpakika'.
6 Dios Huairien kuruteda konig huaduyda konig vidrionig irida ijtiahuay'uy.
Kenpa'ti Apag Dios huahuad huaneg cuatro huanoeonhuahuika'eri ǫ'nepo, huąsǫ' huaneg huakpo on'tǫika'.
7 Huakkuruda huanoeonhuahuika'eri konig apetpetonig ǫ'ę'uy. Bottaa'te konig vacanig ǫ'ę'uy. Bapaa'te konig huabokerekkokonig ǫ'ę'uy. Onte'ti botta' bottaa'tea' konig huatoposig e'yorepa' ǫ'ę'uy.
8 Kenomey cuatro huanoeonhuahuika'eri okajpe on'tǫę. Nogtia nogtia huanoeonhuahuika'erien seis okajpe on'tǫika'. Huąsǫ' huaneg huakpo on'tǫika'. Huanopo'yobeta' huakpo on'tǫika'. Apag Diostaj o'nona'ika'po:
Onnayo kenpa'da huadak i'ika', kenpa'da 'uruda i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da huadak i'ika', Apag Dios. Onnayo kenpa'da 'urunanada i'ika', Apag Dios. Dios Huairi i'ę. Teynanada i'ika', Dios. Aya'nanada ka'dik i'ę. A'nennada i'noeonhuahuika'uy. Kenpa'ti oy i'noeonhuahuika'po. Nogoknadakon i'noeonhuahuika'apo, Apag Dios. Kenda cuatro huanoeonhuahuika'eria o'nona'ika'po, batikhue'da huame'noe sikyoere o'nona'ika'.

9-10 ’Urunanada i̱’e̱ne, Dios. Dakiti, Dios, o̱’na Dios Huairi i̱’e̱ne, i’noeonhuahuika’, Dios. Kenda onte’ti onte’ti onpayo’ e’nonade’te veinticuatro huairitone’ huikudate on’tibahuadpo Dios Huairi huanegte huikudate on’tibahuadpo oro huakupetada e’ka’ huakuot Diostaj on’yokpo, Diostaj on’batadi’kea’po,

11 Dios Huairi i̱’e̱po kenpa’da huadaknanada kenpa’da ’urunanada i̱’e̱po, onyo’da teynanada i̱’e̱. Aya’ada kada’ike’. Konige̱po aya’tada i’ka’uyate. Konige̱po i’paknok aya’da o̱’i̱ka’, kenpa’ti i’pakpo aya’tada i’ka’uyate. Kenda veinticuatro huairitone’ Huairi Diostaj o’nona’ika’.

5

Beroba’ kenpa’ti ovejasi’po Juana o’tiahuay’uyate.

1 Kenoka’ beroba’ e’korig Dios Huairien huada’koba’pen o’to̱e̱po beroba’ti̱o̱jpen kenpa’ti huaki̱re̱gpen e’madoya’ e̱e̱’ ijtiahuay’uy. Beroba’te sieteta’ e’tiondapike’ o̱’e̱nok okkujhue’dik o̱’u̱y.

2 Diosen huata’moneritaj ijtiahuay’uy. Teynanada o̱’i̱ka’po,

—¿Be’a huadaknopo’nada ya̱’e̱. Beroba’ sieteta’ e’tiondapike’ okkujdik ya̱’ne? ¿Beroba’taj kan’tiahuaye’po be’a okkujdik ya̱’e̱? —Diosen huata’moneria ’utta’da o’mana’uy.

3 Ken beroba’ be’api’ nogtiapi’ okkujhue’dikda o̱’nuy. Kuruderi, huadarieri soroktoeripi’ en’uktada kan’tiahuaye’po be’api’ okkujhue’dik o̱’nuy. Nogtiapi’ okkujhue’dik o̱’nuy.

4 Konige̱po be’api’ huadaknopo’nada yanetpi’ ijnopo̱e̱po beroba’taj okkujdikpi’ tiahuaydikpi’ bahuahuayhue’da i̱jje̱po huakka’da ijhui’kuy.

5 —Nogi̱ti huikhue’ ya̱e̱’. Judá aratbut nogtida teyda huairi o̱’e̱po konig León o̱’e̱po Huairi Daviden adhuea’ huayayo o̱’e̱po cruzte huayakhue’ mo’nigka’uyate. Kenpa’ti e’bueyada o’noyhuadpo huayakhue’ mo’nigka’uyate. Konige̱po sieteta’ e’tiondapike’ okkujdik o̱’e̱. Beroba’taj tikujdik o̱’e̱. —Nogtiada huairitone’a mena’uyne.

6 Onpapayo’ Diosere kenpa’ti cuatro huanoeonhuahuika’eri eretnopoyoda kenpa’ti huairitone’ eretnopoyo ovejasi’ponig Jesús hua’ite o’boika’. Kentaj ijtiahuay’uy. Oro’tehuapa’ o’nigarakuyate. Siroa e’tukka’en e’en’ o̱ki̱o̱gde’ o̱’e̱po ovejasi’po huakute siete huakupi kenpa’ti siete huakpo o̱’i̱ka’. Siete huakpo Diosen Noki̱re̱g o̱’ne. Diosen Noki̱re̱g huabada huadaribayo ohua’e’ika’. Ke̱yo̱ aya’tada Diosa o’tiahuaypo o’nopo̱i̱ka’.

7 Ovejasi’po Diostaj o’huahua’depo ken beroba’ Diosen huada’koba’pen o’bae’uy.

8 Beroba’ e’ma’to̱e̱de’te cuatro huanoeonhuahuika’eri veinticuatro huairitone’ere Ovejasi’potaj huikudate on’tihuadpo aya’ada huairitone’a arpa on’beta’po oro siropu’ copa on’to̱e̱po, copate kenda ’uru’hui̱e̱da o̱’e̱po Diostaj huaknopo̱e̱’eria en’tiona’pakika’ kenda Diostehuapa’ hui̱e̱da o̱’i̱ka’.

9-10 Huabodikda on’batadi’kea’po:

Jesucristo i̱’e̱. Dakhuea’ huaka’eria bo’arakuynok o̱’nen mimia o’nigo̱ro̱kpo huakka’ aratbuttaj dakhuea’ e’ka’ i’manopo’yarea’po o’bae’uy. Nogda nogda aratbut, nogda nog hua’a huaa’eri, nogda nogda huakka’ jak hua̱e̱’eri, nogda nogda huadaribayo hua̱e̱’eritaj o’baepo kenomeytaj Diosen huairi kenpa’ti Diosen sacerdote bo’yahuea’depo. Aya’tada huadariyo on’mana’ika’apo kenpa’ti on’ta’mona’ika’apo. On’batadi’kea’uy.

11-12 Dios e̱'hua̱e̱'yo̱ cuatro huanoeonhuahuika'eriere, huairitone'ere huakka'nada millones Diosen huata'moneri ijbatiahuaypo kenpa'ti ijmape̱e̱mey,
Diosen Ovejasi'potaj on'nigarakuyatenok ke'na huairi teyda ka̱e̱'po, aya'tada ta'mona'dik ka̱ike'po, aya'da ke'nenyo'da kabae'po aya'da kanopo̱e̱'po, aya'tada teyda ka'dik ka̱e̱'po, ke'nayo'da huadaknanada o̱'e̱ kan'manbatia'pakike'po, 'urua'nanada o̱'e̱. Aya'ada batia'pakdik o̱'nika'apo. Aya'ada huata'moneria 'utta'da o'da'nok kenda ijpe̱e̱'uy.
13 Dios Ovejasi'poere kenpa'da huadakda o̱'nika'. Dakiti. Ya̱'nona'ika'. 'Urunanada mo'e̱ne. Teynanada mo'e̱ne. Ya̱'nona'ika'.
Diostaj kenpa'ti Ovejasi'potaj nogok nogok yan'batia'pakonhuahuika'. Kenda aya'da en'da'te, aya' Diosa o'ka'uyatenig'a aya' kurudyo̱ hua̱e̱'eria en'da'te, aya' huadariyo hua̱e̱'eria en'da'te, aya' soroktoyo hua̱e̱'eria en'da'te, aya' hua̱hue̱yo̱ hua̱e̱'eria en'da'te, do'hua ijpe̱e̱'uy.
14 —Kenda ka̱ike'. —Cuatro huanoeonhuahuika'eria o'da'uy.
Kenpa'ti veinticuatro huairitone' huikudate on'tibahuadpo, "Dios 'urua'nanada o̱'e̱. Kenpa'da huadaknanada o'kika'. Dios huanoeonhuahuika'eri o̱'e̱." O'da'uy. Kenda veinticuatro huairitone'a o'da'uy. Diostaj o'da'uy.

6

Sieteta' e'tiondapike' Ovejasi'poa okku'uy.

1 Diosen Ovejasi'poa nogtida e'tiondapik ekkujted ijtiahuay'uy. Kenpa'ti:
—Yatiak. Yatiahuay'. Cuatro huanoeonhuahuika'eria onokteteyo' 'utta'da eda'te konig kurud eapa' 'utta'da ena'te ijpe̱e̱'uy.
2 Yereda caballotaj ijtiahuaypo ke'na caballote o'huadpo kumej o'to̱e̱po. Huayakhue' huaka'eri huakuot o'edepo huayakhue' e'ka'ta' o'pakpo nogtaj nogtaj Diosen taka'taj huayakhue' ya'magkadhuahuika'apet. Kenda ijtiahuay'uy.
3 Diosen Ovejasi'poa bottaa' e'tiondapik ekkujde'te
—Yatiak. Yatiahuay'. Bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpe̱e̱'uy.
4 Nogda caballo huabed o'hua'. Ke'na caballote on'huadpo huaboro' siroda o'epo huadariere aratbut huayahuaya en'manoeyanhuahuika'te huayahuaya kan'barakike'po caballo huabedte huahuaderitaj Diosa teyda ya̱'e̱a̱'apet.
5 Diosen Ovejasi'poa bapaa' e'tiondapik ekkujde'te,
—Yatiak. Yatiahuay'. Bapaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpe̱e̱'uy.
Caballo huasik ijtiahuay'uy. Ke'na caballote on'huadpo huata'huahuay'ea' huaba'a e'to̱e̱' ijtiahuay'uy.
6 Botta' botta' huanoeonhuahuika'eriomeyen huanopoya' ea'te ijpe̱e̱po,
—Nogok sue'da aypo o̱'e̱apo. Trigo nogkilotida huakka'teda e̱e̱'te nogme'noetida e'baa'huapa o̱'e̱nok. Bapa' kilos cebadakid aypo huakka'teda e̱e̱'te nogme'noetida e'baa'huapa o̱'e̱nok. Hue̱ymey olivotaj okteghue' yane'. Kenpa'ti uva hue̱ymeytaj okteghue' yane'. Ijpe̱e̱'uy. Olivo huada konig huasihuaj huaka' o̱'e̱. Uva huada konig vino huaka' o̱'e̱.
7 Diosen Ovejasi'poa botta' bottaa' e'tiondapik ekkujde'te,
—Yatiak. Yatiahuay'. Botta' bottaa' huanoeonhuahuika'eria ea'te ijpe̱e̱'uy.
8 Caballo huaeykon ijtiahuay'uy. Ke'na caballote en'huadte on'dikka'uy Huamabueyika'apoeri. Ke'nenta'poyen konig kubarakonig ijtiahuay'uy. Ke'na o'paknok huakka'tada barakika'dik ya̱'neapet. Aratbut nogtaj nogtaj huayahuaya on'bahuadiaypo yan'barakonhuahua'po huakka'da

yan'mabueyikapet. Kenpa'ti aypota' yan'kusitokpo yan'mabueyikapet, huakka' on'madigpakpo huakka'nada yan'mabueyikapet. Kenpa'ti toyahuehue'dikda huaẹ'eria huakka'tada ya'mabatiarakikapet.

9 Diosen Ovejasi'poa huabanigạ' e'tiondapik ekkujde'te aratbutkudaken nokịrẹgtaj ijbatiahuay'uy. Diostaj 'uhua e'nigbarakika' kutopa ọ'ịka'. Kutopatoyo aratbut nokịrẹgtaj ijbatiahuay'uy. Kenomeyạ Diosen hua'a on'manmadikika'uynig kenpa'ti Diosensi'po Jesucristotaj yoknopọẹ on'batia'pakika'nok kenomeytaj oknopọẹhue' huaẹ'eria on'barakuyate. Kenomey huaknopọẹ'erien nokịrẹgtaj ijbatiahuay'uy.

10 —Kenpa'da huadaknanada ị'ịka', Dios Huairi. Kenda ijka'apoy ea'nayo i'kika'ne. ¿Huadariya' oknopọẹhue' huaẹ'eria oro'omeytaj bo'arakuyne. Kenomeytaj menokata castiga magka'dik yạ'ẹạpo? —'Utta'da huaknopọẹ'erikudaken nokịrẹgạ Diostaj o'nona'uy.

11 Ken yereda yudtaj huaok Diosa o'bayokuy. Huaknopọẹ'erikudaktaj o'bayokuy. "Nogịtimon yan'nigịka'. Nogok nogomey huaknopọẹ'eri huama'buy Jesucristotaj huanigpẹịka'eritaj huehuea' dakhuapa kanakbarakene' daka'da yan'nigunhua'." Diosa o'mana'uy.

12 Diosen Ovejasi'poa nogba'yo e'ayhua' e'tiondapik ekkujte doa e'tiahuayde'te huadari digạ'da ọ'ịyẹgạponig, konig sikda yudtanig niokpo o'sikpakaponig, konig mimia'da puug o'bedpakaponig kenda ijtiahuaymey.

13 Kenpa'ti konig huakka'da e'bapokte higuera huada burada digạ'da on'dakotika', huakka'da on'dakotika' ken konigti huakka' siokpo kurudyạ' huadariyo o'bakotapetnig kenda ijtiahuaymey.

14 Kenpa'ti beroba' o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik ọ'ịka' konigti kurud o'korigonpo onte'ti tiahuayhue'dik yạ'ẹạpetnig kenda ijtiahuaymey. Kenpa'ti aya' huakupa nogyondakon yan'hua'apetnig, aya' huạgkuta'mej nogyondakon yan'hua'apetnig kenda ijtiahuaymey.

15 Aya'ada Diostaj on'me'pukpo huata' a'tiokaya'po huakogyọ yan'ịrẹgapet kenpa'ti sipana'kupatoyo yan'ịrẹgapet. Gobierno huairi, huakupe huairi, sorotataj huairi, huamata'moneri huairi, huanaba'ere aya'ada yan'ịrẹgapet. Huakupataj huidtone'taj ona'po:

16 —Oro'omeytaj bo'tibuka' huidtone'. Diostaj mokịrẹgạ'. Ovejasi'poa castiga e'magka' mokịrẹgạ'. —Huakupataj huidtone'eretaj yạ'nona'apet. Kenda ijpẹẹmey kenpa'ti ijtiahuaymey.

17 Oy aya' dakhuea' huaka'eritaj Diosa kenpa'da castiga ya'magka'apet. Diostaj be'api' okmonhue'dik ọ'ne.

7

Israel aratbuttaj o'batimadoya'uy. Diosen aratbut ọ'ne kan'matinopọike'po o'batimadoya'uy.

1 Nogok botta' botta' Diosen huata'moneritaj do Juan ijbatiahuaymey. Huadariyo adyon nogyon nogyon en'bote ijbatiahuaymey. Bapoka huadarite bapokhue' yạẹ', ẹ'pọgte bapokhue' yạẹ', kenpa'ti ọhuẹyte bapokhue' yạẹ' Diosen huata'moneria e'bapoktaj yạ'nona'apet.

2 Nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Kẹyạ' niokpo ọrọkika'yen o'tiakpo "In Diosensi'po ọ'ẹ," huatimadoya' o'totiak. Huatimadoya' Dios huanoeonhuahuika'erien huadik huaka' ọ'ẹ. Ke'na huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneri ene'te 'utta'da ya'mana'apet. Botta' botta' Diosen huata'moneritaj Diosa o'bateypaka'denok ke'poda ọgka'dik ka'nike'po, huadaritaj ẹ'pọgeretaj ke'poda ọgka'dik ka'nike'po, kenomeytaj 'utta'da o'mana'po,

3 —Huanoyte Diosen huanigpeika'eritaj "In Diosensi'po o'e," timadoyahued ee'ted ke'poda ogkahue' yane'. Huadaritaj e'pogtaj ohueytapi' ke'poda ogkahue' yane'. —Botta' botta' Diosen huata'moneritaj 'utta'da ya'mana'apet.

4 Huanoyte "In Diosensi'po o'e," e'timadoya'de' inega' o'batimadoya'e'uyatenig huadik ijpee'uy. Ciento cuarenta y cuatro mil aya'tada Israel aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.

5 Doce mil Judá aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Rubén aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Gad aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.

6 Doce mil Aser aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Neftalí aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Manasés aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.

7 Doce mil Simeón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Leví aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Isacar aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate.

8 Doce mil Zabulón aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil José aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Doce mil Benjamín aratbuttaj o'batimadoya'e'uyate. Kenda ijpee'uy.

Dios e'huae' huanegte huakka'ada ogkupopakpo on'bopo yere yudtaj yan'otapet.

9 Nogok kurudyo Dios e'huae' huanegte huakka'nada aratbuttaj ijbatiahuaymey. Kenomey aya' huadarierida huae'eri o'neme', aya' aratbutda nogerida o'neme', aya' nogpa'da huaa'pakeri o'neme', aya'ada Dioste Ovejasi'pote huakkurupen yan'batoboapetnig ijtiahuaymey. Huakka'nanada o'nenok madikahue'dik ya'neapet. Yudtaj yereyo' on'otpo konig yan'matoeapet.

10 Aya'ada 'utta'da o'dapo:

Oro'omeyen Dios o'epo Dios Huairitaj aya'ada nigpeika'dik o'ne. Dakhuea' e'ka' huamanopo'yarea'eri o'epo Ovejasi'poerea huamanoeanhuahuika'eri o'e. Ke'nayo'da dakhuea' huaka'eritaj o'manopo'yarea'ika'. 'Utta'da yada'apetnig.

11 Dios Huairi e'huae' huanegte cuatro huanoeonhuahuika'eri kenpa'ti huairitone' o'nika'po. Huairitone' e'nahuika' huaneg aya'ada Diosen huata'moneria on'tibopo Diostaj o'deretpakpo on'tihuedpo sorokyo ogkokbetpo yada'apet:

12 Kenda, Dios huadaknanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo 'urua'nanada o'ika'. Ka'nonike'. Diosnayo aya'da i'nopoene. Ka'nonike'. Dakiti, Dios. Ka'nonike'. Diosnayo huadaknanada o'ika'. Kanonike'. Diosnayo teyda o'epo aya'da ka'dik o'ika'. Ka'nonike'. Kenpa' ka'kike'. Yada'apetnig ijtiahuaymey.

13 —¿Inomey yudtaj yereda e'baot o'nenig be'a ya'ne? ¿Meya' yan'tiakpo ya'ne? Huairitone'a nogtiada do'taj mename'ne. Do'taj Juantaj mename'ne.

14 —On i'nopoene, Huairi. —Yona'mey.

—Inomey Diostaj moknopoepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Moknopoepo okbatikhue' o'nepo pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'uy. Diosensi'po konig ovejasi'po o'manigbuey'uynok kenomeyen dakhuea' e'ka' o'bakkahuea'uyate. Dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'uyate. 'Urunopoa' o'magka'uyate.

15 Konigepo Diosyo o'nika'po, huame'noe sikyoere okbatikhue'ada on'nigpeika'po Diosen jakyo kente Dios o'ika' on'nigpeika'. Dios kenomeyere o'ika'po o'batioka'ika'.

16 Onte'ti pai'da kusitokhue'da o̱'neonhuahuika'apo. Onte'ti "Diga̱' maymaya̱' ijjay." Ahue' o̱'neonhuahuika'apo. Onte'ti niokpoa kenomeytaj diga̱'da batita'tehue' o̱'eonhuahuika'apo. Onte'ti diga̱'da 'ukpakhue' o̱'neonhuahuika'apo.

17 Diosen Ovejasi'po Jesúsa Diosere onteteyo' kenomeytaj daka' o'batiokadhuahuika'po konig ovejasi'potaj o'mato̱e̱'onhuahuika'po konig e'manoeanhuahuika' hue̱'e̱y sipajyo o'batohua'ika'. Kenpa'ti Diosa kenomeyen huakpota̱'hue̱ o'baktihueyke'apo. Onte'ti suhue' ehue'da o̱'neonhuahuika'apo. —Huairitone'a nogtiada mename'ne.

8

Sietea' e'tiondapik ekkujde'te oro siropuya' e'bakpak 'uru'hui̱e̱da Diostaj o'tibehuikuyate.

1 Ovejasi'poa beroba' sietea' e'tiondapik ekkujde'te konig ijhue'mon konig una hora pokhue' sigpi' a'pakhue'da o̱'nepo kurudyo̱ Diosya'.

2 Siete Diosen huata'moneri Diosere o̱'nepo Diosen huakkurute en'mabote ijbatiahuaymey. Diosa siete trompeta ya'bayokapetnig.

3 Kenta' nogtida Diosen huata'moneri ya'tiakapet. 'Uhua Diostaj huanigmahui̱ga̱' kutopate o'tibopo oro sirobaeg huakka' 'uru'hui̱e̱da huasihuaj e'nigbakpaka' o'edepo ya'tohua'apet. Nog oro kutopate Dios huakkurute 'uru'hui̱e̱da Diostaj ya'nigbakpakapet. Diosen huaknopo̱e̱'eriomey e'nigtiona'pakte kenokti 'uru'hui̱e̱da ya'nigbakpakapet.

4 Ken oro sirobaeg Diosen huata'moneri o'bapadpo, 'uru'hui̱e̱da o'nigbakpaka'po 'uru'hui̱e̱da e̱'si̱hui̱' Diosyo ya'nigbehuikika'apet. Diosen huaknopo̱e̱'eri on'tiona'pakpo konig 'uru'hui̱e̱da Diosyo e'tiona'pakhui̱e̱kon ya'nigbehuikika'apet.

5 Nogok Diosen huata'moneri oro sirobaeg o'to̱e̱po 'uhua huanigarak kutopaya' ta'ak e'nigbakpak o'etupo oro sirobaeg o'tihueda̱'po huadariyo ke̱ya̱' castiga huamagka' ta'ak ya'enapet. 'Utta'da kurud yaa'apet. 'Utta'da bapoka eapa' yaa'apet. Kenpa'ti diga̱'da ya̱'o̱jbedapet. Huadariakon ya̱'i̱yi̱ga̱pet. Kenda ijtiahuaymey.

Siete trompeta yaa'apet.

6 Ken siete Diosen huata'moneri siete trompeta on'bapadpo huabogte a'toka'deya'po on'to̱e̱po.

7 Diosen nogtia'da huata'moneri trompetate e'mogde'te huadarite huabada o̱re̱'okda ya'batikotapet. Huadarite huabada ta'ak e'bakpak mimionokpared kurudya̱' ya'batikotapet. Huadaritaj huakka'tada ya'bakpakapet, huakhuaraka' huadari ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka'tion o̱hue̱ytaj ya'meyapet. Kenpa'ti huakhuaraka' mire̱bakon ya'meyapet.

8 Diosen huata'moneri noga̱kon botaa' trompetate e'mogde'te huakupatone'a o'bakpakpo e̱'po̱gtone'taj e'tienpa' ya'tikotapet. E'tikotde'te bapaa'tea' e̱'po̱g hue̱'e̱y mimida ya̱'e̱a̱pet.

9 E̱'po̱gyo̱ hua̱e̱'eri huakka'nanada bapaa'tea' ya'mabueyapet. Huakka'nanada bapaa'tea' barcotone' ya'batakotapet.

10 Diosen huata'moneri noga̱kon bapaa'tea' trompetate e'mogde'te huaboro' siokpoada kurudya̱' ya'batikotapet. Diga̱'da o'bakpakpo huadarite ya'batikotapet. Nogyo̱ nogyo̱ nog hua̱hue̱ nog hua̱hue̱yo̱ ya'batikotapet. Konig bapaa'tea' hua̱hue̱te hue̱'e̱y enhuipoika'yo ya'batikotapet.

11 Kenda huaboro' siokpo o'dikka' Ajenjo. Ajenjo pai'nanada huaean
o̱'e̱. Huakka'da hua̱hue̱ kenpa'ti poso hue̱'e̱y pai'da o̱'eandenok huakka'da
aratbut yan'mabueyapet.
12 Diosen huata'moneri noga̱kon botta' bottaa'kon trompetate e'mogde'te
huakhuaraka' niokpotaj puugtaj siokpotaj dakhuea' o̱gka'nok huakhuaraka'
puug huakhuaraka' siokpo huakhuaraka' niokpo yasikon'apet. Konige̱po
huame'noe sikki̱re̱gmon sue'da ya'ta'tika'apet. Sikki̱re̱gmon sikyokon
ya̱'e̱a̱pet. Kenda ijtiahuaymey.
13 Kurudyo̱ eretnopoyo konig e'yore'te nog Diosen huata'moneritaj ijti-
ahuaypo kenpa'ti ijpe̱e̱mey. 'Utta'da oa'po:
—Ee'... dakhuea' huaka'eri pai'nanada ya̱'neapet. Dakhuea'da
o'manige̱a̱po. Nog bapa' Diosen huata'moneria a'ti trompetate e'mogde'te
diga̱'da pai'nanada yan'nopo'e̱a̱pet. Diosen huata'moneria 'utta'da oame'.

9

1 Noga̱kon huabaniga̱a̱' Diosen huata'moneri trompetate e'mogde'te
Diosen huata'moneri siokponig huadariyo e'kotte ijtiahuaymey. Sorokkogyo̱
adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuike' llave ya'eapet.
2 Sorokkogyo̱ dakhuea' huaka'erikudakenbayo yakhuike'apet.
Ekhuikede'te huakka' e̱'si̱hui̱'sikda o̱'o̱ro̱kika'po, konig huaboro'nanada
ta'ak huakka'da e̱'si̱hui̱'sikda o̱'e̱po kurudtaj sikki̱re̱gnada ya̱'e̱a̱'apet.
Niokpotakon sikki̱re̱gmon sue'da ya'ta'teapet.
3 E̱'si̱hui̱ya̱' tegkeresonig diga̱'da o'bahua'po huadaribayo nogyon no-
gyon yan'bahua'apet. Kenpa'ti tegkeres konig to'tid diga̱'da o'bahuekika'
konigtikon tegkeres yan'bahuekapet.
4 "Huadarite mire̱taj huakpiburataj o̱hue̱ytapi' dakhuea' o̱gkahue' yane'ti'.
Diosen o̱'e̱ e'timadoya' ehue' e̱'hua̱e̱'tayo'da diga̱' yamagkati'." Tegkerestaj
Diosen huata'moneria ya'mana'apet.
5 Huabaniga̱' puuga' tiriodhuahuika'dik ya̱'neonhuahuika'apet.
Mabueyahue'dikada yaka'apet. Konig to'tid diga̱'da o'bahuekika'
konigti kenomey tegkeresa diga̱'da yan'bahuekonhuahuika'apet. Kenda
ijtiahuaymey.
6 Kenoka' tegkeresa konig to'tid digda o'bahuekpo e'bahuekonhuahua'te
aratbut e'bueyta' e'eretpakada bueyhue'dik o̱'neapo.
7 Tegkeresonigtaj ijtiahuaymey. Konig ya̱'e̱a̱petnig ijmanbatia'pakapoy.
Konig caballos taka'taj a'bahuahua'deya'po daka' yabakka'apet. Konig
a'barakya'po o'bahuahua'po ken huatioka' on'otpo konig oro huakuot
o'kuotpo, tegkeres e̱'e̱a̱da aratbutkokonig o̱'e̱po
8 tegkeresenkuhuij konig ettone'kuhuijonig o̱'e̱po, kenpa'ti hua'id apetpeti-
donig o̱'e̱po,
9 hua̱so̱'taj o'tiokka'po, sirope̱g o'beta'po okaa 'utta'da oa'. Konig carro ca-
balloa o'oroapo o'totokpo taka'taj a'barakya'po i̱dada o'huahua'po carro'i'a
'utta'da oa', konigti tegkeres okaa 'utta'da yaa'apet.
10 Konig to'tid hua̱si̱g'a̱ diga̱'da bahuekdik o̱'e̱po aratbuttaj digda maya̱'dik
o̱'e̱po huabaniga̱' puug digda mayanhuahua'dik ya̱'e̱a̱pet.
11 Sorokkogyo̱ dakhuea' huaka'erikudaken huata'moneri huairi tegkere-
sen huairikon o̱'e̱po, Hebreoen hua'a o'dikka' Abadón. Griegoen hua'a
o'dikka' Apolión. Ke'na huabarakeri o̱'i̱ka'.
12 Huakkuruda dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'manopo'e̱depo, onte'ti
botaa' pai'nanada yan'manopo'e̱a̱pet. Ijtiahuaymey.

13 Ken, Diosen huata'moneri nogbayo e'ayhua' trompetate o'mog'uy. Oro kutopa Dios e̱'huae̱'yo̱ o'huadpo botta' botta' huakupi ehua'nopoya' ea'pak ijpe̱e̱mey.
14 —Huaboro'hue̱da Eufrateste botta' botta' Diosen huata'moneritaj e'matinukue'taj kan'hua'epo yabatikuj. —Nogbayo e'ayhua' huata'moneritaj Diosa ona'uy. Nogbayo e'ayhua'a huata'moneria trompeta o'to̱e̱'uy.
15 Ken botta' botta' Diosen huata'moneri huakka'tada huadariyo aratbuttaj huakhuaraka' kan'barake'po ya'batikujde'apet. E'barak horataj, e'barak huame'noetaj, e'barak puugtaj, e'barak huabayoktaj on'nige̱'onhuahua'de'uyate.
16 Botta' botta' Diosen huata'monerien sorotataj caballote on'bahuadpo huakka'nanada ya̱'neapet. Sorotataj caballote on'bahuadpo doscientos millones ya̱'neapet, kenda ijpe̱e̱mey.
17 Huakka'nanada caballote sorotataj en'bahuadte ijbatiahuaymey. Konig o̱'eme'nig o'nonbatia'pakapone: Sorotataj caballote on'bahuadpo sirokusibega huaka̱gkata' on'tiokika'po, sirokusibeg nogpa' nogpa' e̱'ti̱hui̱t huabeda kihuea eyakon o̱'e̱me'. Caballoenku konig apetpetkuonig o̱'e̱po caballokittaya' ta'akonig ya̱'o̱ro̱kapet. E̱'si̱hui̱'ere ya̱'o̱ro̱kapet. Kenpa'ti a'mati̱hui̱to̱g'onig juknanada ya̱'o̱ro̱kapet.
18 Konig castiga o'magka'po caballokittaya' ta'akonig o̱'o̱ro̱kpo o'mameypo, e̱'si̱hui̱e̱re a'mati̱hui̱to̱g'ereanig aratbuttaj castiga o'magka'po huakka'nanada on'mameypo yan'mabueyapet. Aratbut huadariyo huakhuaraka' yan'mabueyapet.
19 Caballokittaa barakdik ya̱'neapet. Caballo hua̱hue̱paakon barakdik ya̱'neapet. Hua̱hue̱pa bihuionig o̱'e̱po huakua huabueya'da diga̱' maboke'dik ya̱'neapet.
20 Nogomeytajnayo caballoa barakhue' e̱e̱'tada Diostaj e'nopo'korea'ta' pakhue'da ya̱'neapet. Kenpa'da dakhuea' o̱gkika'po batikhue' ya̱'neapet. Toto'taj diga̱'da on'pakika'po batikhue' ya̱'neapet. Oro diosa' e'ketka' o'deretpakika'po batikhue' ya̱'neapet. Kenpa'ti nog dios e'ketka' plata e'ka', siro eytada e'ka', 'uru huid dios e'ketka', hue̱ymey'en dios e'ketka' nama'da o'deretpakika'nig'a dios e'ketka' noehue' e̱e̱'tada tiahuayhue'dik e̱e̱'tada pe̱e̱hue'dik e̱e̱'tada hua'ehue'dikpi' e̱e̱'tada yan'pakika'apet.
21 Kenpa'ti kenomeya̱kon on'huadiaypo on'barakika'po e'nopo'korea'ta' pakhue' o̱'nepo. Kenpa'ti tidig e'magka'ta' o'deretpakpo batikhue' ya̱'neapet. Nogta nogta e'bakdejta' o'deretpakpo batikhue' ya̱'neapet. Kenpa'ti yan'bereika'apet. Kenda ijtiahuaymey.

10

Diosen huata'moneria beroba'si'po ya'bapadapet. Kenda Juana o'tiahuayuyate.

1 Kenoka' nog Diosen huata'moneritaj ijtiahuaymey. Teynanada o̱'e̱po kurudya̱' o'huarakpo, konig 'uru e̱'si̱hui̱'a̱ e'otonig o̱'e̱po kenpa'ti ke'nenkute to̱gke' o'bopo. Konig niokpo ke'nenkok eynanada ya̱'e̱a̱pet. Kenpa'ti ke'nen huabopi konig ta'ak e'bakpak oknonig ya̱'e̱a̱pet. Ken konig Diosen huata'moneria e̱e̱'te ijtiahuaymey.
2 Beroba'si'po e'bokhuike' o'bapadpo, huada'ko'ipen e̱'po̱gte o'bopo, ope'to'ipen huadarite ya'boapet.
3 Diosen huata'moneria 'utta'nanada o'okoy'uy. Konig apetpet 'utta'nanada e'huikpa' ke'na ya'okoy'apet. E'okoyde'te sieteaa' kuruda 'utta'nanada yaa'apet.

4 Kenoka' sieteaa' kurud ea'te huaboa'da a'madoyay' e'nopo̱e̱te kurudya̱'
Diostaj ijpe̱e̱mey:
—Kenda sieteaa' kuruda ea'te soatayo' yadikto̱e̱' madoyahue' ya̱e̱'. —Diosa
mename'ne.
5 Kenpa' enade'te ke'na Diosen huata'moneri e̱'po̱gte huadarite o'ibopo
kurudyo̱ Diostaj huada'kopen o'ba'tepo
6 buttida ijjay. Diosa do'taj me'pe̱e̱ne. Dios o'noeonhuahuika'apo. Diosa
aya'tada o'ka'uyate. Kurudtaj huadaritaj e̱'po̱gtaj o'ka'uyate. Aya'da ku-
rudyo̱ hua̱e̱' Diosa o'ka'uyate. Aya'da huadariyo hua̱e̱' Diosa o'ka'uyate.
E̱'po̱gyo̱ aya' hua̱e̱' o'ka'uyate. Buttida ijjay. Diosa kenda o'nopo̱e̱.
—Nogi̱ti ijhue' nige̱hue'dik mo'e̱a̱pone. I̱da o̱'e̱a̱po.
7 A'ti sieteaa' Diosen huata'moneri huaboa' trompetate e'mogde'te kenda
ijka'apoy Diosen huanigpe̱i̱ka'eri e̱'e̱a̱da huamanbatia'pakeritaj Diosa
o'mana'uyatenig kenda Diosa ijka'deapoy. Konig soatayo' Diosa e'nopo̱e̱'
kenda nopo̱e̱hue' o̱'nika'uynig. Kenda a'ti Diosa o'ka'deapo. —Diosen
huata'moneria mename'ne.
8 Kurudya̱' Diosa ena'te onte'ti ijpe̱e̱po,
—Diosen huata'moneri ken e̱'po̱gte huadaritere o'ibonigtaj yahuahua'.
Ke'nenba'te beroba' e'bokhuike' o'to̱e̱nig yabae'. —Mename'ne.
9 Diosen huata'moneritaj ijhuahua'po, "Beroba'si'po beyok," yona'mey.
—I̱ne yabape'. Huakittaya' setda konig ay'moro̱'noea' i'nounapone. Dakda
o̱'e̱a̱' i'nopo̱e̱a̱pone. Hua'aypoya'nayo pai'da o̱'e̱a̱po. Diosen castigaba' o̱'e̱
i'nopo̱e̱a̱pone. —Diosen huata'moneria mename'ne.
10 Ken, beroba'si'po ijba'epo ijbapemey. Huakittaya' setda konig
ay'moro̱'noea' ijnounmey. Ijye̱kdepo hua'aypoya' pai'nada ijnoeatomey.
11 —Huakka'nada aratbut, nogda nogda huadaribayo hua̱e̱'eri, nogda
nogda hua'a huaa'pakeri, huadaribayo gobierno huairikon konig o̱'e̱a̱po
onte'ti manbatia'pakdik i̱'e̱ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.

11

Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj o'manigmadoya'uyate.

1 Kenoka' jak huadik hue̱ypi menpiyokme'.
—Yahuahua'. Diosen jakyo huahuahua'. Diosen jaktaj yadikti'. Kenpa'ti
kutopataj yadikti'. Jakyo meniga̱' Diostaj on'nigtiona'pakika' yamadikati'.
2 Jak kurute nog aratbut i̱ka'dik o̱'neapo. Kenta' kurutenayo tidikahue'
ya̱e̱'. Esoeria Diosen huakka' jak Jerusalémtaj on'barakonhuahua'apo.
Dakhuea' on'magkadhuahua'apo. Cuarenta y dos puug aya' me'noeda
on'magkadhuahua'apo.
3 Do'taj Diostaj mentia'pake'po botta' huamanbatia'pakeri ij-
mata'mona'apoy. Jerusalén hua̱e̱'eritaj ijmata'mona'apoy. Mil doscientos
sesenta huame'noe do'taj botta' huamanbatia'pakeria mentia'pakonhue'po
ijmata'mona'apoy. Konig pai'da hua̱e̱'erien yudtaj konig saco yudtaj
on'otonhuahua'apo. —Diosa mename'ne.
4 Inomey botta' huamanbatia'pakeri konig botta' olivo hue̱ymey o̱'ne.
Konig botta' huakjey Diosen on'manopoeanhuahuika'po. Inomey botta'
huamanbatia'pakeritaj Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱po Dios Huairitaj
on'manbatia'pakonhuahuika'apo.
5 Kenomey Diosen botta' huamanbatia'pakeritaj be'api' dakhuea'
e'magka'ta' e'paknayo dahuea' a'magkaya'po hua̱e̱'eritaj on'mahui̱gapo.
Huamanbatia'pakeri huakittaya' ta'ak o̱'o̱ro̱ka'po kenomeyen taka'taj
kenpa'da on'mahui̱gapo. Ken koniga̱ yan'mabueyapet.

6 Kenoka' Diostaj on'manbatia'pakonhuahua'po, Diosa botta' huamanbatia'pakeritaj o'bateypaka'ika'apo Diostaj en'manbatia'pakonhuahua'te kurudtaj yakhuik ena'nayo huihue'dik o̱'unhuahua'apo. Kenpa'ti e'paknayo hue̱'e̱ytaj mimiakon yahuea'dik o̱'nea'apo. Kenpa'ti huadarieri aratbuttaj nogda nogda pai'da manopoe̱'ika'dik o̱'nea'apo. Ke'poda castiga magka'dik o̱'neapo. Menokapi' on'pakpo magkika'dik o̱'neapo.

7 Ken on'manbatia'pakonhuahua'depo en'kuhuitde'te. Ke'na toyahuugkahue' hua̱e̱'erionig huiyokda o̱'e̱po sorokkogya̱' adteda dakhuea' huaka'erikudakenbaya' o'mati̱o̱ro̱kdepo. Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj a'barakya'po o'magka'po o'barakapo.

8 Jerusalénye̱o̱ huakka' jakyo dagte Diosen huamanbatia'pakeri e'bueyso̱' on'huedonhua'apo. Kenda huakka' jakyo aratbut dakhuea' huakka'eri o̱'nika'po, Diostaj pakhue' o̱'nepo konigti Sodoma huakka' jakyo dakhuea' huaka'eri o̱'nuyate. Kenpa'ti konigti Egiptobayo dakhuea' huaka'eri o̱'nuyate. Ke̱ye̱o̱ Jerusalénye̱o̱ e'bueyso̱' on'huedonhua'apo. Ken konigti huakka' jakya'tion oro'omeyen Huairia cruzte mo'nigbuey'uyate.

9 Botta' huamanbatia'pakeritaj e'barakde'te bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete huakka'nanada aratbut e'bueyso̱'taj on'so̱'tiahuayonhua'po nogbayo nogbayo hua̱e̱'eri nog hua'a nog hua'a huato̱e̱'eri huakka'nanada on'so̱'tiahuayonhua'apo. "Bakubarakkahue' yane'." On'mana'apo.

10 Botta' Diosen huamanbatia'pakeritaj huakka' aratbut e'pe̱e̱ta' pakhue' o̱'nika'po. Botta'a bueyhued o̱'nepoed Diostaj on'manbatia'pakika'po aratbuttaj pai'da on'manopo'e̱a̱gkika'nok nogok en'bueyde'te dakhuea' huakka'eria huakka'da on'durugpakatu'apo. Huayahuaya katetehue' on'bayokeapo.

11 Bapa' huame'noe nogme'noe okta'pete e'bueyso̱' en'huedonhua'de'te Diosen Noki̱re̱ga̱ o'manopo'to̱e̱po o'manoyhuada̱'apo. Hua'ite on'boapo. Kentaj huakka'nanada on'tiahuayapo. On'tiahuaydepo huakka'nanada on'mamididapo.

12 Nogok kenomeya̱ botta' huamanbatia'pakeria kurudya̱' on'pe̱e̱po,

—I̱yo̱ yan'tiak. Kutayo yan'behuik. Ena'te on'pe̱e̱po.

Ken on'pe̱e̱depo kurudyo̱ e̱'si̱hui̱yo̱ en'behuikte kenomeyen taka'a yan'batiahuaya'apet.

13 En'behuikte huadari diga̱'da o̱'i̱ye̱gapo. Jerusalénye̱o̱ huakka' judío aratbut sorok jakyo ene'te o'mahue̱kpo o'manbetapo. Sorok jak huakka' konig nog huakhuaraka' diez jaktion o'mahue̱kapo. E̱'i̱ye̱gte siete mil aratbut huakka' jakyo hua̱e̱'eri yan'mabueyapet. Nogomeya̱ huakka'ada on'me'pukpo "Dios kurudyo̱ hua̱e̱'eri huadakda o̱'e̱. Teynanada o̱'e̱." On'batia'pakapo.

14 Botaa'tea' dakhuea' huaka'eri pai'nanada on'nopo'e̱de a'timon bapaa'tea'kon pai'nanada on'nopo'e̱a̱po.

Siete'a trompetate o'mogapo.

15 Siete'a Diosen huata'moneria trompetate e'moge'te ijpe̱e̱mey. 'Utta'da kurudya̱' ea' ijpe̱e̱po:

Oro'omeyen Dios Huairi ke'nen Cristoere huakhuairi o̱'nedepo Diosayo'da kenpa'da huairi o̱'eonhuahuika'po o'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijpe̱e̱mey.

16 Diosen huakkurute huairi huahuadte on'huadika'po veinticuatro huatone' huairia on'huadika'po Diostaj on'tihuedpo o'deretpakpo

17 o'nona'po,

Dakiti Dios Huairi. Teyda i̱'e̱ne, Dios. Aya'da ka'dik i̱'e̱ne. Aya'enda huairi i̱'i̱ka'. A'nennada i̱'i̱ka'uyate. Oyda kenpa'ti i̱'i̱ka'. Nogokkon i̱'i̱ka'apo. Huaboa'da konig teynada i̱'e̱po aya'tada teyda i'manika'apo.

18 Ontaj diga̱' bo'huadiayika'uyne. Huakka'ada nogbaya' nogbaya' hua̱e̱'eria diga̱' bo'huadiay'uynig'a oynayo on Dios i̱'e̱po dakhuea' huaka'eriomeytaj diga̱' i'bahuadiaypo e'bueyomeyeretaj castiga i'magka'apone. Kenpa'ti oynayo o̱'nen huanigpe̱i̱ka'eri, kenomey o̱'nen hua'a daka' on'manbatia'pakika'uy, kenomeytaj 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti kenomey ontayo'da aya'da on'nigpe̱e̱po o̱gkika'uy. Kenpa'ti o̱'nendiktaj huakka' on'pakuynok 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Huasi'potaj huatone'eretaj huanaba'taj huairitaj 'urua'da dakhuapa i'bayokapone. Kenpa'ti huaboa'da aratbuttaj dakhuea'da huaka'eriomeytaj kenpa'da i'barakapone.

19 Kenoka' kurudyo̱ Diosen jak okhuikepo, "Kenda do'hued Israel aratbuttaj ijka'apoy," Diosa o'mana'uynig kenda e'madoyade' huaenokteg caja'poyo Diosen jakyo on'tiahuaypo ken en'tiahuayde'te o̱'o̱jbedpo, kuruda ya'aapet kenokti huadari ya̱'i̱ye̱gapet kenpa'ti o̱re̱' ya'kotapet. Kenda ijtiahuaymey.

12

Ettone'taj kenpa'ti huamayu̱e̱keri bihuitone'taj kurudyo̱ Juana o'tiahuay'uyate.

1 Kurudyo̱ ka'tihuay: Ettone' eyda konig niokpo o̱'e̱po, konig puugte o'bopo, doce siokpo konig huakuot ya'kuotapet.

2 Bogdakhue' o̱'e̱po o'si'popakpo pai'da o'nopo'e̱po ya'sagkia'eapet.

3 Kurudyo̱ onte'ti ka'tihuay: Huabed huamayu̱e̱keri bihuitone' ya̱'e̱a̱pet. Sieteku diez huakupi ya̱'e̱a̱pet. Sietekute siete huairi huakuot ya'kuotapet.

4 Hua̱hue̱pa'a kurudya̱' huakka'tada siokpotaj o'batotokpo siokpo huakhuaraka' o'batotokpo huadariyo ya'maenapet. Ettone'kokpen huamayu̱e̱keri bihuitonea yakboapet. E̱'yo̱bede̱te yo̱bedtaj a'yu̱e̱kya'po yakboapet.

5 Ken ettone'a̱ huabokereksi'po yasi'popakapet. Ke'na huasi'poa aratbuttaj nogba nogbayo aratbut huairitaj aya'tada teyda ya'mana'ika'apet. Konig siropa o'bapadpo teya'nanada ya'mananhuahuika'apet. Huasi'potaj o'etupo Diosyo ya'tobehuikapet.

6 Ta'ba bahue' e̱e̱'yo̱ kenpa'ti aratbut bahue' e̱e̱'yo̱ kenteyo ettone'a̱ yakhua'apet. Ke̱yo̱ aypopi' hue̱'e̱ypi' katepi' kabae'po Diosa huakkuruteda ya'nigka'apet. Ke̱yo̱ mil doscientos sesenta huame'noe aypo ya'beyokika'apet.

7 Kenoka' kurudya̱' on'barakpo, Diosen huata'moneri huairi Miguel o̱'e̱po Miguelen huata'moneriere diga̱'da on'barakpo huamayu̱e̱keri bihuitone'taj diga̱'da on'barakpo, huamayu̱e̱keri bihuitone'en huata'moneritakon yan'barakapetnig kenda ijtiahuaymey.

8 Huamayu̱e̱keri bihuitonea menpa' huayakhue' magkahue'dik o'maepo kurudya̱' okbahua'dik ya̱'neapet.

9 Ken konig huamayu̱e̱keri bihuitone'taj yan'maenapet. Kurudya̱' yan'maenapet. Ke'na a'neneri bihuitone' konogda o'dikka' toto' kenpa'ti Satanás. Ke'na huadarieri aratbuttaj aya'tada dakhuea' ka̱gke'po nama'da o'manika'. Ke'nen huata'moneritaj kenpa'ti kentaj huadariyo yan'maenapet. Kenda ijtiahuaymey.

10 A'timon kurudya̱' 'utta'da ea' ijpe̱e̱mey:

—"Dakhuea'da o̱gkika'." Oro'omeyen huama'buy noga̱ huaknopo̱e̱'eritaj o'batia'pakpo toto'a Diostaj o'bahuaa'ika'. Huame'noe kenpa'ti sikyo o'bahuaa'ika'. Kurudya̱' kentaj o'nendenok oy aya'ada huaknopo̱e̱'eriomey Diostaj on'nopo'yaredepo, oy Diosa teynanada o̱'e̱po ke'nen taka'tone'taj diga̱' o'magka'depo, oy Dios Huairiyo'da ke'nen Cristoere aya' hua̱e̱'eritaj o'mana'ika'apo. Kenpa'ti oro'omey huaknopo̱e̱'eri Diosensi'po o̱'e̱ne.

11 Huakka'ada Jesucristoen huaknopo̱e̱'eri e'bueyta' me'pukhue' o̱'nika'. Diosa e'paknayo bueydik o̱'e̱y, on'nopo̱e̱po kenpa'ti konige̱po Jesucristo Diosen Ovejasi'poa o'manigbuey'uyate, ke'nen mimi mo'nighua'uy, o'noknopo̱e̱'nok kenpa'ti "Jesucristoen huaknopo̱e̱'eri o̱'e̱y." On'batia'pakika'po nama'da huaa'eri toto'taj huayakhue' o̱gkika'.

12 Kurud kenpa'ti kuruderi kan'durugpakike'. Huadariyo kenpa'ti e̱'po̱gyo̱ hua̱e̱'eri ke'poda pai'da mo'nopo'eonhuahuika'aponok toto'a opudomeytaj diga̱da mogkadhuahua'apone. Opudomeytaj on'huahuarakdenok sue'da ijhue'mon magkadhua'dik i̱jje̱a̱poy o'nopo̱e̱po diga̱'nanada bo'huadiayapet. Kenda ijpe̱e̱mey.

13 "Kurudya̱' me'endene." Huamayu̱e̱keri bihuitone'a o'nopo̱e̱depo ettone'taj ya'tahua'apet. Ke'na ettone' o'si'popakuynigtaj ya'tahua'apet.

14 Bihuitone'taj bidteda okmondik ka̱e̱' konig aratbut bahue' e̱'i̱ka'yo ta'ba ehue' e̱'i̱ka'yo kabode'po konig hua'dik ka̱e̱'po ettone'taj si̱gtone' botta' okajpetone' ya'yokapet. Ke̱ya̱' aypo o'baudhuahua'apo. Bapa' huabayok e'tionpok aypo o'baudhuahua'apo.

15 Hue̱kurua ettone'taj kaoye'po kata'kotepo bihuitone'a konig hue̱kurutone' huakittaya' ya'hue̱o̱ro̱ka'apet.

16 Ettone'taj soroka o'tihuapokpo konig sorok okhuikepo ettone'taj ta'kotahue' ka̱e̱'po hue̱kurutone' sorokyo yakhue̱kudapet.

17-18 Konige̱po huamayu̱e̱keri bihuitone'a ettone'taj diga̱'da o'huadiaypo nog huasi'po ettone'en huayayotaj ya'bahuahua'apet. A'barakya'po ya'bahuahua'apet. Kenomey ettone'en huayayo Diosen hua'a on'nigpe̱i̱ka'po kenpa'ti Jesucristotaj o'noknopo̱e̱po, "Jesucristo Diosen Huasi'po o̱'e̱." On'batia'pakika'. Kenomeytaj toto'a a'barakya'po ya'bahuahua'apet.

13

Botta' monstruo huya̱e̱'eritone'taj ijtiahuaymey.

1 E̱'po̱g kuhuadte do Juan ijbopo huiyoknanada hua̱e̱'eritone' e̱'po̱gya̱' e'o̱ro̱kte ijtiahuaymey. Siete huaku kenpa'ti diez huakupi o̱'e̱po, aya' huakupi konig gobierno huairien huakuot o'otpo kenpa'ti huakute Diostaj ta̱hui̱ri̱gdika'da e'timadoya' o̱'e̱me'.

2 Ke'na huiyoknanada hua̱e̱'eritone' konig apetpettone'onig o̱'e̱po hua'i konig ahuadtone'ionig o̱'e̱po kenpa'ti huakitta' konig león teynanada o̱'e̱me'. Ijtiahuaymey. Huamayu̱e̱keri bihuitone' toto' o̱'e̱po ke'na huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj o'teypaka'po kentaj gobierno huairitone'onig ya̱'e̱a̱'apet. Kenpa'ti huiyokda huamana'eri ka̱i̱ke'po huamayu̱e̱keria bihuitone'a ya̱'e̱a̱'apet.

3 Huiyoknanada hua̱e̱'eritone' nogkutida e'kuhuek o̱'e̱me' e'bueyayada ya'yareapet. Huiyoknanada hua̱e̱'eritone' o'yarenok "kenpihuay" aya'ada nogbaya' nogbaya' hua̱e̱'eria yada'apet. Huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj yan'nigpe̱i̱ka'apet.

4 Huamayu̱e̱keri bihuitone'a huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj huairi ka̱e̱'po o'teypaka'nok huadariyo huabada aya'ada huamayu̱e̱keri bihuitone'taj ya̱'deretpakapet. Kenpa'ti huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj o'deretpakpo,

—In huiyoknanada huaẹ'eritone' bepi' konigti ehue'dik ọ'ẹpo teynanada ọ'ẹ. Kentaj be'api' huayakhue' ọgkahue'dik ọ'ne. —Kenda aya'ada ya'da'apet.

5 Huamayụẹkeri bihuitone'a o'paknok huiyoknanada huaẹ'eritone'a Diostaj dakhuea'da ya'huaa'apet. Huakhuairida ịjjẹy, Diosda ịjjẹy, o'mana'po Diostaj ya'tidi'keapet. Kenpa'ti huamayụẹkeri bihuitone'a o'paknok cuarenta y dos puugte aya'tada teyda mana'dik yạ'ịka'apet.

6 Kenda yaa'apet kenpa'ti yaka'apet. Diostaj dakhuea'da o'huaa'po Diosen huadiktaj o'tidi'kepo Diosenba kurudyọ ehue'da ọ'ẹ, kenpa'ti Diosere aratbuttaj dakhue'da ọ'ne, ya'bahuaa'apet.

7 Diosen aratbut huaknopọẹ'eritaj digạ' magka'dik yạ'ẹạpet. Huayakhue' yamagka'apet. Kenpa'ti aya'tada aratbuttaj aya'tada huadaribayo huaẹ'eritaj, aya'tada nogda nogda hua'a huaa'eritaj kenpa'ti aya'tada huadaribayo huairitaj teyda mana'dik yạ'ẹạpet.

8 A'nennada Dios ọ'ịka'uyate. Huadari kahued ẹẹ'te aya' Diostaj huaknopọẹ'eri Diosere on'noeonhuahuika'apo. Dios o'manopọẹdepo kenomeyendik Diosen huanoeonhuahuikaba'te o'manigmadoya'uyate. Kenomey huanoeonhuahuika'eria Jesucristotaj huaknopọẹ'eria huiyoknanada huaẹ'eritaj pakhue' ọ'nepo. Kentaj nigpẹẹhue' yạ'neapet. Nogomey, aya'ada nogyọ nogyọ huadariya' huiyoknanada huaẹ'eritaj huakka'da on'pakpo yan'nigpẹẹạpet.

9 Kenda opudomeytaj o'nona'apone, kenda daka' yan'pẹẹ'.

10 Be'api' a'bakudạya'po opudomeytaj e'batohua'nayo kenpa'ti nogok kentakon a'bakudạya'po on'batohua'apo. Nogok siroa opudomeytaj e'araknayo kenpa'ti nogok kentakon siroation on'barakika'apo. Konigẹpo opudomey Diostaj moknopọẹpo, Diosen mo'ẹpo, opudomeyen taka'taj Diosa castiga ya'magka'apet. Opudomeyanayo castiga magkahue'dik mo'ịka'ne. Diostaj daka' ẹkpọẹ' yan'nigunhuahuika' kenpa'ti daka' yanoknopounhuahuika'.

11 Nogok nog huiyoknanada huaẹ'eritone'taj ijtiahuaymey. Sorokyạ' yạ'ọrọkapet. Konig ovejasi'po botta' huakupi ọ'ịka'nig konig huamayụẹkeri bihuitone' huiyokada eapa'tion yaa'apet.

12 Huakkuruda huiyoknanada huaẹ'eritone' meyọhue'da ọ'ẹpo konig huakkuru huiyoknanada huaẹ'eritone' huiyokda mana'dik yạ'ịka'apet. Ke'na konigti kenpa'ti huiyokda manika'dik yạ'ẹạpet. O'mana'po, "Ken huakkuru huiyoknanada huaẹ'eritone' e'kuhuek ọ'ẹpo bueydik ẹ'ẹạda ya'noyhuadapet. Kentaj eretpakdik yạ'nepo yan'nigpẹịka'." Aya'tada huadari huaẹ'eritaj huiyokda ya'mana'apet.

13 Kenpa'ti kenda konig aratbuta kahue'dik ọ'nika'nig yaka'apet. Aratbut kentaj kanoknopọẹ'po konig 'urua'da konig tiahuayhued ọ'nika'uy ya'manigkika'apet. Aratbut en'tiahuayte huiyoknanada huaẹ'eritone'a kurudyạ' ta'ak e'bakpaktone' ya'manigkoteapet.

14 Huakkuru huiyoknanada huaẹ'eritone' e'tiahuayada kenda aratbuta kahue'dik ọ'nika'nig 'urunanada o'ka'po aratbuttaj engaña ya'magka'apet. Huakkuru huiyoknanada huaẹ'eritone'taj konigsọạ'tion dios yạgketka'. Ya'mana'apet. Kenda huakkuru huiyoknanada huaẹ'eritone'taj siro e'kuhuek ọ'ẹpo bueydik ẹ'ẹạda ya'noyhuadapet.

15 Huakkuru huiyoknanada huaẹ'eritone'a nog huiyoknanada huaẹ'eritone'taj yateypaka'apetnok e'ketka'taj ya'noea'apet. E'ketka'taj pakhue' huaẹ'eritaj ke'nada ya'barakapet.

16 Huaba' da'kobapen huanoytapi' aratbut aya'tada ontojyo' ẹẹ'pi' huaboro' ẹẹ'pi' huakka' huamatọẹ'eri ẹẹ'pi' pai'da huaẹ'eri ẹẹ'pi' huanaba' ẹẹ'pi' huanaba' ehue' ẹẹ'pi' aya'tada yabatidoyae'ti' ya'mana'apet.

17 Aya'ada huaba'tapi' huanoytapi' huiyoknanada huae'eritone'endik
en'tidoya'nayo katepi' bae'dik ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokdik ya'neapet.
Huiyoknanada huae'eritone'dik tidoyahue' ee'nayo katepi' baehue'dik
ya'neapet kenpa'ti katepi' bayokhue'dik ya'neapet.
18 Daka' yan'nopoe'. E'nopoenka'ta' e'paknayo huiyoknanada
huae'eritone'en numerodiktaj daka' yan'nopoepo. Huabokerekdikonig
o'e. Seiscientos sesenta y seis huadik o'ika'.

14

Ciento cuarenta y cuatro mil aratbuta yan'batadi'kea'apet.

1 Nogok onte'ti ijmabopo, ote' Siónte Diosen Ovejasi'po o'bopo kenere
ciento cuarenta y cuatro mil aratbut Cristoen huaknopoe'eri o'nepo aya'ada
huanoyte Ovejasi'poen huadik kenpa'ti Huaojendikere e'timadoya' kenda
ya'eapetnig ijtiahuaymey.
2 Kenoka' a'ti kurudya' konig ea' ijpeemey. Konig huakka' huahue huekuru
utta'da eapa', konig kurud 'utta'da eapa' kenpa'ti 'urua'da konig huakka'
arpas 'urua'da música egka' ijpeemey.
3 Dios eretnopote ee'te, cuatro huae'eri Dios e'ika' huanegte ene'te, vein-
ticuatro huairitone' e'nika' huaneg huakkurute o'nepo huakkurute ciento
cuarenta y cuatro mila aratbuta on'batadi'kea'po kenomeyayo'da kenda
e'batadi'kea' nopoe'dik ya'neapet. Huadarieri aratbut e'ne'tada kenomeytaj
Diosa dakhuea' e'ka' yamanopo'yarea'apet.
4 Inomey ciento cuarenta y cuatro mil Jesucristoen 'uruyo' huaknopoe'eri
o'nepo konig nogen huatoe'taj bakdejhue' huae'eri o'nepo konig
oknopoehue' huae'eri ogkika' konig kahue' o'nika'po huadaknanada
o'nika'po katepi' Diosen Ovejasi'po o'manika' kenda on'nigpeika'po.
Huakkuruda Diosa kenomeytaj o'baeapo, konig huakkurueri Diosen
o'tamaeapo kenpa'ti Ovejasi'poen o'tamaeapo. Dakhuea' huaka'eriomey
e'ne'tada o'manopo'yarea'uyate.
5 Da ahue' o'nika'uyate. Diostaj daka' on'nigpeika'po Diostaj 'uru'nopo'da
on'nigkika'uyate.

Diosen bapa' huata'monerien hua'a Juana o'mapee'uyate.

6 Kurudnopoyo nog Diosen huata'moneritaj okajte e'bodte ijtiahuaymey.
Huadari nogyo nogyo huae'eritaj kenpa'ti nogbayo nogbayo gobierno
huae'eritaj, nogda nogda aratbuttaj, nogda nogda hua'a huaa'pakeritaj,
nogda nogda huakka' jakyo huae'eritaj dakhuea' e'ka' a'manopo'yareaya'po
huadak hua'a a'manaya'po yabahuahua'apet.
7 —Diostaj yanokme'pukpo yan'nigpeika' "Hueretda Dios i'ene."
"Teynanada Huairi i'ene, Dios." Ya'nona'ika'. Konigepo oy Diosa
huadaka' huaka'eritaj o'baktie'ea'apo kenpa'ti castiga a'magkaya'po
dakhuea' huaka'eritaj huata' o'baktie'ea'apo. Diosa aya'tada o'ka'uyate.
Kurudtaj huadaritaj e'pogtakon o'ka'uyate. 'Urua'da hue'ey sipataj
sorokya' o'orokika'nig kenpa'ti 'uruda hue'ey o'ka'uyate. Kentaj Diostaj
yaderetpakika' kenpa'ti dakiti yan'tiona'pakika'. —Ke'na huakkuruda
Diosen huata'moneria 'utta'da ya'mana'apet.
8 Nog huata'moneria kente'ti o'tatiakpo,
—Babilonia huakka' jakmon o'epo huakka'nanada aratbut o'nepo
nog aratbut nogbayo nogbayo huabada aya'tada nama'da e'ka'
yan'manopoea'ika'apet. Huaso'ada e'eretpak kika'dik mo'ene. Nogtaj
nogtaj bakdeika'dik mo'ene. Nama'da kenda yan'manopoea'ika'apet.

Konigepo huaboro' Babilonia kenpa'da o'mahuigde Diosen castiga e'magka' o'mahuigde. —Ke'na Diosen huata'moneria yaa'apet.

9 Konogadakon Diosen huata'moneri kente'ti o'tatiakdepo,

—Huiyoknanada huae'eritone'taj be'api' en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj en'pakika'nayo huiyoknanada huae'eritone'dik huanoyte huaba'tepi' "be'tidoya'," ena'nayo

10 Diosen huata'moneri on'tiahuaypo kenpa'ti Diosen Ovejasi'po o'tiahuaypo Diosa huiyoknanada huae'eritone'en huaeretpakeritaj diga' o'bahuadiaypo diga'da castiga o'magkadhuahuika'apo konig ta'ak azufreere o'mabakpakadhuahuika'apo.

11 Nogok nogok batikhue'ada pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo. Sigpi' yareatuhue' o'neonhuahuika'apo, kenpa'da pai'nanada on'nopo'eonhuahuika'apo, huame'noe sikyoere pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenomey huiyoknanada huae'eritone'taj o'deretpakpo kenpa'ti huiyoknanada huae'eritone' e'ketka'taj o'deretpakpo kenpa'ti ke'nendik huanoyte huaba'tepi' e'tidoya'de' o'nepo pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.

12 Konigepo Diosen aratbut Diostaj on'nigpeika'po Jesústaj o'noknopoika'po daka' kan'nigunhuahuike'po. —Bapa'tea' Diosen huata'moneria 'utta'da yaa'apet.

13 Ken kurudya' do'taj ena'te ijpeemey.

—"Oy kenpa'ti nogok aya'ada Huairi Jesucristotaj o'noknopoepo on'bueydepo durugda ya'neapet." Yamadoya'. "Dapita' Diostaj huanigkadhuahuika'eriomey ya'nokmapiie'onhuahuika'apet. Kenda Diostaj on'nigkadhuahuika'nigtaj Diosa okkahuehue' o'maeapo." Diosen Nokireega ea'te ijpeemey.

Ta'baya' aypo e'taboyogte on'totiakika' konigti huadariya' Diosa ke'nen huabaktie'ea'eritaj o'baeapo. Kenpa'ti konig aratbut uvas e'boyogte sirosi'poa o'nogkupoktegika' kenpa'ti uva huada on'sapaika' konigti huadariyo Diosa aya' dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

14 Onte'ti ijtiahuaypo yereda e'sihuite ya'huadapetnig. Huabokerek konig Diosen Huasi'po ya'huadapet. Oro sirotaj e'ka' huairied huakuot e'kuotte kenpa'ti igku'etda siroenpi e'bapadte ijtiahuaymey.

15 Dios huana'pak jakya' nog Diosen huata'moneri o'orokdepo "Siroenpia ta'bayo aypotaj yagkupoktega'po yamagkupaya'. Huadariyo aypo konig o'boyogdenok." Ken huata'moneria 'utta'da yana'apet. Diosen Huasi'po e'sihuite e'huadte yana'apet.

16 Ken Diosen Huasi'po konig siroenpia aypotaj ogkupoktega'po o'baea'po huadariyo ke'nen huabaktie'ea'eri e'huae'taj ya'bae'apet.

17 Ken, nog Diosen huata'moneri Dios huana'pak jakya' o'orokonpo ke'nakon igku'etda siroenpi o'toepo.

18 Diostaj e'nigmahuig kutopaya' noga Diosen huata'moneri o'orokonpo. Ke'na huamamey ta'ak huairia ona'po,

—Uva e'boyog o'enok siroenpia uvas huadariyo yamagkupoktega'. —'Utta'da yana'apet. Nog Diosen huata'moneria siroenpi e'toetaj yana'apet.

19 In konig huadari huae'eri dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga o'magka'apo. Uvas konig dakhuea' huaka'eri o'ne. Diosa huadariyo aya'da uvas o'magkupoktega'apo. O'magkupoktega'depo huaboro'kogyo on'togpo kenta' o'batuga'apo. Konig aratbuta uva on'tuga'ika' konigti dakhuea' huaka'eritaj Diosa castiga ya'magka'apet.

20 Huakka' jak adpen ken konig ya'batugạ'apet. Castiga o'magka'apo. Huakka'nanada on'mabueypo huakka'nanada mimi yạ'ẹạpet, odnanada konig caballo eakittạẹ'te mimia odnanada yạ'ẹạpet. Kenpa'ti bidteda konig huạhuẹ mimi yạ'huẹhua'apet, konig trescientos kilómetros yạ'huẹhua'apet.

15

Siete Diosen huata'moneria sietea kene'huạyạ' ke'poda castiga yan'magka'apetnig Juana o'tiahuayme'.

1 Onte'ti kurudyọ 'uruda ọ'ẹnok ijtomepu'kepo ijtiahuaymey. Diosen huata'moneria kene'huạyạ' sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga e'magkapo'te ijtiahuaymey. Diosa digạ' o'bahuadiaypo castiga o'magka'depo aya'da ya'dakea'apet.

2 Nogdakon ijtiahuaymey. Konig 'urunanada ẹ'pọg irinada konig vidrionigere ta'akonigere ijtiahuaymey. Huiyoknanada huạẹ'eritone'taj kenpa'ti ke'nen e'ketka'taj huakka'ada, nigpẹẹhue' ọ'nika'po kenpa'ti ke'nendik timadoyahue' ọ'nepo irinada ẹ'pọg okta'bogpeirite on'mabopo arpas on'tọẹpo Diostaj yan'batadi'kea'apet. Diosen arpas Diosa e'bayok yan'tọẹạpet.

3 Diosen huanigpẹika'eri Moisésen e'batadi'kea' kenpa'ti Ovejasi'poen e'batadi'kea' on'batadi'kea'po:

Kenpihuay, 'urua'nanada i'ka'uyate, Dios. Konig huaboroa'da i'ka'uyate.
Aya'da i'ka'uyatenig 'urua'nanada ọ'ẹ, Dios Huairi. Dios Huairia aya'da ka'dik i'ẹpo teynanada i'ẹ. Ọ'nen hua'a buttida ọ'ika'. Ọ'nen hua'a butukda ọ'ika', Dios Huairi. Nogbayo nogbayo huạẹ'erien Huairi i'eonhuahuika'.

4 Dapita' aya'anada ontaj okme'pukdik mo'ẹne, Huairi. Dapi' Dios huadaknanada ọ'ẹ aya'ada ontaj tia'pakdik mo'ẹne, Huairi. Onyo'da huadaknada i'ika'ne. Onyo'da kenpa'da 'urunanada i'ika'ne. Konigẹpo nogba nogbayo huạẹ'eri yan'batiakapet. Diostaj huikudate on'tibahuadpo o'deretpakpo 'uruda Dios i'unhuahuika', yạ'nona'apet. Huakka'ada ẹ'pọg oktabogpete on'mabopo yan'batadi'kea'apetnig ijtiahuaymey.

5 Nogdakon ijtiahuaypo kurudyọ Dios kente ẹ'ika' konig Diosen jakyo adkorepen Moisésen huidpẹgta' diez hua'a e'mana' ọ'ika' konig ekhuike'te jakyoda ijtiahuaymey.

6 Kẹyạ' jakya' siete Diosen huata'moneri sietea' nogpa' nogpa' ke'poda castiga yan'magka'deapet. 'Uru yudtaj on'otpo yereda kenpa'ti senogda yudtaj on'otpo kenpa'ti orobijsọ'daktone'tada e'ka' huakạgkate ẹ'tịẹ' on'otpo.

7 Botta' botta' huanoe'eri Diosere onteteyo' ọ'nika'po nogtiada ya'bayokeapet. Siete Diosen huata'moneritaj copa orotada e'ka' ya'bayoke'apet. Siete copa orotada e'ka' ya'bayokeapet. Siete copa dakhuapa dakhuea' ọgka'deika'nigtaj Dios huanoeonhuahuika'eria digạ'da o'bahuadiaypo castiga digạ'da ya'magka'apet.

8 Dios eynanada ọ'ẹpo senognanada ọ'ẹpo teynanada ọ'ẹpo Diosen jak kurudyọ Dios ọ'ika'nok konig huakka' ẹ'sịhuị' ọ'ẹnok aratbutpi' be'api' kudhue'dik yạ'neapet. Diosen sietea huata'moneri nogpa' nogpa' ke'poda castiga dakhuapa magkahued ẹ'ne'ted Diosen jakyo be'api' kudhue'dik yạ'neapet.

16

Siete copa orotada e'ka' dakhuapa dakhuea' ọgka'deika'nigtaj Diosa digạ'da o'bahuadiaynok sietea Diosen huata'moneria dakhuea' huaka'eritaj castiga ya'magka'apet.

1 Diosen jakya' 'utta'da ea' ijpe̱e̱mey. Diosen siete huata'moneritaj
o'mana'po,
—Konig huadariyo siete copa dakhuapa castiga e'magka' yanoypo do'hued
hua'ate castiga yan'magka'. —Diosa ya'mana'apetnig ijpe̱e̱mey.
2 Diosen huata'moneri huakkuruda o'hua'po huadariyo copate
yadoyapet. Huadariyo Diosen hua'ate castiga ya'magka'apet. Aratbut
huiyoknanada hua̱e̱'eritone'dik e'tidoya'de' kenpa'ti huiyoknanada
hua̱e̱'eritone' e'ketka'taj o'deretpakika'nok huasi'dak diga̱'da on'setpo,
dignada yan'batiriapet kenpa'ti pa̱gda ya̱'neapet.
3 Diosen huata'moneria kenta' noga̱kon e̱'po̱gyo̱ copate o̱doypo, e̱'po̱gyo̱
konig Diosen hua'ate castiga o'magka'po, e̱'po̱g hue̱'e̱y e'bueyen mimida
yan'maeanapet. Aya'da e̱'po̱gyo̱ hua̱hue̱yo̱ huanoe'eri yan'mabueyapet.
4 Diosen huata'moneri noga̱kon bapaa' hua̱hue̱yo̱ kenpa'ti kente hue̱'e̱y
sorokya̱' enhuipoika'yo copate o̱doypo hua̱hue̱ kenpa'ti hue̱'e̱y mimida
yan'maeanapet.
5 Kenokati nog Diosen huata'moneritaj ijpe̱e̱po, ke'na hua̱hue̱ huam-
ato̱e̱'eri o̱'i̱ka'uyate.
—Castiga i'magka'po kenda castiga magka'dik i̱'i̱ka'po, huadakda i'ka'ne,
Huairi. Dios Huairi i̱'e̱po, kenpa'da huadaknanada i̱'e̱po, oy i̱'i̱ka'po, kenpa'ti
a'nennada i̱'i̱ka'uyate.
6 O̱'nen huanigpe̱i̱ka'eritaj on'barakuyatenok kenpa'ti o̱'nen buttida
hua'a huamanbatia'pakeritaj on'barakuyatenok kenomeytaj siroa
yan'baarakapet. Dakhuea'da on'magka'nok mimi huakka' on'o̱ro̱kpo
yan'mabueyapet. —Diosen huata'moneria kenda yaa'apetnig ijpe̱e̱mey.
7 Diostaj huanigmahui̱g kutopaya' ea'te ijpe̱e̱mey:
—Teynanada Dios i̱'e̱ne. Aya'da ka'dik i̱'e̱ne, Dios Huairi. Buttida
i'mana'ika'po, butuknanada i'kika'po castiga i'magka'dene. Kenda Diosen
huanigmahui̱g kutopaya' ea' ijpe̱e̱mey.
8 Diosen huata'moneri noga̱kon botta' botta'a niokpote castiga
copate o̱doypo niokpotaj Diosa ukda ya'eanapetnok aratbuttaj diga̱'da
kabatita'te'po mameydik ka̱je̱po
9 aya'tada o'batita'tepo hua̱so̱' e'mameytada nopo'koreahue' o̱'nepo,
"'Uruda i̱'e̱ne." Diostaj onahue' ya̱'neapet. Diostaj yan'tidike'apet. Ken Diosa
sietea'a' ke'poda castiga magka'dik ya̱'e̱a̱pet.
10 Diosen huata'moneri noga̱dakon huabaniga̱'a' huiyoknanada
hua̱e̱'eritone'yo copate yan'doyapet. Dios Huairia ka'poda castiga
o'magka'po, huiyoknanada hua̱e̱'eritone'en huanigpe̱i̱ka'eriomey
sikki̱re̱gyo̱ o̱'nepo pai'nanada on'nopo'e̱po huakka'nanada diga̱'da e'tiriada
11 nopo'koreahue' o̱'nepo huadig dakhuea'da ya̱g'kika'apet.
Diga̱'da on'tiripo kenpa'ti huasi'dak on'basetpo Diostaj on'huadiaypo
yan'tidike'apet.
12 Nog Diosen huata'moneriakon seisa Eufrates huaboro' hua̱hue̱yo̱ copate
yandoyapet. Niokpo e'o̱ro̱kyen gobierno huairi yan'batiakapet. Sorotataere
yan'batiakapet. Huaboro' hua̱hue̱ kanoktege'po ya'manigai̱tapet. Konig dag
e̱e̱'te oktegdik ya̱'neapet.
13 Ken, huamayu̱e̱keri bihuitone' huakittaya' dakhue' noki̱re̱gda
ya̱'o̱ro̱kapet. Huiyoknanada hua̱e̱'eritone' huakittaya' nog dakhue'
noki̱re̱gda ya̱'o̱ro̱kapet. Nama'da huamanbatia'pakerien huakittaya'
dakhue' noki̱re̱gda ya̱'o̱ro̱kapet. Bapa' dakhue' noki̱re̱g konig hua̱hua̱nig
o'noro̱kpo ke'na engañ̃a huamagka' yan'huapet. Kenda ijtiahuaymey.

14 Dakhue' nokīrēg konig toto' nokīrēyā engaña a'magkaya'po
'urua' yāg'kika'apet yan'bayarea'apet. Nogyon nogyon on'bahua'po
kan'batiarake'po gobierno huairi sorotataere yan'bakupopaka'apet.
Diosnayo teynanada ō'ēpo aya'da ka'dik ō'īka'. Kenme'noe Diosenme'noete
aya'nada yan'batiaraka'apet.
15 "Yan'pēē'. Ēkpōē' nigēhue' ēē'te huabereeri a'bereya'po on'tiakika'.
Konigti aratbuta ēkpōē' nigēhue' ēē'te ijtiakapoy. Ke'na ēkpōē' on'nigīka' du-
rugnada yā'neapet. Kenpa'ti konig yudtaj daka'da mo'tōika'nig konigti do'taj
moknopōēpo mo'nigpēika'po okbatikhue'da moknopōēpo do'a e'huatiakte
durugda mo'ēāpet. Do e'tiakde'te yudtaj othue' ē'ēonig mo'ēpo ehue'
ō'neapone. Kenpa'ti okbirahue'dik ō'neapone." Jesucristoa o'uyate.
16 Ken Armagedónyo gobierno huairitaj yan'bakupopaka'apet.
Kan'batiarake'po dakhue' nokīrēgā yan'bakupopaka'apet. Armagedón
hebreoen hua'adik ō'ē.
17 Kene'huāyā' Diosen huata'moneri sietea' copate kurudyā' yadoyapet.
—Aya'da kenda o'dakea'de. —Huā'enbaya'da Diosa 'utta'da yaa'apet.
18 Ken huakka' ōjbed ō'ēpo, 'utta'da o'adpo, kenpa'ti kurudakon yaa'apet.
Menoka' huāēhuepa' huadari digā'da ō'īyēgpo, 'utta'da yā'īyēgapet.
19 Huakka' jak huaboro'nanada ēē'tada bapata' ya'posaka'apet. No-
gyō nogyō nog huadaribayo nog huadaribayo huakka' jak o'mahuēkpo
ya'basakapet. Kenpa'ti huakka' jak Babilonia, huaboro'nanada Babilo-
nia, huakka'da dakhuea' huaka'eri on'maetaj Diosa o'noponpo digā'da
o'bahuadiaypo digā'da castiga ya'magka'apet.
20 Kenpa'ti digā' castiga o'magka'po ē'pōgte huāgkuta'mej ē'īkada
ya'titikonapet. Kenpa'ti castiga ēgkade'te huakupa ē'īkada yatitikonapet.
21 Kurudyā' huaboro'da ōrē' ya'bakahua'apet. Orognanada ō'ēpo nogtida
cuarenta kilos yā'ēāpet. Aratbut ēē'yō o'batikotnok aratbuta Diostaj
yan'tidike'apet. Ke'ponadakon Diosa castiga ya'magka'apetnig kenda ijti-
ahuaymey.

17

Ettone' huabakdejeri huairi ēē'tada kentaj castiga ya'magka'apet.

1 Diosen huata'moneri siete ō'nepo, siete copa on'tōēpo, do'taj nogtiada
behuatiakpo,
—Yatiak. Diosa ettone' huabakdejeri huairitaj castiga e'magka'
o'tiahuayay'. Ettone' huabakdejeri huairi Babilonia huakka' jak konig
ē'pōgte e'huadōnig konig huairitone' ō'nika'.
2 Ken ettone' huabakdejeri huairi huakka' huadaribayo gobierno
huairiere konig on'bakdejika'nig dakhuea' ōgkika'po, konigti aya'ada
huadaribayo huāē'eria digā'da on'bakdejika'nig e'anig dakhuea'da ōgkika'.
—Diosen huata'moneria mename'ne.
3 Ken Diosen Nokīrēgā me'nopo'tōēpo Diosen huata'moneria
be'tohuame'ne. Aratbut bahue' ē'īka'yo be'tohuame'ne. Diosen Nokīrēgā
ettone'taj be'tiahuayame'ne. Huiyoknanada huāē'eritone' huabedte
e'huadte ijtiahuaymey. Huabed huiyoknanada huāē'eritone' sieteku ō'ēpo
diez huakupi ō'ēpo Diostaj tāhuīrīgdikyo' o'huaa'ika'.
4 Ayagda yudtaj kenpa'ti bedda yudtaj ettone'ā o'otpo oro 'uru huidsi'po
kenpa'ti 'uru perlas sakbij yudtate o'mabetika'. Copa orotada e'ka'
o'bapadpo, kenda dakhuea'da o'kika' eapa' Diostaj pāgda ō'nigēpo konig
copayo e'kika' huedā'da ō'ēpo ke'na aya'tada digā'da dakhuea' o'kika'.

5 Ettone'noyta' huadik e'timadoya' ęę'te kendik aya'ada nopǫęhue'da ǫ'nika'. Ken huadik: "Babilonia huakka' jak huairi ịjjęy. Ettone' huabakdejeri nagonig ịjjępo aya' huadariyo aratbuttaj dakhuea' huaka'eri ịjjęy." Kenda ijtiahuaydepo ijnopounmey.

6 Diostaj huaknopǫę'eritaj ettone'ą ǫ'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po kenpa'ti Jesústaj huamanbatia'pakeritaj o'barakpo kenomeyen mimi huakka' on'mimihua'po digą' o'pakpo o'magkika'. Kenda ijtiahuaydepo digą'da ijmepu'kemey.

7 —Me'pukhue' yąę'. Ken huabed huiyoknanada huąę'eritone' ke'na ettone'taj o'tohua'ika'. Sieteku kenpa'ti diez huakupi ǫ'ịka'. Ken be'a yą'ę. E'tiokhue ę'ịka'tada ontaj o'nopǫęą'apone.

8 Ke'na huiyoknanada huąę'eritone' i'tiahuaydenig o'noika'uy oynayo e'bueyonigti ǫ'ęde. Nogok soroktoya' dakhuea' huaka'erikudak nokịręgbaya' ǫ'ǫrǫkpo kente pai'da o'nopo'unhuahuika'apopo o'bueyapo. Aratbut huadariyo huąę'eri Diosen huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' ǫ'nepo Jesúsen huaknopǫę'eri ehue' ǫ'nepo a'nennada Dios huadari e'ka'te huanoeonhuahuika'ba'te ke'nendik timadoyahue' ǫ'nuyate kenomey huiyoknanada huąę'eritone'taj on'tiahuaydepo on'mame'pu'kepo on'nigpęịka'apo konigępo ke'na a'nennada o'noe'uyate, oynayo e'bueyonigti ǫ'ę, onte'ti a'ti ǫ'ǫrǫkapo.

9 In kenda e'nopǫęą'ta' ijpaki. Be'api' pęę'dik ęę'nayo men'pęę': Huiyoknanada huąę'eritone'en siete huaku ǫ'ęnig siete huakupa ǫ'ę. Kente siete huakupate huakka' jak Babilonia ǫ'ịka'.

10 Siete huaku ǫ'ęnig siete gobierno huairi ǫ'ne. Huabanigą' huairi a'nenda nogok nogok huairi ǫ'nikame'te aratbuta on'nigpęịkame'te. Kenomey on'bueyde'uyate. Nogtida oyedda gobierno huairi ǫ'ędenok aratbuta on'nigpęịka'. Nogąkon gobierno huairi ehued ǫ'ę. A'timon ǫ'ęąpo aratbuta on'nigpęịka'apet. Ke'na ijhuiti huairi ịkahue' yą'ęąpet.

11 Ke'na huabed huiyoknanada huąę'eritone' o'noika'uyate. Oynayo e'bueyonig ǫ'ę. Siete gobierno huairi ę'ęąda ke'na ocho gobierno huairi ęę'pi' ke'na huiyoknanada huąę'eritone' kenpa'da ya'bueyapet.

12 Kenpa'ti diez huakupi i'tiahuaynig diez gobierno huairi yą'neapet. Konig gobierno huairi teyda manahued ǫ'ne. Sue'da puug teyda mana'dik ǫ'nedepo. Huiyoknanada huąę'eritone'ere sue'da puug teyda mana'dik ǫ'nedepo.

13 Inomey diez gobierno huairi konigti on'pakpo huiyoknanada huąę'eritone'taj huiyoka'da kamane'po on'teypaka'apo.

14 Diosen Ovejasi'potaj dakhuea' o'nogka'aponig'a Ovejasi'ponayo huayakhue' ya'magka'apetnok Diosen Ovejasi'po aratbut huairien Huairi ǫ'ę kenpa'ti gobierno huairien gobierno Huairi ǫ'ę. Kenere Diosen e'baktie'ea' huąę'eri ǫ'nepo okbatikhue' o'noknopoeonhuahuika'apo. —Kenda Diosen huata'moneria mename'ne.

15 —Ken huaboro' ę'pǫgyǫnig ettone' huabakdejeri huairi o'huadika'nig. Kenda i'tiahueydenig o'nopǫęą'ne. Huaboro' ę'pǫg konig huakka' jak ǫ'ne, nogda nogda huadaribayo huąę'eri, kenpa'ti nog hua'a nog hua'a huaa'pakeri konig ę'pǫg ǫ'ne.

16 Diez huakupi i'tiahuaydenig o'nopǫęąpone. Diez gobierno huairi ǫ'nepo ettone' huabakdejeri huairitaj digą'da on'huadiaypo, ettone' huabakdejeri huairitaj digą'da castiga yą'nogka'po yan'biradapet. Ta'akyo yan'huịgąpet.

17 Diosa o'paknok diez gobierno huairia huiyoknanada huąę'eritone'taj yan'nigpęęąpet. Huiyoknanada huąę'eritone'a ettone'taj castiga yągka'apet.

18 Kentaj ettone' huabakdejeri huairitaj i'tiahuaydenig ke'na huakka' jakda
o̱'e̱. Ken jaktaj aya'ada gobierno huairi nogbaya' nogbaya' on'nigpe̱ika'po. —
Diosen huata'moneria kendakon mename'ne.

18

Huakka' jak Babiloniataj castiga Diosa o'magka'po o'mahui̱gapo.

1 Kenta' a'timon nog Diosen huata'moneri kurudya̱' o'huarakpo tey-
nanada i̱ghua'nanada mana'dik o̱'e̱po aya'tata mana'dik o̱'e̱po eynanada
o̱'e̱po kenpa'ti senognanada o̱'e̱po huadariyo nogbaya' nogbaya' huabada
eynanada e̱e̱'te ijtiahuaymey.

2 'Utta'nanada o'okoypo,

—Huakka'nanada jak Babilonia ehue' o̱'e̱de oynayo toto'enbayo o̱'i̱ka'po,
ke̱yo̱da aya' dakhue' noki̱re̱g o̱'nika'apo kenpa'ti aya' dakhue' bakoy huay-
orere'eripi' konig matuk pa̱ga'da e̱'hui̱e̱' ke̱yo̱ti o̱'i̱ka'apo.

3 Babilonia hua̱e̱'eria huakka'nanada on'tamaika'nok aya'ada
nogbayo nogbayo aratbuttaj huakka' katetapi' on'baeretpaka'uynok
nogbaya' nogbaya' hua̱e̱'eri huakka'tada on'baeretpakika'. Kenpa'ti
aya' huadaribayo huairi Diostaj o'nokkahuepo Babiloniaen en'tamae
diga̱'nanada o'deretpakika'po on'bae'ika'. Konig e'bakde'ikanig
kenpa'da katetapi' o'deretpakika'. Kenpa'ti huadaribayo noga̱ noga̱
huabahuaya'eriomey Babilonia hua̱e̱'erien huakka'da on'bae'ika'po
huakka'nanada on'tamaika'nok. Kenda Diosen huata'moneria 'utta'da
oa'uy. Kenda ijpe̱e̱mey.

4 Ken kurudya̱' noga̱ ea' ijpe̱e̱depo,

—Ken Babilonia huakka' jakyo hua̱e̱'eritaj yan'bakhua', do'hued aratbut.
Kenomeyere konigti dakhuea' kahue' a̱'e̱ya̱'po kenomeytaj yan'bakhua'.
Kenpa'ti castiga kenomeytaj Diosa o'magka'apo opudomeytaj castiga
o̱gkahue' me'e̱'po yan'bakhua'.

5 Kenomeya̱ dakhuea'da o̱gkika'uy. Huakka'nanada dakhuea' e'ka'
o'tihueddenok konig huakupanig kurudnejneja' o̱'e̱denok kenda dakhuea'
o̱gkika'nok Diosa okkahuehue' o̱'e̱po castiga o'magka'apo.

6 Kenomey huakka' jak hua̱e̱'eria nogomeytaj dakhuea'da
on'bakika'uyatenok kenomeytaj castiga diga̱'da kamagke'. Botaa' castiga
e'magkapa' kamagke'. Nogomeytaj huakka' pai'da on'manopo'e̱a̱'uyate.
Nogomeytakon huakka'tada dakhuea'da on'batokika'uyatenok huakka'
castiga konig botaa' e̱e̱'pa' pai'da kan'manopo'e̱'.

7 'Urua'da i̱jje̱po ijkikay nama'da on'nopo̱ika'po kenpa'ti konig kenomeya̱
huakka'nanada on'eretpakpo on'tamaika'nok kenomeya̱kon pai'nanada
kan'manopo'i̱ke'. "I̱yo̱ konig ettone' gobierno huairi i̱jje̱y. Ayhua ehue' i̱jje̱y.
Pai'da ehue' i̱jje̱a̱poy. Pai'da nopo'e̱hue' i̱jje̱a̱poy," huanopoya'da nama'da
on'nopo̱ika'.

8 Konige̱po nogme'noetida Diosa castiga kenomeytaj ya'magka'apet.
Huakka'nanada yan'mabueyapet. Huakka'nanada pai'nanada
yan'nopo'e̱a̱pet. Huakka'nada yan'bakusitokapet. Kenda Babilonia huakka'
jaktaj ta'aka ya'mameyapet. Dios Huairi teynanada o̱'e̱po kenomeya̱
dakhuea' o̱gkika'uynok pai'da nopo'e̱dik o̱'neapo. Diosa castiga magka'dik
o'maeapo. Kenda kurudya̱' ena'te ijpe̱e̱mey.

9 Nog huadariyo nog huadariyo gobierno huairi nogyo̱ nogyo̱
hua̱e̱'eri ken huakka' jak Babilonia hua̱e̱'eriere katetapi' huakka'tada
o'deretpakika'uyate. Huakka'nanada on'tamae'i̱ka'uyate. Diosa
Babiloniataj castiga o'magka'depo o'mahui̱gpo. Gobierno huairia

e'mahuīgte on'tiahuaydepo yan'bahuikapet. Suhue'nada ō'nepo yan'bahuikapet.

10 Digā'da on'mame'pukpo castiga e'magkade'te huakka' jak e'meyte adteda on'mabopo,

—Aaj, kenpihuay, pai'nanada mo'nopo'ē, Babilonia huāē'eri. Hueretnada huairi ī'īka'nig'a teynanada ī'īka'nig'a noghoratida ontaj Diosa castiga mogka'denok ehue'da mo'ēne. —Huakka' gobierno huairia Babiloniataj ya'da'apet.

11 Kenpa'ti huadarieri nogbaya' nogbaya' huabahuaya'eriomey on'bahuikonhuahua'po kenomeyen huabahuaya' e'tamaika' ken be'taj bahuayahue'dik ō'nepo.

12 Kenomeyen oro, kenomeyen 'uru siro plata, kenomeyen 'urunanada huidsi'po huakka'teda kenomeyen perlas sakbij huaka', 'uru tela lino e'ka', 'uru tela seda e'ka', tela ayagda, tela bedda, kenomeyen 'uru'huīēda ōhuēyen, katepi' elefanteidtaj e'ka', nog 'uruda ōhuēyen huakka'teda, bronce siro, hierro siro, 'uru mármol huid, kenomey e'bahuaya'ta' en'paktada

13 kenpa'ti canela, huasihuaj 'uru'huīēda, 'uru'huīēda huabakpaka', kenpa'ti 'uru'huīēda mirra, 'uru'huīēda perfume, vino, huasihuaj aypo huamayāka', harina 'uruda, trigo, huabatohua'eri konig mula, oveja, caballo, konig carro caballo huatotok, aratbut huanaba'pi' e'bahuaya'ta' on'pakika'nig'a Babilonia huairi ehue'da ō'nenok meyō bahuayahue'dikda ō'ne.

14 Ken huakka' jak Babilonia huāē'eritaj:

—Nogda nogda 'uruda ē'huāē' huada bo'eretpakika'nig oynayo ehue'nanada mo'tāēne. Onte'ti baehue'dikda mo'ēne. Kenpa'ti katepi' 'uruda mo'tamae'ika'uyne. Katepi' huadaknanada mo'tamaika'uynig kenpa'da oynayo matōēhue'da mo'ēāpone. Onte'ti maehue'da mo'tāēāpone. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

15 Nogyā' nogyā' huabahuaya'eria Babilonia huakka' jakya' huakka'nanada gana ōgkika'uyate. Babiloniataj castiga e'magka'te on'tiahuaydepo on'me'pukpo adta'da on'tiahuaypo, suhue'da ō'nepo yan'bahuikapet.

16 —Aaj, kenpihuay, huakka' jak Babilonia huāē'eria pai'nanada ō'ne. Babilonia huakka' jak konig ettone' 'urua'da o'otika', 'uru lino tela yudtaj, 'uru ayagda yudtaj, 'uru huabed yudtaj, yudtaj oro sakbij o'betika', 'uru huidsi'po o'betika', perla sakbijkon o'mabetika'. Ken konig Babilonia 'urunanada ō'īka'uyate.

17 Īda konig nogminutotida aya'da ehue'nada on'tāē'uy. —Huabahuaya'eria yan'mana'apet.

Barco capitán, huabatohua'eriere marineroere ē'pōgyā' huakjene'eriomeyere huakka' jak Babilonia bidteda yā'neapet.

18 Huakka' jak e'bakpakte on'tiahuaydepo,

—Ken jak huaboro' ō'ēpo huakka'nanada on'matōika'po nog konigti huakka' jak ehue'da ō'ē. —'Utta'nanada yada'apet.

19 Suhue'nada ō'nepo soroka huata' ōgkusorokka'po on'bahuikpo:

—Aaj, menpa' ken huaboro' huakka' jak pai'nanada ō'nede. Ken huakka' jakya' huakka'da o'matōika'nok kusi'pe barco huātāē'erition gana ōgkika'po ke'na huairionigtion ō'nika'po. Ijhuiti ehue' konig nogminutotida o'bakmamey'denok huakka' jak ehue'da ō'ēde. —'Utta'da ya'da'apet.

20 Kurudyō huāē'eritaj, huaknopōē'eritaj, Cristoen huata'mona'eritaj kenpa'ti Diosen huamanbatia'pakeritaj ken huaboro' jak huāē'eriomeyā

dakhuea'da on'magkika'uynok Diosa castiga o'magka'denok yan'durugpakti'.

21 Kenoka' Diosen huata'moneri nogtida o̱'e̱po teyda o̱'e̱po kate'kidpi' huatarua' huidtone'taj o'to̱e̱po e̱'po̱gtone'yo̱ o'huidenpo, o'okoypo,

—Ken konig huaboro' huakka' jak Babiloniataj ke'poda ya'magka'apet. Ehue'da ya̱'e̱a̱pet. Onte'ti tiahuayhue'dikda ya̱'neapet.

22 Babilonia jak kurute dagta' arpa música, flauta música, trompeta músicakon onte'ti pe̱e̱hue'da ya̱'neapet. Onte'ti Babiloniayo katepi' baahue' ya̱'nika'apet. Katekidpi' huatarua' huidtone'ya̱' e'tarua' onte'ti pe̱e̱hue' ya̱'nika'apet.

23 Huakjeypi' onte'ti ey i̱kahue'dik ya̱'i̱ka'apet. E'to̱e̱pak fiestapi' onte'ti música pe̱e̱hue' ya̱'nika'apet. Babilonia huabahuaya'eriomey konig huabada huadaribayo adteda konig huairitone' o̱'nuynig'a. Nama'da tidig e'magkapa' engaña on'magkika'uyate. Diosen huata'moneria kenpa' ea'te ijpe̱e̱mey.

24 Ken, Diosen huamanbatia'pakeritaj on'barakika'uyate. Diostaj huaknopo̱e̱'eritaj on'barakika'uyate. Nogbayo nogbayo on'barakika'uyate. Babilonia hua̱e̱'eriomeya̱ on'magka'uyatenok Dios Huairia castiga o'magka'apo. Kenda Diosen huata'moneria e'okoyte ijpe̱e̱mey.

19

1 Onte'ti kurudya̱' huakka'nanada 'utta'nanada ea'te ijpe̱e̱mey:

'Urunanada i̱'e̱ne, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada mo'ta̱i̱ka'ne. Dios Huairiayo'da dakhuea' e'ka' o'manopo'yarea'ika'. Huabatioka'eri mo'ta̱i̱ka'ne. Dios Huairiyo'da 'urua'nanada i̱'i̱ka'. Eynanada i̱'i̱ka'. Teynanada i̱'i̱ka'ne.

2 Diosayo'da buttida o'maknokotpo castiga magka'dik ya̱'i̱ka'apet. Ettone' huabakdejeria nogda nogda huadariyo aratbuttaj dakhuea' e'kika' o'manopo̱e̱a̱'ika'uyate. Kenpa'ti huakka'tada e'eretpakika' o'manopo̱e̱a̱'ika'uyate. Ke'nakon Diosen huanigpe̱i̱ka'eritaj o'barakika'uyate. Konige̱po ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga ya'magka'apet. Kurudya̱' 'utta'nanada ea'te ijpe̱e̱'mey.

3 Onte'ti ea'te ijpe̱e̱po,

—'Urunanada i̱'e̱ne, Dios Huairi. Dios Huairi oro'en Dios huadaknanada o̱'i̱ka'. Ettone' huabakdejeritaj Diosa castiga o'magka'po o'mahui̱gika'. E̱si̱hui̱'kon kurudyo̱ ya'behuikonhuahuika'apet. Batikhue' ya'eonhuahuika'apet. Kenpa' kurudya̱' ijpe̱e̱mey.

4 Ken Diosyo veinticuatro huairitone' cuatro huanoeonhuahuika'eriere Dios e'huahuadte on'eretpakpo okkubuka' on'tibahuedpo,

—Amén. 'Urunanada i̱'e̱ne, Dios Huairi. —Diostaj ya̱'nona'apet.

5 Dios e'huahuadya̱' onte'ti ijpe̱e̱mey:

Oro'en Apag Dios huaboro'da i̱'e̱ne. Huadaknanada i̱'e̱ne. Teynanada i̱'e̱ne mo'nona'ika'. Diostaj huanigpe̱i̱ka'eri kenpa'ti Diostaj huakme'pukeriapi' huairiapi', huanaba'api' mo'nona'ika'.

Kenda Dios e'huahuadya̱' ea'te ijpe̱e̱mey.

Diosen Ovejasi'poen e'to̱e̱pak fiesta ya̱'e̱a̱pet.

6 Konig huakka'nanada aratbuta en'batia'pakte, konig huakka'nada hue̱kuru eapa' 'utta'da ea', konig kurud 'utta'nanada eapa' ea'te ijpe̱e̱mey:

'Urunanada i̱'e̱ne, Dios Huairi. Oro'en Dios Huairi teynanada o̱'e̱po o'mana'ika'de. Aya' huadarieria huairiapi' kentaj pe̱i̱ka'dik o̱'nede.

7 Mon'madurugpak. Kentaj dakiti mo'nona'ika'. Huadaknanada i̱'e̱ne, mo'nonika'. Jesúsa aya' huaknopo̱e̱'eritaj Diosen huabo jakyo

o'matohua'depo Diosere Jesucristoere 'urua'nanada o̱'neonhuahuika'apo. Ken konig Diosen Ovejasi'po o'to̱e̱pakdepo, oro' ke'nen hua̱to̱e̱o̱nig 'urunopo'nanada o̱'te̱depo 'urunanada o'baotdene.
8 Yudtaj 'uru lino tela otdik o̱'i̱ka'ne. Keregnanada senogda otdik o̱'i̱ka'ne.
Oro'omey Diosen huaknopo̱e̱'eri hua̱to̱e̱o̱nig o̱'ta̱e̱po o'nigpe̱i̱ka'po huadakda o'kika'po ken konig 'uru lino yudtaj o'otika'ne. Kenda kurudya̱' eda'te ijpe̱e̱mey.
9 Kenda inpa' Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:
—Do'hued jakyo yan'tiakpo yan'kudti'. Do'huedsi'poed e'to̱e̱pak fiestate yan'tiakti'. Kenda yan'pe̱e̱po durugа̱da ya̱'neapet. Kenda yamadoya'. Kenda Diosa buttida mena'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.
10 Kenta' Diosen huata'moneritaj a'eretpakya'po huikudate ijtihuadme'nig'a,
—Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. Onere Diosen huanigpe̱i̱ka'erition i̱jje̱y. Kenpa'ti o̱'nen huaknopo̱e̱'eri huama'buyere Diosen huanigpe̱i̱ka'erition i̱jje̱y. Kenomey Jesústaj daka' o'noknopo̱i̱ka'po Jesúsen hua'ataj daka' o'noknopo̱i̱ka'. Kenomeyere huanigpe̱i̱ka'erition i̱jje̱y. Diostayo'da huikudate yatihuadpo Diostaj yaeretpakikati'. —Diosen huata'moneria mename'ne.
Kenda Jesúsa buttida o'manmadika'onhuahua'uynig Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopo̱e̱a̱'ika'.

Yereda caballota'pite Cristo e'huadte Juana o'tiahuayme'te.

11 Kenoka' kurud ekhuike'te yereda caballotaj ijtiahuaymey. Caballota'pite Cristo o'huadpo Diostaj okbatikhue'da daka' o'nigpe̱i̱ka'. Buttida huaa'ika'eri o̱'e̱. Ke'na huadakda o'ka'po, castiga o'magka'po konig Diosen taka'taj o'barakika'po huadakda o'kika'.
12 Ke'nen huakpo konig ta'ak e'bakpakonig o̱'e̱po ken huakpoa aya'da tiahuaydik o̱'e̱. Huakute gobierno huairien huakka' 'uru huakuot o'ku'otpo aya' huadarien huairien huairi o̱'e̱nok aya'ada kentaj nigpe̱i̱ka'dik o̱'ne. Ke'nen huadik e'timadoya'de' e̱e̱' ke'nayo'da o'nopo̱e̱.
13 Ke'nen yudtaj huaok o'otpo mimia e'tibahuidbahuid o̱'e̱me'. Jesúsen huadik "Diosen Hua'a" o̱'e̱.
14 Huakka'nanada kurudyo̱ hua̱e̱'eria Diosen sorotataa on'ta'hua'po 'uruda lino yudtaj yereda on'baotpo yere caballota'pite on'bahuadpo on'ta'huame'.
15 Ke'nen i̱ghua'da hua'a huakittaya' konig siroenpi igku'etda o̱'o̱ro̱kpo nogbayo nogbayo huakka' oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj e'batituktukapa' ke'nen taka'taj e'batituktukapa' huiyokda ya'manika'apet. Konig vino huaka'eria uvadataj e'basapaa'pa' Diosa o'mahuadiayondenok Cristoa huiyokda castiga ya'magka'apet. Diosnayo teynanada o̱'e̱po aya'da ka'dik o̱'i̱ka'.
16 "Aratbuten huairien Huairi o̱'e̱. Gobiernomeyen huiri Huairi o̱'e̱." Kenda huaokte e'timadoya' o̱'e̱me'. Huakutipotekon e'timadoya' o̱'e̱me'. Kenda kurudyo̱ ijtiahuaymey.
17 Diosen huata'moneri niokpote o'bopo kurudte huayorere'eritaj:
—Diosa castiga o'magka'po huakka'nanada on'mabueyapo. A'bapeya'po yan'batiak.
18 Dakhuea' huaka'eri on'mabueyapo. Gobierno huairi on'mabueyapo, capitán huairi on'mabueyapo. Nogda nogda huairi on'mabueyapo. Caballo on'mabueyapo. Caballota'pite huahuaderi on'mabueyapo. Diosa castiga o'magka'nok aya'da aratbut on'mabueyapo. Huanaba' kenpa'ti huanaba' ehuepi' on'mabueyapo. Kenpa'ti noye̱huepi' tone'yahuepi' on'mabueyapo.

Yan'kupopakpo e'bueyensọ' yan'bape'. —Huayorere'eritaj Diosen huata'mona'eria 'utta'nada ya'manokoyapetnig. Kenda ijtiahuaymey.

19 Nogdakon ijtiahuaymey. Huiyoknanada huạẹ'eritone'ere huadaribayo nogyọ nogyọ gobierno huairi sorotataere a'barakya'po ọgkupopakdepo kentaj yere caballota'pite o'huadnigtaj ke'nen sorotatataj a'barakya'po yạgkupopakapetnig ijtiahuaymey.

20 Diosa huiyoknanada huạẹ'eritone'taj teyda o'tọẹpo, nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'matọẹpo, huaboro' ẹ'pọgtone' ta'akyo ya'maenapet. Huiyoknanada huạẹ'eritone'a e'tiahuayteda kenda aratbuta tiahuayhued ọ'nika'nig nama'da huamanbatia'pakeria o'manigkika'uy. Engaña a'magkaya'po 'urua'da nama'da o'manigkika'uy. Engaña o'magka'nok aratbuttaj huiyoknanada huạẹ'eritone'endik huạsọ'ta' on'timadoya'uy kenpa'ti huiyoknanada huạẹ'eritone'en e'ketka'taj on'eretpakika'uy. Huạẹ'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretaj teyda o'matọẹpo nohuẹy huaboro' ẹ'pọgtone' ta'akyo ya'majenapet. Ta'ak azufreere digạ'da o'bakpakika'.

21 Nogomey huiyoknanada huạẹ'eritone'en huadaribayo huairitaj sorotatatere siro o'barakuy. Ken siro huakittaya' ọ'ọrọkpo ke'na caballota'pite o'huadpo kenkittaya' siro ọ'ọrọkpo aya'tada o'barakuy. Aya' e'barakde'te kenomeyen huạsọ'taj huayorere'eria dapoteya'da kenomeyen huạsọ' ya'bapeapet. Kenda ijtiahuaymey.

20

Mil añosta o'tia'pak.

1 Nogdakon ijtiahuaymey. Kurudyạ' Diosen huata'moneri nogtida o'huarakpo, sorokkogyọ adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo huakhuik llave o'tọẹpo sirobi cadenatone' o'tọẹpo,

2 huamayụẹkeri bihuitone'taj teyda o'tọẹpo sirobia o'tinukupo mil años tiokhuikehue' yạ'unhuahuika'apet. Huamayụẹkeri bihuitone'taj o'dikka'uyate Satanás diablo toto'.

3 Kentaj sorokkogyọ adteda dakhuea' huaka'erikudakenbayo o'endepo o'tinokhuikpo teyda yatiokkasapet mil huabayok ẹ'unhuahuika'te huadaribayo aratbuttaj engaña kahue'dik kaunhuahuike'po. Mil huabayok e'tipokde'te sue'da huabayok kaunhue'po hua'dik ọ'ẹnok ọrọka'dik yạ'ẹạpet. Kenda ijtiahuaymey.

4 Kenokti huakka' huairi on'bahuadpo huaboa'da dakhuea' huaka'eritaj castiga magka'dik yạ'neapetnig ijtiahuaymey. Kenpa'ti huakka' aratbut Jesucristotaj on'tia'pakika'uyatenok kenpa'ti Apag Diosba' on'tia'pakika'uyatenok, oknopọẹhue' huạẹ'eria on'bakuokeg'uyate. Kenomey huaknopọẹ'eri huiyoknanada huạẹ'eritone'taj eretpakhue' ọ'nika'uyate. Huiyoknanada huạẹ'eritone' e'ketka'ta' eretpakhue' ọ'nika'uyate. Huanoytapi' huaba'tapi' huiyoknanada huạẹ'eritone'dik timadoyahue' mee' o'nona'ika'uyate. Kenomeytaj ijbatiahuaymey kenomey kubarakya' on'noyhuadpo Cristoere ọ'neonhuahuika'po mil huabayok Cristoere huairia yan'mana'onhuahuika'apet.

5 Kenomeyạ huakkuruda manoyhuaddik yạ'neapet. Nog aratbutkudaknayo kubarakya' ọ'neonhuahua'po mil huabayok e'pokte yan'noyhuadạpet.

6 Aratbut huakkuruda on'manoyhuadpo durugnanada ọ'neonhuahuika'apo. Diosenyo'da ọ'neonhuahuika'apo. Kenpa'ti 'urunopo'nanada ọ'neonhuahuika'apo. Onte'ti mabueyhue'dik ọ'neonhuahuika'apo. Kenomeynayo Diosenere Cristoenere konig sacerdote

huamanigtionapakika'eri o̱'neonhuahuika'apo. Mil huabayok Cristo huairiere on'mana'onhuahuika'apo. Kenda ijtiahuaymey.

7 Ken mil huabayok e'pokde'te Diosen huata'moneria Satanástaj yanokhuikeapet. Sorokkogya̱' ya̱'o̱ro̱kapet.

8 Huadaribayo nogyo̱ nogyo̱ aya'tada engaṉ̃a a'magkaya'po ya̱'o̱ro̱kdeapet. Gog aratbuttaj Magog aratbuttaj engaṉ̃a a'magkaya'po ya'bahuahua'apet. (Diostaj pakhue' hua̱e̱'eri o̱'nenok) Diosen aratbuttaj kan'barake'po Gog sorotataj Magog sorotataeretaj ya'bakupopakapet. Huakka'nanada ya̱'neapet. Konig kuhuadonig huakka'nanada o̱'nepo sorotatayo' huakka'nanada ya̱'neapet.

9 Huadariya' aya'baya'da yan'batiakapet. Diosen huadi' aratbuttaj yan'bahuatiakapet. Diosen aratbuttaj kenpa'ti Diosen di' huakka' jak kurute ya̱gkupopakapet. Diosa kurudya̱' ta'aka aya'tada ya'mahu̱igapet.

10 Diabloa engaṉ̃a huaka'eritaj huaboro' e̱'po̱g ta'akyo e'bakpakyo ya'enapet. Huaboro' ta'ak konig e̱'po̱gtone' uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet, azufreere uknanada ya'bakpakonhuahuika'apet. Ke̱yo̱tion ta'akyo huiyoknanada hua̱e̱'eritone'taj nama'da huamanbatia'pakerieretakon huakkuruda o'maendej. Ke̱yo̱ kenpa'da ya̱'neonhuahuika'apet. Ke̱yo̱ castiga o'magka'nok pai'da yan'nopo'eonhuahuika'apet. Huame'noeere sikyo'eta' pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet.

Aya' e'bueykudak oknopo̱e̱hue' hua̱e̱'eritaj Dios Huairia castiga o'magka'apo.

11 Huaboro' yereda huairien huahuadtaj ijtiahuaymey. Kente e'huadte Diostaj ijtiahuaymey. Diosya' huadari kurudere o'titikonme'. Onte'ti be'api' huahuayhue'da ya̱'neapet.

12 Dioste huakokpen e'bueykudaka on'tikupobopo aya'ada huairiere huanaba'ere aya'ada on'tikupobome'. Beroba' e'ba'korig a'batiahuaya'po o'ba'tikujme'. Nog beroba' e'noeonhuahuika'ba'kon o'ba'tikujme'. E'bueykudak katepi' e̱gkadhuahuika'uyde'te beroba'te e'timadoya'de' o̱'e̱nok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' Diosa beroba'taj o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet.

13 Aratbut hua̱hue̱ya̱pi' e̱'po̱gya̱pi' nogyo̱ nogyo̱ huadaritapi' on'mabueyika'uyatenig ke'na Dioste on'hua'depo on'tikupobonok beroba'te kenda e̱gkadhuahuika'uyde'te e'timadoya'de' o̱'e̱nok huadakpi' dakhuea' e'ka'pi' o'tiahuaydepo castiga ya'magka'apet.

14 E'bueyika' kenpa'da a'dakia'po a'batikaya'po kenpa'ti e'bueykudakenba a'dakia'po a'batikaya'po huaboro' e'mahu̱ig ta'akyo ya'maenapet. Ken huaboro' e'mahu̱ig ta'ak bottaa'tea' kene'hua̱e̱a̱'da huabuey o̱'e̱.

15 A̱yo̱ huaboro' ta'akyo a'mahu̱igikaya'po ya'maenapet. Huadik e'noeonhuahuika' beroba'te timadoyahue' e̱'hua̱e̱'tanayo ya'maenapet. Huaboro' e̱'po̱g ta'akyo ya'maenapet. Kenda aya'da ijtiahuaymey.

21

Huabo kurud huabo huadari Juana o'tiahuay'uyate.

1 Nogok huabo kurud huabo huadari ijtiahuaymey. Huakkuruda kurud a'nennada o̱'i̱ka'uynig kennayo ehue'nada e̱e̱'te kenpa'ti huakkuruda huadari a'nennada o̱'i̱ka'uynig kennayo ehue'da e̱e̱'te kenpa'ti e̱'po̱gpi' ehue'nada e̱e̱'te ijtiahuaymey.

2 Huabo Jerusalén Diosen huakka' jak kurudya̱' Diosya' e'huarakte do Juana ijtiahuaymey. Jak 'urunanada ijtiahuaymey. Konig ettone' huaboa'da

a'tọẹpakya'po huạtọẹ'taj 'urunanada yudtaj onotika' konigti Diosen huabo jak 'urunanada yạ'ẹạpet.

3 'Utta'da hua'a kurudyạ' Diosenbaya' ijpẹẹmey:

—Yan'pẹẹ'. Oyda aratbutere Dios o'noika'. Aratbutere o'noika'apo. Ke'nen aratbut ọ'neapo. Aratbuten Dios ạ'ẹyạ'po aratbutere ọ'ịka'apo.

4 Diosa o'manopo'yarea'denok onte'ti suhue' ịkahue'dikda yạ'neapet, onte'ti bueyhue'dikda yạ'neapet, onte'ti huikhue'dikpi' yạ'neapet onte'ti bahuikikahue'dik yạ'neapet, onte'ti digpi' ịkahue'dikda yạ'neapet. Konig a'nen ọ'ịka'uynig konigti oynayo ehue'da yạ'ẹạpet. Kenpa' kurudyạ' ea'te ijpẹẹmey.

5 —Yan'pẹẹ'. Aya'da huaboa' ijka'nig. —Diosa kurudyạ' mename'ne. Kenpa'ti,

—In huadik ona'nig buttida huadik ọ'ẹnok yamadoya'. In do'hued huadik oknopọika'dik me'neapone. —Diosa mename'ne.

6 —Aya'da ijka'po ijkuhuitdey. Do huakkurueri ịjịkay. Kene'huạyạ' huạẹ'eri ịjịkay. Konig la letra A huakkuruda letra ọ'ẹ. Konigti do huakkurueri ịjịkay. Konig la letra Z kene'huạyạ' letra ọ'ẹ. Konigti do kene'huạyạ' huạẹ'eri ịjịkay. Maymayạ' huaa'eria huẹ'ẹy huakka' on'pakika'. Konigti do'taj huakka' e'paknayo konig katetehue' mo'manounhuahuika'apone.

7 Aya'ada do'taj daka' moknopọika'po okbatikhue'ada ọ'nepo konig huayakhue' huaka'eri ọ'nepo aya'da do'hued yan'bae'apet kenpa'ti do'huedsi'po yạ'neapet kenpa'ti kenomeyen Apag Dios ịjjẹạpoy.

8 Dakhuea' huaka'eri kenpa'ti huamidideri Cristotaj eknopọẹ'taj huame'pukeri, oknopọẹhue' huạẹ'eri, dakhuea' huahuaa'eri, imahuadiaypo huabarakeri, ieretpakpo huabakdejeri, tidig huaka'eri, dios e'ketka'ta' huaeretpakeri, da huaa'eritakon huaboro' ẹ'pọg ta'ak huamahuịgyọ yan'mahuịgonhuahuika'apet. Azufreere yan'mahuịgonhuahuika'apet. Pai'nanada yan'nopo'eonhuahuika'apet. Kenda bottaa'tea' huabuey ọ'ẹ. Dios kurudyạ' ena'te ijpẹẹmey.

Huabo Jerusalén Juana o'tiahuay'uyate.

9 Diosen huata'moneri siete copa huatọẹ'eria ọ'nepo Diosen castiga huamagka'eri siete ẹ'ẹạda nogtiada do'taj mena'po,

—Yatiak. Diosen Huasi'poen huạtoeen jak ontaj o'totiahuayi'. Kẹyọ huaknopọẹ'eri yan'noeonhuahuika'apet Diosere. —Do'taj mename'ne.

10 Diosen Nokịrẹgạ do'taj a'tiahuayaya'po Diosen huata'moneria be'tohuame'ne. Huabidkupayoda be'tohuame'ne. Kurudyạ' Diosen Jerusalén huakka' jak e'huarakte be'totiahuayme'ne.

11 Konig Dios eynanada ọ'ẹpo konig senogda ọ'ẹme'. Diosen jakkon eynanada senogda ọ'ẹpo konig 'uru huidsi'po senogda ọ'ẹpo, konig huid jaspe 'uruda ọ'ẹpo, konig vidrionig irida ọ'ẹpo Diosen jak 'urunanada ọ'ẹme'.

12 Jak kuru huanigte huaboro'da ekbiriktone' ọ'ẹpo, huabidda ọ'ẹpo ekbirikyo doce akbogpe ọ'ẹpo, Diosen huata'moneri nogti nogtia' aya' akbogpete o'bopo, doce Israel aratbutdik doce nogendik nogendik e'timadoyae' ọ'ẹme'.

13 Niokpo e'ọrọkyen' bapa' akbogpea' ọ'ẹpo, niokpo e'sikpen bapa' akbogpeation ọ'ẹpo, kenpa'ti e'dea' norteyon bapa' akbogpeation ọ'ẹpo, nog e'dea' suryon bapa' akbogpeation ọ'ẹpo.

14 Jak kuru ekbiriktone' doce huid huaboro'a enhuadạ' ọ'ẹpo Ovejasi'poen doce huamata'mona'eridik nogdik nogdikti doce huidtone' enhuadạ'te e'timadoya' ọ'ẹme'. Kenda ijtiahuaydepo nogdakon ijtiahuaymey.

15 Ken Diosen huata'moneria do'taj menbatia'pakpo orotada e'ka' siropi jak huatidika' o'toepo Diosen huakka' jaktaj a'tidikaya'po, ekbiriktaj a'tidikaya'po, ekbirik akbogpekon a'tidikaya'po oro siropi jak huatidika' o'toeme'.
16 Diosen huakka' jak huabidnanada o'epo huabidda konigti huabidda e'dea'. Diosen huata'moneria huakka' jaktaj o'tidika'po oro siropi huatidika' o'tidika'po, dos mil doscientos kilómetros huabidda o'eme', konigti huabidda e'dea', kutayo konigti o'eme'.
17 A'timon ekbiriktone'taj o'tidikame'. Ojkuya' e'dea' sesenta y cuatro metros Diosen huata'moneria o'tidikame'.
18 Huakka' jak ekbirik jaspe 'uru'huidtada e'ka' o'eme'. Diosen huakka' jak oroyo' e'ka' o'eme'. 'Uruda konig vidrionig o'eme'.
19 Ekbirik huid huaboro'a enhuadhuadte 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Nogda nogda 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Huakkuru enhuada'ta' jaspe 'uru'huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Burada o'eme'. Bottaa' enhuada'ta' 'uru zafiro huidsi'poa burada e'timabeta' o'eme'. Bapaa'ta' enhuada'ta' 'uru ágata huidsi'poa e'timabeta' o'eme', botta' botta' enhuada'ta' 'uru esmeralda kihuey huidsi'poa e'timabeta' o'eme'.
20 Huabaniga' enhuada'ta' 'uru ónice bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Seista' enhuada'ta' 'uru cornalina bedda huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Sieteta' enhuada'ta' 'uru crisólito nog kihueyada huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Ochota' enhuada'ta' 'uru kihueyada berilo huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Nueveta' enhuada'ta' 'uru jeyda topacio huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Diezta' enhuada'ta' 'uru burada crisoprasa huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Onceta' enhuada'ta' 'uru bed jacinto huidsi'poa e'timabeta' o'eme'. Doceta' enhuada'ta' 'uru ayagda amatista huidsi'poa e'timabeta' o'eme'.
21 Ekbirik doce akbogpete nogti nogtia e'beta' perla o'eme'. Huakka' jak dag eretnopoyo dagtaj 'uru orotada e'ka' o'epo 'urunanada o'eme'.
22 Diosen e'huaika' jak tiahuayhue' ijjemey. Teyda Dios Huairi kenpa'ti Diosen Ovejasi'po aya' jakyoda o'nika'.
23 Niokpoa eyda nigehue'dik mo'ene kenpa'ti puugapi' ey nigehue'dik mo'ene. Dios keyoda o'ika'po eyda o'ika'nok. Kenpa'ti Diosen Ovejasi'poa aya' jakyoda huakjey o'e.
24 Nog huadari nog huadari aratbut Diosen dakhuea' e'ka' huamanopo'korea'eri huaboda huakka' jak huakjeyyo on'noeonhuahuika'apo. Huadari gobierno huairia huakka' jaktaj 'urunanada o'e on'huaa'ika'apo. Diostaj 'urua'da on'nigkika'apo.
25 Ekbirik akbogpe okhuikhue' o'ika'apo. Huame'noe okhuikhue' o'ika'apo. Sikhue'dik o'ika'apo.
26 Kenda Diosen huakka' jak kenpa'da huadaknanada o'e. 'Urunanada o'e. Huakka' aratbut nog huadariyo nog huadariya' huae'eria on'daika'apo.
27 Aya' dakhuea' huaka'eri, aya' Diostaj pakhue' huae'eri, aya' nogtaj nogtaj huadiayeri aya' Diostaj nigpeehue' huae'eri aya'da nama'da huaa'erikon Diosen jakyo kudhue'dik ya'neapet. Ovejasi'poen huanoeonhuahuika'ba'te kenomeyen huadik e'timadoya' o'nepo oro'omey huaknopoe'eri oro'omeyyo'da Diosen huakka' jakyo kuddik ya'neapet. Kenda ijtiahuaymey.

22

1 Ken Diosen huata'moneria nogdakon be'totiahuayme'ne. 'Uru'hueyda be'totiahuayme'ne. Hueirida konig vidrionig o'epo. Kenhuey'a Diosen aratbuttaj o'manoeanhuahuika'. Dios huahuadya' Ovejasi'po huahuadya' 'uru'hueyda o'orokonhuahuika'apo.

2 Huakka' jak dagnopoyo o'huehua'ika'po, huahuete botpenpenda
akta'bogpepen huamanoeanhuahuika' hueymey o'bakerekika'po, ken
hueymey nog huabayoktida aya' puugda o'dapakika'. Ken huaba'a
aratbuttaj o'bayarea'ika'.
3 Katepi' dakhuea' e'ka' kenpa'ti dakhuea' huaka'eri keyo Diosen
huakka' jakyo ehue'da ya'neapet. Dios Ovejasi'poere huakka' jakyo
o'nika'aponok Diosen huanigpeika'eria Diostaj on'eretpakonhuahuika'po
Diostaj on'nigpeika'.
4 Diosenkoktaj yan'tiahuayonhuahuika'apet. Diosendik huanoyte
e'timadoya' ya'nunhuahuika'apet.
5 Huakka' jakya' sikhue'dikda ya'eapet. Jakyo huae'eria onte'ti
huakjey huakpakata' pakhue' ya'neapet. Niokpoa e'nigta'teta
pakhue' ya'neapet. Dios Huairiada huanigpeika'eritehuapa' huakjey
o'eonhuahuika'apo. Huanigpeika'eriomeya Diosere konig gobierno huairi
ya'neonhuahuika'apet.

Jesucristo ida o'tiakapo.

6 Diosen huata'moneria do'taj mename'ne:
—In hua'a buttida o'e. Daka'da oknopoika'dik ka'nike'. Dios Huairien
Nokirega Diosen huamanbatia'pakeritaj o'manopoea'ika'uyate. Diosa
ke'nen huata'moneritaj o'mata'mona'de'uy. Diosen huanigpeika'eritaj ka-
mane'po o'mata'mona'de'nok. Ken konigda o'eapo, kenda Diosa o'ka'aponig
kamane'po mo'ta'mona'ne. —Diosen huata'moneria mename'ne.
7 —Idada ijtiakapoy. —Huairi Jesucristoa oa'uyate. In beroba'taj aya'ada
e'nigpeika'nayo durugda ya'nika'apet.
8 Do Juan ijjepo kenda aya'da ijpeemey aya'da ijtiahuaymey. E'peede'te
e'tiahuayde'te Diosen huata'moneri'ite kentaj a'eretpakya'po huikudate
e'tihuadtada
9 kennayo do'taj
—Keje'. Kenda kahue' yae'. Do'taj huikudate tihuadhue' mee'. On
onigtion Diostaj huanigpeika'eri ijjey. Kenpa'ti konig Diosen huamanba-
tia'paken o'nen huama'buy huanigpee'eri onigti ijjey. Kenpa'ti in ber-
oba'taj aya'ada huanigpeika'erionigti Diosen huanigpeika'erionigti ijjey.
Diostayo'da diga'da yaeretpakika'. Diostayo'da huikudate yatihuadika'. —
Diosen huata'moneria mename'ne.
10 —In beroba'te huabodik yamadoya'po konig iregireg matoehue' yaeti'.
Ken i'tiahuaydepo i'madoya'denig a'ti kenda Diosa o'ka'apo.
11 Oynayo kenpa'da dakhuea' huaka'eria nogiti nogiti dakhuea'
ogkika'apo. Kenpa'ti dakhuea' huaa'eri nogiti nogiti dakhuea'
on'bahuaa'ika'nok Diosa castiga ya'magka'apet. Kenpa'ti huadaka'
huaka'eriomeynayo batikhue'ada huadaka' kagkike'. Nogiti nogiti
huadaknanada kagkike'. Diosenyo'da huaka'eria Diosenyo'da nogiti nogiti
kagkike'. —Diosen huata'moneria mename'ne.
12 —Yanpee'. Ida ijtiakapoy. Ijtiakdepo dakhuea' huaka'eritaj castiga ij-
magka'apoy. Huadak huaka'eritaj huadaka'nada ijmanigkadhuahuika'apoy.
Ijmanoeanhuahuika'apoy.
13 Do konig la letra A ijjepo, huakkurueri ijjey. Kenpa'ti konig la letra Z
ijjepo, huata'pote kene'huaya' huae'eri ijjey. —Jesús Huairia oa'uy.
14 Aratbuta on'manopo'korea'po Cristotaj o'noknopoika'po Jesúsa
o'manigbueypo dakhuea' e'ka' o'manopo'tihueke'po o'bakkahuea'nok
Diosere on'noeonhuahuika'apo kenpa'ti huaboda jak Jerusalénye kuddik
o'nika'apo. Durugnanada o'nika'apo.

15 Jak kurute o̱’nepo konig kudhue’dik o̱’nepo, dakhuea’ huaka’eriomey,
tidig huaka’eriomey, nogtaj nogtaj huabakdejeriomey, o’huadiaypo
huabarakeriomey, dios e’ketka’taj huaeretpakeriomey, kenpa’ti da
huaa’eriomey Diosen huaboda Jerusalén jak kurute o̱’nepo, kudhue’dik
ya̱’neapet.
16 —Do Jesús i̱jje̱po Cristoen huaknopo̱e̱’eritaj aya’da Juan i’madoya’denig
buttida o̱’e̱ kamanopoeanhue’po do’hued huata’moneritaj o’nigta’mona’ne.
Do Davidkudaken adhuea’pane’ i̱jje̱y. Oyda do’huakon Daviden huayayo
i̱jje̱y. Konig siokpo magkesi eyda o̱’i̱ka’nig ken eyda konig ’urunanada i̱jje̱nok
do’taj ’urua’nanada o’noknopo̱i̱ka’pone. —Jesúsa oa’uy.
17 —Yan’tiak, Cristotaj yanoknopo̱e̱’. —Diosen Noki̱re̱ga̱ o’mana’. Kenpa’ti
Ovejasi’poen hua̱to̱e̱a̱, Cristoen huaknopo̱e̱’eria on’mana’. Be’api’ kenda
e’pe̱e̱nayo yan’tiak.
Kenomey Diostaj on’pakpo Jesucristotaj kanoknopo̱i̱ke’ Diosere
yan’noeonhuahuika’apet. Konigti hue̱’e̱yta’ maymaya̱’ eapa’ kada’po
Cristotaj kan’huahue’, kenpa’ti Cristotaj kanoknopo̱e̱’. Konig Diosen
huanoeanhuahuika’ hue̱’e̱y kan’maye̱’. Katetehue’ kan’maye̱’.
18-19 In beroba’te Diosen hua’a ijnigmadoya’denig be’omeyapi’
in hua’a inberoba’te e’tiahuayika’ada nogpa’da on’mana’po nogda
e’manmadika’nayo konigda Diosa castiga ya’magka’apet. In beroba’te
oa’ika’ konigda kenomeytaj Diosa castiga ya’magka’apet. In beroba’te
Diosen hua’a be’omeyapi’ e’tiahuayika’ada eknopo̱e̱’ pakhue’ o̱’nepo
manmadikahue’ o̱’nika’nok kenomeytaj Diosen e’manoeonhuahuika’ba’yo
kenomeyendik yabaktihuekeapet kenpa’ti Diosen huaboda huakka’ jakyo
kudhue’dikda ya̱’neapet. Diosen e’manoeonhuahuika’ba’taj kenpa’ti Diosen
huabo huakka’ jaktaj in beroba’te ijtimadoya’dey. Aya’ Diosen hua’a in
beroba’te huape̱e̱’eritaj daka’ ijmaboroay.
20 Kenda aya’da en’manade’te,
—Dapita’ i̱dada ijtiakapoy. —Huairi Jesúsa oa’uy.
Kenda ia’nig i̱da yatiak, Huairi Jesús. Do Juana yona’mey.
21 Opudomeytaj aya’tada oro’en Huairi Jesucristoa daka’ mogkike’, ken.